

SAHIHU-L-BUHARI

BUHARIJEVA
zbirka hadisa

1

صحيح البخاري

SAHIHU-L-BUHARI

Buharijeva zbirka hadisa

Naslov originala:

صحيح البخاري

Naslov prijevoda:

SAHIHU-L-BUHARI

Buharijeva zbirka hadisa

Autor:

Muhammed b. Ismail el-Buhari

Prijevod:

Hasan Škapur

Redaktura:

dr. Šukrija Ramić

dr. Enes Ljevaković

mr. Muhamed Mehanović

mr. Elvedin Huseinbašić

Izdavač: Visoki saudijski komitet za pomoć BiH

Tiraž: 6.000

Lektura i korektura:

dr. Senahid Halilović

Samija Halilović

Redakcija:

mr. Muhamed Mehanović

mr. Senad Ćeman

mr. Abdulmedžid Šemsudin

Teufik Mešić

Dtp:

Teufik Mešić

Dizajn korice:

Sead Bećović

Štampa:

Amos Graf, Sarajevo

Za štampariju:

Fahrudin Korjenić

**Sva prava štampanja i izdavanja zadržava
Visoki saudijski komitet za pomoć BiH
i Kulturni centar "Kralj Fahd" u Sarajevu
نسخة مجانية - Besplatan primjerak**

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i univerzitetska biblioteka
Bosne i Hercegovine, Sarajevo

28-725-4/-5

al-BUHARI, Muhammad ibn Ismail
Buharijeva zbirka hadisa = Sahihu-l-Buhari
/ Muhammed b. Ismail El-Buhari;
(prijevod Hasan Škapur i grupa prevodilaca).
- Sarajevo: Visoki saudijski komitet, 2008. - 4 sv.: 24cm
Izv. stv. nasl. na arap. jeziku. - Tekst na bos. i arap. jeziku
ISBN 978-9958-880-32-2
COBISS.BH-ID 16982278

صحيح البخاري

SAHIHU-L-BUHARI

Buharijeva zbirka hadisa

Autor:

Muhammed b. Ismail el-Buhari

Prvo cjelovito izdanje

1.

Sarajevo, 1429. h.g./2008. godine

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

RIJEČ IZDAVAČA

U ime Allaha, Svemilosnog, Milostivog!

Hvala Allahu, salavat i selam Poslaniku upute i milosti!

Uzvišeni Allah kaže: "Zar su isti oni koji znaju i oni koji ne znaju?" (Ez-Zumer, 9) Uzvišeni Allah također veli: "Allah će na visoke stepene uzdignuti one među vama koji vjeruju i kojima je dato znanje." (El-Mudžadele, 11) Uzvišeni još kaže: "Allah tebi objavljuje Knjigu i mudrost." (En-Nisa, 113) On također kaže: "A Allaha se boje od robova Njegovih učeni." (Fatir, 28)

S obzirom da je širenje znanja i nauke obaveza, Visoki saudijski komitet za pomoć Bosni i Hercegovini doprinio je obogaćivanju bosanske biblioteke prevodeći i štampajući brojne knjige, među kojima je i skraćeno izdanje Ibn-Kesirovog Tefsira, koji je već distribuiran.

Imajući u vidu činjenicu da je Buharijev Sahih najvjerodostojnija zbirka hadisa, naša obaveza bila je da ovo djelo prevedemo na bosanski jezik, odnosno da ga prevedemo u cijelosti, s obzirom da je još prije prevedena i štampana polovina ovog djela.

Oslonivši se na Uzvišenog Allaha, počeli smo s prevođenjem i pripremanjem za štampu druge polovine Sahiha i to smo predložili Njegovoj ekselenciji, princu Selmanu b. Abdul-Azizu, guverneru oblasti Rijad i predsjedniku Visokog saudijskog komiteta za pomoć BiH, koji je poznat po svojoj ljubavi prema nauci i širenju znanja. On je podržao ovu ideju, te su uz pomoć Njegove ekselencije, princa Abdul-Aziza b. Fahda al-Sauda odobrena novčana sredstva iz vakufa njegovog oca Sluge Dvije časne džamije, kralja Fahda, neka ga Uzvišeni Allah nastani u dženetskim prostranstvima.

U ovaj častan posao uloženo je više od deset godina neprekidnog truda, a on je nastavak posla koji je započeo Mešihat Islamske zajednice (sada Rijaset), s obzirom da je štampao nepotpun Buharijev Sahih u četiri toma. Potom je Visoki saudijski komitet za pomoć Bosni i Hercegovini otkupio sva štamparska prava i pod nadzorom Ureda za prevođenje i štampu, čiji je direktor bio šejh Selman el-Ubejd, preveo preostali dio Sahiha. Pored prevođenja dijela koji nije bio preveden, sav tekst iz dijela koji je bio preveden prekucan je i ponovo recenziran i lektoriran.

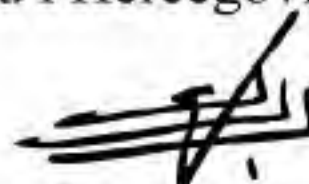
Potom je, u saradnji i koordinaciji s Visokim saudijskim komitetom, te uz njegov nadzor, posao dovršio šejh Abdul-Aziz b. Muhammed el-Akili, direktor Kulturnog centra "Kralj Fahd" u Sarajevu.

Cjelokupan posao pripreme Buharijevog Sahiha prošao je kroz mnoge faze, kao što su prevođenje, prijelom, tehnička priprema, korektura, redaktura, lektura...

Mi smo nastojali, koliko god je to moguće, da u ovom djelu ne bude grešaka, ali je to ipak samo ljudsko djelo koje nikad nije savršeno. Osim toga, mi za sebe ne tvrdimo da smo savršeni. Ako smo posao dobro uradili, zaslugu pripisujemo Uzvišenom Allahu, a ako smo ga loše uradili, za to smo sami odgovorni. Svakoga ko nađe neki nedostatak ili grešku molimo da nam dostavi svoje primjedbe, kako bismo ih uzeli u obzir u sljedećem izdanju, i za to ćemo mu biti zahvalni.

Molimo Uzvišenog Allaha da ova velika knjiga bude od koristi i da svakog onog ko je učestvovao u njenom prevođenju, pripremi i štampanju, nagradi dobrima oba svijeta. Neka je hvala Allahu, Gospodaru svih svjetova.

Direktor Regionalnog ureda
Visokog saudijskog komiteta
za Bosnu i Hercegovinu

Naser b. Abdur-Rahman es-Seid

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله والصلاة والسلام على نبي الهدى والرحمة ..

يقول الله تعالى: «قل هل يستوي الذين يعلمون والذين لا يعلمون» .. ويقول سبحانه: «يرفع الله الذين آمنوا منكم والذين أوتوا العلم درجات» .. ويقول سبحانه: «إنما يخشى الله من عباده العلماء» .. ويقول سبحانه: «وأنزل الله عليك الكتاب والحكمة» .. ولإن نشر العلم واجب فقد أسهمت الهيئة السعودية العليا لمساعدة البوسنة والهرسك في إثراء المكتبة البوسنية بالعديد من الكتب المترجمة ومن ضمن ذلك مختصر تفسير ابن كثير الذي تمت ترجمته وطباعته وتوزيعه .

ولأن أصبح كتب السنة بإجماع العلماء صحيح الإمام البخاري رحمه الله تعالى كان لزاماً علينا أن نقوم على ترجمته للغة البوسنية وإن كان بُدِئ به من قبل فلم يكتمل ولم يصحح ويدقق فاستعنا بالله تعالى وعرضنا الأمر على صاحب السمو الملكي الأمير سلمان بن عبدالعزيز آل سعود أمير منطقة الرياض رئيس الهيئة العليا لمساعدة البوسنة والهرسك وسموه معروف بحبه للمعرفة ونشر العلم فأيد الأمر وبدعم من صاحب السمو الملكي الأمير عبد العزيز ابن فهد آل سعود تم اعتماد المبلغ من وقف والده خادم الحرمين الشريفين الملك فهد أسكنه الله فسيح جناته؛ وهذا العمل الجليل استغرق أكثر من عشر سنوات من الجهد المتواصل الذي بدأته المشيخة بترجمة الأربع مجلدات الأولى منه وأعادت تحقيقها وأكملت ترجمة المجلدات الأربعة المتبقية منه الهيئة السعودية العليا بمتابعة مسؤول الطباعة والترجمة بالهيئة فضيلة الشيخ سلمان العبيد بعد أن أخذت حقوق الطبع من المشيخة وأخرجت الكتاب في نسخة واحدة متكاملة؛ ثم أكمله إشرافاً وتنسيقاً وتعاوناً مع الهيئة فضيلة الشيخ عبدالعزيز بن محمد العقيلي مدير مركز الملك فهد الثقافي في سراييفو؛ وقد مرت مرحلة الترجمة بخطوات كثيرة من أهمها الترجمة والصف والحاسب الآلي والمطابقة والمراجعة الشرعية والتدقيق اللغوي وقد حاولنا تجنب الأخطاء ما أمكن ويبقى الجهد البشري ناقصاً ولا ندعي الكمال فإن أحسنا فمن الله تعالى وإن أسأنا فمن أنفسنا ومن وجد نقصاً أو خطأً فليشعرنا به مشكوراً كي نتفاداه في الطبقات القادمة بعون الله تعالى .

نسأل الله أن ينفع بهذا السفر العظيم وأن يجزي كل من ساهم في ترجمته و إخراجه إلى أرض الواقع خيري الدنيا والآخرة والحمد لله رب العالمين .

المشرف العام على مكتب الهيئة العليا بالبوسنة

ناصر بن عبدالرحمن السعيد

U POVODU IZLASKA BUHARIJINE ZBIRKE HADISA

Muslimani u Bosni i Hercegovini mogu zaista biti radosni što na prevodilačkom polju svjedoče pravu renesansu. Značajni prevodilački projekti realiziraju se na sve strane u oblastima brojnih islamskih disciplina, od tefsira, hadisa, fikha, do tesavufa i knjiga koje nude razne metode u predstavljanju islamskog učenja današnjem čovjeku. Možda još jedino iz područja akaida i islamske filozofije nema značajnih prevodilačkih projekata pa ostaje obaveza naše uleme da tu prazninu što prije popuni jer to iziskuje potrebe savremenog života.

Za istinski život i napredak svakog naroda i očuvanje njegova ukupnog identiteta neophodno je da održava djelotvornu vezu sa primarnim izvorima učenja kojem pripada. Nažalost, Bošnjaci su u svom milenijskom trajanju na ovim prostorima imali nesreću da je njihova veza sa izvorima njihove Tradicije ponekad bila vrlo slaba a ponekad skoro da je bila potpuno prekinuta. U takvim vremenskim intervalima u kojima su bili odvojeni od svojih izvora dolazilo je do širenja raznih uticaja među njima, kako od strane njihovih neprijatelja tako i onih koji su bili proizvod vlastitih zabluda. To je sve skupa nanosilo veliku štetu njihovom razvoju pa su morali pristajati na pasivnu poziciju i povlačiti se u sebe prepuštajući inicijative drugima.

Kao što je na početku istaknuto Bošnjaci su danas, hvala dragom Bogu, u novonastalim društvenim okolnostima, načinili značajan napredak u vraćanju svojoj tradiciji jer su postali svjesni da je prekidanje veza s tradicijom i prošloću vrlo opasno. Tako su počeli osnaživati vezu i sa osnovnim izvorima islamskog učenja koje je fundamentalni aspekt naše ukupne tradicije. Ovo učenje je u životu Bošnjaka kroz historiju bilo i ostalo identiteski snažno djelotvorano i sveobuhvatano.

Još u vremenu agresije na našu zemlju, narod i kulturu naši alimi su radili i na značajnim prevodilačkim projektima kakav je npr. bio projekat prevođenja Kur'ana Časnog na bosanski jezik. Naravno i još neki drugi izdavački projekti realizirani su u tom vremenu. Takve aktivnosti nastavljene su s još jačim intenzitetom u vremenu slobode koju je izborio hrabri narod Bosne i Hercegovine. Rezultat toga je bio da smo dobili još dva značajna prijevoda Kur'ana Časnoga kao i brojne prijevode značajnih hadiskih, fikhskih i tesavufskih djela.

Kompletiranje prijevoda Buharijine zbirke hadisa nesumnjivo spada u tu vrstu izdavačkih projekata. Važno je napomenuti da je i projekat prevođenja ove najpoznatije i najznačajnije hadiske zbirke otpočeo u toku spomenute agresije. Među brojnim humanitarnim projektima koje je tada širom slobodnih teritorija BiH realizirao Visoki saudijski komitet za pomoć muslimanima u Bosni i Hercegovini ovom prevodilačkom

projektu je pridavan veliki značaj. Jedan broj naših poznatih alima iz oblasti hadisa i vrsnih prevodilaca bio je uključen o ovaj izdavački podhvat. Zahvaljujući njima kao i glavnom organizatoru ovaj projekat je u cjelosti realiziran tako da se uskoro očekuje izlazak iz štampe Buharijine zbirke hadisa i na bosanskom jeziku. Na taj način će ova historijska obaveza i sveti amanet, kako je to često znalački isticao profesor Husein ef. Dozo, biti izvršena, jer uz prijevode Kur'ana Časnoga, imat ćemo i prijevod Buharije kao najznačajnijeg hadiskog izvora uopće.

U povodu ovog značajnog izdavačkog uspjeha potrebno je ukratko se osvrnuti na ovu hadisku zbirku koja u životu muslimana, bez obzira na vrijeme i prostor, dolazi odmah poslije Kur'ana Časnoga kao i na naš dosadašnji odnos prema njoj.

Djelo „El-Džamiu-s-Sahihu“ (Zbirka vjerodostojnih hadisa), poznata kao „Buharija“, Ebu Abdullaha Muhammeda b. Ismaila. b. Ibrahima b. Mugire b. Berdizbeha el-Džu'fija (u. 256. h. - 870. po Isa, as.) sadrži 7.397 hadisa s poimenično navedenim nizom njihovih ravija (prenosilaca) i 1.685 hadisa s djelimičnim prividnim prekidima toga niza. Dakle, ova zbirka sadrži ukupno 9.082 hadisa među kojima je 2.761 neponovljeni hadis.

Hadiska literatura je vrlo rano utvrdila stvarnu vrijednost ove zbirke pa je i njoj i njezinom autoru dala zasluženno mjesto. Nema nijedne knjige izuzev Kur'ana Časnoga da su mu učenici ljudi poklonili veću pažnju kao ovoj hadiskoj zbirci. Zahvaljujući tom značaju kao i mjestu koje zauzima u životu muslimana Buharija je doživjela brojna izdanja i komentare. Prevedena je gotovo na sve jezike kojima govore muslimani širom svijeta.

I muslimani na našim prostorima nisu izuzetak kada je u pitanju takav odnos prema Buharijinoj zbirci. Zabilježeno je da je Buhariju usmeno kazivao u Gazi Husrev-begovoj medresi naš prvi reisu-l-ulema Mustafa Hilmi ef. Omerović. Njegovu praksu, poslije njega, nastavio je i reisu-l-ulema Mehmed Tevfik ef. Azapagić. U vremenu od 1926. do 1946. godine Ahmed ef. Burek, prvi muderis Gazi Husrev-begove medrese, je svakog petka u kasnim jutarnjim satima kazivao i tumačio Buhariju u jednoj učionici zgrade Medrese. On je posebnu pažnju gajio prema jezičkoj strani izvornog teksta što je u to vrijeme posebno zanimalo njegove brojne slušatelje, među kojima je bio veliki broj učenika Medrese. I muftija h. hafiz Mustafa ef. Nurkić je u periodu od 1942-45. preveo dio obredoslovlja iz Buharije imamima u džamiji Ferhadija u Banjaluci. Hafiz Fuad ef. Subašić je svoj prijevod Buharije završio sredinom 1972. godine. Profesor Hasan ef. Škapur je počeo prevoditi Buhariju članovima Udruženja ilmije s prijedorskog područja početkom 1965. godine.

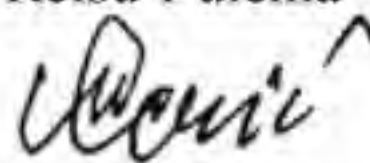

On je to činio srijedom poslijepodne u prostorijama Odbor IZ-e. Svoj prijevod uredno je pisao a potom i sredio u nekoliko knjiga, od kojih su štampane tri: Prva knjiga 1974, Druga knjiga 1975. i Treća knjiga 1976. godine. On je preveo i jedan dio (trećinu) Četvrte knjige prije nego ga je smrt zaustavila u tom časnom poslu. Nakon njegove smrti tadašnji vjersko-prosvjetni referent Odbora IZ-e u Prijedoru profesor Hasan ef. Makić dovršio Četvrtu knjigu koja je štampana 1990. On je nastavio rad na prevođenju Buharije tako da je ubrzo završio i Petu knjigu, ali je agresija na našu zemlju prekinula i ovu aktivnost. Nažalost, u ratnom vihoru stradao je ovaj prijevod. Profesor Mehmedalija ef. Hadžić, koji je u svojstvu redaktor prijevoda, učestovao u projektima Hasana ef. Škapura i Hasana ef. Makića, je u vrijeme dok je bio ambasador BiH u KSA u Rijadu sačinio 2004. prijevod „Sažetka“ Buharijine zbirke koji sadrži 2.320 (neponovljenih hadisa). Ovaj „Sažetak“ izašao je iz štampe 2005. g.

I konačno, hvala dragom Bogu, evo smo dočekali da i mi, Bošnjaci, imamo Buhariju na našem jeziku. Ovim i mi, kao što je svojevremeno istakao profesor Husein ef. Dozo u recenziji prijevoda Prve knjige Hasana ef. Škapura, popunjavamo veliku prazninu u razvoju vjerskog života u nas, izvršavamo „historijsku obavezu i sveti amanet čitave Islamske zajednice“ i dajemo naš doprinos u potrebi vraćanja glavnim vrelima islamskog učenja. Dakako, u svemu ovom nemjeriv doprinos dao je Visoki saudijski komitet za što mu se mora odati dužno poštovanje.

U Sarajevu, zu-l-k'ade 1429. h., novembar 2008. g.

Reisu-l-ulema

dr. Mustafa Cerić

U ime Allaha, Svemilosnog, Milostivog!

PREDGOVOR PRVOM CJELOVITOM IZDANJU BUHARIJEVOG SAHIHA

Ovaj naslov odnosi se, u suštini, na zbirku hadisa, a hadisi su, u najkraćem, izreke posljednjeg poslanika Muhammeda, neka je s njim Allahov blagoslov i spas. U širem smislu, ovaj termin označava sve ono što je Poslanik govorio, radio ili prešutno odobrio.

Zapisivanje hadisa započelo je još za života Poslanika, neka je s njim Allahov blagoslov i spas, ali je ono bilo pojedinačno i nesistematično. Kasnije je hadis zapisivan zajedno s decizijama (fetvama) ashaba i tabi'ina.

Krajem drugog stoljeća po Hidžri nastaju djela u kojima se hadis izdvaja od fetvi ashaba i tabi'ina. Prva takva djela bili su *Musnedi*, a kasnije su nastale i mnoge druge vrste hadiskih zbirki. Sakupljači hadisa upotrebljavali su određene metode i programe i postavljali određene uvjete prilikom sastavljanja svojih zbirki, u zavisnosti od ciljeva koje su imali.

Cilj autora knjige o kojoj govorimo bio je da u svoju knjigu uvrsti hadise iz svih oblasti vjere, pa je svojoj zbirci dao naziv *Džami'*. *Džami'* je, dakle, svaka hadiska zbirka koja u sebi sadrži hadise iz svih ogranaka vjere, kao što su: akaid, 'ibadat, ahkam, mu'amelat, propisi vezani za jelo i piće i dr. S obzirom da ova zbirka u sebi sadrži samo hadise koji su vjerodostojni (sahih), ovo djelo je poznato i pod nazivom *Sahih*.

Buharijev *Sahih* je prva zbirka sastavljena isključivo od vjerodostojnih hadisa. Buharija nije nijedan hadis zapisao u ovo djelo dok ga ne bi temeljito izučio, konsultovao sve poznate učenjake svoga vremena, a potom se okupao i klanjao dva rekata.

Ovo djelo je podijeljeno na veće dijelove ili kitabe (ar. *kutub*). Najpoznatija je ona podjela po kojoj ovo djelo sadrži 97 knjiga (*kutub*). Prva knjiga govori o početku objave Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, druga o imanu, treća o nauci, četvrta o čistoći i tako redom. Posljednja knjiga govori o tevhidu. Sve knjige podijelio je na poglavlja, kojih po nekima ukupno ima 3730, a po drugima 3450.

Buharija, za razliku od drugih učenjaka, nije imao namjeru da samo tematski sabere hadise sa senedom. On uz hadise želi ukazati na njihov smisao i sadržaj, da iz njih izvuče pravna rješenja. Zbog toga on formuliše poglavlja u djelu u vidu pitanja ili šerijatskopравnih odgovora ili pak tako da samim naslovom iznosi smisao hadisa sadržanih u njemu. Prvo poglavlje svog Sahiha on npr. naslovljava u vidu pitanja: Poglavlje kako je izgledao početak objave Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, a onda citira hadise u kojima je dat odgovor na to pitanje.

Buharija je pri izboru hadisa bio veoma kritičan. Naročito je njegova kritičnost došla do izražaja kada su bile u pitanju tzv. mu'an'an predaje, a one su u terminologiji hadiskih učenjaka slabe predaje. On nije prihvatio nijedan ovakav hadis, bez obzira što su svi prenosioци pouzdani, precizni i dosljedni u prenošenju, dok nije ustanovio da je svaki prenosilac vremenski dočekaо svog prethodnika i s njim se sreo i od njega hadis izravno čuo. Neki učenjaci i hadiski teoretičari su iz samog naziva Buharijeva *Sahiha* zaključili da je on, pored spomenutih uvjeta, pri sastavljanju svog djela postavio još četiri uvjeta:

- da u djelo želi sabrati hadise koji se odnose na cjelokupnu islamsku tematiku,
- da u djelo želi sabrati isključivo vjerodostojne hadise,
- da želi sabrati hadise sa spojenim senedom i
- da želi napisati sažetu zbirku vjerodostojnih hadisa.

I o broju hadisa koje sadrži Buharijev *Sahih* postoje različiti stavovi, ali je danas najpoznatija numeracija koju je uradio Muhamed Fuad Abdulbaki; prema toj numeraciji broj hadisa je 7563.

Sredinom 1997. god. Visoki saudijski komitet za pomoć Bosni i Hercegovini, na čelu sa šejhom Nasirom Es-Seidom, direktorom Regionalnog ureda VSK-a, i Selmanom El-Ubejdom, direktorom Odjela za prevođenje i štampu, okupio je u svom uredu u Sarajevu jednu dvanaestočlanu grupu među kojima je bilo istaknutih alima, ali i nekih koji su tek bili stupili na trnoviti put nauke.

Na tom sastanku dogovoreno je da se krene s prevođenjem dijela Buharijevog *Sahiha* koji nije bio preveden, te je usaglašena dinamika tog velikog i odgovornog posla. Pored prijevoda hadisa, svaki prevodilac je zadužen da napiše i kraći komentar hadisa, ili dijela hadisa ondje gdje bude smatrao da je neophodno.

Spomenuto je da se pri komentarisanju hadisa prevodioci mogu služiti Ibn-Hadžerovim *Fethul-Barijem* ili Ajnijevim *Umdetul-Karijem*, pa su se zbog opće prihvaćenosti *Fethul-Barija*, a i zato što su ga posjedovali u ličnim bibliotekama, uglavnom svi koristili tim komentarom.

Pored činjenice da se Hasan ef. Škapur u svojim komentarima oslanjao na Ajnijev *Umdetul-Kari*, druga razlika između njegovih komentara i komentara novoprevedenog dijela ogleda se u njihovom obimu. Naime, Škapurovi komentari su opširniji i detaljniji, zato što su i Ajnijevi komentari opširniji od Ibn-Hadžerovih komentara.

Još je dogovoreno da prevodioci u svojim komentarima prate i osobenost i potrebe bosanskohercegovačkog društva i da ti komentari odgovore tim potrebama i osobitostima.

Osim ovoga, dogovoreno je da se prevode i senedi hadisa, da se njihov stil pokuša ujednačiti s onim koji su već slijedili Škapur i Makić u prevedenom dijelu, te da se vlastita imena prenosilaca pišu bez određenog člana, radi lakšeg izgovara u bosanskom jeziku.

Dvanaestočlana grupa prevodilaca podijeljena je u četiri tročlane grupe, a svaka od njih dobila je zadatak da prevede, a nakon toga i da zajedno recenzira, po jedan tom, jer se tada mislilo da *Sahih* bude štampan u osam tomova: četiri koja su već postojala i četiri novoprevedena. Kasnije se odustalo od ideje da *Sahih* sadrži osam tomova i on evo – hvala Allahu – izlazi u četiri toma.

Evo imena svih prevodilaca Buharijevog Sahiha:

1. Hasan ef. Škapur, preveo jedan kompletan tom i više od polovine drugog toma,
2. muftija Hasan Makić, preveo ostatak drugog toma. Ukupan broj hadisa u prva dva toma iznosi 4548.
3. dr. Muharem Štulanović,
4. muftija Hasan Makić i
5. mr. Ibrahim Husić, preveli su hadise od 4549. do 5341.
6. dr. Šukrija Ramić,
7. dr. Šefik Kurdić i
8. dr. Zuhdija Adilović preveli su hadise od 4549. do 5341.
9. dr. Enes Ljevaković,
10. hafiz Hasan Popara i
11. mr. Muhamed Mehanović preveli su hadise od 5342. do 6493.
12. Profesor Mehmedalija Hadžić povukao se iz ovog projekta nakon što je preveo trideset stranica, pravdajući to obavezama, a njegov dio preveo je dr. Šukrija Ramić.
13. profesor Halil Mehanović i
14. mr. Ahmed Adilović preveli su hadise od 6494. do 7563.

Uporedo s prevođenjem ponovo je recenziran dio koji su preveli Škapur i Makić, a koji je štampan u četiri toma. Recenzija je urađena kako slijedi:

1. dr. Šukrija Ramić, prvi tom,
2. dr. Enes Ljevaković, drugi tom,
3. mr. Muhamed Mehanović, treći tom, i
4. dr. Fuad Sedić, četvrti tom.

Nakon ovog dogovora, prevodioci su prionuli na posao uz dogovor da se periodično sastaju u Uredu VSK-a, kako bi se vidjelo da li se prevođenje odvija planiranom dinamikom, te da se razmijene mišljenja u slučaju eventualnih problema, nedoumica i slično.

S krajem 1998. god. kompletiran je prijevod cijelog *Sahiha*, ali je zbog se zbog objektivnih razloga, na pripremi knjige za štampu nije ništa radilo sve do 2003. godine.

S obzirom na veliki vremenski period u kojem je projekat mirovao, trebalo je ispočetka krenuti s recenzijama, korekturama, lekturom..., tako da je prvi, treći i peti tom ponovo pregledao mr. Muhamed Mehanović, drugi tom mr. Elvedin Huseinbašić, četvrti tom dr. Fuad Sedić, šesti tom mr. Muhamed Fadil, sedmi tom mr. Safvet Kuduzović i osmi tom mr. Senad Ćeman. Lekturu prva četiri toma uradili su Senahid i Samija Halilović, a preostala četiri toma uradio je profesor Midhat Kasap. Treba imati u vidu da govorimo o podjeli *Sahiha* na osam tomova, kako je u početku bilo predviđeno. Kasnije su po dva toma spojena u jedan, tako da je, kako smo rekli, *Sahih* odštampan u četiri toma. Svaki recenzent je uradio svoj dio posla slijedeći sebi svojstvenu metodologiju, a jedino su Muhamed Mehanović i Muhamed Fadil uz svoje intervencije, ako se radilo o jednoj ili više rečenica, pisali napomenu (prim. rec.).

Osim toga, potpisnik ovih redova je, u dijelu koji je pregledao, Škapurove podnožne napomene pronašao u Ajnijevoj *Umdi* i usporedio ih s tim izvornikom, te izvršio redakturu prijevoda.

Na nekoliko mjesta te podnožne napomene Škapur je preuzimao iz nekih drugih djela, a potpisnik ovih redova ih nije pronašao u njihovim izvornicima, te ih nije usporedio s njima.

Na mnogo mjesta Škapur ef. nije preuzimao komentare ni iz jednog izvora, nego su to bili njegovi izvorni komentari.

Sav preostali posao sravnivanja i prijeloma teksta, arapskog i bosanskog, korekture i tehničkog uređenja bio je na plećima male redakcijske ekipe: mr. Muhameda Mehanovića, mr. Senada Ćemana, mr. Abdulmedžida Šemsudina i Teufika Mešića. Dizajn korica uradio je Sead Bećović. Njima se pri završnom čitanju, neposredno prije početka štampanja knjige, priključio i profesor Adnan Maglić.

Na kraju treba spomenuti da su na prijeratnom, nekompletnom izdanju Sahiha, osim prevodilaca, radili:

1. dr. Omer Nakičević, redaktor prvog toma,
2. Husein ef. Dozo, recenzent prva tri toma,
3. profesor Mehmedalija Hadžić, tehnički urednik i korektor prva tri toma, redaktor prijevoda drugog i trećeg toma i recenzent i redaktor prijevoda četvrtog toma,
4. profesor Kasim Hadžić, lektor drugog i trećeg toma,
5. dr. Džemaludin Latić, lektor i korektor četvrtog toma,
6. Alija Huković, lektor prvog toma, i
7. Muharem ef. Hasanbegović, urednik četvrtog toma.

Molimo Uzvišenog Allaha da sve koji su na bilo koji način učestvovali na ovom velikom i hairli poslu nagradi najljepšom nagradom i da ih proživi u društvu s vjerovjesnicima, šehidima i dobrim ljudima.

Muhamed Mehanović

IMAM BUHARI I NJEGOV *SAHIH*¹

Ebu-Abdullah Muhamed b. Isma'il b. Ibrahim b. Mugire b. Berdizbeh el-Džu'fi rođen je u Buhari u petak 21. jula 810. (10. ševvala 194) godine.

U djetinjstvu se isticao velikom bistrinom i pokazivao osobiti interes za islamsku nauku. U desetoj godini života bio je hafizul-Kur'an, a u šesnaestoj otišao s majkom i bratom Ahmedom na hadž i ostao u Mekki i Medini oko četiri godine, slušajući predavanja tamošnjih učenjaka, a posebno Ahmeda b. Hanbela. Kasnije obilazi islamske metropole i vraća se u svoj zavičaj.

Potkraj života Buharija živi u svom rodnom mjestu držeći svijetu javna predavanja iz hadisa. Odbivši poziv tadašnjeg namjesnika Buhare Halida b. Ahmeda ez-Zuhelija da na njegovom dvoru predaje svoj Sahih, posebno njegovim sinovima, pade u nemilost namjesnika i bi prisiljen napustiti svoje mjesto. Na putu za Semerkand svrati se svojim rođacima u Hartenk, tu se razbolje i ispusti svoju plemenitu dušu u jaciju uoči subote, uoči Ramazanskog bajrama, 31. augusta 870. (1. ševvala 256) godine.

Vijek njegova plodonosnog rada sačuvali su i pjesnici u hronostihu čiji prijevod glasi:

*Buharija hafiz i muhaddis bio je
i svoj Sahih savršeno sastavio je.
Datum njegova rođenja je "sidk",
a dužina života je "hamid".*

Zbir brojčane vrijednosti slova izraza "sidk" – iskrenost, iznosi 194. godinu po Hidžri, a "hamid" – dostojan hvale, 62. godinu njegova života.

U svom šesnaestogodišnjem naučnom radu na polju hadiske nauke sakupio je 600.000 hadisa i na koncu odlučio da od toga broja izdvoji jednu zbirku od samo vjerodostojnih hadisa. Tako je napisao svoje čuveno djelo "El-Džami'us-sahihu" – "Zbirka vjerodostojnih hadisa", kod nas poznata pod imenom "Buharija".

Hadisi su izjave, rad i prešutna odobrenja Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, zapamćena i vjerno prenesena kasnijim generacijama zahvaljujući njegovim časnim drugovima. Pamćenje događaja i evociranje uspomena na svoje pretke, održavanje i njegovanje kontinuiteta među generacijama i epohama jeste izvanredna

---

¹ Predgovor Hasana ef. Škapura prvom tomu Buharijevog Sahiha, s tim što je unekoliko skraćen.

odlika i ponos Arapa. Na velikom fondu pamćenja prošlosti osvježeni idejama islama, Arapi su gradili svoju nekada veleslavnu historiju, samopouzdanje u sebe i svoj narod i dobivali pobjede.

U prvim danima Objave Alejhisselam je zabranio pisanje hadisa želeći što bolje zaštititi sigurnost kur'anskog teksta, a kasnije je to dozvolio pa su ih pismeniji ashabi bilježili. Važnije hadise pisali su Ebu-Bekr i Alija, a posebne bilježnice imali su: Hemmam b. Jahja, Ebu-Hurejra, Enes b. Malik, Abdullah b. Amr el-As, Abdullah b. Mubarek i drugi. Mnoge Alejhisselamove pismene instrukcije i naredbe ustupane ashabima i lakonski stilizovane poslanice stranim vladarima, do danas su tekstualno sačuvane.

Važnost hadisa naglašena je Kur'anom:

Reci (Muhammede): "Ako vi volite Boga, slijedite mene, pa će vas Bog voljeti i oprostiti vam vaše grijehе! Bog oprašta i milostiv je."

Reci (Muhammede): "Budite pokorni Bogu i Poslaniku! Ako se okrenu (od upute), pa Bog zaista ne voli nevjernike." (Ali Imran: 31-32.)

"Pokoravajte se Bogu i Poslaniku da bi vam bila ukazana milost!" (Ali Imran: 132.)

"O vjernici! Pokoravajte se Bogu! I pokoravajte se Poslaniku i vašim zapovjednicima! Ako se u nečemu razidete, izložite to Bogu i Poslaniku, ako vjerujete Boga i Sudnji dan. To je najbolje i najljepše tumačenje." (En-Nisa: 59.)

"Ko se pokori Bogu i Poslaniku, bit će s onim kojima je Bog dao veliku blagodat: s (Božijim) poslanicima, pravednicima, borcima poginulim (za vjeru) i dobrim ljudima. To su divni drugovi! To je blagodat od Boga. Bog dovoljno zna (ko zaslužuje Njegovu nagradu)." (En-Nisa: 69-70.)

"Tako mi tvoga Gospodara, oni neće biti pravi vjernici, dok te ne uzmu da im sudiš u onom što je sporno među njima, i potom ne osjete nikakvo negodovanje u svojim dušama prema onom što si presudio i dok se potpuno (tebi) ne predaju." (En-Nisa: 65.)

"Ne zovite Poslanika (kad je) među vama kao što dozivate jedan drugog! Bog zna one koji se izvlače od vas krišom. Neka budu oprezni oni koji se suprotstavljaju Njegovoj zapovijedi da ih ne stigne iskušenje ili da ih ne stigne bolna kazna." (En-Nur: 63.)

"O vjernici, bojte se Boga i govorite istinitu riječ, da bi vam popravio vaše poslove i oprostio vam vaše grijehе. A ko bude slušao Boga i Njegova Poslanika, on je postigao veliki spas." (El-Ahzab: 70-71.)

"Vi zaista imate u Božijem Poslaniku lijep uzor, onaj koji se nada Bogu i Sudnjem danu i koji mnogo spominje Boga." (El-Ahzab: 21.)

U smislu gornjih ajeta zabilježeni su i brojni hadisi. Alejhisselam na svom Oprosnom hadžu, između ostalog, rekao je:

– Satana je izgubio nadu da bude obožavan na Zemlji, ali će biti zadovoljan da mu se pokoravate makar u neznatnim poslovima, pa ga se čuvajte!

Ostavio sam vam ono čega ćete se držati pa da nikada ne zalutate: Božiju Knjigu, riječ i praksu Njegova Vjerovjesnika.

Istovjetnost hadisa, bilo tekstualno ili sadržajno, prikupljenih u raznim krajevima raznih vremena najbolje govori o njihovoj vjerodostojnosti. Klasifikacija i kodifikacija hadisa savjesno je obavljena u prva tri stoljeća po Hidžri i o njima treba govoriti s osobitim pijetetom. Imam Malik na obična vjerska pitanja odgovaraše svijetu odmah, a ako je morao citirati hadis, zamolio bi stranku da ga očekuje dok se okupa. Tada bi se još namirisao, obukao najljepše odijelo i onda izlagao hadis.

Kur'an je ustavni zakonik islamskog svijeta općih principa, propisa i naredbi, a hadis njegova nadopuna i neophodno objašnjenje.

Buharija je mudžtehid, hafiz hadisa i priznati kapacitet od svih islamskih učenjaka, a njegov Sahih proglašen je za najvrednije djelo poslije Kur'ana. Kao što se danas na pobožnim skupovima i uz ramazan u džamijama javno uči Kur'an, tako se to činilo s Buharijinim *Sahihom* u nekim džamijama Kaira i Zubejdije u doba vladavine Memalika (1250–1517) god. i u Istanbulu u danima moći i slave turske imperije.

Zbirka je po sadržaju pravno-teološke tematike sastavljena u 97 dijelova (kitaba) i 3.730 poglavlja koja sadrže hadise o vjerovanju, nauci, obredoslovlju, međusobnom poslovanju ljudi, bračnim i porodičnim odnosima, nasljednom pravu, o Muhammedovom vojevanju, objašnjavanju pojedinih tekstova Kur'ana i brojne propise o javnom i privatnom životu muslimana.

Ideju o sastavljanju ovog neobično popularnog djela dao je, po riječima Buharije, Ishak Rahuvijet koji je okupljenim muhaddisima oko sebe rekao:

“Da hoće neko od vas sastaviti jednu zbirku izjava Božijeg Poslanika!”

“To mi je leglo na srce i ja sam” – kaže Buharija – “otpočeo s radom.”

Sakupio sam 600.000 hadisa. Pored kritički proučenog svakog hadisa u ovu knjigu nisam stavio nijednog, a da se nisam prethodno okupao, klanjao dva rekata fakultativnog namaza i zamolio Boga da me nadahne o vjerodostojnosti konkretnog hadisa. Zabilježene hadise prikupio sam od 1.000 i više učenih ljudi i nema nijednog hadisa bez poimenično navedenog niza ljudi koji su mi ga prenijeli.

Buharija je postavio temelje hadiskoj nauci i pokazao put naučnog obrađivanja ove grane islamske nauke. Njegovim tragom krenuo je kasnije Muslim ibnu Hadždžadž en-Nejsaburi i ostavio iza sebe zbirku hadisa pod imenom “Sahihul-Muslim”.

Poslije su nastali suneni: Ebu-Abdullah Muhamed ibni Madže el-Kazvini, u kojima su od zaborava sačuvani hadisi koji zbog stroge opreznosti i oštrijeg kriterija ili nedostupnosti nisu uvršteni u zbirke Buharije i Muslima.

Prema mišljenju Ibni-Hadžera u Buharijinom Sahihu ima 7.397 hadisa s poimenično navedenim nizom ljudi koji su hadise prenijeli i 1.685 hadisa s djelomično prividnim prekidima toga niza. Prema tome u Buhariji je uvršteno sveukupno 9.082 hadisa među kojima ima 2.761 neponovljen hadis.

Neki muhaddisi drže da Buharija sadrži 4.000 neponovljenih hadisa i 3.275 koji su u ponekim poglavljima unekoliko sadržajno isti, ali tekstualno ipak različiti. To su djelomično ponovljeni hadisi koji se međusobno nadopunjuju i pravilno shvataju samo u kontekstu niza hadisa iste tematike, kao što u Kur'anu ima ponovljenih ajeta koji se logično uklapaju u ostale tekstove; ili u pjesmi refreni koji još potenciraju smisao i ljepotu ritma i ne može se reći da su suvišni i nepotrebni.

Ebun-Fadl ibni Tahir rekao je: "Buharija je usvajao hadise u kojima su se tekstualno slagali svi njihovi pouzdani prenosioči od Vjerovjesnika pa do njega, ne manjkajući nijedan od njih.

Rukopis Buharijinog *Sahiha* sredio je prvi Muhamed el-Junani (umro 1260. godine) koga je opet kasnije lektorisao filolog Ibnu-Malik 1273. godine. Jedan sačuvan primjerak iz 676/1260. godine nalazi se u Narodnoj biblioteci u Kairu. Kritički stručno sredena Buharija štampana je u Istanbulu 1856. godine; u Lajdenu 1862–1868. godine; u Kairu (Bulak) 1863, 1865, 1867. i 1872; u Kairu 1862, 1887, 1889, 1893, 1894. u devet svezaka i 1898. u osam svezaka sulus vokaliziranim duksusu; u Delhiju 1854. i 1889; u Bombaju 1853, 1869. i 1873. godine. Izdanja tehnički dobro opremljena štampana su u razmjerima međunarodnih tiraža koja su se godinama rasprodavala. Novije štampanje Buharijinog *Sahiha* u vidu manjih svezaka učinila je izdavačka kuća "Daruš-šu'ab" u Kairu 1968. godine.

Buharija je napisao još nekoliko korisnih djela među kojima su osobito vrijedna pažnje: "El-Edebul-mufred", "Halku ef'alil-ibad", "Ref'ul-jedejn", "El-Kiraetu halfel-imami", "Et-tefsirul-kebir", "Et-Tarihul-kebir", "Et-Tarihul-evsat", "Et-Tarihus-sagir" i još neka.

U interesu pravilnijeg razumijevanja teksta Buharijinog *Sahiha* napisani su brojni komentari. Nema nijednog djela u islamskom svijetu, izuzev Kur'ana, kome su učenjaci obratili pažnju kao ovom *Sahihu*. Među prve kraće komentare na ovo djelo spada Hattabijin "I'lamus-sunen" u jednom svesku, a među najopširnije "Menhul-bari bis-sejlil-fesihil-medžari" napisan u dvadeset svezaka po Medžudin Muhamedu b. Jakubu el-Firuziju Abadi eš-Širazi, koji je umro 1414. godine.

Hadiska literatura naučno je utvrdila stvarnu vrijednost ovoga *Sahiha* i njenom autoru dala zasluženno priznanje. Obrađujući Buhariju s raznih aspekata islamske nauke, muhaddisi su uložili mnogo truda i ostavili brojna vrijedna djela ove grane

islamologije, između kojih su osobito vrijedna pažnje: “Et-Tenkih” Bedruddina Muhameda b. Behadira, koji je umro 1392. godine; “Umdetul-kari fi šerhil-Buhari” štampan u Kairu 1891. i u Istanbulu 1909. godine u devet velikih svezaka. Autor ovog neprocjenjivog djela Bedruddin Muhamed b. Ahmed el-Ajni, umro je 1451. godine, a pobornik je učenja imama Ebu-Hanife pa je pri komentarisanju hadisa davao prednost stavovima učenjaka njegova pravca ne odbacujući mišljenja ni ostalih predstavnika ortodoksnih islamskih škola. Pisac je pored vrijednih filoloških napomena iznio važnije monografske podatke prenosilaca hadisa, a iza teksta skoro svakog hadisa izložio pravna rješenja i zaključke učenjaka hanefijske i ostalih škola. Ovo je koliko hadisko toliko i islamsko pravno djelo koje ukazuje na svestrano naučno proučavanje hadisa i slobodnije interpretiranje izvora islamskog prava uz osobito poštivanje međusobno suprotnih gledišta.

Komentar Ahmeda b. Muhameda b. Ebu-Bekra el-Kastalanija (umro 1417. godine) štampan je u Bulaku 1868–1878. i 1886–1887. godine; u Delhiju 1891. i u Kairu 1907–1908. godine s dodatkom “Fethul-bari” od Zekerijjaa el-Ensarija (umro 1520. godine).

Najkompletniji komentar na Buhariju smatra se “Fethul-bari fi šerhil-Buhari” Ahmeda Alije b. Hadžera el-Askalanija, štampan u Kairu (Bulak) 1882. godine. Da autor nije ništa napisao osim uvoda u ovaj komentar, bio bi vrijedan osobite pažnje. Askalanija je uvod komentara napisao 1411, komentar na Buhariju počeo pisati 1414, a završio ga 1438. godine. Srce ovog velikog enciklopediste prestalo je kucati 1448. godine, ostavivši iza sebe komentar na Buhariju u 13 svezaka, ne računajući gore spomenuti uvodni svezak koji i danas čini posljednu riječ u hadiskoj nauci.

Brojni su veći ili manji “Izbori” hadisa pojedinih poglavlja Buharije s kraćim komentarima. Među prvim autorima ovih radova istakao se Džemaluddin Ahmed b. Omer el-Kurtubi (umro 1258. godine). Kasnije je Bedruddin Hasan b. Omer el-Halebi (umro 1387. godine) napisao dosta veliko djelo pod naslovom “Iršadus-sari vel-kari”, a Husejn b. Mubarek ez-Zubejdi (umro 1487. godine) ostavio “Et-Tedridžus-sarihi li ehadisil-džaami‘is-sahihi”, štampano u Kairu 1928. godine u dva sveska.

Vrijednu zbirku izabranih 816 hadisa iz Buharije publikovao je 1937. godine u Kairu Muhamed Mustafa Ammar pod naslovom “Dževahirul-Buhari”, što znači “Dragulji iz Buharije”.

Prijevod na turski jezik 1646 hadisa izabranih iz pojedinih poglavlja Buharijinog *Sahiha* sačinio je 1966. godine Konjali Mehmed Vehbi u četiri sveska. Pod naslovom “Sahihi Buhari Tedridži sarihi muhtesari” izloženi su u arapskom sulus vokaliziranom tekstu hadisi bez niza prenosilaca i poslije doslovnog prijevoda svakog hadisa dat je kraći komentar.

Francuzi i Englezi sačinili su izvode iz Buharije na svoje jezike prije Drugog svjetskog rata.

U prvim godinama austrougarske okupacije Buharijin *Sahih* usmeno javno prevodi na naš jezik petkom u Gazi Husrev-begovoj medresi u Sarajevu Mustafa Hilmi ef. Omerović, prvi reisul-ulema Bosne i Hercegovine, a poslije njegove smrti predavanja nastavlja novoizabrani reisul-ulema Mehmed Tefik ef. Azapagić.

Prvi svjetski rat omeo je ovaj rad. Poslije izvjesne stabilizacije vjersko-prosvjetnog života jugoslavenskih muslimana, prevođenje Buharijinog Sahiha činio je rječnikom enciklopediste, a metodom učenog teologa i popularnog orijentaliste u kasnim jutarnjim časovima svakog petka od 1926. do juna 1946. godine u učionici stare zgrade Gazi Husrev-begove medrese, prvi muderris ove medrese, Ahmed ef. Burek. Kao dobar orijentalista pri prevođenju hadisa obraća se posebnu pažnju jezičkoj strani teksta, što je brojnim slušaocima, a posebno učenicima Medrese, dosta koristilo.

Dio obredoslovlja Buharije preveo je u džamiji Ferhadiji u Banjoj Luci h. hafiz Mustafa ef. Nurkić u periodu 1924–1945. godine užem krugu vjerskih službenika. On je kao muftija iz sadržaja hadisa izvlačio maksimum ritualnih propisa.

Danas se čine naponi da se nauka prezentira što širem krugu ljudi pa tako i pojedine islamske discipline. Trajna opća vrijednost nauke je u pismenom izlaganju. Staru metodu usmenog prevođenja klasičnih djela smjenjuju bilježenja na papir. Tako je dugi niz godina Buhariju prevodio h. hafiz Fuad ef. Subašić i završio sredinom 1972. godine.

Pisac ovih redova prevodi Buhariju od početka 1965. godine članovima Udruženja ilmije Prijedora i okolice srijedom u poslijepodnevnom časovima u prostorijama Odbora Islamske zajednice u Prijedoru. Prijeđeni dijelovi stavljeni su na papir i kao jedna zaokružena cjelina sređena je u nekoliko knjiga s potrebnim komentarom. Prva od njih sada se predaje javnosti, a ostale će se štampati u polugodišnjim razmacima.

U interesu bolje stilizacije, poglavlja i senedi prevođeni su slobodnije u indirektnom, tekstovi hadisa u direktnom govoru, a transkripcija arapskih imena i izraza pisana je prema našim udomaćenim terminima.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

U ime Allaha, Svemilosnog, Samilosnog!

كِتَابُ بَدْءِ الْوَحْيِ

POČETAK OBJAVE

Kapacitet, prvak i hafiz hadisa Ebu-Abdullah Muhammed b. Isma'il b. Ibrahim b. Mugire iz Buhare – Uzvišeni mu se Allah smilovao, Amin! – rekao je:

**KAKO JE POČELA (SILAZITI) OBJAVA
ALLAHOVOM POSLANIKU, SALLALLAHU
ALEJHI VE SELLEM**

i govor Uzvišenog Allaha: “Mi smo ti poslali Objavu kao što smo slali Nuhu i ostalim vjerovjesnicima iza njega.”¹

1. PRIČAO NAM JE Humejdi Abdullah b. Zubejr, njemu Sufjan, ovom Jahja b. Seid Ensari i rekao da je njemu saopćio Muhammed b. Ibrahim Tejmi, da je čuo Alkamu b. Vekkasa Lejsija gdje govori:

قَالَ الشَّيْخُ الْإِمَامُ الْحَافِظُ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ الْمُغِيرَةِ الْبُخَارِيُّ رَحِمَهُ اللَّهُ تَعَالَى آمِينَ.

كَيْفَ كَانَ بَدْءُ الْوَحْيِ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ

وَقَوْلُ اللَّهِ جَلَّ ذِكْرُهُ (إِنَّا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ كَمَا أَوْحَيْنَا إِلَى نُوحٍ وَالنَّبِيِّينَ مِنْ بَعْدِهِ).

١. حَدَّثَنَا الْحُمَيْدِيُّ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الزُّبَيْرِ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ الْأَنْصَارِيُّ قَالَ أَخْبَرَنِي مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ التَّيْمِيُّ أَنَّهُ سَمِعَ عَلْقَمَةَ بْنَ

¹ Dalji prijevod kur'anskog teksta je: “... i Mi smo objavili Ibrahimu, Isma'ilu, Ishaku, Ja'kubu i (njegovim) potomcima, Isau, Ejjubu, Junusu, Harunu i Sulejmanu. A Davudu smo poslali Zebur. (Poslali smo) i poslanike o kojima smo ti ranije pričali. Allah je razgovarao s Musaom riječima. (Poslali smo) i poslanike koji prenose radosne vijesti i opominju da ljudi ne bi imali prigovora Allahu poslije (dolaska) poslanika. Allah je silan i mudar.

Allah svjedoči za ono što ti je objavio. On je objavio to sa Svojim znanjem.

I meleki svjedoče (to), a Allah ti je dosta kao svjedok.” (En-Nisa: 163-166)

Povod objavi gornjih ajeta jeste zahtjev jevreja da im Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, prenese cjelokupnu Objavu odjednom, ako je vjerovjesnik, kao što je to učinio Musa, alejhi selam. Allah, dželle šanuhu, gornjim ajetima odgovara da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, vjerovjesnik i da mu se Objava šalje na isti način kao što su slate i ranijim Allahovim poslanicima.

U ajetu je na prvom mjestu spomenuto Nuhovo poslanstvo, prije koga su bili vjerovjesnici Adem, Šit i Idris. To je, vjerovatno, što se on smatra drugim ocem ljudi i da je čovječanstvo nastalo od njegova tri sina: Sama, Hama i Jafesa, koji su sveopći potop preživjeli u lađi sa svojim suprugama i ocem Nuhom. Postoje mišljenja da je u lađi bilo osam osoba; deset muških ne računajući žene; sedamdeset dvije ili osamdeset osoba; i da je u lađi bilo sedamdeset dvije, odnosno osamdeset osoba i da su svi pomrli osim Nuha, njegovih sinova i snaha. Prema tome, Nuh je prvi poslanik prvog naraštaja iza poznatog sveopćeg potopa.

Čuo sam Omera b. Hattaba, radijallahu anhu, kada je na minberu izjavio: “Čuo sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje kaže: ‘Djela se cijene samo prema namjerama i svakom čovjeku pripada samo ono što je naumio, pa ko se iseli (hidžru učini) s namjerom da bi ostvario dobro ovoga svijeta ili radi žene kojom bi se oženio, njegova selidba bit će ono radi čega se i preselio.’”¹

وَقَاصِ اللَّيْثِي يَقُولُ سَمِعْتُ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَلَى الْمِنْبَرِ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ وَإِنَّمَا لِكُلِّ امْرِئٍ مَا نَوَى فَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ إِلَى دُنْيَا يُصِيبُهَا أَوْ إِلَى امْرَأَةٍ يَنْكِحُهَا فَهِجْرَتُهُ إِلَى مَا هَاجَرَ إِلَيْهِ .

2. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njemu Malik prenoseći od Hišama b. Urve, on od svoga oca, ovaj od Aiše, majke pravovjernika, radijallahu anha, da je Haris b. Hišam, radijallahu anhu, pitao Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i rekao:

– Allahov Poslaniče, kako tebi dolazi Objava?

٢. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ الْحَارِثَ بْنَ هِشَامٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ سَأَلَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ كَيْفَ يَأْتِيكَ الْوَحْيُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ

¹ U osnovnim principima vjere (islama) svi su se vjerovjesnici slagali. Među te principe spada i to da se djela ljudi cijene prema njihovim iskrenim namjerama.

Izraz “bin-nijat” znači iskrena namjera i odluka.

Povod gornjem hadisu je slučaj nekog čovjeka koji je zaprosio ruku žene po imenu Umme-Kajs. Ona mu je ponudu odbila dok se on ne preseli u Medinu. Želeći s njom sklopiti brak, on se konačno preselio i njom oženio.

Neki misle da se ovaj slučaj odnosi na sklapanje braka Umme-Sulejme i Ensarije Ebu-Talhe, koji ne bijaše još primio islam. Ova je žena odbila ponudu Ebu-Talhe rekavši: “Ti si nemusliman, a ja muslimanka i vjera mi ne dozvoljava da s tobom sklopim brak. Tek kada predeš na islam, vjenčat ćemo se. Tvoje primanje islama neka bude moj bračni dar (mehr). Drugo ti ništa neću tražiti.”

Prema tome ovaj se hadis ne odnosi samo na napuštanje Mekke i seljenje u Medinu nego i napuštanje nevjerstva i nemoralnog društva pristupivši vjersko-moralnoj sredini pravednog društvenog uređenja s ispovijedanjem islamskog učenja.

Ibnu-Bettal kaže da je u ovom hadisu spomenuta žena jer Arapi u predislamskom periodu nisu se ženili oslobođenim robinjama, niti su udavali svoje kćerke osim za njima ravne ljude po porijeklu. Kada je došao, islam je muslimane učinio jednakim u pogledu ženidbe i svi su muslimani međusobno bili ekvivalentni. Zato su se mnogi ljudi preselili u Medinu kako bi se tamo oženili.

Jednom prilikom Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: “Nema Hidžre poslije oslobađanja Mekke, ali ima džihad i iskreni nijet.”

Ibnu-Esir kaže da je hidžra (selidba) dvovrsna:

– selidba za koju je Uzvišeni Allah obećao Džennet, a to je bilo onda kada su ljudi dolazili Allahovom Poslaniku ostavljajući sav svoj imetak i ta vrsta hidžre je prestala s oslobođenjem Mekke;

– selidba beduina (u Medinu) i učestvovanje u bitkama zajedno s njima, s tim da ovi drugi nisu učinili kao oni prvi i na ovu selidbu se misli u Poslanikovim, sallallahu alejhi ve sellem, riječima: “Neće prestati hidžra sve dok ne prestane (mogućnost) tevbe.”

Ahmed b. Hanbel u svom “Musnedu” navodi da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Hidžru čine dvije karakteristike: Jedna je ostavljanje loših djela a druga je preseljenje radi Allaha i Njegovog Poslanika. Hidžra ne prestaje sve dok se tevba prima, a tevba će neprestano biti prihvatana sve dok se Sunce ne pojavi sa zapada. Kada se ono pojavi, Allah će zapečatiti svako srce i ono što se u njemu nalazi i obustavit će ljudska djela.”

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odgovori: “Ponekad mi dolazi poput zvonjenja zvona. To mi je najteži način objave, i kada se prekine, sve, ja bih potpuno upamtio ono što mi je (Džibril) kazao. Ponekad mi se melek ukaže u vidu čovjeka. On bi mi govorio, a ja pamtio šta mi kaže.”

Aiša, radijallahu anha, kaže: “Vidjela sam ga kako mu stiže Objava jednog veoma hladnog dana, i kada presta, čelo mu, uistinu, još kiptaše znojem.”

3. PRIČAO NAM JE Jahja b. Bukejr, njemu Lejs prenoseći od Ukajla, (on) od Ibnu-Šihaba, (ovaj) od Urve b. Zubejra, (Urve) od Aiše, majke pravovjernih, da je rekla:

“Prvo s čim je počela Objava Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, bilo je u vidu istinitog sna. Sve što bi vidio u tom snu dolazilo bi poput svjetla zore. Kasnije mu je omiljela samoća. Osamljivao bi se u pećini Hira i u njoj se sklanjao od grijeha² (et-tahannus znači et-te‘abbud) u brojnim noćima prije nego se vrati svojim ukućanima i za to se snabdije hranom. Kasnije bi se vratio Hatidži i opet se snabdio kao i ranije i tako dok mu ne stiže Istina, a on u pećini Hira.

Melek mu je došao i rekao: “Uči!”

– Ne znam učiti – odgovorio je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.

– Zatim me je uzeo k sebi – rekao je on – i stisnuo toliko da me je muka spopala, a potom pustio i rekao: “Uči!”

– Ne znam učiti – rekao sam, a on me uze i treći put stegnu, pa pusti i reče: “Uči u ime tvoga Gospodara koji je sve stvorio. Stvorio je čovjeka od zakvačka. Uči, čitaj, a tvoj je Gospodar najplemenitiji.”³

Potom se Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve

أَحْيَانًا يَأْتِينِي مِثْلَ صَلْصَلَةِ الْجَرَسِ وَهُوَ أَشَدُّ عَلَيَّ فَيَقْصِمُ عَنِّي وَقَدْ وَعَيْتُ عَنْهُ مَا قَالَ وَأَحْيَانًا يَتِمَثَّلُ لِي الْمَلَكُ رَجُلًا فَيَكَلِّمُنِي فَأَعْيِي مَا يَقُولُ قَالَتْ عَائِشَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا وَلَقَدْ رَأَيْتُهُ يُنْزَلُ عَلَيْهِ الْوَحْيُ فِي الْيَوْمِ الشَّدِيدِ الْبَرْدِ فَيَقْصِمُ عَنْهُ وَإِنْ جَبِينُهُ لَيَنْفَصِّدُ عَرَقًا .

٣. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ عُقَيْلٍ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ أَنَّهَا قَالَتْ أَوَّلُ مَا بُدِئَ بِهِ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مِنَ الْوَحْيِ الرَّؤْيَا الصَّالِحَةُ فِي النَّوْمِ فَكَانَ لَا يَرَى رُؤْيَا إِلَّا جَاءَتْ مِثْلَ فَلَقِ الصُّبْحِ ثُمَّ حُبَّبَ إِلَيْهِ الْخَلَاءُ وَكَانَ يُخْلُو بِغَارِ حِرَاءٍ فَيَتَحَنَّنُ فِيهِ وَهُوَ التَّعَبُّدُ اللَّيَالِي ذَوَاتِ الْعَدَدِ قَبْلَ أَنْ يَنْزِعَ إِلَى أَهْلِهِ وَيَتَزَوَّدَ لَذَلِكَ ثُمَّ يَرْجِعُ إِلَى خَدِيجَةَ فَيَتَزَوَّدُ لِمِثْلِهَا حَتَّى جَاءَهُ الْحَقُّ وَهُوَ فِي غَارِ حِرَاءٍ فَجَاءَهُ الْمَلَكُ فَقَالَ اقْرَأْ قَالَ مَا أَنَا بِقَارِئٍ قَالَ فَأَخَذَنِي فَغَطَّنِي حَتَّى بَلَغَ مِنِّي الْجَهْدَ ثُمَّ أَرْسَلَنِي فَقَالَ اقْرَأْ قُلْتُ مَا أَنَا بِقَارِئٍ فَأَخَذَنِي فَغَطَّنِي الثَّانِيَةَ حَتَّى بَلَغَ مِنِّي الْجَهْدَ ثُمَّ أَرْسَلَنِي فَقَالَ اقْرَأْ قُلْتُ مَا أَنَا بِقَارِئٍ فَأَخَذَنِي فَغَطَّنِي الثَّالِثَةَ ثُمَّ أَرْسَلَنِي فَقَالَ (اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ اقْرَأْ وَرَبُّكَ

² Ili bi, po drugom tumačenju ove riječi, ispoljavao Ibrahimovu vjeru (hanefije). (prim. rec.)

³ Preostala dva ajeta prve objave Ikre poglavlja u prijevodu glase: “Koji je naučio (čovjeka) peru, Naučio je čovjeka onome što nije znao.”

sellem, vratio, unišao Hatidži bint Huvejlid, a srce mu još lupaše i reče: “Pokrijte me! Pokrijte me!” Pokrili su ga, dok ga strah nije napustio, a onda je ispričao Hatidži slučaj i dodao: “Bojao sam se za sebe!”

– Ne, tako mi Allaha! – reče Hatidža – Allah te neće nikada poniziti i osramotiti, jer ti održavaš rodbinske veze, olakšavaš slabima, udjeljuješ siromasima, gostoljubiv si i pomažeš istinu u svim prilikama.

Tada ga je Hatidža odvela svome amidžiću Vereki b. Nevfelu b. Esedu b. Abdi Uzza, čovjeku koji je još u predislamsko doba primio kršćanstvo.

Dobro je poznavao hebrejsko pismo i prepisivao iz Evandjelja na hebrejski jezik, što je Allah htio da prepisuje. Bio je oronuli starac i već oslijepio.

– Amidžiću – rekla mu je Hatidža – saslušaj nešto od svoga bratića!

– Moj bratiću – reče mu Vereka – šta je to što si vidio?

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, mu je ispričao slučaj koji je doživio (vidio).

– To je melek, koga je Allah slao Musau. Kamo sreće – rekao mu je Vereka – da sam mlad i da budem živ kada te bude izgonio tvoj narod.

– A zar će me oni izgoniti? – upitao je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem.

– Da – reče on – jer nikada niko nije donio slično tome što si ti donio, a da nije napadan. Ako doživim tvoje vrijeme (vjerovjesničko), pomoći ću ti koliko god mognem. Nije mnogo prošlo poslije ovog, Vereka je preminuo, a i Objava bi za neko vrijeme obustavljena.

الْأَكْرَمُ) فَرَجَعَ بِهَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَرْجُفُ فُؤَادُهُ
فَدَخَلَ عَلَى خَدِيجَةَ بِنْتِ خُوَيْلِدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا
فَقَالَ زَمِّلُونِي زَمِّلُونِي فَزَمَّلُوهُ حَتَّى ذَهَبَ عَنْهُ
الرَّوْعُ فَقَالَ لَخَدِيجَةَ وَأَخْبَرَهَا الْخَبَرَ لَقَدْ خَشِيتُ
عَلَى نَفْسِي فَقَالَتْ خَدِيجَةُ كَلَّا وَاللَّهِ مَا يُخْزِيكَ اللَّهُ
أَبَدًا إِنَّكَ لَتَصِلُ الرَّحِمَ وَتَحْمِلُ الْكَلَّ وَتَكْسِبُ
الْمَعْدُومَ وَتَقْرِي الضَّيْفَ وَتُعِينُ عَلَى نَوَائِبِ الْحَقِّ
فَانْطَلَقَتْ بِهِ خَدِيجَةُ حَتَّى أَتَتْ بِهِ وَرَقَةَ بْنَ نَوْفَلٍ
ابْنَ أَسَدٍ ابْنَ عَبْدِ الْعُزَّى ابْنَ عَمِّ خَدِيجَةَ وَكَانَ
امْرَأً قَدْ تَنَصَّرَ فِي الْجَاهِلِيَّةِ وَكَانَ يَكْتُبُ الْكِتَابَ
الْعِبْرَانِيَّ فَيَكْتُبُ مِنَ الْإِنْجِيلِ بِالْعِبْرَانِيَّةِ مَا شَاءَ
اللَّهُ أَنْ يَكْتُبَ وَكَانَ شَيْخًا كَبِيرًا قَدْ عَمِيَ فَقَالَتْ
لَهُ خَدِيجَةُ يَا ابْنَ عَمِّ اسْمَعْ مِنْ ابْنِ أَخِيكَ فَقَالَ
لَهُ وَرَقَةُ يَا ابْنَ أَخِي مَاذَا تَرَى فَأَخْبَرَهُ رَسُولُ
اللَّهِ ﷺ خَبَرَ مَا رَأَى فَقَالَ لَهُ وَرَقَةُ هَذَا النَّامُوسُ
الَّذِي نَزَلَ اللَّهُ عَلَى مُوسَى يَا لَيْتَنِي فِيهَا جَذَعًا
لَيْتَنِي أَكُونُ حَيًّا إِذْ يُخْرِجُكَ قَوْمُكَ فَقَالَ رَسُولُ
اللَّهِ ﷺ أَوْخْرِجِي هُمْ قَالَ نَعَمْ لَمْ يَأْتِ رَجُلٌ قَطُّ
بِمِثْلِ مَا جِئْتَ بِهِ إِلَّا عُودِي وَإِنْ يُدْرِكْنِي يَوْمُكَ
أَنْصُرَكَ نَصْرًا مُؤَزَّرًا ثُمَّ لَمْ يَنْشَبْ وَرَقَةُ أَنْ تُوفِّيَ
وَفَتَرَ الْوَحْيَ .

4. Ibnu-Šihab kaže:

– Saopćio mi je Ebu-Seleme b. Abdur-Rahman da je Džabir b. Abdullah Ensarija, govoreći o prekidu Objave, rekao:

– I Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, u svom izlaganju reče: “I dok sam još išao (iz pećine Hira), čuo sam s neba jedan glas, podigoh pogled, kad onaj isti melek koji mi je bio na Hirau, sjedi na sjedištu (kursiju)¹ između neba i zemlje. Uplašen od toga povratio sam se (kući) i rekao:

“Pokrijte me! Pokrijte me!” Kasnije je Uzvišeni Allah objavio: “O pokriveni, ustani i opominji!”, pa do Njegovih riječi: “I griješenje ostavi!” Nakon toga Objava je učestalo i kontinuirano dolazila.² (U ovom predanju) Jahjaa slijedi Abdullah b. Jusuf i Ebu-Salih a Hilal b. Reddad slijedi Akila b. Halida prenoseći od Zuhrija. Junus i Ma‘mer rekli su: (“Tresli su se Muhammedovi) mišići (damari) između ramena i vrata.”³

٤. قَالَ ابْنُ شِهَابٍ وَأَخْبَرَنِي أَبُو سَلَمَةَ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ أَنَّ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ الْأَنْصَارِيَّ قَالَ وَهُوَ يُحَدِّثُ عَنْ فَتْرَةِ الْوَحْيِ فَقَالَ فِي حَدِيثِهِ بَيْنَا أَنَا أَمْشِي إِذْ سَمِعْتُ صَوْتًا مِنَ السَّمَاءِ فَرَفَعْتُ بَصَرِي فَإِذَا الْمَلَكُ الَّذِي جَاءَنِي بِحِرَاءٍ جَالِسٌ عَلَى كُرْسِيِّ بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ فَرَعَبْتُ مِنْهُ فَرَجَعْتُ فَقُلْتُ زَمِّلُونِي زَمِّلُونِي فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى (يَا أَيُّهَا الْمُدَّثِّرُ قُمْ فَأَنْذِرْ) إِلَى قَوْلِهِ (وَالرُّجُزُ فَاهْجُرْ) فَحَمِيَ الْوَحْيُ وَتَتَابَعَ تَابَعَهُ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ وَأَبُو صَالِحٍ وَتَابَعَهُ هِلَالُ بْنُ رَدَادٍ عَنِ الزُّهْرِيِّ وَقَالَ يُونُسُ وَمَعْمَرُ بَوَادِرُهُ .

1 Kursi je, kako kaže Zamahšeri, sve na čemu se sjedi i nije veće od onoga koliko zauzima onaj ko na njemu sjedi. (prim. rec.)

2 Ostalih još pet ajeta druge objave El-Muddessir poglavlja bila su: "... a svoga Gospodara veličaj, i svoje odijelo drži čisto. Griješenje (kumire) ostavi i ne prigovaraj (u dijeljenju milostinje) smatrajući je velikom, i radi svog Gospodara budi strpljiv!”

3 Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, prije Objave držao se vjerovanja Ibrahima, alejhi selam, i ostalih vjerovjesnika, jer su oni svi propovijedali tevhid – vjerovanje u Allahovu jednotu. Poslije niza drugih duhovnih priprema Džibril mu na Hirau prenosi prvu Objavu 27., a neki misle 17. dana ramazana, u ponedjeljak, kada je podvučena važnost znanja, pera i tevhide.

Džibrilovo grljenje i stiskanje Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, k sebi jeste aluzija na tešku i odgovornu dužnost koju treba ozbiljno prihvatiti i pokloniti joj veliku pažnju. Čini se da je to aluzija na tri teška iskušenja Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, iza kojih slijedi pobjeda i konačni uspjeh. Prvo iskušenje jeste trogodišnji bojkot i blokiranje svih muslimana u Mekki. Mekanski idolopoklonici prekinuli su s muslimanima sve trgovačke, bračne, porodične i prijateljske odnose i muslimani su umirali od gladi, ali su nepokolebljivo taj pritisak izdržali. Drugo iskušenje jesu brojni napadi, fizičko mučenje pojedinih muslimana i raznolika zastrašivanja, a treće progon muslimana iz Mekke.

Muhammedova, sallallahu alejhi ve sellem, uplašenost na Hirau objašnjava se, između ostalog, kako se on pobojavao da neće biti u stanju podnijeti teret Allahove objave i u cijelosti opravdati povjerenju mu dužnost; da neće, možda izdržati napade i pritiske svojih neprijatelja, a postoji mogućnost da se uplašio i od veličine lika Džibrila.

Za veoma uplašenu dušu Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, bio je potreban duži odmor. Zbog toga je, kako to navodi Ajni, uslijedio trogodišnji prekid Objave, koji ga je okrijepio, dao mu novu snagu polet i želju za nastavljajem najavljene Objave. Buti u svom djelu Fikhus-sire navodi mišljenje Bejhekija da je taj period trajao šest mjeseci, dok Zurkani u djelu Šerhul-mevahib navodi da je taj period trajao četrdeset dana.

Šestomjesečni i istiniti snovi počeli su u rebiul-evvelu, a Objava u ramazanu.

U periodu prekida Objave, Džibril je imao kontakte s Muhammedom, sallallahu alejhi ve sellem, ali mu nije ništa objavljivao, dok se nije psihološki osposobio za redovnu objavu. Prvih pet ajeta poglavlja “Ikre” jeste,

5. PRIČAO NAM JE Musa b. Isma'il, njemu Ebu-Avane, a ovome Musa b. Ebu-Aiše i rekao da mu je prenio Seid b. Džubejr prenoseći od Ibnu-Abbasa da je o riječima Uzvišenog Allaha:

“Ne izgovaraj ga, (stalno) svojim jezikom, da bi ga ubrzao (zapamtiti)!” rekao: “Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, mnogo se trudio pri pamćenju isporučene mu Objave i zbog toga je stalno kretao usnama.”

– (I ja pokrećem usne – kazao je Ibnu-Abbas – onako kako ih pokreće sam Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, a Seid je (Musau) rekao: “I ja, evo pokrećem usne kao što sam vidio da ih pokreće Ibni-Abbas”, i pokrenu svoje usne.) Tada je Uzvišeni Allah objavio:

“Ne pokreći stalno svoj jezik, da bi ga time ubrzao (upamtiti). Mi smo dužni skupiti ga i (učvrstiti) njegovo čitanje.”

– Prikupio ga je u tvojim prsima i ti ćeš ga učiti – protumačio je je Ibnu-Abbas.

(A ajet: “I kada ti ga (Kur'an) čitamo (preko Džibrila), tada i ti slijedi njegovo čitanje!”, on tumači: “Slušaj ga i šuti!”)

(A za riječi: “Zatim, Mi smo ga dužni objasniti” – kaže: “Zaista je Naša dužnost da ti omogućimo da ga potom učiš.”)

Poslije ovoga, kada bi god Džibril došao, Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, učio bi ga tačno onako kako ga je citirao Džibril.

٥. حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ قَالَ حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ أَبِي عَائِشَةَ قَالَ حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ جُبَيْرٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ فِي قَوْلِهِ تَعَالَى (لَا تُحَرِّكْ بِهِ لِسَانَكَ لِتَعْجَلَ بِهِ) قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُعَالِجُ مِنَ التَّنْزِيلِ شِدَّةً وَكَانَ مِمَّا يُحَرِّكُ شَفَتَيْهِ فَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ فَأَنَا أُحَرِّكُهَا لَكُمْ كَمَا كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُحَرِّكُهَا وَقَالَ سَعِيدٌ أَنَا أُحَرِّكُهَا كَمَا رَأَيْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ يُحَرِّكُهَا فَحَرَّكَ شَفَتَيْهِ فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى (لَا تُحَرِّكْ بِهِ لِسَانَكَ لِتَعْجَلَ بِهِ إِنَّ عَلَيْنَا جَمْعَهُ وَقُرْآنَهُ) قَالَ جَمْعُهُ لَكَ فِي صَدْرِكَ وَتَقْرَأُهُ (فَإِذَا قَرَأْنَاهُ فَاتَّبِعْ قُرْآنَهُ) قَالَ فَاسْتَمَعَ لَهُ وَأَنْصِتُ (ثُمَّ إِنَّ عَلَيْنَا بَيَانَهُ) ثُمَّ إِنَّ عَلَيْنَا أَنْ تَقْرَأَهُ فَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بَعْدَ ذَلِكَ إِذَا آتَاهُ جِبْرِيلُ اسْتَمَعَ فَإِذَا انْطَلَقَ جِبْرِيلُ قَرَأَهُ النَّبِيُّ ﷺ كَمَا قَرَأَهُ .

bez sumnje, prva Objava, a poglavlje “El-Muddessir” druga, koja je uslijedila tek poslije spomenutog prekida.

Kurejb je prenio: “U Ibni-Abbasovoj bilježnici vidjeli smo ovaj redosljed Objave: El-Alek (prvih pet ajeta), El-Lejl, Nun, El-Muzzemmil, El-Muddessir, El-Leheb, Et-Tekvir, El-A'la, Ed-Duha, El-Inširah, El-Asr, El-Adijat, El-Kevser, Et-Tekasur, El-Felek, En-Nas i još mnoga poglavlja (mekkanske Objave). U Medini je objavljeno svega 28 poglavlja.”

Aiša, radijallahu anha, i brojni ashabi tvrde da je prvih pet ajeta El-Alek poglavlja prva Objava, a zatim prvih nekoliko ajeta poglavlja Nun. Kasnije su objavljena poglavlja El-Muzzemmil, El-Muddessir i Ed-Duha, a potom ostatak sure El-Alek.

Iz sadržaja prve Objave razabire se da je potrebno prije učenja Kur'ana proučiti bismillu, da prestrašenu osobu ne treba ispitivati dok se psihološki ne smiri, a neraspoloženom treba nastojati povratiti raspoloženje.

6. PRIČAO NAM JE Abdan i rekao, da mu je saopćio Abdullah, njemu Junus prenoseći od Zuhrija... I pričao nam je Bišr b. Muhammed i rekao da mu je saopćio Abdullah, a njemu isto saopćili Junus i Ma'mer prenoseći od Zuhrija, koji je izjavio:

– Obavijestio me je Ubejdullah b. Abdullah (prenoseći) od Ibni-Abbasa, koji je rekao: “Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bio je najdarežljiviji čovjek, a bio bi najdarežljiviji u mjesecu ramazanu, kada bi mu dolazio Džibril, a dolazio mu je svake noći mjeseca ramazana i s njim zajedno učio Kur'an. Allahov Poslanik bio je u činjenju dobra, darežljiviji od poslanog (koristonosnog) vjetra.”¹

7. PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman Hakem b. Nafi' i rekao da mu je saopćio Šu'ajb prenoseći od Zuhrija, ovome saopćio Ubejdullah b. Abdullah b. Utbe b. Mes'ud, njemu prenio Abdullah b. Abbas, da ga je obavijestio Ebu-Sufjan b. Harb, da je Herakle poslao po njega izaslanika i jedan karavan Kurejšija, koji su bili došli kao trgovci u Šam, u vrijeme kada je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bio produžio (primirje) sa Ebu-Sufjanom i kurejšijskim nevjernicima. Oni su mu došli u Jerusalem. On (Herakle) ih je pozvao u svoju rezidenciju, a kod njega su bili bizantijski dostojanstvenici. Zatim ih je Herakle pozvao k sebi, pozvao je i svoga tumača i (preko njega) upitao:

– Ko je od vas, po krvnom srodstvu, najbliži tom čovjeku koji tvrdi za sebe da je Vjerovjesnik?
– Ja sam mu od njih najbliži po srodstvu – odgovorio je Ebu-Sufjan.
– Približite mi ga – reče Herakle – a primaknite i

٦. حَدَّثَنَا عَبْدَانُ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ قَالَ أَخْبَرَنَا يُونُسُ عَنِ الزُّهْرِيِّ ح وَ حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ قَالَ أَخْبَرَنَا يُونُسُ وَمَعْمَرٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ نَحْوَهُ قَالَ أَخْبَرَنِي عُيَيْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَجْوَدَ النَّاسِ وَكَانَ أَجْوَدَ مَا يَكُونُ فِي رَمَضَانَ حِينَ يَلْقَاهُ جَبْرِيلُ وَكَانَ يَلْقَاهُ فِي كُلِّ لَيْلَةٍ مِنْ رَمَضَانَ فَيُدَارِسُهُ الْقُرْآنَ فَلَرَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَجْوَدُ بِالْخَيْرِ مِنَ الرِّيحِ الْمُرْسَلَةِ .

٧. حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ الْحَكَمُ بْنُ نَافِعٍ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي عُيَيْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُتْبَةَ بْنِ مَسْعُودٍ أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَبَّاسٍ أَخْبَرَهُ أَنَّ أَبَا سُفْيَانَ بْنَ حَرْبٍ أَخْبَرَهُ أَنَّ هِرَقْلَ أَرْسَلَ إِلَيْهِ فِي رَكْبٍ مِنْ قُرَيْشٍ وَكَانُوا تِجَارًا بِالشَّامِ فِي الْمُدَّةِ الَّتِي كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَادَّ فِيهَا أَبَا سُفْيَانَ وَكُفَّارَ قُرَيْشٍ فَاتَوْهُ وَهُمْ بِبَيْلِيَاءَ فَدَعَاَهُمْ فِي مَجْلِسِهِ وَحَوْلَهُ عُظَمَاءُ الرُّومِ ثُمَّ دَعَاهُمْ وَدَعَا بَرَجْمَانِهِ فَقَالَ أَيُّكُمْ أَقْرَبُ نَسَبًا بِهَذَا الرَّجُلِ الَّذِي يَزْعُمُ أَنَّهُ نَبِيٌّ فَقَالَ أَبُو سُفْيَانَ فَقُلْتُ أَنَا أَقْرَبُهُمْ نَسَبًا فَقَالَ أَذْنُوهُ

¹ Muhammedova, sallallahu alejhi ve sellem, darežljivost preporođavala je i oživljavala siromahe kao što blagorodna kiša oživljava suhu obamrlu zemlju. Ramazan je najpopularniji mjesec muslimana, mjesec duhovnog preporoda, mjesec prve objave Kur'ana, mjesec posta u kome je i noć Kadr.

njegove drugove i postavite ih njemu iza leđa!

– Potom Herakle reče svome tumaču: “Reci im da ću ja pitati ovoga (ukazujući na Ebu-Sufjana) o onome čovjeku (Muhammedu) i ako mi štogod slaže, demantujte ga!”

– Allaha mi, (rekao je Ebu-Sufjan), da se nisam stidio laži koju bi oni (moji drugovi) mogli prenijeti (ispričati), ja bih na njega nešto i slagao. Prvo što me je o njemu pitao bilo je: “Kako se među vama cijeni njegovo porijeklo?”

– On je kod nas uglednog porijekla – rekao sam.

– Da li je iko ikada između vas prije njega ovako nešto govorio – upitao je (Herakle).

– Nije – odgovorio sam.

– Da li je neko od njegovih predaka bio vladar? – upita.

– Nije – rekoh.

– Da li ga slijedi ugledni svijet ili puk (slabi i siromašni)? – pitao je.

– Ne, nego puk (slabi i nejak) – odgovorio sam.

– Da li se njihov broj povećava ili smanjuje? – reče.

– Ne smanjuje, nego povećava – rekao sam.

– Da li iko od njih konvertira? – upitao je Herakle

– mrzeći njegovu vjeru, nakon što ju je prihvatio?

– Da li ste ga prije ovoga što govori ikada optužili za laž? – pitao je.

– Ne – odgovorio sam.

– Da li krši zadanu riječ? – upitao je.

– Ne – rekoh – ali sada smo u jednom ugovornom periodu (desetogodišnjeg primirja) s njim i ne znamo šta će on u njemu uraditi.

– Nijedan odgovor nije mi pružio mogućnost – izjavio je kasnije Ebu-Sufjan – da u njega ubacim bilo šta (sumnjivo) osim ove riječi.

– Da li ste se protiv njega borili? – upitao je opet (Herakle).

– Da – izjavio sam.

– Pa kakav je bio ishod vaše borbe s njim?

– upitao je.

مِنِّي وَقَرَّبُوا أَصْحَابَهُ فَاجْعَلُوهُمْ عِنْدَ ظَهْرِهِ
ثُمَّ قَالَ لَتَرْجُمَانِهِ قُلْ لَهُمْ إِنِّي سَأْتِلُ هَذَا عَنْ هَذَا
الرَّجُلِ فَإِنْ كَذَبَنِي فَكَذَّبُوهُ فَوَاللَّهِ لَوْلَا الْحَيَاءُ
مِنْ أَنْ يَأْثُرُوا عَلَيَّ كَذِبًا لَكَذَبْتُ عَنْهُ ثُمَّ كَانَ
أَوَّلَ مَا سَأَلَنِي عَنْهُ أَنْ قَالَ كَيْفَ نَسَبُهُ فَيَكُمُ
قُلْتُ هُوَ فِينَا ذُو نَسَبٍ قَالَ فَهَلْ قَالَ هَذَا الْقَوْلَ
مِنْكُمْ أَحَدٌ قَطُّ قَبْلَهُ قُلْتُ لَا قَالَ فَهَلْ كَانَ مِنْ
أَبَائِهِ مِنْ مَلِكٍ قُلْتُ لَا قَالَ فَأَشْرَافُ النَّاسِ
يَتَّبِعُونَهُ أَمْ ضَعَفَاؤُهُمْ فَقُلْتُ بَلْ ضَعَفَاؤُهُمْ
قَالَ أَيْزِيدُونَ أَمْ يَنْقُصُونَ قُلْتُ بَلْ يَزِيدُونَ
قَالَ فَهَلْ يَرْتَدُّ أَحَدٌ مِنْهُمْ سَخَطَةً لِدِينِهِ بَعْدَ
أَنْ يَدْخُلَ فِيهِ قُلْتُ لَا قَالَ فَهَلْ كُنتُمْ تَتَّهِمُونَهُ
بِالْكَذِبِ قَبْلَ أَنْ يَقُولَ مَا قَالَ قُلْتُ لَا قَالَ
فَهَلْ يَغْدِرُ قُلْتُ لَا وَنَحْنُ مِنْهُ فِي مُدَّةٍ لَا نَدْرِي
مَا هُوَ فَاعِلٌ فِيهَا قَالَ وَلَمْ تُمَكِّنِي كَلِمَةً أُدْخِلُ
فِيهَا شَيْئًا غَيْرَ هَذِهِ الْكَلِمَةِ قَالَ فَهَلْ قَاتَلْتُمُوهُ
قُلْتُ نَعَمْ قَالَ فَكَيْفَ كَانَ قِتَالُكُمْ إِيَّاهُ قُلْتُ
الْحَرْبُ بَيْنَنَا وَبَيْنَهُ سِجَالٌ يَنَالُ مِنَّا وَنَالُ مِنْهُ
قَالَ مَاذَا يَأْمُرُكُمْ قُلْتُ يَقُولُ اعْبُدُوا اللَّهَ وَحْدَهُ
وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا وَاتْرَكُوا مَا يَقُولُ آبَاؤُكُمْ
وَيَأْمُرُنَا بِالصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ وَالصَّدَقِ وَالْعَفَافِ

– Borba između nas i njega je promjenljive sreće; nekada pobijedi – rekao sam – on, a nekada mi.

– Šta vam naređuje? – pitao je.

– Govori – kazao sam: – Obožavajte Jedinog Allaha, ne pridružujte Mu sudruga i napustite ono što vam (o tome) govore vaši očevi; naređuje nam namaz, iskrenost, krjepost i održavanje rodbinskih veza.

Tada Herakle reče tumaču:

– Reci mu, (Ebu-Sufjanu): Pitao sam te za njegovo porijeklo i ti si spomenuo da je on među vama uglednog porijekla. To je slučaj svih poslanika, oni se pojavljuju u najuglednijoj porodici svoga naroda.

Pitao sam te da li je iko između vas prije njega ovako govorio, a ti si izjavio, da nije. Kažem ti, da je ikad iko prije njega tako nešto govorio, rekao bih da je on čovjek koji se povodi za riječima rečenim prije njega.

Dalje sam te pitao da li je neko od njegovih predaka bio vladar, a ti si izjavio da nije, a da jeste – kažem – neko od njegovih bio vladar, rekao bih da je on čovjek koji traži vlast svoga oca.

Pitao sam jeste li ga sumnjičili za laž prije nego je počeo govoriti ono što sada govori.

Odgovorio si: Ne. Pa držim podsigurno kada nije lagao na narod, kako bi sada lagao na Boga.

Potom sam te pitao da li ga slijedi ugledni svijet ili slabi i siromašni. Ti si spomenuo da ga slijede slabašni, a oni su (bili većinom) sljedbenici poslanika.

Pitao sam još da li se njihov broj povećava ili umanjuje, pa si spomenuo da se povećava. Takav je slučaj s vjerovanjem dok se ono ne upotpuni.

Dalje sam te pitao da li je iko iz nje konvertirao mrzeći njegovu vjeru, nakon što ju je prihvatio. Ti si odgovorio, da nije. Tako je vjerovanje kada se njegova ljupkost pomiješa (i ovlada) srcima (vjernika).

Pitao sam te da li krši riječ, a ti dade odgovor, da ne krši. Takvi su poslanici, oni ne krše riječ.

وَالصَّلَاةَ فَقَالَ لِلتَّرْجُمَانِ قُلْ لَهُ سَأَلْتُكَ عَنْ نَسَبِهِ
فَذَكَرْتَ أَنَّهُ فِيكُمْ ذُو نَسَبٍ فَكَذَلِكَ الرُّسُلُ
تُبْعَتْ فِي نَسَبِ قَوْمِهَا وَسَأَلْتُكَ هَلْ قَالَ أَحَدٌ
مِنْكُمْ هَذَا الْقَوْلَ فَذَكَرْتَ أَنْ لَا فَقُلْتُ لَوْ كَانَ
أَحَدٌ قَالَ هَذَا الْقَوْلَ قَبْلَهُ لَقُلْتُ رَجُلٌ يَأْتِيهِ
بِقَوْلٍ قِيلَ قَبْلَهُ وَسَأَلْتُكَ هَلْ كَانَ مِنْ آبَائِهِ مِنْ
مَلِكٍ فَذَكَرْتَ أَنْ لَا قُلْتُ فَلَوْ كَانَ مِنْ آبَائِهِ مِنْ
مَلِكٍ قُلْتُ رَجُلٌ يَطْلُبُ مُلْكَ أَبِيهِ وَسَأَلْتُكَ
هَلْ كُنْتُمْ تَتَّهَمُونَهُ بِالْكَذِبِ قَبْلَ أَنْ يَقُولَ مَا
قَالَ فَذَكَرْتَ أَنْ لَا فَقَدْ أَعْرِفُ أَنَّهُ لَمْ يَكُنْ لِيَذَرَ
الْكَذِبَ عَلَى النَّاسِ وَيَكْذِبَ عَلَى اللَّهِ وَسَأَلْتُكَ
أَشْرَافُ النَّاسِ اتَّبَعُوهُ أَمْ ضَعَفَاؤُهُمْ فَذَكَرْتَ أَنْ
ضَعَفَاءَهُمْ اتَّبَعُوهُ وَهُمْ أَتْبَاعُ الرُّسُلِ وَسَأَلْتُكَ
أَيَزِيدُونَ أَمْ يَنْقُصُونَ فَذَكَرْتَ أَنَّهُمْ يَزِيدُونَ
وَكَذَلِكَ أَمْرُ الْإِيمَانِ حَتَّى يَتِمَّ وَسَأَلْتُكَ أَيْرْتَدُّ
أَحَدٌ سَخَطَةً لِدِينِهِ بَعْدَ أَنْ يَدْخُلَ فِيهِ فَذَكَرْتَ
أَنْ لَا وَكَذَلِكَ الْإِيمَانُ حِينَ تُخَالِطُ بِشَاشَتِهِ
الْقُلُوبَ وَسَأَلْتُكَ هَلْ يَغْدِرُ فَذَكَرْتَ أَنْ لَا
وَكَذَلِكَ الرُّسُلُ لَا تَغْدِرُ وَسَأَلْتُكَ بِمَا يَأْمُرُكُمْ
فَذَكَرْتَ أَنَّهُ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تَعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُوا
بِهِ شَيْئًا وَيَنْهَأَكُمْ عَنْ عِبَادَةِ الْأَوْثَانِ وَيَأْمُرُكُمْ

Pitao sam te šta vam naređuje i ti odgovori, da vam naređuje, da obožavate Allaha i da Mu u tom ne pridružujete nikakva sudruga, da vam zabranjuje obožavanje kipova, a naređuje vam (obavljanje) namaza, iskrenost i moralnu krepost. Pa ako je to što kažeš, istina, on će uskoro zavladati tlom pod ovim mojim nogama. Ja sam već znao da će se pojaviti Vjerovjesnik, ali nisam mislio da je on baš od vas. Kad bih znao da ću stići do njega, potrudio bih se da se sretnem s njim. A kad bih bio kod njega, prao bih mu njegove noge.

Potom je Herakle zatražio pismo Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, koje je već poslano po Dihjetu, glavaru Busre. Herakle je pročitao pismo u kome stajalo:

“U ime Allaha, Svemilosnog, Milostivog!

Od Muhammeda, Allahovog roba i Njegova poslanika, Heraklu, glavaru Bizanta.

Spas na onog ko slijedi Pravi put!, a potom: pozivam te pozivom islama: primi islam, bit ćeš spašen, Allah će te nagraditi dvostrukom nagradom, a ako se okreneš (od ovog poziva) snosit ćeš grijeh svoj (i svojih sljedbenika).”¹

“Sljedbenici Knjige, pridite i slijedite riječ koja je jednaka i za nas i za vas: da ne obožavamo nikoga osim Allaha, da Mu ni u čem ne pridružujemo nikakva sudruga, da ne smatramo jedni druge bogovima osim Allaha, pa ako to oni odbace, recite (im): ‘Budite svjedoci da smo mi, uistinu, muslimani.’”

Ebu-Sufjan je dodao:

– Kada je (Herakle) kazao što je imao reći i kada je završio sa čitanjem pisma, nastala je oko njega galama i podigli se glasovi, i mi smo

بِالصَّلَاةِ وَالصَّدَقِ وَالْعَفَافِ فَإِنْ كَانَ مَا تَقُولُ
حَقًّا فَسَيَمْلِكُ مَوْضِعَ قَدَمَيَّ هَاتَيْنِ وَقَدْ كُنْتُ
أَعْلَمُ أَنَّهُ خَارِجٌ لَمْ أَكُنْ أَظُنُّ أَنَّهُ مِنْكُمْ فَلَوْ أَنِّي
أَعْلَمُ أَنِّي أَخْلَصُ إِلَيْهِ لَتَجَشَّمْتُ لِقَاءَهُ وَلَوْ
كُنْتُ عِنْدَهُ لَغَسَلْتُ عَنْ قَدَمِهِ ثُمَّ دَعَا بِكِتَابِ
رَسُولِ اللَّهِ ﷺ الَّذِي بَعَثَ بِهِ دَحِيَّةُ إِلَى عَظِيمِ
بُصْرَى فَدَفَعَهُ إِلَى هِرَقْلَ فَقَرَأَهُ فَإِذَا فِيهِ بِسْمِ اللَّهِ
الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ مِنْ مُحَمَّدٍ عَبْدِ اللَّهِ وَرَسُولِهِ إِلَى
هِرَقْلَ عَظِيمِ الرُّومِ سَلَامٌ عَلَى مَنْ اتَّبَعَ الْهُدَى
أَمَّا بَعْدُ فَإِنِّي أَدْعُوكَ بِدَعَايَةِ الْإِسْلَامِ أَسْلِمْ
تَسْلِمٌ يُؤْتِكَ اللَّهُ أَجْرَكَ مَرَّتَيْنِ فَإِنْ تَوَلَّيْتَ
فَإِنَّ عَلَيْكَ إِثْمَ الْأَرِيسِيِّينَ وَ (يَا أَهْلَ الْكِتَابِ
تَعَالَوْا إِلَى كَلِمَةٍ سَوَاءٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ أَنْ لَا نَعْبُدَ
إِلَّا اللَّهَ وَلَا نُشْرِكَ بِهِ شَيْئًا وَلَا يَتَّخِذَ بَعْضُنَا
بَعْضًا أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُولُوا
أَشْهَدُوا بِأَنَّا مُسْلِمُونَ) قَالَ أَبُو سُفْيَانَ فَلَمَّا
قَالَ مَا قَالَ وَفَرَغَ مِنْ قِرَاءَةِ الْكِتَابِ كَثُرَ عِنْدَهُ
الصَّخَبُ وَارْتَفَعَتِ الْأَصْوَاتُ وَأُخْرِجْنَا
فَقُلْتُ لِأَصْحَابِي حِينَ أُخْرِجْنَا لَقَدْ أَمَرَ أَمْرُ ابْنِ

¹ Ovdje je upotrijebljena riječ *erisijjin* koja ima više značenja, a ono koje odabire Ibn-Hadžer jeste zemljoradnici. Njome se, međutim, misli na sve njegove podanike jer – kako on kaže – svako ko sije u jeziku Arapa označava se terminom *fellah* – zemljoradnik. Drugi, pak kažu, da su zemljoradnici bili najbrojnija populacija u njegovom carstvu pa je upotrijebljena ova riječ. A pod tim da će on snositi grijehe sljedbenika misli se na grijeh zbog toga što će ih voditi u zabludu. (prim. rec.)

bili (sa sastanka) odstranjeni. Rekao sam svojim drugovima, kada smo već bili odstranjeni: “Ugled ibnu Ebi-Kebšeta (Muhammeda), stvarno je porastao, a plaši ga se, eto, i vladar Bizanta (sinova žute rase).”

– Od tada sam, (rekao je Ebu-Sufjan), bio stalno u uvjerenju da će on (Muhammed) zaista pobijediti, sve dok Allah i meni nije dao da sam primio islam.

Ibnun-Natur, guverner Jerusalema, prijatelj Herakla i biskup kršćana Sirije, pričaše:

– Kada je Herakle stigao u Jerusalem, ustao je jednog dana zlovoljan (zabrinut), pa su mu neki od njegovih patrijarha rekli: “Tvoj izgled nije onakav kakvim ga znamo.”

Herakle je – rekao je Ibnun-Natur – bio vrač (astrolog) i posmatraše zvijezde, pa kada su ga upitali (šta vidi), odgovori: “Jedne noći, kada sam posmatrao zvijezde, vidio sam kako vladar naroda, koji se obrezuje (suneti), odnese pobjedu. Pa ko se obrezuje od naroda ovoga doba?”

– Niko se ne obrezuje osim Jevreja. Neka te oni ne zabrinjavaju. Raspiši po gradovima svoga carstva neka sve Jevreje poubijaju – odgovorili su oni.

I dok su oni bili još u razgovoru, priveden je Heraklu jedan čovjek koga je poslao vladar Gassana da prenese vijest o Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem.

Kada ga je Herakle ispitao, rekao je: “Idite i pogledajte je li obrezan ili nije?”

Oni su ga pregledali i javili Heraklu da je obrezan. On ga je još pitao o Arapima, pa čovjek odgovori: “Oni se sunete.”

– To je vladar ovoga naroda², već se pojavio – reče Herakle.

Potom je Herakle pisao u Rumiju svome prijatelju

أَبِي كَبْشَةَ إِنَّهُ يَخَافُهُ مَلِكُ بَنِي الْأَصْفَرِ فَمَا زِلْتُ مُوقِنًا أَنَّهُ سَيُظْهِرُ حَتَّى أَدْخَلَ اللَّهُ عَلَيَّ الْإِسْلَامَ وَكَانَ ابْنُ النَّاطُورِ صَاحِبَ إِيلِيَاءَ وَهَرَقْلَ سَقْفًا عَلَى نَصَارَى الشَّامِ يُحَدِّثُ أَنَّ هَرَقْلَ حِينَ قَدِمَ إِيلِيَاءَ أَصْبَحَ يَوْمًا خَبِثَ النَّفْسِ فَقَالَ بَعْضُ بَطَارِقَتِهِ قَدْ اسْتَنْكَرْنَا هَيْئَتَكَ قَالَ ابْنُ النَّاطُورِ وَكَانَ هَرَقْلُ حَزَاءً يَنْظُرُ فِي النُّجُومِ فَقَالَ لَهُمْ حِينَ سَأَلُوهُ إِنِّي رَأَيْتُ اللَّيْلَةَ حِينَ نَظَرْتُ فِي النُّجُومِ مَلِكَ الْخِتَانِ قَدْ ظَهَرَ فَمَنْ يَخْتَنُ مِنْ هَذِهِ الْأُمَّةِ قَالُوا لَيْسَ يَخْتَنُ إِلَّا الْيَهُودُ فَلَا يُهَمِّنَكَ شَأْنُهُمْ وَاکْتُبْ إِلَى مَدَائِنِ مُلْكِكَ فَيَقْتُلُوا مَنْ فِيهِمْ مِنَ الْيَهُودِ فَبَيْنَمَا هُمْ عَلَى أَمْرِهِمْ أَتَى هَرَقْلَ بِرَجُلٍ أَرْسَلَ بِهِ مَلِكُ غَسَّانَ يُخْبِرُ عَنْ خَبَرِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَلَمَّا اسْتَخْبَرَهُ هَرَقْلُ قَالَ اذْهَبُوا فَانْظُرُوا أَمْخَتَنُ هُوَ أَمْ لَا فَانْظُرُوا إِلَيْهِ فَحَدَّثُوهُ أَنَّهُ مُخْتَنٌ وَسَأَلَهُ عَنِ الْعَرَبِ فَقَالَ هُمْ يَخْتَنُونَ فَقَالَ هَرَقْلُ هَذَا مُلْكُ هَذِهِ الْأُمَّةِ قَدْ ظَهَرَ ثُمَّ كَتَبَ هَرَقْلُ إِلَى صَاحِبِ لَهُ بِرُومِيَّةَ وَكَانَ نَظِيرُهُ فِي الْعِلْمِ وَسَارَ هَرَقْلُ إِلَى حِمَصَ فَلَمْ يَرَمْ حِمَصَ حَتَّى أَتَاهُ كِتَابٌ مِنْ صَاحِبِهِ

² Ajni prenosi stav imama Nevevija da se pod riječju ummet (narod) misli na narode toga doba dok Ibn-Hadžer i Kastalani smatraju da je Herakle ovim mislio na Arape, to jest da će Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, ovladati Arapima. (prim. rec.)

(Dagatiru), koji mu bijaše ravan u znanju, a onda je otputovao u Hims. I dok je Herakle još bio na putu za Hims, stiglo mu je pismo od tog njegovog prijatelja, čiji se sadržaj podudaraše s mišljenjem Herakla o pojavi Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, i da je on, stvarno, Allahov Poslanik. Herakle je tada pozvao u svoj dvorac u Himsu velikane Bizantije, a potom naredio, pa su mu se vrata pozaključavala. Tada se pojavio i rekao: “Narode Bizanta!, želite li spas!? Želite li Pravi put!? Želite li trajnost vaše vlasti!?, onda dajte riječ vjernosti ovom Vjerovjesniku!”

Tada su oni navalili na vrata poput nasrtaja divljih magaraca. Međutim, nadoše ih zaključana. Kada je Herakle vidio njihov bijeg (i preplašenost) i izgubio nadu u njihovo vjerovanje, kazao je: “Vratite ih meni!”, a potom reče: “Maloprije sam održao svoj govor s namjerom da ispitam vašu čvrstinu i privrženost vašoj vjeri i, eto, sada sam se uvjerio.” Tada mu se pokloniše, padajući ničice na zemlju, i s njim bijahu zadovoljni.¹

To je kraj slučaja s Heraklom koga su od Zuhrija prenijeli Salih b. Kejsan i Ma‘mer.²

يُؤَافِقُ رَأْيَ هِرَقْلَ عَلَى خُرُوجِ النَّبِيِّ ﷺ وَأَنَّهُ
نَبِيٌّ فَأَذِنَ هِرَقْلُ لِعُظَمَاءِ الرُّومِ فِي دَسْكَرَةِ لَهُ
بِحِمَصٍ ثُمَّ أَمَرَ بِأَبْوَابِهَا فَعُلِّقَتْ ثُمَّ أَطْلَعَ فَقَالَ
يَا مَعْشَرَ الرُّومِ هَلْ لَكُمْ فِي الْفَلَاحِ وَالرُّشْدِ
وَأَنْ يَثْبُتَ مُلْكُكُمْ فَتَبَايَعُوا هَذَا النَّبِيَّ فَحَاصُوا
حَيْصَةَ حُمُرِ الْوَحْشِ إِلَى الْأَبْوَابِ فَوَجَدُوهَا
قَدْ غُلِّقَتْ فَلَمَّا رَأَى هِرَقْلُ نَفَرَتَهُمْ وَأَيْسَ مِنَ
الْإِيمَانِ قَالَ رُدُّوهُمْ عَلَيَّ وَقَالَ إِنِّي قُلْتُ مَقَالَتِي
أَنِفًا أَخْتَبِرُ بِهَا شِدَّتَكُمْ عَلَى دِينِكُمْ فَقَدْ رَأَيْتُ
فَسَجَدُوا لَهُ وَرَضُوا عَنْهُ فَكَانَ ذَلِكَ آخِرَ شَأْنِ
هِرَقْلَ رَوَاهُ صَالِحُ بْنُ كَيْسَانَ وَيُونُسُ وَمَعْمَرُ
عَنِ الزُّهْرِيِّ .

1 Ovaj događaj aludira na to da je Herakle htio prihvatiti islam ali ga nije smio javno ispoljiti kada je vidio da velikan i to ne prihvataju. S druge strane, njegovo slanje vojske na Tebuk i Mu'tu ukazuje na to da je ostao u staroj vjeri. Ahmed bilježi da je on iz Tebuka pisao Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, da je primio islam, a on odgovori: “Ne on je u svome kršćanstvu.” A Allah najbolje zna. (prim. rec.)

2 Osim jasnog sadržaja Muhammedove, sallallahu alejhi ve sellem, poslanice upućene Heraklu iz teksta se razabire:

- potreba umjerenosti u korespondenciji, upotreba dobrog stila, taktičnosti i izraza miroljubivosti u smislu sadržaja ajeta: “Na put svoga Gospodara pozivaj lijepim mudrim savjetom!”;
- novac na kome je utisnuto ime Allaha, dželle šanuhu, ili kraći tekst iz Kur’ana mogu koristiti i nemuslimani u međusobnoj razmjeni dobara s muslimanima.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

U ime Allaha, Svemilosnog, Samilosnog!

كِتَابُ الْإِيمَانِ

VJEROVANJE

VJEROVANJE

i izjava Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem:
“Islam je sagrađen na pet principa.”

Vjerovanje (iman) jesu riječi i djela. Vjerovanje se povećava i smanjuje. Uzvišeni Allah kaže: “Da bi uvećali vjerovanje uz svoje vjerovanje (koje imaju).”¹

“Uvećali smo im uputu (iman).”² “Allah uvećava uputu (iman) i onima, koji su već na Pravom putu.”³ “Onima koji su na Pravom putu, On je

بَابُ الْإِيمَانِ

وَقَوْلُ النَّبِيِّ ﷺ بُنِيَ الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسٍ.

وَهُوَ قَوْلٌ وَفِعْلٌ وَيَزِيدُ وَيَنْقُصُ قَالَ اللَّهُ تَعَالَى
(لِيَزِدَادُوا إِيْمَانًا مَعَ إِيْمَانِهِمْ) (وَزِدْنَاهُمْ
هُدًى) (وَيَزِيدُ اللَّهُ الَّذِينَ اهْتَدَوْا هُدًى)
(وَالَّذِينَ اهْتَدَوْا زَادَهُمْ هُدًى وَآتَاهُمْ تَقْوَاهُمْ)

1 El-Feth: 4, puni prijevod glasi: “On je onaj koji u srca vjernih ubacuje smirenost, da bi uvećali vjerovanje uz svoje vjerovanje. Allahu pripadaju nebeske i zemaljske vojske. Allah je sveznan i mudro upravlja.” Predstavnicima ortodoksnih islamskih škola smatraju da se vjerovanje (iman) može povećati, a i smanjiti. Neki apologetičari smatraju da je vjerovanje nepromjenljivo, drugi – da se ono može samo povećati, dok neki tvrde obratno.

Ibnu-Abbas je izjavio: “Iman se povećavao postepenim objavljivanjem Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, vjerskih propisa kao: namaza, posta, zekata, hadža, džihada i njihovim ustrajnim vršenjem.

2 El-Kehf: 12-13, cio prijevod glasi: “Mi ćemo ti istinito ispričati njihovu vijest.

Oni su bili mladići koji su vjerovali u svoga Gospodara i Mi smo im uvećali upućenje. Mi smo njihova srca učvrstili (strpljivošću) kada su stali (pred rimskog cara Dukljanina) i rekli: ‘Naš Gospodar je Gospodar nebesa i zemlje. Mi se nećemo nikome moliti osim Njemu, jer bi time izrekli veliku laž i nepravdu.’”

3 Merjem: 76, prijevod u cjelini bio bi: “Allah će uvećati upućenje (vjerovanje) onima koji su na Pravom putu. A trajno dobra djela (namaz, post i drugo) kod tvoga Gospodara bolja su po nagradi, a bolja su i po svom rezultatu.”

– nemuslimane na bojnopolju treba prije sukoba pozvati u islam, izmiriti se s njima i biti braća po vjeri. Prije ove ponude borba se ne smije otpočinjati. Ova ponuda preporučljiva je i onda kada su neprijatelju poznati propisi islama;

– društvenim poslovima rukovode sposobni, ugledni i kod naroda popularni ljudi;

– knjigu u kojoj je napisan jedan ili više kraćih ajeta može prihvaćati musliman bez abdesta pa i nemusliman;

– žena s menstruacijom i osoba koja je ejakulirala, a nije se okupala ne može učiti Kur'an, pa makar to bilo i manje od jednog ajeta. Ovakve osobe prihvaćaju Mushaf samo kada je u omotu.

– razvijati dobre društveno-političke i druge obostrano korisne odnose s neislamskim narodima, spada u

uvećao uputu i dao im je bogobožnost.”¹ On još kaže: “Onima koji vjeruju povećava iman (vjerovanje).”²

I kaže: “Kome je od vas ova (sura) povećala vjerovanje? Onima koji vjeruju povećala je iman.”³ Isto tako kaže, neka je uzvišeno Njegovo spominjanje: “... zato ih se bojte!” To im je uvećalo iman. Također, neka je Uzvišen, kaže: “A to im je samo povećalo njihovo vjerovanje i predanost.”⁴

Voljeti (nekoga) u ime Allaha, mrziti (nekoga) u ime Allaha, spada u vjerovanje.

Omer b. Abdul-Aziz pisao je Adijju b. Adijju: “Vjerovanje se sastoji od obligatnih prvostepenih

وَقَوْلُهُ (وَيَزِدَادَ الَّذِينَ آمَنُوا إِيمَانًا) وَقَوْلُهُ (أَيْكُمْ زَادَتْهُ هَذِهِ إِيمَانًا فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا فَرَادَتْهُمْ إِيمَانًا) وَقَوْلُهُ جَلَّ ذِكْرُهُ (فَآخَشَوْهُمْ فَرَادَهُمْ إِيمَانًا) وَقَوْلُهُ تَعَالَى (وَمَا زَادَهُمْ إِلَّا إِيمَانًا وَتَسْلِيمًا) وَالْحُبُّ فِي اللَّهِ وَالْبُغْضُ فِي اللَّهِ مِنَ الْإِيمَانِ وَكَتَبَ عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ إِلَى عَدِيِّ بْنِ عَدِيٍّ إِنَّ لِلْإِيمَانِ فَرَائِضَ وَشَرَائِعَ وَحُدُودًا وَسُنَنًا فَمَنْ اسْتَكْمَلَهَا اسْتَكْمَلَ الْإِيمَانَ وَمَنْ لَمْ يَسْتَكْمِلْهَا لَمْ يَسْتَكْمِلْ

preporučljive poslove;

– ko ljude zavada i odvraća od Allahu ugodnih, a za ljude korisnih poslova smatra se grešnikom i bit će za to odgovoran;

– laž je porok i po islamu strogo zabranjena;

– vjerovjesnici su bili uvijek iz najuglednijeg roda, velikog autoriteta i neograničenog povjerenja kod svojih sljedbenika;

– sljedbenici ranih Allahovih objava poznavali su Muhammedovu, sallallahu alejhi ve sellem, misiju, ali su je negirali, bilo iz oholosti i zavidnosti, bilo iz bojazni da jednog dana ne izgube svoj povlašteni položaj u društvu.

1 Muhammed: 17, puni prijevod glasi: “A oni koji su na Pravom putu, On im je uputu i povećao i dao im njihovu bogobožnost.”

2 El-Muddessir: 31, puni prijevod glasi: “Mi smo učinili čuvarima vatre samo meleke, a njihov broj učinili samo iskušenje onima koji ne vjeruju (i) da steknu potpuno uvjerenje oni kojima je data Knjiga, i da se poveća vjerovanje onih koji već vjeruju, a da ne sumnjaju oni kojima je data Knjiga i vjernici, i da reknu oni u čijim je srcima bolest (licemjerstva) i nevjernici: ‘Šta je Allah htio s ovim kao primjerom.’ Tako Allah dovodi do zablude koga hoće, a upućuje na Pravi put koga hoće. A (niko) ne zna vojske tvoga Gospodara, nego On. I ovo je samo opomena ljudima.”

3 Et-Tevbe: 124. Cijeli prijevod glasi: “Kada bude objavljeno jedno poglavlje, neki od licemjeraca kažu: ‘Kome će od vas ova sura uvećati vjerovanje?’ Što se tiče pravovjernika, njima će ova sura uvećati njihovo vjerovanje i oni će se radovati (Objavi).”

4 Ali-Imran: 173, potpuni prijevod je: “Onima kojima su rekli (Nu’ajm b. Mes’ud Džu’fi i karavandžije Abdul-Kajsa): ‘Zaista narod (Mekke) sakupio se zbog vas, pa ih se bojte!’ To im je uvećalo iman i oni su rekli: ‘Nama je Allah dosta i On je divan zaštitnik.’”

Konkretni ajet odnosi se na vojnu akciju i sukob s Mekelijama pod vodstvom Ebu-Sufjana, koji su izašli na Bedr slijedeće godine iza uhudske bitke. To je bila sušna i nerodna godina i Ebu-Sufjan je s izlaskom iz Mekke odsjeo na Merri Zahranu, odakle je poslao Nu’ajma b. Mes’uda Džu’fija i još neke komoraše Abdul-Kajsa da odvrte Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, od kretanja na ovu vojnu. Njihova propaganda i zastrašivanje samo je uvećalo borbenost i vjerovanje muslimana koji su odmah krenuli s Muhammedom, sallallahu alejhi ve sellem, sa sedamdeset konjanika na Bedr. Međutim, Ebu-Sufjan je pravovremeno umakao potjeri. Stanovnici Mekke su njegovu vojsku nazvali *džejšu-sevik* (vojska vina) i rekli su: “Izašli ste samo da biste pili vina.”

El-Ahzab: 22, cijeli prijevod glasi: “Kada su vjernici vidjeli saveznike (Kurejšije oko Medine), rekli su: ‘Ovo je ono što nam je ranije obećao Allah i Njegov Poslanik, a istinu govori Allah i Njegov Poslanik.’ To im je samo povećalo vjerovanje i potpunu predanost.”

dužnosti (farzova), vjerskih uvjerenja, zabrana i ograničenja i od sunneta (pohvalnih radnji). Ko sve navedeno u potpunosti obavlja, on je usavršio (svoje) vjerovanje, a ko u potpunosti ne obavlja nije usavršio vjerovanje. Ako budem živ, objasniti ću vam to kako bi ih obavljali, a ako umrem pa ja i ne žudim da se dugo zadržim u vašem društvu.⁵

Rekli su:

- Ibrahim, alejhi selam: “Ali želim da mi srce bude potpuno uvjereno (smireno);”
- Muaz b. Džebel: “Sjedi s nama neko vrijeme da vjerujemo (obožavamo Allaha);”⁶
- Ibnu-Mes‘ud: “‘Jekin’ je cjelokupan iman;”
- Ibni-Omer: “Čovjek ne postiže suštinu i bit bogobožnosti dok ne napusti ono što ga tišti u grudima.”
- Mudžahid: “On vam propisuje u vjeri...”, znače: “Naredio sam tebi, Muhammede, i njemu (Nuhu) jednu vjeru”, a Ibnu-Abbas je za riječi: (*šir‘aten ve min hadžen*) (zakon i pravac) kazao da znače: “Put i sunnet (propisan muslimanima).”

الْإِيمَانُ فَإِنْ أَعِشْتُ فَسَأُيِّنُهَا لَكُمْ حَتَّى تَعْمَلُوا بِهَا وَإِنْ أَمُتُ فَمَا أَنَا عَلَى صُحْبَتِكُمْ بِحَرِيصٍ وَقَالَ إِبْرَاهِيمُ عليه السلام (وَلَكِنْ لِيُطَمِّنَنَّ قَلْبِي) وَقَالَ مُعَاذُ بْنُ جَبَلٍ اجْلِسْ بِنَا نُؤْمِنُ سَاعَةً وَقَالَ ابْنُ مَسْعُودٍ الْيَقِينُ الْإِيمَانُ كُلُّهُ وَقَالَ ابْنُ عُمَرَ لَا يَبْلُغُ الْعَبْدُ حَقِيقَةَ التَّقْوَى حَتَّى يَدَعَ مَا حَاكَ فِي الصَّدْرِ وَقَالَ مُجَاهِدٌ (شَرَعَ لَكُمْ مِنَ الدِّينِ) أَوْصِيَاكَ يَا مُحَمَّدٌ وَإِيَّاهُ دِينًا وَاحِدًا وَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ (شِرْعَةٌ وَمِنْهَا جَا) سَبِيلًا وَسُنَّةً .

5 Halifa Omer b. Abdul-Aziz iz dinastije Emevija (Benu-Umejje) (99–101. g. po Hidžri), a Buhari je izgleda razumio da je on namjeravao svojim pismom upozoriti Adijja da se vjerovanje čovjeka povećava ili smanjuje u skladu s vršenjem raznostepenih vjerskih dužnosti. Onaj ko vrši farz dužnosti, ima dobar iman; ali onaj ko vrši farzove, sunnete ili još i mustehabe ima još bolje, jače i savršenije vjerovanje.

6 Mu‘az b. Džebel je poznati ashab. Primio je islam kada je imao osamnaest godina. Učestvovao je u davanju prisege na Akabi, kao i na Bedru i ostalim pohodima uz Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem . Ovom svojom izjavom on nije mislio na vjerovanje u osnovi, već je mislio na povećanje imana koje se postiže spominjanjem (zikrom) Uzvišenog Allaha. (prim. rec.)

VAŠA MOLITVA (DOVA), VAŠE JE VJEROVANJE

Osnova ovome su riječi Uzvišenog: “Reci: Allah vam ne bi poklonio pažnju da nije vaše dove.” Riječ ed-du‘a (dova) u jeziku znači iman (vjerovanje)

8. PRIČAO NAM JE Ubjedullah b. Musa i rekao da je njega izvijestio Hanzale b. Ebu-Sufjan prenoseći od Ikrima b. Halida, (on) od Ibnu-Omera, radijallahu anhumama, koji je rekao:

– Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izjavio je: “Islam je sagrađen na pet (principa): očitovanju (s vjerovanjem) da nema drugog Boga osim Jedinog Allaha i da je Muhammed, Allahov poslanik, obavljanju namaza, davanju zekata, vršenju hadža i pošćenju ramazana.”

بَاب (دُعَاؤُكُمْ) إِيْمَانُكُمْ

لِقَوْلِهِ عَزَّ وَجَلَّ (قُلْ مَا يَعْْبَأُ بِكُمْ رَبِّي لَوْلَا دُعَاؤُكُمْ) وَمَعْنَى الدُّعَاءِ فِي اللُّغَةِ الْإِيْمَانُ .

٨. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى قَالَ أَخْبَرَنَا حَنْظَلَةُ بْنُ أَبِي سُفْيَانَ عَنْ عِكْرِمَةَ بْنِ خَالِدٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِنِي الْإِسْلَامِ عَلَى خَمْسٍ شَهَادَةٌ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ وَإِقَامُ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءُ الزَّكَاةِ وَالْحَجُّ وَصَوْمُ رَمَضَانَ .

POSTUPCI KOJI SPADAJU U VJEROVANJE (IMAN)

i riječi Uzvišenog:

“Nije dobročinstvo (savršeno vjerovanje) da svoja lica okrećete prema istoku ili zapadu, nego je savršeno vjerovanje (dobročinstvo) ko vjeruje u Allaha, Sudnji dan, meleke, Knjigu (Kur'an) i vjerovjesnike, koji dijele imetak koji im je drag rodbini, siročadi, bijednicima, putniku (bez materijalnih sredstava), prosjacima i za otkup robova, koji obavljaju namaz i daju zekat, koji izvršavaju svoja obećanja, koji su strpljivi u nevolji, bolesti i u borbi. To su oni koji su iskreni (u vjerovanju) i to su oni koji su bogobožni.”¹
(I riječi): “Zaista su uspjeli pravovjerni...”
(nastaviti citiranje ajeta)²

بَابُ أُمُورِ الْإِيمَانِ

وَقَوْلِ اللَّهِ تَعَالَى (لَيْسَ الْبِرَّ أَنْ تُوَلُّوا وُجُوهَكُمْ قِبَلَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَلَكِنَّ الْبِرَّ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالْكِتَابِ وَالنَّبِيِّينَ وَآتَى الْمَالَ عَلَى حُبِّهِ ذَوِي الْقُرْبَى وَالْيَتَامَى وَالْمَسَاكِينَ وَابْنَ السَّبِيلِ وَالسَّائِلِينَ وَفِي الرِّقَابِ وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَآتَى الزَّكَاةَ وَالْمُوفُونَ بِعَهْدِهِمْ إِذَا عَاهَدُوا وَالصَّابِرِينَ فِي الْبَأْسَاءِ وَالضَّرَاءِ وَحِينَ الْبَأْسِ أُولَئِكَ الَّذِينَ صَدَقُوا وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ) وَقَوْلِهِ (قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ) الْآيَةَ .

1 El-Bekare poglavlje, 177. Prvi stepen vjerovanja jeste vjerovanje u Allahovu objavu – Kur'an, a viši savršeniji stepen postiže se praktičnim dužnostima navedenim u gornjem ajetu. Prva kibla muslimana je Bejtul-makdis u Jerusalemu. Kada se Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, s muslimanima počeo okretati prema Ka'bi u Mekki, jevreji, koji se pri molitvi okreću zapadu i kršćani koji se okreću istoku, govorili su da je dobročinstvo i pravo vjerovanje kod onih koji se pri molitvi okreću onamo kuda se i oni okreću. Gornji ajet pobija to mišljenje, ističući da se savršeno vjerovanje ne sastoji isključivo u okretanju pri molitvi istoku ili zapadu, a niti u samo formalnom obavljanju molitvi, nego u iskrenom obavljanju čitavog niza dužnosti istaknutih u gornjem ajetu.

Ebu-Zerr kaže da ga je jedan čovjek pitao o imanu, a on mu citirao samo gornji ajet. Spomenuti čovjek je primijetio, da ga nije pitao za dobročinstvo (birr), koje se spominje u ajetu nego samo za savršeno vjerovanje (iman), a Ebu-Zerr dodade:

– Tako je došao jedan čovjek Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, kao što si ti došao meni i pitao ga za iman kao što ti sada pitaš mene. On mu je proučio kao što sam i ja sada tebi. Međutim, ni on se tim odgovorom nije zadovoljio, baš kao ni ti. Onda mu je (Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.) rekao: "Pridi mi," i on mu je prišao te mu (Vjerovjesnik reče): "Pravi vjernik je onaj koga raduje svako njegovo učinjeno dobro djelo, i nada se da će za to biti nagrađen, a ako uradi zlo, to ga rastuži i boji se njegove posljedice."

2 Cijeli prijevod sedam prvih ajeta poglavlja El-Mu'minun na koje Buhari aludira, glasi: "... koji su u svojoj molitvi skrušeni, koji se okreću od besposlenih riječi, i oni koji obavljaju zekat i oni koji čuvaju svoje spolne organe osim (u braku) sa svojim suprugama i s onim (robinjama) koje su u njihovoj vlasti. Pa oni koji traže mimo toga, oni su uistinu prestupnici."

9. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Muhammed Džu'fī a njemu Ebu-Amir Akadi, njemu Sulejman b. Bilal prenoseći od Abdullaha b. Dinara, (on) od Ebu-Saliha, (ovaj) od Ebu-Hurejre, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je kazao:

“(Savršeno) vjerovanje sastoji se od šezdeset i nekoliko ogranaka pa i stid je ogranak imana.”

MUSLIMAN JE ONAJ OD ČIJEG SU JEZIKA I RUKE MIRNI MUSLIMANI

10. PRIČAO NAM JE Adem b. Ebu-Ijas, njemu pričali Šu'be prenoseći od Abdullaha b. Ebu-Sefera i Ismail b. Ebu-Halid prenoseći od Ša'bija, (on) od Abdullaha b. Amra, radijallahu anhu, (ovaj) od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je izjavio:

“Musliman je onaj od čijeg su jezika i ruke mirni drugi muslimani, a (pravi) iseljenik (muhadžir) jeste onaj koji je uspio napustiti ono što je Allah zabranio.”¹

Ebu-Abdullah (Buhari) dodaje:

– Ebu-Mu'avija je rekao: “Nama je (gornje) ispričao Davud b. Ebu-Hind, prenoseći od Amira, koji je kazao: ‘Čuo sam Abdullaha (misleći na Ibn-Amra) da prenosi od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem..’ A Abdul-A'la ga je prenio od Davuda, (on) od Amira, ovaj od Abdullaha, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.”

٩. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْجُعْفِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو عَامِرٍ الْعَقَدِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ بِلَالٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ عَنْ أَبِي صَالِحٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ الْإِيمَانُ بِضْعٌ وَسِتُّونَ شُعْبَةً وَالْحَيَاءُ شُعْبَةٌ مِنَ الْإِيمَانِ .

بَابُ الْمُسْلِمِ مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ

مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ

١٠. حَدَّثَنَا آدَمُ بْنُ أَبِي إِيَاسٍ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي السَّفَرِ وَإِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ عَنِ الشَّعْبِيِّ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ الْمُسْلِمُ مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ وَالْمُهَاجِرُ مَنْ هَجَرَ مَا نَهَى اللَّهُ عَنْهُ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ وَقَالَ أَبُو مُعَاوِيَةَ حَدَّثَنَا دَاوُدُ هُوَ ابْنُ أَبِي هِنْدٍ عَنْ عَامِرٍ قَالَ سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ يَعْني ابْنَ عَمْرٍو عَنِ النَّبِيِّ ﷺ وَقَالَ عَبْدُ الْأَعْلَى عَنْ دَاوُدَ عَنْ عَامِرٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ .

¹ Gornjim hadisom traži se lijep i taktičan postupak s ljudima, činjenje dobra i primjena lijepe metode rada kojom se postižu bratski odnosi i jedinstvo članova zajednice. Dobar musliman ne čini zlo ni zborom ni djelom, nego se prema datim mogućnostima zalaže za iskorjenjivanje zla i poroka.

KO JE NAJBOLJI MUSLIMAN?

11. PRIČAO NAM JE Seid b. Jahja b. Seid Kureši, njemu njegov otac, (ovome) Ebu-Burde b. Abdullah b. Ebu-Burde prenoseći od Ebu-Burdeta, (on) od Ebu-Musaa, radijallahu anhu, da je kazao:

“(Ashabi) su pitali: ‘Allahov Poslaniče, ko je najbolji musliman?’ On odgovori: ‘Onaj od čijeg su jezika i ruke mirni muslimani.’”

NAHRANITI (GLADNOG) DIO JE ISLAMA

12. PRIČAO NAM JE Amr b. Halid, njemu Lejs prenoseći od Jezida, (on) od Ebu-Hajra, a ovaj od Abdullaha b. Amra, radijallahu anhu, da je neki čovjek upitao Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem:

“Šta je po islamu najbolje činiti?” Rekao je:

“Da nahraniš gladnog i da nazivaš selam onome koga poznaješ i koga ne poznaješ.”²

بَابُ أَيِّ الْإِسْلَامِ أَفْضَلُ

١١. حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ الْقُرَشِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا أَبِي قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو بُرْدَةَ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي بُرْدَةَ عَنْ أَبِي بُرْدَةَ عَنْ أَبِي مُوسَى رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ أَيُّ الْإِسْلَامِ أَفْضَلُ قَالَ مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ .

بَابُ إِطْعَامِ الطَّعَامِ مِنَ الْإِسْلَامِ

١٢. حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ خَالِدٍ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ يَزِيدَ عَنْ أَبِي الْخَيْرِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَجُلًا سَأَلَ النَّبِيَّ ﷺ تَطْعِمُ الطَّعَامَ وَتَقْرَأُ السَّلَامَ عَلَى مَنْ عَرَفْتَ وَمَنْ لَمْ تَعْرِفْ .

² Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, gornjom izjavom je skrenuo pažnju na potrebu humanosti, drugarstva i druželjubivosti, na potrebu međusobnog kontakta i međuljudske saradnje u obostranom interesu i pojedinca i zajednice, te da je to sastavni dio islama.

ŽELJETI SVOME BRATU ONO ŠTO SE ŽELI SAMOM SEBI, SASTAVNI JE DIO VJEROVANJA

13. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Jahja prenoseći od Šu'be, (on) od Katade, ovaj od Enesa, radijallahu anhu, a Enes od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.. I prenosi se od Husejna Muallima, da je izjavio:

– Prenio nam je Katade od Enesa, a (on) od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao: “Nijedan od vas neće biti (potpun) vjernik, dok ne bude želio svome bratu (muslimanu) ono što želi i sam sebi.”¹

VOLJETI POSLANIKA, SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM, DIO JE VJEROVANJA

14. PRIČAO NAM JE Ebu-Jeman i rekao da je njemu saopćio Šu'ajb, a (ovome) Ebu-Zinad prenoseći od A'redža, a (on) od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, da je Allahov Poslanik rekao:

“Kunem se Onim u Čijoj ruci je moj život, nijedan od vas neće biti (potpuni) vjernik dok mu ja ne budem draži od njegova roditelja i njegova djeteta.”

بَابُ مِنَ الْإِيمَانِ أَنْ يُحِبَّ لِأَخِيهِ مَا يُحِبُّ لِنَفْسِهِ

١٣. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ شُعْبَةَ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ وَعَنْ حُسَيْنِ الْمُعَلِّمِ قَالَ حَدَّثَنَا قَتَادَةُ عَنْ أَنَسٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّى يُحِبَّ لِأَخِيهِ مَا يُحِبُّ لِنَفْسِهِ .

بَابُ حُبِّ الرَّسُولِ ﷺ مِنَ الْإِيمَانِ

١٤. حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو الزِّنَادِ عَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ فَوَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّى أَكُونَ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِنْ وَالِدِهِ وَوَلَدِهِ .

¹ Enes, sin Malikov, Ensari posluživao je Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, oko deset godina i od njega prenio 2.286 hadisa, od kojih je Buhari odabrao i u svoju hadisku zbirku uvrstio 83, Muslim 91, a ostali su uvršteni u zbirke drugih velikih muhaddisa.

Jednom prilikom njegova majka zamoli Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, da blagoslovi Enesa i Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, udovolji njenoj želji rekavši: “Allahu, blagoslovi ga (podari mu bereket) u imetku i djeci, podaj mu dug život i oprosti grijeha!” Dova je bila uslišena. Enes je imao u svom vlasništvu jedan vrt, koji mu je davao godišnje dva prinosa, a za svoga života pokopao je 98 članova svoje porodice. Živio je više od stotinu godina i umro 93. godine po Hidžri.

15. PRIČAO NAM JE Ja'kub b. Ibrahim, njemu Ibn-Ulejje prenoseći od Abdul-Aziza b. Suhejba, (on) od Enesa, a (ovaj) od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem ... A pričao nam je i Adem i rekao:

– Nama je pričao Šu'be prenoseći od Katade, a (ovaj) od Enesa, koji je kazao da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Nijedan od vas neće biti (potpuni) vjernik dok mu ja ne budem draži od njegova roditelja, njegova djeteta i cijelog svijeta.”²

O SLASTI VJEROVANJA

16. PRIČAO NAM JE Muhamed b. Musenna, njemu ispričao Abdul-Vehhab Sekafi, ovome Ejjub prenoseći od Ebu-Kilabe, (on) od Enesa b. Malika, radijallahu anhu, a (ovaj) od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je izjavio:

“Kod koga budu tri (svojstva), osjetit će slast vjerovanja: da mu bude Allah i Njegov Poslanik draži od svega drugog, da voli svakog čovjeka samo u ime Allaha i da mrzi povratak u nevjerstvo kao što mrzi da bude bačen u vatru.”³

١٥. حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ عُثَيْمٍ عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ صُهَيْبٍ عَنْ أَنَسٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ ح وَ حَدَّثَنَا آدَمُ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ أَنَسٍ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّى أَكُونَ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِنْ وَالِدِهِ وَوَلَدِهِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ .

بَابُ حَلَاوَةِ الْإِيمَانِ

١٦. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ الثَّقَفِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا أَيُّوبُ عَنْ أَبِي قَلَابَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ ثَلَاثٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ وَجَدَ حَلَاوَةَ الْإِيمَانِ أَنْ يَكُونَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِمَّا سِوَاهُمَا وَأَنْ يُحِبَّ الْمَرْءَ لَا يُحِبُّهُ إِلَّا لِلَّهِ وَأَنْ يَكْرَهُ أَنْ يَعُودَ فِي الْكُفْرِ كَمَا يَكْرَهُ أَنْ يُقَذَّفَ فِي النَّارِ .

2 Prvi muslimani voljeli su Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, i islam više od svojih roditelja, svoga imetka i svoje djece. Oni su sagorijevali od želje za islamom i dobrom islamske zajednice, žrtvujući sve što su imali, pa i sami sebe. U snazi i sreći svoje zajednice vidjeli su i svoju sreću i jedva čekali da za dobro i uspjeh vjere polože čak i svoje živote. Tu bi se morali tražiti uzori, jer ukoliko principi vjere budu dosljednije sprovedeni, utoliko je naša budućnost bolja i sretnija.

3 Prema Neveviju osjećaj slasti imana jeste da musliman osjeća slast i zadovoljstvo u vršenju Allahovih naredbi, da nepokolebljivo i odlučno snosi sve poteškoće i da mu vjera bude iznad svih ovozemnih interesa. Ljubav prema Allahu i Allahovom Poslaniku je dio imana, pa čak i sam iman. Stvarnu ljubav ispoljavati prema Allahu, Njegovom Poslaniku i drugim ljudima, a mržnju prema nevjerstvu i od njega se kloniti, može samo čovjek čvrstog i savršenog vjerovanja, čovjek koji se saživio s vjerom, koja je prožela njegovu dušu i čini mu životni ideal. Takva osoba će osjećati slast imana i uživati u obnavljanju Allahovih propisanih dužnosti.

LJUBAV PREMA ENSARIJAMA ZNAK JE VJEROVANJA

17. PRIČAO NAM JE Ebul-Velid, njemu Šu'be, a njega je obavijestio Abdullah b. Abdullah b. Džebr, i kazao:

– Čuo sam Enesa kada je prenosio od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao: “Ljubav prema ensarijama znak je vjerovanja, a znak licemjerstva je mržnja prema ensarijama.”¹

POGLAVLJE

18. PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman i rekao da je njega obavijestio Šu'ajb prenoseći od Zuhrija, ovoga je obavijestio Ebu-Idris Aizullah b. Abdullah, da je Ubade b. Samit, radijallahu anhu, koji je učestvovao u bici na Bedru, jedan od prvaka (svoga plemena) koji su učestvovali u razgovorima noću na Akabi, rekao:

– Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je, a oko njega skupina ashaba: “Obavežite mi se, da nećete Allahu pridruživati nikakva suparnika, da nećete krasti, da nećete činiti blud, da nećete ubijati svoju (žensku) djecu, da nećete od sebe izmišljati laži potvarajući drugog² i da (mi) nećete biti nepokorni u onome što je dobro i legalno. Onaj ko od vas ispuni obavezu, on ima nagradu kod Allaha, a onaj ko nešto prekrši, pa bude kažnjen na ovom svijetu odgovarajućom šerijatskom kaznom, to mu je otkupljenje. Onaj ko nešto od toga prekrši i Allah mu to pokrije (na ovom svijetu), bit će u

بَابُ عَلَامَةِ الْإِيمَانِ حُبُّ الْأَنْصَارِ

١٧. حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ أَخْبَرَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَبْرِ قَالَ سَمِعْتُ أَنَسًا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ آيَةُ الْإِيمَانِ حُبُّ الْأَنْصَارِ وَآيَةُ النِّفَاقِ بُغْضُ الْأَنْصَارِ.

بَابُ

١٨. حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي أَبُو إِدْرِيسَ عَائِدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ أَنَّ عُبَادَةَ بْنَ الصَّامِتِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ وَكَانَ شَهِيدَ بَدْرًا وَهُوَ أَحَدُ النَّبَاءِ لَيْلَةَ الْعَقَبَةِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ وَحَوْلَهُ عَصَابَةٌ مِنْ أَصْحَابِهِ بَايَعُونِي عَلَى أَنْ لَا تُشْرِكُوا بِاللَّهِ شَيْئًا وَلَا تَسْرِقُوا وَلَا تَزْنُوا وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ وَلَا تَأْتُوا بِبُهْتَانٍ تَقْتُلُونَهُ بَيْنَ أَيْدِيكُمْ وَأَرْجُلِكُمْ وَلَا تَعْصُوا فِي مَعْرُوفٍ فَمَنْ وَفَى مِنْكُمْ فَأَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ وَمَنْ أَصَابَ مِنْ ذَلِكَ شَيْئًا فَعُوقِبَ فِي الدُّنْيَا فَهُوَ كَفَّارَةٌ لَهُ وَمَنْ أَصَابَ مِنْ ذَلِكَ شَيْئًا ثُمَّ سَتَرَهُ اللَّهُ

¹ Ensarije (pomagači) jesu stanovnici Medine, koji su objeručke primili Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, i ostale muhadžire iz Mekke. Ensarije su za dobro i uspjeh islama žrtvovali sebe, svoj imetak i svoju porodicu i kao svijetli primjer i danas služe kao uzor čitavom svijetu. Njih može mrziti samo ko nema čvrstog imana i poznavanja njihove požrtvovanosti.

² Ovaj dio je preveden u skladu s Ajnijevim tumačenjem koji kaže da Vjerovjesnikove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *la te'tu bi buhtanin tefterunehu bejne ejdikum ve erdžulikum* (doslovno: ne izmišljajte laži između nogu i ruku), znače: "Nemojte od sebe vi izmišljati laži", a noge i ruke su metafora za biće. (prim. rec.)

Allahovoj volji, ako bude htio, oprostit će mu, a ako bude htio kaznit će ga.”

– I mi smo mu se na to obavezali.³

BJEŽATI OD SMUTNJI, DIO JE VJEROVANJA

19. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Mesleme prenoseći od Malika, (on) od Abdur-Rahmana b. Abdullaha b. Abdur-Rahmana b. Ebu-Sa'sa'a, ovaj od svoga oca, a on od Ebu-Seida Hudrije, radijallahu anhu, da je rekao:

– Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao je: “Uskoro će najbolja imovina muslimana biti stado za kojim će on ići po vrhovima brda i mjestima gdje pada kiša bježeći sa svojom vjerom od smutnji.”⁴

فَهُوَ إِلَى اللَّهِ إِنْ شَاءَ عَفَا عَنْهُ وَإِنْ شَاءَ عَاقَبَهُ
فَبَايَعْنَاهُ عَلَى ذَلِكَ .

بَابُ مِنَ الدِّينِ الْفِرَارُ مِنَ الْفِتَنِ

١٩ . حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ عَنْ مَالِكٍ عَنْ
عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي
صَعْصَعَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ
عَنْهُ أَنَّهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُوشِكُ أَنْ يَكُونَ
خَيْرَ مَالِ الْمُسْلِمِ غَنَمٌ يَتَّبِعُ بِهَا شَعَفَ الْجِبَالِ وَمَوَاقِعَ
الْقَطْرِ يَفِرُّ بِدِينِهِ مِنَ الْفِتَنِ .

3 Ubade ibn Samit je tačno izložio slučaj drugog sastanka Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, na Akabi, kojem je bilo prisutno još 12 uglednih ličnosti iz Jesriba (Medine). Oni su tada svi primili islam, pa je s njima poslan u Medinu Mus'ab ibn Umejr u svojstvu prvog vjeroučitelja.

Ubade b. Samit je ugledni ensarija iz Hazredž plemena. Prisustvovao je prvom i drugom sastanku na Akabi, učestvovao u bici na Bedru, u sklapanju ugovora s Mekelijama na Hudejbiji i sudjelovao u mnogim vojnim akcijama zajedno s Muhammedom, sallallahu alejhi ve sellem.

Bio je jedan od prvih kadija Palestine. Omer, radijallahu anhu, poslao ga je u Siriju u svojstvu kadije i vjeroučitelja, i nastanio se u Homsu. Kasnije se preselio u Palestinu i tamo umro. Pokopan je kod Bejtul-makdisa.

4 Gornjim hadisom ističe se da će doći dani iskušenja muslimana u kojima će dobri vjernici nalaziti svoj spas u migriranju u sigurnije krajeve. Izbjegavanje društva ne odobrava se u danima reda, mira i zakonitosti. Ovo naročito vrijedi za učene i ugledne ljude, koji svojim savjetima i radom mogu pozitivno djelovati i idejno uzdizati ljude. Izoliranje i prelazak u pasivno posmatranje zbivanja u zajednici odobrava se samo u slučaju kada je čovjek uvjeren da svojim radom ne može pozitivno djelovati na društvo nego bi time samo sebe stavio u životnu opasnost.

Zbog političkih nereda u doba hilafeta Osmana, radijallahu anhu, neki su ashabi emigrirali iz Medine u Siriju i druge sigurnije krajeve.

Hadisom se skreće pažnja na značaj stočarstva i na njegovo pozitivno djelovanje na formiranju duhovno-moralnih kvaliteta čovjeka.

O IZJAVI VJEROVJESNIKA, SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM: “JA SAM MEĐU VAMA NAJZNANIJI O ALLAHU” I O TOME DA JE SPOZNAJA ALLAHA AKT SRCA (UMA I RAZUMA)

To se temelji na riječima Uzvišenog Allaha: “Allah će vas uzeti na odgovornost za ono što su učinila vaša srca.”

20. PRIČAO NAM JE Muhamed b. Selam i kazao da ga je obavijestio Abde prenoseći od Hišama, (on) od svoga oca, a (ovaj) od Aiše, da je rekla:

- Kada bi Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naređivao nešto svojim drugovima, naređivao je samo ono što su mogli podnijeti.
- Allahov Poslaniče – govorili su oni – mi nismo kao ti! Allah je tebi oprostio minule grijehe, a i one kasnije. On bi se na to rasrdio toliko da mu se srdžba primjećivale na licu, a potom bi rekao: “Ja sam među vama najbogobojazniji i najznaniji o Allahu.”¹

بَابُ قَوْلِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَا أَعْلَمُكُمْ بِاللَّهِ وَأَنَّ الْمَعْرِفَةَ فِعْلُ الْقُلُوبِ

لِقَوْلِ اللَّهِ تَعَالَى
(وَلَكِنْ يُؤْخَذُكُمْ بِمَا كَسَبَتْ قُلُوبُكُمْ) .

٢٠. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَامٍ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُهُ عَنْ هِشَامٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا أَمَرَهُمْ أَمْرَهُمْ مِنَ الْأَعْمَالِ بِمَا يُطِيقُونَ قَالُوا إِنَّا لَسْنَا كَهَيْئَتِكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ قَدْ غَفَرَ لَكَ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ فَيَغْضَبُ حَتَّى يُعْرِفَ الْغَضَبُ فِي وَجْهِهِ ثُمَّ يَقُولُ إِنَّ اتِّقَاكُمْ وَأَعْلَمُكُمْ بِاللَّهِ أَنَا .

¹ Jačina vjerskog uvjerenja ukazuje na jačinu spoznaje Allaha. Što god čovjek ima čvršće uvjerenje, on ima jaču i višu spoznaju o Allahu, dželle šanuhu. Zbog toga se u gornjem poglavlju naglašava da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, po svemu najupućeniji o pitanju spoznaje Allaha Uzvišenog, a on je bez sumnje bio i najjačeg vjerskog uvjerenja i poimanja Allaha, dželle šanuhu.

Gornjim poglavljem aludira se da je shvatanje i spoznaje Allaha, dželle šanuhu, sastavni dio islamskog vjerovanja. Konkretni hadis demantuje stav sekte keramija, da je iman samo očitovanje jezikom. Prema mišljenju keramija, licemjerac je egzoterički (po vanjštini) musliman i s njim se na ovom svijetu postupa kao sa svakim muslimanom, dok samo u odnosu na zagrobni život, treba ga smatrati nemuslimanom.

Buharija ovim hadisom odbacuje stav keramija i ističe da je stvarno vjerovanje akt srca bez koga nema potpunog vjerovanja (imana), i da se vjerovanje u čovjeku može povećati, odnosno umanjiti i oslabiti.

Vjernici su bili i bit će na raznolikim nivoima spoznaje Allaha, dželle šanuhu, dok je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, bio na najvišem stepenu te spoznaje. Vjersko uvjerenje i čvrstina u vjeri može biti jača ili slabija zavisno od stepena spoznaje Allaha, dželle šanuhu, i obavljanja Njegovih naredbi.

Iz hadisa se može zaključiti:

- dobra djela uzdižu čovjeka na viši duhovno-moralni stepen i čuvaju ga od moralnog pada i raznolikih poroka;
- umjereni vjerski obredi koji se konstantno obavljaju imaju osobitu vrijednost za moralno uzdizanje ljudi;
- ne treba se oslanjati samo na svoja ranije učinjena dobra djela nego ih treba činiti tokom cijelog života;
- islam je vjera logičnih i za ljude korisnih propisa;
- želja ashaba za radom dobrih i Allahu, dželle šanuhu, ugodnih, a za ljude korisnih djela.

PREZIRATI POVRATAK U NEVJERSTVO POPOT PREZIRANJA DA ČOVJEK BUDE BAČEN U VATRU, DIO JE VJEROVANJA

21. PRIČAO NAM JE Sulejman b. Harb, njemu Šu'be prenoseći od Katade, a (on) od Enesa b. Malika, radijallahu anhu, a ovaj od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao:

“Kod koga bude troje, osjetit će slast vjerovanja: onaj kome od Allaha i Njegova Poslanika nema niko draži; onaj koji voli drugog čovjeka samo zbog Uzvišenog Allaha i onaj koji prezire da se povрати u nevjerstvo, pošto ga je Allah spasio, onako kao što prezire da bude bačen u vatru.”

GRADIRANJE VJERNIKA PREMA NJIHOVIM DJELIMA

22. PRIČAO NAM JE Ismail, njemu Malik prenoseći od Amra b. Jahja Mazinija, on od svoga oca, a ovaj od Ebu-Seida Hudrija, radijallahu anhu, a on opet od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao:

– U Džennet će ući dženetlije, a u vatru džehenemlije. Potom će Uzvišeni Allah (čuvarima) reći: “Izvedite iz (vatre) svakog onog u čijem je srcu bilo imana (vjerovanja) težine jednog zrna gorušice.” – Tako će se oni, bivši, potpuno pocrnjeli, izvesti iz vatre i baciti u rijeku kiše, ili u rijeku života – u nedoumici je Malik (koja od ove dvije riječi je upotrijebljena). Poslije će iz nje ponići kao što iz sjemena izrasta bilje po obali potoka. Zar nisi vidio kako ono izniče žuto – pognuto? Vuhejb je kazao:

– Nama je prenio Amr: “... u rijeku života” i dodao: “*hardelin min hajrin*”, tj. “dobra težine zrna gorušice”.²

بَابُ مَنْ كَرِهَ أَنْ يَعُودَ فِي الْكُفْرِ كَمَا يَكْرَهُ
أَنْ يُلْقَى فِي النَّارِ مِنَ الْإِيمَانِ

٢١. حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ ثَلَاثٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ وَجَدَ حَلَاوَةَ الْإِيمَانِ مَنْ كَانَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِمَّا سِوَاهُمَا وَمَنْ أَحَبَّ عَبْدًا لَا يُحِبُّهُ إِلَّا اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ وَمَنْ يَكْرَهُ أَنْ يَعُودَ فِي الْكُفْرِ بَعْدَ إِذْ أَنْقَذَهُ اللَّهُ مِنْهُ كَمَا يَكْرَهُ أَنْ يُلْقَى فِي النَّارِ .

بَابُ تَفَاضُلِ أَهْلِ الْإِيمَانِ فِي الْأَعْمَالِ

٢٢. حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكٌ عَنْ عَمْرِو بْنِ يَحْيَى الْمَازِنِيِّ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ يَدْخُلُ أَهْلُ الْجَنَّةِ الْجَنَّةَ وَأَهْلُ النَّارِ النَّارَ ثُمَّ يَقُولُ اللَّهُ تَعَالَى أَخْرِجُوا مِنَ النَّارِ مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ مِنْ إِيْمَانٍ فَيُخْرِجُونَ مِنْهَا قَدْ اسْوَدُّوا فَيُلْقَوْنَ فِي نَهْرِ الْحَيَاةِ أَوْ الْحَيَاةِ شَكَ مَالِكٌ فَيَنْبُتُونَ كَمَا تَنْبُتُ الْحَبَّةُ فِي جَانِبِ السَّيْلِ أَلَمْ تَرَ أَنَّهَا تَخْرُجُ صَفْرَاءَ مُلْتَوِيَةً قَالَ وَهَيْبٌ حَدَّثَنَا عَمْرُو الْحَيَاةِ وَقَالَ خَرْدَلٍ مِنْ خَيْرٍ .

² Sadržaj navedenog hadisa demantuje mišljenje sekte murdžija koji tvrde da grešnik neće dospjeti

23. PRIČAO NAM JE Muhamed b. Ubejdullah, njemu Ibrahim b. Sa'd prenoseći od Saliha, a (on) od Ibnu-Šihaba, a ovaj od Ebu-Umame b. Sehla b. Hunejfa, da je on čuo od Ebu-Seida Hudrija, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Na spavanju vidio sam neke ljude. Oni su mi se jasno prikazali. Na njima su bile košulje (raznolike dužine), neke od njih dostižu do grudi (dojki), a neke do ispod grudi. Prikazao mi se i Omer b. Hattab. Na njemu je bila košulja koju vuče (po zemlji)."
– Allahov Poslaniče – rekli su prisutni – kako si to protumačio?
– Kao vjeru (din) – odgovorio je.¹

٢٣. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ عَنْ صَالِحٍ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ أَبِي أُمَامَةَ بْنِ سَهْلٍ بْنِ حُنَيْفٍ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ يَقُولُ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بَيْنَا أَنَا نَائِمٌ رَأَيْتُ النَّاسَ يُعْرَضُونَ عَلَيَّ وَعَلَيْهِمْ قُمُصٌّ مِنْهَا مَا يَبْلُغُ الثُّدَيَّ وَمِنْهَا مَا دُونَ ذَلِكَ وَعُرِضَ عَلَيَّ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ وَعَلَيْهِ قَمِيصٌ يَجْرُهُ قَالُوا فَمَا أَوَّلْتَ ذَلِكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ الدِّينَ .

STID JE SASTAVNI DIO VJEROVANJA

24. PRIČAO NAM JE Abdullah ibn Jusuf i rekao da ga je obavijestio Malik ibn Enes, prenoseći od Ibnu-Šihaba, (on) od Salima b. Abdullaha, a (ovaj) od svoga oca, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naišao pokraj jednog ensarije, koji savjetovao svoga brata² u pogledu stida,³ pa mu je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Ostavi ga! Stid je, uistinu, dio vjerovanja (imana)."⁴

٢٤. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِيهِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ مَرَّ عَلَى رَجُلٍ مِنَ الْأَنْصَارِ وَهُوَ يَعِظُ أَخَاهُ فِي الْحَيَاءِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ دَعُهُ فَإِنَّ الْحَيَاءَ مِنَ الْإِيمَانِ .

u Džehennem samo ako bude imao u sebi vjerovanje (iman).

Ovaj hadis demantuje i mišljenje mutezilija koji drže da će grešnici za počinjene grijehe ostati vječno u Džehennemu.

- 1 Među vjernicima postoji gradiranje s obzirom na njihova dobra djela, rad i požrtvovanost u interesu vjere, a to znači da su dobra djela i ljudske aktivnosti sastavni dio imana. Navedeni hadis ukazuje na visoki stepen imana Omera, ukazuje i na tumačenje snova, te da se o njima može pitati onaj koji to poznaje, i da se mogu pohvaljivati i drugi vjernici, ako to neće prizvati kod njih pobudu umišljenosti i oholosti. Svrha pohvaljivanja vjernika jeste da pokrene i druge učmale snage na rad Allahu, dželle šanuhu, ugodnih, a za ljude korisnih djela.
- 2 Moguće da je čovjek savjetovao svoga rođenog brata, ili brata po vjeri, s obzirom da nigdje nisu spomenuta imena ove dvojice ljudi. (prim. rec.)
- 3 Ibn-Hadžer kaže da je ovdje čovjek korio svoga brata zbog pretjeranog stida koji ga je sprečavao da ostvari svoja prava, a na ovo značenje ukazala je druga predaja ovoga hadisa koju Buhari bilježi u poglavlju o etici u kojem je rečeno da je čovjek korio (*ju'atibu*) svoga brata zbog stida. (prim. rec.)
- 4 U prethodnom poglavlju istaknuti su stepeni vjernika na osnovu njihovih dobrih djela. Ovim se skreće

“AKO SE POKAJU I BUDU OBAVLJALI
NAMAZ I DIJELILI ZEKAT, PUSTITE
IH NA MIRU!”⁵

25. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Muhamed Musnedi, njemu ispričao Ebu-Revh Haremi b. Ummare, ovome Šu‘be prenoseći od Vakida b. Muhammeda, da je rekao:

– Čuo sam svoga oca kako prenosi od Ibnu-Omera da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Naređeno mi je da se borim protiv ljudi sve dok ne posvjedoče da nema Boga osim Allaha i da je Muhammed Allahov poslanik, dok ne počnu klanjati namaz i davati zekat. Kada budu to radili, zaštitit će kod mene svoje živote i svoje imetke, osim kada to pravo islama zahtijeva,⁶ a njihov (konačni) obračun pripada Allahu.”⁷

بَاب (فَإِنْ تَابُوا وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ
فَخَلُّوا سَبِيلَهُمْ)

٢٥. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُسْنَدِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا
أَبُو رَوْحٍ الْحَرَمِيُّ بْنُ عُمَارَةَ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ
وَاقِدِ بْنِ مُحَمَّدٍ قَالَ سَمِعْتُ أَبِي يُحَدِّثُ عَنْ ابْنِ
عُمَرَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ أُمِرْتُ أَنْ أَقَاتِلَ النَّاسَ
حَتَّى يَشْهَدُوا أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ
اللَّهِ وَيُقِيمُوا الصَّلَاةَ وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ فَإِذَا فَعَلُوا ذَلِكَ
عَصَمُوا مِنِّي دِمَاءَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ إِلَّا بِحَقِّ الْإِسْلَامِ
وَحِسَابِهِمْ عَلَى اللَّهِ .

pažnja da stid uzdiže čovjeka na viši moralni stepen, čuva ga od moralnog pada i čini opće-korisnim društvenim bićem.

⁵ Ajet, u cijelosti preveden glasi: “Kada prođu sveti mjeseci, ubijajte idolopoklonike gdje god ih nađete, zarobljavajte ih, opsjedajte ih i pravite im raznovrsne zasjede. Ako se pokaju i budu klanjali namaz i davali zekat, ostavite ih na miru, Allah je zaista oprostiv i milostiv.” (Et-Tevbe: 5)

Ovaj ajet objavljen je u vezi s idolopoklonicima Mekke i drugim arapskim plemenima koji su samovoljno kršili mirovne ugovore sklopljene s muslimanima. Zbog tako jednostranog kršenja zadane riječi, Allah je naredio Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, da i on odbaci te ugovore čim prođu sveti mjeseci: zul-ka‘de, zul-hidždže, muharem i redžeb u kojima nije bilo dozvoljeno ratovati.

⁶ Kao što su šerijatske kazne koje zahtijevaju da počinilac bude ubijen ili na drugačiji način kažnjen čim se prolije njegova krv. (prim. rec.)

⁷ Nevevi kaže da se gornjim hadisom može argumentovati stav da je obaveza boriti se protiv onih koji sprečavaju obavezu namaza i davanja zekata i drugih islamskih obaveza mimo njih, bilo to malo ili mnogo.

O ONIMA KOJI KAŽU: “VJEROVANJE JE UISTINU RAD”

To se temelji na riječima Uzvišenog Allaha: “To je Džennet koga smo vam u nasljedstvo podarili za ono što ste radili (vjerovali).”

A za (završetak) riječi Uzvišenog: “Tako mi tvoga Gospodara, sve ćemo ih pozvati na odgovornost za ono što su radili,” grupa učenjaka je rekla: (“To jeste, pozvat ćemo ih na odgovornost) za riječi: ‘La ilahe illellah’ (Nema Boga osim Jedinog Allaha).” I rekao je (Uzvišeni): “Za ovako nešto neka radiše rade.”¹

26. PRIČAO NAM JE Ahmed b. Junus i Musa b. Ismail i rekli da im je ispričao Ibrahim b. Sa'd, njemu Ibn-Šihab prenoseći od Seida b. Musejjeba, on od Ebu-Hurejre, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bio upitan:

- Koji je posao najvredniji?
- Vjerovanje u Allaha i Njegova Poslanika – odgovorio je on.
- Zatim mu je rečeno: “A šta potom?”
- Borba (džihad) na Allahovom putu – odgovorio je.
- Potom mu je opet rečeno: “A šta onda?”
- Kod Allaha primljen hadž – rekao je on.²

بَابُ مَنْ قَالَ إِنَّ الْإِيمَانَ هُوَ الْعَمَلُ

لِقَوْلِ اللَّهِ تَعَالَى (وَتِلْكَ الْجَنَّةُ الَّتِي أُورِثْتُمُوهَا بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ) وَقَالَ عِدَّةٌ مِنْ أَهْلِ الْعِلْمِ فِي قَوْلِهِ تَعَالَى (فَوَرِّثَكَ لَنَسْأَلَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ عَمَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ) عَنْ قَوْلٍ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَقَالَ (لِمِثْلِ هَذَا فَلْيَعْمَلِ الْعَامِلُونَ) .

٢٦. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ وَمُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَا حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ شِهَابٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ سُئِلَ أَيُّ الْعَمَلِ أَفْضَلُ فَقَالَ إِيْمَانٌ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ قِيلَ ثُمَّ مَاذَا قَالَ الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ قِيلَ ثُمَّ مَاذَا قَالَ حَجٌّ مَبْرُورٌ .

¹ U prethodnom poglavlju rečeno je da su ljudski poslovi sastavni dio vjerovanja, demantirajući time stav murdžija, a u ovom se ističe, da je iman isto što i rad. Murdžije tvrde da osoba koja samo jezikom očituje vjeru u Allaha, dželle šanuhu, ulazi u Džennet pa makar u sebi ne vjerovala u Allaha, dželle šanuhu, i Njegovu objavu. Gornji ajet ovo mišljenje pobija i ističe da je iskreno vjerovanje uvjet za ulazak u Džennet i da je rad od njega nedjeljiv. Aktivnost i rad čovjeka jeste sastavni dio imana i glagolski izrazi u ajetima: “ta’melune, ja’melune” (radite, rade), znače što i: “tu’minune, ju’minune” (vjerujete, vjeruju).

² To jest, obavljen pošteno stečenom imovinom iz pobožnosti i bez grijeha. Iz navedenog hadisa može se zaključiti:

- radom dobrih djela postiže se viši vjersko-moralni stepen i viši položaji u Džennetu;
- pravi iman je srcem vjerovati, a jezikom očitovati postojanje Allaha, dželle šanuhu, vjerovanje i očitovanje da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, Allahov poslanik, priznavati objavu Allaha, dželle šanuhu, i postupati po njoj;
- poslije vjere u Allaha, dželle šanuhu, i Njegovu objavu dolazi borba (džihad) na Allahovom putu, a zatim iskren iz pobožnosti obavljen bez grijeha hadž.

Nema kontradikcije između sadržaja ovog i sadržaja ranijeg hadisa, koga je prenio Ibnu-Mes’ud, u kome se daje prednost pravovremeno obavljenom obligatnom namazu. U hadisu koga je prenio Ebu-Musa data je prednost muslimanu od čijeg su jezika i ruku mirni i pošteđeni muslimani, dok u drugim hadisima daje se prednost nekim drugim aktivnostima.

KADA ISLAM NIJE STVARNO VJEROVANJE NEGO PRIVIDNA PREDANOST ILI JE ISPOLJEN IZ STRAHA OD SMRTI

To se temelji na riječima Uzvišenog: “Mi vjerujemo, rekoše beduini.” Reci (im): “Ne vjerujete!” Nego kažite: “Primili smo islam.”³

A kada je islam stvarno vjerovanje, onda je to kao što stoji u govoru Uzvišenog: “(Prava) vjera kod Allaha je samo islam.”⁴

27. PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman i rekao da ga je obavijestio Šu‘ajb prenoseći od Zuhrija koji je kazao:

- Obavijestio me je Amir b. Sa‘d b. Ebi-Vekas prenoseći od Sa‘da, radijallahu anhu, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, davao (milostinju) jednoj grupi ljudi dok je Sa‘d tu sjedio. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izostavio je jednog čovjeka od te skupine koji mi se, (rekao je Sa‘d), najviše dopao, pa sam rekao:
- Allahov Poslaniče, zbog čega si izostavio tog

بَابُ إِذَا لَمْ يَكُنِ الْإِسْلَامُ عَلَى الْحَقِيقَةِ
وَكَانَ عَلَى الْإِسْتِسْلَامِ أَوْ الْخَوْفِ مِنَ الْقَتْلِ

لِقَوْلِهِ تَعَالَى (قَالَتِ الْأَعْرَابُ آمَنَّا قُلْ لَمْ تُؤْمِنُوا وَلَكِنْ قُولُوا أَسْلَمْنَا) فَإِذَا كَانَ عَلَى الْحَقِيقَةِ فَهُوَ عَلَى قَوْلِهِ جَلَّ ذِكْرُهُ (إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ) .

٢٧. حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي عَامِرُ بْنُ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ عَنْ سَعْدِ بْنِ رَاضِي اللَّهِ عَنْهُ أَنْ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ أَعْطَى رَهْطًا وَسَعْدٌ جَالِسٌ فَتَرَكَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ رَجُلًا هُوَ أَعْجَبُهُمْ إِلَيَّ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا لَكَ عَنْ فُلَانٍ فَأَمَّا الْإِسْلَامُ فَقَالَ

Nabrajanje dobrih djela i davanje prednosti jednim nad drugim može se uskladiti ako se imaju u vidu raznolike prilike i okolnosti u kojim je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, davao konkretne izjave, zatim osobe kojima ih je davao. Tako je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, jednom prilikom rekao da obavljanje hadža čovjeku, koji ga nije ranije obavio, bolje je i vrednije od učestvovanja u četrdeset vojnih pohoda, a onome koji je već jednom obavio ovu dužnost, bolje je učestvovati u jednom vojnom pohodu, nego da ode na hadž četrdeset puta.

- 3 El-Hudžurat: 14, a ajet u cijelosti preveden glasi: “... a iman nije još unišao u vaša srca. A ako budete pokorni Allahu i Njegovu Poslaniku, neće vam se umanjiti ništa od vaših djela. Zaista, Allah je oprostiv i milostiv. Pravi vjernici su oni koji vjeruju u Allaha i Njegova Poslanika, a zatim ne sumnjaju i bore se na Allahovom putu svojim imecima i svojim životima. To su oni iskreni (vjernici). Povod objavi gornjeg ajeta bijaše dolazak nekoliko članova plemena Benu-Esed ibnu Huzejme Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, moleći ga za materijalnu pomoć u jednoj sušnoj godini. Oni su prividno priznali Allahovu jednotu, Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, kao Njegova poslanika i do tada prispjelu Objavu. Međutim, nisu u to čvrsto vjerovali. Svoju privrženost islamu isticali su formalno da bi dobili veću materijalnu pomoć. Ajet demantuje stav sekte keramija i murdžija, koji tvrde da se vjerovanje sastoji samo od očitovanja jezikom i da ono može biti i bez stvarnog vjerovanja. Takvo mišljenje nije u skladu s kur’anskim učenjem po kome je srce osnov vjerovanja, a govorni organi samo sredstvo preko kojih se vjerovanje manifestuje. Stav spomenutih sekti odbacili su svi islamski učenjaci i jednoglasno izjavili da licemjeri nisu muslimani, jer samo formalno manifestuju svoju pripadnost islamu.
- 4 Ali-Imran: 85, a ajet u cijelosti glasi: “(Prava) vjera kod Allaha je samo islam i onaj ko traži osim islama neku drugu vjeru, ona mu neće kod Allaha biti primljena.”

čovjeka? Allaha mi, ja ga smatram vjernikom!

– Ili samo muslimanom? – rekao je (Muhammed), sallallahu alejhi ve sellem.

Ja sam malo zašutio. Potom me je obvladalo ono što sam o njemu znao, pa sam ponovio svoju raniju izjavu i rekao: “Zbog čega si izostavio tog čovjeka? Allaha mi, ja ga smatram vjernikom!”

– Ili samo muslimanom? – upitao je on. Zatim me je obvladalo ono što sam o njemu znao, pa sam opet ponovio svoju raniju izjavu. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ponovio je svoju (izjavu), a potom rekao: “O Sa’d, ja zaista dajem nekom čovjeku, iako mi je drugi miliji od njega, bojeći se da ga Allah ne strmoglavi u Vatru.”

Ovaj hadis prenijeli su još: Junus, Salih, Ma’mer i Zuhrijevi bratić prenoseći ga od Zuhrija.¹

أَوْ مُسْلِمًا فَسَكَتُ قَلِيلًا ثُمَّ غَلَبَنِي مَا أَعْلَمُ مِنْهُ
فَعَدْتُ لِمَقَالَتِي فَقُلْتُ مَا لَكَ عَنْ فُلَانٍ فَوَاللَّهِ إِنِّي
لَأَرَاهُ مُؤْمِنًا فَقَالَ أَوْ مُسْلِمًا ثُمَّ غَلَبَنِي مَا أَعْلَمُ
مِنْهُ فَعَدْتُ لِمَقَالَتِي وَعَادَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ثُمَّ قَالَ
يَا سَعْدُ إِنِّي لَأُعْطِي الرَّجُلَ وَغَيْرُهُ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْهُ
خَشْيَةً أَنْ يَكُفَّهُ اللَّهُ فِي النَّارِ وَرَوَاهُ يُونُسُ وَصَالِحٌ
وَمَعْمَرٌ وَابْنُ أَخِي الزُّهْرِيُّ عَنِ الزُّهْرِيِّ .

¹ Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, dao je milostinju jednom čovjeku koji je tek prihvatio islam želeći ga što bolje pridobiti za islamsku zajednicu i odvojiti od idolopoklonstva, dok je čovjek za koga je intervenisao Sa’d bio ranije prihvatio islam, pa na njegovo vjerovanje materijalna pomoć ne bi imala nikakvog efekta. To je bio dobar musliman, čovjek čvrstog imana, pa iako nije dobio materijalnu pomoć, ostao je dobar vjernik.

Iz hadisa može se zaključiti:

- dozvoljeno je zagovarati pravednu stvar kod rukovodilaca i nadležnih organa, uz iznošenje odgovarajućih dokaza;
- dozvoljeno je zagovarati jednu stvar i po više puta, ako će to uroditi dobrim plodom, a neće prouzrokovati smutnju, nered i protuzaklonost;
- sve se mora dobro provjeriti i ne smije se donositi kategoričan stav o nečemu za što se nije potpuno sigurno da je tako;
- općedruštvenu imovinu rukovodilac može trošiti u svrhe za koje misli da je stvarno potrebno i korisno po islamsku zajednicu;
- odbijenu intervenciju ne treba stranka smatrati svojim neuspjehom i poniženjem;
- odbijeni zahtjev stranke treba popratiti odgovarajućim obrazloženjem;
- formalno manifestovanje vjerskih propisa bez iskrenog vjerovanja nije punovažno;
- dozvoljeno je zaklinjanje na osnovu preovladavajućeg mišljenja (jemini lagv). To je slučajna zakletva kojom se čovjek kune, za nešto, misleći da je to stvarno tako, a kasnijim provjeravanjem sazna nešto drugačije.

ŠIRENJE SELAMA JE SASTAVNI DIO ISLAMA

Ammar je rekao: “Ko prikupi tri svojstva, prikupio je (islamsko) vjerovanje: pravednost, nazivanje selama svijetu i dijeljenje milostinje budući da je i sam potreban.”

28. PRIČAO NAM JE Kutejbe, da je Lejs prenio od Jezida b. Ebu-Habiba, (on) od Ebul-Hajra, a ovaj od Abdullaha b. Amra, da je jedan čovjek pitao Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem:

- Šta je po islamu najbolje činiti?
- Da (gladnog) nahraniš, da nazivaš selam onome koga poznaješ i koga ne poznaješ – odgovorio je.

NEZAHVALNOST SUPRUŽNIKU I (TERMINOLOŠKI), A NE STVARNI KUFR (KOJI IZVODI IZ ISLAMA)

O ovome prenosi i Ebu-Seid Hudri od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.

29. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Mesleme prenoseći od Malika, (on) od Zejda b. Eslema, ovaj od Ataa b. Jesara, a on opet od Ibni-Abbasa, da je rekao:

- Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao je: “Predočen mi je Pakao i vidio sam da su u njemu najbrojnije žene. One su nezahvalne.”
- Da li one niječu Allaha? – upitano je.²
- One niječu – rekao je on – dobročinstvo (svoga) supruge. One su nezahvalne na dobročinstvu. Kada

بَابُ إِفْشَاءِ السَّلَامِ مِنَ الْإِسْلَامِ

وَقَالَ عَمَّا ثَلَاثَ مَنْ جَمَعَهُنَّ فَقَدْ جَمَعَ الْإِيمَانَ
الْإِنْصَافُ مِنْ نَفْسِكَ وَبَذْلُ السَّلَامِ لِلْعَالَمِ
وَالِإِنْفَاقُ مِنَ الْإِقْتَارِ .

٢٨ . حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ يَزِيدَ بْنِ
أَبِي حَبِيبٍ عَنْ أَبِي الْخَيْرِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو أَنَّ
رَجُلًا سَأَلَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ أَيُّ الْإِسْلَامِ خَيْرٌ قَالَ
تُطْعِمُ الطَّعَامَ وَتَقْرَأُ السَّلَامَ عَلَى مَنْ عَرَفْتَ وَمَنْ
لَمْ تَعْرِفْ .

بَابُ كُفْرَانِ الْعَشِيرِ وَكُفْرٍ دُونَ كُفْرٍ

فِيهِ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ .

٢٩ . حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ عَنْ مَالِكٍ عَنْ زَيْدِ
ابْنِ أَسْلَمٍ عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ
قَالَ النَّبِيُّ ﷺ أُرِيتُ النَّارَ فَإِذَا أَكْثَرُ أَهْلِهَا النِّسَاءُ
يَكْفُرْنَ قِيلَ أَيْ كَفَرْنَ بِاللَّهِ قَالَ يَكْفُرْنَ الْعَشِيرَ
وَيَكْفُرْنَ الْإِحْسَانَ لَوْ أَحْسَنْتَ إِلَى إِحْدَاهُنَّ الدَّهْرَ
ثُمَّ رَأَتْ مِنْكَ شَيْئًا قَالَتْ مَا رَأَيْتُ مِنْكَ خَيْرًا قَطُّ .

² Oni su ovo pitali s obzirom da izraz kufr podrazumijeva više značenja. (prim. rec.)

bi kojoj od njih cijelog života činio dobročinstvo, pa kasnije kod tebe vidi nešto sitno (što joj se ne sviđa), rekla bi: “Nisam od tebe nikad ni vidjela nekog dobra.”¹

GRIJESI KOJI NOSE OBILJEŽJE PAGANSTVA (DŽAHILIJETA), A KOJI IZVRŠIOCA NE ČINE NEVJERNIKOM, IZUZIMAJUĆI IDOLOPOKLONSTVO

Ovo se temelji na Vjerovjesnikovim, sallallahu alejhi ve sellem, riječima:

“Ti si čovjek koji ima u sebi paganstva”, (džahilijeta) i na temelju riječi Uzvišenog Allaha: “Allah neće sigurno oprostiti da mu se širk čini, a oprostiti će druge grijehe, kome bude htio.”²

بَابُ الْمُعَاصِي مِنَ أَمْرِ الْجَاهِلِيَّةِ وَلَا يُكَفِّرُ
صَاحِبُهَا بِأَرْكَابِهَا إِلَّا بِالشِّرْكِ

لِقَوْلِ النَّبِيِّ ﷺ إِنَّكَ أَمْرٌ فِيكَ جَاهِلِيَّةٌ وَقَوْلِ اللَّهِ
تَعَالَى (إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ
ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ).

1 Izraz “kufrun” znači pokriti. Od ovog korijena dolazi riječ “kafir” – zemljoradnik, jer on zemljom pokriva zasijano sjeme; nevjernik jer pokriva istine vjere. “Kufrun” znači još griješiti, biti nezahvalan na učinjenom dobročinstvu i poricati tuđe pravo.

Nevjerstvo biva:

- zbog fanatičnog čuvanja svog starog konzervativnog shvaćanja za koje je u Kur'anu rečeno: “Oni su okorjeli nevjernici i njima je svejedno, da li ti njih opominjao ili ne opominjao, oni neće vjerovati”;
- zbog oholosti. Ovdje spada nevjerstvo Iblisa, zatim Bel'ama, Umejje b. Salta i njima sličnih;
- zbog prkosa (inada). Razuman čovjek shvaća istine vjere, ali ih, iz svoje umišljenosti, odbija kao što je činio Ebu-Talib;

– formalno neiskreno vjerovanje dolazi iz ličnih interesa. To su činili dvoličnjaci u prvim danima širenja islama. Oni su prividno iskazivali svoju privrženost islamu, a potajno radili protiv islama i islamske zajednice.

Iz hadisa se može zaključiti još:

- zabranjeno je (haram) negirati tuđe pravo i biti nezahvalan na ukazanom daru. Nezahvalna osoba zaslužuje paklenu vatru. Nezahvalnost supruge na dobru i pažnji svoga muža i nepriznavanje njegovih napora, spada, kaže Nevevi, u velike grijehe. Ibni-Bettal gornjim hadisom dokazuje da će nezahvalna osoba biti kažnjena i da zahvalnost dobrotvoru spada u vjersko-moralnu dužnost daroprimca;
- domaćin, starješina porodice, ili vođa dužan je davati savjete svojim podanicima i, stalno ih podsticati na pokornost;
- supruga je dužna priznavati prava svoga muža, a muž vršiti dosljedno svoje obaveze prema supruzi;
- onaj ko uči treba tražiti objašnjenje od učenjaka ako nije dobro razumio njegove riječi, a isto tako to treba tražiti podanik od rukovodioca; (prim. rec.)
- postojanje pakla i odgovornost ljudi za učinjena djela, ne smije se negirati;
- griješenje ne dovodi vjernika u ateizam, ali mu slabi vjersko osjećanje.

U tome se slažu svi učenjaci islamskog svijeta.

2 U prethodnom poglavlju nezahvalnost na dobročinstvu kvalifikovana je kao veliki grijeh, a u ovom skreće se pažnja na štetnost ispoljavanja predislamskih poroka, na potrebi likvidiranja oholosti i svih ostataka štetnog shvaćanja prošlosti.

To su poroci idolopoklonstva i treba ih napustiti.

Po predanju od Ibni-Abbasa povod objavi gornjeg ajeta je dolazak Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, Vahšija, ubojice Hamze, amidže Muhammedovog, sallallahu alejhi ve sellem. Po dolasku Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, on je zamolio milost i zaštitu da bi čuo koje poglavlje iz Kur'ana.

30. PRIČAO NAM JE Sulejman b. Harb, njemu Šu'be prenoseći od Vasila Ahdeba, on od Ma'rura b. Suvejda koji je rekao:

– Susreo sam Ebu-Zerra u Rebezi. Na njemu i na njegovom momku bijaše istovjetno (dvodijelno) odijelo, i ja ga za to upitah, a on odgovori:

– Ja i jedan čovjek smo se grdili, pa sam ga uvrijedio spomenuvši njegovu majku (rekavši mu da je sin crnkinje), pa mi je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Ebu-Zerre, što si mu nanio sramotu i uvrijedio ga njegovom majkom? Ti si čovjek sa paganskim navikama. Vaši robovi (sluge) jesu vaša braća. Allah ih je stavio pod vašu vlast, pa ko bude imao takvog brata pod svojom vlašću neka ga hrani onim što i sam jede i neka ga oblači onako kako se i on oblači. Ne opterećujte ih do iznemoglosti, a ako ih preopterete, pomozite im.”³

٣٠. حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ وَاصِلِ الْأَحْدَبِ عَنِ الْمُعَرُّورِ بْنِ سُوَيْدٍ قَالَ لَقِيتُ أَبَا ذَرٍّ بِالرَّبَذَةِ وَعَلَيْهِ حُلَّةٌ وَعَلَى غُلَامِهِ حُلَّةٌ فَسَأَلْتُهُ عَنْ ذَلِكَ فَقَالَ إِنِّي سَأَبْتُ رَجُلًا فَعَيَّرْتُهُ بِأُمِّهِ فَقَالَ لِيَ النَّبِيُّ ﷺ يَا أَبَا ذَرٍّ أَعَيَّرْتَهُ بِأُمِّهِ إِنَّكَ أَمْرٌ فِيكَ جَاهِلِيَّةٌ إِخْوَانُكُمْ خَوْلُكُمْ جَعَلَهُمُ اللَّهُ تَحْتَ أَيْدِيكُمْ فَمَنْ كَانَ أَخُوهُ تَحْتَ يَدِهِ فَلْيُطْعِمْهُ مِمَّا يَأْكُلُ وَلْيُلْبِسْهُ مِمَّا يَلْبَسُ وَلَا تُكَلِّفُوهُمْ مَا يَغْلِبُهُمْ فَإِنْ كَلَّفْتُمُوهُمْ فَأَعِينُوهُمْ .

Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, kazao mu je da bi volio da ga ne vidi u svojoj blizini, ali kada je već tu, on mu daje svoju zaštitu i mogućnost da čuje koji odlomak iz Kur'ana.

Vahši je, potom, izjavio: “Bio sam idolopoklonik, bespravno ubijao ljude i činio blud pa me interesuje hoće li mi Allah primiti pokajanje?” U vezi s ovim Vahšijevim interesovanjem objavljen je ajet: “Onim koji se mole samo Allahu, onim koji ne ubijaju osobe koje je Allah zabranio, izuzev opravdanog zakonskog puta, i onima koji čine dobra djela bit će oprošteno...”

– Vidim tu neke uvjete, samo ja nisam radio nikakva dobra za ljude korisna, a Allahu, dželle šanuhu, ugodna djela – rekao je Vahši. “Podari mi svoju zaštitu i milost da čujem još štogod iz Kur'ana!”

Potom je došao ajet: “Allah, zaista, neće oprostiti idolopoklonstvo, ali oprostit će ostalo kome bude htio.”

Tada je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, pozvao Vahšija i citirao mu gornji ajet.

– Možda sam ja od onih kojima On neće oprostiti? Podari mi svoju zaštitu da čujem još štogod od Allahove objave! – rekao je Vahši.

Tad je objavljen ajet koji u prijevodu glasi: “O moji robovi, (ogrezli u grijeh) ne gubite nadu u Allahovu milost...!”

– Da, sada ne vidim više nikakvih uvjeta – reče Vahši i primi islam.

Sadržaj ajeta demantuje stav sekte rafī'ija, ibadijja i nekih haridžija da će grešni vjernik ostati vječno u Džehennemu. Ajet odbacuje takvo mišljenje ističući da će to biti samo idolopoklonici Džehennema.

3 Iz navedenog hadisa zaključuje se:

– da je zabranjeno grditi robove, podvrgavati ih torturi, koriti, činiti prigovor zbog porijekla njihovih roditelja, a tako isto i poslužitelje i druge potčinjene osobe. Islamski je imperativ ukazivati im pomoć, blagost i prijaznost. Zabranjeno je koriti i ponižavati ljude zbog neke njihove tjelesne defektnosti ili neke mahane njihovih roditelja, kao što je zabranjeno oholjenje i samohvalisanje svojim vrlinama ili vrlinama svojih roditelja. Lijep i human postupak treba imati naročito prema slabim i potčinjenim osobama. Musliman je dužan imati samilost i prema životinjama i tovariti im samo što mogu podnijeti. Grubost, cinizam i tortura su poroci predislamskog vremena i treba ih se kloniti;

– slugu, radnika i potčinjenog treba hraniti istom vrstom hrane koju i sami jedemo i oblačiti ih odjećom kakvu mi nosimo;

– obavezivati ljude i tovariti životinje preko njihovih stvarnih mogućnosti i snošljivosti nije dozvoljeno;

– musliman je dužan angažovati se maksimalno u propagandi za rad dobrih, Allahu ugodnih, a za ljude korisnih djela.

“KADA SE DVIJE SKUPINE VJERNIKA POTUKU, IZMIRITE IH”¹

Tako ih je (Allah) nazvao vjernicima.²

31. PRIČAO NAM JE Abdur-Rahman b. Mubarek, njemu Hammad b. Zejd, ovome Ejjub i Junus prenoseći od Hasana, (on) od Ahnefa b. Kajsa koji je rekao:

– Pošao sam da pomognem ovom čovjeku (Aliji b. Ebu-Talibu) pa me je susreo Ebu-Bekre i rekao: “Kuda namjeravaš?”

– Da pomognem ovom čovjeku – odgovorio sam.

– Vрати se! – (rekao je Ebu-Bekre). Čuo sam Allahovog Poslanika gdje kaže: “Kada se dvojica muslimana sabljama naoružana međusobno sukobe, u Vatru će i ubica i ubijeni.”

– Allahov Poslaniče! – rekao sam – ubica (treba), a zašto ubijeni?

– Pa i on je nastojao ubiti svog druga – odgovorio je on.

بَاب (وَإِنْ طَائِفَتَانِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ اقْتَتَلُوا
فَاصْلِحُوا بَيْنَهُمَا)

فَسَمَّاهُمُ الْمُؤْمِنِينَ .

٣١. حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الْمُبَارَكِ حَدَّثَنَا
حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ حَدَّثَنَا أَيُّوبُ وَيُونُسُ عَنِ الْحَسَنِ
عَنِ الْأَخْنَفِ بْنِ قَيْسٍ قَالَ ذَهَبْتُ لِأَنْصُرَ هَذَا
الرَّجُلَ فَلَقِينِي أَبُو بَكْرَةَ فَقَالَ أَيْنَ تُرِيدُ قُلْتُ
أَنْصُرُ هَذَا الرَّجُلَ قَالَ ارْجِعْ فَإِنِّي سَمِعْتُ
رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ إِذَا التَقَى الْمُسْلِمَانِ
بَسِيفَتَيْهِمَا فَالْقَاتِلُ وَالْمَقْتُولُ فِي النَّارِ فَقُلْتُ يَا
رَسُولَ اللَّهِ هَذَا الْقَاتِلُ فَمَا بَالُ الْمَقْتُولِ قَالَ إِنَّهُ
كَانَ حَرِيصًا عَلَى قَتْلِ صَاحِبِهِ .

¹ El-Hudžurat: 9.

² Kao povod objavi gornjeg ajeta navodi se hadis koji prenosi Enes b. Malik u kojem stoji da je rečeno Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, da posjeti Abdullaha b. Ubejja. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, posjetio ga je s još nekim drugovima, a on reče da ga Muhammedov magarac uznemiruje svojim smradom. Neko od Muhammedovih pratilaca uzviknu da Muhammedov, sallallahu alejhi ve sellem, magarac bolje miriše od njega. Ovo je rasrdilo jednog prisutnog Abdullahovog prijatelja i on se počeo s Muhammedovim, sallallahu alejhi ve sellem, drugom svađati, a potom i tući šakama, obućom i granjem palmi.

Sadržaj ajeta ukazuje da grijehenje ne izvodi vjernika iz islama, a niti je ono razlog da grješnik bude vječno u Paklu, izuzev idolopoklonstva. U tekstu ajeta potencirana je potreba punog angažovanja svakog muslimana na mirenju zavađenih, suzbijanju terorističkih i subverzivnih akcija za ljude i društvenu zajednicu.

ZULUM (NASILJE) KOJI JE BLAŽI OD PRAVOG ZULUMA

32. PRIČAO NAM JE Ebul-Velid, njemu Šu‘be...
A PRIČAO MI JE I Bišr b. Halid Ebu-Muhammed
Askeri, njemu Muhammed b. Dža‘fer prenoseći
od Šu‘be, ovaj od Sulejmana, on od Ibrahima, ovaj
od Alkame, a on (opet) od Abdullaha, da je rekao:
– Kada je objavljen ajet:

“Oni koji (iskreno) vjeruju i svoje vjerovanje
ne zaodijevaju zulumom (nepravdom), (bit će
u sigurnosti i oni su upućeni Pravim putem).”
Drugovi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve
sellem, zapitaše: “A ko od nas nije nepravdu, nasilje
učinio?” Na to je Allah objavio: “Širk (pridruživanje
druga Allahu), zaista je najveće nasilje.”³

OBILJEŽJA LICEMJERNOGA

33. PRIČAO NAM JE Sulejman Ebu-Rebi‘, njemu
Ismail b. Dža‘fer, a njemu Nafi‘ b. Malik b. Ebu-
Amir Ebu-Suhejl prenoseći od svoga oca, (on) od
Ebu-Hurejre, a ovaj od Vjerovjesnika, sallallahu
alejhi ve sellem, da je rekao:

“Tri su znaka dvoličnjaka: kada govori, laže; kada
(što) obeća, ne ispuni i kada mu se što povjeri,
iznevjeri.”

بَابُ ظُلْمٍ دُونَ ظُلْمٍ

٣٢. حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ ح قَالَ
وَحَدَّثَنِي بِشْرُ بْنُ خَالِدٍ أَبُو مُحَمَّدٍ الْعَسْكَرِيُّ قَالَ
حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ عَنْ شُعْبَةَ عَنْ سُلَيْمَانَ عَنْ
إِبْرَاهِيمَ عَنْ عَلْقَمَةَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ لَمَّا نَزَلَتْ
(الَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يَلْبِسُوا إِيمَانَهُمْ بِظُلْمٍ) قَالَ
أَصْحَابُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَيُّنَا لَمْ يَظْلِمْ فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ
وَجَلَّ (إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ).

بَابُ عَلَامَةِ الْمُنَافِقِ

٣٣. حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ أَبُو الرَّبِيعِ قَالَ حَدَّثَنَا
إِسْمَاعِيلُ بْنُ جَعْفَرٍ قَالَ حَدَّثَنَا نَافِعُ بْنُ مَالِكٍ بْنُ
أَبِي عَامِرٍ أَبُو سُهَيْلٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنْ
النَّبِيِّ ﷺ قَالَ آيَةُ الْمُنَافِقِ ثَلَاثٌ إِذَا حَدَّثَ كَذَبَ
وَإِذَا وَعَدَ أَخْلَفَ وَإِذَا أُؤْتِمِنَ خَانَ.

3 U ajetu spomenut izraz “zulum” ashabi su shvatili kao grijeh i sebi učinjeno nasilje. To je bilo pogrešno shvatanje. Tako da je Allah, dželle šanuhu, u drugom ajetu objasnio da se izrazom *zulum* misli na idolopoklonstvo. Istina, konkretni izraz u drugim ajetima i hadisima može značiti grijeh, nekad veći, a nekad manji, pa i idolopoklonstvo koje vjernika izvodi iz islama.

34. PRIČAO NAM JE Kabisa b. Ukbe, njemu Sufjan prenoseći od A'meša, (on) od Abdullaha b. Murre, (ovaj) od Mesruka, on od Abdullaha b. Amra, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, izjavio:

“Onaj kod koga se nađe četvero, bit će pravi dvoličnjak, a onaj kod koga se nađe samo jedno od toga, smatrat će se da ima znak dvoličnosti sve dok ga ne napusti: kada mu se što povjeri, iznevjeri; kada priča, laže; kada što obeća, prevari (izda), a kada se raspravlja, odstupa od istine (upotrebljava neosnovan govor).”

Ovako je (osim Sufjana) prenio i Šu'be od A'meša.¹

PROVOĐENJE NOĆI “LEJLEI-KADR” U IBADETU, DIO JE VJEROVANJA

35. PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman, njega obavijestio Šu'ajb, ovome pričao Ebu-Zinad prenoseći od A'redža, a on od Ebu-Hurejre, da je rekao:

– Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao je: “Ko provede ‘Lejlei-kadr’ u ibadetu vjerujući Allaha i računajući (samo na Njegovu nagradu), oprostit će mu se njegovi ranije učinjeni grijesi (prema Allahu).”²

٣٤. حَدَّثَنَا قَبِيصَةُ بْنُ عُقْبَةَ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ
عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُرَّةٍ عَنْ مَسْرُوقٍ
عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ أَرْبَعٌ مَنْ
كُنَّ فِيهِ كَانَ مُنَافِقًا خَالِصًا وَمَنْ كَانَتْ فِيهِ خَصْلَةٌ
مِنْهُنَّ كَانَتْ فِيهِ خَصْلَةٌ مِنَ النِّفَاقِ حَتَّى يَدْعَهَا
إِذَا أُؤْتِمِنَ خَانَ وَإِذَا حَدَّثَ كَذَبَ وَإِذَا عَاهَدَ غَدَرَ
وَإِذَا خَاصَمَ فَجَرَ تَابَعَهُ شُعْبَةُ عَنْ الْأَعْمَشِ .

بَاب قِيَامِ لَيْلَةِ الْقَدْرِ مِنَ الْإِيمَانِ

٣٥. حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ قَالَ
حَدَّثَنَا أَبُو الزِّنَادِ عَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ
قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَنْ يَقُمْ لَيْلَةَ الْقَدْرِ إِيْمَانًا
وَإِحْسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ .

1 Gornji hadis ukazuje na štetne posljedice poroka. Čovjek s uvriježenim zlim navikama blizu je licemjeru za koga islamski učenjaci tvrde da ne pripada islamskoj zajednici i da mu je mjesto u paklenoj vatri. Neki učenjaci smatraju da ovaj hadis upozorava na zle posljedice navedenih poroka, samo ako vjernik u njima stalno živi i ako je nerazdvojiv od njih. U tom slučaju našao bi se u krugu licemjera i prestao biti član islamskog društva. Ljudi odani navedenim porocima upoređeni su s dvoličnjacima, s obzirom na zle posljedice njihove aktivnosti, pa ih se treba kloniti.

2 Nakon izloženih poslova koji su sastavni dijelovi islamskog vjerovanja, donose se poglavlja u kojima su izneseni neki poroci kao posljedica slabog morala, slabog vjerovanja i neiskrenog vršenja islamskih dužnosti. U okviru ranije postavljene teme o vjerovanju, Buhari se vraća na neke pozitivne osobine vjernika, kao: ibadet u noći Kadr, rad i zalaganje na Allahovom, dželle šanuhu, putu, pošćenje ramazana i slično, upozoravajući da su to ogranci islamskog vjerovanja i sastavni dijelovi vjere.

Noć “Lejlei-kadr” dobila je to ime zato što se u njoj donose odluke o svim zbivanjima, pojavama i promjenama u svijetu; zbog njene velike vrijednosti kod Allaha, dželle šanuhu, a popularnosti kod muslimana, jer je u njoj otpočela objava Kur’ana; što je svako pobožno djelo u njoj učinjeno kod Allaha mnogo vrednije nego u drugim noćima i što ljudi vršeći u njoj ma kakvo dobro djelo, dobivaju kod Allaha, dželle šanuhu, veću vrijednost i viši stepen nego kada to čine u drugom vremenu.

DŽIHAD (BORBA NA ALLAHOVOM PUTU) DIO JE VJEROVANJA

بَابُ الْجِهَادِ مِنَ الْإِيمَانِ

36. PRIČAO NAM JE Haremi b. Hafs, njemu ispričao Abdul-Vahid, ovome Umare, njemu Ebu-Zur'a b. Amr b. Džerir i rekao da je čuo Ebu-Hurejru, kako prenosi od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je izjavio:

– Allah se rado odaziva onome koji krene u borbu na Njegovom putu: “Koga je izvelo u borbu samo vjerovanje u Mene i priznavanje Mojih poslanika, povratit ću ga (domu) s nagradom ili ratnim plijenom koje je zaslužio ili ću ga uvesti u Džennet”, (kaže Allah).

– Kad ne bih prouzrokovao poteškoću svome ummetu (sljedbenicima), ne bih izostao ni od jedne vojne akcije i želio bih da budem ubijen na Allahovom putu, zatim proživljen, pa ubijen, potom proživljen i opet ubijen.³

٣٦. حَدَّثَنَا حَرَمِيُّ بْنُ حَفْصٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ قَالَ حَدَّثَنَا عُمَارَةُ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو زُرْعَةَ بْنُ عَمْرِو بْنِ جَرِيرٍ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ انْتَدَبَ اللَّهُ لِمَنْ خَرَجَ فِي سَبِيلِهِ لَا يُخْرِجُهُ إِلَّا إِيْمَانٌ بِي وَتَصْدِيقٌ بِرُسُلِي أَنْ أُرْجِعَهُ بِمَا نَالَ مِنْ أَجْرٍ أَوْ غَنِيمَةٍ أَوْ أُدْخِلَهُ الْجَنَّةَ وَلَوْ لَا أَنْ أَشُقَّ عَلَى أُمَّتِي مَا قَعَدْتُ خَلْفَ سَرِيَّةٍ وَلَوْ دِدْتُ أَنِّي أُقْتَلُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ثُمَّ أَحْيَا ثُمَّ أُقْتَلُ ثُمَّ أَحْيَا ثُمَّ أُقْتَلُ.

³ Sadržaj hadisa upozorava:

- na vrijednost borbe i pogibije (šhadeta) na Allahovom putu i na spremnost sagorijevanja za bolju budućnost svoje zajednice;
- ističe se samilost i sažaljenje Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, prema muslimanima, čuvajući ih od obaveza koje su van njihovih mogućnosti;
- između više dužnosti treba izvršavati uvijek onu koja je preča i za zajednicu korisnija;
- potrebno je suzbijati zle navike ljudi, a propagirati rad dobrih djela i vođenja borbe protiv neprijatelja koji predstavlja opasnost za zajednicu. Duša osobe koja se žrtvovala zarad Allaha, dželle šanuhu, i za dobro svoje zajednice ulazi u džennetske blagodati i provodi svoj zagrobni život u punom zadovoljstvu, kako je to u Kur'anu rečeno: “Oni su i dalje živi kod svoga Gospodara i snabdjeveni.” Oni su živi i u sjećanju svoga naroda. Moguće je da se gornjim hadisom aludira na uzlazak u Džennet po izdisanju na bojnopolju, odnosno da će unići u Džennet među prvim dobrim i Allahu, dželle šanuhu, ugodnim osobama. Ovakvi bi trebali unići u Džennet bez polaganja računa za svoj ovozemni rad. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: “Pogibijom na Allahovom putu čovjeku se praštaju svi njegovi minuli grijesi, izuzev duga.”

DOBROVOLJNO KLANJANJE U TOKU RAMAZANSKIH NOĆI SASTAVNI JE DIO VJEROVANJA

37. PRIČAONAM JE Ismail, njemu Malik prenoseći od Ibnu-Šihaba, (on) od Humejda b. Abdur-Rahmana, (a ovaj) od Ebu-Hurejre da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izjavio: “Ko provede ramazan u ibadetu, vjerujući u Allaha i računajući samo na Njegovu nagradu, oprostit će mu se ranije učinjeni grijesi (prema Allahu).”¹

POSTITI RAMAZAN NADAJUĆI SE NAGRADI (KOD ALLAHA) DIO JE VJEROVANJA

38. PRIČAO NAM JE Ibnu-Selam, njega obavijestio Muhammed b. Fudajl, ovome priča Jahja b. Seid prenoseći od Ebu-Seleme, (a on) od Ebu-Hurejre, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Ko isposti ramazan vjerujući (u Allaha) i računajući (samo na Njegovu nagradu), oprostit će mu se ranije učinjeni grijesi (prema Allahu).”²

بَابُ تَطَوُّعِ قِيَامِ رَمَضَانَ مِنَ الْإِيمَانِ

٣٧. حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكٌ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ مَنْ قَامَ رَمَضَانَ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ .

بَابُ صَوْمِ رَمَضَانَ احْتِسَابًا مِنَ الْإِيمَانِ

٣٨. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَامٍ قَالَ أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَنْ صَامَ رَمَضَانَ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ .

- 1 Ovaj hadis govori općenito o praštanju grijeha, ali poznati stav islamske uleme jeste da se to odnosi samo na manje grijehe i prekršaje učinjene prema Allahu, dželle šanuhu. Povredu tuđeg prava Allah neće oprostiti. Za ovakve prekršaje treba tražiti oprost neposredno od oštećenog. Nevevi izražava rezervu prema specificiranju značenja ovog hadisa, to jeste da se misli samo na male grijehe, i istovremeno kaže da su se učenjaci složili oko toga da se veliki grijesi brišu samo tevdom ili šerijatskom kaznom. (prim. rec.)
“Ko provede ramazan u ibadetu...”, neki kažu da se ovo odnosi na provođenje noći ramazana u ibadetu, neki misle da se to odnosi na osobu koja klanja teravih-namaz, a neki kažu i na svakog ko klanja ma kakvu nafilu u ma koje doba dana ili noći za vrijeme ramazana, bilo kolektivno ili pojedinačno.
- 2 Gornji hadis aludira na pošćenje cijelog mjeseca ramazana. Bolesne osobe koje su imale želju postiti, ali zbog bolesti ili zbog opravdanih razloga mrse, spadaju među pomilovane. Ovakve su osobe identične onima koje zbog slabosti klanjaju namaz sjedeći i imaju nagradu kao onaj koji klanja stojeći. Izrazima “vjerujući u Allaha i računajući samo na Njegovu nagradu...” aludira se na usku povezanost vjerovanja s postom, jer pošćenje iz licemjerstva nije punovažno.

VJERA JE LAHKA³

Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, izjavio je: "Allahu najmilija vjera je čista i lahka vjera (islam)."⁴

39. PRIČAO NAM JE Abdusselam b. Mutahher i rekao da mu je pričao Omer b. Ali prenoseći od Ma'na b. Muhammeda Gifarija, ovaj od Seida b. Ebu-Seida Makburija, on od Ebu-Hurejre, a ovaj od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao:

“Vjera (islam) je lahka. U ovoj vjeri neće se niko prenapregnuti, a da ga ona neće savladati. Budite umjereni i radite ispravno (bez pretjerivanja i bez zanemarivanja)! Obveseljavajte i tražite pomoć od Allaha jutrom, popodne i nešto krajem noći!”⁵

بَابُ الدِّينِ يَسْتَرُ

وَقَوْلُ النَّبِيِّ ﷺ أَحَبُّ الدِّينِ إِلَى اللَّهِ الْخَفِيفَةُ
السَّمُوحَةُ.

٣٩. حَدَّثَنَا عَبْدُ السَّلَامِ بْنُ مُطَهَّرٍ قَالَ حَدَّثَنَا
عُمَرُ بْنُ عَلِيٍّ عَنْ مَعْنِ بْنِ مُحَمَّدٍ الْغِفَارِيِّ عَنْ
سَعِيدِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنْ
النَّبِيِّ ﷺ قَالَ إِنَّ الدِّينَ يُسْرٌ وَلَنْ يُشَادَّ الدِّينَ أَحَدٌ
إِلَّا غَلَبَهُ فَسَدُّدُوا وَقَارِبُوا وَأَبْشِرُوا وَاسْتَغِينُوا
بِالْغَدْوَةِ وَالرَّوْحَةِ وَشَيْءٍ مِنَ الدُّجَةِ .

- 3 Doslovno je rečeno da je vjera lahkoća. Komentatori, međutim, daju prednost značenju da vjera u sebi ima lahkoću, to jest da je lahka. (prim. rec.)
- 4 Logična veza između ovog i prethodnog poglavlja jeste ta što postoji olakšica koja se očituje u povlastici posta ramazana o kojoj je bilo riječi u prethodnom poglavlju.
- Naslovom se skreće pažnja na islam kao vjeru brojnih olakšica. Tako bolesnik umjesto stojeći može klanjati sjedeći odnosno ležeći; u nedostatku vode za uzimanje abdesta ili kupanja, može se poslužiti tejemmumom; ko nije sposoban za uzimanje abdesta ili kupanje, može se poslužiti tejemmumom; ko nije sposoban za putovanje na hadž, može poslati ispred sebe zamjenika; putnik uz ramazan može mrsiti i napaštanje obaviti kada se vrati kući, mrsiti može i bolesnik, a napaštanje obaviti kada ozdravi, dok oronuli starac umjesto napaštanja daje otkup za svaki mršeni dan u iznosu sadakatul-fitra.
- Možda se gornjim naslovom žele istaći povlastice u islamu nepoznate ranijim religijama u kojim se molitva mogla obavljati samo kolektivno u bogomoljama; vjersko čišćenje nije se moglo postići pomoću potiranja zemljom; dio odjeće uprljane ljudskim izmetom nije se mogao oprati vodom, nego se morao odrezati i baciti, a pokajanje je bilo punovažno samo izvršavanjem samoubistva. Od ovih i sličnih poteškoća Allah, dželle šanuhu, oslobodio je muslimane, kako je to u Kur'anu rečeno: "Allah vam nije stavio u vjeru nikakvu poteškoću..."
- Muhammedova, sallallahu alejhi ve sellem, izjava ukazuje da je od svih nebeskih objava Allahu, dželle šanuhu, najmiliji islam, vjera lalkoće i snošljivosti, i da su Allahu najdraži pobožni umjereni poslovi koje vjernik obavlja lahko, bez napora i teškoće.
- 5 El-gadve je putovanje početkom dana pa sve do zevala, ili između sabaha i zalaska sunca. Er-revha je vrijeme između zevala (podne) i noći, dok pojam ed-duldže, po jednima, označava putovanje krajem noći, po drugima označava cijelu noć, ali je spomenut samo dio noći jer je noćna aktivnost mnogo teža od dnevne. Spomenuta vremena su, međutim, najpogodnija vremena za putovanje, pa kao da se Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, obraća putniku da putuje u ovim vremenima jer će tako lakše moći ustrajati u ibadetu, nego kada bi putovao i danju i noću bez prestanka. Ljepota ove metafore ogleda se u tome što je dunjaluk prolazna kuća na putu ka ahiretu, te da je u ovim vremenima tijelo najodmornije i spremnije za ibadet. (prim. rec.)
- Navedenim hadisom skreće se pažnja na potrebu umjerenosti u svemu, pa i molitvi. Fanatično preopterećivanje ne donosi korist, nego može dovesti do iznemoglosti i iscrpljenosti, pa da čovjek u kasnije dane nije sposoban vršiti ni najosnovnije vjerske dužnosti.
- Hattabi kaže da konkretni hadis naređuje umjerenost i neopterećivanje, jer je Uzvišeni Allah naredio ibadete

NAMAZ JE SASTAVNI DIO VJEROVANJA

I riječi Uzvišenog Allaha: “Allah neće dati da propadne vaše vjerovanje...”¹, to jeste: “... vaši namazi vršeni kod Ka’be (okrećući se prema Bejtul-makdisu).”

40. PRIČAO NAM JE Amr b. Halid i rekao da mu je pričao Zuhejr, a ovome Ebu-Ishak prenoseći od Beraa:

“Čim je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, došao u Medinu, odsjeo je prvo kod svojih predaka (ili – kako kaže Ebu-Ishak – kod svojih daidža) ensarija i klanjao šesnaest ili sedamnaest mjeseci (okrećući se) prema Bejtul-makdisu (u Jerusalemu), stalno želeći da mu pravac okretanja u namazu bude prema Ka’bi. Prvi namaz što ga je klanjao prema Ka’bi bio je ikindijski namaz. S njim je klanjalo još nekoliko ljudi. Kasnije je jedan čovjek od onih koji su klanjali s njim, izišao i prošao pored klanjača jedne džamije², dok su oni još bili (u namazu) na ruku‘u i uzviknuo: ‘Kunem se Allahom, sada sam klanjao zajedno s Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, (okrenuti licem) prema Mekki.’ Tada su se i ovi odmah okrenuli prema Ka’bi kao što su i oni ranije.³ Jevreji i drugi sljedbenici Knjige bili su oduševljeni što se u namazu on okretao Bejtul-makdisu, a kada se licem okrenuo prema Ka’bi, smatrali su to prezrenim.”

بَابُ الصَّلَاةِ مِنَ الْإِيمَانِ

وَقَوْلُ اللَّهِ تَعَالَى (وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُضِلَّ إِيْمَانَكُمْ)
يَعْنِي صَلَاتَكُمْ عِنْدَ الْبَيْتِ .

٤٠ . حَدَّثَنَا عُمَرُو بْنُ خَالِدٍ قَالَ حَدَّثَنَا زُهَيْرٌ قَالَ
حَدَّثَنَا أَبُو إِسْحَاقَ عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ أَنَّ النَّبِيَّ
ﷺ كَانَ أَوَّلَ مَا قَدِمَ الْمَدِينَةَ نَزَلَ عَلَى أَجْدَادِهِ أَوْ قَالَ
أَخْوَالِهِ مِنَ الْأَنْصَارِ وَأَنَّهُ صَلَّى قَبْلَ بَيْتِ الْمَقْدِسِ
سِتَّةَ عَشَرَ شَهْرًا أَوْ سَبْعَةَ عَشَرَ شَهْرًا وَكَانَ يُعْجِبُهُ
أَنْ تَكُونَ قِبْلَتُهُ قَبْلَ الْبَيْتِ وَأَنَّهُ صَلَّى أَوَّلَ صَلَاةٍ
صَلَّاهَا صَلَاةَ الْعَصْرِ وَصَلَّى مَعَهُ قَوْمٌ فَخَرَجَ رَجُلٌ
مِّنْ صَلَّى مَعَهُ فَمَرَّ عَلَى أَهْلِ مَسْجِدٍ وَهُمْ رَاكِعُونَ
فَقَالَ أَشْهَدُ بِاللَّهِ لَقَدْ صَلَّيْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَبْلَ
مَكَّةَ فَدَارُوا كَمَا هُمْ قَبْلَ الْبَيْتِ وَكَانَتِ الْيَهُودُ قَدْ
أَعْجَبَهُمْ إِذْ كَانَ يُصَلِّي قَبْلَ بَيْتِ الْمَقْدِسِ وَأَهْلُ
الْكِتَابِ فَلَمَّا وَلَّى وَجْهَهُ قَبْلَ الْبَيْتِ أَنْكَرُوا ذَلِكَ .

u određenim vremenima kao milost i olakšicu.

Hadis upozorava i na potrebu obazrivosti prema samom sebi. Nije preporučljivo teretiti se do iznemoglosti. Treba se držati zlatne sredine u svakom poslu, pa i u vjerskim obredima.

Kao što se poneko krijepi u jutarnjoj i večernjoj šetnji, tako i dobar vjernik nalazi duhovno i fizičko okrepljenje u jutarnjem namazu, u popodnevnom i večernjim namazima. To su obligatni namazi i ukoliko se obavljaju iskreno u ime Allaha, dželle šanuhu, preporodit će dušu vjernika i učiniti ga zadovoljnom i sretnom jedinkom društvene zajednice.

1 El-Bekare: 143.

2 Radi se o džamiji plemena Benu-Harise, poznate danas kao Mesdžidul-kibletejn. (prim. rec.)

3 Oko značenja harfa *kaf* u riječi *kema* Ajni navodi veliku raspravu i na kraju smatra da su se ovi okrenuli kao što su i oni prije. Ibn-Hadžer i Kastalani, međutim, smatraju da ovo znači da su se oni okrenuli prema Ka’bi u stanju u kojem su bili u namazu. To znači da slovo *kaf* ovdje nema značenje poredenja. (prim. rec.)

Zuhejr je rekao:

– Kazivao nam je Ebu-Ishak prenoseći od Beraa njegovu predaju da su neki ljudi pomrli, neki izginuli još prije nego je promijenjen pravac okretanja u namazu. “Nismo znali” – rekao je Bera – “šta da kažemo o njima.” Potom je Uzvišeni Allah objavio: “Allah neće poništiti vaše vjerovanje (namaze vršene ranije prema Bejtul-makdisu).”⁴

قَالَ زُهَيْرٌ حَدَّثَنَا أَبُو إِسْحَاقَ عَنِ الْبَرَاءِ فِي حَدِيثِهِ
هَذَا أَنَّهُ مَاتَ عَلَى الْقِبْلَةِ قَبْلَ أَنْ تُحَوَّلَ رِجَالٌ وَقُتِلُوا
فَلَمْ نَذَرِ مَا نَقُولُ فِيهِمْ فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى (وَمَا كَانَ
اللَّهُ لِيُضَيِّعَ إِيْمَانَكُمْ) .

4 Gornjim naslovom Buhari ističe da je obavljanje namaza sastavni dio islamskog vjerovanja, iako ono spada u grupu fizičkih vjerskih obreda. U prethodnom poglavlju ukazana je potreba traženja duševne kreposti i Allahove, dželle šanuhu, milosti u obavljanju pet dnevnih namaza, a sada se naglašava da je to sastavni i nedjeljivi dio vjerovanja.

Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, stigao je u Medinu u ponedjeljak 12. rebiul-evvela u vrijeme jake podnevne žege. Ibn-Abbas kaže da je Allahov Poslanik krenuo iz Mekke u ponedjeljak, a u Medinu stigao opet u ponedjeljak. Prema tome, njegovo putovanje trajalo je petnaest dana, zajedno sa ona tri dana koja je proveo sa Ebu-Bekrom u pećini Sevr. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, išao je zaobilaznim pravcem prema morskoj obali, koji je bio dosta duži od glavnog karavanskog puta, i stigao u naselje Kuba, udaljeno tri milje od Medine, 8. rebiul-evvela, 13. godine po poslanstvu i boravio kod Benu-Amra b. Avfa četiri dana: ponedjeljak, utorak, srijedu, i četvrtak. Tu je s mještanima podigao jedan mesdžid u čijoj je gradnji i on učestvovao. U petak je krenuo prema Medini i u mahali Benu-Seleme klanjao džuma-namaz. Poslije podne prošao je kroz Medinu, zadržavajući se pomalo pred kućama nekih Medinelijsa i pred kućama svojih rođaka po majci, a potom odsjeo kod Ebu-Ejjuba Ensarija i ostao kod njega sedam mjeseci.

Nedaleko od Ebu-Ejjubove kuće dobio je zemljište i zajedno sa muslimanima sagradio džamiju okrenuvši mihrab prema Bejtul-makdisu. Uz džamiju je sagradio i prostorije za sebe i svoje ukućane.

Pošto je odsjeo kod Ebu-Ejjuba Ensarija, poslao je u Mekku Zejd i Ebu-Rafi'a, svoje oslobođene robove i oni su mu doveli kćerke Fatimu i Ummi-Kulsum i suprugu Sevdu. Poslije 16 mjeseci Ka'ba je Allahovom, dželle šanuhu, voljom, postala pravac okretanja u namazu, za čim je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, odavno žudio. Mihrab u svojoj džamiji Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, odmah je premjestio na stranu prema Mekki, a na mjesto starog mihraba izgradio vrata.

Dozvola za promjenu pravca okretanja prema Ka'bi došla je u mjesecu redžebu 2. godine po Hidžri kada je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, bio na trećem rekatu ikindija-namaza u kome se on odmah okrenuo prema Ka'bi. Prvi namaz klanjao prema Ka'bi bio je, dakle, ikindija kojoj je prisustvovao i Ubbad b. Nehik (ili Ubbad b. Bišr). Pošto drugi muslimani nisu još bili saznali za ovu promjenu, oni su klanjali i dalje okrećući se prema Bejtul-makdisu u Jerusalemu. To su činili stanovnici mahale Benu-Seleme, koji su se u ikindijskom namazu zadržali nešto duže, tako da ih je gore spomenuti Ubbad upozorio na potrebu okretanja prema Mekki i oni su se odmah, dok su još bili u namazu, okrenuli prema Ka'bi.

Ebu-Davud, u jednom hadisu prenesenom po Bukejru b. Ešdždžu, navodi da je u momentu promjene kible u Medini bilo devet džamija zajedno s Muhammedovom, sallallahu alejhi ve sellem, i u svima se klanjalo i ezan učio tek pošto bi se čuo glas ezana Bilala Hebešije, mujezina Muhammedove, sallallahu alejhi ve sellem, džamije. Džamije toga vremena bile su: Benu-Seleme, poznate pod imenom Mesdžidul-kibletejn, Benu-Zurejk, Benu-Affan, i džamija Eslem, odnosno plemena Džuhejn.

Iz hadisa se može zaključiti:

- dozvoljeno je derogiranje ranijih propisa novim podesnijim i o tome postoji konsenzus učenjaka;
- derogacija je bila poznata i u ranijim oblicima od Adema, sallallahu alejhi ve sellem, pa do Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem;
- hadis je argument i za derogiranje sunneta Kur'anom. I ovo većina učenjaka smatra dozvoljenim, dok se od Šafija o tome prenose dva stava. On ne dozvoljava niti derogiranje Kur'ana sunnetom, dok to većina učenjaka dozvoljava. Fahrudin Razi kaže: “Imam Šafija i veći broj naših učenjaka i zahirija, a po jednoj verziji i imam Ahmed, kategorički ne dozvoljavaju derogiranje Kur'ana mutevatir hadisima.” Međutim, najveći broj učenjaka, imam Malik i Ebu-Hanife imaju potpuno suprotno mišljenje. Ovi posljednji u prilog

ČOVJEKOV ISPRAVAN ODNOS PREMA ISLAMU

41. MALIK JE REKAO da ga je obavijestio Zejd b. Eslem, njega Ata b. Jesar, a njega Ebu-Seid Hudri da je čuo Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje kaže:

“Kada čovjek primi islam i on postane dobar (ispravan)¹, Allahćemu oprostiti sva ružna djela koja je uradio. Nakon toga slijedit će nadoknađivanje: dobro djelo vrijedit će deseterostruko, pa i do sedam stotina puta, a ružno djelo samo onoliko koliko i jeste, ukoliko Allah i to ne oprostí.”

42. PRIČAO NAM JE Ishak b. Mensur, njemu ispričao Abdurezak, ovoga obavijestio Ma'mer prenoseći od Hemmama, on od Ebu-Hurejre kako je rekao, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao:

“Kada neko od vas lijepim učini svoj islam, svako dobro djelo koje on uradi bilježi mu se

بَابُ حُسْنِ إِسْلَامِ الْمَرْءِ

٤١. قَالَ مَالِكٌ أَخْبَرَنِي زَيْدُ بْنُ أَسْلَمَ أَنَّ عَطَاءَ بْنَ يَسَارٍ أَخْبَرَهُ أَنَّ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ أَخْبَرَهُ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ إِذَا أَسْلَمَ الْعَبْدُ فَحَسَنَ إِسْلَامُهُ يُكَفِّرُ اللَّهُ عَنْهُ كُلَّ سَيِّئَةٍ كَانَ زَلَفَهَا وَكَانَ بَعْدَ ذَلِكَ الْقِصَاصُ الْحَسَنَةُ بِعَشْرِ أَمْثَالِهَا إِلَى سَبْعِ مِائَةٍ ضِعْفٍ وَالسَّيِّئَةُ بِمِثْلِهَا إِلَّا أَنْ يَتَجَاوَزَ اللَّهُ عَنْهَا.

٤٢. حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ قَالَ أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ عَنْ هَمَّامِ بْنِ مُنَبِّهٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا أَحْسَنَ أَحَدُكُمْ إِسْلَامَهُ فَكُلُّ حَسَنَةٍ يَعْمَلُهَا تُكْتَبُ لَهُ

svoga stava o derogiranju sunneta Kur'anom navode da klanjanje prema Bejtul-makdisu nije propisano Kur'anom, ali je pravac okretanja u namazu ipak izmijenjen u pravcu Ka'be ajetom: “Gdje god od sada budete, okrećite vaša lica prema strani Ka'be...”!

– Učenjaci šafijskog pravca smatraju da se ovdje radi o derogaciji Kur'ana Kur'anom i da se taj raniji kur'anski propis sastojao u tome što se prepuštalo na volju klanjača da se okreće onamo kuda on sam hoće i želi, kur'anskim ajetom: “Na koju se god stranu okrenete, tamo je lice vašeg Gospodara...”, koji je derogiran kur'anskom naredbom o okretanju prema Ka'bi;

– hanefije smatraju da ranija ustaljena praksa i propisi mogu biti izmijenjeni i tvrdnjom jednog sigurnog i pouzdanog lica kao što je bio slučaj muslimana džamije Benu-Seleme u Medini;

– primjena starog propisa je punovažna dok se ne sazna za novi;

– klanjač punovažno sam odlučuje i prosuđuje o strani okretanja pri namazu. Ako klanjač u samom namazu donese novu odluku o pravcu kible, okrenut će se na tu stranu nastavljajući samo preostali dio namaza.

– klanjati namaz okrenut prema Ka'bi je jedan od namaskih uvjeta;

– namaz obavljen okrenut mimo Ka'bu ne treba naklanjivati, ako mu je već i vrijeme izašlo, jer to nisu učinili ni stanovnici Kubaa, koji su klanjali prema starom pravcu Makdisa ikindiju, akšam i jaciju i tek sutradan pred sabah-namaz, saznajući da im je Ka'ba postala pravac okretanja, okrenuli su se u pravcu Mekke;

– dozvoljena je čežnja za novim propisima koji će biti za zajednicu korisni;

– visoki ugled Muhammedove ličnosti kod Allaha, dželle šanuhu, koji mu je udovoljio i ono što je on sam dušom zaželio;

– briga i zalaganje muslimana na čuvanju i dosljednom primjenjivanju vjerskih propisa.

¹ Misli se na to da islam bude dobar i lijep u uvjerenjima, ihlasu, unutarnjem i vanjskom manifestiranju i da čovjek u svojim djelima ima na umu blizinu svoga Gospodara i da ga On vidi. (prim. rec.)

deseterostruko pa i do sedam stotina puta, a svako loše djelo koje uradi, bilježi mu se samo onoliko koliko ono i jeste.”²

UZVIŠENOM ALLAHU JE NAJDRAŽI POSLO KOJI SE (U IME NJEGA) TRAJNO RADI

43. PRIČAO NAM JE Muhamed b. Musenna, njemu Jahja prenoseći od Hišama koji je kazao:
– Obavijestio me je moj otac prenoseći od Aiše da joj je unišao Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, a kod nje je bila jedna žena i upitao: “Ko je to?”
– To je ta i ta – odgovorila je Aiša – spominjući neke njene namaze.
– Dosta³ – reče Muhammed – činite ono što možete podnijeti! Tako mi Allaha, Allahu neće dodijati (nagrađivanje) dok vama ne dodije (rad). Njemu je najdraži dobar posao kojeg čovjek ustrajno čini.⁴

بِعَشْرِ أَمْثَالِهَا إِلَى سَبْعِ مِائَةٍ ضِعْفٍ وَكُلُّ سَيِّئَةٍ يَعْمَلُهَا تُكْتَبُ لَهُ بِمِثْلِهَا .

بَابُ أَحَبِّ الدِّينِ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ أَذْوَمُهُ

٤٣. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ هِشَامٍ قَالَ أَخْبَرَنِي أَبِي عَنْ عَائِشَةَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ دَخَلَ عَلَيْهَا وَعِنْدَهَا امْرَأَةٌ قَالَ مَنْ هَذِهِ قَالَتْ فُلَانَةٌ تَذْكُرُ مِنْ صَلَاتِهَا قَالَ مَهْ عَلَيْكُمْ بِمَا تُطِيقُونَ فَوَاللَّهِ لَا يَمَلُّ اللَّهُ حَتَّى تَمْلُؤُوا وَكَانَ أَحَبَّ الدِّينِ إِلَيْهِ مَا دَامَ عَلَيْهِ صَاحِبُهُ .

² Ustrajno obavljanje namaza zajedno s ostalim vjerskim dužnostima čovjeka duhovno preporada i u njemu formira savršeno čvrsto vjerovanje, koje ga uzdiže iznad materijalnih prohtjeva. Čovjek odan islamu čini dobročinstvo na svakom koraku, a Allahu, dželle šanuhu, moli se kao da ga vidi.

Sadržaj navedenog hadisa je u skladu s ajetom: “Ko uradi dobro djelo imat će deseterostruku nagradu, a ko učini zlo, kaznit će se samo koliko je zaslužio.”

U ovom hadisu istaknuto je da nagrada za dobro može biti i sedam stotina puta veća. Precizirana nagrada do deset, odnosno do sedam stotina puta za učinjeno dobro, ukazuje na neograničenu Allahovu milost prema vjernicima i na nagradu koja će biti mnogo veća od stvarno učinjenog dobrog djela. Poneki islamski učenjaci ove ajete i hadise shvaćaju doslovno i drže da će ta nagrada stvarno i biti u navedenom omjeru, ali postoje drugi ajeti i hadisi koji ukazuju na to da nagrada može biti veća čak i od toga.

Iz hadisa se zaključuje:

- nije ispravan stav haridžija i njihovih istomišljenika da griješenje izvodi vjernika iz islama i da će grešnik u Džehennemu ostati vječno;
- Allah, dželle šanuhu, nije obavezan opraštati ljudima njihove prekršaje. To je samo Njegova dobra volja i milost; koga hoće kaznit će, a kome hoće oprostiti će;
- grešnik ne mora biti kažnjen za svoje grijehe pa makar umro i bez pokajanja, jer to ovisi o Allahovoj volji. Mutezilije, međutim, tvrde obratno;
- pobija se mišljenje onih koji negiraju mogućnost povećanja, odnosno umanjivanja vjerovanja, koje se održava u kvantitetima dobročinstava, koja se mogu međusobno kvantitativno i kvalitativno gradirati i biti vrlo raznolika.

³ Riječ *meh* je riječ neodobravanja i ovdje znači zabranu Aiši da hvali spomenutu ženu, ili označava zabranu djela koja se ne mogu podnijeti. Neki kažu da je ova riječ skraćenica od dvije riječi i to: *ma* i *haza* (šta je ovo), ali je bitno da se njome izražava neodobravanje. (prim. rec.)

⁴ Gornje poglavlje je logična veza sadržaja prethodnog poglavlja. Stvarna ljubav i osjećaj prema Allahu, dželle šanuhu, očituju se u redovnom obavljanju namaza, ustrajnom radu dobrih djela i klonjenju od poroka. Navedeni hadis skreće pažnju na vrijednost ustrajnog rada i potrebu umjerenosti, pa makar to bilo i u namazu. Aiša je pohvalila Havlu iz Esed plemena, kako je najpobožnija žena Medine i da cijele noći provodi u pobožnosti, a Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, dodao je da je najbolji umjeren posao na

POVEĆAVANJE I UMANJIVANJE VJEROVANJA

I riječi Uzvišenog Allaha: “Povećali smo im uputu”, i “Allah uvećava vjerovanje onima koji vjeruju”, i “Danas sam vam potpuno usavršio vašu vjeru.”
– Ako se – kaže Ebu-Abdullah (Buhari) – ma šta od te savršenosti ostavi, ona će biti manjkava.

44. PRIČAO NAM JE Muslim b. Ibrahim, njemu ispričao Hišam, ovome Katade prenoseći od Enesa, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao:

“Iz vatre će izaći ko god je očitovao da ‘nema Boga osim Allaha’ i u čijem srcu ima dobra koliko težine jednog ječmenog zrna. Iz vatre će izaći svako ko je očitovao da ‘nema Boga osim Allaha’ i u čijem srcu ima dobra težine pšeničnog zrna. Iz vatre će izaći i onaj koji je očitovao da ‘nema Boga osim Allaha’, a u čijem srcu ima dobra težine jedne trunke (praške).” Ebu-Abdullah (Buhari) kaže:

– Eban je kazao, da mu je pričao Katade, ovome Enes prenoseći od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, umjesto izraza “dobra” izraz “vjerovanja”.¹

بَابُ زِيَادَةِ الْإِيمَانِ وَنَقْصَانِهِ

وَقَوْلِ اللَّهِ تَعَالَى (وَزِدْنَاهُمْ هُدًى) (وَيَزِدَادَ الَّذِينَ آمَنُوا إِيمَانًا) وَقَالَ (الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ) فَإِذَا تَرَكَ شَيْئًا مِنَ الْكَمَالِ فَهُوَ نَاقِصٌ .

٤٤ . حَدَّثَنَا مُسْلِمُ بْنُ أَبِرَاهِيمَ قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامٌ قَالَ حَدَّثَنَا كَتَادَةُ عَنْ أَنَسٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ يَخْرُجُ مِنَ النَّارِ مَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَفِي قَلْبِهِ وَزَنُّ شَعِيرَةٍ مِنْ خَيْرٍ وَيَخْرُجُ مِنَ النَّارِ مَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَفِي قَلْبِهِ وَزَنُّ بُرَّةٍ مِنْ خَيْرٍ وَيَخْرُجُ مِنَ النَّارِ مَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَفِي قَلْبِهِ وَزَنُّ ذَرَّةٍ مِنْ خَيْرٍ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ قَالَ أَبَانُ حَدَّثَنَا كَتَادَةُ حَدَّثَنَا أَنَسٌ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ مِنْ إِيْمَانٍ مَكَانٍ مِنْ خَيْرٍ .

kome čovjek može ustrajati. Umjereno ustrajan rad je ideal razumnih ljudi.

Iz hadisa se zaključuje:

- dozvoljeno je upotrebljavati riječi alegoričnog značenja, kao što je izraz: “Allahu neće dosaditi nagrađivanje...”;
- dozvoljava zakleti se i ako to nije traženo. Ova zakletva ne smatra se pokuđenom ako se njom podstiče na dobro i korisno djelo, a odvraća od štetnih i zabranjenih poslova;
- upozorava se na veliku vrijednost vrline ustrajnosti u poslu i bodri na strpljivost u svakoj ljudskoj aktivnosti. Sitni i mali poslovi koji se vrše redovno i ustrajno vredniji su od velikih povremenih poduhvata. Svakodnevno obavljanje obligatnih namaza, ustrajno vršenje skromnih dobrih djela, može biti višestruko većeg rezultata i vrednije od povremenih velikih dobrih djela. Redovno umjerena molitva Allahu je milija od povremene dano-noćne molitve;
- Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, preporučivao je samo rad dobrih djela koja se mogu ustrajno snositi. Prekomjeren rad čovjeka iscrpljuje i brzo prinudi na potpuno ili djelomično napuštanje posla, a time i gubljenje konačne nagrade. Ima ajeta u kojima Allah, dželle šanuhu, kudi ljude koji se preoptereće kratkotrajnim radom dobrih djela, a potom ih postepeno napuštaju i konačno potpuno zanemare;
- provoditi cijele noći u molitvi, više je pokuđeno nego pohvalno. Neki učenjaci kažu da tu nema štete, ako to neće ometati pravovremeno klanjanje sabah-namaza.

¹ U prethodnom poglavlju istaknuta je Allahova, dželle šanuhu, naklonost prema onim koji su ustrajni u vršenju dobrih djela, a u ovom upozorava se na uvećavanje, odnosno, smanjivanje vjerskog uvjerenja.

45. PRIČAO NAM JE Hasan b. Sabbah da je čuo Dža'fera b. Avna koji je rekao da mu je pričao Ebu-Umejs, ovoga obavijestio Kajs b. Muslim prenoseći od Tarika b. Šihaba, a on od Omer b. Hattaba da mu je jedan Jevrej rekao:

“O vladaru pravovjernih! U vašoj Knjizi ima veličanstven ajet koga čitate. Da je on objavljen nama, jevrejskom narodu, mi bismo taj dan uzeli kao praznik.”

– Koji je to ajet? – upitao je Omer.

– Danas sam vam potpuno usavršio vašu vjeru, upotpunio vam svoju blagodat i zadovoljan sam da vam vaša vjera bude islam – odgovorio je on.

– Mi, zaista, znamo – rekao je Omer – i dan i mjesto u kome je on sišao Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, a to je u petak dok je stajao na Arefatu.²

٤٥. حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ الصَّبَّاحِ سَمِعَ جَعْفَرَ بْنَ عَوْنٍ حَدَّثَنَا أَبُو الْعُمَيْسِ أَخْبَرَنَا قَيْسُ بْنُ مُسْلِمٍ عَنْ طَارِقِ بْنِ شِهَابٍ عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ أَنَّ رَجُلًا مِنَ الْيَهُودِ قَالَ لَهُ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ آيَةٌ فِي كِتَابِكُمْ تَقْرَءُونَهَا لَوْ عَلَيْنَا مَعْشَرَ الْيَهُودِ نَزَلَتْ لَا تَخَذُنَا ذَلِكَ الْيَوْمَ عِيدًا قَالَ أَيُّ آيَةٍ قَالَ (الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتَمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا) قَالَ عُمَرُ قَدْ عَرَفْنَا ذَلِكَ الْيَوْمَ وَالْمَكَانَ الَّذِي نَزَلَتْ فِيهِ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ وَهُوَ قَائِمٌ بِعَرَفَةَ يَوْمَ جُمُعَةٍ.

Nema sumnje da se ustrajnim vršenjem dobrih i pobožnih djela vjerovanje jača i povećava, a u protivnom slabi i smanjuje. Ovaj stav Buhari potkrepljuje sa navedena tri ajeta. Prva dva ajeta izričito govore o uvećavanju vjerovanja, a iz trećeg analognim zaključivanjem razumije se još i smanjivanje vjerovanja, ukoliko se ne vrše dosljedno obližno vjerske dužnosti.

U hadisu upotrijebljen izraz “dobro” (hajr) treba shvatiti u smislu “vjerovanje” svega što je Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, objavljeno, te očitovanje i praktično primjenjivanje vjerskih dužnosti. Neki smatraju da se pod izrazom “dobro” podrazumijevaju “dobra, Allahu, dželle šanuhu, ugodna, a za ljude korisna djela, koja su odraz čvrstog i dobrog vjerovanja.”

Iz hadisa se zaključuje još:

- kompariranjem vjerovanja sa zrnima žitarica aludira se na stepene jakosti vjerovanja, na njegovo umanjivanje, odnosno povećanje;
- vjernik koji je griješio, dospjet će u Pakao i time biti kažnjen za svoju neposlušnost Allahu, dželle šanuhu;
- musliman koji čini velike grijehe ne smatra se kafirom i neće vječno ostati u Vatri (prim. rec.);
- spoznaja srcem bez javnog očitovanja nije dovoljna, a niti formalno očitovanje bez stvarnog istinskog uvjerenja.

2 Omerov, radijallahu anhu, odgovor jeste znak zalaganja na pamćenju i čuvanju Allahove, dželle šanuhu, riječi, mjesta i vremena objavljivanja i svega drugog što je vezano za konkretni ajet pa i stanje i situaciju u kojoj se Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, nalazio kada mu je on objavljen.

En-Nevevi je za Omerovu, radijallahu anhu, izjavu rekao: “To znači: ‘Nismo izostavili poštivanje tog dana i mjesta. Što se tiče mjesta, ono je Arefat i on je glavnina hadža koji je, opet, jedan od ruknova islama. A što se tiče vremena, to je petak (*jevmul-džumu'a*) i dan Arefata. To je dan u kojem su se spojila dva fadileta i dvije počasti, a poznato je naše poštivanje svakog od to dvoje. Onda kada se to dvoje spoji, poštivanje biva veće i mi smo taj dan uzeli kao blagdan te smo poštivali i mjesto toga dana.’ To se dogodilo na Oprosnom hadžu poslije čega je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, živio tri mjeseca.” (prim. rec.)

Konkretni ajet objavljen je Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, 10. godine po Hidžri na njegovom oprosnom hodočašću 9. zul-hidždžeta, a to je jedan određen dan za skrušeno stajanje hodočasnika na Arefatu, dan pripremanja programa proslave bajramske svečanosti u kojoj manifestovanje vjerskog osjećaja doživljava svoj vrhunac. Hodočasnici zaneseni osjećanjem vjere žive u posebnom raspoloženju 3-4 dana, a potom se međusobno opraštaju i kreću svojim zavičajima. Danom objavljivanja o upotpunjenosti propisa islama, mobilisane su sve aktivne snage muslimana u manifestovanju svoje privrženosti tim propisima.

ZEKAT JE SASTAVNI DIO ISLAMA

I riječi Uzvišenog Allaha: “I sljedbenicima ranijih objava bilo je naređeno da obožavaju samo Allaha, kloneći se paganstva, iskreno da vjeruju, da obavljaju namaz i daju zekat, a to je ispravna vjera.”¹

46. PRIČAO NAM JE Isma‘il, njemu Malik b. Enes prenoseći od svoga amidže Ebu-Suhejla b. Malika, a (on) od svoga oca da je čuo Talhu b. Ubejduhah gdje kaže:

– Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, došao je jedan čovjek iz Nedžda raščupane kose. Zvuk se njegovog glasa čuje, ali se ne razumije šta govori, dok se nije približio. Kad dođe bliže, on pitaše za islam.

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odgovori: “Pet namaza u toku dana i noći.”

– Da li sam dužan što osim njih? – pitao je.

– Ne, osim ako hoćeš dobrovoljno – odgovorio je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.

Potom Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: “Pošćenje ramazana.”

– Da li sam obavezan još nešto osim toga? – upitao je (čovjek).

– Ne – odgovorio je on – osim da činiš dobrovoljno.

– Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, spomenuo je, (prenosi Talha), i zekat.

– Da li sam dužan još nešto osim toga? – upitao je.

– Ne, osim ako hoćeš što dobrovoljno – odgovorio

بَابُ الزَّكَاةِ مِنَ الْإِسْلَامِ

وَقَوْلُهُ (وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ حُنَفَاءَ وَيُقِيمُوا الصَّلَاةَ وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ وَذَلِكَ دِينُ الْقِيَمَةِ) .

٤٦. حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ عَنْ عَمِّهِ أَبِي سَهْلٍ بْنِ مَالِكٍ عَنْ أَبِيهِ أَنَّهُ سَمِعَ طَلْحَةَ بْنَ عُبَيْدِ اللَّهِ يَقُولُ جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ مِنْ أَهْلِ نَجْدٍ ثَائِرِ الرَّأْسِ يُسْمَعُ دَوِيُّ صَوْتِهِ وَلَا يُفْقَهُ مَا يَقُولُ حَتَّى دَنَا فِإِذَا هُوَ يَسْأَلُ عَنِ الْإِسْلَامِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ خَمْسُ صَلَوَاتٍ فِي الْيَوْمِ وَاللَّيْلَةِ فَقَالَ هَلْ عَلَيَّ غَيْرُهَا قَالَ لَا إِلَّا أَنْ تَطُوعَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَصِيَامُ رَمَضَانَ قَالَ هَلْ عَلَيَّ غَيْرُهُ قَالَ لَا إِلَّا أَنْ تَطُوعَ قَالَ وَذَكَرَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الزَّكَاةَ قَالَ هَلْ عَلَيَّ غَيْرُهَا قَالَ لَا إِلَّا أَنْ تَطُوعَ قَالَ فَادْبَرَ الرَّجُلُ وَهُوَ يَقُولُ وَاللَّهِ لَا أَزِيدُ عَلَى هَذَا وَلَا أَنْقُصُ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَفْلَحَ إِنْ صَدَقَ .

¹ El-Bejjine: 5. Jačina i stepen vjerovanja manifestuje se u kvantitetu aktivnosti dobrih djela vjernika. Zekat je ogranak i sastavni dio islama i onaj ko ga dijeli ima jače i savršenije vjerovanje od onog koji ovu dužnost zanemaruje. Citiranim ajetom Buhari potkrepljuje svoje mišljenje izneseno u naslovu. Izraz “din”, tj. “vjera” znači vjeru islam, čiji su osnovni principi izloženi u Kur’anu: “Prava vjera kod Allaha je samo islam.”

U navedenom ajetu spomenuta su tri osnovna principa islama: iskreno vjerovanje u Allaha, koje je temelj drugim aktivnostima vjernika; obavljanje namaza, koji je stup islama i davanje zekata kao temelja materijalnog osiguranja zajednice. Urednim vršenjem ovih dužnosti manifestuje se ispravno i jače vjerovanje muslimana.

je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.

– Tada se taj čovjek okrenu – (priča Talha) – i reče: “Allaha mi, niti ću na ovo što dodavati, niti smanjivati.”

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, potom reče: “Ako je istinu kazao, spašen je.”²

PRATITI DŽENAZU SASTAVNI JE DIO VJEROVANJA

47. PRIČAO NAM JE Ahmed b. Abdullah b. Ali Mendžufi, njemu Revh, a njemu Avf prenoseći od Hasana i Muhammeda, (a oni) od Ebu-Hurejre, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao: “Ko prati umrlog muslimana vjerujući (iskreno) i računajući, samo na Allahovu nagradu, bude s njim dok mu se klanja dženaza-namaz i završi njegov pokop, povratit će se s nagradom od dva kirata. Svaki kirat je težine Uhuda. Ko umrlom klanja dženazu, pa se povrati prije nego on bude pokopan, vratit će se s jednim kiratom.”

U drugom senedu njega, tj. Revha, slijedi Osman Muezzin, koji je rekao:

“Pričao nam je Avf prenoseći od Muhammeda, (on) od Ebu-Hurejre, (a ovaj) od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, slično tome.”³

بَابُ اتِّبَاعِ الْجَنَائِزِ مِنَ الْإِيمَانِ

٤٧. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَلِيٍّ الْمَنْجُوفِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا رَوْحٌ قَالَ حَدَّثَنَا عَوْفٌ عَنِ الْحَسَنِ وَمُحَمَّدٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ مَنْ اتَّبَعَ جَنَازَةَ مُسْلِمٍ إِيْمَانًا وَاحْتِسَابًا وَكَانَ مَعَهُ حَتَّى يُصَلَّى عَلَيْهَا وَيَقْرَأَ مِنْ دَفْنِهَا فَإِنَّهُ يَرْجِعُ مِنَ الْأَجْرِ بِقِيرَاطَيْنِ كُلُّ قِيرَاطٍ مِثْلُ أُحُدٍ وَمَنْ صَلَّى عَلَيْهَا ثُمَّ رَجَعَ قَبْلَ أَنْ تُدْفَنَ فَإِنَّهُ يَرْجِعُ بِقِيرَاطٍ تَابَعَهُ عُثْمَانُ الْمُؤَدِّنُ قَالَ حَدَّثَنَا عَوْفٌ عَنْ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ نَحْوَهُ .

2 Prema tekstu navedenog hadisa dijeljenje zekata spada u osnovne principe islama.

Iz hadisa se zaključuje:

- namaz je temelj islama;
  - obavljanje pet namaza u toku dana i noći je prvostepena obligatna dužnost svakog punoljetnog zdravog muslimana;
  - dijeljenje zekata je prvostepena dužnost muslimana, na Šerijatom određenu vrijednost imovine;
  - obavljanje bajramskih namaza je drugostepena dužnost (vadžib);
  - pošćenje ramazana je prvostepena dužnost;
  - zekat je jedina zakonska obaveza u imovini koja je veća od nisaba i koju čovjek posjeduje punu godinu dana;
  - hodočašće Ka'be Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, nije spomenuo, ili što ono tada nije bilo propisano, ili što ga Damam b. Sa'lebe nije bio dužan učiniti zbog slabog materijalnog stanja.
- Uredno vršenje navedenih dužnosti u gornjem hadisu, znači biti sretan na ovom i spašen na budućem svijetu;
- pohvalno je i preporučljivo ići iz jednog mjesta u drugo radi stjecanja znanja i dobivanja obavještenja od sposobnih i mjerodavnih lica;
  - vjerovati i primjenjivati vjerske obrede bez traganja za argumentima, punovažan je akt.

3 Gornji hadis podstrekava na klanjanje dženaze umrlom muslimanu, praćenje i prisustvovanje njegovom pokopu.

BOJAZAN VJERNIKA DA MU (DOBRA DJELA) NE PROPADNU, A DA ON I NE OSJETI

بَابُ خَوْفِ الْمُؤْمِنِ مِنْ أَنْ يَحْبُطَ عَمَلُهُ
وَهُوَ لَا يَشْعُرُ

Ibrahim Tejmi je rekao: “Nikad nisam usporedio svoje riječi sa svojim djelima, a da se nisam bojao da neću sam sebe demantovati.”¹

Ibnu-Ebi-Mulejke je kazao: “Zapamtio sam trideset drugova Vjerovjesnikovih, sallallahu alejhi ve sellem, i svi su se za sebe bojali licemjerstva. Nijedan među njima nije bio koji bi rekao da je na stepenu vjerovanja Džibrila i Mikaila.”²

وَقَالَ إِبْرَاهِيمُ التَّيْمِيُّ مَا عَرَضْتُ قَوْلِي عَلَى عَمَلِي إِلَّا خَشِيتُ أَنْ أَكُونَ مُكَذِّبًا وَقَالَ ابْنُ أَبِي مُلَيْكَةَ أَدْرَكْتُ ثَلَاثِينَ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ كُلُّهُمْ يَخَافُ النِّفَاقَ عَلَى نَفْسِهِ مَا مِنْهُمْ أَحَدٌ يَقُولُ إِنَّهُ عَلَى إِيْمَانٍ جَبْرِيلَ وَمِيكَائِيلَ .

Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, nukao je muslimane na međusobno posjećivanje dok su zdravi, riječima: “Obilazi i onoga koji je tebe napustio, i daji i onome ko tebi ne daje.” I rekao je: “Ne cijepajte se i ne okrećite leđa jedni drugima!”

Iz hadisa se vidi da je bolje ići za dženazom, nego ispred nje; da je bolje ići pješice, nego prijevoznim sredstvom. Klanjanje dženaze je prvostepena kolektivna dužnost muslimana (*fardi-kifaje*), a za učestvovanje u pratnji umrlog i zakopavanju stječe se velika Allahova nagrada.

1 Ova se Tejmijska izjava može prevesti dvojako u zavisnosti od toga da li je rekao: *mukezziben* (s kesrom na slovu zal), ili je rekao *mukezzeben* (s fethom). U slučaju prvom, on hoće da kaže da se boji da njegova djela ne budu u skladu s riječima, a Uzvišeni Allah je prezreo one koji govore ono što ne rade – pa da tako sam sebe demantuje, ili u laž utjeruje. Odnosno, da time sliči lašcima. U drugom slučaju, značilo bi da se boji da ne bude od drugih, koji vide nesklad njegovih riječi i djela, utjeran u laž. (prim. rec.)

2 U prethodnom poglavlju istaknuta je nagrada onom koji iskreno u ime Allaha učestvuje u obredima dženaze, a u ovom upozorava se na eventualne poroke koji mogu uticati na smanjenje te nagrade, pa čak i njeno anuliranje, a da to vjernik i ne osjeti.

Buhari gornjim naslovom želi demantovati mišljenje murdžija, koji tvrde da Allah neće kazniti grješnika za učinjeni prestup, ako je očitovao samo da “nema Boga osim Allaha i da je Muhammed Njegov poslanik.” Dobra djela čovjeka, po njihovom mišljenju, ne mogu propasti zbog samog grijeha, a da je iman grješnika jednak imanu pobožnoga. Ovakvo mišljenje odbacili su svi ashabi i kasnije mudžtehid, koji su pored osobite bogobožnosti uvijek izražavali bojažljivost i strah, da im nagrada za njihova dobra djela ne bi izmakla i propala zbog nekog kasnijeg njihovog propusta. Tako su uvijek živjeli između straha od Allahove, dželle šanuhu, kazne i nade u Njegovu milost.

Kadi Ijad kaže: “Murdžije zastupaju mišljenje suprotno haridžijama i mutezilijama. Haridžije tvrde da grijehenje izvodi vjernika iz islama i uvodi u nevjerstvo, dok mutezilije drže da vjernik grijehom postaje samo grešnik, ali i jedni i drugi smatraju da će on za te svoje grijehe ostati vječno u Paklu, da neće iz njega nikad izaći niti Allahovo pomilovanje dobiti.” Murdžije tvrde da grijesi pored vjerovanja ne štete. Važno je imati iman. Ekstremna grupa murdžija smatra da je dovoljno samo vjerovati i srcem priznavati (postojanje Allaha), a nepostojanje bilo čega drugog ne šteti. Neki kažu: Dovoljno je srcem vjerovati, a jezikom očitovati. Ima murdžija kao što je Salahi i Halidi čija se učenja podudaraju sa stavom kaderija, a ima ih koji od njihovog učenja sasvim odstupaju. Murdžije su se dosta rano pocijepale na pet grupa i u svom učenju razišle toliko da jedni druge smatraju nevjernicima.

Drugovi Allahovih poslanika i pored iskrene bogobožnosti, rada za dobro zajednice, živjeli su u strahu da im njihov rad ne bude konačno pomućen i upropašten nekim slučajnim licemjerstvom i eventualnim neprimjetnim propustom. Čovjek je po prirodi grješno biće i ne može nikada biti siguran za svoju konačnu sudbinu i konačno svoje vjerovanje sve do posljednjih časova svoga života. Samo meleki, bezgrješna duhovna Allahova bića, mogu biti sigurni u svoje vjerovanje.

Od Hasana (Basrije) prenosi se: Licemjerstva (ili Allaha) boji se samo vjernik, a ne boje ga se samo licemjeri.³

Upozorenje na (opasnost) ustrajnosti u licemjerstvu i grijehu ukoliko ne postoji pokajanje na osnovu riječi Uzvišenog Allaha: “I nisu ustrajali na onom što su činili, znajući da je to grijeh.”⁴

48. PRIČAO NAM JE Muhamed b. Ar‘are, njemu Šu‘be prenoseći od Zubejda koji je kazao:

–Pitao sam Ebu-Vaila za murdžije, a on reče: “Pričao mi je Abdullah da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, izjavio: Grditi muslimana je grijeh, a borba protiv njega je nevjerstvo.”

49. Obavijestio nas je Kutejbe b. Seid da mu je pričao Isma‘il b. Dža‘fer prenoseći od Humejda, (on) od Enesa, da je rekao:

– Obavijestio me je Ubade b. Samit da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izašao da obavijesti (ashabe) o Lejlei-kadru, ali se posvađaše dva muslimana i on reče: Izađoh da vas obavijestim o Lejlei-kadru, a pošto se međusobno posvađa taj i taj, znanje o njoj se diže. Možda će to za vas biti bolje. Istražujte je u (dvadeset) sedmoj, (dvadeset) devetoj ili (dvadeset) petoj (noći ramazana)!⁵

وَيَذْكُرُ عَنِ الْحَسَنِ مَا خَافَهُ إِلَّا مُؤْمِنٌ وَلَا أَمِنَهُ إِلَّا مُنَافِقٌ وَمَا يُحَذِّرُ مِنَ الْإِصْرَارِ عَلَى النِّفَاقِ وَالْعِصْيَانِ مِنْ غَيْرِ تَوْبَةٍ لِقَوْلِ اللَّهِ تَعَالَى (وَلَمْ يُصِرُّوا عَلَى مَا فَعَلُوا وَهُمْ يَعْلَمُونَ) .

٤٨ . حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَرَعَرَةَ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ زُبَيْدٍ قَالَ سَأَلْتُ أَبَا وَائِلٍ عَنِ الْمُرْجَةِ فَقَالَ حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ سَبَابُ الْمُسْلِمِ فُسُوقٌ وَقِتَالُهُ كُفْرٌ .

٤٩ . أَخْبَرَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ جَعْفَرٍ عَنْ حُمَيْدٍ حَدَّثَنِي أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ قَالَ أَخْبَرَنِي عَبَادَةُ بْنُ الصَّامِتِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ خَرَجَ يُخَبِّرُ بَلِيلَةَ الْقَدْرِ فَتَلَاخَى رَجُلَانِ مِنَ الْمُسْلِمِينَ فَقَالَ إِنِّي خَرَجْتُ لِأُخَبِّرَكُمْ بَلِيلَةَ الْقَدْرِ وَإِنَّهُ تَلَاخَى فَلَانٌ وَفَلَانٌ فَرَفَعَتْ وَعَسَى أَنْ يَكُونَ خَيْرًا لَكُمْ التَّمَسُّوهُمَا فِي السَّبْعِ وَالتَّشَعِّ وَالْخُمْسِ .

Sadržaj ajeta: “... i oni koji dijele od onoga što im je dato, a srca im dršću...” , na pitanje Aiše, Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, protumačio je riječima: “To su oni koji redovno obavljaju namaz, poste i dijele zekat (sadaku), a opet strahuju da im se to neće uvažiti kod Allaha, dželle šanuhu.”

Ajet: “Allah im je predočio ono čemu se oni nisu nadali i što nisu ni mislili...” , neki iz prvih generacija (selef) tumačili su da su to loši poslovi ljudi koje su oni smatrali dobrim i plemenitim. Dobra djela treba raditi samo u ime Allaha, dželle šanuhu, bez ovozemnih interesa.

3 Ibn-Hadžer i Kastalani smatraju da se spojena lična zamjenica trećeg lica *hu* u riječi *hafehu* odnosi na licemjerstvo (nifak), dok Ajni smatra da se ona odnosi na Uzvišenog Allaha. (prim. rec.)

4 Izjava Hasana Basrija zasniva se između brojnih ajeta i na ovom: “Za vjernika koji se boji mjesta na kome će stati pred svojim Gospodarom imaju dva Dženneta.”

Od Hasana Basrija prenesene su i riječi: “Tako mi Allaha! U prošlosti nije bilo nijednog dobrog vjernika koji nije strahovao od posljedica licemjerstva, niti će ga u budućnosti biti, kao što nije nikada bilo licemjera, a da nije bio ravnodušan i bezbrižan za svoju sudbinu, niti će ga u budućnosti biti.”

Hasan Basri često govoraše: “Licemjerac je onaj ko se ne plaši licemjerstva.”

5 Buhari gornjim naslovom pobija mišljenje murdžija, koji tvrde da se ne treba bojati posljedica griješnja samo ako čovjek vjeruje u Allaha, dželle šanuhu.

DŽIBRILOVO PITANJE VJEROVJESNIKU, SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM, O IMANU, ISLAMU, IHSANU I SUDNJEM DANU

i Vjerovjesnikovo, sallallahu alejhi ve sellem, objašnjenje Džibrilu, nakon čega je kazao: “Džibril, alejhi selam, došao je da vas pouči vašoj vjeri i to sve učinio je vjerom, uz ono što je iznio delegaciji Abdul-Kajsa, i to je sastavni dio vjerovanja i riječi Uzvišenog Allaha: ‘Ko traži drugu vjeru osim islama, ona mu se neće primiti.’”

50. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Isma‘il b. Ibrahim, ovoga obavijestio Ebu-Hajjan Tejmi prenoseći od Ebu-Zur‘e, (a on) od Ebu-Hurejre da je rekao:

- Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, jednog dana među svijetom bio je vidljiv¹, pa mu dođe neki čovjek i upita:
- Šta je iman?

بَابُ سُؤَالِ جِبْرِيلَ النَّبِيِّ ﷺ عَنِ الْإِيمَانِ
وَالْإِسْلَامِ وَالْإِحْسَانِ وَعِلْمِ السَّاعَةِ

وَبَيَانِ النَّبِيِّ ﷺ لَهُ ثُمَّ قَالَ جَاءَ جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ يُعَلِّمُكُمْ دِينَكُمْ فَجَعَلَ ذَلِكَ كُلَّهُ دِينًا وَمَا بَيْنَ النَّبِيِّ ﷺ لَوْفِدِ عَبْدِ الْقَيْسِ مِنَ الْإِيمَانِ وَقَوْلِهِ تَعَالَى (وَمَنْ يَتَّبِعْ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ)

٥٠. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ أَخْبَرَنَا أَبُو حَيَّانَ التَّمِيمِيُّ عَنْ أَبِي زُرْعَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ بَارِزًا يَوْمًا لِلنَّاسِ فَأَتَاهُ جِبْرِيلُ فَقَالَ مَا الْإِيمَانُ قَالَ الْإِيمَانُ

Gornjim ajetom hvale se oni koji mole Allaha, dželle šanuhu, za oprost svojih grijeha učinjenih iz neznanja, a kude oni koji stalno griješe i ne mole od Allaha oprost. Ovakvi trebaju za svoju sudbinu biti u većem strahu od onoga koji se kaje za svoje povremene prestupe.

Ali-Imran: 135, preveden u cijelosti glasi: “I oni kada urade kakvo hrđavo djelo ili učine sebi nasilje, sjete se Allaha i zatraže oprost za svoje grijeh. A ko će oprostiti grijeh osim Allaha. Oni nisu, znajući da je to grijeh, ustrajali na onom što su činili.”

Prvim hadisom Buhari pobija mišljenje murdžija koji ne smatraju nekoga ko učini veliki grijeh fasikom (grješnikom). Po njihovom mišljenju grđenje muslimana nije grijeh, a ubiti ga nije nevjerstvo.

Zejd b. Haris pitao je Ebu-Vaila: “Je li ispravno ili neispravno mišljenje murdžija, (da griješenje nema loših posljedica za vjernika)?” Ebu-Vail mu je umjesto odgovora citirao gornji hadis i time demantovao stav murdžija.

Konkretnom izjavom Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, aludira na svađu Ka’ba b. Malika sa Abdullahom b. Hadredom za naplatu duga. Drugi i treći ajet Hudžurat poglavlja u prijevodu glasi: “Ne dižite svoje glasove iznad glasa Vjerovjesnika i ne govorite s njim glasno, kao što govorite jedan s drugim, da vam ne bi (zbog toga) propala vaša djela, a vi (da) i ne osjetite. Zaista oni koji spuštaju glasove kod Allahovog Poslanika, oni su ti čija je srca Allah prokušao za bogobožnost. Oni će imati oprost i veliku nagradu.”

Međusobno prepiranje ljudi, grubost i drskost, šteti i pojedincu i zajednici. To su poroci i osobine zaostalih ljudi. Svada u džamiji gore spomenutih ashaba bila je uzrok da su iščezli simpotomi Lejlei-kadra. To je prisutne ožalostilo, pa je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, samo unekoliko odredilo njeno vrijeme, rekavši: “Iščekujte je u 25, 27. i 29. noći ramazana!”

¹ U početku je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, sjedio među svojim ashabima i kada bi dolazio neki stranac ne bi ga mogao prepoznati. Potom su oni od njega tražili dopuštenje da mu naprave neko posebno mjesto gdje bi sjedio te tako bio prepoznavan, te su mu napravili klupicu od ilovače. (prim. rec.)

– Iman je – odgovori Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem – da vjeruješ Allaha, Njegove meleke, susret s Njim (na Sudnjem danu), da vjeruješ Njegove poslanike i proživljenje.

– Šta je islam? – upitao je čovjek.

– Islam je – reče Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, da obožavaš Allaha, da Mu u tom ništa ne pridružuješ, da klanjaš namaz, da daješ propisani zekat i postiš mjesec ramazan.

– Šta je ihsan? – upitao je on.

– Da obožavaš Allaha – odgovorio je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem – kao da ga vidiš, jer ako ti Njega ne vidiš, On tebe vidi.

– Kada će biti Sudnji dan? – upitao je čovjek.

– Pitani ne zna ništa više od onoga koji ga pita, samo ću te obavijestiti – rekao je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem – o njegovim znacima: kada robinja rodi sebi gospodara, kada se crnomanjasti² pastiri deva budu s ponosom međusobno nadmetali u gradnji (zgrada). On je jedan od pet tajni koje poznaje samo Allah. Potom je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, citirao: “Znanje o Sudnjem danu, samo je kod Allaha.”

Zatim se čovjek okrenu, a Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, reče: “Vratite ga!” Kako oni nisu više nikoga vidjeli, (Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem) dodade: “To je Džibril. Došao je da pouči svijet u njihovoj vjeri.”

– On je to sve – kazao je Ebu-Abdullah (Buhari)

– učinio sastavnim dijelom vjerovanja.³

أَنْ تُؤْمِنَ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ
وَتُؤْمِنَ بِالْبَعْثِ قَالَ مَا الْإِسْلَامُ قَالَ الْإِسْلَامُ
أَنْ تَعْبُدَ اللَّهَ وَلَا تُشْرِكَ بِهِ شَيْئًا وَتُقِيمَ الصَّلَاةَ
وَتُؤَدِّيَ الزَّكَاةَ الْمَفْرُوضَةَ وَتَصُومَ رَمَضَانَ قَالَ
مَا الْإِحْسَانُ قَالَ أَنْ تَعْبُدَ اللَّهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ فَإِنْ
لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ فَإِنَّهُ يَرَاكَ قَالَ مَتَى السَّاعَةُ قَالَ مَا
الْمَسْئُولُ عَنْهَا بِأَعْلَمَ مِنَ السَّائِلِ وَسَأَخْبِرُكَ عَنْ
أَشْرَاطِهَا إِذَا وَلَدَتِ الْأُمَّةُ رَبَّهَا وَإِذَا تَطَاوَلَ رُعَاةُ
الْإِبِلِ الْبُيُوتِ فِي الْبُنْيَانِ فِي خَمْسٍ لَا يَعْلَمُهُنَّ إِلَّا
اللَّهُ ثُمَّ تَلَا النَّبِيُّ ﷺ (إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ)
الْآيَةَ ثُمَّ أَذْبَرَ فَقَالَ رُدُّوهُ فَلَمْ يَرَوْا شَيْئًا فَقَالَ هَذَا
جِبْرِيلُ جَاءَ يُعَلِّمُ النَّاسَ دِينَهُمْ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ
جَعَلَ ذَلِكَ كُلَّهُ مِنَ الْإِيمَانِ .

² Od toga kako se čita riječ *el-buhm* spomenuta u hadisu zavisit će i nešto drugačije značenje same riječi. Ako se ona čita s dammom na kraju, tj. *el-buhmu*, bit će atribut riječi pastiri i tada će označavati crnomanjaste ili crne pastire – kako je i prevedeno, ili nepoznate ili siromašne pastire koji nemaju nigdje ničega i čuvaju drugima ovce za nadnicu. Ako ovu riječ pročitamo s kesrom, tj. *el-buhmi*, ona će biti atribut za riječ deve i označavat će crnomanjaste deve. (prim. rec.)

³ Riječ *ihsan* spomenuta u hadisu jeste infinitiv glagola *ahsene juhsinu* i jezički znači dobročinstvo. Ovdje se radi o jednoj kategoriji ibadeta Allahu Uzvišenom, odnosno o “dobrom” činjenju ibadeta, a što je sam Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, objasnio riječima: “... da se moliš Allahu kao da ga vidiš...” Svi ljudski poslovi čine se svjesno ili nesvjesno. Loši poslovi su raznovrsni. Čovjek, kao razumno biće treba znati da je stalno pod nadzorom Allaha, dželle šanuhu, a ako živi u uvjerenju da ga Allah vidi, prati i zna svaku ljudsku misao, bit će dovoljno da ga to odvraća od grješnog posla, da se Allahu moli s najvećom skrušenošću i da svoju dužnost prema Njemu i drugima savjesno i uredno obavlja.

Dobra i pobožna djela odraz su vjere u Allaha, dželle šanuhu, u Njegovu nagradu i uvjerenje da on bez sumnje vidi, prati i zna svaki pokret živog bića. Ko priznaje Allaha, dželle šanuhu, a ne vrši Njegove zapovijedi njemu nedostaje potrebno uvjerenje o neophodnosti vršenja dobročinstva i poimanje veličine Allaha, dželle šanuhu, i shvaćanje Njegovih naredbi.

Ako čovjek razmišlja o budućem svijetu i životu na njemu, o smrtnim časovima; o zagrobnom životu i proživljenju poslije smrti, o odgovornosti za učinjena djela, i kazni ili nagradi za njih, postarat će se da čini što više dobrih i Allahu, dželle šanuhu, ugodnih djela, kloneći se loših poslova.

Nevevi kaže da dio hadisa: "Da se Allahu moliš kao da ga vidiš...", predstavlja jedan veliki osnov islama, važan princip koji imaju muslimani, oslonac iskrenima, žudnju tragaocima, riznicu arifima i stalnu praksu pobožnih.

Kadi Ijad je rekao: "Ovaj hadis sadrži objašnjenje svih obaveza u slučaju vanjskih i unutarnjih ibadeta, kao što su dogme vjerovanja, djela tjelesnih organa, iskrenost (čistota) srčanih dubina i čuvanje od zla (loših) djela. Štaviše, sve šerijatske znanosti se naslanjaju na njega i od njega se napajaju."

Dio teksta hadisa: "Kada robinja rodi sebi gospodara...", islamski učenjaci raznoliko tumače. Nevevi kaže da najveći broj smatra da se time misli na proširenje islamske vlasti na daleke zemlje u kojima se domoroci potčinjavaju vlasti svojih gospodara, a mnoge žene dolaze u robovsku potčinjenost osvajača sa kojim počinju kao robinje rađati djecu. Ovako rođena djeca od majke robinje i slobodnog građanina imaju status slobodnih ljudi; ona su nasljednici prava svoga oca i kao takvi gospodari svega čime je gospodario i njihov otac, oni su gospodari čitavog očevog imanja pa i robinja među koje spada i njihova majka, ukoliko je nije njen gospodar ranije oslobodio.

Ajni navodi još i slijedeća mišljenja:

- pohlepa za novcem može čovjeka zanimati toliko da proda i robinju koja mu je rodila dijete, bilo s njim bilo s nekim drugim muškarcem. Prelazeći tako iz vlasništva jednog u vlasništvo drugog gospodara, dođe ona na koncu kupnjom u vlasništvo svoga sina, a on, ne znajući da mu je to majka, postupa s njom kao i s ostalim robinjama. Zbog ovakvih neprilika islam je zabranio gospodaru prodati robinju s kojom je već rodio dijete;
- misli se, možda, da dijete robinje koja postane slobodna zbog toga što ga je rodila, postane svojoj majci poput gospodara;
- možda je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, pod simptomima propasti svijeta mislio i na neodgojen i moralni pad djece koja postupaju sa svojim roditeljima kao što to čine trgovci sa svojim robovima. Ponižavanje, neposlušnost, eksploatacija svojih roditelja obično uslovljava poremećaj društvenog poretka i opću propast zajednice;
- slučaj se može odnositi i na robinju koja rodi vladara (kralja) pa postane njegov podanik kao što su i ostali članovi njegovog kraljevstva.

Dio hadisa aludira na širenje islamske vlasti na okolne krajeve, migriranje poljoprivrednika u gradove i zanemarivanje stočarstva zajedno s ostalim granama zemljoradnje.

Kurtubi smatra da se jednim dijelom hadisa misli na jednu revolucionarnu prekretnicu u društvu kada će beduini doći do vlasti, tlačiti ljude i poslije se odati zgortanju kapitala, raskošnom životu, podizanju palača i takmičenju u tome.

Iz hadisa se još zaključuje:

- osnov imana je vjerovanje u Allaha, dželle šanuhu, Njegove meleke, suočenje s Allahom, dželle šanuhu, na Sudnjem danu, vjerovanje u Allahove, dželle šanuhu, poslanike, u proživljenje i odgovornost za učinjena djela;
- meleki se mogu predstaviti čovjeku u kom god hoće liku. Tako se Džibril, isporučujući Objavu Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, obično prikazivao u fizionomiji jednog ashaba dok je drugi put u liku nekog drugog čovjeka, a dva puta prikazao mu se u svom prirodnom liku;
- vjerovanje i praktična primjena islamskih propisa čini jednu nerazdvojnu cjelinu. Uredno obavljanje vjerskih dužnosti, biti dobar u ibadetu (ihsan), znači su ljudi jakog imana.

POGLAVLJE

51. PRIČAO NAM JE Ibrahim b. Hamza, njemu Ibrahim b. Sa'd prenoseći od Saliha, (on) od Ibnu-Šihaba, (ovaj) od Ubejdullaha b. Abdullaha da ga je Abdullah b. Abbas obavijestio rekavši:

– Obavijestio me je Ebu-Sufjan, da mu je Herakle rekao: “Pitao sam te, da li se broj (muslimana) povećava ili umanjuje, a ti si smatrao da se povećava. Tako se isto povećava i vjerovanje dok se ne upotpuni.”

– Pitao sam te, da li iko konvertira mrzeći njegovu vjeru, nakon što ju je primio?

– Smatrao si, da ne.

– Tako je isto i vjerovanje (iman) kada se njegova ljupkost pomiješa sa srcima, njega više niko ne mrzi.

VRLINA OSOBE KOJA NASTOJI SAČUVATI ČISTOTU SVOJE VJERE

52. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'ajm, njemu Zekerija prenoseći od Amira da je rekao:

– Čuo sam Nu'mana b. Bešira, a on Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje kaže: “Što je dozvoljeno jasno je, a što je zabranjeno jasno je. Među njima ima sumnjivih poslova koje ne poznaju mnogi ljudi. Ko se čuva sumnjivih poslova, sačuvao je čistotu svoje vjere i svoju čast, a ko padne u sumnjive poslove, sličan je pastiru koji napasa (stado) oko zabrane u koju ono može lahko upasti.

Znajte da svaki vladar ima ono što je zabranjeno, a upamtite da su Allahove zabrane na Njegovoj Zemlji poslovi koje je On zabranio.

Znajte da u svakom tijelu ima komad mesa, pa kada je ono zdravo, zdravo je cijelo tijelo, a kada je bolesno, bolesno je cijelo tijelo. To vam je, znajte, srce!”¹

بَابُ

٥١. حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ حَزْمَةَ قَالَ حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ عَنْ صَالِحٍ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَبَّاسٍ أَخْبَرَهُ قَالَ أَخْبَرَنِي أَبُو سُفْيَانَ بْنُ حَرْبٍ أَنَّ هِرَاقْلَ قَالَ لَهُ سَأَلْتُكَ هَلْ يَزِيدُونَ أَمْ يَنْقُصُونَ فَرَعِمْتَ أَتَنْهَمُ يَزِيدُونَ وَكَذَلِكَ الْإِيمَانُ حَتَّى يَتِمَّ وَسَأَلْتُكَ هَلْ يَرْتَدُّ أَحَدٌ سَخَطَةً لِدِينِهِ بَعْدَ أَنْ يَدْخُلَ فِيهِ فَرَعِمْتَ أَنْ لَا وَكَذَلِكَ الْإِيمَانُ حِينَ تُخَالِطُ بِشَاشَتِهِ الْقُلُوبَ لَا يَسْخَطُهُ أَحَدٌ.

بَابُ فَضْلِ مَنْ اسْتَبْرَأَ لِدِينِهِ

٥٢. حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ حَدَّثَنَا زَكَرِيَاءُ عَنْ عَامِرٍ قَالَ سَمِعْتُ النُّعْمَانَ بْنَ بَشِيرٍ يَقُولُ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ الْحَلَالُ بَيْنَ وَالحَرَامُ بَيْنَ وَبَيْنَهُمَا مُشَبَّهَاتٌ لَا يَعْلَمُهَا كَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ فَمَنْ اتَّقَى الْمُشَبَّهَاتِ اسْتَبْرَأَ لِدِينِهِ وَعِزَّضِهِ وَمَنْ وَقَعَ فِي الشُّبُهَاتِ كَرَعَ يَرْعَى حَوْلَ الْحِمَى يُوشِكُ أَنْ يُوَاقِعَهُ أَلَا وَإِنَّ لِكُلِّ مَلِكٍ حِمًى أَلَا إِنَّ حِمَى اللَّهِ فِي أَرْضِهِ مَحْرَمُهُ أَلَا وَإِنَّ فِي الْجَسَدِ مُضْغَةً إِذَا صَلَحَتْ صَلَحَ الْجَسَدُ كُلُّهُ وَإِذَا فَسَدَتْ فَسَدَ الْجَسَدُ كُلُّهُ أَلَا وَهِيَ الْقَلْبُ.

¹ Navedenim hadisom ističe se potreba klonjenja svega što slabi vjerovanje. Ihsan i iman (vjerovanje) čine

DAVANJE PETINE (RATNOG PLIJENA) JESTE SASTAVNI DIO ISLAMA

بَابُ آدَاءِ الْخُمْسِ مِنَ الْإِيمَانِ

53. PRIČAO NAM JE Ali b. Dža'd i rekao da ga je obavijestio Šu'be prenoseći od Ebu-Džemre, koji je kazao:

– Sjedio sam sa Ibnu-Abbasom koji me je posadio na svoj krevet, pa reče: “Ostani kod mene pa ću ti dati dio svoje imovine!”

Pošto sam s njim proboravio dva mjeseca, on reče: “Kada je Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, došla delegacija (plemena) Abdul-Kajsa, on je pitao:

– Koji ste narod (pleme), odnosno čija delegacija?

– (Plemena) Rebija (Abdul-Kajs) – odgovorili su.¹

٥٣. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْجَعْدِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ عَنْ أَبِي جَمْرَةَ قَالَ كُنْتُ أَقْعُدُ مَعَ ابْنِ عَبَّاسٍ يُجْلِسُنِي عَلَى سَرِيرِهِ فَقَالَ أَقِمْ عِنْدِي حَتَّى أَجْعَلَ لَكَ سَهْمًا مِنْ مَالِي فَأَقَمْتُ مَعَهُ شَهْرَيْنِ ثُمَّ قَالَ إِنَّ وَفْدَ عَبْدِ الْقَيْسِ لَمَّا أَتَوْا النَّبِيَّ ﷺ قَالَ مَنْ الْقَوْمُ أَوْ مِنَ الْوَفْدِ قَالُوا رَبِيعَةُ قَالَ مَرْحَبًا بِالْقَوْمِ أَوْ بِالْوَفْدِ غَيْرَ خَزَايَا وَلَا نَدَامَى فَقَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّا لَا نَسْتَطِيعُ أَنْ نَأْتِيكَ إِلَّا فِي الشَّهْرِ الْحَرَامِ

vjeru, pa zato samo nastojanje da se sačuva vjera (din) spada u vjeru.

U islamsko poslovanje spada pored obligatnih dužnosti i izbjegavanje poslova u čiju se zabranu sumnja. Čuvati se poslova štetnih po čast, obraz i pravo drugih ljudi znak je razvijenog stida, za kojeg je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao da je dio islamskog vjerovanja. Islamski učenjaci smatraju da je ovaj hadis jedan od osnova islamske nauke, dok jedna grupa učenjaka kaže da obuhvata trećinu islamskog učenja. Upozorava se na pošteno privređivanje, higijenu ishrane, odijevanje, uredan i moralan život. U hadisu se ističe potreba da svaki naš postupak bude u skladu s islamskim učenjem. Musliman je dužan uputiti se u propise svoje vjere što može više, pa da zna šta je dozvoljeno, a šta zabranjeno. Srce i zdrav razum su osnov ljudske aktivnosti i na njih treba obratiti posebnu pažnju.

Nevevi kaže: “Ima poslova koji su, bez sumnje, dozvoljeni, kao: jesti kruh, voće, piti vodu i slično, a ima poslova koji su očito zabranjeni, kao: piti alkohol, krv, činiti blud, lagati i slično, dok opet ima poslova za koje mnogi ljudi ne znaju u koju bi ih od te dvije grupe svrstali.” Tako, naprimjer, ulovljenog zeca puškom dozvoljeno je jesti. Međutim, zec ranjen metkom, bježeći, skoči sa neke stijene i lovac ga kasnije nađe u okolini mrtvog. Sada nastaje sumnja od čega je taj zec preminuo: da li od posljedica metka, ili od pada sa stijene. U prvom slučaju ulov je dozvoljeno jesti, a u drugom zabranjeno.

¹ Abdul-Kajs pleme stanovalo je u Hidžru i njegova delegacija od četrnaest članova došla je u Medinu Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, 8. godine po Hidžri kada su vršene pripreme za osvojenje Mekke. Na čelu delegacije bio je prvak plemena Munzir b. Aiz, zvani Ešedždž, a članovi: Amr b. Merdžum, Ubejde b. Humam, Haris b. Šu'ajb, Mezide b. Malik, Munkiz b. Hajjan, Hâris b. Habib, Suhar, Utbe b. Harve, Džuhejm b. Kasem, Resim Adevi, Džuvejre Kindi, Zari' b. Aid i Kajs b. Nu'man. Neki historičari misle da je u delegaciji bilo još članova, a neki da ih je bilo oko 45.

Iz vođenog dijaloga vidi se da su navedeni ljudi primili islam još ranije, dobrovoljno i bez borbe, a sada došli da o njemu još nešto čuju. Zato ih je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, primio sa dobrodošlicom i istakao da se nemaju ni zbog čega stidjeti.

Prema navodima Ajnija povod ovom susretu bio je Munzir b. Hajjan, koji je došao iz Hedžera u Medinu po svojim trgovačkim poslovima. Kada je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, naišao pokraj njega, on je ustao i prišao mu, razgovarao s Muhammedom, sallallahu alejhi ve sellem, i primio islam. Nešto kasnije naučio je Fatihu i još neka kraća poglavlja iz Kur'ana, pa se vratio natrag u Hedžer. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, poslao je po njemu pismo za Abdul-Kajs pleme, ali ga je on čuvao kod sebe i iz bojazni od svojih saplemenika mislio ga zatajiti. Međutim, njegova supruga, a kćerka Munzira b. Aiz starješine

– Dobro došli, neponiženi i bez kajanja ljudi, ili je rekao: delegacija!

– Allahov Poslaniče! – rekoše oni – između nas i tebe je nevjerničko naselje plemena Mudar i mi ti možemo doći samo u kojem svetom mjesecu, pa naredi nam odlučnu zapovijed² koju ćemo saopćiti onima koji su ostali iza nas, a koja će nas uvesti u Džennet.

Pitali su ga za piće. On im je naredio četvero, a zabranio četvero. Naredio im je vjerovanje u Allaha Jedinoga i upitao: “Znate li šta je vjerovanje u Allaha Jedinoga?”

– Allah i Njegov Poslanik to najbolje znaju – odgovorili su.

– Svjedočiti – kazao je Poslanik – da nema Boga osim Allaha i da je Muhammed Allahov poslanik; klanjati namaz; dijeliti zekat; postiti mjesec ramazan i da dajete petinu ratnog plijena. A zabranio im je četvero: držanje soka u vrču, posudi od tikve, posudi od palminog panja i nasmoljenoj posudi. Možda je (Ibn-Abbas), rekao – katranisanom koritu. Onda je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: Upamtite ih i obavijestite o njima one iza vas! – rekao je on.³

وَبَيْنَنَا وَبَيْنَكَ هَذَا الْحَيُّ مِنْ كُفَّارٍ مُضَرٍّ فَمُرْنَا بِأَمْرِ فَضْلٍ نُخْبِرُ بِهِ مَنْ وَرَاءَنَا وَنَدْخُلُ بِهِ الْجَنَّةَ وَسَأَلُوهُ عَنِ الْأَشْرِبَةِ فَأَمَرَهُمْ بِأَرْبَعٍ وَنَهَاَهُمْ عَنْ أَرْبَعٍ أَمَرَهُمْ بِالْإِيمَانِ بِاللَّهِ وَحْدَهُ قَالَ أَتَدْرُونَ مَا الْإِيمَانُ بِاللَّهِ وَحْدَهُ قَالُوا اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ قَالَ شَهَادَةٌ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ وَإِقَامُ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءُ الزَّكَاةِ وَصِيَامُ رَمَضَانَ وَأَنْ تُعْطُوا مِنَ الْمَغْنَمِ الْخُمْسَ وَنَهَاَهُمْ عَنْ أَرْبَعٍ عَنِ الْحَتَمِ وَالذُّبَاءِ وَالنَّقِيرِ وَالْمَزْفَةِ وَرُبَّمَا قَالَ الْمُقِيرِ وَقَالَ أَحْفَظُوهُمْ وَأَخْبِرُوا بِهِ مَنْ وَرَاءَكُمْ .

plemena Abdul-Kajs, pronašla je to pismo i dok je on jednog dana potajno klanjao namaz i učio naglas neku suru, ona mu je prišla sa svojim ocem i saslušavši sadržaj sure, primiše islam. Munzir je, zatim, otišao s Muhammedovim, sallallahu alejhi ve sellem, pismom među prvake svoga plemena, objasnio im ga i oni primiše islam. Na ovom sastanku oni su zaključili da pošalju do Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, svoju delegaciju preko koje će mu izraziti svoju privrženost i dobiti detaljnije upute o islamu.

- 2 Ili jasnu stvar, a oboje može podrazumijevati rečenica u originalu, na šta ukazuju i komentatori. (prim. rec.)
- 3 Članovi delegacije pitali su Muhammeda, sallallahua alejhi ve sellem, za sok od hurmi i grožđa, koga su držali u raznim posudama. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio im je ne samo uživanje alkohola, nego i pijenje sokova iz testije, čuture, krčaka i drugog keramičkog posuda, zatim iz tikve vodenjače, kačice, čabra, izdubljenog korita, kadnja namazanog katranom ili smolom i drugog posuda u kome se sok može brzo neosjetno pretvoriti u alkohol. Iz hadisa se može zaključiti:
  - međusobni kontakti ljudi preporučljiva su djela, jer mogu biti od opće koristi zajednici;
  - dozvoljeno je uzimati plaću za podučavanje nekoga. Ebu-Džemre je primio plaću od namjesnika Basre Ibnu-Abbasa za dva mjeseca, jer mu je davao izvjesne savjete i bio tumač perzijskog jezika pri dolasku Perzijanaca u Basru;
  - preporučljivo je zaželjeti gostu dobrodošlicu;
  - ljude treba nukati na učenje i traženje nauke bez obzira na njihove godine;
  - osnovne manifestacije islama su: očitovati vjeru u Allaha i Njegova Poslanika, klanjati namaz, dijeliti zekat, postiti mjesec ramazan i davati zajednici petinu ratnog plijena;
  - Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio je pijenje ustajalog voćnog soka iz gore navedenog

O TOME ŠTA SE NAVODI DA SE DJELA CIJENE PREMA NAMJERI I ISKRENOSTI I DA SVAKOM ČOVJEKU PRIPADA ONO ŠTO JE NAUMIO

U to spada: vjerovanje, abdest, namaz, zekat, hadž, post i međusobne norme poslovanja.

Uzvišeni Allah je rekao: “Kaži, svako radi po svom načinu”, to jeste po svojoj odluci. Ako troši čovjek na svoje kućane, računajući na (Allahovu nagradu), onda je to milostinja. I rekao je (Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem): “... ali ima borba na (Allahovom putu) i dobra namjera.”¹

54. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Mesleme, njega obavijestio Malik prenoseći od Jahjaa b. Seida, on od Muhammeda b. Ibrahima, (ovaj) od Alkame b. Vekkasa, a (on) od Omera, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

بَاب مَا جَاءَ أَنَّ الْأَعْمَالَ بِالنِّيَّةِ وَالْحَسْبَةِ
وَلِكُلِّ أَمْرٍ مَا نَوَى

فَدَخَلَ فِيهِ الْإِيمَانُ وَالْوُضُوءُ وَالصَّلَاةُ وَالزَّكَاةُ
وَالْحَجُّ وَالصَّوْمُ وَالْأَحْكَامُ وَقَالَ اللَّهُ تَعَالَى (قُلْ
كُلُّ يَعْمَلُ عَلَى شَاكِلَتِهِ) عَلَى نِيَّتِهِ نَفَقَةُ الرَّجُلِ
عَلَى أَهْلِهِ يَحْتَسِبُهَا صَدَقَةٌ وَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ وَلَكِنْ
جِهَادٌ وَنِيَّةٌ .

٥٤ . حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ
عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ
عَلْقَمَةَ بْنِ وَقَّاصٍ عَنْ عُمَرَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ

keramičkog, drvenog i drugog posuđa, jer se sok u njima može neosjetno pretvoriti u opojno piće;

– Ebu-Hanife i učenjaci njegove škole smatraju da je sadržaj ovog dijela hadisa bio na snazi samo u prvim danima islama, jer je kasnije Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Kiselite datule i grožde u svakoj posudi i pijte njihove sokove, a ne pijte ih ako su se pretvorili u opojno piće”;

– preporučljivo je tražiti od stručnjaka detaljno obavještenje o nekom pitanju. Onima koji se interesuju za nauku i traže stručne savjete treba ukazati posebnu pažnju i gostoprimstvo;

– pohvalno je hvaliti radiše, ako to neće u njima stvoriti umišljenost i poremećaj u zajednici; i – iman i islam čine nedjeljivu cjelinu. Punovažna (kod Allaha primljena) djela omogućit će onome ko ih radi da uđe u Džennet.

¹ U ranijem poglavlju bilo je riječi o poslovima koji vjerniku omogućuju ulazak u Džennet, a ovdje se naglašava, da su kod Allaha, dželle šanuhu, punovažni samo oni poslovi koji se rade u ime Allaha. Dobra djela radena iz licemjerstva nemaju vrijednosti kod Allaha, dželle šanuhu.

Rad čovjeka cijeni se i prosuđuje prema namjeri i čovjeku pripada ono na ime čega je što radio. Dobra namjera u radu predstavlja posebno dobro djelo. U naslovu fragmentarno naveden hadis u cijelosti glasi: Poslije osvojenja Mekke nema nagrade za seljenje iz nje, ali ima borba na Allahovom putu i dobra namjera.” Ibn-Tejmija kaže da je iskrena dobra namjera u poslu ponekad vrednija od samog rada i da su poslovi bez iskrene odluke kod Allaha, dželle šanuhu, bezvrijedni. Čini se da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Ko se odluči uraditi dobro djelo pa ga ne uradi, računa mu se kao da ga je uradio, a ko ga uradi, računa mu se kao da ga je uradio deset puta. Zabilježeno je da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, još rekao: “Iskrena lijepa namjera vjernika bolja je od njegova posla.”

Islamski autori smatraju da će se i za ovozemne privredne poslove dobiti Allahova, dželle šanuhu, nagrada, ako im je krajnji cilj bio moralno-vjerskog značaja. Tako je, naprimjer, sevap hraniti se, želeći time čuvati fizičku snagu potrebnu za uredno obavljanje namaza, posta i drugih Allahu, dželle šanuhu, ugodnih, a za ljude korisnih djela. Spavati je sevap, ako se time želi osvježiti za savjesnije i dosljednije obavljanje vjerskih i građanskih dužnosti. Allahovu, dželle šanuhu, nagradu imaju i oni koji su sklopili brak želeći očuvati svoj moral, čast i obraz, a svoje potomstvo izgraditi u uzorne članove društvene zajednice.

“Poslovi se cijene prema namjeri i svakom čovjeku pripada ono što je naumio. Ko se preselio (iz Mekke u Medinu) radi Allaha i Njegovog Poslanika, njegovo je preseljenje Allahu i Njegovu Poslaniku, a onaj čije je preseljenje bilo radi interesa ovog svijeta ili radi kakve žene koju bi oženio, pa njegovo preseljenje je onome čemu se i preselio.”

55. PRIČAO NAM JE Hadždžadž b. Minhāl, njemu Šu‘be, a ovoga obavijestio Adijj b. Sabit da je čuo Abdullaha b. Jezida da prenosi od Ebu-Mes‘uda, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao:

“Kada čovjek izdržava svoje kućane računajući (na Allahovu nagradu), to mu se računa u sadaku.”

56. PRIČAO NAM JE Hakem b. Nafi‘, a njega je obavijestio Šu‘ajb prenoseći od Zuhrija koji je kazao:

– Pričao mi je Amir b. Sa‘d prenoseći od Sa‘da b. Ebu-Vekkasa, saopćivši mu da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izjavio:

“Zaista nećeš ništa potrošiti želeći time Allahovo lice, a da za to nećeš biti nagrađen, pa čak i za ono što staviš u usta svojoj ženi.”

قَالَ الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّةِ وَلِكُلِّ امْرِئٍ مَا نَوَى فَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ فَهِجْرَتُهُ إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ لِدُنْيَا يُصِيبُهَا أَوْ امْرَأَةٍ يَتَزَوَّجُهَا فَهِجْرَتُهُ إِلَى مَا هَاجَرَ إِلَيْهِ .

٥٥. حَدَّثَنَا حَجَّاجُ بْنُ مِنْهَالٍ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ أَخْبَرَنِي عَدِيُّ بْنُ ثَابِتٍ قَالَ سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ يَزِيدَ عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ إِذَا أَنْفَقَ الرَّجُلُ عَلَى أَهْلِهِ يَحْتَسِبُهَا فَهُوَ لَهُ صَدَقَةٌ .

٥٦. حَدَّثَنَا الْحَكَمُ بْنُ نَافِعٍ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ حَدَّثَنِي عَامِرُ بْنُ سَعْدٍ عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ أَنَّهُ أَخْبَرَهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ إِنَّكَ لَنْ تُنْفِقَ نَفَقَةً تَبْتَغِي بِهَا وَجْهَ اللَّهِ إِلَّا أُجِرْتَ عَلَيْهَا حَتَّى مَا تَجْعَلُ فِي فَمِ امْرَأَتِكَ .

RIJEČI VJEROVJESNIKA, SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM: "VJERA JE ISKREN ODNOS (NASIHAT)¹ PREMA ALLAHU, NJEGOVOM POSLANIKU, RUKOVODIOCIIMA MUSLIMANIMA I NJIHOVOM NARODU"

I riječi Uzvišenog: "... ako su prema Allahu i Njegovom Poslaniku iskreni..."

57. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Jahja prenoseći od Ismaila, ovaj od Kajsa b. Ebu-Hazima, a on od Džerira b. Abdullaha, da je rekao: "Dao sam prisegu Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, da ću obavljati namaz, davati zekat i savjet upućivati (iskreno se odnositi prema) svakom muslimanu."²

بَابُ قَوْلِ النَّبِيِّ ﷺ الدِّينُ النَّصِيحَةُ لِلَّهِ وَلِرَسُولِهِ وَلِأُمَّةِ الْمُسْلِمِينَ وَعَامَّتِهِمْ

وَقَوْلِهِ تَعَالَى (إِذَا نَصَحُوا لِلَّهِ وَرَسُولِهِ) .

٥٧. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنِي قَيْسُ بْنُ أَبِي حَازِمٍ عَنْ جَرِيرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ بَايَعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ عَلَى إِقَامِ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ وَالنُّصْحِ لِكُلِّ مُسْلِمٍ .

- 1 Ovaj hadis je veoma poznat i raširen i kod nas i uglavnom se prevodi kao: Vjera je savjet, što je manjkav prijevod, barem kada se radi o prvom dijelu hadisa. Jer, ne može se reći: Vjera je savjet Allahu i Njegovom Poslaniku. Prije bi se moglo reći: Vjera je savjetovanje i usmjeravanje ljudi k Allahu i Njegovom Poslaniku i ona je savjet rukovodiocima... Inače, ova riječ jezički znači ušiti odijelo iglom, očistiti med od primjesa voska, očistiti srce od varanja i sl. Riječ nasihat je riječ koja u arapskom jeziku ima mnoga značenja i nema druge riječi koja bi je mogla zamijeniti. Stoga i ne treba ovu riječ prevoditi jednom riječju u našem jeziku, a mislim da bi odgovarajući prijevod mogao biti: iskren odnos. (prim. rec.)
- 2 U ranijem poglavlju izloženo je da se poslovi ljudi procjenjuju prema namjerama i da su oni punovažni kod Allaha, dželle šanuhu, samo ako su obavljani iskreno u ime Allaha. Ko radi u skladu s Allahovim zakonom i uputom Vjerovjesnika, on se kloni svega što vjera zabranjuje, iskreno vjeruje u Allaha, dželle šanuhu, i svijetu misli dobro kao i sam sebi.
Iz sadržaja hadisa mogu se izvući brojni islamski propisi. Ovaj su hadis zabilježili svi priznati muhaddisi u svojim hadiskim zbirkama. Muslim navodi da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Vjera je nasihat (savjet ili iskren odnos)."
– Kome? – upitali su ga prisutni.
– Allahu, Njegovoj objavi, Njegovom Poslaniku, starješinama muslimana i svim ostalim muslimanima – odgovorio je on.
Popularni komentatori hadisa istakli su:
– nasihat (savjet) Allaha, dželle šanuhu, znači: vjerovati u Allaha, dželle šanuhu, prema Njegovim svojstvima, redovno skrušeno vršiti svoje obaveze prema Njemu, kloniti se grješnih poslova, priznavati blagodati i biti mu na tome iskreno zahvalan. Nasihat u značenju savjetovanje ne može se usmjeriti Allahu jer Njemu niko nije potreban, a sve treba Njega;
– nasihat Allahu, dželle šanuhu, ogleda se i u opisivanju Njega opisima koji Mu dolikuju, pokornosti Njemu javno i tajno, ljubavi prema Njemu i strahu od Njegove kazne; (Vidi, Feth El-Bari 1/167)
– nasihat (savjet) Allahovoj, dželle šanuhu, objavi znači: vjerovati da je Kur'an Allahova, dželle šanuhu, objava, cijeniti ga i u praksi primjenjivati, proučavati ga i širiti njegovo učenje;
– nasihat (savjet) Allahovom, dželle šanuhu, Poslaniku znači: priznavati ga Allahovim, dželle šanuhu, Vjerovjesnikom, činiti ono što on naređuje, a kloniti se što zabranjuje, podržavati i širiti njegovo učenje,

58. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'man, njemu Ebu-Avane prenoseći od Zijada b. Ilaka koji je rekao:

– Na dan kada je umro Mugire b. Šu'be, čuo sam Džerira b. Abdullaha, kada je ustao, zahvalio Allahu, pohvalio ga i rekao: “Bojte se samo Jedinog Allaha, Koji nema sudruga, budite dostojanstveni i smireni dok vam ne dođe (drugi) zapovjednik. On će vam, sada, uskoro doći.”

Potom je rekao: “Molite oprost za svoga zapovjednika, jer je on volio praštati!” “A sada”, nastavi on, “jednom sam otišao Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, i rekao:

‘Odajem ti prisegu u islamu’, a on mi to uvjetova: ‘Savjetovanje (iskren odnos – nasihat) svakom muslimanu.’ Ja sam mu se i na to obavezao i Gospodara mi ovog mesdžida, ja sam vam, uistinu, savjetnik iskreni!”

Zatim je zamolio Allahov oprost i spustio se (ili sišao s minbera).

٥٨. حَدَّثَنَا أَبُو النُّعْمَانِ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ عَنْ زِيَادِ بْنِ عِلَاقَةَ قَالَ سَمِعْتُ جَرِيرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ يَقُولُ يَوْمَ مَاتَ الْمُغِيرَةُ بْنُ شُعْبَةَ قَامَ فَحَمِدَ اللَّهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ وَقَالَ عَلَيْكُمْ بِاتِّقَاءِ اللَّهِ وَخُدَّةِ لَا شَرِيكَ لَهُ وَالْوَقَارِ وَالسَّكِينَةِ حَتَّى يَأْتِيَكُمْ أَمِيرٌ فَإِنَّمَا يَأْتِيكُمْ الْآنَ ثُمَّ قَالَ اسْتَغْفِرُوا لِأَمِيرِكُمْ فَإِنَّهُ كَانَ يُحِبُّ الْعَفْوَ ثُمَّ قَالَ أَمَّا بَعْدُ فَإِنِّي أَتَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ قُلْتُ أَبَايَعُكَ عَلَى الْإِسْلَامِ فَشَرَطَ عَلَيَّ وَالنُّصْحَ لِكُلِّ مُسْلِمٍ فَبَايَعْتُهُ عَلَى هَذَا وَرَبِّ هَذَا الْمَسْجِدِ إِنِّي لَنَاصِحٌ لَكُمْ ثُمَّ اسْتَغْفَرَ وَنَزَلَ .

poštivati ga; zalagati se na izvršavanju poslova koje je on radio i u tome druge poučavati; okriti se njegovim plemenitim čudima, cijeliti njegov časni rod, njegove vjerne drugove, a potom svakog dobrog i plemenitog čovjeka;

– nasihat (savjet) islamskim starješinama znači: pomagati ih na sprovođenju pravde, podupirati ih u borbi na Allahovom, dželle šanuhu, putu i na eventualne propuste pristojno upozoravati;

– nasihat (savjet) muslimanskom svijetu znači: upućivati ga na korisne poslove ovog i budućeg svijeta, bodriti ga na dobro, a odvraćati od zla i saosjećati s njim u dobru i zlu. Savjetovati i upućivati ljude vjerska je obaveza, a isto tako i obaveza prema samome sebi i svojoj duši tako što će je čovjek podsticati da se kloni zabrana i da radi ono što mu je naređeno.

Prisegu na namaz i zekat Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, uvjetovao je prisegom na nasihat (savjetovanje i iskren odnos) ljudima. To je sastavni dio islama kao i one ranije izložene vrline vjernika. Džerir je primio islam uz ramazan 10. godine po Hidžri, a neki kažu da je to bilo 40 dana prije smrti Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem. U danima borbe između Alije Muavije preselio se iz Medine u Kufu i tu se stalno nastanio. Spadao je među elitu ashaba i bio nadaleko poznat po svojoj učenosti, iskrenosti i pobožnosti. Pri kupovanju kakve robe prodavcu bi govorio: “Ovo što kupujem draže mi je od onoga što ti dajem, pa odaberi što je za tebe bolje!”

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

U ime Allaha, Svemilosnog, Samilosnog!

كِتَابُ الْعِلْمِ

NAUKA

VRIJEDNOST NAUKE

i riječi Uzvišenog Allaha: “Allah uzdiže na visoke stepene između vas one koji vjeruju i kojima je dato znanje, a Allah zna šta vi radite.” I o Njegovim riječima: “Gospodaru moj, povećaj mi znanje!”¹

O ONOME KOJI JE UPITAN ZA NEŠTO
IZ NAUKE DOK JE BIO ZAUZET SVOJIM
IZLAGANJEM I POŠTO JE ZAVRŠIO
IZLAGANJE, ODGOVORIO JE ONOME
KOJI JE PITAO

59. PRIČAO NAM JE Muhamed b. Sinan, njemu Fulejh..., a pričao mi je i Ibrahim b. Munzir, njemu Muhamed b. Fulejh, njemu Hilal b. Ali prenoseći od Ataa b. Jesara, a (on) od Ebu-Hurejre da je rekao:
– Dok je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, na jednom skupu pričao narodu, došao je jedan beduin i upitao: “Kada će biti Sudnji čas?”
Međutim, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve

بَابُ فَضْلِ الْعِلْمِ

وَقَوْلِ اللَّهِ تَعَالَى (يَرْفَعُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ
وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ
خَبِيرٌ) وَقَوْلُهُ عَزَّ وَجَلَّ (وَقُلْ رَبِّ زِدْنِي عِلْمًا) .

بَابُ مَنْ سَأَلَ عِلْمًا وَهُوَ مُشْتَغَلٌ فِي
حَدِيثِهِ فَأَتَمَّ الْحَدِيثَ ثُمَّ أَجَابَ السَّائِلَ

٥٩. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سِنَانٍ قَالَ حَدَّثَنَا فُلَيْحٌ ح
و حَدَّثَنِي إِبرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ قَالَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ
فُلَيْحٍ قَالَ حَدَّثَنِي أَبِي قَالَ حَدَّثَنِي هِلَالُ بْنُ عَلِيٍّ
عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ بَيْنَمَا النَّبِيُّ ﷺ

¹ Pošto je znanje osnov naprednog života ljudi na ovom i sreće na budućem svijetu, islam mu poklanja osobitu pažnju. Prvi ajet (El-Mudžadele: 11) ističe, da će Allah, dželle šanuhu, učene ljude uzdići na visoke stepene časti ovoga i budućeg svijeta i nagraditi ih položajima većim nego druge, a drugi (Taha: 14) da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, žudio za naukom više nego za materijalnim dobrima ovoga svijeta. On je stalno tražio povećanje znanja i trudio se na povećanju kruga svoje spoznaje. I Musa, alejhi selam, čim je čuo da je Hidr znaniji od njega, krenuo je za njim u potragu i potčinio se njegovim uvjetima, želeći od njega što novo naučiti. Tako je Musa od njega saznao mnoge tajne i puno naučio dok mu on nije jednog dana otkazao drugarstvo. U nekim hadisima istaknuto je da učeni ljudi po autoritetu stoje odmah iza vjerovjesnika, da su nasljednici nauke Allahovih, dželle šanuhu, poslanika, vjeroučitelji i misionari Allahove objave.

sellem, nastavio je pričati. Neki su ljudi rekli: “Čuo je (Vjerovjesnik) šta je on pitao i nije mu prijalalo ono što je on pitao.” Neki drugi su rekli: “Naprotiv, nije ga čuo.” Kada je (Vjerovjesnik) završio svoje izlaganje, upitao je:

– Gdje je – mislim (da je rekao) – onaj što je pitao za Sudnji čas?

– Tu sam Allahov Poslaniče – odgovorio je beduin.

– Kada amanet (povjerenje) bude pronevjeren, (tada) očekuj Sudnji čas – odgovorio je (Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem)

– Kako će biti pronevjereno? – upitao je čovjek.

– Kada se povjeri posao onom, koji nije za njega kvalifikovan, očekuj Sudnji čas – objasnio je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.¹

فِي مَجْلِسٍ يُحَدِّثُ الْقَوْمَ جَاءَهُ أَعْرَابِيٌّ فَقَالَ مَتَى السَّاعَةُ فَمَضَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُحَدِّثُ فَقَالَ بَعْضُ الْقَوْمِ سَمِعَ مَا قَالَ فَكَرِهَ مَا قَالَ وَقَالَ بَعْضُهُمْ بَلْ لَمْ يَسْمَعْ حَتَّى إِذَا قَضَى حَدِيثَهُ قَالَ أَيْنَ أَرَاهُ السَّائِلُ عَنِ السَّاعَةِ قَالَ هَا أَنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ فَإِذَا ضُيِّعَتِ الْأَمَانَةُ فَانْتَظِرِ السَّاعَةَ قَالَ كَيْفَ إِضَاعَتُهَا قَالَ إِذَا وَسَدَ الْأَمْرُ إِلَى غَيْرِ أَهْلِهِ فَانْتَظِرِ السَّاعَةَ .

KO ZBOG NAUKE PODIGNE GLAS

60. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'man Arim b. Fadl, njemu Ebu-Avane prenoseći od Ebu-Bišra, (on) od Jusufa b. Maheka, (a ovaj) od Abdullaha b. Amra, da je rekao:

– Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, u jednom našem putovanju (iz Mekke u Medinu) izostao je iza nas, pa nas je sustigao kad nam je vrijeme namaza (ikindije) bilo na izmaku.

بَابُ مَنْ رَفَعَ صَوْتَهُ بِالْعِلْمِ

٦٠. حَدَّثَنَا أَبُو النُّعْمَانِ عَارِمُ بْنُ الْفَضْلِ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ عَنْ أَبِي بَشِيرٍ عَنْ يُونُسَ بْنِ مَاهَكَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو قَالَ تَخَلَّفَ عَنَّا النَّبِيُّ ﷺ فِي سَفَرَةٍ سَافَرْنَاهَا فَأَدْرَكَنَا وَقَدْ أَرْهَقْتَنَا الصَّلَاةَ وَنَحْنُ نَتَوَضَّأُ فَجَعَلْنَا نَمْسَحُ عَلَى أَرْجُلِنَا فَنَادَى بِأَعْلَى صَوْتِهِ وَيْلٌ لِلْأَعْقَابِ مِنَ النَّارِ مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلَاثًا .

¹ U prethodnom poglavlju naglašena je vrijednost učenih ljudi, a u ovom daju se upute o postupku učenjaka prema onima koji traže nauku. Sudnji čas (es-sa'a) ili Kijametski čas, zove se tako jer će u momentu iznenaditi ljude i svi će pomrijeti. Pronevjera amaneta može biti u poremećaju društvenog poretka ustupanjem poslova nestručnim, nesavjesnim i nemoralnim ljudima. Takvi bi ljudi izigrali dato im povjerenje i svojim radom doveli do bezakonja i propasti zajednice. Povjerenje ljudi treba opravdati, društvene poslove ustupati onima koji su za njih dostojni i stručni. U protivnom čini se veliki grijeh. Nered stagnacija društva i zajednice su obično posljedice neznanja odgovornih.

Možda Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, na postavljeno pitanje nije odmah odgovorio jer je bio zauzet razgovorom i odgovorima na već ranije postavljena pitanja svojih drugova. Neki misle da je on o konkretnom pitanju iščekivao Allahovu, dželle šanuhu, objavu.

Iz hadisa se zaključuje:

- pri odgovorima i objašnjenjima treba pokazati prijaznost i taktičnost, pa makar pitanja bila i neumjesna, a stranka gruba;
- stranka može tražiti detaljna objašnjenja sve dok joj odgovor ne bude jasan i shvatljiv;
- učenjak odgovara preciznim i razumljivim odgovorom, a prema potrebi može biti i opširniji;
- prednost u dobivanju odgovora imaju oni koji su se prije najavili.

Mi smo uzimali abdest i počeli činiti mesh po svojim nogama, a on povišenim glasom dva ili tri puta viknu: “Teško petama od paklene vatre!”²

IZRAŽAVANJE MUHADDISA: “KAZIVAO NAM JE” (HADDESENA), “SAOPĆIO NAM JE” (AHBERENA) I “OBAVIJESTIO NAS JE” (ENBE’ENA)

Humejdi nam je rekao:

– Kod Ibnu-Ujejneta su bili izrazi: “Kazivao nam je, saopćio nam je, obavijestio nas je i čuo sam jednog...” Ibnu-Mes‘ud je govorio: “Pričao nam je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, a on je iskren i njemu se može vjerovati...” Šekik, prenoseći od Abdullaha, izražavao se: “Čuo sam od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, jednu riječ...”, a Huzejfe je govorio: “Pričao nam je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, dva hadisa...”³ Pričao je Ebu-Alije, prenoseći od Ibnu-Abbasa, a (on) od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, ono što prenosi od svoga Gospodara..., a pričao je i Enes prenoseći od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, a on od svoga Uzvišenog Gospodara...⁴

بَابُ قَوْلِ الْمُحَدِّثِ حَدَّثَنَا وَأَخْبَرَنَا وَأَنْبَأَنَا

وَقَالَ لَنَا الْحُمَيْدِيُّ كَانَ عِنْدَ ابْنِ عُيَيْنَةَ حَدَّثَنَا وَأَخْبَرَنَا وَأَنْبَأَنَا وَسَمِعْتُ وَاحِدًا وَقَالَ ابْنُ مَسْعُودٍ حَدَّثَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَهُوَ الصَّادِقُ الْمُصَدَّقُ وَقَالَ شَقِيقٌ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ كَلِمَةً وَقَالَ حُذَيْفَةُ حَدَّثَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ حَدِيثَيْنِ وَقَالَ أَبُو الْعَالِيَةِ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ فِيمَا يَرْوِي عَنْ رَبِّهِ وَقَالَ أَنَسٌ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ فِيمَا يَرْوِيهِ عَنْ رَبِّهِ عَزَّ وَجَلَّ وَقَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ يَرْوِيهِ عَنْ رَبِّكُمْ عَزَّ وَجَلَّ .

- 2 Neki muhaddisi misle, da su poneki ashabi htjeli noge potirati vlažnom rukom, kao što se to čini po glavi, da bi se brže pripremili za klanjanje ikindija-namaza, koji je bio već na izmaku. Drugi misle da su neki od njih htjeli samo površno oprati noge, želeći sačuvati nešto vode za piće i za druge svoje potrebe. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, upozorio ih je na teške posljedice takvog rada i da noge treba prati kao i ostale dijelove tijela. Iz hadisa se zaključuje:
  - pranje nogu pri abdestu spada u obligatne prvostepene dužnosti, djelimično pranje ili potiranje samo vlažnom rukom nije punovažno; propisani dijelovi moraju se dobro oprati. Izostavljanje ma kojeg dijela čini abdest nepotpunim i bezvrijednim činom;
  - upozoravanje na eventualne propuste, nepravilnosti i zakonske prekršaje može se činiti umjereno povišenim glasom;
  - učenici ljudi dužni su neuke poučavati i upozoravati ih na zle posljedice neznanja.
- 3 Buhari navodi gornje izraze želeći upozoriti da su to sinonimi i terminološki izrazi koji u hadiskoj nauci podjednako vrijede. Među navedenim izrazima nema bitne razlike u značenju i pojedini ashabi kao i kasniji muhaddisi koristili su ih ravnomjerno u prenošenju hadisa.
- 4 Navedenim primjerima Buhari aludira da se u nizu ljudi koji prenose hadise jedan od drugog može koristiti i prijedlog “od”, umjesto cijelih glagolskih izraza: čuo sam, pričao nam je, saopćio nam je itd. To su vrijedni i punovažni hadisi poznati u hadiskoj nauci pod imenom “Mu‘an‘an hadisi”. Iz samog prijedloga “an”, tj. “od” razabire se da su se navedeni prenosioci hadisa nekada negdje susreli, vidjeli, razgovarali i da je tom prilikom jedan od drugoga čuo konkretni hadis. Ovakvo je značenje prijedloga “od” i u tzv. “hadisi kudsiji”. Na takvo značenje treba misliti onda kada Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, nije izričito rekao da konkretnu izjavu prenosi od Allaha, dželle šanuhu.

I pričao je Ebu-Hurejra prenoseći od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem: “On prenosi od vašeg Uzvišenog gospodara...”

61. PRIČAO NAM JE Kutejbe, njemu Isma'il b. Dža'fer prenoseći od Abdullaha b Dinara (on) od Ibni-Omera da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

– Među drvećem ima, zaista, jedno stablo s kojeg list ne opada, i ono je slično muslimanu. Recite mi, koje je to (stablo)?

Ljudi su mislili na pustinjska stabla, a ja sam – kaže Abdullah (b. Omer) – pomislio da je to palma, ali sam se stidio (reći).

Potom su prisutni kazali: “Allahov Poslaniče, reci nam šta je to?”

– To je palma – odgovorio je on.¹

٦١. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ جَعْفَرٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِنَّ مِنَ الشَّجَرِ شَجَرَةً لَا يَسْقُطُ وَرَقُهَا وَإِنَّهَا مِثْلُ الْمُسْلِمِ فَحَدَّثُونِي مَا هِيَ فَوَقَعَ النَّاسُ فِي شَجَرِ الْبَوَادِي قَالَ عَبْدُ اللَّهِ وَوَقَعَ فِي نَفْسِي أَنَّهَا النَّخْلَةُ فَاسْتَحْيَيْتُ ثُمَّ قَالُوا حَدَّثَنَا مَا هِيَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ هِيَ النَّخْلَةُ .

¹ U senedu navedenog hadisa upotrijebljeni su izrazi: pričao nam je, obavijestio nas je i slično, kao i u mnogim drugim hadisima.

Abdulah b. Omer prisustvovao je konkretnom sastanku, ali ga je bilo stid da, kao dječak od deset godina, odgovori na postavljeno pitanje i time zastidi starije ashabe.

Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, prispodobio je palmu dobrom, moralnom i religioznom muslimanu, jer je ona za ljude kao i dobar musliman neobično korisna. Palma je najkorisnija voćka orijenta, višegodišnjeg života, čiji se plod koristi u sirovom i suhom stanju, a košpice za ishranu deva. Drvo palme koristi se za gradnju i ogrjev, a i za izradu drvenog posuđa.

Iz gornjeg se zaključuje:

– umjesno je ponekad postaviti pitanje svojim drugovima da se provjeri njihovo znanje, dosjetljivost i ponukaju na razmišljanje;

– ugledne i starije ljude treba poštivati; u njihovom društvu biti pristojan i govoriti što manje;

– stid je pozitivna osobina ljudi i treba ga razvijati. Prema ukazanoj potrebi može se biti i slobodniji. Tako je Omeru bilo žao što mu sin zbog pretjerane stidljivosti nije dao traženi odgovor;

– preporučljivo je baviti se zagonetkama i koristiti poslovice, jer se time izoštrava um; ponekad neuka bistra osoba može dati odgovor bolji nego učen. Um i dosjetljivost su darovi Allaha, dželle šanuhu, i On ih daje kome hoće;

– palma je najkorisnije drvo na istoku. U Kur'anu je spomenuta pod imenom “dobro stablo”. Vjera jača dušu i moral ljudi, a palma svojim plodom održava život i fizičku snagu. Dobra djela vjernika slična su plodovima palme.

IMAMOVA (LIDEROVA) PITANJA SLUŠAOCIMA RADI PROVJERAVANJA NJIHOVOG ZNANJA

62. PRIČAO NAM JE Halid b. Mahled, njemu Sulejman, ovome Abdullah b. Dinar prenoseći od Ibni-Omera, (a on) od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao: “Među drvećem ima zaista jedno stablo, čiji list ne opada i ono je slično muslimanu. Kažite mi šta je to?”

Abdullah je kazao: “Ljudi su mislili na pustinjačka stabla, a meni je palo na um, da je to palma.”

Potom su prisutni upitali: Allahov Poslaniče, kaži nam šta je to?

– To je palma – odgovorio je (on).

O NAUCI

i riječima Uzvišenog: “I reci: Gospodaru moj, povećaj mi znanje!”

Čitanje i izlaganje teksta muhaddisu

Hasan (Basri), Sevri i Malik smatrali su čitanje hadiskog teksta (muhaddisu) dozvoljenim.²

Čitanje teksta pred učenjakom neki od njih potkrepljuju hadisom Dimame b. Sa‘lebe, koji je pitao Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem:

– Da li je Allah naredio da klanjaš namaze?

– Da – odgovorio je (on).

– Ovo je – (kaže Humejdi) – citiranje teksta Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, (koga je) Dimam tako prenio svome narodu i oni mu ga prihvatili.³

بَابُ طَرَحِ الْإِمَامِ الْمَسْأَلَةَ عَلَى أَصْحَابِهِ لِيُخْتَبَرَ مَا عِنْدَهُمْ مِنَ الْعِلْمِ

٦٢. حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ مَخْلَدٍ حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ دِينَارٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ إِنَّ مِنَ الشَّجَرِ شَجَرَةً لَا يَسْقُطُ وَرَقُهَا وَإِنَّهَا مِثْلُ الْمُسْلِمِ حَدَّثُونِي مَا هِيَ قَالَ فَوَقَعَ النَّاسُ فِي شَجَرِ الْبَوَادِي قَالَ عَبْدُ اللَّهِ فَوَقَعَ فِي نَفْسِي أَنَّهَا النَّخْلَةُ فَاسْتَحْيَيْتُ ثُمَّ قَالُوا حَدَّثَنَا مَا هِيَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ هِيَ النَّخْلَةُ.

بَابُ مَا جَاءَ فِي الْعِلْمِ

وَقَوْلِهِ تَعَالَى (وَقُلْ رَبِّ زِدْنِي عِلْمًا).

الْقِرَاءَةُ وَالْعَرْضُ عَلَى الْمُحَدِّثِ وَرَأَى الْحَسَنُ وَالثَّوْرِيُّ وَمَالِكُ الْقِرَاءَةَ جَائِزَةً وَاحْتَجَّ بَعْضُهُمْ فِي الْقِرَاءَةِ عَلَى الْعَالَمِ بِحَدِيثِ ضِمَامِ بْنِ ثَعْلَبَةَ قَالَ لِلنَّبِيِّ ﷺ أَلَا اللَّهُ أَمَرَكَ أَنْ تُصَلِّيَ الصَّلَوَاتِ قَالَ نَعَمْ قَالَ فَهَذِهِ قِرَاءَةٌ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ أَخْبَرَ ضِمَامٌ قَوْمَهُ بِذَلِكَ فَأَجَازُوهُ وَاحْتَجَّ مَالِكُ بِالصَّكِّ يُقْرَأُ عَلَى الْقَوْمِ فَيَقُولُونَ أَشْهَدْنَا فُلَانٌ وَيُقْرَأُ ذَلِكَ قِرَاءَةً

² Tj., na taj je način ispravno prenošenje hadisa od muhaddisa. (prim. rec.)

³ Dimam b. Sa‘lebe predvodio je 9. godine po Hidžri delegaciju svoga plemena i u razgovoru postavljao Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, pitanja na koja je on odgovarao samo sa “da” ili “ne”. Dimam je ta svoja pitanja zajedno s Muhammedovim, sallallahu alejhi ve sellem, odgovorima doslovno prenio svome plemenu i dodao: “Allah je poslao ovog Vjerovjesnika i dao mu Knjigu, a ja sam vam sada donio od Njega što On naređuje i što zabranjuje.” Kaže se da niko, ni muško ni žensko među njegovim saplemenicima nije zanoćio a da nije primio islam.

Malik to dakazuje pismom koje se pročita ljudima i oni kažu: “Uzeo nas je za svjedoke taj i taj”, a ono je njima samo pročitano. Može se tekst (Kur’ana) pročitati pred karijom (poznavaoцем Kur’ana) pa da onaj koji ga je (pred njim) čitao, kaže: “Podučio me je da čitam taj i taj...”¹

Pričao nam je Muhammed b. Selam, njemu Muhammed b. Hasan Vasiti prenoseći od Avfa, (a on) od Hasana (Basrije), da je rekao:

“Nema štete da se (hadis) pročita pred učenjakom.”²

Obavijestio nas je Muhammed b. Jusuf Firebri, a pričao Muhammed b. Ismail Buhari, a njemu Ubejdullah b. Musa prenoseći od Sufjana da je kazao:

– Kada je pred muhaddisom pročitani (hadiski tekst), nema smetnje da on kasnije govori: “Pričao mi je (*haddeseni*)...”

– Čuo sam Ebu-Asima – (rekao je Buhari) – da prenosi od Malika i Sufjana: “Čitanje hadisa pred učenjakom i njegovo čitanje (učeniku) jednako je punovažno.”³

عَلَيْهِمْ وَيُقْرَأُ عَلَى الْمُقْرِئِ فَيَقُولُ الْقَارِئُ أَقْرَأَنِي
فُلَانٌ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَامٍ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ
الْحَسَنِ الْوَاسِطِيِّ عَنْ عَوْفٍ عَنِ الْحَسَنِ قَالَ لَا
بَأْسَ بِالْقِرَاءَةِ عَلَى الْعَالِمِ وَأَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُونُسَ
الْفَرَبَرِيُّ وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ الْبُخَارِيُّ قَالَ
حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى عَنْ سُفْيَانَ قَالَ إِذَا
قُرِئَ عَلَى الْمُحَدِّثِ فَلَا بَأْسَ أَنْ يَقُولَ حَدَّثَنِي قَالَ
وَسَمِعْتُ أَبَا عَاصِمٍ يَقُولُ عَنْ مَالِكٍ وَسُفْيَانَ
الْقِرَاءَةُ عَلَى الْعَالِمِ وَقِرَاءَتُهُ سَوَاءٌ.

1 Ibni-Bettal kaže: “Ovo je kategorički dokaz jer je pozivanje na svjedoke najjači vid prenošenja vijesti (govora, hadisa).”

Hatib Bagdadi, preko Ibni-Vehba, bilježi da je Malik za knjige koje su pred njim bile izlagane, upitan da li čovjek u tom slučaju može reći: “Kazivao mi je (*haddeseni*)?” “Može” – odgovorio je Malik. “Tako je i s Kur’anom. Zar ne kaže čovjek koji ga uči pred nekim: ‘Podučio me je učenju Kur’ana (*akreeni*)?’” (prim. rec.)

Jedan učenik imama Malika tvrdi da on nije nikada vidio Malika da on lično čita svoju zbirku hadisa. Njegov “Muvetta!” čitali su mu uvijek njegovi učenici. Malik nije nikada zastupao mišljenje da se tekst hadisa treba čuti jedino iz usta stručnjaka hadisa.

Dovoljno je, dakle, da muhaddis pregleda tekst hadisa ili da mu se on samo pročita, odnosno citira, i on odobri da se isti može njemu pripisati i reći da ga je on kazao, odnosno prenio.

2 Ahmed b. Hambel isti stav prikazao je u svome “Musnedu” sljedećim slučajem: “Jedan čovjek rekao je Hasanu Basriji da mu je stan daleko (od džamije) i da mu je teško ići tamo, pa bi mu želio pročitati svoje hadise.”

Hasan Basri mu je odgovorio: “Nema prigovora, čitao ih ja tebi ili ti meni.”

– Mogu li kasnije kazati da mi ih je pričao Hasan Basri? – upitao je čovjek.

– Da! Kaži: “Pričao mi je Hasan Basri (*haddeseni El-Hasen*).”

3 Ima muhaddisa koji ne dijele mišljenje Buharije. Jedni tvrde da je muhaddisovo (učiteljevo) čitanje i slušanje hadisa puno važnije od učenikovog čitanja (pred muhaddisom). Neki, međutim, smatraju suprotno, to jeste da je jači vid primopredaje hadisa kada učenik čita a učitelj sluša. Buharija smatra da nema razlike između ovoga dvoga. (prim. rec.) Mišljenje Buharije, Malika i Sufjana prihvatili su još muhaddisi Hidžaza, Kufe i Medine.

63. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njemu Lejs prenoseći od Seida Makburija, (on) od Šerika b. Abdullaha b. Ebu-Nemira, da je on čuo Enesa b. Malika, gdje govori:

– Dok smo sjedjeli u džamiji s Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, dođe na devcu jedan čovjek, zaustavi ga (pred džamijom) i sveza, a onda ashabima (njima) reče:

“Ko je od vas Muhammed?”

Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, sjedio je među njima naslonjen i mi mu odgovorismo:

“Ovaj naslonjeni bijeli čovjek!”

Potom onaj čovjek reče: “Sine Abdul-Muttaliba!”

– Odazivam ti se! – odgovorio mu je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem.

Čovjek je Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, opet rekao: “Pitat ću te i bit ću uporan, pa ne ljuti se na mene.”

– Pitaj što god hoćeš! – reče Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, a on reče:

– Pitam te, tako ti tvoga Gospodara i Gospodara onih prije tebe, je li tebe Allah poslao cijelom svijetu?

– Allahu moj, da – kazao je (on).

– Pitam (zaklinjući) te Allahom – reče čovjek – je li tebi Allah naredio da klanjamo pet namaza u toku dana i noći?

– Allahu moj, da – reče ponovo (Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem).

– Pitam (zaklinjući) te Allahom – upita opet čovjek – da li ti je Allah naredio da postimo svake godine ovaj mjesec (ramazan)?

– Allahu moj, da – odgovori on.

– Pitam (zaklinjući) te Allahom – reče čovjek – je li ti Allah naredio da od naših bogataša uzimaš zekat i dijeliš našim siromasima?

– Allahu moj, da – potvrdi Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem.

Potom čovjek reče: “Vjerujem u sve što si (od Allaha) donio. Ja sam Dimam b. Salebe, brat Benu-Sa‘da b. Bekra, izaslanik svoga naroda, koji je iza mene ostao.

٦٣. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُسُفَ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ سَعِيدٍ هُوَ الْمُقْبِرِيُّ عَنْ شَرِيكَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي نَمِرٍ أَنَّهُ سَمِعَ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ يَقُولُ بَيْنَمَا نَحْنُ جُلُوسٌ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فِي الْمَسْجِدِ دَخَلَ رَجُلٌ عَلَى جَهْلٍ فَأَنَاحَهُ فِي الْمَسْجِدِ ثُمَّ عَقَلَهُ ثُمَّ قَالَ لَهُمْ أَيُّكُمْ مُحَمَّدٌ وَالنَّبِيُّ ﷺ مُتَكِيٌّ بَيْنَ ظَهْرَانِيهِمْ فَقُلْنَا هَذَا الرَّجُلُ الْأَبْيَضُ الْمُتَكِيُّ فَقَالَ لَهُ الرَّجُلُ يَا ابْنَ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ ﷺ قَدْ أَجَبْتُكَ فَقَالَ الرَّجُلُ لِلنَّبِيِّ ﷺ إِنِّي سَأَلْتُكَ فَمُشِدُّ عَلَيْكَ فِي الْمَسْأَلَةِ فَلَا تَجِدُ عَلَيَّ فِي نَفْسِكَ فَقَالَ سَلْ عَمَّا بَدَا لَكَ فَقَالَ أَسْأَلُكَ بِرَبِّكَ وَرَبِّ مَنْ قَبْلَكَ اللَّهُ أَرْسَلَكَ إِلَى النَّاسِ كُلِّهِمْ فَقَالَ اللَّهُمَّ نَعَمْ قَالَ أَنْشُدْكَ بِاللَّهِ اللَّهُ أَمَرَكَ أَنْ نُصَلِّيَ الصَّلَوَاتِ الْخَمْسَ فِي الْيَوْمِ وَاللَّيْلَةِ قَالَ اللَّهُمَّ نَعَمْ قَالَ أَنْشُدْكَ بِاللَّهِ اللَّهُ أَمَرَكَ أَنْ نَصُومَ هَذَا الشَّهْرَ مِنَ السَّنَةِ قَالَ اللَّهُمَّ نَعَمْ قَالَ أَنْشُدْكَ بِاللَّهِ اللَّهُ أَمَرَكَ أَنْ تَأْخُذَ هَذِهِ الصَّدَقَةَ مِنْ أَغْنِيَائِنَا فَتَقْسِمَهَا عَلَى فَقَرَائِنَا فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ اللَّهُمَّ نَعَمْ فَقَالَ الرَّجُلُ أَمَنْتُ بِمَا جِئْتُ بِهِ وَأَنَا رَسُولُ مَنْ وَرَائِي مِنْ قَوْمِي وَأَنَا صِمَامُ بْنُ ثَعْلَبَةَ أَخُو بَنِي سَعْدِ بْنِ بَكْرٍ وَرَوَاهُ مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ وَعَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْحَمِيدِ عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ الْمُغِيرَةِ عَنْ ثَابِتٍ عَنْ أَنَسٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ بِهَذَا.

U ovom značenju su ovaj hadis prenijeli još, Musa i Ali b. Abdul-Hamid od Sulejmana, (ovaj) od Sabita, (on) od Enesa, (a ovaj) od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.¹

ŠTA SE SPOMINJE O DIREKTNOM URUČIVANJU NAUKE (HADISA) I SLANJU HADISA NAPISMENO U DRUGA MJESTA

Enes b. Malik je rekao: “Osman (halifa) je dao da se napišu Mushafi i pošalju u (islamske) krajeve”, a Abdullah b. Omer, Jahja b. Seid i Malik b. Enes smatrali su to dozvoljenim aktom.

Punovažnost direktnog predanja nauke, neki učenjaci Hidžaza potkrepljuju hadisom Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, kako je napisao zapovjedniku čete pismo i rekao: “Ne čitaj ga dok ne stigneš do tog i tog mjesta!” I kada je on stigao u to mjesto, pročitao ga je ljudima i obavijestio ih o naređenju Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.²

بَاب مَا يُذَكَّرُ فِي الْمُنَاوَلَةِ وَكِتَابِ أَهْلِ الْعِلْمِ
بِالْعِلْمِ إِلَى الْبُلْدَانِ

وَقَالَ أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ نَسَخَ عُثْمَانُ بْنُ عَفَّانَ الْمَصَاحِفَ فَبَعَثَ بِهَا إِلَى الْأَفَاقِ وَرَأَى عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ وَيَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ وَمَالِكُ بْنُ أَنَسٍ ذَلِكَ جَائِزًا وَاحْتَجَّ بَعْضُ أَهْلِ الْحِجَازِ فِي الْمُنَاوَلَةِ بِحَدِيثِ النَّبِيِّ ﷺ حَيْثُ كَتَبَ لِأَمِيرِ السَّرِيَّةِ كِتَابًا وَقَالَ لَا تَقْرَأْهُ حَتَّى تَبْلُغَ مَكَانَ كَذَا وَكَذَا فَلَمَّا بَلَغَ ذَلِكَ الْمَكَانَ قَرَأَهُ عَلَى النَّاسِ وَأَخْبَرَهُمْ بِأَمْرِ النَّبِيِّ ﷺ .

1 Historičari su podijeljenog mišljenja o vremenu Dimamova prelaska na islam. Neki smatraju da je Dimam prešao na islam prije gornjeg susreta s Muhammedom, sallallahu alejhi ve sellem, a Buhari gornji dijalog uzima kao argument za punovažnost teksta hadisa, koji je ashabu ili predavaču samo predodčen i on ga odobrio da se isti može dalje drugima prenositi.

Iz hadisa se zaključuje:

- punovažno je vjerovanje neukog islamskog svijeta, koji ne zna potkrijepiti svoje vjerovanje dokazima. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, saglasio se sa stavovima Dimama ne tražeći da ih on treba znati opravdati;
- obavijest pouzdanog pojedinca je punovažna. Tako je pleme Benu-Sa'd primilo preko Dimama poruke Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, bez ikakve primjedbe;
- dozvoljeno je, u principu, dovesti se vozilom u harem džamije;
- u društvu treba sjedjeti pristojno, onako kako je to uobičajeno, ali je istovremeno dozvoljeno nasloniti se na nešto;
- epiteti i nadimci: bijeli, crni, visoki, niski i sl. mogu se davati ljudima samo uz njihovo odobrenje;
- dozvoljeno je nekoga zakleti, želeći od njega saznati istinu i stvarno činjenično stanje, a pojedine prenesene izjave treba ponekad provjeriti kod njihovog autora;
- prije razgovora o glavnoj temi treba iznijeti odgovarajući uvod kojim će se sagovornik postepeno pripremiti za glavnu temu;
- ljude treba nazivati njihovim punim imenom, a ne nadimcima i deformisanim imenima.

2 “El-Munavele” u terminologiji hadiske nauke znači, da učitelj (šejh) uruči učeniku napismeno hadise i da kaže: “Ovo sam slušao od toga i toga”, ili “Ovo je moj autorski rad i dozvoljavam ti da to prenosiš od mene.” Druga vrsta uručivanja jeste kada učitelj uruči svoje hadise, ali ne izrekne dozvolu učeniku za prenošenje istih.

“El-Mukatebe”, pismeno prenošenje hadisa i druge nauke je punovažan akt. Metode dopisivanja sastoje se

64. PRIČAO NAM JE Isma'il b. Abdullah, njemu Ibrahim b. Sa'd prenoseći od Saliha, (on) od Ibni-Šihaba, (a ovaj) od Ubejdullaha b. Abdullaha b. Utbe b. Mes'uda da ga je Abdullah b. Abbas obavijestio, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, poslao jednog čovjeka sa svojim pismom i naredio mu da ga preda guverneru Bahrejna, a on ga je zatim poslao Kisri (vladaru Perzije). Kada ga je (vladar) pročitao, pocijepao ga je.

– Mislim – kazao je Ibni-Šihab – da je Ibnu-Musejjeb rekao: “Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prokleo ih je da budu i oni potpuno rastrgani.”³

٦٤. حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنِي
إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ عَنْ صَالِحٍ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ
عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُتْبَةَ بْنِ مَسْعُودٍ أَنَّ
عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَبَّاسٍ أَخْبَرَهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ بَعَثَ
بِكِتَابِهِ رَجُلًا وَأَمَرَهُ أَنْ يَدْفَعَهُ إِلَى عَظِيمِ الْبَحْرَيْنِ
فَدَفَعَهُ عَظِيمُ الْبَحْرَيْنِ إِلَى كِسْرَى فَلَمَّا قَرَأَهُ مَزَّقَهُ
فَحَسِبْتُ أَنَّ ابْنَ الْمُسَيَّبِ قَالَ فَدَعَا عَلَيْهِمْ رَسُولُ
اللَّهِ ﷺ أَنْ يُمَزَّقُوا كُلُّ مُمَزَّقٍ .

u tome, da predavač hadisa pismeno dostavi nekome hadis, zajedno s njegovim senedom, sve do njegovog autora, sa napomenom ili bez nje da ga taj može dalje prenositi drugima, rekavši: “Kazao mi je taj i taj...” Zapovjednik čete navedene u gornjem hadisu bio je Abdullah b. Džahš, brat Zejnebe, supruge Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem. Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, poslao ga je s osam muhadžira u pravcu Mekke, u izvidanje prvih dana redžeba, 2. godine po Hidžri.

Tom prilikom Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, predao je zapovjedniku jedinice i pismene instrukcije, rekavši da njegovo pismo otvori tek poslije dva dana putovanja i potom postupi prema njegovom sadržaju i da nikoga od članova ne prisiljava da ide s njim. Zapovjednik je po isteku označenog vremena pismo otvorio i društvu saopćio, da im se naređuje spuštanje do palmovika između Mekke i Taifa i tamo izvide situaciju i pripreme Kurejšija. Članovi ove izvidnice ubili su tom prilikom jednog, a zarobili dvojicu protivnika. S obzirom da je to bio mjesec redžeb u kome su mir i sigurnost zagantovani, Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, sve ih je ukorio.

Ovo je prvi vojni pohod u kome se zadobio ratni plijen, prvi ratni zarobljenici i prva žrtva neprijatelja pala je od muslimanskog oružja.

- 3 Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, uputio je 7. godine po Hidžri poslanice misionarskog karaktera okolnim vladarima. Jedna od tih poslanica je i pismo spomenuto u gornjem hadisu, upućeno po Alau, b. Hadremiju, guverneru Bahrejna Munziru b. Sava uz napomenu da ga on uruči perzijskom caru Pervizu b. Hurmužu b. Enuširvanu. Car je pismo pročitao, potom poderao i bacio, a pismonošu sa prezirom istjerao. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, za takav postupak ga je prokleo.

Ibn-Hišam navodi da je poslije nekog vremena Perviz pisao Bazanu, namjesniku Jemena, da ode u Hidžaz, izvidi rad nekog Kurejšije koji smatra da je vjerovjesnik, pa ako ne napusti taj rad da mu odmah odrubi glavu i pošalje caru.

Ibn-Sa'd navodi da je Bazan, izvršavajući carsku naredbu, poslao Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, svoja dva snažna čovjeka sa pismom, upozorivši ga na kobne posljedice njegova rada. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, poslije pročitane pisma pozvao je obojicu izaslanika da prime islam i saopćio im da obavijeste svoga namjesnika da je cara Perviza već ubio pred samu zoru uoči utorka, 10. džumadijel-ulaa 7. godine po Hidžri njegov sin Širevejh i da mu je carstvo u raspadu. Bazan je tačnost ove poruke utvrdio ličnim provjeravanjem, a zatim primio islam sa još nekim svojim ljudima. Tako je Perviz završio onako kako ga je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, i prokleo.

Iz gornjeg se zaključuje:

- nauku treba širiti usmeno, pismeno i drugim podesnim metodama;
- dozvoljeno je proklinjati nevjernike koji loše postupaju prema muslimanima i omalovažavaju vjeru (islam).

65. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Mukatil Ebul-Hasan, njega je obavijestio Abdullah (b. Mubarek), a njega Šu'be prenoseći od Katade, (a on) od Enesa b. Malika da je rekao:

– Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, napisao je pismo, ili je htio napisati, pa mu je rečeno: “Oni će pismo čitati, samo ako bude žigom potvrđeno.”

Tada je (Muhammed) izradio srebreni prsten na kome je urezano: “Muhammed, Allahov poslanik.”

– Kao da sada gledam bjelinu prstena na njegovoj ruci.

– Potom sam upitao – rekao je Šu'be – Katadu: “Ko je kazao da mu je urezano – Muhammed, Allahov poslanik.”

– Enes – odgovorio je (on).¹

O ONOME KO SE PRIKLJUČI SIJELU SJEDAJUĆI PO REDU I ONOM KOJI JE VIDIO PRAZNINU U KRUGU SLUŠALACA PA TU SJEO

66. PRIČAO NAM JE Isma'il, njemu Malik prenoseći od Ishaka b. Abdullaha b. Ebu-Talhe, da mu je Ebu-Murre, oslobođeni rob Akila b. Ebu-Taliba, saopćio prenoseći od Ebu-Vakida Lejsija da su Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, dok je još sjedio sa svijetom u džamiji, došle tri osobe: dvije su krenule prema Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, a jedna je otišla. Oni su – priča Ismail – stali nad sijelom (skupom) Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Jedan od njih vidio je u krugu slušalaca

٦٥. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُقَاتِلٍ أَبُو الْحَسَنِ الْمُرُوزِيُّ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ كَتَبَ النَّبِيُّ ﷺ كِتَابًا أَوْ أَرَادَ أَنْ يَكْتُبَ فَقِيلَ لَهُ إِنَّهُمْ لَا يَقْرَءُونَ كِتَابًا إِلَّا مَخْتُومًا فَاتَّخَذَ خَاتَمًا مِنْ فِضَّةٍ نَقَشَهُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ كَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَى بَيَاضِهِ فِي يَدِهِ فَقُلْتُ لِقَتَادَةَ مَنْ قَالَ نَقَشَهُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ قَالَ أَنَسٌ .

بَابُ مَنْ قَعَدَ حَيْثُ يَنْتَهِي بِهِ الْمَجْلِسُ
وَمَنْ رَأَى فُرْجَةً فِي الْحَلَقَةِ فَجَلَسَ فِيهَا

٦٦. حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكٌ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ أَنَّ أَبَا مُرَّةَ مَوْلَى عَقِيلِ بْنِ أَبِي طَالِبٍ أَخْبَرَهُ عَنْ أَبِي وَقْدٍ اللَّيْثِيِّ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ بَيْنَمَا هُوَ جَالِسٌ فِي الْمَسْجِدِ وَالنَّاسُ مَعَهُ إِذْ أَقْبَلَ ثَلَاثَةٌ نَفَرٍ فَأَقْبَلَ اثْنَانِ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَذَهَبَ وَاحِدٌ قَالَ فَوَقَفَا عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَأَمَّا أَحَدُهُمَا فَرَأَى فُرْجَةً فِي الْحَلَقَةِ فَجَلَسَ فِيهَا

¹ Muslim u svojoj zbirci hadisa navodi da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, odlučio poslati svoje misionarske poslanice vladarima Perzije, Bizantije i Etiopije, i da su mu ashabi rekli kako oni uvažavaju samo ona pisma, koja su pečatom ovjerena. Tako je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, dao sebi načiniti prsten s pečatom u kome je bio ugraviran tekst naveden u gornjem hadisu.

Iz hadisa se zaključuje:

– dozvoljeno je dopisivati se s nemuslimanima i s njima održavati međususjedske dobre odnose;
– dozvoljeno je muškarcu nositi srebren prsten s urezanim svojim imenom ili Allahovim, dželle šanuhu, imenom.

prazninu i tu sjeo, drugi je sjeo iza njih, a što se tiče trećeg, on je okrenuo leđa i otišao.

Kada je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, završio (predavanje), rekao je: “Slušajte, hoćete li da vas obavijestim o trojici ljudi? Jedan od njih pribjegao je Allahu i Allah ga je sklonio, drugi se postidio, pa se i Allah postidio njega (i neće ga kazniti), a što se tiče onog posljednjeg što je okrenuo leđa, i Allah je od njega okrenuo, svoju milost.”²

VJEROVJESNIKOVE, SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM, RIJEČI: “NEKI PRENOSIOCI BOLJE SHVATE NEGO SLUŠALAC”

67. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Bišr, ovome Ibnu-Avn prenoseći od Ibnu-Sirina, (on) od Abdur-Rahmana b. Ebu-Bekra, (a ovaj) od svoga oca koji je spomenuo Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je uzjahao na svoju devu, čiji je povodac, ili uzdu, držao jedan čovjek, a zatim rekao:

– Koji je ovo dan?

Mi smo šutjeli i mislili da će ga nazvati drugim imenom, a ne njegovim.

– Nije li ovo dan klanja kurbana? – rekao je (on).

وَأَمَّا الْآخَرُ فَجَلَسَ خَلْفَهُمْ وَأَمَّا الثَّالِثُ فَادْبَرَ ذَاهِبًا فَلَمَّا فَرَغَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ قَالَ أَلَا أُخْبِرُكُمْ عَنِ النَّفَرِ الثَّلَاثَةِ أَمَّا أَحَدُهُمْ فَأَوَى إِلَى اللَّهِ فَأَوَاهُ اللَّهُ وَأَمَّا الْآخَرُ فَاسْتَحْيَا فَاسْتَحْيَا اللَّهُ مِنْهُ وَأَمَّا الْآخَرُ فَأَعْرَضَ فَأَعْرَضَ اللَّهُ عَنْهُ .

بَابُ قَوْلِ النَّبِيِّ ﷺ رَبِّ مُبْلَغٍ أَوْعَى مِنْ سَامِعٍ

٦٧. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا بَشِيرٌ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ عَوْنٍ عَنْ ابْنِ سِيرِينَ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي بَكْرَةَ عَنْ أَبِيهِ ذَكَرَ النَّبِيُّ ﷺ قَعَدَ عَلَى بَعِيرِهِ وَأُمْسَكَ إِنْسَانٌ بِخِطَامِهِ أَوْ بِرِمَامِهِ قَالَ أَيُّ يَوْمٍ هَذَا فَسَكَتْنَا حَتَّى ظَنَنَّا أَنَّهُ سَيُسَمِّيهِ سِوَى اسْمِهِ قَالَ أَلَيْسَ يَوْمَ النَّحْرِ قُلْنَا بَلَى قَالَ فَأَيُّ شَهْرٍ هَذَا

2 Onaj što se zbog stida sustegao i sjeo malo podalje od Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, nije bio u mogućnosti da sve dobro čuje. Allah, dželle šanuhu, ograničio mu je prikupljanje znanja. Onaj što se bez razloga rasrdio i otišao ne htijući sjesti ni pri kraju džamije, ostao je nezvalica.

Iz hadisa se zaključuje:

- slušalac naučnog predavanja bit će u Allahovoj, dželle šanuhu, milosti, pun duhovne snage i poleta i on je jedan od onih kome meleki podmeću svoja krila;
- Ibni-Bettal smatra da je obligatna dužnost predavača da slušaoca smjesti, kako će predavanje što bolje čuti;
- u traženju nauke nema stida. Pretjerani stid ometa stručno uzdizanje;
- ko bez opravdanog razloga izbjegava predavanja i napušta ih samo zato što mu ne pripadne neko mjesto u pročelju, on privlači na sebe Allahovu, dželle šanuhu, srdžbu i samovoljno stupa u krug nezvalica;
- potrebno je da musliman ima osnovne pojmove znanja svake grane nauke, da se stalno bavi naukom i stručnim uzdizanjem;
- slušalac treba zauzeti mjesto što bliže predavača, jer će predavanje bolje čuti, razumjeti i zapamtiti;
- dozvoljeno je javno hvaliti ljude od rada, reda i visokog morala, a kuditi one koji čine protuzakonitosti, nasilje i štetu ljudima;
- čovjek sjeda u društvu ondje gdje vidi upražnjeno mjesto i nikoga ne treba dizati s njegovog mjesta;
- slušaoci na predavanju popunjavaju prazna mjesta ispred sebe, kao što popunjavaju praznine u redovima kolektivnog obavljanja namaza;
- onaj ko prvi dođe na skup ili sijelo i sjede na neko mjesto, ima na to mjesto najviše prava. (prim. rec.)

- Svakako – rekosmo.
  - Koji je ovo mjesec? – upita.
  - Mi smo opet šutjeli i mislili da će ga nazvati nekim drugim imenom osim njegovog.
  - Nije li zul-hidždže? – reče on.
  - Da – kazali smo.
  - Vaše krvi, vaši imeci i vaše časti – rekao je on
  - međusobno su vam sveti i neprikosnoveni, kao što je svet ovaj vaš dan, u ovom vašem mjesecu, u ovom vašem gradu.
- Neka svaki prisutni (ovo) saopći odsutnom, jer može biti da prisutni ovo prenese onom, koji će to od njega bolje shvatiti.¹

ZNANJE PRIJE RIJEČI I RADA

jer je Uzvišeni Allah, dželle šanuhu, rekao: “Znaj, da nema Boga osim Allaha.” (Muhammed: 19) Tako je On prvo spomenuo nauku. “... a i učenjaci su nasljednici vjerovjesnika. Oni su ostavili u nasljedstvo nauku i onaj ko je bude stekao, stekao je veliki udio (sreću). Ko krene na put tražeći nauku, Allah će mu olakšati put prema Džennetu.” (hadis)²

فَسَكَتْنَا حَتَّى ظَنَنَّا أَنَّهُ سَيُسَمِّيهِ بِغَيْرِ اسْمِهِ فَقَالَ أَلَيْسَ بِذِي الْحِجَّةِ قُلْنَا بَلَى قَالَ فَإِنَّ دِمَاءَكُمْ وَأَمْوَالَكُمْ وَأَعْرَاضَكُمْ بَيْنَكُمْ حَرَامٌ كَحُرْمَةِ يَوْمِكُمْ هَذَا فِي شَهْرِكُمْ هَذَا فِي بَلَدِكُمْ هَذَا لِيُبْلَغَ الشَّاهِدُ الْغَائِبَ فَإِنَّ الشَّاهِدَ عَسَى أَنْ يُبْلَغَ مَنْ هُوَ أَوْعَى لَهُ مِنْهُ .

بَابُ الْعِلْمِ قَبْلَ الْقَوْلِ وَالْعَمَلِ

لِقَوْلِ اللَّهِ تَعَالَى (فَاعْلَمُوا أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ) فَبَدَأَ بِالْعِلْمِ وَأَنَّ الْعُلَمَاءَ هُمْ وَرَثَةُ الْأَنْبِيَاءِ وَرَثُوا الْعِلْمَ مَنْ أَخَذَهُ أَخَذَ بِحَظٍّ وَافِرٍ وَمَنْ سَلَكَ طَرِيقًا يَطْلُبُ بِهِ عِلْمًا سَهَّلَ اللَّهُ لَهُ طَرِيقًا إِلَى الْجَنَّةِ .

¹ Buhari donosi samo onaj dio hadisa, koji svojim sadržajem odgovara temi postavljenog poglavlja. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, svoj Oprosní hadž obavio je 10. godine po Hidžri, na kome je održao poduži govor, naglasivši, između ostalog, da razbojstvo, pljačkanje tuđe imovine i napadanje na tuđu čast i obraz, islam strogo zabranjuje. To je sve sveto, kao što su sveti i časni bajramski dani i sveti grad Mekka.

Poslije svakog pitanja Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, malo je šutio, razmišljao, a potom sam davao odgovore, želeći prisutne upozoriti na važnost proklamovane naredbe i odbacivanja loših navika prošlosti. Mnogi Arapi u predislamsko doba bavili su se pljačkom i slabo cijenili tuđi život i tuđu imovinu. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, u najoštrijem tonu upozorio je prisutne na svetost tuđeg ličnog i imovinskog prava.

Iz gornjeg se zaključuje:

- učenici ljudi dužni su neuke poučavati i držati im predavanja prema moći njihovog shvaćanja. Moralna obaveza učenika je da stečenu nauku ne taje;
  - moguće je da učenjaci kasnijih vremena budu sposobniji od prethodnih, da imaju širi krug spoznaje i budu dalekovidniji. Takvih će biti manji broj, a riječ *rubbe* to značenje u sebi nosi;
  - na suzbijanju poroka treba biti uporan i ulagati maksimum truda na popravljajući vjersko-moralnog života ljudi;
  - predavač može biti na višem mjestu, da bi ga slušaoci bolje vidjeli i čuli.
- ² Buhari je gornji hadis donio samo fragmentarno u skladu s postavljenom temom. Cijeli hadis koji bilježi Tirmizi, u prijevodu glasi: “Ko krene na put tražeći nauku, Allah će mu olakšati put prema Džennetu. Ko traži nauku, meleki mu sa zadovoljstvom podastiru svoja krila. Za učenjaka oprost moli sve što je na nebesima i Zemlji, pa čak i ribe u vodi. Prednost učenjaka nad pobožnjakom je, kao prednost sjaja Mjeseca

Uzvišeni je još rekao: “Allaha se boje od Njegovih robova samo učenici.” (Fatir: 28)³

A rekao je i: “(Upute) shvaćaju samo učenici” (El-Ankebut: 43), i “... da smo mi slušali i pamtili (savjete), ne bismo sada bili među drugovima Pakla, kazat će grješnici.”

On je rekao i: “Jesu li jednaki oni koji znaju i oni koji ne znaju?”

Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: “Kome Allah bude htio dobro, on će ga uputiti da shvati vjeru”, a “znanje se stječe samo učenjem.”

Ebu-Zerr je izjavio: “Kada bi mi vi stavili britku sablju na ovo, pokazavši na svoju šiju, a ja mislio da mogu prije nego bi me posjekli obznaniti makar jednu riječ koju sam čuo od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, ja bih je obznanio.”⁴

Ibnu-Abbas je za riječi Uzvišenog: *Kunu rebbanijjin* rekao da znače: “Budite staloženi (u drugoj verziji: mudraci) i učenici (pravnici).”

Kaže se: “*Er-Rebbani* je onaj koji odgaja i obrazuje ljude parcijalnom znanju prije općenitog.”

وَقَالَ جَلَّ ذِكْرُهُ (إِنَّمَا يَخْشَى اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ)
وَقَالَ (وَمَا يَعْقِلُهَا إِلَّا الْعَالِمُونَ) (وَقَالُوا لَوْ كُنَّا
نَسْمَعُ أَوْ نَعْقِلُ مَا كُنَّا فِي أَصْحَابِ السَّعِيرِ) وَقَالَ
(هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ)
وَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ مَنْ يُرِدِ اللَّهُ بِهِ خَيْرًا يُفَقِّهْهُ فِي
الدِّينِ وَإِنَّمَا الْعِلْمُ بِالتَّعَلُّمِ وَقَالَ أَبُو ذَرٍّ لَوْ وَضَعْتُمْ
الصَّمْصَمَةَ عَلَى هَذِهِ وَأَشَارَ إِلَى قَفَاهُ ثُمَّ ظَنَنْتُ أَنِّي
أُنْفِذُ كَلِمَةً سَمِعْتُهَا مِنَ النَّبِيِّ ﷺ قَبْلَ أَنْ تُحْيِزُوا عَلَيَّ
لَا تُفْذِئْتَهَا وَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ (كُونُوا رَبَّانِيِّينَ) حُلَمَاءُ
فُقَهَاءُ وَيُقَالُ الرَّبَّانِيُّ الَّذِي يُرَبِّي النَّاسَ بِصِغَارِ
الْعِلْمِ قَبْلَ كِبَارِهِ .

o uštapu nad ostalim zvijezdama. Učenjaci su nasljednici vjerovjesnicima, a vjerovjesnici su ostavili u nasljeđe samo nauku, a ne zlato i srebro. Ko je uzme, uzeo je veliku sreću.”

- 3 Zamahšeri smatra da su pravi učenjaci ljudi koji vjeruju u Allaha, dželle šanuhu, znaju Njegove attribute i pravednost i veličaju Ga i istinski Ga se boje. Onaj ko Ga više zna, više Ga se i boji. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: “Ko među vama više spozna Allaha, taj Ga se više boji.”

Kur'an ne dijeli nauku na vjersku i svjetovnu, i logično je da se iz navedenih ajeta i hadisa misli na učenjake svih grana nauke koji znaju Allahovu moć i vjeruju u Njegovu Jedinost.

Astronom, proučavajući zakone kretanja nebeskih tijela, zaključit će da ima neko biće koje time upravlja. Biolog, izučavajući tkivo biljke, ishranu putem korijena, a disanje preko lišća i strujanje soka, doći će do zaključka da to neko svjesno raspoređuje. Liječnik, produbljujući nauku anatomije, psihologije i ostale zakonitosti složenog organizma živih bića, shvatit će nužnost postojanja još savršenijeg bića, Gospodara svega toga. Zakonitost u svijetu ukazuje na postojanje zakonodavca.

Prirodni zakoni u svijetu rezultat su volje Stvoritelja. Što ljudi imaju veću, objektivniju spoznaju o zakonima prirode, tim će imati i veće strahopoštovanje prema njihovom Tvorcu. Takvi, gdje god se nađu osjećaju se kao u Džennetu, a vrhunac zadovoljstva je u budućem džennetskom životu, za koga je u Kur'anu rečeno, da je pripremljen za bogobožne.

- 4 Ebu-Zerr, radijallahu anhu, prilikom obavljanja hadža odgovarao je ljudima na pitanja kod srednjeg džemreta. Tom prilikom prišao mu je neki čovjek – kako to prenosi ashab po imenu Mersed i rekao: “Zar ti nije zabranjeno držati predavanja?”

Ebu-Zerr se nije slagao s time kako je Mu'avija tumačio ajet: Oni koji gomilaju zlato i srebro..., pa je Muavija pisao Osmanu koji je poslao po Ebu-Zerra nakon čega se morao iseliti iz Medine u Rebezu. Osman mu je konačno zabranio javno održavanje predavanja, ali se on, eto, nije na Osmanovu zabranu mnogo obazirao jer je smatrao da je dužan prenositi znanje.

VJEROVJESNIK, SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM, BIRAJUĆI VRIJEME DARIVAO JE (ASHABE) PREDAVANJEM I NAUKOM DA SE NE BI RAZILAZILI

68. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Jusuf i rekao da ga je obavijestio Sufjan prenoseći od A'meša, (on) od Ebu-Vaila, (a ovaj) od Ibn-Mes'uda da je kazao: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, obdarivao nas je predavanjem u određenim danima, bojeći se da nam to ne prijeđe u dosadu."¹

69. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Baššar, njemu ispričao Jahja b. Seid, ovome Šu'be, njemu Ebu-Tejjah prenoseći od Enesa, (a on) od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao: "Olakšavajte, a ne otežavajte! Obveseljavajte, a ne rastjerujte!"²

O ONOME KO JE UČENICIMA (TRAGAO CIMA ZA ZNANJEM) ODREDIO POSEBNE DANE ZA IZUČAVANJE

70. PRIČAO NAM JE Osman b. Ebu-Šejbe, njemu Džerir prenoseći od Mensura, (on) od Ebu-Vaila da je rekao:

– Abdullah (b. Mes'ud) poučavaše svijet svakog četvrtka, pa mu je jedan čovjek rekao: "O Ebu-Abdur-Rahmane, volio bih zaista, kada bi nas poučavao svakog dana!"

– Od toga me odvraća – rekao je on – to, što vam

بَاب مَا كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَتَخَوَّلُهُمْ بِالْمَوْعِظَةِ
وَالْعِلْمِ كَيْ لَا يَنْفَرُوا

٦٨. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُونُسَ قَالَ أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ
عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ أَبِي وَائِلٍ عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ قَالَ
كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَتَخَوَّلُنَا بِالْمَوْعِظَةِ فِي الْأَيَّامِ كَرَاهَةً
السَّامَةِ عَلَيْنَا .

٦٩. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ
سَعِيدٍ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ حَدَّثَنِي أَبُو التَّيَّاحِ
عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ يَسِّرُوا وَلَا
تُعَسِّرُوا وَبَشِّرُوا وَلَا تُنْفِرُوا .

بَاب مَنْ جَعَلَ لِأَهْلِ الْعِلْمِ أَيَّامًا مَخْلُومَةً

٧٠. حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ قَالَ حَدَّثَنَا جَرِيرٌ
عَنْ مَنْصُورٍ عَنْ أَبِي وَائِلٍ قَالَ كَانَ عَبْدُ اللَّهِ
يَذْكُرُ النَّاسَ فِي كُلِّ خَمِيسٍ فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ يَا أَبَا
عَبْدِ الرَّحْمَنِ لَوْ دِدْتُ أَنَّكَ ذَكَرْتَنَا كُلَّ يَوْمٍ قَالَ أَمَا
إِنَّهُ يَمْنَعُنِي مِنْ ذَلِكَ أَنِّي أَكْرَهُ أَنْ أَمْلِكُكُمْ وَإِنِّي

1 Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, držao je u određenim danima, a ne svaki dan, predavanja u džamiji, danju, obično iza obavljenih namaza, birajući uvijek aktuelnu korisnu i zanimljivu temu. Predavanja su bila kratka i jasna, pa su ih slušaoci s interesom i zanosom pamtili.

2 Ovaj hadis nadopunjuje značenje prethodnog hadisa, dajući predavaču još detaljnije upute za rad. Predavanje treba držati u pogodno vrijeme. Teme trebaju biti aktuelnog raznolikog sadržaja, a prvenstveno vjersko-moralnog, koje privlače slušaoce. Iznošenje Allahovih, dželle šanuhu, kazni, treba popratiti izlaganjem Allahove, dželle šanuhu, milosti. Isticanje i jednog i drugog treba biti umjereno.

ne želim dosaditi. Ja vas povremeno darivam predavanjem onako, kao što je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, povremeno darivao nas, bojeći se da nam ne prijede u dosadu.

KOME ALLAH HOĆE DOBRO, UPUTI GA U RAZUMIJEVANJE VJERE

71. PRIČAO NAM JE Seid b. Ufejz, njemu Ibnu-Vehb prenoseći od Junusa, (on) od Ibnu-Šihaba da je kazao, kako je Humejd b. Abdur-Rahman izjavio:

– Čuo sam Mu'aviju kako, držeći govor, kaže: “Čuo sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje govori: ‘Kome Allah hoće dobro, učini da razumijeva vjeru. Ja sam samo onaj koji dijeli,³ a Allah daje. Ovaj ummet ostat će na Allahovom putu i neće mu naštetiti oni koji mu se suprotstavljaju, sve dok ne stigne Allahova naredba.’”⁴

أَتَخَوَّلُكُمْ بِالْمَوْعِظَةِ كَمَا كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَتَخَوَّلُنَا بِهَا
خَافَةَ السَّامَةِ عَلَيْنَا .

بَاب مَنْ يُرِدُ اللَّهُ بِهِ خَيْرًا يُفَقِّهُهُ فِي الدِّينِ

٧١. حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عُفَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ
عَنْ يُونُسَ عَنْ ابْنِ شَهَابٍ قَالَ قَالَ حُمَيْدُ بْنُ
عَبْدِ الرَّحْمَنِ سَمِعْتُ مُعَاوِيَةَ خَطِيبًا يَقُولُ سَمِعْتُ
النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ مَنْ يُرِدِ اللَّهُ بِهِ خَيْرًا يُفَقِّهُهُ فِي
الدِّينِ وَإِنَّمَا أَنَا قَاسِمٌ وَاللَّهُ يُعْطِي وَلَنْ تَزَالَ هَذِهِ
الْأُمَّةُ قَائِمَةً عَلَى أَمْرِ اللَّهِ لَا يَضُرُّهُمْ مَنْ خَالَفَهُمْ
حَتَّى يَأْتِيَ أَمْرُ اللَّهِ .

3 Jedni komentatori hadisa smatraju da se misli na dijeljenje znanja, a drugi na dijeljenje imetka, s obzirom da je hadis i izrečen pri raspodjeli imovine. (prim. rec.)

4 Iz gornjeg se zaključuje:

- konsenzus islamskih učenjaka o jednom pitanju ima važnost zakona;
- učenici ljudi dužni su se maksimalno angažovati na širenju nauke;
- znani nad neznanim imaju veliku prednost i ljude treba cijeniti prema znanju i njihovoj moralno-društvenoj aktivnosti;
- prednost vjerskih znanja nad ostalim znanostima, jer one najviše bude u čovjeku strahopoštovanje i uredno obavljanje dužnosti prema Allahu, dželle šanuhu, prema sebi i drugim ljudima;
- Muhammedova, sallallahu alejhi ve sellem, izjava danas je stvarnost. Islam se proširio na sve kontinente i sve krajeve svijeta.

RAZUMIJEVANJE NAUKE

72. PRIČAO NAM JE Ali (b. Abdullah), njemu Sufjan rekavši da mu je kazao Ibnu-Ebu-Nedžih prenoseći od Mudžahida, da je rekao:

– Putovao sam do Medine zajedno s Ibni-Omerom i nisam ga čuo da ispriča od Allahovog Poslanika ništa više, nego samo jedan hadis, rekavši: “Bili smo kod Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, pa mu se donese srčika od palme i on reče: ‘Među stablima ima jedno stablo veoma slično muslimanu!’”

– Htio sam da kažem, da je to palma. Međutim, bio sam najmlađi među (prisutnim) svijetom, pa sam šutio.

– To je palma – rekao je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem.

ZAVIDNOST¹ NA ZNANJU I MUDROSTI

Omer, radijallahu anhu, rekao je: “Učite prije nego što postanete starješine!”²

Ebu-Abdullah je rekao: “... i nakon što postanete starješine, a ashabi Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, stekli su znanje u poznim godinama.”

بَابُ الْفَهْمِ فِي الْعِلْمِ

٧٢. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ قَالَ قَالَ لِي ابْنُ أَبِي نَجِيحٍ عَنْ مُجَاهِدٍ قَالَ صَحِبْتُ ابْنَ عُمَرَ إِلَى الْمَدِينَةِ فَلَمْ أَسْمَعْهُ يُحَدِّثُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ إِلَّا حَدِيثًا وَاحِدًا قَالَ كُنَّا عِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ فَأَتَى بِجُمَارٍ فَقَالَ إِنَّ مِنَ الشَّجَرِ شَجَرَةً مِثْلُهَا كَمِثْلِ الْمُسْلِمِ فَأَرَدْتُ أَنْ أَقُولَ هِيَ النَّخْلَةُ فَإِذَا أَنَا أَصْغَرُ الْقَوْمِ فَسَكَتُ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ هِيَ النَّخْلَةُ.

بَابُ الْإِغْتِبَاطِ فِي الْعِلْمِ وَالْحِكْمَةِ

وَقَالَ عُمَرُ تَفَقَّهُوا قَبْلَ أَنْ تُسَوِّدُوا .
قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ وَبَعْدَ أَنْ تُسَوِّدُوا .
وَقَدْ تَعَلَّمَ أَصْحَابُ النَّبِيِّ ﷺ فِي كِبَرِ سِنِّهِمْ .

¹ Ovdje je upotrijebljena riječ *el-igtibat* koja znači želju da se ima ono što drugi imaju, ali ne i želju da to izgube. Riječ *hased* upravo znači ovo, to jeste želju da to izgube. Međutim, nemoguće je u našem jeziku prvu riječ prevesti jednom riječju, pa je ovdje ostavljena riječ zavidnost. (prim. rec.)

² Nauka se postiže u mlađim danima. Stupanje u bračni život, dolazak starosti i preuzimanje bilo kakve obaveze u kući ili društvu ometa stručno uzdizanje.

Jahja b. Me'in ističe: “Ko rano (brzo) dospije na rukovodeći položaj, propusti mnogo znanja.”

Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: “Želite li da vam kažem ko istinski razumije i poznaje vjerske propise?”

– Svakako – odgovorili su ashabi.

– Svakako – odgovorili su prisutni.

– Ko ne obeshrabri ljude u pogledu Allahove milosti;

– Ko ne baci ljude u očaj u pogledu Allahove blagodati i ne učini ih da se osjećaju sigurnim u pogledu Njegove kazne;

– Ko ne zapostavlja Kur'an želeći nešto drugo.

On je još rekao: “Nema dobra u ibadetu bez fikha, niti nauke bez razumijevanja.”

Starost i stid ne smiju biti smetnja stručnom uzdizanju, jer napredak zajednice i pojedinca ovisi o stručnosti ljudi.

73. PRIČAO NAM JE Humejdi i rekao da mu je pričao Sufjan, ovome Ismail b. Ebu-Halid, ali ne onako kao što je ispričao Zuhri, čuvši od Kajs b. Ebu-Hazima, da je izjavio:

– Čuo sam Abdullaha b. Mes'uda gdje kaže da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Zavidjeti se može samo u dva slučaja: čovjeku, kome je Allah dao imetak i on se žrtvuje da ga troši na putu istine i čovjeku, kome je Allah dao mudrost (znanje Kur’ana) pa on po njemu sudi i druge poučava.”

ŠTO JE SPOMENUTO O ODLASKU MUSAA, ALEJHI SELAM, MOREM DO HIDRA (HADIRA)

i riječima Uzvišenog: “Hoću li te slijediti da me poučiš onom čemu si ti ispravno poučen.” (El-Kehf: 66)

74. PRIČAO MI JE Muhamed b. Gurejr Zuhri, njemu ispričao Jakub b. Ibrahim, a ovome njegov otac prenoseći od Saliha, (on) od Ibnu-Šihaba, koji je pričao da ga je Ubejdullah b. Abdullah obavijestio (prenoseći) od Ibni-Abbasa, da su on i Hurr b. Kajs b. Hisn Fezari raspravljali o Musaovu saputniku. Ibnu-Abbas je rekao: “To je Hidr.” U tom času pokraj njih naiđe Ubejj b. Ka'b, pa ga je Ibni-Abbas pozvao i rekao:

“Raspravljamo ja i ovaj moj drug o Musaovu saputniku, za koga je Musa tražio načina da se s njim sastane, pa da li si ti čuo Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da nešto govori o njemu?”

– Da – rekao je on – čuo sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje kaže: “Dok je Musa bio među grupom Izraelićana, došao mu je jedan čovjek i upitao: ‘Znaš li nekoga učenijeg od tebe?’”

– Ne – odgovorio je Musa.

Tada je Allah objavio Musau:

“Da, ima naš rob Hidr.”

٧٣. حَدَّثَنَا الْحُمَيْدِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ قَالَ حَدَّثَنِي إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي خَالِدٍ عَلَى غَيْرِ مَا حَدَّثَنَاهُ الزُّهْرِيُّ قَالَ سَمِعْتُ قَيْسَ بْنَ أَبِي حَازِمٍ قَالَ سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ مَسْعُودٍ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ لَا حَسَدَ إِلَّا فِي اثْنَتَيْنِ رَجُلٌ آتَاهُ اللَّهُ مَالًا فَاسْلَطَ عَلَى هَلَكَتِهِ فِي الْحَقِّ وَرَجُلٌ آتَاهُ اللَّهُ الْحِكْمَةَ فَهُوَ يَقْضِي بَهَا وَيُعَلِّمُهَا .

بَابُ مَا ذَكَرَ فِي ذَهَابِ مُوسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ فِي الْبَحْرِ إِلَى الْخَضِرِ

وَقَوْلِهِ تَعَالَى (هَلْ أَتَبِعَكَ عَلَى أَنْ تُعَلِّمَنِ مِمَّا عُلِّمْتَ رُشْدًا) .

٧٤. حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ غُرَيْرٍ الزُّهْرِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ حَدَّثَنِي أَبِي عَنْ صَالِحٍ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ حَدَّثَهُ أَنَّ عُبَيْدَ اللَّهِ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ أَخْبَرَهُ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّهُ تَمَارَى هُوَ وَالْحُرُّ بْنُ قَيْسٍ بْنِ حِصْنٍ الْفَزَارِيُّ فِي صَاحِبِ مُوسَى قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ هُوَ خَضِرٌ فَمَرَّ بِهِمَا أَبِي بْنُ كَعْبٍ فَدَعَاهُ ابْنُ عَبَّاسٍ فَقَالَ إِنِّي تَمَارَيْتُ أَنَا وَصَاحِبِي هَذَا فِي صَاحِبِ مُوسَى الَّذِي سَأَلَ مُوسَى السَّبِيلَ إِلَى لِقَائِهِ هَلْ سَمِعْتَ النَّبِيَّ ﷺ يَذْكُرُ شَأْنَهُ قَالَ نَعَمْ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ بَيْنَمَا مُوسَى فِي مَلَأٍ مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ جَاءَهُ رَجُلٌ فَقَالَ هَلْ تَعْلَمُ أَحَدًا أَعْلَمَ مِنْكَ قَالَ مُوسَى لَا فَأَوْحَى اللَّهُ

Potom je Musa tražio put k njemu i Allah mu je učinio ribu znakom i bilo mu je rečeno: “Kada ribu izgubiš, povrati se natrag pa ćeš ga sigurno susresti!”

On je pratio po moru trag spomenute ribe. Kasnije je Musau njegov sluga rekao: “Sjećaš li se kada se sklonismo uz onu stijenu. Ja sam zaboravio na tu ribu, a šejtan mi je smetnu s uma da se na to podsjetim.”

– To je baš ono što tražimo – rekao je Musa.

Tada su se pričajući povratili svojim tragom i našli Hidra.

To je slučaj Musaa sa Hidrom što ga je Uzvišeni Allah, dželle šanuhu, ispričao u Svojoj Knjizi.¹

عَزَّ وَجَلَّ إِلَى مُوسَى بَلَى عَبْدُنَا خَضِرٌ فَسَأَلَ
مُوسَى السَّبِيلَ إِلَيْهِ فَجَعَلَ اللَّهُ لَهُ الْخُوتَ آيَةً
وَقِيلَ لَهُ إِذَا فَقَدْتَ الْخُوتَ فَارْجِعْ فَإِنَّكَ سَتَلْقَاهُ
وَكَانَ يَتَّبِعُ أَثَرَ الْخُوتِ فِي الْبَحْرِ فَقَالَ لِمُوسَى فَتَاهُ
(أَرَأَيْتَ إِذْ أَوَيْنَا إِلَى الصَّخْرَةِ فَإِنِّي نَسِيتُ الْخُوتَ
وَمَا أَنْسَانِيهِ إِلَّا الشَّيْطَانُ أَنْ أَذْكُرَهُ).

(قَالَ ذَلِكَ مَا كُنَّا نَبْغِي فَارْتَدَّا عَلَى آثَارِهِمَا
قَصَصًا) فَوَجَدَا خَضِرًا فَكَانَ مِنْ شَأْنِهَا الَّذِي
قَصَّ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ فِي كِتَابِهِ .

¹ Hidir ili Hadir je nadimak, a o njegovom imenu postoji više navoda. Ajni spominje ova imena: Ermiya, Bel'ja, sin Melkana, Hadirun, El-Jese, Ahmed, Vehah b. Dihje i Amir. Buhari je naveo samo jedan ajet poglavlja El-Kehf, a cijeli slučaj izložen je u ajetima 60-83, navedenog poglavlja koji u prijevodu glasi: Musa je svome drugu rekao: “Neću se zaustaviti dok ne stignem do ušća dvaju mora ili ću putovati dugo vremena.”

Pa kada su stigli do njihova ušća, zaboravili su svoju ribu i ona je zasjekla sebi put u moru. Pošto su malo išli, Musa je rekao svome drugu:

“Donesi nam naš doručak! Spopao nas je od ovog našeg puta veliki umor.” Drug reče: “Sjećaš li se kada smo se sklonili stijeni, ja sam zaboravio ribu. Samo mi je šejtan smetnuo s uma da ti to spomenem. Riba se prihvatila svoga puta u moru čudnovato.” Musa reče: “To je ono što smo tražili.” Potom su se vratili istim putem slijedeći svoje tragove, i našli jednog od naših robova kome smo Mi podarili našu milost i poučili ga s naše strane znanju.

Musa mu reče: “Hoću li te slijediti, da me poučiš stvarnom znanju, kome si ti poučen?” On odgovori: “Ti zaista nećeš moći izdržati sa mnom. Kako ćeš pokazati strpljenje prema onom što uistinu ne poznaješ?”

Musa reče: “Naći ćeš me, ako Allah da, strpljivim. Ni u čemu ti se neću protiviti!”

– Ako ćeš me slijediti, rekao je on, ne pitaj me ni o čemu dok ja to ne ispričam.

Potom su obadvojica krenuli i kada se ukrcase u lađu, Hidir je probušio. Musa reče: “Zar si je probušio da se njeni putnici poguše? Učinio si stvarno ružan posao!”

Hidir reče: “Zar nisam rekao da ti nećeš imati strpljenja sa mnom.”

– Ne prekoravaj me što sam zaboravio – rekao je Musa, i ne tovari me mukom u mom poslu!

Potom su krenuli dalje, sreli jednog dječaka, koga Hidir ubi. Musa mu reče: “Zar ubi nevinnu dušu, koju nije trebalo ubiti. Zaista si učinio jedan ružan posao!”

Hidir reče: “Zar nisam rekao, da ti zaista nećeš moći sa mnom izdržati?” Musa reče: “Ako te poslije ovog još što upitam, ne pravi mi društvo. Ti svrno imaš moju ispriku.”

Zatim su krenuli dalje. Kada su došli stanovnicima jednog naselja, tražili su od njih hrane. Oni ih nisu htjeli ugostiti. Tu su našli jedan zid koji se htio srušiti, pa ga je Hidir ispravio. Musa reče: “Da si htio, mogao si za ovo uzeti nagradu.” On reče: “Ovdje je naš rastanak. Izložiti ću ti tumačenje onoga za šta nisi imao strpljenje. Ona lađa pripadala je siromašnim ljudima, koji su na moru radili, pa sam htio da joj nanese mahanu, jer je iza njih bio jedan vladar, koji sve ispravne lađe nasilno otimaše. Što se tiče onog dječaka, njegovi su roditelji dobri vjernici pa smo se pobožali, da ih on zavede u nevjerstvo i nepokornost Allahu. Htjeli smo da im njihov Gospodar to dijete zamijeni boljim i čistijim od njega, koje će biti milostivije. A što se tiče zida, on pripadaše dvojici siromašnih dječaka u gradu. Ispod zida bilo je njihovo zakopano blago. Otac im je bio dobar čovjek, pa je Gospodar tvoj htio da oni odrastu i izvade svoje blago. To je milost tvoga Gospodara. Ja to nisam učinio po svojoj odluci. To je objašnjenje onog zašto nisi imao strpljenja.”

Pri rastanku Musa je zamolio Hidra da mu štogod preporuči, a on mu reče:

O IZJAVI VJEROVJESNIKA, SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM: "ALLAHU, POUČI GA KNJIZI!"

بَابُ قَوْلِ النَّبِيِّ ﷺ اللَّهُمَّ عَلِّمَهُ الْكِتَابَ

75. PRIČAO NAM JE Ebu-Ma'mer, njemu ispričao Abdul-Varis, njemu Halid prenoseći od Ikrime, a ovaj od Ibni-Abbasa da je izjavio:

– Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prigrlio me je uz sebe i rekao: "Allahu moj, pouči ga Knjizi!"²

٧٥. حَدَّثَنَا أَبُو مَعْمَرٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ قَالَ حَدَّثَنَا خَالِدٌ عَنْ عِكْرَمَةَ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ ضَمَّنِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَقَالَ اللَّهُمَّ عَلِّمَهُ الْكِتَابَ .

"Ne traži nauku samo radi preporučivanja, nego radi njene primjene u svakodnevnom životu."

Neki učenjaci misle da je Hidir još živ i o tome navode razne zgode. Jedan broj učenjaka tvrdi da je on, iako je evlija Musaova doba, podložan prirodnim zakonima postojanja života na ovom svijetu i da je poslije minolog prosječnog vijeka svoga života umro.

Ovo se mišljenje podudara s kur'anskim učenjem: "Ve-ma dže'alna li bešerin min kablikel-hulde...", tj. "A nismo prije tebe dali nikome vječnog života..."

U istom smislu i Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: "... Na početku idućeg stoljeća neće biti nikoga od onih koji se danas nalaze na površini zemlje."

Prema tome, ako je Hidir i bio dugog života, on je krajem svoga vijeka završio svoj ovozemni život.

Iz hadisa se zaključuje:

- preporučljiva je solidna diskusija o svim pitanjima društveno-vjerskog života, a u spornim pitanjima treba se obraćati priznatim stručnjacima;
- čovjek treba stalno učiti, stručno se uzdizati i svojom spremom drugima koristiti;
- učen ne smije biti ohol nego skroman;
- za dalje putovanje treba se snabdjeti potrebnim rekvizitima, a posebno hranom;
- za nauku se treba žrtvovati, jer "bez muke nema nauke";
- obavještenje jedne vjerodostojne osobe je sasvim punovažno.

2 Iz hadisa se zaključuje:

- treba podstrekivati na učenje svih grana nauke, a posebno islamske;
- pohvalno je djecu milovati, zagrliti se s rodom i prijateljem kada dođu u posjetu ili se vrate sa putovanja.

KADA JE ISPRAVNO DA MALODOBNI SLUŠA (HADISE)?

76. PRIČAO NAM JE Isma'il b. Ebi-Uvejs, njemu Malik prenoseći od Ibni-Šihaba, on od Ubejdullaha b. Abdullaha b. Utbe, (a ovaj) od Abdullaha b. Abbasa, da je rekao:

“Krenuo sam (prema Mini) jašući na magarici, a bio sam skoro punoljetan. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjaše na Mini mimo zida, ja prođoh ispred jednog dijela reda (safa), pustih magaricu da pase i uđoh u red, i to mi nije zamjereno.”¹

77. PRIČAO MI JE Muhammed b. Jusuf, njemu ispričao Ebu-Mushir ovome Muhammed b. Harb, njemu Zubejdi prenoseći od Zuhrija, (on) od Ahmeda b. Rebija, da je izjavio:

“Upamtio sam od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, pljuskanje vodom iz kofe u moje lice kada mi je bilo pet godina.”²

بَابُ مَتَى يَصَحُّ سَمَاعُ الصَّغِيرِ

٧٦. حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي أُوَيْسٍ قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكٌ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُتْبَةَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ قَالَ أَقْبَلْتُ رَاكِبًا عَلَى حِمَارٍ أَتَانِ وَأَنَا يَوْمَئِذٍ قَدْ نَاهَزْتُ الْإِحْتِلَامَ وَرَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُصَلِّي بَيْنِي إِلَى غَيْرِ جِدَارٍ فَمَرَرْتُ بَيْنَ يَدَيْ بَعْضِ الصَّفِّ وَأَرْسَلْتُ الْأَتَانَ تَرْتَعُ فَدَخَلْتُ فِي الصَّفِّ فَلَمْ يُنْكَرْ ذَلِكَ عَلَيَّ.

٧٧. حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو مُشَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ حَرْبٍ حَدَّثَنِي الزُّبَيْدِيُّ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الرَّبِيعِ قَالَ عَقَلْتُ مِنَ النَّبِيِّ ﷺ حَجَّةً حَجَّهَا فِي وَجْهِي وَأَنَا ابْنُ خَمْسِ سِنِينَ مِنْ دَلْوٍ.

1 U prethodnom hadisu Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, zaželio je Ibni-Abbasu, radijallahu anhumu, razboritost, a u ovom se ističe punovažnost toga da osoba koja je blizu punoljetnosti sluša (prima) hadise, jer starost nije jedini odlučujući faktor za punovažnost izjave, nego i razboritost, shvaćanje i pamćenje dotične osobe. Vahidi ističe, da je Ibni-Abbas imao trinaest godina, kada je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, umro.

Jahja ibni Me'in smatra, da za punovažnost prenošenja tuđih izjava, prenosilac treba imati petnaest godina, jer su Ibni-Omera, radijallahu anhumu, ashabi vratili s uhudske bitke pod izgovorom da je mlad, jer tada nije imao petnaest godina.

Iz hadisa se zaključuje:

- punovažno je da vjerodostojni razboriti dječak sluša i prima hadise i za to nije uvjet potpuna kvalificiranost, za razliku od prenošenja (predavanja) hadisa drugima. Isti je kriterij kod robova, grešnika i nemuslimana;
- dozvoljeno je da čovjek prenese drugima neko znanje koje je naučio dok je bio mali;
- slušalac u toku hutbe može proći naprijed i sjesti na upražnjeno mjesto ako to neće nikome smetati;
- prolaz životinje ispred klanjača ne kvari namaz;
- namaz maloljetnika je punovažan;
- Muhammedova, sallallahu alejhi ve sellem, šutnja je znak odobrenja;
- sutra (zaštitni štap pred klanjačem) imama je istovremeno i sutra za sve one koji klanjaju za njim.

2 Iz hadisa se zaključuje:

- poslovi u kojima je učestvovao Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, bili su blagoslovljeni i napredni;
- mjerodavno je da malo dijete sluša hadise;
- dozvoljeno je šaliti se s djecom jer je to radio i Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem.

PUTOVANJE ZARAD TRAŽENJA NAUKE

Džabir b. Abdullah je putovao mjesec dana do Abdullaha b. Unejsa, samo za jednu izreku Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem.

78. PRIČAO NAM JE Ebul-Kasim Halid b. Halijj, kadija Himsa, i rekao da mu je ispričao Muhammed b. Harb, njemu Evza'i, a njega je obavijestio Zuhri prenoseći od Ubejdullaha b. Abdullaha b. Utbe b. Mes'uda, (on) od Ibnu-Abbasa, da su on i Hurr b. Kajs b. Hisn Fezari diskutovali o saputniku Musaovu i da je pokraj njih naišao Ubej b. Ka'b, koga je Ibni-Abbas pozvao i rekao: "Evo ja i ovaj moj drug diskutujemo o Musaovom saputniku za koga je Musa tražio načina da se s njim sastane, pa da li si ti čuo Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da ga spominje?"

– Da – reče Ubejj – čuo sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje ga spominje i kaže: "Dok je Musa bio s grupom Izraelićana, došao mu je jedan čovjek i upitao: 'Da li znaš ikoga učenijeg od tebe?'"

– Ne – odgovorio je Musa.

Potom je Uzvišeni Allah objavio Musau: "Svakako, ima naš rob Hidr."

Potom je Musa počeo tražiti načina da se s njim sastane a Allah mu je učinio ribu znakom, i rečeno mu je: "Kada izgubiš ribu, vrati se natrag, pa ćeš ga sigurno susresti!"

Musa je pratio trag ribe po moru i mladić (pratilac) Musaov reče Musau:

"Sjećaš li se kada smo se sklonili uz onu stijenu, ja sam stvarno zaboravio ribu, a samo šejtan mi je smetnuo s uma da ti to ranije spomenem."

– To je ono za čim tragamo – rekao je Musa.

Tada se vratiše slijedom svojih tragova i nađoše Hidra. A slučaj njih dvojice je bio ono što je Allah ispričao u Svojoj Knjizi.

بَابُ الْخُرُوجِ فِي طَلَبِ الْعِلْمِ

وَرَحَلَ جَابِرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ مَسِيرَةَ شَهْرٍ إِلَى عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَنَيْسٍ فِي حَدِيثٍ وَاحِدٍ .

٧٨. حَدَّثَنَا أَبُو الْقَاسِمِ خَالِدُ بْنُ خَلِيٍّ قَاضِي حُمْصَ قَالَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حَرْبٍ قَالَ حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ أَخْبَرَنَا الزُّهْرِيُّ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُتْبَةَ بْنِ مَسْعُودٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّهُ تَمَارَى هُوَ وَالْحُرُّ بْنُ قَيْسٍ بْنِ حِصْنِ الْفَزَارِيِّ فِي صَاحِبِ مُوسَى فَمَرَّ بِهِمَا أَبِي بْنُ كَعْبٍ فَدَعَاهُ ابْنُ عَبَّاسٍ فَقَالَ إِنِّي تَمَارَيْتُ أَنَا وَصَاحِبِي هَذَا فِي صَاحِبِ مُوسَى الَّذِي سَأَلَ السَّبِيلَ إِلَى لُقْيِهِ هَلْ سَمِعْتَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَذْكُرُ شَأْنَهُ فَقَالَ أَبِي نَعَمْ سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَذْكُرُ شَأْنَهُ يَقُولُ بَيْنَمَا مُوسَى فِي مَلَأٍ مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ إِذْ جَاءَهُ رَجُلٌ فَقَالَ أَتَعْلَمُ أَحَدًا أَعْلَمَ مِنْكَ قَالَ مُوسَى لَا فَأَوْحَى اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ إِلَى مُوسَى بَلَى عَبْدُنَا خَضِرٌ فَسَأَلَ السَّبِيلَ إِلَى لُقْيِهِ فَجَعَلَ اللَّهُ لَهُ الْحُوتَ آيَةً وَقِيلَ لَهُ إِذَا فَقَدْتَ الْحُوتَ فَارْجِعْ فَإِنَّكَ سَتَلْقَاهُ فَكَانَ مُوسَى صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ يَتَّبِعُ أَثَرَ الْحُوتِ فِي الْبَحْرِ فَقَالَ فَتَى مُوسَى لِمُوسَى (أَرَأَيْتَ إِذْ أَوَيْنَا إِلَى الصَّخْرَةِ فَإِنِّي نَسِيتُ الْحُوتَ وَمَا أَنْسَانِيهِ إِلَّا الشَّيْطَانُ أَنْ أَذْكُرَهُ) قَالَ مُوسَى (ذَلِكَ مَا كُنَّا نَبْغِي فَارْتَدَّا عَلَى آثَارِهِمَا قَصَصًا) فَوَجَدَا خَضِرًا فَكَانَ مِنْ شَأْنِهِمَا مَا قَصَّ اللَّهُ فِي كِتَابِهِ .

VRIJEDNOST ONOGA KO NAUČI I DRUGE POUČAVA

79. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Ala', njemu Hammad b. Usame prenoseći od Burejda b. Abdullaha, (ovaj) od Ebu-Burde, on od Ebu-Musaa, (a ovaj) od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao:

“Uputa s kojom me je Allah poslao i nauka jesu kao obilna plodna kiša koja padne na zemlju.”

Bude (mehke) plodne zemlje koja primi vodu i urodi travom i mnogim drugim zelenilom, a ima i tvrdih (neplodnih) zemalja koje ne upiju vodu (zadrže je na sebi) i Allah daje da se njome ljudi koriste: piju, napajaju stoku i siju (ono što se može posijati); a padne i na druge predjele, ravnice, koje ne zadržavaju vodu i ne urode nikakvom travom.

Ovo je primjer za onoga ko je spoznao Allahovu vjeru i koristi ono s čim me je Allah poslao, pa nauči i druge poučava; i primjer za onoga koji za spoznaju nije ni glave podigao niti prihvatio Allahovu uputu s kojom sam poslan.”

Ebu-Abdullah (Buhari) kaže da je Ishak rekao: "... a ima jedna vrsta zemlje koja 'upija vodu' (umjesto koja 'prima vodu')."

“Ka'un” je ravan koju prekrije (i u kojoj se ne zadrži) voda, a “safsafun” je ravnica.¹

بَابُ فَضْلِ مَنْ عِلِمَ وَعِلَّمَ

٧٩. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَلَاءِ قَالَ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ أَسَامَةَ عَنْ بُرَيْدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِي بُرْدَةَ عَنْ أَبِي مُوسَى عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ مَثَلُ مَا بَعَثَنِي اللَّهُ بِهِ مِنَ الْهُدَى وَالْعِلْمِ كَمَثَلِ الْغَيْثِ الْكَثِيرِ أَصَابَ أَرْضًا فَكَانَ مِنْهَا نَقِيَّةٌ قَبِلَتِ الْمَاءَ فَأَنْبَتَتِ الْكَلَّا وَالْعُشْبَ الْكَثِيرَ وَكَانَتْ مِنْهَا أَجَادِبُ أَمْسَكَتِ الْمَاءَ فَفَنَعَ اللَّهُ بِهَا النَّاسَ فَشَرِبُوا وَسَقَوْا وَزَرَعُوا وَأَصَابَتْ مِنْهَا طَائِفَةٌ أُخْرَى إِنَّمَا هِيَ قِيعَانٌ لَا تُمْسِكُ مَاءً وَلَا تُنْبِتُ كَلًّا فَذَلِكَ مَثَلُ مَنْ فَقَهُ فِي دِينِ اللَّهِ وَنَفَعَهُ مَا بَعَثَنِي اللَّهُ بِهِ فَعِلِمَ وَعِلَّمَ وَمَثَلُ مَنْ لَمْ يَرْفَعْ بِذَلِكَ رَأْسًا وَلَمْ يَقْبَلْ هُدَى اللَّهِ الَّذِي أُرْسِلْتُ بِهِ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ قَالَ إِسْحَاقُ وَكَانَ مِنْهَا طَائِفَةٌ قَبِلَتِ الْمَاءَ قَاعٌ يَغْلُوهُ الْمَاءُ وَالصَّفْصَفُ الْمُسْتَوِي مِنَ الْأَرْضِ .

¹ U navedenom hadisu porede se osobe u njihovom odnosu naspram upute (islama) i znanja – s vrstama zemlje. Prema hadisu tri su vrste tla – zemlje, kojima odgovaraju tri vrste ljudi; jedni prime nauku i nauče koliko im je potrebno, ali je ne prenose drugima; drugi je nauče i druge poučavaju; i treći, koji ne uče, pa su ostali neznani. Ovi posljednji slični su neplodnoj pustari. Nevevi iz gornje komparacije zaključuje da postoje tri vrste ljudi, koji su slični izloženim kategorijama zemlje. Jedna vrsta zemlje prima vodu, koristi je i zaodjene se poslije sušnog vremena bujnim zelenilom, žitom i travom, čim se koriste ljudi i životinje. Ovoj zemlji slični su ljudi, koji primaju savjete, uče i druge poučavaju. Oni su korisni i sebi i drugima. Druga vrsta zemlje je sama po sebi neplodna i nekorisna, ali je njena korist u tome, što u sebi sadrži vlagu i čuva viškove vode, koje iskorištavaju ljudi, biljke i životinje. Ovoj zemlji slični su ljudi ograničene spoznaje, koji se svojim znanjem dovoljno ne koriste. Oni svoje znanje čuvaju, ali ga konačno predaju i drugima, koji ga koriste u svom i općem društvenom interesu. Ovo su djelimično korisni ljudi i zaslužuju odgovarajuću pažnju. Treća vrsta zemlje je potpuno neproduktivna, ne prima vodu, nit je u sebi zadržava. Ovoj zemlji liče ljudi duševno nesređeni, neuki i intelektualno zaostali. Njih nauka ne interesuje, ne uče i nemaju drugome šta prenijeti.

IŠČEZAVANJE NAUKE I POJAVA NEZNANJA

Rebija (b. Ebu-Abdur-Rahman) je rekao: “Ko ima kod sebe bilo što znanja, ne smije se upropaštavati.”²

80. PRIČAO NAM JE Imran b. Mejsere i kazao da je njemu prenio Abdul-Varis od Ebu-Tejjaha, (a on) od Enesa b. Malika, koji je rekao:
– Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao je: “Stvarni predznaci časa propasti svijeta su: iščezavanje nauke, ustaljivanje neznanja, uživanje alkohola i pojava bluda i prostitucije.”³

81. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Jahja prenoseći od Šu'be, (on) od Katade, (a ovaj) od Enesa da je izjavio:
– Ispričat ću vam zaista jedan hadis koga vam poslije mene niko neće kazati. Čuo sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje kaže: “Predznaci časa propasti svijeta su: opadanje nauke, pojava neznanja, nemorala i namnožavanje ženskog spola, a smanjenje muškaraca toliko da će biti jedan staratelj na pedeset žena.”⁴

بَابُ رَفْعِ الْعِلْمِ وَظُهُورِ الْجَهْلِ

وَقَالَ رَبِيعَةُ لَا يَنْبَغِي لِأَحَدٍ عِنْدَهُ شَيْءٌ مِنَ الْعِلْمِ أَنْ يُضَيِّعَ نَفْسَهُ .

٨٠. حَدَّثَنَا عِمْرَانُ بْنُ مَيْسَرَةَ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ عَنْ أَبِي التَّيَّاحِ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِنَّ مِنْ أَشْرَاطِ السَّاعَةِ أَنْ يُرْفَعَ الْعِلْمُ وَيَثْبُتَ الْجَهْلُ وَيُشْرَبَ الْخَمْرُ وَيَظْهَرَ الزَّنا .

٨١. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ شُعْبَةَ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ لِأَحَدِثْكُمْ حَدِيثًا لَا يُحَدِّثُكُمْ أَحَدٌ بَعْدِي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ مِنْ أَشْرَاطِ السَّاعَةِ أَنْ يَقِلَّ الْعِلْمُ وَيَظْهَرَ الْجَهْلُ وَيَظْهَرَ الزَّنا وَتَكْثُرَ النِّسَاءُ وَيَقِلَّ الرِّجَالُ حَتَّى يَكُونَ لِحَمْسِينَ امْرَأَةً الْقَيِّمُ الْوَاحِدُ .

² Tako što će se prestati baviti naukom i neće drugima koristiti i podučavati ih. (prim. rec.)

³ Ranije je bilo riječi o vrlini učenih koji druge poučavaju, a sada se upozorava na indiferentnost ljudi prema nauci i zanemarivanju poučavanja.

Rebi' svojom izjavom upozorava učene ljude da se maksimalno angažuju na poučavanju drugih, da svoje znanje ne skrivaju nego ga prenose drugima, u protivnom past će u zaborav i sebe upropastiti.

Učeni trebaju svoje sposobnosti i svoje stečeno znanje prenositi na druge, a posebno na mlade. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, ukazao je samo na neke simptome propasti ljudskog društva. Odati se jednom od tih poroka, znači krenuti rubu propasti, a ogreznuti u sve četiri, jeste srljanje u ponor. Neznanje je najveći čovjekov neprijatelj. Nauke neće nestati, ali će postepeno izumirati učeni ljudi, i kada ne bude bilo njih, narod će za rukovodioce birati neznalice; ljudi će im se obraćati za savjete i oni će im davati odgovore. Tako će se svijet zavoditi i voditi rubu propasti.

⁴ Navedeni hadis Enes b. Malik iznio je u Basri, želeći podstaknuti ljude na učenje i stručno uzdizanje i upozorio na štetne posljedice po vjeru, moral, čuvanje časti porodice i pošteno stečene imovine. Neznanje otežava objektivno shvaćanje života i vjere, alkohol uništava zdravlje, imetak, porodicu i ugled; opadanje muškog stanovništva dovodi do poremećaja spolne strukture društva, a pojava nemorala do propasti porodice. Pomanjkanje muškaraca može biti i posljedica ratne pogibije, društvenih nereda i međusobno bratoubilačkih ratova poslije kojih obično zavlada bijeda, glad, nemoral i razne epidemije, što dovodi do slabljenja snage zajednice.

VRIJEDNOST NAUKE

82. PRIČAO NAM JE Seid b. Ufejz i kazao da je njemu ispričao Lejs, ovome Ukajl prenoseći od Ibnu-Šihaba, (ovaj) od Hamze b. Abdullaha b. Omera, da je Ibni-Omer kazao:

- Čuo sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kada je izjavio: “Dok sam spavao, donesena mi je posuda mlijeka iz koje sam pio toliko da sam osjetio kako mi se žeđ gasi, kao da mi na nokte izlazi. Ostatak sam dao Omeru b. Hattabu.”
- Allahov Poslaniče, kako si to (sanjanje) protumačio? – upitali su (prisutni).
- Nauka – odgovorio je on.¹

DAVANJE ODGOVORA (FETVE) SA JAHACE ŽIVOTINJE ILI NEČEG DRUGOG

83. PRIČAO NAM JE Ismail, njemu Malik prenoseći od Ibnu-Šihaba, (on) od Isaa b. Talhe b. Ubejdullaha, (ovaj) od Abdullaha b. Amra b. Asa da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zastao za vrijeme Oprosnog hadža na Mini zbog svijeta koji ga pitaše (za vjerske obrede). Tako mu je pristupio jedan čovjek i rekao:

- Nisam znao (propis) pa sam obrijao glavu prije nego sam kurban zaklao?
- Nema grijeha, zakolji (sada)! – odgovorio je (Muhammed).
- Potom dođe drugi i reče: “Nisam znao, pa sam zaklao kurban prije nego sam bacio kamenčiće (na Mini)?”
- Nema grijeha, baci (sada) – kazao je on.
- Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, nije bio upitan nizašto što je učinjeno ranije, niti za nešto što je učinjeno kasnije, a da nije odgovorio: “Nema grijeha, učini (sada)!”²

بَابُ فَضْلِ الْعِلْمِ

٨٢. حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عُفَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنِي اللَّيْثُ قَالَ حَدَّثَنِي عُقَيْلٌ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ هَمَزَةَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ أَنَّ ابْنَ عُمَرَ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ بَيْنَا أَنَا نَائِمٌ أُتِيتُ بِقَدَحٍ لَبَنٍ فَشَرِبْتُ حَتَّى إِنِّي لَأَرَى الرَّيَّ يَخْرُجُ فِي أَظْفَارِي ثُمَّ أُعْطِيتُ فَضْلِي عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ قَالُوا فَمَا أَوْلَتْهُ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ الْعِلْمُ.

بَابُ الْفَتْنَةِ وَهُوَ وَاقِفٌ عَلَى الدَّائِبَةِ وَغَيْرِهَا

٨٣. حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكٌ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عِيسَى بْنِ طَلْحَةَ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ وَقَفَ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ بِمَنْىَ لِلنَّاسِ يَسْأَلُونَهُ فَجَاءَهُ رَجُلٌ فَقَالَ لَمْ أَشْعُرْ فَحَلَقْتُ قَبْلَ أَنْ أَذْبَحَ فَقَالَ أَذْبَحْ وَلَا حَرَجَ فَجَاءَ آخَرُ فَقَالَ لَمْ أَشْعُرْ فَنَحَرْتُ قَبْلَ أَنْ أَرْمِيَ قَالَ أَرُمْ وَلَا حَرَجَ فَمَا سُئِلَ النَّبِيُّ ﷺ عَنْ شَيْءٍ قُدِّمَ وَلَا أُخِّرَ إِلَّا قَالَ أَفْعَلْ وَلَا حَرَجَ.

¹ Pijenje mlijeka u snu Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, usporedio je s učenjem i prikupljanjem znanja zbog približno istovjetne koristi za pojedinca i zajednicu. Mlijeko je hrana za tijelo, a nauka za dušu. Mlijeko je izuzetno povoljna hrana za fizičko razvijanje tijela i tjelesne snage, a nauka za duševno uzdizanje. Završna misao hadisa ukazuje na oštroumnost, dalekovidnost, znanje i iskustvo Omera, radijallahu anhu.

² Iz navedenog hadisa se razabire:
– dozvoljeno je stručnjaka pitati za objašnjenje nejasnih problema, bio on u kući ili van nje, bilo da stoji ili sjedi;

DAVANJE DECIZIJA (FETVI) ZNAKOM RUKE ILI GLAVE

84. PRIČAO NAM JE Musa b. Isma'il, njemu ispričao Vuhejb, ovome Ejjub prenoseći od Ikrima, (a on) od Ibni-Abbasa, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, bio pitan za vrijeme svoga (Oprosnog) hadža. Neko je rekao:

– Zaklao sam kurban prije nego sam bacio kamenčiće?

On je, potom, pokazao svojom rukom i rekao: “Nema grijeha.”

Neko je opet rekao: “Obrijao sam glavu prije klanja kurbana?”

On opet pokaza svojom rukom (rekavši): “Nema grijeha.”

85. PRIČAO NAM JE Mekki b. Ibrahim i rekao da ga je obavijestio Hanzale b. Ebi-Sufjan prenoseći od Salima da je rekao:

– Čuo sam Ebu-Hurejru da prenosi od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao: “Znanja će nestati, neznanje i smutnje će se pojaviti, a zlo (el-herdžu) će se umnožiti.”

– Allahov Poslaniče, šta je “herdž”? – upitao je neko.

“Ovo”, učinivši pokret rukom pa je još i izvrnu, kao da je mislio na ubijanje.

86. PRIČAO NAM JE Musa b. Isma'il, njemu Vuhejb, ovome Hišam prenoseći od Fatime, a ona od Esme da je rekla:

– Došla sam Aiši, a ona klanjaše. Potom sam upitala: “Šta je ovom svijetu?”

بَابُ مَنْ أَجَابَ الْفُتْيَا بِإِشَارَةِ الْيَدِ وَالرَّأْسِ

٨٤. حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنَا وَهَيْبٌ قَالَ حَدَّثَنَا أَيُّوبُ عَنْ عِكْرِمَةَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ سُئِلَ فِي حَجَّتِهِ فَقَالَ ذَبَحْتُ قَبْلَ أَنْ أَرْمِيَ فَأَوْمَأَ بِيَدِهِ قَالَ وَلَا حَرَجَ قَالَ حَلَقْتُ قَبْلَ أَنْ أَدْبَحَ فَأَوْمَأَ بِيَدِهِ وَلَا حَرَجَ .

٨٥. حَدَّثَنَا الْمَكِّيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ أَخْبَرَنَا حَنْظَلَةُ بْنُ أَبِي سُفْيَانَ عَنْ سَالِمٍ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ يُقْبَضُ الْعِلْمُ وَيَظْهَرُ الْجَهْلُ وَالْفِتْنُ وَيَكْثُرُ الْهَرْجُ قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَا الْهَرْجُ فَقَالَ هَكَذَا بِيَدِهِ فَحَرَفَهَا كَأَنَّهُ يُرِيدُ الْقَتْلَ .

٨٦. حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنَا وَهَيْبٌ قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامٌ عَنْ فَاطِمَةَ عَنْ أَسْمَاءَ قَالَتْ أَتَيْتُ عَائِشَةَ وَهِيَ تُصَلِّي فَقُلْتُ مَا شَأْنُ

– pri držanju predavanja i davanju odgovora, učenjak može biti na uzdignutijem mjestu da ga prisutni mogu što bolje vidjeti i čuti;

– redoslijed spomenutih postupaka obreda hadža je sunnet ili vadžib. Učenjaci šafijskog i Ahmed ibnu Hanbelovog pravca smatraju konkretni redoslijed sunnetom, dok Ebu-Hanife i Malik vadžibom, i učini li se poremećaj, treba zaklati kurban.

Ona pokaza na nebo. Svijet je upravo stajao (u namazu) i dodade: “Slava Allahu!”

– Je li to nekakav znak? – upitah, a ona pokaza glavom, tj. “da”.

Stajala sam dok me nije počela obuzimati nesvjestica, pa sam polila svoju glavu vodom. Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, zahvalio je Allahu i pohvalio Ga, a onda rekao: “Nema ničeg što mi nije prikazano da ga nisam sagledao u ovom svom položaju, pa čak i sami Džennet i Džehennem.”

– Objavljeno mi je da ćete u svojim grobovima biti iskušani, poput ili približno – ne znam koja je od ta dva izraza, (kaže Fatima), upotrijebila Esma – iskušenju lašca, Dedždžala u kojima će se pitati: – Šta znaš o onom čovjeku (Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem)?

– Što se tiče vjernika, ili onoga ko ima čvrsto uvjerenje – ne znam koji je od ova dva izraza upotrijebila Esma – odgovorit će: “To je Muhammed, Allahov poslanik, koji nam je donio jasne dokaze i uputu. Mi smo mu se odazvali i slijedili ga. To je Muhammed” – izgovorit će tri puta.

Tada će mu se reći: “Spavaj ugodno! Znali smo da si ti u njega vjerovao.”

Međutim, licemjerac ili koji je sumnjao (u Objavu), ne znam koji je izraz Esma stvarno upotrijebila, odgovorit će: “Ne znam. Čuo sam da svijet nešto govori, pa sam i ja to govorio.”¹

النَّاسِ فَأَشَارَتْ إِلَى السَّمَاءِ فَإِذَا النَّاسُ قِيَامٌ
فَقَالَتْ سُبْحَانَ اللَّهِ قُلْتُ آيَةً فَأَشَارَتْ بِرَأْسِهَا
أَيَّ نَعَمٍ فَقُمْتُ حَتَّى تَجَلَّيَ الْغَشِيُّ فَجَعَلْتُ
أَصْبُ عَلَى رَأْسِي الْمَاءَ فَحَمِدَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ النَّبِيَّ
ﷺ وَأَثْنَى عَلَيْهِ ثُمَّ قَالَ مَا مِنْ شَيْءٍ لَمْ أَكُنْ أَرِيئُهُ
إِلَّا رَأَيْتُهُ فِي مَقَامِي حَتَّى الْجَنَّةُ وَالنَّارُ فَأَوْحَى
إِلَيَّ أَنْكُمْ تُفْتَنُونَ فِي قُبُورِكُمْ مِثْلَ أَوْ قَرِيبَ لَا
أَدْرِي أَيَّ ذَلِكَ قَالَتْ أَسْمَاءُ مِنْ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ
الدَّجَالِ يُقَالُ مَا عَلِمْتُكَ بِهَذَا الرَّجُلِ فَأَمَّا الْمُؤْمِنُ
أَوِ الْمُؤْمِنَةُ لَا أَدْرِي بِأَيِّهَا قَالَتْ أَسْمَاءُ فَيَقُولُ هُوَ
مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ جَاءَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَاهْدَى فَاجْتَبَيْنَا
وَاتَّبَعْنَا هُوَ مُحَمَّدٌ ثَلَاثًا فَيُقَالُ نَمَّ صَالِحًا قَدْ عَلِمْنَا
إِنْ كُنْتَ لِمُوقِنًا بِهِ وَأَمَّا الْمُنَافِقُ أَوِ الْمُرْتَابُ لَا أَدْرِي
أَيَّ ذَلِكَ قَالَتْ أَسْمَاءُ فَيَقُولُ لَا أَدْرِي سَمِعْتُ
النَّاسَ يَقُولُونَ شَيْئًا فَقُلْتُ .

¹ Iz hadisa se zaključuje:

– Džennet i Džehennem već postoje. To je mišljenje svih sljedbenika sunneta (ehlis-sunne vel-džema'a). Na to nas upućuju značenja brojnih ajeta i hadisa.

Neke mutezilije imaju suprotno mišljenje. Oni smatraju da Džennet i Džehennem još ne postoje, nego će se stvoriti tek na Dan obračuna. Boravak Adema i Havve u Džennetu tumače običnim življenjem i boravkom u plodnoj bašči nekog kraja zemlje, s raznovrsnim voćem, povrćem i ostalim materijalnim dobrima.

Ebu-Bekr b. El-Arebi misli, da Džennet i Džehennem postoje negdje van područja našeg sunčanog sistema. Zabilježeno je kako su neki Jevreji razgovarali sa halifom Omerom o ajetu: ve džennetin 'arduhes-semavatu vel-erdu (i Džennetu prostranom kao nebesa i Zemlja), i rekli: “Gdje se nalazi Džehennem?”

“A gdje bude dan, kada se spusti noć, odnosno gdje bude noć, kada se pojavi dan?”, odgovorio je Omer;

– zagrobna kazna je stvarnost. To je mišljenje predstavnika sljedbenika sunneta (ehlis-sunne vel-džema'a);

– pojava Dedždžala, lažljivca, koji će svojom propagandom zavoditi svijet na stranputicu, stvarna je činjenica.

VJEROVJESNIKOVO, SALLALLAHU
ALEJHI VE SELLEM, PODSTREKIVANJE
DELEGACIJE (PLEMENA) ABDUL-KAJSA
DA ZAPAMTI PRINCIPE ISLAMSKOG
VJEROVANJA I ZNANJA I OBAVIJESTI
ONE IZA SEBE

Malik b. Huvejris kazao je:

– Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao nam je: “Vratite se svojim kućanima i poučavajte ih!”

87. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Beššar, njemu Gunder, a ovome Šu'be prenoseći od Ebu-Džemre koji je kazao:

– Bio sam posrednik u prenošenju govora između Ibnu-Abbasa i svijeta, pa je rekao: “Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, došla je delegacija plemena Abdul-Kajsa pa je on rekao:

– Ko je delegacija – ili ko je narod?

– Rebija (Abdul-Kajs)² – odgovorili su.

– Dobro došli, narode – ili, delegaciju – neponiženi i bez kajanja! – kazao je on.

– Mi smo ti došli – odgovoriše oni – iz dalekog kraja. Između nas i tebe je nevjerničko pleme Mudar i možemo ti doći samo u kojem svetom mjesecu, pa naredi nam nešto što ćemo saopćiti onima iza nas, i što će nas uvesti u Džennet!

On im je, potom, naredio četvero, a zabranio četvero.

بَابُ تَحْرِيطِ النَّبِيِّ ﷺ وَفَدَّ عَبْدِ الْقَيْسِ عَلَى أَنْ
يَحْفَظُوا الْإِيمَانَ وَالْعِلْمَ وَيُخْبِرُوا مَنْ وَرَاءَهُمْ

وَقَالَ مَالِكُ بْنُ الْحُوَيْرِثِ قَالَ لَنَا النَّبِيُّ ﷺ ارْجِعُوا
إِلَى أَهْلِيكُمْ فَعَلَّمُوهُمْ .

٨٧. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ قَالَ حَدَّثَنَا غُنْدَرٌ قَالَ
حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ أَبِي جَمْرَةَ قَالَ كُنْتُ أُتْرَجِمُ بَيْنَ
ابْنِ عَبَّاسٍ وَبَيْنَ النَّاسِ فَقَالَ إِنَّ وَفَدَ عَبْدِ الْقَيْسِ
أَتَوْا النَّبِيَّ ﷺ فَقَالَ مَنْ الْوَفْدُ أَوْ مِنَ الْقَوْمِ قَالُوا
رَبِيعَةُ فَقَالَ مَرْحَبًا بِالْقَوْمِ أَوْ بِالْوَفْدِ غَيْرَ خَزَايَا
وَلَا نَدَامَى قَالُوا إِنَّا نَأْتِيكَ مِنْ شُقَّةٍ بَعِيدَةٍ وَبَيْنَنَا
وَبَيْنَكَ هَذَا الْحَيُّ مِنْ كُفَّارٍ مُضَرٍّ وَلَا نَسْتَطِيعُ أَنْ
نَأْتِيكَ إِلَّا فِي شَهْرِ حَرَامٍ فَمَرْنَا بِأَمْرٍ نَخْبِرُ بِهِ مَنْ
وَرَاءَنَا نَدْخُلُ بِهِ الْجَنَّةَ فَأَمَرَهُمْ بِأَرْبَعٍ وَنَهَاهُمْ
عَنْ أَرْبَعٍ أَمَرَهُمْ بِالْإِيمَانِ بِاللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ وَحَدَّ

– kolektivno klanjati namaz pri pomračenju Sunca ili Mjeseca spada u sunnet (praksu Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Ovom namazu mogu prisustvovati i žene;

– dozvoljeno je klanjača upitati za nešto hitno i važno, a on da odgovori manjim pokretom glave;

– u namazu se ne smije ništa govoriti, osim citiranja određenih kur'anskih tekstova na arapskom jeziku;

– neznatna aktivnost ili pokret učinjen u namazu ne kvari namaz;

– žena može glasnijim izgovaranjem riječi subhanallah upozoriti prisutne žene na eventualnu opasnost, ali ako su prisutni i muškarci bolje je da to učini pljeskanjem desne ruke po lijevoj;

– poslije završenog namaza pri pomračenju (Sunca) poželjno je i korisno održati prigodno predavanje (hutbu);

– trenutna nesvjestica ili ošamućenost u kojoj se ne izgubi svijest ne kvari abdest.

2 Abdul-Kajs je jedan od sinova Rebija. (prim. rec.)

Naredio im je vjerovanje u jednog Uzvišenog Allaha i upitao: “Znate li kako se manifestuje vjerovanje u Allaha Jedinoga?”

Allah i Njegov Poslanik najbolje znaju – odgovoriše.

– Očitovanjem – reče on – da nema drugog Boga osim Jedinog Allaha i da je Muhammed, zaista, Allahov poslanik, obavljanjem namaza, davanjem zekata, pošćenjem mjeseca ramazana i davanjem petine ratnog plijena; a Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio im je držanje sokova bilo u vodenoj tikvi (susku), vrču i posudi podmazanoj smolom.

Šu'be je rekao:

– Ebu-Džemre je nekad govorio “iz posude od palminog panja”, a ponekad “katranisane posude”, i još kazao: “Zapamtite to i prenesite onim iza vas!”¹

PUTOVANJE U SVRHU TRAŽENJA ODGOVORA NA ISKRSLO PITANJE I POUČAVANJE SVOJIH KUĆANA

88. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Mukatil Ebul-Hasan i kazao da ga je obavijestio Abdullah, njega Omer b. Seid b. Ebu-Husejn, njemu kazivao Abdullah b. Mulejke prenoseći od Ukbe b. Harisa da je on oženio kćerku Ebu-Ihaba b. Aziza, pa mu je došla jedna žena i rekla:

– Ja sam zadojila Ukbu (tebe) i onu koju je oženio.

– Ne znam da si me zadojila, a nisi me u tom ni obavijestila – kazao je Ukba.

On je tada uzjahao (jahalicu), krenuo Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, koji je bio u Medini i upitao ga za nastali slučaj. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odgovorio je:

قَالَ هَلْ تَذَرُونَ مَا الْإِيمَانُ بِاللَّهِ وَخَدَهُ قَالُوا اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ قَالَ شَهَادَةُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ وَإِقَامُ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءُ الزَّكَاةِ وَصَوْمُ رَمَضَانَ وَتُعْطُوا الْخُمْسَ مِنَ الْمَغْنَمِ وَنَهَاهُمْ عَنِ الدُّبَاءِ وَالْحَتَمِ وَالْمَرْفَةِ قَالَ شُعْبَةُ رَبِّمَا قَالَ النَّفِيرِ وَرَبِّمَا قَالَ الْمُقِيرِ قَالَ أَحْفَظُوهُ وَأَخْبِرُوهُ مَنْ وَرَاءَكُمْ .

بَابُ الرِّحْلَةِ فِي الْمَسَآلَةِ النَّازِلَةِ وَتَعْلِيمِ أَهْلِهِ

٨٨. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُقَاتِلٍ أَبُو الْحَسَنِ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ قَالَ أَخْبَرَنَا عُمَرُ بْنُ سَعِيدٍ بْنُ أَبِي حُسَيْنٍ قَالَ حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي مُلَيْكَةَ عَنْ عُقْبَةَ بْنِ الْحَارِثِ أَنَّهُ تَزَوَّجَ ابْنَةَ لِأَبِي إِهَابٍ بْنِ عَزِيزٍ فَاتَتْهُ امْرَأَةٌ فَقَالَتْ إِنِّي قَدْ أَرْضَعْتُ عُقْبَةَ وَالَّتِي تَزَوَّجَ فَقَالَ لَهَا عُقْبَةُ مَا أَعْلَمُ أَنَّكَ أَرْضَعْتَنِي وَلَا أَخْبَرْتَنِي فَرَكِبَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ بِالْمَدِينَةِ فَسَأَلَهُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ كَيْفَ وَقَدْ قِيلَ فَفَارَقَهَا عُقْبَةُ وَنَكَحَتْ زَوْجًا غَيْرَهُ .

¹ Ibnu-Bettal kaže da je svaki musliman, koji od drugog nešto nauči i čuje, dužan to znanje i stečeno iskustvo prenijeti drugom. Ovo je u prvim danima širenja islama smatrano prvostepenom individualnom dužnošću, a briga za kulturno-prosvjetnim uzdizanjem članova porodice, još, također, obaveza svakog pojedinca.

“Kako to (da je oženiš), a pričalo se (da ti je sestra po mlijeku)!”

Ukbe je odmah pusti i ona stupi u brak s drugim muškarcem.²

NAIZMJENIČNO TRAŽENJE NAUKE

89. PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman i rekao da ga je obavijestio Šu‘ajb prenoseći od Zuhrija..., a preko drugog niza prenosilaca Ebu-Abdullah (Buhari) kaže, da je Ibnu-Vehb rekao da je njemu rekao Junus prenoseći od Ibni-Šihaba, (on) od Ubejdullaha b. Abdullaha b. Ebu-Sevra, (ovaj) od Abdullaha b. Abbasa, a on od Omera da je izjavio:

– Ja i moj susjed Ensarija stanovali smo u Benu-Umejje b. Zejd (plemenu), a to je jedno naselje na pobriježjima Medine (‘avali), pa smo naizmjenično silazili do Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. On bi silazio jednog dana, a drugog ja. Kada bih ja silazio, donosio bih obavijest toga dana o Allahovoj objavi i o ostalom, a kada bi on silazio činio bi isto tako. Tako na dan svoje rede sišao je moj drug Ensarija i kasnije snažno zalupao na moja vrata, govoreći: “Da li je on tamo?” Ja sam se uplašio, izašao pred njega, a on reče: “Dogodila se velika stvar! Unišao sam Hafsi – kazuje Omer dalje – a ona plače.” Upitah: “Je li vas Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, pustio?”

بَابُ التَّنَاوُبِ فِي الْعِلْمِ

٨٩. حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ
ح قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ وَقَالَ ابْنُ وَهْبٍ أَخْبَرَنَا يُونُسُ
عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي
ثَوْرٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ عَنْ عُمَرَ قَالَ كُنْتُ
أَنَا وَجَارٌ لِي مِنَ الْأَنْصَارِ فِي بَنِي أُمَيَّةَ بْنِ زَيْدٍ
وَهِيَ مِنْ عَوَالِي الْمَدِينَةِ وَكُنَّا نَتَنَاوَبُ التَّرْوِلَ عَلَى
رَسُولِ اللَّهِ ﷺ يَنْزِلُ يَوْمًا وَأَنْزِلُ يَوْمًا فَإِذَا نَزَلَتْ
جِئْتُهُ بِخَبَرِ ذَلِكَ الْيَوْمِ مِنَ الْوَحْيِ وَغَيْرِهِ وَإِذَا
نَزَلَ فَعَلْتُ مِثْلَ ذَلِكَ فَنَزَلَ صَاحِبِي الْأَنْصَارِيُّ
يَوْمَ نَوْبَتِهِ فَضْرَبَ بَابِي ضَرْبًا شَدِيدًا فَقَالَ أَتَمَّ هُوَ
فَفَزِعْتُ فَخَرَجْتُ إِلَيْهِ فَقَالَ قَدْ حَدَّثَ أَمْرٌ عَظِيمٌ
قَالَ فَدَخَلْتُ عَلَى حَفْصَةَ فَإِذَا هِيَ تَبْكِي فَقُلْتُ

2 Iz hadisa se zaključuje:

– musliman je dužan kloniti se poslova za koje nije siguran da su dozvoljeni, a dužan je tražiti nauku i druge na to nukati dok je živ.

Ša‘bi kaže: “Putovanje sa sjevera Sirije na krajnji jug Jemena ne treba smatrati uzaludnim ako se saznala i naučila makar jedna riječ koja će čovjeku koristiti.”

Po mišljenju Ahmeda ibnu Hanbela punovažno je svjedočenje dojlje u vezi sa zadajanjem tuđeg djeteta, a Malik kaže: “Svjedočenje dojlje punovažno je samo ako je zadajanje poznato bilo rodbini djeteta ili susjedima. Ebu-Hanife ovakvo svjedočenje dojlje nikako ne uvažava o konkretnom pitanju. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, upozorio je Ukbu samo radi izbjegavanja posla sumnjive prirode, a ne što je bio posve siguran u izjavu dojlje.

Pravnici šafijske škole smatraju da se svjedočenje dojlje ne može uvažiti ako ga ona iznosi radi eventualne naplate svoga truda ili nekog drugog ličnog interesa. U protivnom, jedni njihovi pravници smatraju da se svjedočenje dojlje može uvažiti, a drugi da se ono treba odbiti. Inače, za punopravno svjedočenje potrebna je izjava dvojice poznatih muškaraca ili jednog muškarca i dviju žena.

– Ne znam – odgovori.

Potom sam unišao Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i stojeći rekao: “Jesi li pustio svoje žene?”

– Ne – reče.

Potom sam rekao: “Allah je najveći!”¹

SRDŽBA (PREDAVAČA) U TOKU PREDAVANJA I POUČAVANJA KADA PRIMIJETI NEŠTO ŠTO NE VOLI

90. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Kesir i kazao da ga je obavijestio Sufjan prenoseći od Ibni-Ebi-Halida, (on) od Kajsa b. Ebi-Hazima (a ovaj) od Ebu-Mes'uda Ensarije koji je rekao: – Neki je čovjek kazao:

“Allahov Poslaniče, skoro da odustanem od (kolektivnog obavljanja) namaza zbog toga što ga taj i taj oduljuje.”

Nikad nisam vidio Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, srditijeg u predavanju kao tada.

– Ljudi! – rekao je – vi zaista rastjerujete (džema'at).

Onaj ko predvodi ljude u namazu, neka olakšava (namaz), jer među njima ima poneko bolestan, slab i ima neku potrebu!²

طَلَّقَنَّ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ قَالَتْ لَا أَدْرِي ثُمَّ دَخَلْتُ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقُلْتُ وَأَنَا قَائِمٌ أَطَلَّقْتَ نِسَاءَكَ قَالَ لَا فَقُلْتُ اللَّهُ أَكْبَرُ .

بَابُ الْغَضَبِ فِي الْمَوْعِظَةِ وَالتَّعْلِيمِ

إِذَا رَأَى مَا يَكْرَهُ

٩٠. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ قَالَ أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ عَنْ ابْنِ أَبِي خَالِدٍ عَنْ قَيْسِ بْنِ أَبِي حَازِمٍ عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ الْأَنْصَارِيِّ قَالَ قَالَ رَجُلٌ يَا رَسُولَ اللَّهِ لَا أَكَادُ أَذْرِكُ الصَّلَاةَ مِمَّا يُطَوِّلُ بَنَاءَ فُلَانٍ فَمَا رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ فِي مَوْعِظَةٍ أَشَدَّ غَضَبًا مِنْ يَوْمِئِذٍ فَقَالَ أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّكُمْ مُتَفَرِّقُونَ فَمَنْ صَلَّى بِالنَّاسِ فَلْيُخَفِّفْ فَإِنَّ فِيهِمُ الْمَرِيضَ وَالضَّعِيفَ وَذَا الْحَاجَةِ .

¹ Ranije je istaknuta dužnost odlaska u drugo mjesto radi učenja nauke, a ovdje se navodi da su ashabi uspostavili naizmjenično redovno posjećivanje Muhammedovih, sallallahu alejhi ve sellem, predavanja, svaku njegovu izjavu doslovno pamtili i prenosili odmah svojim kućanima i ostalim susjedima. Želja za naukom bila je jača od svih neprilika. Dužina puta, nevrijeme, materijalni izdaci i fizički napor nisu ih mogli obeshrabriti u traganju za naukom.

Iz hadisa se zaključuje:

- nauku treba stalno tražiti;
- za uspjeh u nauci treba imati strpljivosti, smirenost duha i koncentrisanost misli;
- punovažno je kada hadis prenosi samo jedan prenosilac, kao rad po hadisu koji neki ashab ne prenosi direktno od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, nego od drugog ashaba;
- ashabi su izjave Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, doslovno prenosili drugima;
- u tuđu kuću ulazi se uz prethodnu najavu ili odobrenje njenog vlasnika;
- krug spoznaje treba stalno proširivati čitanjem i posjećivanjem naučnih predavanja, a u slučaju spriječenosti susjedi će se međusobno sporazumjeti o naizmjeničnom posjećivanju aktuelnih predavanja i potom se međusobno obavještavati.

² Iz hadisa se zaključuje:

- neučestvovanje u kolektivnom obavljanju namaza može biti opravdano ako imam previše dulji namaz;
- opravdano je pokazati (umjerenu) srdžbu zbog poroka ili neumjesnog postupka koji se odnosi na neka vjerska pitanja.

91. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Muhammed, njemu Abdulmelik b. Amr Akadi (Ebu-Amir), ovome Sulejman b. Bilal Medini prenoseći od Rebija b. Ebu-Abdur-Rahmana, (on) od Jezida, Munbeisova oslobođenog roba, (ovaj) od Zejda b. Halida Džuhenija, da je jedan čovjek pitao Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, za nađenu stvar, pa je on odgovorio: “Zapamti njenu uzicu (svezicu)”, ili je rekao: “Njenu posudu i njenu kesu (torbu) i oglašavaj je jednu godinu, zatim koristi se njom, i ukoliko dođe njen vlasnik ti mu je predaj!”

– A zalutala deva? – upitao je čovjek.

On se toliko rasrdio da su mu obrazi pocrvenjeli, (ili je Zejd b. Halid rekao: Lice mu je pocrvenjelo) i rekao je: “Šta ti imaš s njom! Ona ima sa sobom svoje piće i svoju obuću,³ dolazi do vode i brsti drveće, pa ostavi je dok je ne susretne njen vlasnik!”

– A zalutalo bravče? – upitao je opet čovjek.

– Ono je tvoje, tvoga druga, ili vuka – odgovorio je on.⁴

٩١. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْمَلِكِ ابْنُ عَمْرِو الْعَقَدِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ بِلَالٍ الْمَدِينِيُّ عَنْ رَبِيعَةَ ابْنِ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ يَزِيدَ مَوْلَى الْمُتَّبِعِ عَنْ زَيْدِ بْنِ خَالِدِ الْجُهَنِيِّ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ سَأَلَهُ رَجُلٌ عَنِ اللَّقْطَةِ فَقَالَ اعْرِفْ وَكَأَنَّهَا أَوْ قَالَ وَعَاءُهَا وَعِفَاصُهَا ثُمَّ عَرَفَهَا سَنَةً ثُمَّ اسْتَمْتَعَ بِهَا فَإِنْ جَاءَ رَبُّهَا فَأَدِّهَا إِلَيْهِ قَالَ فَضَالَةُ الْإِبِلِ فَغَضِبَ حَتَّى احْمَرَّتْ وَجْتَتَاهُ أَوْ قَالَ احْمَرَّ وَجْهُهُ فَقَالَ وَمَا لَكَ وَلَهَا مَعَهَا سِقَاؤُهَا وَحِذَاؤُهَا تَرُدُّ الْمَاءَ وَتُرْعَى الشَّجَرَ فَذَرِّهَا حَتَّى يَلْقَاهَا رَبُّهَا قَالَ فَضَالَةُ الْغَنَمِ قَالَ لَكَ أَوْ لِأَخِيكَ أَوْ لِلذَّئْبِ .

3 Ovdje se očituje Poslanikova, sallallahu alejhi ve sellem, rječitost jer poredi devu sa čovjekom koji se nade na putu i ima odjeću, obuću i ono što će piti. (prim. rec.)

4 Ajni kaže da nađenu stvar treba oglašavati godinu dana svaki dan, prvo dva puta, zatim jedanput, zatim jednom u sedmici i na kraju jednom mjesečno.

Iz hadisa se zaključuje:

– kada vlasnik izgublenu stvar opiše i pozna posudu u kojoj je bio izgubljeni predmet, može mu se ona odmah predati, ali nalaznik se ne može na to prisiliti dok mu je on detaljno ne opiše, jer je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, u drugom hadisu kazao:

“Ako ti dođe vlasnik izgubljene stvari i pozna kesu, količinu i uzicu, dadni mu je. U suprotnom, ona je tvoja.” (Muslim)

Malik i Šafija smatraju da će se pronalazač prisiliti da vlasniku preda stvar čim on pozna “posudu” ili “uzicu”, kako je rečeno u gornjem hadisu.

Malik kaže da je izgublenu pokvarljivu stvar ili predmet koji bi mogao na putu propasti, bolje da nalaznik uzme. Učenjaci šafijske škole podijeljenog su mišljenja: jedni kažu da je poželjno i lijepo da je nalaznik uzme, drugi da je dužnost da je uzme, a treći da je to dužnost samo ako prolaznik smatra da bi i dalje stojeći na putu uistinu propala.

Ahmed ibnu Hanbel smatra da je u svakom slučaju bolje ostaviti to i dalje na putu, jer će ga vlasnik prije pronaći. U Tahavinu komentaru stoji da je izgublenu stvar, za koju smo sigurni da će stojeći na putu propasti, bolje uzeti, a u protivnom, ostaviti je na rubu puta.

U “Hulasatul-Fetava” stoji: “Ako izgubljenoj stvari prijeti opasnost da propadne ili bude uništena, prvenstvena je dužnost (farz) uzeti je, a u protivnom nalaznik postupa po svom nahodjenju. Ovo je mišljenje većine islamskih učenjaka;

– izgublenu devu, konja, mazgu i magarca ne treba hvatati, jer su one sposobne braniti se od neprijatelja, pa i divljih životinja.

92. PRIČAO NAM JE Muhamed b. Ala', njemu je prenio Ebu-Usame prenoseći od Burejda, on od Ebu-Burde (a on) od Ebu-Musaa da je rekao:

– Upitan je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, za nešto što mu se nije dopalo, pa kada mu se to umnožilo, on se rasrdi i reče: “Pitajte me šta god hoćete!”

Neko upita: “Ko je moj otac?”

– Tvoj otac je Huzafe – odgovori on.

– Tada usta drugi i upita: “Allahov Poslaniče, ko je moj otac?”

– Tvoj otac je Salim, oslobođeni rob Šejbe – kazao je on.

Kada je Omer vidio na njegovom licu srdžbu, reče: “Allahov Poslaniče, kajemo se Uzvišenom Allahu!”

٩٢. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَلَاءِ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ عَنْ بَرِيدٍ عَنْ أَبِي بُرْدَةَ عَنْ أَبِي مُوسَى قَالَ سُئِلَ النَّبِيُّ ﷺ عَنْ أَشْيَاءَ كَرِهَهَا فَلَمَّا أَكْثَرَ عَلَيْهِ غَضِبَ ثُمَّ قَالَ لِلنَّاسِ سَلُونِي عَمَّا شِئْتُمْ قَالَ رَجُلٌ مَنْ أَبِي قَالَ أَبُوكَ حُذَافَةُ فَقَامَ آخَرُ فَقَالَ مَنْ أَبِي يَا رَسُولَ اللَّهِ فَقَالَ أَبُوكَ سَالِمٌ مَوْلَى شَيْبَةَ فَلَمَّا رَأَى عُمَرُ مَا فِي وَجْهِهِ قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّا نَتُوبُ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ .

Predstavnici hanefijske škole smatraju da je izgubljenu domaću životinju, ma koje ona vrste bila, dozvoljeno uhvatiti i skloniti, jer je to životinja koja može bez potrebne pažnje lahko propasti;

– vrijednost oglasa neđene stvari prestaje kada nalaznik stvari stekne uvjerenje da se neće pronaći njen vlasnik. Imam Muhammed, prenoseći mišljenje svoga učitelja Ebu-Hanife, misli da neđeni predmet u vrijednosti do 10 dirhema treba oglašavati nekoliko dana, od 10 i više dirhema godinu dana, dok imami Ahmed, Malik i Šafija drže da nađeni predmet treba oglašavati godinu dana bez obzira na njegovu nominalnu vrijednost.

Od Ebu-Hanife je preneseno mišljenje da nađenu stvar u vrijednosti 1 dirhema treba oglašavati jedan dan, od 3 dirhema tri dana, od 10 dirhema sedmicu, od 10 do 200 dirhema mjesec, a od 200 i više dirhema godinu dana. Ako je nađena datula ili neka druga vrsta voća, nalaznik će to uzeti, a potom podijeliti milostinju u iznosu njihove novčane vrijednosti.

U El-Hidaji se navodi. “Nađenu stvar za koju se obično zna da je njen vlasnik neće tražiti, kao što su: košpice datula, šljiva, kora od šipova i slično, dozvoljeno je uzeti i koristiti za svoje potrebe bez oglašavanja, ali treba imati na umu da je to ipak tuđe vlasništvo, a ne nalaznika.”

U Sunenu Ebu-Davudovu navodi se da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, dozvolio uzeti s puta štapić, bič ili konopčić i da se s tim nalaznik koristi. Nalaz bezvrijedne stvari, za koju smo sigurni da je vlasnik neće tražiti ne treba obznanjivati;

– nalaznik ima pravo nađenu stvar koristiti samo lično, ako je siromašan i ako mu je potrebna.

Šafija smatra da neđeni predmet nalaznik ima pravo koristiti bio on siromah ili bogat.

Hattabi iz sadržaja gornjeg hadisa zaključuje da nađenu stvar treba oglašavati godinu dana. U tom vremenu nalaznik je može koristiti za svoje potrebe, pod uvjetom da se ona povрати najavljenom vlasniku ukoliko ne bude dotrajala, u protivnom nalaznik isplaćuje njenom vlasniku njenu nominalnu vrijednost.

Malik kaže: “Godinu dana po isteku oglašavanja preporučljivo je na ime nađene stvari podijeliti milostinju zajedno s obračunatom naknadom njenog godišnjeg korištenja.

Evza'i smatra da nađenu vredniju stvar treba predati državnoj blagajni, a pravnici hanefijske škole da je po isteku jednogodišnjeg čekanja njenog vlasnika treba podijeliti siromašnima, kao običnu milostinju.

Legitimni vlasnik ima uvijek apsolutno pravo vlasništva na izgubljenu i po nekom na pronađenu stvar.

O ONOME KOJI PADNE (SJEDNE)
NA KOLJENA PRED IMAMOM ILI
PREDAVAČEM (MUHADDISOM)

93. PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman i rekao da ga je obavijestio Šu'ajb prenoseći od Zuhrija, ovoga obavijestio Enes b. Malik da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, izašao (među svijet) i da je Abdullah b. Huzafe – ustao i upitao:

– Ko je moj otac?

– Tvoj otac je Huzafe – odgovorio je on.

Zatim je mnogo puta rekao: "Pitajte me još!"

Tada Omer sjede na koljena i reče: "Mismo zadovoljni što nam je Allah Bog, islam vjera, a Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, vjerovjesnik!"

Potom je i Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, zašutio.¹

O ONOME KO JE PONOVIIO IZJAVU TRI
PUTA DA BI BILA BOLJE SHVAĆENA PA JE
REKAO: "... DA, I LAŽNO SVJEDOČENJE",
ŠTO JE NEPRESTANO PONAVALJAO²

Ibni-Omer kaže, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, tri puta rekao: "... Da li sam (dobro) saopćio?"

94. PRIČAO NAM JE Abde, njemu Abdus-Samed, ovome Abdullah b. Musenna, njemu Sumame b. Abdullah prenoseći od Enesa, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da on, kada bi pozdravljao, pozdravljao tri puta, a kada bi što govorio, ponovio bi to tri puta.

بَابُ مَنْ بَرَكَ عَلَى رُكْبَتَيْهِ
عِنْدَ الْإِمَامِ أَوْ الْمُحَدِّثِ

٩٣. حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ خَرَجَ فَقَامَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ حُذَافَةَ فَقَالَ مَنْ أَبِي فَقَالَ أَبُوكَ حُذَافَةُ ثُمَّ أَكْثَرَ أَنْ يَقُولَ سَلُونِي فَبَرَكَ عُمَرُ عَلَى رُكْبَتَيْهِ فَقَالَ رَضِينَا بِاللَّهِ رَبًّا وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا وَبِمُحَمَّدٍ ﷺ نَبِيًّا فَسَكَتَ .

بَابُ مَنْ أَعَادَ الْحَدِيثَ ثَلَاثًا لِيُفْهَمَ عَنْهُ
فَقَالَ أَلَا وَقَوْلُ الزُّوْرِ فَمَا زَالَ يُكْرَرُهَا

وَقَالَ ابْنُ عُمَرَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ هَلْ بَلَغْتُ ثَلَاثًا .

٩٤. حَدَّثَنَا عَبْدَةُ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الصَّمَدِ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُثَنَّى قَالَ حَدَّثَنَا ثُمَامَةُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَنَسٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ كَانَ إِذَا سَلَّمَ سَلَّمَ ثَلَاثًا وَإِذَا تَكَلَّمَ بِكَلِمَةٍ أَعَادَهَا ثَلَاثًا .

¹ Muhammedova, sallallahu alejhi ve sellem, strpljivost, taktičnost i prijaznost prema slušaocima dobar je primjer uzornog pedagoga.

Omer je svojom lakonskom izjavom prekinuo dalje postavljanje neumjesnih pitanja i time skrenuo pažnju na održavanje potrebne discipline, reda i poštovanja prema predavaču.

² Ovo je dio hadisa br. 2654 u kojem je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, upitao: "Hoćete li da vas obavijestim o najvećim grijesima?" "Da", odgovorili su, a on reče: "Pridruživanje nekoga Allahu, neposluš roditeljima...", pa je sjeo, a bio je naslonjen. Onda je rekao: "Da, i lažno svjedočenje." To je neprestano ponavljao tako da smo rekli: "Kada bi samo zašutio." (prim. rec.)

95. PRIČAO NAM JE Abde b. Abdullah, njemu Abdus-Samed, njemu pričao Abdullah b. Musenna, a njemu Sumame b. Abdullah prenoseći od Enesa, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je, kada bi što govorio, ponavljao bi to tri puta, da bi se to shvatilo, a kada bi dolazio pred ljude, pozdravljao bi ih tri puta.

96. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Ebu-Avane prenoseći od Ebu-Bišra, on od Jusufa b. Maheka, ovaj od Abdullaha b. Amra koji je izjavio:

– Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izostao je jednom prilikom kad smo zajednički putovali i stigao nas kada smo bili pri izmaku namaza, tog vremena i to ikindijskog. Mi smo uzimali abdest i po nogama mesh činili, pa on povišenim glasom dva ili tri puta uzviknu: “Teško petama od paklene vatre!”¹

٩٥. حَدَّثَنَا عَبْدَةُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الصَّفَّارُ حَدَّثَنَا عَبْدُ الصَّمَدِ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُثَنَّى قَالَ حَدَّثَنَا ثُمَامَةُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَنَسٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ كَانَ إِذَا تَكَلَّمَ بِكَلِمَةٍ أَعَادَهَا ثَلَاثًا حَتَّى تُفْهَمَ عَنْهُ وَإِذَا أَتَى عَلَى قَوْمٍ فَسَلَّمَ عَلَيْهِمْ سَلَّمَ عَلَيْهِمْ ثَلَاثًا.

٩٦. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ عَنْ أَبِي بَشِيرٍ عَنْ يُونُسَ بْنِ مَاهَكَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو قَالَ تَخَلَّفَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي سَفَرٍ سَافَرْنَاهُ فَأَذْرَكْنَا وَقَدْ أَرْهَقْنَا الصَّلَاةَ صَلَاةَ الْعَصْرِ وَنَحْنُ نَتَوَضَّأُ فَجَعَلْنَا نَمْسَحُ عَلَى أَرْجُلِنَا فَنَادَى بِأَعْلَى صَوْتِهِ وَيْلٌ لِلْأَغْقَابِ مِنَ النَّارِ مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلَاثًا.

¹ Iz sadržaja drugog hadisa vidi se da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, nazivao jedan selam pri približavanju društvu, kao najavu svoga pristupa i traženje odobrenja za ulazak u konkretnu sredinu, drugi kada bi došao u društvu, a treći kada je odlazio iz društva. To je bio njegov stalni običaj.

PODUČAVANJE ROBINJE I UKUĆANA

97. OBAVIJESTIO NAS JE Muhammed b. Selam i rekao da je njemu pričao Muharibi, njemu Salih b. Hajjan, njemu Amir Ša'bi prenoseći od Ebu-Burde, on od svoga oca, da je kazao:

– Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: “Tri (vrste ljudi) imat će po dvije nagrade: sljedbenik ranije Knjige, koji je vjerovao u svoga vjerovjesnika, a vjerovao je i u Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem; rob, koji je izvršavao svoju dužnost prema Allahu, a i dužnost prema svome gospodaru; i čovjek koji je imao (sluškinju) robinju pa je odgajao i lijepo je odgojio, i poučavao i lijepo je podučio, a zatim je oslobodio i oženio – on će imati dvije nagrade.”

Potom je Amir (Ša'bi) kazao: “Dali smo ti (ovo objašnjenje) bez ičega (besplatno), a za još manje važnije (saznanje) išlo se čak u Medinu.”²

O IMAMOVOM ODRŽAVANJU PREDAVANJA I POUČAVANJA ŽENA

98. PRIČAO NAM JE Sulejman b. Harb, njemu Šu'be prenoseći od Ejjuba, da je kazao:

– Čuo sam Ataa, kada je rekao da je čuo Ibn-Abbasa kako govori: “Pozivam se na Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.. ili je sam Ata izjavio: ‘Pozivam se na Ibni-Abbasa, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, misleći da ga žene neće

بَابُ تَعْلِيمِ الرَّجُلِ أَمَتَهُ وَأَهْلَهُ

٩٧. أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَامٍ حَدَّثَنَا الْمُحَارِبِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا صَالِحُ بْنُ حَيَّانَ قَالَ قَالَ عَامِرُ الشَّعْبِيِّ حَدَّثَنِي أَبُو بُرْدَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ثَلَاثَةٌ لَهُمْ أَجْرَانِ رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ آمَنَ بِنَبِيِّهِ وَآمَنَ بِمُحَمَّدٍ ﷺ وَالْعَبْدُ الْمَمْلُوكُ إِذَا أَدَّى حَقَّ اللَّهِ وَحَقَّ مَوْلَاهُ وَرَجُلٌ كَانَتْ عِنْدَهُ أَمَةٌ فَأَدَّبَهَا فَأَحْسَنَ تَأْدِيبَهَا وَعَلَّمَهَا فَأَحْسَنَ تَعْلِيمَهَا ثُمَّ أَعْتَقَهَا فَتَزَوَّجَهَا فَلَهُ أَجْرَانِ ثُمَّ قَالَ عَامِرٌ أَعْطَيْنَاكَهَا بِغَيْرِ شَيْءٍ قَدْ كَانَ يُرَكَّبُ فِيهَا دُونَهَا إِلَى الْمَدِينَةِ.

بَابُ عِظَةِ الْإِمَامِ النِّسَاءِ وَتَعْلِيمِهِنَّ

٩٨. حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ أَيُّوبَ قَالَ سَمِعْتُ عَطَاءَ قَالَ سَمِعْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ قَالَ أَشْهَدُ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ أَوْ قَالَ عَطَاءٌ أَشْهَدُ عَلَى ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ خَرَجَ

² Amir Ša'bi je rekao gornju izreku na zahtjev čovjeka iz Horosana koji ga je pitao o čovjeku koji odgoji svoju robinju, oslobodi je, a potom se njom oženi.

Iz hadisa se zaključuje:

- dobročinitelja Allah, dželle šanuhu, dvostruko nagrađuje;
- pri izlaganju nauke i davanju objašnjenja, može se upozoriti na njenu važnost. Time se kod slušaoca budi interes za naukom i produbljivanjem aktuelnog problema;
- prve generacije muslimana išle su iz grada u grad i prelazile čitave pokrajine da čuju samo jedan hadis ili da dobiju pravilan odgovor na samo jedno pitanje;
- Medina je svojevremeno bila centar islamske nauke.

moći čuti, izašao do njih (iz muških safova) i s njim Bilal, održao im predavanje i naredio da dijele milostinju. Na to je jedna žena bacila mendoše i prsten, a Bilal uhvatio u skut svoje haljine.”

Ebu-Abdullah je rekao: “Isma‘il je gornji hadis prenio od Ejjuba, (a ovaj) od Ataa, on od Ibni-Abbasa, koji je kazao: ‘Bio sam prisutan s Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem..’”¹

ŽELJA (REVNOST) ZA UČENJEM HADISA

99. PRIČAO NAM JE Abdul-Aziz b. Abdullah, njemu Sulejman prenoseći od Amra b. Ebu-Amra, (on) od Seida b. Ebu-Seida Makburija, (a ovaj) od Ebu-Hurejre da je kazao:

– Rečeno je: “Allahov Poslaniče, ko će biti na Sudnjem danu usrećen tvojim zauzimanjem?”

– Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: “Ebu-Hurejra, znao sam da me niko neće prije tebe upitati za ovu stvar, jer sam uočio tvoju želju (revnost) za hadisom. Na Sudnjem danu moje zauzimanje bit će za onoga ko je iskreno od srca ili iz dna duše govorio: ‘Nema Boga osim Jedinog Allaha.’”²

وَمَعَهُ بِلَالٌ فَظَنَّ أَنَّهُ لَمْ يَسْمَعْ فَوَعَّظَهُنَّ وَأَمَرَهُنَّ بِالصَّدَقَةِ فَجَعَلَتِ الْمَرْأَةُ تُلْقِي الْقُرْطَ وَالْخَاتَمَ وَبِلَالٌ يَأْخُذُ فِي طَرْفِ ثَوْبِهِ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ وَقَالَ إِسْمَاعِيلُ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ عَطَاءٍ وَقَالَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ أَشْهَدُ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ .

بَابُ الْحَرِصِ عَلَى الْحَدِيثِ

٩٩. حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنِي سُلَيْمَانُ عَنْ عَمْرِو بْنِ أَبِي عَمْرٍو عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّهُ قَالَ قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَنْ أَسْعَدَ النَّاسِ بِشَفَاعَتِكَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لَقَدْ ظَنَنْتُ يَا أَبَا هُرَيْرَةَ أَنَّ لَا يَسْأَلُنِي عَنْ هَذَا الْحَدِيثِ أَحَدٌ أَوْلُ مِنْكَ لِمَا رَأَيْتُ مِنْ حَرِصِكَ عَلَى الْحَدِيثِ أَسْعَدَ النَّاسِ بِشَفَاعَتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ خَالِصًا مِنْ قَلْبِهِ أَوْ نَفْسِهِ .

¹ Iz navedenog hadisa zaključuje se:

- predavanje treba držati i ženama, izlagati im propise islama, dužnosti dobre domaćice i uzorne majke, razvijajući kod njih osjećaj samilosti i socijalne pravde;
- imam vodi brigu o kulturno-moralnom uzdizanju svojih džematlija i razbija fatalističko shvatanje;
- udijeljena milostinja punovažna je i bez naročite procedure primopredaje;
- milostinja spašava vjernika od paklene vatre i odstranjuje mnoge ovozemaljske neprijatnosti;
- žena ima pravo dijeliti milostinju iz svoje lične imovine bez dozvole svoga muža. Malik smatra da žena ima na to pravo samo do iznosa jedne trećine svoga imetka, u protivnom potrebna je saglasnost muža. U navedenom hadisu, međutim, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije pitao ni za saglasnost muževa, a niti o tome da li ono što daju prelazi jednu trećinu.

² Prema sadržaju navedenog hadisa zauzimanje Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, na Sudnjem danu imat će samo ljudi iskrenog vjerovanja i rada. Ovo se mišljenje slaže s izjavom Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem: “Svakom pejgamberu dato je pravo dove (molbe), i ja sam sebi sačuvao pravo na molbu kao zauzimanje za svoje grješne sljedbenike. Nadam se da će on, ako Allah da, koristiti mojim sljedbenicima koji su iskreno obožavali samo Allaha.”

Šefa‘at poriču haridžije i neke mutezilije. Oni tumače ajete i hadise, koji se odnose na zagovaranje za grješnike na Sudnjem danu, suprotno stavu učenjaka ortodoksnih islamskih škola.

Zagovaranje kod Allaha, dželle šanuhu, ne sastoji se od sugeriranja Allahu, dželle šanuhu, ili intervencije kod Njega da On izmijeni Svoju donesenu odluku, niti od iznošenja nekih novih činjenica, koje su Allahu bile nepoznate, kako to misle mutezilije i njihovi istomišljenici.

KAKO IŠČEZAVA NAUKA

Omer b. Abdul-Aziz pisao je Ebu-Bekru b. Hazmu: “Izvidi, ima li još koja izreka Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, pa je napiši, jer se bojim da ta nauka ne iščezne, a i učenjaci ne odu (pomru). Primaj samo hadis Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem. Nauku širite i sjedite (zarad nje) da bi se poučio i onaj ko ne zna, jer nauka neće propasti sve dok ona ne bude tajna.” Pričao nam je Ala’ b. Abdul-Džebbar, njemu Abdul-Aziz b. Muslim prenoseći od Abdullaha b. Dinara to isto, to jeste izjavu Omera b. Abdul-Aziza do njegovih riječi: “... a učenjaci ne odu.”

100. PRIČAO NAM JE Isma’il b. Ebi-Uvejs, njemu Malik prenoseći od Hašima b. Urve, (on) od svoga oca, (a ovaj) od Abdullaha b. Amra b. Asa da je izjavio:

– Čuo sam Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje kaže: “Allah neće uništiti nauku njenim povlačenjem između ljudi, nego će nauku povući putem povlačenja (smrću) učenih ljudi. I kada ne bude ostavio ni jednog učenjaka, svijet će izabirati za glavare neznalice. Narod će ih pitati, a oni će davati

بَابُ كَيْفَ يَقْبُضُ الْعِلْمُ

وَكَتَبَ عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ إِلَى أَبِي بَكْرٍ بْنِ حَزْمٍ أَنْظِرْ مَا كَانَ مِنْ حَدِيثِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَارْتَبِطْ بِهِ فَإِنِّي خِفْتُ دُرُوسَ الْعِلْمِ وَذَهَابَ الْعُلَمَاءِ وَلَا تَقْبَلْ إِلَّا حَدِيثَ النَّبِيِّ ﷺ وَلْتَفُشُوا الْعِلْمَ وَلْتَجْلِسُوا حَتَّى يُعَلَّمَ مَنْ لَا يَعْلَمُ فَإِنَّ الْعِلْمَ لَا يَهْلِكُ حَتَّى يَكُونَ سِرًّا حَدَّثَنَا الْعَلَاءُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ ابْنُ مُسْلِمٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ بِذَلِكَ يَعْنِي حَدِيثَ عُمَرَ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ إِلَى قَوْلِهِ ذَهَابَ الْعُلَمَاءُ .

١٠٠. حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي أُوَيْسٍ قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكٌ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ إِنَّ اللَّهَ لَا يَقْبِضُ الْعِلْمَ انْتِزَاعًا يَنْتَرِعُهُ مِنَ الْعِبَادِ وَلَكِنْ يَقْبِضُ الْعِلْمَ بِقَبْضِ الْعُلَمَاءِ حَتَّى إِذَا لَمْ يَبْقَ عَالِمًا اتَّخَذَ النَّاسُ رُءُوسًا جُهَالًا فَسُئِلُوا

Po mišljenju apologetičara sva četiri mezheba, šefa‘at se sastoji u ishodenju pomilovanja prestupnicima u kome bi se samo realizovala Allahova svojstva: “Sveopći dobročinitelj, Milostivi i Oprostivi”, koja su u Kur’anu na stotine mjesta istaknuta. Za promjenu donesene odluke iznose se novi dokazi, dovode novi svjedoci i sprovodi novi postupak. Kod zagovaranja (šefa‘ata) i ishodenja pomilovanja, toga nema. Ovdje prestupnik priznaje svoje grijehe, priznaje pravednost donesene odluke i sada moli odgađanje ili anuliranje donesene kazne. Ranije donesena odluka ostaje nepromijenjena, ali izvršenje odluke, na osnovu pomilovanja, otklanja se.

Iz hadisa se još zaključuje:

- mogućnost ulaska vjernika u Džennet bez detaljnog polaganja obračuna za ovozemaljski rad. Muhammedovo, sallallahu alejhi ve sellem, zagovaranje protegnut će se i na grješnike, koji su svojim nedjelima zaslužili Džehennem;
- zagovaranje za grješnika može biti od meleka, Vjerovjesnika i Allahovih, dželle šanuhu, ugodnika (evlija), ono može biti i za povećanje stepena nagrade dobrom vjerniku u samom Džennetu;
- ljude treba podstrekivati na učenje, školovanje i širenje nauke, jer se stječe Allahova, dželle šanuhu, nagrada dok se god to čini;
- nauka je ideal islama. Tajiti znanje je grijeh, a poučavati ljude spada u najplemenitija i Allahu najdraža djela;
- zagovaranje Vjerovjesnika je sigurno i nepobitno.

decizije (odgovore), bez ikakvog znanja. Tako će oni sami srljati u propast i druge zavoditi.”

Firebri je kazao:

– Nama je to još pričao Abbas i rekao: “Pričao nam je Kutejbe, njemu Džerir prenoseći od Hišama slično ovome.”¹

MOŽE LI SE ŽENAMA ODREDITI POSEBAN DAN ZA STJECANJE ZNANJA

101. PRIČAO NAM JE Adem i njemu pričao Šu‘be, a njemu Ibnul-Asbehani kazavši da je čuo Ebu-Saliha-Zekvana da priča prenoseći od Ebu-Seida Hudrija, da je rekao:

– Žene su Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, rekle: “Muškarci su nam onemogućili (gužvom) pristup tvojim predavanjima, pa nam ti odredi jedan dan posebno.”

On im je potom zakazao dan u kome će se susretati s njima. Tada ih je savjetovao i zapovijedao im. Između ostalog, rekao im je: “Svaka žena među vama koja otpremi na ahiret troje svoje djece, imat će jedan zastor protiv paklene vatre.”

– A dvoje? – primijeti jedna žena.

– I dvoje – odgovori on.

فَأَقْتُوا بِغَيْرِ عِلْمٍ فَضَلُّوا وَأَضَلُّوا قَالَ الْفَرَبْرِيُّ
حَدَّثَنَا عَبَّاسٌ قَالَ حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ حَدَّثَنَا جَرِيرٌ عَنْ
هِشَامٍ نَحْوَهُ .

بَابُ هَلْ يُجْعَلُ لِلنِّسَاءِ يَوْمٌ عَلَى حِذَّةٍ فِي الْعِلْمِ

١٠١ . حَدَّثَنَا آدَمُ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ حَدَّثَنِي
ابْنُ الْأَصْبَهَانِيِّ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا صَالِحٍ ذَكَوَانَ
يُحَدِّثُ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ قَالَتْ النِّسَاءُ
لِلنَّبِيِّ ﷺ غَلَبْنَا عَلَيْكَ الرِّجَالُ فَاجْعَلْ لَنَا يَوْمًا
مِنْ نَفْسِكَ فَوَعَدَهُنَّ يَوْمًا لَقِيَهُنَّ فِيهِ فَوَعَظَهُنَّ
وَأَمَرَهُنَّ فَكَانَ فِيهَا قَالٌ هُنَّ مَا مِنْكُنَّ امْرَأَةً تُقَدِّمُ
ثَلَاثَةً مِنْ وَلَدِهَا إِلَّا كَانَ لَهَا حِجَابًا مِنَ النَّارِ
فَقَالَتْ امْرَأَةٌ وَاثْنَتَيْنِ فَقَالَ وَاثْنَتَيْنِ .

¹ Iz hadisa se zaključuje:

- mogućnost stagnacije nauke i pomanjkanje visoko obrazovanih islamskih učenjaka;
- upozorenje da se neznani i nesposobni ne postavljaju na rukovodeće i ključne položaje zajednice;
- podsticanje na širenje i njegovanje nauke i stalno produbljivanje naučnih disciplina;
- izdavanje fetve je odgovoran posao i ne smije se ustupati nesposobnim i nesavjesnim ljudima.

102. PRIČAO NAM JE ovaj hadis Muhammed b. Beššar, njemu pričao Gunder, a njemu Šu‘be prenoseći od Abdur-Rahmana b. Asbehanija, (ovaj) od Zekvana, (on) od Ebu-Seida Hudrija, (a ovaj) od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.

Od Abdur-Rahmana b. Asbehanija preneseno je da je rekao:

– Čuo sam Ebu-Hazima da prenosi od Ebu-Hurejre da je kazao: “... troje djece koja nisu uzrasla do punoljetnog doba.”²

KO NEŠTO ČUJE I TO NE SHVATI,
PA ZATRAŽI DA MU TO POJASNI
(ONAJ OD KOGA JE TO ČUO), KAKO
BI BOLJE SHVATIO

103. PRIČAO NAM JE Seid b. Ebu-Merjem i kazao da ga je obavijestio Nafi‘ b. Omer rekavši da mu je pričao Ibni-Ebu-Mulejka, da bi Aiša, supruga Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, kada bi nešto čula što nije dobro razumjela, tražila da joj se to pojasni sve dok ne bi potpuno shvatila (i upamtila). A Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, izjavio je: “Kome se bude uzimao detaljan obračun (na Sudnjem danu), on će i biti kažnjen.”

– Rekla sam – kazala je Aiša: “A zar Uzvišeni Allah ne kaže (u Kur’anu): ‘Bit će lahko obračunat.’”

– On je – rekla je Aiša – odgovorio: “To se odnosi samo na izlaganje (vjernika za površan obračun), ali onaj kome se račun bude detaljno razmatrao, propast će.”³

١٠٢. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ قَالَ حَدَّثَنَا غُنْدَرٌ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْأَصْبَهَانِيِّ عَنْ ذُكْوَانَ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ بِهَذَا وَعَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ابْنِ الْأَصْبَهَانِيِّ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا حَازِمٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ ثَلَاثَةٌ لَمْ يَبْلُغُوا الْحِثَّ .

بَابُ مَنْ سَمِعَ شَيْئًا فَلَمْ يَفْهَمْهُ

فَرَجَعَ فِيهِ حَتَّى يَعْرِفَهُ

١٠٣. حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ قَالَ أَخْبَرَنَا نَافِعُ بْنُ عُمَرَ قَالَ حَدَّثَنِي ابْنُ أَبِي مُلَيْكَةَ أَنَّ عَائِشَةَ زَوْجَ النَّبِيِّ ﷺ كَانَتْ لَا تَسْمَعُ شَيْئًا لَا تَعْرِفُهُ إِلَّا رَاجَعَتْ فِيهِ حَتَّى تَعْرِفَهُ وَأَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ مَنْ حُوسِبَ عُذِّبَ قَالَتْ عَائِشَةُ فَقُلْتُ أَوَلَيْسَ يَقُولُ اللَّهُ تَعَالَى (فَسَوْفَ يُحَاسَبُ حِسَابًا يَسِيرًا) قَالَتْ فَقَالَ إِنَّمَا ذَلِكَ الْعَرَضُ وَلَكِنْ مَنْ نُوْقِسَ الْحِسَابَ يَهْلِكُ .

² Iz hadisa se zaključuje:

- dozvoljeno je ženama da se raspituju za vjerske propise i ostala pitanja vezana za njihov rad i život;
- preporučljivo je odrediti posebno prikladno mjesto i vrijeme za održavanje predavanja ženama;
- maloljetna umrla djeca imaju mjesto u Džennetu i svojim posredovanjem kod Allaha uvest će u njega i svoje grešne roditelje.

³ Kome se obračun na Sudnjem danu bude detaljno ispitivao i svaki prestup posebno razmatrao, naći će mu se brojni nedostaci zaslužni kazne ili bar ukora. Pa i detaljno ispitivanje rada dobrih djela pokazalo bi se da su ih mnogi činili, ne samo u ime Allaha, dželle šanuhu, nego i u ime nekog ovozemaljskog interesa, što može Allahovu, dželle šanuhu, nagradu obustaviti i mjesto nje dobiti kaznu. Imajući sve to u vidu, mali bi broj ljudi prošao bez bilo kakve kazne. Milost Allaha, dželle šanuhu, neograničena je i nadati se je da se ti nedostaci ljudima oprostite.

“NEKA PRISUTNI STEČENO ZNANJE PRENESE ODSUTNOM!”

To je prenio Ibnu-Abbas od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.

104. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njemu Lejs, a njemu Seid prenoseći od Ebu-Šurejha kako je rekao Amr b. Seidu dok je spremao vojne odrede prema Mekki (protiv Ibnu-Zubejra):

– Zapovjedniče, dozvoli mi da ti izložim govor koga je održao Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, sutradan po osvojenju Mekke, koga su čule moje uši, zapamtilo moje srce i gledale ga moje oči kada je govorio. Zahvalio je Allahu i pohvalio Ga, a potom rekao: “Mekku je učinio svetom i neprikosnovenom Allah, a ne svijet. Prema tome, nikome ko vjeruje u Allaha i budući svijet nije dozvoljeno da u njoj prolijeva krv i siječe stabla. Pa ako bi neko to dozvolio, zato što je u njoj vodio borbu Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, recite mu: ‘Allah je to dozvolio samo Svome Poslaniku, a vama nije.’”

Meni je u njoj to dozvolio samo jedan dio dana, a danas se povratio status njene neprikosnovenosti – njene svetosti kao što je to bilo i jučer.

Neka prisutni (ovo) prenese odsutnom!”

Neko je Ebu-Šurejha upitao: “A šta je Amr odgovorio?”

Rekao je: “Ebu-Šurejhe! Ja to znam bolje od tebe, ali

بَابُ لِدَبْلُغِ الْعِلْمِ الشَّاهِدُ الْغَائِبِ

قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ .

١٠٤. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ حَدَّثَنِي اللَّيْثُ قَالَ حَدَّثَنِي سَعِيدٌ هُوَ ابْنُ أَبِي سَعِيدٍ عَنْ أَبِي شَرِيحٍ أَنَّهُ قَالَ لِعَمْرٍو بْنِ سَعِيدٍ وَهُوَ يَبْعَثُ الْبُعُوثَ إِلَى مَكَّةَ أَتَذُنُّ لِي أَتِيهَا الْأَمِيرُ أُحَدِّثُكَ قَوْلًا قَامَ بِهِ النَّبِيُّ ﷺ الْغَدَ مِنْ يَوْمِ الْفَتْحِ سَمِعْتُهُ أَذْنًا وَوَعَاهُ قَلْبِي وَأَبْصَرْتُهُ عَيْنَايَ حِينَ تَكَلَّمَ بِهِ حَمْدُ اللَّهِ وَأَتْنَى عَلَيْهِ ثُمَّ قَالَ إِنَّ مَكَّةَ حَرَمَهَا اللَّهُ وَلَمْ يُحَرِّمْهَا النَّاسُ فَلَا يَحِلُّ لِأَمْرِي يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ أَنْ يَسْفِكَ بِهَا دَمًا وَلَا يَعْصِدَ بِهَا شَجَرَةً فَإِنْ أَحَدٌ تَرَخَّصَ لِقِتَالِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فِيهَا فَقُولُوا إِنَّ اللَّهَ قَدْ أَذِنَ لِرَسُولِهِ وَلَمْ يَأْذُنْ لَكُمْ وَإِنَّمَا أَذِنَ لِي فِيهَا سَاعَةً مِنْ نَهَارٍ ثُمَّ عَادَتْ حُرْمَتُهَا الْيَوْمَ كَحُرْمَتِهَا بِالْأَمْسِ وَلِيُبَلِّغَ الشَّاهِدُ الْغَائِبَ فَقِيلَ لِأَبِي شَرِيحٍ مَا قَالَ عَمْرٍو

Navedenim ajetom aludira se da će dobri vjernici biti samo formalno privedeni na obračun za svoja djela, poslije čega se mogu nadati Allahovom pomilovanju. Međutim, sadržaj hadisa upozorava na detaljan obračun svakog ljudskog djela bez obzira i samilosti, što će – po mišljenju nekih – samo po sebi značiti neku vrstu kazne.

Iz hadisa se zaključuje:

- velika želja Aiše, radijallahu anha, za naukom i učenjem, a Muhammedova, sallallahu alejhi ve sellem, spremnost za poučavanjem;
- polaganje obračuna za djela na Sudnjem danu jeste stvarnost;
- citati Kur’ana ili hadisa mogu se ponekad raznoliko pa i pogrešno shvatiti;
- kriterij ispitivanja ljudskih djela na Sudnjem danu bit će raznolik: nečija će se djela ispitivati detaljno, nečija površno, a neko će toga biti oslobođen.

(Mekka) ne daje utočište obijesnome, ni bjeguncu da se u nju sklanja zbog prolivene tuđe krvi, a niti bjeguncu zbog učinjenog nereda (i krađe).”

105. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Abdul-Vehhab, njemu Hammad prenoseći od Ejjuba, (on) od Muhammeda (b. Sirina), (ovaj) od Ibni-Ebu-Bekra (on opet) od svoga oca Ebu-Bekra, kako je spomenuto da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “... pa i vaše krvi i vaši imeci, a ja mislim – kaže Muhammed (b. Sirina) – da je Vjerovjesnik kazao: ‘... i vaše časti su vam svete, kao što vam je svet ovaj vaš dan (Bajram) u ovom vašem mjesecu. Eto, neka svaki prisutni prenese ovo odsutnom!’” Muhammed (b. Sirin) govoraše:
– Istinu je kazao Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem. Tako je bilo. (Onda je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao): “Eto, da li sam vam (dobro) saopćio?”¹

قَالَ أَنَا أَعْلَمُ مِنْكَ يَا أَبَا شَرِيحٍ لَا يُعِيدُ عَاصِيًا وَلَا فَارًا بِدَمٍ وَلَا فَارًا بِخُرْبَةٍ .

١٠٥ . حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ قَالَ حَدَّثَنَا حَمَّادٌ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ مُحَمَّدٍ عَنِ ابْنِ أَبِي بَكْرَةَ عَنْ أَبِي بَكْرَةَ ذِكْرَ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ فَإِنَّ دِمَاءَكُمْ وَأَمْوَالَكُمْ قَالَ مُحَمَّدٌ وَأَحْسِبُهُ قَالَ وَأَعْرَاضُكُمْ عَلَيْكُمْ حَرَامٌ كَحُرْمَةِ يَوْمِكُمْ هَذَا فِي شَهْرِكُمْ هَذَا أَلَا لِيُبَلِّغَ الشَّاهِدُ مِنْكُمُ الْغَائِبَ وَكَانَ مُحَمَّدٌ يَقُولُ صَدَقَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ كَانَ ذَلِكَ أَلَا هَلْ بَلَغْتُ مَرَّتَيْنِ .

¹ U ranijem poglavlju iznesen je slučaj obraćanja slušaoca predavaču u cilju što boljeg shvaćanja sadržaja predavanja, a u ovom se ističe potreba da se svaka riječ predavača prenese onima koji nisu prisustvovali predavanju.

Iz hadisa se zaključuje:

- u razgovoru sa starijim i rukovodiocima treba se pristojno ponašati;
- na širenju islamske nauke treba maksimalno zalaganje.

Ibni-Bettal smatra da je misionarstvo prvenstvena kolektivna dužnost (farzi kifaje) muslimana;

– zabranjeno je voditi borbu na području grada Mekke. Neki pravnici smatraju da se u Mekki ne smije preduzimati oružana akcija čak ni protiv odmetnika koji su se u nju sklonili. Najveći broj učenjaka ima suprotno mišljenje. Oni dozvoljavaju poduzimanje odgovarajuće akcije, jer je dužnost nadležnih da suzbijaju protuzakonje, da omogućavaju sprovođenje Allahovih, dželle šanuhu, propisa i da štite pravo muslimana.

Ebu-Hanife smatra da prestupnik, koji se sklonio u Mekku, uživa puno pravo azila, i nad njim se ne može izvršiti kazna dok se u njoj nalazi.

Ibni-Abbas, Ata i Ša'bi smatraju da se kazna nad prestupnikom za učinjeno razbojstvo, prostituciju i krađu na području Harema Mekke može izvršiti u Mekki, a ako je spomenute prestupe učinio van Mekke, kazna se ne može izvršiti nad njim u Mekki, nego tek kada izađe van Mekke.

Ibn-Zubejr, Hasan Basri i Mudžahid drže da se prestupnik za učinjena djela van Mekke može u Mekki uhvatiti, izvesti iz nje i tamo kazniti odgovarajućom zakonskom kaznom.

Amr ibn Seid smatra da se nad takvim prestupnikom može punopravno kazna izvršiti i u samoj Mekki.

Ebu-Hanife i Ahmed smatraju da se nad onim koji počinio krivično djelo izvan Harema, a zatim se u njega skloni, neće izvršiti kazna u Mekki, dok Malik i Šafija smatraju suprotno. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, poduzeo je vojnu akciju u namjeri osvojenja Mekke, a ne da u njoj prolijeva krv i ubija stanovništvo. On je Mekku zauzeo 20. ramazana, 8. godine po Hidžri za nekoliko sati i odmah proklamovao opću amnestiju, ravnopravnost i slobodu svih građana.

– U Mekki i području Harema ne smije se sjeći drveće pa ni žbunje. Za veliko hotimično posječeno stablo vinovnik treba zaklati odraslo goveće na ime kurbana, a za malo stablo, obično bravče.

GRIJEH ONOGA KO POTVORI VJEROVJESNIKA, SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM

106. PRIČAO NAM JE Ali b. Dža'd i rekao da ga je obavijestio Šu'be, a njega Mensur, čuvši od Rib'ija b. Hiraša gdje govori:

– Čuo sam Aliju da kaže: “Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: ‘Ne potvarajte me! Unišao u (paklenu) vatru, ko me god bude potvarao!’”

107. PRIČAO NAM JE Ebul-Velid, njemu Šu'be prenoseći od Džami'a b. Šeddada, (on) od Amira b. Abdullaha b. Zubejra, (a ovaj) od svoga oca da je rekao:

– Kazao sam Zubejru: “Ne čujem te da prenosiš izjave Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kao što to prenosi taj i taj?”

– Što se tiče mene – rekao je Zubejr – ja se od njega (Vjerovjesnika) nisam rastavljao, ali sam ga čuo gdje kaže: “Ko na mene slaže, neka u Paklu izabere sebi mjesto!”

108. PRIČAO NAM JE Ebu-Ma'mer, njemu rekao Abdul-Varis prenoseći od Abdul-Aziza, da je kazao kako je Enes izjavio:

– Ometa me da vam mnogo prenosim to (hadis)

بَابُ إِثْمِ مَنْ كَذَبَ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ

١٠٦. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْجَعْدِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ قَالَ أَخْبَرَنِي مَنْصُورٌ قَالَ سَمِعْتُ رَبِيعَ بْنَ حِرَاشٍ يَقُولُ سَمِعْتُ عَلِيًّا يَقُولُ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ لَا تَكْذِبُوا عَلَيَّ فَإِنَّهُ مَنْ كَذَبَ عَلَيَّ فَلْيَلِجِ النَّارَ.

١٠٧. حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ جَامِعِ بْنِ شَدَّادٍ عَنْ عَامِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ عَنْ أَبِيهِ قَالَ قُلْتُ لِلزُّبَيْرِ إِنِّي لَا أَسْمَعُكَ تُحَدِّثُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ كَمَا يُحَدِّثُ فَلَانٌ وَفَلَانٌ قَالَ أَمَا إِنِّي لَمْ أَفَارِقْهُ وَلَكِنْ سَمِعْتُهُ يَقُولُ مَنْ كَذَبَ عَلَيَّ فَلْيَتَّبِعُوا مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ.

١٠٨. حَدَّثَنَا أَبُو مَعْمَرٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ قَالَ أَنْسَ أَنَّهُ لَيَمْنَعُنِي أَنْ أُحَدِّثَكُمْ

To je stav Malika, Ibni-Abbasa, Ibni-Zubejra.

Ebu-Hanife smatra da se u svakom pojedinom slučaju treba ustanoviti stvarna vrijednost posječenog stabla i prema ustanovljenoj vrijednosti zaklati odgovarajuću žrtvu.

Šafija dozvoljava napasanje stoke u Haremu, a Ebu-Hanife i Muhammed to ne dozvoljavaju, jer je i trava vrsta zelenila i ukras Harema;

– svetost Mekke bila je još u doba Ibrahima i drugih vjerovjesnika. Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, bilo je ponešto dozvoljeno što je njegovim sljedbenicima zabranjeno;

– derogacija u islamu je stvarnost i logična pojava u evoluciji svakog pravnog poretka;

– dozvoljava se diskusija u vezi s primjenom islamskih propisa, a suprotna mišljenja u intepretiranju tih propisa su moguća;

– Ebu-Šurejh je bio dosljedan u izvršavanju Pejgamberove zapovijedi. Učenjak treba samoinicijativno na prikladan način skrenuti pažnju rukovodiocu na njegove eventualne nepravilnosti;

– određivanje šta je dozvoljeno (halal), a šta zabranjeno (haram) jeste Allahovo, dželle šanuhu, pravo i ljudi ne mogu činiti korekcije.

što je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Ko na mene hotimično (nešto) slaže, neka pronade sebi mjesto u Paklu!”¹

109. PRIČAO NAM JE Mekki b. Ibrahim, njemu Jezid b. Ebu-Ubejd prenoseći od Seleme da je rekao:

– Čuo sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje govori: “Ko me potvori onim što nisam rekao, neka pronade sebi mjesto u Paklu!”

110. PRIČAO NAM JE Musa, njemu Ebu-Avane prenoseći od Ebu-Hasina, (on) od Ebu-Saliha, (ovaj) od Ebu-Hurejre, (a on) od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao:

– Nadijevajte moje ime, a ne nadijevajte moj nadimak (tj. Ebul-Kasim)! Ko me u snu vidi, on me je stvarno i vidio, jer se šejtan ne može prikazati u mom liku. A ko mene hotimično potvori, neka sebi pronade mjesto u Paklu!²

حَدِيثًا كَثِيرًا أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ مَنْ تَعَمَّدَ عَلَيَّ كَذِبًا فَلْيَتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ .

١٠٩ . حَدَّثَنَا مَكِّيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ أَبِي عُبَيْدٍ عَنْ سَلَمَةَ قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ مَنْ يَقُلْ عَلَيَّ مَا لَمْ أَقُلْ فَلْيَتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ .

١١٠ . حَدَّثَنَا مُوسَى قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ عَنْ أَبِي حَصِينٍ عَنْ أَبِي صَالِحٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ تَسَمَّوْا بِأَسْمِي وَلَا تَكْتُبُوا بِكُنْيَتِي وَمَنْ رَأَى فِي الْمَنَامِ فَقَدْ رَأَى فَإِنَّ الشَّيْطَانَ لَا يَتَمَثَّلُ فِي صُورَتِي وَمَنْ كَذَبَ عَلَيَّ مُتَعَمِّدًا فَلْيَتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ .

1 Navedeni hadisi upozoravaju da se izjave ljudi moraju tačno i doslovno prenositi drugima. U protivnom se čini laž i klevetanje, što je kažnjivo i po Allahovim, dželle šanuhu, i ljudskim zakonima.

Iz hadisa se zaključuje:

– strogo je zabranjeno potvarati Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem. Taj prestup spada u velike grijehе. Neki učenjaci šafijske škole (tačnije Ebu-Muhammed Džuzejni) smatraju, da namjerno laganje, na Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, izvodi vjernika iz islama. Nevevi drži da potvaranje Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, makar s jednom izjavom, spada u velike grijehе i da se sva predanja koja je do tada prenio taj čovjek imaju odbaciti;

– netačno prenošenje Muhammedovih, sallallahu alejhi ve sellem, izjava iz oblasti šerijatskih propisa potpuno je isto kao laž u podsticanju i zastrašivanju (tergib ve terhib) i slično;

– ko drugom prenese Muhammedovu, sallallahu alejhi ve sellem, izjavu, znajući da je apokrifna ili sumnja u njenu vjerodostojnost, on spada u krug velikih grešnika. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je:

“Ko neku izjavu prenese drugom kao moju, znajući da nije moja, on je lažac”;

– pri prenošenju nekog hadisa sumnjivog porijekla ili značenja ne treba navoditi da ga je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, kategorički rekao. Za ovakve hadise treba reći: kaže se, čini se, reklo se i slično;

– treba paziti na jezičku, stilsku i sadržajno-logičnu stranu hadisa. Hadis s gramatičkim pogreškama, slabog stila i nelogičnog značenja, Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, nije nikada izgovorio. Prenosilac hadisa treba poznavati gramatički i književni jezik iz doba Muhammedova, sallallahu alejhi ve sellem, vijeka i imati na umu da su dvoiličnjaci zlonamjerno izmišljali hadise, za opravdanje svoga stava. To se mnogo činilo u doba političkih nereda i borbe između Mu'avije i Alije.

2 Hadis o denunciranju Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, mnogi učenjaci stvrstavaju u grupu mutevatir hadisa.

Buhari je donio prvi hadis preko niza najuglednijih ashaba, u kome je potvaranje Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, strogo zabranjeno, a denuncijatoru određeno mjesto u Džehennemu. Drugim hadisom ističe se bogobojaznost i dosljednost ashaba u prenošenju hadisa. Iz trećeg hadisa vidi se da su ashabi

ZAPISIVANJE NAUKE (HADISA)

بَابُ كِتَابَةِ الْعِلْمِ

111. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Selam, njemu Veki¹ prenoseći od Sufjana, (on) od Mutarrifa, (ovaj) od Ša'bija, (a on) od Ebu-Džuhajfe da je rekao:

– Pitao sam Aliju: “Ima li kod vas kakva (posebna) knjiga?”

– Nema – odgovori – osim Allahove Knjige, ili oštroumnosti razumijevanja date čovjeku muslimanu, ili što je na ovom listu.

– Rekao sam – kaže Ebu-Džuhajfe: “A šta je na tom listu?”

On je odgovorio: “Propisi o krvarini, o oslobođenju zarobljenika i da se nad muslimanom ne sprovodi smrtna kazna zbog ubistva nemuslimana (podanika neislamske države, s kojom se nema sklopljen prijateljski ugovor).”¹

١١١. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَامٍ قَالَ أَخْبَرَنَا وَكِيعٌ عَنْ سُفْيَانَ عَنْ مُطَرِّفٍ عَنِ الشَّعْبِيِّ عَنْ أَبِي جُحَيْفَةَ قَالَ قُلْتُ لِعَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ هَلْ عِنْدَكُمْ كِتَابٌ قَالَ لَا إِلَّا كِتَابُ اللَّهِ أَوْ فَهْمٌ أُعْطِيَهِ رَجُلٌ مُسْلِمٌ أَوْ مَا فِي هَذِهِ الصَّحِيفَةِ قَالَ قُلْتُ فَمَا فِي هَذِهِ الصَّحِيفَةِ قَالَ الْعَقْلُ وَفَكَائِكَ الْأَسِيرِ وَلَا يُقْتَلُ مُسْلِمٌ بِكَافِرٍ .

nerado prenosili hadis, bojeći se da nehotice što ne ispuste i umjesto nagrade dobiju kaznu. Ko mnogo govori, mnogo i griješi; ko mnogo citira tuđe izjave može u njima lahko i pogriješiti.

Iz hadisa se zaključuje:

– Muhammedov, sallallahu alejhi ve sellem, nadimak “Ebul-Kasim” ne treba drugima nadijevati. Džabir ističe kako je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao da se ne nadijeva njegovo ime onome koji ima njegov nadimak, a da se ne nadijeva njegov nadimak onome ko već ima njegovo ime. Tirmizi prenoseći od Ebu-Hurejre navodi da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio da musliman ima istovremeno i ime Muhammed i nadimak Ebul-Kasim.

Mnogi učenjaci smatraju da je konkretni hadis donesen u Buhariji derogiran, i da Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, na njegovoj primjeni nije nikada mnogo insistirao. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, gornju je izjavu dao kada je neko, idući putem, viknuo: “Ebul-Kasim!” Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, okrenuo se i odazvao, a ovaj mu se izvinuo, rekavši da on zove drugog prolaznika kome je također bilo ime Ebul-Kasim. Zato neki smatraju da se zabrana odnosila samo na vrijeme Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem. Ibni-Džerir smatra da nadimak Muhammedov ne treba drugima nadijevati iz poštovanja prema Vjerovjesniku i da tako treba shvatiti i gornji hadis, a ne stvarnu zabranu.

– Muslimani mogu sebi nadijevati ime Muhammed.

– San ne može biti osnov za neki poduhvat ili rezultat nekog postupka.

¹ Ali b. Ebu-Talib, radijallahu anhu, amidžić je i zet Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem. Njegova majka Fatima, kći Esada b. Hašima b. Abdi-Menafa, jeste prva Hašimovića, koja se udala za Hašimovića i rodila sina Aliju, Hašimovića i po ocu i po majci. Ona spada među prve žene Mekke koja je primila islam, a s ostalim muslimanima iselila se u Medinu, gdje je i umrla za života Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, lično joj je klanjao dženazu, sišao u njen grob i spustio je na zemlju. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, Aliji, radijallahu anhu, rekao je: “Ti si mi brat na ovom i budućem svijetu.” Zvao ga je često i pobratime. Ali, radijallahu anhu, jedan je od deseterice ashaba, za koje je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, javno rekao da će unići u Džennet i jedan od šest članova savjetodavnog vijeća islamske zajednice koje je rukovalo islamskim svijetom u prvim danima iza Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, još za svoga života mu je davao puno povjerenje. On je jedan od Hulefai-rašiduna, bio je učen, pobožan i prvoborac za islamsku zajednicu; prvi od omladinaca primio islam, učestvovao u svim vojnim pohodima zajedno s Muhammedom, sallallahu alejhi ve sellem, osim vojne na Tebuku, jer ga je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, postavio

112. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'ajm – Fadl b. Dukejn, njemu Šejban prenoseći od Jahjaa, (on) od Ebu-Seleme, (ovaj) od Ebu-Hurejre, da je (pleme) Huzaa ubilo godine osvojenja Mekke jednog čovjeka iz plemena Benu-Lejs, zbog njihovog poginulog, koga je pleme Lejs ranije ubilo. Kada je o tome obaviješten, Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, uzjahao je svoju devu i održao govor, rekavši:

– Allah je, zaista, Mekku zaštitio od ubijanja, ili slona² – ovako je, kaže Ebu-Abdullah, rekao Ebu-Nu'ajm – a vi to držite kao nedoumicu; slon ili ubijanje, a drugi kažu ubijanje – a ovlastio Allahovog Poslanika i pravovjerne da vladaju (njenim stanovništvom). Znaite da to nije bilo dozvoljeno nikom prije mene, a neće biti dozvoljeno nikome ni poslije mene! To je meni bilo dozvoljeno samo dva dana! Znaite, da je Mekka u ovom mom času (u kome vam govorim) sveta i neprikosnoveni, njeno žbunje se ne čupa, niti stabla sijeku, a izgublenu stvar u njoj uzima samo onaj koji je oglašava (i traži njenog vlasnika)! Kome je pala žrtva ima pravo na biranje povoljnijeg

١١٢. حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ الْفَضْلُ بْنُ دُكَيْنٍ قَالَ حَدَّثَنَا شَيْبَانُ عَنْ يَحْيَى عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ خُرَاعَةَ قَتَلُوا رَجُلًا مِنْ بَنِي لَيْثٍ عَامَ فَتْحِ مَكَّةَ بِقَتِيلٍ مِنْهُمْ قَتَلُوهُ فَأُخْبِرَ بِذَلِكَ النَّبِيُّ ﷺ فَرَكِبَ رَاحِلَتَهُ فَخَطَبَ فَقَالَ إِنَّ اللَّهَ حَبَسَ عَنْ مَكَّةَ الْقَتْلَ أَوْ الْفِيلَ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ كَذَا قَالَ أَبُو نُعَيْمٍ وَاجْعَلُوهُ عَلَى الشَّكِّ الْفِيلَ أَوْ الْقَتْلَ وَغَيْرُهُ يَقُولُ الْفِيلَ وَسَلَطَ عَلَيْهِمْ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَالْمُؤْمِنِينَ أَلَا وَإِنَّهَا لَمْ تَحِلَّ لِأَحَدٍ قَبْلِي وَلَمْ تَحِلَّ لِأَحَدٍ بَعْدِي أَلَا وَإِنَّهَا حَلَّتْ لِي سَاعَةً مِنْ نَهَارٍ أَلَا وَإِنَّهَا سَاعَتِي هَذِهِ حَرَامٌ لَا يُخْتَلَى شَوْكُهَا وَلَا يُعْضَدُ شَجَرُهَا وَلَا تُلْتَقَطُ سَاقِطُهَا إِلَّا لِمُنْشِدٍ فَمَنْ قَتَلَ فَهُوَ بِخَيْرِ النَّظَرَيْنِ إِمَّا أَنْ يُعْقَلَ وَإِمَّا أَنْ يُقَادَ أَهْلُ الْقَتِيلِ فَجَاءَ رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ الْيَمَنِ

za zapovjednika i komandanta Medine. U bici na Uhudu zadobio je šesnaest rana, a u borbi za osvojenje Hajbera nosio je vojnu zastavu. U nauci mu ne bijaše ravnog. On od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, prenosi 586 hadisa; dvadeset hadisa jesu hadisi koje bilježi i Buharija i Muslim (muttefekun alejhi), drugih 9 hadisa bilježi samo Buharija, dok 15 bilježi samo Muslim, a ostali hadisi su zabilježeni u drugim zbirkama. Postao je halifa nakon pogibije Osmana i upravljao islamskom državom pet godina (35–40. godine po Hidžri). Uoči petka, 17. ramazana, smrtno ga je ranio zatrovanim nožem Abdur-Rahman ibnu Muldžem pred džamijom. Umro je 19. ramazana u Kufi u 63. godini života, a 40. godine po Hidžri.

Bio je rumena lica, kratke kose, guste bijele brade, bijelih zuba, punog okruglog lica i lijepog izgleda. Ebu-Džuhajfe postavio je Aliji, radijallahu anhu, konkretno pitanje jer su ši'ije tvrdili da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, izvjesne propise vjere kazivao samo svojim kućanima, rođacima, a naročito Aliji, radijallahu anhu. Odgovor Alije, radijallahu anhu, jasno govori da Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, nije u kazivanju Objave nikoga protežirao nego je svakog muslimana podjednako želio podučiti islamskim propisima.

Iz hadisa se zaključuje:

- Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, tumačio je Objavu svakom podjednako, samo su je ljudi raznoliko pamtili;
- za objašnjenje nejasnih pitanja treba se obraćati stručnjacima;
- Omer, Ebu-Hanife i još neki učenjaci smatraju da treba izvršiti smrtnu kaznu nad muslimanom zbog ubistva nemuslimana;
- Alija, radijallahu anhu, konkretni listić papira držao je u koricama svoje sablje, a neki kažu da je bio okačen o balčak sablje.

2 Misli se na poznati događaj prije islama o kojem govori sura El-Fil (slon). (prim. rec.)

od dvoga: ili da se isplati krvarina ili da se rodbini ubijenog omogući odmazda.

Tada je pristupio neki čovjek Jemenlija i rekao: “Napiši mi (to), Allahov Poslaniče!”

– Napišite mu! – rekao je on.

Zatim je neko od Kurejševica kazao: “... osim mirisne trstike (iđirota, izhira)¹, Allahov Poslaniče, jer je mi koristimo za naše kuće i grobove?” Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, odgovorio je: “Osim mirisne trstike.”²

Ebu-Abdullah je rekao: “*Jukadu* je sa slovom QAF.” Rečeno je Abdullahu: “Šta mu je napisao?” “Napisao mu je ovaj govor (hutbu)”, odgovorio je.

113. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah, njemu Sufjan, ovome Amr koji je rekao da ga je obavijestio Vehb b. Munebbih prenoseći od svoga brata, da je izjavio:

– Čuo sam Ebu-Hurejru gdje govori: “Među drugovima Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, više hadisa od mene imao je samo Abdullah b. Amr, jer je on (hadise) pisao, a ja nisam.”

Vehbu ibni Munebbiha u drugom senedu slijedi Ma'mer prenoseći gornji hadis od Hemmama, (a ovaj) od Ebu-Hurejre.

فَقَالَ اكْتُبْ لِي يَا رَسُولَ اللَّهِ فَقَالَ اكْتُبُوا لِأَبِي
فُلَانٍ فَقَالَ رَجُلٌ مِنْ قُرَيْشٍ إِلَّا الْإِذْخِرَ يَا رَسُولَ
اللَّهِ فَإِنَّا نَجْعَلُهُ فِي بُيُوتِنَا وَقُبُورِنَا فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ
إِلَّا الْإِذْخِرَ إِلَّا الْإِذْخِرَ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ يُقَالُ يُقَادُّ
بِالْقَافِ فَقِيلَ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ أَيُّ شَيْءٍ كَتَبَ لَهُ قَالَ
كَتَبَ لَهُ هَذِهِ الْخُطْبَةُ .

۱۱۳. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ
قَالَ حَدَّثَنَا عَمْرُو قَالَ أَخْبَرَنِي وَهْبُ بْنُ مُنَبِّهٍ
عَنْ أَخِيهِ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ يَقُولُ مَا مِنْ
أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ أَحَدٌ أَكْثَرَ حَدِيثًا عَنْهُ مِنِّي إِلَّا
مَا كَانَ مِنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو فَإِنَّهُ كَانَ يَكْتُبُ وَلَا
أَكْتُبُ تَابَعَهُ مَعْمَرٌ عَنْ هَمَّامٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ .

1 Izhir je, kako kaže Ibn-Hadžer u Fethul-Bariju (4/59), poznata biljka stanovnicima Mekke koja ima lijep miris, korijen u zemlji i tanku stabljiku, te raste u udolinama. Mekelije su ovom biljkom popunjavali šupljine na krovu između dasaka, kao i šupljine u kaburovima između čerpiča. Prema njegovom opisu, trebalo bi da se radi o iđirotu, odnosno mirisnoj trstici ili mirisnom šašu. (prim. rec.)

2 Iz hadisa se zaključuje:

- nauku treba i pismeno širiti. Osman, radijallahu anhu, dao je napisati nekoliko Mushafa i poslati u centre islamskog svijeta. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, za pisanje Kur'ana imao je stalne pisare, a pisanje hadisa nije dozvoljavao samo u prvim danima širenja islama, bojeći se da ih neuki svijet ne bi izmiješao s tekstom Kur'ana;
- Mekku su muslimani zauzeli bez okršaja i prolijevanja krvi;
- u Haremu Ka'be zabranjeno je sjeći samoniklo drveće, grmlje i drugo ukrasno zelenilo;
- Šafija Ahmed i Ebu-Jusuf smatraju, da se Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, konsultovao s ashabima u svim poslovima za koje nije imao objavu, dok najveći broj učenjaka drži da je to on činio samo u vezi s poduzimanjem vojnih akcija, držeći se ajeta: “Ve šavirhum fil emri...!”, tj. “U poslu se konsultuj s njima!”
- nasljednik ubijenog ima pravo izbora: ili da traži obeštećenje u novcu, ili smaknuće ubice, dok ubica nema toga prava;
- Šafija smatra da se ubica s predumišljanjem kažnjava: ili smaknućem ili otkupom. Malik drži da ga treba (vadžib) kazniti smrću, a otkup dolazi samo kao zamjena, i to ako na njega pristane barem jedan ili nasljednici poginulog. Nasljednici imaju pravo da ubici oprostite potraživanja i same otkupnine određene za počinjeno ubistvo.

114. PRIČAO NAM JE Jahja b. Sulejman, njemu Ibni-Vehb, ovome Junus prenoseći od Ibni-Šihaba, (ovaj) od Ubejdullaha b. Abdullaha, (a on) od Ibni-Abbasa, da je kazao:

– Kada se Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, pogoršala njegova bolest, rekao je:

“Donesite mi sredstva za pisanje da vam dam napisati pismo poslije koga nećete zalutati!”

Omer je tada kazao: “Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, savladala je njegova bolest, a mi imamo Allahovu Knjigu i ona nam je dovoljna.”

Ashabi se oko toga razidoše i žagor se povećao. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, reče: “Idite od mene! Kod mene (ta) prepirka nije potrebna!”

Kasnije je izašao i Ibni-Abbas govoreći: “Zaista šteta, i to opća šteta, što je Allahov Poslanik spriječen da napiše svoju knjigu (pismo).”³

O NAUCI I PREDAVANJIMA U NOĆI

115. PRIČAO NAM JE Sadeka, a njega je obavijestio Ibni-Ujejne prenoseći od Ma'mera, (on) od Zuhrija, (ovaj) od Hinde, ona od Umme-Seleme... A KAZIVALI SU NAM i Amr i Jahja b.

١١٤. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سُلَيْمَانَ قَالَ حَدَّثَنِي ابْنُ وَهْبٍ قَالَ أَخْبَرَنِي يُونُسُ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ لَمَّا اشْتَدَّ بِالنَّبِيِّ ﷺ وَجَعُهُ قَالَ اتُّوْنِي بِكِتَابٍ أَكْتُبُ لَكُمْ كِتَابًا لَا تَضِلُّوْا بَعْدَهُ قَالَ عُمَرُ إِنَّ النَّبِيَّ ﷺ غَلَبَهُ الْوَجَعُ وَعِنْدَنَا كِتَابُ اللَّهِ حَسْبُنَا فَاخْتَلَفُوا وَكَثُرَ اللَّغَطُ قَالَ قَوْمُوا عَنِّي وَلَا يَنْبَغِي عِنْدِي التَّنَازُعُ فَخَرَجَ ابْنُ عَبَّاسٍ يَقُولُ إِنَّ الرِّزْيَةَ كُلَّ الرِّزْيَةِ مَا حَالَ بَيْنَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَبَيْنَ كِتَابِهِ .

بَابُ الْعِلْمِ وَالْعِظَةِ بِاللَّيْلِ

١١٥. حَدَّثَنَا صَدَقَةُ أَخْبَرَنَا ابْنُ عُيَيْنَةَ عَنْ مَعْمَرٍ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ هِنْدٍ عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ وَعَمْرٍو وَيَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ هِنْدٍ

³ Konkretni sastanak ashaba kod Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, bio je u četvrtak, četiri dana prije njegove smrti. Tu je raspravljano o ličnosti koja bi mogla preuzeti rukovodstvo Islamske zajednice. Sastanku je prisustvovao i Omer. On je bio dalekovidan i znao je da se u Kur'anu može naći rješenje za sva aktuelna pitanja. U Kur'anu je rečeno: “U ovoj knjizi mi nismo ništa izostavili” i “Kur'an je objašnjenje za svaku stvar.” Omer, radijallahu anhu, dao je gornju primjedbu imajući u vidu propise Kur'ana i teško stanje bolesnika, a ne zato što je sumnjao u ispravnost odluke Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem.

Većina učenjaka smatra, da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, bio nepogrešiv samo u poslovima vezanim direktno za Objavu, a u ovozemaljskim poslovima da je mogao pogriješiti i zaboraviti kao i svaki čovjek.

Iz hadisa se zaključuje:

– pogrešna je tvrdnja ši'ija, da je Alija, radijallahu anhu, imao od Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, usmenu ili pismenu preporuku da preuzme rukovodstvo Islamske zajednice. Da je Alija, radijallahu anhu, imao ma kakvu povelju od Vjerovjesnika, on bi je izložio ashabima;

Omer, radijallahu anhu, svojom dalekovidnošću pravilno je shvatio situaciju i konkretna društvena zbivanja u svjetlu kur'anskih propisa;

– rukovodilac može prije svoje smrti preporučiti za svoga zamjenika lice za koje misli da će biti podesno i sposobno obavljati povjerene mu poslove;

– zajednički donijeti zaključci učenjaka o izvjesnom pitanju imaju snagu zakona.

Seid, prenoseći od Zuhrija, (on) od Hinde, (a ona opet) od Ummi-Seleme, da je rekla:

– Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, probudio se jedne noći i rekao:

“Uzvišen je Allah! Koliko je smutnji i nereda (zala) noćas spuštено, koliko je riznica otvoreno! Probudite žene iz njihovih soba! Žena koja je oblačila prozirnu odjeću na ovom svijetu, bit će gola na drugom!”¹

NOĆNO BDIJENJE U IZUČAVANJU NAUKE

116. PRIČAO NAM JE Seid b. Ufejz, njemu Lejs, ovome Abdur-Rahman b. Halid prenoseći od Ibni-Šihaba, (ovaj) od Salima i Ebu-Bekra b. Sulejmana b. Ebu-Hasme da je Abdullah b. Omer rekao:

– Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, pri kraju svoga života klanjao nam je jaciju, i kada je predao selam, ustao je i rekao: “Jeste li uočili ovu vašu noć? Zaista, za sto godina neće biti nijednog od onih koji su sada (živi) na površini zemlje.”²

عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ قَالَتْ اسْتَيْقَظَ النَّبِيُّ ﷺ ذَاتَ لَيْلَةٍ فَقَالَ سُبْحَانَ اللَّهِ مَاذَا أُنْزِلَ اللَّيْلَةَ مِنَ الْفِتَنِ وَمَاذَا فُتِحَ مِنَ الْخَزَائِنِ أَيْقِظُوا صَوَاحِبَاتِ الْحَجَرِ قُرْبَ كَاسِيَةٍ فِي الدُّنْيَا عَارِيَةٍ فِي الْآخِرَةِ .

بَابُ السَّمْرِ فِي الْعِلْمِ

١١٦. حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عُفَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنِي اللَّيْثُ قَالَ حَدَّثَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ خَالِدٍ بْنُ مُسَافِرٍ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ سَالِمٍ وَأَبِي بَكْرٍ بْنِ سُلَيْمَانَ بْنِ أَبِي حُثَمَةَ أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ قَالَ صَلَّى بِنَا النَّبِيِّ ﷺ الْعِشَاءَ فِي آخِرِ حَيَاتِهِ فَلَمَّا سَلَّمَ قَامَ فَقَالَ أَرَأَيْتَكُمْ لَيْلَتَكُمْ هَذِهِ فَإِنَّ رَأْسَ مِائَةِ سَنَةٍ مِنْهَا لَا يَبْقَى مِمَّنْ هُوَ عَلَى ظَهْرِ الْأَرْضِ أَحَدٌ .

¹ U prethodnom poglavlju bilo je riječi o pisanju i bilježenju hadisa, a u ovom se ističe potreba učenja i širenja nauke putem stalnih predavanja ne samo danju nego i noću.

Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, jedne noći kod Ummu-Seleme, radijallahu anhu, probudio se pred zoru, dao sakupiti ostale svoje supruge iz drugih soba i ispričao im navedeni san, koji je ubrzo iza njegove smrti postao stvarnost. Do polovine prvog stoljeća po Hidžri muslimani su osvojili skoro pola tada poznatog svijeta, a sredinom tog stoljeća nastaju politički neredi i međusobne borbe uglednih ashaba za prevlast u islamskoj zajednici. U tim borbama izginuli su ugledni ljudi, kao: Alija, radijallahu anhu, njegovi sinovi Hasan i Husejn, Zubejr ibnu Avvam i drugi.

Navedeni hadis aludira još na žene koje će živjeti raskošno, oblačiti tanke prozirne i skupocjene haljine, koje će ih samo djelomično pokrivati, što će dovesti do moralnog pada i pomanjkanja interesa za vršenje dobrih djela. Hadisom se još ističe da će islamski svijet konačno ojačati, vlast proširiti na mnoge bogate zemlje i muslimani se obogatiti, ali da u tom materijalnom bogatstvu ne trbaju činiti raskoš. Materijalna dobra ovoga svijeta mogu biti iskušenje i unesrećiti čovjeka i ovoga i budućeg svijeta. Naklonost žena raskošnom golišavom odijevanju Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, još tada uočava, i u toku noći sakuplja svoje supruge da ih upozori na opasne posljedice takve kulture.

² Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, upozorio je na kratak životni vijek generacije svoga vremena, pa da se ljudi što više angažuju na polju rada dobrih djela i opskrbe se za Dan obračuna na kome neće pomoći ni rod ni imetak. Ovozemna materijalna dobra su prolazna, a prosječni život pojedinca je ispod sto godina, i treba se maksimalno založiti na pripremanju za zagrobni život, koji nije nikoga mimoišao.

117. PRIČAO NAM JE Adem, njemu ispričao Šu'be, a njemu Hakem, čuvši od Seida b. Džubejra, a (on) od Ibnu-Abbasa da je kazao:

– Noćio sam u sobi svoje tetke po majci Mejmune, kćerke Harisove, supruge Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, a te noći bijaše kod nje i Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem. Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao je jaciju (u džamiji), došao kući, klanjao još četiri rekata i onda zaspao. Kasnije je ustao i rekao: “Dječaćić zaspao?”, ili je upotrijebio sličan izraz. Zatim je ustao (da klanja namaz) i ja sam mu stao s njegove lijeve strane, a on me stavi na svoju desnu stranu. Klanjao je pet rekata, zatim klanjaše još dva i zaspao te sam čuo njegovo hrkanje (upotrijebivši izraz: *gatitahu* ili *hatitahu*). Poslije je izašao u džamiju da klanja (sabah) namaz.³

PAMĆENJE NAUKE

118. PRIČAO NAM JE Abdul-Aziz b. Abdullah, njemu Malik prenoseći od Ibni-Šihaba, (ovaj) od A'redža, a (on) od Ebu-Hurejre, koji je izjavio da svijet govori:

“Ebu-Hurejra je najobilniji (u kazivanju hadisa)”, a da ne postoje dva ajeta u Allahovoj Knjizi, ja ne bih ispričao ni jedan hadis.

١١٧. حَدَّثَنَا آدَمُ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ حَدَّثَنَا الْحَكَمُ قَالَ سَمِعْتُ سَعِيدَ بْنَ جُبَيْرٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ بَتُّ فِي بَيْتِ خَالَتِي مَيْمُونَةَ بِنْتِ الْحَارِثِ زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ وَكَانَ النَّبِيُّ ﷺ عِنْدَهَا فِي لَيْلَتِهَا فَصَلَّى النَّبِيُّ ﷺ الْعِشَاءَ ثُمَّ جَاءَ إِلَى مَنْزِلِهِ فَصَلَّى أَرْبَعَ رَكَعَاتٍ ثُمَّ نَامَ ثُمَّ قَامَ ثُمَّ قَالَ نَامَ الْغُلَامُ أَوْ كَلِمَةً تُشَبِّهُهَا ثُمَّ قَامَ فَقُمْتُ عَنْ يَسَارِهِ فَجَعَلَنِي عَنْ يَمِينِهِ فَصَلَّى خَمْسَ رَكَعَاتٍ ثُمَّ صَلَّى رَكَعَتَيْنِ ثُمَّ نَامَ حَتَّى سَمِعْتُ غَطِيطَهُ أَوْ خَطِيطَهُ ثُمَّ خَرَجَ إِلَى الصَّلَاةِ .

بَابُ حِفْظِ الْعِلْمِ

١١٨. حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكٌ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ إِنَّ النَّاسَ يَقُولُونَ أَكْثَرَ أَبُو هُرَيْرَةَ وَلَوْ لَا آيَتَانِ فِي كِتَابِ اللَّهِ مَا حَدَّثْتُ حَدِيثًا ثُمَّ يَتْلُو

³ Konkretni hadis nuka vjernike na što češće održavanje poučnih predavanja, koristeći za to i noćna sijela, a u nedostatku rasvjete da se koristi čak i mjesečina. Posjećivanje takvih naučnih skupova je od neprocjenjive koristi za obrazovanje ljudi. Malik ističe: “Baviti se naukom dobronamjerno (uz ispravan nijet), spada u najvrednije poslove ljudi.”

Iz hadisa se zaključuje:

- velika želja i dobra memorija Abdullaha b. Abbasa, radijallahu anhum, da je kao dijete cijelu noć motrio rad Vjerovjesnika, i zatim vjerno to drugima prenio;
- fakultativni namaz može se kolektivno klanjati;
- manji gest rukom u namazu ne smatra se prekršajem;
- punovažno je klanjanje namaza za osobom koja pri stupanju u namaz nije naumila da će biti imam;
- dozvoljeno je djetetu obnoć spavati kod bračnih drugova koji su s njim u bližem srodstvu;
- muž u poligamijskom braku dužan je držati se redoslijeda konačenja kod svojih supruge;
- musliman pri stupanju kolektivnom obavljanju namaza stat će na desnu stranu imama, a ako bi stao na lijevu, imam će ga gestom ruke upozoriti da se pomakne desno;
- namaz djeteta je punovažan, i
- noćni namaz Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, bio je od 11 rekata. Kermani smatra da se ovaj namaz sastojao od 6 rekata obične nafile, tri rekata vitra, a zadnja dva rekata su sunnet sabahskog namaza.

Potom citira: “One koji kriju jasne dokaze koje smo objavili...”, do riječi: “On je Milostiv.”

Naša braća muhadžiri bijahu zauzeti kupoprodajom po trgovima, a naša braća ensarije preokupirani poslom na svojim imanjima, dok je Ebu-Hurejra bio stalno uz Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da mu stomak bude pun, i prisustvovao onda kada oni nisu prisustvovali, i tako zapamtio ono što oni nisu zapamtili.¹

119. PRIČAO NAM JE Ahmed b. Ebu-Bekr Ebu-Mus‘ab, njemu Muhammed b. Ibrahim b. Dinar prenoseći od Ibni-Ebi-Zi’ba, (on) od Seida Makburija, a (ovaj) od Ebu-Hurejre da je izjavio: – Rekao sam: Allahov Poslaniče, ja od tebe stvarno mnogo slušam hadise koje opet zaboravljam?

– Prostri svoj ogrtač! – rekao je on.

– Ja sam ga prostro – kaže Ebu-Hurejra – a on zagradi (nešto) svojim rukama, baci na njega i reče: “Prigrni ga sebi!”

– Ja sam ga prigrnuo i poslije toga nisam ništa zaboravljao.

PRIČAO NAM JE Ibrahim b. Munzir i rekao da ga je o ovom obavijestio Ibnu-Ebi-Fudejk ili je rekao: “... zagrabi je (nešto) svojom rukom i bacio na ogrtač...”²

(إِنَّ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَا أَنزَلْنَا مِنَ الْبَيِّنَاتِ وَهُدًى إِلَى قَوْلِهِ (الرَّحِيمُ) إِنَّ إِخْوَانَنَا مِنَ الْمُهَاجِرِينَ كَانَ يَشْغَلُهُمُ الصَّفَقُ بِالْأَسْوَاقِ وَإِنَّ إِخْوَانَنَا مِنَ الْأَنْصَارِ كَانَ يَشْغَلُهُمُ الْعَمَلُ فِي أَمْوَالِهِمْ وَإِنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ كَانَ يَلْزِمُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ بِشَبَعِ بَطْنِهِ وَيَحْضُرُ مَا لَا يَحْضُرُونَ وَيَحْفَظُ مَا لَا يَحْفَظُونَ .

۱۱۹. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ أَبُو مُصْعَبٍ قَالَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ دِينَارٍ عَنْ ابْنِ أَبِي ذَيْبٍ عَنْ سَعِيدِ الْمَقْبُرِيِّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي أَسْمَعُ مِنْكَ حَدِيثًا كَثِيرًا أَنْسَاهُ قَالَ ابْسُطْ رِدَاءَكَ فَبَسَطْتُهُ قَالَ فَعَرَفَ بِيَدَيْهِ ثُمَّ قَالَ ضَمَّهُ فَضَمَّمْتُهُ فَمَا نَسِيتُ شَيْئًا بَعْدَهُ .

حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي فُدَيْكٍ بِهَذَا أَوْ قَالَ عَرَفَ بِيَدِهِ فِيهِ .

1 Ebu-Hurejra, radijallahu anhu, stanovao na sofi Muhammedove, sallallahu alejhi ve sellem, džamije u Medini i imao je priliku slušati svako njegovo predavanje. Bio je stalno uz Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, zadovoljavajući se time da mu je makar stomak pun, da ne bude gladan, te nije ništa drugo radio; nije se bavio ni trgovinom, niti poljoprivredom, kao što su to radili ostali ashabi. On je bio uz Muhammeda i u doba održavanja sajмова, kada su drugi ashabi trgovali udarajući ruku o ruku, stiskali ih i mahali nagoneći pazar, i tako svršavali svoje kupoprodajne poslove. Ebu-Hurejra nije napuštao svoje mjesto na sofi. On je za dobro nauke, svoje zajednice i služenja Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, napustio stjecanje materijalnih dobara. Dobro je poznao propise Kur’ana i pravilno ih interpretirao. Djelomično gore navedeni 159-160. ajet poglavlja El-Bekare u punom prijevodu glase: “Allah će prokleti one koji kriju jasne dokaze, koje smo Mi objavili i pravi put nakon što smo objasnili ljudima u Knjizi, a proklinjat će ih i drugi koji proklinju. Osim onih koji se kaju, koji se poprave i to obrazlože; to su oni čija pokajanja primamo, a Ja sam onaj koji primam pokajanje i milostiv sam.”

Iz hadisa se zaključuje:

- musliman treba stalno učiti i svoje znanje drugom kazivati;
- Ebu-Hurejra, radijallahu anhu, radi pamćenja hadisa žrtvovao je sva materijalna dobra ovoga svijeta;
- dozvoljeno je ponekada istaći svoje lične vrline, čuvajući se oholosti i kompleksa više vrijednosti.

2 Ebu-Hurejra, radijallahu anhu, stavio je gornji upit u džamiji prilikom jednog Muhammedovog, sallallahu alejhi ve sellem, predavanja. Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, naredio mu je da razastre svoju

120. PRIČAO NAM JE Isma'il, njemu njegov brat, prenoseći od Ibnu-Ebi-Zi'ba, (on) od Seida Makburija, a (ovaj) od Ebu-Hurejre da je kazao: "Zapamtio sam od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, dvije posude (vrste) znanja. Jednu od njih sam prosuo (saopćio), a drugu da sam prosuo (objavio) ovaj (moj) grkljan bio bi prerezan."³

O PAŽLJIVOM SLUŠANJU UČENJAKA

121. PRIČAO NAM JE Hadždžadž, njemu Šu'be, a njega obavijestio Ali b. Mudrik, prenoseći od Ebu-Zur'e Ibn-Amra, (on) od Džerira, da mu je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, na Oprosnom hadžu rekao: "Ušutkaj svijet!", a zatim kazao: "Ne vraćajte se poslije mene u nevjernike, tako što će neki od vas udarati po vratovima drugih, (tj. međusobno se ubijati)!"⁴

١٢٠. حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ حَدَّثَنِي أَخِي عَنْ ابْنِ أَبِي ذَثْبٍ عَنْ سَعِيدِ الْمَقْبُرِيِّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ حَفِظْتُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَعَاءَيْنِ فَأَمَّا أَحَدُهُمَا فَبَشْتُهُ وَأَمَّا الْآخَرُ فَلَوْ بَشْتُهُ قُطِعَ هَذَا الْبُلْعُومُ.

بَابُ الْإِنْصَاتِ لِلْعُلَمَاءِ

١٢١. حَدَّثَنَا حَجَّاجٌ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ أَخْبَرَنِي عَلِيُّ بْنُ مُدْرِكٍ عَنْ أَبِي زُرْعَةَ بْنِ عَمْرٍو عَنْ جَرِيرٍ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ لَهُ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ اسْتَنْصِتِ النَّاسَ فَقَالَ لَا تَرْجِعُوا بَعْدِي كُفَّارًا يَضْرِبُ بَعْضُكُمْ رِقَابَ بَعْضٍ.

haljinu, a potom nešto simbolično zagrabio i istresao mu na nju. To je bilo simbolično davanje znanja, ali je to postalo stvarnost, kako je to kasnije i sam Ebu-Hurejra, radijallahu anhu, izjavio.

³ Ebu-Hurejra, radijallahu anhu, bez sumnje je najplodniji prenosilac hadisa. On je javno izlagao svoje hadise koji se odnose na obredoslovlje i šerijatskopravno poslovanje, dok hadise vezane sadržajem za društveno-političku situaciju i samovolju rukovodilaca nije kazivao iz straha zbog lične sigurnosti. Političke neprilike i predstojeća iskušenja islamskog svijeta Ebu-Hurejra, radijallahu anhu, iznosio je često alegorično. Tako je jednom prilikom rekao: "Allahu, sačuvaj me prvih dana 60-ih godina ovog stoljeća i dječije vlade!", čime je aludirao na vlast Jezida b. Mu'avije, koji je preuzeo hilafet 60. godine po Hidžri, a to je jedna godina poslije smrti Ebu-Hurejre. Islam je primio početkom 7. godine po Hidžri i sudjelovao s Muhammedom, sallallahu alejhi ve sellem, u bici protiv Jevreja na Hajberu. U predislamsko doba imao je ime Abduš-Šems, a prelaskom na islam Abdullah i Abdur-Rahman. Majci mu je bilo ime Mejmuna. Za sebe je sam rekao: "Odrastao sam kao siroče, izbjegao iz Mekke kao siromah i bio sluga Busre, kćerke Gazvana, s kojom sam kasnije, Allahovom voljom, sklopio brak. Hvala Allahu što je vjeru učinio osloncem i osnovom života, a Ebu-Hurejru vodičem u nauci hadisa. Nekad sam bio čobanče i imao mačku s kojom sam se igrao, pa me, eto, prozvaše 'Ebu-Hurejra', tj. 'mačiji otac – ljubitelj mačaka'." Bio je starješina družine nastanjene na sofi Muhammedove, sallallahu alejhi ve sellem, džamije u Medini. Prenio je oko 5.000 hadisa. Buhari je uvrstio u svoj Sahih 93, Muslim u svoj 190, a ostali su sačuvani u drugim hadiskim zbirkama. Umro je 59. godine po Hidžri u 78. godini života i pokopan na Beki'u.

⁴ Nauka je neprocjenjivo blago, i kada učenjak nešto izlaže i govori, treba ga pažljivo slušati, pamtit i bilježiti makar osnovne misli. Konkretna izjava upozorava na ustrajno obavljanje vjerskih dužnosti i miroljubive odnose među ljudima. Ljudi su jednog porijekla i razlike u mišljenjima ne trebaju biti kamen smutnje i nereda. Učene ljude treba poštivati, pred njima šutjeti i što manje govoriti da bi oni imali što više mogućnosti za izlaganje poučnih savjeta.

KAD UČENJAK BUDE UPITAN:
 “KO JE NAJZNANIJI?”, POŽELJNO JE DA
 ZNANJE O TOME PREPUSTI ALLAHU

122. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Muhammed, njemu Sufjan, a njemu Amr kazavši da ga je obavijestio Seid b. Džubejr i izjavio:

– Rekao sam Ibni-Abbasu: “Nevf Bekali smatra zaista da Musa (drug Hidra) nije Musa (Ibni-Imran) Izraelićanin nego je to sasvim drugi Musa?”

– Slagao je neprijatelj Allahov – rekao je (Ibnu-Abbas). Nama je prenio Ubej b. Ka‘b od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao:

– Vjerovjesnik Musa držeći govor Izraelićanima bio je upitan: “Ko je najznaniji?”

– Ja sam najznaniji! – odgovorio je (on).

– Allah ga je ukorio što nije to znanje prepustio Njemu, pa mu je objavio:

“Ima jedan rob od mojih robova na sastavu dvaju mora i on je znaniji od tebe.”

– Allahu, reče Musa, kako da se s njim susretnem?

– Stavi, reče mu se, ribu u zenbilj i gdje je budeš izgubio, tu je on.

I on krenu na put. S njim je krenulo i njegovo momče Juša‘ b. Nun, nosio je ribu u zenbilju i kada su bili kod jedne stijene, naslonili su na nju svoje glave i zaspali. Riba se nečujno izvukla iz zenbilja i sebi zasjekla put u moru. To je za Musaa i njegovog momka bilo čudo. Nastavili su da putuju preostali dio noći i dana, i kada je svanulo, Musa reče svome pratiocu: “Daj nam naš doručak! Zaista nas je, od ovog našeg putovanja, spopao umor.” Musa nije osjetio umor dok nije prešao naređeno mu područje. Tada mu reče momče (pratilac): “Sjećaš li se kada smo se sklonili pod onu stijenu? Tu sam zaboravio onu ribu!”

بَاب مَا يُسْتَحَبُّ لِلْعَالِمِ إِذَا سُئِلَ

أَيُّ النَّاسِ أَعْلَمُ فَيَكُلُّ الْعِلْمُ إِلَى اللَّهِ

١٢٢. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانٌ قَالَ حَدَّثَنَا عَمْرُو قَالَ أَخْبَرَنِي سَعِيدُ بْنُ جُبَيْرٍ قَالَ قُلْتُ لِابْنِ عَبَّاسٍ إِنَّ نَوْفًا الْبَكَالِيَّ يَزْعُمُ أَنَّ مُوسَى لَيْسَ بِمُوسَى بَنِي إِسْرَائِيلَ إِنَّمَا هُوَ مُوسَى آخَرُ فَقَالَ كَذَبَ عَدُوُّ اللَّهِ حَدَّثَنَا أَبِي ابْنُ كَعْبٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَامَ مُوسَى النَّبِيُّ خَطِيبًا فِي بَنِي إِسْرَائِيلَ فَسُئِلَ أَيُّ النَّاسِ أَعْلَمُ فَقَالَ أَنَا أَعْلَمُ فَعَتَبَ اللَّهُ عَلَيْهِ إِذْ لَمْ يَرُدَّ الْعِلْمَ إِلَيْهِ فَأَوْحَى اللَّهُ إِلَيْهِ أَنَّ عَبْدًا مِنْ عِبَادِي بِمَجْمَعِ الْبَحْرَيْنِ هُوَ أَعْلَمُ مِنْكَ قَالَ يَا رَبِّ وَكَيْفَ بِهِ فَقِيلَ لَهُ احْمِلْ خُوتًا فِي مِكْتَلٍ فَإِذَا فَقَدْتَهُ فَهُوَ ثُمَّ فَاَنْطَلَقَ وَانْطَلَقَ بِفَتَاهُ يُوشَعَ بْنَ نُونٍ وَحَمَلًا خُوتًا فِي مِكْتَلٍ حَتَّى كَانَا عِنْدَ الصَّخْرَةِ وَضَعَا رُءُوسَهُمَا وَنَامَا فَانْسَلَّ الْخُوتُ مِنَ الْمِكْتَلِ (فَاتَّخَذَ سَبِيلَهُ فِي الْبَحْرِ سَرَبًا) وَكَانَ لِمُوسَى وَفَتَاهُ عَجَبًا فَانْطَلَقَا بَقِيَّةَ لَيْلَتِهِمَا وَيَوْمَهُمَا فَلَمَّا أَصْبَحَ قَالَ مُوسَى لِفَتَاهُ (أَتِنَا غَدَاءَنَا لَقَدْ لَقِينَا مِنْ سَفَرِنَا هَذَا نَصَبًا) وَلَمْ يَجِدْ مُوسَى مَسًّا مِنَ النَّصَبِ حَتَّى جَاوَزَ الْمَكَانَ الَّذِي أَمَرَبِهِ فَقَالَ لَهُ فَتَاهُ (أَرَأَيْتَ إِذْ أَوَيْنَا إِلَى الصَّخْرَةِ فَإِنِّي نَسِيتُ الْخُوتَ وَمَا أَنْسَانِيهِ إِلَّا الشَّيْطَانُ) قَالَ مُوسَى

– To je ono za čim tragamo! – reče Musa.
Potom su se povratili slijedeći svoje tragove. Kada su došli do one stijene, kad tu čovjek pokriven odijelom, ili je Ubej rekao: "... pokrio se svojim odijelom."
Musa nazva selam, a Hidr reče: "Odakle u tvojoj zemlji selam?"
– Ja sam Musa – reče on.
– Musa Izraelićanin? – upita (Hidr).
– Da – odgovorio je (Musa).
– Mogu li da te pratim – upitao je Musa – da me poučiš onoj uputi (znanju) kojom si ti ispravno poučen?
– Hidr je odgovorio: "Musa, ti se nećeš moći sa mnom strpjeti! Ja imam jednu vrstu Allahovog znanja kojem me je On naučio i koje ti ne poznaješ, a ti imaš jednu vrstu znanja kojoj te je Allah poučio koju ja ne poznajem." (Musa reče): "Naći ćeš me, ako Allah da, da sam strpljiv i neću ti se ni u čemu suprotstavljati." Potom su nastavili put i išli morskom obalom. Svoje lađe nisu imali. Tada pokraj njih naiđe jedna lađa i oni su s lađarima razgovarali da i njih dvojicu povezu. Hidra su prepoznali pa su ih besplatno povezli. Kasnije je došao jedan vrabac, pao na ivicu lađe i ključnuo jednom ili dvaput u more. Hidr reče: "Musa, moje i tvoje znanje u odnosu na Allahovo znanje je kao ključanje ovog vrapca u more." Potom se Hidr latio jedne daske od dasaka broda i izbio je.
– Ljudi su nas – reče Musa – besplatno povezli, a ti se lati njihove lađe i probuši je da potopiš njene putnike!
– Nisam li rekao da ti nećeš moći ustrajati sa mnom! – (reče Hidr).
– Ne kori me – odgovori on – za ono što sam zaboravio!
To je bio prvi Musaov zaborav.
Potom su krenuli dalje i naišli na dječaka koji se igraše sa djecom, Hidr ga zgrabi za glavu odozgo i svojom rukom otkide mu glavu.

(ذَلِكَ مَا كُنَّا نَبْغِي فَارْتَدَّا عَلَى آثَارِهِمَا قَصَصًا)
فَلَمَّا انْتَهَيَا إِلَى الصَّخْرَةِ إِذَا رَجُلٌ مَّسْجِي بِثَوْبٍ
أَوْ قَالَ تَسْجِي بِثَوْبِهِ فَسَلَّمَ مُوسَى فَقَالَ الْخَضِرُّ
وَأَنِّي بِأَرْضِكَ السَّلَامُ فَقَالَ أَنَا مُوسَى فَقَالَ
مُوسَى بَنِي إِسْرَائِيلَ قَالَ نَعَمْ قَالَ (هَلْ أَتَّبَعَكَ
عَلَى أَنْ تُعَلِّمَنِي مِمَّا عُلِّمْتَ رَشْدًا) قَالَ (إِنَّكَ لَنْ
تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا) يَا مُوسَى إِنِّي عَلَى عِلْمٍ مِنْ
عِلْمِ اللَّهِ عَلَّمَنِيهِ لَا تَعْلَمُهُ أَنْتَ وَأَنْتَ عَلَى عِلْمٍ
عَلَّمَكُهُ لَا أَعْلَمُهُ (قَالَ سَتَجِدُنِي إِن شَاءَ اللَّهُ
صَابِرًا وَلَا أَعْصِي لَكَ أَمْرًا) فَانْطَلَقَا يَمْشِيَانِ عَلَى
سَاحِلِ الْبَحْرِ لَيْسَ لهُمَا سَفِينَةٌ فَمَرَّتْ بِهِمَا سَفِينَةٌ
فَكَلَّمُوهُمْ أَنْ يَحْمِلُوهُمَا فَعَرَفَ الْخَضِرُّ فَحَمَلُوهُمَا
بِغَيْرِ نَوْلٍ فَجَاءَ عُصْفُورٌ فَوَقَعَ عَلَى حَرْفِ السَّفِينَةِ
فَنَقَرَ نَقْرَةً أَوْ نَقَرَتَيْنِ فِي الْبَحْرِ فَقَالَ الْخَضِرُّ يَا
مُوسَى مَا نَقَصَ عِلْمِي وَعِلْمُكَ مِنْ عِلْمِ اللَّهِ إِلَّا
كَنْقَرَةَ هَذَا الْعُصْفُورِ فِي الْبَحْرِ فَعَمَدَ الْخَضِرُّ إِلَى
لَوْحٍ مِنَ ألْوَاحِ السَّفِينَةِ فَنَزَعَهُ فَقَالَ مُوسَى قَوْمٌ
حَمَلُونَا بِغَيْرِ نَوْلٍ عَمَدْتَ إِلَى سَفِينَتِهِمْ فَخَرَقْتَهَا
لِتُغْرِقَ أَهْلَهَا (قَالَ أَلَمْ أَقُلْ إِنَّكَ لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ
صَبْرًا) قَالَ لَا تُؤَاخِذْنِي بِمَا نَسِيتُ وَلَا تُرْهِقْنِي
مِنْ أَمْرِي عُسْرًا (فَكَانَتْ الْأُولَى مِنْ مُوسَى
نِسْيَانًا فَانْطَلَقَا فَإِذَا غُلَامٌ يَلْعَبُ مَعَ الْغِلْمَانِ
فَأَخَذَ الْخَضِرُّ بِرَأْسِهِ مِنْ أَعْلَاهُ فَاقْتَلَعَ رَأْسَهُ بِيَدِهِ

– Zar ubi tako bezgrješnu osobu bespravno! – reče Musa.

– Nisam li ti kazao da ti nećeš moći sa mnom ustrajati! – (rekao je Hidir).

Ibni-Ujejne je rekao, da je ovo potencirano upozorenje (zbog izraza “leke”, tj. ”tebi, ti”).

Putovanje su opet nastavili i došli do jednog naselja od čijeg stanovništva zatražiše hrane. Stanovništvo ne htjede da ih ugosti. (U selu) su naišli na jedan zid koji se htio srušiti i Hidir ga svojom rukom ispravi.

Musa reče: “Kad bi htio, uzeo bi za tu uslugu neku nagradu?”

– Ovo je rastanak između mene i tebe – rekao je Hidir.

Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: “Allah se smilovao Musau! Zaista bismo voljeli da se Musa strpio, pa da nam bude ispričan slučaj njih dvojice.”¹

فَقَالَ مُوسَى (أَقْتَلْتَ نَفْسًا زَكِيَّةً بِغَيْرِ نَفْسٍ)
(قَالَ أَلَمْ أَقُلْ لَكَ إِنَّكَ لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا)
قَالَ ابْنُ عُيَيْنَةَ وَهَذَا أَوْكَدُ (فَانْطَلَقَا حَتَّى إِذَا
آتَا أَهْلَ قَرْيَةٍ اسْتَطْعَمَ أَهْلُهَا فَأَبَوْا أَنْ يُضَيِّقُوا لَهُمَا
فَوَجَدَا فِيهَا جِدَارًا يُرِيدُ أَنْ يَنْقَضَ فَأَقَامَهُ) قَالَ
الْخَضِرُ بِيَدِهِ فَأَقَامَهُ فَقَالَ لَهُ مُوسَى (لَوْ شِئْتَ
لَاتَّخَذْتَ عَلَيْهِ أَجْرًا) قَالَ هَذَا فِرَاقُ بَيْنِي وَبَيْنِكَ
قَالَ النَّبِيُّ ﷺ يَرْحَمُ اللَّهُ مُوسَى لَوَدِدْنَا لَوْ صَبَرَ
حَتَّى يُقَصِّرَ عَلَيْنَا مِنْ أَمْرِهِمَا .

¹ Musa, alejhi selam, tragao je za Hidrom u doba svoga dolaska u pustinju. Po izlasku iz lađe na obalu Crnog mora i smaknuću dječaka, Hidir je nastavio putovanje i zajedno sa Musaom, alejhi selam, i njegovim pratiocem stigli su u predvečerje u mjesto Antakiju ili Ubelle, a neki kažu u Nazaret u Jerusalemu. Noć je bila prohladna, a mještani nisu bili voljni da im ukažu svoje gostoprimstvo, pa su se morali skloniti pod jedan nagaet zid ispod koga je svijet sa strahom prolazio. Sa'lebi ističe da je to bio zid siročadi iz toga naselja, visine 200 stopa, dužine 500 i širine 50. Hidir ga je popravio da se on održi samo do njihove punoljetnosti, jer su im roditelji u njemu ostavili zakopano blago.

Ibnu-Abbas, radijallahu anhumu, smatra da je Hidir taj zid oborio, a potom ga ponovo sazidao. Po svršetku poslao Musa, alejhi selam, predložio mu je da svoj trud naplati. To je Hidra rasrdilo pa je Musau, alejhi selam, objasnio svrhu svojih postupaka, a potom se od njega odvojio i nastavio sam putovati.

Iz hadisa se zaključuje:

- za naukom treba ići i u druga mjesta i opskrbiti se sredstvima potrebnim za putovanje. Naobrazba i kultura su ideali islama;
- pitati učene ljude za nejasne probleme treba iz želje za naukom, a ne iz ironije i licemjerstva;
- putnik u slučaju potrebe može zamoliti od drugog materijalnu pomoć;
- za učinjenu uslugu drugom ima se pravo tražiti odgovarajuća materijalna naknada. Voziti se besplatno u tuđem vozilu dozvoljeno je samo uz odobrenje vlasnika vozila;
- odluka donesena na osnovu konkretnih činjenica je punovažna dok se ne iznesu novi, ranije nepoznati dokazi;
- Allahove zapovijedi treba dosljedno izvršavati, jer u njima ima mudrosti i koristi za ljude, što ponekad mnogi ne mogu shvatiti.

KO STOJEĆI PITA UČENJAKA KOJI SJEDI

123. PRIČAO NAM JE Osman i kazao da ga je obavijestio Džerir, (on) prenio od Mensura, (on) od Ebu-Vaila, (a ovaj) od Ebu-Musaa da je rekao:
– Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, došao je jedan čovjek i pitao: “Allahov Poslaniče, šta je borba na Allahovom putu? Neki od nas bore se iz srdžbe (prema neprijatelju), a neki iz ponosa.”
– On je prema njemu podigao svoju glavu. On je svoju glavu prema njemu podigao – kaže Musa – samo zato što je sagovornik stajao, i odgovorio: “Ko se bori da Allahova riječ dominira, on je na Allahovom putu.”²

PITANJA I ODGOVORI PRI REMJU (BACANJU KAMENČIĆA NA MINI)

124. PRIČAO NAM JE Nu‘ajm, njemu Abdul-Aziz b. Ebu-Seleme, prenoseći od Zuhrija, (on) od Isaa b. Talhe, (a ovaj) od Abdullaha b. Amra da je rekao:
– Vidio sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje ga pitaju prilikom bacanja kamenčića (na Akabi). Jedan je čovjek rekao: “Allahov Poslaniče, zaklao sam kurban prije nego sam bacio (kamenčić)?”
– Nema grijeha, baci sada! – odgovorio je.
Drugi je upitao: “Allahov Poslaniče, obrijao sam glavu prije nego sam zaklao (kurban)?”
– Nema grijeha, zakolji sada! – kazao je on.
Nije bio upitan nizašto učinjeno ranije ili odgođeno za kasnije, a da nije odgovorio: “Nema grijeha, učini sada!”

بَابُ مَنْ سَأَلَ وَهُوَ قَائِمٌ عَامِلًا جَالِسًا

١٢٣. حَدَّثَنَا عُثْمَانُ قَالَ أَخْبَرَنَا جَرِيرٌ عَنْ مَنْصُورٍ عَنْ أَبِي وَائِلٍ عَنْ أَبِي مُوسَى قَالَ جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا الْقِتَالُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَإِنْ أَحَدُنَا يُقَاتِلُ غَضَبًا وَيُقَاتِلُ حِمَّةً فَرَفَعَ إِلَيْهِ رَأْسَهُ قَالَ وَمَا رَفَعَ إِلَيْهِ رَأْسَهُ إِلَّا أَنَّهُ كَانَ قَائِمًا فَقَالَ مَنْ قَاتَلَ لِتُكُونَ كَلِمَةُ اللَّهِ هِيَ الْعُلْيَا فَهُوَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ .

بَابُ السُّؤَالِ وَالْفَتْنَا عِنْدَ رَمْيِ الْجِمَارِ

١٢٤. حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبِي سَلَمَةَ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ عِيسَى بْنِ طَلْحَةَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو قَالَ رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ عِنْدَ الْجَمْرَةِ وَهُوَ يُسْأَلُ فَقَالَ رَجُلٌ يَا رَسُولَ اللَّهِ نَحَرْتُ قَبْلَ أَنْ أَرْمِيَ قَالَ أَرْمِ وَلَا حَرَجَ قَالَ آخِرُ يَا رَسُولَ اللَّهِ حَلَقْتُ قَبْلَ أَنْ أَنْحَرَ قَالَ أَنْحَرْ وَلَا حَرَجَ فَمَا سُئِلَ عَنْ شَيْءٍ قُدِّمَ وَلَا أُخِّرَ إِلَّا قَالَ أَفْعَلْ وَلَا حَرَجَ .

² Učinjena djela cijene se i nagrađuju prema namjerama. Iskrenost je uvjet za nagradu svakog posla. Ko čini dobro iz svojih ličnih interesa ili udvaranja drugim, ne može računati na Allahovu nagradu. Borci za vjeru su ljudi koji se iskreno bore za vjeru i njenu dominaciju. Hadis ukazuje na visoki stil, lakonski i jasan odgovor Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, i da se učenjak za aktuelne probleme može pitati i stojeći, samo da sagovornici budu licem okrenuti jedan prema drugom.

O RIJEČIMA UZVIŠENOG ALLAHA: “VAMA JE DATO SAMO MALO ZNANJA”

125. PRIČAO NAM JE Kajs b. Hafs, njemu Abdul-Vahid, a njemu A‘meš Sulejman b. Mihran prenoseći od Ibrahima, (on) od Alkame, (a ovaj) od Abdullaha, da je rekao:

– Dok sam išao s Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, kroz ruševine Medine, naiđe on, oslanjajući se na štap (od palmine grane) koji je nosio sobom, pokraj jedne grupe Jevreja. Jedni od njih govorili su drugim: “Pitajte ga za dušu!” Neko je opet rekao:

“Ne pitajte ga! Dat će vam odgovor koji vam neće prijati.”

Neki rekoše: “Ipak ćemo ga pitati!”

Tada je ustao između njih jedan i rekao: “Ebul-Kasime, šta je duša?”

On je šutio, pa je rekao: “Stiže mu Objava” i stadoh. Kada mu je objavljivanje prestalo, on reče: “Pitat ću te o duši. Reci: ‘Duša je stvar moga Gospodara, a njima je o njoj dato samo malo znanja.’” A‘meš je rekao: “Ovako je (ūtū) po našem načinu čitanja.”¹

بَابُ قَوْلِ اللَّهِ تَعَالَى (وَمَا أُوتِيتُمْ مِنَ الْعِلْمِ إِلَّا قَلِيلًا)

١٢٥. حَدَّثَنَا قَيْسُ بْنُ حَفْصٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ قَالَ حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ سُلَيْمَانُ بْنُ مِهْرَانَ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنْ عَلْقَمَةَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ بَيْنَا أَنَا أَمْشِي مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فِي خَرِبِ الْمَدِينَةِ وَهُوَ يَتَوَكَّأُ عَلَى عَسِيبٍ مَعَهُ فَمَرَّ بِنَفَرٍ مِنَ الْيَهُودِ فَقَالَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ سَلُّوهُ عَنِ الرُّوحِ وَقَالَ بَعْضُهُمْ لَا تَسْأَلُوهُ لَا يَجِيءُ فِيهِ شَيْءٌ تَكْرَهُوْنَهُ فَقَالَ بَعْضُهُمْ لِنَسْأَلَنَّهُ فَقَامَ رَجُلٌ مِنْهُمْ فَقَالَ يَا أَبَا الْقَاسِمِ مَا الرُّوحُ فَسَكَتَ فَقُلْتُ إِنَّهُ يُوحَى إِلَيْهِ فَقُمْتُ فَلَمَّا انْجَلَى عَنْهُ قَالَ (وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الرُّوحِ قُلِ الرُّوحُ مِنْ أَمْرِ رَبِّي) وَمَا أُوتُوا مِنَ الْعِلْمِ إِلَّا قَلِيلًا قَالَ الْأَعْمَشُ هَكَذَا فِي قِرَاءَتِنَا .

¹ Jevreji su preko Tivrata znali da suštinu duše ljudi ne znaju, pa su htjeli da vide Muhammedovo, sallallahu alejhi ve sellem, mišljenje o njoj. Pitanje Jevreja nije bilo precizno, pa je i odgovor 85. ajetom El-Isra poglavlja uopćen.

Izraz “ruh” u Kur’anu dolazi u značenjima: duša, Džibril i Objava.

O ONOME KO OSTAVI NEŠTO ČEMU DAJE PREDNOST IZ STRAHA DA NEKI LJUDI TO POGREŠNO SHVATE I UPADNU U VEĆU NEPRILIKU

126. PRIČAO NAM JE Ubejdullah b. Musa prenoseći od Israila, on od Ebu-Ishaka, (ovaj) od Esveda, da je kazao:

– Ibni-Zubejr mi je rekao: “Aiša je tebi povjerovala mnogo (tajni), pa šta ti je pričala o Ka’bi?”

– Rekla mi je, odgovorio sam: “Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao je: ‘Aiša, da ovaj tvoj narod nije još uvijek blizu (perioda) – a Ibni-Zubejr je rekao – nevjerstva, ja bih Ka’bu proširio i postavio joj dvojna vrata: jedna na koja bi svijet ulazio, a druga na koja bi izlazio.’”

To je kasnije uradio Ibni-Zubejr.²

بَابُ مَنْ تَرَكَ بَعْضَ الْإِخْتِيَارِ مَخَافَةَ أَنْ يَقْصُرَ
فَهُمْ بَعْضُ النَّاسِ عَنْهُ فَيَقْعُوا فِي أَشَدِّ مِنْهُ

١٢٦. حَدَّثَنَا عُيَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى عَنْ إِسْرَائِيلَ عَنْ
أَبِي إِسْحَاقَ عَنِ الْأَسْوَدِ قَالَ قَالَ لِي ابْنُ الزُّبَيْرِ
كَانَتْ عَائِشَةُ تُسَرُّ إِلَيْكَ كَثِيرًا فَمَا حَدَّثْتُكَ فِي الْكَعْبَةِ
قُلْتُ قَالَتْ لِي قَالَ النَّبِيُّ ﷺ يَا عَائِشَةُ لَوْلَا قَوْمُكَ
حَدِيثُ عَهْدِهِمْ قَالَ ابْنُ الزُّبَيْرِ بِكُفْرٍ لَنَقَضْتُ
الْكَعْبَةَ فَجَعَلْتُ لَهَا بَابَيْنِ بَابٌ يَدْخُلُ النَّاسُ وَبَابٌ
يَخْرُجُونَ فَفَعَلَهُ ابْنُ الزُّبَيْرِ.

² Današnja zgrada Ka’be sa jednim iznad zemlje dosta uzdignutim vratima počiva na svojim starijim temeljima. Harun er-Rešid, imajući u vidu gornji hadis, razgovarao je s Malikom o rušenju Ka’be i njenom vraćanju na temelje Ibni-Zubejra. Na koncu razgovora Malik je halifi rekao: “Vladaru pravovjernih, zaklinjem te Allahom, dželle šanuhu, da Ka’bu ne smatraš vladarskom igračkom. Kada bi je ma ko rušio i gradio po svom prohtjevu, njena bi svetost u očima svijeta iščezla.” Historičari navode sljedeći redoslijed šesterice graditelja Ka’be: meleki, Ibrahim pejgamber, Amalekićani, Džurhum plemo, Kurejšije, i u izgradnji je učestvovao malo i Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem. On je riješio među mekanskim plemenima spor oko postavljanja Crnog kamena u zid Ka’be. Na poziv zavađenih, on je prostro svoj ogrtač, kamen stavio na njega i pozvao starješine plemena da držeći krajeve ogrtača kamen dignu na zid Ka’be odakle ga je on sam svojom rukom, u 35. godini života, stavio na odgovarajuće njegovo mjesto. Šesti graditelj bio je Ibni-Zubejr. On je Ka’bu malo proširio i kako je gore rečeno, dao staviti dvojna vrata. U bratoubilačkoj borbi vođenoj između Ibni-Zubejra i Hadžadža Ka’ba je bila znatno oštećena, pa je Hadžadž preduzeo mjere i zgrada je ponovo izgrađena u današnjem vidu.

Iz hadisa se zaključuje:

– ponekad se napušta sprovođenje korisne ideje i dobrog posla, jer bi to moglo prouzrokovati nepoželjne posljedice. Očito dobar posao može nekad imati izvjesne loše posljedice, pa ga treba i proučavati u svjetlu efekata tih posljedica. Vjerovjesnik je u konkretnom slučaju istakao potrebu proširenja zgrade Ka’be na temelje Ibrahimove zgrade, ali to ipak nije učinio bojeći se smutnje tek islamiziranog svijeta;

– rukovodilac ima pravo odlučivanja o poslovima korisnim za zajednicu, pa i obustavljanje nekih poslova za koje smatra da bi imali negativne posljedice. Međutim, on nema pravo mijenjati izričito slovo Šerijata, kao oslobađanje pojedinaca od davanja zekata, izmjene propisa krivičnog, bračnog i drugih grana prava, utvrđenih Kur’anom i hadisom.

O ONOM KO PRUŽA ZNANJE JEDNIM LJUDIMA MIMO DRUGIH BOJEĆI SE DA GA NE SHVATE POGREŠNO

127. Ali je rekao: “Pričajte svijetu ono što shvaća! Zar želite da se obijedi Allah i Njegov Poslanik!” Pričao nam je isto i Ubejdullah b. Musa prenoseći od Ma'rufa b. Harrebuza, on od Ebu-Tufejla, a ovaj od Alije.

128. PRIČAO NAM JE Ishak b. Ibrahim, njemu Muaz b. Hišam, a njemu njegov otac, prenoseći od Katade, koji je kazao da mu je pričao Enes b. Malik, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bio na sedlu, a Mu'az iza njega, i da je on rekao:

- O Mu'azu b. Džebel!
- Odazivam ti se! Sretan sam da te uslužim, Allahov Poslaniče! – odgovorio je (Mu'az).
- Mu'azu! – rekao je opet.
- Odazivam ti se, sretan sam da te služim, Allahov Poslaniče! – odgovorio je on.
- Taj dijalog izmijeniše tri puta, a onda on reče: “Ko iz svoga srca iskreno očituje, da je Bog samo Allah, a Muhammed Njegov poslanik, Allah će ga sačuvati paklene vatre.”
- Da li ću o tome obavijestiti svijet, Allahov Poslaniče – upita Mu'az – da se raduje?
- Tada bi se oslanjali samo na to – reče Vjerovjesnik.
- Mu'az je, čuvajući se grješnosti (zbog tajenja nauke), ovaj hadis saopćio tek pred svoju smrt.¹

بَابُ مَنْ خَصَّ بِالْعِلْمِ قَوْمًا دُونَ قَوْمٍ
كَرَاهِيَةً أَنْ لَا يَفْهَمُوا

١٢٧. وَقَالَ عَلِيٌّ حَدِّثُوا النَّاسَ بِمَا يَعْرِفُونَ
أَتُحِبُّونَ أَنْ يُكَذَّبَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ
مُوسَى عَنْ مَعْرُوفِ بْنِ خَرْبُوذٍ عَنْ أَبِي الطُّفَيْلِ
عَنْ عَلِيٍّ بِذَلِكَ .

١٢٨. حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ حَدَّثَنَا
مُعَاذُ بْنُ هِشَامٍ قَالَ حَدَّثَنِي أَبِي عَنْ قَتَادَةَ قَالَ
حَدَّثَنَا أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ وَمُعَاذُ رَدِيفُهُ
عَلَى الرَّحْلِ قَالَ يَا مُعَاذُ بْنُ جَبَلٍ قَالَ لَبَّيْكَ يَا
رَسُولَ اللَّهِ وَسَعْدَيْكَ قَالَ يَا مُعَاذُ قَالَ لَبَّيْكَ يَا
رَسُولَ اللَّهِ وَسَعْدَيْكَ ثَلَاثًا قَالَ مَا مِنْ أَحَدٍ يَشْهَدُ
أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ صِدْقًا مِنْ
قَلْبِهِ إِلَّا حَرَّمَهُ اللَّهُ عَلَى النَّارِ قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَفَلَا
أُخْبِرُ بِهِ النَّاسَ فَيَسْتَبْشِرُوا قَالَ إِذَا يَتَكَلَّمُوا وَأُخْبِرَ
بِهَا مُعَاذٌ عِنْدَ مَوْتِهِ تَأْتِيهَا .

¹ Alija, radijallahu anhu, upozorio je da se nauka prenosi ljudima prema snazi njihovog shvaćanja i metodom kojom će oni najlakše moći razumjeti. Ono što ljudi ne mogu shvatiti, obično smatraju neistinom. Potrebno je prethodno upoznati stepen naobrazbe slušalaca, njihove želje i okolnosti, pa im izlagati samo ono čemu su oni dorasli i potrebni.

Neki smatraju da se iz hadisa čini da će se vjernik spasiti paklene vatre izgovaranjem šehadeta, pa makar i pred smrt, ako se pokaje. Neki ovaj hadis tumače da se odnosi na ono što je preovlađujuća praksa (*ahredže mahredžel-galib*), a preovladavajuće je da čovjek koji je iskazivao Allahovu jednoću u svemu, radi dobra djela, a izbjegava grijeha. Neki misle da će očitovanje šehadeta pomoći vjerniku samo da ne ostane vječno

129. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Mu'temir i kazao da je on čuo svoga oca da je rekao: – Čuo sam Enesa kada je kazao: “Spomenuto mi je da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, Mu'azu b. Džebelu rekao: ‘Ko susretne Allaha (na Sudnjem danu), a nije Mu nikoga pridruživao (u obožavanju), unići će u Džennet.’”

– Da obradujem svijet? – upita Mu'az.

– Ne! Bojim se da se ne oslone na to – odgovorio je (on).²

STIDLJIVOST PRI STJECANJU NAUKE

Mudžahid je rekao: “Nauku ne postiže stidljiv niti ohol.” Aiša je rekla:

“Divne li su žene, žene ensarija, njih stid ne ometa da se obučavaju u vjeri.”

130. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Selam, njega obavijestio Ebu-Mu'avija, a njemu pričao Hišam prenoseći od svoga oca, (on) od Zejnebe, kćerke Ummi-Seleme, (a ona) od Ummi-Seleme, da je kazala:

Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, došla je Ummi-Selema i upitala: “Allahov Poslaniče, Allah se ne stidi istine, pa da li je žena obavezna kupanju kada sanja snošaj?”

١٢٩. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا مُعْتَمِرٌ قَالَ سَمِعْتُ أَبِي قَالَ سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ قَالَ ذَكَرَ لِي أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ لِمُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ مَنْ لَقِيَ اللَّهَ لَا يُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا دَخَلَ الْجَنَّةَ قَالَ أَلَا أَبْشُرُ النَّاسَ قَالَ لَا إِنْني أَخَافُ أَنْ يَتَكَلَّمُوا.

بَابُ الْحَيَاءِ فِي الْعِلْمِ

وَقَالَ مُجَاهِدٌ لَا يَتَعَلَّمُ الْعِلْمَ مُسْتَحْيٍ وَلَا مُسْتَكْبِرٌ وَقَالَتْ عَائِشَةُ نِعَمَ النِّسَاءِ نِسَاءُ الْأَنْصَارِ لَمْ يَمْنَعْنَهُنَّ الْحَيَاءُ أَنْ يَتَفَقَّهْنَ فِي الدِّينِ.

١٣٠. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَامٍ قَالَ أَخْبَرَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ زَيْنَبِ ابْنَةِ أُمِّ سَلَمَةَ عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ قَالَتْ جَاءَتْ أُمُّ سُلَيْمٍ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ لَا يَسْتَحْيِي مِنَ الْحَقِّ فَهَلْ عَلَى الْمَرْأَةِ مِنْ غُسْلِ إِذَا احْتَلَمَتْ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا رَأَتْ الْمَاءَ

u Paklu, a drugi da će to spasiti vjerniku od paklene vatre samo jezik, koji je to očitovao, i čelo, koje je Allahu činilo sedždu.

Hasan Basri misli da će od paklene vatre biti pošteđen onaj ko javno očituje Allahovo jedinstvo i Muhammedovo, sallallahu alejhi ve sellem, poslanstvo, a potom redovno vrši svoje obaveze prema Allahu, zajednici i drugim ljudima u skladu sa šehadetom.

Iz hadisa se zaključuje:

– nauka se prenosi onom ko je može pravilno shvatiti. Složene pojmove višestrukog značenja ne treba iznositi umno ograničenim i pristrasnim ljudima. Važna pravila i osobito vrijedna predavanja treba ponavljati;

– jednu jahalicu mogu jahati dvojica i više, pazeći da se životinja ne preoptereti.

² Gornjim hadisom najavljuje se ulazak u Džennet ljudi koji su vjerovali u Allaha i nisu Mu ništa pridruživali. Međutim, hoće li ući u Džennet ovakav čovjek ako nije radio dobra djela? Ko vjeruje Allaha, a ne vrši Njegove zapovijedi, unići će u Džennet kada Allah bude htio. On ga za takvu neposlušnost može kazniti, a može i osloboditi svake odgovornosti. Allahu, dželle šanuhu, pripada vlast na ovom i budućem svijetu, i on čini šta hoće.

– Samo kada vidi tečnost – odgovorio je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem.

Ummi-Selema je potom pokrila (svoje lice) i rekla: “A da li žena, Allahov Poslaniče, može u snu doživjeti snošaj?”

– Da, ruke ti se zaprašile – rekao je on. – A kako bi joj sličilo njeno dijete?¹

131. PRIČAO NAM JE Ismail, njemu Malik prenoseći od Abdullaha b. Dinara, (ovaj) od Abdullaha b. Omera, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

“Među stablima ima jedno stablo čije lišće ne opada, a slično je muslimanu. Kažite mi šta je to?”

– Svijet je mislio na stabla pustinje, a ja sam – rekao je Abdullah – pomislio da je to palma, ali sam se stidio (reći).

Tada su ashabi rekli: “Allahov Poslaniče, kaži nam ga?!” – To je palma – reče Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem.

Abdullah je kasnije kazao: “Pričao sam svome ocu šta mi je palo na um, a on reče: ‘Da si to kazao, volio bih više nego da sam imao to i to.’”²

فَغَطَّتْ أُمُّ سَلَمَةَ تَعْنِي وَجْهَهَا وَقَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَوَتَحْتَلِمُ الْمَرْأَةُ قَالَ نَعَمْ تَرَبَّتْ يَمِينُكَ فَبِمَ يُشَبِّهُهَا وَلَدُهَا .

١٣١. حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكٌ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ إِنَّ مِنَ الشَّجَرِ شَجَرَةً لَا يَسْقُطُ وَرَقُهَا وَهِيَ مِثْلُ الْمُسْلِمِ حَدَّثُونِي مَا هِيَ فَوَقَعَ النَّاسُ فِي شَجَرِ الْبَادِيَةِ وَوَقَعَ فِي نَفْسِي أَنَّهَا النَّخْلَةُ قَالَ عَبْدُ اللَّهِ فَاسْتَحْيَيْتُ فَقَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ أَخْبِرْنَا بِهَا فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ هِيَ النَّخْلَةُ قَالَ عَبْدُ اللَّهِ فَحَدَّثْتُ أَبِي بِمَا وَقَعَ فِي نَفْسِي فَقَالَ لَأَنْ تَكُونَ قُلْتُهَا أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ يَكُونَ لِي كَذَا وَكَذَا .

¹ Izreka: *Ruke ti se zaprašile* jedna je od uzrečica koje su upotrebljavali Arapi, ali se ovdje ne misli na njeno skriveno značenje, već na dovu Allahu da mu popravi stanje. Prema tome, ova uzrečica se može prevesti kao: *Ruke ti se pozlatile*. U traganju za naukom ne treba biti stidljiv. Žena kao i muškarac mora se okupati kada poslije sanjanja o spolnom snošaju primijeti na tijelu ili haljini trag izliva ejakulacije. Žena ima sposobnost ejakuliranja kao i muškarac, i dijete obično sličí onom partneru čije je sjeme pri izlivanju u momentu oplodnje jače uticalo na spermu suprotnog spola.

² Pohvalno je žudjeti za srećom i afirmacijom svoje djece u svakom zvanju, a posebno na polju nauke. Omer, radijallahu anhu, volio je da mu je sin na postavljeno pitanje odgovorio, nego čitavo stado ovaca.

O ONOME KO SE STIDIO PA JE NAREDIO DRUGOM DA PITA

132. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Abdullah b. Davud prenoseći od A'meša, (on) od Munzira Sevrija, (ovaj) od Muhammeda b. Hanefije, (a on opet) od Alije b. Ebi-Taliba, da je rekao: "Bio sam čovjek kojem je (iz uda) puno izlazila sluz (mezija), pa sam zapovjedio Mikdadu da o tom pita Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem. On ga je za to pitao i Vjerovjesnik je odgovorio: 'U tom slučaju treba samo (obnoviti) abdest.'"³

POUČAVANJE I DAVANJE DECIZIJA (FETVI) U DŽAMIJI

133. PRIČAO MI JE Kutejbe b. Seid, njemu Lejs b. Sa'd i rekao da mu je pričao Nafi', oslobođeni rob Abdullaha b. Omera b. Hattaba prenoseći od Abdullaha b. Omera, da je jedan čovjek ustao u džamiji i pitao: "Allahov Poslaniče, odakle nam naređuješ da naglas izgovaramo telbiju (zanijetimo hadž)?" Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odgovorio je: "Medinelije će je izgovarati od Zul-Hulejfe, Šamljani od Džuhfe, a Nedždanci od Karna." Ibni-Omer je rekao: – Neki ashabi misle da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao: "Jemenci će izgovarati telbiju od Jelemlema." – Ja ovo, govoraše Ibni-Omer, nisam razumio od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.⁴

بَابُ مَنْ اسْتَحْيَا فَأَمَرَ غَيْرَهُ بِالسُّؤَالِ

١٣٢. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ دَاوُدَ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ مُنْذِرِ الثَّوْرِيِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَنَفِيَّةِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ قَالَ كُنْتُ رَجُلًا مَذَّاءً فَأَمَرْتُ الْمُقْدَادَ بْنَ الْأَسْوَدِ أَنْ يَسْأَلَ النَّبِيَّ ﷺ فَسَأَلَهُ فَقَالَ فِيهِ الْوُضُوءُ .

بَابُ ذِكْرِ الْعِلْمِ وَالْفَتَا فِي الْمَسْجِدِ

١٣٣. حَدَّثَنِي قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ ابْنُ سَعْدٍ قَالَ حَدَّثَنَا نَافِعٌ مَوْلَى عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ ابْنِ الْخَطَّابِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ أَنَّ رَجُلًا قَامَ فِي الْمَسْجِدِ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ مِنْ أَيْنَ تَأْمُرُنَا أَنْ نُهْلَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُهْلُ أَهْلُ الْمَدِينَةِ مِنْ ذِي الْحَلِيفَةِ وَيُهْلُ أَهْلُ الشَّامِ مِنَ الْجَحْفَةِ وَيُهْلُ أَهْلُ نَجْدٍ مِنْ قَرْنٍ وَقَالَ ابْنُ عُمَرَ وَيَزْعُمُونَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ وَيُهْلُ أَهْلُ الْيَمَنِ مِنْ يَلَمْلَمَ وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ يَقُولُ لَمْ أَفْقَهُ هَذِهِ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ .

³ Alija, radijallahu anhu, bio je zet Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, pa se stidio pitati ga za probleme, koji se tiču bračne intime. Želeći siguran odgovor, Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, po konkretnom slučaju pitao je Mikdada b. Amra b. Sa'leba iz plemena Behram Kindi. Pojava vlažnosti na spolnom organu usljed manjeg nadražaja kvari abdest i pri ponovnom uzimanju abdesta treba (vadžib je) oprati i spolni organ. Ebu-Hanife i Šafija smatraju da s pojavom vlažnosti na spolnom organu izazvanoj direktnim nadražajem kao milovanjem, ljubljenjem i gledanjem suprotnog spola, ili indirektnim kao razmišljanjem – treba obnoviti abdest, a učenjaci Malikove škole drže da abdest treba obnoviti samo u slučaju pojave sluzi nastale direktnim nadražajem. Mezija je vlažnost na spolnom organu nastala poslije manjeg nadražaja.

⁴ U džamiji treba održavati predavanja, voditi pristojne diskusije i donositi zaključke.

O ONOME KOJI JE ZAINTERESOVANOM ODGOVORIO OPŠIRNIJE NEGO ŠTO GA JE PITAO

134. PRIČAO NAM JE Adem, njemu Ibn-Ebu-Zi'b prenio od Nafi'a, (ovaj) od Ibni-Omera, radijallahu anhumama, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.. A Ibn-Ebu-Zi'b prenosi i od Zuhrije, (preko drugog seneda), on od Salima, (ovaj) od Ibni-Omera, (a on) od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da ga je neko pitao: "Šta hodočasnik može oblačiti?"

– Ne oblači: košulju, saruk, gaće (pantalone), kukuljicu, niti odjeću koja je došla u dodir s versom ili šafranom, a ko ne nađe nanule, pa neka obuče obuće i podreže je tako da mu bude ispod gležnjeva.¹

بَابُ مَنْ أَجَابَ السَّائِلَ بِأَكْثَرِ مِمَّا سَأَلَهُ

١٣٤. حَدَّثَنَا آدَمُ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي ذَنْبٍ عَنْ نَافِعٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ وَعَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ سَالِمٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّ رَجُلًا سَأَلَهُ مَا يَلْبَسُ الْمُحْرِمُ فَقَالَ لَا يَلْبَسُ الْقَمِيصَ وَلَا الْعِمَامَةَ وَلَا السَّرَاوِيلَ وَلَا الْبُرُنْسَ وَلَا ثَوْبًا مَسَّهُ الْوَرَسُ أَوْ الزَّعْفَرَانُ فَإِنْ لَمْ يَجِدِ التَّعْلِينَ فَلْيَلْبَسِ الْخُفَيْنِ وَلْيَقْطَعْهُمَا حَتَّى يَكُونََا تَحْتَ الْكَعْبَيْنِ .

Hadisom su utvrđena tri mikata, i to mikati Medinelija, Šamljana i Nedždanaca, dok u mikat Jemenaca Ibni-Omer, radijallahu anhumama, sumnjaše. Međutim, i ovaj je mikat utvrđen hadisom prenesenim po Ibni-Abbasu, radijallahu anhumama, koga su zabilježili Buhari, Muslim i drugi veliki muhaddisi. Za stanovništvo Iraka mikat je Zatu Irk.

Hadis predskazuje da će jednog dana početi dolaziti na hadž kao muslimani stanovnici Nedžda, Šama, Iraka i drugih njima gravitirajućih pokrajina.

1 Skromno odijevanje hodočasnika upozorava ljude na potrebu skromnog života izbjegavajući raskoš i luksuz. Nošenje ihrama podsjeća hadžiju da stalno misli na svoje hadžijske obrede, na pobožnost i bogobožnost, a bjelina ihrama na posmrtnu bijelu odoru u koju će se konačno zamotati svaki smrtnik i krenuti Allahu, dželle šanuhu, na odgovornost za svoj rad.

Na pitanje zainteresovanog može se odgovoriti i indirektno kao što je to učinio Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, u konkretnom slučaju.

U nedostatku papuča ili sandala hadžija može obući cipele ili mestve odrezavši ih do ispod članaka. Imam Ahmed, držeći se hadisa prenesenog preko Ibn-Abbasa, radijallahu anhumama, i Džibira, u kojem se spominje podrezivanje grlića mestava, smatra da muhrim u ovom slučaju može obući mestve i bez podrezivanja grlića. Muhrimu je zabranjeno oblačiti pantalone i gaće. Na osnovu hadisa prenesenog preko Ibni-Abbasa, radijallahu anhumama: "Ko nema donjeg ogrtača, neka obuče gaće!" Imam Šafija i još poneki pravници dozvoljavaju oblačenje gaća, odnosno pantalona bez ikakvih pravnih posljedica. Ebu-Hanife i Malik to odobravaju uz davanje otkupa koji je utvrđen drugim hadisima.

U Bedai'u stoji: "Ako muhrim nema donjeg ogrtača, obući će rasporene gaće omotavši ih oko sebe. Ko obuče nerasporene gaće, treba zaklati kurban. Pod istim uvjetima i s istim pravnim posljedicama koristi se i košulja."

"Vers" je višegodišnja biljka žute boje; raste u Jemenu i služi za bojenje platna.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

U ime Allaha, Svemilosnog, Samilosnog!

كِتَابُ الْوُضُوءِ

ABDEST

ŠTA SE NAVODI (PRENOSI) O ABDESTU

بَابُ مَا جَاءَ فِي الْوُضُوءِ

i o riječima Uzvišenog Allaha: “Kada naumite stupiti u namaz, operite svoja lica i svoje ruke do iza laktova i potarite svoje glave, a svoje noge (operite) do više članaka!”¹

وَقَوْلِ اللَّهِ تَعَالَى (إِذَا قُمْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ فَاغْسِلُوا وُجُوهَكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ إِلَى الْمَرَافِقِ وَامْسَحُوا بِرُءُوسِكُمْ وَأَرْجُلَكُمْ إِلَى الْكَعْبَيْنِ) .

¹ Na početku *Sahiha* bilo je riječi o Objavi, zatim o islamskom vjerovanju i važnosti nauke, a sada se obrađuju propisi obredoslovlja, jer se ona grade na vjerovanju i stečenom znanju i ona su odraz vjerovanja svakog vjernika.

S obzirom da je u Kur'anu i hadisu potencirana važnost namaza i da je musliman svakodnevno pet puta vezan za namaz, Buhari mu dodjeljuje mjesto na prvim stranicama svoje hadiske zbirke.

Pošto je abdest uvjet i za valjanost namaza, logično je da su izneseni i detaljni propisi o abdestu, higijeni tijela pristojnoj čistoći odijela i mjesta gdje će vjernik klanjati.

Namaz se u Kur'anu i hadisu spominje pod imenom “salat”. Ovaj izraz nastao je od riječi “es-salaa”, tj. sapi; sredina leđa. Osoba koja kod pregibanja miče sapima naziva se “musallija”. Micanje sredine leđa i plećki dolazi naročito do izražaja pri obavljanju namaza, pa se i klanjač naziva “musallija”, a sami obred salat, tj. namaz.

Neki kažu da riječ “musallija” ima značenje drugog konja po redu u tri koji uzastopno prati pred sobom prvog trkača držeći stalno svoju glavu na njegovim sapima.

“Salat” znači još: moliti milost, sreću, spas i blagoslov, a neki misle da znači: topiti i kaliti.

Prema tome “musallija” je osoba koja sve namaske obrede prati i dosljedno vrši ne ispuštajući ni jednoga; pri klanjanju angažuje sve svoje umne i fizičke sposobnosti, sve organe a naročito krsta i tako radi na svom fizičkom jačanju i umnom uzdizanju.

Putem citiranja odrđenih kur'anskih tekstova musliman moli Allaha, dželle šanuhu, za svoju sreću i spas, angažuje do maksimuma svoje umne sposobnosti, vježba ih i uzdiže, da bi se što više uzdigao i izdvojio iznad obične životinje i životinjskog carstva, nastoji da se osposobi i postane upravitelj prirode, da vlada njom, a ne ona njim. Ovim putem čovjek postaje namjesnik – upravitelj na zemlji, a ne rob potčinjen drugim stvorenjima.

Ko redovno i savjesno klanja, on uzdiže svoju dušu i srce i iz njih odstranjuje naklonost za negativne i grješne poslove, baš kao što zlatar topeći zlatnu ili neku drugu rudaču odstranjuje iz nje trosku i dobije vrijedno čisto zlato.

Redovno, savjesno i skrušeno obavljanje namaza preobražava i zaostalog grubijana u čovjeka zlata vrijednog, u izbrušeni dragulj za kojim svako hlepi; u čovjeka bezgranično vrijednog za zajednicu i ljudsko društvo.

Za valjanost namaza potrebno je prethodno propisano vjersko čišćenje. Da se ne bi shvatilo da se to čišćenje čini prilikom svakog namaza, Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, to objašnjava svojim radom, kako nam

Ebu-Abdullah (Buhari) kaže: “Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, objasnio je da je farz abdesta (prati gore istaknute organe) samo jedanput. On je, međutim, uzimao abdest perući ih, također, dva i tri puta, a iznad tri nije prelazio. Prekomjernost u tom učeni su smatrali prezrenim, kao i prekoračenje prakse Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.”¹

NAMAZ SE NE PRIMA BEZ ABDESTA

135. PRIČAO NAM JE Ishak b. Ibrahim Hanzali i rekao da ga je obavijestio Abdur-Rezak, njega Ma'mer prenoseći od Hemmama b. Munebbiha, a on čuo Ebu-Hurejru gdje kaže da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

“Ne prima se namaz onoga koji je učinio ‘hades’ sve dok ne uzme abdest.”

Jedan čovjek iz Hadremevta upita: “Ebu-Hurejra, šta je to ‘hades’?”

– Nečujno ili glasno puštanje vjetra – odgovori on.²

قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ وَبَيَّنَ النَّبِيُّ ﷺ أَنَّ فَرَضَ الْوُضُوءِ مَرَّةً مَرَّةً وَتَوَضَّأَ أَيْضًا مَرَّتَيْنِ وَثَلَاثًا وَلَمْ يَزِدْ عَلَى ثَلَاثٍ وَكَرِهَ أَهْلُ الْعِلْمِ الْإِسْرَافَ فِيهِ وَأَنْ يُجَاوِزُوا فِعْلَ النَّبِيِّ ﷺ .

بَاب لَا تُقْبَلُ صَلَاةٌ بِغَيْرِ طَهْوَرٍ

١٣٥. حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْحَنْظَلِيُّ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ قَالَ أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ عَنْ هَمَّامِ بْنِ مُنَبِّهٍ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا هُرَيْرَةَ يَقُولُ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لَا تُقْبَلُ صَلَاةٌ مَنْ أَحْدَثَ حَتَّى يَتَوَضَّأَ قَالَ رَجُلٌ مِنْ حَضْرَمَوْتَ مَا الْحَدَثُ يَا أَبَا هُرَيْرَةَ قَالَ فُسَاءٌ أَوْ ضَرَاطٌ .

to prenosi Sulejman b. Burejd: “Vjerovjesnik je na dan osvojenja Mekke s jednim abdestom i potiranjem obuće klanjao i više namaza. Omer, radijallahu anhu, primijetio je: ‘Uradi si danas nešto što ranije nisi činio?’”

– To sam, Omere, namjerno uradio – odgovori Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.

Prema tome, abdest se ne uzima posebno za svaki namaz. Abdest je uvjet za punovažnost namaza samo osobi koja je tek iz postelje ustala, odnosno onome koji ga nije obnovio pošto ga je bio pokvario.

Iz izraza “perite vaša lica” razumije se pranje vanjštine lica. Prema tome, pranje unutrašnjosti nosa i usta nije obavezno. Koža brade je sastavni dio lica i prema tome mora se prati. Ako kožu brade pokriva duga kosa, takva brada ne spada više pod pojam lica i koža joj se ne mora prati. Umjesto kože oprat će se kosa na bradi, a koža samo ovlažiti mokrom rukom.

Izraz “ve erdžulekum” veže se za izraz “ve ejdijekum”, a to znači da se noge moraju prati, kao što se peru ruke i lice. Pranje nogu spomenuto je iza potiranja glave, da bi se upozorilo na logični redoslijed pranja pojedinih dijelova tijela, što nije neophodno, s obzirom da veznik “ve” ne znači redoslijed, nego dužnost da se svi navedeni dijelovi tijela operu onako kako to vjernik bude mogao izvesti. Pranje nogu utvrđeno je u brojnim hadisima.

¹ Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, pojedine dijelove tijela pri uzimanju abdesta prao je obično tri puta. Pranje jedanput je farz, a tri puta je sunnet. Činiti nešto mimo prakse Vjerovjesnika ne dolikuje muslimanima. Jednom je Sa'd pri uzimanju abdesta prekomjerno prolijevao vodu perući udove više od tri puta. Vjerovjesnik ga je upozorio rekavši da je raskoš prezrena u svačemu pa i u trošenju vode pri uzimanju abdesta, pa makar ga uzimao i na tekućoj rijeci.

Amr b. Šu'ajb kaže:

– Vjerovjesnik uzimaše jednom abdest i pošto oprao pojedine udove tri puta, reče: “Ko ih pere više ili manje od tri puta, taj griješi i čini sebi nasilje.”

² Iz hadisa se zaključuje:

– propisano čišćenje neophodno je za punovažnost svakog namaza;

O ZNAČAJU ABDESTA I ONIM KOJI ĆE IMATI BILJEGE (NA ČELU, NOGAMA I RUKAMA) OD ABDESTA

136. PRIČAO NAM JE Jahja b. Bukejr, njemu Lejs, prenoseći od Halida, ovaj od Seida b. Ebu-Hilala, on od Nu'ajma Mudžmira, koji je rekao:

– Popeo sam se s Ebu-Hurejrom na (Vjerovjesnikovu) džamiju, on je tu uzeo abdest i rekao: “Čuo sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje kaže: ‘Na Sudnjem danu moji sljedbenici bit će pozivani (na obračun) s obilježjem na čelu i udovima kao ostacima tragova abdesta. Prema tome, ko je u mogućnosti da produži svoje obilježje na čelu i biljeg na nogama neka to čini!’”³

بَابُ فَضْلِ الْوُضُوءِ وَالْغُرِّ الْمُحَجَّلِينَ مِنْ أَثَارِ الْوُضُوءِ

١٣٦. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ
خَالِدٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي هَلَالٍ عَنْ نَعِيمِ الْمُجَمِّرِ
قَالَ رَقِيتُ مَعَ أَبِي هُرَيْرَةَ عَلَى ظَهْرِ الْمَسْجِدِ
فَتَوَضَّأَ فَقَالَ إِنِّي سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ إِنَّ أُمَّتِي
يُدْعَوْنَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ غُرًّا مُحَجَّلِينَ مِنْ أَثَارِ الْوُضُوءِ
فَمَنْ اسْتَطَاعَ مِنْكُمْ أَنْ يُطِيلَ غُرَّتَهُ فَلْيَفْعَلْ .

– puštanje vjetra, bilo namjerno ili nenamjerno, kvari abdest;

– abdest treba uzeti i za obilazak oko Ka'be, jer je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, to smatrao vrstom molitve.

3 Vjersko čišćenje treba obavljati što savjesnije, ljepše i potpunije. Takvo higijensko održavanje tijela pokazat će svoj odraz i na Drugom svijetu, gdje će biti puni dostojanstva, čisti, uredni i kao okićeni nakitom svijetlih biljega.

Iz hadisa se zaključuje:

– lijepo je da se pri pranju čela obuhvati i nešto glave iznad njega, pri pranju ruku opere dio mišica iznad laktova, a pri pranju nogu dio cjevanica iznad članaka. Što se opere veći dio tih dijelova, tim je učinjeno bolje i Allahu, dželle šanuhu, ugodnije djelo i trag toga abdesta bit će vidljiviji na Sudnjem danu;

– preporučljivo je da musliman bude uvijek pod abdestom, da ga uzima uredno i na način kako je to Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, činio;

– vjernik pod abdestom je čist, uredan, dostojan Allahove, dželle šanuhu, milosti i sredine najuglednijeg društva;

– noge pri uzimanju abdesta moraju se prati, a ne samo potrati vlažnom rukom;

– hadis prenijet od jednog vjerodostojnog ashaba je punovažan;

– proživljenje na Sudnjem danu je stvarnost,

– dozvoljeno je uzimati abdest na tavanu džamije, ako to neće povrijediti higijensku i estetsku stranu džamije i njene okolice;

– abdest (s tragom biljega na čelu i udovima na Sudnjem danu) naročita je odlika i Allahov, dželle šanuhu, dar sljedbenicima Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem. Neki kažu da je abdest, kao higijenska mjera, prvi put propisan Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, i njegovim sljedbenicima.

O ONOME KO NEĆE OBNAVLJATI ABDEST ZBOG SUMNJE VEĆ IZ UVJERENJA

بَاب مَنْ لَا يَتَوَضَّأُ مِنَ الشَّكِّ
حَتَّى يَسْتَدِيقَ

137. PRIČAO NAM JE Ali, njemu Sufjan, a njemu Zuhri prenoseći od Seida b. Musejjeba, i od Abbada b. Temima, a ovaj od svoga amidže da se on Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, potužio na nekog čovjeka kome se pričinjaše da nešto u toku namaza primjećuje, pa mu Vjerovjesnik reče:

– Neka se ne vrne, ili je rekao ne okreće (iz namaza) sve dok ne čuje kakav glas ili dok ne osjeti vjetar!¹

١٣٧. حَدَّثَنَا عَلِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ قَالَ حَدَّثَنَا
الزُّهْرِيُّ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ ح وَ عَنْ عَبَّادِ بْنِ
تَمِيمٍ عَنْ عَمِّهِ أَنَّهُ شَكََا إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ الرَّجُلُ
الَّذِي يُخَيَّلُ إِلَيْهِ أَنَّهُ يَجِدُ الشَّيْءَ فِي الصَّلَاةِ فَقَالَ لَا
يَنْفَتِلْ أَوْ لَا يَنْصَرِفْ حَتَّى يَسْمَعَ صَوْتًا أَوْ يَجِدَ
رِيحًا .

REDUCIRANJE (VODE I POSTUPAKA PRANJA) U ABDESTU

بَاب التَّخْفِيفِ فِي الْوُضُوءِ

138. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah, njemu Sufjan prenoseći od Amra kojeg je obavijestio Kurejb, prenoseći od Ibni-Abbasa, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, zaspao toliko da je puhao, a potom da je klanjao. Ponekad je (Sufjan) govorio: “Naslonio se tako da je puhao, a poslije je ustao i klanjao.”

Ovu izjavu pričao nam je više puta Sufjan prenoseći je od Amra, on od Kurejba, a ovaj od Ibni-Abbasa

١٣٨. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ
عَنْ عَمْرِو قَالَ أَخْبَرَنِي كُرَيْبٌ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ
أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ نَامَ حَتَّى نَفَخَ ثُمَّ صَلَّى وَرَبَّيَا قَالَ
اضْطَجَعَ حَتَّى نَفَخَ ثُمَّ قَامَ فَصَلَّى ثُمَّ حَدَّثَنَا بِهِ
سُفْيَانُ مَرَّةً بَعْدَ مَرَّةٍ عَنْ عَمْرِو عَنْ كُرَيْبٍ عَنْ
ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ بَتُّ عِنْدَ خَالَتِي مَيْمُونَةَ لَيْلَةً فَقَامَ

¹ Iz navedenog hadisa zaključuje se:

- osnovno je šerijatskopravno pravilo: “El-jekinu la jezulu biš-šekki”, tj. “činjenično ranije stanje ne može sumnja anulirati.” Vjernik koji zna da je ranije uzeo abdest i da nije ništa uradio što bi ga pokvarilo, a pred samo klanjanje namaza posumnja u taj abdest, smatra se da on ima abdest i nije mu ga potrebno obnavljati. Ovog pravila pridržavaju se svi pravници izuzev Malika;
- pijani, iz koga očito zaudara zadah alkohola, može se osuditi odgovarajućom šerijatskom kaznom, iako ga nije niko vidio kada je pio, ukoliko ne postoji opravdavajući razlog kao što je prisila;
- vjernik ima zakonsko opravdanje da raspituje učenjaka za sve najasne propise, a učenjak je dužan da mu ih objasni prema svojim sposobnostima;
- nema stida u traganju za naukom;
- postojeće stanje mijenja se samo na osnovu nepobitnih novih činjenica, a ne sumnje;
- ashabi su Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, iznosili sve svoje zgode i nezgode tražeći od njega detaljne odgovore.

koji je izjavio: “Jedne noći prenoćio sam kod svoje tetke po majci, Mejmune, i Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, probudi se i usta, pošto je prespavao jedan dio noći. Potom je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, uzeo abdest iz obješene mješine jednim pranjem i upotrijebio malo vode.” Amr ga je (kaže Sufjan) opisivao, tj. Alejhisselamov abdest, spominjući jedno pranje i pranje udova uz upotrebu male količine vode i stao klanjati.

I ja sam uzeo abdest kao i on, došao i stao mu slijeva.

Ponekad je Sufjan govorio: “... stao mu slijeva (upotrijebivši izraz ‘an šimalihi, umjesto ‘an jesarihi), pa me je on premjestio i stavio na svoju desnu stranu, a onda klanjao, šta je Allah htio. Kasnije je on legao i zaspao tako da je (na usta) puhao. Poslije mu je došao glasnik, obavijestio ga o namazu i stao s Vjerovjesnikom klanjati.

(Vjerovjesnik) je sada klanjao, a abdesta nije (ponovo) uzimao.

Rekli smo (kaže Sufjan) Amru:

– Svijet govori: “Okolo Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, spava, a srce mu ne spava”, a Amr reče: “Čuo sam Ubejda b. Umejra gdje govori: ‘Snovi Vjerovjesnika su Objava’, i citira (ajet): ‘Ja sam sanjao da te koljem...’”²

النَّبِيُّ ﷺ مِنَ اللَّيْلِ فَلَمَّا كَانَ فِي بَعْضِ اللَّيْلِ قَامَ النَّبِيُّ ﷺ فَتَوَضَّأَ مِنْ شَنْ مَعْلَقٍ وَضُوءًا خَفِيفًا يُخَفِّفُهُ عَمْرُو وَيُقَلِّلُهُ وَقَامَ يُصَلِّي فَتَوَضَّأَتْ نَحْوًا مِمَّا تَوَضَّأَ ثُمَّ جِئْتُ فَقُمْتُ عَنْ يَسَارِهِ وَرُبَّمَا قَالَ سُفْيَانُ عَنْ شِهَالِهِ فَحَوَّلَنِي فَجَعَلَنِي عَنْ يَمِينِهِ ثُمَّ صَلَّى مَا شَاءَ اللَّهُ ثُمَّ اضْطَجَعَ فَنَامَ حَتَّى نَفَخَ ثُمَّ أَتَاهُ الْمُنَادِي فَأَذَنَهُ بِالصَّلَاةِ فَقَامَ مَعَهُ إِلَى الصَّلَاةِ فَصَلَّى وَلَمْ يَتَوَضَّأْ قُلْنَا لِعَمْرُو إِنَّ نَاسًا يَقُولُونَ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ تَنَامُ عَيْنُهُ وَلَا يَنَامُ قَلْبُهُ قَالَ عَمْرُو سَمِعْتُ عُبَيْدَ بْنَ عَمْرِوٍ يَقُولُ رُؤْيَا الْأَنْبِيَاءِ وَحْيِي ثُمَّ قَرَأَ (إِنِّي أَرَى فِي الْمَنَامِ أَنِّي أَذْبَحُكَ).

2 Iz hadisa se zaključuje:

- trenutni san Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, nije mu pokvario abdest. Međutim, on je poslije stvarnog tvrdog spavanja redovno uzimao abdest;
- maloljetnik može prenoćiti u sobi zajedno sa svojom bližom rođakinjom i njenim mužem koji neće imati sa suprugom spolni snošaj;
- samilost i osjećajnost Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, prema djeci;
- bistrina i sposobnost pamćenja Ibn-Abbasa, radijallahu anhumu;
- nafila se može klanjati skupno pa makar to bilo s jednom maloljetnom osobom;
- kada skupnom obavljanju namaza prisustvuje samo jedna osoba, ona treba stati na desnu stranu iza imama;
- abdest je punovažan kada se svaki propisani dio tijela opere jedanput;
- imam treba svoje džematlije poučavati i riječima i praktičnim radom;
- mujezin i pored proučenog ezana obavještava svoga imama o nastupu namaskog vakt;
- abdest uzet radi obavljanja nafila-namaza vrijedi i za obavljanje drugih pobožnih poslova;
- trenutni neutvrđen san naslonjene osobe ne kvari abdest;
- dozvoljeno je uhvatiti dijete za kosu, glavu ili uho u namjeri davanja nekog savjeta;
- tekst navedenog ajeta su riječi Ibrahima, alejhi selam, koji se obratio sinu Ismailu kada ga je htio žrtvovati u ime Allaha, dželle šanuhu.

PRAVILNO UZIMANJE ABDESTA

Ibni-Omer je rekao: “Pravilno uzimanje abdesta je potpuno čišćenje (od prljavštine).”

139. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Mesleme prenoseći od Malika, (ovaj) od Musaa b. Ukbe, on od Kurejba, oslobođenog roba Ibnu-Abbasa, (a ovaj opet) od Usame b. Zejda da ga je čuo gdje govori:

– Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, vraćao se sa Arefata i kada je bio na poznatom brdskom putu (eš-ši‘b), sišao je (s deve) i pomokrio se, a potom uzeo abdest, ali ne potpuno savršenim pranjem.

– Hoćemo li, Allahov Poslaniče, klanjati namaz? – upitah.

– Namaz je pred tobom – reče i uzjaha devu. Kada je došao na Muzdelifu, sjahao je, uzeo abdest i to uz potpuno čišćenje.

Tada je proučen ikamet za namaz i on je klanjao akšam. Kasnije je svako svoju devu natjerao da se spusti na mjestu gdje je odsjeo, onda je proučen ikamet za jaciju i on je klanjao, a između akšama i jacije nije ništa klanjao.¹

بَابُ إِسْبَاغِ الْوُضُوءِ

وَقَالَ ابْنُ عُمَرَ إِسْبَاغُ الْوُضُوءِ الْإِنْقَاءُ .

١٣٩. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ عَنْ مَالِكٍ عَنْ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ عَنْ كُرَيْبٍ مَوْلَى ابْنِ عَبَّاسٍ عَنْ أَسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ أَنَّهُ سَمِعَهُ يَقُولُ دَفَعَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مِنْ عَرَفَةَ حَتَّى إِذَا كَانَ بِالشَّعْبِ نَزَلَ فَبَالَ ثُمَّ تَوَضَّأَ وَلَمْ يُسَبِّغِ الْوُضُوءَ فَقُلْتُ الصَّلَاةُ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَقَالَ الصَّلَاةُ أَمَامَكَ فَرَكِبَ فَلَمَّا جَاءَ الْمُزْدَلِفَةَ نَزَلَ فَتَوَضَّأَ فَاسْبَغَ الْوُضُوءَ ثُمَّ أُقِيمَتِ الصَّلَاةُ فَصَلَّى الْمَغْرِبَ ثُمَّ أَنَاخَ كُلُّ إِنْسَانٍ بَعِيرَهُ فِي مَنْزِلِهِ ثُمَّ أُقِيمَتِ الْعِشَاءُ فَصَلَّى وَلَمْ يُصَلِّ بَيْنَهُمَا .

¹ Iz hadisa se zaključuje:

– hadžije su – po Ebu-Hanifi i Muhammedu – obavezni odgoditi klanjanje akšama do jacijskog vremena. Ako hadžija klanja akšam, vraćajući se s Arefata, na putu za Muzdelifu, namaz mu nije punovažan i treba ga ponovo klanjati do zore te noći na Muzdelifi. To je stav Zufera i jedne grupe učenjaka Kufe.

Malik, međutim, dozvoljava klanjati akšam prije jacijskog vremena samo hadžiji koji ima za to opravdan razlog. Takav može klanjati akšam prije nastupa jacijskog vremena, ali ipak da to bude poslije zalaska sunca i nestanka rumenila na zapadu.

U Mudevveni stoji: “Ako hadžija klanja akšam na Arefatu u akšamskom vremenu, ostavio je ono što je bolje i što je sunnet i to će mu biti punovažno, što je suprotno stavu Ebu-Hanife.” Šafije kažu: “Ako hadžija klanja akšam i jaciju zajedno, bilo to na Arefatu ili na putu za Muzdelifu, ili nekom drugom mjestu tako da svaki namaz klanja u njegovom vremenu, ti su mu namazi punovažni, iako je mimoišao jedan ljepši uobičajeni postupak.” Ovog su mišljenja bili mnogi ashabi, tabini, zatim Evzai, imam Ebu-Jusuf, Ešheb i još mnogi među poznavacima hadisa;

– nije neophodna dužnost potpuno spojiti klanjanje akšama i jacije na Muzdelifi bez ikakva vremenskog razmaka među njima;

– Malik, Šafija i Ahmed smatraju da treba proučiti ikamet posebno za akšam, a posebno za jaciju. Ebu-Hanife, Ebu-Jusuf i Muhammed, imajući u vidu gornji i još jedan drugi hadis prenesen od Džabira, Abdullaha b. Omera i Ebu-Ejjuba Ensarije, smatraju da treba proučiti samo jedan ezan i jedan ikamet za klanjanje oba navedena namaza;

PRANJE LICA OBJERUČKE JEDNOM ŠAKOM VODE

140. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Abdur-Rahim i kazao da ga je obavijestio Ebu-Seleme Huza'i, tj. Mensur b. Seleme, njega Ibni-Bilal, tj. Sulejman prenoseći od Zejda b. Eslema, (ovaj) od Ataa b. Jesara, a on od Ibnu-Abbasa da je uzimajući abdest oprao svoje lice, uzeo je šaku vode i njom izaprao usta i nos, potom uzeo ponovo šaku vode i prisionio ju je uz svoju drugu ruku i objema oprao svoje lice.

Poslije je uzeo opet šaku vode, oprao njom svoju desnu ruku, zatim uzeo ponovo šaku vode i njom oprao svoju lijevu ruku, a onda (vlažnom rukom) potrao svoju glavu. Poslije je uzeo jednu šaku vode i škropio je na svoju desnu nogu i oprao je a onda uzeo drugu šaku i njom oprao svoju nogu, tj. lijevu, i izjavio: "Vidio sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da ovako uzima abdest."²

بَابُ غَسْلِ الْوَجْهِ بِالْيَدَيْنِ مِنْ غَرْفَةٍ وَاحِدَةٍ

١٤٠. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحِيمِ قَالَ أَخْبَرَنَا أَبُو سَلَمَةَ الْخَزَاعِيُّ مَنُصُورُ بْنُ سَلَمَةَ قَالَ أَخْبَرَنَا ابْنُ بِلَالٍ يَعْنِي سُلَيْمَانَ عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّهُ تَوَضَّأَ فَغَسَلَ وَجْهَهُ أَخَذَ غَرْفَةً مِنْ مَاءٍ فَمَضْمَضَ بِهَا وَاسْتَنْشَقَ ثُمَّ أَخَذَ غَرْفَةً مِنْ مَاءٍ فَجَعَلَ بِهَا هَكَذَا أَضَافَهَا إِلَى يَدِهِ الْأُخْرَى فَغَسَلَ بِهَا وَجْهَهُ ثُمَّ أَخَذَ غَرْفَةً مِنْ مَاءٍ فَغَسَلَ بِهَا يَدَهُ الْيُمْنَى ثُمَّ أَخَذَ غَرْفَةً مِنْ مَاءٍ فَغَسَلَ بِهَا يَدَهُ الْيُسْرَى ثُمَّ مَسَحَ بِرَأْسِهِ ثُمَّ أَخَذَ غَرْفَةً مِنْ مَاءٍ فَرَشَّ عَلَى رِجْلِهِ الْيُمْنَى حَتَّى غَسَلَهَا ثُمَّ أَخَذَ غَرْفَةً أُخْرَى فَغَسَلَ بِهَا رِجْلَهُ الْيُسْرَى ثُمَّ قَالَ هَكَذَا رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَتَوَضَّأُ .

- uzimanje abdesta je ibadet, pa makar se ne uzimao u namjeri klanjanja namaza;
- ashabi su s Muhammedom, sallallahu alejhi ve sellem, klanjali akšam na Muzdelifi prije nego su raspremili svoje deve;
- vraćanje hadžija s Arefata na Muzdelifu bilo je na jahaćim životinjama;
- akšam i jacija klanjaju se na Muzdelifi uzastopno jedno iza drugog, poput podne i ikindije na Arefatu.

2 Iz hadisa se zaključuje:

- abdest je punovažan ako se propisani organi tijela operu najmanje jedanput jednom šakom vode;
- usta i nos izapiru se najmanje jednom šakom vode. Sunnet je da se izapiru desnom rukom. Neki pravници smatraju da usta treba izapirati desnom, a nos lijevom rukom. Desnom rukom treba raditi plemenite i lijepe poslove, a lijevom grube i prljave;
- lice treba prati objema rukama najmanje jednom šakom vode;
- pri pranju parnih dijelova tijela, sunnet je prati prvo desni pa onda lijevi dio, počinjući sa njihova vrha;
- pranje lica punovažno je jednom šakom vode, s tim da se ono u cijelosti opere;
- potiranje tjemena glave može se obaviti ostatkom preostale vlage na dlanu bez ponovnog grabljenja vode.

UČENJE BISMILLE U SVAKOJ SITUACIJI PA I PRI SPOLNOM SNOŠAJU

141. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah, njemu Džerir prenoseći od Mensura, (ovaj) od Salima b. Ebu-Dža'da, (on) od Kurejba, (a ovaj opet) od Ibni-Abbasa koji to pripisuje Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao: "Da neko od vas prilazeći svojoj supruzi kaže: 'Bismillah, Allahu moj, sačuvaj nas od šejtana i udalji ga od onoga što si nam udijelio', pa bude suđeno da dobiju dijete, (šejtan) mu neće moći nanijeti štetu."¹

ŠTA (ČOVJEK) TREBA GOVORITI KOD ULASKA U NUŽNIK

142. PRIČAO NAM JE Adem, njemu Šu'be prenoseći od Abdul-Aziza b. Suhejba, koji je rekao:

– Čuo sam Enesa gdje kaže: "Kada bi Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, htio unići u nužnik, govorio bi: 'Allahu moj, kod Tebe tražim utočište od muških i ženskih šejtana!'"

– Ibn-Ar'are isto kao i Adem prenosi ovaj hadis od Šu'be. Prenoseći ga Šu'be Gunder kaže: "Kada bi (Vjerovjesnik) došao do nužnika..."

Musa, prenoseći od Hammada, kazao je: "Kada bi (Vjerovjesnik) ušao...", a Seid b. Zejd kazao je da je njemu gornji hadis ispričao Abdul-Aziz riječima:

"Kada bi (Vjerovjesnik) htio unići u nužnik..."²

بَابُ التَّسْمِيَةِ عَلَى كُلِّ حَالٍ وَعِنْدَ الْوَقَاعِ

١٤١. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنَا جَرِيرٌ عَنْ مَنْصُورٍ عَنْ سَالِمِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ عَنْ كُرَيْبٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ يَبْلُغُ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ لَوْ أَنَّ أَحَدَكُمْ إِذَا أَتَى أَهْلَهُ قَالَ بِاسْمِ اللَّهِ اللَّهُمَّ جَنِّبْنَا الشَّيْطَانَ وَجَنِّبِ الشَّيْطَانَ مَا رَزَقْتَنَا فَقَضَى بَيْنَهُمَا وَلَدٌ لَمْ يَضُرَّهُ.

بَابُ مَا يَقُولُ عِنْدَ الْخَلَاءِ

١٤٢. حَدَّثَنَا آدَمُ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ صُهَيْبٍ قَالَ سَمِعْتُ أَنَسًا يَقُولُ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا دَخَلَ الْخَلَاءَ قَالَ اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْخُبْثِ وَالْخَبَائِثِ تَابَعَهُ ابْنُ عَرَّةَ عَنْ شُعْبَةَ وَقَالَ غُنْدَرٌ عَنْ شُعْبَةَ إِذَا أَتَى الْخَلَاءَ وَقَالَ مُوسَى عَنْ حَمَّادٍ إِذَا دَخَلَ وَقَالَ سَعِيدُ بْنُ زَيْدٍ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ إِذَا أَرَادَ أَنْ يَدْخُلَ.

¹ Iz hadisa se zaključuje:

– Allaha, dželle šanuhu, treba se sjećati i držati na umu uvijek i svugdje, od Njega tražiti zaštitu protiv spletke neprijatelja i moliti sreću ovoga i budućeg svijeta;
– preporučljivo je proučiti "euzu i bismillu" pred uzimanje abdesta. Ovo je mišljenje Malika, dok Ebu-Hanife i Šafija to smatraju sunnetom, a imam Ahmed vadžibom.

² Iz hadisa se zaključuje:

– pri ulazu u nužnik preporučljivo je kazati: *E'uzu billahi minel hubusi ve-habaisi*;
– činiti to u nužniku, ako se zaboravi proučiti prije ulaska, Ibni-Abbas smatra pokudenim činom.

STAVLJANJE VODE PRED NUŽNIK

143. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Muhammed, njemu Hašim b. Kasim, ovome Verka prenoseći od Ubejdullaha b. Ebu-Jezida, a ovaj od Ibni-Abbasa da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, jednom unišao u nužnik, a ja mu stavio vodu (pred vrata). Poslije je pitao ko je to stavio. I kada je bio obaviješten, reče: "Allahu moj, uputi ga u razumijevanje propisa vjere!"³

PRI MOKRENJU I VRŠENJU VELIKE NUŽDE NE OKREĆE SE U PRAVCU KABE, IZUZEV U ZGRADI, UZA ZID I SLIČNO

144. PRIČAO NAM JE Adem i rekao da je njemu pričao Ibnu-Ebu-Zi'b, ovome Zuhri prenoseći od Ataa b. Jezida Lejsija, a on od Ebu-Ejjuba Ensarije, koji je kazao da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Kada neko od vas obavlja veliku nuždu, neka se ne okreće licem niti leđima prema Kabi. Okrećite se istoku ili zapadu!"⁴

بَابُ وَضْعِ الْمَاءِ عِنْدَ الْخَلَاءِ

١٤٣. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ حَدَّثَنَا هَاشِمُ بْنُ الْقَاسِمِ قَالَ حَدَّثَنَا وَرْقَاءُ عَنْ عُبيدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي يَزِيدَ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ دَخَلَ الْخَلَاءَ فَوَضَعَتْ لَهُ وَضُوءًا قَالَ مَنْ وَضَعَ هَذَا فَأُخْبِرَ فَقَالَ اللَّهُمَّ فَقِّهْهُ فِي الدِّينِ .

بَابُ لَا تُسْتَقْبَلُ الْقِبْلَةُ بِغَائِطٍ أَوْ بَوْلٍ إِلَّا عِنْدَ الْبِنَاءِ جِدَارٍ أَوْ نَحْوِهِ

١٤٤. حَدَّثَنَا آدَمُ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي ذَثْبٍ قَالَ حَدَّثَنَا الزُّهْرِيُّ عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَزِيدَ اللَّيْثِيِّ عَنْ أَبِي أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيِّ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا أَتَى أَحَدُكُمْ الْغَائِطَ فَلَا يَسْتَقْبِلِ الْقِبْلَةَ وَلَا يُوَلِّهَا ظَهْرَهُ شَرُّوْا أَوْ غَرُّوْا .

Ibni- Omer, radijallahu anhum, i još neki ashabi to dozvoljavaju ukoliko je osoba to zaboravila učiniti pred ulazak u nužnik. Poneki pravници smatraju da se Allahovo ime ne smije izgovarati u nužniku, nego ga treba držati samo na umu i u mislima moliti Njegovu zaštitu;

– Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, gornji tekst citirao je radi pouke ljudima i odgoja muslimana.

3 Iz navedenog hadisa zaključuje se:

- ukazivati pažnju i uslugu učenom, jeste odraz islamskog odgoja;
- preporučljivo je uslužitelja blagosloviti i zahvaliti mu na učinjenoj usluzi;
- blagoslov Vjerovjesnika je bio ostvaren, jer je Ibni-Abbas bio kasnije jedan od veoma učenih ljudi;
- Ibni-Bettal kaže da je Ibni-Abbas, radijallahu anhum, stavio posudu s vodom pred nužnik nadohvat ruke Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem. Ovaj slučaj demantuje mišljenje pojedinaca koji misle da se Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, čistio samo kamenjem a vodom podapirale samo žene. Voda je na istoku dragocjena potreba živih bića, i treba je čuvati za podmirenje tih potreba.
- Nevevi prenosi da većina učenjaka preporučuju iz estetskih i higijenskih razloga čišćenje prvo kamenjem, zemljom i sličnim, a potom i podapiranje vodom. Ograničiti se samo na jednu vrstu navedenog čišćenja je punovažno. Za ovu vrstu čišćenja voda je najprikladnije sredstvo poslije čega treba ruke oprati sapunom.

4 Navedeni hadis prenio je Ebu-Ejjub Ensari kod koga je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, odsjeo prilikom preseljenja iz Mekke u Medinu. On je učestvovao u bici na Bedru, na drugom sastanku na Akabi i spada među uglednije ashabe. Prenio je 150 hadisa. Sedam od tih hadisa zabilježio je i Buhari i Muslim, dok jedan hadis bilježi samo Buhari. Bio je odani drug Alije. Umro je 50. godine po Hidžri prilikom napada na Carigrad pod komandom Jezida b. Mu'avije. Na putu u ovom poduhvatu razbolje se i pred samim gradom izdahnu.

VRŠENJE NUŽDE ČUČEĆI NA DVA ČERPIČA

145. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf i rekao da ga je obavijestio Malik prenoseći od Jahjaa b. Seida, ovaj od Muhammeda b. Jahjaa b. Habbana, on od svoga amidže Vasi'a b. Habbana, a ovaj od Abdullaha b. Omera, da je govorio:

– Neki ljudi su govorili: “Kada čučneš da vršiš nuždu, ne okreći se prema Ka'bi niti Bejtul-makdisu (u Jerusalemu)!”

– Jednog dana – priča Abdullah b. Omer – popeo sam se na krov naše kuće i vidio Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, na dva čerpiča, čuča radi obavljanja nužde okrenut Bejtul-makdisu (Jerusalem).

– Možda si ti (Vasi'u) jedan od onih koji klanjaju na stegnima (rekao je Ibni- Omer)!

– Allaha mi, ne znam – odgovorio sam.

– Malik je – primjećuje Buhari – rekao: “To jest onaj koji, kada klanja, čini sedždu ne dižući se od zemlje (stomakom), nego je obavlja prilijepljen za zemlju.”¹

بَابُ مَنْ تَبَرَّزَ عَلَى لَبَنَتَيْنِ

١٤٥. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا
مَالِكٌ عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى بْنِ
حَبَّانَ عَنْ عَمِّهِ وَاسِعِ ابْنِ حَبَّانَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ
عُمَرَ أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ إِنَّ نَاسًا يَقُولُونَ إِذَا قَعَدْتَ
عَلَى حَاجَتِكَ فَلَا تَسْتَقْبِلِ الْقِبْلَةَ وَلَا بَيْتَ الْمَقْدِسِ
فَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ لَقَدْ ارْتَقَيْتُ يَوْمًا عَلَى ظَهْرِ
بَيْتٍ لَنَا فَرَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ عَلَى لَبَنَتَيْنِ مُسْتَقْبِلًا
بَيْتَ الْمَقْدِسِ لِحَاجَتِهِ وَقَالَ لَعَلَّكَ مِنَ الَّذِينَ
يُصَلُّونَ عَلَى أَوْرَاكِهِمْ فَقُلْتُ لَا أَدْرِي وَاللَّهِ قَالَ
مَالِكٌ يَعْنِي الَّذِي يُصَلِّي وَلَا يَرْتَفِعُ عَنِ الْأَرْضِ
يَسْجُدُ وَهُوَ لَا صِقُّ بِالْأَرْضِ .

Po njegovoj oporuci zakopan je pod bedemima Carigrada, odakle su ashabi najviše jurišali na utvrđeni starodrevni grad Konstantin. Grob mu je i danas poznat, a i taj dio Istanbula naziva se njegovim imenom.

Iz hadisa se zaključuje:

– pri obavljanju velike ili male nužde nije dozvoljeno okrenuti se prsima ili leđima prema kibli, bilo to u zgradi ili napolju. Ovo je stav Ebu-Hanife, Mudžahida, Sufjana Sevrija, Ahmeda (po jednom stavu koji se prenosi od njega) i Ebu-Ejjuba Ensarije. Neki pravници ovo pravilo primjenjuju i na hram u Jerusalemu.

Malik, Šafija, Ishak i Ahmed, po drugom stavu koji se prenosi od njega, držeći se još jednog drugog hadisa, smatraju da je to zabranjeno samo onom koji vrši nuždu napolju.

– Ka'bu treba poštivati uvijek i u svakoj prilici i odnositi se prema njoj pristojno i uz osobito strahopoštovanje. Ibni-Tin smatra da se u konkretnom slučaju ne treba okretati prema Suncu i Mjesecu.

Islamska pristojnost traži da se pri obavljanju nužde košulja uzdigne samo koliko je to potrebno, da se ništa ne govori i potom podapire samo lijevom rukom, da se nužda ne obavlja stojeći i na javnom mjestu, nad stajaćom vodom, nad obalom rijeka i potoka, pod voćkom i blizu izvornih voda i da muškarac poslije mokrenja dobro otrese svoj spolni organ i s njega odstrani trag mokraće.

¹ Iz hadisa se zaključuje:

– Malik, Šafija, Ishak i još neki pravници dozvoljavaju, pri vršenju nužde u zatvorenom prostoru, okrenuti se Kabi prsima ili leđima. Neki pravници misle da je ovaj hadis derogirao ranije navedeni hadis prenesen po Ebu-Ejjubu Ensariji;

– dozvoljeno je (kada je to potrebno) izražavati se u formi alegorije;

– ashabi su radili onako kako je koji shvatio riječi i upute Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem;

IZLAZAK ŽENA NAPOLJE (RADI FIZIOLOŠKE POTREBE)

146. PRIČAO NAM JE Jahja b. Bukejr, Lejs, a njemu Ukajl prenoseći od Ibni-Šihaba, ovaj od Urve, on od Aiše, da su supruge Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, noću izlazile kada bi odlazile do Menasi'a,² a to je jedan prostrani plato.

Omer je govorio Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem: "Daj da se pokriju tvoje supruge!" Međutim, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije to odmah učinio. I kada je jedne večeri izašla Sevda, kćerka Zem'e, supruga Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, a bila je visoka žena, Omer joj je doviknuo: "Znaj, Sevdo, prepoznali smo te!", želeći time da se objavi pokrivanje i Allah je, zaista, objavio ajet o pokrivanju.

147. PRIČAO NAM JE Zekerijja, njemu Ebu-Usame prenoseći od Hišama b. Urve, on od svoga oca, ovaj od Aiše, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao: "Dozvoljeno vam je da izlazite radi obavljanja vaših potreba." Hišam je rekao: "Mišljaše on na prirodne (fiziološke) potrebe."³

بَابُ خُرُوجِ النِّسَاءِ إِلَى الْبَرَارِ

١٤٦. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ قَالَ حَدَّثَنِي عُقَيْلٌ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ أَنَّ أَزْوَاجَ النَّبِيِّ ﷺ كُنَّ يَخْرُجْنَ بِاللَّيْلِ إِذَا تَبَرَّزْنَ إِلَى الْمَنَاصِعِ وَهُوَ صَعِيدٌ أَفْيَحٌ فَكَانَ عُمَرُ يَقُولُ لِلنَّبِيِّ ﷺ احْجُبْ نِسَاءَكَ فَلَمْ يَكُنْ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَفْعَلُ فَخَرَجَتْ سَوْدَةُ بِنْتُ زَمْعَةَ زَوْجُ النَّبِيِّ ﷺ لَيْلَةً مِنَ اللَّيَالِي عِشَاءً وَكَانَتْ امْرَأَةً طَوِيلَةً فَنَادَاهَا عُمَرُ أَلَا قَدْ عَرَفْنَاكَ يَا سَوْدَةُ حِرْصًا عَلَيَّ أَنْ يَنْزِلَ الْحِجَابُ فَأَنْزَلَ اللَّهُ آيَةَ الْحِجَابِ .

١٤٧. حَدَّثَنَا زَكَرِيَّا قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ قَدْ أُذِنَ أَنْ تَخْرُجْنَ فِي حَاجَتِكُنَّ قَالَ هِشَامٌ يَعْنِي الْبَرَارَ .

– Abdullah b. Omer, radijallahu anhu, nije dozvoljavao okretati se kibli prsima ili leđima pri obavljanju bilo velike ili male nužde na otvorenom prostoru i otvoreno je kritikovao one koji bi to činili;

– Ahmed b. Hanbel smatra da je ranije bilo zabranjeno okretati se Bejtul-makdisu u Jerusalemu, a kasnije dozvoljeno, zbog čega je onda i Ibni-Omer, radijallahu anhuma, to dozvoljavao. Ibni-Hanbel svoj stav potkrepljuje slučajem prenesenim po Mervanu, koji je izjavio:

– Ibni-Omer, radijallahu anhuma, jednom je okrenut prema Ka'bi zaustavio svoju devu, sjahao s nje, čučnuo i pomokrio se okrenut prema Ka'bi. Mervan mu je rekao da je to zabranjeno činiti, a Ibni-Omer mu odgovori: "To je zabranjeno činiti na otvorenom, neograđenom prostoru, a ako između tebe i Kabe ima nešto, onda to nije zabranjeno."

– svaki pokret Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, praćen je i vjerno prenošen kasnijim generacijama.

2 Menasi' je jedan prostrani plato u pravcu Beki'e u Medini gdje su ljudi obavljali svoje fiziološke potrebe. (prim. rec.)

3 Odlazak suprugama Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, izvan naselja radi fiziološke potrebe bilo je dozvoljeno samo dok im se nisu nužnici sagradili uz njihove stanove.

Iz hadisa se zaključuje:

– dozvoljeno je mlađem iznijeti javno svoje dobronamjerne želje i prijedloge;

VRŠENJE NUŽDE U KUĆAMA

148. PRIČAO NAM JE Ibrahim b. Munzir, njemu Enes b. Ijad prenoseći od Ubejdullaha, ovaj od Muhammeda b. Jahjaa b. Habbana, on od Vasi'a b. Habbana, a ovaj od Abdullaha b. Omera, da je rekao:

“Radi jednog posla popeo sam se na krov Hafsine kuće i vidio Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje vrši nuždu leđima okrenut u pravcu Ka'be, a licem u pravcu Šama.”

POGLAVLJE

149. PRIČAO NAM JE Ja'kub b. Ibrahim, njemu ispričao Jezid b. Harun rekavši da ga je obavijestio Jahja prenoseći od Muhammeda b. Jahjaa b. Habbana da ga je njegov amidža Vasi' b. Habban obavijestio, a njega Abdullah b. Omer i rekao:

“Jednog dana ispeo sam se na krov naše kuće i vidio Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako čuči na dva ćerpića, okrenut licem prema Bejtul-makdisu (u Jerusalemu).”

بَابُ التَّبَرُّزِ فِي الْبُيُوتِ

١٤٨. حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ قَالَ حَدَّثَنَا أَنَسُ بْنُ عِيَاضٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى بْنِ حَبَّانَ عَنْ وَاسِعِ بْنِ حَبَّانَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ قَالَ ارْتَقَيْتُ فَوْقَ ظَهْرِ بَيْتِ حَفْصَةَ لِبَعْضِ حَاجَتِي فَرَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقْضِي حَاجَتَهُ مُسْتَدْبِرَ الْقِبْلَةِ مُسْتَقْبِلَ الشَّامِ .

بَابُ

١٤٩. حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ قَالَ أَخْبَرَنَا يَحْيَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى بْنِ حَبَّانَ أَنَّ عَمَّهُ وَاسِعَ بْنَ حَبَّانَ أَخْبَرَهُ أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ أَخْبَرَهُ قَالَ لَقَدْ ظَهَرْتُ ذَاتَ يَوْمٍ عَلَى ظَهْرِ بَيْتِنَا فَرَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَاعِدًا عَلَى لَبَتَيْنِ مُسْتَقْبِلَ بَيْتِ الْمَقْدِسِ .

- dalekovidnost i stav Omera, radijallahu anhu, usvojio je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, a Allah, dželle šanuhu, objavio i naročite propise;
- umjesni dobronamjerni savjeti mogu se davati i majci. Tako je Omer, radijallahu anhu, stavio gornju primjedbu Sevdī, supruzi Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, koja se, kao i ostale njegove supruge, smatra majkom pravovjernih;
- dozvoljeno je muškarcu razgovarati sa ženama na javnom putu;
- u interesu promicanja korisnog moralnog načela, može se u društvu govoriti oštrijim i odlučnijim tonom;
- ženama je bio dozvoljen izlazak iz kuće radi obavljanja svojih poslova. To su one činile i poslije objave o pristojnom pokrivanju, a Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, naređivaše svojim suprugama da posjete svoju rodbinu i prijatelje u danima Bajrama.

OTKLANJANJE NEČISTI VODOM POSLIJE VELIKE NUŽDE

150. PRIČAO NAM JE Ebul-Velid Hišam b. Abdul-Melik, njemu Šu‘be prenoseći od Ebu-Mu‘aza, kome je ime Ata b. Ebu-Mejmune, da je rekao:

– Čuo sam Enesa b. Malika gdje govori: “Kada bi Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, izašao radi obavljanja nužde, ja i jedan dječak donijeli bismo mu kožni sudić vode.” To jest, da se on tom vodom podapere.¹

KAD NEKOME BUDE PONESENA VODA RADI ČIŠĆENJA

Ebu-Derda je pitao: “Zar među vama nije onaj koji je nosio obuću, vodu i jastuk Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem. (Abdullah b. Mes‘ud)!?”²

بَابُ الْإِسْتِنْجَاءِ بِأَمَاءٍ

١٥٠. حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ هِشَامُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ أَبِي مُعَاذٍ وَاسْمُهُ عَطَاءُ بْنُ أَبِي مَيْمُونَةَ قَالَ سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ يَقُولُ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا خَرَجَ لِحَاجَتِهِ أَجِيءُ أَنَا وَغُلَامٌ مَعَنَا إِدَاوَةٌ مِنْ مَاءٍ يَعْنِي يَسْتَنْجِي بِهِ .

بَابُ مَنْ حَمَلَ مَعَهُ أَمَاءً لَطُفُورَةً

وَقَالَ أَبُو الدَّرْدَاءِ أَلَيْسَ فِيكُمْ صَاحِبُ النَّعْلَيْنِ وَالطُّهُورِ وَالْوَسَادِ .

¹ Iz hadisa se zaključuje:

- nužda se obavlja podalje od društva;
- dozvoljeno je da mladi pomogne starijem pripremiti vodu i uzimati abdest;
- posuda nošena u nužnik može se koristiti i za uzimanje abdesta;
- podapiranje vodom je dozvoljeno, logično, razumljivo i najefikasnije sredstvo za čišćenje. To je praksom Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, utvrđeno. Čišćenje drugim sredstvima kao papirom, kamenom, zemljom, travom i drugim je opravdano samo u slučaju nedostatka vode.

Po objavi ajeta: “Fihi ridžalun juhibbune en jetetahheru...”, tj. “U džamiji (Kuba) su ljudi koji vole da se dobro čiste...” Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, upitao je zbog čega ih Allah, dželle šanuhu, u Kur'anu ističe, a oni mu bez oklijevanja odgovoriše: “Nema nikog među nama, a da se ne podapire vodom.”

² Ovo je dio predanja koje prenosi Alkame u kojem kaže: “Došao sam u Šam i klanjao dva rekata, te sam (u sebi) rekao: ‘Allahu, podari mi nekog dobrog sagovornika.’ Onda sam spazio nekog starog čovjeka kako mi prilazi. Kada mi se približio, ja pomislih: Nadam se da mi je Allah uslišio. Tada me on upita: ‘Odakle si ti?’ – Iz Kufe – rekoh, a on priupita: ‘Nije li među vama bio onaj što je (Poslaniku) nosio obuću, jastuk i pribor za čišćenje?!’ Ovo pitanje starac (Ebu-Derda) je uputio Iračanima koji su mu postavljali neka pitanja i time je mislio na Abdullaha b. Mes‘uda koji je služio Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem; drugim riječima, on kao da ih je upitao: ‘Zašto ne pitate Abdullaha b. Mes‘uda koji je u Iraku, među vama, i kako pored njega pitate mene ili nekoga drugog iz Šama?!’” (prim. rec.)

151. PRIČAO NAM JE Sulejman b. Harb, njemu Šu'be prenoseći od Ebu-Mu'aza a on od Ebu-Mejmune, koji je izjavio:

– Čuo sam Enesa gdje kaže: “Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odlazio je radi svoje prirodne potrebe, ja sam ga slijedio i jedan dječak od nas (Ensarija) s jednim kožnim sudićem vode.”

NOŠENJE ŠTAPA I VODE RADI PODAPIRANJA

152. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Beššar, njemu Muhammed b. Dža'fer, a njemu Šu'be prenoseći od Ataa b. Ebu-Mejmune da je čuo Enesa b. Malika gdje kaže:

“Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ulazio je u nužnik, a ja i jedan dječak nosili smo jedan kožni sudić vode i (njegov) štap da bi se podaprao vodom.”

El-Aneze je štap (kraći od koplja) sa željeznim šiljkom (na donjem kraju).¹

(Muhammeda b. Dža'fera) u prenošenju hadisa od Šu'be slijede Nadr i Šazan.

١٥١. حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ أَبِي مُعَاذٍ هُوَ عَطَاءُ بْنُ أَبِي مَيْمُونَةَ قَالَ سَمِعْتُ أَنَسًا يَقُولُ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا خَرَجَ لِحَاجَتِهِ تَبِعْتُهُ أَنَا وَغُلَامٌ مِنَّا مَعَنَا إِدَاوَةٌ مِنْ مَاءٍ .

بَابُ حَمْلِ الْعِزَّةِ مَعَ الْمَاءِ فِي الْإِسْتِنَاجِ

١٥٢. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ قَالَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ عَطَاءِ بْنِ أَبِي مَيْمُونَةَ سَمِعَ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ يَقُولُ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَدْخُلُ الْخَلَاءَ فَأَحْمِلُ أَنَا وَغُلَامٌ إِدَاوَةٌ مِنْ مَاءٍ وَعِزَّةٌ يَسْتَنْجِي بِالْمَاءِ تَابَعَهُ النَّضْرُ وَشَاذَانُ عَنْ شُعْبَةَ الْعِزَّةِ عَصَا عَلَيْهِ زُجٌّ .

¹ Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, redovno je nosio štap malo kraći od koplja, na kome je s donje strane bio (željezni) šiljak. Historičari navode da je vladar Etiopije poslao na poklon Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, tri ovakva štapa od kojih je on jedan zadržao za sebe, drugi poklonio Aliji, a treći Omeru, radijallahu anhu.

Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, nosio je konkretni štap:

– da mu on pri klanjanju napolju služi kao perda (“sutra”);

– da mu bude sredstvo za odbranu od neprijatelja koji su mu dan-noć radili o glavi, kao i sredstvo za odbranu od opakih životinja i za kopanje jamice na tvrdoj zemlji radi obavljanja nužde, da bi se tako mogao bolje čuvati od nečisti. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, ovaj štap koristio je još za poštapanje i vješanje prtljaga pri odmaranju na putovanjima.

ZABRANA PODAPIRANJA DESNOM RUKOM

153. PRIČAO NAM JE Mu'az b. Fedale, njemu Hišam Destevai prenoseći od Jahjaa b. Ebu-Kesira, ovaj od Abdullaha b. Ebu-Katade, a on opet od svoga oca koji je kazao da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

“Kada neko od vas pije (nešto), neka ne puše u posudu, a kada ide u nužnik, neka svoj spolni organ ne dotiče i ne čisti (ne briše) desnom rukom.”²

KADA VJERNIK MOKRI, NE DRŽI SVOJ SPOLNI ORGAN DESNOM RUKOM

154. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Jusuf, njemu Evza'i prenoseći od Jahjaa b. Ebu-Kesira, on od Abdullaha b. Ebu-Katade, ovaj od svoga oca, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao:

“Kada neko od vas mokri, neka svoj spolni organ ne uzima desnom rukom, neka se ne podapire desnom rukom i neka ne diše (ne puše) u posudu (iz koje pije).”

بَابُ النَّهْيِ عَنِ الْإِسْتِنْجَاءِ بِالْيَمِينِ

١٥٣. حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ فَضَالَةَ قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامُ هُوَ الدَّسْتَوَائِيُّ عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي قَتَادَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا شَرِبَ أَحَدُكُمْ فَلَا يَتَنَفَّسْ فِي الْإِنَاءِ وَإِذَا أَتَى الْخَلَاءَ فَلَا يَمَسُّ ذَكَرَهُ بِيَمِينِهِ وَلَا يَتَمَسَّحُ بِيَمِينِهِ.

بَابُ لَا يُمْسِكُ ذَكَرَهُ بِيَمِينِهِ إِذَا بَالَ

١٥٤. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ قَالَ حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي قَتَادَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ إِذَا بَالَ أَحَدُكُمْ فَلَا يَأْخُذَنَّ ذَكَرَهُ بِيَمِينِهِ وَلَا يَسْتَنْجِي بِيَمِينِهِ وَلَا يَتَنَفَّسُ فِي الْإِنَاءِ.

² Navedenim hadisom skreće se pažnja na potrebu održavanja islamske higijene i života urednih ljudi. Pristojnost je poželjna uvijek i svugdje pa i u pijenju vode. Piti vodu na dušak treba izbjegavati, žeđ gasiti sa 2 do 3 uzastopna gutljaja i ne odhukivati u posudu. U času predaha iz higijenskih, estetskih i odgojnih razloga sudić s ostatkom vode treba udaljiti od usta. Prazan stomak treba postepeno ispunjavati. Tirmizi u svojoj zbirci hadisa navodi da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Ne pijte vodu na jedan dušak, kao što to čini deva, nego pijte na 2 do 3 duška. Na početku proučite bismillu, a na završetku učinite zahvalu Allahu, dželle šanuhu!”

Iz hadisa se još zaključuje:

- zabranjeno je spolni organ držati, čistiti i prati desnom rukom;
- desnoj strani i dijelovima tijela na njoj treba davati prioritet nad organima lijeve strane.

ČIŠĆENJE KAMENČIĆIMA POSLIJE VELIKE NUŽDE

155. PRIČAO NAM JE Ahmed b. Muhammed Mekki, njemu Amr b. Jahja b. Seid b. Amr Mekki prenoseći od svoga djeda, a on od Ebu-Hurejre, koji je izjavio:

– Pratio sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, kad je izašao radi obavljanja nužde. Nije se obazirao pa sam mu se približio, (i kada sam ga sustigao), reče mi: “Pronađi mi kamenja, da bih s njime otklonio nečist, ili je – kaže pripovjedač – Muhammed upotrijebio neki drugi izraz sličan ovome: a ne donosi mi kosti niti fuškije!”

Ja sam mu u skutu svoje haljine donio kamenja, stavio ga pokraj njega i okrenuo se na stranu. Kada je svršio nuždu, obavio je čišćenje tim (kamenom).¹

NE ČISTI SE POSLIJE VELIKE NUŽDE FUŠKIJOM

156. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu‘ajm, njemu Zuhejr prenoseći od Ebu-Ishaka koji je kazao, da mu ovaj hadis nije spomenuo Ebu-Ubejde nego Abdur-Rahman b. Esved, prenoseći od svoga oca, koji je čuo Abdullaha gdje govori:

– Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, otišao

بَابُ الْإِسْتِنْجَاءِ بِالْحِجَارَةِ

١٥٥. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمَكِّيُّ قَالَ حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ بْنُ عَمْرِو الْمَكِّيُّ عَنْ جَدِّهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ اتَّبَعْتُ النَّبِيَّ ﷺ وَخَرَجَ لِحَاجَتِهِ فَكَانَ لَا يَلْتَفِتُ فَدَنَوْتُ مِنْهُ فَقَالَ ابْغِنِي أَحْجَارًا أَسْتَنْفِضُ بِهَا أَوْ نَحْوَهُ وَلَا تَأْتِنِي بِعَظْمٍ وَلَا رَوْثٍ فَاتَيْتُهُ بِأَحْجَارٍ بِطَرَفِ ثِيَابِي فَوَضَعْتُهَا إِلَى جَنْبِهِ وَأَعْرَضْتُ عَنْهُ فَلَمَّا قَضَى اتَّبَعَهُ بِهِنَّ.

بَابُ لَا يُسْتَنْجَى بِرَوْثٍ

١٥٦. حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ قَالَ حَدَّثَنَا زُهَيْرٌ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ قَالَ لَيْسَ أَبُو عُبَيْدَةَ ذَكَرَهُ وَلَكِنْ عَبْدُ الرَّحْمَنِ ابْنُ الْأَسْوَدِ عَنْ أَبِيهِ أَنَّهُ سَمِعَ عَبْدَ اللَّهِ يَقُولُ أَتَى النَّبِيَّ ﷺ الْغَائِطَ فَأَمَرَنِي أَنْ آتِيَهُ بِثَلَاثَةِ أَحْجَارٍ

¹ Kost i izmet stoke nisu podesni za čišćenje. Kost, staklo i slične materije su veoma glatki i ne mogu u potpunosti otkloniti nečistoću, a izmet stoke je sam po sebi djelomično nečist i nepodesan za ovu svrhu. Iz hadisa se zaključuje:

– kamen može poslužiti za čišćenje poslije obavljene nužde;

– podapiranje je dužnost. Šafi'ja Ahmed, Ishak, Ebu-Davud i Malik podapiranje smatraju vadžibom i uvjetom za valjanost namaza. Ebu-Hanife podapiranje smatra sunnetom. Ebu-Davud u svom Sunenu preko Ebu-Hurejre donosi hadis: “Ko podvlači surmu, neka je podvlači u neparnim potezima. Lijepo je ko tako radi, a ko ne čini tako, nije grješan. Ko se čisti kamenjem, neka upotrijebi neparni broj kamenčića. Lijepo je ko ovako postupa, a ko ne čini tako, on nije grješan niti će za to biti odgovoran.”

– Neki pravници smatraju da za ovo čišćenje nije lijepo koristiti: glatku kost i kost na kojoj ima ostataka masti ili mesa i izmeta stoke, a pokuđeno je koristiti: hranu, ugalj, staklo, papir, platno, lišće drveća i voća i tamjan, zatim hranljive predmete ljudi, bilje stoke i listove knjige na kojima su napisani poučni i za ljude korisni savjeti;

– sredstvo za čišćenje treba unaprijed pripremiti;

– biti u društvu učenih i moralnih ljudi i pružati im potrebnu uslugu, jeste osobita čast svakom muslimanu;

– nepristojno je gledati prema osobi koja vrši nuždu.

je da obavi veliku nuždu, a meni zapovjedio da mu donesem tri kamenčića. Ja sam mu našao dva kamena, a treći sam tražio i nisam ga našao, pa sam uzeo fuškiju i donio mu je. On je uzeo kamenje, a fuškiju bacio i rekao: “Ovo je nečisto!”² Ibrahim b. Jusuf ovaj hadis prenio je od svoga oca, a on od Ebu-Ishaka koji je govorio: “Kazivao mi je (haddeseni) Abdurrahman...”³

PRANJE PRI ABDESTU JEDANPUT

157. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Jusuf, njemu Sufjan prenoseći od Zejda b. Eslema, on od Ataa b. Jesara, a ovaj od Ibni-Abbasa koji je izjavio: “Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, pri uzimanju abdesta oprao je (propisane dijelove tijela) jedanput.”

PRANJE PRI ABDESTU DVA PUTA

158. PRIČAO NAM JE Husejn b. Isa, njemu Junus b. Muhammed, a njemu Fulejh b. Sulejman prenoseći od Abdullaha b. Ebu Bekra b. Amra b. Hazima, on od Abbada b. Temima, a ovaj od Abdullaha b. Zejda, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, prao (propisane organe) pri uzimanju abdesta dva puta.

فَوَجَدْتُ حَجَرَيْنِ وَالتَّمَسْتُ الثَّالِثَ فَلَمْ أَجِدْهُ فَأَخَذْتُ رَوْثَةً فَأَتَيْتُهَا بِهَا فَأَخَذَ الْحَجَرَيْنِ وَالْقَى الرُّوثَةَ وَقَالَ هَذَا رِكْسٌ وَقَالَ إِبْرَاهِيمُ بْنُ يُوسُفَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ حَدَّثَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ .

بَابُ الْوُضُوءِ مَرَّةً مَرَّةً

١٥٧. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ تَوَضَّأَ النَّبِيُّ ﷺ مَرَّةً مَرَّةً .

بَابُ الْوُضُوءِ مَرَّتَيْنِ مَرَّتَيْنِ

١٥٨. حَدَّثَنَا حُسَيْنُ بْنُ عِيسَى قَالَ حَدَّثَنَا يُونُسُ ابْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ حَدَّثَنَا فُلَيْحُ بْنُ سُلَيْمَانَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ابْنِ أَبِي بَكْرٍ عَنْ عَمْرِو بْنِ حَزْمٍ عَنْ عَبَادِ بْنِ تَمِيمٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدٍ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ تَوَضَّأَ مَرَّتَيْنِ مَرَّتَيْنِ .

2 Iz hadisa se zaključuje:

– izmet stoke ne može se koristiti za čišćenje poslije obavljene nužde;
– neki pravници smatraju da je čišćenje s najmanje tri kamenčića vadžib, a pravници hanefijske škole da je to samo lijepo i da osoba može upotrijebiti onoliki broj kamenčića koliki joj je stvarno potreban. Može se upotrijebiti čak i jedan kamenčić iskorištavajući njegove 2 do 3 strane.

3 Buhari ovim dodatkom želi pobiti tvrdnje nekih da je Ebu-Ishak zamaglio (dellese) ovaj sened jer nije čuo ovaj hadis od Abdurrahmana. Buhari, međutim, navodi ovaj dio seneda u kojem je Ebu-Ishak upotrijebio najjaču frazu primopredaje hadisa, to jest: *haddeseni* (kazivao mi je...).

PRANJE PRI ABDESTU TRI PUTA

159. PRIČAO NAM JE Abdul-Aziz b. Abdullah Uveysi, njemu Ibrahim b. Sa'd prenoseći od Ibni-Šihaba da ga je Ata b. Jezid obavijestio da je Humran, oslobođen rob Osmanov, saopćio mu da je vidio Osmana b. Affana, kada je zatražio posudu (s vodom), sipao je na dlanove tri puta i prao ih. Potom je zahvatio svojom desnicom (vodu) iz posude pa izaprao usta i nos. Zatim je oprao svoje lice tri puta i svoje ruke do iza laktova tri puta. Iza toga potrao je (vlažnom rukom) svoju glavu, a potom svoje noge do iza članaka oprao tri puta, i izjavio da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

“Ko uzme abdest ovako kao što je ovaj moj abdest, pa klanja dva rekata ne dozvolivši sebi da razmišlja (o dunjaluku), bit će mu oprošteni njegovi (manji) ranije učinjeni grijesi.”¹

بَابُ الْوُضُوءِ ثَلَاثًا ثَلَاثًا

١٥٩. حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْأَوْسِيُّ قَالَ حَدَّثَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ أَنَّ عَطَاءَ بْنَ يَزِيدٍ أَخْبَرَهُ أَنَّ حُمْرَانَ مَوْلَى عُثْمَانَ أَخْبَرَهُ أَنَّهُ رَأَى عُثْمَانَ بْنَ عَفَّانَ دَعَا بِإِنَاءٍ فَأَفْرَغَ عَلَى كَفِّهِ ثَلَاثَ مَرَارٍ فَغَسَلَهَا ثُمَّ أَدْخَلَ يَمِينَهُ فِي الْإِنَاءِ فَمَضْمَضَ وَاسْتَنْشَقَ ثُمَّ غَسَلَ وَجْهَهُ ثَلَاثًا وَيَدَيْهِ إِلَى الْمِرْفَقَيْنِ ثَلَاثَ مَرَارٍ ثُمَّ مَسَحَ بِرَأْسِهِ ثُمَّ غَسَلَ رِجْلَيْهِ ثَلَاثَ مَرَارٍ إِلَى الْكَعْبَيْنِ ثُمَّ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَنْ تَوَضَّأَ نَحْوَ وُضُوءِي هَذَا ثُمَّ صَلَّى رَكْعَتَيْنِ لَا يُحَدِّثُ فِيهِمَا نَفْسَهُ غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ .

¹ Namaz pozitivno utiče na ličnost čovjeka i njegove aktivnosti, ako se on obavlja redovno i iskreno u ime Allaha, dželle šanuhu. Iz hadisa se zaključuje:

– obligatna prvostepena dužnost je pranje propisanih organa jedanput, a preko toga je sunnet jer Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, preporučuje pranje i tri i dva puta. Navedeni slučaj ukazuje na redoslijed pranja pojedinih organa. Izapiranje usta i nosa spada u redovnu praksu Alejhisselama i u slučaju zaboravljanja treba ih naknadno izapirati. To je mišljenje Hammada, Ishaka, Ataa, Zuhrija i Ibn-Ebu-Lejle, dok Malik i Šafija i neki drugi učenjaci smatraju da je abdest u konkretnom slučaju valjan i bez naknadnog pranja. Ahmed smatra da abdest treba ponoviti ako se izostavi izapiranje nosa, ali ne i ako se izostavi izapiranje usta. Ovo mišljenje usvaja i Ibnu-Hazm. Abdest i obavljanje namaza su punovažni bez izapiranja usta i nosa izostavilo se to namjerno ili zaboravilo. Po mišljenju Ebu-Hanife, Šafije i još mnogih pravnika, izapiranje nosa i usta treba naknadno učiniti samo ako se to zaboravilo obaviti pri kupanju koje je uslijedilo iza polucije.

Ebu-Davud i Tirmizi zabilježili su hadise u kojima se izapiranje usta izričito naređuje.

Po mišljenju Ebu-Hanife izapiranje usta je sunnet, a izapirati ih iza izapiranja nosa spada u preporučljive čine. Voda za usta i nos se uzima desnom, dok se samo čišćenje vrši lijevom rukom.

– pranje lica jednom je obligatna prvostepena dužnost, a tri puta je Alejhisselamova praksa;

– po mišljenju sva četiri imama i najvećeg broja pravnika ruke se moraju prati do iza laktova. Imam Zufer i Ebu-Bekr b. Davud smatraju da to pranje mora biti samo do laktova. Izvor razmimoilaženja je u raznolikom shvaćanju upotrijebljenog prijedloga “ila” u ajetu: “ilel merafik...” koga jedni prevode “do”, a drugi “do iza...”

– Osman je pri konkretnom abdestu cijelu glavu ovlažio, ne rekavši je li to farz ili sunnet.

Ahmed i Malik smatraju da se mora ovlažiti cijela glava, Ebu-Hanife jedna četvrtina, a Šafija makar nekoliko dlaka. Potiranje glave vrši se jednim potezom ruke, a neki drže da to treba učiniti 2 do 3 puta.

Držati se iznesenog redoslijeda Malik smatra farzom, Šafija vadžibom, a Ebu-Hanife sunnetom.

160. Od Ibrahima je preneseno da je kazao kako je Salih b. Kejsan izjavio:

– Ibnu-Šihab je kazao: “Konkretni hadis Urve prenosi od Humrana: Kada je Osman uzeo abdest, kazao je:

– Eto, ispričat ću vam jedan hadis, a da nema jednog ajeta, ja vam ga ne bih ni ispričao. Čuo sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje kaže:

– Svakom čovjeku (muslimanu) koji potpuno pravilno uzme abdest i klanja (nastupajući propisani) namaz, bit će oprosteno ono što je pogriješio u vremenu između uzetog abdesta i dotičnog namaza, sve dok ga ne sklanja.”

Urve je rekao:

– Konkretni ajet je: “Innel-lezine jektumune ma enzelna minel-bejjinat...”²

ISPIRANJE NOSA PRI ABDESTU

To su spomenuli Osman, Abdullah b. Zejd i Ibni-Abbas prenoseći od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.

161. PRIČAO NAM JE Abdan i rekao da ga je obavijestio Abdullah, njega Junus prenoseći od Zuhrija kojeg je obavijestio Ebu-Idris da je čuo Ebu-Hurejru kako prenosi od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao:

“Ko uzme abdest, neka išmrkne (prospe) vodu iz nosa, a ko se čisti kamenčićima, neka ih upotrebljava u neparnom broju!”³

١٦٠. وَعَنْ إِبْرَاهِيمَ قَالَ قَالَ صَالِحُ بْنُ كَيْسَانَ قَالَ ابْنُ شِهَابٍ وَلَكِنْ عُرْوَةُ يُحَدِّثُ عَنْ حُمْرَانَ فَلَمَّا تَوَضَّأَ عُثْمَانُ قَالَ أَلَا أُحَدِّثُكُمْ حَدِيثًا لَوْلَا آيَةُ مَا حَدَّثْتُكُمْوهُ سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ لَا يَتَوَضَّأُ رَجُلٌ يُحْسِنُ وُضُوءَهُ وَيُصَلِّي الصَّلَاةَ إِلَّا غُفِرَ لَهُ مَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الصَّلَاةِ حَتَّى يُصَلِّيَهَا قَالَ عُرْوَةُ الْآيَةُ (إِنَّ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَا أَنزَلْنَا مِنَ الْبَيِّنَاتِ)

بَابُ الْإِسْتِنْثَارِ فِي الْوُضُوءِ

ذَكَرَهُ عُثْمَانُ وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ زَيْدٍ وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ .

١٦١. حَدَّثَنَا عَبْدَانُ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ قَالَ أَخْبَرَنَا يُونُسُ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي أَبُو إِدْرِيسَ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ قَالَ مَنْ تَوَضَّأَ فَلْيَسْتَنْثِرْ وَمَنْ اسْتَجْمَرَ فَلْيُوتِرْ .

2 Iz ovog dijela hadisa zaključuje se:

- stroga obligatna dužnost učenog je da svoje znanje i iskustvo prenosi na druge;
- namaz i druga dobra djela Allah, dželle šanuhu, uvažava ako su obavljena samo iskreno u ime Njega. Muslim u svojoj zbirci hadisa navodi: “Nema ni jednog čovjeka kojeg zadesi obavezni namaz pa se on (lijepo) za njega abdesti, obavi ga lijepo, ponizno i skrušeno, a da mu on ne briše prethodno učinjene grijeha, ako ne počini veliki grijeh.” Kada musliman klanja farz-namaz lijepo, skrušeno iz strahopoštovanja prema Allahu, dželle šanuhu, a prije uzme plavilno abdest, oprostit će mu se ranije učinjeni manji grijesi.
- U nekim hadisima spominje se opraštanje grijeha vjerniku u razdoblju između dva obavljena džuma-namaza, odnosno posta dva ramazana, pa i dva redovna obavljena farz-namaza.

3 Iz navedenog hadisa se zaključuje:

- uvučenu vodu u nos treba išmrknuti. To je bila stalna praksa Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.

UKLANJANJE NEČISTI NEPARNIM BROJEM KAMENČICA

162. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf i kazao da ga je obavijestio Malik prenoseći od Ebu-Zinada, on od A'redža, ovaj od Ebu-Hurejre, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

“Kada neko od vas uzima abdest, neka povuče vodu u nos, a potom je išmrkne (prospe), a ko uklanjanje nečist kamenčićima (nakon obavljene nužde), neka to bude neparni broj, a kada se neko od vas probudi poslije spavanja, neka opere svoju ruku prije nego je stavi u vodu svoga abdesta, jer, stvarno, niko od vas ne zna gdje mu je ruka prenoćila.”¹

بَابُ الْإِسْتِجْمَارِ وَتَرَا

١٦٢. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ أَبِي الزِّنَادِ عَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ إِذَا تَوَضَّأَ أَحَدُكُمْ فَلْيَجْعَلْ فِي أَنْفِهِ ثَمًّا لِيَشْتُرَ وَمَنْ اسْتَجْمَرَ فَلْيُوتِرْ وَإِذَا اسْتَيْقَظَ أَحَدُكُمْ مِنْ نَوْمِهِ فَلْيَغْسِلْ يَدَهُ قَبْلَ أَنْ يَدْخُلَهَا فِي وَضُوئِهِ فَإِنْ أَحَدُكُمْ لَا يَدْرِي أَيْنَ بَاتَتْ يَدُهُ.

Išmrkavanje se obavlja lijevom rukom (i to je mustehab), a činiti ga bez posredstva ruke Malik smatra pokudenim aktom;

- uvlačenje vode u nos i išmrkavanje treba činiti u neparnom broju;
- izapiranje nosa je sunnet. To je stav najvećeg broja pravnika, a vadžibom to smatraju pravници: Ahmed, Ishak, Ebu-Ubejd, Ebu-Sevr i Ibni-Munzir;
- umjesto podapiranja vodom čišćenje se može obaviti i kamenčićima. Po mišljenju Kermanija potrebno je upotrijebiti najmanje tri kamenčića pa ako se njima ne može postići idealno čišćenje, tada se dodaju još dva kamenčića ali da njihov sumarni broj bude uvijek neparan.

Ebu-Hanife skreće pažnju na potrebu idealnog čišćenja, a ne na broj kamenčića. Prema tome, ako se postigne potrebno čišćenje s upotrebom samo jednog kamenčića, ostale nije potrebno koristiti.

- 1 Čovjek pri spavanju, a naročito van postelje, ne zna gdje se njegova ruka mogla naći, kakva je nečist na nju mogla pasti i preko nje se mogla prenijeti na lice i druge osjetljive organe tijela. Zato vjera i higijena traže da se poslije spavanja ruke i lice dobro operu.

Iz ovog hadisa učenjaci hanefijskog mezheba zaključuju da:

- posudu koju pseto obliže treba dobro oprati i prije upotrebe najmanje tri puta sabliti;
- pranje šaka u početku uzimanja abdesta je stalna praksa Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, a naša dužnost da ga u tome slijedimo;

– posebno pranje šaka početkom uzimanja abdesta jeste vadžib po mišljenju Davuda i Taberija.

Imam Ahmed smatra da nije dozvoljeno da se ruke nakon noćnog spavanja umaču u posudu za abdest (prije nego se operu), a Hasan Basri ne pravi razliku između noćnog i dnevnog spavanja, jer je mogućnost prljanja ruku u oba slučaja jednaka;

– pokuđeno je gurati neoprano ruku u vodu pripremljenu za uzimanje abdesta, bilo to iza spavanja u danu ili noći. Imam Ahmed pokuđenost ograničava samo na noćno spavanje. Ovo je spavanje tvrde i duže i postoji velika mogućnost da ruke dođu u dodir s nečistoćom okolnih predmeta.

Nevevi kaže da ovdje nije bitno spavanje nego sumnjanje u mogućnost prljanja ruku. Ruke, prema tome, treba oprati čim se sumnja u njihovu čistoću, bilo to iza spavanja ili nekog drugog posla;

– ova zabrana u hadisu odnosi se na malu posudu ako još pored nje čovjek ima neku manju kojom bi grabio vodu. Međutim, ako bi posuda bila velika, a čovjek nema manje posude, zabrana se tada odnosi na pretjerano, bespotrebno zamakanje. Nevevi smatra: “Ako je posuda prevelika i ne može se nageći ili nema manjeg suda kojim bi se voda iz nje grabila, treba vodu iz nje povući ustima pa je iz usta pomalo puštati na

PRANJE NOGU, A NE SAMO POTIRANJE STOPALA

163. PRIČAO NAM JE Musa, njemu Ebu-Avane prenoseći od Ebu-Bišra, ovaj od Jusufa b. Maheka, on od Abdullaha b. Amra da je izjavio:

– Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, izostao je prilikom jednog putovanja i stigao nas pri isteku ikindija-namaza. Mi smo uzimali abdest, a noge samo potirali (vlažnom rukom), pa nam je on iz sveg glasa dva ili tri puta uzviknuo: “Teško petama od paklene vatre!”²

بَابُ غَسْلِ الرَّجْلَيْنِ وَلَا يَمْسَحُ عَلَى الْقَدَمَيْنِ

١٦٣. حَدَّثَنَا مُوسَى قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ عَنْ أَبِي بَشِيرٍ عَنْ يُونُسَ بْنِ مَاهَكَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو قَالَ تَخَلَّفَ النَّبِيُّ ﷺ عَنَّا فِي سَفَرَةٍ سَافَرْنَاَهَا فَأَذْرَكْنَا وَقَدْ أَرْهَقْنَا الْعَصْرَ فَجَعَلْنَا نَتَوَضَّأُ وَنَمْسَحُ عَلَى أَرْجُلِنَا فَنَادَى بِأَعْلَى صَوْتِهِ وَيْلٌ لِلْأَعْقَابِ مِنَ النَّارِ مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلَاثًا.

dlanove i tako šake oprati. Ukoliko je i to nemoguće, može se u vodu spustiti okrajak čiste haljine i slično i vodu izvučenu na njoj okapati na šake i tako oprati ruke;

– manja količina čiste vode postat će nečistoća ako u nju upadne nečist pa makar ona i ne promijenila svoja prirodna svojstva okusa, mirisa i boje;

– ruke očito prljave treba odmah prati, a uprljane izmetom peru se tri puta uzastopno;

– nevidljivu nečistoću treba odstranjivati pranjem i cijedenjem, a ne samo prskanjem i topljenjem u vodi;

– mala količina vode pogani se, bilo da u nju upadne nečistoća ili ona naiđe na nečistu materiju;

– o spolnim organima i njihovom čišćenju treba razgovarati u alegorijama;

– nečistoća se odstranjuje kamenjem samo djelomično. Neznatni ostaci nečistoće pod uticajem znoja i vlage mogu se raskvasiti i zaprljati i ostale čiste dijelove tijela;

– najveći broj pravnika smatra da je pranje ruke iza spavanja naređeno zbog pretpostavke da su ruke u snu mogle doći u dodir s ostacima eventualne nečistoće na organima za vršenje prirodne nužde, dok imam Malik kaže da je to učinjeno iz pobožnosti.

– Ebu-Omer drži da je vadžib uzeti abdest poslije spavanja, a poneki kažu i poslije prihvatanja spolnih organa.

- 2 Noge, a naročito stopala uvijek su izložena prljanju i treba na njih obratiti naročitu pažnju pri uzimanju abdesta. Koža na stopalima i petama je tvrda i glatka i voda se preko njih brzo prelije. Za ponovažnost abdesta stopala treba oprati i eventualnu nečistoću s njih odstraniti.

IZAPIRANJE USTA PRI ABDESTU

To je prenio Ibni-Abbas i Abdullah b. Zejd, radijallahu anhum, od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.

164. PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman i rekao da ga je obavijestio Šu'ajb prenoseći od Zuhrija kojeg je obavijestio Ata b. Jezid prenoseći od Humrana, oslobođenog roba Osmana b. Affana, kako je Humran vidio Osmana gdje je zatražio vodu za abdest, zatim nalio vodu iz posude po rukama i oprao ih tri puta. Potom je zahvatio desnicom vode za abdest, izaprao usta, ušmrknuo vodu u nos i išmrknuo, potom oprao svoje lice tri puta i tri puta ruke do iza laktova, zatim potrao svoju glavu (vlažnom rukom), onda oprao svaku nogu tri puta i rekao:

“Ovako, kao što je ovaj moj abdest, vidio sam i Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da ga uzima i kaže: ‘Ko uzme abdest poput ovog moga i klanja dva rekata namaza ne dopuštajući sebi da misli o dunjaluku, Allah će mu oprostiti minule (manje) grijehe.’”

PRANJE PETA

Ibni-Sirin kada bi uzimao abdest, prao je i mjesto ispod prstena.

165. PRIČAO NAM JE Adem b. Ebu-Ijas, njemu Šu'be, a njemu Muhammed b. Zijad i rekao:

– Čuo sam Ebu-Hurejru kada je prolazio pokraj nas, a svijet uzimaše abdest iz posude za pranje, gdje kaže: “Uzimajte abdest kako treba!, jer je Ebul-Kasim, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: ‘Teško petama od (paklene) vatre!’”

بَابُ الْمُضْمَضَةِ فِي الْوُضُوءِ

قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ زَيْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ عَنْ النَّبِيِّ ﷺ .

١٦٤ . حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي عَطَاءُ بْنُ يَزِيدَ عَنْ حُمْرَانَ مَوْلَى عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ أَنَّهُ رَأَى عُثْمَانَ بْنَ عَفَّانَ دَعَا بِوَضُوءٍ فَأَفْرَغَ عَلَى يَدَيْهِ مِنْ إِيَّاهُ فَغَسَلَهُمَا ثَلَاثَ مَرَّاتٍ ثُمَّ أَدْخَلَ يَمِينَهُ فِي الْوُضُوءِ ثُمَّ تَمَضَّضَ وَاسْتَنْشَقَ وَاسْتَنْشَرُ ثُمَّ غَسَلَ وَجْهَهُ ثَلَاثًا وَيَدَيْهِ إِلَى الْمِرْفَقَيْنِ ثَلَاثًا ثُمَّ مَسَحَ بِرَأْسِهِ ثُمَّ غَسَلَ كُلَّ رِجْلٍ ثَلَاثًا ثُمَّ قَالَ رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَتَوَضَّأُ نَحْوَ وَضُوءِي هَذَا وَقَالَ مَنْ تَوَضَّأَ نَحْوَ وَضُوءِي هَذَا ثُمَّ صَلَّى رَكْعَتَيْنِ لَا يُحَدِّثُ فِيهِمَا نَفْسَهُ غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ .

بَابُ غَسْلِ الْأَعْقَابِ

وَكَانَ ابْنُ سِيرِينَ يَغْسِلُ مَوْضِعَ الْخَاتَمِ إِذَا تَوَضَّأَ .

١٦٥ . حَدَّثَنَا آدَمُ بْنُ أَبِي إِيَاسٍ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ زِيَادٍ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ وَكَانَ يَمُرُّ بِنَا وَالنَّاسُ يَتَوَضَّئُونَ مِنَ الْمُطَهَّرَةِ قَالَ أَسْبِغُوا الْوُضُوءَ فَإِنَّ أَبَا الْقَاسِمِ ﷺ قَالَ وَيْلٌ لِلْأَعْقَابِ مِنَ النَّارِ .

NOGE U SANDALAMA TREBA PRATI, A NE POTIRATI PO SANDALAMA

166. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf i kazao da ga je obavijestio Malik prenoseći od Seida Makburije, ovaj od Ubejda b. Džurejdža kako je rekao Abdullahu b. Omeru:

“Ebu-Abdur-Rahmane, vidio sam te da radiš četiri posla koje nisam vidio da radi iko od tvojih drugova.”

– Šta je to, Ibni-Džurejdže – upitao je on.

– Vidio sam te, reče on, da dotičeš samo dva jemenska ugla Ka'be, da obuvaž sandale od štavljene (goveđe) kože i vidio sam te da se bojiš žutom bojom, a kada si bio u Mekki, vidio sam te da nisi izgovarao telbiju sve dok ne bude jevmut-tervije (dan uoči stajanja na Arefatu), a svijet, kada je vidio mladač, izgovaraše je.

Abdullah reče: “Što se tiče uglova, pa ja nisam vidio Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da je doticao ma koji ugao (Ka'be) izuzev ova dva jemenska, a što se tiče sandala od štavljene (goveđe) kože, vidio sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje obuva sandale na kojima nema uopće dlake i u njima uzima abdest, pa i ja eto volim (takvu obuću) obuvati. Što se tiče žute boje, to sam opet vidio Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da je upotrebljava pa i ja volim da se njom bojim. Što se tiče uzvikivanja telbije, to nisam uočio ni kod Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da je učiše, sve dok se ne pokrene njegova jahalica (za pokret prema Mini i Arefatu).”¹

بَابُ غَسْلِ الرَّجُلَيْنِ فِي النَّعْلَيْنِ وَلَا يَمْسَحُ عَلَى النَّعْلَيْنِ

١٦٦. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ سَعِيدِ الْمَقْبُرِيِّ عَنْ عُبَيْدِ بْنِ جُرَيْجٍ أَنَّهُ قَالَ لِعَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ يَا أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ رَأَيْتَكَ تَصْنَعُ أَرْبَعًا لَمْ أَرِ أَحَدًا مِنْ أَصْحَابِكَ يَصْنَعُهَا قَالَ وَمَا هِيَ يَا ابْنَ جُرَيْجٍ قَالَ رَأَيْتَكَ لَا تَمْسُ مِنَ الْأَرْكَانِ إِلَّا الْيَمَانَيْنِ وَرَأَيْتَكَ تَلْبَسُ النَّعَالَ السَّبْيِيَّةَ وَرَأَيْتَكَ تَصْبُغُ بِالْصُّفْرَةِ وَرَأَيْتَكَ إِذَا كُنْتَ بِمَكَّةَ أَهْلَ النَّاسِ إِذَا رَأَوْا الْهَلَالَ وَلَمْ يُهَلِّ أَنْتَ حَتَّى كَانَ يَوْمُ التَّرْوِيَةِ قَالَ عَبْدُ اللَّهِ أَمَّا الْأَرْكَانُ فَإِنِّي لَمْ أَرِ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَمْسُ إِلَّا الْيَمَانَيْنِ وَأَمَّا النَّعَالُ السَّبْيِيَّةُ فَإِنِّي رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَلْبَسُ النَّعْلَ الَّذِي لَيْسَ فِيهَا شَعْرٌ وَيَتَوَضَّأُ فِيهَا فَإِنَّا أَحِبُّ أَنْ أَلْبَسَهَا وَأَمَّا الصُّفْرَةُ فَإِنِّي رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَصْبُغُ بِهَا فَإِنَّا أَحِبُّ أَنْ أَصْبُغَ بِهَا وَأَمَّا الْإِهْلَالُ فَإِنِّي لَمْ أَرِ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يُهَلِّ حَتَّى تَتَبَعَتْ بِهِ رَاحِلَتَهُ .

1 Pod “dva jemenska ugla Ka'be” misli se na uglove Ka'be na strani koja je u pravcu Jemena i Iraka, a na toj strani je ugrađen Hadžerul-esved.

Iz hadisa se zaključuje:

– hodočasnik u toku hadžskih obreda iz poštovanja dotiče jemenske uglove zida Ka'be, koji su podignuti na temeljima zida Ibrahima pejgambera, a u jednom od ta dva ugla je uzidan Hadžerul-esved. Ovaj kamen za kojeg predanje govori da se treba po pravilu dotaći, a ako je to usljed brojnosti hadžija nemoguće, onda se ruke podignu prema njemu. Doticati i druge zidove Ka'be, kao što su neki ashabi činili, nije propisana dužnost;

POČINJANJE S DESNE STRANE PRI UZIMANJU ABDESTA I KUPANJU

167. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Isma'il, a njemu Halid, prenoseći od Hafse bint Sirina, ona od Ummu-Atijje, da im je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prilikom kupanja njegove kćerke rekao:

“Počinjite s njenih desnih strana i njenih organa kako se peru i u abdestu!”¹

168. PRIČAO NAM JE Hafs b. Omer, njemu ispričao Šu'be, a njega obavijestio Eš'as b. Sulejman da je čuo svoga oca kako prenosi od Mesruka, ovaj od Aiše, koja je kazala:

– Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, svidalo se da prioritet daje desnoj strani pri oblačenju svoje obuće, u češljanju i u čišćenju i u svim svojim situacijama (stanjima).²

بَابُ التَّيْمُنِ فِي الْوُضُوءِ وَالْغَسْلِ

١٦٧. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ حَدَّثَنَا خَالِدٌ عَنْ حَفْصَةَ بِنْتِ سِيرِينَ عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ قَالَتْ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ هُنَّ فِي غَسْلِ ابْنَتِهِ ابْدَأْنَ بِمِائِمَنِهَا وَمَوَاضِعِ الْوُضُوءِ مِنْهَا .

١٦٨. حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ أَخْبَرَنِي أَشْعَثُ بْنُ سُلَيْمٍ قَالَ سَمِعْتُ أَبِي عَنْ مَسْرُوقٍ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُعْجِبُهُ التَّيْمُنُ فِي تَنْعُلِهِ وَتَرْجُلِهِ وَطَهْوَرِهِ وَفِي شَأْنِهِ كُلِّهِ .

– dozvoljeno je nositi obuću štavljene ljepše tvrde vrste kože. Ebu-Omer kaže da ne zna da postoji razilaženje oko dozvoljenosti nošenja ovakve obuće, osim u mezarju. Hodanje po groblju Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, zabranjivaše. U groblju treba vladati mir i tišina i čuvati ga od stopala stoke. Groblja su počivališta koja treba pristojno održavati;

– dozvoljeno je koristiti žutu boju. Alejhisselam je bojio šafranom i versom svoju odjeću, saruk pa i kosu brade;

– neki pravници smatraju da je najbolje telbiju početi izgovarati nastupom prvog dana mjeseca zul- hidždžeta, dok Šafija, Malik i Ahmed to preporučuju kada hodočasnik uzjaše na mikatu svoju jahalicu i htjedne krenuti za Mekku, a Ebu-Hanife držeći se još hadisa koji prenosi Ibn-Abbas, da se to čini iza završenog namaza nafle i to sjedeći prije nego hodočasnik uzjaše na jahalicu.

1 Ummu-Kulsumu ili Zejnebu, kćerke Alejhisselama, kupala je Esma, kći Umejsa u prisustvu Umme-Atijje, koja prenosi gore navedeni hadis.

2 U praktičnom životu ljudi vlada podjela rada, a unutar njega treba biti opet neki red, raspored i plansko izvođenje. Za izvođenje izvjesnih poslova koriste se odgovarajuće mašine: za složenije poslove služe bolje i preciznije a za grublje i prostije može poslužiti i jednostavnija mehanizacija. Takvu podjelu rada treba primjenjivati i u svom svakidašnjem životu. Ljepše i preciznije poslove treba obavljati desnom, a grublje i prostije lijevom rukom. Desnoj strani i desnim organima tijela treba davati prednost u lijepim i korisnim poslovima. Islamska uobičajena metoda traži da prvo obuvamo desnu pa onda lijevu nogu, a pri odijevanju desnu pa lijevu ruku. Podrezivanje nokata, brkova, šišanje, češljanje kose i drugo lično dotjerivanje treba, također počinjati s desne strane. Pri kupanju i uzimanju abdesta treba prvo prati dijelove desne strane tijela pa onda lijeve. U džamiju se ulazi desnom, a izlazi lijevom nogom. Selam po završenom namazu predaje se prvo na desnu a potom na lijevu stranu. Rukovanje s ljudima obavlja se desnom rukom, a pri jelu, piću i sličnim poslovima higijenska je potreba koristiti desnicu.

Prljavi i grubi poslovi vrše se lijevom rukom. Uzus islamske higijene traži da se čovjek lijevom rukom osekne, podapire, skida sa sebe odjeću i obuću, u nužnik ulazi lijevom, a izlazi desnom nogom.

TRAGANJE ZA VODOM KAD NASTUPI VRIJEME NAMAZA

Aiša je izjavila: “Vrijeme sabah-namaza je nastupilo, za vodom se tragalo i nije se pronašla, pa je tada objavljen ajet o tejemmumu.

169. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, i rekao da ga je obavijestio Malik prenoseći od Ishaka b. Abdullaha b. Ebu-Talhe, on od Enesa b. Malika, da je rekao:

– Vidio sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, a bilo je nastupilo vrijeme ikindijskog namaza. Ljudi su tražili vodu za abdest, ali je nisu našli. Tada je Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, donijeto (nešto) vode za abdest. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, stavio je svoju ruku u tu posudu (s vodom), i zapovjedio svijetu da iz nje uzima abdest.

– Vidio sam, kaže (Enes b. Malik), vodu kako izvire ispod njegovih prsta sve dok nije uzeo abdest i posljednji od njih.³

VODA KOJOM SE OPERE KOSA ČOVJEKA

Ata nije smatrao štetnim (zabranjenim) da se od nje (kose) prave konci i užeta. Za ostatak vode nalokane od pseta i prolazak pseta kroz džamiju, Zuhri kaže: “Kada se pseto naloče vode iz posude, a čovjek nema druge vode osim te, uzet će njome abdest.”

Sufjan je izjavio:

بَابُ التَّمَسُّسِ الْوُضُوءِ إِذَا حَانَتْ الصَّلَاةُ

وَقَالَتْ عَائِشَةُ حَضَرَتِ الصُّبْحُ فَالتَّمَسَّسَ الْمَاءُ فَلَمْ يَوْجَدْ فَنَزَلَ التَّيَمُّمُ .

١٦٩. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّهُ قَالَ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ وَحَانَتْ صَلَاةُ الْعَصْرِ فَالتَّمَسَّسَ النَّاسُ الْوُضُوءَ فَلَمْ يَجِدُوهُ فَأَتَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِوُضُوءٍ فَوَضَعَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي ذَلِكَ الْإِنَاءِ يَدَهُ وَأَمَرَ النَّاسَ أَنْ يَتَوَضَّؤُوا مِنْهُ قَالَ فَرَأَيْتُ الْمَاءَ يَتَّبِعُ مِنْ تَحْتِ أَصَابِعِهِ حَتَّى تَوَضَّؤُوا مِنْ عِنْدِ آخِرِهِمْ .

بَابُ الْمَاءِ الَّذِي يُغَسَّلُ بِهِ شَعْرُ الْإِنْسَانِ

وَكَانَ عَطَاءٌ لَا يَرَى بِهِ بَأْسًا أَنْ يَتَّخَذَ مِنْهَا الْخُيُوطَ وَالْحِبَالَ وَسُورَ الْكِلَابِ وَمَمَرَّهَا فِي الْمَسْجِدِ وَقَالَ الزُّهْرِيُّ إِذَا وَلَغَ فِي إِنَاءٍ لَيْسَ لَهُ وَضُوءٌ غَيْرُهُ يَتَوَضَّأُ بِهِ وَقَالَ سُفْيَانُ هَذَا الْفِقْهُ بِعَيْنِهِ

³ Hadis upozorava na potrebu traganja za vodom čim nastupi vrijeme kojeg namaza. Konkretni slučaj prenesen je u više varijanata: jedni navode da je Alejhisselamu donesena čaša vode, drugi kotlić, a neki da je to bio sudić iz koga bi se mogao uzeti jedan abdest.

Iz hadisa se zaključuje:

- s viškom vode i drugim svojim materijalnim dobrom treba potrebitog ispomoći;
- dužnost obavljanja namaza počinje s nastupom namaskog vremena;
- preporučljivo je tragati za vodom i prije nastupa namaskog vremena, a dužnost je s nastupom toga vremena;
- raspodjelu društvene imovine treba pravedno dijeliti potrebitim.

– Ovaj stav je upravo pravi fikh (razumijevanje), a Uzvišeni Allah u ajetu kaže: “... ako ne nađete nikakve vode, uzmite tejemmum..., a ona (nalokana voda s nepromijenjenim svojstvima) jeste opet voda, ali uistinu ima i nešto nesigurnosti pa će se njom uzeti abdest, a i tejemmum.”

170. PRIČAO NAM JE Malik b. Isma‘il, njemu Israil prenoseći od Asima, on od Ibni-Sirina koji je kazao:

– Rekao sam Abidetu: “Mi imamo nekoliko dlaka Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, koje smo dobili od Enesa (ili od Enesovih ukućana).”

– Kad bih imao, reče on, jednu njegovu dlaku, bila bi mi draža nego cio svijet i sve što je na njemu!¹

171. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Abdur-Rahim i rekao da ga je obavijestio Seid b. Sulejman, a njemu pričao Abbad prenoseći od Ibni-Avna, on od Ibni-Sirina a ovaj od Enesa da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kad je Ebu-Talha (na Oprosnom hadžu) obrijao svoju glavu, bio prvi koji je uzeo njegove kose.²

يَقُولُ اللَّهُ تَعَالَى (فَلَمْ تَجِدُوا مَاءً فَتَيَمَّمُوا) وَهَذَا مَاءٌ وَفِي النَّفْسِ مِنْهُ شَيْءٌ يَتَوَضَّأُ بِهِ وَيَتَيَمَّمُ .

١٧٠. حَدَّثَنَا مَالِكُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنَا إِسْرَائِيلُ عَنْ عَاصِمٍ عَنْ ابْنِ سِيرِينَ قَالَ قُلْتُ لِعَبِيدَةَ عِنْدَنَا مِنْ شَعْرِ النَّبِيِّ ﷺ أَصَبْنَاهُ مِنْ قَبْلِ أَنَسٍ أَوْ مِنْ قَبْلِ أَهْلِ أَنَسٍ فَقَالَ لَأَنْ تَكُونَ عِنْدِي شَعْرَةٌ مِنْهُ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا .

١٧١. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحِيمِ قَالَ أَخْبَرَنَا سَعِيدُ بْنُ سُلَيْمَانَ قَالَ حَدَّثَنَا عَبَّادٌ عَنْ ابْنِ عَوْنٍ عَنْ ابْنِ سِيرِينَ عَنْ أَنَسٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ لَمَّا حَلَقَ رَأْسَهُ كَانَ أَبُو طَلْحَةَ أَوَّلَ مَنْ أَخَذَ مِنْ شَعْرِهِ .

¹ Navedenim poglavljem i hadisom Buhari pobija mišljenje pravnika šafijske škole da kosa odvojena od tijela čovjeka postaje nečista i voda u koju padne odrezana kosa pogana i da se njom ne može uzeti abdest. Buhari želi naslovom ovog poglavlja odbaciti gornji stav šafijske škole. Ebu-Hanife i mnogi drugi pravници imaju suprotno mišljenje, tj. da je opala kosa čista, a tako isto i dlaka krepane životinje, te tvrdi dijelovi tijela u kojima nema krvi, poput rogova, kostiju, zuba, papaka, kandži, kostrijeti, vune, perja i sl. Oni dozvoljavaju da se odrezana kosa koristi za izradu konca, užeta i sličnih predmeta.

² Stalni brico Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, bio je Ma‘mer b. Abdullah, a jedino na Hudejbiji glavu mu je brijao Hiraš b. Umejje.

Iz hadisa se zaključuje:

- brijanje glave je sunnet, odnosno preporučljivo;
- odrezana kosa čovjeka je čista materija;
- bojenje kose je dozvoljeno.

(KADA SE PSETO NAPIJE IZ POSUDE
NEKOG OD VAS NEKA JE OPERE
SEDAM PUTA)³

172. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf prenoseći od Malika, on od Ebu-Zinada, ovaj od A' redža, a on (opet) od Ebu-Hurejre koji kaže da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
"Kada se pseto napije iz posude nekog od vas, neka je opere sedam puta."⁴

173. PRIČAO NAM JE Ishak da ga je obavijestio Abdussamed, a njemu pričao Abdurahman b. Abdullah b. Dinar da je čuo svoga oca kako prenosi od Ebu-Saliha, on od Ebu-Hurejre, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je neki čovjek vidio psa kako jede prašinu od žeđi, pa je čovjek napunio svoju obuću i grabio u nju vode dok ga nije napojio. Allah mu je zahvalio (na tome) i uveo ga u Džennet.

174. Ahmed b. Šebib rekao je:
– Pričao nam je moj otac prenoseći od Junusa, on od Ibni-Šihaba koji je rekao da mu je pričao Hamza b. Abdullah prenoseći od svog oca da je rekao:

(باب إذا شرب الكلب في إناء أحلكم
فليغسله سبعاً)

١٧٢. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ عَنْ مَالِكٍ عَنْ أَبِي الزِّنَادِ عَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ إِذَا شَرِبَ الْكَلْبُ فِي إِنَاءٍ أَحَدِكُمْ فَلْيَغْسِلْهُ سَبْعًا.

١٧٣. حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ أَخْبَرَنَا عَبْدُ الصَّمَدِ حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ سَمِعْتُ أَبِي عَنْ أَبِي صَالِحٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّ رَجُلًا رَأَى كَلْبًا يَأْكُلُ الثَّرَى مِنَ الْعَطَشِ فَأَخَذَ الرَّجُلُ خُفَّهُ فَجَعَلَ يَغْرِفُ لَهُ بِهِ حَتَّى أَرَوَاهُ فَشَكَرَ اللَّهُ لَهُ فَأَدْخَلَهُ الْجَنَّةَ.

١٧٤. وَقَالَ أَحْمَدُ بْنُ شَيْبٍ حَدَّثَنَا أَبِي عَنْ يُونُسَ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ قَالَ حَدَّثَنِي حَمْزَةُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِيهِ قَالَ كَانَتْ الْكِلَابُ تَبُولُ وَتَقْبِلُ وَتُدْبِرُ

³ Ovaj podnaslov se navodi u Ibn-Asakirovoj verziji.

⁴ Iz hadisa se zaključuje:

- pseto je kao takvo nečisto;
- posuda koju pseto poliže, iz koje jede ili loče vodu je nečista i prije upotrebe treba je dobro očistiti.
- Hattabi kaže: "Iz gornjeg hadisa razabire se da je jezik psa nečist. Analogno nečisti su i ostali dijelovi njegova tijela i kojim se god dotakne posude, treba je temeljito oprati."
- Prema mišljenju Kermanija prodaja pasa je zabranjena. Pseto je nečisto i kao takvo bezvrijedno; ono je kao i alkohol i ne može biti predmet kupoprodaje. Ajni kaže da učenjaci našeg (hanefijskog) mezheba odobravaju kupoprodaju pasa pod izgovorom da pašcad koriste ljudima za lov i čuvanje imovine.
- Alejhisselam je u prvim danima širenja islama izjavio da je zabranjeno koristiti se novcem od prodanog paščeta, i to je bilo u vrijeme kada je naredio da se psi pogubljuju. Tada je bilo zabranjeno da se ljudi njima koriste, ali je to kasnije dopustio;
- Šafije smatraju da posudu u konkretnom slučaju treba oprati baš sedam puta, a tako treba učiniti i s posudom u koju upadne paščije krvi, znoja, mokraće ili izmeta.

“U doba Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, pašcad su mokrila, ulazila u njegovu džamiju i natrag izlazila i (ashabi) nisu ništa od toga vodom škropili.”¹

175. PRIČAO NAM JE Hafs b. Omer, Šu‘be prenoseći od Ibnu-Ebi-Sefera, on od Ša‘bija, a ovaj od Adijja b. Hatima, koji je kazao:

– Pitao sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem (za lov s lovačkim psom), a on reče:

“Kada svog poučenog psa pustiš i on (lovinu) samo ubije, ti je jedi, a ako ju je jeo, ti je ne jedi, jer je on ulovio to za sebe.”

– Pustim – rekoh – svoga psa, a potom nađem s njim zajedno još jednog drugog psa?!

– Ne jedi – reče on – (ulovljeno), jer si ti proučio bismillu samo na ime svoga kera, a ne i na ime onoga drugog paščeta.²

فِي الْمَسْجِدِ فِي زَمَانِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَلَمْ يَكُونُوا يَرْشُونَ شَيْئًا مِنْ ذَلِكَ .

١٧٥ . حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ ابْنِ أَبِي السَّفَرِ عَنِ الشَّعْبِيِّ عَنْ عَدِيِّ بْنِ حَاتِمٍ قَالَ سَأَلْتُ النَّبِيَّ ﷺ فَقَالَ إِذَا أُرْسِلَتْ كَلْبُكَ الْمُعْلَمَ فَقَتَلَ فَكُلْ وَإِذَا أَكَلَ فَلَا تَأْكُلْ فَإِنَّمَا أَمْسَكَهُ عَلَى نَفْسِهِ قُلْتُ أُرْسِلُ كُلِّي فَأَجِدُ مَعَهُ كَلْبًا آخَرَ قَالَ فَلَا تَأْكُلْ فَإِنَّمَا سَمَّيْتَ عَلَى كَلْبِكَ وَلَمْ تُسَمِّ عَلَى كَلْبٍ آخَرَ .

1 Muhammedova, sallallahu alejhi ve sellem, džamija nije se svojevremeno nikako zatvarala, u nju je mogao svako u svako doba dana i noći unići i postojala je mogućnost da se pašče i druga zalutala životinja u nju uvuče i pomokri. Međutim, Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, a ni sam prenosilac hadisa, nisu bili uvjereni da je eventualna vlaga baš od mokraće paščeta, u kom bi slučaju izvršili temeljito pranje kao što je to Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, naredio onda kada se jedan beduin pomokrio u džamiji.

Hattabi smatra da se psi nisu mokrili po džamiji nego u svojim staništima, a kroz nju su samo prolazili jer se ona nije zatvarala.

Ebu-Hanife tvrdi da površina zemlje uprljana ma kakvom nečistoćom postaje čista kada je sunce ili toplina zraka osuši i na njoj se ne bude primjećivao trag dotične nečistoće. Na ovakvoj površini zemlje obavljanje namaza je punovažno. To je bio, vjerovatno, razlog da ashabi nisu u gornjem slučaju škropili površinu zemlje u Alejhisselamovoj džamiji.

2 Buhari smatra da je ostatak vode koje se nalokao pas čist, jer je Alejhisselam dozvolio Adijju da jede lovinu ubijenu po keru ne uvjetujući mu da ugriženo mjesto prethodno opere. Malik još dodaje: “Kako bi se životinja koju je ulovio ker mogla jesti da je pasija pljuvačka nečista?”

Iz upotrijebljene opće imenice “pseto” razumije se svaka vrsta pseta bez razlike na boju i rasu.

Imam Ahmed ne dozvoljava da se pseto crne boje koristi za lov. Puštajući kera u lov treba proučiti bismillu. Da bi lovinu bilo dozvoljeno jesti, potrebni su sljedeći uvjeti: ker pušten u lov od njegova vlasnika; pseto poučeno i izvježbano za lov i da uhvaćeni lov nije počelo jesti; prilikom puštanja kera u lov, lovac treba proučiti bismillu, odnosno pri odapinjanju strijele ili pucanja na lov.

Učenje bismille u gornjem slučaju Šafija smatra sunnetom. Međutim, Ajni kaže da je ovaj hadis dokaz protiv njega. Prema tom mišljenju, ulovljeno je dozvoljeno jesti, bilo da lovac nije proučio bismillu hotimično, bilo iz zaborava. Zahirije ovaj čin smatraju obaveznim (vadžibom), i ako lovac ne prouči bismillu pravovremeno, lovinu nije dozvoljeno jesti.

Ebu-Hanife zauzima srednji stav. On smatra da se ulovljeno ne smije jesti ako lovac nije htio namjerno spomenuti Allahovo ime, a ako je to slučajno zaboravio, jedenje je dozvoljeno.

Ovim hadisom se ne potencira razlika između onoga koji pusti psa na lovinu da bude od onih koji inače mogu muslimanima zaklati životinju. Međutim, postoji jedan broj pravnika, a i predanja, koji ne dozvoljavaju da lovac koji pusti psa bude od onih koji ne mogu muslimanima klati životinje, kao što su vatropoklonici.

Lov kera, koji je sam bez nadzora lovca otišao u lov, nije dozvoljeno jesti.

O ONIMA KOJI SU SMATRALI DA ABDEST TREBA OBNOVITI SAMO KADA NEŠTO IZAĐE NA JEDAN OD DVA IZLAZA: STRAGA ILI SPRIJEDA

I riječima Uzvišenog Allaha: "... ili ako neko od vas dođe iz nužnika..."

Ata je o onome kome straga izađe crv ili iz njegova spolnog organa nešto poput vaši, kazao: "Obnovit će abdest."³

Džabir b. Abdullah ističe: "Kada se neko u namazu (bezglasno) nasmije, ponovit će taj namaz, a ne i abdest."⁴

Hasan (Basri) kaže: "Kada neko od svoje kose ili svojih nokata nešto odreže ili skine obuću, nije dužan obnoviti abdest."⁵

Ebu-Hurejra je izjavio: "Abdest se ponovo uzima samo u slučaju 'hadesa'."⁶

بَابُ مَنْ لَمْ يَرَ الْوُضُوءَ إِلَّا مِنْ أَمْخَرَجَيْنِ
مِنَ الْقَبْلِ وَالْأُخْرَى

وَقَوْلُ اللَّهِ تَعَالَى (أَوْ جَاءَ أَحَدٌ مِنْكُمْ مِنَ الْغَائِطِ).

وَقَالَ عَطَاءٌ فِيمَنْ يَخْرُجُ مِنْ دُبُرِهِ الدُّوْدُ أَوْ مِنْ
ذَكَرِهِ نَحْوُ الْقَمَلَةِ يُعِيدُ الْوُضُوءَ وَقَالَ جَابِرُ
بْنُ عَبْدِ اللَّهِ إِذَا ضَحِكَ فِي الصَّلَاةِ أَعَادَ الصَّلَاةَ
وَلَمْ يُعِدِ الْوُضُوءَ وَقَالَ الْحَسَنُ إِنْ أَخَذَ مِنْ
شَعْرِهِ وَأَظْفَارِهِ أَوْ خَلَعَ خُفَّيْهِ فَلَا وَضُوءَ عَلَيْهِ
وَقَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ لَا وَضُوءَ إِلَّا مِنْ حَدَثٍ.

3 Komentarišući gornji hadis, Ibni-Munzir kaže: "Pravnici jednoglasno tvrde da obavljanje velike ili male nužde, puštanje vjetra, sluz koja muškarcu izađe zbog nadražaja (mezija) i krv vanrednog odljeva žene kvari abdest, dok o izlasku crvića imaju podijeljena mišljenja."

Hanefijski pravnik Kudduri navodi: "Izlazak crvića iz nosa, usta ili uha ne kvari ranije uzeti abdest."

4 Svi poznati imami i pravnici slažu se da će se u ovom slučaju ponoviti namaz, ali se ne slažu oko toga da li će se ponoviti abdest ili ne. Neki učenjaci navode da Ebu-Hanife smatra da se u ovom slučaju kvari i namaz i abdest, temeljeći to na hadisu kojeg prenosi Ebu-Mulejh od svoga oca: – Klanjali smo s Allahovim Poslanikom. U tom se pomoli kratkovidan čovjek i pade u jednu jamu, pa Allahov Poslanik po svršetku namaza reče: "Ko se od vas glasno nasmijao, neka ponovo uzme abdest." Međutim, tačno je da po mišljenju pravnika hanefijske škole bezglasno smijanje u namazu kvari samo namaz, a glasno smijanje koga čuje susjedna osoba u namazu, kvari još i abdest.

5 Pravnici Iraka i Hidžaza, zastupaju ovakav stav, dok Hammad, Mudžahid, Ebul-Alije i Hakem, smatraju da se u gornjem slučaju mora abdest obnoviti. Šafija, Ata i Neha'i da se konkretna mjesta trebaju samo potirati mokrom rukom. Hanefije smatraju da abdest ne treba obnoviti poslije brijanja glave, podsjećanja brkova, obrezivanja nokata i kraćeg skidanja mestvi, dok Ibni-Džerir ima suprotno mišljenje, a Ibrahim Neha'i da ta mjesta treba samo sabliti vodom.

U slučaju potpunog skidanja mestava ima pet mišljenja: Ahmed, Šafija (u svom prvobitnom mišljenju) i još neki pravnici smatraju da treba obnoviti cijeli abdest; Malik i Lejs da treba naknadno oprati samo noge; Ebu-Hanife, Sevri i još mnogi pravnici da treba obnoviti pranje nogu kada se bude opet uzimao abdest; Hasan Basri, Katade i Neha'i drže da se abdest u ovom slučaju ne treba obnoviti, ali treba prati noge kako je to propisano činiti u abdestu.

6 "Hades" su pojave, kao: velika i mala nužda, spolni odnos, spavanje, nesvjestica, ludost i slično.

Od Džabira se prenosi da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, učestvovao u bici Zati Rika'u, gdje je bio jedan ashab pogođen strijelom; krv mu je tekla, a on je obavljao ruku' i sedždu i tako nastavio dalje svoj namaz.¹

Hasan kaže: "Muslimani i dalje klanjaju sa svojim ranama."²

Tavus, Muhammed b. Ali, Ata i učenjaci Hidžaza kažu: "U slučaju tečenja krvi, abdest ne treba (obnavljati)."³

Abdullah b. Omer istisnuo je bubuljicu iz koje je izašla krv i abdest nije obnovio.⁴

Ibnu-Ebi-Evfa' ispljuvao je krv i nastavio klanjati.⁵

Ibni-Omer i Hasan (Basri) kažu: "Onaj koji pušta krv (zarezivanjem kože), obavezan je oprati samo ona mjesta (svoga tijela) na kojima se uzimala krv."⁶

وَيُذَكِّرُ عَنْ جَابِرٍ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ فِي غَزْوَةِ ذَاتِ الرِّقَاعِ فَرُمِيَ رَجُلٌ بِسَهْمٍ فَنَزَفَهُ الدَّمُ فَكَرَعَ وَسَجَدَ وَمَضَى فِي صَلَاتِهِ وَقَالَ الْحَسَنُ مَا زَالَ الْمُسْلِمُونَ يُصَلُّونَ فِي جِرَاحَاتِهِمْ وَقَالَ طَاوُسٌ وَمُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ وَعَطَاءٌ وَأَهْلُ الْحِجَازِ لَيْسَ فِي الدَّمِ وَضُوءٌ وَعَصَرُ ابْنِ عُمَرَ بَثْرَةٌ فَخَرَجَ مِنْهَا الدَّمُ وَلَمْ يَتَوَضَّأْ وَبَزَقَ ابْنُ أَبِي أَوْفَى دَمًا فَمَضَى فِي صَلَاتِهِ وَقَالَ ابْنُ عُمَرَ وَالْحَسَنُ فِيمَنْ يَحْتَجِمُ لَيْسَ عَلَيْهِ إِلَّا غَسْلُ مَخَاجِهِ .

1 Borba na Zati Rika'u bila je 4. godine po Hidžri. Konkretno slučaj prenosi Džabir. U njemu stoji da su krenuli s Allahovim Poslanikom na jedan vojni pohod (tj. u Zati Rika'u). Jedan ashab pogodio je ranije svojom strijelom suprugu nekog idolopoklonika i on se zarekao da će proliti krv ashaba, pa je stalno pratio i vrebao Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem. Kada je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, odsjeo na jednom mjestu, predložio je da se postave stražari na ulazu u dolinu. Za ovu dužnost dragovoljno su se javili i odmah otišli jedan muhadžir i jedan ensarija. Dolaskom na odredište muhadžir je zaspao, a ensarija otpočeo klanjati. U tom se pojavio gore spomenuti idolopoklonik, odapeo svoju strijelu i pogodio ensariju. Ovaj je strijelu brzo izvukao iz tijela i bacio, ali je neprijatelj odapeo druge dvije i opet ga pogodio. Ensarija je i ove strijele bacio i nastavio klanjati. Tada se muhadžir probudio, a napadač odmah pobjegao. Ensarija je bio okrvavljen pa mu je muhadžir prigovorio što nije njega probudio ili zbog odbrane prekinuo klanjanje, a on mu odgovori: "U vrijeme napada učio sam suru (El-Kehl), i nisam je volio prekinuti."

2 Iz izjave Hasana Basrija razumije se da abdest neće biti pokvaren ako iz rane ističe krv. Ajni zaključuje suprotno i to potkrepljuje drugom predajom da je Hasan Basri smatrao da treba uzeti abdest samo ako krv istječe.

3 Ajni kaže da ovo ne ukazuje na to da je Tavus klanjao dok bi mu krv tekla, a i da je bilo tako, zna se da je Ebu-Hanife jednom izjavio: "Tabi'ini, među koje spada i Tavus, jesu ljudi kao i mi. Oni su se starali i trudili na pronalaženju što pravilnijeg rješenja, a to je i naš cilj." Prema tome, njihov stav i njihovo mišljenje nas ne sputava. Naprotiv, mi smo dužni kao i oni da se trudimo za što ispravnija rješenja, i ukoliko su ona logičnija i opravdanija, utoliko ih treba više i primjenjivati.

4 Citirana Ibn-Omerova, radijallahu anhumu, izjava je argument u korist stava hanefija, koji smatraju da krv nastala istiskanjem ne kvari abdest, a što obično biva prilikom istiskivanja bubuljice na licu. Abdest kvari krv razlivena po koži oko ranice.

5 Ibni-Ebu-Evfa' je jedan od posljednjih ashaba koji su preminuli u Kufi u 87. godini po Hidžri. On je jedan od ashaba koje je Ebu-Hanife vidio i od njih prenio hadise. Tada je Ebu-Hanife imao 7 godina. Ibn-Ebi-Šejbe prenosi u svom Musannefu od Ataa b. Saiba da je vidio Ibn-Ebi-Evfaa kako je ispljunuo krv a bio je u namazu i nije ga prekinuo. Ovaj slučaj nije dokaz protiv stava hanefija. Po mišljenju hanefija ispljuvana krv pridošla iz usne šupljine čovjeka ne kvari abdest, kao ni ona između zubi ako ne dominira pljuvačkom. Ibni-Sirin je rekao svome drugu, koji je primijetio u pljuvački krv, da pljune još jednom, pa ako mu pljuvačka bude izmijenila svoju uobičajenu boju, trebat će obnoviti abdest.

6 Gornje izjave očito potvrđuju stav hanefija. Pri uzimanju krvi nema nikakva razlijevanja krvi po koži oko otvora i takva operacija ne kvari abdest, a ako se krv razlije, pacijent gubi abdest. Ostatak krvi na otvoru odstranjuje se vodom ili drugim podesnim sredstvom. Ibni-Omer, radijallahu anhumu, u gornjem slučaju je to učinio kamenčićima, a Ebu-Lejs ovlaženim prstom.

176. PRIČAO NAM JE Adem b. Ebu-Ijas, njemu Ibni-Ebi-Zi'b prenoseći od Seida Makburije, a on od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, koji je izjavio:
– Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: “Čovjek je u namazu sve dok je u džamiji i iščekuje namaz, pa dok mu se ne pojavi hades.”
– A šta je to hades, Ebu-Hurejra? – upita jedan čovjek koji je govorio nerazumljivo.
– Glas – reče on – misleći na glasno puštanje vjetra.⁷

177. PRIČAO NAM JE Ebul-Velid, njemu Ibnu-Ujejne prenoseći od Zuhrija, on od Abbada b. Temima, ovaj od svoga amidže, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, koji je rekao:
“Neka klanjač ne napušta namaz dok ne čuje bilo kakav glas ili ne osjeti smrad!”

178. PRIČAO NAM JE Kutejbe b. Seid, njemu Džerir prenoseći od A'meša, ovaj od Munzira b. Ja'la Sevrija, on od Muhammeda b. Hanefijje, da je kazao:
Alija je rekao: “Ja sam čovjek kome je puno izlazila mezija (sluz iz spolnog organa). Bilo me stid da o tome pitam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, pa sam to zapovjedio Mikdadu b. Esvedu. Upitao ga je, i on mu je odgovorio: ‘U tom slučaju treba obnoviti samo abdest.’”
Ovaj hadis prenosi i Šu'be preko A'meša.

١٧٦. حَدَّثَنَا آدَمُ بْنُ أَبِي إِيَاسٍ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي ذئبٍ حَدَّثَنَا سَعِيدُ الْمَقْبُرِيُّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ لَا يَزَالُ الْعَبْدُ فِي صَلَاةٍ مَا كَانَ فِي الْمَسْجِدِ يَنْتَظِرُ الصَّلَاةَ مَا لَمْ يُحْدِثْ فَقَالَ رَجُلٌ أَعْجَمِيٍّ مَا الْحَدَثُ يَا أَبَا هُرَيْرَةَ قَالَ الصَّوْتُ يَعْنِي الضَّرْطَةَ.

١٧٧. حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ عَبَّادِ بْنِ تَمِيمٍ عَنْ عَمِّهِ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ لَا يَنْصَرِفُ حَتَّى يَسْمَعَ صَوْتًا أَوْ يَجِدَ رِيحًا.

١٧٨. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ قَالَ حَدَّثَنَا جَرِيرٌ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ مُنْذِرِ أَبِي يَعْلَى الثَّوْرِيِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَنْفِيَّةِ قَالَ قَالَ عَلِيٌّ كُنْتُ رَجُلًا مَذَّاءً فَاسْتَحْيَيْتُ أَنْ أَسْأَلَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَأَمَرْتُ الْمُقْدَادَ بْنَ الْأَسْوَدِ فَسَأَلَهُ فَقَالَ فِيهِ الْوُضُوءُ وَرَوَاهُ شُعْبَةُ عَنِ الْأَعْمَشِ.

⁷ Iz navedenog hadisa se zaključuje:

- iščekivati klanjanje namaza pod abdestom je vrlina ljudi krajnje odanih islamu. Vrijeme provedeno na sedždi iščekujući početak namaskog vremena posebna je vrsta ibadeta;
- osoba pod abdestom u iščekivanju početka namaskog vremena ima nagradu klanjača;
- abdest kvari puštanje vjetra i sve ostalo s tim u vezi.

179. PRIČAO NAM JE Sa'd b. Hafs, njemu Šejban prenoseći od Jahjaa, on od Ebu-Seleme kako ga je Ata b. Jesar obavijestio da mu je Zejd b. Halid saopćio da je osobno pitao Osmana b. Affana:

– Šta misliš, rekao sam, kada čovjek ima spolni snošaj sa suprugom, a ne polucira?

– Uzet će samo abdest kao što ga uzima za namaz i svoj spolni organ saprati – reče Osman.

– Tako sam, kaže Osman, čuo od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.

– Poslije sam o tome pitao i Aliju, Zubejra, Talhu i Ubejja b. Ka'ba, radijallahu anhum, i oni su mu tako zapovjedili.¹

180. PRIČAO NAM JE Ishak i kazao da ga je obavijestio Nadr, njega Šu'be prenoseći od Hakema, on od Zekvana Ebu-Saliha, ovaj od Ebu-Seida Hudrija, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, poslao po jednog ensariju, koji je došao, a s glave mu još (voda) kaptaše.

Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, upita:

– Možda smo te nabrzili?

– Da – odgovori on.

Tada je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Kada budeš nabržen ili nisi polucirao, uzmi abdest.”²

Vehb u prenošenju ovog hadisa slijedi Nadra i kaže: “Kazivao nam je Šu'be...” Ebu-Abdullah (Buhari) kaže: “Gunder i Jahja, prenoseći ovaj hadis od Šu'be, nisu uopće spomenuli izraz ‘vudu’u’ – abdest.”

١٧٩. حَدَّثَنَا سَعْدُ بْنُ حَفْصٍ حَدَّثَنَا شَيْبَانُ عَنْ يَحْيَى عَنْ أَبِي سَلَمَةَ أَنَّ عَطَاءَ بْنَ يَسَارٍ أَخْبَرَهُ أَنَّ زَيْدَ بْنَ خَالِدٍ أَخْبَرَهُ أَنَّهُ سَأَلَ عُثْمَانَ بْنَ عَفَّانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قُلْتُ أَرَأَيْتَ إِذَا جَامَعَ فَلَمْ يُمْنِ قَالَ عُثْمَانُ يَتَوَضَّأُ كَمَا يَتَوَضَّأُ لِلصَّلَاةِ وَيَغْسِلُ ذَكَرَهُ قَالَ عُثْمَانُ سَمِعْتُهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَسَأَلْتُ عَنْ ذَلِكَ عَلِيًّا وَالزُّبَيْرَ وَطَلْحَةَ وَأَبِي بَنٍ كَعْبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ فَأَمَرُوهُ بِذَلِكَ.

١٨٠. حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ قَالَ أَخْبَرَنَا النَّضْرُ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ عَنْ الْحَكَمِ عَنْ ذُكْوَانَ أَبِي صَالِحٍ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ أَرْسَلَ إِلَى رَجُلٍ مِنَ الْأَنْصَارِ فَجَاءَ وَرَأْسُهُ يَقْطُرُ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ لَعَلَّنَا أَعْجَلْنَاكَ فَقَالَ نَعَمْ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا أُعْجِلْتَ أَوْ قُحِطَتْ فَعَلَيْكَ الْوُضُوءُ تَابِعَهُ وَهَبٌ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ﷺ وَلَمْ يَقُلْ غُنْدَرٌ وَيَحْيَى عَنْ شُعْبَةَ الْوُضُوءِ.

1 Iz ovog hadisa razumije se da se ne treba kupati nakon spolnog akta ako se ne polucira. To su u početku smatrali neki ashabi, ali su se usaglasili i ovaj propis je derogiran. Dakle, čovjek se dužan u ovom slučaju okupati. (prim. rec.)

2 Iz hadisa se zaključuje:

– dozvoljeno je zaključivati po izvjesnim okolnostima i stvarnim indicijama;
– spolni sastanak sa suprugom bez ikakve polucije ne obavezuje na kupanje po mišljenju Osmana, Alije, Zubejra b. Avvama, Talhe, Sa'da b. Ebu-Vekkasa, Ibni-Mesuda, Rafi'a b. Hadidža, Ubejja b. Ka'ba, Ebu-Vekkasa, Ibni-Mes'uda, Ebu-Seida Hudrija, Ebu-Ejjuba Ensarija, Ataa b. Rebaha, Ebu-Seleme, Hišama b. Urve i Ameša. Međutim, ispravno je mišljenje da kada jedan dio organa uđe u drugi kupanje je obavezno na osnovu hadisa: “Kada se sastanu dva tijela koja se obrezuju, obavezan je gasul (kupanje).” Ibni-Hazm kaže: “U gornjem slučaju kupanje smatraju obligatnom dužnošću: Aiša, Ebu-Bekr, Omer, Abdullah b. Omer, a kasnije njihovo mišljenje prihvatili su: Osman, Alija, Ibni-Mes'ud, Ibni-Ata i još mnogi ashabi. Ovo mišljenje dijele još: Ebu-Hanife, Malik, Šafija, Ahmed, Neha'i i Sufjan Sevri. Nevevi ističe da je stanovište svih islamskih učenjaka da se poslije spolnog općenja mora kupati pa makar i ne bilo poluciranja.

POMAGANJE DRUGOME PRI UZIMANJU ABDESTA

181. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Selam i rekao da ga je obavijestio Jezid b. Harun prenoseći od Jahjaa, ovaj od Musaa b. Ukbe, on od Kurejba, oslobođenog roba Ibni-Abbasa, a ovaj od Usame b. Zejda da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, vraćajući se s Arefata skrenuo na jedan brdski put i obavio svoju prirodnu nuždu. – Poslije toga ja sam mu – priča Usame b. Zejd – polijevao vodu i on tako uze abdest.

– Allahov Poslaniče – upitah ga – hoćeš li klanjati?

– Mjesto za klanjanje je (dalje) pred tobom – odgovori on.³

182. PRIČAO NAM JE Amr b. Ali, njemu Abdul-Vehhab koji je rekao da je čuo Jahjaa b. Seida da je kazao:

– Obavijestio me je Sa'd b. Ibrahim da mu je saopćio Nafi' b. Džubejr b. Mut'im da je čuo Urvu b. Mugiru b. Šu'be gdje prenosi od Mugire b. Šu'be da je bio s Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, na jednom putovanju i da je (Vjerovjesnik) otišao (na stranu) da obavi svoju nuždu, a da mu je Mugire kasnije polijevao vodu za abdest. On je tada uzeo abdest opravši svoje lice i ruke, dok je glavu potrao (samo vlažnom rukom), a (tako je) potrao i svoju obuću.

بَاب الرَّجُلُ يُوضِئُ صَاحِبَهُ

١٨١. حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ سَلَامٍ قَالَ أَخْبَرَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ عَنْ يَحْيَى عَنْ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ عَنْ كُرَيْبِ مَوْلَى ابْنِ عَبَّاسٍ عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ لَمَّا أَفَاضَ مِنْ عَرَفَةَ عَدَلَ إِلَى الشَّعْبِ فَقَضَى حَاجَتَهُ قَالَ أُسَامَةُ ابْنُ زَيْدٍ فَجَعَلْتُ أَصْبُ عَلَيْهِ وَيَتَوَضَّأُ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَتَصَلِّيُ فَقَالَ الْمُصَلَّى أَمَامَكَ .

١٨٢. حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عَلِيٍّ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ قَالَ سَمِعْتُ يَحْيَى بْنَ سَعِيدٍ قَالَ أَخْبَرَنِي سَعْدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ أَنَّ نَافِعَ بْنَ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ أَخْبَرَهُ أَنَّهُ سَمِعَ عُرْوَةَ بْنَ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ يُحَدِّثُ عَنِ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ أَنَّهُ كَانَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فِي سَفَرٍ وَأَنَّهُ ذَهَبَ لِحَاجَةٍ لَهُ وَأَنَّ الْمُغِيرَةَ جَعَلَ يَصُبُّ الْمَاءَ عَلَيْهِ وَهُوَ يَتَوَضَّأُ فَغَسَلَ وَجْهَهُ وَيَدَيْهِ وَمَسَحَ بِرَأْسِهِ وَمَسَحَ عَلَى الْخُفَّيْنِ .

³ Iz hadisa se zaključuje:

- dozvoljeno je tražiti ispomoć od drugog pri uzimanju abdesta;
- tražiti od drugog pranje pojedinih propisanih dijelova tijela je pokudeno, osim u slučaju bolesti. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, uzimaše abdest obično sam. Usame mu je učinio uslugu u navedenom putovanju, jer je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, bio jako umoran. S obzirom na ovaj pobožni čin Usame, radijallahu anhu, pravnici zaključuju da se zamjena može smatrati punovažnom i u drugim sličnim pobožnostima, izuzimajući namaz.

UČENJE KUR'ANA NAKON HADESA (GUBLJENJA ABDESTA) I NEŠTO DRUGO¹

Mensur prenoseći od Ibrahima kaže: "Nije smetnja učiti Kur'an u banji bez abdesta."²

Hammad prenoseći od Ibrahima (Neha'ije) kaže: "Ako na kupačima bude donja haljina, pozdravi ih (nazovi selam), u protivnom ne pozdravljaj!"

183. PRIČAO NAM JE Isma'il, njemu Malik prenoseći od Mahrema b. Sulejmana, ovaj od Kurejba, oslobođenog roba Ibni-Abbasa, da ga je Abdullah b. Abbas izvijestio kako je kod Mejmune, supruge Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, prenoćio, a ona mu je tetka po majci:

“Legao sam na bok naslonivši se na jastuk poprijeko, a Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, sa svojom suprugom uzduž, i zaspao, i kada je bilo pola noći odnosno malo prije, ili malo poslije ponoći, probudio se Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, protrljao svojom rukom po očima (odaginjaći pospanost s lica) i potom proučio deset završnih ajeta poglavlja Ali-‘Imran. Zatim je ustao do obješenog mješčića (vode) i uzeo abdest iz njega perući dobro dijelove tijela, a potom ustao da klanja. Ustao sam i ja, kaže Ibni-Abbas, uradio ono što i on, otišao i stao pokraj njega. Tada on stavi svoju desnu ruku na moju glavu, uze me za desno uho i zavrnu ga (prebacivši me s lijeve na desnu stranu). On je klanjao dva rekata, potom još dva, zatim još dva, iza toga opet dva, zatim opet dva i još dva rekata, a onda klanjao vitre.

بَابُ قِرَاءَةِ الْقُرْآنِ بَعْدَ الْحَدِيثِ وَغَيْرِهِ

وَقَالَ مَنْصُورٌ عَنْ إِبْرَاهِيمَ لَا بَأْسَ بِالْقِرَاءَةِ فِي
الْحَمَامِ وَيَكْتُبُ الرِّسَالَةَ عَلَى غَيْرِ وُضُوءٍ وَقَالَ
حَمَّادٌ عَنْ إِبْرَاهِيمَ إِنْ كَانَ عَلَيْهِمْ إِزَارٌ فَسَلِّمْ وَإِلَّا
فَلَا تُسَلِّمْ .

١٨٣. حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكٌ عَنْ
مُحَرَّمَةَ بِنِ سُلَيْمَانَ عَنْ كُرَيْبِ مَوْلَى ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ
عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَبَّاسٍ أَخْبَرَهُ أَنَّهُ بَاتَ لَيْلَةً عِنْدَ مَيْمُونَةَ
زَوْجِ النَّبِيِّ وَهِيَ خَالَتُهُ فَاضْطَجَعْتُ فِي عَرْضِ
الْوِسَادَةِ وَاضْطَجَعَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَأَهْلُهُ فِي طَوْلِهَا
فَنَامَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ حَتَّى إِذَا انْتَصَفَ اللَّيْلُ أَوْ قَبْلَهُ
بِقَلِيلٍ أَوْ بَعْدَهُ بِقَلِيلٍ اسْتَيْقِظَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَجَلَسَ
يَمْسُحُ النَّوْمَ عَنْ وَجْهِهِ بِيَدِهِ ثُمَّ قَرَأَ الْعَشْرَ الْآيَاتِ
الْخَوَاتِمَ مِنْ سُورَةِ آلِ عِمْرَانَ ثُمَّ قَامَ إِلَى شَنْ
مُعَلَّقَةٍ فَتَوَضَّأَ مِنْهَا فَأَحْسَنَ وُضْوءَهُ ثُمَّ قَامَ يُصَلِّي
قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ فَقُمْتُ فَصَنَعْتُ مِثْلَ مَا صَنَعَ ثُمَّ
ذَهَبْتُ فَقُمْتُ إِلَى جَنْبِهِ فَوَضَعَ يَدَهُ الْيُمْنَى عَلَى
رَأْسِي وَأَخَذَ بِأُذُنِي الْيُمْنَى يَفْتِلُهَا فَصَلَّى رَكْعَتَيْنِ
ثُمَّ رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ

1 Hades je gubljenje abdesta. Ovdje se misli na mali hades poslije kojeg treba uzeti samo abdest, a nije se potrebno okupati. Pod riječima 'nešto drugo' misli se na neke aktivnosti mimo učenja Kur'ana kao što je, naprimjer, pisanje kur'anskih ajeta. (prim. rec.)

2 Učiti Kur'an u banji Ebu-Hanife smatra pokuđenim aktom. Banja je mjesto za otpatke i nečistoću skoro kao i nužnik, i ne treba u njoj citirati Kur'an.

Potom je legao na bok dok mu ne dođe mujezin. Tada je ustao i klanjao dva kraća rekata, a onda izašao i klanjao sabah (u džamiji).³

O NOME KO SMATRA DA ABDEST NE TREBA OBNOVITI OSIM POSLIJE INTENZIVNIJE NESVJESTICE

184. PRIČAO NAM JE Isma'il, njemu Malik prenoseći od Hišama b. Urve, on od svoje supruge Fatime (kćerke Munzirove), ona od svoje nene Esme, kćerke Ebu-Bekra, koja je izjavila:

– Došla sam Aiši, supruzi Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, kada je bilo pomračenje sunca, a svijet je stajao i klanjao, a i Aiša je stajala i klanjala.

– Šta je ovom svijetu? – upitah.

Ona pokaza rukom prema nebu i reče: “subhanallah”.

– Neki znak? – upitah. A ona pokaza (glavom) da jeste.

Tada sam pristupila i ja molitvi, dok me nije obuzela nesvjestica pa sam počela sipati vodu po svojoj glavi.

Kada je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, završio molitvu, zahvalio Allahu i pohvalio Ga, reče: “Nema ništa što mi nije prikazano da ga nisam sagledao na ovom svom mjestu, čak i Džennet i vatru. Objavljeno mi je da ćete u grobovima biti stavljeni na kušnju sličnu, ili je rekao: blisku kušnji Dedžala (na ovom svijetu).”

– Ne znam – kaže prenosilac – koji je od ta dva izraza upotrijebila Esma.

– Svakom od vas, priča Esma, doći će se i pitati:

– Šta ti znaš o ovom čovjeku?

– Vjernik ili čovjek čvrstog uvjerenja (mumin ili

رَكَعَتَيْنِ ثُمَّ أَوْتَرْتُمُ اضْطَجَعَ حَتَّى أَتَاهُ الْمُؤَذِّنُ فَقَامَ فَصَلَّى رَكَعَتَيْنِ خَفِيفَتَيْنِ ثُمَّ خَرَجَ فَصَلَّى الصُّبْحَ .

بَابُ مَنْ لَمْ يَتَوَضَّأْ إِلَّا مِنَ الْغَشْيِ الْمُنْقَلِ

١٨٤ . حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكٌ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ امْرَأَتِهِ فَاطِمَةَ عَنْ جَدَّتِهَا أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ أَنَّهَا قَالَتْ أَتَيْتُ عَائِشَةَ زَوْجَ النَّبِيِّ ﷺ حِينَ خَسَفَتِ الشَّمْسُ فَإِذَا النَّاسُ قِيَامٌ يُصَلُّونَ وَإِذَا هِيَ قَائِمَةٌ تُصَلِّي فَقُلْتُ مَا لِلنَّاسِ فَأَشَارَتْ بِيَدِهَا نَحْوَ السَّمَاءِ وَقَالَتْ سُبْحَانَ اللَّهِ فَقُلْتُ آيَةٌ فَأَشَارَتْ أَيَّ نَعَمْ فَقُمْتُ حَتَّى تَجَلَّيَنِي الْغَشْيُ وَجَعَلْتُ أَصْبُ فَوْقَ رَأْسِي مَاءً فَلَمَّا انْصَرَفَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ حَمِدَ اللَّهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ ثُمَّ قَالَ مَا مِنْ شَيْءٍ كُنْتُ لَمْ أَرَهُ إِلَّا قَدْ رَأَيْتُهُ فِي مَقَامِي هَذَا حَتَّى الْجَنَّةَ وَالنَّارَ وَلَقَدْ أُوحِيَ إِلَيَّ أَنَّكُمْ تُفْتَنُونَ فِي الْقُبُورِ مِثْلَ أَوْ قَرِيبَ مِنْ فِتْنَةِ الدَّجَالِ لَا أَدْرِي أَيَّ ذَلِكَ قَالَتْ أَسْمَاءُ يُؤْتَى أَحَدُكُمْ فَيَقَالُ لَهُ مَا عَلِمْتَ بِهَذَا الرَّجُلِ فَأَمَّا الْمُؤْمِنُ أَوْ الْمُؤْمِنَةُ لَا أَدْرِي أَيَّ ذَلِكَ قَالَتْ أَسْمَاءُ فَيَقُولُ هُوَ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ جَاءَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَالْهُدَى فَاجْتَبَيْنَا

3 Jedni smatraju da je klanjao jedan rekat, a drugi (hanefije) da je klanjao tri rekata. Iz navedenog hadisa se zaključuje:

– može se Kur'an citirati i duže učiti bez abdesta;

– prije i poslije spavanja pohvalno je bilo šta proučiti iz Kur'ana.

mukin), ne znam – kaže prenosilac – koji je od ta dva izraza rekla Esma, reći će: “To je Muhammed, Allahov poslanik, koji nam je donio jasne dokaze i uputu. Mi smo mu se odazvali, njega vjerovali i slijedili ga. Spavaj dobro!, reći će mu se, a mi smo i ranije znali da si ti bio u (to) čvrsto uvjeren.”

– Međutim, licemjer, ili podozriv (čovjek), ne znam – kaže prenosilac – koji je od ta dva izraza rekla Esma, kazat će: “Ne znam (tačno) ništa, a čuo sam gdje svijet nešto govori, pa sam i ja to govorio.”

POTIRANJE CIJELE GLAVE

Na osnovu riječi Uzvišenog: “... i potarite svoje glave...”

Ibni-Musejjeb je izjavio: “Žena je u statusu čovjeka i ona potire svoju glavu.”

Malik je upitan: “Da li je dovoljno potirati samo dio glave?”, i on je to argumentirao hadisom koga prenosi Abdullah b. Zejd.

185. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf i kazao da ga je obavijestio Malik, prenoseći od Amra b. Jahjaa Mazinija, ovaj od svoga oca da je jedan čovjek pitao Abdullaha b. Zejda, a on je djed Amra b. Jahjaa:

– Možeš li mi pokazati kako je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, uzimao abdest?

– Da, reče Abdullah b. Zejd, i zatraži vodu, poli svoje ruke i opra ih dva puta, zatim izapra usta i nos tri puta, opra lice tri puta, ruke do iza laktova dva puta, poslije objema vlažnim rukama potira svoju glavu, potirući je rukama i sprijeda i straga, počevši s prednjeg dijela svoje glave i vukao ih je do zatioka, a potom povratio do polaznog mjesta odakle je i počeo i onda opra noge.¹

وَأَمَّا وَاتَّبَعْنَا فَيَقَالُ لَهُ نَمْ صَالِحًا فَقَدْ عَلِمْنَا إِنَّ
كُنْتَ لَمُؤْمِنًا وَأَمَّا الْمُنَافِقُ أَوِ الْمُتَابُ لَا أَدْرِي أَيَّ
ذَلِكَ قَالَتْ أَسْمَاءُ فَيَقُولُ لَا أَدْرِي سَمِعْتُ النَّاسَ
يَقُولُونَ شَيْئًا فَقُلْتُ .

بَابُ مَسْحِ الرَّأْسِ كُلِّهِ

لِقَوْلِ اللَّهِ تَعَالَى (وَامْسَحُوا بِرُءُوسِكُمْ) وَقَالَ
ابْنُ الْمُسَيَّبِ الْمَرْأَةُ بِمَنْزِلَةِ الرَّجُلِ تَمْسَحُ عَلَى رَأْسِهَا
وَسُئِلَ مَالِكٌ أَكَيْزِي أَنْ يَمْسَحَ بَعْضُ الرَّأْسِ
فَاجْتَبَى بِحَدِيثِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدٍ .

١٨٥ . حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا
مَالِكٌ عَنْ عَمْرِو بْنِ يَحْيَى الْمَازِنِيِّ عَنْ أَبِيهِ أَنَّ
رَجُلًا قَالَ لِعَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدٍ وَهُوَ جَدُّ عَمْرِو بْنِ
يَحْيَى أَتَسْتَطِيعُ أَنْ تُرِينِي كَيْفَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ
يَتَوَضَّأُ فَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ زَيْدٍ نَعَمْ فَدَعَا بِمَاءٍ فَأَفْرَغَ
عَلَى يَدَيْهِ فَغَسَلَ مَرَّتَيْنِ ثُمَّ مَضْمَضَ وَاسْتَشْرَثَ ثَلَاثًا
ثُمَّ غَسَلَ وَجْهَهُ ثَلَاثًا ثُمَّ غَسَلَ يَدَيْهِ مَرَّتَيْنِ
إِلَى الْمِرْفَقَيْنِ ثُمَّ مَسَحَ رَأْسَهُ بِيَدَيْهِ فَأَقْبَلَ بِهِمَا وَأَدْبَرَ
بَدَأَ بِمُقَدِّمِ رَأْسِهِ حَتَّى ذَهَبَ بِهِمَا إِلَى قَفَاهُ ثُمَّ رَدَّهُمَا
إِلَى الْمَكَانِ الَّذِي بَدَأَ مِنْهُ ثُمَّ غَسَلَ رِجْلَيْهِ .

¹ Po mišljenju imama Ahmeda drugostepena dužnost (vadžib) jeste prati ruke poslije noćnog spavanja, jer postoji mogućnost da ruke dođu u dodir s prljavim predmetima i nečistim spolnim organom. Malik ovo smatra dužnošću kada god se sumnja u čistoću ruku. Ibn-Džerir i Davud i njegovi sljedbenici drže da je dužnost ruke prati čim se čovjek probudi, bilo to iza noćnog ili iza danjeg spavanja;

– uzimajući abdest sunnet je izapirati tri puta nos i usta, a pri kupanju to je obligatna dužnost (farz), dok Šafija

PRANJE NOGU DO (IZA) ČLANAKA

186. PRIČAO NAM JE Musa, njemu Vuhejb, prenoseći od Amra, a on od svoga oca, koji je rekao:

– Bio sam kod Amra b. Ebu-Hasana kada je pitao Abdullaha b. Zejda za abdest Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem. On je tada zatražio lavor vode i pred njima uzeo abdest onako kako ga je uzimao Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem: nalio vode iz lavora u svoju ruku i oprao ruke tri puta, zatim je gurnuo svoju ruku u lonac i (zahvativši vodu) izaprao usta i nos tri puta i išmrknuo vodu iz nosa. Potom je gurnuo ruku i (zahvativši vodu), oprao svoje lice tri puta, a onda je ruke do iza laktova oprao dva puta. Iza toga gurnuo je ruku i potrao glavu objema rukama i sprijeda i straga jedanput i (na kraju) oprao svoje noge do iza članaka.

بَابُ غَسْلِ الرَّجْلَيْنِ إِلَى الْكَعْبَيْنِ

١٨٦. حَدَّثَنَا مُوسَى قَالَ حَدَّثَنَا وَهَيْبٌ عَنْ عَمْرِو عَنْ أَبِيهِ شَهِدْتُ عَمْرَو بْنَ أَبِي حَسَنٍ سَأَلَ عَبْدَ اللَّهِ ابْنَ زَيْدٍ عَنْ وُضُوءِ النَّبِيِّ ﷺ فَدَعَا بِتَوْرٍ مِنْ مَاءٍ فَتَوَضَّأَ لَهُمْ وَوُضُوءَ النَّبِيِّ ﷺ فَأَكْفَأَ عَلَى يَدِهِ مِنَ التَّوْرِ فَغَسَلَ يَدَيْهِ ثَلَاثًا ثُمَّ أَدْخَلَ يَدَهُ فِي التَّوْرِ فَمَضْمَضَ وَاسْتَنْشَقَ وَاسْتَنْشَرَّ ثَلَاثَ غَرَفَاتٍ ثُمَّ أَدْخَلَ يَدَهُ فَغَسَلَ وَجْهَهُ ثَلَاثًا ثُمَّ غَسَلَ يَدَيْهِ مَرَّتَيْنِ إِلَى الْمِرْفَقَيْنِ ثُمَّ أَدْخَلَ يَدَهُ فَمَسَحَ رَأْسَهُ فَأَقْبَلَ بِهِمَا وَأَذْبَرَ مَرَّةً وَاحِدَةً ثُمَّ غَسَلَ رِجْلَيْهِ إِلَى الْكَعْبَيْنِ .

- to sve smatra sunnetom, a imam Ahmed smatra vadžibom izapiranje nosa, a ne i usta, pri abdestu i kupanju;
- sunnet je lice oprati tri puta, a ruke najmanje dva puta. S podlakticama treba oprati i laktove. Imami Malik i Zufer smatraju da pranje laktova nije obligatna dužnost;
  - po mišljenju imama Malika i Ahmeda obligatna prvostepena dužnost (farz) jeste ovlažiti cijelu glavu, a po mišljenju Šafije i Ebu-Hanife samo dio glave. Hanefije smatraju da je obligatna stroga dužnost ovlažiti četvrtinu glave, jer prijedlog “bi” u kur’anskom tekstu znači “dio” glave;
  - noge se moraju prati do iza članaka;
  - u razgovoru sa starijim, kao i u razgovoru učitelja s učenikom, koriste se blagi izrazi i učtivo ponašanje;
  - neukog treba poučavati i praktičnim ličnim radom;
  - ostatak vode u posudi, grabljen je prethodno opranim rukama, čist je i upotrebljiv za šerijatsko čišćenje;
  - glava se potire jednim potezom vlažnog dlana.

Iz navedenog hadisa se zaključuje:

- početkom uzimanja abdesta peru se ruke dva puta do iza šaka, dok se u sljedećem hadisu navodi tri puta. Davud b. Džerir Taberi ovo smatra drugostepenom dužnošću (vadžibom), a Malik i Ebu-Hanife stalnom praksom Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.

UPOTREBA PREOSTALE VODE ZA ABDEST IZA DRUGIH LJUDI

Džerir b. Abdullah zapovjedio je svojim kućanima da uzimaju abdest vodom preostalom iza svoga misvaka.¹

187. PRIČAO NAM JE Adem, njemu ispričao Šu'be i rekao:

– Hakem je izjavio: “Čuo sam Ebu-Džuhejfu gdje kaže:

“Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izašao je među nas u pola dana pa mu je donesena voda za abdest. On je uzeo abdest, a svijet je počeo uzimati preostali dio vode od njegova abdesta i potirao se njome. Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao je podne dva rekata, i ikindiju dva rekata, a pred njim je bio (usađen njegov) štap sa šiljkom.”²

188. Ebu-Musa je rekao: “Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, zatražio je (u Dži'rani) lončić vode, u njemu oprao svoje ruke i lice i u njega istrcnuo vode iz usta, a potom rekao Ebu-Musau i Bilalu: ‘Napijte se ove vode, polijte je po svom licu i svojim prsima!’”

بَابُ اسْتِعْمَالِ فَضْلِ وَضُوءِ النَّاسِ

وَأَمَرَ جَرِيرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ أَهْلَهُ أَنْ يَتَوَضَّؤُوا بِفَضْلِ سِوَاكَهِ .

١٨٧. حَدَّثَنَا آدَمُ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ حَدَّثَنَا الْحَكَمُ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا جُحَيْفَةَ يَقُولُ خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِالْهَاجِرَةِ فَأَتَى بِوَضُوءٍ فَتَوَضَّأَ فَجَعَلَ النَّاسُ يَأْخُذُونَ مِنْ فَضْلِهِ وَضُوءِهِ فَيَتَمَسَّحُونَ بِهِ فَصَلَّى النَّبِيُّ ﷺ الظُّهْرَ رَكْعَتَيْنِ وَالْعَصْرَ رَكْعَتَيْنِ وَبَيَّنَ يَدَيْهِ عَنزَةً .

١٨٨. وَقَالَ أَبُو مُوسَى دَعَا النَّبِيُّ ﷺ بِقَدَحٍ فِيهِ مَاءٌ فَغَسَلَ يَدَيْهِ وَوَجْهَهُ فِيهِ وَمَجَّ فِيهِ ثُمَّ قَالَ لَهَا اشْرَبَا مِنْهُ وَأَفْرِغَا عَلَى وُجُوهِكُمَا وَنُحُورِكُمَا .

1 U nekim predanjima stoji da bi Džerir misvakom prao zube, a onda njegov vrh zamočio u vodu zapovijedajući svojoj porodici da se tom vodom abdeste jer u tome ne vidi nikakve smetnje. (prim. rec.)

2 Iz gornje izjave zaključuje se:

- voda u koju se smoči misvak je čista;
- farz-namazi od četiri rekata skraćuju se na putovanju na dva rekata;
- kada čovjek klanja na otvorenom, treba ispred sebe postaviti sutru – usaditi štap ili njemu slično.

189. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah, njemu ispričao Ja'kub b. Ibrahim b. Sa'd, ovome kazao njegov otac prenoseći od Saliha, on od Ibnu-Šihaba, koji je kazao da je njega obavijestio Mahmud b. Rebi' i rekao da je to onaj kome je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, štrcnuo vode u lice iz njihovog bunara (bunara Mahmudovog naroda) dok je on bio još dijete. Urve je prenio od Misvera i drugih, i svaki od njih potvrđuje izjavu svoga druga: "Kada je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, uzimao abdest (na Hudejbiji), ashabi su se skoro tukli za vodu kojom je on uzeo abdest."

POGLAVLJE

190. PRIČAO NAM JE Abdur-Rahman b. Junus, njemu Hatim b. Isma'il prenoseći od Dža'da, koji je kazao:
– Čuo sam Saiba b. Jezida gdje govori: "Moja tetka po majci uvela me Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, i rekla: "Allahov Poslaniče, moj sestrić je bolešljiv." On mi je potrao glavu i blagoslovio me. Potom je uzeo abdest, a ja se napio vode kojom je on uzeo abdest, zatim sam stao iza njega i vidio među njegovim plečkama vjerovjesnički madež poput dugmeta na šatoru (ili jajeta jarebice).³

١٨٩. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ سَعْدٍ قَالَ حَدَّثَنَا أَبِي عَنْ صَالِحِ بْنِ ابْنِ شِهَابٍ قَالَ أَخْبَرَنِي مُحَمَّدُ بْنُ الرَّبِيعِ قَالَ وَهُوَ الَّذِي مَجَّ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي وَجْهِهِ وَهُوَ غَلَامٌ مِنْ بَنِيهِمْ وَقَالَ عُرْوَةُ عَنْ الْمِسْوَرِ وَغَيْرِهِ يُصَدِّقُ كُلُّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا صَاحِبَهُ وَإِذَا تَوَضَّأَ النَّبِيُّ ﷺ كَادُوا يَقْتَتِلُونَ عَلَى وَضُوئِهِ.

بَاب

١٩٠. حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ يُونُسَ قَالَ حَدَّثَنَا حَاتِمُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ عَنِ الْجَعْدِ قَالَ سَمِعْتُ السَّائِبَ بْنَ يَزِيدَ يَقُولُ ذَهَبْتُ بِي خَالَتِي إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ ابْنَ أُخْتِي وَجِعَ فَمَسَحَ رَأْسِي وَدَعَا لِي بِالْبَرَكَةِ ثُمَّ تَوَضَّأَ فَشَرِبْتُ مِنْ وَضُوئِهِ ثُمَّ قُمْتُ خَلْفَ ظَهْرِهِ فَنَظَرْتُ إِلَى خَاتَمِ النُّبُوَّةِ بَيْنَ كَتِفَيْهِ مِثْلَ زُرِّ الْحَجَلَةِ.

³ Iz hadisa se zaključuje:

– prema djeci treba biti blagonaklonjen i milosrdan;
– ostatak abdestne vode u posudi i vlaga na koži opranih dijelova je čista, dok je voda koja se odvoji od tijela i padne na drugo mjesto nečista za šerijatsko čišćenje.

ISPIRANJE USTA I NOSA JEDNOM ŠAKOM VODE

191. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu pričao Halid b. Abdullah, a njemu Amr b. Jahja prenoseći od svoga oca, a on od Abdullaha b. Zejda da je on polio vodu iz posude na svoje ruke i oprao ih. Zatim je oprao, ili izaprao usta i nos jednom šakom vode. To je učinio tri puta. Poslije je oprao svoje ruke do (iza) lakata dva puta, potrao svoju glavu (vlažnom rukom) sprijeda i straga i oprao noge do iza članaka i rekao: “Evo, ovakav je abdest Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.”¹

POTIRANJE GLAVE JEDANPUT

192. PRIČAO NAM JE Sulejman b. Harb, njemu Vuhejb, a njemu Amr b. Jahja prenoseći od svoga oca, da je kazao:

– Prisustvovao sam kada je Amr b. Ebu-Hasan pitao Abdullaha b. Zejda o abdestu Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem. On je zatražio lavor vode i pred njima uzeo abdest; nagnuo je (posudu) na svoje ruke i oprao ih tri puta. Zatim je gurnuo svoju ruku u posudu i (zagrabljenom vodom) izaprao usta i nos i išmrknuo, i to tri puta trima šakama vode. Potom je gurnuo svoju ruku u posudu i (zagrabljenom vodom) oprao svoje lice tri puta, onda je zgrabio vode iz posude i oprao svoje ruke do (iza) lakata dva puta. Zatim je gurnuo svoju ruku u posudu i (ovlaženom rukom)

بَابُ مَنْ مَضْمَضَ وَاسْتَنْشَقَ مِنْ غُرْفَةٍ وَاحِدَةٍ

١٩١. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ يَحْيَى عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدٍ أَنَّهُ أَفْرَغَ مِنَ الْإِنَاءِ عَلَى يَدَيْهِ فَغَسَلَهُمَا ثُمَّ غَسَلَ أَوْ مَضْمَضَ وَاسْتَنْشَقَ مِنْ كَفَّةٍ وَاحِدَةٍ فَفَعَلَ ذَلِكَ ثَلَاثًا فَغَسَلَ يَدَيْهِ إِلَى الْمِرْفَقَيْنِ مَرَّتَيْنِ مَرَّتَيْنِ وَمَسَحَ بِرَأْسِهِ مَا أَقْبَلَ وَمَا أَدْبَرَ وَغَسَلَ رِجْلَيْهِ إِلَى الْكَعْبَيْنِ ثُمَّ قَالَ هَكَذَا وَضُوءُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ.

بَابُ مَسْحِ الرَّأْسِ مَرَّةً

١٩٢. حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ قَالَ حَدَّثَنَا وَهَيْبٌ قَالَ حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ يَحْيَى عَنْ أَبِيهِ قَالَ شَهِدْتُ عَمْرَو بْنَ أَبِي حَسَنٍ سَأَلَ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ زَيْدٍ عَنْ وَضُوءِ النَّبِيِّ ﷺ فَدَعَا بِتَوْرٍ مِنْ مَاءٍ فَتَوَضَّأَ لَهُمْ فَكَفَّاهُ عَلَى يَدَيْهِ فَغَسَلَهُمَا ثَلَاثًا ثُمَّ أَدْخَلَ يَدَهُ فِي الْإِنَاءِ فَمَضْمَضَ وَاسْتَنْشَقَ وَاسْتَنْشَرَّ ثَلَاثًا بِثَلَاثِ غُرَفَاتٍ مِنْ مَاءٍ ثُمَّ أَدْخَلَ يَدَهُ فِي الْإِنَاءِ فَغَسَلَ وَجْهَهُ ثَلَاثًا ثُمَّ أَدْخَلَ يَدَهُ فِي الْإِنَاءِ فَغَسَلَ يَدَيْهِ إِلَى الْمِرْفَقَيْنِ مَرَّتَيْنِ مَرَّتَيْنِ ثُمَّ أَدْخَلَ يَدَهُ فِي الْإِنَاءِ

¹ Izapiranje usta i nosa može se obaviti jednom šakom vode. Ostatak vode u ruci iza izapiranja usta je čist za šerijatske potrebe. U ovom hadisu nije spomenuto pranje lica, a zna se da je ono obavezno pri uzimanju abdesta. Ajni to tumači na dva načina:

– da je prenosilac previdio spomenuti to, ili – da se pod riječju *oprao* misli na pranje lica, a da riječca *ev* (ili) koja je poslije toga ima značenje veznika *i*. Tako bi rečenica trebala glasiti: “Zatim je oprao (tj. lice) i izaprao usta i nos...” Ibn-Hadžer kaže da pranje lica nije spomenuto kao vid skraćivanja i da je spomenuto u predanju Muslima i drugih. (prim. rec.)

potrao svoju glavu, vukući ruke sprijeda i straga svoje glave i poslije gurnuo svoju ruku u posudu i (zagrabljenom vodom) oprao svoje noge.

A PRIČAO NAM JE i Musa, a njemu Vuhejb koji je izjavio:
“... potrao je svoju glavu samo jedanput...”²

UZIMANJE ABDESTA SUPRUGA I SUPRUGE (IZ JEDNE POSUDE) I OSTATAK VODE IZA ABDESTA ŽENE

Omer je uzimao abdest toplom vodom iz kršćanske kuće.³

193. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf i rekao da ga je obavijestio Malik prenoseći od Nafi'a, a on od Abdullaha b. Omera, koji je kazao:
“Ljudi i žene u doba Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, uzimali su skupa (iz jedne posude).”⁴

فَمَسَحَ بِرَأْسِهِ فَأَقْبَلَ بِيَدَيْهِ وَأَذْبَرَ بِهِمَا ثُمَّ أَدْخَلَ يَدَهُ فِي الْإِنَاءِ فَغَسَلَ رِجْلَيْهِ .

وَحَدَّثَنَا مُوسَى قَالَ حَدَّثَنَا وَهَيْبٌ قَالَ مَسَحَ رَأْسَهُ مَرَّةً .

بَابُ وُضُوءِ الرَّجُلِ مَعَ امْرَأَتِهِ وَفَضْلِ وُضُوءِ الْمَرْأَةِ

وَتَوَضَّأَ عُمَرُ بِالْحَمِيمِ وَمِنْ بَيْتِ نَصْرَانِيَّةٍ .

١٩٣ . حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ نَافِعٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ أَنَّهُ قَالَ كَانَ الرِّجَالُ وَالنِّسَاءُ يَتَوَضَّئُونَ فِي زَمَانِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ جَمِيعًا .

- 2 Šafi'je smatraju da je sunnet glavu potrati tri puta. Oni se oslanjaju na hadis koga je Ebu-Davud naveo u svom Sunenu, kako je Osman, radijallahu anhu, uzimajući abdest, sve propisane dijelove tijela oprao tri puta, pa čak i glavu ovlažio triput. Hanefije se drže prakse brojnih ashaba koji su glavu potirali samo jedanput, oslanjajući se na hadise u kojima se spominje potiranje glave jdanput i koji su jači od ovog hadisa.
- 3 Uzimati abdest ugrijanom vodom na vatri dozvoljavaju svi učenjaci, samo Mudžahid to smatra pokuđenim aktom. Mnogi su ashabi uzimali abdest i kupali se ugrijanom vodom na vatri. Esla' b. Šerik koji je Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, osedlavao devu, ejakulirao je jedne prohladne noći i bojeći se prehlade, okupao se vodom ugrijanom na vatri. Ovaj slučaj bio je povod ajeta, koji propisuje uzimanje tejemmuma umjesto kupanja.
Ugrijanom vodom počesto je uzimao abdest Omer, radijallahu anhu, Eslem b. Ekve', radijallahu anhu, a Ibni-Abbas kaže: “Uzimao sam abdest vodom koja je na vatri skoro ključala.”
Dozvoljeno je koristiti vodu iz nemuslimanske kuće, dok se korištenje njihovog kuhinjskog posuda i odjeće smatra pokuđenim činom. Šafi smatra da to nije pokuđeno činiti ako se zna da je dotična posuda, odnosno odjeća čista i ako se na njima ne vidi trag nečistoće.
- 4 Iz hadisa se zaključuje:
– dozvoljeno je muškarcu uzeti abdest vodom iz posude iz koje je žena grabila, ili je grabi s njim istovremeno. Supruge Muhammedove, sallallahu alejhi ve sellem, grabile su s njim vodu za kupanje iz iste posude.

VJEROVJESNIKOVO, SALLALLAHU
ALEJHI VE SELLEM, ŠKROPLJENJE
ONESVIJEŠTENOG VODOM
KOJOM SE ABDESTIO¹

194. PRIČAO NAM JE Ebul-Velid, njemu Šu‘be prenoseći od Muhammeda b. Munkedira, koji je čuo Džabira gdje govori:

– Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, došao je da me obiđe dok sam bio (teško) bolestan da nisam znao za sebe, uzeo je abdest i polio me vodom svoga abdesta. Tada sam se osvijestio i upitao: “Allahov Poslaniče, kome pripada nasljedstvo? Mene će naslijediti samo dalji rod.” Potom je objavljen ajet o nasljednim dijelovima.²

بَابُ صَبِّ النَّبِيِّ ﷺ وَضُوءُهُ
عَلَى الْمُغْمَى عَلَيْهِ

١٩٤. حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ
مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ قَالَ سَمِعْتُ جَابِرًا يَقُولُ جَاءَ
رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَعُودُنِي وَأَنَا مَرِيضٌ لَا أَعْقِلُ
فَتَوَضَّأَ وَصَبَّ عَلَيَّ مِنْ وَضُوئِهِ فَعَقَلْتُ فَقُلْتُ يَا
رَسُولَ اللَّهِ لِمَنِ الْمِيرَاثُ إِنَّمَا يَرِثُنِي كَلَالَةٌ فَتَزَلَّتْ
آيَةُ الْفَرَائِضِ .

¹ Komentatori Buharijevog Sahiha daju prednost značenju koje kaže da se radilo o vodi kojom se Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, abdestio, ali i ostavljaju mogućnost da se radi o preostaloj količini vode koju on nije potrošio pri uzimanju abdesta. (prim. rec.)

² Ovako riječ *el-feraid* ovdje shvata Ajni. Ibn-Hadžer i Kastalani kažu da se ovdje radi o ajetu o nasljedstvu, a to je 176. ajet sure En-Nisa, a Allah najbolje zna. (prim. rec.)

Džabir b. Abdullah, radijallahu anhum, bio je bez poroda, imao je sedam sestara i dosta druge rodbine. Poslije njegova dijaloga s Muhammedom, sallallahu alejhi ve sellem, objavljen je 176. ajet En-Nisa poglavlja, koji u prijevodu glasi: “Ashabi od tebe traže odluku o nasljeđivanju. Reci: Allah vam u pogledu nasljeđivanja osobe bez roditelja i poroda rješava: ako umre čovjek koji nema svoga vlastitog djeteta, a ima sestru, njoj pripada polovina ostavine koju on iza sebe ostavi. On opet nasljeđuje svoju sestru, ako ona ne bude imala svoga rođenog djeteta. Ako budu dvije sestre, one nasljeđuju 2/3 imovine koju je on iza sebe ostavio; a ako bude braće i sestara, onda muškarcu pripada dio kao dvjema sestrama. Allah vam to objašnjava da ne biste zalutali. Allah sve dobro zna.”

Iz hadisa se još zaključuje:

- učeni i pobožni ljudi mogu naučiti na vodu i to je nešto u čemu se može nadati bereketu;
- uticaj blagoslova Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, na bolesnog Džabira;
- običi bolesnika, a naročito siromaha, islamska je vrlina i Allahov, dželle šanuhu, ugodan ljudski čin.

KUPANJE I UZIMANJE ABDESTA IZ KORITA, LONČICA I ZDJELE – DRVENE ILI KAMENE

195. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Munir da je čuo Abdullaha b. Bekra koji je izjavio da mu je pričao Humejd prenoseći od Enesa, da je rekao:

– Nastupilo je vrijeme (ikindijskog) namaza i ko je bio blizu svoje kuće, ustao je i otišao domu, a ostali su ostali. Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, doneseno je jedno kameno korito u kome je bilo vode. Posuda je bila tako malehna da u njoj nije mogao raširiti svoju šaku. Međutim, svi su prisutni (iz nje) uzeli abdest.

– Pa koliko vas je bilo – pitali smo (kaže Humejd).

– Osamdeset i više – odgovori (Enes).³

196. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Ala, njemu Ebu-Usame prenoseći od Burejde, on od Ebu-Burde, ovaj od Ebu-Musaa, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, zatražio lončić (s vodom) u kome je oprao svoje ruke, lice i u njega štreuo (vode iz usta).⁴

بَابُ الْغُسْلِ وَالْوُضُوءِ فِي الْمَخْضَبِ وَالْقَدَحِ وَالْخَشَبِ وَالْحِجَارَةِ

١٩٥. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُنِيرٍ سَمِعَ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ بَكْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا حُمَيْدٌ عَنْ أَنَسٍ قَالَ حَضَرَتِ الصَّلَاةُ فَقَامَ مَنْ كَانَ قَرِيبَ الدَّارِ إِلَى أَهْلِهِ وَبَقِيَ قَوْمٌ فَأَتَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِمَخْضَبٍ مِنْ حِجَارَةٍ فِيهِ مَاءٌ فَصَغَرَ الْمَخْضَبُ أَنْ يَبْسُطَ فِيهِ كَفَّهُ فَتَوَضَّأَ الْقَوْمُ كُلُّهُمْ قُلْنَا كَمْ كُنْتُمْ قَالَ ثَمَانِينَ وَزِيَادَةً.

١٩٦. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَلَاءِ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ عَنْ بُرَيْدٍ عَنْ أَبِي بُرْدَةَ عَنْ أَبِي مُوسَى أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ دَعَا بِقَدَحٍ فِيهِ مَاءٌ فَغَسَلَ يَدَيْهِ وَوَجْهَهُ فِيهِ وَمَجَّ فِيهِ.

³ Iz hadisa se zaključuje:

– posuda, ma od koga materijala izrađena, čista je i može se koristiti. Ibni-Sirin kaže da su Hulefaur-Rašidun uzimali abdest iz leđena, a Hasan Basri vidio je halifu Osmana, radijallahu anhu, gdje lijeva vodu iz bakrenog ibrika. Zejneba, radijallahu anha, izjavila je da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, ponekad uzimao abdest iz mesinganog lonca.

Šafi, Ishak i Ebu-Sevr smatraju da je pokuđeno uzimati abdest iz zlatne ili srebrene posude. Ebu-Hanife drži da je pokuđeno jesti i piti iz takvog posuda, a da je dozvoljeno uzimati abdest.

⁴ Može se uzeti abdest vodom iz posude u koju se pljučnulo, odnosno u koju je kapnula koja kap vode iz usta zdravog čovjeka. Takva je voda po Šerijatu čista i valjana za šerijatsko čišćenje.

197. PRIČAO NAM JE Ahmed b. Junus, njemu ispričao Abdul-Aziz b. Ebu-Selema i rekao da mu je pričao Amr b. Jahja prenoseći od svoga oca, on od Abdullaha b. Zejda, koji je rekao:

“Došao nam je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, i mi smo mu iznijeli vode u lavoru od bronzе. On je uzeo abdest: oprao svoje lice tri puta, ruke dva puta, glavu je (samo) potrao (vlažnom rukom), čineći to sprijeda i straga, a noge je oprao.”

198. PRIČAO NAM JE Ebul-Jemen i kazao da ga je obavijestio Šu‘be prenoseći od Zuhrija koji je kazao:

– Obavijestio me je Ubejdullah b. Abdullah b. Utbe da je Aiša rekla: “Kada je Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, otežalo i bolest mu se pogoršala, zatražio je od svojih supruga odobrenje da boluje u mojoj sobi. One su mu to dozvolile i Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, vukući po zemlji svoje noge, izašao je oslanjajući se na dva čovjeka: Ibni-Abbasa i još jednog muškarca.” Ubejdullah je kazao:

– O tom sam obavijestio Abdullaha b. Abbasa, a on me upita:

“Znaš li ko je taj drugi čovjek?”

– Ne – rekoh.

– To je bio Ali – odgovori on.

– Aiša pričaše da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, kada je unišao u njenu sobu i bolest mu se pogoršala, rekao:

– Polijte me iz sedam mješčića čije uzice nisu još odriješene, da bi svijetu mogao dati oporuku.

Tada je posađen u korito Hafse, supruge Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, i počeli smo ga polijevati iz tih mješčića, dok nam ne počе pokazivati da je dosta. Poslije je izašao među svijet (klanjao i održao predavanje).¹

١٩٧. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبِي سَلَمَةَ قَالَ حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ يَحْيَى عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدٍ قَالَ أَتَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَأَخْرَجَنَا لَهُ مَاءً فِي تَوْرٍ مِنْ صُفْرِ فَتَوَضَّأَ فَغَسَلَ وَجْهَهُ ثَلَاثًا وَيَدَيْهِ مَرَّتَيْنِ مَرَّتَيْنِ وَمَسَحَ بِرَأْسِهِ فَأَقْبَلَ بِهِ وَأَذْبَرَ وَغَسَلَ رِجْلَيْهِ .

١٩٨. حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُثْبَةَ أَنَّ عَائِشَةَ قَالَتْ لَمَّا ثَقُلَ النَّبِيُّ ﷺ وَاشْتَدَّ بِهِ وَجَعُهُ اسْتَأْذَنَ أَزْوَاجُهُ فِي أَنْ يُمَرَّضَ فِي بَيْتِي فَأَذِنَ لَهُ فَخَرَجَ النَّبِيُّ ﷺ بَيْنَ رَجُلَيْنِ تَخَطَّى رِجْلَاهُ فِي الْأَرْضِ بَيْنَ عَبَّاسٍ وَرَجُلٍ آخَرَ قَالَ عُبَيْدُ اللَّهِ فَأَخْبَرْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَبَّاسٍ فَقَالَ أَتَدْرِي مَنْ الرَّجُلُ الْآخَرُ قُلْتُ لَا قَالَ هُوَ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ وَكَانَتْ عَائِشَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا تُحَدِّثُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ بَعْدَمَا دَخَلَ بَيْتَهُ وَاشْتَدَّ وَجَعُهُ هَرِيقُوا عَلَيَّ مِنْ سَبْعِ قَرَبٍ لَمْ تُحَلَّلْ أَوْكِئْتُهُنَّ لَعَلِّي أَعْهَدُ إِلَى النَّاسِ وَأُجْلِسَ فِي مَخْضَبٍ لِحَفْصَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ ثُمَّ طَفِقْنَا نَضْبُ عَلَيْهِ تِلْكَ حَتَّى طَفِقَ يُشِيرُ إِلَيْنَا أَنْ قَدْ فَعَلْتَنَ ثُمَّ خَرَجَ إِلَى النَّاسِ .

¹ Škropljenje hladnom vodom Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, iz neodvezanih mješčića je pozitivno djelovalo, pa je on izašao među svijet u džamiju i održao im predavanje. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, tražio je vodu iz “svih sedam mješčića” zbog blagoslovenosti i poštovanja broja sedam, koji dolazi do izražaja u

UZIMANJE ABDESTA IZ LAVORA

199. PRIČAO NAM JE Halid b. Mahled, njemu Sulejman b. Bilal, ovome Amr b. Jahja prenoseći od svoga oca, koji je rekao:

– Moj amidža mnogo uzimaše abdest pa je Abdullahu b. Zejdu rekao:

“Pokaži mi kako si vidio Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da uzima abdest?”

Tada on zatraži lavor s vodom, nage ga na svoje ruke i oprao ih tri puta. Zatim je gurnuo svoju ruku u lavor i jednom (zagrabljenom) šakom vode izaprao usta i nos tri puta. Potom je gurnuo svoju ruku, zagrabio vodu i oprao svoje lice tri puta, zatim je oprao svoje ruke do iza laktova dva puta. Iza toga uzeo je svojom rukom vode i potrao glavu, vukući je straga i sprijeda glave, a onda oprao svoje noge i rekao: “Ovako sam vidio Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da uzima abdest.”

بَابُ الْوُضُوءِ مِنَ التَّوَرِ

١٩٩. حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ مَخْلَدٍ قَالَ حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ بِلَالٍ قَالَ حَدَّثَنِي عَمْرُو بْنُ يَحْيَى عَنْ أَبِيهِ قَالَ كَانَ عَمِّي يُكْثِرُ مِنَ الْوُضُوءِ قَالَ لِعَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدٍ أَخْبِرْنِيأ كَيْفَ رَأَيْتَ النَّبِيَّ ﷺ يَتَوَضَّأُ فَدَعَا بِتَوْرٍ مِنْ مَاءٍ فَكَفَّأَ عَلَى يَدَيْهِ فَغَسَلَهُمَا ثَلَاثَ مَرَّاتٍ ثُمَّ أَدْخَلَ يَدَهُ فِي التَّوْرِ فَمَضْمَضَ وَاسْتَشْتَرَّ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ مِنْ غَرْفَةٍ وَاحِدَةٍ ثُمَّ أَدْخَلَ يَدَهُ فَاغْتَرَفَ بِهَا فَغَسَلَ وَجْهَهُ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ ثُمَّ غَسَلَ يَدَيْهِ إِلَى الْمِرْفَقَيْنِ مَرَّتَيْنِ ثُمَّ أَخَذَ بِيَدِهِ مَاءً فَمَسَحَ رَأْسَهُ فَادْبَرَ بِهِ وَأَقْبَلَ ثُمَّ غَسَلَ رِجْلَيْهِ فَقَالَ هَكَذَا رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَتَوَضَّأُ.

mnogim islamskim propisima i nekim vrstama Allahovog, dželle šanuhu, stvaranja pojedinih svjetova.

Sedam je neparan broj i kao takav spada u grupu kojoj pripada neparni broj jedan, koji je simbol Allahove, dželle šanuhu, egzistencije i kao takav zaslužuje posebnu pažnju i poštovanje. Zbog toga poželjno je davati prioritet i svim drugim neparnim brojevima.

Iz hadisa se zaključuje:

- u poligamiji muž je dužan držati se redoslijeda noćivanja kod svojih supruge;
- mladima treba davati savjete uvijek, pa i u danima bolesti;
- čisto posuđe dozvoljeno je koristiti ma od čega bilo izrađeno. Ibn-Omer smatraše da iz bakrenog suda nije lijepo uzimati abdest, vjerovatno zbog toga što je znao da bakar brzo oksidira i može zatrovati vodu kao i jelo koje u njemu duže stoji. Zbog toga bakreno posuđe treba često kalajisati;
- korisno je bolesnika u temperaturi umivati hladnom vodom i stavljati obloge;
- popularnost Aíše, radijallahu anha, i naklonost Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, prema njoj;
- teška Muhammedova, sallallahu alejhi ve sellem, bolest uspoređuje se s njegovom teškom odgovornošću položaja na ovom, i velikom nagradom na budućem svijetu.

200. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Hammad prenoseći od Sabita, a on od Enesa da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, zatražio posudu s vodom, pa mu je donesen jedan širok lončić u kome je bilo nešto vode i on je stavio u nju svoje prste.

Enes kaže: “Promatrao sam vodu kako mu izvire između prsta. Procijenio sam da je bilo između sedamdeset i osamdeset onih koji su uzeli abdest.”

٢٠٠. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا حَمَّادٌ عَنْ ثَابِتٍ عَنْ أَنَسٍ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ دَعَا بِإِنَاءٍ مِنْ مَاءٍ فَأَتَى بِقَدَحٍ رَخْرَاحٍ فِيهِ شَيْءٌ مِنْ مَاءٍ فَوَضَعَ أَصَابِعَهُ فِيهِ قَالَ أَنَسٌ فَجَعَلْتُ أَنْظُرُ إِلَى الْمَاءِ يَنْبُعُ مِنْ بَيْنِ أَصَابِعِهِ قَالَ أَنَسٌ فَحَزَرْتُ مَنْ تَوَضَّأَ مَا بَيْنَ السَّبْعِينَ إِلَى الثَّمَانِينَ.

UZIMANJE ABDESTA JEDNOM PREGRŠTI VODE (MUDD)

بَابُ الْوُضُوءِ بِأَمْلٍ

201. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'ajm, njemu Mis'ar, i kazao da mu je Ibnu-Džebr rekao da je čuo Enesa gdje kaže: “Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, praše se, odnosno kupae se jednim sa'om, do pet muddova vode, a uzimaše abdest jednim muddom.”¹

٢٠١. حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ قَالَ حَدَّثَنَا مِسْعَرٌ قَالَ حَدَّثَنِي ابْنُ جَبْرِ قَالَ سَمِعْتُ أَنَسًا يَقُولُ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَغْتَسِلُ أَوْ كَانَ يَغْتَسِلُ بِالصَّاعِ إِلَى خَمْسَةِ أَمْدَادٍ وَيَتَوَضَّأُ بِأَمْلٍ.

POTIRANJE OBUĆE

بَابُ الْمَسْحِ عَلَى الْخُفَّيْنِ

202. PRIČAO NAM JE Asbeg b. Feredž Misri prenoseći od Ibni-Vehba koji je rekao da mu je prenio Amr, njemu Ebu-Nadr od Ebu-Seleme b. Abdur-Rahmana, on od Abdullaha b. Omera, ovaj od Sa'da b. Ebu-Vekkasa, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je on (Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, obuću potirao vlažnom rukom, i da je Abdullah b. Omer pitao za ovo Omera pa je on odgovorio: “Da. I kada ti Sa'd nešto prenese od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi

٢٠٢. حَدَّثَنَا أَصْبَغُ بْنُ الْفَرَجِ الْمِصْرِيُّ عَنْ ابْنِ وَهْبٍ قَالَ حَدَّثَنِي عَمْرُو بْنُ الْحَارِثِ حَدَّثَنِي أَبُو النَّضْرِ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ ابْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ابْنِ عُمَرَ عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ مَسَحَ عَلَى الْخُفَّيْنِ وَأَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ سَأَلَ عُمَرَ عَنْ ذَلِكَ فَقَالَ نَعَمْ إِذَا حَدَّثَكَ شَيْئًا سَعْدُ

¹ Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, kupao se najmanje jednim sa'om vode, a ponekad sa'om i jednim ratlom. Sa' iznosi četiri mudda ili osam ratlova vode prema mišljenju Ebu-Hanife i Muhammeda, a pet muddova i 1/3 iračkog ratla prema mišljenju Ebu-Jusufa. Prema tome, preporučljivo je kupanje najmanje jednim sa'om vode, a u slučaju potrebe i većom količinom. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, uzimaše abdest muddom vode, koji prema procjeni Ebu-Hanife iznosi dva ratla vode, a prema mišljenju Šafije jedan mudd i 1/3 ratla vode. Mudd po procjeni Šemsuddina Šamija iznosi dva puna pregršta vode. Jedan sa' iznosi četiri mudda.

ve sellem, onda za to ne pitaj više drugog.”

I Musa b. Ukbe rekao je: “Obavijestio me je Ebu-Nadr, njega Ebu-Seleme da mu je (gornji slučaj) pričao Sa’d, rekavši da je Omer isto tako ispričao Abdullahu.”²

203. PRIČAO NAM JE Amr b. Halid Harrani, njemu Lejs prenoseći od Jahjaa b. Seida, ovaj od Sa’da b. Ibrahima, on od Nafija b. Džubejra, ovaj od Urve b. Mugire, a on od svoga oca Mugire b. Šu’be koji prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izašao radi obavljanja prirodne nužde, a da je Mugira za njim nosio kožni sudić u kome je bilo vode. Kada je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, obavio nuždu, Mugira mu je polijevao i on je uzeo abdest i obuću potrao (mokrom rukom).³

عَنِ النَّبِيِّ ﷺ فَلَا تَسْأَلُ عَنْهُ غَيْرُهُ وَقَالَ مُوسَى
ابْنُ عُقْبَةَ أَخْبَرَنِي أَبُو النَّضْرِ أَنَّ أَبَا سَلَمَةَ أَخْبَرَهُ
أَنَّ سَعْدًا حَدَّثَهُ فَقَالَ عُمَرُ لِعَبْدِ اللَّهِ نَحْوَهُ .

٢٠٣ . حَدَّثَنَا عُمَرُو بْنُ خَالِدٍ الْحَرَّانِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا
الَلَيْثُ عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ عَنْ سَعْدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ
عَنْ نَافِعِ بْنِ جُبَيْرٍ عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الْمُغِيرَةِ عَنْ أَبِيهِ
الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَنَّهُ خَرَجَ
لِحَاجَتِهِ فَاتَّبَعَهُ الْمُغِيرَةُ بِإِدَاوَةٍ فِيهَا مَاءٌ فَصَبَّ عَلَيْهِ
حِينَ فَرَّغَ مِنْ حَاجَتِهِ فَتَوَضَّأَ وَمَسَحَ عَلَى الْخُفَيْنِ .

- 2 Potiranje obuće mokrom rukom je ozakonjen čin. Ovo prihvaćaju svi islamski pravници izuzev haridžija. Hasan Basri kaže da je zapamtio sedamdeset ashaba, učesnika bitke na Bedru koji su smatrali dozvoljenim potiranje obuće vlažnim prstima. Ebu-Hanife kaže da je ovaj postupak prihvatio tek kada mu je bio jasan kao sunce. Kerhi smatra da negiranje ovog postupka može muslimana izvesti iz islama;
  - bilo je ashaba kojima su poneki propisi bili nepoznati;
  - izjava pojedinca, koju su prihvatili ashabi, punovažna je za ostale muslimane.
- 3 Preci Amra b. Halida su iz starodrevnog grada Harana, koji leži između Eufrata i Tigrisa. To je svojevremeno bio veliki grad, po nekima i rodno mjesto Ibrahima peygambera, Jusufa i njegove braće. Ibn-Kelbi misli da ga je podigao Nuh peygamber nakon iskrcavanja iz lađe a neki kažu da mu je temelje udario Ran, daidža Jakuba peygambera, i da je naselje i prozvano po njegovom imenu.
 Iz hadisa se zaključuje;
  - dozvoljeno je koristiti štavljenu kožu krepane životinje;
  - dozvoljeno je oblačiti odjeću nemuslimana ako na njoj nema traga nečistoće, jer je u gornjem slučaju na Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, bio ogratač iz Šama, koji je tada bio pokrajina Bizantije. Stanovništvo Šama jelo je meso uginulih životinja, a kožu i ostalo su koristili za druge životne potrebe. Kurtubi smatra da je vuna krepane životinje čista i da se od nje može izrađivati platno za odjeću i ostale potrebe muslimana;
  - potiranje obuće nije derogirano objavom ajeta o uzimanju abdesta, objavljenog u vrijeme vojne na Murejsi’u, pošto je gornji slučaj Muhammedova, sallallahu alejhi ve sellem, potiranja obuće bio kasnije u doba vojne na Tebuku;
  - rukavi i nogavice vraćaju se pri uzimanju abdesta onoliko koliko je potrebno za pranje dijelova tijela u njima;
  - pri obavljanju prirodne nužde preporučljivo je udaljiti se od društva u kakav zaklon;
  - preporučljivo je biti stalno pod abdestom.

204. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'ajm, njemu Šejban prenoseći od Jahjaa, ovaj od Ebu-Seleme, on od Dža'fera b. Amra b. Umejje Damrija, da ga je otac obavijestio kako je vidio Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje potire obuću (vlažnom rukom).

Gornji hadis prenosi i Harb b. Šeddad i Eban od Jahjaa.

205. PRIČAO NAM JE Abdan i rekao da ga je obavijestio Abdullah, njega Evza'i prenoseći od Jahjaa, ovaj od Ebu-Seleme, on od Dža'fera b. Amra b. Umejje, a ovaj od svoga oca, koji je kazao:

“Vidio sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje potire (vlažnom rukom) svoj saruk i svoju obuću.”

Ma'mer u prenošenju slijedi Evza'ija prenoseći ovaj slučaj od Jahjaa, on od Ebu-Seleme, a ovaj od Amra koji je rekao: “Vidio sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.”¹

٢٠٤. حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ قَالَ حَدَّثَنَا شَيْبَانُ عَنْ يَحْيَى عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ أُمَيَّةَ الضَّمَرِيِّ أَنَّ أَبَاهُ أَخْبَرَهُ أَنَّهُ رَأَى النَّبِيَّ ﷺ يَمْسَحُ عَلَى الْخُفَّيْنِ وَتَابَعَهُ حَرْبُ بْنُ شَدَّادٍ وَأَبَانُ عَنْ يَحْيَى .

٢٠٥. حَدَّثَنَا عَبْدَانُ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ قَالَ أَخْبَرَنَا الْأَوْزَاعِيُّ عَنْ يَحْيَى عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ أُمَيَّةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَمْسَحُ عَلَى عِمَامَتِهِ وَخُفَيْهِ وَتَابَعَهُ مَعْمَرٌ عَنْ يَحْيَى عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ عَمْرٍو قَالَ رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ .

¹ Iz hadisa se zaključuje:

- potiranje obuće je zakonom utvrđen čin;
- potiranje saruka mokrom rukom nije dovoljno utvrđeno. Imam Ahmed dozvoljava potiranje saruka samo ako je on stavljen na glavu dok je čovjek bio pod abdestom, baš kao što je slučaj i kod potiranja obuće, dok drugi pravnici, držeći se slova ajeta o abdestu, to ne dozvoljavaju.
- Pisac djela El-Mugni dozvoljava potiranje saruka samo pod uvjetima: (a) da saruk obavlja cijelu glavu do ispod brade; (b) nepokriveno može biti samo ono što se po običaju ne pokriva: čelo, nos, i njima slično;
- potiranje po običnoj kapi i šljemu nije dozvoljeno. Potiranje po zavijenoj šamiji, ženskom šalu i običnom platnu najveći broj pravnika ne dozvoljava. Krajeve takvih zavijača lahko je ženi odviti, zabaciti ih i glavu propisno mokrom rukom ovlažiti.

OBUVANJE OBUĆE NA ČISTE NOGE (POD ABDESTOM)

206. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'ajm, njemu Zekerijja prenoseći od Amra, ovaj od Urve b. Mugire, on od svoga oca, koji je rekao:

– Bio sam s Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, na jednom putovanju i htio mu izuti obuću, a on reče: “Ostavi ih, jer sam ih obuo na čiste (pod abdestom) noge!” I samo ih potrao (vlažnom rukom).²

O TOME KO SE NIJE ABDESTIO ZBOG JELA OVČIJEG MESA I KAŠE OD (FINOG UPRŽENOG) BRAŠNA

Ebu-Bekr, Omer i Osman, radijallahu anhum, jeli su i nisu abdest ponovo uzimali.

207. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf i kazao da ga je obavijestio Malik prenoseći od Zejda b. Eslema, ovaj od Ataa b. Jesara, on od Abdullaha b. Abbasa da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, jeo meso od plećke ovce i zatim klanjao, a nije (ponovo) uzeo abdest.

بَابُ إِذَا ادَّخَلَ رِجْلَيْهِ وَهُمَا طَاهِرَتَانِ

٢٠٦. حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ قَالَ حَدَّثَنَا زَكَرِيَّا عَنْ عَامِرٍ عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الْمُغِيرَةِ عَنْ أَبِيهِ قَالَ كُنْتُ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فِي سَفَرٍ فَأَهْوَيْتُ لِأَنْزِعَ خُفَّيْهِ فَقَالَ دَعُهُمَا فَإِنِّي ادَّخَلْتُهُمَا طَاهِرَتَيْنِ فَمَسَحَ عَلَيْهِمَا.

بَابُ مَنْ لَمْ يَتَوَضَّأْ مِنْ لَحْمِ الشَّاةِ وَالسُّوْبِقِ

وَأَكَلَ أَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ وَعُثْمَانُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ فَلَمْ يَتَوَضَّؤْا.

٢٠٧. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ أَكَلَ كَتِفَ شَاةٍ ثُمَّ صَلَّى وَلَمْ يَتَوَضَّأْ.

² Gornji slučaj bio je u redžebu 9. god. po Hidžri, za vrijeme vojnog pohoda na Tebuk.

Iz hadisa se zaključuje:

– potiranje obuće čini se samo ako su one obuvane dok se bilo pod abdestom. Potiranje putnik može činiti tri dana i tri noći, a ostali samo dan i noć, računajući to od vremena kada se izgubio abdest, a po mišljenju Šafije od časa kada se obuju mestve iza uzetog abdesta.

208. PRIČAO NAM JE Jahja b. Bukejr, njemu Lejs prenoseći od Ukajla, ovaj od Ibni-Šihaba koji je rekao da je njega obavijestio Dža'fer b. Amr b. Umejje da mu je njegov otac saopćio kako je vidio Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje siječe meso ovčije plećke. Kada je bio pozvan na namaz, bacio je nož i klanjao, a abdest nije ponovo uzeo.¹

O ONOME KO JE IZAPIRAO USTA POSLIJE JEDENJA KAŠE, A NIJE OBNAVLJAO ABDEST

209. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf i rekao da ga je obavijestio Malik prenoseći od Jahjaa b. Seida, on od Bušejra b. Jesara, oslobođenog roba Benu-Harise, kako ga je obavijestio Suvejd b. Nu'man da je on s Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, izašao, godine preduzimanja vojne akcije na Hajber, i kada su bili u Sahbau, donjem kraju Hajbera, Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao je ikindiju i zatražio hranu (koju su imali kao popudbinu), pa mu je doneseno samo prženo brašno. Tada je naredio i ono je bilo raščinjeno (raskvašeno), pa ga je jeo Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, a jeli smo i mi. Potom je ustao da klanja akšam izpravši usta on, a i mi, i klanjao, a abdest nije obnovio.

210. PRIČAO NAM JE Asbeg i rekao da ga je obavijestio Ibni-Vehb, njega Amr prenoseći od Bukejra, on od Kurejba, a ovaj od Mejmune, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, kod nje jeo meso od plećke i potom klanjao, a nije ponovo uzeo abdest.²

٢٠٨. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ عُقَيْلٍ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ قَالَ أَخْبَرَنِي جَعْفَرُ بْنُ عَمْرٍو بْنُ أُمَيَّةَ أَنَّ أَبَاهُ أَخْبَرَهُ أَنَّهُ رَأَى رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَحْتَرُ مِنْ كَتِفِ شَاةٍ فَدَعَا إِلَى الصَّلَاةِ فَأَلْقَى السَّكِينَ فَصَلَّى وَلَمْ يَتَوَضَّأْ.

بَابُ مَنْ مَضَمَضَ مِنَ السَّوِيقِ وَلَمْ يَتَوَضَّأْ

٢٠٩. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ عَنْ بُشَيْرِ بْنِ يَسَارٍ مَوْلَى بَنِي حَارِثَةَ أَنَّ سُؤَيْدَ ابْنَ النُّعْمَانَ أَخْبَرَهُ أَنَّهُ خَرَجَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ عَامَ خَيْبَرَ حَتَّى إِذَا كَانُوا بِالصَّهْبَاءِ وَهِيَ أَذْنَى خَيْبَرَ فَصَلَّى الْعَصْرَ ثُمَّ دَعَا بِالْأَزْوَادِ فَلَمْ يُؤْتِ إِلَّا بِالسَّوِيقِ فَأَمَرَ بِهِ فَتُرِيَ فَأَكَلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَأَكَلْنَا ثُمَّ قَامَ إِلَى الْمَغْرِبِ فَمَضَمَضَ وَمَضَمَضْنَا ثُمَّ صَلَّى وَلَمْ يَتَوَضَّأْ.

٢١٠. وَحَدَّثَنَا أَصْبَغٌ قَالَ أَخْبَرَنَا ابْنُ وَهْبٍ قَالَ أَخْبَرَنِي عَمْرُو بْنُ الْحَارِثِ عَنْ بُكَيْرٍ عَنْ كُرَيْبٍ عَنْ مَيْمُونَةَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ أَكَلَ عِنْدَهَا كَتِفًا ثُمَّ صَلَّى وَلَمْ يَتَوَضَّأْ.

¹ Iz hadisa se zaključuje:

- nakon jedenja ma kakvog jela ne treba abdest ponovo uzimati;
- dozvoljeno je rezati nožem pečeno meso i drugu hranu;
- preporučljivo je posebno obavijestiti imama o nastupu namaskog vremena.

² Iz hadisa se zaključuje:

DA LI ĆE SE IZAPIRATI USTA IZA MLIJEKA?

211. PRIČAO NAM JE Jahja b. Bukejr i Kutejbe, njima ispričao Lejs prenoseći od Ukajla, on od Ibni-Šihaba, ovaj od Ubejdullaha b. Abdullaha b. Utbe, a on opet od Ibni-Abbasa, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, pio mlijeko, potom izaprao usta i rekao:

“Ono (mlijeko) zaista ima u sebi masnoću.”

U drugom nizu prenosioca hadisa Ukajla slijedi Junus i Salih b. Kejsan, prenoseći ga od Zuhrije.

UZIMANJE ABDESTA POSLIJE SPAVANJA I O ONIMA KOJI NISU SMATRALI POTREBNIM OBNAVLJANJE ABDESTA ZBOG JEDNOG ILI DVA DRIJEMANJA ILI KLIMANJA GLAVOM.³

212. PRIČAO NAM JE Abdulah b. Jusuf i kazao da ga je obavijestio Malik prenoseći od Hišama b. Urve, on od svoga oca, a ovaj od Aiše da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

“Kada neko od vas klanjajući zadrijema, neka legne dok mu pospanost ne prestane, jer svaki od vas ukoliko klanja pospan, ne zna, možda, dok želi tražiti oprost, da sam sebe grdi (i proklinje).”

بَابُ هَلْ يُمْضَمُّ مِنَ اللَّبَنِ

٢١١. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ وَقُتَيْبَةُ قَالَا حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ عُقَيْلٍ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُتْبَةَ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ شَرِبَ لَبَنًا فَمَضَمَضَ وَقَالَ إِنَّ لَهُ دَسَمًا تَابَعَهُ يُونُسُ وَصَالِحُ بْنُ كَيْسَانَ عَنِ الزُّهْرِيِّ.

بَابُ الْوُضُوءِ مِنَ النَّوْمِ وَمَنْ لَمْ يَرَمِ النَّعْسَةَ وَالنَّعْسَتَيْنِ أَوْ الْخَفَقَةَ وَضُوءًا

٢١٢. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ إِذَا نَعَسَ أَحَدُكُمْ وَهُوَ يُصَلِّي فَلْيَرْقُدْ حَتَّى يَذْهَبَ عَنْهُ النَّوْمُ فَإِنْ أَحَدَكُمْ إِذَا صَلَّى وَهُوَ نَاعِسٌ لَا يَدْرِي لَعَلَّهُ يَسْتَغْفِرُ فَيَسِبُ نَفْسَهُ.

- preporučljivo je izapirati usta poslije svakog jela i odsraniti između zuba zadržane mrvice hrane. Ovo pranje usta ima veliki higijenski značaj;
- ne treba ponovo uzimati abdest ako se jelo nešto što je spremalo na vatri;
- zajednička ishrana suputnika je dozvoljena. Druželjubivost i udruživanje snaga je Allahova milost i u tom je velika snaga i naprednost zajednice;
- Muhelleb smatra da predstavnik vlasti ima pravo u danima prehrambene krize narediti nakupcima da hranu prodaju po najnormalnijim cijenama;
- hrana se izdaje prvenstveno onima kojima je najpotrebnija i koji su nedovoljno opskrbljeni;
- preporučuje se izapiranje usta iza pijenja mlijeka i drugih sokova čiji bi se ostaci mogli zadržati između zuba ili po krajevima usne šupljine. Analogno gornjem, ruke se peru i prije i poslije jela;
- vojni zapovjednik ima pravo narediti vojnicima da sakupe svoje popudbine kako bi jeli i oni koji nisu sa sobom ponijeli hranu. (prim. rec.)

³ Buhari ovdje navodi tri pojave: san, kunjanje (drijemež) i klimanje glavom kada čovjek zadrijema. Ovim naslovom on želi istaći da spavanje kvari abdest, dok jedan ili dva naleta drijemeža, kao i samo jedno klimanje glave prilikom pospanosti ne kvare abdest. (prim. rec.)

213. PRIČAO NAM JE Ebu-Ma'mer i kazao da mu je pričao Abdul-Varis, ovome Ejjub prenoseći od Ebu-Kilabe, on od Enesa, a ovaj od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao:

“Kada neko od vas zadrijema u namazu, neka odspava, dok ne bude znao što uči.”¹

٢١٣. حَدَّثَنَا أَبُو مَعْمَرٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ حَدَّثَنَا أَيُّوبُ عَنْ أَبِي قَلَابَةَ عَنْ أَنَسٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ إِذَا نَعَسَ أَحَدُكُمْ فِي الصَّلَاةِ فَلْيَنَمْ حَتَّى يَعْلَمَ مَا يَقْرَأُ.

UZIMANJE ABDESTA BEZ POJAVE KOJA KVARI ABDEST

214. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Jusuf, njemu Sufjan prenoseći od Amra b. Amira koji je čuo od Enesa b. Malika, a preko drugog niza pripovjedača – kaže Buhari – pričao nam je Musedded, njemu Jahja prenoseći od Sufjana koji je rekao da mu je ispričao Amr b. Amir prenoseći od Enesa b. Malika, da je kazao:

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, uzimaše abdest za svaki namaz.”

– A kako ste vi radili? – upitah.

Nama je bio dovoljan – rekao je Enes – jedan abdest sve dok ne bi nastalo nešto što bi ga pokvarilo.²

٢١٤. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ عَمْرِو بْنِ عَامِرٍ قَالَ سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ ح قَالَ وَ حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ سُفْيَانَ قَالَ حَدَّثَنِي عَمْرُو بْنُ عَامِرٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَتَوَضَّأُ عِنْدَ كُلِّ صَلَاةٍ قُلْتُ كَيْفَ كُنْتُمْ تَصْنَعُونَ قَالَ يُجْزِي أَحَدَنَا الْوُضُوءُ مَا لَمْ يُحْدَثْ.

1 Iz hadisa se zaključuje:

- pospana osoba treba namaz prekinuti, a potom leći spavati. Po ustajanju iz postelje abdest se ponovo uzima i namaz pravovremeno klanja u prisebnom i trezvenom stanju;
- drijemanje ne kvare abdest, nego samo tvrdo spavanje;
- tekst dove u namazu može biti svaki put raznolik;
- namaz se obavlja skrušeno, prisebno i u trezvenom stanju.

2 Shvaćanja sadržaja gornjeg hadisa su raznolika. Jedna grupa zahirija i šiija smatraju da osoba koja nije putnik mora abdest uzimati za svaki farz-namaz. Ovi se drže još izjave Ebu-Husajba da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, uzimao abdest posebno za svaki obligatni namaz, a samo na dan osvajanja Mekke kao putnik, klanjao pet obligatnih dnevnih namaza s jednim ranije uzetim abdestom. Neki smatraju da je obaveza uzeti abdest za svaki namaz općenito, bilo se na putu ili kod kuće.

Ibrahim Neha'i smatra da se s jednim abdestom može klanjati najviše pet uzastopnih obligatnih namaza. Mišljenje najvećeg dijela islamskih pravnika sva četiri mezheba i većine drugova Allahovog, dželle šanuhu, Poslanika jeste da se abdest ne mora uzimati ponovo ni za kakav slijedeći namaz, sve dok se ne pojavi nešto što kvare ranije uzeti abdest. Ovi se oslanjaju na slovo ajeta koji traži uzimanje abdesta za klanjanje namaza ukoliko se on nema odranije.

Tahavi usvaja gornji hadis napominjući da Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, nije uzimao abdest za svaki namaz zbog toga što je to dužnost, nego samo zato što je to bolje. Tahavi navodi preko Abdullaha b. Omera, radijallahu anhu, da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "... Ko uzme abdest na abdest, Allah mu za to računa deseterostruku nagradu." Zato pobožni uzimaju abdest za svaki namaz posebno, bez obzira što ga imaju odranije.

Tahavi upozorava i na hadis Enesa b. Malika, radijallahu anhu, koji je izjavio da se s jednim abdestom

215. PRIČAO NAM JE Halid b. Mahled, njemu Sulejman b. Bilal, a njemu Jahja b. Seid izjavivši da ga je obavijestio Bušejr b. Jesar, a njega Suvejd b. Nu'mam, i kazao:

– Godine osvojenja Hajbera izašli smo s Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, i kada smo bili na Sahbau, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao je (kao imam) s nama ikindiju, i kada je klanjao zatražio je hranu, pa mu je doneseno samo prženo brašno. Tada smo jeli i pili, a onda je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, ustao da klanja akšam, izaprao (samo) usta i klanjao nam akšam, a nije uzimao (ponovo) abdest.

VELIKI JE GRIJEH NE ČUVATI SE MOKRAĆE

216. PRIČAO NAM JE Osman, njemu Džerir prenoseći od Mensura, on od Mudžahida, a ovaj od Ibni-Abbasa, da je rekao:

– Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, naišao je pokraj jednog zidom ograđenog palmika Medine ili Mekke i čuo glas dviju osoba koje su podvrgnute mučenju u svojim grobovima.

Tada Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: “Podvrgnute su patnji, ali ne zbog nečeg velikog.”³

Potom reče: “Jedan od njih nije se čuvao svoje mokraće, a drugi je prenosio klevetu.” Zatim je zatražio jednu palminu granu, slomio je na dva dijela i na svaki grob stavio po jedan.

٢١٥. حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ مَخْلَدٍ قَالَ حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ بِلَالٍ قَالَ حَدَّثَنِي يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ قَالَ أَخْبَرَنِي بُشَيْرُ بْنُ يَسَارٍ قَالَ أَخْبَرَنِي سُؤَيْدُ بْنُ النُّعْمَانِ قَالَ خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ عَامَ خَيْبَرَ حَتَّى إِذَا كُنَّا بِالصَّهْبَاءِ صَلَّى لَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الْعَصْرَ فَلَمَّا صَلَّى دَعَا بِالْأَطْعِمَةِ فَلَمْ يُؤْتِ إِلَّا بِالسَّوِيقِ فَأَكَلْنَا وَشَرَبْنَا ثُمَّ قَامَ النَّبِيُّ ﷺ إِلَى الْمَغْرِبِ فَمَضْمَضَ ثُمَّ صَلَّى لَنَا الْمَغْرِبَ وَلَمْ يَتَوَضَّأْ.

بَابُ مِنَ الْكِبَائِرِ أَنْ لَا يَسْتَتِرَ مِنْ بَوْلِهِ

٢١٦. حَدَّثَنَا عُثْمَانُ قَالَ حَدَّثَنَا جَرِيرٌ عَنْ مَنْصُورٍ عَنْ مُجَاهِدٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ مَرَّ النَّبِيُّ ﷺ بِحَائِطٍ مِنْ حِيطَانِ الْمَدِينَةِ أَوْ مَكَّةَ فَسَمِعَ صَوْتَ إِنْسَانَيْنِ يُعَذِّبَانِ فِي قُبُورِهِمَا فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ يُعَذِّبَانِ وَمَا يُعَذِّبَانِ فِي كَبِيرٍ ثُمَّ قَالَ بَلَى كَانَ أَحَدُهُمَا لَا يَسْتَتِرُ مِنْ بَوْلِهِ وَكَانَ الْآخَرُ يَمْشِي بِالنَّمِيمَةِ ثُمَّ دَعَا بِجَرِيدَةٍ فَكَسَرَهَا كِسْرَتَيْنِ فَوَضَعَ عَلَى كُلِّ قَبْرٍ مِنْهُمَا كِسْرَةً فَقِيلَ لَهُ يَا رَسُولَ اللَّهِ لِمَ

može klanjati više namaza. Možda je, kaže Tahavi, u prvim danima pojave islama bilo propisano uzimanje abdesta za svaki namaz posebno, a kasnije to derogirano. Na ovu pretpostavku upućuje nas izjava Esme, kćerke Zejda b. Hattaba, da joj je kazivao Ibn-Ebi-Amir:

“Allahov Poslanik naredio je uzimanje abdesta posebno za obavljanje svakog obligatnog namaza, bez obzira da li je vjernik imao abdest odranije ili nije, pa kada je uvidio da je to tegobno izvršavati, naredio je da se pred stupanje u namaz svaki put operu misvakom samo usta.”

– Uzimati abdest za klanjanje svakog namaza jeste vrlina pobožnih, jer se s jednim abdestom može obaviti više namaza.

3 To jest, nije ga se bilo teško kloniti. (prim. rec.)

– Allahov Poslaniče, reklo mu se, zašto si to učinio?

– Možda će im ovo, reče on, olakšati (patnju) dok se one ne osuše.¹

فَعَلْتُ هَذَا قَالَ لَعَلَّهُ أَنْ يُخَفَّفَ عَنْهُمَا مَا لَمْ تَيَسِّرَا
أَوْ إِلَى أَنْ يَيَسِّرَا .

¹ Navedeno poglavlje skreće pažnju na potrebu održavanja čistoće tijela i odijela i van namaza. Ne čuvati se mokraće i drugog izmeta ljudi, ubraja se donekle u velike grijehe i musliman uprljan tom nečistoćom ne može obavljati namaz kao takav i nije pristupačan u ljudskom društvu.

Buhari i Muslim navode da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

– Klonite se sedam upropaštavajućih grijeha!

– Koji su to, Allahov Poslaniče? – upita neko.

– Višeboštvo, bespravno ubijanje ljudi, sihr, jedenje kamate, jedenje imovine siročadi, bježanje iz bojnih redova i potvaranje poštenih muslimanki.

Neki muhaddisi gornjem hadisu još dodaju: ... neposlušnost roditeljima muslimanima i oskvrnuće Svetog hrama – Ka'be.

– Ajni smatra da je veliki grijeh irelevantan pojam. Mali prestup u odnosu na veći izgleda mali, ali je on u odnosu na onaj manji od njega, velik. Ibni-Abbasu, radijallahu anhumu, neko od ashaba je rekao da ima sedam vrsta velikih grijeha, a on mu je odgovorio:

– Da, sedam, pa i sedamdeset.

Zagrobna kazna je stvarnost. To je stav učenjaka ehli-sunneta, dok murdžije, dio muteziliya i haridžija to otvoreno niječu. Belhi i Džubai kažu da će iskušenje u grobu osjetiti svaki čovjek, a stvarno kažnjavanje samo nevjernici i grješnici (fasici). Neke keramije ističu da se duša ne mora povratiti u tijelo umrlog da bi on osjetio bol kazne. Umrli to može osjetiti i bez oživljavanja.

Neke mutezilije, priznavajući zagrobnu kaznu, smatraju da će je umrli osjetiti upravo kao pijanica ili ošamućen čovjek koji primljene udarce osjeti tek kada se otrijezni i dođe k sebi.

Sve ove stavove pobijaju autentični hadisi, a zagrobno kažnjavanje je tjelesno-fizičke prirode i njemu će biti podvrgnuto cijelo tijelo ili neki dijelovi tijela, nakon oživljavanja cijelog tijela ili dijelova tijela.

Njegove bolove i zagrobnu situaciju prisutni ljudi ne mogu uočiti, kao što ne mogu uočiti teško doživljavanje čovjeka koji spavajući sanja strašne snove. Tu moru osjećati samo oni, a mi je saznajemo tek kada nam ispriča kakve je muke pretrpio.

Mokraća čovjeka je nečista. Ukvašenost tijela ili odijela mokraćom čovjeka u promjeru dirhema Ebu-Hanife toleriše, a učenjaci Kufe u vidu kapljica sitnih poput vrhova igle.

Kod učenjaka malikijske škole vrijedi pravilo: Mokraća i izmet ljudi su teška kategorija nečistoće a izmet i mokraća životinja čije je meso po Šerijatu dozvoljeno jesti jesu čisti, dok od životinja čije je meso pokuđeno jesti jesu pokuđeni.

Krv, ma čija ona bila, spada u kategoriju teške nečistoće, izuzimajući malu količinu krvi menstruacije na haljini, koju neke malikije procjenjuju u promjeru dirhema.

Svi učenjaci smatraju da dova upućena umrlom koristi njemu, dok o stizanju sevapa umrlom za učenje Kur'ana ne postoji jedinstven stav. Nevevi i učenjaci šafijske škole drže da je to korist i sevap samo živom.

Čovjeku pripada samo ono što sam smogne i uradi, samo su putevi realizovanja dobra raznoliki: nekada se jedno dobro može učiniti osobno, a nekada posredstvom drugih na koje se učinio izvjestan uticaj. Tako će se odgojena djeca sa zahvalnošću moliti Allahu, dželle šanuhu, za svoje roditelje i odgajatelje. Oni se time odužuju roditeljima za svojevremeno uloženi njihov trud. Molitva potomstva takvih je u krajnjoj liniji i njihova molitva; ona je produkt adekvatan aktivnosti odgajatelja.

Nagrada za podijeljenu milostinju, vakufljenje i druga dobra i za ljude korisna djela, računa se onome na ime koga su učinjena.

U djelima imama i kadije Ebul-Husejna ibni Ferraa, navodi se da je Enes, radijallahu anhu, pitao Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem:

– Allahov Poslaniče, ako mi na ime naših umrlih podijelimo milostinju, obavimo za njih hadž ili se za njih molimo, da li će nagrada za to njima stići?

– Da – odgovorio je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem. Njih to obraduje kao što vas obraduje poklonjen vam pun tanjir (jela).

Odstranjivanje nečistoće poslije obavljene nužde je obligatna dužnost. Podapirati se vodom jeste najidealnije čišćenje i samo u nedostatku vode može se upotrijebiti kamenje i drugo prikladno sredstvo.

O ONOME ŠTO SE (OD HADISA) NAVODI O PRANJU MOKRAĆE

Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, za čovjeka u grobu rekao je: “Nije se čuvao svoje mokraće...” a spomenuo je samo ljudsku mokraću.

217. PRIČAO NAM JE Jakub b. Ibrahim, njemu Isma'il b. Ibrahim rekavši da je njemu ispričao Revh b. Kasim, a njemu Ata b. Ebu-Mejmune prenoseći od Enesa b. Malika, koji je izjavio: “Kada bi Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, izašao zbog svoje prirodne nužde (bilo male ili velike), ja sam mu nosio vodu i on bi se njom oprao.”

218. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Musenna, njemu Muhamed b. Hazim, a njemu A'meš prenoseći od Mudžahida, ovaj od Tavusa, a on od Ibni-Abbasa, koji je izjavio:

– Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, prošao je dva groba i kazao: “Njih dvojica su stvarno na mukama, ali nisu na mukama ni zbog čeg; jedan od njih nije se čuvao mokraće, a što se tiče drugog, on je prenosio klevetu.”

Potom je uzeo svježu granu (palme) slomio je na dvije polovine i po jednu usadio na svaki grob.

– Allahov Poslaniče – upitaše ashabi – zašto si to učinio?

– Možda će im se zbog njih olakšati muke, dok se ne osuše.

Muhammed ibni Musenna je rekao, a i Veki' nam je pričao i kazao:

– Pričao nam je A'meš i rekao: “Čuo sam Mudžahida da isto tako reče: ‘... (nije) se čuvao svoje mokraće.’”

بَاب مَا جَاءَ فِي غَسْلِ الْبَوْلِ

وَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ لِصَاحِبِ الْقَبْرِ كَانَ لَا يَسْتَتِرُ مِنْ بَوْلِهِ وَلَمْ يَذْكُرْ سِوَى بَوْلِ النَّاسِ .

٢١٧. حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ حَدَّثَنِي رَوْحُ بْنُ الْقَاسِمِ قَالَ حَدَّثَنِي عَطَاءُ بْنُ أَبِي مَيْمُونَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا تَبَرَّزَ لِحَاجَتِهِ أَتَيْتَهُ بِمَاءٍ فَيَغْسِلُ بِهِ .

٢١٨. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى قَالَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ خَازِمٍ قَالَ حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ عَنْ مُجَاهِدٍ عَنْ طَاوُسٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ مَرَّ النَّبِيُّ ﷺ بِقَبْرَيْنِ فَقَالَ إِنَّهُمَا لَيُعَذَّبَانِ وَمَا يُعَذَّبَانِ فِي كَبِيرٍ أَمَّا أَحَدُهُمَا فَكَانَ لَا يَسْتَتِرُ مِنَ الْبَوْلِ وَأَمَّا الْآخَرُ فَكَانَ يَمْشِي بِالنَّمِيمَةِ ثُمَّ أَخَذَ جَرِيدَةَ رَطْبَةٍ فَشَقَّهَا نِصْفَيْنِ فَغَرَزَ فِي كُلِّ قَبْرٍ وَاحِدَةً قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ لِمَ فَعَلْتَ هَذَا قَالَ لَعَلَّهُ يُخَفَّفُ عَنْهُمَا مَا لَمْ يَبْسُ وَأَقَالَ مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى وَحَدَّثَنَا وَكِيعٌ قَالَ حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ قَالَ سَمِعْتُ مُجَاهِدًا مِثْلَهُ يَسْتَتِرُ مِنْ بَوْلِهِ .

VJEROVJESNIK, SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM, I PRISUTNI OSTAVILI SU NA MIRU BEDUINA (KOJI JE MOKRIO U DŽAMIJI) DOK NIJE ZAVRŠIO MOKRENJE

بَابُ تَرَكِ النَّبِيِّ ﷺ وَالنَّاسِ الْأَعْرَابِيِّ حَتَّى فَرَغَ مِنْ بَوْلِهِ فِي الْمَسْجِدِ

219. PRIČAONAM JE Musab b. Isma'il i kazao da je njemu ispričao Hemmam, ovoga obavijestio Ishak prenoseći od Enesa b. Malika da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, vidio jednog beduina gdje mokri u džamiji pa je rekao: "Ostavite ga!", a kada je dovršio mokrenje, on je (Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem) zatražio vodu i salio je na pomokreni teren.¹

٢١٩. حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنَا هَمَّامٌ أَخْبَرَنَا إِسْحَاقُ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ رَأَى أَعْرَابِيًّا يَبُولُ فِي الْمَسْجِدِ فَقَالَ دَعُوهُ حَتَّى إِذَا فَرَغَ دَعَا بِمَاءٍ فَصَبَّهُ عَلَيْهِ .

¹ Iz hadisa se zaključuje:

- zemlja uprljana vlažnim izmetom ljudi postaje čista čim se sapere, ukoliko se ta nečistoća ukrije i uvuče u zemlju. Ebu-Hanife smatra da je teren s takvim izmetom čist, tek onda kada se otkopa do dubine do koje je stigla vlaga i odnese ta zemlja (prašina). On to temelji na hadisu koga prenosi Tavus i ostali ashabi: "Jedan se beduin pomokrio u džamiji i ashabi su ga htjeli tući..."
- Pustite ga! – rekao je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem – Uskopajte to mjesto i polijte po njemu jednu kofu vode! Poučavajte ljude, olakšavajte, a ne otežavajte!;
- uprljana kruta stvar postaje čista čim se, po mišljenju nekih šafija, polije vodom i nečist s nje ode. Ebu-Hanife smatra da takav gladak predmet postaje čist kada se još potare tri puta i posuši čistom krpom. U protivnom na njega treba ljevati vodu toliko da nestane svakog traga nečistoće, a potom ga ostaviti da se osuši;
- Po mišljenju nekih šafija uprljanu haljinu pri izapiranju nije nužno cijediti. Pravnici hanefijske škole smatraju da je to pogrešan sud. Tekstil je posebna vrsta materije i on se ne može u cijelosti poređiti sa zamljom i u normalnim uvjetima čisti se izapiranjem zajedno sa cijedenjem. Neki pravници smatraju da zemlja postaje čista ako se nečistoća koja je na njoj ostavi da suši na suncu ili vjetru. Inače, uprljana zemlja isušena samo suncem i zrakom postaje sasvim čista, i na njoj se može klanjati ukoliko se ne primjećuje kakav trag nečistoće;
- džamija se mora čuvati od svake vrste nečistoće. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, u gornjem slučaju pozvao je spomenutog beduina i kazao: "Džamija nije mjesto za mokrenje i vršenje nužde, nego za namaz, zikrullah i učenje Kur'ana." Iz riječi "učenje Kur'ana" razumije se učenje svake za ljude korisne nauke, održavanje predavanja, studiranje i vršenje drugih pobožnosti.
- Šafija, Ibn-Musejjeb, Hasan i Ata dozvoljavaju i spavati u džamiji, kako to navodi Ibn-Munzir, što je po mišljenju Evza'ija pokuđeno.
- Ibni-Abbas, radijallahu anhum, rekao je: "Ne pretvarajte džamije u svoja ležišta!" A drugom prilikom je rekao: "Ako se u džamiji zaspri čekajući nastup namaskog vremena, tada nema grijeha."
- Imam Ahmed dozvoljava putniku prenoćiti u džamiji, ali da je ne koristi kao svoje stalno konačište.
- Dozvoljeno je uzimati abdest u džamiji ako u njoj ima naročito uređeno mjesto vezano kanalizacijom, ili labor da se ne bi voda razlijevala po džamiji.
- Mokrenje u džamiji, pa makar to bilo i u labor, jedni pravници smatraju strogo zabranjenim, a drugi samo pokuđenim činom.
- Dozvoljeno je u džamiji nageti se i sjediti ispruženih ili prekrštenih nogu i ruku;
- svaki musliman dužan je neukog upućivati na dobro, a odvrćati od zla i nepristojnosti;
- od niza ljudskih poroka treba otklanjati prvo one koji su po svom razornom djelovanju štetniji;
- prema neukom svijetu treba biti susretljiv, pažljiv i taktičan i svaki posao uproštavati, a nikako komplicirati;
- zlo treba otklanjati čim se ono primijeti.

POLIJEVANJE VODOM MOKRAĆE U DŽAMIJI

220. PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman i kazao da ga je obavijestio Šu'ajb prenoseći od Zuhrija, njega obavijestio Ubejdullah b. Abdullah b. Utbe b. Mes'ud, da je Ebu-Hurejra rekao:

– Jedan je beduin ustao i pomokrio se u džamiji (Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, u Medini). Svijet je na njega nasrnuo, a Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, reče im: “Ostavite ga, a na njegovu mokraću izlijte vedro vode (ili je rekao: kofu vode)! Poslani ste da samo olakšavate, a niste poslani da otežavate.”

221. PRIČAO NAM JE Abdan i kazao da ga je obavijestio Abdullah, rekavši da je njega obavijestio Jahja b. Seid koji je rekao:

– Čuo sam Enesa b. Malika gdje prenosi od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem..

POLIJEVANJE VODOM MOKRAĆE (POMOKRENOG TERENA)

PRIČAO NAM JE Halid b. Mahled, njemu Sulejman prenoseći od Jahjaa b. Seida koji je izjavio:

– Čuo sam Enesa b. Malika gdje kaže: “Došao je jedan beduin i mokrio u jednom kraju džamije. Svijet ga je (vičući na njega) odgonio, ali im Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, to zabrani i kada je završio svoje mokrenje, Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, naredi da se na to mjesto prolije jedna kofa vode.”

بَابُ صَبِّ الْمَاءِ عَلَى الْبَوْلِ فِي الْمَسْجِدِ

٢٢٠. حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُتْبَةَ ابْنِ مَسْعُودٍ أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ قَالَ قَامَ أَغْرَابِيٌّ فَبَالَ فِي الْمَسْجِدِ فَتَنَاولَهُ النَّاسُ فَقَالَ لَهُمُ النَّبِيُّ ﷺ دَعُوهُ وَهَرِّقُوا عَلَى بَوْلِهِ سَجَلًا مِنْ مَاءٍ أَوْ ذَنْبًا مِنْ مَاءٍ فَإِنَّمَا بُعِثْتُمْ مُبَسِّرِينَ وَلَمْ تُبْعَثُوا مُعَسِّرِينَ .

٢٢١. حَدَّثَنَا عَبْدَانُ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ قَالَ أَخْبَرَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ قَالَ سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ .

بَابُ يَهْرِيقُ الْمَاءَ عَلَى الْبَوْلِ

حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ مَخْلَدٍ قَالَ وَحَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ قَالَ سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ قَالَ جَاءَ أَغْرَابِيٌّ فَبَالَ فِي طَائِفَةِ الْمَسْجِدِ فَزَجَرَهُ النَّاسُ فَتَنَاهَهُمُ النَّبِيُّ ﷺ فَلَمَّا قَضَى بَوْلَهُ أَمَرَ النَّبِيُّ ﷺ بِذَنْبٍ مِنْ مَاءٍ فَأُهْرِيقَ عَلَيْهِ .

MOKRAĆA DJECE (DOJENČADI)

222. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf i kazao da ga je obavijestio Malik prenoseći od Hišama b. Urve, ovaj od svoga oca, a on od Aiše, majke pravovjernih, da je rekla:

“Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, doneseno je jedno muško dijete (dojenče) i ono mu se pomokrilo na odjeću, pa je on zatražio vodu i izlio je po toj mokraći.”¹

بَابُ بَوْلِ الصَّبْيَانِ

٢٢٢. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ أَنَّهَا قَالَتْ أَتَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بَصِيًّا فَقَالَ عَلَى ثَوْبِهِ فَدَعَا بِمَاءٍ فَاتَّبَعَهُ إِيَّاهُ

¹ Po mišljenju učenjaka šafijske škole predmet koga dojenče umokri ne treba izapirati nego samo polit vodom. Nevevi tvrdi da nema spora među pravnicima o nečistoći dječije mokraće, nego samo o metodama čišćenja umokrenog predmeta. Tri su osnovna stanovišta pravnika šafijskog pravca, i to:

- a) mokraća muškog dojenčeta može se očistiti škropljenjem (polijevanjem) vode po površini umokrenog predmeta, dok mokraća djevojčice odstranjuje se pranjem umokrenog predmeta kao i svaka druga nečist;
- b) površina koju je umokrilo muško ili žensko dojenče čisti se samo polijevanjem vodom;
- c) predmet koji je umokrilo dojenče, mora se izapirati vodom.

Šafija, Ahmed, Ishak i Ebu-Sevr svoj stav, da je mokraća muškog dojenčeta čista, a mokraća ženskog djeteta nečista, dokazuju ovim hadisom: “Predmet koji je umokrilo žensko dojenče čisti se pranjem (izapiranjem), a onaj koji je umokrilo muško dojenče polijevanjem” i hadisom: “Izapiranje predmeta vrši se samo zbog mokraće ženskog djeteta, a umokrenost od muškog djeteta samo se polije vodom.”

Ebu-Hanife i Malik ne čine nikakvu razliku među predmetima umokrenim od muškog i ženskog dojenčeta. Ovo mišljenje zastupaju još: Ibrahim Neha'i, Seid b. Musejjeb, Sufjan Sevr i Hasen b. Hajj. Ovi priznaju vjerodostojnost izraza u navedenim hadisima “nedhun”, “sabun”, a ponekad i reššun”, koji znače “škropiti i polijevati” vodom umokreno mjesto. Međutim, ove izraze Arapi ponekad upotrebljavaju u značenju “gaslun”, tj. “prati i izapirati”. To potvrđuju i mnogi hadisi. Ebu-Davud u svom Sunenu i Buhari u svom Sahihu navode da je Mikdad b. Esved, radijallahu anhu, po nagovoru Alije, radijallahu anhu, pitao Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, šta treba raditi poslije pojave mezije.

– Kada se to nekom od vas desi, neka površinu otvora spolnog organa “nedh” učini, tj. opere, a potom uzme abdest – odgovorio je.

Muslim, prenoseći isti slučaj u svom Sahihu umjesto izraza “nedhun” upotrijebio je riječ “gaslun”, koja znači oprati, i time jasno potvrdio stav pravnika hanefijske škole.

I izraz “reššun” ima često značenje “prati”. To su šira značenja tih izraza, pa je sigurnije i logičnije primjenjivati ih u tom širem smislu.

223. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf i kazao da ga je obavijestio Malik prenoseći od Ibn-Šihaba, ovaj od Ubejdullaha b. Abdullaha b. Utbe, on od Umme-Kajs bint Mihsana, da je ona svoga malog sinčića, koji nije još jeo hranu (mimo mlijeka), donijela Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, posadio ga je na svoje krilo i ono mu se pomokrilo na odjeću. Tada je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, zatražio vodu i polio to mjesto, a nije ga ispirao.²

٢٢٣. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُتْبَةَ عَنْ أُمِّ قَيْسٍ بِنْتِ مُحْصِنٍ أَنَّهَا أَتَتْ بِابْنٍ لَهَا صَغِيرٍ لَمْ يَأْكُلِ الطَّعَامَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَأَجْلَسَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي حَجْرِهِ فَبَالَ عَلَى ثَوْبِهِ فَدَعَا بِمَاءٍ فَغَسَّاهُ وَلَمْ يَغْسِلْهُ.

MOKRENJE STOJEĆI I ČUČEĆI

224. PRIČAO NAM JE Adem, njemu Šu'be prenoseći od A'meša, ovaj od Ebu-Vaila, a on od Huzejfe, koji je rekao: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, približio se gomili smetlišta (nekih ljudi), pomokrio se stojeći i potom zatražio vodu. Ja sam mu donio vodu i on je uzeo abdest."³

بَابُ الْبَوْلِ قَائِمًا وَقَاعِدًا

٢٢٤. حَدَّثَنَا آدَمُ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ الْأَعْمَشِ عَنْ أَبِي وَائِلٍ عَنْ حُذَيْفَةَ قَالَ أَتَى النَّبِيَّ ﷺ سُبَّاطَةَ قَوْمٍ فَبَالَ قَائِمًا ثُمَّ دَعَا بِمَاءٍ فَجِئَتْهُ بِمَاءٍ فَتَوَضَّأَ.

2 Iz hadisa se zaključuje:

- kakav je tretman mokraće dojenčeta;
- samilost i prijaznost prema djeci je islamska vrlina. – Ko nema samilosti prema mladim, taj ne spada među nas – kaže Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem;
- preporučljivo je odnijeti novorođenče iskusnom i pobožnom čovjeku da mu nadije ime i roditeljima dade potrebne savjete o ishrani, odgoju i tome slično.

3 Iz hadisa se zaključuje:

- mokriti se može čučajući, a i stojeći. Po mišljenju Malika pokuđeno je mokriti stojeći ako postoji mogućnost da se čovjek ispršće. Stav većine učenjaka je da je pokuđeno mokriti stojeći bez opravdanog razloga. Oni tvrde da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, u gornjem slučaju mokrio stojeći samo zato što nije mogao čučnuti zbog mnogog đubreta, i želio se očuvati štrcanja mokraće.

Ibni-Munzir je izjavio: "Meni je priyatnije mokrenje čučajući, a dozvoljeno je to činiti i stojeći."

Aiša, radijallahu anha, rekla je Esvedu: "Ko ti god bude pričao da je Muhammed mokrio stojeći, nemoj mu vjerovati, jer sam ga ja vidala da mokri čučajući."

Abdullah b. Omer, radijallahu anhu, kaže da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, vidio Omera, radijallahu anhu, gdje mokri stojeći, pa mu je rekao: "Omere, ne mokri stojeći!" i Omer se nije više nikada pomokrio stojeći.

I jedan i drugi stav ima svoje opravdanje vezano za mogućnost čovjeka:

- dozvoljeno je mokriti u blizini naselja.

MOKRENJE U BLIZINI SAPUTNIKA ZAKLONIVŠI SE ZA ZID

225. PRIČAO NAM JE Osman b. Ebu-Šejbe, njemu Džerir prenoseći od Mensura, ovaj od Ebu-Vaila, a on od Huzejfe, koji je rekao:

“Kao da sada gledam sebe i Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, kako idemo i on se približi gomili nečijeg smetlja iza ograde (zida). Tu je stao kao što bi to učinio i svaki od vas i pomokrio se. Ja sam se od njega odstranio, a on mi pokaza da dođem. Ja sam došao i stajao iza njega dok je on završio (mokrenje).”¹

MOKRENJE POKRAJ SMETLJA

226. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Ar'ara, njemu Šu'be prenoseći od Mensura, ovaj od Ebu-Vaila, koji je rekao:

“Ebu-Musa Eš'ari bijaše veoma oprezan i strog kod mokrenja i govoraše da su Izraelićani, ako bi palo mokrać na njihovu haljinu, odsjecali taj (umokreni dio).”

Huzejfe je izjavio: “Kamo sreće da se on, tj. Ebu-Musa Eš'ari suzdržao, tj. da nije bio toliko strog. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prišao je smetljištu nekih ljudi i pomokrio se stojeći.”²

بَابُ الْبَوْلِ عِنْدَ صَاحِبِهِ وَالذَّسْتَرِ بِالْحَائِطِ

٢٢٥. حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ قَالَ حَدَّثَنَا جَرِيرٌ عَنْ مَنْصُورٍ عَنْ أَبِي وَائِلٍ عَنْ حُذَيْفَةَ قَالَ رَأَيْتُنِي أَنَا وَالنَّبِيُّ ﷺ نَتَمَاشَى فَآتَى سُبَّاطَةَ قَوْمٍ خَلْفَ حَائِطٍ فَقَامَ كَمَا يَقُومُ أَحَدُكُمْ فَبَالَ فَأَنْتَبَذْتُ مِنْهُ فَأَشَارَ إِلَيَّ فَجِئْتُهُ فَقُمْتُ عِنْدَ عَقِبِهِ حَتَّى فَرَغَ.

بَابُ الْبَوْلِ عِنْدَ سُبَّاطَةِ قَوْمٍ

٢٢٦. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَرُورَةَ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ مَنْصُورٍ عَنْ أَبِي وَائِلٍ قَالَ كَانَ أَبُو مُوسَى الْأَشْعَرِيُّ يُشَدِّدُ فِي الْبَوْلِ وَيَقُولُ إِنَّ بَنِي إِسْرَائِيلَ كَانَ إِذَا أَصَابَ ثَوْبَ أَحَدِهِمْ قَرَضَهُ فَقَالَ حُذَيْفَةُ لَيْتَهُ أَمْسَكَ أَتَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ سُبَّاطَةَ قَوْمٍ فَبَالَ قَائِمًا.

¹ Iz hadisa se zaključuje:

– pri mokrenju treba stati za zaklon pa makar to bilo iza svoga druga.

² Ebu-Musa Eš'ari je priznati islamski apologetičar. On se čuvao od štrcanja mokrać toliko da je sobom nosao bočicu za mokrenje. Jednom idući putem, ugleda nekog čovjeka gdje mokri stojeći, i reče mu: “Teško tebi, što nisi čučnuo!” Potom je ispričao praksu Izraelićana i produžio put. On se striktno pridržavao sadržaja hadisa, zabilježenog po Ebu-Davudu, da je Abdur-Rahman b. Hasan rekao:

– Ja i Amr b. As došli smo Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem. On je izašao s jednom zdjelom, sklonio se i mokrio u nju.

– Gle, mokri kao žena! – rekli smo.

On je to čuo, pa im reče: “Znate li čime su Musa i Izraelićani bili zaduženi? Oni su morali sjeći onaj dio odjeće koji bi uprskali mokraćom, i ko to nije činio bio je u svom grobu kažnjavao.”

PRANJE KRVI

227. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Musenna, njemu Jahja prenoseći od Hišama, a njemu je pričala Fatima prenoseći od Esme, koja je rekla:
– Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, došla je jedna žena i pitala: “Reci mi, kada nekoj od nas krv menstruacije dospije na odjeću, šta će raditi?”
– Istrljat će je, zatim će je oprati vodom i sabliti, a potom u njoj klanjati – rekao je on.³

228. PRIČAO NAM JE Muhamed b. Selam i kazao da mu je ispričao Ebu-Muavije, njemu Hišam b. Urve prenoseći od svoga oca, a on od Aiše koja je rekla:
– Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, došla je Fatima bint Ebu-Hubejš i pitala:
“Allahov Poslaniče, ja sam žena s vanrednim odljevom i nikako nisam čista, pa da li ću izostavljati namaze?”
Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odgovorio je: “Nemoj, to je krv kapilara, a nije menstruacija. Kada ti se pojavi menstruacija nemoj klanjati namaz, kada prestane, operi (okupaj se) krv sa sebe i onda klanjaj!”
– Moj otac je, kaže (Hišam b. Urve), još prenio:
“Zatim, uzimaj abdest za svaki namaz sve dok ne nastupi to vrijeme (menstruacije)!”⁴

بَابُ غَسْلِ الدَّمِ

٢٢٧. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ هِشَامٍ قَالَ حَدَّثَنِي فَاطِمَةُ عَنْ أَسْمَاءَ قَالَتْ جَاءَتِ امْرَأَةُ النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَتْ أَرَأَيْتَ إِحْدَانَا تَحِيضُ فِي الثَّوْبِ كَيْفَ تَصْنَعُ قَالَ تَحْتَهُ ثُمَّ تَقْرُصُهُ بِالْمَاءِ وَتَنْضَحُهُ وَتُصَلِّي فِيهِ .

٢٢٨. حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ هُوَ ابْنُ سَلَامٍ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ جَاءَتْ فَاطِمَةُ بِنْتُ أَبِي حُبَيْشٍ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي امْرَأَةٌ أُسْتَحَاضُ فَلَا أَطْهَرُ أَفَادْعُ الصَّلَاةَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لَا إِنَّمَا ذَلِكَ عِرْقٌ وَلَيْسَ بِحَيْضٍ فَإِذَا أَقْبَلَتْ حَيْضَتُكَ فَدَعِيَ الصَّلَاةَ وَإِذَا أَذْبَرَتْ فَاغْسِلِي عَنْكَ الدَّمَ ثُمَّ صَلِّي قَالَ وَقَالَ أَبِي ثُمَّ تَوَضَّعِي لِكُلِّ صَلَاةٍ حَتَّى يَجِيءَ ذَلِكَ الْوَقْتُ .

3 Voda je najpodesnije sredstvo za čišćenje svega, a naročito tekstila. Šafija smatra da se i najmanja količina krvi mora oprati vodom, dok Ebu-Hurejra, radijallahu anhu, drži da jedna ili dvije kapi krvi ne ometaju obavljanje namaza. Ibn-Vehb smatra da nema razlike između male i velike količine menstrualne krvi, i sve je to poput drugih nečisti, za razliku od ostale krvi.

Ibni-Omer, radijallahu anhuma, istisnuo je bubuljicu na licu iz koje je izašla kap krvi koju je on samo prstom odstranio i odmah klanjao.

Alija i Ibni-Mes'ud, radijallahu anhuma, smatraju da krv razlivena u promjeru dirhema ne smeta obavljanju namaza, što prihvaćaju i pravnici hanefijske škole.

Prolivena krv je nečista i ona se mora s predmeta potpuno odstraniti bez obzira na način čišćenja i broj ispiranja. Opranu ukrvavljenu površinu treba obliti, pa tek onda predmet koristiti.

4 Iz hadisa se zaključuje:

– dozvoljeno je ženi tragati za naukom i pričati s muškarcima u vezi s vjerskim pitanjima;

SAPIRANJE I ISTIRANJE SPERME I PRANJE ŽENINE SEKRECIJE

229. PRIČAO NAM JE Abdan i kazao da ga je obavijestio Abdullah b. Mubarek, rekavši da je njega obavijestio ‘Amr b. Mejmun Džezeri prenoseći od Sulejmana b. Jesara, a ovaj od Aiše, koja je rekla:

“Ja sam s odjeće Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, sapirala (trag) nečistoće (dženabet) i on bi izlazio na namaz, a mokrina od vode bijaše na njegovom odijelu.”¹

230. PRIČAO NAM JE Kutejbe, njemu Jezid, a njemu Amr, tj. Ibn-Mejmun, prenoseći od Sulejmana b. Jesara koji je kazao: “Čuo sam Aišu...”, a preko drugog niza prenosilaca pričao nam je Musedded, njemu Abdul-Vahid, a njemu ‘Amr b. Mejmun prenoseći od Sulejmana b. Jesara koji kaže:

Pitao sam Aišu za spermu koja padne na odjeću.

– Ja sam je – rekla je ona – sapirala s odjeće Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i on bi izlazio na namaz, a na njegovom odijelu kao trag pranja bijahu ostaci vode.

بَابُ غَسْلِ الْمَنِيِّ وَفَرْكِهِ وَغَسْلِ مَا يُصِيبُ مِنَ الْمَرْأَةِ

٢٢٩. حَدَّثَنَا عَبْدَانُ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ قَالَ أَخْبَرَنَا عَمْرُو بْنُ مَيْمُونٍ الْجَزَرِيُّ عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ يَسَارٍ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ كُنْتُ أَغْسِلُ الْجَنَابَةَ مِنْ ثَوْبِ النَّبِيِّ ﷺ فَيَخْرُجُ إِلَى الصَّلَاةِ وَإِنْ بَقِيَ الْمَاءُ فِي ثَوْبِهِ .

٢٣٠. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ قَالَ حَدَّثَنَا يَزِيدُ قَالَ حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ مَيْمُونٍ عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ يَسَارٍ قَالَ سَمِعْتُ عَائِشَةَ ح وَ حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ قَالَ حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ مَيْمُونٍ عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ يَسَارٍ قَالَ سَأَلْتُ عَائِشَةَ عَنِ الْمَنِيِّ يُصِيبُ الثَّوْبَ فَقَالَتْ كُنْتُ أَغْسِلُهُ مِنْ ثَوْبِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَيَخْرُجُ إِلَى الصَّلَاةِ وَآثَرُ الْغَسْلِ فِي ثَوْبِهِ بَقِيَ الْمَاءُ .

– žena s menstruacijom ne može klanjati. S istekom menstruacije, žena se mora okupati nastupom prvog namaskog vremena i taj namaz klanjati. Odgađanje kupanja nije dozvoljeno.

Osoba s krvarenjem u jednom cijelom namaskom vremenu, uzima abdest nastupom svakog sljedećeg namaskog vremena i s njim vrši sve vjerske obrede u tom vremenu. Istekom toga namaskog vremena gubi se uzeti abdest.

¹ U hadisu doslovno stoji da je Aiša sapirala dženabet... Dženabet ili džunupluk je stanje duhovne, nematerijalne nečistoće. Na Kermanijevu dilemu da je dženabet duhovna nečistoća i kako se onda može prati, Ajni je odgovorio da je riječ *trag* ili *posljedica* ispuštena i da se misli na trag ili posljedicu dženabeta. Moguće je i da se radi o metafori ili da je Aiša pod pojmom dženabet mislila na spermu. (prim. rec.)

Vlažna sperma odstranjuje se ispiranjem a suha može i istiranjem.

Iz hadisa se još zaključuje:

– materija poluciranja je nečista;

– u prenošenju nauke drugima, treba se angažovati i muško i žensko, te da supruga ukazuje bračne uslužnosti svome mužu.

SAPIRANJE SEKRECIJE EJAKULIRANJA I NEČEG DRUGOG A TRAG TOGA NE IŠČEZNE

231. PRIČAO NAM JE Musa b. Ismail Minkari, njemu Abdul-Vahid, a njemu Amr b. Mejmun, koji je izjavio:

– Pitao sam Sulejmana b. Jesara za odjeću na koju padne sperma, a on reče da je Aiša kazala: “Sapirala sam je (tj. spermu) s odjeće Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i on je izlazio na namaz, a na njegovoj odjeći kao trag pranja bijahu ostaci vode.”

232. PRIČAO NAM JE Amr b. Halid, njemu Zuhejr, a njemu Amr b. Mejmun b. Mihran prenoseći od Sulejmana b. Jesara, a on od Aiše, da je ona sapirala spermu s odjeće Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, i “ja sam” – kaže ona – “vidjela na odjeći trag, ili tragove (vode).”

MOKRAĆA DEVE, KRUPNE I SITNE STOKE I NJIHOVI OBORI

Ebu-Musa je klanjao u Darul-Beridu i đubrištu, a sa strane mu je bila pustinja. Potom je rekao: “Ovdje ili tamo (vani) jednako je.”²

بَابُ إِذَا غَسَلَ الْجَنَابَةَ أَوْ غَيْرَهَا فَلَمْ يَذْهَبْ أَثَرُهُ

٢٣١. حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ الْمُنْقَرِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ قَالَ حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ مَيْمُونٍ قَالَ سَأَلْتُ سُلَيْمَانَ بْنَ يَسَارٍ فِي الثَّوْبِ تُصَيِّهُ الْجَنَابَةُ قَالَ قَالَتْ عَائِشَةُ كُنْتُ أَغْسِلُهُ مِنْ ثَوْبِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ثُمَّ يَخْرُجُ إِلَى الصَّلَاةِ وَأَثَرُ الْغَسْلِ فِيهِ بَقْعُ الْمَاءِ.

٢٣٢. حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ خَالِدٍ قَالَ حَدَّثَنَا زُهَيْرٌ قَالَ حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ مَيْمُونٍ بْنِ مِهْرَانَ عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ يَسَارٍ عَنْ عَائِشَةَ أَنَّهَا كَانَتْ تَغْسِلُ الْمَنِيَّ مِنْ ثَوْبِ النَّبِيِّ ﷺ ثُمَّ أَرَاهُ فِيهِ بُقْعَةً أَوْ بُقْعًا.

بَابُ أَبْوَالِ الْإِبِلِ وَالْدَّوَابِّ وَالْغَنَمِ وَمَرَابِضِهَا

وَصَلَّى أَبُو مُوسَى فِي دَارِ الْبَرِيدِ وَالسَّرْقِينِ وَالْبَرِيَّةِ إِلَى جَنْبِهِ فَقَالَ هَا هُنَا وَثُمَّ سَوَاءٌ.

² Darul-Berid je mjesto u Kufi u kojem su odsjedali glasnici koje je halifa slao namjesnicima. Ebu-Musa el-Eš'ari je bio emir Kufe u vrijeme halife Omera i Osmana (radijallahu anhum). Riječ es-sirkin (đubrište) neki čitaju s kesrom na kraju i u tom smislu je gornja rečenica prevedena. Drugi, pak, ovu riječ čitaju s dammom na kraju i u tom slučaju prijevod bi glasio: “Ebu-Musa je klanjao u Darul-Beridu, a đubrište i pustinja su mu bili sa strane.” Ovim naslovom Buhari ističe svoj stav da je mokraćna životinja čije se meso može jesti čista i da se može klanjati u oborima životinja. Sva tri komentatora Buharijevog Sahiha se ne slažu s njim i to ovaj slučaj tumače na razne načine, a jedno objašnjenje je da je to bio stav Ebu-Musaa, a da su ostali ashabi imali suprotan stav. Buharijin stav podupire i šejh Bin-Baz u redakturi Fethul-Barija, 1/401. (prim. rec.)

233. PRIČAO NAM JE Sulejman b. Harb, njemu Hammad b. Zejd prenoseći od Ejžuba, ovaj od Ebu-Kilabe, a on od Enesa b. Malika, koji je kazao:

– Došli su neki ljudi iz plemena Ukla (ili Urejne) i prezirali Medinu (zbog pobolijevanja), pa ih je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, poslao da idu (devama muzarama) i da piju njihovu mokraću i mlijeko. Oni su tamo otišli, i kada su se opravili ubili su čobana i stoku potjerali sa sobom. Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, za njima je poslao (potjeru). Kada se odanilo, dovedeni su i on je naredio pa su im odsječene ruke i noge, a oči iščupane (ugrijanim željezom) i bačeni su u Haru (crni kamenjar). Tražili su vode, ali im se ona nije davala.

Ebu-Kilabe je rekao: “Oni su krali, ubijali i nakon vjerovanja povratili se u nevjersto i ratovali protiv Allaha i Njegova Poslanika.”¹

٢٣٣. حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ قَالَ حَدَّثَنَا
حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ أَبِي قَلَابَةَ عَنْ أَنَسِ
ابْنِ مَالِكٍ قَالَ قَدِمَ أَنَسٌ مِنْ عُكْلٍ أَوْ عُرَيْنَةَ
فَاجْتَوُوا الْمَدِينَةَ فَأَمَرَهُمُ النَّبِيُّ ﷺ بِلِقَاحٍ وَأَنْ
يَشْرَبُوا مِنْ أَبْوَاهَا وَأَلْبَانِهَا فَانْطَلَقُوا فَلَمَّا صَحُّوا
قَتَلُوا رَاعِي النَّبِيِّ ﷺ وَاسْتَأْفَوْا النَّعَمَ فَجَاءَ الْخَبَرُ
فِي أَوَّلِ النَّهَارِ فَبَعَثَ فِي آثَارِهِمْ فَلَمَّا ارْتَفَعَ النَّهَارُ
جِيءَ بِهِمْ فَأَمَرَ فُتِّحَ أَيْدِيهِمْ وَأَرْجُلُهُمْ وَسُمِرَتْ
أَعْيُنُهُمْ وَأُلْقُوا فِي الْحَرَّةِ يَسْتَسْقُونَ فَلَا يُسْقَوْنَ
قَالَ أَبُو قَلَابَةَ فَهَؤُلَاءِ سَرَقُوا وَقَتَلُوا وَكَفَرُوا بَعْدَ
إِيمَانِهِمْ وَحَارَبُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ .

234. PRIČAO NAM JE Adem, njemu Šu‘be i rekao da ga je obavijestio Ebu-Tejjah Jezid b. Humejd prenoseći od Enesa, koji je izjavio; “Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjaše, prije nego je bila sagrađena (njegova) džamija, u oborima stoke.”

٢٣٤. حَدَّثَنَا آدَمُ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ أَخْبَرَنَا أَبُو
الْتَّيَّاحِ يَزِيدُ بْنُ مُهْمِدٍ عَنْ أَنَسٍ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ
يُصَلِّي قَبْلَ أَنْ يُبْنَى الْمَسْجِدُ فِي مَرَابِضِ الْغَنَمِ .

1 O vremenu u kojem se desio konkretni zločin, kao i o broju učesnika postoje različite predaje. El-Vakidi navodi da je to bilo u ševvalu, 6. godine po Hidžri. Oni su, primivši islam, nastanili se u Medini, ali su pod uticajem gradske vrućine i nove klime oboljeli i molili Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, da idu za stadom među čobane. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, uputio ih je do krda od 15 deva islamske zajednice koje su bile na ispaši u okolini mjesta Kuba, 6 milja daleko od Medine.

Oni su tamo ozdravili i jednog ranog jutra napali pastira Jesara, oslobođenog roba Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, mljekara i još jednog njegovog druga, koji im je umakao u Medinu živ i cijeli slučaj obznanio. Oni su Jesaru odsjekli jednu nogu i ruku, a u jezik i oči nazabadali trnja od čega je brzo i umro i stado potjerali svojim plemenima. Potjera od 20 muslimana na čelu sa Seidom b. Zejdom ili Kerzom b. Džabirom stigla ih je, pohvatala i dovela pred Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem. Po izvršenoj kazni bačeni su na užareni pijesak, pa su zemlju i kamenje zubima izvaljivali i glave sklanjali od sunčane pripeke sve dok nisu umrli.

Iz hadisa se još zaključuje;

- svaka bolest ima svoj lijek i treba ga maskimalno koristiti;
- borba i ratovi vode se izvan gradova i naselja. Ratovati u naseljima Ebu-Hanife ne dozvoljava, dok Malik i Šafi‘i dozvoljavaju;
- dozvoljeno je agresora egzemplarno kazniti, ako će to biti drugima primjer za ugled;
- otpadniku od vjere (murtedd) ne nudi se mogućnost pokajanja.

O NEČISTIMA KOJE UPADNU U MASLO ILI VODU

Zuhri kaže: “Voda nije nečista sve dok joj se ne promijeni ukus, miris ili boja.”

Hammad je izjavio: “Vodi ne šteti perje uginule životinje.”

Za kosti uginule (životinje), kao slona i slično Zuhri kaže: “Zapamtio sam neke od minulih učenjaka da su se češljali (češljom) od njih, a s mašću iz njih mazali i nisu smatrali da je to loše (griješ).”

Ibni-Sirin i Ibrahim kazali su: “Nema štete trgovati sa slonovom kosti.”²

235. PRIČAO NAM JE Ismail, njemu Malik prenoseći od Ibni-Šihaba Zuhrija, on od Ubejdullaha b. Abdullaha, ovaj od Ibni-Abbasa, (a on opet) od Mejmune da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, upitan za miša koji je upao u maslo.

– Izbacite ga i ono oko njega – rekao je – i to sve bacite, i tada jedite (ostatak) svoga masla!

236. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah, njemu Ma'n, a njemu Malik prenoseći od Ibni-Šihaba, ovaj od Ubejdullaha b. Abdullaha b. Utbe b. Mes'uda, on od Ibni-Abbasa, a ovaj (opet) od Mejmune da su Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, pitali za miša koji je upao u maslo.

بَابُ مَا يَقَعُ مِنَ النَّجَاسَاتِ فِي السَّمَنِ وَالْمَاءِ

وَقَالَ الزُّهْرِيُّ لَا بَأْسَ بِالْمَاءِ مَا لَمْ يُغَيِّرْهُ طَعْمٌ
أَوْ رِيحٌ أَوْ لَوْنٌ وَقَالَ حَمَّادٌ لَا بَأْسَ بِرَيْشِ الْمَيْتَةِ
وَقَالَ الزُّهْرِيُّ فِي عِظَامِ الْمَوْتَى نَحْوَ الْفِيلِ وَغَيْرِهِ
أَدْرَكْتُ نَاسًا مِنْ سَلَفِ الْعُلَمَاءِ يَمْتَشِطُونَ بِهَا
وَيَدَّهِنُونَ فِيهَا لَا يَرَوْنَ بِهِ بَأْسًا وَقَالَ ابْنُ سِيرِينَ
وَإِبْرَاهِيمُ وَلَا بَأْسَ بِتِجَارَةِ الْعَاجِ .

٢٣٥. حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكٌ عَنْ
ابْنِ شِهَابٍ الزُّهْرِيُّ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ
ابْنِ عَبَّاسٍ عَنْ مَيْمُونَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ سُئِلَ
عَنْ فَاَرَةٍ سَقَطَتْ فِي سَمْنٍ فَقَالَ اَلْقُوهَا وَمَا
حَوْلَهَا فَاطْرَحُوهُ وَكُلُوا سَمْنَكُمْ .

٢٣٦. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنَا مَعْنٌ
قَالَ حَدَّثَنَا مَالِكٌ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ
ابْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُتْبَةَ بْنِ مَسْعُودٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ
عَنْ مَيْمُونَةَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ سُئِلَ عَنْ فَاَرَةٍ سَقَطَتْ

2 Izjava Muhammeda Zuhrije temelji se na brojnim Muhammedovim, sallallahu alejhi ve sellem, izjavama, a posebno na: “Vodu ne pogani nikakva stvar sve dok ona ne ovlada njenim mirisom, ukusom ili bojom.” Hammadova i Zuhrijina izjava ukazuje da vodu ne pogani perje ptica i pernate živine, bez obzira da li im se meso jede ili ne jede, te kosti slona i ostalih životinja čije meso ne jedemo. Po mišljenju pravnika hanefijske škole čisti su: rogovi, zubi, kosti, kopito, papci, kostrijet, vuna, griva i slično pod uvjetom da na njima nema krvi. Kost, rogovi, papci, kopito i zubi krepanih životinja su nečisti prema mišljenju Hasana Basrije, Malika, Ahmeda i Ishaka, a dlaka, vuna, kostrijet i perje su čisti predmeti. Šafija opet sve gore nabrojene ostatke uginulih životinja smatra nečistim, izuzev dlake. Pravници hanefijske škole imaju podijeljeno mišljenje u vezi s korištenjem ostataka uginulog slona. Imam Muhammed ne dozvoljava trgovati kostima uginulog slona niti koristiti njegovu štavljenu kožu, dok Ebu-Hanife i Ebu-Jusuf to odobravaju.

– Izvadite ga i ono oko njega, i to bacite! – odgovorio je

Ma'n je izjavio: “Ovaj hadis pričao nam je Malik toliko puta da ne mogu izbrojiti, prenoseći ga uvijek od Ibni-Abbasa, a on od Mejmune.”¹

237. PRIČAO NAM JE Ahmed b. Muhammed i kazao da ga je obavijestio Abdullah, ovog Ma'mer prenoseći od Hemmama b. Munebbiha, on od Ebu-Hurejre, a ovaj od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao:

“Svaka rana koju je musliman zadobio na Allahovom putu bit će na Kijametskom danu onakva kakva je bila kada je probodena i teći će krvlju, boja će joj biti boja obične krvi, a miris poput mirisa mošusa.”²

فِي سَمْنٍ فَقَالَ خُذُوهَا وَمَا حَوْلَهَا فَاطْرَحُوهُ قَالَ
مَعْنُ حَدَّثَنَا مَالِكٌ مَا لَا أَحْصِيهِ يَقُولُ عَنِ ابْنِ
عَبَّاسٍ عَنْ مَيْمُونَةَ .

٢٣٧. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ
قَالَ أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ عَنْ هَمَّامِ بْنِ مُنَبِّهٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ
عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ كُلُّ كَلِمٍ يُكَلِّمُهُ الْمُسْلِمُ فِي سَبِيلِ
اللَّهِ يَكُونُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ كَهَيْئَتِهَا إِذْ طُعِنَتْ تَفْجَرُ
دَمًا لَلْوُنْ لَوْنُ الدَّمِ وَالْعَرَفُ عَرَفُ الْمُسْكِ .

1 Iz hadisa se zaključuje:

– uginulog miša i sličnu životinju u čvrstom maslu, medu, pekmezu i sličnim živežnim namirnicama treba izbaciti zajedno s materijom oko njih sve dokle je mogla doprijeti njihova prljavština, a ostatak se može koristiti za ishranu; ukoliko ugiñe u posve rijetkoj tekućini, ona u cijelosti postaje nečista i ne može se koristiti.

2 Ajni kod ovog hadisa navodi mnoga mišljenja o tome koja je moguća veza između naslova poglavlja i ovog hadisa i zašto ga je Buhari naveo baš ovdje? Na kraju on donosi svoj zaključak da kako nečisti koje dospiju u vodu čine vodu nečistom jer se promijenila njena karakteristika, tako je i on naveo sličan primjer promjene karakteristike krvi šehida. Krv je nečist, ali se promijenila postizanjem šhadeta. Analogno gornjem prolivena krv čovjeka na Allahovom putu postaje čista i ona se s njega ne sapire; ona će kasnije šehidu služiti kao čast i legitimacija na zboru Sudnjeg dana. Ranije svojstvo šehidske krvi u skladu sa zakonom budućeg svijeta i života izmijenit će se u prijatni miris mošusa, i kao takva bit će prijatna i čista.

Iz hadisa se još zaključuje:

– krv vjernika poginulog u ime Allaha, dželle šanuhu, bit će na Sudnjem danu dokaz terora nasilnika, a požrtvovanosti i stradanja vjernika;
– krv šehida privlačit će pažnju na Mahšeru i zato ne treba sapirati njegovu krv. Šehid se sahranjuje s tom krvlju i odjećom u kojoj je poginuo bez kupanja;
– zadobivene rane služit će šehidu na Sudnjem danu kao znak njegovog nesebičnog rada i sagorijevanja za Allahovu riječ.

O MOKRENJU U STAJAĆU VODU

238. PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman i kazao da ga je obavijestio Šu‘ajb, njega Ebuz-Zinad, da mu je ispričao Abdur-Rahman b. Hurmuz A‘redž da je čuo Ebu-Hurejru, a on Vjerovjesnika, gdje govori: “Mi smo posljednji (na ovom), a prvi (na budućem) svijetu.”

239. Preko istog niza pripovjedača ovoga hadisa preneseno je:

“Neka niko od vas (ni u kom slučaju) ne mokri u stajaću vodu, koja ne otječe, a da se potom u njoj kupa!”³

بَابُ الْبَوْلِ فِي الْمَاءِ الدَّائِمِ

٢٣٨. حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ قَالَ أَخْبَرَنَا أَبُو الزِّنَادِ أَنَّ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ هُرْمُزٍ الْأَعْرَجَ حَدَّثَهُ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا هُرَيْرَةَ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ نَحْنُ الْآخِرُونَ السَّابِقُونَ .

٢٣٩. وَيَا سَنَادَهُ قَالَ لَا يَبُولَنَّ أَحَدُكُمْ فِي الْمَاءِ الدَّائِمِ الَّذِي لَا يَجْرِي ثُمَّ يَغْتَسِلُ فِيهِ .

3 Iz hadisa se razabire da su muslimani vremenski posljednji narod Allahove, dželle šanuhu, neiskrivljene vjere, a da će na Sudnjem danu biti prvi proživljeni. Zemlji i u zemlju vraća se sve, uglavnom, po redu svoga postanka; sve se taloži jedno na drugo i jedno iznad drugog. Takav je slučaj i s ljudima. Talog na površini zemlje svake godine raste za nekoliko centimetara.

Proživljavanje ljudi bit će, prema Allahovim, dželle šanuhu, zakonima i uvjetima budućeg života, poput oživljavanja bilja u danima proljeća na ovom svijetu. Sjeme biljke bliže površini zemlje prije će izniknuti i biljka ranije oživjeti nego ona čije je sjeme ostalo dublje u zemlji i dalje od njene površine iznad koje se tokom vremena naslagalo drugo raznovrsno sjemenje prekriveno raznolikim atmosferskim oborinama. Tome slično oživljavat će se generacije i narodi. Najstariji narodi koji su došli i prošli logično su u najdubljim i najnižim slojevima zemlje, i oni će imati mogućnost da se posljednji pojave na površini zemlje. Posljednje generacije su najbliže površini zemaljske kore i uvjeti za oživljavanje na njih će najprije i najbrže djelovati i one će se kao takve prve pojaviti iz zemlje.

Iz hadisa se još zaključuje:

– lokva vode opoganjena nečisti ne može služiti za uzimanje abdesta.

Hroničari navode da su Ibni-Abbas, radijallahu anhumu, i Abdullah b. Zubejr, radijallahu anhumu, dali iscrpiti cijeli bunar Zemzem kada je u njega upao neki crnac. Na osnovu gornjeg hadisa i ovoga slučaja Ebu-Jusuf smatra da je voda upotrijebljena za kupanje, umivanje i slično nečista i ne može se upotrijebiti za šerijatsko čišćenje;

– vršenje velike nužde u vodu i bacanje u nju nečisti spada u stroge zabrane;

– mokrenja u stajaću vodu treba se strogo čuvati, jer je to Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, izričito naredio. Voda opoganjena mokraćom ili izmetom ljudi je potpuno nečista i ne može se koristiti za šerijatsko čišćenje.

BACANJE NEČISTI ILI LEŠINE NA LEĐA KLANJAČA NE KVARI NAMAZ

Ibni-Omer, kada bi vidio u toku klanjanja na svojoj odjeći krv, skinuo bi je i nastavio namaz.

Ibni-Musejjeb i Ša'bi kažu: "Kada čovjek klanja, a na odijelu mu bude kap krvi ili ostatak ejakulacije, ili je klanjao mimo pravca Kabe ili uzeo tejemmum pa klanjao namaz, a kasnije u toku njegova vremena pronašao vodu, neće taj namaz ponovo klanjati."

240. PRIČAO NAM JE Abdan i kazao da ga je obavijestio njegov otac prenoseći od Šu'be, on od Ebu-Ishaka, ovaj od Amra b. Mejmana, a on (opet) od Abdullaha koji je rekao:

Dok je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bio na sedždi..., a pričao mi je Ahmed b. Osman i kazao da mu je ispričao Šurejh b. Mesleme, njemu Ibrahim b. Jusuf prenoseći od svoga oca, on od Ebu-Ishaka, koji je kazao da mu je pričao Amr b. Mejmun da je njemu pričao Abdullah b. Mes'ud, da Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjaše pokraj Ka'be a Ebu-Džehl i njegova družina sjedahu. Utom neko od njih reče ostalim: "Koji će od vas donijeti posteljicu (zaklane) deve sinova toga i toga i staviti je na Muhammedova leđa kada on bude na sedždi?"

Najveći nesretnik od te družine podigao se (i otrčao), donio je i čekao dok se Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, nije spustio na sedždu i to mu stavio na leđa između plećaka.

Ja sam, kaže Abdullah b. Mes'ud, to posmatrao, a nisam mogao ništa izmijeniti, a da sam imao moć (podršku) to bih skinuo. Počeli su, kaže on, smijati se i (išaretima) to pripisivati jedan drugom. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ostao je na sedždi i nije dizao svoju glavu dok mu nije

بَابُ إِذَا أَلْقَى عَلَى ظَهْرِهِ الْمَصْلَى قَذْرًا أَوْ جِيفَةً
لَمْ تَفْسُدْ عَلَيْهِ صَلَاتُهُ

وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ إِذَا رَأَى فِي ثَوْبِهِ دَمًا وَهُوَ يُصَلِّي
وَضَعَهُ وَمَضَى فِي صَلَاتِهِ وَقَالَ ابْنُ الْمُسَيَّبِ
وَالشَّعْبِيُّ إِذَا صَلَّى وَفِي ثَوْبِهِ دَمٌ أَوْ جَنَابَةٌ أَوْ لَغِيرِ
الْقِبْلَةِ أَوْ تَيَمَّمَ صَلَّى ثُمَّ أَدْرَكَ الْمَاءَ فِي وَقْتِهِ لَا يُعِيدُ.

٢٤٠. حَدَّثَنَا عَبْدَانُ قَالَ أَخْبَرَنِي أَبِي عَنْ شُعْبَةَ
عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ عَنْ عَمْرِو بْنِ مَيْمُونٍ عَنْ
عَبْدِ اللَّهِ قَالَ بَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ سَاجِدٌ قَالَ ح
وَحَدَّثَنِي أَحْمَدُ بْنُ عُمَرَ قَالَ حَدَّثَنَا شُرَيْحُ بْنُ
مَسْلَمَةَ قَالَ حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ يُونُسَ عَنْ أَبِيهِ
عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ قَالَ حَدَّثَنِي عَمْرِو بْنُ مَيْمُونٍ أَنَّ
عَبْدَ اللَّهِ بْنَ مَسْعُودٍ حَدَّثَهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يُصَلِّي
عِنْدَ الْبَيْتِ وَأَبُو جَهْلٍ وَأَصْحَابُ لَهُ جُلُوسٌ إِذْ
قَالَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ أَيُّكُمْ يَجِيءُ بِسَلَى جَزُورِ بَنِي
فُلَانٍ فَيَضَعُهُ عَلَى ظَهْرِ مُحَمَّدٍ إِذَا سَجَدَ فَانْتَبَهَتْ
أَشَقَى الْقَوْمِ فَجَاءَ بِهِ فَنَظَرَ حَتَّى سَجَدَ النَّبِيُّ ﷺ
وَضَعَهُ عَلَى ظَهْرِهِ بَيْنَ كَتِفَيْهِ وَأَنَا أَنْظُرُ لَا أَغْنِي
شَيْئًا لَوْ كَانَ لِي مَنَعَةٌ قَالَ فَجَعَلُوا يَضْحَكُونَ
وَيُحِيلُ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ وَرَسُولُ اللَّهِ ﷺ سَاجِدٌ
لَا يَرْفَعُ رَأْسَهُ حَتَّى جَاءَتْهُ فَاطِمَةُ فَطَرَحَتْ عَنْ

došla Fatima i zbacila mu to s leđa. Tada je on podigao svoju glavu i tri puta rekao: “Allahu moj, uništi Kurejš!” To im je bilo teško, kaže Abdullah, što ih je prokleo, jer su smatrali da svaka molba u ovom gradu biva kod Allaha uslišena.

Potom (ih) je imenovao: “Allahu moj, uništi Ebu-Džehla, uništi Utbu b. Rebija, Šejbu b. Rebija, Velida b. Utba, Umejju b. Halefa, Ukbu b. Ebi-Mu‘ajta”, a (Amr ibn Mejmun) nabrojio je i sedmog, ali (Ebu-Ishak) nije upamtio.

“Kunem se Onim”, rekao je (Abdullah b. Mes‘ud), “u Čijoj je ruci moj život, vidio sam one koje je Allahov Poslanik nabrojio, pobacane u jamu (presušenog) bunara, bunara na Bedru.”¹

ظَهَرَ فَرَفَعَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ رَأْسَهُ ثُمَّ قَالَ اللَّهُمَّ عَلَيْكَ بِقُرَيْشٍ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ فَشَقَّ عَلَيْهِمْ إِذْ دَعَا عَلَيْهِمْ قَالَ وَكَانُوا يَرَوْنَ أَنَّ الدَّعْوَةَ فِي ذَلِكَ الْبَلَدِ مُسْتَجَابَةٌ ثُمَّ سَمَى اللَّهُمَّ عَلَيْكَ بِأَبِي جَهْلٍ وَعَلَيْكَ بِعُتْبَةَ بْنِ رَبِيعَةَ وَشَيْبَةَ بْنِ رَبِيعَةَ وَالْوَلِيدِ ابْنِ عُتْبَةَ وَأُمَيَّةَ بْنِ خَلْفٍ وَعُقْبَةَ بْنِ أَبِي مُعَيْطٍ وَعَدَّ السَّابِعَ فَلَمْ يَحْفَظْ قَالَ فَوَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَقَدْ رَأَيْتُ الَّذِينَ عَدَّ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ صَرَغِي فِي الْقَلْبِ قَلْبِ بَدْرٍ .

¹ Nečist koja je pala na klanjača ne kviri mu započeti namaz. To je stav Buharije kojeg je potkrijepio ovim predanjima Abdullah b. Omer, Ibni-Musejje b. Ša‘bija.

Muhammedova, sallallahu alejhi ve sellem, molba bila je uslišena. Ebu-Džehl, tj. Amr b. Hišam b. Mugira poginuo je na Bedru od ruke Mu‘aza b. Amra i Muaza b. Afraa. Ibni-Mes‘ud mu je pri izdisanju odsjekao glavu njegovom vlastitom sabljom i odnio je Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, koji je rekao: “Hvala Allahu koji te ponizi, Allahov neprijatelju! To je bio faraon ovog ummeta i prvak nevjerničkih rukovodilaca.”

Potom je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, pao na sedždu, Allahu se zahvalio, a onda Ibni-Mes‘udu, radijallahu anhu, poklonio Ebu-Džehlovu sablju.

Utbu b. Rebija ubio je Hamza, radijallahu anhu, ili Hamza i Alija, radijallahu anhuma, zajedno, a brata mu Šejbu sam Hamza, radijallahu anhu. Velida b. Utbu ubio je Ubejde b. Haris, radijallahu anhu, neki kažu Alija, radijallahu anhu. Po jednoj verziji, Umejje b. Halef poginuo je od ruku Bilala, radijallahu anhuma, i još nekih ensarija. Dok je Bilal bio u Mekki, Umejje ga je mnogo mučio i terorisao. Zbog njegova zloglasnog rada objavljeno je kraće poglavlje Kur‘ana Humeze. Ukbu b. Ebu-Mu‘ajta ubio je Alija, radijallahu anhu, ili Asim b. Sabit ili sam Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, što je i najtačnije. Ummare b. Velid pobjegao je u Abeseniju i tamo umro.

Oko toga ko je spomenuo sedmog čovjeka, ako ga je zaboravio, komentatori se razilaze. Ajni smatra da je sedmog čovjeka spomenuo ili Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ili Abdullah b. Mesud ili Amr b. Mejmun. Ovdje je odabrano mišljenje Ibn-Hadžera da je Amer b. Mejmun spomenuo sedmog čovjeka, a da ga je zaboravio Ebu-Ishak jer je – kako kaže Ibn-Hadžer – zabilježeno kod Muslima da je Ebu-Ishak rekao: “a zaboravio sam sedmog.” (prim. rec.)

Iz hadisa se još razabire:

- samilost Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, prema svakom čovjeku. Zlo nije uzvrćao zlim, pa ni navedenim idolopoklonicima, nego ih je samo prokleo. To je on učinio ne zato što su ga toliko maltretirali, nego što su mu htjeli omesti klanjanje kod Ka‘be;
- izvršilac zlodjela gori je od njegovog duhovnog začetnika.

O PLJUVAČCI I SLINAMA I SLIČNOM NA ODJEĆI

‘Urve prenosi od Misvera i Mervana da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, izašao za vrijeme Hudejbije... i spomenuo je hadis: “Kad god bi Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, pljunuo ispljuvak neko bi to uhvatio u šaku i time potrao svoje lice i kožu.”

241. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Jusuf, njemu Sufjan prenoseći od Humejda, on od Enesa b. Malika da je rekao:

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, pljunuo je u svoju odjeću...” Ibn-Ebi-Merjem ga prenosi u cijelosti i kaže: “Obavijestio nas je Jahja b. Ejjub da mu je pričao Humejd, kako je čuo Enesa, a on Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.”

NIJE DOZVOLJENO UZIMATI ABDEST SOKOM (OD DATULA I SLIČNO)¹ NITI OPOJNOM TEKUĆINOM

Hasan (Basrij) i Ebul-Alije smatrali su to prezrenim aktom, a Ata je izjavio: “Draži mi je tejemmum nego abdest uzet fermentiziranim sokom ili mlijekom.”

242. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah i rekao da mu je ispričao Sufjan, njemu Zuhri prenoseći od Ebu-Seleme, ovaj od Aiše, a ona od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao: “Svako piće koje opija, zabranjeno je.”²

بَابُ الْبَزَاقِ وَالْمُخَاطِ وَنَحْوِهِ فِي الثُّوبِ

قَالَ عُرْوَةُ عَنِ الْمِسْوَرِ وَمَرْوَانَ خَرَجَ النَّبِيُّ ﷺ زَمَنَ حَدِيثِيَّةٍ فَذَكَرَ الْحَدِيثَ وَمَا تَنَحَّمَ النَّبِيُّ ﷺ نَخَامَةً إِلَّا وَقَعَتْ فِي كَفِّ رَجُلٍ مِنْهُمْ فَذَلَّكَ بِهَا وَجْهَهُ وَجَلَدَهُ.

٢٤١. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُونُسَ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ حُمَيْدٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ بَزَقَ النَّبِيُّ ﷺ فِي ثَوْبِهِ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ طَوَّلَهُ ابْنُ أَبِي مَرْيَمَ قَالَ أَخْبَرَنَا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ حَدَّثَنِي حُمَيْدٌ قَالَ سَمِعْتُ أَنَسًا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ.

بَابُ لَا يَجُوزُ الْوُضُوءُ بِالذَّبِذِ وَلَا الْمُسْكِرِ

وَكَرِهَهُ الْحَسَنُ وَأَبُو الْعَالِيَةِ وَقَالَ عَطَاءُ التَّمِيمِ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنَ الْوُضُوءِ بِالنَّبِيذِ وَاللَّبَنِ.

٢٤٢. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ قَالَ حَدَّثَنَا الزُّهْرِيُّ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ عَائِشَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ كُلُّ شَرَابٍ أَسْكَرَ فَهُوَ حَرَامٌ.

¹ Termin *en-nebiz* označava vodu u koju se istresu datule ili nešto drugo, kako bi ispustile svoju slatkoću u vodu. Taj sok može fermentirati i time postaje opojno piće, ali i dalje nosi taj naziv. Komentatori ovdje različito tumače ovaj naslov zbog toga što pod *nebiz* jedni misle na nefermentirani, a drugi na fermentirani sok. Tako prvi kažu da Buhari dozvoljava uzimanje abdesta nefermentiziranim, a drugi fermentiziranim sokom. (prim. prev.)

² Abdest se uzima čistom vodom, nepromijenjenih prirodnih svojstava. Po mišljenju Buharije abdest se ne

ŽENA MOŽE SAPRATI KRV S LICA SVOGA OCA

Ebul-Alije je rekao: “Potarite po mojoj nozi, boli me.”³

243. PRIČAO NAM JE Muhammed, tj. Ibn-Selam i kazao da ga je obavijestio Sufjan b. Ujejne prenoseći od Ebu-Hazima koji je čuo Sehla b. Sa’d Sa’idija i bio neposredno uz njega kada je svijet pitao – a između mene i njega nije bilo nikoga:

“Čime je izliječena rana Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem?”

– Nema nikoga da to bolje zna od mene – reče Sehl. – Ali donosaše vodu u svom štitu, Fatima sapiraše krv s njegova lica, a onda je uzeta jedna prostirka (hasura), i spaljena i rana mu bijaše time (pepelom) napunjena.⁴

بَابُ غَسْلِ امْرَأَةِ أَبِيهَا الدَّمَ عَنْ وَجْهِهِ

وَقَالَ أَبُو الْعَالِيَةِ امْسَحُوا عَلَى رِجْلِي فَإِنَّهَا مَرِيضَةٌ.

٢٤٣. حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ يَعْنِي ابْنَ سَلَامٍ قَالَ أَخْبَرَنَا
سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ عَنْ أَبِي حَازِمٍ سَمِعَ سَهْلَ بْنَ
سَعْدٍ السَّاعِدِيِّ وَسَأَلَهُ النَّاسُ وَمَا بَيْنِي وَبَيْنَهُ
أَحَدٌ بِأَيِّ شَيْءٍ دُوِيَ جُرْحُ النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ مَا
بَقِيَ أَحَدٌ أَعْلَمُ بِهِ مِنِّي كَانَ عَلِيٌّ يَجِيءُ بِرُءُوسِهِ فِيهِ
مَاءٌ وَفَاطِمَةُ تَغْسِلُ عَنْ وَجْهِهِ الدَّمَ فَأَخَذَ حَصِيرٌ
فَأَحْرَقَ فَحُشِيَ بِهِ جُرْحُهُ.

može uzeti iscijedenim sokovima iz pšenice, ječma i drugih žitarica, te sokovima datula, grožđa, jabuka i ostalog voća.

Pravnici hanefijske škole odobravaju uzeti abdest mlijekom pomiješanim s vodom, a Ebu-Hanife slatkim sokom koji pri pranju organa teče poput vode, a ukoliko je on izgubio svoju slast i užestio se, zabranjeno ga je koristiti.

Hasan Basri, Evza’i i Ali odobravaju uzimanje abdesta sokom, a Ikrima i Ebu-Hanife slažu se s njim “ukoliko nema vode”.

Imami Malik, Šafi’ija i Ahmed, kao i Buhari, ne dozvoljavaju uzimati abdest sokom.

3 Ovdje se radi o pomaganju drugom pri uzimanju abdesta. Ebul-Alije je bio bolestan, pa su mu pomogli pri uzimanju abdesta. Kada su mu oprali jednu nogu, on je naredio da drugu samo potaru, jer je na njoj bio prišt (po jednoj predaji) ili je bila u zavoju (po drugoj predaji). (prim. rec.)

4 U bici na Uhudu Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, izbijena su dva kutnjaka.

Iz hadisa se zaključuje:

- žena može previjati i vidati (liječiti) rane svoga oca, a prema izjavi Ebul-Alije i rane svoje bliže rodbine, jer on nije precizirao ko će mu potirati bolesnu nogu;
- za lijekom treba tragati i ljekarstvo unapređivati;
- bolesnik ne treba očajavati, nego lijekove koristiti i dobru se nadati;
- liječenje nije u suprotnosti s tevekkulom.

O MISVAKU

Ibni-Abbas je rekao: “Prenoćio sam kod Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, i vidio da je istrljao zube (misvakom).”

244. PRIČAO NAM JE Ebun-Nu‘man, njemu Hammad b. Zejd prenoseći od Gajlana b. Džerira, ovaj od Ebu-Burde, a on od svoga oca, koji je izjavio:

– Došao sam Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, a on svojom rukom trljaše zube misvakom i izgovaraše ua, ua, kao da povraća, a misvak mu je bio u ustima.

245. PRIČAO NAM JE Osman b. Ebi-Šejbe, njemu Džerir prenoseći od Mensura, on od Ebu-Vaila, a ovaj od Huzejfe, da je rekao:

“Kada bi Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, ustao u noći, prao bi zube misvakom.”¹

بَابُ السَّوَاكِ

وَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ بَتُّ عِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ فَاسْتَنْ .

٢٤٤. حَدَّثَنَا أَبُو النُّعْمَانِ قَالَ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ غَيَّالَانَ بْنِ جَرِيرٍ عَنْ أَبِي بُرْدَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ أَتَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ فَوَجَدْتُهُ يَسْتَنْ بِسِوَاكِ يَبْدِيهِ يَقُولُ أَعُ أَعُ وَالسَّوَاكُ فِيهِ كَأَنَّهُ يَتَهَوَّعُ .

٢٤٥. حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ قَالَ حَدَّثَنَا جَرِيرٌ عَنْ مَنْصُورٍ عَنْ أَبِي وَائِلٍ عَنْ حُذَيْفَةَ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا قَامَ مِنَ اللَّيْلِ يَشُوصُ فَاهُ بِالسَّوَاكِ .

¹ Iz hadisa se razabire:

Čišćenje zuba misvakom je stalna praksa Alejhisselama. On je to činio u danima bolesti i sve do zadnjih časova svoga života.

Neki učenjaci smatraju da je sunnet upotrijebiti misvak prilikom svakog uzimanja abdesta (abdeski sunnet), drugi pred obavljanje svakog namaza (namaski sunnet), a Ebu-Hanife da je to vjersko-higijenska praksa koju ne treba zanemarivati.

U Mugniji se navodi: “Zube treba istrljati, a jezik i cijelu usnu šupljinu dobro oprati. To se čini zbog otklanjanja zadaha, sedre i žutila sa zuba. Misvak treba držati desnom rukom, a ispiranje usta obavljati tri puta čistom vodom. Misvak treba biti debljine malog prsta, a dužine jednog pedlja.” U djelu El-Mihit stoji da se pri nedostatku misvaka treba poslužiti prstima.

Kefica od sintetike sa kalodontom je najpodesnija za čišćenje zuba. Ibnu-Dekik preporučuje pranje zuba misvakom svakog jutra odmah iza spavanja, jer se u toku noći nataloži na zube ostataka raznoolikih kiselina isparenih iz stomaka;

– svaki član porodice treba imati svoju keficu za zube, a tuda se može koristiti pošto se prethodno dobro opere.

USTUPANJE MISVAKA STARIJEM

246. PRIČAO NAM JE, kaže Affan, Sahr b. Džuvejrije prenoseći od Nafija, a on od Ibni-Omera da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

– Sanjao sam da perem zube misvakom, kad dođe dva čovjeka, jedan stariji od drugoga. Ja sam ispružio misvak mlađem. Tada mi se reče: “Ustupi starijem!” i ja ga predadoh između njih dvojice onom starijem.

Ebu-Abdullah (Buhari) priča:

– Tekst ovoga hadisa skratio je Nu'ajm prenoseći ga od Ibni-Mubareka, on od Usame, ovaj od Nafija, a on opet od Ibni-Omera.

O VRLINI ONOGA KO OBNOĆI POD ABDESTOM

247. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Mukatil i kazao da ga je obavijestio Abdullah, njega Sufjan prenoseći od Mensura, ovaj od Sa'da b. Ubejda, a on od Bera'a b. Aziba, koji je kazao da mu je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

– Kada hoćeš ići u svoju postelju, uzmi abdest onako kao što ga uzimaš za namaz, zatim lezi na desnu stranu i reci: “Allahu moj! Tebi se predajem i svaki svoj posao Tebi povjeravam. Na Tebe se oslanjam žudeći za Tvojom nagradom i strahujući od Tvoje kazne. Utočišta i spasa od Tebe nema nego samo opet kod Tebe. Allahu moj, vjerujem Tvoju Knjigu koju si objavio i Vjerovjesnika koga si poslao.”

– Ako umreš te noći, umro si kao musliman. Sve što budeš govorio, nastoj da na koncu završiš gornjim riječima!

Ja sam, kaže Bera', ponovio tekst pred Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, i kada

بَابُ دَفْعِ السَّوَالِ إِلَى الْكَبِيرِ

٢٤٦. وَقَالَ عَفَّانٌ حَدَّثَنَا صَخْرُ بْنُ جُوَيْرِيَةَ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ أَرَانِي أَتَسَوَّكَ بِسِوَالِكَ فَجَاءَنِي رَجُلَانِ أَحَدُهُمَا أَكْبَرُ مِنَ الْآخَرِ فَنَاولْتُ السَّوَالَكِ الْأَصْغَرَ مِنْهُمَا فَقِيلَ لِي كَبِّرْ فَدَفَعْتُهُ إِلَى الْأَكْبَرِ مِنْهُمَا قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ اخْتَصَرَهُ نَعِيمٌ عَنِ ابْنِ الْمُبَارَكِ عَنْ أُسَامَةَ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ.

بَابُ فَضْلِ مَنْ بَاتَ عَلَى الْوُضُوءِ

٢٤٧. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُقَاتِلٍ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ قَالَ أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ عَنْ مَنْصُورٍ عَنْ سَعْدِ بْنِ عُبَيْدَةَ عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا أَتَيْتَ مَضْجَعَكَ فَتَوَضَّأْ وُضُوءَكَ لِلصَّلَاةِ ثُمَّ اضْطَجِعْ عَلَى شِقِّكَ الْأَيْمَنِ ثُمَّ قُلِ اللَّهُمَّ أَسَلَمْتُ وَجَّهِي إِلَيْكَ وَفَوَّضْتُ أَمْرِي إِلَيْكَ وَأَلْجَأْتُ ظَهْرِي إِلَيْكَ رَغْبَةً وَرَهْبَةً إِلَيْكَ لَا مَلْجَأَ وَلَا مَنَاجَا مِنْكَ إِلَّا إِلَيْكَ اللَّهُمَّ آمَنْتُ بِكِتَابِكَ الَّذِي أَنْزَلْتَ وَبِنَبِيِّكَ الَّذِي أَرْسَلْتَ فَإِنْ مِتُّ مِنْ لَيْلَتِكَ فَأَنْتَ عَلَى الْفِطْرَةِ وَاجْعَلْهُنَّ آخِرَ مَا تَتَكَلَّمُ بِهِ قَالَ فَرَدَّدْتُهَا عَلَى النَّبِيِّ ﷺ فَلَمَّا بَلَغْتُ اللَّهُمَّ

sam došao do “Allahu moj, vjerujem u Knjigu koju si objavio”, rekao sam “i Tvoga Poslanika”, a on reče: “Ne tako, nego i Tvoga Vjerovjesnika, koga si poslao...”¹

أَمِنْتُ بِكِتَابِكَ الَّذِي أَنْزَلْتَ قُلْتُ وَرَسُولِكَ قَالَ
لَا وَنَبِيِّكَ الَّذِي أَرْسَلْتَ .

¹ Higijena tijela je osnov za fizičko razvijanje i održavanje tijela. Međutim, čovjek je postao gospodar svijeta ne po svojoj fizičkoj razvijenosti nego po svojim umnim sposobnostima i duševnim kvalitetima. Da se ne bi zanemarila ova strana čovjeka, Alejhisselam dao je Berau osnovne upute duhovnog uspona i čišćenja duše od poroka ovoga svijeta.

Noćni počinak je konac svakodnevnog rada, a istovremeno početak polumrtvog stanja čovjeka, pa je preporučljivo u tom prelazu biti pod abdestom i zamoliti Allaha, dželle šanuhu, za spas i sreću na obadva svijeta. Prelazak u svijet snova simbolizira odlazak čovjeka na drugi vječni svijet i potrebu da se ljudi za njega sprema. Sunnet je leći na desnu stranu, jer se time olakšava rad srca, prijatnije spava i daje poštovanje desnoj strani tijela.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

U ime Allaha, Svemilosnog, Samilosnog!

كِتَابُ الْغُسْلِ

GUSUL – KUPANJE

Uzvišeni Allah kaže: “Ako ste polucirali (džunup), detaljno se očistite, a ako ste bolesni ili budete na putu, ili ako neko od vas bude obavio prirodnu nuždu, ili imao spolni snošaj sa ženama pa ne nađete vode, uzmite tejemmum gornjim čistim slojem zemlje i potarite svoja lica i svoje ruke. Allah vam ne želi učiniti poteškoću, nego hoće da vas očisti i da vam upotpuni Svoje blagodati da bi mu bili zahvalni.”¹

Njegova uzvišena riječ je i: “Vjernici, ne prikućujte se namazu (dok ste) pijani, dok ne budete znali šta govorite, a niti džunupi (nečisti) dok se ne okupate, osim ako ste putnici (pa nemate vode).² A ako budete bolesni ili na putu, ili obavite prirodnu nuždu, ili ste spolno općili sa ženama pa ne nađete vode, dotaknite rukama gornji sloj čiste zemlje i potarite svoja lica i svoje ruke. Zaista Allah oprašta i milostiv je.”³

وَقَوْلِ اللَّهِ تَعَالَى (وَإِنْ كُنْتُمْ جُنُبًا فَاطَّهَّرُوا وَإِنْ كُنْتُمْ مَرْضَى أَوْ عَلَى سَفَرٍ أَوْ جَاءَ أَحَدٌ مِنْكُمْ مِنَ الْغَائِطِ أَوْ لَامَسْتُمُ النِّسَاءَ فَلَمْ تَجِدُوا مَاءً فَتَيَمَّمُوا صَعِيدًا طَيِّبًا فَامْسَحُوا بِوُجُوْهِكُمْ وَأَيْدِيكُمْ مِنْهُ مَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيَجْعَلَ عَلَيْكُمْ مِنْ حَرَجٍ وَلَكِنْ يُرِيدُ لِيُطَهِّرَكُمْ وَلِيُتِمَّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ)
وَقَوْلِهِ جَلَّ ذِكْرُهُ (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقْرُبُوا الصَّلَاةَ وَأَنْتُمْ سُكَارَى حَتَّى تَعْلَمُوا مَا تَقُولُونَ وَلَا جُنُبًا إِلَّا عَابِرِي سَبِيلٍ حَتَّى تَغْتَسِلُوا وَإِنْ كُنْتُمْ مَرْضَى أَوْ عَلَى سَفَرٍ أَوْ جَاءَ أَحَدٌ مِنْكُمْ مِنَ الْغَائِطِ أَوْ لَامَسْتُمُ النِّسَاءَ فَلَمْ تَجِدُوا مَاءً فَتَيَمَّمُوا صَعِيدًا طَيِّبًا فَامْسَحُوا بِوُجُوْهِكُمْ وَأَيْدِيكُمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَفُوًّا غَفُورًا) .

1 El-Maide: 7.

2 Neki mufessiri tumače ovaj ajet ovako: “Ne približavajte se mjestima obavljanja namaza, osim da tuda samo prodete.” (prim. rec.)

3 En-Nisa: 43.

UZIMANJE ABDESTA PRIJE KUPANJA

248. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf i kazao da ga je obavijestio Malik prenoseći od Hišama, on od svoga oca, a ovaj od Aiše, supruge Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, kad god bi htio da se kupa zbog poluciranja počinjao i prvo prao svoje ruke, a potom uzimaše abdest kao što ga uzima i za namaz. Iza toga stavio bi svoje prste u vodu i provukao ih kroz korijenje svoje kose, zatim salio tri pregršta vode na glavu i onda oblio vodom cijelu svoju kožu.¹

249. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Jusuf, njemu Sufjan prenoseći od A'meša, on od Salima b. Ebu-Dža'da, ovaj od Kurejba, a on (opet) od Ibni-Abbasa, koji je prenio od Mejmune, supruge Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je izjavila:

“Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, uzeo je abdest prije kupanja onako kao i za namaz, osim (pranja) nogu. Zatim je oprao svoj spolni organ i prljavštinu koja se nalazila na njemu, potom se oblio vodom, a onda pomakao ustranu i oprao svoje noge. To je njegovo kupanje zbog poluciranja.”²

بَابُ الْوُضُوءِ قَبْلَ الْغُسْلِ

٢٤٨. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ إِذَا اغْتَسَلَ مِنَ الْجَنَابَةِ بَدَأَ فغَسَلَ يَدَيْهِ ثُمَّ تَوَضَّأَ كَمَا يَتَوَضَّأُ لِلصَّلَاةِ ثُمَّ يَدْخُلُ أَصَابِعُهُ فِي الْمَاءِ فَيَخْلُلُ بِهَا أُصُولَ شَعْرِهِ ثُمَّ يَصُبُّ عَلَى رَأْسِهِ ثَلَاثَ غُرْفٍ بِيَدَيْهِ ثُمَّ يُفِيضُ الْمَاءَ عَلَى جُلْدِهِ كُلِّهِ .

٢٤٩. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُسُفَ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ الْأَعْمَشِ عَنْ سَالِمِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ عَنْ كُرَيْبٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنْ مَيْمُونَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَتْ تَوَضَّأَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَضُوءَهُ لِلصَّلَاةِ غَيْرَ رِجْلَيْهِ وَغَسَلَ فَرْجَهُ وَمَا أَصَابَهُ مِنَ الْأَذَى ثُمَّ أَقَاضَ عَلَيْهِ الْمَاءَ ثُمَّ نَحَى رِجْلَيْهِ فَغَسَلَهُمَا هَذِهِ غُسْلُهُ مِنَ الْجَنَابَةِ .

1 Kupanje poslije poluciranja spada u obligatnu prvostepenu dužnost muslimana. Uzimanje abdesta neposredno pred kupanje Šafija uvrštava u sunnet obrede, a Ebu-Davud u obligatnu drugostepenu dužnost. Najveći broj učenjaka dijele mišljenje Šafije, jer je taj abdest obuhvaćen samim kupanjem. Analogno ovom i žena koja u toku menstruacije polucira i okončanjem menstruacije okupa se, očistila se i od poluciranja i nije potrebno da se dva puta kupa.

Iz hadisa se još zaključuje:

- pri uzimanju abdesta praksa je Alejhisselamova da se operu i noge. Pravnici hanefijske i malikijske škole preporučuju to pranje poslije obavljenog kupanja, ako se upotrijebljena voda skuplja pod nogama kupaća;
- u toku kupanja obligatna je dužnost (vadžib) pročistiti kosu na glavi vlažnim prstima, a sunnet pri uzimanju abdesta za namaz, i to prvo desnu pa onda lijevu stranu. Analogno ovom pročišćava se i kosa duge brade;
- pri kupanju glavu treba posebno dobro oprati. Pravnici šafijske i malikijske škole natapanje glave tri puta i oblijevanje cijelog tijela tri puta vodom, smatraju preporučljivim činom. Trljanje tijela je preporučljivo, a po mišljenju Malika i potrebno.

2 Ibni-Madže gornji hadis donosi u slijedećoj varijanti:

“Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, naginjao je posudu lijevom rukom na desnu i tako oprao svoje šake tri puta. Zatim je vodu posuo na svoj spolni organ i oprao ga, otrljao ruke o zemlju, a onda tri puta izaprao usta, nos, oprao lice i ruke do iza laktova. Potom je oblio cijelo tijelo, a onda se pomakao na stranu i oprao noge.”

KUPANJE ČOVJEKA ZAJEDNO SA SVOJOM ŽENOM

250. PRIČAO NAM JE Adem b. Ebu-Ijas i kazao da mu je pričao Ibnu-Ebi-Zi'b prenoseći od Zuhrija, on od Urve, a ovaj od Aiše, da je izjavila:
– Ja i Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kupali smo se iz jedne posude za piće zvane *ferek*.³

KUPANJE JEDNIM SA'OM (VODE) I SLIČNO TOME

251. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Muhammed, njemu pričao Abdus-Samed, njemu Šu'be, a njemu Ebu-Bekr b. Hafs, koji je čuo Ebu-Selemu gdje govori:

“Ja i Aišin brat unišli smo Aiši i njen brat upita je za kupanje Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem. Tada ona zatraži posudu (veličine) jednog sa'a, okupa se i obli svoju glavu, a između nje i nas bio je zastor.”

Ebu-Abdullah (Buhari) kaže:

– Jezid b. Harun Behz i Džuddi prenijeli su gornji hadis od Šu'be upotrijebivši riječi: “... *kadre sa'in* (veličine posude, umjesto riječi *nahve sa'in*).”⁴

بَابُ غُسْلِ الرَّجُلِ مَعَ امْرَأَتِهِ

٢٥٠. حَدَّثَنَا آدَمُ بْنُ أَبِي إِيَاسٍ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي ذِئْبٍ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ كُنْتُ أَغْتَسِلُ أَنَا وَالنَّبِيُّ ﷺ مِنْ إِنَاءٍ وَاحِدٍ مِنْ قَدَحٍ يُقَالُ لَهُ الْفَرْقُ.

بَابُ الْغُسْلِ بِالصَّاعِ وَنَحْوِهِ

٢٥١. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ حَدَّثَنِي عَبْدُ الصَّمَدِ قَالَ حَدَّثَنِي شُعْبَةُ قَالَ حَدَّثَنِي أَبُو بَكْرِ بْنُ حَفْصٍ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا سَلَمَةَ يَقُولُ دَخَلْتُ أَنَا وَأَخُو عَائِشَةَ عَلَى عَائِشَةَ فَسَأَلَهَا أَخُوهَا عَنْ غُسْلِ النَّبِيِّ ﷺ فَدَعَتْ بِنَاءً نَحْنُ مِنْ صَاعٍ فَاغْتَسَلَتْ وَأَفَاضَتْ عَلَى رَأْسِهَا وَبَيْنَنَا وَبَيْنَهَا حِجَابٌ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ قَالَ يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ وَبِهِزُّ وَالْجُدِّي عَنْ شُعْبَةَ قَدَرِ صَاعٍ.

Iz navedenih hadisa i kur'anskog teksta fettahheru – dobro se očistite!, razumije se obligatna dužnost (vadžib) izapiranja usta, nosa i ušiju.

Poslije pranja spolnog organa preporučljivo je oprati ruke sapunom ili drugim deterdžentom;

– supruga može ispomoći muža u kupanju;

– polijevanje vode vrši se desnom, a sapiranje tijela lijevom rukom;

– posušivanje je dozvoljeno, pa i preporučljivo, čistim tekstilom. Peškirom su se posušivali: Osman, Hasan b. Ali, Enes b. Malik, Bešir b. Ebu-Mes'ud i mnogi još ugledni ashabī, radijallahu anhu. Posušivanje odobravaju: Hasan Basri, Ibni-Sirin, Alkame, Mesruk i Dahhak. Malik, Sevri, Ahmed, Ishak i pravnici racionalne škole (ashabur-re'j) nisu u tome vidjeli smetnje. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, jednom je odbio ponuđeni peškir od Mejmunu jer se žurio na namaz i zato što je primijetio u njemu utkanu svilu.

3 Iz hadisa se razabire:

– po mišljenju Deraverdija bračni drugovi mogu se kupati vodom iz jedne posude, bilo istovremeno ili jedno iza drugog i da međusobno gledaju svoje spolne organe;

– neosnovane tuđe izjave treba demantovati i upućenim izložiti pravu istinu;

– pokuđeno je prekomjerno vodu trošiti, a preporučljivo da bude najmanje jedan sa'.

4 Po mišljenju Šafije i pravnika Hidžaza *mudd* iznosi jedan *ratl* i $\frac{1}{3}$ *ratla*, a po Ebu-Hanifi i pravnicima Iraka on iznosi dva *ratla*. Tako *sa'* iznosi 5 *ratlova* i $\frac{1}{3}$ *ratla*, ili 8 *ratlova*. *Ferek* ima 3 *sa'a*, a to je 16 *ratlova* po stavu Šafije, a 24 *ratla* po Ebu-Hanifi.

252. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Muhammed, njemu ispričao Jahja b. Adem, a njemu Zuhejr prenoseći od Ebu-Ishaka, koji je kazao da mu je Ebu-Dža'fer pričao da je bio kod Džabira b. Abdullaha on i njegov otac, a kod njega bijahu još neki ljudi i pitaše ga za kupanje.

– Dovoljan ti je sa' vode – odgovori Džabir.

– Meni nije dovoljan – reče neki čovjek.

Džabir mu odgovori: "Bio je dovoljan i onome ko je imao bujniju kosu i bio bolji od tebe." Zatim je (Džabir) klanjao namaz kao imam u jednoj haljini.

253. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'ajm i kazao da mu je pričao Ibni-Ujejne prenoseći od Amra, ovaj od Džabira b. Zejda, on od Ibni-Abbasa du su se Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, i Mejmuna kupali (vodom) iz jedne posude.

– Ibn-Ujejne je na kraju (života) govorio: "(Prenosi se) od Ibn-Abbasa, a on od Mejmune... Međutim, ispravno je ono što prenosi Ebu-Nu'ajm."

O ONOME KO JE SIPAO VODU PO GLAVI (PRI KUPANJU) TRI PUTA

254. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'ajm, njemu Zuhejr prenoseći od Ebu-Ishaka, koji je rekao da je njemu pričao Sulejman b. Sured, a njemu ispričao Džafer b. Mut'im, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

"Što se tiče mene, ja po svojoj glavi sipam vodu tri puta (tri pregršti)", pokazavši to svojim dvjema rukama.¹

٢٥٢. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَدَمَ قَالَ حَدَّثَنَا زُهَيْرٌ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو جَعْفَرٍ أَنَّهُ كَانَ عِنْدَ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ هُوَ وَآبُوهُ وَعِنْدَهُ قَوْمٌ فَسَأَلُوهُ عَنِ الْغُسْلِ فَقَالَ يَكْفِيكَ صَاعٌ فَقَالَ رَجُلٌ مَا يَكْفِينِي فَقَالَ جَابِرٌ كَانَ يَكْفِي مَنْ هُوَ أَوْفَى مِنْكَ شَعْرًا وَخَيْرٌ مِنْكَ ثُمَّ أَمَّا فِي ثَوْبٍ .

٢٥٣. حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ عُيَيْنَةَ عَنْ عَمْرِو عَنْ جَابِرِ بْنِ زَيْدٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ وَمَيْمُونَةَ كَانَا يَغْتَسِلَانِ مِنْ إِنَاءٍ وَاحِدٍ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ كَانَ ابْنُ عُيَيْنَةَ يَقُولُ أَخِيرًا عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنْ مَيْمُونَةَ وَالصَّحِيحُ مَا رَوَى أَبُو نُعَيْمٍ .

بَابُ مَنْ أَفَاضَ عَلَى رَأْسِهِ ثَلَاثًا

٢٥٤. حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ قَالَ حَدَّثَنَا زُهَيْرٌ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ قَالَ حَدَّثَنِي سُلَيْمَانُ بْنُ صُرَدٍ قَالَ حَدَّثَنِي جُبَيْرُ بْنُ مُطْعِمٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَمَّا أَنَا فَأُفِضُ عَلَى رَأْسِي ثَلَاثًا وَأَشَارَ بِيَدَيْهِ كِلْتَاهِمَا .

¹ Iz hadisa se zaključuje:

– sunnet je prati tri puta pojedine dijelove tijela, a obligatna dužnost jedanput zajedno s cijelim tijelom;
– preporučljivo je oblitati glavu triput.

255. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Beššar i kazao da mu je prenio Gunder, a njemu Šu'be, prenoseći od Mihvela b. Rašida, ovaj od Muhammeda b. Alija, a on opet od Džabira b. Abdullaha, da je rekao:
“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, sipaše (vodu) po svojoj glavi tri pregršti.”

256. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'ajm i kazao da mu je ispričao Ma'mer b. Jahja b. Sam, rekavši da je njemu pričao Ebu-Džafer, a njemu Džabir b. Abdullah:

– Došao mi je tvoj amidžić, aludirajući na Hasana b. Muhammeda b. Hanefijju, koji je pitao: “Kako se to kupava od polucije (dženabeta)?”

Odgovorio sam: “Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, uzimaše tri pregršti vode i sipaše ih po svojoj glavi, a zatim bi sipao vodu po ostalom tijelu.” Tada mi Hasan reče: “Ja sam čovjek s velikom kosom?”

– Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, imao je veću kosu od tebe – rekao sam mu.²

PRANJE JEDANPUT

257. PRIČAO NAM JE Musa b. Isma'il i kazao da mu je pričao Abdul-Vahid prenoseći od A'meša, ovaj od Salima b. Ebu-Dža'da, on od Kurejba, a ovaj od Ibni-Abbasa, koji je kazao da je Mejmuna rekla:
“Stavila sam Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, vodu za kupanje i on je oprao svoje ruke dva ili tri puta, tada je polio vodu po svojoj ljevici i oprao (spolne) organe i ruku otrljao o zemlju, zatim izaprao usta, nos, oprao svoje lice i ruke (do iza laktova), a potom sipao vodu po svom tijelu, pomakao se sa svoga mjesta i oprao svoja stopala.”

٢٥٥. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ قَالَ حَدَّثَنَا غُنْدَرٌ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ مَخْوَلِ بْنِ رَاشِدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُفْرِغُ عَلَى رَأْسِهِ ثَلَاثًا.

٢٥٦. حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ قَالَ حَدَّثَنَا مَعْمَرُ بْنُ يُحْيَى ابْنِ سَامٍ حَدَّثَنِي أَبُو جَعْفَرٍ قَالَ قَالَ لِي جَابِرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ وَأَتَانِي ابْنُ عَمِّكَ يُعْرِضُ بِالْحَسَنِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَنْفِيَّةِ قَالَ كَيْفَ الْغُسْلُ مِنَ الْجَنَابَةِ فَقُلْتُ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَأْخُذُ ثَلَاثَةَ أَكْفٍ وَيُفِيضُهَا عَلَى رَأْسِهِ ثُمَّ يُفِيضُ عَلَى سَائِرِ جَسَدِهِ فَقَالَ لِي الْحَسَنُ إِنِّي رَجُلٌ كَثِيرُ الشَّعْرِ فَقُلْتُ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ أَكْثَرَ مِنْكَ شَعْرًا.

بَابُ الْغُسْلِ مَرَّةً وَاحِدَةً

٢٥٧. حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ سَالِمِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ عَنْ كُرَيْبٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ قَالَتْ مَيْمُونَةُ وَضَعْتُ لِلنَّبِيِّ ﷺ مَاءً لِلْغُسْلِ فَغَسَلَ يَدَيْهِ مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلَاثًا ثُمَّ أَفْرَغَ عَلَى شِمَالِهِ فَغَسَلَ مَذَاكِرَهُ ثُمَّ مَسَحَ يَدَهُ بِالْأَرْضِ ثُمَّ مَضَمَضَ وَاسْتَنْشَقَ وَغَسَلَ وَجْهَهُ وَيَدَيْهِ ثُمَّ أَفَاضَ عَلَى جَسَدِهِ ثُمَّ تَحَوَّلَ مِنْ مَكَانِهِ فَغَسَلَ قَدَمَيْهِ.

2 Za pranje glave dovoljne su tri pregršti vode bez obzira na dužinu kose;
– glavu treba oprati prije općeg kupanja, jer je to utvrđen običaj Alejhisselama;
– za znanjem treba tragati i prihvaćati mišljenje stručnjaka.

O ONOME KO JE ZAPOČINJAO KUPANJE S MUZLICOM ILI MIRISOM¹

258. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Musenna, njemu Ebu-Asim prenoseći od Hanzale, on od Kasima, a ovaj od Aiše, da je rekla:

“Kada bi se Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, htio kupati zbog poluciranja (džunupluka) zatražio bi nešto poput muzlice, zahvatio bi (vodu) svojom rukom i počeo bi pranje desne polovine svoje glave, zatim lijeve, a onda objema rukama saljevao posred svoje glave.”²

ISPIRANJE USTA I NOSA ZBOG POLUCIRANJA (DŽUNUPLUKA)

259. PRIČAO NAM JE Omer b. Hafs b. Gijas i kazao da mu je pričao njegov otac, njemu A'meš, a njemu Salim, prenoseći od Kurejba, on od Ibni-Abbasa, koji je izjavio:

– Pričala nam je Mejmuna: “Polijevala sam Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, vodu pri kupanju, pa je svojom desnicom polio po ljevici i oprao ih obadvije, potom je oprao svoj spolni organ, stavio svoju ruku na zemlju, otrljao je o površinu zemlje i oprao, onda izaprao usta i nos, te oprao lice i potom oblio svoju glavu, a zatim se pomakao na stranu i oprao svoja stopala. Tada mu je dat peškir, ali se on njime nije posušio.”³

بَابُ مَنْ بَدَأَ بِالْحِلَابِ أَوْ الطَّيِّبِ عِنْدَ الْغُسْلِ

٢٥٨. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو عَاصِمٍ عَنْ حَنْظَلَةَ عَنِ الْقَاسِمِ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا اغْتَسَلَ مِنَ الْجَنَابَةِ دَعَا بِشَيْءٍ نَحْوِ الْحِلَابِ فَأَخَذَ بِكَفِّهِ فَبَدَأَ بِشِقِّ رَأْسِهِ الْأَيْمَنِ ثُمَّ الْأَيْسَرِ فَقَالَ بِهِمَا عَلَى وَسْطِ رَأْسِهِ .

بَابُ الْمُضْمَضَةِ وَالِاسْتِنْشَاقِ فِي الْجَنَابَةِ

٢٥٩. حَدَّثَنَا عُمرُ بْنُ حَفْصٍ بْنُ غِيَاثٍ قَالَ حَدَّثَنَا أَبِي حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ قَالَ حَدَّثَنِي سَالِمٌ عَنْ كُرَيْبٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ حَدَّثَنَا مَيْمُونَةُ قَالَتْ صَبَبْتُ لِلنَّبِيِّ ﷺ غُسْلًا فَأَفْرَغَ يَمِينِهِ عَلَى يَسَارِهِ فَعَسَلَهُمَا ثُمَّ غَسَلَ فَرْجَهُ ثُمَّ قَالَ بِيَدِهِ الْأَرْضَ فَمَسَحَهَا بِالتُّرَابِ ثُمَّ غَسَلَهَا ثُمَّ تَمَضَّمَضَ وَاسْتَنْشَقَ ثُمَّ غَسَلَ وَجْهَهُ وَأَفَاضَ عَلَى رَأْسِهِ ثُمَّ تَنَحَّى فَعَسَلَ قَدَمَيْهِ ثُمَّ أَتَى بِمَنْدِيلٍ فَلَمْ يَنْفُضْ بِهِمَا .

1 Hallab je posuda za mužu i u njoj se može držati voda. Ponekad bi Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, započinjao svoje kupanje tako što bi se namirisao i to se može zaključiti iz ovog Buharijevog naslova. Dakle, on bi prvo nekada pozivao da mu se donese posuda s vodom kako bi se okupao, a nekada bi se prije toga namirisao. (prim. rec.)

2 I iz ovog hadisa se može zaključiti da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, tri puta zahvatao vodu iz posude i njome se polijevalao. (prim. rec.)

3 Iz hadisa se zaključuje:

- sapire se prvo desna pa lijeva strana glave, a tako i ostalog tijela;
- izloženi redoslijed je stalna praksa Alejhisselama i potreba takvog postupanja muslimana;
- poslije sapiranja sekrecije sa spolnog organa ruku treba dobro oprati vodom i još kakvim efikasnijim sredstvom.

TRLJANJE RUKE O ZEMLJU DA BI SE BOLJE OČISTILA

260. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Zubejr Humejdi, njemu Sufjan, a njemu ispričao A'meš prenoseći od Salima b. Ebu-Dža'da, on od Kurejba, ovaj od Ibni-Abbasa, a on od Mejmune, da se Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, kupao zbog polucije (džunupluka) i oprao svoj spolni organ svojom rukom, otrljao je o zid i oprao, potom je uzeo abdest kao što se uzima za namaz, a noge je oprao pošto je završio kupanje.

DA LI "DŽUNUB" IMA PRAVO ZAGRABITI
(ČISTE) VODE RUKOM IZ POSUDE PRIJE
NEGO RUKU OPERE, KADA NA NJOJ NEMA
PRLJAVŠTINE, OSIM ŠTO JE U (STANJU)
DŽUNUPLUKA

Ibni-Omer i Bera b. Azib su stavljali svoju ruku u (čistu) vodu, koju prethodno nisu oprali, a zatim uzimali abdest.

Ibni-Omer i Ibni-Abbas nisu smatrali štetnim kapljice koje štrcaju sa osobe koja se kupava zbog džunupluka.

261. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Mesleme, njega obavijestio Efleh b. Humejd prenoseći od Kasima, a on od Aiše, da je rekla:

"Ja i Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, kupali smo se iz jedne posude u kojoj su se naše ruke izmjenjivale."

262. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Hammad prenoseći od Hišama, on od svoga oca, a ovaj od Aiše, koja je rekla:

"Kada bi se Allahov Poslank, sallallahu alejhi ve sellem, kupao zbog spolnog snošaja (džunupluka), prvo bi oprao svoju ruku."

بَابُ مَسْحِ الْيَدِ بِالتُّرَابِ لِتَكُونَ أَفْقَى

٢٦٠. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الزُّبَيْرِ الْحَمِيدِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ قَالَ حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ عَنْ سَالِمِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ عَنْ كُرَيْبٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنْ مَيْمُونَةَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ اغْتَسَلَ مِنَ الْجَنَابَةِ فَعَسَلَ فَرْجَهُ بِيَدِهِ ثُمَّ ذَلِكَ بِهَا الْحَائِطُ ثُمَّ غَسَلَهَا ثُمَّ تَوَضَّأَ وَضُوءَهُ لِلصَّلَاةِ فَلَمَّا فَرَغَ مِنْ غُسْلِهِ غَسَلَ رِجْلَيْهِ.

بَابُ هَلْ يَدْخُلُ الْجُنُبُ يَدَهُ فِي الْإِنَاءِ قَبْلَ أَنْ يَغْسِلَهَا إِذَا لَمْ يَكُنْ عَلَى يَدِهِ قَذَرٌ غَيْرُ الْجَنَابَةِ

وَأَدْخَلَ ابْنُ عُمَرَ وَالْبَرَاءُ بْنُ عَازِبٍ يَدَهُ فِي الطُّهُورِ وَلَمْ يَغْسِلَهَا ثُمَّ تَوَضَّأَ وَلَمْ يَرِ ابْنُ عُمَرَ وَابْنُ عَبَّاسٍ بِأَسَا بِمَا يَنْتَضِعُ مِنْ غُسْلِ الْجَنَابَةِ.

٢٦١. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ أَخْبَرَنَا أَفْلَحُ بْنُ حُمَيْدٍ عَنِ الْقَاسِمِ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ كُنْتُ أَغْتَسِلُ أَنَا وَالنَّبِيُّ ﷺ مِنْ إِنَاءٍ وَاحِدٍ تَخْتَلِفُ أَيْدِينَا فِيهِ.

٢٦٢. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا حَمَّادٌ عَنْ هِشَامٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا اغْتَسَلَ مِنَ الْجَنَابَةِ غَسَلَ يَدَهُ.

263. PRIČAO NAM JE Ebul-Velid, njemu Šu'be prenoseći od Ebu-Bekra b. Hafsa, on od Urve a ovaj od Aiše, koja je izjavila:

“Ja i Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kupali smo se zbog spolnog snošaja (džunupluka) iz jedne posude.”

Isto prenosi Abdur-Rahman b. Kasim od svoga oca, a on od Aiše.

264. PRIČAO NAM JE Ebul-Velid, njemu Šu'be prenoseći od Abdullaha b. Abdullaha b. Džebra, koji je rekao:

–Čuo sam Enesa b. Malika, gdje kaže: “Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, i jedna od njegovih supruga kupali su se iz jedne posude.”

Muslim i Vehb b. Džerir prenoseći isti hadis od Šu'be, rekli su: “... zbog spolnog snošaja (džunupluka).”¹

UZIMANJE GUSULA I ABDESTA S PREKIDOM

Spominje se o Ibni-Omeru da je oprao svoja stopala pošto se voda za abdest osušila (na ostalim ranije opranim organima).

265. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Muhbub, njemu Abdul-Vahid, a njemu ispričao A'meš prenoseći od Salima b. Ebu-Dža'da, on od Kurejba, oslobođenog roba Ibni-Abbasa, a ovaj od Ibni-Abbasa koji je kazao da je Mejmuna rekla:

“Stavila sam Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, vodu da se njome okupa, pa je

٢٦٣. حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ أَبِي بَكْرٍ بْنِ حَفْصٍ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ كُنْتُ أَغْتَسِلُ أَنَا وَالنَّبِيُّ ﷺ مِنْ إِنَاءٍ وَاحِدٍ مِنْ جَنَابَةٍ وَعَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْقَاسِمِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ مِثْلَهُ .

٢٦٤. حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَبْرِ قَالَ سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ يَقُولُ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ وَالْمَرْأَةُ مِنْ نِسَائِهِ يَغْتَسِلَانِ مِنْ إِنَاءٍ وَاحِدٍ زَادَ مُسْلِمٌ وَوَهَبُ بْنُ جَرِيرٍ عَنْ شُعْبَةَ مِنَ الْجَنَابَةِ .

بَابُ تَفْرِيقِ الْغُسْلِ وَالْوُضُوءِ

وَيُذَكَّرُ عَنْ ابْنِ عُمَرَ أَنَّهُ غَسَلَ قَدَمَيْهِ بَعْدَ مَا جَفَّ وَضُوءُهُ .

٢٦٥. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حَبُوبٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ قَالَ حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ عَنْ سَالِمِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ عَنْ كُرَيْبِ مَوْلَى ابْنِ عَبَّاسٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ قَالَتْ مَيْمُونَةُ وَضَعْتُ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ مَاءً يَغْتَسِلُ بِهِ فَافْرَغَ عَلَى يَدَيْهِ فَغَسَلَهُمَا مَرَّتَيْنِ مَرَّتَيْنِ

¹ Navedene izjave drugova Allahovog, dželle šanuhu, Poslanika ukazuju da se čista voda ne pogani guranjem ruku u nju osoba koje su prethodno imale spolni snošaj. Sitne kapljice vode s kupača ne pogane pogodeni predmet na strani, jer je to veoma teško spriječiti. Ebu-Jusuf je izjavio: “Ako klanjača upršće mokraću u obimu većem od veličine dirhema, to mu ne kvari namaz, ali će ga prekinuti, mokraću saprati i potom nastaviti preostali dio namaza.”

Ostatak vode u posudi grabljene čistom rukom, čist je i može se koristiti za potrebe šerijatskog čišćenja. Alejhisselam je, prema izloženim hadisima, prethodno prao svoje ruke samo kada je smatrao da su mu one prljave.

polio (prvo) po svojim rukama i oprao ih dva (ili tri puta), zatim desnicom polio po ljevici i oprao svoje spolne organe, zatim ruku otrljao o zemlju, potom izaprao usta i nos, oprao svoje lice, ruke (do iza laktova) i oprao svoju glavu tri puta, onda je polio (vodu) po svom tijelu, pomakao se sa svoga mjesta i oprao noge.”²

O ONOME KOJI POLIJEVAŠE DESNICOM PO LJEVICI PRI KUPANJU

266. PRIČAO NAM JE Musa b. Isma‘il, njemu Ebu-Avane, a njemu A‘meš prenoseći od Salima b. Ebu-Dža‘da, on od Kurejba, oslobođenog roba Ibni-Abbasa, ovaj od Ibni-Abbasa, a on od Mejmune bint Haris, koja je rekla.

“Stavila sam Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, vodu za kupanje i zastrla ga, pa je on poli po svojoj ruci i opra je jedanput ili dvaput.”

Sulejman je kazao:

– Ne znam je li (Salim b. Ebu-Dža‘d) spomenuo: “... tri puta ili nije.”

“Zatim je svojom desnicom polio po ljevici i oprao svoj spolni organ, a onda otrljao ruku o zemlju ili zid, pa izaprao usta i nos, oprao svoje lice i ruke, oprao svoju glavu i polio vodu po tijelu, zatim se pomakao ustranu i oprao noge. Ja sam mu dodala krpu, a on mi svojom rukom odmahnu ‘ovako’ i ne htjede je.”

أَوْ ثَلَاثًا ثُمَّ أَفْرَغَ بِيَمِينِهِ عَلَى شِمَالِهِ فَغَسَلَ مَذَاكِرَهُ ثُمَّ ذَلِكَ يَدَهُ بِالْأَرْضِ ثُمَّ مَضْمَضَ وَاسْتَنْشَقَ ثُمَّ غَسَلَ وَجْهَهُ وَيَدَيْهِ وَغَسَلَ رَأْسَهُ ثَلَاثًا ثُمَّ أَفْرَغَ عَلَى جَسَدِهِ ثُمَّ تَنَحَّى مِنْ مَقَامِهِ فَغَسَلَ قَدَمَيْهِ .

بَابُ مَنْ أَفْرَغَ بِيَمِينِهِ عَلَى شِمَالِهِ فِي الْغُسْلِ

٢٦٦. حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ عَنْ سَالِمِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ عَنْ كُرَيْبِ مَوْلَى ابْنِ عَبَّاسٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنْ مَيْمُونَةَ بِنْتِ الْحَارِثِ قَالَتْ وَضَعْتُ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ غُسْلًا وَسَرْتُهُ فَصَبَّ عَلَى يَدِهِ فَغَسَلَهَا مَرَّةً أَوْ مَرَّتَيْنِ قَالَ سَلِيمَانُ لَا أَذْرِي أَذَكَرَ الثَّلَاثَةَ أَمْ لَا ثُمَّ أَفْرَغَ بِيَمِينِهِ عَلَى شِمَالِهِ فَغَسَلَ فَرْجَهُ ثُمَّ ذَلِكَ يَدَهُ بِالْأَرْضِ أَوْ بِالْحَائِطِ ثُمَّ تَمَضْمَضَ وَاسْتَنْشَقَ وَغَسَلَ وَجْهَهُ وَيَدَيْهِ وَغَسَلَ رَأْسَهُ ثُمَّ صَبَّ عَلَى جَسَدِهِ ثُمَّ تَنَحَّى فَغَسَلَ قَدَمَيْهِ فَنَاولَتْهُ خِرْقَةً فَقَالَ بِيَدِهِ هَكَذَا وَلَمْ يُرِدْهَا .

² Nafi‘ prenosi da je Abdullah b. Omer uzimao u čaršiji abdest i tek što je oprao lice, ruke i ovlažio glavu, bio je pozvan na dženazu. On je odmah otišao u džamiju, tamo potrao rukama po obući i klanjao dženazu. Neuzastopno pranje pojedinih dijelova tijela pri čemu se oprani dijelovi tijela osuše, Šafija je u prvobitnom svom mišljenju smatrao nedopuštenim, dok je u novijem stavu, a u slučaju prekida pranja preporučio ponovno pranje svih propisanih organa. Malik dozvoljava kraći prekid pri kome se voda na ranije opranim dijelovima tijela ne uspije osušiti, dok to bez ikakvih uvjeta dozvoljavaju: Ebu-Hanife, Ibni-Omer, Ibni-Musejjeb, Ata, Tavus, Neha‘i, Hasan Basri, Sufjan b. Seid i Muhammed b. Abdullah b. Abdulhakem.

O OBNAVLJANJU SPOLNOG SNOŠAJA I ONOM KOJI JE OBILAZIO SVOJE SUPRUGE UZ JEDNO KUPANJE

بَابُ إِذَا جَامَعَ ثُمَّ عَادَ وَمِنْ دَارِ عَلَى نِسَائِهِ
فِي غُسْلٍ وَاحِدٍ

267. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Beššar, njemu ispričali Ibnu-Ebi-Adijj i Jahja b. Seid prenoseći od Šu'be, on od Ibrahima b. Muhammeda b. Muntešira, a ovaj od svoga oca, koji je kazao da je to spomenuo Aiši (izjavu Ibni-Omera)¹ i ona je odgovorila:

“Allah se smilovao Ebu-Abdur-Rahmanu! Ja sam namirisavala Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, pa bi on obilazio svoje supruge i osvanuo kao muhrim, a iz njega je izbijao miris parfema (bio je namirisan).”²

٢٦٧. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عَدِيٍّ وَيَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ عَنْ شُعْبَةَ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ الْمُنْشَرِ عَنْ أَبِيهِ قَالَ ذَكَرْتُهُ لِعَائِشَةَ فَقَالَتْ يَرْحَمُ اللَّهُ أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ كُنْتُ أَطِيبُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَيَطُوفُ عَلَى نِسَائِهِ ثُمَّ يُصْبِحُ مُحْرِمًا يَنْضِخُ طِبًّا.

268. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Beššar, a njemu Mu'az b. Nisan, a njemu njegov babo prenoseći od Katade, on od Enesa b. Malika da je rekao:

Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, obilazio je sve svoje supruge u jednom dijelu noći i dana, a bilo ih je jedanaest. – Upitao sam Enesa je li

٢٦٨. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ قَالَ حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ هِشَامٍ قَالَ حَدَّثَنِي أَبِي عَنْ قَتَادَةَ قَالَ حَدَّثَنَا أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَدُورُ عَلَى نِسَائِهِ فِي السَّاعَةِ الْوَاحِدَةِ مِنَ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَهِنَّ إِحْدَى عَشْرَةَ قَالَ قُلْتُ لِأَنَسٍ أَوَكَانَ يُطِيقُهُ قَالَ كُنَّا

1 On je izjavio da ne bi volio osvanuti kao *muhrim* obilno namirisan. (prim. rec.)

2 Ebu-Davud i Tirmizi preko Enesa navode da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, obilazio svoje supruge i po završetku obilaska okupao se samo jednom. Međutim, Ebu-Davud i En-Nesai navode da je Alejhisselam drugom prilikom obilazio svoje supruge i kod svake se okupao. Na primjedbu Ebu-Rafi'a što se nije jednom okupao, odgovorio je da je učinio ono što je za čistoću tijela i zdravlje čovjeka bolje.

Kupanje između višebrojnih uzastopnih spolnih snošaja nije dužnost nego samo preporuka. Ibni-Hazm je rekao da su Ata, Ibrahim Neha'i, Hasan Basri i Ibni-Sirin smatrali da je u gornjem slučaju obavezno uzeti abdest, jer je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Kada neko od vas ima spolni odnos sa suprugom i to želi obnoviti u kraćem vremenskom razmaku, neka između toga uzme abdest.”

Vjerodostojnost hadisa usvajaju svi islamski pravници, ali imperativ u njemu shvaćaju kao preporuku a ne kao naredbu, tim prije što je Aiša, radijallahu anha, jednom izjavila da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, obavio spolni snošaj i kasnije ga opet obnovio, a između njih nije uzео abdest.

Ebu-Omer, radijallahu anhu, izjavio je: “Ne znam da je iko od učenih ljudi smatrao kupanje između uzastopnih spolnih snošaja neophodnom dužnošću (vadžibom), osim jedne grupe zahirija.”

Iz hadisa se još zaključuje:

– preporučljivo je da se hodočasnik prije oblačenja ihrama dobro namiriše, jer se poslije kao muhrim (hodočasnik u ihramu) ne može uređivati i namirisavati;

– trljanje pri kupanju nije obavezno, a niti se kupanje mora obaviti odmah po završenom spolnom snošaju.

on to mogao? Pričali smo da mu je data snaga deseterice (ljudi). Seid prenosi od Katade da mu je Enes rekao: devet žena.

PRANJE SEKRETA IZAŠLOG NAKON NADRAŽAJA (MEZIJA) I UZIMANJE ABDESTA ZBOG TOGA

269. PRIČAO NAM JE Ebul-Velid, njemu Zaide prenoseći od Ebu-Hasina, ovaj od Ebu-Abdur-Rahmana, a on od Alije, koji je izjavio:

– Ja sam čovjek kome puno izlazi sekret nakon nadražaja (mezijj) pa sam zapovjedio jednom čovjeku da pita Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, o tome slučaju (umjesto mene) zbog položaja njegove kćerke. On ga je upitao i Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, odgovorio mu je: “Operi svoj spolni organ i uzmi abdest!”³

O ONOME KO SE NAMIRIŠE PRIJE KUPANJA I TRAGOVI MIRISA OSTANU (NAKON KUPANJA)

270. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu‘man, njemu Ebu-Avane prenoseći od Ibrahima b. Muhammeda b. Muntešira, a on od svoga oca, da je kazao:

– Pitao sam Aišu i spomenuo joj Ibni-Omerovu izjavu: “Ne bih volio biti u ihramu, a da iz mene izbija miris parfema.”

Potom je Aiša rekla: “Ja sam namirisavala Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i on je obišao svoje supruge i onda (iza kupanja) oblačio ihram.”

تَحَدَّثُ أَنَّهُ أُعْطِيَ قُوَّةَ ثَلَاثِينَ وَقَالَ سَعِيدٌ عَنْ قَتَادَةَ إِنَّ أَنْسَا حَدَّثَهُمْ تِسْعَ نِسْوَةٍ .

بَابُ غَسْلِ الْمَذْيِ وَالْوُضُوءِ مِنْهُ

٢٦٩. حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ قَالَ حَدَّثَنَا زَائِدَةُ عَنْ أَبِي حَصِينٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ عَلِيٍّ قَالَ كُنْتُ رَجُلًا مَذَّاءً فَأَمَرْتُ رَجُلًا أَنْ يَسْأَلَ النَّبِيَّ ﷺ لِمَكَانِ ابْنَتِهِ فَسَأَلَ فَقَالَ تَوَضَّأْ وَاغْسِلْ ذَكَرَكَ .

بَابُ مَنْ تَطَيَّبَ ثُمَّ اغْتَسَلَ وَبَقِيَ أَثَرُ الطَّيِّبِ

٢٧٠. حَدَّثَنَا أَبُو النُّعْمَانِ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ الْمُثَنَّى عَنْ أَبِيهِ قَالَ سَأَلْتُ عَائِشَةَ فَذَكَرْتُ لَهَا قَوْلَ ابْنِ عُمَرَ مَا أَحَبُّ أَنْ أَصْبَحَ مُحْرِمًا أَنْضَحُ طَيِّبًا فَقَالَتْ عَائِشَةُ أَنَا طَيِّبٌ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ ثُمَّ طَافَ فِي نِسَائِهِ ثُمَّ أَصْبَحَ مُحْرِمًا .

³ Kupanje je obligatna prvostepena dužnost: poslije spolnog snošaja; kada sekret iz spolnog organa sa strašću ištrca pa makar to bilo i u snu, ili kada probuđena osoba vidi na spolnom organu, odnosno haljini trag polucije pa makar se ona i ne sjećala sanjanja o spolnom snošaju. Međutim kupanje nije potrebno poslije navedenog sanjanja ako se ne zapazi trag poluciranja; poslije nečujnog izljeva bijelo-žute sluzi (mezijske) iz spolnog organa zbog nadražaja milovanjem, ljubljenjem ili promatranjem suprotnog spola, te poslije sluzi iskapane iz spolnog organa iza mokrenja (vedija).

271. PRIČAO NAM JE Adem b. Ebu-Ijas, njemu Šu'be, a njemu Hakem prenoseći od Ibrahima, on od Esveda, a ovaj od Aiše, da je rekla:

“Kao da gledam sjaj mirisa na razdioku kose Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kada je bio u ihramu.”

TRLJANJE KOSE (PRI PRANJU); A KADA POMISLI DA JE NATOPIO KOŽU, ONDA SE OBLIJE (VODOM)

272. PRIČAO NAM JE Abdan i kazao da mu je saopćio Abdullah, prenoseći od Hišama b. Urve, on od svoga oca, a on od Aiše, koja je izjavila:

“Kad bi se god Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kupao zbog spolnog snošaja (džunupluka), oprao bi (prvo) ruke, a onda bi uzeo abdest kako ga uzimaše za namaz, zatim okupao i pročistio svojom rukom kosu tako da je bio uvjeren da je i kožu pod njom natopio, polijevao bi po njoj (kosi i glavi) vodu tri puta, a iza toga oprao ostalo svoje tijelo.”

273. Ona je još rekla: “Ja i Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kupali smo se iz jedne posude i vodu iz nje skupa grabili.”¹

٢٧١. حَدَّثَنَا آدَمُ بْنُ أَبِي إِيَاسٍ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ حَدَّثَنَا الْحَكَمُ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنِ الْأَسْوَدِ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ كَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَى وَبَيْصِ الطَّيِّبِ فِي مَفْرِقِ النَّبِيِّ ﷺ وَهُوَ مُحْرِمٌ.

بَابُ تَخْلِيلِ الشَّعْرِ حَتَّى إِذَا ظَنَّ أَنَّهُ قَدْ أَرَوَى بَشَرَتَهُ أَفَاضَ عَلَيْهِ

٢٧٢. حَدَّثَنَا عَبْدَانُ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ قَالَ أَخْبَرَنَا هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا اغْتَسَلَ مِنَ الْجَنَابَةِ غَسَلَ يَدَيْهِ وَتَوَضَّأَ وَضُوءَهُ لِلصَّلَاةِ ثُمَّ اغْتَسَلَ ثُمَّ يَحْلُلُ بِيَدِهِ شَعْرَهُ حَتَّى إِذَا ظَنَّ أَنَّهُ قَدْ أَرَوَى بَشَرَتَهُ أَفَاضَ عَلَيْهِ الْمَاءَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ ثُمَّ غَسَلَ سَائِرَ جَسَدِهِ.

٢٧٣. وَقَالَتْ كُنْتُ أَغْتَسِلُ أَنَا وَرَسُولُ اللَّهِ ﷺ مِنْ إِنَاءٍ وَاحِدٍ نَغْرِفُ مِنْهُ جَمِيعًا.

¹ Neophodno je pročistiti kosu na glavi (provlačeći prste) kod svakog obligatnog kupanja. Pokvasiti kožu na glavi i bradi pod kosom spada u strogo obligatnu dužnost po mišljenju šafija, dok je sunnet pročistiti bradu kod uzimanja abdesta. Ahmed i Ebu-Hanife, također, smatraju da provlačenje prstiju kroz bradu pri uzimanju abdesta nije vadžib.

O ONOME KO JE UZEO ABDEST ZBOG
SPOLNOG SNOŠAJA (DŽUNUPLUKA),
A ZATIM OPRAO CIJELO TIJELO I NIJE
PONOVO OPRAO MJESTA PRETHODNO
OPRANA PRI UZIMANJU ABDESTA

274. PRIČAO NAM JE Jusuf b. Isa i kazao da ga je obavijestio Fadl b. Musa, a njega A'meš prenoseći od Salima, ovaj od Kurejba, oslobođenog roba Ibni-Abbasa, on od Ibni-Abbasa, a ovaj od Mejmune, da je kazala:

“Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, stavio je sebi vodu za kupanje zbog spolnog snošaja (džunupluka) i svojom desnicom polio po ljevici dva ili tri puta, zatim oprao svoj spolni organ i rukom udario po zemlji ili zidu dva ili tri puta, izaprao usta, nos i oprao svoje lice i podlaktice. Iza toga polio je vodu po svojoj glavi, oprao cijelo tijelo, a onda se pomakao ustranu i oprao svoje noge. Ja sam mu donijela, rekla je Mejmuna, jednu krpu, ali je on nije htio upotrijebiti, nego se počeo brisati svojom rukom.”

KADA SE ČOVJEK SJETI U DŽAMIJI DA JE
DŽUNUP, IZAĆI ĆE KAO TAKAV ODMAH, A
NEĆE UZETI TEJEMMUM

275. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Muhammed, njemu Osman b. Omer rekavši da ga je obavijestio Junus prenoseći od Zuhrija, on od Ebu-Seleme, a ovaj od Ebu-Hurejre, koji je kazao:

– Proučio se ikamet za namaz, safovi se već izravnali dok su ljudi stajali i Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izašao nam je (iz svoga stana). Pošto je stao na mjesto u kome obično obavljaše svoj namaz, sjetio se da je u stanju džunupluka, pa nam reče:

“Ostanite na svojim mjestima!” Potom se vratio

بَابُ مَنْ تَوَضَّأَ فِي الْجَنَابَةِ ثُمَّ غَسَلَ سَائِرَ جَسَدِهِ
وَلَمْ يُعِدْ غَسْلَ مَوَاضِعِ الْوُضُوءِ مَرَّةً أُخْرَى

٢٧٤. حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ عِيسَى قَالَ أَخْبَرَنَا الْفَضْلُ
ابْنُ مُوسَى قَالَ أَخْبَرَنَا الْأَعْمَشُ عَنْ سَالِمٍ عَنْ
كَرِيبِ مَوْلَى ابْنِ عَبَّاسٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنْ مَيْمُونَةَ
قَالَتْ وَضَعَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَضُوءًا لِنَجَابَةٍ فَأَكْفَأَ
بِيَمِينِهِ عَلَى شِمَالِهِ مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلَاثًا ثُمَّ غَسَلَ فَرْجَهُ
ثُمَّ ضَرَبَ يَدَهُ بِالْأَرْضِ أَوْ الْحَائِطِ مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلَاثًا
ثُمَّ مَضَمَضَ وَاسْتَنْشَقَ وَغَسَلَ وَجْهَهُ وَذِرَاعَيْهِ ثُمَّ
أَفَاضَ عَلَى رَأْسِهِ الْمَاءَ ثُمَّ غَسَلَ جَسَدَهُ ثُمَّ تَنَحَّى
فَغَسَلَ رِجْلَيْهِ قَالَتْ فَأَتَيْتُهُ بِخِرْقَةٍ فَلَمْ يَرِدْهَا فَجَعَلَ
يَنْفُضُ بِيَدِهِ.

بَابُ إِذَا ذَكَرَ فِي الْمَسْجِدِ أَنَّهُ جُنُبٌ
يَخْرُجُ كَمَا هُوَ وَلَا يَتَيَمَّمُ

٢٧٥. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ حَدَّثَنَا عُثْمَانُ
ابْنُ عُمَرَ قَالَ أَخْبَرَنَا يُونُسُ عَنْ الزُّهْرِيِّ عَنْ أَبِي
سَلَمَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ أَقِيمَتِ الصَّلَاةُ وَعُدِلَتِ
الصُّفُوفُ قِيَامًا فَخَرَجَ إِلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَلَمَّا
قَامَ فِي مُصَلَّاهُ ذَكَرَ أَنَّهُ جُنُبٌ فَقَالَ لَنَا مَكَانُكُمْ
ثُمَّ رَجَعَ فَاعْتَسَلَ ثُمَّ خَرَجَ إِلَيْنَا وَرَأْسُهُ يَقْطُرُ

(u stan), okupao se, izašao, a s glave mu kapaše voda, izgovorio je tekbir za stupanje u namaz i mi smo s njim klanjali.

Osmana b. Omera u drugom senedu slijedi Abdul-A'la prenoseći od Ma'mera, a on od Zuhrija, a prenosi ga i Evzi'i direktno od Zuhrija.¹

STRESANJE VODE S RUKU POSLIJE KUPANJA ZBOG SPOLNOG SNOŠAJA

276. PRIČAO NAM JE Abdan i kazao da ga je obavijestio Ebu-Hamza rekavši da je čuo A'meša da prenosi od Salima b. Ebi-Dža'da, on od Kurejba, a ovaj od Ibni- Abbasa, da je Mejmuna rekla:

– Postavila sam Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, vodu za kupanje i zastrla ga jednom haljinom. Prvo je polio vodu po svojim rukama i oprao ih. Potom je svojom desnicom posuo vodu po ljevici, oprao spolni organ, stavio ruku

فَكَبَّرَ فَصَلَّيْنَا مَعَهُ تَابِعَهُ عَبْدُ الْأَعْلَى عَنْ مَعْمَرٍ عَنِ
الزُّهْرِيِّ وَرَوَاهُ الْأَوْزَاعِيُّ عَنِ الزُّهْرِيِّ .

بَابُ نَفْضِ الْيَدَيْنِ مِنَ الْغُسْلِ عَنِ الْجَنَابَةِ

٢٧٦. حَدَّثَنَا عَبْدَانُ قَالَ أَخْبَرَنَا أَبُو حَمْزَةَ قَالَ
سَمِعْتُ الْأَعْمَشَ عَنْ سَالِمِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ عَنْ
كُرَيْبٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ قَالَتْ مَيْمُونَةُ وَضَعْتُ
لِلنَّبِيِّ ﷺ غُسْلًا فَسَتَرْتُهُ بِثَوْبٍ وَصَبَّ عَلَى يَدَيْهِ
فَغَسَلَهُمَا ثُمَّ صَبَّ بِيَمِينِهِ عَلَى شِمَالِهِ فَغَسَلَ
فَرْجَهُ فَضَرَبَ بِيَدِهِ الْأَرْضَ فَمَسَحَهَا ثُمَّ غَسَلَهَا

¹ Iz hadisa se zaključuje:

– prisutni u džamiji trebaju izravnati safove prije izgovaranja početnog tekbira. Svi islamski pravници ovo smatraju preporučljivim, a Ibni-Hazm obligatnim činom.

Po mišljenju Šafije mustehab je da prisutni ustaju na noge tek kada mujezin završi učenje ikameta. Enes ibni Malik ustaje kada mujezin izgovori “kad kametis-salatu”, tj. “namaz otpoče!”, što prihvata i imam Ahmed. Pravници Kufe i Ebu-Hanife smatraju da klanjači ustaju na noge kada mujezin izgovori “hajje ‘ales- salah!”, tj. “dodite na namaz!”, a kada kaže “kad kametis-salatu!”, tj. “otpoče namaz!”, imam izgovara početni namaski tekbir.

Malikije smatraju sunnetom da imam po završenom ikametu upozori prisutne na poravnanje redova, pa onda zanijeti i izgovori tekbir za stupanje u namaz.

Imam Zufer kaže: “Kada mujezin prvi put izgovori ‘kad kametis-salatu’, ustanite na noge, a kada to izgovori drugi put, otpočnite klanjati namaz!”

Imam Ebu-Jusuf preporučuje otpočinjanje namaza poslije proučenog ikameta, da bi prisutni mogli ponavljati riječi mujezina, što usvajaju imami Ahmed i Šafija.

– dozvoljeno je – po mišljenju Ebu-Hanife – nastaviti namaz u slučaju hadesa, tj. namaz koji je započet bez abdesta;

– učesnici grupnog obavljanja namaza izgovaraju početni namaski tekbir zajedno s imamom po mišljenju Ebu-Hanife, a neposredno iza imama po stavu Ebu-Jusufa, Muhammeda, Malika i još nekih pravnika;

– kada se neokupana osoba sjeti u džamiji svoga poluciranja treba odmah izići iz džamije, a Sufjan Sevri i Ishak preporučuju iz poštovanja prema džamiji da odmah uzme tejemmum i onda izađe napolje.

– Ebu-Hanife kaže: “Putnik (džunup) koji želi unći u džamiju da se na česmi napije vode, treba pred džamijom uzeti tejemmum pa tek onda unći unutra.”

U Nevadiru Ibn-Ebi-Zejda stoji: “Ko u džamiji spavajući polucira, treba odmah uzeti tejemmum i izaći iz džamije.”

Ata kaže da je vidio u džamiji ashaba koji su bili džunupi uzevši prethodno samo abdest. Siromašni ashabi iz trijema (ehlus-suffe) spavali su u predvorju džamije i ponekad u snu polucirali, a delegacija plemena Sekif odsjela je u džamiji Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, u Medini.

na zemlju i potrljao je po njoj, zatim je oprao, pa izaprao usta, nos, oprao lice i svoje podlaktice, iza toga polio je vodu po glavi, oblio vodom ostalo tijelo, pomakao se ustranu i oprao svoja stopala. Ja sam mu tada dodala haljinče, on ga, međutim, nije uzeo nego je krenuo otresajući rukama.

O ONOME KOJI POČINJE S DESNE STRANE GLAVE PRI KUPANJU

277. PRIČAO NAM JE Hallad b. Jahja, njemu Ibrahim b. Nafi' prenoseći od Hasana b. Muslima, ovaj od Safijje bint Šejbe, a ona od Aiše, da je izjavila:

– Kada bi neka od nas postala džunup, grabila bi objema rukama vodu i tri puta posipala po svojoj glavi. Potom bi jednom rukom polila po svojoj desnoj polovini glave, a onda bi drugom sipala na svoju lijevu polovinu.

AKO SE NEKO KUPA GO U OSAMI, A NEKO ZASTRE, U TOM SLUČAJU BOLJE JE ZASTRIJETI SE

Behz b. Hakim prenosi od svoga oca, ovaj od svoga djeda, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao: "Preče je stidjeti se Allaha nego ljudi."

278. PRIČAO NAM JE Ishak b. Nasr, njemu Abdur-Rezak prenoseći od Ma'mera, ovaj od Hemmama b. Munebbiha, on od Ebu-Hurejre, a ovaj od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao:

– Izraelićani kupahu se goli, gledajući jedni druge, a Musa se kupao uvijek sam. Oni su međusobno

فَمَضْمَضَ وَاسْتَنْشَقَ وَغَسَلَ وَجْهَهُ وَذِرَاعَيْهِ ثُمَّ صَبَّ عَلَى رَأْسِهِ وَأَفَاضَ عَلَى جَسَدِهِ ثُمَّ تَنَحَّى فَغَسَلَ قَدَمَيْهِ فَنَاولَتْهُ ثَوْبًا فَلَمْ يَأْخُذْهُ فَانْطَلَقَ وَهُوَ يَنْفُضُ يَدَيْهِ .

بَابُ مَنْ بَدَأَ بِشِقِّ رَأْسِهِ الْيَمَنِ فِي الْغُسْلِ

٢٧٧. حَدَّثَنَا خَلَادُ بْنُ يَحْيَى قَالَ حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ ابْنُ نَافِعٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ صَفِيَّةَ بِنْتِ شَيْبَةَ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ كُنَّا إِذَا أَصَابَتْ إِحْدَانَا جَنَابَهُ أَخَذَتْ بِيَدَيْهَا ثَلَاثًا فَوْقَ رَأْسِهَا ثُمَّ تَأْخُذُ بِيَدِهَا عَلَى شِقِّهَا الْيَمَنِ وَبِيَدِهَا الْأُخْرَى عَلَى شِقِّهَا الْاَيْسَرِ .

بَابُ مَنْ اغْتَسَلَ عُرْيَانًا وَحْدَهُ فِي الْخُلُوةِ وَمَنْ تَسْتَرَّ فَالتَّسْتَرُّ أَفْضَلُ

وَقَالَ بَهْزُ بْنُ حَكِيمٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ اللَّهُ أَحَقُّ أَنْ يُسْتَحْيَا مِنْهُ مِنَ النَّاسِ .

٢٧٨. حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ نَصْرِ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ عَنْ مَعْمَرٍ عَنْ هَمَّامِ بْنِ مُنَبِّهٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ كَانَتْ بَنُو إِسْرَائِيلَ يَغْتَسِلُونَ عُرَاةً يَنْظُرُ بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ

govorili: “Allaha mi, Musa izbjegava da se kupa zajedno s nama samo zbog toga što je kilav.” Jednog dana Musa je otišao da se okupa, a svoje haljine ostavio na jedan kamen i taj je kamen iščezao zajedno s njegovim haljinama. Tada je Musa izašao (i trčeći) za njim govorio: “Moje odijelo, kamenu.” Tako su Izraelićani vidjeli Musaa i kazali: “Allaha mi, Musa nije loš, nema fizičke mahane.” Kasnije je Musa zgrabio svoje haljine i počeo po kamenu tući. Ebu-Hurejra je još kazao: “Allaha mi, zaista je udarajući po kamenu ostalo šest ili sedam ožiljaka na tom kamenu.”

279. Ebu-Hurejra također prenosi od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao:

– Kada se jednom prilikom Ejjub kupao go, na njega su pali zlatni skakavci. Ejjub je počeo da ih skuplja u odjeću, a njegov Gospodar ga viknu: “Ejjube, nisam li te učinio nezavisnim od toga što ti sada vidiš!”

– Da, tako mi tvoje veličine, odgovori Ejjub, ali ja od Tvoga blagoslova (bereketa) nisam nezavisan. Ovaj hadis prenio je Ibrahim od Musaa b. Ukbe, on od Safvana, ovaj od Ataa b. Jesara, on od Ebu-Hurejre, a ovaj od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao: “Dok se Ejjub kupao go...”¹

وَكَانَ مُوسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ يَغْتَسِلُ وَحْدَهُ فَقَالُوا
وَاللَّهِ مَا يَمْنَعُ مُوسَى أَنْ يَغْتَسِلَ مَعَنَا إِلَّا أَنَّهُ أَدْرُ
فَذَهَبَ مَرَّةً يَغْتَسِلُ فَوَضَعَ ثَوْبَهُ عَلَى حَجَرٍ فَفَرَّ
الْحَجَرُ بِثَوْبِهِ فَخَرَجَ مُوسَى فِي إِثْرِهِ يَقُولُ ثَوْبِي يَا
حَجَرُ حَتَّى نَظَرْتُ بَنُو إِسْرَائِيلَ إِلَى مُوسَى فَقَالُوا
وَاللَّهِ مَا بِمُوسَى مِنْ بَأْسٍ وَأَخَذَ ثَوْبَهُ فَطَفِقَ
بِالْحَجَرِ ضَرْبًا فَقَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ وَاللَّهِ إِنَّهُ لَنَدَبَ
بِالْحَجَرِ سِتَّةَ أَوْ سَبْعَةَ ضَرْبًا بِالْحَجَرِ .

٢٧٩. وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ بَيْنَا
أَيُّوبُ يَغْتَسِلُ عُريَانًا فَخَرَّ عَلَيْهِ جَرَادٌ مِنْ ذَهَبٍ
فَجَعَلَ أَيُّوبُ يَحْتَسِي فِي ثَوْبِهِ فَنَادَاهُ رَبُّهُ يَا أَيُّوبُ أَلَمْ
أَكُنْ أَغْنَيْتُكَ عَمَّا تَرَى قَالَ بَلَى وَعِزَّتِكَ وَلَكِنْ لَا
غِنَى لِي عَنْ بَرَكَتِكَ .

وَرَوَاهُ إِبْرَاهِيمُ عَنْ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ عَنْ صَفْوَانَ
ابْنِ سُلَيْمٍ عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ
النَّبِيِّ ﷺ قَالَ بَيْنَا أَيُّوبُ يَغْتَسِلُ عُريَانًا .

¹ Dozvoljeno je kupanje bez gaćica u zaklonu i samoći, dok Ibni-Abbas, radijallahu anhumu, to nije htio činiti ni u moru ni u rijeci, govoreći da i u vodi ima živih bića.

Atijje je izjavio: “Ko se kupa napolju, pa makar to bilo i u noći, neka pripazi na svoje sramotne dijelove tijela. Ko ne bude to činio pa ga zadesi kakva nezgoda, neka kori sam sebe.”

Ebu-Davud i Nesai navode u svojim hadiskim zbirkama da je Alejhisselam vidio nekog čovjeka gdje se kupa napolju i kasnije se popeo na minber, Allahu zahvalio i pohvalio Ga, a onda rekao: “Allah je živ i od očiju ljudi zastrt. On voli stidljivost i zastiranje, pa kada se neko od vas kupa, neka se zastre i zakloni od svijeta!”

Po mišljenju imama Ahmeda pokuđeno je ulaziti u vodu bez gaća (izara).

ZASTIRANJE PRI KUPANJU

280. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Mesleme prenoseći od Malika, on od Ebu-Nadra, oslobođenog roba Omera b. Ubejdullaha, da ga je Ebu-Murre, oslobođeni rob Ummi-Hani'a b. Ebu-Taliba, obavijestio da je čuo Ummi-Hani'a bint Ebu-Taliba gdje kaže:

– Godine osvojenja Mekke otišla sam Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i zatekla ga gdje se kupa, a Fatima ga zastiraše (gustim platnom).

– Ko je to? – upitao je.

– Ja, Ummu-Hani' – odgovorila sam.²

281. PRIČAO NAM JE Abdan i kazao da ga je obavijestio Abdullah, a njega Sufjan prenoseći od A'meša, on od Salima b. Ebu-Dža'da, ovaj od Kurejba, on od Ibni-Abbasa, a ovaj opet od Mejmune, koja je rekla:

“Zastirala sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, dok se kupao poslije spolnog snošaja (džunupluka). Oprao je prvo svoje ruke, zatim polio svojom desnicom ljevicu, oprao svoj spolni organ i drugo što bi ga zadesilo, a onda svojom rukom potrao po zidu ili zemlji, uzeo abdest kao i za namaz, izuzev pranja stopala, potom oblio vodom (ostalo) svoje tijelo, pomakao se na stranu i oprao stopala.”

(U drugom senedu hadisa) o zastiranju, (Sufjana) slijedi Ebu-Avane i Ibni-Fudajl.

بَابُ التَّسْتَرِّ فِي الْغُسْلِ عِنْدَ النَّاسِ

٢٨٠. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ بْنُ قَعْنَبٍ عَنْ مَالِكٍ عَنْ أَبِي النَّضْرِ مَوْلَى عُمَرَ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ أَنَّ أَبَا مُرَّةَ مَوْلَى أُمِّ هَانِيٍّ بِنْتِ أَبِي طَالِبٍ أَخْبَرَهُ أَنَّهُ سَمِعَ أُمَّ هَانِيٍّ بِنْتَ أَبِي طَالِبٍ تَقُولُ ذَهَبْتُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ عَامَ الْفَتْحِ فَوَجَدْتُهُ يَغْتَسِلُ وَفَاطِمَةُ تَسْتُرُهُ فَقَالَ مَنْ هَذِهِ فَقُلْتُ أَنَا أُمُّ هَانِيٍّ .

٢٨١. حَدَّثَنَا عَبْدَانُ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ قَالَ أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ سَالِمِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ عَنْ كُرَيْبٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنْ مَيْمُونَةَ قَالَتْ سَتَرْتُ النَّبِيَّ ﷺ وَهُوَ يَغْتَسِلُ مِنَ الْجَنَابَةِ فَغَسَلَ يَدَيْهِ ثُمَّ صَبَّ بِيَمِينِهِ عَلَى شِمَالِهِ فَغَسَلَ فَرْجَهُ وَمَا أَصَابَهُ ثُمَّ مَسَحَ بِيَدِهِ عَلَى الْخَائِطِ أَوْ الْأَرْضِ ثُمَّ تَوَضَّأَ وَضُوءَهُ لِلصَّلَاةِ غَيْرَ رَجُلِيهِ ثُمَّ أَفَاضَ عَلَى جَسَدِهِ الْمَاءَ ثُمَّ تَنَحَّى فَغَسَلَ قَدَمَيْهِ تَابَعَهُ أَبُو عَوَانَةَ وَابْنُ فَضِيلٍ فِي السَّتْرِ .

² Iz hadisa se zaključuje:

– pri kupanju mora se skloniti od očiju prisutnih;

– bez nužde nije dozvoljeno pokazivati drugom svoje sramotne organe, a niti gledati u tuđe, izuzimajući bračne drugove.

Malik, Sufjan Sevri, Ebu-Hanife, njegovi učenici i Šafija smatraju da se ne može prihvatiti svjedočanstvo onoga koji ulazi u banju već go, a ko skine gaće pred bazenom i u vodu unide go, pa se ukažu njegova stidna mjesta, svjedočanstvo mu se odbacuje po stavu Šafije i Malika, dok ga Ebu-Hanife i Sufjan Sevri prihvaćaju, smatrajući da se toga teško sačuvati.

POLUCIRANJE ŽENE U SNU

282. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf i kazao da ga je obavijestio Malik prenoseći od Hišama b. Urve, on od svoga oca, ovaj od Zejnebe bint Ebu-Seleme, ona od Umme-Seleme, majke pravovjernih, koja je kazala:

– Došla je Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, Umme-Sulejm, žena Ebu-Talhe, i rekla: “Allahov Poslaniče, Allah se ne stidi od (iznošenja) istine, pa da li se žena dužna kupati kada u snu polucira?”

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odgovori: “Da, kada vidi mokrinu.”¹

O ZNOJU DŽUNUBA I DA MUSLIMAN NIJE NIKAD NEČIST

283. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah, njemu je pričao Jahja, njemu Humejd, a njemu Bekr prenoseći od Ebu-Rafi'a, on od Ebu-Hurejre, da ga je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, sreo kao džunuba u jednom sokaku Medine.

– Sklonio sam se od njega – (kaže Ebu-Hurejra). Potom je otišao, okupao se i povratio, i Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, upita ga:

– Ebu-Hurejra, gdje si bio?

– Bio sam džunub i bilo mi je neprijatno da ti se pridružujem kada nisam čist – odgovori (Ebu-Hurejra).

– Subhanallah! – reče Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem – musliman (u biti) nije nikad nečist.²

بَابُ إِذَا احْتَلَمَتِ الْمَرْأَةُ

٢٨٢. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ زَيْنَبِ بِنْتِ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ أَنَّهَا قَالَتْ جَاءَتْ أُمَّ سَلِيمٍ امْرَأَةَ أَبِي طَلْحَةَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ لَا يَسْتَحْيِي مِنَ الْحَقِّ هَلْ عَلَى الْمَرْأَةِ مِنْ غُسْلِ إِذَا هِيَ احْتَلَمَتْ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ نَعَمْ إِذَا رَأَتْ الْمَاءَ.

بَابُ عَرَقِ الْجُنُبِ وَأَنَّ الْمُسْلِمَ لَا يَنْجُسُ

٢٨٣. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى قَالَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا بَكْرٌ عَنْ أَبِي رَافِعٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ لَقِيَهُ فِي بَعْضِ طَرِيقِ الْمَدِينَةِ وَهُوَ جُنُبٌ فَأَنْخَسَتْ مِنْهُ فَذَهَبَ فَأَغْتَسَلَ ثُمَّ جَاءَ فَقَالَ أَيْنَ كُنْتَ يَا أَبَا هُرَيْرَةَ قَالَ كُنْتُ جُنُبًا فَكَرِهْتُ أَنْ أَجَالِسَكَ وَأَنَا عَلَى غَيْرِ طَهَارَةٍ فَقَالَ سُبْحَانَ اللَّهِ إِنَّ الْمُسْلِمَ لَا يَنْجُسُ.

¹ Punoljetno žensko može u snu polucirati kao i muškarac.

Osoba koja se ne sjeća sanjanja o spolnom snošaju, a na haljini primijeti trag poluciranja treba se okupati po mišljenju Ibni-Abbasa, Ša'bija, Seida b. Džubejra, Neha'ija i Ahmeda. To je stav i pravnika hanefijske škole. Ebu-Ishak smatra da je kupanje potrebno samo kada je osoba uvjerena da je to mokrina od polucije, a po mišljenju Hattabija čim se primijeti slipava mokrina, pa makar i ne bilo uvjerenja da je ona od poluciranja.

² Musliman u svojoj biti nije nečist. On je čist bio s abdestom ili ne. Ibni-Abbas, radijallahu anhumu, prenio je hadis: “Ne smatrajte vaše mrtvace da su nečisti. Musliman u svojoj biti nije nečist, bio on živ ili mrtav.” Ibni-Abbas, radijallahu anhumu, kazao je: “Četvero ne može biti onečišćeno: čovjek, odjeća, voda i zemlja.”

DŽUNUB MOŽE IZLAZITI, HODATI PO GRADU I DRUGDJE

Ata kaže: “Džunub može puštati krv, podrezivati svoje nokte i brijati glavu pa makar i ne bio uzeo abdest.”

284. PRIČAO NAM JE Abdul-A‘la b. Hammad, njemu priča Jezid b. Zurej‘, a njemu Seid prenoseći od Katade, da im je Enes b. Malik priča da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, obilazio u toku jedne noći sve svoje supruge, a imao ih je tada devet.

285. PRIČAO NAM JE Ajjaš, njemu Abdul-A‘la, ovom Humejd prenoseći od Bekra, on od Ebu-Rafi‘a, a ovaj od Ebu-Hurejre, da je kazao:

– Susreo me Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kao džunuba, uzeo za ruku i ja sam hodao s njim dok nije sjeo. Tada sam se izvukao, otišao u svoje stanište,³ okupao se i opet došao, a on još sjedi.
– Gdje si bio Ebu-Hirre? – upita me.

Ja mu iznesoh svoj slučaj, a on reče: “Subhanallah! Ebu-Hirre, vjernik (musliman) u biti nije nečist.”⁴

بَابُ الْجُنُبِ يَخْرُجُ وَيَمْشِي فِي السُّوقِ وَغَيْرِهِ

وَقَالَ عَطَاءٌ يَحْتَجِمُ الْجُنُبُ وَيَقْلُمُ أَظْفَارَهُ وَيَحْلِقُ رَأْسَهُ وَإِنْ لَمْ يَتَوَضَّأْ .

٢٨٤ . حَدَّثَنَا عَبْدُ الْأَعْلَى بْنُ حَمَادٍ قَالَ حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ قَالَ حَدَّثَنَا سَعِيدٌ عَنْ قَتَادَةَ أَنَّ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ حَدَّثَهُمْ أَنَّ نَبِيَّ اللَّهِ ﷺ كَانَ يَطُوفُ عَلَى نِسَائِهِ فِي اللَّيْلَةِ الْوَاحِدَةِ وَلَهُ يَوْمٌ تِسْعُ نِسْوَةٍ .

٢٨٥ . حَدَّثَنَا عَيَّاشٌ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْأَعْلَى حَدَّثَنَا حُمَيْدٌ عَنْ بَكْرِ عَنْ أَبِي رَافِعٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ لَقِيتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ وَأَنَا جُنُبٌ فَأَخَذَ بِيَدِي فَمَشَيْتُ مَعَهُ حَتَّى قَعَدَ فَاَنْسَلَلْتُ فَأَتَيْتُ الرَّجُلَ فَأَغْتَسَلْتُ ثُمَّ جِئْتُ وَهُوَ قَاعِدٌ فَقَالَ أَيْنَ كُنْتَ يَا أَبَا هُرَيْرَةَ فَقُلْتُ لَهُ فَقَالَ سُبْحَانَ اللَّهِ يَا أَبَا هُرَيْرَةَ إِنَّ الْمُؤْمِنَ لَا يَنْجُسُ .

Ovo znači da ne treba smatrati nečistim: muslimana džunuba, haljinu koju je on oblačio, zemljište koga je ukvasio kupanjem, a ni ostatak vode koju je rukama grabio pri kupanju.

Znoj džunuba je čist, bio on musliman ili nemusliman;

– moralno učene ljude treba do krajnosti poštivati. Prije stupanja u njihovo društvo treba se pristojno obući, očistiti, nokte podrezati i pristojno se vladati;

– pogrešno shvaćanje ljudi učenjak treba ispravljati;

– obligatno kupanje može se odgoditi s tim da ne propustite namaz.

³ Poznato je da Ebu-Hurejra nije imao svoje kuće, stanovao je na trijemu ispred džamije. (prim. rec.)

⁴ Iz hadisa se zaključuje:

– džunub može obavljati svoje poslove u kući i van nje;

– iz zdravstvenih i pobožnih razloga preporučljivo je uzeti abdest odmah iza spolnog snošaja;

– odlazak iz učenog društva čini se uz prethodno izvinjenje.

BORAVLJENJE DŽUNUBA U KUĆI POŠTO UZME ABDEST, A NE OKUPA SE

بَابُ كَيْفُونَةِ الْجُنُبِ فِي الْبَيْتِ إِذَا تَوَضَّأَ
قَبْلَ أَنْ يَغْتَسِلَ

286. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'ajm, njemu Hišam i Šejban prenoseći od Jahjaa b. Ebu-Kesira, on od Ebu-Seleme, koji je rekao:

- Pitao sam Aišu da li je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, spavao kao džunub?
- Da, uzevši abdest – rekla je.

٢٨٦. حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامٌ وَشَيْبَانٌ عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ قَالَ سَأَلْتُ عَائِشَةَ أَكَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَرْقُدُ وَهُوَ جُنُبٌ قَالَتْ نَعَمْ وَيَتَوَضَّأُ.

SPAVANJE DŽUNUBA

بَابُ نَوْمِ الْجُنُبِ

287. PRIČAO NAM JE Kutejbe, njemu Lejs prenoseći od Nafi'a, on od Ibni-Omera da je Omer b. Hattab pitao Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem:

“Da li može neko od nas spavati kao džunub?”

- Da. Pošto uzme abdest kao džunub, neka spava!¹

٢٨٧. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ نَافِعٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ سَأَلَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ أَيْرُقَدُ أَحَدُنَا وَهُوَ جُنُبٌ قَالَ نَعَمْ إِذَا تَوَضَّأَ أَحَدُكُمْ فَلْيَرْقُدْ وَهُوَ جُنُبٌ.

¹ Sufjan Sevri, Hasan b. Hajj, Ibni Musejjeb i Ebu-Jusuf dozvoljavaju da džunub spava i bez uzimanja abdesta. Oni to pravdaju izjavom Aiše, radijallahu anha: “Kada bi Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, osjetio potrebu spolnog snošaja, on bi to i učinio, a potom spavao ne tražeći vode.” Evzai, Lejs, Ebu-Hanife, Ebu-Muhammed, Šafija, Malik, Ahmed, Ishak, Ibni-Mubarek i mnogi drugi pravници smatraju da džunub treba prije spavanja uzeti abdest. Imam Ahmed ovo preporučuje još i pred objed i ponovno spolno općenje, što je bila praksa Alije, radijallahu anhu, i Abdullaha b. Omera, radijallahu anhum. Po stavu Seida b. Musejjeba, Ahmeda i Ishaka poželjno je da džunub pred jelo opere samo ruke i usta. Mudžahid preporučuje pranje samo ruku, a Malik dodaje “ukoliko na njima ima kakve prljavštine.” Imami Malik i Šafija su rekli da džunub ne treba spavati bez abdesta. On, kao takav, može ponovo spolno općiti, jesti i druge poslove obavljati ukoliko su mu ruke čiste. Ebu-Hanife, Sufjan Sevri i još mnogi učenjaci kažu da nema štete ako džunub spava bez abdesta, samo je bolje da ga ima. Hasan b. Hajj kaže: “Ako htjedne jesti, izaprat će usta i oprati ruke.” Evza'i kaže: “Džunub i žena s menstruacijom treba da operu makar ruke prije objeda.” Ibni-Hazm kaže: “Lijepo je i poželjno da džunub uzme abdest: pred objed, spavanje otpozdravljanje na selam, spominjanje Allaha, ali to nije vadžib.” Aiša, radijallahu anha, izjavila je da Alejhisselam uzimaše kao džunub pred spavanje, abdest ili tejemmum. Najvjerojatnije je da je tejemmum uzimao u nedostatku vode.

DŽUNUB UZIMA ABDEST, A POTOM SPAVA

288. PRIČAO NAM JE Jahja b. Bukejr, njemu Lejs prenoseći od Ubejdullaha b. Ebu-Dža'fera, on od Muhammeda b. Abdur-Rahmana, ovaj od Urve, a on od Aiše, koja je rekla:

“Kada bi Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, htio spavati kao džunub, oprao bi svoj spolni organ i uzeo abdest kao što se uzima za namaz.”

289. PRIČAO NAM JE Musa b. Isma'il, njemu Džuvejrije prenoseći od Nafi'a, on od Abdullaha, koji je rekao:

– Omer je tražio od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, rješenje (fetvu) upitavši: “Da li neko od nas može spavati kao džunub?”

– Da, pošto uzme abdest – rekao je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.

290. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf i kazao da ga je obavijestio Malik prenoseći od Abdullaha b. Dinara, ovaj od Abdullaha b. Omera da je pričao: Spomenuo je Omer b. Hattab Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, da ga (Abdullaha) ponekad zadesi dženabet.

– Uzmi abdest, operi spolni organ i onda spavaj!

– rekao je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.

UKLAPANJE OBREZANIH UDOVA

291. PRIČAO NAM JE Mu'az b. Fedale i kazao da mu je ispričao Hišam..., a preko drugog niza prenosilaca pričao nam je Ebu-Nu'ajm prenoseći od Hišama, on od Katade, ovaj od Hasana, on od Ebu-Rafi'a, a ovaj opet od Ebu-Hurejre, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

“Kada se (muškarac) smjesti između njena četiri dijela (ruku i nogu žene) i potrudi se oko nje

بَابُ الْجُنُبِ يَتَوَضَّأُ ثُمَّ يَنَامُ

٢٨٨. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي جَعْفَرٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا أَرَادَ أَنْ يَنَامَ وَهُوَ جُنُبٌ غَسَلَ فَرْجَهُ وَتَوَضَّأَ لِلصَّلَاةِ.

٢٨٩. حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنَا جُوَيْرِيَةُ عَنْ نَافِعٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ اسْتَفْتَيْتُ عُمَرَ النَّبِيَّ ﷺ أَيَنَامُ أَحَدُنَا وَهُوَ جُنُبٌ قَالَ نَعَمْ إِذَا تَوَضَّأَ.

٢٩٠. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ أَنَّهُ قَالَ ذَكَرَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَنَّهُ تُصِيبُهُ الْجَنَابَةُ مِنَ اللَّيْلِ فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ تَوَضَّأْ وَاغْسِلْ ذَكَرَكَ ثُمَّ نَمْ.

بَابُ إِذَا التَّقَى الْخِتَانَانِ

٢٩١. حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ فَضَالَةَ قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامٌ ح وَ حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ عَنْ هِشَامٍ عَنْ قَتَادَةَ عَنِ الْحَسَنِ عَنْ أَبِي رَافِعٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ إِذَا جَلَسَ بَيْنَ شُعْبَيْهَا الْأَرْبَعِ ثُمَّ جَهَّدهَا فَقَدْ

(spolno opći), dužnost mu je da se okupa.”

Slijedeći Hišama u drugom nizu prenosilaca, isti hadis prenosi i Amr b. Merzuk od Šu‘be, a Musa b. Ismail kaže: “Nama je pričao Eban, njemu Katade rekavši da ga je o istom hadisu obavijestio Hasan.”¹

PRANJE ONOG ŠTO POPRŠĆE (SEKRECIJA) IZ SPOLNOG ORGANA ŽENE

292. PRIČAO NAM JE Ebu-Ma‘mer, njemu Abdul-Varis prenoseći od Husejna da je Jahja rekao kako ga je obavijestio Ebu-Seleme, ovoga Ata b. Jesar, njega Zejd b. Halid Džuheni, rekavši da je pitao Osmana b. Affana:

– Šta misliš kada čovjek spolno opći sa svojom suprugom, a ne ejakulira? Osman je na to odgovorio:

وَجَبَّ الْغَسْلُ تَابَعَهُ عَمْرُو بْنُ مَرْزُوقٍ عَنْ شُعْبَةَ
مِثْلَهُ وَقَالَ مُوسَى حَدَّثَنَا أَبَانُ قَالَ حَدَّثَنَا قَتَادَةُ
أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ مِثْلَهُ .

بَابُ غَسْلِ مَا يُصِيبُ مِنْ فَرْجِ الْمَرْأَةِ

٢٩٢. حَدَّثَنَا أَبُو مَعْمَرٍ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ عَنْ
الْحُسَيْنِ قَالَ يَحْيَى وَأَخْبَرَنِي أَبُو سَلَمَةَ أَنَّ عَطَاءَ
ابْنَ يَسَارٍ أَخْبَرَهُ أَنَّ زَيْدَ بْنَ خَالِدٍ الْجُهَنِيَّ أَخْبَرَهُ
أَنَّهُ سَأَلَ عُثْمَانَ بْنَ عَفَّانَ فَقَالَ أَرَأَيْتَ إِذَا جَامَعَ
الرَّجُلُ امْرَأَتَهُ فَلَمْ يُمْنِ قَالَ عُثْمَانُ يَتَوَضَّأُ كَمَا
يَتَوَضَّأُ لِلصَّلَاةِ وَيَغْسِلُ ذَكَرَهُ قَالَ عُثْمَانُ سَمِعْتُهُ

¹ Kupanje je obavezno čim glavica muškog spolnog organa unide u ženski spolni organ makar se i ne desilo poluciranje. Suprotan stav ovome u prvom periodu islama imali su Osman, Alija, Zubejr b. Avvam, Talha, Ebu-Ejjub Ensari, Ibni-Abbas, Zejd b. Sabit, Sa‘d b. Ibni-Vekkas, Abdullah b. Mes‘ud, Rafi‘, Ebu-Seid Hudri, Ubejj b. Ka‘b i još poneki ashab. Oni su se oslanjali na hadis koga Buharija donosi u sljedećem poglavlju i na hadis u Muslimovom Sahihu:

– Pitao sam – kaže Ubejj b. Ka‘b – Allahovog Poslanika za čovjeka koji imadne spolni odnos sa ženom, a potom ga prekine prije nego polucira?!

– Samo će oprati ženin sekret koji ga je zadesio, a potom uzeti abdest – odgovorio je.

Neki su se držali hadisa: “El-mau minel mai”, tj. “Kupanje je samo zbog vode (polucije).”

Većina pravnikâ zastupa suprotno mišljenje. Oni se drže Aišine izjave, koja je na pitanje jednog čovjeka o ovom, odgovorila: “Ja i Allahov Poslanik imali smo taj slučaj, ali smo se ipak okupali.”

Pravnici hanefijske škole smatraju da su hadisi na koje se oslanja prva grupa ashaba derogirani izjavom Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, koju Ebu-Davud donosi u svom Sunenu riječima: “Ubejj b. Ka‘b, radijallahu anhu, izvijestio je da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, tako činio u prvim danima pojave islama da tek islamiziranim olakša vjeru, a kasnije je to zabranio i naredio da se kupamo.”

Ebu-Davud još navodi da je neki čovjek halifi Omeru, radijallahu anhu, kazao kako Zejd ibni Sabit, radijallahu anhu, daje odgovore o ovom slučaju po svom mišljenju.

– Dajte mi ga! – rekao je Omer. Pošto je Zejd došao, Omer mu reče: “Ti si sam svoj neprijatelj! Javljeno mi je da ti svijetu daješ decizije po svom nahođenju?”

– Vladaru pravovjernih! Allaha mi, ja ne činim tako, nego po hadisu koga sam čuo od svoga oca, on od Ebu-Ejjuba b. Ka‘ba i Rufa‘a b. Rafi‘a. Tada se Omer okrenuo Rufa‘u b. Rafi‘u i upitao: “Izostavljate li kupanje poslije spolnog odnosa sa suprugama, ukoliko ne ejakulirate?”

– Tako smo radili u doba Alejhisselama. On nam to nije sprečavao, a niti smo čuli da je to zabranio – odgovorio je Ibni-Rafi‘.

Podvojenost među ashabima Omer je rasvijetlio putem konferencije ashaba Bedra i svijetu oglasio da se pridržava stava Alije i Mu‘aza, radijallahu anhuma, koji su rekli: “Kupanje je neophodno čim se spolni organi međusobno uklope.”

Na prijedlog Alije, radijallahu anhu, izraženo je i mišljenje Hafse, radijallahu anha. Pošto ona nije znala dati određen odgovor ispitana je Aiša, radijallahu anha. Njen odgovor bio je identičan izjavama Alije i Mu‘aza, radijallahu anhuma, pa je Omer uzviknuo: “Ko od sada bude postupao drugačije, osjetit će bolove udaraca!”

– Uzet će abdest kao što uzima za namaz i oprat će svoj spolni organ. Tako sam čuo – kaže Osman – od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.

O tome sam pitao i Aliju b. Ebu-Taliba, Zubejra b. Avvama, Talhu b. Ubejdullaha i Ubejja b. Ka'ba, radijallahu anhum, pa su i oni tako naredili.

Jahja je kazao:

– Obavijestio me je Ebu-Seleme, njega Urve b. Zubejr, a njega obavijestio Ebu-Ejjub da ga je tako čuo od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.

293. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Jahja prenoseći od Hišama b. Urve, koji je kazao:

– Obavijestio me moj otac, njega Ebu-Ejjub i rekao da mu je saopćio Ubejj b. Ka'b, da je pitao: “Allahov Poslaniče, kada čovjek spolno opći sa ženom, a ne ejakulira (šta će raditi)?”

– Oprat će onaj dio kojim je doticao suprugu (tj. njen spolni organ), zatim će uzeti abdest i klanjati – odgovorio je.

Ebu-Abdullah (Buhari) kaže: “Kupanje je sigurnije. Ovo je zadnji propis u (vezi s ovim), a iznijeli smo ga samo zbog prikaza razmimoilaženja ashaba.”²

مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَسَأَلْتُ عَنْ ذَلِكَ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ وَالزُّبَيْرَ بْنَ الْعَوَّامِ وَطَلْحَةَ بْنَ عُبَيْدِ اللَّهِ وَأَبِي بَنٍ كَعْبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ فَأَمَرُوهُ بِذَلِكَ قَالَ يَحْيَى وَأَخْبَرَنِي أَبُو سَلَمَةَ أَنَّ عُرْوَةَ بْنَ الزُّبَيْرِ أَخْبَرَهُ أَنَّ أَبَا أَيُّوبَ أَخْبَرَهُ أَنَّهُ سَمِعَ ذَلِكَ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ .

٢٩٣. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ قَالَ أَخْبَرَنِي أَبِي قَالَ أَخْبَرَنِي أَبُو أَيُّوبَ قَالَ أَخْبَرَنِي أَبِي بَنٍ كَعْبٍ أَنَّهُ قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِذَا جَامَعَ الرَّجُلُ الْمَرْأَةَ فَلَمْ يُنْزِلْ قَالَ يَغْسِلُ مَا مَسَّ الْمَرْأَةَ مِنْهُ ثُمَّ يَتَوَضَّأُ وَيُصَلِّي قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْغُسْلُ أَحْوَطُ وَذَلِكَ الْآخِرُ وَإِنَّمَا بَيَّنَّا لِاخْتِلَافِهِمْ .

² Pored izloženog u prethodnoj rubrici i u “Mugniju” se ističe: “Kupanje je obavezno ako je glavica spolnog organa muškarca unišla u spolni organ žene, bilo to dragovoljno ili nasilno, u snu ili javi.” Sami doticaj spolnih organa ne obavezuje na kupanje, ali po mišljenju Ebu-Hanife i Ebu-Jusufa treba uzeti abdest.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

U ime Allaha, Svemilosnog, Samilosnog!

كِتَابُ الْحَيْضِ

MENSTRUACIJA

O riječima Uzvišenog Allaha: “Pitaju te za menstruaciju. Reci: “To je neprijatno ...” pa do Njegovih riječi: “... Allah voli one koji se čiste.”

وَقَوْلُ اللَّهِ تَعَالَى (وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْمَحِيضِ قُلْ هُوَ أَذَى فَأَعْتَزِلُوا النِّسَاءَ فِي الْمَحِيضِ) إِلَى قَوْلِهِ (وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ)

POJAVA MENSTRUACIJE

i izjava Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem: “To je nešto što je Allah propisao ženama, kćerima Ademovim.”

Neki (od drugova Vjerovjesnika) su rekli: “Izraeliđanke su prve kod kojih se pojavila menstruacija.” A Ebu-Abdullah (Buhari) kaže: “Hadis Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, jači je (prihvatljiviji) od izjava ashaba.”¹

بَابُ كَيْفِ كَانَ بَدْءُ الْحَيْضِ

وَقَوْلُ النَّبِيِّ ﷺ هَذَا شَيْءٌ كَتَبَهُ اللَّهُ عَلَى بَنَاتِ آدَمَ وَقَالَ بَعْضُهُمْ كَانَ أَوَّلُ مَا أُرْسِلَ الْحَيْضُ عَلَى بَنِي إِسْرَائِيلَ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ وَحَدِيثُ النَّبِيِّ ﷺ أَكْثَرُ.

¹ Muslim u svom *Sahihu* navodi da je povod objave ovog ajeta bio to što su Jevreji izbjegavali svoje žene za vrijeme menstruacije, nisu s njima jeli i bile su potpuno izolovane od svojih kućana, pa su muslimani pitali Alejhisselama za način postupanja s takvim ženama u islamskoj zajednici. Odgovor na postavljeno pitanje dat je u 222. i 223. ajetu poglavlja El-Bekare koji u prijevodu glase:

Pitaju te o menstruaciji. Reci: “To je neprijatnost, pa ne općite sa ženama s menstruacijom i ne prilazite im dok se ne očiste. Kada se očiste, pristupajte im kako vam je Allah naredio. Zaista Allah voli one koji se kaju i voli one koji se čiste. Vaše su žene vama njive, pa pristupajte vašim njivama kako želite! I spremite sebi unaprijed (dobra djela)! Bojte se Allaha i znajte da ćete se sresti s Njime! Obraduj pravovjerne!”

U ovom poglavlju Buhari je naveo dvije naizgled oprečne izjave; jedna je hadis Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, u kojem kaže da je menstruacija nešto što je Allah odredio svim ženama, a druga su riječi nekih ashaba da se menstruacija pojavila kod žena Benu-Israila. Ajni kaže da su to izjavili Aiša i Abdullah b. Mes‘ud, radijallahu anhu.

U pokušaju da usklade ove dvije izjave učenjaci su ponudili nekoliko objašnjenja. Ajni daje prednost Poslanikovo, sallallahu alejhi ve sellem, izjavi koju podupire time da je Ibni-Abbas, radijallahu anhu, izjavio da je Hava, supruga Adema, alejhi selam, imala menstruaciju. Nakon toga on je ponudio svoje objašnjenje na koji način je moguće uskladiti ove izjave. On kaže da je moguće da je Uzvišeni Allah dao da žene Benu-Israila prestanu dobivati menstruaciju kao vid kazne njima i njihovim muževima zbog neposluha prema Njemu. Naime, Allahova mudrost je to što su žene plodne dok imaju menstruaciju, a kad ona prestane, one više nisu u stanju rađati. Zatim je Uzvišeni Allah ponovo odredio da žene Benu-Israila dobivaju menstruaciju i to je bio novi početak i na osnovu toga su Aiša i Ibn-Mes‘ud i dali ovakvu izjavu. (prim. rec.)

294. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah, njemu Sufjan rekavši da je čuo Abdur-Rahmana b. Kasima, ovaj Kasima b. Muhammeda (svoga oca), a on Aišu kako govori:

- Izašli smo (iz Medine) u namjeri da obavimo samo hadž. Kada smo stigli u Seref, dobila sam menstruaciju. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, unišao mi je (pod šator), a ja plačem.
- Šta ti je? Jesi li dobila menstruaciju? – upitao je.
- Da – potvrdila sam.
- To je nešto što je Allah, dželle šanuhu, propisao kćerkama Ademovim, pa obavljaj ono što obavlja svaki hodočasnik, samo ne obilazi oko Ka'be!
- Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem
- kaže Aiša – zaklao je u ime svojih žena goveče na ime kurbanda.¹

PRANJE GLAVE I RAŠČEŠLJAVANJE KOSE MUŽU OD SUPRUGE S MENSTRUACIJOM

295. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njemu Malik prenoseći od Hišama b. Urve, on od svoga oca, a ovaj od Aiše, koja je rekla:

“Ja sam češljala kosu (glavu) Allahovom Poslaniku, a imala sam menstruaciju.”

٢٩٤. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانٌ قَالَ سَمِعْتُ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ الْقَاسِمِ قَالَ سَمِعْتُ الْقَاسِمَ بْنَ مُحَمَّدٍ يَقُولُ سَمِعْتُ عَائِشَةَ تَقُولُ خَرَجْنَا لَا نَرَى إِلَّا الْحَجَّ فَلَمَّا كُنَّا بِسَرِفٍ حِضْتُ فَدَخَلَ عَلَيَّ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَأَنَا أَبْكِي قَالَ مَا لَكَ أَنْفِستِ قُلْتُ نَعَمْ قَالَ إِنَّ هَذَا أَمْرٌ كَتَبَهُ اللَّهُ عَلَى بَنَاتِ آدَمَ فَاقْضِي مَا يَقْضِي الْحَاجُّ غَيْرَ أَنْ لَا تَطُوفِي بِالْبَيْتِ قَالَتْ وَضَحَّى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَنْ نِسَائِهِ بِالْبَقَرِ .

بَابُ غَسْلِ الْحَائِضِ رَأْسَ زَوْجِهَا وَتَرْجِيلِهِ

٢٩٥. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ حَدَّثَنَا مَالِكٌ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ كُنْتُ أُرْجِلُ رَأْسَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَأَنَا حَائِضٌ .

¹ Iz hadisa se zaključuje:

- hodočasnica s menstruacijom obavlja sve hadžske obrede osim obilaska oko Ka'be, a ako bi takva obišla oko Ka'be, dužna je zaklati kurban (devu ili goveče) baš kao džunub ili žena s pranjem poslije porođaja, dok osoba bez abdesta treba podijeliti milostinju ako bi učinila tavafu-l-kudum (tavaf prilikom dolaska);
- dozvoljeno je da čovjek zakolje jedno goveče kao kurban za sve svoje supruge;
- hodočasnik za svoju suprugu hodočasnica može zaklati kurban uz njeno odobrenje u slučaju obaveznog hadža, a u fakultativnom hodočašću to može učiniti i bez njene prethodne saglasnosti.

296. PRIČAO NAM JE Ibrahim b. Musa i kazao da mu je pričao Hišam b. Jusuf da ga je obavijestio Ibni-Džurejdž, a njega Hišam prenoseći od Urve, da je upitan:

– Da li me može poslužiti žena s menstruacijom – ili je rekao: Da li mi se supruga kao džunub može prikučivati?

– To mi je sve lahko. Takve osobe mene poslužuju i tu nema nikome nikakva grijeha. Aiša mi je pričala da je s menstruacijom češljala kosu Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, kada je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bio u i'tikafu u svojoj džamiji. On joj je, dok je ona bila u svojoj sobi, ispružio glavu i ona ga je, imajući menstruaciju, češljala.²

MUŽEVO CITIRANJE (KUR'ANSKOG TEKSTA) NA KRILU SUPRUGE S MENSTRUACIJOM

Ebu-Vail slaše svoju sluškinju, koja je imala menstruaciju, do Ebu-Rezina, i ona mu donosaše Mushaf držeći ga za vezicu.

297. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'ajm Fadl b. Dukejn, koji je čuo Zuhejra da prenosi od Mensura b. Safijje, kome je pričala njegova majka, da joj je Aiša kazala:

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, stavljao (svoju glavu) u moje krilo i citirao kur'anski tekst, dok sam ja imala menstruaciju.”³

٢٩٦. حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُوسَى قَالَ أَخْبَرَنَا هِشَامُ بْنُ يُوسُفَ أَنَّ ابْنَ جُرَيْجٍ أَخْبَرَهُمْ قَالَ أَخْبَرَنِي هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ عَنْ عُرْوَةَ أَنَّهُ سَأَلَ أَتَّخِذُمِنِي الْحَائِضُ أَوْ تَذْنُو مِنِّي الْمَرْأَةُ وَهِيَ جُنُبٌ فَقَالَ عُرْوَةُ كُلُّ ذَلِكَ عَلَيَّ هَيِّنٌ وَكُلُّ ذَلِكَ تَخْذُمْنِي وَلَيْسَ عَلَيَّ أَحَدٌ فِي ذَلِكَ بِأَسْ أَخْبَرْتَنِي عَائِشَةُ أَنَّهَا كَانَتْ تُرَجِّلُ تَعْنِي رَأْسَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَهِيَ حَائِضٌ وَرَسُولُ اللَّهِ ﷺ حِينَئِذٍ مُجَاوِرٌ فِي الْمَسْجِدِ يُدْنِي لَهَا رَأْسَهُ وَهِيَ فِي حُجْرَتِهَا فَتَرْجُلُهُ وَهِيَ حَائِضٌ .

بَابُ قِرَاءَةِ الرَّجُلِ فِي حُجْرِ امْرَأَتِهِ وَهِيَ حَائِضٌ

وَكَانَ أَبُو وَائِلٍ يُرْسِلُ خَادِمَتَهُ وَهِيَ حَائِضٌ إِلَى أَبِي رَزِينٍ فَتَأْتِيهِ بِالْمُصْحَفِ فْتُمْسِكُهُ بِعِلَاقَتِهِ .

٢٩٧. حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ الْفَضْلُ بْنُ دُكَيْنٍ سَمِعَ زُهَيْرًا عَنْ مَنْصُورِ بْنِ صَفِيَّةَ أَنَّ أُمَّهُ حَدَّثَتْهُ أَنَّ عَائِشَةَ حَدَّثَتْهَا أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يَتَكَبَّئُ فِي حُجْرِي وَأَنَا حَائِضٌ ثُمَّ يَقْرَأُ الْقُرْآنَ .

2 Iz hadisa se zaključuje:

- i'tikaf se ne kvari kada mu'tekif izbaci iz njega na duže vrijeme svoju nogu, ruku ili glavu;
- dozvoljeno je doticati suprugu u danima njene menstruacije;
- žena s menstruacijom ne treba ulaziti u džamiju iz poštovanja prema džamiji;
- međusobno posluživanje pa i doticanje supružnika ne kvari ranije uzeti abdest.

3 Žena s menstruacijom i džunub osoba mogu držati i nositi Kur'an u omotu, torbici, kutiji i sličnom. Ibni-Abbas, radijallahu anhum, jednom prilikom kao džunub pročitao je s papirića jedan kur'anski tekst i na postavljenu mu primjedbku odgovorio: “Ja nosim u sebi kur'anskog teksta više od ovoga na ovom papiriću.”

NAZIVANJE KRVARENJA IZA PORODA (NIFASA) MENSTRUACIJOM (I MENSTRUACIJE NIFASOM)

298. PRIČAO NAM JE Mekki b. Ibrahim, njemu Hišam prenoseći od Jahjaa b. Ebu-Kesira, on od Ebu-Selema, da mu je Zejneba, kćerka Umme-Seleme, pričala kako joj je Umme-Selema rekla:
- Dok sam ležala pokraj Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, u svojoj četverorogljastoj haljini (s resastim obrubima), dobila sam menstruaciju, pa sam se nečujno izvukla i uzela haljine za menstruaciju.
  - Jesi li dobila nifas (misleći na menstruaciju)?
  - upitao je.
  - Da – rekla sam. Potom me je pozvao i ja sam se u resastoj haljini opet kod njega spustila.¹

بَابُ مَنْ سَمَّى النَّفَاسَ حَيْضًا وَالْحَيْضَ نِفَاسًا

٢٩٨. حَدَّثَنَا الْمَكِّيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامٌ عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ أَنَّ زَيْنَبَ بِنْتَ أُمِّ سَلَمَةَ حَدَّثَتْهُ أَنَّ أُمَّ سَلَمَةَ حَدَّثَتْهَا قَالَتْ بَيْنَا أَنَا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ مُضْطَجِعَةٌ فِي خِيصَةِ إِذْ حِضْتُ فَأَنْسَلْتُ فَأَخَذْتُ ثِيَابَ حِيضَتِي قَالَ أَنْفَسَتْ قُلْتُ نَعَمْ فَدَعَانِي فَاضْطَجَعْتُ مَعَهُ فِي الْخَمِيلَةِ.

Ibni-Hazm kaže: "Citirati kur'anski tekst, kakve dove, doticati Mushaf dozvoljeno je, bila osoba džunub ili s menstruacijom, s abdestom ili bez njega. Ovo mišljenje zastupaju: Rebi⁴, Seid b. Musejjeb, Ibni-Džubejr, Ibni-Abbas, Davud i svi naši sljedbenici";

– dozvoljeno je citirati Kur'an u blizini nečistog terena, iako iz poštovanja prema Kur'anu treba to izbjegavati;

– bolesnik klanjajući namaz može se oslanjati na suprugu s menstruacijom ako joj je odjeća čista.

¹ Iz hadisa se zaključuje:

– dozvoljeno je ležati sa suprugom u periodu menstruacije pod istim pokrivačem;

– žena s menstruacijom ili krvarenjem iza porođaja ne može klanjati, postiti, učiti duže tekstove iz Kur'ana ni prihvaćati Kur'an bez omota.

Umme-Selema upitala je jednom prilikom Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem:

– Koliko traje krvarenje iza porođaja?

– četrdeset dana, osim ako ne prestane prije – odgovori.

U Ebu-Ali Tusijevu "Kitabul-ahkamu" stoji: "Svi učenici ashabi i generacija iza njih smatraju da žena nije dužna klanjati 40 dana iza porođaja, a ako joj krvarenje prestane prije, može se okupati i otpočeti klanjati. Ako i nakon četrdeset dana krvari, o tome većina učenjaka kaže: "Poslije četrdeset dana ona neće propuštati namaze." To je stav većine pravnika. Od Hasana je preneseno (da je rekao): "Neće klanjati pedeset dana", dok je Ata rekao: "... šezdeset dana."

MILOVANJE ŽENE ZA VRIJEME MENSTRUACIJE

299. PRIČAO NAM JE Kabisa, njemu Sufjan prenoseći od Mensura, on od Ibrahima, ovaj od Esveda, a on od Aiše, da je rekla:

“Ja i Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, kupali smo se iz jedne posude, a bili smo obadvoje džunubi.

300. Tražio je od mene da se prekrijem donjom haljinom i to bih uradila, i milovao me je kada sam imala menstruaciju.

301. A kada je bio u it'ikafu pružao mi je glavu i ja sam mu je prala, a imala sam menstruaciju.”²

302. PRIČAO NAM JE Ismail b. Halil i kazao da ga je obavijestio Ali b. Mushir, ovoga Ebu-Ishak Šejbani prenoseći od Abdur-Rahmana b. Esveda, on od svoga oca, a ovaj od Aiše, koja je kazala:

– Kada bi neka od nas imala menstruaciju, a Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, htio je milovati, naredio bi joj da se u vrijeme obilnog odljeva krvi obuče i prekrije donjim dijelom svoje odjeće (za hajz) i tek onda bi je milovao. A ko je od vas – kaže Aiša – u stanju da savlađuje svoj prirodni nagon kao što ga savlađuje Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem?

U drugom nizu prenosilaca umjesto Ali b. Mushira, isto prenosi Halil i Džerir, od Šejbanija.

بَابُ مُبَاشَرَةِ الْحَائِضِ

٢٩٩. حَدَّثَنَا قَبِيصَةُ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ مَنْصُورٍ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنِ الْأَسْوَدِ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ كُنْتُ أَغْتَسِلُ أَنَا وَالنَّبِيُّ ﷺ مِنْ إِنَاءٍ وَاحِدٍ كَلَانَا جُنُبٌ.

٣٠٠. وَكَانَ يَأْمُرُنِي فَأَتَرُّ فَيُبَاشِرُنِي وَأَنَا حَائِضٌ.

٣٠١. وَكَانَ يُخْرِجُ رَأْسَهُ إِلَيَّ وَهُوَ مُعْتَكِفٌ فَأَغْسِلُهُ وَأَنَا حَائِضٌ.

٣٠٢. حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ خَلِيلٍ قَالَ أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ مُسْهِرٍ قَالَ أَخْبَرَنَا أَبُو إِسْحَاقَ هُوَ الشَّيْبَانِيُّ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْأَسْوَدِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ كَانَتْ إِحْدَانَا إِذَا كَانَتْ حَائِضًا فَأَرَادَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَنْ يُبَاشِرَهَا أَمَرَهَا أَنْ تَتَرَّرَ فِي فَوْرِ حَيْضَتِهَا ثُمَّ يُبَاشِرَهَا قَالَتْ وَأَيُّكُمْ يَمْلِكُ إِرْبَهُ كَمَا كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَمْلِكُ إِرْبَهُ تَابَعَهُ خَالِدٌ وَجَرِيرٌ عَنِ الشَّيْبَانِيِّ.

² Iz hadisa se zaključuje:

- supružnici se mogu kupati vodom grabeći je iz jedne posude;
- dozvoljeno je međusobno zabavljanje muža i žene s menstruacijom, a ako muž obavi i spolni snošaj, dužan je izvršiti kefare, a on se sastoji od oslobađanja jednog roba – po jednom mišljenju – ili od sadake u iznosu od pola dinara (zlatnika) – po drugom mišljenju. To je stav Katade, Evza'ija, Ahmeda, Ishaka i Šafije, dok pravници hanefijske škole ističu potrebu iskrenog pokajanja i traženja Allahovog oprost;
- dozvoljeno je mužu doticati suprugu s menstruacijom, ali samo tijelo iznad pojasa i ispod koljena, a ono između pojasa i koljena preko prekrivene haljine;
- žena s menstruacijom može vršiti sve kućne poslove i ne odvaja se od muža niti ostalih kućana.

303. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'man, njemu prenio Abdul-Vahid, njemu Šejbani, a njemu pričao Abdullah b. Šeddad, i kazao da je čuo Mejmunu gdje govori:

“Kada bi Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, htio milovati neku od svojih supruga kada je u hajzu, naredio bi joj i ona bi se prekrila donjim dijelom svoje odjeće (keceljom).”¹

Gornji hadis prenio je Sufjan od Šejbanija.

ŽENSKO S MENSTRUACIJOM NE POSTI

304. PRIČAO NAM JE Seid b. Ebu-Merjem i kazao da ga je obavijestio Muhammed b. Dža'fer, njega Zejd b. Eslem prenoseći od Ijada b. Abdullaha, a on od Ebu-Seida Hudrija, koji je rekao:

– Izašao je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, na dan Kuranskog – ili Ramazanskog bajrama na musallu i prolazeći pored žena rekao: “Ženska skupino, dajte sadaku (zekat)? Predočeno mi je da ste vi većina u džehennemskoj vatri.”

– Zašto, Allahov Poslaniče? – upitaše.

– Mnogo proklinjete, i (mužu ste) nezahvalne. Ja nisam vidio nikoga kraće pameti i manjkavije vjere, a da zanese pamet i odlučnog čovjeka, kao što ste vi.

– U čemu se ogleda manjkavost naše vjere i našeg razuma, Allahov Poslaniče – upitale su?

– Nije li svjedočenje žene jednako polovici svjedočenja muškarca? – odgovorio je on.

– Da – rekoše one.

– Pa to – reče Alejhisselam – spada u manjkavost pameti.

٣٠٣. حَدَّثَنَا أَبُو النُّعْمَانِ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ قَالَ حَدَّثَنَا الشَّيْبَانِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ شَدَّادٍ قَالَ سَمِعْتُ مَيْمُونَةَ تَقُولُ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا أَرَادَ أَنْ يُبَاشِرَ امْرَأَةً مِنْ نِسَائِهِ أَمَرَهَا فَاتَّزَرَتْ وَهِيَ حَائِضٌ وَرَوَاهُ سُفْيَانُ عَنِ الشَّيْبَانِيِّ .

بَابُ تَرْكِ الْحَائِضِ الصَّوْمِ

٣٠٤. حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ قَالَ أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ قَالَ أَخْبَرَنِي زَيْدٌ هُوَ ابْنُ أَسْلَمَ عَنْ عِيَاضِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ قَالَ خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي أَضْحَى أَوْ فِطْرٍ إِلَى الْمُصَلَّى فَمَرَّ عَلَى النِّسَاءِ فَقَالَ يَا مَعْشَرَ النِّسَاءِ تَصَدَّقْنَ فَإِنِّي أُرِيْتُكُمْ أَكْثَرَ أَهْلِ النَّارِ فَقُلْنَ وَبِمَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ تُكْثِرْنَ اللَّعْنَ وَتَكْفُرْنَ الْعَشِيرَ مَا رَأَيْتُ مِنْ نَاقِصَاتِ عَقْلِ وَدِينٍ أَذْهَبَ لِلْبَّ الرَّجُلِ الْحَازِمِ مِنْ إِحْدَاكُنَّ قُلْنَ وَمَا نُقْصَانُ دِينِنَا وَعَقْلِنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ أَلَيْسَ شَهَادَةُ الْمَرْأَةِ مِثْلَ نِصْفِ شَهَادَةِ الرَّجُلِ قُلْنَ بَلَى قَالَ فَذَلِكَ

¹ Iz navedenog hadisa može se zaključiti:

- u danima menstruacije supruga oblači prostiju, zatvoreniju haljinu koja neće u mužu pobuđivati nadražaj za spolni snošaj;
- zabavljati se sa suprugom u vrijeme menstruacije dozvoljeno je samo čovjeku koji vlada svojim prirodnim nagonom i zna da neće izvršiti spolni snošaj.

- A nije li ona (žena) s menstruacijom ta koja ne klanja i ne posti? – reče on.
- Da – potvrdiše.
- To je, eto – reče on – manjkavost njene vjere.²

ŽENA S MENSTRUACIJOM OBAVLJA SVE OBREDE HADŽA OSIM OBILASKA OKO KA'BE

Ibrahim kaže: “Nije grijeh da ona osoba s menstruacijom prouči ajet”, a Ibni-Abbas nije smatrao grijehom da džunub uči kur'anski tekst. Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, spominjao je Allaha u svako doba. Umme-Atijje kaže: “Naređeno nam je da (na musallu) izlaze i osobe s menstruacijom, da izgovaraju tekbire zajedno s tekbirima (ashaba) i upućuju dovu Allahu, dželle šanuhu.”

مِنْ نُقْصَانِ عَقْلِهَا أَلَيْسَ إِذَا حَاضَتْ لَمْ تُصَلِّ وَلَمْ تَصُمْ قُلْنَ بَلَى قَالَ فَذَلِكَ مِنْ نُقْصَانِ دِينِهَا .

بَابُ تَقْضِي الْحَائِضِ الْمَنَاسِكَ كُلَّهَا

إِلَّا الطَّوْفَ بِالْبَيْتِ

وَقَالَ إِبْرَاهِيمُ لَا بَأْسَ أَنْ تَقْرَأَ آيَةَ وَلَمْ يَرِ ابْنُ عَبَّاسٍ بِالْقِرَاءَةِ لِلْجُنُبِ بَأْسًا وَكَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَذْكُرُ اللَّهَ عَلَى كُلِّ أَحْيَانِهِ وَقَالَتْ أُمُّ عَطِيَّةَ كُنَّا نُوْمِرُ أَنْ يُخْرِجَ الْحَائِضُ فَيُكَبِّرَنَّ بِتَكْبِيرِهِمْ وَيَدْعُونَ وَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ أَخْبَرَنِي أَبُو سُفْيَانَ أَنَّ هِرْقَلَ دَعَا

2 Iz hadisa se može zaključiti:

- preporučljivo je da imam s okolnim svijetom klanja bajramske namaze na širem otvorenom terenu. To je bio ustaljen običaj I stoljeća islamske ere, a kasnije je jenjavao, ali se ipak zadržao i do naših dana;
- milostinju treba dijeliti uvijek, a naročito u dane Bajrama. Oni koji se mogu veseliti i raskošno živjeti, dužni su materijalno pomoći siromahe;
- žene mogu učestvovati u obavljanju bajramskih namaza, ako neće izazvati smutnju. Aiša, radijallahu anha, jednom je izjavila: “Kada bi Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, vidio šta se sve poslije njega dešava među ženskim svijetom, on bi ženama zabranio pristup u džamije kao što je bilo zabranjeno Izraelicankama.”
- U djelu *Et-Tevdih* se navodi da Ebu-Bekr, Ali, Ibni-Omer, radijallahu anhum, i još neki ashabi smatraju da su žene dužne doći na musallu, poslušati prigodna predavanja i učestvovati u obavljanju prazničnih obreda. Međutim, Urve, Kasim, Jahja b. Seid, smatraju da je zabranjeno da žene dođu na Bajram. Od Ebu-Hanife je preneseno da je to jednom zabranio, a jednom odobrio, dok Malik i Ebu-Jusuf odobravaju staricama i udatim ženama, a djevojkama zabranjuju.
- U Bedai'u stoji: “Učenjaci hanefijske škole su saglasni da djevojkama ne treba dopustiti da prisustvuju bajramima, džumama i ostalim namazima, jer je u Kur'anu rečeno: ‘Neka one borave u svojim kućama!’ Njihovo prisustvo može uroditi neredom i narušavanjem moralnog ugleda, za koji se svaki čovjek stara.” Imam Ebu-Jusuf drži da žena ako izađe na Bajram neće klanjati, nego će tako samo uvećavati broj muslimana i učestvovati u njihovim dovama.
- Buhari i Muslim u svojim Sahihima navode hadis: “Ne odbijajte žene od Allahovih hramova!”
- imam može poučavati žene, bilo pojedinačno ili skupno;
- poroke ljudi i njihove negativne osobine treba iznositi umjereno oštrim tonom, indirektno i općenito;
- milostinjom se postiže Allahova, dželle šanuhu, milost, naklonost i oprost manjih prekršaja;
- haram je nijekati Allahove, dželle šanuhu, blagodati, a pokudeno biti nezahvalan ljudima na njihovoj usluzi;
- strogo je zabranjeno govoriti u društvu sramotne i grube riječi i ljude bespravno proklinjati. Ko to čini, svrstava se u grupu velikih grešnika kojima Allah otvoreno prijeti paklenom kaznom;
- veliki grijesi su nazvani kufrom radi ukazivanja na njihovu opasnost onome ko ih čini;
- mlađi treba koristiti iskustvo starijeg;
- svjedočenje dviju žena ravno je svjedočenju jednog muškarca;
- na poboljšanju materijalnog stanja siromaha treba se osobno maksimalno angažovati;
- žena s menstruacijom oslobođena je posta i namaza.

Ibni-Abbas je rekao:

– Obavijestio me je Ebu-Sufjan da je Herakle zatražio Vjerovjesnikovo, sallallahu alejhi ve sellem, pismo i pročitao ga, a u njemu bijaše: “U ime Allaha, Sveopćeg Dobročinitelja, Milostivog!” i (ajet): “O, pristalice Knjige, dođite riječi...”

‘Ata je prenio od Džabira: “Aiša je imala menstruaciju, pa je opet obavljala sve obrede hadža, osim obilaženja oko Ka’be i obavljanja namaza.”

Hakem je izjavio: “Ja koljem (živinče) kao džunub, a pošto je Allah rekao: ‘Ne jedite meso životinje pri čijem klanju nije spomenuto Allahovo ime...’ (učim bismillu).”

305. PRIČA ONAMJE Ebu-Nu’ajm, njemu Abdul-Aziz b. Ebu-Seleme prenoseći od Abdur-Rahmana b. Kasima, ovaj od Kasima b. Muhammeda, ovaj od Aise, koja kaže:

– Izašli smo s Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, misleći da obavimo samo hadž. Kada smo došli u Seref, pojavila mi se menstruacija. Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, unišao mi je (u šator), a ja plačem.

– Što plačeš? – upita.

– Allaha mi, voljela sam da nisam hodočastila ove godine – odgovorila sam.

– Možda si dobila krvarenje (kao poslije porođaja)? – upitao je.

– Da – odgovorila sam.

On je potom rekao: “To je nešto što je Allah propisao Ademovim kćerkama; radi sve što radi svaki hodočasnik, samo ne obilazi oko Ka’be dok se ne očistiš!”¹

بِكِتَابِ النَّبِيِّ ﷺ فَقَرَأَ فَإِذَا فِيهِ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ وَ (يَا أَهْلَ الْكِتَابِ تَعَالَوْا إِلَى كَلِمَةٍ) الْآيَةِ وَقَالَ عَطَاءٌ عَنْ جَابِرٍ حَاضَتْ عَائِشَةُ فَنَسَكَتِ الْمَنَاسِكَ غَيْرَ الطَّوَافِ بِالْبَيْتِ وَلَا تُصَلِّيَ وَقَالَ الْحَكَمُ إِنِّي لَا ذُبْحَ وَأَنَا جُنُبٌ وَقَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ (وَلَا تَأْكُلُوا مِمَّا لَمْ يَذْكُرْ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ).

٣٠٥. حَدَّثَنَا أَبُو نَعِيمٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْقَاسِمِ عَنِ الْقَاسِمِ ابْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ خَرَجْنَا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ لَا نَذْكُرُ إِلَّا الْحَجَّ فَلَمَّا جِئْنَا سَرِفَ طَمِثْتُ فَدَخَلَ عَلَيَّ النَّبِيُّ ﷺ وَأَنَا أَبْكِي فَقَالَ مَا يُبْكِيكِ قُلْتُ لَوِدِدْتُ وَاللَّهِ أَنِّي لَمْ أَحِجَّ الْعَامَ قَالَ لَعَلَّكِ نَفْسٌ قُلْتُ نَعَمْ قَالَ فَإِنَّ ذَلِكَ شَيْءٌ كَتَبَهُ اللَّهُ عَلَى بَنَاتِ آدَمَ فَافْعَلِي مَا يَفْعَلُ الْحَاجُّ غَيْرَ أَنْ لَا تَطُوفِي بِالْبَيْتِ حَتَّى تَطْهُرِي.

¹ Džunub ima status kao osoba s menstruacijom. Ibni-Abbas, radijallahu anhum, nije smatrao grijehom da džunub prouči 1 do 2 ajeta, a Ahmed i Malik dozvoljavaju mu proučiti najviše jedan ajet.

Prijevod cijelog 64. ajeta Ali-Imran, u Muhammedovom, sallallahu alejhi ve sellem, pismu, poslanom Heraklu, glasi: “Sljedbenici Knjige (Tevrata i Indžila), dođite riječi koja je jednaka i nama i vama – da budemo u ibadetu samo Allahu i da Mu u tome ništa ne pridružujemo, da jedni druge ne smatramo bogovima umjesto Allaha!” Ako se oni okrenu (od istine), recite: “Budite svjedoci da smo mi muslimani!”

Alejhisselam je dao napisati i poslati tekst gornjeg ajeta bizantijskom caru, znajući da je on kao nemusliman džunub, i da će ga kao takav i pročitati. Kada je to Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, dozvolio

NEUBIČAJENI ODLJEV KRVI (ISTIHAD) KOD ŽENA

بَابُ الْإِسْتِحَاظَةِ

306. PRIČAO NAM JE Abdulah b. Jusuf i kazao da ga je obavijestio Malik prenoseći od Hišama b. Urve, on od svoga oca, a ovaj od Aise, da je rekla:

– Fatima bint Ebu-Hubejš pitala je Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: “Allahov Poslaniče, ja nikad nisam čista, pa da li ću izostavljati namaz?”

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odgovorio je: “To je samo krv kapilara, a nije menstruacija. Kada ti se pojavi menstruacija, izostavljaj namaz, a kada prođe njen rok saperi sa sebe krv (okupaj se) i klanjaj!”²

٣٠٦. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ أَنَّهَا قَالَتْ قَالَتْ فَاطِمَةُ بِنْتُ أَبِي حُبَيْشٍ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي لَا أَطْهَرُ أَفَادَعُ الصَّلَاةَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِنَّمَا ذَلِكَ عِرْقٌ وَلَيْسَ بِالْحَيْضَةِ فَإِذَا أَقْبَلَتِ الْحَيْضَةَ فَاتْرِكِي الصَّلَاةَ فَإِذَا ذَهَبَ قَدْرُهَا فَاغْسِلِي عَنْكَ الدَّمَ وَصَلِّي.

nemuslimanu, onda je sigurno dozvoljeno muslimanu koji je džunub i osobi s menstruacijom. Izjava Hakema b. Kutejba upozorava da je on kao džunub proučio bismillu i tekbir, i potom klao živinčad.

2 Citirani hadis navode i drugi muhaddisi u nešto izmijenjenim varijantama, a Tirmizi ga završava riječima: “... uzimaj abdest za svaki namaz kada nastupi njegovo vrijeme!”

Tahavi navodi: “... kada ti prestane menstruacija, okupaj se, a onda abdest uzimaj prilikom klanjanja svakog namaza!”

U zbirci hadisa Ahmeda b. Hanbela stoji: “Okupaj se i za svaki namaz uzmi abdest!”

Ebu-Davud preko Aise, radijallahu anha, navodi da je Ummi-Habiba bint Džahš, radijallahu anha, imala prekovremeni odljev krvi oko sedam godina, pa je došla Alejhisselamu i pitala ga o načinu obavljanja namaza: “To nije menstruacija – odgovorio je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, nego krv kapilara. Okupaj se i klanjaj!” Ona bi se znala kupati u sobi sestre Zejnebe, radijallahu anha, a površina vode u kotlu bila bi crvena od krvi.

Ovo mišljenje usvajaju predstavnici ehli-sunnetskih škola islama.

Ebu-Davud navodi i slučaj Sehle b. Suhejl, radijallahu anha, kojoj je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, odgovorio: Okupaj se pred obavljanje svakog namaza! Pošto joj je to bilo naporno, Alejhisselam joj je rekao da se okupa jednom za podne i ikindiju, jednom za akšam i jaciju i jednom za sabah. Jednoj drugoj ženi Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naredio je da se okupa pred istek podnevskog vremena, a onda klanja podne pa ikindiju. Zatim da tako uradi i u slučaju akšama i jacije, a da se za sabah posebno okupa.

Ebu-Hanife smatra da je vrijeme trajanja pravoavljanog abdesta žena s vanrednim odljevom krvi ograničeno dužinom trajanja pojedinog namaskog vremena u kome žena može vršiti sve obligatne i dobrovoljne pobožne čine; svršetkom namaskog vremena u kome je abdest uzet prestaje i punopravnost toga abdesta.

Prestankom vanrednog odljeva krvi kupanje nije obligatno, nego samo preporučljivo.

PRANJE KRVI MENSTRUACIJE

307. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf i kazao da ga je obavijestio Malik prenoseći od Hišama, ovaj od Fatime bint Munzir, a ona od Esme bint Ebu-Bekr, da je izjavila:

– Jedna žena pitala je Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i rekla: “Šta misliš, Allahov Poslaniče, kada odjeću neke od nas žena poškropi krv menstruacije, šta će činiti?

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odgovori: “Kada odjeću neke od vas poškropi krv menstruacije, neka je trljajući sapere, potom oblije vodom, i onda u njoj klanja!”

308. PRIČAO NAM JE Asbeg i kazao da ga je obavijestio Ibni-Vehb, a njega Amr b. Haris prenoseći od Abdur-Rahmana b. Kasima, koji mu je pričao od svoga oca, a on od Aiše, da je rekla:

“Kada bi neka od nas imala menstruaciju, ona bi pri svom čišćenju trljajući sapirala krv sa svoje odjeće, oprala taj dio, oblila ostale njene krajeve, i onda u njoj klanjala.”

بَابُ غَسْلِ دَمِ الْمَحِيضِ

٣٠٧. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ فَاطِمَةَ بِنْتِ الْمُنْذِرِ عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ أَنَّهَا قَالَتْ سَأَلْتُ امْرَأَةً رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَقَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَرَأَيْتَ إِحْدَانَا إِذَا أَصَابَ ثَوْبَهَا الدَّمُ مِنَ الْحَيْضَةِ كَيْفَ تَصْنَعُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا أَصَابَ ثَوْبَ إِحْدَاكِنَّ الدَّمُ مِنَ الْحَيْضَةِ فَلْتَقْرِصْهُ ثُمَّ لَتَنْضَحْهُ بِمَاءٍ ثُمَّ لَتُصَلِّي فِيهِ .

٣٠٨. حَدَّثَنَا أَصْبَغُ قَالَ أَخْبَرَنِي ابْنُ وَهْبٍ قَالَ أَخْبَرَنِي عَمْرُو بْنُ الْحَارِثِ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْقَاسِمِ حَدَّثَهُ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ كَانَتْ إِحْدَانَا تَحِيضُ ثُمَّ تَقْرِصُ الدَّمَ مِنْ ثَوْبِهَا عِنْدَ طَهْرِهَا فَتَغْسِلُهُ وَتَنْضَحُ عَلَى سَائِرِهِ ثُمَّ تُصَلِّي فِيهِ .

BORAVLJENJE U I'TIKAFU OSOBE
S VANREDNIM ODLJEVOM KRVI
(ISTIHADOM)

بَابُ اعْتِكَافِ الْمُسْتَحَاضَةِ

309. PRIČAO NAM JE Ishak, a njemu Halid b. Abdullah prenoseći od Halida, on od Ikrime, a ovaj od Aiše, da je s Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, u i'tikaf odlazila po neku od njegovih supruga, iako bi bila s vanrednim odljevom krvi. Ona bi uočavala krv svog vanrednog odljeva, i zbog te krvi stavljala ponekad ispod sebe zdjelu. Ikrime smatra da je uistinu Aiša vidjela vodu divljeg šafrana, pa je kazala: "Kao da je tako nešto imala ta i ta žena."¹

٣٠٩. حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ قَالَ حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ خَالِدٍ عَنْ عِكْرِمَةَ عَنْ عَائِشَةَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ اعْتَكَفَ مَعَهُ بَعْضُ نِسَائِهِ وَهِيَ مُسْتَحَاضَةٌ تَرَى الدَّمَ قُرْبًا وَضَعَتِ الطُّسْتَ تَحْتَهَا مِنَ الدَّمِ وَزَعَمَ أَنَّ عَائِشَةَ رَأَتْ مَاءَ الْعُصْفُرِ فَقَالَتْ كَانَ هَذَا شَيْءٌ كَانَتْ فَلَانَةٌ تَجِدُهُ .

310. PRIČAO NAM JE Kutejbe, a njemu Jezid b. Zurej' prenoseći od Halida, on od Ikrime, a ovaj od Aiše, koja je izjavila:
"S Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, boravila je u i'tikafu jedna od njegovih supruga, a vidjela bi i krv i žućkastu tečnost (vanrednog odljeva), i dok bi klanjala, stavljala je posudu ispod sebe."

٣١٠. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ قَالَ حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ عَنْ خَالِدٍ عَنْ عِكْرِمَةَ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ اعْتَكَفْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ امْرَأَةٌ مِنْ أَزْوَاجِهِ فَكَانَتْ تَرَى الدَّمَ وَالصُّفْرَةَ وَالطُّسْتَ تَحْتَهَا وَهِيَ تُصَلِّي .

311. PRIČAO NAM JE Musedded, a njemu Mu'temir prenoseći od Halida, on od 'Ikrime, a ovaj od Aiše, da je neka od majki pravovjernika bila u i'tikafu sa vanrednim odljevom krvi.

٣١١. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا مُعْتَمِرٌ عَنْ خَالِدٍ عَنْ عِكْرِمَةَ عَنْ عَائِشَةَ أَنَّ بَعْضَ أُمَّهَاتِ الْمُؤْمِنِينَ اعْتَكَفَتْ وَهِيَ مُسْتَحَاضَةٌ .

¹ Žena s vanrednim odljevom krvi (istihadom) može boraviti u džamiji, klanjati i vršiti ostale ibadetske poslove. Status takve žene jednak je statusu osobe kojoj stalno kapa krv iz nosa, curi mokraća, izlazi *mezija* i *vedija* ili mu curi krv iz rane tokom cijelog jednog namaskog vremena. Aiša, radijallahu anha, je ovaj odljev imala u većoj mjeri i stavljala ispod sebe posudu da joj krv ne poškropi haljine ili teren u džamiji. Ovaj odljev ne predstavlja smetnju za spolni snošaj.

DA LI ŽENA MOŽE KLANJATI U HALJINI U KOJOJ JE BILA PRI MENSTRUACIJI

312. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'ajm, a njemu Ibrahim b. Nafi' prenoseći od Ibnu-Ebu-Nedžiha, ovaj od Mudžahida, da je Aiša pričala:

“Svaka od nas imala je samo po jednu haljinu u kojoj bi bila i za vrijeme menstruacije, i ako bi na nju kanulo štogod krvi, nakvasila bi to vlastitom pljuvačkom i istrala svojim noktom.”¹

NAMIRISAVANJE ŽENE PRILIKOM KUPANJA ZBOG MENSTRUACIJE

313. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Abdul-Vehhab, a njemu Hammad b. Zejd prenoseći od Ejjuba, ovaj od Hafse (Ebu-Abdullah kaže: ili Hišam b. Hassan prenosi od Hafse), ona od Umme-Atije, a ova od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, riječima: – Nama je bilo zabranjeno da se nakon umrlog ustežemo od uljepšavanja više od tri dana, osim nakon umrlog muža kada žalimo četiri mjeseca i deset dana. U to vrijeme ne podvlačimo vjeđe (surmu), ne namirisavamo se i ne oblačimo bojadisane haljine, osim odjevnog ogrtača (iz Jemena). Kada bi se neka od nas kupala poslije menstruacije, bilo nam je dozvoljeno pri tom čišćenju upotrijebiti malo azfarskog miomirisa. Praćenje dženaze bilo nam je zabranjeno.

Gornji hadis prenio je, kaže Ebu-Abdullah, Hišam b. Hassan od Hafse, ona od Umme-Atije, a ova od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.²

بَابُ هَلْ تُصَلِّي الْمَرْأَةُ فِي ثَوْبٍ خَاضَتْ فِيهِ

٣١٢. حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ قَالَ حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ نَافِعٍ عَنْ ابْنِ أَبِي نَجِيحٍ عَنْ مُجَاهِدٍ قَالَ قَالَتْ عَائِشَةُ مَا كَانَ لِإِحْدَانَا إِلَّا ثَوْبٌ وَاحِدٌ تَحِيضُ فِيهِ فَإِذَا أَصَابَهُ شَيْءٌ مِنْ دَمٍ قَالَتْ يَرِيقُهَا فَقَصَعَتْهُ بِظُفْرِهَا .

بَابُ الطَّيِّبِ لِلْمَرْأَةِ عِنْدَ غُسْلِهَا مِنَ الْمَحِيضِ

٣١٣. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ قَالَ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ حَفْصَةَ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ أَوْ هِشَامُ بْنُ حَسَّانَ عَنْ حَفْصَةَ عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَتْ كُنَّا نُنْهَى أَنْ نُحَدَّ عَلَى مَيِّتٍ فَوْقَ ثَلَاثٍ إِلَّا عَلَى زَوْجٍ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ وَعَشْرًا وَلَا نَكْتَحِلَ وَلَا نَتَطَيَّبَ وَلَا نَلْبَسَ ثَوْبًا مَصْبُوغًا إِلَّا ثَوْبَ عَصَبٍ وَقَدْ رُخِّصَ لَنَا عِنْدَ الطُّهْرِ إِذَا اغْتَسَلَتْ إِحْدَانَا مِنْ مَحِيضِهَا فِي نُبْدَةٍ مِنْ كُسْتٍ أَظْفَارٍ وَكُنَّا نُنْهَى عَنْ اتِّبَاعِ الْجَنَائِزِ . قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ رَوَاهُ هِشَامُ بْنُ حَسَّانَ عَنْ حَفْصَةَ عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ .

¹ Bejheki, tumačeći gornji hadis, ističe da je Aiša, radijallahu anha, mislila na manje kapljice krvi od menstruacije s kojima bi se moglo i klanjati bez čišćenja, jer se iz drugih hadisa vidi da su Alejhisselamove supruge svoje haljine uprljane krvlju od menstruacije brižljivo prale vodom.

² Iz hadisa se može zaključiti:

– supruge umrlog muža pričekat će četiri mjeseca i deset dana da se vidi da li je trudna ili ne. Ukoliko je supruge ostala trudna, vrijeme pričeke traje do časa njenog poroda. U ovom vremenu supruge ne treba

KADA ŽENI PRESTANE MENSTRUACIJA,
(DOBRO) ĆE SE ISTRLJATI I KAKO ĆE
SE OKUPATI I UPOTRIJEBITI KRPU
NATOPLJENU MOŠUSOM, I ISTIRATI
TRAGOVE KRVI

314. PRIČAO NAM JE Jahja i kazao da mu je prenio Ibni-Ujejne prenoseći od Mensura b. Safijje, on od svoje majke (Safijje), a ona od Aiše, kako je jedna žena pitala Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, za kupanje poslije menstruacije, pa joj je on naredio kako će se kupati, rekavši: “Uzmi krpu natopljenu mošusom i njom se dobro očisti!”

- Kako ću se njome očistiti? – upita ona.
- Čisti se njome! – odgovori on.
- A kako? – reče ona.
- Subhanallah! – uzviknu on – čisti se (njome)!

Tada sam je povukla k sebi (priča Aiša) i rekla: “Vuci je i trljaj po ostatku traga krvi (od menstruacije)!”

بَابُ ذَلِكَ الْمَرْأَةِ نَفْسَهَا إِذَا تَطَهَّرَتْ مِنْ
الْمَحِيضِ وَكَيْفَ تَغْتَسِلُ وَتَأْخُذُ فِرْصَةً مُمْسِكَةً
فَتَذْبَعُ أَثَرَ الدَّمِ .

٣١٤. حَدَّثَنَا يَحْيَى قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ عُيَيْنَةَ عَنْ
مَنْصُورِ بْنِ صَفِيَّةَ عَنْ أُمِّهِ عَنْ عَائِشَةَ أَنَّ امْرَأَةً
سَأَلَتِ النَّبِيَّ ﷺ عَنْ غُسْلِهَا مِنَ الْمَحِيضِ فَأَمَرَهَا
كَيْفَ تَغْتَسِلُ قَالَ خُذِي فِرْصَةً مِنْ مَسْكِ
فَتَطْهَرِي بِهَا قَالَتْ كَيْفَ أَتَطَهَّرُ قَالَ تَطْهَرِي بِهَا
قَالَتْ كَيْفَ قَالَ سُبْحَانَ اللَّهِ تَطْهَرِي فَاجْتَبِذْهَا
إِلَيَّ فَقُلْتُ تَتَّبِعِي بِهَا أَثَرَ الدَّمِ .

da se gizda i posjećuje veselo društvo; a podvlačiti vjede preko dana, oblačiti odjeću privlačnih boja i upotrebljavati kozmetiku spada u strogo zabranjene čine;
– žena s menstruacijom, a naročito pri kupanju poslije nje, treba upotrebljavati miomirisnu kozmetiku da njome neutrališe neugodan miris menstruacije.

ČIŠĆENJE KRVI OD MENSTRUACIJE

315. PRIČAO NAM JE Muslim, njemu ispričao Vuhejb, a njemu Mensur prenoseći od svoje majke, a ona od Aiše, da je jedna žena od Ensarije rekla Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem:

- Kako ću se okupati poslije menstruacije?
- Uzmi krpu natopljenu mošusom (pa se očisti)! i uzmi abdest – rekavši to tri puta.

Potom je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, osjetio stid, zakrenuo se na stranu, ili je rekao: uzmi njome abdest, a ja sam je kaže Aiša, zgrabila, privukla k sebi i objasnila joj šta je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, time namjeravao.¹

ČEŠLJANJE ŽENE PRILIKOM KUPANJA POSLIJE MENSTRUACIJE

316. PRIČAO NAM JE Musa b. Isma'il, njemu Ibrahim, a njemu Ibni-Šihab prenoseći od Urve, da je Aiša izjavila:

- Proučivši telbiju na Oprosnom hadžu stupila sam u obrede i zanijetila s Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, a bila sam jedna od onih koje su zanijetile prvo umru (s tim da kasnije zanijete i hadž) i nisu bile pripremile kurban.

Aiša je indirektno rekla da ima menstruaciju i nije bila čista dok nije došla noć Arefata, kada je rekla: “Allahov Poslaniče, ovo je noć Arefata, a ja sam zanijetila samo umru?”

بَابُ غَسْلِ الْمَحِيضِ

٣١٥. حَدَّثَنَا مُسْلِمُ بْنُ أَبِرَاهِيمَ قَالَ حَدَّثَنَا وَهَيْبٌ حَدَّثَنَا مَنْصُورٌ عَنْ أُمِّهِ عَنْ عَائِشَةَ أَنَّ امْرَأَةً مِنَ الْأَنْصَارِ قَالَتْ لِلنَّبِيِّ ﷺ كَيْفَ أَغْتَسِلُ مِنَ الْمَحِيضِ قَالَ خُذِي فِرْصَةً مُمَسَّكَةً فَتَوَضَّئِي ثَلَاثًا ثُمَّ إِنَّ النَّبِيَّ ﷺ اسْتَحْيَا فَأَعْرَضَ بِوَجْهِهِ أَوْ قَالَ تَوَضَّئِي بِهَا فَأَخَذَتْهَا فَجَذَبَتْهَا فَأَخْبَرَتْهَا بِمَا يُرِيدُ النَّبِيُّ ﷺ .

بَابُ امْتِشَاطِ امْرَأَةٍ عِنْدَ غَسْلِهَا مِنَ الْمَحِيضِ

٣١٦. حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ حَدَّثَنَا ابْنُ شِهَابٍ عَنْ عُرْوَةَ أَنَّ عَائِشَةَ قَالَتْ أَهْلَلْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ فَكُنْتُ مِمَّنْ تَمَتَّعَ وَلَمْ يَسْقِ الْهَدْيَ فَرَعَمْتُ أَنَّهَا حَاضَتْ وَلَمْ تَطْهَرْ حَتَّى دَخَلْتُ لَيْلَةَ عَرَفَةَ فَقَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ هَذِهِ لَيْلَةُ عَرَفَةَ وَإِنَّمَا كُنْتُ تَمَتَّعْتُ بِعُمْرَةٍ فَقَالَ لَهَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَنْقِضِي رَأْسَكَ وَامْتَشِطِي

¹ Muslim u svom Sahihu navodi da je navedena pitanja Alejhisselamu postavljala Esma, kći Šekelova, radijallahu anha, a on joj je odgovorio: “Svaka od vas treba uzeti vodu i sidra i tim očistiti krv, a potom politi vodu po glavi i istrljati je da voda dopre do kože, tada oblititi cijelo tijelo i onda se istrljati krpom natopljenom mošusom.”

Poslije njenih potpitanja Aiša, radijallahu anha, dala joj je detaljna objašnjenja i rekla: “Ensarijke su divne žene, njih stid ne ometa u traganju za vjerskim znanjem.”

Iz hadisa se može zaključiti:

- razgovor o spolnim organima treba biti u alegoriji;
- poznavanje higijene jeste posebna dužnost žena;
- preporučljivo je da žena u toku menstruacije koristi kozmetiku;
- u dijalogu treba biti jasan i sagovorniku svako pitanje dobro objasniti;
- prema ljudima treba biti pažljiv, prijazan, taktičan i pokrivati tuđe mahane.

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odgovori joj: “Raspleti kosu na svojoj glavi, iščešljaj se i prestani s obredima!” To sam učinila, i kada sam obavila hadž (nakon što sam ga zanijetila), naredio je Abdur-Rahmanu u noći kada smo odsjeli u Mihsabu (lejletul-hasabe)² pa mi je on omogućio te sam stupila u umru od Ten‘ima, umjesto one moje ranije umre u koju sam bila stupila.³

ŽENA TREBA RASPLESTI SVOJU KOSU PRI KUPANJU POSLIJE MENSTRUACIJE

317. PRIČAO NAM JE Ubejd b. Isma‘il, njemu Ebu-Usame prenoseći od Hišama, ovaj od svoga oca, a on od Aiše, da je rekla:

– Izašli smo (radi hadža) dočekujući mladać zul-hidždžeta i Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: “Ko želi zanijetiti umru, neka je i zanijeti, jer i ja da nisam pribavio kurban zanijetio bih umru.” Tada su neki od ashaba zanijetili umru, a neki hadž. Ja sam bila od onih koji su zanijetili umru. Dan Arefata zatekao me s menstruacijom pa sam se potužila Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, a on mi reče: “Ostavi umru, raspleti svoju kosu, iščešljaj se i zanijeti hadž!” Tako sam i uradila, a kada je bila noć odsjedanja u Mihsabu (lejletul-hasabe), poslao je sa mnom moga brata Abdur-Rahmana pa sam izašla do Ten‘ima i tamo se opet odlučila za umru umjesto moje ranije umre. Hišam je izjavio: “U ovakvom slučaju nije potreban kurban, ni post, a niti ikakva milostinja.”⁴

وَأَمْسِكِي عَنْ عُمْرَتِكَ فَفَعَلْتُ فَلَمَّا قَضَيْتُ الْحَجَّ
أَمَرَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ لَيْلَةَ الْحَصْبَةِ فَأَعْمَرَنِي مِنَ التَّنْعِيمِ
مَكَانَ عُمْرَتِي الَّتِي نَسَكْتُ .

بَابُ نَقْضِ الْمُرَاةِ شَعْرَهَا عِنْدَ غَسْلِ الْمَحِيضِ

٣١٧. حَدَّثَنَا عُيَيْنَةُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو
أَسَامَةَ عَنْ هِشَامٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ خَرَجْنَا
مُؤَافِينَ لِهَلَالِ ذِي الْحِجَّةِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَنْ
أَحَبَّ أَنْ يُهْلَ بِعُمْرَةٍ فَلْيُهْلِلْ فَإِنِّي لَوْلَا أَنِّي أَهْدَيْتُ
لَأَهْلَلْتُ بِعُمْرَةٍ فَأَهْلَ بَعْضُهُمْ بِعُمْرَةٍ وَأَهْلَ بَعْضُهُمْ
بِحَجٍّ وَكُنْتُ أَنَا مِمَّنْ أَهْلَ بِعُمْرَةٍ فَأَذْرَكَنِي يَوْمَ عَرَفَةَ
وَأَنَا حَائِضٌ فَشَكَوْتُ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ دَعِي
عُمْرَتَكَ وَانْقِضِي رَأْسَكَ وَامْتَشِطِي وَأَهْلِي بِحَجٍّ
فَفَعَلْتُ حَتَّى إِذَا كَانَ لَيْلَةُ الْحَصْبَةِ أَرْسَلَ مَعِيَ
أَخِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ أَبِي بَكْرٍ فَخَرَجْتُ إِلَى التَّنْعِيمِ
فَأَهْلَلْتُ بِعُمْرَةٍ مَكَانَ عُمْرَتِي قَالَ هِشَامٌ وَلَمْ يَكُنْ فِي
شَيْءٍ مِنْ ذَلِكَ هَدْيٍ وَلَا صَوْمٍ وَلَا صَدَقَةٍ .

² Mihsab je mjesto između Mekke i Mine, a spomenuta noć je noć koja slijedi poslije Kurban-bajrama. Inače, riječi El-Hasabe, El-Ebtah i Hajfu Beni-Kinane su nazivi za jedno mjesto na Mini. (prim. rec.)

³ Aiša, radijallahu anha, svojevremeno je naumila obaviti hadž, ali nije imala pripremljen kurban. Alejhisselam je nadomak Mekke objavio, ko nema kurban nije mu punovažna odluka za hodočašće i takav se treba odlučiti za obavljanje umre posebno, a potom obaviti hadž. Među ove spadaše i Aiša, radijallahu anha, koja je dolaskom u Seref dobila i menstruaciju, pa je prekinula obrede umre. Devetog zul-hidždžeta Aiši, radijallahu anha, prestala je menstruacija i ona je obavila hadž, a potom i umru.

⁴ Sadržaj hadisa upozorava na potrebu stalnog održavanja higijene tijela. Čistoća i urednost potrebni su tijelu bilo se na putu ili kod kuće. Žena je oličenje ljepote i čistoće i osnov zdravog podmlatka. Hišam je dao gornju napomenu, ne znajući da je Alejhisselam tom prilikom zaklao goveče na ime kurbanda za sebe i svoje supruge.

O RIJEČIMA UZVIŠENOG ALLAHA:
 “...(POTOM OD GRUDE MESA),
 OBLIKOVANE I NEOBLIKOVANE”

318. PRIČAO NAM JE Musedded, a njemu Hammad prenoseći od Ubejdullaha b. Ebu-Bekra, ovaj od Enesa b. Malika, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao:

– Allah, dželle šanuhu, za svaku matericu zadužio je jednog meleka koji govori: “Gospodaru moj, ovo je sperma ljudskog sjemena, sada, Gospodaru moj, zakvačak, a sada, Gospodaru moj, već komad mesa; a kada (Allah) htjedne da upotpuni njegovo stvaranje opunomoćeni melek pita: ‘Da li muško ili žensko, nesretnik ili sretnik, kakve opskrbe i roka života’, i to mu se sve zapiše dok je još u trbuhu svoje majke.”¹

بَابُ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ (مُخْلَقَةٍ وَغَيْرِ مُخْلَقَةٍ)

٣١٨. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا حَمَّادٌ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ
 ابْنِ أَبِي بَكْرٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ
 إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ وَكَّلَ بِالرَّحِمِ مَلَكًا يَقُولُ يَا رَبِّ
 نُطْفَةٌ يَا رَبِّ عَلَقَةٌ يَا رَبِّ مُضْغَةٌ فَإِذَا أَرَادَ أَنْ
 يَقْضِيَ خَلْقَهُ قَالَ أَذْكَرٌ أَمْ أُنْثَى شَقِيٌّ أَمْ سَعِيدٌ فَمَا
 الرِّزْقُ وَالْأَجَلُ فَيُكْتَبُ فِي بَطْنِ أُمِّهِ .

¹ Trudnica ne može imati menstruaciju, jer je njena materija potrebna za formiranje čedonošćeta. Aiša, radijallahu anha, upitana za odljev krvi neke trudnice, odgovorila je:

“Trudnica ne može imati menstruaciju; preporučljivo je da se okupa i redovno obavlja namaz.”

U hadisu su istaknute početne osnovne faze razvitka života čovjeka i da Allah, dželle šanuhu, zna unaprijed kakav će ko biti i prema tome mu i zacrtava njegovu sudbinu.

Žena koja pobaci dijete ima pravo nazvati se majkom. Evza‘i i Malik daju joj to pravo ako je pobačaj bio uobličen komad mesa ili neuobličen komad mesa bez jasno oformljenog lica i poslije ovakvog pobačaja žena održava zakonom propisani priček. Ibni-Kasim daje ženi to pravo ako je pobačaj bio makar poput usirene krvi.

Ebu-Hanife, Šafija i mnogi drugi pravници smatraju da pojam i ime majke pripada ženi koja pobaci čedonošće u vidu komada mesa uočljivih prstića, očiju i drugih organa, poslije koga održava priček (iddet).

Prijevod ajeta čiji je jedan dio naveden u naslovu poglavlja u cijelosti glasi: “O ljudi! Ako ste u sumnji spram proživljenja – pa Mi vas stvaramo od zemlje, zatim od kapi sjemena, potom od zakvačka, zatim od grude mesa, oblikovane i neoblikovane, da bismo vama objasnili! A u matericama zadržavamo šta hoćemo, do roka određenog, zatim činimo da se kao dojenčad radate i da poslije do muževnog doba uzrastete; jedni od vas umiru, a drugi duboku starost doživljavaju, i da ne zna ništa, nakon što je znao. I ti vidiš zemlju kako je zamrla, ali kad na nju kišu spustimo, ona ustrepće i uzbuja, i iz nje iznikne svakovrsno bilje prekrasno.” (El-Hadž: 5)

KAKO ĆE OSOBA S MENSTRUACIJOM ZANIJETITI HADŽ I UMRU

319. PRIČAO NAM JE Jahja b. Bukejr, njemu Lejs prenoseći od Ukajla, ovaj od Ibni-Šihaba, on od Urve, a ovaj opet od Aiše, da je rekla:

– Izašli smo s Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, na put prilikom Oprosnog hadža i neki su odlučili da obave umru, a neki hadž. Kada smo došli u Mekku, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: “Ko je zanijetio umru, a nije pribavio kurban (za hadž), neka je prekine, a ko je zanijetio umru i pribavio kurban, neka je ne prekida dok ne zakolje kurban. Međutim, ko je naumio obaviti hadž, neka ga u potpunosti izvrši!”

“Ja sam (na putovanju) dobila, kaže Aiša, menstruaciju i bila sam s menstruacijom sve do dana Arefata i tako sam naumila obaviti samo umru, pa mi Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, naredi da raspletem kosu na svojoj glavi, iščešljam se i odlučim se za obavljanje hadža, a ostavim umru. To sam učinila pa sam obavila i svoj hadž. Kasnije je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, poslao sa mnom Abdur-Rahmana b. Ebu-Bekra i naredio mi da stupim u umru, umjesto one (moje) ranije umre, od Ten‘ima.”

POJAVA I PRESTANAK MENSTRUACIJE

Neke su žene slale Aiši higijenski uložak na kojem je bio komad pamuka, a na njemu žućkasti trag i ona im je govorila: “Ne žurite sve dok ne vidite bijeli iscjedak!”, misleći time na prestanak menstruacije.

Kćerki Zejda b. Sabita saopćeno je da neke žene uzimaju svjetiljke noću i gledaju u ono na higijenskim ulošcima što bi moglo ukazati na prestanak menstruacije, pa je primijetila: “To žene (prije) nisu tako radile!”, te im je to zamjerila.

بَابُ كَيْفَ تَهْلُ الْحَائِضُ بِالْحَجِّ وَالْعُمْرَةِ

٣١٩. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ عُقَيْلٍ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ خَرَجْنَا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ فَمِنَّا مَنْ أَهَلَ بِعُمْرَةٍ وَمِنَّا مَنْ أَهَلَ بِحَجٍّ فَقَدِمْنَا مَكَّةَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَنْ أَحْرَمَ بِعُمْرَةٍ وَلَمْ يَهْدِ فَلْيُحْلِلْ وَمَنْ أَحْرَمَ بِعُمْرَةٍ وَأَهْدَى فَلَا يُحِلُّ حَتَّى يُحِلَّ بِتَحْرِ هَدْيِهِ وَمَنْ أَهَلَ بِحَجٍّ فَلْيُتِمِّمْ حَجَّهُ قَالَتْ فَحِضْتُ فَلَمْ أَزَلْ حَائِضًا حَتَّى كَانَ يَوْمُ عَرَفَةَ وَلَمْ أُهْلِلْ إِلَّا بِعُمْرَةٍ فَأَمَرَنِي النَّبِيُّ ﷺ أَنْ أَنْقُضَ رَأْسِي وَأَمْتَشِطَ وَأُهْلِلَ بِحَجٍّ وَأَتْرَكَ الْعُمْرَةَ فَفَعَلْتُ ذَلِكَ حَتَّى قَضَيْتُ حَجِّي فَبَعَثَ مَعِيَ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنُ أَبِي بَكْرٍ الصَّدِيقَ وَأَمَرَنِي أَنْ أَعْتَمِرَ مَكَانَ عُمْرَتِي مِنَ التَّنْعِيمِ .

بَابُ إِقْبَالِ الْمَحِيضِ وَإِدْبَارِهِ

وَكُنَّ نِسَاءٌ يَبْعَثْنَ إِلَى عَائِشَةَ بِالذُّرْجَةِ فِيهَا الْكُرْسُفُ فِيهِ الصُّفْرَةُ فَتَقُولُ لَا تَعْجَلْنَ حَتَّى تَرَيْنَ الْقِصَّةَ الْبَيْضَاءَ تُرِيدُ بِذَلِكَ الطُّهْرَ مِنَ الْحَيْضَةِ وَبَلَغَ بِنْتُ زَيْدٍ بِنْتُ ثَابِتٍ أَنَّ نِسَاءً يَدْعُونَ بِالمَصَابِيحِ مِنْ جَوْفِ اللَّيْلِ يَنْظُرْنَ إِلَى الطُّهْرِ فَقَالَتْ مَا كَانَ النِّسَاءُ يَصْنَعْنَ هَذَا وَعَابَتْ عَلَيْهِنَّ .

320. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Muhamed, a njemu Sufjan prenoseći od Hišama, on od svoga oca, a ovaj od Aiše, da je Fatima bint Ebu-Hubejš imala vanredan odljev i pitala o tome Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.

– To je krv kapilara, a ne menstruacija. Kada ti se pojavi menstruacija, prestani klanjanje namaza, a kada prestane, okupaj se i klanjaj! – rekao je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.¹

ŽENA S MENSTRUACIJOM NE NAKLANJAVA PROTEKLE NAMAZE

Džabir i Ebu-Seid prenijeli su od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem: “Ostavljat će namaz.”

321. PRIČAO NAM JE Musa b. Isma‘il, njemu kazao Hemmam, a ovome pričao Katade kako mu je prenijela Mu‘aza, da je jedna žena pitala Aišu: “Da li ćemo nadoknađivati propuštene namaze kada se okupamo?”

– Jesi li ti harurijka? – upitala je Aiša.

“Mi smo u doba Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, imale menstruaciju, i on nam nije to naređivao.” Ili je Aiša rekla, (kaže pripovjedač): “...i mi to nismo činile.”²

٣٢٠. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانٌ عَنْ هِشَامٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ أَنَّ فَاطِمَةَ بِنْتَ أَبِي حُبَيْشٍ كَانَتْ تُسْتَحَاضُ فَسَأَلَتِ النَّبِيَّ ﷺ فَقَالَ ذَلِكَ عِرْقٌ وَلَيْسَتْ بِالْحَيْضَةِ فَإِذَا أَقْبَلَتِ الْحَيْضَةَ فَدَعِيَ الصَّلَاةَ وَإِذَا أَذْبَرَتْ فَاغْتَسَلِي وَصَلِي.

بَابُ لَا تَقْضِي الْحَائِضُ الصَّلَاةَ

وَقَالَ جَابِرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ وَأَبُو سَعِيدٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ تَدَعُ الصَّلَاةَ.

٣٢١. حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنَا هَمَّامٌ قَالَ حَدَّثَنَا قَتَادَةُ قَالَ حَدَّثَنِي مُعَاذَةُ أَنَّ امْرَأَةً قَالَتْ لِعَائِشَةَ أَتَجْزِي إِحْدَانَا صَلَاتَهَا إِذَا طَهَّرَتْ فَقَالَتْ أَحَرُورِيَّةٌ أَنْتِ كُنَّا نَحِيضُ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فَلَا يَأْمُرُنَا بِهِ أَوْ قَالَتْ فَلَا نَفْعَلُهُ.

¹ Menstruacija počinje u vidu crvene krvi, potom prelazi u sukrvicu, poslije bjelkastu sukrvicu, pa u bijelo pranje i na koncu u sluzave bjelkaste niti, čime se materica potpuno očisti i menstruacija prestaje.

Žena, koja nije uspjela okupati se do zore uz ramazan, postit će osvanuli dan, ali će ga poslije ramazana napostiti ukoliko joj je menstruacija trajala manje od deset dana, a ako je trajala punih deset dana neće ga napaštati. Ovo je stav Ebu-Hanife i Evza‘ija, dok Malik, Šafija i Ahmed takvu ženu tretiraju kao džunuba koji se treba okupati i osvanuli dan postiti bez obaveze napaštanja.

Ibni-Rušd u svom djelu “Kava‘id” ističe da jedni učenjaci smatraju završetak menstruacije pojavom izlučivanja sluzavo-bijele niti, a drugi njenim prestankom i isušnjem.

² Muslim u svom Sahihu ističe da je Mu‘aza izjavila:

– Pitala sam Aišu: “Šta je sa ženom koja ima menstruaciju, napašta post, a ne naklanjava namaze?”

– A jesi li ti harurijka? – upitala je Aiša.

– Nisam – rekla sam – nego samo pitam da znam.

– Nama se to dešavalo – rekla je Aiša – i naređivano nam da post napaštamo, a nije nam naređivano da propuštene namaze naklanjavamo.

Svi predstavnici ortodoksnih škola islama suglasno tvrde da osoba s menstruacijom propušteni ramazanski post napašta poslije završene menstruacije, a minule namaze ne naklanjava, jer bi joj to predstavljalo veliku poteškoću.

SPAVANJE SA ŽENOM KOJA IMA MENSTRUACIJU I KOJA JE U SVOJOJ HALJINI

322. PRIČAO NAM JE Sa'd b. Hafs, a njemu Šejban prenoseći od Jahjaa, ovaj od Ebu-Seleme, on od Zejnebe bint Ebu-Seleme, kako mu je pričala da je Ummi-Seleme rekla:

– Dobila sam menstruaciju dok sam bila u kadifeli (resastoj) haljini s Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, pa sam se neprimjetno izvukla, otišla od njega, uzela haljine podešene za menstruaciju i obukla ih. Potom je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, upitao: “Jesi li dobila menstruaciju?”

– Da – odgovorila sam.

Tada me pozvao i uvukao kod sebe pod kadifeli (resastu) haljinu.

– A pričala mi je Ummi-Seleme, kaže Zejneba, da ju je Vjerovjesnik i ljubio kao postač, i da joj je još rekla: “Ja i Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, kupali smo se zbog spolnog općenja džunupluka (grabeći vodu) iz jedne posude.”

بَابُ النَّوْمِ مَعَ الْحَائِضِ وَهِيَ فِي ثِيَابِهَا

٣٢٢. حَدَّثَنَا سَعْدُ بْنُ حَفْصٍ قَالَ حَدَّثَنَا شَيْبَانُ عَنْ يَحْيَى عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ زَيْنَبِ بِنْتِ أَبِي سَلَمَةَ حَدَّثَتْهُ أَنَّ أُمَّ سَلَمَةَ قَالَتْ حِضْتُ وَأَنَا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فِي الْخَمِيلَةِ فَأَنْسَلْتُ فَخَرَجْتُ مِنْهَا فَأَخَذْتُ ثِيَابَ حِيضَتِي فَلَبِسْتُهَا فَقَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَنْفِستِ قُلْتُ نَعَمْ فَدَعَانِي فَأَدْخَلَنِي مَعَهُ فِي الْخَمِيلَةِ قَالَتْ وَحَدَّثَنِي أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يَقْبَلُهَا وَهُوَ صَائِمٌ وَكُنْتُ أَغْتَسِلُ أَنَا وَالنَّبِيُّ ﷺ مِنْ إِنَاءٍ وَاحِدٍ مِنَ الْجَنَابَةِ.

U djelu “Mun’jetul-Mufti” stoji: “Ženi s menstruacijom preporučljivo je da nastupom vremena obligatnih namaza uzme abdest i da u dijelu kuće u kojem klanja sjedi i uči ono što se obično uči iza namaza, i to u dužini toga namaza.”

Sekta harurija nastala je u doba hilafeta Alije, radijallahu anhu Ubrzo se pocijepala na šest grupa: ezrekije, sufrije, nedždijje, udžaride, ibadijje i sa’lebijje. Sve su bile previše konzervativnog učenja i imale sve skupa oko 8000 pristalica.

Harurije, ogranak haridžija, sa sjedištem u Harurau, naselju blizu Kufe, smatraju da žena propuštene namaze zbog menstruacije treba naklanjati.

KORIŠTENJE ODJEĆE PRIPREMLJENE ZA MENSTRUACIJU UMJESTO ODJEĆE KOJA SE NOSI DOK SU ŽENE ČISTE

323. PRIČAO NAM JE Mu'az b. Fedale, a njemu Hišam prenoseći od Jahjaa, ovaj od Ebu-Seleme, on od Zejnebe bint Ebu-Seleme, a ovaj od Umme-Seleme, koja je kazala:

– Dok sam ležala s Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, u jednoj kadifeli (resastoj) haljini, dobila sam menstruaciju pa sam se neosjetno izvukla i uzela odjeću pripremljenu za menstruaciju.

– Jesi li dobila menstruaciju? – upitao je.

– Jesam – odgovorila sam.

On me je potom pozvao i ja sam u kadifeli haljini s njim legla.

ŽENA S MENSTRUACIJOM PRISUSTVOVAT ĆE KLANJANJU BAJRAMA I DOVAMA MUSLIMANA, A KLONIT ĆE SE MUSALLE

324. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Selam i kazao da ga je obavijestio Abdul-Vehhab prenoseći od Ejjuba, a on od Hafse, koja je izjavila:

– Zabranjivale smo našim djevojčurcima da izlaze na proslave Bajrama.

Potom nam je došla jedna žena, odsjela u dvorcu Benu-Halefa i ispričala nam o svojoj sestri, a suprug njene sestre zajedno s Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, učestvovao je u dvanaest, “a moja sestra” – rekla je – “bila je s njim u šest vojni.” Zatim je kazala: “Liječile smo ranjene, i bdjele nad bolesnicima.”

I moja sestra pitala je Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem: “Da li je kojoj od nas zabranjen izlazak kada nema ženskog ogrtača?”

– Neka je zaogrne njena drugarica svojim

بَاب مِّنْ اتَّخَذَ ثِيَابَ الْحَيْضِ سِوَى ثِيَابِ الطُّهْرِ

٣٢٣. حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ فَضَالَةَ قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامٌ عَنْ يَحْيَى عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ زَيْنَبِ بِنْتِ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ قَالَتْ بَيْنَا أَنَا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ مُضْطَجِعَةً فِي خِمِيلَةٍ حِضْتُ فَأَنْسَلْتُ فَأَخَذْتُ ثِيَابَ حِيضَتِي فَقَالَ أَنْفَسْتَ فَقُلْتُ نَعَمْ فَدَعَانِي فَأَضْطَجَعْتُ مَعَهُ فِي الْخِمِيلَةِ.

بَابُ شُهُودِ الْحَائِضِ الْعِيدَيْنِ

وَدَعْوَةِ الْمُسْلِمِينَ وَيَغْتَزِلْنَ الْمُصَلَّى

٣٢٤. حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ هُوَ ابْنُ سَلَامٍ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ حَفْصَةَ قَالَتْ كُنَّا نَمْنَعُ عَوَاتِقَنَا أَنْ يَخْرُجْنَ فِي الْعِيدَيْنِ فَقَدِمَتِ امْرَأَةٌ فَنَزَلَتْ قَصْرَ بَنِي خَلْفٍ فَحَدَّثَتْ عَنْ أُخْتِهَا وَكَانَ زَوْجُ أُخْتِهَا غَزَا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ ثِنْتَيْ عَشْرَةَ غَزْوَةً وَكَانَتْ أُخْتِي مَعَهُ فِي سِتٍّ قَالَتْ كُنَّا نُدَاوِي الْكَلْمَى وَنَقُومُ عَلَى الْمَرْضَى فَسَأَلْتُ أُخْتِي النَّبِيَّ ﷺ أَعَلَى إِحْدَانَا بَأْسٌ إِذَا لَمْ يَكُنْ لَهَا جِلْبَابٌ

ogrtačem i neka tako prisustvuje dobrom djelu i dovi muslimana – odgovorio je.

Kada je došla Ummi-Atijje, pitala sam je: “Da li si ti čula Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem?” – Da, dala bih (za njega) svoga oca – rekla je Ummi-‘Atijje, a ona bi redovno govorila “dala bih svoga oca”. Kada bi se spominjalo ime Alejhisselama, čula sam ga gdje govori: “Neka izlaze djevojčurci i djevojke koje su *iza zastora (u svom dijelu kuće)*” ili (je rekao): “Djevojčurci koji su *iza zastora (u svom dijelu kuće)* i one s menstruacijom i neka prisustvuju korisnom djelu i dovi pravovjernih, samo žene s menstruacijom izbjegavat će musallu.”

– Rekla sam – kaže Hafsa: “Je li stvarno i osobe s menstruacijom?”

– Ne prisustvuje li takva žena (stajanju) na Arefatu, i tome i tome!? – odgovorila je (Ummi-Atijje).¹

AKO ŽENA DOBIJE MJESEČNO TRI PUTA MENSTRUACIJU I ŠTA POVJEROVATI ŽENAMA U POGLEDU MENSTRUACIJE I TRUDNOĆE I O TOME KOLIKO SE MENSTRUACIJA PONAVALJA

Ovo se temelji na riječima Uzvišenog Allaha: “Njima nije dozvoljeno da taje ono što je Allah stvorio u njihovim matericama...”

Od Alije i Šurejha spominje se: “Ako ženi potvrdi njena prisna prijateljica čije je vjerovanje

أَنْ لَا تَخْرُجَ قَالَ لَتُلْبِسَهَا صَاحِبُهَا مِنْ جِلْبَابِهَا وَلَتَشْهَدَ الْخَيْرَ وَدَعْوَةَ الْمُسْلِمِينَ فَلَمَّا قَدِمَتْ أُمُّ عَطِيَّةَ سَأَلَتْهَا أَسَمِعْتَ النَّبِيَّ ﷺ قَالَتْ بَأَيِّ نَعَمٍ وَكَانَتْ لَا تَذْكُرُهُ إِلَّا قَالَتْ بَأَيِّ سَمِعْتُهُ يَقُولُ يَخْرُجُ الْعَوَاتِقُ وَذَوَاتُ الْخُدُورِ أَوِ الْعَوَاتِقُ ذَوَاتُ الْخُدُورِ وَالْحَيْضُ وَلَيَشْهَدَنَّ الْخَيْرَ وَدَعْوَةَ الْمُؤْمِنِينَ وَيَعْتَرِلُ الْحَيْضُ الْمُصَلَّى قَالَتْ حَفْصَةُ فَقُلْتُ الْحَيْضُ فَقَالَتْ أَلَيْسَ تَشْهَدُ عَرَفَةَ وَكَذَا وَكَذَا.

بَابُ إِذَا حَاضَتْ فِي شَهْرِ ثَلَاثَ حَيْضٍ
وَمَا يُصَدِّقُ النِّسَاءُ فِي الْحَيْضِ وَالْحَمْلِ
فِيمَا يُمَكِّنُ مِنَ الْحَيْضِ

لِقَوْلِ اللَّهِ تَعَالَى (وَلَا يَحِلُّ لهنَّ أَنْ يَكْتُمْنَ مَا خَلَقَ اللَّهُ فِي أَرْحَامِهِنَّ) وَيُذَكَّرُ عَنْ عَلِيٍّ وَشَرِيحِ
إِنْ أَمْرَأَةٌ جَاءَتْ بِبَيِّنَةٍ مِنْ بَطَانَةِ أَهْلِهَا مِمَّنْ يُرْضَى دِينُهُ أَنَّهَا حَاضَتْ ثَلَاثًا فِي شَهْرٍ صُدِّقَتْ

¹ Iz hadisa se može zaključiti:

– osoba s menstruacijom ne napušta pobožne čine koji se obično vrše bez abdesta. Hattabi kaže: “Žena s menstruacijom može prisustvovati pobožnim sastancima i predavanjima van džamije.” Nevevi preporučuje izlazak žena na Bajram, izuzimajući one koje svojom ljepotom ili odjećom mogu na sebe skrenuti pažnju muškaraca i potom prouzrokovati kakav nepoželjni akt.

Oko prisustvovanja žene bajram-namazu postoje različita mišljenja islamskih učenjaka. Jedni to smatraju dozvoljenim, a drugi zabranjenim, pa je tako i Ebu-Hanife jednom smatrao dozvoljenim, a drugi put zabranjenim.

Zbog toga što su uvjeti življenja u to doba bili veoma jednostavni i skromni i kuće su bile veoma male, najčešće se radilo o jednoj prostoriji, te su djevojke u jednom uglu te prostorije imale svoj mali dio koji je bio zagrađen zavjesom.

zadovoljavajuće, da je ona imala u jednom mjesecu tri menstruacije, to će joj se i priznati.”

‘Ata je rekao: “Mjesečna pranja u pričeku (iddetu), onakva su kakva su bila prije pričeka.” Ovako je kazao Ibrahim (Neha‘i).

Ata je još rekao: “Menstruacija traje od jedan pa do petnaest (dana).”

Mu‘temir prenosi od svoga oca da je kazao:

– Pitao sam Ibni-Sirina za jednu ženu koja je vidjela odljev krvi pet dana poslije prestanka menstruacije.

– Žene to najbolje znaju – odgovorio je on.¹

325. PRIČAO NAM JE Ahmed b. Ebu-Redža, njemu Ebu-Usame rekavši da je čuo Hišama b. Urvu kako je izjavio da ga je obavijestio njegov otac prenoseći od Aiše, da je Fatima bint Ebu-Hubejš pitala Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem:

– Imam stalni odljev krvi i ne mogu se očistiti, pa da li ću izostavljati namaz?

– Ne, to je krvarenje iz kapilara – rekao je on – nego izostavljaj namaz onoliko dana (u mjesecu) koliko ti je obično trajala ranije menstruacija, a onda se okupaj i klanjaj!

وَقَالَ عَطَاءٌ أَقْرَأُهَا مَا كَانَتْ وَبِهِ قَالَ إِبْرَاهِيمُ
وَقَالَ عَطَاءٌ الْحَيْضُ يَوْمٌ إِلَى خَمْسٍ عَشْرَةَ وَقَالَ
مُعْتَمِرٌ عَنْ أَبِيهِ سَأَلْتُ ابْنَ سِيرِينَ عَنِ الْمَرْأَةِ
تَرَى الدَّمَ بَعْدَ قُرْنِهَا بِخَمْسَةِ أَيَّامٍ قَالَ النِّسَاءُ
أَعْلَمُ بِذَلِكَ .

٣٢٥. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ ابْنُ أَبِي رَجَاءٍ قَالَ حَدَّثَنَا
أَبُو أُسَامَةَ قَالَ سَمِعْتُ هِشَامَ بْنَ عُرْوَةَ قَالَ
أَخْبَرَنِي أَبِي عَنْ عَائِشَةَ أَنَّ فَاطِمَةَ بِنْتَ أَبِي حُبَيْشٍ
سَأَلَتِ النَّبِيَّ ﷺ قَالَتْ إِنِّي أُسْتَحَاضُ فَلَا أَطْهَرُ
أَفَادَعُ الصَّلَاةَ فَقَالَ لَا إِنَّ ذَلِكَ عِرْقٌ وَلَكِنْ
دَعِي الصَّلَاةَ قَدَرِ الْأَيَّامِ الَّتِي كُنْتَ تَحِيضِينَ فِيهَا
ثُمَّ اغْتَسِلِي وَصَلِّي .

¹ Trudnoću i menstruaciju žena ne smije nijekati, jer o njima ovisi njen status, prava i dužnosti u zajednici. U doba hilafeta Alije, radijallahu anhu, potužila se neka žena da ju je suprug razvjenčao tvrdeći da joj je i priček okončan, pa se ona ponovo udala, jer je u jednom mjesecu imala tri menstruacije. Alija, radijallahu anhu, naredio je Šurejhu da među njima sprovede raspravu, pa je on zatražio pobožnu pouzdanu ženu koja će potvrditi mogućnost navoda raspuštenice, jer je neprirodno da žena ima tri menstruacije u jednom mjesecu. Ebu-Hanife smatra da menstruacija traje najmanje tri a najviše deset dana, a Ebu-Jusuf da može trajati i dva dana. Ebu-Hanife svoj stav temelji, između mnogih hadisa, i na ovom: “Menstruacija je: tri, četiri, pet, šest, sedam, osam, devet i deset dana, a preko ovoga vremena je vanredno pranje.” Ebu-Uமை prenosi da je Vjerovjesnik rekao: “Najkraća menstruacija djevojke i udovice je tri dana, a najduža deset dana.” Mu‘az b. Džebel, radijallahu anhu, prenosi od Alejhisselama: “Nema menstruacije ispod tri dana, a ni iznad deset dana. Mimo ovog perioda jeste vanredno pranje. Koncem stvarne menstruacije, neka se žena okupa i abdest uzima za svaki sljedeći namaz. Čišćenje iza porođaja ne može biti kraće od dvije sedmice, a duže od četrdeset dana, a ako se žena očisti i prije, može postiti i klanjati, ali ne treba spolno općiti dok se ne navrši četrdeset dana.” Ebu-Seid Hudri navodi da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Najkraća menstruacija traje tri dana, a najduža deset dana, a najmanji period između dvije menstruacije je petnaest dana.” Aiša, radijallahu anha, prenoseći od Alejhisselama, kaže: “Menstruacija traje najmanje tri, a najduže deset dana.” Pored izloženog, odlučujući značaj ima uobičajenost kod svake žene.

POJAVA ŽUČKASTE I MUTNE (POPOT SUKRVICE) TEČNOSTI VAN DANA MENSTRUACIJE

326. PRIČAO NAM JE Kutejbe b. Seid, a njemu Ismail prenoseći od Ejjuba, on od Muhammeda, a ovaj od Umme-Atije, koja je rekla:
“Žučkastu i mutnu (poput sukrvice) tečnost nismo ubrajale ni u što.”²

VANREDNI ODLJEV KRVI KAPILARA

327. PRIČAO NAM JE Ibrahim b. Munzir, njemu Ma'n, a njemu Ibnu-Ebi-Zi'b prenoseći od Ibni-Šihaba, on od Urve, ovaj od Amre, a ona od Aiše, supruge Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je Umme-Habiba imala vanredni odljev sedam godina, pa je za to pitala Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, a on joj je naredio da se okupa (i klanja), i potom rekao:
“To je kapilarna krv”, pa se ona kupala za svaki namaz.³

بَابُ الصُّفْرَةِ وَالْكُذْرَةِ فِي غَيْرِ أَيَّامِ الْحَيْضِ

٣٢٦. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ قَالَ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ مُحَمَّدٍ عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ قَالَتْ كُنَّا لَا نَعُدُّ الْكُذْرَةَ وَالصُّفْرَةَ شَيْئًا.

بَابُ عَرَقِ الْإِسْتِحَاظَةِ

٣٢٧. حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ قَالَ حَدَّثَنَا مَعْنٌ قَالَ حَدَّثَنِي ابْنُ أَبِي ذَثْبٍ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عُرْوَةَ وَعَنْ عُمَرَ عَنْ عَائِشَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّ أُمَّ حَبِيبَةَ اسْتَحِضَتْ سَبْعَ سِنِينَ فَسَأَلَتْ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ عَنْ ذَلِكَ فَأَمَرَهَا أَنْ تَغْتَسِلَ فَقَالَ هَذَا عَرَقٌ فَكَانَتْ تَغْتَسِلُ لِكُلِّ صَلَاةٍ.

² Izlučivanje žučkaste i mutne (poput sukrvice) tečnosti u danima van redovne, uobičajene menstruacije, ne treba smatrati menstruacijom.

Ebu-Jusuf kaže: “Ova pojava nastala prije menstruacije ne smatra se menstruacijom, a ako to bude pri završetku menstruacije računat će se u menstruaciju.” Ovo mišljenje usvaja i Ebu-Sevr, dok Malik to ubraja u menstruaciju, bilo to za nju vremenski vezano ili odvojeno.

³ Praksa Umme-Habibe, radijallahu anha, dokinuta je kasnijim Alejhisselamovim dopunskim izjavama, po kojima su takve žene uzimale samo abdest prilikom nastupa svakog namaskog vremena.

**ŽENA KOJA JE DOBILA MENSTRUACIJU
POSILIJE OBAVLJENOG OBLIGATNOG
OBILASKA OKO KA'BE (TAVAFUL-IFADE)**

328. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf i kazao da ga je obavijestio Malik prenoseći od Abdullaha b. Ebu-Bekra b. Muhammeda b. Amra b. Hazma, on od svoga oca, ovaj od 'Amre bint Abdur-Rahmana, (a ona opet) od Aiše, supruge Verovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, rekla:

- Allahov Poslaniče, Safija bint Huzejj dobila je menstruaciju. Možda će nas ona zadržati?
- Nije li ona obilazila s vama oko Ka'be? – upitao je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem.
- Svakako – odgovorile su.
- Onda izlazi! – rekao je on.

329. PRIČAO NAM JE Mu'alla b. Esed, a njemu Vuhejb prenoseći od Abdullaha b. Tavusa, on od svoga oca, a ovaj od Ibni-Abbasa, koji je rekao: “Ženi koja dobije menstruaciju bilo je dozvoljeno da otputuje kući (ako je obavila tavafi-zijaret).”

330. Ibni-Omer u početku govoraše:

“Ona (žena) neće otputovati”, a kasnije čuo sam gdje govori: “... otputovat će. To im je dozvolio Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem.”¹

بَابُ امْرَأَةٍ تَحِيضُ بَعْدَ الْإِفَادَةِ

٣٢٨. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ عَمْرِو بْنِ حَزْمٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَمْرَةَ بِنْتِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ عَائِشَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهَا قَالَتْ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ صَفِيَّةَ بِنْتَ حُيَيٍّ قَدْ حَاضَتْ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لَعَلَّهَا تَحْبِسُنَا أَلَمْ تَكُنْ طَافَتْ مَعَكُنْ فَقَالُوا بَلَى قَالَ فَاخْرُجِي .

٣٢٩. حَدَّثَنَا مُعَلَّى بْنُ أَسَدٍ قَالَ حَدَّثَنَا وَهَيْبٌ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ طَاوُسٍ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ رُخِّصَ لِلْحَائِضِ أَنْ تَنْفِرَ إِذَا حَاضَتْ .

٣٣٠. وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ يَقُولُ فِي أَوَّلِ أَمْرِهِ إِنَّهَا لَا تَنْفِرُ ثُمَّ سَمِعْتُهُ يَقُولُ تَنْفِرُ إِنْ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ رَخَّصَ لَهُنَّ .

¹ Žena s menstruacijom oslobođena je dužnosti oprosnog obilaženja oko Ka'be (tavafi-veda'a), ali ne i tavafi-zijareta, koji se mora obaviti pa makar i čekala prestanak menstruacije. Ako se ovakva žena povratu u zavičaj ne učinivši ovaj obilazak oko Ka'be, ostat će pod stegom hadžskih obreda sve dok se ne povratu Ka'bi i ne obavi dužno obilaženje oko nje.

Žena s menstruacijom ne može obilaziti oko Ka'be. Ako je obide pri dolasku u Mekku, dat će sadaku (po hanefijama). Šafija kaže da će zaklati ovcu i ako se radi o tavafi-zijaretu, a i tavafi-ifadi. Ajni dodaje, pa kaže: “Ako se radi o tavafu koji je rukn, zaklat će devu.” Ovako će postupiti i džunub.

SLUČAJ KADA ŽENA S VANREDNIM ODLJEVOM PRIMIJETI DA JE PRESTAO

Ibni-Abbas kaže: “Kada htjedne klanjati, okupat će se i klanjati pa makar taj period (prekida odljeva) trajao jedan čas, i muž joj može pristupiti, a namaz je veličanstveniji.”²

331. PRIČAO NAM JE Ahmed b. Junus prenoseći od Zuhejra da je kazao kako mu je pričao Hišam prenoseći od Urve, on od Aiše koja je kazala da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Kada ti nastupi menstruacija, izostavljaj namaz, a kada prestane, okupaj se, očisti sa sebe krv i klanjaj!”³

DŽENAZA-NAMAZ ŽENI UMRLOJ ZBOG ODLJEVA POSLIJE POROĐAJA I NAČIN NJENOG OBAVLJANJA

332. PRIČAO NAM JE Ahmed b. Ebu-Surejdž i kazao da ga je obavijestio Šebabe, njega Šu‘be prenoseći od Husejna Muallima, on od Ibni-Burejda, ovaj od Semure b. Džudnuba, da je jedna žena umrla zbog stomaka (stomačne bolesti ili poroda), pa joj je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao dženazu, stavši prema sredini iste.⁴

بَابُ إِذَا رَأَتْ الْمُسْتَحَاضَةَ الطُّهْرَ

قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ تَغْتَسِلُ وَتُصَلِّي وَلَوْ سَاعَةً وَيَأْتِيهَا زَوْجُهَا إِذَا صَلَّتِ الصَّلَاةَ أَعْظَمَ .

٣٣١. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ عَنْ زُهَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا أَقْبَلَتِ الْحَيْضَةَ فَدَعِيَ الصَّلَاةَ وَإِذَا أَدْبَرَتْ فَاغْسِلِي عَنْكَ الدَّمَ وَصَلِّي .

بَابُ الصَّلَاةِ عَلَى النِّفْسَاءِ وَسُنَّتِهَا

٣٣٢. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ أَبِي سُرَيْجٍ قَالَ أَخْبَرَنَا شَبَابَةُ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ عَنْ حُسَيْنِ الْمُعَلِّمِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بَرِيْدَةَ عَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدُبٍ أَنَّ امْرَأَةً مَاتَتْ فِي بَطْنٍ فَصَلَّى عَلَيْهَا النَّبِيُّ ﷺ فَقَامَ وَسَطَهَا .

² Namaz je nešto veće od spolnog odnosa, pa kad može klanjati, može imati i spolni odnos. (prim. rec.)

³ Predstavnici hanefijske škole, Šafija, Sevri i još mnogi pravници smatraju da najkraći razmak između dvije menstruacije traje petnaest, a neki ga svode na deset pa i osam dana.

U danima vanrednog odljeva žena može obavljati sve vjerske obrede, pa i spolno općiti. Ummu-Habiba, sestra Zejnebe, supruge Alejhisselamove, imala je niz godina vanredni odljev, a s mužem se sastajala. Ovakvih slučajeva bilo je dosta među ashabima, ali Aiša, radijallahu anha, i Ibrahim Neha'i ne dijele to mišljenje.

⁴ Pri klanjanju dženaze ženi, imam treba stati prema sredini njenog trupa, a po mišljenju pravника hanefijske škole prema prsima umrlog bez obzira na spol.

U *Mugniju* stoji da nema štete stao imam prema prsima, ramenima ili sredini trupa umrlog, jer u tome nisu bili precizni ni predstavnici ortodoksnih učenja islama. U *Mebsutu* se ističe da je najljepše imamu stati prema prsima umrlog, jer je to njegova sredina iznad koje su ruke i glava, a ispod stomak i noge. Imam Ahmed preporučuje da imam stoji prema sredini trupa žene, a prema prstima kod muške dženaze.

POGLAVLJE

بَابُ

333. PRIČAO NAM JE Hasen b. Mudrik, njemu Jahja b. Hammad rekavši da ga je obavijestio Ebu-Avane, a ime mu je Veddah, iz svoje knjige (hadisa) i rekao:

– Obavijestio nas je Sulejman Šejbani prenijevši od Abdullaha b. Šeddada, da je rekao:

“Čuo sam svoju tetku po majci, Mejmunu, suprugu Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da ona nije klanjala pošto je imala menstruaciju, i da je ležala naspram mjesta na kome je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, sedždu činio. On je klanjao na svojoj hasurici (od palmina lišća), i kada bi pao na sedždu dotakao bi me – kaže Mejmunu – neki dio njegova odijela.”¹

٣٣٣. حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُدْرِكٍ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى ابْنُ حَمَّادٍ قَالَ أَخْبَرَنَا أَبُو عَوَانَةَ اسْمُهُ الْوَضَّاحُ مِنْ كِتَابِهِ قَالَ أَخْبَرَنَا سُلَيْمَانُ الشَّيْبَانِيُّ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ شَدَّادٍ قَالَ سَمِعْتُ خَالَتِي مَيْمُونَةَ زَوْجَ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهَا كَانَتْ تَكُونُ حَائِضًا لَا تُصَلِّي وَهِيَ مُفْتَرِشَةٌ بِحِذَاءِ مَسْجِدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَهُوَ يُصَلِّي عَلَى خُمُرَتِهِ إِذَا سَجَدَ أَصَابَنِي بَعْضُ ثَوْبِهِ .

¹ Punovažan je namaz obavljen u neposrednoj blizini žene s menstruacijom. Iz skromnosti preporučuje se klanjanje na skromnoj prostirci kao ponjavi, hasuri i slično. Klanjati na svilenjoj prostirci spada u pokudene čine.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

U ime Allaha, Svemilosnog, Samilosnog!

كِتَابُ التَّيَمُّمِ

TEJEMMUM

I riječi Uzvišenog Allaha: "...Ako ne nađete vode, koristite površinu čiste zemlje i njom potarite svoja lica i svoje ruke...!"

334. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf i kazao da ga je obavijestio Malik prenoseći od Abdur-Rahmana b. Kasima, on od svoga oca, a ovaj od Aiše, supruge Vjerojesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je izjavila:

– Izašli smo s Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, na jedan od njegovih vojnih pohoda i kada smo bili u Bejdau ili u Zati Džejšu, prekinuo mi se đerdan. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ustao je da ga ide tražiti, a s njim je ustao i ostali svijet. Kako nisu bili blizu vode, svijet je došao Ebu-Bekru es-Siddiku i požalio se: "Eto, vidiš, šta Aiša radi! Podigla je Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, a i ostali narod, a ovdje nema vode, niti je imaju sa sobom." I dok je još Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, držao svoju glavu na mome stegnu i spavao, dođe Ebu-Bekr i reče: "Zadržala si Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i ostali svijet, a ovdje nema vode, niti je imaju sa sobom."

– Ebu-Bekr me je korio izgovarajući sve što mi je Allahov Poslanik htio izgovoriti i počeo me – kaže Aiša – gurkati svojom rukom po boku, da me je samo položaj Allahovog Poslanika, sallallahu

وَقَوْلِ اللَّهِ تَعَالَى (فَلَمْ تَجِدُوا مَاءً فَتَيَمَّمُوا صَعِيدًا طَيِّبًا فَامْسَحُوا بِوُجُوْهِكُمْ وَأَيْدِيكُمْ مِنْهُ) .

٣٣٤. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْقَاسِمِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَتْ خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فِي بَعْضِ أَصْفَارِهِ حَتَّى إِذَا كُنَّا بِالْبَيْدَاءِ أَوْ بِذَاتِ الْجَيْشِ انْقَطَعَ عَقْدِي لِ فَقَامَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَلَى التَّمَاسِيهِ وَأَقَامَ النَّاسُ مَعَهُ وَلَيْسُوا عَلَى مَاءٍ فَاتَى النَّاسُ إِلَى أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ فَقَالُوا أَلَا تَرَى مَا صَنَعَتْ عَائِشَةُ أَقَامَتْ بِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَالنَّاسِ وَلَيْسُوا عَلَى مَاءٍ وَلَيْسَ مَعَهُمْ مَاءٌ فَجَاءَ أَبُو بَكْرٍ وَرَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَاضِعُ رَأْسِهِ عَلَى فَخِذِي قَدْ نَامَ فَقَالَ حَبَسْتَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ وَالنَّاسَ وَلَيْسُوا عَلَى مَاءٍ وَلَيْسَ مَعَهُمْ مَاءٌ فَقَالَتْ عَائِشَةُ فَعَاتَبَنِي أَبُو بَكْرٍ وَقَالَ مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَقُولَ وَجَعَلَ يَطْعُنُنِي بِيَدِهِ فِي خَاصِرَتِي فَلَا يَمْنَعُنِي مِنَ التَّحَرُّكِ إِلَّا مَكَانُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ عَلَى فَخِذِي فَقَامَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ

alejhi ve sellem, na mom stegnu spriječio da se ne pokrenem.

Pošto je svanulo i Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ustao bez vode, Allah je spustio ajet o tejemmumu i oni su uzeli tejemmum.

Usejd b. Hudajr tada reče: “Rode Ebu-Bekrov, (tejemmum) nije prva vaša blagodati!”

– Kasnije smo – kaže Aiša – digli devu na kojoj sam ja jahala i pod njom smo našli moj đerdan.¹

335. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Sinan Aveki, njemu prenio Hušejm..., a preko drugog niza prenosilaca, isti hadis pričao nam je – kaže Buhari – Seid b. Nadr i kazao da ga je obavijestio Hušejm, njega Sejjar, rekavši da mu je ispričao Jezid b. Suhejb Fekir, a njega obavijestio Džabir b. Abdullah, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

– Meni je dato pet odlika (karakteristika) koje nisu date nikom prije mene: potpomognut sam snagom zastrašivanja neprijatelja u razdaljini jednomjesečnog hoda; cijela zemlja učinjena

حِينَ أَصْبَحَ عَلَى غَيْرِ مَاءٍ فَأَنْزَلَ اللَّهُ آيَةَ التَّيَمُّمِ فَتَيَمَّمُوا فَقَالَ أُسَيْدُ بْنُ الْحَضِرِ مَا هِيَ بِأَوَّلِ بَرَكَتِكُمْ يَا آلَ أَبِي بَكْرٍ قَالَتْ فَبَعَثْنَا الْبَعِيرَ الَّذِي كُنْتُ عَلَيْهِ فَأَصَبْنَا الْعَقْدَ تَحْتَهُ.

۳۳۵. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سِنَانٍ هُوَ الْعَوْقِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا هُشَيْمٌ قَالَ ح وَحَدَّثَنِي سَعِيدُ بْنُ النَّضْرِ قَالَ أَخْبَرَنَا هُشَيْمٌ قَالَ أَخْبَرَنَا سَيَّارٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَزِيدُ هُوَ ابْنُ صُهَيْبٍ الْفَقِيرُ قَالَ أَخْبَرَنَا جَابِرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ أُعْطِيتُ خَمْسًا لَمْ يُعْطَهُنَّ أَحَدٌ قَبْلِي نُصِرْتُ بِالرُّعْبِ مَسِيرَةَ شَهْرٍ وَجُعِلَتْ لِيَ الْأَرْضُ مَسْجِدًا وَطَهُورًا فَأَيُّمَا رَجُلٍ

¹ Iz hadisa se može zaključiti:

- dozvoljeno je pritužiti se ocu na njegovu udatu kćerku;
- roditeljima je dozvoljen ulazak udatoj kćerki u svako doba kada ona nije zauzeta intimnim odnosima sa svojim mužem;
- roditelji treba da savjetuju svoju djecu i onda kada osnuju svoju zasebnu porodicu;
- ustrajnost u poslu najbolja je garancija za njegov uspješan završetak;
- tragati za vodom treba čim nastupi namasko vrijeme;
- Alejhisselam je i prije praktikovao uzimati tejemmum, a sada je on ozakonjen slovom Kur'ana;
- za uzimanje tejemmuma potrebna je odluka (nijeti);
- tejemmumom se podjednako služi svaka osoba, bilo da joj je potrebno kupanje ili uzimanje abdesta;
- po mišljenju svih pravnika dozvoljava se uzimati tejemmum na putovanju a Malik ga dozvoljava i kod kuće kada nema vode ili se ona ne može koristiti zbog bolesti, studeni ili izmaka namaskog vremena. Ebu-Hanife, Šafija i Tahavi odobravaju uzimanje tejemmuma u svim navedenim slučajevima, izuzev u zadnjem.
- Imami Ebu-Jusuf i Zufer kažu: “Osobi kod kuće nije dozvoljeno uzimati tejemmum ni zbog bolesti, a ni zbog bojazni izmaka namaskog vremena”, a Taberi i Ebu-Lejs dodaju: “... uzet će ga i klanjati, ali će taj obavljeni namaz obnoviti kasnije kada dobije vodu”;
- supruzi je dozvoljeno ići sa svojim mužem u vojni pohod;
- ličnu imovinu treba čuvati, a izgublenu tražiti, pa makar to bilo i na uštrb nekog zamjenjivog vjerskog obreda;
- dozvoljeno je posuditi nakit od drugog i s njim putovati, kao što je to učinila Aiša, radijallahu anha;
- dozvoljeno je i preporučljivo da se supruga svome mužu dotjeruje i gizda;
- nije nepristojno da suprug spava naslonjene glave na nogama ili krilu svoje žene.

mi je mjestom za obavljanje sedžde (namaza) i učinjena mi je sredstvom čišćenja, pa gdje koga od mojih sljedbenika stigne koji namaz, neka tu i klanja; dozvoljen mi je ratni plijen, što nije bilo dozvoljeno nikome prije mene; podarena mi je mogućnost šefa'ata (zauzimanja za grješnike) na Sudnjem danu, i svaki vjerovjesnik bio je upućen samo svome narodu, a ja cjelokupnom čovječanstvu.²

KADA ČOVJEK NE NAĐE NI VODE NI ZEMLJE

336. PRIČAO NAM JE Zekerijja b. Jahja, njemu Abdullah b. Numejr, a njemu Hišam b. Urve prenoseći od svoga oca, a on od Aiše, kako je ona pozajmila od Esme đerdan i kako je bio zagubljen, pa je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, poslao jednog čovjeka i on ga je pronašao. Tada ih je stiglo i vrijeme namaza, a nisu imali vode pa su klanjali (bez abdesta). Kasnije su se požalili na to Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, pa je Uzvišeni Allah objavio ajet o tejemmumu (fiktivnom pranju).

Kasnije je Usejd b. Hudajr Aiši rekao: "Allah te nagradio (svakim) dobrom! Tako mi Allaha, nije ti se nikada desilo ništa što ne voliš, a da Allah u tome nije dao i tebi i muslimanima neko dobro."³

مِنْ أُمَّتِي أَدْرَكْتُهُ الصَّلَاةُ فَلْيُصَلِّ وَأُحِلَّتْ لِي
الْمَغَانِمُ وَلَمْ تَحِلَّ لِأَحَدٍ قَبْلِي وَأُعْطِيتُ الشَّفَاعَةَ
وَكَانَ النَّبِيُّ يُبْعَثُ إِلَى قَوْمِهِ خَاصَّةً وَبُعِثْتُ إِلَى
النَّاسِ عَامَّةً .

بَابُ إِذَا لَمْ يَجِدْ مَاءً وَلَا تَرَابًا

٣٣٦. حَدَّثَنَا زَكَرِيَّا بْنُ يَحْيَى قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ
ابْنُ نُمَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ
عَائِشَةَ أَنَّهَا اسْتَعَارَتْ مِنْ أَسْمَاءَ قِلَادَةً فَهَلَكَتْ
فَبَعَثَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ رَجُلًا فَوَجَدَهَا فَأَدْرَكَتْهُمْ
الصَّلَاةُ وَلَيْسَ مَعَهُمْ مَاءٌ فَصَلُّوا فَشَكَّوْا ذَلِكَ إِلَى
رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَأَنْزَلَ اللَّهُ آيَةَ التَّيَمُّمِ فَقَالَ أُسَيْدُ بْنُ
حُضَيْرٍ لِعَائِشَةَ جَزَاكَ اللَّهُ خَيْرًا فَوَاللَّهِ مَا نَزَلَ بِكَ
أَمْرٌ تَكْرَهِيهِ إِلَّا جَعَلَ اللَّهُ ذَلِكَ لَكَ وَلِلْمُسْلِمِينَ
فِيهِ خَيْرًا .

² Iz hadisa se zaključuje:

- nagovještaj da će islam trajati do Sudnjeg dana i da će ga mnogi narodi prihvatiti;
- pravo zagovora za grešnike na Sudnjem danu dato je prvenstveno Alejhisselamu;
- namaz je punovažan bio on obavljen s abdestom ili tejemmumom uzetim pomoću zemlje, pijeska, kreča i njima sličnih materija;
- Malik dozvoljava uzimati tejemmum pomoću zemlje, pijeska, stabala drveća, snijega, kreča i cigle, a Evza'i to dozvoljava pomoću svega što postoji na zemlji, jer je u Kur'anu rečeno: "... sa'idan", tj. "pomoću površine gornjeg sloja zemlje."
- U Mebsutu se ističe da se za uzimanje tejemmuma ne može koristiti površina izrađenog stakla, zlata i srebra, a može onog u rudači u čijem se sastavu nalazi veći dio zemlje;
- dozvoljen je ratni plijen i njegova dobit regulisana je posebnim propisima.

³ Nevevi, oslanjajući se na gornji slučaj, kaže da će osoba bez vode za abdest ili zemlje podesne za uzimanje tejemmuma, opet kao takva klanjati.

Najvjerodostojnije mišljenje pravnika hanefijske škole jeste da takva osoba treba klanjati, ali će taj namaz

UZIMANJE TEJEMMUMA KADA JE (ČOVJEK) U NASELJU GDJE NEMA VODE A BOJI SE DA ĆE IZMAKNUTI VRIJEME NAMAZA

Ovo zastupa i Ata, a Hasan (Basri) smatra, da će i bolesnik koji ima vodu, ali mu je nema ko dodati, uzeti tejemmum.

Ibni-Omer krenuo je sa svoje zemlje u Džurufu, a vrijeme ikindijskog namaza stiglo ga u Merbedun-Ne‘amu, (predgrađu Medine). Tu je (stejemmumom) klanjao i unišao u Medinu dok je sunce bilo još visoko (nad horizontom) i nije je obnovio.¹

337. PRIČAO NAM JE Jahja b. Bukejr, njemu kazao Lejs prenoseći od Dža‘fera b. Rebija, on od A‘redža koji je rekao da je čuo Umejra, oslobođenog roba Ibni-Abbasa, gdje priča:

– Krenuli smo ja i Abdullah b. Jesar, oslobođeni rob Mejmune, supruge Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, i unišli Ebu-Džuhejmu b. Harisu b. Simme Ensariji.

Potom je Ebu-Džuhejm rekao: “Vjerovjesnik,

بَابُ التَّيَمُّمِ فِي الْحَضَرِ

إِذَا لَمْ يَجِدْ الْمَاءَ وَخَافَ فُتُورَ الصَّلَاةِ

وَبِهِ قَالَ عَطَاءٌ وَقَالَ الْحَسَنُ فِي الْمَرِيضِ عِنْدَهُ الْمَاءُ وَلَا يَجِدُ مَنْ يَنَاولُهُ يَتَيَمَّمُ وَأَقْبَلَ ابْنُ عُمَرَ مِنْ أَرْضِهِ بِالْجُرْفِ فَحَضَرَتِ الْعَصْرُ بِمَرْبِدِ النَّعَمِ فَصَلَّى ثُمَّ دَخَلَ الْمَدِينَةَ وَالشَّمْسُ مُرْتَفِعَةٌ فَلَمْ يُعَدِّ.

٣٣٧. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ رَبِيعَةَ عَنِ الْأَعْرَجِ قَالَ سَمِعْتُ عُمَيْرًا مَوْلَى ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ أَقْبَلْتُ أَنَا وَعَبْدُ اللَّهِ ابْنُ يَسَارٍ مَوْلَى مَيْمُونَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ حَتَّى دَخَلْنَا عَلَى أَبِي جُهَيْمٍ بْنِ الْحَارِثِ بْنِ الصَّمَّةِ الْأَنْصَارِيِّ فَقَالَ أَبُو الْجُهَيْمِ الْأَنْصَارِيُّ أَقْبَلَ النَّبِيُّ ﷺ مِنْ

obnoviti čim dođe do vode, odnosno zemlje podesne za uzimanje tejemmuma; drugi smatraju da joj namaz nije dužnost nego samo preporuka, ali se mora naklanjati čim se nađu uvjeti za čišćenje, bio on ranije obavljen ili ne bio; treći da se ne smije klanjati bez abdesta ili tejemmuma, ali se mora naklanjati. Ovo je mišljenje i Ebu-Hanife, a četvrti smatraju da ga treba klanjati, a ne treba naklanjavati. Ovo je stav Muzenija.

Malik je izjavio: “Zatvorenik, svezan ili teško bolestan da ne može ni vodu ni zemlju koristiti, nije dužan klanjati sve dok ne bude u mogućnosti vodu koristiti za abdest, odnosno zemlju za tejemmum.” Ebu-Hanife za zarobljenika u naseljenom mjestu kaže: “Ako ne nađe čistu vodu ili prašinu, neće klanjati, a ako to nađe, klanjat će.”

Šafija, Ebu-Jusuf i Muhammed smatraju da takva osoba treba klanjati, ali i namaz obnoviti čim bude mogla uzeti abdest ili tejemmum.

¹ Potpuna Ataova izjava bila je: “Kada budeš u naseljenom mjestu i nastupi namaz, a nemaš vode, sačekaj (s namazom) dok ne nađeš vodu. Ali, onda kada postoji bojazan da će ti proći namaz, uzmi tejemmum i klanjaj.”

Tahavi dozvoljava uzeti tejemmum u naselju samo:

- osobi kojoj bi, uzimajući abdest, izmaklo klanjanje dženaze ili bajram-namaza, i
- džunubu koji se ne smije kupati zbog studeni.

Temertaši ne dozvoljava uzimati tejemmum u gradu, jer se u njemu može uvijek pravovremeno naći potrebna količina vode, dok Šafija zastupa Ataovo mišljenje.

Ibni-Omer, radijallahu anhum, Ata, radijallahu anhu, i Hasan Basri dozvoljavaju da zdrav čovjek koji se nađe u nevolji a nema vode, uzme tejemmum. Ebu-Hanife dozvoljava da se u gradu koristi tejemmum, uz preporuku da se voda traži i čeka do pred izmak namaskog vremena, a ako se smatra da se voda neće pronaći ni do kraja tog vremena, uzet će se tejemmum nastupom namaskog vremena i klanjati namaz.

sallallahu alejhi ve sellem, išao je iz pravca Bi'ri-džemela i na putu ga susreo jedan čovjek i nazvao mu selam. Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, nije mu odmah uzvratio pozdrav, nego je krenuo prema jednom zidu, potrao svoje lice i ruke i onda ga pozdravio.”²

DA LI ĆE OSOBA PRI UZIMANJU TEJEMMUMA PUHATI (U RUKE)?

338. PRIČAO NAM JE Adem, njemu Šu‘be, a ovome Hakem prenoseći od Zerra, ovaj od Seida b. Abdur-Rahmana b. Ebzaa, a on od svoga oca, da je rekao:
– Dođe jedan čovjek Omeru b. Hattabu i ispriča: “Ja sam se odžunupio i nisam našao vode (za kupanje).” Tada Ammar b. Jasir reče Omeru b. Hattabu: “Zar se ne sjećaš kada smo mi, ja i ti, bili u jednom vojnom pohodu a da ti nisi klanjao, dok sam se ja valjao (po zemlji) i klanjao. Kasnije sam to ispričao Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, i Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, reče mi: ‘Bilo ti je dovoljno samo ovako...’” i udari Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, svojim dlanovima po zemlji, puhnu u njih i onda s njima potra svoje lice i svoje ruke.³

نَحْوِ بَنِي جَمَلٍ فَلَقِيَهُ رَجُلٌ فَسَلَّمَ عَلَيْهِ فَلَمْ يَرُدَّ عَلَيْهِ النَّبِيُّ ﷺ حَتَّى أَقْبَلَ عَلَى الْجِدَارِ فَمَسَحَ بِوَجْهِهِ وَيَدَيْهِ ثُمَّ رَدَّ عَلَيْهِ السَّلَامَ .

بَابُ التَّيَمُّمِ هَلْ يَنْفُخُ فِيهِمَا

٣٣٨. حَدَّثَنَا آدَمُ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ حَدَّثَنَا الْحَكَمُ عَنْ ذَرٍّ عَنْ سَعِيدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِزَى عَنْ أَبِيهِ قَالَ جَاءَ رَجُلٌ إِلَى عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ فَقَالَ إِنِّي أَجَنَّبْتُ فَلَمْ أَصِبِ الْمَاءَ فَقَالَ عُمَرُ بْنُ يَاسِرٍ لِعُمَرَ ابْنِ الْخَطَّابِ أَمَا تَذْكُرُ أَنَا كُنَّا فِي سَفَرٍ أَنَا وَأَنْتَ قَامَا أَنْتَ فَلَمْ تُصَلِّ وَأَمَّا أَنَا فَتَمَعَّكْتُ فَصَلَّيْتُ فَذَكَرْتُ لِلنَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ إِنَّمَا كَانَ يَكْفِيكَ هَكَذَا فَضَرَبَ النَّبِيُّ ﷺ بِكَفَيْهِ الْأَرْضَ وَنَفَخَ فِيهَا ثُمَّ مَسَحَ بِهَا وَجْهَهُ وَكَفَيْهِ .

2 Iz hadisa se zaključuje:

- tejemmum se može uzeti i kod kuće (u naselju) kada nema vode;
- tejemmum se može uzeti potiranjem ruku po kamenu jer su zidovi u Medini bili od crnog kamena na kojem se ne zadržava prašina.
- Tahavi, Lejs, Evza‘i i pravnici Kufe dozvoljavaju uzeti tejemmum i pored vode da bi se stiglo na klanjanje dženaze, dok Malik, Šafija i Ahmed to ne odobravaju;
- tejemmum uzet za obligatni obred vrijedi i za sve fakultativne obrede u tom vremenu.

3 Iz hadisa se zaključuje:

- Omer, radijallahu anhu, smatrao je da džunub ne može uzeti tejemmum, a Ammar kako ga treba uzimati;
- pri uzimanju tejemmuma udari se dlanovima po čistoj zemlji samo jednom i njima potire lice i ruke. Ovo je stav: Ataa, Ša‘bija, Evza‘ija, Ahmeda, Ishaka i Taberija. Međutim, Ebu-Hanife, Malik, Šafija i Lejs smatraju da za potiranje lica treba posebno dlanovima dotaknuti zemlju, a posebno opet za potiranje ruku. Ovi se drže izjava i prakse Ibni-Omera, Džabira, Aiše i Esle‘a, smatrajući da je Alejhisselam Ammaru, radijallahu anhu, pokazao samo opći, a ne detaljni način uzimanja tejemmuma;
- s obzirom da je Alejhisselam puhao u svoje dlanove i time s njih stjerao prašinu, Ebu-Hanife dozvoljava uzeti tejemmum doticanjem površine stijene ili kamena na kojima nema ni zemlje, a ni prašine;

342. PRIČAO NAM JE Muslim, a njemu Šu‘be, prenoseći od Hakema, on od Zerra, ovaj od Ibni-Abdur-Rahmana, a on opet od Abdur-Rahmana, koji je rekao:

“Bio sam prisutan kod Omera kada mu je Ammar rekao...” i naveo gore spomenuti hadis.

343. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Beššar, njemu Gunder, a njemu Šu‘be prenoseći od Hakema, on od Zerra, ovaj od Ibni-Abdur-Rahmana b. Ebzaa, a on od svoga oca koji je rekao da je Ammar još kazao: “...potom je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, udario svojim rukama po zemlji i potrao svoje lice i svoje ruke.”

ČISTA POVRŠINA ZEMLJE MUSLIMANU JE POPUT ABDESTNE VODE I ONA MU JE DOVOLJNA (UMJESTO VODE)

Hasan (Basri) kaže da je muslimanu dovoljan tejemmum sve dok mu se ne pojavi ono što ga kvari.

Ibni-Abbas je predvodio ljude u namazu, a bio je s tejemmumom.

Jahja b. Seid kaže: “Nema štete klanjati na čistoj zemlji slanači i pomoću nje tejemmum uzeti.”²

٣٤٢. حَدَّثَنَا مُسْلِمٌ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ الْحَكَمِ عَنْ ذَرٍّ عَنْ ابْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي قَالَ شَهِدْتُ عُمَرَ فَقَالَ لَهُ عَمَّارٌ وَسَاقَ الْحَدِيثَ .

٣٤٣. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ قَالَ حَدَّثَنَا غُنْدَرٌ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ الْحَكَمِ عَنْ ذَرٍّ عَنْ ابْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي قَالَ قَالَ عَمَّارٌ فَضْرَبَ النَّبِيُّ ﷺ بِيَدِهِ الْأَرْضَ فَمَسَحَ وَجْهَهُ وَكَفَّيْهِ .

بَابُ الصَّعِيدِ الطَّيِّبِ وَضَوْءِ الْمُسْلِمِ يَكْفِيهِ مِنَ الْمَاءِ

وَقَالَ الْحَسَنُ يُجْزِئُهُ التَّيْمُّمُ مَا لَمْ يُحْدِثْ وَأَمَّ ابْنُ عَبَّاسٍ وَهُوَ مُتَيَمِّمٌ وَقَالَ يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ لَا بَأْسَ بِالصَّلَاةِ عَلَى السَّبَخَةِ وَالتَّيْمُّمِ بِهَا .

2 Po mišljenju Hasana Basrija tejemmum ima status abdesta i s njim se mogu svi vjerski obredi punovažno vršiti dok se ne dobije voda. Ovo je stav i pravnika hanefijske škole, dok Šafija, Malik, Ahmed, Ishak i drugi dozvoljavaju obavljati samo obligatne vjerske obrede (farzove).

Ibni-Abbas tejemmum tretira kao i abdest, i osoba s tejemmumom može biti imam ljudima s abdestom.

Muhammed b. Hasan i Hasan b. Hajj ne dozvoljavaju da osoba s tejemmumom bude imam ljudima s abdestom, dok Malik i Abdullah b. Hasan to smatraju samo pokudenim činom.

Rebi³ smatra da džunup osoba s tejemmumom može biti imam samo ljudima s tejemmumom, a Evza'i kaže: “Takva osoba ne bi im trebala imamiti, osim ako je ona neki rukovodilac.” Ovo mišljenje usvajaju Ibni-Hazm i Jahja b. Seid. Ebu-Talib je izjavio:

– Pitao sam Ebu-Abdullahu o džunupu koji imami ljudima s abdestom, pa mi je odgovorio: “Može, jer je Ibni-Abbas, radijallahu anhumu, kao džunub uzео tejemmum i bio imam ljudima, a kada je to Vjerovjesniku izloženo, on se na to samo osmjehnuo.”

344. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Jahja b. Seid, a njemu pričaov Avf, a ovome Ebu-Redža prenoseći od Imrana, koji je kazao:

– Bili smo s Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, u jednom (vojnom) pohodu. Putovali smo obnoć i pri kraju noći popadali smo i pospali, a putniku ne može biti slađi nikakav san od ovoga, i nije nas probudilo ništa nego samo sunčana žega. Prvi koji se probudio bio je taj i taj, iza njega taj i taj, a potom taj i taj. (Njih je Ebu-Redža sve poimenično nabrojio, ali ih je Avf – kaže Imran – poboravio.) Četvrti je bio Omer b. Hattab. Kada bi Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, spavao, ne bi ga budili sve dok se ne bi sam probudio, jer mi nismo znali šta mu se pri njegovom spavanju dešava.¹

Pošto se Omer probudio i vidio šta je zadesilo svijet, a bio je snažan čovjek, uzviknuo je tekbir i izgovarajući ga dizao je svoj glas. Neprestano je donosio tekbir i izdizao glas da se i Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, od njegova glasa probudio. Kada se probudio, oni su mu se požalili na ono što ih je zadesilo.

– Nema štete, (ili: ne škodi) – rekao je Alejhisselam – krećite! Potom je i on krenuo, malo putovao, a onda odsjeo i zatražio vodu za uzimanje abdesta. Pošto je uzeo abdest i pozvano je na namaz, on ga je s prisutnim svijetom i obavio. Kada je obavio namaz, vidio je kako neki čovjek stoji po strani i nije klanjao s njima.

– Šta te je, čovječe, omelo da nisi klanjao s ovim narodom? – upitao je Alejhisselam.

– Zadesio me dženabet, a nema vode – odgovorio je.

– Posluži se površinom čiste zemlje, ona ti je dovoljna.

Potom je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, nastavio putovanje i svijet mu se potužio zbog žeđi;

٣٤٤. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنِي يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَوْفٌ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو رَجَاءٍ عَنْ عِمْرَانَ قَالَ كُنَّا فِي سَفَرٍ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ وَإِنَّا أَسْرَيْنَا حَتَّى كُنَّا فِي آخِرِ اللَّيْلِ وَقَعْنَا وَقْعَةً وَلَا وَقْعَةً أَحْلَى عِنْدَ الْمَسَافِرِ مِنْهَا فَمَا أَتَقَطْنَا إِلَّا حَرُّ الشَّمْسِ وَكَانَ أَوَّلَ مَنْ اسْتَيْقَظَ فُلَانٌ ثُمَّ فُلَانٌ ثُمَّ فُلَانٌ يُسَمِّيهِمْ أَبُو رَجَاءٍ فَنَسِيَ عَوْفٌ ثُمَّ عُمَرُ ابْنُ الْخَطَّابِ الرَّابِعُ وَكَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا نَامَ لَمْ يُوقَظْ حَتَّى يَكُونَ هُوَ يَسْتَيْقِظُ لِأَنَّا لَا نَذَرِي مَا يَحْدُثُ لَهُ فِي نَوْمِهِ فَلَمَّا اسْتَيْقَظَ عُمَرُ وَرَأَى مَا أَصَابَ النَّاسَ وَكَانَ رَجُلًا جَلِيدًا فَكَبَّرَ وَرَفَعَ صَوْتَهُ بِالتَّكْبِيرِ فَمَا زَالَ يُكَبِّرُ وَيَرْفَعُ صَوْتَهُ بِالتَّكْبِيرِ حَتَّى اسْتَيْقَظَ بِصَوْتِهِ النَّبِيُّ ﷺ فَلَمَّا اسْتَيْقَظَ شَكَوْا إِلَيْهِ الَّذِي أَصَابَهُمْ قَالَ لَا ضَيْرَ أَوْ لَا يَضِيرُ ارْتَحِلُوا فَارْتَحَلْ فَسَارَ غَيْرَ بَعِيدٍ ثُمَّ نَزَلَ فَدَعَا بِالْوُضُوءِ فَتَوَضَّأَ وَنُودِيَ بِالصَّلَاةِ فَصَلَّى بِالنَّاسِ فَلَمَّا انْقَضَتْ مِنْ صَلَاتِهِ إِذَا هُوَ بِرَجُلٍ مُعْتَزِلٍ لَمْ يُصَلِّ مَعَ الْقَوْمِ قَالَ مَا مَنَعَكَ يَا فُلَانُ أَنْ تُصَلِّيَ مَعَ الْقَوْمِ قَالَ أَصَابَتْنِي جَنَابَةٌ وَلَا مَاءَ قَالَ عَلَيْكَ بِالضَّعِيدِ فَإِنَّهُ يَكْفِيكَ ثُمَّ سَارَ النَّبِيُّ ﷺ فَاسْتَكَى إِلَيْهِ النَّاسُ مِنَ الْعَطَشِ فَنَزَلَ فَدَعَا فُلَانًا كَانَ يُسَمِّيهِ أَبُو رَجَاءٍ نَسِيَهُ عَوْفٌ وَدَعَا عَلِيًّا فَقَالَ

¹ Misli na spuštanje Objave. (prim. rec.)

on je odsjeo, pozvao tog i tog, čije je ime Ebu-Redža spomenuo, a Avf ga zaboravio, a pozvao je Aliju i rekao im: “Idite i potražite nam vode!”

Oni su otišli i susreli jednu ženu na kamili između dvije mješine, ili između dva mijeha vode.

– Gdje je voda? – pitali su je.

– Moj sastanak s vodom bio je jučer u ovo doba, a naša je (muška) družina otputovala – odgovorila je ona.

– Idi! – rekli su joj obojica.

– A kuda? – upitala je.

– Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem – odgovorili su.

– Je li to onaj što ga zovu konvertit (es-sabi’)?

– upitala je žena.

– To je upravo onaj što ti misliš. A sada kreni!

Oni su je doveli Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, i ispričali mu ovaj slučaj i zatražili od nje – kaže prenosilac – da siđe sa svoje deve.

Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, zatražio je jednu posudu i u nju kroz gornji otvor mješina, ili mijehova nasuo vode, zatim stegao te otvore, a odvezao donje otvore i narodu se razglasilo: “Natočite i napijte se!” Ko je točio, taj je i natočio, a ko je htio piti, taj se i napio. Posljednje što je bilo jeste da je data posuda s vodom onome što ga je zadesio dženabet.

– Idi i salij je na sebe! – rekao mu je Alejhisselam.

Žena je stajala i gledala šta se radi s njenom vodom; tako mi Allaha, ona je ostala u mješini, a čak nam se činilo da su sada bile punije vodom nego što su bile u samom početku. Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je. “Skupite joj štogod!”

Oni joj tada skupiše datula, brašna i još uprženog brašna. Tako su joj prikupili hrane, stavili u haljinu i natovarili je na devu, a haljinu (svežanj) stavili pred nju, i Alejhisselam joj reče: “Neka znaš, mi nismo ništa tvoje vode umanjili, nego je Allah taj koji nas je napojio.”

أَذْهَبَا قَابَتَعِيَا الْمَاءَ فَأَنْطَلَقَا فَتَلَقِيَا امْرَأَةً بَيْنَ مَزَادَتَيْنِ
أَوْ سَطِيحَتَيْنِ مِنْ مَّاءٍ عَلَى بَعِيرٍ لَهَا فَقَالَا لَهَا أَيْنَ
الْمَاءُ قَالَتْ عَهْدِي بِالْمَاءِ أَمْسَ هَذِهِ السَّاعَةَ وَنَفَرْنَا
خُلُوفًا قَالَا لَهَا أَنْطَلِقِي إِذَا قَالَتْ إِلَى أَيْنَ قَالَا إِلَى
رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَتْ الَّذِي يُقَالُ لَهُ الصَّابِيُّ قَالَا
هُوَ الَّذِي تَعْنِينَ فَأَنْطَلِقِي فَجَاءَا بِهَا إِلَى النَّبِيِّ ﷺ
وَحَدَّثَاهُ الْحَدِيثَ قَالَ فَاسْتَنْزَلُوها عَنْ بَعِيرِهَا
وَدَعَا النَّبِيُّ ﷺ بِنَاءً فَفَرَّغَ فِيهِ مِنْ أَفْوَاهِ الْمَزَادَتَيْنِ أَوْ
سَطِيحَتَيْنِ وَأَوْكَأَ أَفْوَاهَهُمَا وَأَطْلَقَ الْعِزَالِيَّ وَنُودِيَ
فِي النَّاسِ اسْقُوا وَاسْتَقُوا فَسَقَى مَنْ شَاءَ وَاسْتَقَى
مَنْ شَاءَ وَكَانَ آخِرُ ذَلِكَ أَنْ أُعْطِيَ الَّذِي أَصَابَتْهُ
الْجَنَابَةُ إِنَاءً مِنْ مَاءٍ قَالَ أَذْهَبَ فَأَفْرِغْهُ عَلَيْكَ وَهِيَ
قَائِمَةٌ تَنْظُرُ إِلَى مَا يُفْعَلُ بِهَا نَهَا وَائِمُ اللَّهُ لَقَدْ أَقْلَعَ
عَنْهَا وَإِنَّهُ لِيُخَيِّلُ إِلَيْنَا أَنَّهَا أَشَدُّ مِلَّةً مِنْهَا حِينَ
ابْتَدَأَ فِيهَا فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ اجْمَعُوا لَهَا فَجَمَعُوا لَهَا مِنْ
بَيْنِ عَجْوَةٍ وَدَقِيقَةٍ وَسَوِيقَةٍ حَتَّى جَمَعُوا لَهَا طَعَامًا
فَجَعَلُوهَا فِي ثَوْبٍ وَحَمَلُوهَا عَلَى بَعِيرِهَا وَوَضَعُوا
الثَّوْبَ بَيْنَ يَدَيْهَا قَالَ لَهَا تَعْلَمِينَ مَا رَزَيْنَا مِنْ مَائِكَ
شَيْئًا وَلَكِنَّ اللَّهَ هُوَ الَّذِي أَسْقَانَا فَاتَتْ أَهْلَهَا وَقَدْ
احْتَبَسَتْ عَنْهُمْ قَالُوا مَا حَبَسَكَ يَا فُلَانَةُ قَالَتْ
الْعَجَبُ لِقَيْنِي رَجُلَانِ فَذَهَبَا بِي إِلَى هَذَا الَّذِي

Ona je kasnije otišla svojim, a kako je od njih izbivala, oni su je upitali: “O ženo, šta te je toliko zadržalo?”

– Čudo – (odgovorila je). – Susrela su me dva čovjeka i odvela do onoga za koga se govori da je konvertit, pa je učinio tako i tako. Allaha mi, on je najveći čarobnjak između ovog i ovoga – pokazujući sa svoja dva prsta, kažiprstom i srednjakom, dignuvši ih prema nebu, misleći time na nebo i zemlju – ili je stvarno Allahov Poslanik.

Kasnije su muslimani napadali na idolopoklonike iz okolnih naselja, ali ne na naselje iz koga je bila ona. Jednog dana ona je rekla svome narodu: “Ono što ja mislim, jeste da su ovi ljudi ostavili vas na miru namjerno, pa hoćete li stupiti u islam?”

Oni su je poslušali i pristupili islamu.¹

DŽUNUB ĆE UZETI TEJEMMUM AKO SE BOJI BOLESTI, SMRTI ILI ŽEĐI

Spominje se da je Amr ibni Ās jedne pohladne noći polucirao, zatim uzeo tejemmum i citirao ajet: “Ne ubijajte sami sebe! Allah je prema vama zaista milostiv.” Kasnije je to spomenuto Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, i on nije ništa prigovorio.²

يُقَالُ لَهُ الصَّابِيُّ فَفَعَلَ كَذَا وَكَذَا فَوَاللَّهِ إِنَّهُ لَا سِحْرَ
النَّاسِ مِنْ بَيْنِ هَذِهِ وَهَذِهِ وَقَالَتْ بِإِصْبَعَيْهَا
الْوُسْطَى وَالسَّبَابَةَ فَرَفَعَتْهُمَا إِلَى السَّمَاءِ تَعْنِي السَّمَاءَ
وَالْأَرْضَ أَوْ إِنَّهُ لَرَسُولُ اللَّهِ حَقًّا فَكَانَ الْمُسْلِمُونَ
بَعْدَ ذَلِكَ يُغَيِّرُونَ عَلَى مَنْ حَوْلَهَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ وَلَا
يُصِيبُونَ الصَّرَمَ الَّذِي هِيَ مِنْهُ فَقَالَتْ يَوْمًا لِقَوْمِهَا
مَا أَرَى أَنَّ هَؤُلَاءِ الْقَوْمَ يَدْعُونَكُمْ عَمْدًا فَهَلْ لَكُمْ
فِي الْإِسْلَامِ فَطَاعُوهَا فَدَخَلُوا فِي الْإِسْلَامِ .

بَابُ إِذَا خَافَ الْجُنُبُ عَلَى نَفْسِهِ أَمْرَضَ

أَوْ أَمُوتَ أَوْ خَافَ الْعَطَشَ تَيْمَمَ

وَيُذَكَّرُ أَنَّ عَمْرَو بْنَ الْعَاصِ أَجْنَبَ فِي لَيْلَةٍ بَارِدَةٍ
فَتَيَمَّمَ وَتَلَا (وَلَا تَقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُمْ
رَحِيمًا) فَذَكَرَ لِلنَّبِيِّ ﷺ فَلَمْ يُعَنْفَ .

¹ Iz hadisa se zaključuje:

- u krugu učenih ljudi treba se pristojno vladati;
- učen i iskusan treba druge poučavati lijepim riječima i blagim tonom, a susjede podstrekavati na rad dobrih i za zajednicu korisnih poslova;
- ne treba se dugo zadržavati u nemoralnom, nezdravom i nesigurnom mjestu;
- izmakli namaz mora se naklanjati, a preporučljivo je prethodno i ezan proučiti;
- nije nepristojno tražiti vodu od drugog, bilo za piće bilo za druge potrebe, a može se i rekvirirati uz isplatu pravednog obeštećenja vlasniku;
- dozvoljeno je upotrebljavati čisto posude idolopoklonika;
- dobročinstvo treba uzvraćati zahvalnošću i dobročinstvom;
- o društvenim potrebama treba upoznavati rukovodioce zajednice;
- neizvršena obaveza ostaje dužnost dok se god ne izvrši.

Izrazom “Sabi” misli se na osobu koja je napustila idolopokloničku vjeru Kurejševica, a prihvatila islam. Međutim, Sabejci su ateistička plemena koja su obožavala anđele, nebeska tijela, a neki su se vladali po propisima Zebura. Neki historičari misle da su to potomci Saba, sina Idris pejgambera, a neki ih pripisuju potomcima Sabia b. Maraa koji je živio u vrijeme Ibrahima, alejhi selam.

² Amr ibni Ās, radijallahu anhu, jeste Kurejšija. Na islam je prešao 8. godine po Hidžri, a prije oslobađanja Mekke. Alejhisselam ga je postavio namjesnikom u Ummanu i tu je dužnost vršio sve do smrti Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem. Od njega je preneseno 37 hadisa, od kojih je tri uvrstio i Buhari u svoj Sahih. Pod

345. PRIČAO NAM JE Bišr b. Halid, njemu kazao Muhammed Gunder, a njega obavijestio Šu'be prenoseći od Sulejmana, ovaj od Ebu-Vaila da je Ebu-Musa rekao Abdullahu b. Mes'udu:

– Kada (džunub) ne nađe vodu, neće ni klanjati – a on mu je odgovorio:

“Kada bih njima to dozvolio, onda bi neko od njih tako postupao; kad bi osjetio samo studen, uradio bi ovako (tj. uzimao bi tejemmmum) i klanjao.”

Ebu-Musa je rekao: “Pitao sam (Abdullaha): ‘A šta ćeš s riječima Ammara, upućenih Omeru?’”

– Ja nisam uvidio da je Omer bio uvjeren s Ammarovim odgovorom (a ne da nije odobrio tejemmmum) – odgovorio je Abdullah.

346. PRIČAO NAM JE Omer b. Hafs, njemu njegov otac prenoseći od A'meša, koji je rekao da je čuo Šekika b. Selema da je kazao:

– Bio sam kod Ebu-Musaa i kod Abdullaha (b. Mes'uda) pa mu Ebu-Musa reče: “Šta misliš Ebu-Abdur-Rahmane, kada čovjek postane džunub i ne nađe vodu za kupanje, šta će raditi?”

– Neće klanjati dok ne nađe vodu (i njom se ne okupa) – odgovorio je Abdullah.

– A šta da činiš s izjavom Ammara kada mu je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Dovoljno ti je (potrati samo lice i ruke)”,

٣٤٥. حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ خَالِدٍ قَالَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ هُوَ غُنْدَرٌ أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ عَنْ سُلَيْمَانَ عَنْ أَبِي وَائِلٍ قَالَ قَالَ أَبُو مُوسَى لِعَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ إِذَا لَمْ يَجِدِ الْمَاءَ لَا يُصَلِّي قَالَ عَبْدُ اللَّهِ لَوْ رَخَّصْتُ لَهُمْ فِي هَذَا كَانَ إِذَا وَجَدَ أَحَدُهُمُ الْبَرْدَ قَالَ هَكَذَا يَعْنِي تَيْمَّمَ وَصَلَّى قَالَ قُلْتُ فَأَيْنَ قَوْلُ عَمَّارٍ لِعُمَرَ قَالَ إِنِّي لَمْ أَرِ عُمَرَ قَنَعَ بِقَوْلِ عَمَّارٍ .

٣٤٦. حَدَّثَنَا عُمرُ بْنُ حَفْصٍ قَالَ حَدَّثَنَا أَبِي قَالَ حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ قَالَ سَمِعْتُ شَقِيقَ بْنَ سَلَمَةَ قَالَ كُنْتُ عِنْدَ عَبْدِ اللَّهِ وَأَبِي مُوسَى فَقَالَ لَهُ أَبُو مُوسَى أَرَأَيْتَ يَا أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ إِذَا أُجْتَبَ فَلَمْ يَجِدْ مَاءً كَيْفَ يَصْنَعُ فَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ لَا يُصَلِّي حَتَّى يَجِدَ الْمَاءَ فَقَالَ أَبُو مُوسَى فَكَيْفَ تَصْنَعُ بِقَوْلِ عَمَّارٍ حِينَ قَالَ لَهُ النَّبِيُّ ﷺ كَانَ يَكْفِيكَ قَالَ أَلَمْ تَرَ عُمَرَ لَمْ يَقْنَعْ بِذَلِكَ فَقَالَ أَبُو مُوسَى فَدَعْنَا مِنْ

njegovim rukovodstvom osvojen je Egipat, njime je dugo upravljao i tamo umro.

Ebu-Davud ističe da je Amr ibni Ās, radijallahu anhu, početkom 8. godine po Hidžri krenuo u jednu vojnu akciju i s vojskom prenoćio u Zatu-Selasilu, 10 konaka hoda sjeverno od Medine, gdje je u toku pohladne noći polucirao. Bojeći se prehlade, umjesto kupanja uzео je tejemmmum i svoju jedinicu predvodio na sabah-namazu. Alejhisselam je pozvao Amra b. Āsa k sebi i on mu je iznio razlog zbog koga se nije okupao, a potom mu citirao Allahove riječi: “Ne ubijajte sami sebe! Allah je prema vama milostiv”, na što se Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, samo osmijehnuo.

Iz hadisa se može zaključiti:

– džunub u hladnom vremenu može koristiti tejemmmum.

Malik i Ebu-Hanife dozvoljavaju uzimanje tejemmmuma bolesniku kome bi voda pogoršala bolest ili zacjeljivanje rane. Međutim, u slučaju slabosti koja se neće pogoršati kupanjem, tejemmmum ne može služiti umjesto abdesta;

– namaz obavljen s tejemmmumom u navedenim slučajevima punovažan je i ne treba ga obnavljati;

– tejemmmum služi umjesto abdesta ili kupanja, bilo na putovanju ili kod kuće, kada nema vode ili kad bi kvašenje tijela štetilo zdravlju čovjeka.

primijetio je Ebu-Musa.

– Zar ne znaš da je Omer bio uvjeren s Ammarovim riječima – rekao je Abdullah.

– Ostavimo sada izjavu Ammarovu! – rekao je Ebu-Musa – nego kako ti postupaš s ovim ajetom (o tejemmumu)?

Abdullah nije znao šta da odgovori, pa reče: “Kada bismo to dozvolili njima, skoro da bi neko od njih uzimao tejemmum, a ostavljao vodu samo zato što mu je studena.”

– Ja sam (kaže A‘meš) rekao Šekiku: “Abdullah nije volio (tejemmum) samo zbog toga (zloupotrebe)?”

– Da – odgovorio je.

TEJEMMUM JE UDARANJE (RUKAMA PO ZEMLJI)

347. PRIČAO NAM JE Muhammed i kazao da ga je obavijestio Ebu-Mu‘avija prenoseći od A‘meša, on od Šekika, da je rekao:

– Sjedio sam ja, Abdullah i Ebu-Musa Eš‘ari pa mu Ebu-Musa reče: “Ako se jedan čovjek odžunupi i ne nađe vode u toku jednog cijelog mjeseca, da li će uzimati tejemmum i klanjati namaz? I kako ćete postupiti s ovim ajetom u poglavlju El-Maide?” “... pa ako ne nađete vodu, uzmite tejemmum pomoću čiste površine zemlje...”

Abdullah odgovori: “Kad bi im se to dozvolilo, možda bi uzimali tejemmum pomoću površine čiste zemlje i kada bi im voda bila samo hladna.”

– Vi ste – rekoh – uzimanje tejemmuma prezirali (ako ga je koristio džunub) samo zbog toga?

– Da – odgovorio je.

Potom je Ebu-Musa upitao:

– Nisi li čuo Amrove riječi upućene Omeru: “Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, poslao me je zbog jednog posla i ja sam se odžunupio, a vodu nisam našao, pa sam se valjao po zemlji kao što se valja životinja. To sam poslije

قَوْلِ عَمَّارٍ كَيْفَ تَصْنَعُ بِهَذِهِ الْآيَةِ فَمَا دَرَى عَبْدُ اللَّهِ
مَا يَقُولُ فَقَالَ إِنَّا لَوْ رَخَّصْنَا لَهُمْ فِي هَذَا لَأَوْشَكَ
إِذَا بَرَدَ عَلَى أَحَدِهِمُ الْمَاءُ أَنْ يَدْعَهُ وَيَتَيَمَّمُ فَقُلْتُ
لَشَقِيقٍ فَإِنَّمَا كَرِهَ عَبْدُ اللَّهِ هَذَا قَالَ نَعَمْ .

بَابُ الدِّيَمَةِ ضَرْبُهُ

٣٤٧. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَامٍ قَالَ أَخْبَرَنَا
أَبُو مُعَاوِيَةَ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ شَقِيقٍ قَالَ كُنْتُ
جَالِسًا مَعَ عَبْدِ اللَّهِ وَآبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ فَقَالَ لَهُ
أَبُو مُوسَى لَوْ أَنَّ رَجُلًا أَجْنَبَ فَلَمْ يَجِدِ الْمَاءَ شَهْرًا
أَمَا كَانَ يَتَيَمَّمُ وَيُصَلِّي فَكَيْفَ تَصْنَعُونَ بِهَذِهِ
الْآيَةِ فِي سُورَةِ الْمَائِدَةِ (فَلَمْ تَجِدُوا مَاءً فَتَيَمَّمُوا
صَعِيدًا طَيِّبًا) فَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ لَوْ رَخَّصَ لَهُمْ فِي هَذَا
لَأَوْشَكُوا إِذَا بَرَدَ عَلَيْهِمُ الْمَاءُ أَنْ يَتَيَمَّمُوا الصَّعِيدَ
قُلْتُ وَإِنَّمَا كَرِهْتُمْ هَذَا لِذَا قَالَ نَعَمْ فَقَالَ أَبُو
مُوسَى أَلَمْ تَسْمَعْ قَوْلَ عَمَّارٍ لِعُمَرَ بَعْثَنِي رَسُولُ
اللَّهِ ﷺ فِي حَاجَةٍ فَأَجْنَبْتُ فَلَمْ أَجِدِ الْمَاءَ فَتَمَرَّغْتُ
فِي الصَّعِيدِ كَمَا تَمَرَّغُ الدَّابَّةُ فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لِلنَّبِيِّ
ﷺ فَقَالَ إِنَّمَا كَانَ يَكْفِيكَ أَنْ تَصْنَعَ هَكَذَا فَضْرَبَ

spomenuo Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, a on mi reče: ‘Dovoljno ti je da samo učiniš ovako’ i udari svojim dlanovima po zemlji jedanput, strese ih i lijevom rukom potra poledinu desnice – ili poledinu lijeve svojom desnicom – a potom njima potra svoje lice.”

Abdullah mu prigovori: “Zar nisi primijetio da Omer nije bio zadovoljan Amrovim riječima?”

Ja‘la je još dodao prenoseći od A‘meša, a on od Šekika, da je rekao:

– Bio sam s Abdullahom i Ebu-Musaom i Ebu-Musa reče:

“Zar nisi čuo (Abdullahu) Amrove riječi upućene Omeru: Allahov Poslanik, s. a.v.s., poslao je mene i tebe (u jednu vojnu) pa sam se ja odžunupio i potrljao o površinu zemlje. Potom smo došli Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i obavijestili ga (o tom), a on reče:

‘Bilo ti je dovoljno (učiniti) samo ovako, i potra svoje lice i ruke jednom (udarivši po zemlji).’”¹

POGLAVLJE

348. PRIČAO NAM JE Abdan i kazao da mu je saopćio Abdullah (b. Mubarek), njemu Avf prenoseći od Ebu-Redžaa koji je kazao da mu je pričao Imran b. Husajn Huza‘i, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, vidio po strani (izdvojenog) jednog čovjeka koji nije s ostalim svijetom klanjao, i da ga je pitao:

– Čovječe, šta te je spriječilo pa nisi klanjao s ovim narodom?

– Allahov Poslaniče, zadesio me je dženabet, a nema vode – odgovorio je on.

– Trebaš koristiti čistu površinu zemlje i to ti je dovoljno – rekao je (Alejhisselam).

بَكَفَّهُ ضَرْبَةً عَلَى الْأَرْضِ ثُمَّ نَفَضَهَا ثُمَّ مَسَحَ بِهَا
ظَهَرَ كَفِّهِ بِشِمَالِهِ أَوْ ظَهَرَ شِمَالِهِ بِكَفِّهِ ثُمَّ مَسَحَ بِهَا
وَجْهَهُ فَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ أَفَلَمْ تَرَ عُمَرَ لَمْ يَقْنَعْ بِقَوْلِ
عُمَارٍ وَزَادَ يَعْلَى عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ شَقِيقٍ كُنْتُ مَعَ
عَبْدِ اللَّهِ وَأَبِي مُوسَى فَقَالَ أَبُو مُوسَى أَلَمْ تَسْمَعْ
قَوْلَ عُمَارٍ لِعُمَرَ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ بَعَثَنِي أَنَا وَأَنْتَ
فَأَجْنَبْتُ فَتَمَعَكْتُ بِالصَّعِيدِ فَأَتَيْنَا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ
فَأَخْبَرْنَاهُ فَقَالَ إِنَّمَا كَانَ يَكْفِيكَ هَكَذَا وَمَسَحَ
وَجْهَهُ وَكَفَّيْهِ وَاحِدَةً .

بَاب

٣٤٨. حَدَّثَنَا عَبْدَانُ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ قَالَ
أَخْبَرَنَا عَوْفٌ عَنْ أَبِي رَجَاءٍ قَالَ حَدَّثَنَا عِمْرَانُ
ابْنُ حُصَيْنٍ الْخُزَاعِيُّ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ رَأَى رَجُلًا
مُعْتَزِلًا لَمْ يُصَلِّ فِي الْقَوْمِ فَقَالَ يَا فَلَانُ مَا مَنَعَكَ أَنْ
تُصَلِّيَ فِي الْقَوْمِ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَصَابَتْني جَنَابَةٌ
وَلَا مَاءَ قَالَ عَلَيْكَ بِالصَّعِيدِ فَإِنَّهُ يَكْفِيكَ .

¹ Ajni smatra da riječ “jednom” ovdje znači “jednom udari po zemlji”, a što je u skladu s naslovom ovog poglavlja. Ibn-Hadžer, međutim, tumači to kao potiranje lica i ruku jedanput. (prim. rec.)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

U ime Allaha, Svemilosnog, Samilosnog!

كِتَابُ الصَّلَاةِ

NAMAZ

KAKO JE PROPISAN NAMAZ PRILIKOM NOĆNOG PUTOVANJA (ALEJHISSELAMA IZ MEKKE U JERUSALEM I DALJE U VIŠE SFERE)

بَابُ كَيْفِ فُرِضَتِ الصَّلَاةُ فِي الْإِسْرَاءِ

Ibni-Abbas kaže da mu je Ebu-Sufjan pričao o razgovoru sa Heraklom kome je rekao: "... Naređuje nam" – misljaše na Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem – "namaz, iskrenost i izbjegavanje svakog zla i poroka."¹

وَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ حَدَّثَنِي أَبُو سُفْيَانَ فِي حَدِيثٍ
هَرَقْلَ فَقَالَ يَا مُرْنَا يَعْنِي النَّبِيَّ ﷺ بِالصَّلَاةِ
وَالصَّدْقِ وَالْعَفَافِ .

349. PRIČAO NAM JE Jahja b. Bukejr, njemu Lejs prenoseći od Junusa, ovaj od Ibni-Šihaba, on od Enesa b. Malika da je Ebu-Zerr pričao kako je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: – Dok sam bio još u Mekki, raspuknuo je strop sobe, spustio se Džibril, otvorio mi prsa, isprao ih zemzem-vodom, donio zlatan lavor napunjen mudrošću i vjerovanjem (imanom) i to sasuo u

٣٤٩. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ
يُونُسَ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ
كَانَ أَبُو ذَرٍّ يُحَدِّثُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ فُرجَ عَنْ
سَقْفِ بَيْتِي وَأَنَا بِمَكَّةَ فَنَزَلَ جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ
فَفَرَجَ صَدْرِي ثُمَّ غَسَلَهُ بِأَيِّ زَمْزَمَ ثُمَّ جَاءَ بِطَسْتٍ

¹ Susret Sufjana b. Harba s Heraklom detaljno je izložen na početku ove knjige. Herakle je Ebu-Sufjana i ostalu njegovu družinu pitao za razne principe koje je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, proklamovao, i na koncu rekao:

– Pitao sam te šta vam on naređuje? Kazao si da vam naređuje da obožavate samo Allaha i da Mu u tome ne pridružujete nikoga drugog, zabranjuje vam da obožavate kipove, a naređuje obavljanje namaza, govorenje istine i klonjenje svakog zla i poroka...

Obligatna dužnost obavljanja namaza propisana je prilikom Mi'radža. Raznolika su mišljenja kako, kada i koliko puta je bilo Muhammedovo, sallallahu alejhi ve sellem, jednonoćno putovanje iz Mekke u Jerusalem, a odatle u više sfere. Najveći dio islamskih učenjaka smatra da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, činio ovo putovanje istovremeno i duhom i tijelom. Neki kažu da je to bilo 27. noći redžeba, 12. godine po poslanstvu iz sobe Umme-Hane. Jednonoćno putovanje u Jerusalem, i natrag u Mekku utvrđeno je 1. ajetom poglavlja Isra', a Mi'radž - putovanje u više nebeske sfere nizom hadisa, zabilježenih u raznim hadiskim zbirkama.

moja prsa, zatim ih zatvorio, uzeo me za ruku i uzdigao do ovozemnog neba. Kada sam došao do ovozemnog neba, Džibril reče čuvaru neba: “Otvori!”

– Ko je to? – upita (čuvar).

– Džibril – odgovori on.

– Ima li još neko s tobom? – upita (čuvar).

– Da – kazao je Džibril – sa mnom je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.

– Zar je poslato po njega?!¹ – upitao je (čuvar).

– Da – odgovori (Džibril).

Pošto je otvorio, uzdigli smo se do ovozemnog neba, kad tamo sjedi jedan čovjek a s desne mu i lijeve strane (mnoge) prilike (siluete); kad pogleda prema svojoj desnoj strani, nasmije se, a kad pogleda prema lijevoj zaplače.

– Dobro došao, dobri Vjerovjesniče i dobri sine – rekao je.

– Ko je to? – upitao sam Džibrila.

– To je Adem (pejgamber) – odgovori on – a sve prilike sa njegove desne i lijeve strane su duše njegovih sinova; oni s desne su stanovnici Dženneta, a one mase na lijevoj strani su stanovnici vatri, pa kada pogleda na desnu stranu nasmije se, a kada pogleda na lijevu zaplače.

Kada me je Džibril uzdigao do drugog neba, rekao je njegovu čuvaru: “Otvori!” Njegov čuvar upita za isto ono što i onaj prvi i potom otvori.

Enes je kazao da je (Ebu-Zerr) spomenuo, da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, na nebesima našao: Adema, Idrisa, Musaa, Isaa i Ibrahima, neka je na njih sve Allahov blagoslov, a nije precizirao kakvi su im položaji, osim što je spomenuo da je našao Adema na najbližem nebu, a Ibrahima na šestom.

Kada je Džibril proveo Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, pokraj Idrisa, on ga je, kaže

مِنْ ذَهَبٍ مُّتَمَلِّئٍ حِكْمَةً وَإِيمَانًا فَأَفْرَغَهُ فِي صَدْرِي
ثُمَّ أَطْبَقَهُ ثُمَّ أَخَذَ بِيَدَيَّ فَعَرَجَ بِي إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا
فَلَمَّا جِئْتُ إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا قَالَ جِبْرِيلُ لِحَازِنِ
السَّمَاءِ افْتَحْ قَالَ مَنْ هَذَا قَالَ هَذَا جِبْرِيلُ قَالَ
هَلْ مَعَكَ أَحَدٌ قَالَ نَعَمْ مَعِيَ مُحَمَّدٌ ﷺ فَقَالَ
أَرْسِلْ إِلَيْهِ قَالَ نَعَمْ فَلَمَّا فَتَحَ عَلَوْنَا السَّمَاءِ الدُّنْيَا
فَإِذَا رَجُلٌ قَاعِدٌ عَلَى يَمِينِهِ أَسْوَدَةٌ وَعَلَى يَسَارِهِ
أَسْوَدَةٌ إِذَا نَظَرَ قَبْلَ يَمِينِهِ ضَحِكَ وَإِذَا نَظَرَ قَبْلَ
يَسَارِهِ بَكَى فَقَالَ مَرْحَبًا بِالنَّبِيِّ الصَّالِحِ وَالْإِبْنِ
الصَّالِحِ قُلْتُ لَجِبْرِيلَ مَنْ هَذَا قَالَ هَذَا آدَمُ وَهَذِهِ
الْأَسْوَدَةُ عَنْ يَمِينِهِ وَشِمَالِهِ نَسَمُ بَنِيهِ فَأَهْلُ الْيَمِينِ
مِنْهُمْ أَهْلُ الْجَنَّةِ وَالْأَسْوَدَةُ الَّتِي عَنْ شِمَالِهِ أَهْلُ
النَّارِ فَإِذَا نَظَرَ عَنْ يَمِينِهِ ضَحِكَ وَإِذَا نَظَرَ قَبْلَ
شِمَالِهِ بَكَى حَتَّى عَرَجَ بِي إِلَى السَّمَاءِ الثَّانِيَةِ فَقَالَ
لِحَازِنِهَا افْتَحْ فَقَالَ لَهُ حَازِنُهَا مِثْلَ مَا قَالَ الْأَوَّلُ
فَفَتَحَ قَالَ أَنَسُ فَذَكَرَ أَنَّهُ وَجَدَ فِي السَّمَوَاتِ آدَمَ
وَإِدْرِيسَ وَمُوسَى وَعِيسَى وَإِبْرَاهِيمَ صَلَوَاتُ
اللَّهِ عَلَيْهِمْ وَلَمْ يُثَبِّتْ كَيْفَ مَنَازِلَهُمْ غَيْرَ أَنَّهُ
ذَكَرَ أَنَّهُ وَجَدَ آدَمَ فِي السَّمَاءِ الدُّنْيَا وَإِبْرَاهِيمَ
فِي السَّمَاءِ السَّادِسَةِ قَالَ أَنَسُ فَلَمَّا مَرَّ جِبْرِيلُ
بِالنَّبِيِّ ﷺ بِإِدْرِيسَ قَالَ مَرْحَبًا بِالنَّبِيِّ الصَّالِحِ

¹ Ovaj dio hadisa je preveden u skladu s tumačenjem komentatora hadisa, mada oni kažu da je moguće da ova rečenica znači: “Zar mu je dato poslanstvo?!” (prim. rec.)

Enes, pozdravio riječima: “Dobro došao, dobri Vjerovjesniče i dobri brate!”

– Ko je to? – upitao sam.

– To je Idris – odgovorio je (Džibril).

Kasnije sam prošao pokraj Musaa, alejhi selam, pa mi i on reče:

“Dobro došao, dobri Vjerovjesniče i dobri brate!”

– Ko je to? – upitao sam.

– To je Musa – reče (Džibril).

– Potom sam prošao pored Isaa, a on mi reče:

– Dobro došao, dobri brate i dobri Vjerovjesniče!

– Ko je to? – upitao sam.

– To je Isa – odgovori (Džibril).

Zatim sam prošao pokraj Ibrahima, a on mi reče:

– Dobro došao, dobri Vjerovjesniče i dobri sine!

– Ko je to? Upitao sam.

– To je Ibrahim, alejhi selam.

Ibni-Šihab kaže da ga je obavijestio Ibni-Hazm, da Ibni-Abbas i Ebu-Habbe Ensari govorahu, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Džibril me je vodio i dalje dok se nisam popeo na plato u kome sam čuo škripu pera.”

Ibni-Hazm i Enes b. Malik izjavljuju da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, još rekao:

Allah je mojim sljedbenicima odredio dnevno pedeset namaza. Ja sam se s tim povratio i kada sam naišao pokraj Musaa, on mi reče: “Šta ti je Allah odredio za tvoje sljedbenike?”

– Odredio je 50 namaza – odgovorio sam.

– Vрати se svome Gospodaru! – reče Musa – jer tvoji sljedbenici neće moći to izdržati.

Potom sam se vratio i Allah je smanjio jedan dio.

Potom sam se vratio do Musaa i rekao: “Smanjio mi je jedan dio.”

– Vрати se opet svome Allahu! – rekao je on – jer tvoji sljedbenici neće moći to snositi.

Vratio sam se (Allahu) i on mi je snizio opet jedan dio. Potom se vratim njemu (Musau), a on mi reče:

“Vрати se svome Gospodaru, pošto tvoji sljedbenici neće moći to snositi!”

وَالْأَخِ الصَّالِحِ فَقُلْتُ مَنْ هَذَا قَالَ هَذَا إِدْرِيسُ
ثُمَّ مَرَرْتُ بِمُوسَى فَقَالَ مَرْحَبًا بِالنَّبِيِّ الصَّالِحِ
وَالْأَخِ الصَّالِحِ قُلْتُ مَنْ هَذَا قَالَ هَذَا مُوسَى
ثُمَّ مَرَرْتُ بِعِيسَى فَقَالَ مَرْحَبًا بِالْأَخِ الصَّالِحِ
وَالنَّبِيِّ الصَّالِحِ قُلْتُ مَنْ هَذَا قَالَ هَذَا عِيسَى
ثُمَّ مَرَرْتُ بِإِبْرَاهِيمَ فَقَالَ مَرْحَبًا بِالنَّبِيِّ الصَّالِحِ
وَالِابْنِ الصَّالِحِ قُلْتُ مَنْ هَذَا قَالَ هَذَا إِبْرَاهِيمُ
عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ ابْنُ شِهَابٍ فَأَخْبَرَنِي ابْنُ حَزْمٍ
أَنَّ ابْنَ عَبَّاسٍ وَأَبَا حَبَّةَ الْأَنْصَارِيِّ كَانَا يَقُولَانِ
قَالَ النَّبِيُّ ﷺ ثُمَّ عُرِجَ بِي حَتَّى ظَهَرْتُ لِمُسْتَوَى
أَسْمَعُ فِيهِ صَرِيفَ الْأَقْلَامِ قَالَ ابْنُ حَزْمٍ وَأَنْسُ
ابْنَ مَالِكٍ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ فَقَرَضَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ
عَلَى أُمَّتِي خَمْسِينَ صَلَاةً فَرَجَعْتُ بِذَلِكَ حَتَّى
مَرَرْتُ عَلَى مُوسَى فَقَالَ مَا فَرَضَ اللَّهُ لَكَ عَلَى
أُمَّتِكَ قُلْتُ فَرَضَ خَمْسِينَ صَلَاةً قَالَ فَارْجِعْ إِلَى
رَبِّكَ فَإِنَّ أُمَّتَكَ لَا تُطِيقُ ذَلِكَ فَرَأَجَعْتُ فَوَضَعْتُ
شَطْرَهَا فَرَجَعْتُ إِلَى مُوسَى قُلْتُ وَضَعْتُ شَطْرَهَا
فَقَالَ رَاجِعْ رَبِّكَ فَإِنَّ أُمَّتَكَ لَا تُطِيقُ فَرَأَجَعْتُ
فَوَضَعْتُ شَطْرَهَا فَرَجَعْتُ إِلَيْهِ فَقَالَ ارْجِعْ إِلَى
رَبِّكَ فَإِنَّ أُمَّتَكَ لَا تُطِيقُ ذَلِكَ فَرَأَجَعْتُ فَقَالَ هِيَ
خَمْسٌ وَهِيَ خَمْسُونَ لَا يُبَدَّلُ الْقَوْلُ لَدَيَّ فَرَجَعْتُ
إِلَى مُوسَى فَقَالَ رَاجِعْ رَبِّكَ فَقُلْتُ اسْتَحْيَيْتُ

Tada sam Mu se vratio i On mi reče: “Njih je pet, a računa se pedeset, jer se riječ kod mene ne mijenja.” Potom sam se vratio Musau, a on mi reče: “Povrati se opet svome Gospodaru!”, a ja sam mu odgovorio: “Stidim se svoga Gospodara.” Zatim me Džibril povede dalje dok me nije doveo do Sidretul-Muntehaa koga su bile prekrile raznovrsne boje da i ne znam kakve vrste. Iza toga uveden sam u Džennet, kad u njemu kupole od besera, a zemlja mošus.”¹

مِنْ رَبِّي ثُمَّ انْطَلَقَ بِي حَتَّى انْتَهَى بِي إِلَى سِدْرَةِ
الْمُنْتَهَى وَغَشِيَهَا أَلْوَانٌ لَا أَدْرِي مَا هِيَ ثُمَّ
أَدْخَلْتُ الْجَنَّةَ فَإِذَا فِيهَا حَبَائِلُ اللُّؤْلُؤِ وَإِذَا تُرَابُهَا
الْمِسْكُ .

¹ Prema navodima Ibni-Ishaka otvaranje Muhammedovih, sallallahu alejhi ve sellem, prsa, pročišćavanje njegova srca i duha bilo je u njegovom ranom djetinjstvu, kada je bio na čuvanju kod dadilje Halime, dok je ovo, koje Buhari navodi, opet drugo. Prema izjavi Aiše, radijallahu anha, ovo se Muhammedu desilo i u pećini Hira pred dolazak Džibrila s Objavom prvih pet ajeta poglavlja Ikre.

Nebo je ogromno prostranstvo iznad nas i pojedinih planeta. U drugim varijantama hadisa navodi se da je na ovozemnom nebu bio Adem, alejhi selam, na drugom Jahja, alejhi selam, i Isa, alejhi selam, na trećem Jusuf, alejhi selam, na četvrom Idris, alejhi selam, na petom Harun, alejhi selam, na šestom Musa, alejhi selam, i na sedmom Ibrahim, alejhi selam.

Ibni-Abbas, radijallahu anhumu, kaže da se Sidretul-Munteha nalazi s desne strane Arša, a Ibn-Kurkul smatra da je ispod Arša i da niko, ni poslanici, ni meleki, ne može dalje proći. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, na ovu vrhunsku tačku svemira vraćao se dva puta i molio Allaha za sniženje broja svakodnevnih namaza. U prvom slučaju moglo mu je biti sniženo 20, u drugom 25 namaza, dok je ostatak od 5 namaza zadržan kao obligatna dužnost, i oni prema sadržaju “Men džae bil-haseneti fe lehu ašru emsaliha”, tj. “Ko učini dobro djelo ima deseterostruku nagradu”, imaju vrijednost onih pedeset koji su bili prvobitno predviđeni.

Iz hadisa se može zaključiti:

- izvođenje Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, u više vanzemljaske sfere utvrđuje Poslanstvo Muhammeda i ukazuje na veliku Allahovu naklonost prema njemu;
- Džibril je silazio Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, samo po naredbi Allaha, dželle šanuhu.
- u tuđe prostorije ne treba ulaziti bez prethodnog odobrenja kuće domaćina, na čije se pitanje treba javiti punim imenom;
- u sferama planetarnih sistema imaju putevi i zakoni po kojima se sve kreće, zbiva i bitiše;
- Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, vuče lozu od Ibrahima peygambera, jer ga je sam Ibrahim, alejhi selam, nazvao: “sine dobrog čovjeka!”, dok su ga ostali vjerovjesnici dočekivali izrazima: “dobri brate!”;
- dozvoljeno je hvaliti nekoga u njegovoj ličnoj prisutnosti, ako to neće u njemu pobuditi oholost i uroditi kakvom smutnjom;
- Vitr-namaz spada u drugostepenu obligatnu dužnost, utvrđen je hadisom i ne treba ga zanemarivati;
- duše ljudi imaju svoje mjesto u višim sferama nematerijalnog svijeta;
- neki iz ovog hadisa zaključuju da je dozvoljeno Mushaf ukrašavati zlatom, srebrom i drugim dragocjenim metalima i kao takvim koristiti se, jer se i Džibril koristio zlatnom posudom napunjenom mudrošću i vjerom, ali to Ajni smatra pogrešnim zaključkom;
- derogiranje jednog propisa moguće je i prije njegove primjene. Neki pravници ne dijele to mišljenje, jer bi to značilo predomišljanje kod Allaha, dželle šanuhu, što mu nikako ne dolikuje.

Ebu-Džafer kaže da se ovdje ne radi o Allahovom predomišljanju i stvarnom snižavanju broja namaza, nego samo o Allahovoj milosti prema ljudima i dobronaklonosti prema Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem. U konkretnom slučaju ne radi se o snižavanju i izmjeni broja obavljanja svakodnevnih namaza, nego da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, u prvim momentima čuo 50 namaza i tako odmah shvatio da ih toliko treba svakodnevno i obavljati. Međutim, prilikom povratka Allahu, dželle šanuhu, dalo mu se prilike da sazna da se za samo pet obavljenih namaza u toku dana i noći računa pedeset;

- dužnost obavljanja pet namaza dnevno propisana je prilikom Israa i Mi'radža. Raniji namazi bili su bez određenog broja rekata, vremenski neograničeni, pa su se najviše obavljali noću. Muhammed, sallallahu

alejhi ve sellem, nekada je klanjao jednu polovinu noći, nekada jednu trećinu, a nekada ispod dvije trećine. Ibni-Ishak navodi da je Džibril uzeo Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, izveo ga u mekansku dolinu i tu pred njim uzeo abdest. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, potom se vratio kući, doveo Hatidžu, radijallahu anha, i tu su obadvoje uzeli abdest i klanjali dva rekata gledajući kako ih obavlja sam Džibril. Tako se uobičajilo klanjati dva rekata navečer i dva ujutro. Neki historičari ističu da je namaz kao obligatni obred bio prvi put propisan Musau i njegovom narodu;

- gostu treba izraziti dobrodošlicu i ukazati mu odgovarajuće poštovanje i gostoljubivost;
- Allahove zapovijedi i svaku korisnu nauku treba bilježiti, tako čine i meleki, iako su nepogrešiva bića;
- Allahova odluka je nepromjenjiva, a ukoliko što izmijeni to je iz samilosti prema ljudima, a ne radi predomišljaja i pravovremenog neuočavanja činjeničnog stanja. “Allah dokida što hoće, a ostavlja što hoće.”

Duše ranijih vjerovjesnika predstavljene su Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, u obliku njihovih ovozemnih tijela i Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, mogao ih je kao takve dobro vidjeti i s njima razgovarati. Prikazana situacija pojedinih pejgambera predskazuje buduće prilike u kojima će se Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, naći, a osam raznolikih položaja navedenih pejgambera jeste aluzija na dugu historiju života islamske zajednice.

Ademovo napuštanje bezbrižnog džennetskog života bilo je zbog Iblisovog neprijateljstva, baš kao što je Muhammedovu, sallallahu alejhi ve sellem, selidbu iz Mekke u Medinu prouzrokovalo neprijateljstvo Kurejšija prema njemu. Na kakvo je iskušenje udarao Adem pejgamber, na takvo je udarao i Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, od svojih zemljaka u Mekki. Međutim, djela ljudi ne zaboravljaju se: za dobra djela ljudi se nagrađuju, a za loša kažnjavaju.

Idris je prvi od vjerovjesnika koji se počeo koristiti pismom i širiti ga zajedno s objavljenih mu 30 Allahovih, dželle šanuhu, zapovijedi, zbog čega je i dobio ime Idris (učitelj). Susret s njim predskazao je da će Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, najaviti islam dalekim narodima, kako usmeno tako i pismeno. Sjedenje Ibrahima, alejhi selam, uz Bejtul-ma'mur jeste aluzija Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, da će zavladatai Mekom, uspjeti u svojoj misiji, ali i brzo preseliti na drugi svijet, a sastanak s Musaom, alejhi selam, da će muslimane osloboditi terora idolopoklonika i pobijediti svoje neprijatelje. Položaj Isaa pejgambera, upozorio je Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, da mu neprijatelji rade o glavi i kuju planove da ga ubiju. Isaa, alejhi selam, njegovi protivnici su htjeli ubiti, ali ga je Allah uzdigao Sebi, a Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, htjeli su otrovati pa i ubiti, ali ga je Allah spasio.

Jahja pejgamber življaše pod terorom nevjernika više nego ma koji vjerovjesnik, i njegova prošlost je pouka muslimanima u strpljivom podnošenju životnih neprilika i napada neprijatelja.

Sastanak s Jusufom je upozorenje da i prema okorjelom neprijatelju treba imati obazrivosti i saosjećaja. Tako je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, po osvojenju Mekke proglasio opću amnestiju riječima koje je Jusufu izrekao pred svojom braćom: “Sada niste odgovorni. Neka vam Allah oprosti, a On je najmilostiviji.”

Položaj Haruna, alejhi selam, ukazao je predstojeću popularnost Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, i simpatije ljudi prema njemu, kao što je imao Harun, alejhi selam, u doba Musaa pejgambera.

Isra i Mi'radž zbio se u toku noći, jer su to časovi podesni za održavanje ozbiljnih prijateljskih sastanaka i razgovora. Allah je obično noću ukazivao ljudima Svoju milost ili slao Svoju kaznu. Tako je Ibrahima, alejhi selam, upućivao da promatra zvjezdano nebo, Luta da preko noći napusti svoje saplemenike i spasi se predstojeće propasti;

Jakub najviše tugovaše za privremeno izgubljenim sinom Jusufom, alejhi selam, noću, a pred zoru je saznao da je on živ i zdrav i da će se s njim uskoro vidjeti. Musa, alejhi selam, krenuo je noću iz Egipta kroz pustinju i petu noć boravka na Sinaju primio Allahove zapovijedi.

Noću je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, primio na Hirau prvu Objavu, a pod zaštitom noćne tmene iselio se iz Mekke, sklonio se u pećini Hira na brdu Sevr i kasnije nastavio put za Medinu. Noć je osnova i s njom počinju mjeseci hidžretske godine. Zbog svega toga Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, svoje vojne pohode čini obično noću, a kod kuće je većinom provodi u molitvama.

U toku Israa i Mi'radža odvijaše se razgovor Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, s Allahom.

Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, jeste čovjek obdaren Allahovom objavom kojim vladaše snaga duha i razuma, pred kojim su i najveći umovi ostali zapanjeni.

350. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf i kazao da ga je obavijestio Malik prenoseći od Saliha b. Kejsana, on od Urve b. Zubejra, ovaj od Aiše, majke pravovjernih, da je rekla:

“Kada je Allah odredio namaze, propisao je sve po dva (rekata) i kod kuće i na putu i namaz pri putovanju je potvrđen, a namaz kod kuće povećan (za 1–2 rekata).”¹

٣٥٠. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا
مَالِكٌ عَنْ صَالِحِ بْنِ كَيْسَانَ عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ
عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ قَالَتْ فَرَضَ اللَّهُ الصَّلَاةَ
حِينَ فَرَضَهَا رَكْعَتَيْنِ رَكْعَتَيْنِ فِي الْحَضَرِ وَالسَّفَرِ
فَأُكْرِتَ صَلَاةُ السَّفَرِ وَزِيدَ فِي صَلَاةِ الْحَضَرِ.

Ako bi upitali: Kako se može zamisliti uzdizanje u nebeske sfere kada se zna da ljudsko tijelo to ne može, odgovaramo:

Duše ljudi i njihove duhovne snage mogu se svrstati u četiri glavne kategorije:

- duše zaprljane (zamućene) ljudskim karakteristikama. To su duše običnog puka kojima vladaju životinjske moći i ove duše nisu u osnovi prijemčive za uspinjanje;
- duše koje imaju potpunu moć uvida svoga okova (tijela) putem stjecanja znanja i to su duše učenih (uleme);
- duše koje imaju potpunu moć upravljanja svojim tijelom putem stjecanja pohvalnih moralnih osobina. To su duše zadovoljnih ljudi kada savladaju moći svoga tijela zalaganjem truda (mudžaheda) i zadovoljstvom s odredbom (irtijad);
- duše koje imaju obje spomenute moći. To su općenito najuzvišenije ljudske duše i to su duše vjerovjesnika i siddika (istinoljubivih, iskrenih). Što god se više poveća snaga njihovih duša, sve se više njihova tijela uzdižu iznad zemlje. S obzirom da duše vjerovjesnika imaju ove moći, uzdignuti su na nebo. Najpotpuniju moć imao je naš Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, pa je i uzdignut na nebo i bio na udaljenosti koliko dva luka ili još manje.

¹ Mnogi smatraju da su se prije Israa i Mi‘radža klanjala dva namaza po dva rekata, od kojih se jedan klanjaše pred zalazak Sunca a drugi prije izlaska Sunca, na što aludira i ajet: “Ve sebbih bil ‘ašijji vel ibkar”, tj. “Allahu se moli večerom i jutrom!”

Muslim ističe hadis: “Allah je preko vašeg Vjerovjesnika odredio namaz kod kuće od četiri, a na putu od dva rekata, a u slučaju opasnosti jedan rekat.”

putovanju, namaz Kurban-bajrama i Ramazanskog bajrama i džuma-namaz određeni su po dva rekata, kao potpuni namazi, a ne skraćeni, i to jezikom vašeg Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.”

Buhari i Muslim navode da je Ibn-i-Omer, radijallahu anhum, kazao: “Putovao sam s Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, i ne vidjeh nikada da je klanjao više od dva rekata sve dok ga Uzvišeni Allah nije usmrtio; putovao sam s Ebu-Bekrom i on nije nikada klanjao više od dva rekata sve dok ga Uzvišeni Allah nije usmrtio, i putovao sam s Osmanom i on nije nikada klanjao više od dva rekata sve dok ga Uzvišeni Allah nije usmrtio, a Allah je rekao: ‘Vi u Allahovom Poslaniku imate idealan uzor.’”

Prema ovim hadisima najveći broj pravnika iz prvih generacija, a naročito učenjaci hanefijskog pravca smatraju skraćeno klanjanje namaza na putu obligatnim činom. Ovo mišljenje dijele: Omer, Ali, Ibn-i-Omer, Džabir, Ibn-i-Abbas, radijallahu anhum, Omer b. Abdul-Aziz, Hasan Basri i Katade b. Hammad.

Ebu-Sulejman smatra da namaz obavljen od četiri rekata na putu treba ponovo klanjati i to samo dva rekata, a prema stavu Malika treba ponovo klanjati dva rekata samo dok još traje njegovo vrijeme.

O OBAVEZNOM KLANJANJU U ODJEĆI

O govoru Uzvišenog Allaha: “Uzmite svoj nakit (odjeću) prilikom svakog klanjanja...!” i o onom koji je klanjao zaogrnut u jednoj haljini.

Spominje se od Seleme b. Ekve'a da mu je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao da zakopča svoju košulju makar trnom.

U nizu prenosilaca gornje izjave ima izvjesna diskutabilnost.

O onom ko bi klanjao u odjeći u kojoj spolno opći, ako ne vidi na njoj kakvu prljavštinu (neprijatnost) i o tome da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, naredio da gola osoba ne obilazi Ka'bu.²

351. PRIČAO NAM JE Musa b. Isma'il, njemu Jezid b. Ibrahim prenoseći od Muhammeda, on od Umme-Atije, da je rekla:

– Bilo nam je naređeno da izvodimo osobe s menstruacijom i one koje su iza zastora (u svom dijelu kuće) na dan (svečanosti) dva Bajrama da i one prisustvuju skupu muslimana i njihovim dovama, ali da se žene s menstruacijom klone mjesta gdje one bez menstruacije obavljaju namaz.

Jedna prisutna žena kazala je: “Allahov Poslaniče, (a šta ako) neka od nas nema prekrivača?”

– Neka je zaogrne njena drugarica nekim svojim ogrtačem – odgovorio je on.

باب وجوب الصلاة في الثياب

وَقَوْلِ اللَّهِ تَعَالَى (خُذُوا زِينَتَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ) وَمَنْ صَلَّى مُلْتَحِفًا فِي ثَوْبٍ وَاحِدٍ وَيُذَكَّرُ عَنْ سَلَمَةَ بْنِ الْأَكْوَعِ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ يَزُرُّهُ وَلَوْ بِشَوْكَةٍ فِي إِسْنَادِهِ نَظَرٌ وَمَنْ صَلَّى فِي الثَّوْبِ الَّذِي يُجَامَعُ فِيهِ مَا لَمْ يَرَ أَذَى وَأَمَرَ النَّبِيُّ ﷺ أَنْ لَا يَطُوفَ بِالْبَيْتِ عُرْيَانٌ .

٣٥١. حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ مُحَمَّدٍ عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ قَالَتْ أَمَرْنَا أَنْ نُخْرِجَ الْحَيْضَ يَوْمَ الْعِيدَيْنِ وَذَوَاتِ الْحُدُورِ فَيَشْهَدَنَ جَمَاعَةُ الْمُسْلِمِينَ وَدَعَوَتُهُمْ وَيَعْتَزِلُ الْحَيْضُ عَنْ مُصَلَّاهُنَّ قَالَتْ امْرَأَةٌ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِحْدَانَا لَيْسَ لَهَا جِلْبَابٌ قَالَ لِيَلْبِسْهَا صَاحِبَتُهَا مِنْ جِلْبَابِهَا وَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ رَجَاءٍ

2 Sadržaj navedenog ajeta odnosi se na one koji su htjeli obilaziti goli oko Ka'be, kako je to bio običaj u predislamsko doba. Obilazak oko Ka'be je vjerski obred u kome treba pokriti sramotne dijelove tijela kao i prilikom klanjanja. Pristojno oblačenje propisano je radi samog rituala, bez obzira na druge okolnosti. Prema tome namaz gole osobe je bezvrijedan pa makar ga ona klanjala u potpunoj samoći i bez ičijeg prisustva. Izrazom “zinetukum” misli se na solidnu i pristojnu odjeću koja pokriva sramotne dijelove tijela, a ne na nakite za uljepšavanje i dotjerivanje kojim se privlači pažnja drugih. U tom smislu Buhari donosi slučaj Seleme b. Ekve'a, radijallahu anhu, koji je pitao: “Allahov Poslaniče, ja sam lovac pa mogu li klanjati u samo jednoj anteriji?”

– Da, samo je skopčaj makar jednom iglicom trna – odgovori on. Nesai i Ebu-Davud navode u svojim hadiskim zbirkama da je Mu'avija b. Ebu-Sufjan pitao svoju sestru Umme-Habibu, radijallahu anha

– Je li Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao u odjeći u kojoj je činio spolni snošaj sa surpugama?

– Da – rekla je ona – ukoliko na njoj nije vidio kakve prljavštine.

– Abdullah b. Redža' kaže da mu je pričao Imran i kazao da je njemu pričao Muhammed b. Sirin, a njemu Umme-Atijje:

“Čula sam od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, (gore navedeni hadis).”

VEZIVANJE OGRTAČA NA ZATILJAK U NAMAZU

Ebu-Hazim kaže prenoseći od Sehla: “S Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, klanjali su (ashabi) svezavši ogrtače otraga za svoje vratove.”

352. PRIČAO NAM JE Ahmed b. Junus, njemu Asim b. Muhammed prenoseći od Vakida b. Muhammeda, a on od Muhammeda b. Munkedira, da je rekao:

“Džabir je klanjao u jednom ogrtaču (haljinčetu) koga je privezao na zatiljak, a odjeća mu bila obješena na vješalici. Neko mu je rekao: ‘Klanjaš u jednom ogrtaču?!’”

– Učinio sam to samo zato da bi me vidio neznalica kao što si ti – odgovorio je Džabir. A ko je od nas u doba Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, imao dvije odjeće?

353. PRIČAO NAM JE Mutarrif Ebu-Mus'ab, njemu Abdur-Rahman b. Ebu-Mevali prenoseći od Muhammeda b. Munkedira, da je rekao:

– Vidio sam Džabira b. Abdullaha gdje klanja u samo jednoj anteriji, i on mi je rekao: “Vidio sam i Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da klanja u jednoj haljini.”¹

حَدَّثَنَا عِمْرَانُ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سِيرِينَ حَدَّثَنَا أُمُّ عَطِيَّةَ سَمِعَتْ النَّبِيَّ ﷺ بِهَذَا .

بَابُ عَقْدِ الْإِزَارِ عَلَى الْقَفَا فِي الصَّلَاةِ

وَقَالَ أَبُو حَازِمٍ عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ صَلَّوْا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ عَاقِدِي أَرْزِهِمْ عَلَى عَوَاتِقِهِمْ .

٣٥٢. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ قَالَ حَدَّثَنَا عَاصِمُ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ حَدَّثَنِي وَاقِدُ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ قَالَ صَلَّى جَابِرٌ فِي إِزَارٍ قَدْ عَقَدَهُ مِنْ قَبْلِ قَفَاهُ وَثِيَابُهُ مَوْضُوعَةٌ عَلَى الْمَشْجَبِ قَالَ لَهُ قَائِلٌ تُصَلِّي فِي إِزَارٍ وَاحِدٍ فَقَالَ إِنَّمَا صَنَعْتُ ذَلِكَ لِيرَافِي أَحَقُّ مِثْلَكَ وَأَيْنَا كَانَ لَهُ ثَوْبَانِ عَلَى عَهْدِ النَّبِيِّ ﷺ .

٣٥٣. حَدَّثَنَا مُطَرِّفُ أَبُو مُصْعَبٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ أَبِي الْمَوَالِي عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ قَالَ رَأَيْتُ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ يُصَلِّي فِي ثَوْبٍ وَاحِدٍ وَقَالَ رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ يُصَلِّي فِي ثَوْبٍ .

¹ Iz navedenog hadisa se može zaključiti:

- dozvoljeno je, po jednoj grupi pravnika, klanjati u jednoj haljini, ako se i ima više haljina. Ibn-Omer i Ibni-Mes'ud, radijallahu anhum, smatraju suprotno, tj. dozvoljavaju to samo u nedostatku odjeće;
- naročito gizdanje radi namaza treba izbjegavati;
- na neumjesnu primjedu može se dati objašnjenje u oštrijem, ali ipak umjerenom tonu.

OBAVLJANJE NAMAZA U JEDNOM HALJINČETU ČIJI SE KRAJEVI PREBACE PREKO PLEČKI

Zuhri u hadisu koji prenosi kaže: “*El-multehif* znači *el-mutevehhiš*”, a to je onaj koji prebaci krajeve haljinčeta preko plečki, tj. pokrivanje ramena klanjača. Ummu-Hani’ je, kaže (Buharija), rekla: “Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, zaogrnuo se samo jednim haljinčetom i njegove krajeve, jedan preko drugog, prebacio preko plečki.”

354. PRIČAO MI JE Ubejdullah b. Musa, njemu Hišam b. Urve prenoseći od svoga oca, on od Omera b. Ebu-Seleme, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao u jednom haljinčetu, čije bi krajeve (preko sebe) unakrst prebacivao.

355. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Musenna, njemu Jahja, ovome Hišam, a njemu njegov otac prenoseći od Omera b. Ebu-Selema, da je vidio Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje u sobi Ummi-Seleme klanja u jednom čaršafu čije je krajeve prebacio preko svojih plečki.

356. PRIČAO NAM JE Ubejd b. Isma‘il, njemu Ebu-Usame prenoseći od Hišama, a on od svoga oca da ga je Omer b. Ebu-Seleme obavijestio i rekao: “Vidio sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje u sobi Ummu-Hani’ klanja zavijen u jednom haljinčetu, postavivši njegova dva kraja na svoje plečke.”²

بَابُ الصَّلَاةِ فِي الثُّوبِ الْوَاحِدِ مُلْتَحِفًا بِهِ

قَالَ الزُّهْرِيُّ فِي حَدِيثِهِ الْمُلْتَحِفُ الْمُتَوَشَّحُ وَهُوَ الْمُخَالَفُ بَيْنَ طَرَفَيْهِ عَلَى عَاتِقَيْهِ وَهُوَ الْإِسْتِمَالُ عَلَى مَتَكِبَيْهِ قَالَ قَالَتْ أُمُّ هَانِيٍّ التَّحَفَ النَّبِيُّ ﷺ بِثَوْبٍ وَخَالَفَ بَيْنَ طَرَفَيْهِ عَلَى عَاتِقَيْهِ .

٣٥٤. حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عُمَرَ بْنِ أَبِي سَلَمَةَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ صَلَّى فِي ثَوْبٍ وَاحِدٍ قَدْ خَالَفَ بَيْنَ طَرَفَيْهِ .

٣٥٥. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامُ قَالَ حَدَّثَنِي أَبِي عَنْ عُمَرَ بْنِ أَبِي سَلَمَةَ أَنَّهُ رَأَى النَّبِيَّ ﷺ يُصَلِّي فِي ثَوْبٍ وَاحِدٍ فِي بَيْتِ أُمِّ سَلَمَةَ قَدْ أَلْقَى طَرَفَيْهِ عَلَى عَاتِقَيْهِ .

٣٥٦. حَدَّثَنَا عُبَيْدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ عَنْ هِشَامٍ عَنْ أَبِيهِ أَنَّ عُمَرَ بْنَ أَبِي سَلَمَةَ أَخْبَرَهُ قَالَ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يُصَلِّي فِي ثَوْبٍ وَاحِدٍ مُشْتَمِلًا بِهِ فِي بَيْتِ أُمِّ سَلَمَةَ وَاضِعًا طَرَفَيْهِ عَلَى عَاتِقَيْهِ .

2 Isti hadis drugi muhaddisi donose u nešto izmijenjenom redosljedu teksta. Jedinstveno je mišljenje pravnika da je namaz punovažan kada se obavi u samo jednom haljinčetu. Tavus, Ibrahim Neha‘i, Muhammed b. Džerir Taberi i još neki učenjaci to smatraju pokuđenim činom ukoliko se može doći i do druge haljine, a ako nema dva haljinčeta, pokuđeno je, također, ako je krajeve tog haljinčeta prebacio preko ramena. Sunnet je da se njime zaogrne. Oni svoj stav temelje na Alejhisselamovoj izjavi koju je Ibni-Omer, radijallahu anhu, tekstualno prenio: “Kada neko od vas hoće klanjati namaz, neka obuče dva haljinčeta jer je Allah najpreči da mu se pristojno oblačite. Ko nema dva haljinčeta neka se umota jednim haljinčetom i neka niko od vas ne prebacuje haljinče preko ramena što su to činili Jevreji.”

357. PRIČAO NAM JE Isma'il b. Ebu-Uvejs, njemu Malik b. Enes prenoseći od Ebu-Nadra, oslobođenog roba Omera b. Ubejdullaha, da ga je Ebu-Murre, oslobođeni rob Ummu-Hani' bint Ebu-Taliba obavijestio da je čuo Ummu-Hani' bint Ebu-Taliba gdje kaže:

– Godine osvojenja Mekke otišla sam Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i našla ga gdje se kupava, a njegova kćerka Fatima zastiraše ga. Ja sam mu nazvala selam, a on upita:

– Ko je to?

– Ja, Ummu-Hani', kćerka Ebu-Talibova – rekoh.

– Dobro došla, Ummu-Hani'! – reče on.

Pošto je završio s kupanjem, ustao je i klanjao osam rekata zaogrnut u jednom haljinčetu, a kada se okrenuo, rekla sam mu:

“Allahov Poslaniče, sin moje majke (Alija) misli da ubije toga i toga sina Hubejre, koga sam ja već uzela pod zaštitu, na što Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: “Koga si ti, Ummu-Hani', uzela pod zaštitu, uzeli smo ga i mi.”

Ovo se, kaže Ummu-Hani', dogodilo izjutra, prije podne.¹

٣٥٧. حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي أُوَيْسٍ قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ عَنْ أَبِي النَّضْرِ مَوْلَى عُمَرَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ أَنَّ أَبَا مُرَّةَ مَوْلَى أُمِّ هَانِيَّ بِنْتِ أَبِي طَالِبٍ أَخْبَرَهُ أَنَّهُ سَمِعَ أُمَّ هَانِيَّ بِنْتِ أَبِي طَالِبٍ تَقُولُ ذَهَبْتُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ عَامَ الْفَتْحِ فَوَجَدْتُهُ يَغْتَسِلُ وَفَاطِمَةُ ابْنَتُهُ تَسْتُرُهُ قَالَتْ فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ فَقَالَ مَنْ هَذِهِ فَقُلْتُ أَنَا أُمُّ هَانِيَّ بِنْتُ أَبِي طَالِبٍ فَقَالَ مَرْحَبًا بِأُمِّ هَانِيٍّ فَلَمَّا فَرَغَ مِنْ غُسْلِهِ قَامَ فَصَلَّى ثَمَانِي رَكَعَاتٍ مُلْتَحِفًا فِي ثَوْبٍ وَاحِدٍ فَلَمَّا انْصَرَفَ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ زَعَمَ ابْنُ أُمِّي أَنَّهُ قَاتِلُ رَجُلٍ قَدْ أَجَرْتُهُ فَلَانَ ابْنُ هُبَيْرَةَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ قَدْ أَجَرْنَا مَنْ أَجَرْتَ يَا أُمُّ هَانِيٍّ قَالَتْ أُمُّ هَانِيٍّ وَذَاكَ ضَحَى .

Najveći broj učenjaka iz generacije ashaba, tabi'ina i pravnika iz kasnijih generacija drže se sadržaja teksta hadisa navedenog u Buharijinom Sahihu, tj. da je dozvoljeno klanjati u jednom haljinčetu.

¹ Alija, radijallahu anhu, i Halid b Velid, radijallahu anhu, htjeli su prilikom osvojenja Mekke smaknuti Dža'da b. Hubejra, ali su ga pod zaštitu uzeli maćeha Ummu-Hani' i Haris b. Hišam, što im je i Alejhisselam priznao.

Iz hadisa se može zaključiti:

- kćerka može zastirati oca pri kupanju ne gledajući direktno u njega;
- dozvoljeno je nazvati selam čovjeku iza zastora;
- gost pred vratima javlja se kućedomaćinu punim imenom i prezimenom, a ne samo riječima: Ja sam!;
- duha-kušluk namaz lijepo je klanjati sa osam rekata.

358. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf i kazao da ga je obavijestio Malik prenoseći od Ibni-Šihaba, on od Seida b. Musejjeba, a ovaj od Ebu-Hurejre da je neko pitao Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, za obavljanje namaza u jednom haljinčetu (čaršafu) i da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odgovorio: “A zar svaki od vas ima dva haljinčeta (čaršafa)?!”²

KADA NEKO KLANJA U JEDNOM HALJINČETU (ČARŠAFU), NEKA GA STAVI PREKO SVOJIH PLEĆA

359. PRIČAO NAM JE Ebu-Asim prenoseći od Malika, on od Ebu-Zinada, ovaj od Abdur-Rahmana A‘redža, a on od Ebu-Hurejre, koji je kazao da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Neka niko od vas ne klanja u jednom haljinčetu (čaršafu) ako njime ne prekrije svoja ramena.”

360. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu‘ajm, njemu Šejban prenoseći od Jahjaa b. Ebu-Kesira, on od Ikrime, koga je čuo, ili pitao, a Ikrime čuo Ebu-Hurejru gdje govori:
– Potvrđujem da sam čuo Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje govori:
“Ko klanja u jednom haljinčetu (čaršafu), neka mu jednu stranu prebaci preko druge!”³

٣٥٨. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ سَائِلًا سَأَلَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ عَنِ الصَّلَاةِ فِي ثَوْبٍ وَاحِدٍ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَوَلِكُلُّكُمْ ثَوْبَانِ .

بَابُ إِذَا صَلَّى فِي الثَّوْبِ الْوَاحِدِ فَلْيَجْعَلْ عَلَى عَاتِقَيْهِ

٣٥٩. حَدَّثَنَا أَبُو عَاصِمٍ عَنْ مَالِكٍ عَنْ أَبِي الزِّنَادِ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ لَا يُصَلِّي أَحَدُكُمْ فِي الثَّوْبِ الْوَاحِدِ لَيْسَ عَلَى عَاتِقَيْهِ شَيْءٌ .

٣٦٠. حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ قَالَ حَدَّثَنَا شَيْبَانُ عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ عَنْ عِكْرِمَةَ قَالَ سَمِعْتُهُ أَوْ كُنْتُ سَأَلْتُهُ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ يَقُولُ أَشْهَدُ أَنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ مَنْ صَلَّى فِي ثَوْبٍ وَاحِدٍ فَلْيُخَالِفْ بَيْنَ طَرَفَيْهِ .

2 Sadržaj izloženih hadisa ukazuje na skroman život i još skromnije odijevanje prve generacije muslimana. Tahavi smatra da se u jednom haljinčetu može klanjati bez obzira da li se imalo ili ne imalo još štogod obući.
3 Imperative u gornjem hadisu treba shvatiti kao preporuku, a ne stvarnu naredbu, jer je i Alejhisselam ponekad klanjao u samo jednom ogrtaču čiji su krajevi padali po suprugama koje su se oko njega nalazile. Potpuno ukrštanje krajeva čaršafa postiže se tek kada se njegovi gornji krajevi prebace preko ramena i pleća. Tako se haljinče neće nikada potpuno rastaviti i sramotna mjesta tijela ukazati pri klanjanju. Ukoliko je ogrtač uzak i malen, treba ga oko sebe nečim stegnuti.
Svjedočenje Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, ukazuje na stvarnost izloženog slučaja i njegovo pamćenje. Ukrštanje ogrtača preko pleća otklanja mogućnost da će klanjač na ruku'u ili na sedždi moći vidjeti svoje sramotne organe tijela.

KADA JE ODJEĆA TIJESNA

361. PRIČAO NAM JE Jahja b. Salih i kazao da mu je pričao Fulejh b. Sulejman prenoseći od Seida b. Harisa, koji je kazao:

Pitali smo Džabira b. Abdullaha za klanjanje namaza u jednoj haljini, a on odgovori: “Išao sam s Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, na jednu njegovu vojnu i jedne noći došao sam mu radi nekog svoga posla i našao ga gdje klanja.

Na meni je bio samo jedan čaršaf (haljinče) kojim sam se omotao i klanjao pokraj njega. Kada je završio namaz, upitao je: “Kakav je to, Džabire, uzrok tvoga dolaska noću?” Ja sam ga obavijestio o svojoj potrebi, i kada sam završio, on reče: “Kakav je ono ogrtač, koga sam vidio?

– Haljina je... (tj. tijesna) – odgovorio sam.

– Kada je široka, reče, zamotaj se njome dobro, prebacivši krajeve preko pleća, a kada je uska i tijesna, ogrni njome donji dio!

362. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Jahja prenoseći od Sufjana, a njemu je pričao Ebu-Hazim prenoseći od Sehla, koji je rekao:

– Neki su ljudi s Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, klanjali svezavši svoje ogrtače za vratove poput djece, pa je ženama rečeno: “Ne dižite (sa sedžde) svoje glave sve dok se ljudi ne isprave na sjedenje!”¹

بَابُ إِذَا كَانَ الثَّوْبُ ضَيِّقًا

٣٦١. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ صَالِحٍ قَالَ حَدَّثَنَا فُلَيْحُ بْنُ سُلَيْمَانَ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْحَارِثِ قَالَ سَأَلْنَا جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ عَنِ الصَّلَاةِ فِي الثَّوْبِ الْوَاحِدِ فَقَالَ خَرَجْتُ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فِي بَعْضِ أَسْفَارِهِ فَجِئْتُ لَيْلَةً لِبَعْضِ أَمْرِي فَوَجَدْتُهُ يُصَلِّي وَعَلَى ثَوْبٍ وَاحِدٍ فَاسْتَمَلْتُ بِهِ وَصَلَّيْتُ إِلَى جَانِبِهِ فَلَمَّا انْصَرَفَ قَالَ مَا السَّرَى يَا جَابِرُ فَأَخْبَرْتُهُ بِحَاجَتِي فَلَمَّا فَرَغْتُ قَالَ مَا هَذَا الْإِسْتِمَالُ الَّذِي رَأَيْتُ قُلْتُ كَانَ ثَوْبٌ يَعْنِي ضَاقَ قَالَ فَإِنْ كَانَ وَاسِعًا فَالْتَحِفْ بِهِ وَإِنْ كَانَ ضَيِّقًا فَاتَّزَرَّ بِهِ .

٣٦٢. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ سُفْيَانَ قَالَ حَدَّثَنِي أَبُو حَازِمٍ عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ قَالَ كَانَ رِجَالٌ يُصَلُّونَ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ عَاقِدِي أَرْزِهِمْ عَلَى أَعْنَاقِهِمْ كَهَيْئَةِ الصَّبِيَّانِ وَيُقَالُ لِلنِّسَاءِ لَا تَرْفَعْنَ رُءُوسَهُنَّ حَتَّى يَسْتَوِيَ الرَّجَالُ جُلُوسًا .

¹ Iz hadisa se može zaključiti:

- zabranjeno je klanjati tako da se haljinčetom umotaju ruke da se čovjeku ne bi ukazao avret ako bi htio ruke izvaditi ispod njega;
- dozvoljeno je noću posjećivati poznanike radi obavljanja nekog ličnog posla;
- krajeve većeg ogrtača treba prebaciti preko ramena, a ako je on mali tako da se ne može istovremeno i prebaciti preko ramena i ogrnuti donji dio tijela, onda će takav ogrtač čovjek ogrnuti sebi oko pojasa. Ebu-Davud i Bejheki o istom pitanju zabilježili su Alejhisselamovu izjavu: “Koja od žena vjeruje u Allaha i Sudnji dan, neka ne diže sa sedžde svoju glavu prije nego ljudi dignu svoje glave ne želeći vidjeti avrete muškaraca!”

KLANJANJE NAMAZA U ŠAMSKOJ DŽUBI²

Hasan (Basri) je rekao za haljinu koju je satakao vatropoklonik da nije zabranjena.

Ma'mer je kazao: "Vidio sam Zuhrija gdje oblači odjeću iz Jemena što je namočena mokraćom."³

Alija je klanjao u novoj haljini, još neizbijeljenoj.⁴

363. PRIČAO NAM JE Jahja i kazao da mu je pričao Ebu-Mu'avija prenoseći od A'meša, on od Muslima, ovaj od Mesruka, a on od Mugire b. Šu'be, da je rekao:

– Bio sam s Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, na jednom vojnom putovanju i on mi reče: "Mugire, uzmi kožnu zdjelicu." Ja sam je uzeo, a Allahov Poslanik krenu dalje, dok se nije od mene sklonio i obavio nuždu. Na njemu je bila šamska džuba i htio je izvući svoju ruku iz rukava, ali je ona bila tijesna i on je ruku izvukao ispod nje. Ja sam mu polijevao i on je uzeo svoj uobičajeni abdest za namaz, potrao obuću (mokrom rukom) i klanjao.⁵

بَابُ الصَّلَاةِ فِي الْجُبَّةِ الشَّامِيَّةِ

وَقَالَ الْحَسَنُ فِي الثِّيَابِ يَنْسُجُهَا الْمَجُوسِيُّ
لَمْ يَرِ بِهَا بَأْسًا وَقَالَ مَعْمَرٌ رَأَيْتُ الزُّهْرِيَّ يَلْبَسُ
مِنْ ثِيَابِ الْيَمَنِ مَا صُبِغَ بِالْبَوْلِ وَصَلَّى عَلَى بَنٍ
أَبِي طَالِبٍ فِي ثَوْبٍ غَيْرِ مَقْصُورٍ .

٣٦٣. حَدَّثَنَا يَحْيَى قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ عَنِ
الْأَعْمَشِ عَنْ مُسْلِمٍ عَنْ مَسْرُوقٍ عَنْ مُغِيرَةَ
ابْنِ شُعْبَةَ قَالَ كُنْتُ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فِي سَفَرٍ فَقَالَ
يَا مُغِيرَةُ خُذِ الْإِدَاوَةَ فَأَخَذْتُهَا فَأَنْطَلَقَ رَسُولُ اللَّهِ
ﷺ حَتَّى تَوَارَى عَنِّي فَقَضَى حَاجَتَهُ وَعَلَيْهِ جُبَّةٌ
شَامِيَّةٌ فَذَهَبَ لِيُخْرِجَ يَدَهُ مِنْ كُمِّهَا فَصَاقَتْ
فَأَخْرَجَ يَدَهُ مِنْ أَسْفَلِهَا فَصَبَّيْتُ عَلَيْهِ فَتَوَضَّأَ
وَضُوءَهُ لِلصَّلَاةِ وَمَسَحَ عَلَى خُفَّيْهِ ثُمَّ صَلَّى .

2 Pod šamskom džubom Buhari misli na onu koju su satakali nevjernici (nemuslimani) koji su tada nastanjivali područje Šama. (prim. rec.)

3 Ako se misli na mokraću općenito, onda se ovo tumači tako da je Zuhri prao tu odjeću prije nego je obuče. A ako se radi o mokraći životinja čije meso jedemo, tada treba znati da je Zuhri smatrao da ta mokraća nije nečista. (prim. rec.)

4 Prije nego je prvi put opran. (prim. rec.)

5 Punovažan je namaz obavljen u odjeći koju je otkao ili sašio nemusliman ako na njoj nema nečistoće. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao je na Tebuku u džubi nabavljenoj u Šamu, nastanjenom u to vrijeme samo nemuslimanskim svijetom.

U vezi s ovom temom zabilježene su i sljedeće izjave Hasana Basrije: "Nije zabranjeno klanjati u odjeći sačinjenoj po vatropokloniku prije nego se ona opere", i "nije zabranjeno klanjati u jevrejskoj ili kršćanskoj odjeći."

Dozvoljeno je klanjati u novosatkaanoj haljini bez prethodnog pranja. Po mišljenju Malika pokuđeno je klanjati u haljini koju je sačinio idolopoklonik i u odjeći koju je on oblačio prije nego se ista opere. Ukoliko se klanja u takvoj haljini, namaz će se obnoviti dok još traje njegovo vrijeme.

POKUĐENOST RAZGOLIĆENOSTI U NAMAZU I VAN NJEGA

364. PRIČAO NAM JE Metar b. Fadl, a njemu kazao Revh, ovome Zekerija b. Ishak, njemu Amr b. Dinar, rekavši da je čuo Džabira b. Abdullaha gdje priča, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prenosio s Kurejšijama kamenje za (popravak) Ka'be, a na njemu je bio donji ogrtač i amidža Abbas mu je rekao:

– Bratiću, da si odriješio svoj donji ogrtač i stavio ga na svoja ramena ispod kamenja! Muhammed je, kaže prenosilac, odriješio ogrtač, stavio ga na svoja ramena i (od stida) pao onesviješten. Poslije toga nije više nikada viđen go.¹

KLANJANJE U KOŠULJI, DUGIM GAĆAMA, GAĆICAMA I DUGOM OGRTAČU (KAFTANU)

365. PRIČAO NAM JE Sulejman b. Harb, njemu Hammad b. Zejd prenoseći od Ejžuba, on od Muhammeda, a ovaj od Ebu-Hurejre, koji je kazao: – Ustao je neki čovjek i otišao do Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i pitao ga za obavljanje namaza u samo jednom haljinčetu, a on reče:

“Zar svaki od vas ima dvije haljine?”

Potom je neki čovjek upitao Omera i on mu je odgovorio:

بَابُ كَرَاهِيَةِ التَّعَرِّي فِي الصَّلَاةِ وَغَيْرِهَا

٣٦٤. حَدَّثَنَا مَطَرُ بْنُ الْفَضْلِ قَالَ حَدَّثَنَا رَوْحٌ قَالَ حَدَّثَنَا زَكْرِيَاءُ بْنُ إِسْحَاقَ حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ دِينَارٍ قَالَ سَمِعْتُ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ يُحَدِّثُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ يَنْقُلُ مَعَهُمُ الْحِجَارَةَ لِلْكَعْبَةِ وَعَلَيْهِ إِزَارُهُ فَقَالَ لَهُ الْعَبَّاسُ عَمُّهُ يَا ابْنَ أَخِي لَوْ حَلَلْتَ إِزَارَكَ فَجَعَلْتَ عَلَى مَنْكِيبِكَ دُونَ الْحِجَارَةِ قَالَ فَحَلَّهُ فَجَعَلَهُ عَلَى مَنْكِيبِهِ فَسَقَطَ مَغْشِيًّا عَلَيْهِ فَمَا رُئِيَ بَعْدَ ذَلِكَ عُرْيَانًا ﷺ.

بَابُ الصَّلَاةِ فِي الْقَمِيصِ وَالسَّرَاوِيلِ وَالنَّبَاتِ وَالْقَبَاءِ

٣٦٥. حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ قَالَ حَدَّثَنَا حَمَّادُ ابْنُ زَيْدٍ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَامَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَسَأَلَهُ عَنِ الصَّلَاةِ فِي الثَّوْبِ الْوَاحِدِ فَقَالَ أَوْكُلْكُمْ يَحْدُ ثَوْبَيْنِ ثُمَّ سَأَلَ رَجُلٌ عُمَرَ فَقَالَ إِذَا وَسَّعَ اللَّهُ فَأَوْسِعُوا جَمَعَ رَجُلٌ عَلَيْهِ ثِيَابُهُ صَلَّى رَجُلٌ فِي إِزَارٍ وَرِدَاءٍ فِي إِزَارٍ وَقَمِيصٍ فِي

¹ Ibni-Bettal i Ibni-Tin drže da je konkretni popravak Ka'be bio u 15. godini Muhammedova, sallallahu alejhi ve sellem, života. Muhammed ibni Ishak navodi da je jedan popravak bio deset godina iza Muhammedova, sallallahu alejhi ve sellem, vjenčanja s Hatidžom, a to je 35. godine Alejhisselamova života.

Stid je dio vjerovanja. Ebu-Musa Eš'ari je rekao:

“Kupam se uvijek u zamračenoj prostoriji i ne mogu se ispraviti od stida pred Allahom.” Iz izloženog pobožni učenjaci zaključuju da se ne treba bez obučениh gaćica kupati ni u dubokoj vodi.

Nije dozvoljeno biti go na otvorenom prostoru i pokazivati sramotne organe drugima, izuzimajući slučaj bračnih drugova iz stvarno opravdanih razloga.

Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, još u ranom djetinjstvu klonio se idolopokloničkih običaja i svih poroka tadašnjeg društva.

“Ako vam Allah da više, i vi više oblačite! Neka čovjek poveća svoju odjeću i klanja; neka klanja u jednoj donjoj i gornjoj haljini; u donjoj haljini i košulji; u donjem ogrtaču i dugom ogrtaču (kaftanu); u gaćama (pantalonama) i višepojasnom rublju; u gaćama i košulji; u gaćama i kaftanu; u gaćicama i kaftanu; u gaćicama i košulji”, a mislim, kaže Ebu-Hurejra, da je rekao: “i u gaćicama i gornjem ogrtaču.”

366. PRIČAO NAM JE Asim b. Ali, a njemu kazao Ibnu-Ebu-Zi'b prenoseći od Zuhrija, on od Salima, ovaj od Ibni-Omera, da je rekao:

– Jedan čovjek upita Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: “Šta hodočasnik u ihramu smije oblačiti?”, a on odgovori:

“Ne može oblačiti: košulju, gaće (pantalone), mantil s kapuljačom, niti haljinu obojenu šafranom ili versom, a ko ne nađe papuče (nanule), neka obuče obuće, ali neka ih podreže toliko da (grlići) budu ispod gležnjeva.”

I Nafi' je prenio od Ibni-Omera, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, isto.²

إِزَارٍ وَقَبَاءٍ فِي سَرَاوِيلَ وَرِدَاءٍ فِي سَرَاوِيلَ وَقَمِيصٍ فِي سَرَاوِيلَ وَقَبَاءٍ فِي ثُبَانٍ وَقَبَاءٍ فِي ثُبَانٍ وَقَمِيصٍ قَالَ وَأَحْسِبُهُ قَالَ فِي ثُبَانٍ وَرِدَاءٍ .

٣٦٦. حَدَّثَنَا عَاصِمُ بْنُ عَلِيٍّ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي ذَثْبٍ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ سَالِمٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ سَأَلَ رَجُلٌ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ مَا يَلْبَسُ الْمُحْرِمُ فَقَالَ لَا يَلْبَسُ الْقَمِيصَ وَلَا السَّرَاوِيلَ وَلَا الْبُرُوسَ وَلَا ثَوْبًا مَسَّهُ الزَّعْفَرَانُ وَلَا وَرْسٌ فَمَنْ لَمْ يَجِدِ النَّعْلَيْنِ فَلْيَلْبَسِ الْخُفَيْنِ وَلْيَقْطَعْهُمَا حَتَّى يَكُونَا أَسْفَلَ مِنَ الْكَعْبَيْنِ وَعَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ مِثْلَهُ .

² U hadiskoj literaturi (to bilježi Abdurrezzak) izložena je diskusija vođena između Ubejja b. Ka'ba i Ibni-Mes'uda, radijallahu anhuma, u kojoj je Ubejj rekao da nema smetnje klanjati u jednoj haljini, dok je Ibni-Mes'ud rekao da se u jednom haljinčetu može klanjati samo ako se nema još i druge odjeće. Onda je Omer, radijallahu anhu, s minbere rekao: “Tačno je ono što je rekao Ubejj, a ne Ibn-Mes'ud.”

Omerova izjava jasno ukazuje da se može klanjati u samo jednom haljinčetu koje pokriva sramotne dijelove tijela, kao dugačka košulja, anterija, gaće pantalone i slično.

Učenjaci malikijske škole se razilaze o tome kada čovjek klanja samo u gaćama, a ima i dugu haljinu (*sevb*). U djelu El-Mudevvene stoji da čovjek taj namaz neće ponovo klanjati, dok Ešheb smatra da ga treba ponoviti dok još traje vrijeme tog namaza. Po mišljenju nekih učenjaka hanefijskog mezheba pokuđeno je klanjati samo u gaćama. Međutim, Ajni kaže da je ispravno mišljenje da nije pokuđeno tako klanjati samo ako se pokriju avreti.

SRAMOTNI DIO TIJELA KOJEG TREBA POKRITI

367. PRIČAO NAM JE Kutejbe b. Seid, njemu Lejs prenoseći od Ibni-Šihaba, on od Ubejdullaha b. Abdullaha b. Utbe, a ovaj od Ebu-Seida Hudrija, da je kazao:

“Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio je zamotavanje u tijesnu haljinu bez proreza (rukava) i sjedenje u jednoj haljini podvijenih nogu, tako da od nje nema ništa što bi pokrivalo spolni organ.”

368. PRIČAO NAM JE Kabise b. Ukbe, njemu Sufjan prenoseći od Ebu-Zinada, on od A‘redža, a ovaj od Ebu-Hurejre, da je rekao:

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio je dva oblika trgovanja: trgovanje samo dodirom (opipom) kupoprodajnog predmeta (el-limas), međusobnim bacanjem kupoprodajnih predmeta (ili nabacivanjem kamenčića na izloženi predmet); a zabranio je još i zamotavanje u tijesnu odjeću bez proreza za rukave i sjedenje podvijenih nogu obuhvativši rukama koljena, budući samo u jednoj haljini.”

369. PRIČAO NAM JE Ishak, njemu pričačao Jakub b. Ibrahim, ovome njegov bratić Ibni-Šihab prenoseći od svoga amidže da je kazao kako ga je obavijestio Humejd b. Abdur-Rahman b. Avf, da je Ebu-Hurejre rekao:

– U vrijeme tog i tog hodočašća Ebu-Bekr me je poslao među glasnicima prvog dana Bajrama da na Mini oglasimo: “Znajte, po svršetku ove godine ne može više nijedan idolopoklonik dolaziti na hodočašće, niti gola osoba Ka‘bu obilaziti!”

Humejd b. Abdur-Rahman rekao je:

– Kasnije je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, poslao (za Ebu-Bekrom) Aliju i naredio

بَاب مَا يَسْتُرُ مِنَ الْعَوْرَةِ

٣٦٧. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ قَالَ حَدَّثَنَا لَيْثٌ عَنْ
ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُتْبَةَ عَنْ
أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ أَنَّهُ قَالَ قَالَ نَبِيُّ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ
اشْتِمَالُ الصَّمَاءِ وَأَنْ يَحْتَبِيَ الرَّجُلُ فِي ثَوْبٍ وَاحِدٍ
لَيْسَ عَلَى فَرْجِهِ مِنْهُ شَيْءٌ.

٣٦٨. حَدَّثَنَا قَبِيصَةُ بْنُ عُقْبَةَ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ
عَنْ أَبِي الزِّنَادِ عَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ
نَهَى النَّبِيُّ ﷺ عَنْ بَيْعَتَيْنِ عَنِ اللِّمَاسِ وَالنَّبَازِ وَأَنْ
يَشْتِمَلَ الصَّمَاءَ وَأَنْ يَحْتَبِيَ الرَّجُلُ فِي ثَوْبٍ وَاحِدٍ.

٣٦٩. حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ قَالَ حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ
إِبْرَاهِيمَ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ أَخِي ابْنِ شِهَابٍ عَنْ
عَمِّهِ قَالَ أَخْبَرَنِي مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ
أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ قَالَ بَعَثَنِي أَبُو بَكْرٍ فِي تِلْكَ الْحَجَّةِ
فِي مُوْذِنِينَ يَوْمَ النَّحْرِ نُوْذُنٌ بِمَنْى أَنْ لَا يَحْجَّ بَعْدَ
الْعَامِ مُشْرِكٌ وَلَا يَطُوفَ بِالْبَيْتِ عُرْيَانٌ قَالَ مُحَمَّدُ
ابْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ثُمَّ أَرَدَفَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَلَيْنَا

mu da obznani (hodočasnicima prvi dio poglavlja) Berae (Et-Tevbe).

Alija je, kaže Ebu-Hurejra, prisutnim na Mini zajedno s nama prvi dan Bajrama objavio: “Poslije ove godine nijedan idolopoklonik ne može više činiti hodočašće, a niti go obilaziti oko Ka’be.”¹

OBAVLJANJE NAMAZA BEZ GORNJEG DIJELA ODJEĆE

370. PRIČAO NAM JE Abdul-Aziz b. Abdullah, njemu Ibnu-Ebi-Mevali prenoseći od Muhammeda b. Munkedira, da je rekao:

– Unišao sam Džabiru b. Abdullahu dok klanjaše zamotan u jedno haljinče, a gornji dio njegove odjeće ostavljen (po strani). Pošto je namaz završio, rekli smo mu: “Ebu-Abdullah, klanjaš, a tvoj gornji dio odjeće ostavljen (stoji)?”

– Da – odgovori on – htio sam da me vide neznalice, kao što ste vi.

Ja sam vidio Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje ovako klanja.

فَأَمَرَهُ أَنْ يُؤَذِّنَ بِبِرَاءَةٍ قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ فَأَذَّنَ مَعَنَا عَلِيٌّ فِي أَهْلِ مَنَى يَوْمَ النَّحْرِ لَا يُحْجُّ بَعْدَ الْعَامِ مُشْرِكٌ وَلَا يَطُوفُ بِالْبَيْتِ عُرْيَانٌ.

بَابُ الصَّلَاةِ بِغَيْرِ رِدَاءٍ

٣٧٠. حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنِي ابْنُ أَبِي الْمَوَالِي عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ قَالَ دَخَلْتُ عَلَى جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ وَهُوَ يُصَلِّي فِي ثَوْبٍ مُلْتَحِفًا بِهِ وَرِدَاؤُهُ مَوْضُوعٌ فَلَمَّا انْصَرَفَ قُلْنَا يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ تُصَلِّي وَرِدَاؤُكَ مَوْضُوعٌ قَالَ نَعَمْ أَحَبَبْتُ أَنْ يَرَانِي الْجُهَّالُ مِثْلَكُمْ رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ يُصَلِّي هَكَذَا.

¹ U namazu treba biti pristojno obučen. Klanjati u haljini bez rukavskih proreza nije umjesno, ili umotan u haljinu prebačenu samo preko jednog ramena, ako se pri klanjanju mogu ukazati sramotni dijelovi tijela, onda je takvu haljinu zabranjeno oblačiti.

Zabranjeno je sjediti uspravljenih cjevanica obučen u jednu haljinu (bez donjeg dijela odjeće) kao što su to činili predislamski Arapi. Ovo je nepristojno oblačenje.

Valjana kupoprodaja nastaje po uvidu kupoprodajnog predmeta, a ne samo dodirom, opipom ili gađanjem predmeta kamenčićima. Ovakva vrsta trgovanja bila je nekada dosta proširena i štetila nekad prodavcu, a nekad kupcu.

Rukovodstvo u hodočašću 9. godine po Hidžri Alejhisselam je povjerio Ebu-Bekru, a on dao instrukcije Ebu-Hurejri šta će na Mini oglasiti hodočasnicima. Po Ebu-Bekrovu odlasku iz Medine objavljeno je poglavlje “Berae”, pa je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, poslao Aliju, radijallahu anhu, da ga saopći hadžijama. Alija, radijallahu anhu, jašući na Muhammedovoj devī stigao je Ebu-Bekra, radijallahu anhu, u Zul-Hulejfi, objasnio mu svoju misiju i citirao novoobjavljenu suru u kojoj se 41. ajetom aludira na njega riječima: “Ako ga ne pomognete, Allah ga je pomogao kada su ga nevjernici protjerali (iz Mekke) kao drugog od dvojice kada su njih dvojica bili u pećini i kad je rekao svome drugu:

“Ne brini se! Allah je s nama. Pa mu je Allah poslao Svoje smirenje i učvrstio ga vojskom koju vi niste vidjeli, riječ nevjernika učinio donjom, a Allahova je riječ (ostala) gornja. Zaista je Allah moćan i mudar.”

ŠTO SE SPOMINJE O STEGNUM

Rekao je Ebu-Abdullah: Prenosi se od Ibni-Abbasa, Džerheda i Muhammeda b. Džahša, a oni od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem:

“Stegno je sramotni dio tijela.”

Enes b. Malik je izjavio: “Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, (jednom) je otkrio svoje stegno.”

Ebu-Abdullah (Buhari) objašnjava:

“Izjava Enesa je jača s obzirom na njene prenosioce, dok je izjava Džerheda predostrožnija u pogledu (vjere) kako bi se izašlo iz njihovih (učenjačkih) kontradiktornih izjava.”

Ebu-Musa kaže: “Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, pokrio je svoja koljena kada je kod njega unišao Osman.”

Zejd b. Sabit rekao je: “Allah je jednom spustio Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, Objavu dok mu je stegno bilo na mom stegnu i meni je bilo toliko teško da sam se bojao da mi se stegno ne zdrobi.”¹

بَابُ مَا يُذَكَّرُ فِي الْفَخْذِ

قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ وَيُرْوَى عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ وَجَرَّهَدٍ وَمُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ الْفَخْذُ عَوْرَةٌ وَقَالَ أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ حَسَرَ النَّبِيُّ ﷺ عَنْ فَخْذِهِ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ وَحَدِيثُ أَنَسٍ أَشَدُّ وَحَدِيثُ جَرَّهَدٍ أَخْوَفُ حَتَّى يُجْرَجَ مِنْ اخْتِلَافِهِمْ وَقَالَ أَبُو مُوسَى غَطَى النَّبِيُّ ﷺ رُكْبَتَيْهِ حِينَ دَخَلَ عُثْمَانُ وَقَالَ زَيْدُ بْنُ ثَابِتٍ أَنْزَلَ اللَّهُ عَلَى رَسُولِهِ ﷺ وَفَخْذُهُ عَلَى فَخْذِي فَتَقَلَّتْ عَلَيَّ حَتَّى خِفْتُ أَنْ تَرُضَّ فَخْذِي .

¹ Hadis o tome da je stegno avret navodi Tirmizi u svojoj hadiskoj zbirci preko Ibni-Abbasa, radijallahu anhum, a Malik u svom Muvettau preko Džerheda, dok ga Taberani preko Muhammeda b. Džahša iznosi u ovoj varijanti:

– Klanjao sam s Alejhisselamom, a potom naišli pokraj Ma'mera koji je sjedio otkrivenih stegana pred svojom kućom na pijaci.

– Pokrij svoja stegna, Ma'mere, jer su stegna sramotni dijelovi tijela – rekao je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.

– Muhamed b. Abdur-Rahman, Ismail b. Atijje, Ibn-Džerir Taberi, Davud Zahiri i drugi, imaju suprotno mišljenje koga usvaja i Ibni-Hazm uz napomenu: “Stegno kod muškarca nije avret, dok se kod žene sramotnim dijelom tijela smatra cijelo njeno tijelo osim lica i šaka.”

Ibn-Hazm dalje kaže da je Enes gledao otkriveno stegno Muhammedovo, sallallahu alejhi ve sellem, prilikom njihovog zajedničkog jahanja na devi i osvajanja Hajbera. Da je stegno stvarno sramotni dio tijela, Allah, dželle šanuhu, ne bi dao svom Vjerovjesniku da u tom javno griješi, kada ga je od takvih postupaka čuvao još u ranim danima njegova djetinjstva.

Najveći dio tabi'ina i učenjaka kasnijih generacija kao što su Ebu-Hanife, Ebu-Jusuf, Muhammed, Zufer, Malik, Šafija i Ahmed smatraju da stegna spadaju u avret.

Po mišljenju pravnika hanefijske škole sramotni dio tijela muškarca je tijelo od pupka do ispod koljena, dok Ahmed b. Hanbel, Zufer i Malik pupak i koljena ne smatraju sramotnim dijelovima tijela.

Koljena su sastavljena od kostiju dijelova cjevanice, koja nije sramotni dio tijela i kostiju stegana koja se smatraju sramotnim dijelom, pa se iz opreznosti i veće sigurnosti za namaz traži pokrivanje koljena.

Muhammedovo, sallallahu alejhi ve sellem, otkriveno stegno na Tebuku bilo je iz nužde i vojne žurbe i ne može biti argument za normalne prilike.

Punu izjavu Hafse Tahavi iznosi u sljedećoj varijanti:

371. PRIČAO NAM JE Ja'kub b. Ibrahim, njemu Ismail b. Ulejje, a njemu Abdul-Aziz b. Suhejb prenoseći od Enesa b. Malika da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, poveo vojnu akciju na Hajber pa smo klanjali sabah-namaz u pomrčini pred samim Hajberom. Potom je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, uzjahao (na devu), zatim uzjaha Ebu-Talha, a ja iza Ebu-Talhe. Allahov Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, potjerao je jahalicu sokakom Hajbera, a moje koljeno doticaše se stegna Allahova Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem. Zatim je kasnije otkrio (usljed stiske ili brzine)² donju haljinu sa svoga stegna toliko da sam ja vidio bjelinu stegna Allahova Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem. Pošto je unišao u selo (Hajber), rekao je: "Allah je najveći! Uništen bio Hajber!" Kada se spustismo u predvorje naselja, reče tri puta: "Loše je jutro onih koji su opominjani!" – Narod (Hajbera), kaže Enes, izašao je (iz kuća) za svojim poslovima i govorio: "Muhammed!", a neko od naših drugova, kaže Abdul-Aziz, reče: "...vel-hamis", tj. vojska. (Hajber) smo zauzeli silom i zarobljenike sakupili. Tada je došao Dihje Kelbi i rekao: "Allahov Vjerovjesniče, daj mi iz tog roblja jednu djevojku!"

٣٧١. حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عُليَّةَ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ صُهَيْبٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ غَزَا خَيْبَرَ فَصَلَّيْنَا عِنْدَهَا صَلَاةَ الْغَدَاةِ بِغُلَسٍ فَرَكِبَ نَبِيُّ اللَّهِ ﷺ وَرَكِبَ أَبُو طَلْحَةَ وَأَنَا رَدِيفُ أَبِي طَلْحَةَ فَأَجْرَى نَبِيُّ اللَّهِ ﷺ فِي رُقَاقٍ خَيْبَرَ وَإِنَّ رُكْبَتِي لَتَمَسُّ فَاخَذَ نَبِيُّ اللَّهِ ﷺ ثُمَّ حَسَرَ الْإِزَارَ عَنْ فَخِذِهِ حَتَّى إِنِّي أَنْظُرُ إِلَى بَيَاضِ فَخِذِ نَبِيِّ اللَّهِ ﷺ فَلَمَّا دَخَلَ الْقَرْيَةَ قَالَ اللَّهُ أَكْبَرُ خَرِبَتْ خَيْبَرُ إِنَّا إِذَا نَزَلْنَا بِسَاحَةِ قَوْمٍ (فَسَاءَ صَبَاحُ الْمُنْذَرِينَ) قَالَهَا ثَلَاثًا قَالَ وَخَرَجَ الْقَوْمُ إِلَى أَعْمَالِهِمْ فَقَالُوا مُحَمَّدٌ قَالَ عَبْدُ الْعَزِيزِ وَقَالَ بَعْضُ أَصْحَابِنَا وَالْخَمِيسُ يَعْنِي الْجَيْشَ قَالَ فَأَصْبَنَاهَا عَنُوءَةً فَجُمِعَ السَّبِيُّ فَجَاءَ دِحْيَةُ الْكَلْبِيُّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَقَالَ

– Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, sjedeći, stavio je svoju haljinu između koljena. U tom mu se najavi Ebu-Bekr i on mu dozvoli ulazak. Sjedeći u takvom stavu, došao mu je Omer i još neki ashabi. Konačno se najavio i Osman i on mu dozvoli ulazak, navukavši haljinu na svoja koljena. Po završetku razgovora svi su se razišli i Hafsa je rekla: "Allahov Poslaniče, tebi dođe Ebu-Bekr, Omer, Alija i ostali drugovi, i ti sjedaše nepomično, a kada dođe Osman, ti pokri koljena!"

– Zar da se ne postidim čovjeka koga se stide i meleki! – odgovori on.

Prema izloženom vidi se da je Alejhisselam stegna uvijek pokrivao, a koljena po potrebi i ličnoj uvidavnosti.

Zejd b. Sabitova izjava odnosi se na Objavu 94-95. ajeta poglavlja En-Nisa, koji u prijevodu glase:

"O vjernici, kada krenete na Allahov put, obavijestite se (o neprijatelju) i ne recite onome ko vas pozdravi selamom: 'Nisi ti vjernik', tražeći time prolazne užitke ovozemnog života, a kod Allaha su brojna bogatstva. Takvi ste i vi prije bili, pa vam je Allah dao blagodat. Obavijestite se (o neprijatelju)! Zaista, Allah zna ono što vi radite.

Nisu jednaki oni vjernici koji su ostali kod svojih kuća, osim koji su spriječeni nevoljom, i oni koji se bore na Allahovom putu svojim imecima i životima. Allah je odlikovao za jedan stepen više one koji se bore svojim imecima i životima nego one koji su ostali kod svojih kuća. A svima je Allah obećao dobro. A Allah je odlikovao velikom nagradom one koji se bore nad onim koji ostaju (kod kuća)."

2 Ovdje je Enes upotrijebio prelazni glagol koji znači da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, otkrio svoje stegno. Međutim, on to nije uradio, već se ono samo otkrilo usljed stiske ili brzine. (prim. rec.)

– Idi i uzmi sebi jednu djevojku! – odgovorio je on. Dihje je sebi uzeo Safijju, kćerku Huzejja, pa je Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, došao jedan čovjek i rekao:

– Allahov Vjerovjesniče, Safijju, kćerku Huzejja, prvakinju plemena Kurejza i Nadira, dao si Dihjetu, a ona dolikuje samo tebi!

– Zovnite mi ga zajedno s njom! – reče on.

Dihje je dovede i kada je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, vidje, reče:

“Uzmi iz roblja neku drugu djevojku osim nje!”

Onda ju je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem – kaže Enes – oslobodio iz ropstva i oženio se njome. Kasnije je Sabit upitao (Enesa):

– Ebu-Hamza, šta joj je Muhammed dao kao vjenčani dar?

– Samu nju. Oslobodio je i s njome sklopio brak. I dok je još bio na putu (u Seddi Rehau), Ummi-Sulejma (majka Enesova) spremila je nju Muhammedu i predala mu je noću. Tako je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, osvanuo kao mladoženja i rekao: “Ko ima štogod, neka mi donese!”

Tada je prostro jedan kožni prekrivač i ljudi su donosili neko datule, a neko maslo.

Mislim, kaže (Abdul-Aziz), da je (Enes) spomenuo i prženo brašno (es-sevik) i rekao da su napravili jelo (od datula, masla, mlijeka i prženog brašna), i da je to bio svadbeni banket Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.¹

يَا نَبِيَّ اللَّهِ أَعْطِنِي جَارِيَةً مِنَ السَّبْيِ قَالَ أَذْهَبُ
فَأُخَذُ جَارِيَةً فَأَخَذَ صَفِيَّةَ بِنْتَ حُيِّ فَجَاءَ رَجُلٌ
إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ يَا نَبِيَّ اللَّهِ أَعْطَيْتَ دَحِيَّةَ صَفِيَّةَ
بِنْتَ حُيِّ سَيِّدَةَ قُرَيْظَةَ وَالنَّضِيرَ لَا تَصْلُحُ إِلَّا
لَكَ قَالَ ادْعُوهُ بِهَا فَجَاءَ بِهَا فَلَمَّا نَظَرَ إِلَيْهَا النَّبِيُّ
ﷺ قَالَ خُذْ جَارِيَةً مِنَ السَّبْيِ غَيْرَهَا قَالَ فَأَعْتَقَهَا
النَّبِيُّ ﷺ وَتَزَوَّجَهَا فَقَالَ لَهُ ثَابِتٌ يَا أَبَا هَمْزَةَ مَا
أَصْدَقَهَا قَالَ نَفْسَهَا أَعْتَقَهَا وَتَزَوَّجَهَا حَتَّى إِذَا
كَانَ بِالطَّرِيقِ جَهَّزَهَا لَهُ أُمُّ سُلَيْمٍ فَأَهْدَتْهَا لَهُ مِنْ
اللَّيْلِ فَأَصْبَحَ النَّبِيُّ ﷺ عَرُوسًا فَقَالَ مَنْ كَانَ
عِنْدَهُ شَيْءٌ فَلْيَجِئْ بِهِ وَبَسَطَ نِطْعًا فَجَعَلَ الرَّجُلُ
يَجِيءُ بِالتَّمْرِ وَجَعَلَ الرَّجُلُ يَجِيءُ بِالسَّمْنِ قَالَ
وَأَحْسِبُهُ قَدْ ذَكَرَ السَّوِيقَ قَالَ فَحَاسُوا حَيْسًا
فَكَانَتْ وَلِيمَةً رَسُولِ اللَّهِ ﷺ .

¹ Hajber je osvojen početkom 7. godine po Hidžri zbog židovskog vjerolomstva i njihovog paktiranja s okolnim neprijateljima muslimana.

Među robljem bila je Safijja, kćerka Huzejja b. Ahtaba b. Sa'ja b. Sa'leba od loze poslanika Haruna. Vakidi navodi da je umrla u doba vladavine Mu'avije, a neki u doba Alije, radijallahu anhu. Pokopana je u Beki'i groblju. Njen muž Kinane b. Ebu-Hukajk poginuo je na Hajberu.

Iz hadisa se može zaključiti.

– na jednoj jahalici može jahati više osoba pod uvjetom da ona može to podnijeti;

– prije otpočinjanja borbe treba spomenuti Allahovo, dželle šanuhu, ime ili naglas izgovoriti tri puta tekbir, kako je to u Kur'anu rečeno:

“Vjernici, kada se sukobite s neprijateljem budite postojani i sjećajte se što više Allaha!”

– preporučljivo je da gospodar oslobodi, a potom vjenča svoju robinju. Poput Safijje, Muhammed je vjenčao sebi i Džuvejriju, kćerku Harisovu, zarobljenu prilikom borbe s plemenom Benu-Mustalik. Aiša, radijallahu anha,

U KOLIKO HALJINČADI ŽENA MOŽE KLANJATI?

Ikrima je kazao: “Dozvolio bih joj kada pokrije svoje tijelo jednim haljinčetom.”

372. PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman i kazao da ga je obavijestio Šu‘ajb prenoseći od Zuhrija koji je kazao kako ga je obavijestio Urve da je Aiša rekla: “Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjaše sabah-namaz kome prisustvovahu i neke muslimanke zaogrnutе u svojim vuneno-svilenim zelenkastim plaštevima, a potom bi se vraćale svojim kućama, i niko ih ne bi mogao prepoznati.”²

بَاب فِي كَمْ تُصَلِّي الْمَرْأَةُ فِي الثَّيَابِ

وَقَالَ عِكْرِمَةُ لَوْ وَارَتْ جَسَدَهَا فِي ثَوْبٍ لَأَجَزْتُه.

٣٧٢. حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي عُرْوَةُ أَنَّ عَائِشَةَ قَالَتْ لَقَدْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُصَلِّي الْفَجْرَ فَيَشْهَدُ مَعَهُ نِسَاءٌ مِنَ الْمُؤْمِنَاتِ مُتَلَفَّعَاتٍ فِي مِرْوَطِهِنَّ ثُمَّ يَرْجِعْنَ إِلَى بُيُوتِهِنَّ مَا يَعْرِفُهُنَّ أَحَدٌ.

tvrdi da je Džuvejrija dopala kao ratni plijen Sabitu b. Kajsu i ona ga zamolila da se otkupi. Sabit joj je to dozvolio pa je ona tražila materijalnu pomoć od poznanika, a konačno i od Alejhisselama.

– Hoćeš li nešto vrednije od te pomoći? – upitao je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.

– A šta je to? – rekla je ona.

– Da dam ugovoreni iznos za tvoje oslobođenje i vjenčam te sebi.

– Pristajem – odgovorila je Džuvejrija.

Čim je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, vjenčao Džuvejriju i ostali su ratnici oslobodili svoje zarobljenike, smatrajući da je pleme Benu-Mustalik u tazbinskim vezama s Alejhisselamom. Tako je ovim blagoslovljenim brakom istovremeno oslobođeno još stotinu zarobljenika spomenutog plemena;

– sunnet je, a neki učenjaci kažu dužnost, upriličiti svadbeno veselje. Ebu-Hanife, Malik (po jednoj verziji) i Ahmed smatraju da je sunnet odazvati se osobnim učešćem u ovakvom veselju. Šafija to smatra dužnošću, a u drugim prilikama preporučljivim činom;

– ženidba se obavlja javno;

– preporučljivo je da susjedi i prijatelji materijalno pomognu mladence poklonima koji njima najbolje odgovaraju.

2 Iz hadisa se zaključuje:

– punovažan je namaz žene zamotane u samo jednom haljinčetu. Malik, Ebu-Hanife i Šafija smatraju da žena u namazu treba imati na sebi ogrtač (anteriju) i šal (šamiju). ‘Ata kaže da treba najmanje imati: “Donje haljine, ogrtač i šal”, a Ibni-Sirin dodaje: “... i još jedan duži ogrtač.”

Ibni-Munzir smatra da je broj haljina sporedan. Bitno je da žena u namazu pokrije sve dijelove svoga tijela, pa i kosu.

Raznolika su mišljenja islamskih pravnika o pitanju ukrasnih, odnosno sramotnih dijelova ženskog tijela.

Ebu-Bekr b. Abdur-Rahman smatra da cijelo tijelo žene spada u sramotne dijelove, pa i nokti. Malik i Šafija smatraju da kosa i stopala spadaju pod pojam sramotnih dijelova tijela, i ako ih žena ne bi pokrila u namazu, treba namaz obnoviti dok još traje njegovo vrijeme. Tako kaže Malik, a Šafija još dodaje: “... ponovit će namaz u svakom slučaju.”

Ebu-Hanife (po jednom predanju) i Sevri drže da je punovažan namaz žene otkrivenih stopala, jer noge žene ispod članaka ne spadaju u sramotne dijelove ženskog tijela;

– Malik, Šafija, Ahmed i Ishak smatraju da je bolje sabah-namaz klanjati u pomrčini zore, a Ebu-Hanife da ga treba odgoditi do djelomičnog rasvanuća, ali ipak nešto prije izlaza Sunca.

Tahavi smatra da je hadis u kojem se spominje klanjanje sabaha prije nego se razvidi, derogiran hadisima u

KLANJANJE U ODJEĆI SA ŠARAMA I GLEDANJE U TE ŠARE

373. PRIČAO NAM JE Ahmed b. Junus, njemu je pričao Ibrahim b. Sa'd, a njemu Ibni-Šihab, prenoseći od Urve, a on od Aiše da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao u (tankoj crnoj četverorogljastoj haljini sa šarama i pogledao u njene šare. Nakon što je završio namaz, rekao je:

– Nosite ovu moju crnu četverorogljastu haljinu sa šarama Ebu-Džehmu, a donesite mi Ebu-Džehmovu grubu lanenu glat haljinu, jer mi je ova maloprije odvrćala pažnju od moga namaza.

A Hišam b. Urve prenosi od svoga oca, a on od Aiše, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

“Dok sam obavljao namaz gledao sam u šare haljine, pa sam se uplašio da me to ne dovede u iskušenje.”¹

بَابُ إِذَا صَلَّى فِي ثَوْبٍ لَهُ أَعْلَامٌ وَنَظَرَ إِلَى عِلْمِهَا

٣٧٣. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ قَالَ حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ شِهَابٍ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ صَلَّى فِي خَيْصَةٍ لَهَا أَعْلَامٌ فَنَظَرَ إِلَى أَعْلَامِهَا نَظْرَةً فَلَمَّا انْصَرَفَ قَالَ اذْهَبُوا بِخَمِيصَتِي هَذِهِ إِلَى أَبِي جَهْمٍ وَأَتُونِي بِأَنْبِجَانِيَّةِ أَبِي جَهْمٍ فَإِنَّهَا أَهْتَنِي أَنْفًا عَنْ صَلَاتِي وَقَالَ هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ كُنْتُ أَنْظُرُ إِلَى عِلْمِهَا وَأَنَا فِي الصَّلَاةِ فَأَخَافُ أَنْ تَفْتِنَنِي .

kojima se spominje klanjanje sabaha kada se malo razvidi;

– Žene mogu učestvovati u kolektivnom obavljanju namaza u džamiji ukoliko to neće imati loših posljedica po zajednicu. Ebu-Jusuf i Muhammed dozvoljavaju pristup starijima svakom obligatnom namazu, što usvaja i Ebu-Hanife, izuzimajući podne i ikindiju. Ajni kaže da je to u današnjem vremenu pokuđeno ženama općenito, i starijim i mladim, jer je fesad očit i fitna općenita. Ako je to Ajni rekao u njegovo vrijeme, šta mi tek možemo reći za ovo naše doba?!

1 Iz hadisa se može zaključiti:

- dozvoljeno je klanjati u šarenoj i čistoj odjeći;
- kratko razmišljanje o namazu o ovozemnim poslovima ne kvari namaz, ali vjernik se treba skrušeno svojim mislima zadubiti u njega, eliminišući svaku drugu misao, a to se postiže savjesnim klanjanjem;
- pokuđeno je umjetničko ukrašavanje zidova u džamiji i mihrabu toliko, da skreće pažnju klanjača;
- pri klanjanju ne treba gledati na stranu, nego na mjesto gdje se čini sedžda. Pristojnost traži da se gleda ispred sebe i u svakidašnjem hodu;
- poklon treba primiti i biti na njemu zahvalan;
- Može se reći da su poslanici dvovrsne prirode. U skladu s ovozemnim zakonima i potrebama života, oni se ponašaju kao obični ljudi i moguće je da ih okupiraju neki ovozemni poslovi, a s gledišta snage njihovog duha i nadahnute Objave, oni su nešto više od običnih smrtnika, ljudi u kojima duhovna snaga dominira materijom njihovog tijela. Prvu od ove dvije izjave Alejhisselam je dao kao obični čovjek, imajući u vidu svoje drugove kojima se to dešava, pa da se toga klone.

Druga izjava ukazuje na viši duhovni uspon Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, koga oko ne zavarava, ali se ipak kloni iskušenja.

AKO OSOBA KLANJA U ODIJELU S KRSTOVIMA ILI SLIKAMA, DA LI ĆE JOJ TO POKVARITI NAMAZ? ŠTA JE OD TOGA ZABRANJENO?

374. PRIČAO NAM JE Ebu-Ma'mer Abdullah b. Amr, njemu je pričao Abdul-Varis, a njemu Abdul-Aziz b. Suhejb prenoseći od Enesa b. Malika, da je rekao:

– Aiša je imala jedan šareni zastor kojim bi zastirala jednu stranu svoje sobe, pa joj je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Ukloni nam ovaj svoj zastor, jer mi se slike sa njega neprestano ukazuju dok sam u namazu!”²

بَابُ إِنْ صَلَّى فِي ثَوْبٍ مُصَلَّبٍ أَوْ تَصَاوِيرٍ
هَلْ تَفْسُدُ صَلَاتُهُ وَمَا يُنْهَى عَنْ ذَلِكَ

٣٧٤. حَدَّثَنَا أَبُو مَعْمَرٍ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَمْرِو قَالَ
حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ
صُهَيْبٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ كَانَ قِرَامٌ لِعَائِشَةَ
سَتَرَتْ بِهِ جَانِبَ بَيْتِهَا فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ أَمِيطِي
عَنَّا قِرَامَكَ هَذَا فَإِنَّهُ لَا تَزَالُ تَصَاوِيرُهُ تَعْرِضُ
فِي صَلَاتِي .

² U drugom predanju ovog hadisa navodi da su na zastoru bili naslikani likovi ptica.

Iz hadisa se može zaključiti:

– pokuđeno je klanjati u odjeći ukrašenoj slikama i križevima, gledati u njih obavljajući namaz i klanjati na prostirci s takvim slikama.

Postoji mišljenje da je navedeni hadis derogiran kasnijim koga je prenio Selh b. Hunejf, a Malik uvrstio u svoju hadisku zbirku u ovoj varijanti: “Ubejdullah b. Abdullah, radijallahu anhumu, došao je u posjetu Ebu-Talhi, radijallahu anhu, i kod njega zatekao Sehla b. Hunejfa. Potom je Talha jednom od prisutnih rekao da izvuče ispod njega čaršaf. Sehl je upitao za razlog, a on mu je odgovorio:

– Ima na njemu slika, a Alejhisselam je rekao ono što već znaš.

– To stvarno nisam znao – rekao je Sehl. Zar on nije rekao: osim ono što je ucrtano na odjeći? – upitao je Sehl.

– Da, samo je to prijaznije mojoj duši – odgovorio je Talha.

Hanefije smatraju da slike po prostirci i posteljini nisu obuhvaćene zabranom u ovom hadisu. Ovo mišljenje usvaja Sevri, Neha'i, Malik i Ahmed po jednoj predaji. Ebu-Omer je prenio od Ebu-Kasima da je Malik smatrao pokuđenim imati slike živih bića po stropu i zidovima zgrade, a na prostirci i posteljini nema štete.”

Imam Sevri drži da slike i crteži nisu zabranjeni po prostirci jer se po njoj hoda, sjedi i leži.

Ebu-Hanife i njegovi učenici smatraju da je pokuđeno držati slike živih bića izložene u sobama, dok to na posteljini i prostirci po kojoj se hoda ne smatraju pokuđenim.

O ONOME KO JE KLANJAO U SVILENOM MANTILU, A ZATIM GA SKINUO

375. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf i kazao da mu je pričao Lejs prenoseći od Jezida b. Ebu-Habiba, on od Ebul-Hajra, a ovaj od Ukbe b. Amira da mu je rekao:

– Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, bio je poklonjen jedan svileni mantil s prorezom otraga, on ga je obukao i u njemu klanjao, a kada je završio namaz, žestoko ga je zbacio, kao da ga preziraše, i reče: “Ovo ne dolikuje bogobožnim.”¹

KLANJANJE U CRVENOJ ODJEĆI

376. PRIČAO NAM JE Muhamed b. Ar'are i njemu Omer b. Ebu-Zaide prenoseći od Avna b. Ebu-Džuhejfe a on od svoga oca, da je rekao:

– Vidio sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, u crvenom kožnom šatoru. Bilala sam vidio kako uzima vodu kojom se abdestio Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, a vidio sam i svijet gdje se utrkuje za tom vodom i ko bi

بَاب مَنْ صَلَّى فِي قُرُوجٍ حَرِيرٍ ثُمَّ نَزَعَهُ

٣٧٥. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ عَنْ أَبِي الْخَيْرِ عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ قَالَ أَهْدَى إِلَى النَّبِيِّ ﷺ قُرُوجٌ حَرِيرٍ فَلَبِسَهُ فَصَلَّى فِيهِ ثُمَّ أَنْصَرَفَ فَتَزَعَهُ نَزْعًا شَدِيدًا كَالْكَارِهِ لَهُ وَقَالَ لَا يَنْبَغِي هَذَا لِلْمُتَّقِينَ.

بَاب الصَّلَاةِ فِي الثَّوبِ الْأَحْمَرِ

٣٧٦. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَرُورَةَ قَالَ حَدَّثَنِي عُمَرُ ابْنُ أَبِي زَائِدَةَ عَنْ عَوْنِ بْنِ أَبِي جُحَيْفَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فِي قُبَّةٍ حُمْرَاءَ مِنْ أَدَمٍ وَرَأَيْتُ بِلَالًا أَخَذَ وَضُوءَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَرَأَيْتُ النَّاسَ يَبْتَدِرُونَ ذَاكَ الْوَضُوءَ فَمَنْ أَصَابَ مِنْهُ

¹ Iz hadisa se može zaključiti:

– muškarcu je zabranjeno oblačiti svilenu odjeću izuzev u nuždi, npr. u doba rata ili studeni kada nema drugog tekstila.

Neki su iz pobožnosti ovo primjenjivali i kod žena. Tako je Abdullah b. Zubejr, radijallahu anhu, držeći govor hodočasnicima, rekao:

“Narode, ne oblačite svilenu odjeću, a ne dozvoljavajte to ni vašim ženama, a ni potomstvu, jer onaj ko ih oblači na ovom svijetu, neće ih imati na budućem.” Pravilan stav o ovom dao je Alejhisselam riječima:

“Ženama mojih sljedbenika dozvoljeno je upotrijebiti zlato i svilu, a zabranjeno je muškarcima.”

Alija, radijallahu anhu, prenio je da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, uzeo jednom prilikom svilu u desnu, a zlato u lijevu ruku, i rekao: “Ovo dvoje strogo je zabranjeno mojim muškim sljedbenicima”;

– po mišljenju hanefija, punovažan je namaz muškarca obavljen u svilenom haljini, međutim to je pokušeno i čovjek je tada grešan zato što je počinio nešto što je haram. Po mišljenju Malika treba ga obnoviti u toku njegova vremena, ukoliko se pronađe druga odgovarajuća odjeća;

– lideru je dozvoljeno primiti poklon od idolopoklonika zbog nekog općeg interesa. Alejhisselam je spomenuti mantil primio od Ukejdira b. Abdul-Melika, vladara Devmetul-Džendela. U doba halife Ebu-Bekra, radijallahu anhu, Halid b. Velid osvojio je rečeno naselje, a Ukejdira uhvatio i dao smaknuti zbog licemjernog kršenja ugovora i subverzivnih akcija protiv muslimana.

dohvatio što od te vode potrao bi se njome, a ko ne, uzimao bi vlažnost sa (njegove) ruke. Potom sam vidio kako Bilal uze štap sa šiljkom i usadi ga, a Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, izađe u zasukanoj (do pod koljeno) crvenoj haljini i iza kratkog štapa sa šiljkom sa svijetom klanja dva rekata (podne), a vidio sam kako svijet i njihove deve prolaze iza spomenutog štapa.²

OBAVLJANJE NAMAZA NA STROPOVIMA (RAVNIM KROVOVIMA), MINBERU I PODIJU

Ebu-Abdullah (Buhari) kaže:

– Hasan Basri smatrao je ispravnim klanjanje na čvrstom ledu i (kamenim) mostovima pa makar i mokraća tekla ispod toga, iznad toga ili ispred toga, ako između klanjača i te nečisti postoji neka prepreka.

Ebu-Hurejra klanjao je na stropu džamije za imamom, a Ibni-Omer na snijegu.³

شَيْئًا تَمَسَّحَ بِهِ وَمَنْ لَمْ يُصِبْ مِنْهُ شَيْئًا أَخَذَ مِنْ بَلَلِ يَدِ صَاحِبِهِ ثُمَّ رَأَيْتُ بِلَالًا أَخَذَ عَنَزَةً فَرَكَزَهَا وَخَرَجَ النَّبِيُّ ﷺ فِي حُلَّةٍ خُمْرَاءَ مُشْمَرًا صَلَّى إِلَى الْعَنَزَةِ بِالنَّاسِ رَكْعَتَيْنِ وَرَأَيْتُ النَّاسَ وَالذَّوَابَّ يَمْشُونَ مِنْ بَيْنِ يَدَيِ الْعَنَزَةِ.

بَابُ الصَّلَاةِ فِي السُّطُوحِ وَالْمِنْبَرِ وَالْخَشَبِ

قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ وَلَمْ يَرَ الْحَسَنَ بَأْسًا أَنْ يُصَلِّيَ عَلَى الْجُمُودِ وَالْقَنَاطِرِ وَإِنْ جَرَى تَحْتَهَا بَوْلٌ أَوْ فَوْقَهَا أَوْ أَمَامَهَا إِذَا كَانَ بَيْنَهُمَا سُتْرَةٌ وَصَلَّى أَبُو هُرَيْرَةَ عَلَى سَقْفِ الْمَسْجِدِ بِصَلَاةِ الْإِمَامِ وَصَلَّى ابْنُ عُمَرَ عَلَى الثَّلْجِ.

2 Iz hadisa se zaključuje:

- dozvoljeno je oblačiti crvenu odjeću i u njoj klanjati;
- učene i moralne ljude treba poštivati;
- ko klanja na otvorenom prostoru, treba prethodno ispred sebe pobosti štap ili nešto drugo;
- dozvoljeno je četverorekatne namaze na putovanju klanjati sa dva rekata i to je bolje u hanefijskom mezhebu;
- abdestna voda ocijedena sa čistog organa tijela prestaje biti čista i ne može se više koristiti za šerijatska čišćenja.

3 Slučaj Ebu-Hurejre prenio je Salih, oslobođeni rob Tev'eme, riječima:

“Klanjao sam s Ebu-Hurejrom na stropu džamije za imamom koji je bio dolje ispred nas.”

Jedan čovjek klanjaše uz ramazan na stropu džamije za imamom pa je o valjanosti svoga namaza upitao Muhammeda Zuhrija, a on mu je odgovorio: “Ne znam da tu ima kakva šteta, osim ako se bude ispred imama.”

Šafije ovaj postupak smatraju pokuđenim. Oni dozvoljavaju klanjanje na uzdignutijem terenu imamu ili muktediji samo ako se radi o podučavanju ljudi namaskim radnjama ili ako muktedija želi prenijeti imamov glas.

Henefije smatraju da je dozvoljeno lijepo klanjati na tavanu (galeriji), ali je to pokuđeno (mekruh). Najljepše je klanjati za imamom u istoj ravni, ispunjavajući postepeno redove jedan za drugim.

Dozvoljeno je na snijegu klanjati pa i sedždu činiti, kada je on utapkan ili smrznut pa ima potrebnu tvrdoću. U Mudžtebau stoji: “Dozvoljeno je činiti sedždu na snijegu, visokoj travi, prečišćenom pamuku, ako se na njima može stabilizirati glava klanjača i on može čelom osjetiti tvrdoću zemlje.”

U Ebu-Hafsovoj zbirci – fetvi (Fetava) navodi se: “Nema smetnje klanjati na ledu, pšenici, ječmu, smokvama i kukuruzu u zrnju. Na pirinču to nije dozvoljeno, jer je klizav i nestabilan, kao ni na mekanom snijegu i debelom sloju mekane trave i drugoj sitnoj materiji sve dok je čovjek ne slijepi i dok se ne stvrdne.”

377. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah, njemu Sufjan, ovome Ebu-Hazim, rekavši da su pitali Sehla b. Sa'da:

“Od čega je bio (građen) minber Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem?”

– Među živim nije ostao niko upućeniji u to od mene – odgovorio je (sehl). On je bio od tamarisovog drveta iz predjela zvanog El-Gabe. Napravio ga je Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, taj i taj, oslobođeni rob te i te. Kada je bio napravljen i postavljen, stupio je na njega Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, okrenuo se prema Ka'bi i naglas izgovorio (početni namaski) tekbir. Svijet je stao iza njega i on je proučio potreban tekst iz Kur'ana, i sageo se na ruku, a za njim se sageo i ostali narod. Zatim je podigao svoju glavu, vratio se natraške i sedždu obavio na zemlji, ponovo povratio na minber, pa se (proučivši potreban tekst iz Kur'ana), sageo na ruku, potom digao glavu i vratio natraške dok nije obavio sedždu (na zemlji). Eto, takva je situacija s njim (s minberom).

Ebu-Abdullah (Buhari) kaže kako je Ali b. Abdullah rekao da ga je Ahmed b. Hanbel, Allah mu se smilovao, pitao za gornji hadis, i on mu je odgovorio:

– Želio sam istaći da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, bio na višem nivou nego prisutni svijet i da, prema ovom hadisu, ne smeta da imam bude od svijeta nešto uzdignutiji. Rekao sam, kaže (Ali b. Abdullah), o ovom slučaju mnogo je pitan Sufjan b. Ujejne, pa zar ti nisi to od njega čuo?

– Ne – odgovorio je Ahmed.¹

٣٧٧. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو حَازِمٍ قَالَ سَأَلُوا سَهْلَ بْنَ سَعْدٍ مِنْ أَيِّ شَيْءٍ الْمِنْبَرُ فَقَالَ مَا بَقِيَ بِالنَّاسِ أَعْلَمُ مِنِّي هُوَ مِنْ أَثْلِ الْغَابَةِ عَمِلَهُ فُلَانٌ مَوْلَى فُلَانَةَ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَقَامَ عَلَيْهِ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ حِينَ عَمِلَ وَوُضِعَ فَاسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ كَبَّرَ وَقَامَ النَّاسُ خَلْفَهُ فَقَرَأَ وَرَكَعَ وَرَكَعَ النَّاسُ خَلْفَهُ ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ ثُمَّ رَجَعَ الْقَهْقَرَى فَسَجَدَ عَلَى الْأَرْضِ ثُمَّ عَادَ إِلَى الْمِنْبَرِ ثُمَّ رَكَعَ ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ ثُمَّ رَجَعَ الْقَهْقَرَى حَتَّى سَجَدَ بِالْأَرْضِ فَهَذَا شَأْنُهُ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ﷺ قَالَ عَلِيُّ بْنُ الْمَدِينِيِّ سَأَلَنِي أَحْمَدُ بْنُ حَنْبَلٍ رَحِمَهُ اللَّهُ عَنْ هَذَا الْحَدِيثِ قَالَ فَإِنَّمَا أَرَدْتُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ أَعْلَى مِنَ النَّاسِ فَلَا بَأْسَ أَنْ يَكُونَ الْإِمَامُ أَعْلَى مِنَ النَّاسِ بِهَذَا الْحَدِيثِ قَالَ فَقُلْتُ إِنَّ سُفْيَانَ بْنَ عُيَيْنَةَ كَانَ يُسْأَلُ عَنْ هَذَا كَثِيرًا فَلَمْ تَسْمَعْهُ مِنْهُ قَالَ لَا .

Udaljenost klanjača od eventualne nečisti Hasan Basri nije precizirao. Ovdje je bitna čistoća mjesta na kome se klanja, a udaljenost nečisti od njega sporedna, iako iz pijeteta prema namazu i lične higijene treba biti čista i bliža okolina.

U Mudevveni se ističe: “Namaz je punovažan ako klanjača od nečisti dijeli zid, ograda ili nužnik.”

¹ O tome ko je bio graditelj Alejhisselamova minbera ne postoji kategoričko predanje. Ibn-Esir ističe da je to bio neki Grk, rob Sa'da b. Asaa; Ibni-Tin da je to bio rob Sa'da b. Ubade; Ebu-Sa'd da mu je bilo ime Mejmun; drugi da je to rob neke ensarijke, a neki kažu da ga je sagradio Salah, rob Abasov. Ibnu-Sa'd u svom djelu *Et-Tabekat* ističe kako je Ebu-Hurejra tvrdio da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, obavljao hutbu stojeći na jednom palminom panju, zatim se požalio da mu je teško stajati na tom panju, a Temim Dari, radijallahu anhu, reče:

378. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Abdur-Rahim, njemu Jezid b. Harun, ovome saopćio Humejd Tavi prenoseći od Enesa b. Malika, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, pao s konja pa mu se zgulila potkoljenica – ili plećka – a bio se zakleo na jednomjesečnu izolaciju od svojih supruga, i odsjeo u svojoj sobi na spratu (kameriji) koji je imao stepenište od (palminih) panjeva. Tu su mu došli njegovi drugovi da ga obidu i on ih je predvodio u namazu klanjajući sjedeći, a oni stojeći. Pošto je predao selam, rekao je:

“Imam je postavljen za to da ga slijede, i kada on izgovori tekbir, izgovarajte ga i vi, kada se sagne na ruku, sagnite se i vi, kada se spusti na sedždu, spustite se i vi, a ako klanja stojeći, klanjajte i vi stojeći!”

Poslije 29 dana sišao je (suprugama), a drugovi ga upitaše:

- Allahov Poslaniče, ti si se zakleo na povlačenje od supruga mjesec dana?
- Ovaj mjesec imao je 29 dana – rekao je Alejhisselam.²

٣٧٨. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحِيمِ قَالَ حَدَّثَنَا
يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ قَالَ أَخْبَرَنَا حُمَيْدُ الطَّوِيلُ عَنْ
أَنْسِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ سَقَطَ عَنْ فَرَسِهِ
فَجَحِشَتْ سَاقُهُ أَوْ كَتِفُهُ وَآلَى مِنْ نِسَائِهِ شَهْرًا
فَجَلَسَ فِي مَشْرُبَةٍ لَهُ دَرَجَتُهَا مِنْ جُدُوعٍ فَأَتَاهُ
أَصْحَابُهُ يَعُودُونَهُ فَصَلَّى بِهِمْ جَالِسًا وَهُمْ قِيَامٌ
فَلَمَّا سَلَّمَ قَالَ إِنَّمَا جُعِلَ الْإِمَامُ لِيُؤْتَمَّ بِهِ فَإِذَا كَبَّرَ
فَكَبِّرُوا وَإِذَا رَكَعَ فَارْكَعُوا وَإِذَا سَجَدَ فَاسْجُدُوا
وَإِنْ صَلَّى قَائِمًا فَصَلُّوا قِيَامًا وَنَزَلَ لِيَتَسَعَّ وَعِشْرِينَ
فَقَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّكَ آلَيْتَ شَهْرًا فَقَالَ إِنَّ
الشَّهْرَ تِسْعٌ وَعِشْرُونَ .

“Hoćeš li da ti napravim minber (govornicu), poput onih što sam ih vidio u Siriji?”

Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, u vezi s ovim konsultovao se s ashabima i dao postaviti minber, tako da je između njega i džamijskog zida bio prazan prostor širine prolaza jedne ovce.

Abbas b. Abdul-Muttalib kaže da je ovaj minber izradio i na spomenuto mjesto postavio njegov rob i to od samo dvije stepenice iznad koje je bila treća za sjedanje.

Hakim u svom “Ikliku” preko Jezida b. Rummana iznosi da je Alejhisselamov minber bio sagrađen od tri stepenice pod koje je Mu’avija dao staviti još šest i pomakao ga s mjesta na koji ga je stavio Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem. U to doba desilo se pomračenje sunca i dio Mu’avijina minbera biva zapaljen, a Vjerovjesnikov sačuvan i postavljen na staro mjesto.

Iz hadisa se zaključuje:

– dozvoljeno je klanjati na minberu. Alejhisselam je to učinio želeći prisutnim zorno pokazati način obavljanja namaza.

Po mišljenju Ebu-Hanife imam može biti iznad nivoa prisutnih najviše za visinu ljudskog stasa, a po Maliku za neku neznatnu visinu;

– manje kretanje klanjača u namazu ne kvari namaz.

Pisac Muhita kaže da jedan korak učinjen u namazu na bilo koju stranu ne kvari namaz, ali ga dva ili tri koraka kvare i treba ga obnoviti.

Ajni smatra da je ovdje bitna opravdanost kretanja. Ako pred klanjačem ima u safu praznog prostora, on može koraknuti dva i više puta do upražnjenog mjesta.

Hattabi tvrdi da manje radnje ne kvare namaz. Alejhisselamov minber bio je od tri stepenice. Ukoliko je na trećoj sjedio, a na drugoj stajao, njegov silazak i uzlazak na minber nije mogao biti manji od dva koraka.

2 Iz hadisa se može zaključiti:

- dozvoljeno je klanjati na tavanu i ravnom krovu kuće;
- zakletva je legalna i mora se poštivati;

KADA ODJEĆA KLANJAČA PRI OBAVLJANJU SEDŽDE PADA NA NJEGOVU SUPRUGU

379. PRIČAO NAM JE Musedded prenoseći od Halida da je kazao kako mu je pričao Sulejman Šejbani prenoseći od Abdullaha b. Šeddada, a on od Mejmune, da je kazala:

– Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bi klanjao, a ispred njega bijah ja s menstruacijom, i kada bi se spuštao na sedždu, često bi padala po meni njegova haljina, a on – kaže Mejmuna – klanjaše obično na sedžadi od palminih grana.¹

بَابُ إِذَا أَصَابَ ثَوْبُ الْمُصَلِّيِ امْرَأَتَهُ إِذَا سَجَدَ

٣٧٩. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ عَنْ خَالِدٍ قَالَ حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ الشَّيْبَانِيُّ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ شَدَادٍ عَنْ مَيْمُونَةَ قَالَتْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُصَلِّي وَأَنَا حِذَاءَهُ وَأَنَا حَائِضٌ وَرَبِّمَا أَصَابَنِي ثَوْبُهُ إِذَا سَجَدَ قَالَتْ وَكَانَ يُصَلِّي عَلَى الْخُمُرَةِ.

KLANJANJE NA HASURI

Džabir i Ebu-Seid klanjali su na lađi stojeći, a Hasan (Basri) je rekao:

“Klanjat ćeš stojeći (kao imam), ako to nije teško tvojim drugovima, okrećući se sa lađom (prema kibli). U protivnom klanjat ćeš sjedeći.”²

بَابُ الصَّلَاةِ عَلَى الْحَصِيرِ

وَصَلَّى جَابِرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ وَأَبُو سَعِيدٍ فِي السَّفِينَةِ قَائِمًا وَقَالَ الْحَسَنُ قَائِمًا مَا لَمْ تَشُقَّ عَلَى أَصْحَابِكَ تَدُورُ مَعَهَا وَإِلَّا فَقَاعِدًا.

- poneki mjesec hidžretske godine može imati i 29 dana. Ako se musliman obaveže (zavjetuje) na neki posao dok traje samo jedan određeni mjesec za koga se naknadno utvrdi da ima 29 dana, obaveza prestaje istekom 29. dana toga mjeseca, a ukoliko se mjesec nije imenovao, obaveza traje 30 dana;
- zajedničko obavljanje namaza za imamom prisutni čine stojeći, a u slučaju slabosti mogu klanjati i sjedeći bez obzira kako ga imam klanja;
- učesnici zajedničkog klanjanja slijede imama u svim dijelovima obreda, a početni namaski tekbir izgovaraju istovremeno s imamom. Imam treba prednjačiti u izvođenju dijelova obreda. Prema tome, ko bi stupio na ruku³, sedždu ili koji drugi dio namaza prije imama, pa ga imam na njima ne bi stigao, namaz mu je pokvaren i treba ga obnoviti;
- poslije preživjele nezgode pa i ranjavanja preporučljivo je uzeti abdest i klanjati koji rekat dobrovoljnog namaza.

¹ Iz hadisa se razabire:

- žena s menstruacijom ne treba se izolirati od svojih kućana, ali treba svoje tijelo i odjeću držati što čistije i urednije;
- dozvoljeno je pa i preporučljivo klanjati na hasurici. To su obično činili: Džabir, Ebu-Zerr, Zejd b. Sabit i Ibni-Omer, radijallahu anhum. Omer b. Abdul-Aziz iz pobožnosti sipao bi zemlju po hasuri i na njoj sedždu činio. On je želio dosljedno primjenjivati hadis koga je Alejhisselam rekao Mu'azu, radijallahu anhu: “Spuštaj svoje lice na zemlju!”

² Slučaj Džabira i Ebu-Seida, radijallahu anhu, zabilježili su drugi muhaddisi detaljno, ističući da je Ubejdullah b. Ebu-Utbe, oslobođeni rob Enesa, rekao: “Putovao sam s Ebu-Derdaom, Ebu-Seidom Hudrijem, Dža'ferom b. Abdullahom, radijallahu anhum, i još s nekim drugovima. Imam nam je klanjao na lađi stojeći i mi smo iza njega klanjali stojeći, a da smo htjeli mogli smo se pri obali usidriti.”

380. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf i kazao da ga je obavijestio Malik prenoseći od Ishaka b. Abdullaha b. Ebu-Talhe, a ovaj od Enesa b. Malika, da je njegova nena Mulejka pozvala Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, na jelo koga je za njega pripremila.

On je jeo, i potom rekao:

“Ustanite da s vama klanjam (kao imam)!”

Ja sam uzeo našu hasuru koja je zbog duže upotrebe već pocrnjela i polio je vodom. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, stao je, a ja i siroče (Dumejre b. Ebu-Dumejre) stali smo u red iza njega, a starica (Mulejka) iza nas i Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanja dva rekata, a onda završi (namaz) i ode kući.

٣٨٠. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّ جَدَّتَهُ مُلَيْكَةَ دَعَتْ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ لِبَطْعَامٍ صَنَعَتْهُ لَهُ فَأَكَلَ مِنْهُ ثُمَّ قَالَ قَوْمُوا فَلَأُصَلِّ لَكُمْ قَالَ أَنَسٌ فَقُمْتُ إِلَى حَصِيرٍ لَنَا قَدْ اسْوَدَّ مِنْ طُولِ مَا لَبِسَ فَنَضَحْتُهُ بِمَاءٍ فَقَامَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَصَفَفْتُ وَالْيَتِيمَ وَرَاءَهُ وَالْعَجُوزَ مِنْ وَرَائِنَا فَصَلَّى لَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ رَكَعَتَيْنِ ثُمَّ انْصَرَفَ .

Pošto je Alejhisselam klanjao na hasurici, ashabi su putem analogije zaključili da se može klanjati na podu i prostirci umjesto neposredno na goloj zemlji.

Ebu-Hanife, Hasan b. Malik, Ebu-Kilabe i Tavus dozvoljavaju putniku u već plovećoj lađi da klanja i stojeći i sjedeći, imao ili ne imao za to neki razlog, dok Ebu-Jusuf i Muhammed odobravaju to samo u slučaju opravdanog razloga.

U usidrenoj lađi klanja se stojeći. To je stav svih pravnika. Takva lađa tretira se kao kuća. Način obavljanja namaza na brodu, željeznici, avionu i sličnim vozilima vidi se iz izjave Hasana Basrije, koju i Buhari uvažava. Iz hadisa se još zaključuje:

- pozivu prijatelja treba se odazvati i izneseno jelo jesti;
- fakultativni namazi (nafile) mogu se klanjati zajednički s imamom, s tim da su hanefijski učenjaci smatrali pokuđenim klanjati nafile za imamom izvan ramazana;
- nafile je bolje klanjati kod kuće, a farz-namaze u džamiji;
- može se u gostima u kući domaćina klanjati koji rekat nafile;
- mjesto na kome se klanja mora biti potpuno čisto;
- odraslija muška djeca klanjaju u redu uporedo s odraslim muškarcima, a žene u redovima iza muškaraca;
- žena ne može biti imam muškarcima, a može biti ženama, ako među njima nema muškarca;
- preporučljivo je da se nafile u toku dana klanjaju sve po dva rekata, a Ebu-Hanife preporučuje da se klanjaju po četiri rekata bilo to danju ili noću;
- punovažan je namaz pretpunoljetnog djeteta;
- punovažan je namaz obavljen na rogozini i ostalom rastinju iz zemlje, jer su u svojoj biti čista materija. Ukoliko su ta rastinja uprljana nečistoćom, treba ih prethodno očistiti;
- kada se nađu na okupu sa imamom dvojica, formirat će red stavši odmah iza imama. Ibni-Mes'ud, radijallahu anhu, smatra da u tom slučaju imam staje između njih dvojice.

KLANJANJE NA MALOJ SEDŽADI OD PALMINIH GRANA

381. PRIČAO NAM JE Ebul-Velid, njemu Šu‘be, ovome Sulejman Šejbani prenoseći od Abdullaha b. Šeddada, a on od Mejmune, da je kazala: “Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjaše na maloj sedžadi od palminih grana.”

KLANJANJE NA PROSTIRCI (POSTELJI)

Enes je klanjao na svojoj prostirci, a i pričao: “Klanjali smo s Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, i poneki od nas činjaše sedždu na svojoj odjeći (skutu ili rukavu).”

382. PRIČAO NAM JE Isma‘il, njemu Malik prenoseći od Ebu-Nadra, oslobođenog roba Omera b. Ubejdullaha, on od Ebu-Selema b. Abdur-Rahmana, a ovaj od Aiše, supruge Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekla: “Ležala bih ispred Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, tako da su mi noge bile na mjestu gdje on činjaše sedždu. I, kada bi se spuštao na sedždu, dotakao bi me (vrhovima prstiju) pa bih ja svoje noge povukla, a kada bi ustao, ja bih ih opet ispružila.

U to doba, kaže Aiša, u sobama nije bilo svjetiljki.”¹

بَابُ الصَّلَاةِ عَلَى الْخُمْرَةِ

٣٨١. حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ الشَّيْبَانِيُّ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ شَدَّادٍ عَنْ مَيْمُونَةَ قَالَتْ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُصَلِّي عَلَى الْخُمْرَةِ.

بَابُ الصَّلَاةِ عَلَى الْفِرَاشِ

وَصَلَّى أَنَسٌ عَلَى فِرَاشِهِ وَقَالَ أَنَسٌ كُنَّا نُصَلِّي مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فَيَسْجُدُ أَحَدُنَا عَلَى ثَوْبِهِ.

٣٨٢. حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكٌ عَنْ أَبِي النَّضْرِ مَوْلَى عُمَرَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ عَائِشَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهَا قَالَتْ كُنْتُ أَنَامُ بَيْنَ يَدَيْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَرِجْلَايَ فِي قِبْلَتِهِ فَإِذَا سَجَدَ غَمَزَنِي فَقَبَضْتُ رِجْلِي فَإِذَا قَامَ بَسَطْتُهَا قَالَتْ وَالْبُيُوتُ يَوْمَئِذٍ لَيْسَ فِيهَا مَصَابِيحُ.

¹ Iz hadisa se može zaključiti:

- punovažan je namaz muškarca ispred kojeg se nalaze žene;
- pohvalno je noću klanjati koji rekat nafile;
- manji pokret (ili radnja) učinjen u namazu ne kvari namaz;
- dozvoljeno je klanjati okrenut prema klanjačima, a Seid b. Džubejr smatra da nema nikakve smetnje ako se ispred klanjača nalaze ljudi koji vode pobožni razgovor;
- punovažan je namaz obavljen na prostirci. Ebu-Hanife i Šafija dozvoljavaju klanjati na ćilimu i hasuri. Ebu-Derda kaže: “Nije me briga (ne bi mi smetalo), i ako bih klanjao na 5 do 6 ćilima naslaganih jedan iznad drugog.”

Imam Malik smatra da je dozvoljeno klanjati i sedždu činiti na prostirci od vune, od kostrijeti i sličnih materija.

Pobožni ashabi i tabi‘ini, kao Urve b. Zubejr, Ibn-Mes‘ud, Katade, Ibni-Musejjeb, radijallahu anhum, i drugi smatrali su pokudenim klanjati na bilo čemu osim zemlje.

383. PRIČAO NAM JE Jahja b. Bukejr, njemu Lejs prenoseći od Ukajla, on od Ibni-Šihaba koga je obavijestio Urve, a ovog Aiša, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao, a ona između njega i pravca Ka'be bila na (porodičnoj) postelji poprijeko ispružena poput mrtvaca.

٣٨٣. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ حَدَّثَنِي عُقَيْلٌ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ قَالَ أَخْبَرَنِي عُرْوَةُ أَنَّ عَائِشَةَ أَخْبَرَتْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ يُصَلِّي وَهِيَ بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْقِبْلَةِ عَلَى فِرَاشٍ أَهْلِهِ اعْتَرَاَصَ الْجَنَازَةَ .

384. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njemu Lejs prenoseći od Jezida, on od Iraka, a ovaj od Urve, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao, a Aiša između njega i pravca Kabe bila popriječena na postelji na kojoj njih dvoje spavahu.

٣٨٤. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُسُفَ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ يَزِيدَ عَنْ عِرَاكِ عَنْ عُرْوَةَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يُصَلِّي وَعَائِشَةُ مُعْتَرِضَةٌ بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْقِبْلَةِ عَلَى الْفِرَاشِ الَّذِي يَنَامَانِ عَلَيْهِ .

OBAVLJANJE SEDŽDE NA ODJEĆI PRI ŽEGI

Hasan (Basri) kaže: “Drugovi Alejhisselama obavljali su sedždu na tarbanu (saruku) i na kapuljači, a ruke im bijahu u rukavima.”

بَابُ السُّجُودِ عَلَى الثَّوْبِ فِي شِدَّةِ الْحَرِّ
وَقَالَ الْحَسَنُ كَانَ الْقَوْمُ يَسْجُدُونَ عَلَى الْعِمَامَةِ وَالْقُلُوسَةِ وَيَدَاهُ فِي كُمِهِ .

385. PRIČAO NAM JE Ebul-Velid Hišam b. Abdul-Melik, njemu Bišr b. Mufeddal, a njemu Galib Kattan prenoseći od Bekra b. Abdullaha, on od Enesa b. Malika, da je rekao:

“Klanjali smo s Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, pa bi pojedinci između nas stavljali pri velikoj vrućini okrajak svoje haljine na mjesto gdje bi činili sedždu.”²

٣٨٥. حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ هِشَامُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ قَالَ حَدَّثَنَا بَشِيرُ بْنُ الْمُفَضَّلِ قَالَ حَدَّثَنِي غَالِبُ الْقَطَّانُ عَنْ بَكْرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ كُنَّا نُصَلِّي مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فَيَضَعُ أَحَدُنَا طَرَفَ الثَّوْبِ مِنْ شِدَّةِ الْحَرِّ فِي مَكَانِ السُّجُودِ .

2 Hasan Basri u danima žege činio bi sedždu na svome tajlasanu, a zimi oblačio enbidžanijsku grubu odjeću i u njoj klanjao ne izvlačeći ruke iz rukava. Na jednom omotaju saruka činili su sedždu: Seid b. Musejjeb, Bekr b. Abdullah, Zuhri, Abdullah b. Ebu-Evfa i Abdur-Rahman b. Jezid. Bez potrebe ovako činiti sedždu, spada u pokudene čine.

Iz hadisa se zaključuje:

– dozvoljeno je u danima žege ili zime činiti sedždu na okrajku rukava ili skutu obućene haljine. Halifa Omer, radijallahu anhu, i poslije jednog džuma-namaza rekao je: “Ljudi, kada neko od vas osjeti prženje pijeska po čelu neka čini sedždu na prostrtom okrajku svoje haljine.” Ovo je stav najvećeg broja islamskih učenjaka. Šafija je smatrao da sedždu treba činiti samo na goloj zemlji oslanjajući se na riječi Alejhisselama upućene Rebahi: “Smjesti svoje čelo i nos na zemlju!”

KLANJANJE U SANDALAMA

386. PRIČAO NAM JE Adem b. Ebu-Ijas, njemu je pričao Šu'be, rekavši da ga je obavijestio Ebu-Mesleme Seid b. Jezid Ezdi, i kazao:

– Pitao sam Enesa b. Malika: “Da li je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao u svojim sandalama?”

– Da – odgovorio je.¹

KLANJANJE U OBUĆI (SLIČNOJ MESTVAMA)

387. PRIČAO NAM JE Adem, njemu Šu'be prenoseći od A'meša, koji je rekao da je čuo Ibrahima gdje priča prenoseći od Hemmama b. Harisa, da je kazao:

– Vidio sam Džerira b. Abdullaha gdje se pomokri, potom uze abdest, a svoju obuću (sličnu mestvama) samo potra (mokrom rukom) pa usta i klanja. Upitan kasnije (za to) odgovorio je: “Vidio sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je ovako isto radio.”

Ibrahim (Neha'i) kaže: “Ova (Džerirova) izjava se dopala (ljudima) jer je Džerir bio od posljednjih koji su primili islam.”²

بَابُ الصَّلَاةِ فِي النَّعَالِ

٣٨٦. حَدَّثَنَا آدَمُ بْنُ أَبِي إِيَاسٍ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ أَخْبَرَنَا أَبُو مَسْلَمَةَ سَعِيدُ بْنُ يَزِيدَ الْأَزْدِيُّ قَالَ سَأَلْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ أَكَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُصَلِّي فِي نَعْلَيْهِ قَالَ نَعَمْ .

بَابُ الصَّلَاةِ فِي الْخُفَّافِ

٣٨٧. حَدَّثَنَا آدَمُ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنِ الْأَعْمَشِ قَالَ سَمِعْتُ إِبْرَاهِيمَ يُحَدِّثُ عَنْ هَمَّامِ بْنِ الْحَارِثِ قَالَ رَأَيْتُ جَرِيرَ ابْنَ عَبْدِ اللَّهِ بَالَ ثُمَّ تَوَضَّأَ وَمَسَحَ عَلَى خُفَيْهِ ثُمَّ قَامَ فَصَلَّى فَسُئِلَ فَقَالَ رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ صَنَعَ مِثْلَ هَذَا قَالَ إِبْرَاهِيمُ فَكَانَ يُعْجِبُهُمْ لِأَنَّ جَرِيرًا كَانَ مِنْ آخِرِ مَنْ أَسْلَمَ .

¹ U čistoj obući može se klanjati. Raznolika su mišljenja o metodi punovažnog čišćenja obuće. Poneki pravници kažu da je obuća uprljana vlažnom nečistoćom čista kada se otare o zemlju (prašinu). Imami Malik i Ebu-Hanife usvajaju to mišljenje, ali ako se nagazi na suhu nečist treba trljanjem otkloniti nečist, dok vlažnu treba bezuvjetno oprati vodom.

Šafija smatra da se nečist, bila suha ili vlažna, ne može očistiti s papuča, obuće (slične mestvama) i drugog, ničim nego samo vodom.

Ebu-Davud u svojoj zbirci hadisa navodi da je Alejhisselam rekao: “Razlikujte se od Jevreja! Oni se ne mole u papučama, niti obući (sličnoj mestvama).”

I pored toga, Ajni kaže da je sa stanovišta razlikovanja od jevreja, mustehab klanjati u obući, ali nije sunnet jer namaz u sandalama (papučama) nije nešto što je samo po sebi cilj. (prim. rec.)

² Džerir je primio islam posljednje godine Alejhisselamova života, a to je poslije proklamovanog propisa o uzimanju abdesta vodom, iznesenog u poglavlju El-Maide. Izjava Džerira ukazuje da konkretni ajet nije derogirao činjenje mesha po obući i da ga je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, koristio i u zadnjim danima svoga života. Mesh po obući utvrđen je brojnim vjerodostojnim hadisima, a Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, vidio je da to čini 37 uglednih ashaba.

Iz hadisa se još zaključuje:

388. PRIČAO NAM JE Ishak b. Nasr, njemu Ebu-Usame prenoseći od A'meša, on od Muslima, ovaj od Mesruka, a on od Mugire b. Šu'be, koji kaže: "Polijevao sam Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, za abdest i on je samo potrao (mokrom rukom) svoju obuću (sličnu mestvama) pa klanjao."

NEOBAVLJANJE SEDŽDE PROPISNO

389. OBAVIJESTIO NAS JE Salt b. Muhammed, njega Mehdi prenoseći od Vasita, on od Ebu-Vaila, a ovaj od Huzejfe, kako je vidio jednog čovjeka koji nije pravilno obavljao ruku' i sedždu, pa pošto je isti završio svoj namaz, Huzejfe mu je rekao: "Ti nisi (pravilno) klanjao."

Ebu-Vail kaže:

– Mislim da je Huzejfe još rekao: "Ako bi ti (tako radeći) umro, umro bi kao onaj koji nije slijedio običaj i pravac Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem."³

٣٨٨. حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ نَصْرِ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ مُسْلِمٍ عَنْ مَسْرُوقٍ عَنِ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ قَالَ وَضَأْتُ النَّبِيَّ ﷺ فَمَسَحَ عَلَى خُفَّيْهِ وَصَلَّى .

بَابُ إِذَا لَمْ يُتِمَّ السُّجُودَ

٣٨٩. أَخْبَرَنَا الصَّلْتُ بْنُ مُحَمَّدٍ أَخْبَرَنَا مَهْدِيُّ عَنْ وَاصِلٍ عَنْ أَبِي وَائِلٍ عَنْ حُذَيْفَةَ رَأَى رَجُلًا لَا يُتِمُّ رُكُوعَهُ وَلَا سُجُودَهُ فَلَمَّا قَضَى صَلَاتَهُ قَالَ لَهُ حُذَيْفَةُ مَا صَلَّيْتَ قَالَ وَأَحْسِبُهُ قَالَ لَوْ مِتَّ مِتَّ عَلَى غَيْرِ سُنَّةِ مُحَمَّدٍ ﷺ .

- dozvoljeno je mokriti na otvorenom prostoru, samo treba stati za kakav zaklon i skloniti se od pogleda prolaznika;
- mesh po obući je dozvoljen čin. U takvoj obući se može klanjati ako je obuvena za abdest i ako na njoj nema nečisti;
- dozvoljeno je muškarcu da mokri u prisustvu muškaraca, ali je sunnet da se potraži kakav zaklon.

³ Sunnet je na ruku'u i sedždi potpuno se smjestiti i umiriti. To je stav Ebu-Hanife i Muhammeda, dok Šafija i Ebu-Jusuf to smatraju strogom dužnošću (farzom).

NA SEDŽDI TREBA OSLOBODITI PAZUHA, PODIĆI PODLAKTICE I UDALJITI IH OD TIJELA

390. Obavijestio nas je Jahja b. Bukejr, njemu Bekr b. Mudar prenoseći od Dža'fera b. Rebija, on od Ibni-Hurmuza, ovaj od Abdullaha b. Malika b. Buhajne:

“Kada bi Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao, rastavljao bi ruke od tijela da bi mu se ukazivala bjelina ispod pazuha.”

Lejs kaže: “Slično mi je pričao Dža'fer b. Rebi’.”¹

بَابُ يُبَدِّي ضَبْعَيْهِ وَيُجَافِي فِي السُّجُودِ

٣٩٠. أَخْبَرَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ حَدَّثَنَا بَكْرُ بْنُ مُضَرَ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ رَبِيعَةَ عَنْ ابْنِ هُرْمُزٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَالِكٍ ابْنِ بُحَيْنَةَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ إِذَا صَلَّى فَرَجَ بَيْنَ يَدَيْهِ حَتَّى يَبْدُوَ بَيَاضُ إِبْطَيْهِ وَقَالَ اللَّيْثُ حَدَّثَنِي جَعْفَرُ بْنُ رَبِيعَةَ نَحْوَهُ.

¹ Sunnet je da muškarac pri obavljanju sedžde što više udalji laktove od rebara, a žena da ih prilijepi uz rebra.

U Davudovoj zbirci hadisa navodi se sljedeći Ebu-Mes'udov, radijallahu anhu, opis Poslanikovog, sallallahu alejhi ve sellem, namaza: “... zatim je odmaknuo laktove tako da se sve na njemu smirilo.”

Ebu-Zerr, Ibni-Mes'ud, radijallahu anhu, Ibni-Sirin, Ibni-Omer, radijallahu anhuma, i Kajs b. Sa'd dozvoljavaju muškarcu oslanjanje na laktove. Ebu-Davud navodi kako su se ashabi pritužili Alejhisselamu da im je teško držati na sedždi izbočene – uzdignute laktove, a on im je rekao:

– Oslonite ih na koljena!

Ibni-Numejr prenosi od A'meša, a ovaj od Habiba kako je neki čovjek pitao Ibni-Omera, radijallahu anhuma:

– Mogu li se laktovima oslanjati na stegna, kada obavljam sedždu?

– Obavljaj sedždu onako kako ti je lakše – odgovorio je Ibni-Omer.

Šafija u djelu “El-Umm” navodi: “Muškarcu je sunnet da na sedždi izbaci laktove prema vani i drži ih što dalje od rebara, a stomak uzdigne iznad stegana; a ženi da to sve prisloni uz svoj trup.”

POGLAVLJA O OKRETANJU PREMA KIBLI (KABI)

VRIJEDNOST OKRETANJA PREMA KIBLI

“Klanjač će prste (vrhove) nogu okretati prema Kabi.” To prenosi Ebu-Humejd od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.

391. PRIČAO NAM JE Amr b. Abbas, njemu Ibni-Mehdi, ovome Mensur b. Sa'd prenoseći od Mejmina b. Sijaha, on od Enesa b. Malika, koji je rekao da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izjavio:

“Ko obavlja naš namaz, okreće se našoj kibli i jede od onog što mi koljemo, to je musliman koji uživa zaštitu Allaha i Allahovog Poslanika, pa ne kršite ovu Allahovu zaštitu.”²

392. PRIČAO NAM JE Nu'ajm, njemu Ibni-Mubarek prenoseći od Humejda Tavila, on od Enesa b. Malika, koji je rekao da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izjavio:

“Naređeno mi je da se borim protiv idolopoklonika sve dok ne očituju da je samo jedan Allah i kada budu to izjavili, obavljali naš namaz, okretali se prema našoj kibli i klali žrtvu onako kao što

أَبْوَابُ اسْتِقْبَالِ الْقِبْلَةِ

بَابُ فَضْلِ اسْتِقْبَالِ الْقِبْلَةِ

يَسْتَقْبِلُ بِأَطْرَافِ رِجْلَيْهِ قَالَ أَبُو حُمَيْدٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ .

٣٩١. حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عَبَّاسٍ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ الْمُهْدِيِّ قَالَ حَدَّثَنَا مَنْصُورُ بْنُ سَعْدٍ عَنْ مَيْمُونِ بْنِ سِيَّاهٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَنْ صَلَّى صَلَاتَنَا وَاسْتَقْبَلَ قِبْلَتَنَا وَأَكَلَ ذَبِيحَتَنَا فَذَلِكَ الْمُسْلِمُ الَّذِي لَهُ ذِمَّةُ اللَّهِ وَذِمَّةُ رَسُولِهِ فَلَا تُخْفَرُوا اللَّهَ فِي ذِمَّتِهِ .

٣٩٢. حَدَّثَنَا نُعَيْمٌ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ الْمُبَارَكِ عَنْ حُمَيْدِ الطَّوِيلِ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أُمِرْتُ أَنْ أَقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَقُولُوا لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ فَإِذَا قَالُوهَا وَصَلُّوا صَلَاتَنَا وَاسْتَقْبَلُوا

² U namazu se licem i cijelim tijelom okreće prema kibli (Ka'bi). To je obligatna dužnost (farz), a dodatna vrlina da se, ako se može, okrenu i ostali sporedniji dijelovi tijela kao vrhovi nožnih prsta, pa makar to bilo i na sjedenju.

Abdullah b. Omer, radijallahu anhum, prenosi hadis da je sunnet sjediti u namazu na lijevoj nozi, a prste desne noge podviti da im vrhovi budu makar djelomično okrenuti prema Ka'bi.

Iz hadisa se još može zaključiti:

– sud o ljudima donosi se prema njihovim djelima i vanjskim manifestacijama. Ko vrši propise islama taj je musliman;

– okretanje prema kibli spada u namaske farzove, i ko ga hotimično zanemari, namaz mu je bezvrijedan. Okretanje prema Ka'bi je uvjet za valjanost namaza, izuzimajući slučaj opasnosti od neprijatelja ili druge objektivne smetnje;

– stanovnici Mekke trebaju se okretati pravo prema zgradi Ka'be, a stanovnici drugih krajeva prema strani na kojoj se Ka'ba nalazi;

– među znakove pripadnosti islama spada i jedenje mesa stoke zaklane po propisima islama.

mi koljemo, onda je, s tim njihovim postupkom, njihova krv i imovina za nas neprikosnovena – osim kada to pravda zahtijeva – a konačni njihov obračun pripada Allahu.”

393. Ibnu-Ebi-Merjem kaže da ga je obavijestio Jahja b. Ejjub, rekavši da mu je pričao Humejd, ovome Enes prenoseći od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem; a Ali b. Abdullah kaže da mu je pričao Halid b. Haris, njemu Humejd, rekavši da je Mejmun b. Sijah pitao Enesa b. Malika i rekao: – Ebu-Hamza, šta krv roba (čovjeka) i njegovu imovinu čini neprikosnovenim? – Onaj ko očituje da nema Boga osim Jedinog Allaha, okreće se našoj kibli, klanja kako klanjamo, i jede ono što mi koljemo, smatra se muslimanom i ima sva prava i dužnosti kao svaki musliman – odgovori (Enes).¹

PRAVAC OKRETANJA U NAMAZU ZA MEDINELIJE, STANOVNIKE ŠAMA, ISTOKA (I ZAPADA)²

Pravac okretanja u namazu nije na istok ni na zapad,³ jer je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Ne okrećite se prema kibli pri vršenju velike nužde ili samom mokrenju, nego se okrećite prema istoku ili zapadu!”

قَبَلَتْنَا وَذَبَحُوا ذَبِيحَتَنَا فَقَدْ حُرِّمَتْ عَلَيْنَا دِمَاؤُهُمْ وَأَمْوَالُهُمْ إِلَّا بِحَقِّهَا وَحِسَابُهُمْ عَلَى اللَّهِ .

٣٩٣. قَالَ ابْنُ أَبِي مَرْيَمَ أَخْبَرَنَا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ حَدَّثَنَا حُمَيْدٌ حَدَّثَنَا أَنَسٌ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ وَقَالَ عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ الْحَارِثِ قَالَ حَدَّثَنَا حُمَيْدٌ قَالَ سَأَلَ مَيْمُونُ بْنُ سِيَّاهٍ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ قَالَ يَا أَبَا حُمْزَةَ مَا يُحْرَمُ دَمُ الْعَبْدِ وَمَالُهُ فَقَالَ مَنْ شَهِدَ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاسْتَقْبَلَ قَبْلَتَنَا وَصَلَّى صَلَاتَنَا وَآكَلَ ذَبِيحَتَنَا فَهُوَ الْمُسْلِمُ لَهُ مَا لِلْمُسْلِمِ وَعَلَيْهِ مَا عَلَى الْمُسْلِمِ .

بَابُ قِبْلَةِ أَهْلِ الْمَدِينَةِ وَأَهْلِ الشَّامِ وَالْمَشْرِقِ

لَيْسَ فِي الْمَشْرِقِ وَلَا فِي الْمَغْرِبِ قِبْلَةٌ لِقَوْلِ النَّبِيِّ ﷺ لَا تَسْتَقْبِلُوا الْقِبْلَةَ بِغَائِطٍ أَوْ بَوْلٍ وَلَكِنْ شَرُّقُوا أَوْ غَرِّبُوا .

¹ Gornji hadis u drugim hadiskim zbirkama iznesen je u nešto izmijenjenoj varijanti. U nekim se garantuje sigurnost svakom ko javno očituje vjeru u Allaha, dželle šanuhu, i Njegova poslanika Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, u drugim, ko pored toga vrši još obligatne namaze, a u nekim ko daje još i zekat. Sve te varijante ukazuju na postepenost objavljivanja tih dužnosti. Svaka varijanta hadisa nastala je prema potrebama i uvjetima tadašnjeg društva.

² Buhari je spomenuvši istok mislio i na zapad, a to je – po mišljenju Ajnija – uradio zato što je većina islamskih zemalja na istoku. (prim. rec.)

³ Ajni smatra da se ovo odnosi na Medinu i sva ona mjesta kojima je Kaba u istom pravcu kao i Medina. (prim. rec.)

394. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah, njemu Sufjan, a njemu Zuhri prenoseći od Ataa b. Jezida, a on od Ebu-Ejjuba Ensarije, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

“Kada odete obavljati nuždu, ne okrećite se licem niti leđima prema kibli, nego se okrećite prema istoku ili prema zapadu!”

Ebu-Ejjub (Ensari) kaže:

– Došli smo (jednom) u Siriju i tamo našli nužnike izgrađene (licem) prema Kabi i mi se okretasmo na drugu stranu (u njima), moleći Uzvišenog Allaha za oprost (sebi i onim koji su ih tako postavili).”

Prenosi se od Ez-Zuhrija, on od Ataa, da je kazao:

“Isto tako sam i ja čuo od Ebu-Ejjuba, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.”⁴

O RIJEČIMA UZVIŠENOG ALLAHA:

“A UZMITE MJESTO NA KOJEM JE STAJAO IBRAHIM KAO TEREN ZA OBAVLJANJE NAMAZA!”

395. PRIČAO NAM JE Humejdi, njemu Sufjan, a ovome Amr b. Dinar, rekavši:

– Pitali smo Ibni-Omera za čovjeka koji je obavio obilazak oko Ka'be radi umre i nije obavio sa'j (trčanje) između Saffe i Merve, da li on smije imati intimni odnos sa svojom suprugom?

– Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, došao je (u Mekku) – odgovori on – obišao Ka'bu sedam puta, klanjao iza mjesta (na kojem je stajao Ibrahim – Mekkami-Ibrahim) dva rekata i obavio sa'j između Saffe i Merve, a vi u Allahovom Poslaniku imate dobar uzor.

٣٩٤. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانٌ قَالَ حَدَّثَنَا الزُّهْرِيُّ عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَزِيدَ اللَّيْثِيِّ عَنْ أَبِي أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيِّ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ إِذَا أَتَيْتُمُ الْغَائِطَ فَلَا تَسْتَقْبِلُوا الْقِبْلَةَ وَلَا تَسْتَدْبِرُوهَا وَلَكِنْ شَرِّقُوا أَوْ غَرِّبُوا قَالَ أَبُو أَيُّوبَ فَقَدِمْنَا الشَّامَ فَوَجَدْنَا مَرَاحِضَ بُنِيَتْ قَبْلَ الْقِبْلَةِ فَتَنَحَّرَفُ وَنَسْتَغْفِرُ اللَّهَ تَعَالَى وَعَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ عَطَاءٍ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا أَيُّوبَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ مِثْلَهُ .

بَابُ قَوْلِ اللَّهِ تَعَالَى

(وَاتَّخِذُوا مِنْ مَّقَامِ إِبْرَاهِيمَ مُصَلًّى)

٣٩٥. حَدَّثَنَا الْحُمَيْدِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانٌ قَالَ حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ دِينَارٍ قَالَ سَأَلْنَا ابْنَ عُمَرَ عَنْ رَجُلٍ طَافَ بِالْبَيْتِ الْعُمْرَةَ وَلَمْ يَطْفُ بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ أَيَّامَ امْرَأَتِهِ فَقَالَ قَدِمَ النَّبِيُّ ﷺ فَطَافَ بِالْبَيْتِ سَبْعًا وَصَلَّى خَلْفَ الْمَقَامِ رَكْعَتَيْنِ وَطَافَ بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ وَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ .

⁴ Po mišljenju Malika i Šafije, obavljanje bilo male ili velike nužde na otvorenom prostoru, okrenutog lica prema Ka'bi, spada u najstrožije zabrane (haram).

396. Pitali smo i Džabira b. Abdullaha, pa nam je odgovorio:

“Neka joj se on ni u kom slučaju ne primiče dok ne obavi sa‘j između Saffe i Merve!”¹

397. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Jahja prenoseći od Sejfa, tj. Ibu-Sulejmana, rekavši da je čuo Mudžahida da je izjavio:

– Došlo se Abdullahu b. Omeru i reklo: “Ovo je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, unišao u Ka‘bu?”

– Okrenuo sam se, kaže Ibni-Omer, a Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, već je bio izašao. Bilala sam našao među dovracima, pa sam ga upitao:

“Da li je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao u Ka‘bi?”

– Da, dva rekata, između ona dva stuba na lijevoj strani Ka‘be kada ulaziš – odgovorio je Bilal. Potom je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, izašao i klanjao dva rekata pred Ka‘bom (iza mjesta na kojem je stajao Ibrahim).²

٣٩٦. وَسَأَلَنَا جَابِرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ فَقَالَ لَا يَقْرَبُهَا حَتَّى يَطُوفَ بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ .

٣٩٧. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ سَيْفٍ يَعْنِي ابْنَ سُلَيْمَانَ قَالَ سَمِعْتُ مُجَاهِدًا قَالَ أَتَى ابْنُ عُمَرَ فَقِيلَ لَهُ هَذَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ دَخَلَ الْكَعْبَةَ فَقَالَ ابْنُ عُمَرَ فَأَقْبَلْتُ وَالنَّبِيُّ ﷺ قَدْ خَرَجَ وَأَجِدُ بِلَالًا قَائِمًا بَيْنَ الْبَابَيْنِ فَسَأَلْتُ بِلَالًا فَقُلْتُ أَصَلَّى النَّبِيُّ ﷺ فِي الْكَعْبَةِ قَالَ نَعَمْ رَكَعَتَيْنِ بَيْنَ السَّارِيَتَيْنِ اللَّتَيْنِ عَلَى يَسَارِهِ إِذَا دَخَلْتَ ثُمَّ خَرَجَ فَصَلَّى فِي وَجْهِ الْكَعْبَةِ رَكَعَتَيْنِ .

1 Podijeljena su mišljenja učenjaka o mjestu na kojem je stajao Ibrahim, alejhi selam, (Mekkami–Ibrahim). Jedni smatraju da je to cijeli Harem Ka‘be, a drugi da je to kamen na kome je stajao Ibrahim, alejhi selam, a koji mu je dala Ismailova, alejhi selam, supruga da na njega stane kada je prala glavu pejgamberu.

Preneseno je da je Omer, radijallahu anhu, na Oprosnom hadžu (Hadždžetul-veda‘u) pitao Alejhisselama:

– Je li ovo mjesto na kojem je stajao naš otac Ibrahim?

– Da – rekao je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem

Na Omerov upit da bi se moglo uzeti kao mjesto za namaz, objavljen je i ajet naveden u gornjem naslovu. Trčanje između Safe i Merve je vadžib prilikom obavljanja umre. Obilaženje oko Ka‘be i trčanje između Safe i Merve vrši se u turnusu od po sedam ophodnji.

Preporučljivo je, a po mišljenju nekih pravnika i dužnost hodočasnika, da klanjanje dva rekata, iza Mekkami-Ibrahima; po nekima je to sunnet, a po nekima vadžib. Neki, opet, kažu da je njihov tretman kao tretman tavafa poslije kojeg se klanjaju ova dva rekata. Ako se radi o tavafu koji je sunnet, i ta dva rekata su sunnet, a ako je tavaf vadžib i ta dva rakata su vadžib.

2 Dozvoljeno je hodočasniku unići u Ka‘bu. U “Mugniju” se navodi da je to i poželjno (mustehab), ali samo bosonog. Po ulasku mustehab (poželjno) je klanjati dva rekata nafile.

Usame, radijallahu anhu, smatra da je Alejhisselam u Ka‘bi proučio samo dovu. Ibni-Abbas kaže da su obadvije verzije ispravne pretpostavljajući da je Alejhisselam ulazio dva puta u Ka‘bu: jednom kada je klanjao i učio dovu, a drugi put kada je učinio samo dovu.

Neki pravnici za Usamu, radijallahu anhu, ističu da on nije mogao vidjeti čin Alejhisselamova obreda u Ka‘bi kroz zatvorena vrata, nego samo po njihovom otvaranju kada je već učio dovu.

Na osnovu gornjeg slučaja najbolje je nafilu klanjati od dva rekata, bilo noću bilo danju. To je stav Šafije, Malika i Ahmeda, dok Ebu-Jusuf i Muhammed smatraju da je bolje nafilu klanjati od dva rekata, ali samo u noći. Ebu-Hanife smatra da je kod ovih namaza najbolje selam predavati poslije svakog četvrtog

398. PRIČAO NAM JE Ishak b. Nasr, njemu Abdur-Rezak, njega obavijestio Ibni-Džurejdž prenoseći od Ataa, a on od Ibni-Abbasa da je kazao:

– Kada je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, unišao u Ka'bu, činio je dovu duž svake njene strane, a klanjao nije dok nije iz nje izašao. Pošto je izašao, klanjao je dva rekata naspram same Ka'be i rekao: "Ovo je pravac okretanja u namazu."³

OKRETANJE KLANJAČA PREMA KABI GDJE GOD ON BIO

Ebu-Hurejra kaže da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

"Okreni se prema Ka'bi i izgovori tekbir!"

399. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Redža i kazao da mu je prenio Israil od Ebu-Ishaka, on od Berraa b. Aziba, radijallahu anhum, koji je rekao:

– Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao je okrećući se prema Bejtul-makdisu u Jerusalemu šesnaest ili sedamnaest mjeseci, a volio se okretati prema Ka'bi, pa je Uzvišeni Allah objavio: "... Vidimo da svoje lice stalno okrećeš prema nebu, okreći ga prema Ka'bi..." i on se okrenuo prema Ka'bi.

Nerazboriti ljudi, a to su Jevreji govorili su: "Šta je muslimane potaknulo da odustanu od dotadašnjeg njihovog pravca okretanja u namazu?" Reci: "Allahov je istok i zapad i on upućuje na Pravi put koga hoće."

S Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao je jedan čovjek koji je po obavljenom

٣٩٨. حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ نَصْرِ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ أَخْبَرَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ عَنْ عَطَاءٍ قَالَ سَمِعْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ قَالَ لَمَّا دَخَلَ النَّبِيُّ ﷺ الْبَيْتَ دَعَا فِي نَوَاحِيهِ كُلِّهَا وَلَمْ يُصَلِّ حَتَّى خَرَجَ مِنْهُ فَلَمَّا خَرَجَ رَكَعَ رَكَعَتَيْنِ فِي قُبْلِ الْكَعْبَةِ وَقَالَ هَذِهِ الْقِبْلَةُ .

بَابُ التَّوَجُّهِ نَحْوَ الْقِبْلَةِ حَيْثُ كَانَ

وَقَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ اسْتَقْبِلِ الْقِبْلَةَ وَكَبِّرْ .

٣٩٩. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ رَجَاءٍ قَالَ حَدَّثَنَا إِسْرَائِيلُ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ صَلَّى نَحْوَ بَيْتِ الْمَقْدِسِ سِتَّةَ عَشَرَ أَوْ سَبْعَةَ عَشَرَ شَهْرًا وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُحِبُّ أَنْ يُوجَّهَ إِلَى الْكَعْبَةِ فَأَنْزَلَ اللَّهُ (قَدْ نَرَى تَقَلُّبَ وَجْهِكَ فِي السَّمَاءِ) فَتَوَجَّاهُ نَحْوَ الْكَعْبَةِ وَقَالَ السُّفَهَاءُ مِنَ النَّاسِ وَهُمْ الْيَهُودُ (مَا وَلَاهُمْ عَنْ قِبْلَتِهِمُ الَّتِي كَانُوا عَلَيْهَا قُلْ لِلَّهِ الْمَشْرِقُ وَالْمَغْرِبُ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ) فَصَلَّى مَعَ النَّبِيِّ ﷺ رَجُلٌ ثُمَّ

rekata i noću i danju. On svoje mišljenje temelji na izjavi Ibni-Abbasa, radijallahu anhum, koji je vidio Alejhisselama da je tako klanjao u sobi supruge Mejmune, radijallahu anha.

Namaz u Ka'bi, bio obligatan ili fakultativan, dozvoljeno je obaviti i punovažan je po mišljenju Ebu-Hanife i Šafije. Imam Malik usvaja gornji stav za nafila, a farz-namaz i dva rekata poslije tavafa hodočasnik treba obnoviti dok još traje njegovo vrijeme.

Namaz obavljen na krovu Ka'be treba, po mišljenju Ešheba, ponoviti u svakom slučaju.

³ Ka'ba je nepromjenjivi pravac i cilj kojem se muslimani okreću u namazu. Ko je vidi, treba u namazu biti okrenut tačno prema zgradi Ka'be, a ko je ne vidi okreće se prema strani gdje se ona nalazi.

namazu izašao i naišao pokraj jedne grupe ensarija, koji su bili u ikindijskom namazu još okrenuti prema Bejtul-makdisu u Jerusalemu. On im je rekao, a i zaklinje se da je maloprije klanjao zajedno s Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, i da se Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, okrenuo u samom namazu prema Ka'bi, a za njim i narod, i tako su se svi okrenuli prema Ka'bi.¹

400. PRIČAO NAM JE Muslim b. Ibrahim, njemu kazao Hišam b. Ebu-Abdullah, rekavši da mu je prenio Jahja b. Ebu-Kesir od Muhammeda b. Abdur-Rahmana, a on od Džabira b. Abdullaha, da je rekao:

– Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjaše (nafile) na svojoj devi onako kako bi se ona okretala, a kada bi htio klanjati obligatni namaz (farz), sišao bi s nje i okrenuo se prema Ka'bi.²

401. PRIČAO NAM JE Usman i kazao da mu je prenio Džerir od Mensura, ovaj od Ibrahima, a on od Alkame da je rekao kako je Abdullah izjavio:

– Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao je (u gornjem slučaju podne ili ikindiju) – a Ibrahim Erdi je rekao: “Ne znam da li je klanjao više ili manje – i pošto je” (kaže prenosilac), “predao selam, neko je rekao: ‘Allahov Poslaniče, je li se nešto novo pojavilo u vezi s namazom?’”

– A šta bi to bilo? – upitao je on.

– Klanjao si tako i tako – rekli su prisutni.

خَرَجَ بَعْدَ مَا صَلَّى فَمَرَّ عَلَى قَوْمٍ مِنَ الْأَنْصَارِ فِي صَلَاةِ الْعَصْرِ نَحْوَ بَيْتِ الْمَقْدِسِ فَقَالَ هُوَ يَشْهَدُ أَنَّهُ صَلَّى مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَأَنَّهُ تَوَجَّهَ نَحْوَ الْكَعْبَةِ فَتَحَرَّفَ الْقَوْمُ حَتَّى تَوَجَّهُوا نَحْوَ الْكَعْبَةِ .

٤٠٠ . حَدَّثَنَا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي كَثِيرٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُصَلِّي عَلَى رَاحِلَتِهِ حَيْثُ تَوَجَّهَتْ فَإِذَا أَرَادَ الْفَرِيضَةَ نَزَلَ فَاسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ .

٤٠١ . حَدَّثَنَا عُثْمَانُ قَالَ حَدَّثَنَا جَرِيرٌ عَنْ مَنْصُورٍ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنْ عَلْقَمَةَ قَالَ قَالَ عَبْدُ اللَّهِ صَلَّى النَّبِيُّ ﷺ قَالَ إِبْرَاهِيمُ لَا أَذْرِي زَادَ أَوْ نَقَصَ فَلَمَّا سَلَّمَ قِيلَ لَهُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَحَدَثَ فِي الصَّلَاةِ شَيْءٌ قَالَ وَمَا ذَاكَ قَالُوا صَلَّيْتَ كَذَا وَكَذَا فَفَتَى رَجُلَيْهِ وَاسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ وَسَجَدَ سَجْدَتَيْنِ ثُمَّ سَلَّمَ فَلَمَّا أَقْبَلَ عَلَيْنَا بِوَجْهِهِ قَالَ إِنَّهُ لَوْ حَدَّثَ فِي

¹ Derogacija u šerijatskom pravu je moguća. Biti okrenut u namazu prema Ka'bi obligatna je dužnost (vadžib). Punovažan je namaz osobe koja u toku namaza sazna stranu Ka'be i prema njoj se okrene.

² Obaviti namaz mimo Ka'be dozvoljava se uz opravdan razlog. U slučaju kiše ili blatnjava terena, namaz se može klanjati na jahalici okrenuvši je prema Ka'bi. Ukoliko se jahalica ne može okrenuti, okrenut će se jahač koliko je moguće i sjedeći mimikom (išaretom) klanjati. Ovako postupa i osoba koja se boji da neće moći više uzjahati jahalicu, da će je napasti razbojnik ili zvjerka. U *Muhitu* se ističe da su to opravdani razlozi samo na području van naselja.

Imami Ahmed i Ebu-Sevr preporučuju da se makar početni tekbir nafile izgovori prema Ka'bi, a potom se jahač može okretati kuda se okrene jahalica.

Tada je presavio svoje noge, okrenuo se prema Ka'bi, učinio još dvije sedžde i predao selam. Kada se licem prema nama okrenuo, rekao je:

– Da se u namazu nešto izmijenilo, ja bih vas o tome sigurno obavijestio. Međutim, ja sam čovjek kao i vi, zaboravljam kao što vi zaboravljate, pa kada budem što zaboravio, vi me na to podsjetite, a kada neko od vas posumnja u ispravnost obavljenog namaza, neka uzme ono što je sigurno, zatim neka to dopuni, potom preda selam i zatim učini dvije sedžde.³

الصَّلَاةُ شَيْءٌ لَنَبَاتُكُمْ بِهِ وَلَكِنْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ
أَنْسَى كَمَا تَنْسَوْنَ فَإِذَا نَسِيتُ فَذَكِّرُونِي وَإِذَا شَكَّ
أَحَدُكُمْ فِي صَلَاتِهِ فَلْيَتَحَرَّ الصَّوَابَ فَلْيَتِمَّ عَلَيْهِ
ثُمَّ لِيُسَلِّمْ ثُمَّ يَسْجُدْ سَجْدَتَيْنِ .

3 Moguća je zaboravnost vjerovjesnikâ u vjerskim obredima i ovozemnim poslovima, a nemoguća je u dostavljanju Objave ljudima.

Riječ običnog govora izrečena u namazu kvari namaz.

Dozvoljen govor u namazu razvrstan je u *Mugniju* u sljedećih pet grupa:

I – govor osobe koja još ne zna šta je sve dozvoljeno činiti u namazu. Kadi Ijad primjećuje da je moguće da takav namaz nije pokvaren, ali mu je nepoznat takav stav ranijih islamskih učenjaka;

II – govor osobe koja zaboravi da je u namazu. To je stav Malika i Šafi'ja, dok Ibrahim Neha'i, Katade, Hammad i pravnici racionalističke škole (ashabur-re'j) smatraju da je namaz pokvaren;

III – Prinudna pojava glasa kao zijevanje, uzdisanje, jecanje, kraći plač pa i riječ osobe koja se trenutno u toku namaza zanese u san. Ahmed b. Hanbel se ustegnuo odgovoriti o ovom posljednjem;

IV – govor iz stvarne nužde i potrebe da bi spasio nečiji život kao upozorenje na ujed zmije, pad djeteta ili slijepca u provaliju. Pravnici hanfijske škole i neki učenjaci šafijskog pravca smatraju da takve riječi kvare namaz;

V – govor, misleći da je namaz završio. Racionalisti (ashabur-re'j) smatraju da bilo kakav govor u namazu osim *tekbira*, *tehlila*, *tesbiha* i Kur'ana nije dozvoljen.

Sehvi-sedžda se sastoji od dvije namaske sedžde i čini se iza obavljenog selama, po stavu učenjaka hanefijske škole.

Imam Ahmed smatra da se svaka sehvi-sedžda obavlja prije selama, izuzimajući osobu koja se poslije obavljenog selama sjeti nekog propusta u namazu, ili imama koji nije potpuno siguran, pa postupi po svome preovladavajućem mišljenju.

Ko sumnja u broj obavljenih rekata, treba eventualno izostavljene rekate odmah nadoknaditi na osnovu svog preovladavajućeg mišljenja. Jedna sehvi-sedžda vrijedi za niz propusta u jednom namazu. Alejhisselam je u gornjem slučaju klanjao pet rekata podne-namaza i predavši selam razgovarao s prisutnim, a potom klanjao još jedan rekat i na koncu za sve to učinio jednu sehvi-sedždu.

O PRAVCU OKRETANJA U NAMAZU I O MIŠLJENJU DA NE TREBA OBNAVLJATI NAMAZ ONAJ KOJI SE GREŠKOM OKRENUO I KLANJAO U NEKOM DRUGOM PRAVCU

Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, predao je selam na dva rekata podne-namaza, okrenuo se licem prema svijetu, a potom nastavio klanjati preostali dio (namaza).¹

402. PRIČAO NAM JE Amr b. Avn i kazao da mu je prenio Hušejm od Humejda, a ovaj od Enesa b. Malika, da je Omer b. El-Hattab izjavio:

– Podudario sam se s odlukom svoga Gospodara u tri slučaja. Rekao sam: “Allahov Poslaniče, kad bismo uzeli Mekkami-Ibrahima kao mjesto za namaz, i objavljeno je: ‘... Uzmite Mekkami-Ibrahim kao prostor za namaz...!’”;

O propisu pokrivanja (žena), rekao sam: “Allahov Poslaniče, kad bi naredio svojim ženama da se pokrivaju, jer s njima razgovara i čestiti i prestupnik”, pa je objavljen propis o pokrivanju žena, i Vjerovjesnikove, sallallahu alejhi ve sellem, supruge su se udružile u ljubomori na njega, pa sam im rekao: “Možda će mu njegov Gospodar, ako vam da razvod braka, dati u zamjenu bolje supruge od vas”, pa je i ovaj propis objavljen.²

Ebu-Abdullah:

بَابُ مَا جَاءَ فِي الْقِبْلَةِ وَمَنْ لَمْ يَزِ الْإِعَادَةَ عَلَى مَنْ سَهَا فَصَلَّى إِلَى غَيْرِ الْقِبْلَةِ

وَقَدْ سَلَّمَ النَّبِيُّ ﷺ فِي رَكْعَتَيْ الظُّهْرِ وَأَقْبَلَ عَلَى النَّاسِ بِوَجْهِهِ ثُمَّ أَتَمَّ مَا بَقِيَ .

٤٠٢ . حَدَّثَنَا عُمَرُو بْنُ عَوْنٍ قَالَ حَدَّثَنَا هُشَيْمٌ عَنْ حُمَيْدٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ قَالَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ وَافَقْتُ رَبِّي فِي ثَلَاثٍ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ لَوْ اتَّخَذْنَا مِنْ مَقَامِ إِبْرَاهِيمَ مُصَلًّى فَتَرَلْتُ (وَاتَّخَذُوا مِنْ مَقَامِ إِبْرَاهِيمَ مُصَلًّى) وَآيَةُ الْحِجَابِ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ لَوْ أَمَرْتَ نِسَاءَكَ أَنْ يَحْتَجِبْنَ فَإِنَّهُ يُكَلِّمُهُنَّ الْبَرُّ وَالْفَاجِرُ فَتَرَلْتُ آيَةَ الْحِجَابِ وَاجْتَمَعَ نِسَاءُ النَّبِيِّ ﷺ فِي الْغَيْرَةِ عَلَيْهِ فَقُلْتُ لَهُنَّ (عَسَى رَبُّهُ إِنْ طَلَّقُكَ أَنْ يُبَدِّلَهُ أَزْوَاجًا خَيْرًا مِنْكَ) فَتَرَلْتُ هَذِهِ الْآيَةَ

¹ Onaj ko iz zaborava klanja mimo pravca Ka'be, neće ponoviti namaz. To je stav Ibrahima Neha'ija, Šafija, Ataa, Seida b. Musejbeba, Hammada, Sufjana Sevrija, Ebu-Hanife i Buharije.

Tirmizi i Ibni-Madže u svojim hadiskim zbirkama navode da su ashabi jednog oblačnog dana bili s Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, u nekom vojnom pohodu i nisu mogli tačno odrediti stranu Ka'be, nego su klanjali po svom nahodenju. Kada se razvedrilo, saznali su da su klanjali mimo Ka'be. To su izložili Alejhisselamu, a Uzvišeni Allah objavi ajet: “... Kuda se god budete okretali, tamo je i Allahovo lice...”

² Poslanik Ibrahim pohvaljen je u Kur'anu na mnogo mjesta, nazvan je prvim muslimanom i graditeljem Bejtul-harama, na osnovu čega je Omer, radijallahu anhu, i dao gornji prijedlog.

U početku islama odijevanje žene je ostalo onako kako je bilo u džahilijetu. Alejhisselam je znao da u vezi s tim treba učiniti izvjesne izmjene, ali je čekao Objavu. Propisi o pokrivanju draži žene objavljeni su treće, četvrte ili pete godine po Hidžri, po Alejhisselamovu vjenčanju sa Zejnebom, kćerkom Džahšovom, radijallahu anha.

PRIČAO NAM JE Ibnu-Ebi-Merjem da ga je izvijestio Jahja b. Ejjub, rekavši da mu je ispričao Humejd i kazao:

“Taj isti hadis čuo sam i ja od Enesa.”

403. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf i kazao da ga je obavijestio Malik b. Enes prenoseći od Abdullaha b. Dinara, a ovaj od Abdullaha b. Omera, da je rekao:

– Dok je svijet u naselju Kuba bio još u sabah-namazu, došao im je nahodnik i rekao: “Sinoć je Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, spuštена objava iz Kur’ana kojom mu je naređeno da se okrene prema Ka’bi, pa su se ashabi prema njoj i okrenuli, a bili su svojim licima okrenuti prema Šamu, pa su se samo okrenuli prema Ka’bi.”

404. PRIČAO NAM JE Musedded i kazao da mu je prenio Jahja od Šu’be, ovaj od Hakema, on od Ibrahima, ovaj od Alkame, a on od Abdullaha, da je rekao:

– Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao je pet rekata podne-namaza.

– Je li se što povećalo u namazu? – upitali su (prisutni).

– Zašto? – upitao je on.

– Klanjao si pet rekata! – rekoše oni.

Poslije on predvostruči noge (sjede) i obavi dvije sedžde.³

قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ وَ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي مَرْيَمَ قَالَ أَخْبَرَنَا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ قَالَ حَدَّثَنِي حُمَيْدٌ قَالَ سَمِعْتُ أَنَسًا يَهْدَا .

٤٠٣ . حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ بَيْنَا النَّاسُ بِقُبَاءٍ فِي صَلَاةِ الصُّبْحِ إِذْ جَاءَهُمْ آتٍ فَقَالَ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَدْ أُنْزِلَ عَلَيْهِ اللَّيْلَةَ قُرْآنٌ وَقَدْ أُمِرَ أَنْ يَسْتَقْبِلَ الْكَعْبَةَ فَاسْتَقْبَلُوهَا وَكَانَتْ وُجُوهُهُمْ إِلَى الشَّامِ فَاسْتَدَارُوا إِلَى الْكَعْبَةِ .

٤٠٤ . حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ شُعْبَةَ عَنْ الْحَكَمِ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنْ عَلْقَمَةَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ صَلَّى النَّبِيُّ ﷺ الظُّهْرَ خَمْسًا فَقَالُوا أَزِيدَ فِي الصَّلَاةِ قَالَ وَمَا ذَاكَ قَالُوا صَلَّيْتَ خَمْسًا فَثَنَى رِجْلَيْهِ وَسَجَدَ سَجْدَتَيْنِ .

³ Iz navedenih hadisa može se zaključiti:

- naredbe upućene Alejhisselamu obavezne su i za muslimane ukoliko nije specifično naglašeno da se to isključivo odnosi na Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem;
- Poslanikova, sallallahu alejhi ve sellem, djela obavezni smo i mi činiti onda kada postoji dokaz o obaveznosti tih djela, inače su ona sunnet ili mustehab u ovisnosti o situaciji i indicijama;
- prisutnim je dozvoljeno upozoriti na propust osobu koja pored njih klanja;
- propust učinjen u namazu iz neznanja, tretira se kao propust iz zaborava.

BRISANJE PLJUVAČKE RUKOM U DŽAMIJI

405. PRIČAO NAM JE Kutejbe, njemu Isma'il b. Dža'fer prenoseći od Humejda, a on od Enesa b. Malika, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, vidio hrakotinu (na zidu džamije) prema Ka'bi. Koliko mu je bilo teško vidjelo se i na njegovom licu, pa je ustao i otrao ga lično, svojom rukom, a zatim rekao:

“Svaki od vas kada bude stao da klanja, on čini povjerljiv iskreni razgovor sa svojim Gospodarom” (ili je kazao: njegov Gospodar je između njega i Ka'be), “pa neka niko od vas ni u kom slučaju ne pljuje prema Kabi, nego na svoju lijevu stranu ili pod svoje noge.” Potom je uzeo kraj svoga ogrtača, pljunuo u njega i navukao jedan njegov dio na drugi i rekao: “Ili da ovako uradi.”¹

406. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njega obavijestio Malik prenoseći od Nafija, on od Abdullaha b. Omera, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, vidio pljuvačku na zidu džamije prema Ka'bi, pa ju je izbrisao, a potom se okrenuo svijetu i rekao:

“Kada neko od vas bude klanjao, neka ne pljuje ispred sebe, jer je Allah ispred njega čim je stupio u namaz.”

407. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njega obavijestio Malik prenoseći od Hišama b. Urve, on od svoga oca, a ovaj od Aiše, majke pravovjernika, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, vidio na zidu džamije prema Ka'bi slinu ili pljuvačku ili hrakotinu, odnosno nešto kao hrakotinu, pa je to otrao.

بَابُ حَكِّ الْبُزَاقِ بِالْيَدِ مِنَ الْمَسْجِدِ

٤٠٥. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ قَالَ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ جَعْفَرٍ عَنْ مُحَمَّدٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ رَأَى نُخَامَةً فِي الْقِبْلَةِ فَشَقَّ ذَلِكَ عَلَيْهِ حَتَّى رُئِيَ فِي وَجْهِهِ فَقَامَ فَحَكَهُ بِيَدِهِ فَقَالَ إِنَّ أَحَدَكُمْ إِذَا قَامَ فِي صَلَاتِهِ فَإِنَّهُ يُنَاجِي رَبَّهُ أَوْ إِنَّ رَبَّهُ بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْقِبْلَةِ فَلَا يَبْزُقَنَّ أَحَدُكُمْ قَبْلَ قِبْلَتِهِ وَلَكِنْ عَنْ يَسَارِهِ أَوْ تَحْتَ قَدَمَيْهِ ثُمَّ أَخَذَ طَرَفَ رِدَائِهِ فَبَصَقَ فِيهِ ثُمَّ رَدَّ بَعْضَهُ عَلَى بَعْضٍ فَقَالَ أَوْ يَفْعَلُ هَكَذَا .

٤٠٦. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ نَافِعٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ رَأَى بُصَاقًا فِي جِدَارِ الْقِبْلَةِ فَحَكَهُ ثُمَّ أَقْبَلَ عَلَى النَّاسِ فَقَالَ إِذَا كَانَ أَحَدُكُمْ يُصَلِّي فَلَا يَبْصُقْ قَبْلَ وَجْهِهِ فَإِنَّ اللَّهَ قَبْلَ وَجْهِهِ إِذَا صَلَّى .

٤٠٧. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ رَأَى فِي جِدَارِ الْقِبْلَةِ نُخَاطًا أَوْ بُصَاقًا أَوْ نُخَامَةً فَحَكَهُ .

¹ Iz hadisa se može zaključiti:

- džamiju treba držati čistu i čuvati od svakodnevne manje prljavštine;
- izvanredna čistoća mora biti u predjelu gdje se najviše klanja, a posebno u okolici mihraba.

BRISANJE SLINE KAMENČIĆIMA SA ZIDA DŽAMIJE

Ibn-Abbas je rekao: “Ako staneš na vlažnu nečist, operi je, a ako je suha, nemoj.”

408, 409. PRIČAO NAM JE Musa b. Isma‘il, njega obavijestio Ibrahim b. Sa‘d, a ovoga Ibn-Šihab prenoseći od Humejda b. Abdur-Rahmana, kako su mu pričali Ebu-Hurejra i Ebu-Seid da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, vidio ispljuvak hrakotine na zidu džamije pa je dohvatio kamenčić, odstranio ga i rekao:

“Kada neko od vas hrakne, neka ne hrače ispred sebe niti na desnu stranu, nego neka pljuje na lijevu stranu ili pod svoju lijevu nogu.”

NEKA VJERNIK NE PLJUJE U NAMAZU NA SVOJU DESNU STRANU

410, 411. PRIČAO NAM JE Jahja b. Bukejr, a njemu Lejs prenoseći od Ukajla, ovaj od Ibn-Šihaba, a on od Humejda b. Abdur-Rahmana, kako su ga obavijestili Ebu-Hurejra i Ebu-Seid da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, vidio na džamijskom zidu ispljuvak, pa je dohvatio jedan kamenčić, obrisao ga i rekao:

“Kada neko od vas bude hrakao, neka ne hrače ispred sebe ili na svoju desnu stranu, nego neka pljuje na svoju lijevu stranu ili pod svoju lijevu nogu.”

بَابُ حَتِّ الْمَخَاطِ بِالْحَصَى مِنَ الْمَسْجِدِ

وَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ إِنْ وَطِئْتَ عَلَى قَذَرٍ رَطْبٍ فَاغْسِلْهُ وَإِنْ كَانَ يَابِسًا فَلَا .

٤٠٨-٤٠٩. حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ أَخْبَرَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ أَخْبَرَنَا ابْنُ شِهَابٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ وَأَبَا سَعِيدٍ حَدَّثَاهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ رَأَى نُخَامَةً فِي جِدَارِ الْمَسْجِدِ فَتَنَاولَ حَصَاةً فَحَكَّهَا فَقَالَ إِذَا تَنَخَّمَ أَحَدُكُمْ فَلَا يَتَنَخَّمَنَّ قَبْلَ وَجْهِهِ وَلَا عَنْ يَمِينِهِ وَلْيَبْصُقْ عَنْ يَسَارِهِ أَوْ تَحْتَ قَدَمِهِ الْيُسْرَى .

بَابُ لَا يَبْصُقُ عَنْ يَمِينِهِ فِي الصَّلَاةِ

٤١٠-٤١١. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ عُقَيْلٍ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ وَأَبَا سَعِيدٍ أَخْبَرَاهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ رَأَى نُخَامَةً فِي حَائِطِ الْمَسْجِدِ فَتَنَاولَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ حَصَاةً فَحَكَّهَا ثُمَّ قَالَ إِذَا تَنَخَّمَ أَحَدُكُمْ فَلَا يَتَنَخَّمَنَّ قَبْلَ وَجْهِهِ وَلَا عَنْ يَمِينِهِ وَلْيَبْصُقْ عَنْ يَسَارِهِ أَوْ تَحْتَ قَدَمِهِ الْيُسْرَى .

412. PRIČAO NAM JE Hafs b. Umer, njemu Šu'be, rekavši da ga je obavijestio Katade i kazao da je čuo Enesa gdje govori, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

“Neka niko od vas ne pljuje ispred sebe a niti na svoju desnu stranu, nego samo na svoju lijevu stranu ili pod svoju nogu.¹

NEKA MUSLIMAN PLJUJE NA LIJEVU STRANU ILI POD SVOJE LIJEVO STOPALO!

413. PRIČAO NAM JE Adem, njemu Šu'be, ovome Katade da je čuo Enesa b. Malika gdje kaže da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

“Kada je vjernik u namazu, on razgovara samo sa svojim Gospodarom, pa neka ni u kom slučaju ne pljuje ispred sebe ili na desnu stranu, nego samo na lijevu ili pod svoje stopalo.”

414. PRIČAO NAM JE Ali, njemu Sufjan rekavši da mu je prenio Zuhri od Humejda b. Abdur-Rahmana, a ovom Ebu-Seid da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, ugledao na zidu džamije prema Ka'bi ispljuvak, obrisao ga kamenčićem i zabranio da se pljuje ispred sebe ili na desnu stranu, nego samo na lijevu stranu ili pod svoje lijevo stopalo.

Ovaj isti hadis prenesen je od Zuhrija koga je on čuo od Humejda, a ovaj od Seida.

٤١٢. حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ أَخْبَرَنِي قَتَادَةُ قَالَ سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ لَا يَتْفَلَنَ أَحَدُكُمْ بَيْنَ يَدَيْهِ وَلَا عَنْ يَمِينِهِ وَلَكِنْ عَنْ يَسَارِهِ أَوْ تَحْتَ رِجْلِهِ .

بَابُ لِيَبْزُقَ عَنْ يَسَارِهِ أَوْ تَحْتَ قَدَمِهِ الْيُسْرَى

٤١٣. حَدَّثَنَا آدَمُ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ حَدَّثَنَا قَتَادَةُ قَالَ سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ إِنَّ الْمُؤْمِنَ إِذَا كَانَ فِي الصَّلَاةِ فَإِنَّمَا يُنَاجِي رَبَّهُ فَلَا يَبْزُقَنَّ بَيْنَ يَدَيْهِ وَلَا عَنْ يَمِينِهِ وَلَكِنْ عَنْ يَسَارِهِ أَوْ تَحْتَ قَدَمِهِ .

٤١٤. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ حَدَّثَنَا الزُّهْرِيُّ عَنْ حُمَيْدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ أَبْصَرَ نُخَامَةً فِي قِبْلَةِ الْمَسْجِدِ فَحَكَهَا بِحَصَاةٍ ثُمَّ نَهَى أَنْ يَبْزُقَ الرَّجُلُ بَيْنَ يَدَيْهِ أَوْ عَنْ يَمِينِهِ وَلَكِنْ عَنْ يَسَارِهِ أَوْ تَحْتَ قَدَمِهِ الْيُسْرَى وَعَنِ الزُّهْرِيِّ سَمِعَ حُمَيْدًا عَنْ أَبِي سَعِيدٍ نَحْوَهُ .

¹ Prljavštinu iz džamije treba hitno otkloniti.

Nevevi smatra da je zabranjeno pljuvati ispred sebe, na svoju desnu stranu i prema strani Ka'be, bio čovjek u namazu ili ne, bio u džamiji ili van nje.

Mu'az b. Džebel, radijallahu anhu, kaže da nije pljunuo na svoju desnu stranu od časa kada je primio islam.

ISKUPLJENJE ZA PLJUVANJE U DŽAMIJI

415. PRIČAO NAM JE Adem, a njemu Šu‘be, rekavši kako mu je pričao Katade i kazao da je čuo Enesa b. Malika gdje govori da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
“Pljuvanje u džamiji je grijeh, a iskupljenje za to je da se pljuvačka odmah zakopa.”²

ZAKOPAVANJE ISPLJUVKA U DŽAMIJI

416. PRIČAO NAM JE Ishak b. Nasr, njemu prenio Abdur-Rezzak od Ma‘mera, ovaj od Hemmama da je čuo Ebu-Hurejru gdje prenosi od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao:
“Kada neko od vas stupi u namaz, neka ne pljuje ispred sebe, jer on tada razgovara s Allahom sve dok se nalazi na mjestu vršenja namaza a niti na svoju desnu stranu, jer je na desnoj strani melek, nego neka pljune na lijevu stranu ili pod svoju lijevu nogu i to zakopa.”

بَابُ كَفَّارَةِ الْبُرَاقِ فِي الْمَسْجِدِ

٤١٥. حَدَّثَنَا آدَمُ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ حَدَّثَنَا قَتَادَةُ قَالَ سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ الْبُرَاقُ فِي الْمَسْجِدِ خَطِيئَةٌ وَكَفَّارَتُهَا دَفْنُهَا.

بَابُ دَفْنِ النُّخَامَةِ فِي الْمَسْجِدِ

٤١٦. حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ نَصْرِ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ عَنْ مَعْمَرٍ عَنْ هَمَّامٍ سَمِعَ أَبَا هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ إِذَا قَامَ أَحَدُكُمْ إِلَى الصَّلَاةِ فَلَا يَبْصُقْ أَمَامَهُ فَإِنَّمَا يُنَاجِي اللَّهَ مَا دَامَ فِي مُصَلَّاهُ وَلَا عَنْ يَمِينِهِ فَإِنَّ يَمِينَهُ مَلَكًا وَلْيَبْصُقْ عَنْ يَسَارِهِ أَوْ تَحْتَ قَدَمِهِ فَيَدْفِنُهَا.

² Ebu-Davud u svojoj hadiskoj zbirci navodi da je Alejhisselam rekao: “Ko uniđe u džamiju i htjedne pljunuti ili hraknuti, neka prije toga iskopa jamicu i u nju svoju pljuvačku zagrne, a ako to nije učinio, neka pljune u svoju krpicu (haljinče) i poslije iznese van džamije.”

Ahmed u svom *Musnedu* iznosi hadis: “Ko pljune u džamiji i pljuvačku ne zakopa, učinio je ružno djelo, a ko je zakopa, učinio je dobro djelo.”

Jedne noći Ebu-Ubejde pljunuo je u džamiji i kod kuće se sjetio da ispljuvak nije zakopao, pa je uzeo glavnu, otišao u džamiju, ispljuvak zakopao i rekao: “Hvala Allahu koji mi noćas ne upisa ovu moju pogrešku.”

KADA ČOVJEK MORA PLJUNUTI (DOK JE U NAMAZU), NEKA TO URADI U DIO SVOJE ODJEĆE (HALJINE)

417. PRIČAO NAM JE Malik b. Isma'il, a njemu kazao Zuhejr, ovome Humejd prenoseći od Enesa b. Malika, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, vidio ispljuvak (na zidu džamije) prema Ka'bi i izbrisao ga svojom rukom, a mrzovoljnost zbog toga bila je očita, (ili je prenosilac rekao: Vidjela se njegova mrzovoljnost), pa reče:

“Kada neko od vas stane u namaz, on razgovara sa svojim Gospodarom, odnosno njegov Gospodar je između njega i njegovog pravca okretanja, pa neka ni u kom slučaju ne pljuje prema Ka'bi, nego na lijevu stranu ili pod svoju nogu.”

Tada je uzeo okrajak svoga ogrtača, pljunuo u njega, navukao jedan njegov dio na drugi, odnosno pokazao da tako (musliman) treba činiti.¹

IMAMOVO POUČAVANJE LJUDI O PRAVILNOM OBAVLJANJU NAMAZA I UPOZORAVANJE NA PRAVAC OKRETANJA U NAMAZU

418. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njemu prenio Malik od Ebu-Zinada, on od A'redža, a ovaj od Ebu-Hurejre da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

– Da li mislite da je ovdje moj pravac okretanja (i da ja vidim samo njega)?! Allaha mi, nije mi nepoznata vaša skrušenost i vaš ruku' i ja vas, uistinu, vidim iza sebe.

بَاب إِذَا بَدَرَهُ الْبَزَاقُ فَلْيَأْخُذْ بِطَرَفِ ثَوْبِهِ

٤١٧. حَدَّثَنَا مَالِكُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنَا زُهَيْرٌ قَالَ حَدَّثَنَا حُمَيْدٌ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ رَأَى نُخَامَةً فِي الْقِبْلَةِ فَحَكَهَا بِيَدِهِ وَرُئِيَ مِنْهُ كَرَاهِيَةٌ أَوْ رُئِيَ كَرَاهِيَتُهُ لِذَلِكَ وَشِدَّتُهُ عَلَيْهِ وَقَالَ إِنَّ أَحَدَكُمْ إِذَا قَامَ فِي صَلَاتِهِ فَإِنَّمَا يُنَاجِي رَبَّهُ أَوْ رَبَّهُ بَيْنَهُ وَبَيْنَ قِبْلَتِهِ فَلَا يَبْزُقَنَّ فِي قِبْلَتِهِ وَلَكِنْ عَنْ يَسَارِهِ أَوْ تَحْتَ قَدَمِهِ ثُمَّ أَخَذَ طَرَفَ رِدَائِهِ فَبَزَقَ فِيهِ وَرَدَّ بَعْضَهُ عَلَى بَعْضٍ قَالَ أَوْ يَفْعَلْ هَكَذَا.

بَاب عِظَةِ الْإِمَامِ النَّاسِ فِي إِتْمَامِ الصَّلَاةِ وَذِكْرِ الْقِبْلَةِ

٤١٨. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ أَبِي الزِّنَادِ عَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ هَلْ تَرَوْنَ قِبْلَتِي هَاهُنَا فَوَاللَّهِ مَا يُخْفَى عَلَيَّ خُشُوعُكُمْ وَلَا رُكُوعُكُمْ إِنِّي لَأَرَاكُمْ مِنْ وَرَاءِ ظَهْرِي.

¹ Iz hadisa se može zaključiti:

- pljuvanje i jecanje ne kvari namaz;
- dozvoljeno je u namazu kašljati i othukivati, ali će pokvariti namaz ako se iz njih mogu razabrati tri ljudska glasa. Jače jecanje, duže kašljanje i hrkanje Ebu-Hanife tretira kao obični govor;
- pljuvačka, hrakotina i slina ne smetaju valjanosti namaza, ali urednost traži da je se klonimo.

419. PRIČAO NAM JE Jahja b. Salih, njemu prenio Fulejh b. Sulejman od Hilala b. Alija, a on od Enesa b. Malika, da je rekao:

– S nama je klanjao Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, i potom se popeo na minber, govorio o namazu i ruku'u, i rekao: “Ja vas vidim za sobom isto kao što vas vidim (ispred sebe).”²

MOŽE LI SE REĆI:
“DŽAMIJA TOGA I TOGA”

420. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njega obavijestio Malik prenoseći od Nafija, on od Abdullaha b. Omera da se Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, utrkiavao (sa svojim konjem) s konjima koji su bili uvježbani, i to od Hafja'a do cilja Senijjetul-Veda'a, a utrkiavao se i s konjima koji nisu prethodno uvježbani i omršavljeni, i to od Senijjetul-Veda'a do džamije Benu-Zurejka i da je Abdullah b. Omer bio u tom utrkiavanju.³

٤١٩. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ صَالِحٍ قَالَ حَدَّثَنَا فُلَيْحُ ابْنُ سُلَيْمَانَ عَنْ هِلَالِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ صَلَّى بِنَا النَّبِيِّ ﷺ صَلَاةً ثُمَّ رَقِيَ الْمِنْبَرَ فَقَالَ فِي الصَّلَاةِ وَفِي الرُّكُوعِ إِنِّي لَأَرَاكُمْ مِنْ وَرَائِي كَمَا أَرَاكُمْ.

بَابُ هَلْ يُقَالُ مَسْجِدُ بَنِي فُلَانٍ

٤٢٠. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ نَافِعٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ سَابَقَ بَيْنَ الْخَيْلِ الَّتِي أُضْمِرَتْ مِنَ الْحَقِيَاءِ وَأَمَدَهَا ثَنِيَّةُ الْوَدَاعِ وَسَابَقَ بَيْنَ الْخَيْلِ الَّتِي لَمْ تُضْمَرْ مِنَ الثَّنِيَّةِ إِلَى مَسْجِدِ بَنِي زُرَيْقٍ وَأَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ كَانَ فِيمَنْ سَابَقَ بِهَا.

² Muslim u svom *Sahihu* navodi preko Enesa, radijallahu anhu, sljedeće:

– Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, predvodio nas je jednog dana u namazu i po završetku namaza okrenu se nama i reče: “Ljudi, ja sam imam i ne utrkujte se ispred mene svojim ruku'om i sedždom, a ni izlaskom iz namaza, jer ja vas vidim ispred sebe, a i iza sebe. Allaha mi, u Čijoj je ruci moja duša, da ste vi vidjeli ono što sam ja vidio, malo biste se smijali, a mnogo plakali.

– Šta si vidio? – upitali su prisutni.

– Džennet i Džehennem – odgovori on.

Bekijj ibn Mahled tvrdi da je Alejhisselam u mraku i noćnoj tmini vidio kao usred dana.

³ Dozvoljeno je organizirati konjske trke. Konjske trke u predislamsko doba bile su među Arapima dosta omiljene, a islam ih je prihvatio kao korisnu vještinu. Alejhisselam je kupio sebi trkaćeg konja za 10 oka (400 dirhema) i nadio mu ime Sekb na kome je prvi put krenuo u borbu protiv neprijatelja i jednu konjsku trku u kojoj je i pobijedio.

Konjske trke mogu biti uz određenu nagradu pobjednicima, ali ne uz opkladu, jer bi to bio hazard. Ibni-Tin tvrdi da je Alejhisselam u jednoj konjskoj trci prvom pobjedniku dao tri odore iz Jemena; drugom po redu dvije; trećem jednu; četvrtom jedan dukat; petom jedan dirhem, a šestom prsten i sve blagoslovio.

Dozvoljena je dijetalna ishrana i treniranje konja za sportske nastupe.

Zadužbina može nositi ime svoga legatora.

DIOBA I VJEŠANJE PALMINIH GROZDOVA U DŽAMIJI

Ebu-Abdullah je rekao: “El-Qinvu je grozd (el-‘irqu). Dvojina, a i množina, jeste qinvan, baš kao što je slučaj s riječi sinvun i sinvan.”

421. Ibrahim (tj. Ibn-Tahman) prenosi od Abdul-Aziza b. Suhejba, a on od Enesa b. Malika, radijallahu anhu, da je rekao:

– Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, donesen je prihod (haradž) iz Bahrejna, i on reče: “Saspite ga u džamiju!” To je bio najveći dohodak koji je Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, donesen. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izašao je kasnije na namaz, a na to se nije ni obazreo, a kada je završio namaz, došao je i sjeo kod njega, i davaše ga svakom ko je tu bio. U međuvremenu dođe i Abbas i reče: “Allahov Poslaniče, daj i meni, jer sam ja (kao zarobljenik s Bedra) otkupio sebe, a otkupio sam i Akila (sina Ebu-Talibova).”

– Uzmi! – reče mu Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem.

On je zahvatio rukama u svoju haljinu i počeo je podizati. Kako to nije bio u stanju sam učiniti, rekao je: “Allahov Poslaniče, naredi nekom od prisutnih da mi ovo podigne!”

– Ne – odgovorio je on.

– Pa podigni mi ga ti! – reče Abbas.

– Ne – reče Alejhisselam.

Tada je on nešto istresao i ponovo pokušao podići, pa reče:

“Allahov Poslaniče, naredi nekom od njih da mi ovo podigne!”

– Ne – reče on.

– Pa podigni mi ti! – reče Abbas.

– Ne – odgovori on.

Potom je Abbas opet nešto odasuo, ostalo natovarilo, bacio na svoja leđa i otišao.

بَابُ الْقِسْمَةِ وَتَغْلِيْقِ الْقِنْوِ فِي الْمَسْجِدِ

قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْقِنْوُ الْعِدْقُ وَالْإِثْنَانِ قِنْوَانٌ وَالْجَمَاعَةُ أَيْضًا قِنْوَانٌ مِثْلَ صِنْوٍ وَصِنْوَانٍ .

٤٢١. وَقَالَ إِبْرَاهِيمُ يَعْنِي ابْنَ طَهْمَانَ عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ صُهَيْبٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ أَتَى النَّبِيَّ ﷺ بِمَالٍ مِنَ الْبَحْرَيْنِ فَقَالَ انْثَرُوهُ فِي الْمَسْجِدِ وَكَانَ أَكْثَرَ مَالٍ أَتَى بِهِ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَخَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِلَى الصَّلَاةِ وَلَمْ يَلْتَفِتْ إِلَيْهِ فَلَمَّا قَضَى الصَّلَاةَ جَاءَ فَجَلَسَ إِلَيْهِ فَمَا كَانَ يَرَى أَحَدًا إِلَّا أَعْطَاهُ إِذْ جَاءَهُ الْعَبَّاسُ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَعْطِنِي فَإِنِّي فَادَيْتُ نَفْسِي وَفَادَيْتُ عَقِيلًا فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ خُذْ فَحَثَا فِي ثَوْبِهِ ثُمَّ ذَهَبَ يَقْلُهُ فَلَمْ يَسْتَطِعْ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَوْمُرْ بَعْضَهُمْ يَرْفَعُهُ إِلَيَّ قَالَ لَا قَالَ فَارْفَعُهُ أَنْتَ عَلَيَّ قَالَ لَا فَتَرَمْنَاهُ ثُمَّ ذَهَبَ يَقْلُهُ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَوْمُرْ بَعْضَهُمْ يَرْفَعُهُ عَلَيَّ قَالَ لَا قَالَ فَارْفَعُهُ أَنْتَ عَلَيَّ قَالَ لَا فَتَرَمْنَاهُ ثُمَّ احْتَمَلَهُ فَأَلْقَاهُ عَلَى كَاهِلِهِ ثُمَّ انْطَلَقَ فَمَا زَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَتَّبِعُهُ بِصَرِّهِ حَتَّى خَفِيَ عَلَيْنَا عَجَبًا مِنْ حِرْصِهِ فَمَا قَامَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَثَمَّ مِنْهَا دَرَاهِمٌ .

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, stalno ga je pratio svojim pogledom sve dok nije iščezao, čudeći se za tu njegovu pohlepnost. I sve dok je tu bio ijedan dirhem, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije ni ustao sa svoga mjesta.¹

POZIVANJE LJUDI U DŽAMIJI NA JELO I ODAZIVANJE NA POZIV

422. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njega obavijestio Malik prenoseći od Ishaka b. Abdullaha b. Ebu-Talhe, koji je čuo Enesa da kaže:

- Našao sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, u džamiji i s njim bijaše još svijeta. Tu sam stao, a on me upita: “Je li te poslao Ebu-Talha?”
- Da – rekao sam.
- Radi jela? – upitao je.
- Da – odgovorio sam. Tada je prisutnim rekao: “Ustanite!” i krenu, pa sam pred njima krenuo i ja.²

SPROVOĐENJE SUDSKOG POSTUPKA, I LI'ANA U DŽAMIJI IZMEĐU LJUDI I ŽENA

423. PRIČAO NAM JE Jahja b. Musa i kazao da ga je obavijestio Abdur-Rezzak, a njega Ibn-Džurejdž, a ovoga Ibni-Šihab prenoseći od Sehla b. Sa'da, kako je jedan čovjek rekao:

- Allahov Poslaniče, šta misliš o čovjeku koji sa svojom suprugom zatekne nekog čovjeka? Da li će ga ubiti?

Alejhisselam je potom u džamiji sproveo među njima proceduru zakletve i proklinjanja, a ja tu bijah prisutan.³

بَابُ مَنْ دَعَا لَطْعَامٍ فِي الْمَسْجِدِ وَمَنْ أَجَابَ فِيهِ

٤٢٢. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ سَمِعَ أَنَسًا قَالَ وَجَدْتُ النَّبِيَّ ﷺ فِي الْمَسْجِدِ مَعَهُ نَاسٌ فَقُمْتُ فَقَالَ لِي أَرْسَلِكَ أَبُو طَلْحَةَ قُلْتُ نَعَمْ فَقَالَ لَطْعَامٌ قُلْتُ نَعَمْ فَقَالَ لِمَنْ مَعَهُ قَوْمُوا فَأَنْطَلَقَ وَأَنْطَلَقْتُ بَيْنَ أَيْدِيهِمْ.

بَابُ الْقَضَاءِ وَاللَّعْنِ فِي الْمَسْجِدِ بَيْنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ

٤٢٣. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ مُوسَى قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ قَالَ أَخْبَرَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ قَالَ أَخْبَرَنِي ابْنُ شِهَابٍ عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ أَنَّ رَجُلًا قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَرَأَيْتَ رَجُلًا وَجَدَ مَعَ امْرَأَتِهِ رَجُلًا أَيْقَلُّهُ فَتَلَاعَنَّا فِي الْمَسْجِدِ وَأَنَا شَاهِدٌ.

¹ Predstavnicima Bahrejna u mirovnom ugovoru obavezali su se davati Islamskoj zajednici porez zemljarine, pa im je 9. godine po Hidžri poslan A'la b. Hadremi. On je tamo sakupio 100.000 dirhema i poslao ih u Medinu. Čini se da je to prvi haradž upućen Islamskoj zajednici.

Socijalno-materijalnu pomoć starijima zajednice vrši prema svom nahođenju.

² Dozvoljeno je još ljude u džamiji pozvati na pripremljenu bezalkoholnu gozbu. Uzvanik može sobom povesti i svog gosta ako to neće biti teret kućedomaćinu.

³ Procedura zakletve i proklinjanja (li'an) utvrđena je tekstom Kur'ana, a sastoji se u tome da pred sudijom muž,

MOŽE LI ČOVJEK, KADA UDE
(U TUĐU) KUĆU, KLANJATI GDJE HOĆE
(BEZ PITANJA), ILI (MORA KLANJATI)
GDJE MU SE ODREDI I NE SMIJE
RAZGLEDATI (PO KUĆI)

بَابُ إِذَا دَخَلَ بَيْتًا يُصَلِّي حَيْثُ شَاءَ
أَوْ حَيْثُ أَمَرَ وَلَا يَتَجَسَّسُ

424. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Mesleme, njemu kazao Ibrahim b. Sa'd prenoseći od Ibni-Šihaba, on od Mahmuda b. Rebija, ovaj od Itbana b. Malika, da mu je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, došao u stan i rekao:

- Gdje voliš da u tvojoj kući klanjam?
- Ja sam mu, kaže (Itban), pokazao na jedno mjesto, pa je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, izgovorio nastupni tekbir, a mi se iza njega poredali u redove i klanjali dva rekata namaza.¹

٤٢٤. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ قَالَ حَدَّثَنَا
إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ مُحَمَّدِ
ابْنِ الرَّبِيعِ عَنْ عِثْبَانَ بْنِ مَالِكٍ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ أَتَاهُ
فِي مَنْزِلِهِ فَقَالَ أَيْنَ تُحِبُّ أَنْ أُصَلِّيَ لَكَ مِنْ بَيْتِكَ
قَالَ فَأَشْرَفْتُ لَهُ إِلَى مَكَانٍ فَكَبَّرَ النَّبِيُّ ﷺ وَصَفَفْنَا
خَلْفَهُ فَصَلَّى رَكَعَتَيْنِ .

odnosno tužitelj, kaže tuženoj stranci u lice četiri puta: “Kunem se Allahom da je moja supruga učinila spolni snošaj s tim i tim”, a peti put da kaže: “Ako lažem, neka je Allahovo prokletstvo na mene!” Poslije izjave muža isti tekst očituje i žena, s tim da na kraju kaže da na nju bude Allahova srdžba. Ajni drži da se gornji hadis odnosi na Hilala b. Umejju koji je optužio Šurejka b. Sehma'a za nezakonit snošaj s njegovom suprugom. Alejhisselam je zatražio da privede četiri svjedoka; pošto on nije imao svjedoke sproveden je postupak li'an.

Kada muž optuži svoju ženu za nemoral, a za to nema još trojicu svjedoka, a ona zaniječe optužbu, onda se sprovodi li'an.

Dozvoljeno je u džamiji voditi bračne i druge građanske sporove. Šafija i Seid b. Muhammed to preziru, kada se zna da se parnične stranke neće složiti, nego će se još služiti međusobno oštrim i nepristojnim riječima. Alejhisselam je sve vrste sporova obavljao u džamiji.

- 1 Taberani ističe da je Itban jednog petka pozvao Alejhisselama u posjetu i on mu je sutradan krenuo s Ebu-Bekrom, radijallahu anhu. Usputno mu se pridružio Omer, radijallahu anhu, ali je kućedomaćin sve rado primio.

Preporučljivo je odrediti dio sobe za obavljanje namaza ili klanjati na prostirci pripremljenoj za obavljanje vjerskih obreda.

Kolektivno obavljanje namaza može se vršiti i u privatnoj kući. Iz hadisa se razumije da je dozvoljeno nafile klanjati u džematu. Redovi iza imama trebaju biti poravnani i ispunjavani po redu.

MESDŽIDI U KUĆAMA

Bera b. Azib je klanjao skupno (u džematu) u prostoriji svoje kuće, namijenjene za vjerske obrede.

425. PRIČAO NAM JE Seid b. Ufejz, njemu Lejs, ovome Ukajl prenoseći od Ibn-Šihaba, kome je saopćio Mahmud b. Rebi' Ensari, da je Itban b. Malik, jedan od drugova Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, koji je s ensarijama bio na Bedru, došao Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i rekao:

– Allahov Poslaniče, moj je vid oslabio, a ja klanjam svojim ljudima (kao imam). Kada se okiša i proteče voda dolinom koja se nalazi između mene i njih, ja nisam u stanju ići u njihovu džamiju i predvoditi ih u namazu. Ja bih, Allahov Poslaniče, želio da mi ti dođeš i klanjaš u mojoj kući, pa da ja taj njen dio uzmem kao mjesto za klanjanje.

– Učinit ću to, ako Allah da – odgovorio je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem. I kada je poodmakao dan – kaže Itban – krenu Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, i Ebu-Bekr. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zatražio je dozvolu (za ulazak) i ja mu odobrih, a on uniđe i nije ni sjeo, reče: “Gdje želiš da u tvojoj kući klanjam?”

– Ja sam mu pokazao, kaže Itban, na jedan kraj kuće i Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, tu stade i izgovori početni namaski tekbir. Potom smo stali i mi u redove (iza njega), klanjali dva rekata i on preda selam. Mi smo ga, priča Itban, zadržali na haziri,² što smo ga za njega pripremili. U tom času dođoše u kuću brojni mještani i neko između njih upita: “Gdje je Malik b. Duhajšin?”, (ili je rekao: Duhšun). Tada je neko od njih odgovorio: “To je dvoličnjak, on ne voli Allaha i Njegova

بَابُ الْمَسَاجِدِ فِي الْبُيُوتِ

وَصَلَّى الْبَرَاءُ بْنُ عَازِبٍ فِي مَسْجِدِهِ فِي دَارِهِ جَمَاعَةً.

٤٢٥. حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عُفَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنِي اللَّيْثُ قَالَ حَدَّثَنِي عُقَيْلٌ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ قَالَ أَخْبَرَنِي مُحَمَّدُ بْنُ الرَّبِيعِ الْأَنْصَارِيُّ أَنَّ عِثْبَانَ بْنَ مَالِكٍ وَهُوَ مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ مِمَّنْ شَهِدَ بَدْرًا مِنَ الْأَنْصَارِ أَنَّهُ أَتَى رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَدْ أَنْكَرْتُ بَصْرِي وَأَنَا أَصْلِي لِقَوْمِي فَإِذَا كَانَتْ الْأَمْطَارُ سَالَ الْوَادِي الَّذِي بَيْنِي وَبَيْنَهُمْ لَمْ أَسْتَطِعْ أَنْ أَتِيَ مَسْجِدَهُمْ فَأُصَلِّيَ بِهِمْ وَوَدِدْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَنَّكَ تَأْتِينِي فَتُصَلِّيَ فِي بَيْتِي فَأَتَخَذَهُ مُصَلًّى قَالَ فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ سَأَفْعَلُ إِنْ شَاءَ اللَّهُ قَالَ عِثْبَانُ فَعَدَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَأَبُو بَكْرٍ حِينَ ارْتَفَعَ النَّهَارُ فَاسْتَأْذَنَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَأَذِنْتُ لَهُ فَلَمْ يَجْلِسْ حَتَّى دَخَلَ الْبَيْتَ ثُمَّ قَالَ آيِنَ تُحِبُّ أَنْ أَصَلِّيَ مِنْ بَيْتِكَ قَالَ فَأَشْرَفْتُ لَهُ إِلَى نَاحِيَةِ مِنَ الْبَيْتِ فَقَامَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَكَبَّرَ فَقُمْنَا فَصَفْنَا فَصَلَّى رَكَعَتَيْنِ ثُمَّ سَلَّمَ قَالَ وَحَبَسْنَاهُ عَلَى خَزِيرَةٍ صَنَعْنَاهَا لَهُ قَالَ فَأَبَى فِي الْبَيْتِ رِجَالٌ مِنْ أَهْلِ الدَّارِ ذَوُو عَدَدٍ فَاجْتَمَعُوا فَقَالَ قَائِلٌ مِنْهُمْ

2 Jelo od zalivenog mesa koje se iskomada na male komade i onda kuha s vodom. (prim. rec.)

Poslanika.” Na to je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao:

“Ne govori to! Zar ga ne vidiš da govori: ‘Nema Boga osim Jedinog Allaha’, iz želje za licem Allahovim.”

– To najbolje znaju Allah i Njegov Poslanik – rekao je Itban – a mi ga vidimo da se okreće i naklonjen je dvoličnjacima. Tada je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Allah je od vječnog boravka u vatri oslobodio svakog ko kaže:

‘Allah je samo jedan’, iz želje za licem Allahovim.”

Ibn-Šihab je kazao: “Ja sam za hadis prenesen od gore spomenutog Muhammeda b. Rebija pitao kasnije Husejna b. Muhammeda Ensariju, a on je jedan od članova plemena Benu-Salim i jedan od njegovih prvaka, pa je i on to doslovno potvrdio.”¹

أَيُّنَ مَالِكُ بْنُ الدُّخَيْنِ أَوْ ابْنُ الدُّخَيْنِ فَقَالَ
بَعْضُهُمْ ذَلِكَ مُنَافِقٌ لَا يُحِبُّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَالَ
رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لَا تَقُلْ ذَلِكَ أَلَا تَرَاهُ قَدْ قَالَ لَا
إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ يُرِيدُ بِذَلِكَ وَجْهَ اللَّهِ قَالَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ
أَعْلَمُ قَالَ فَإِنَّا نَرَى وَجْهَهُ وَنَصِيحَتَهُ إِلَى الْمُنَافِقِينَ
قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَإِنَّ اللَّهَ قَدْ حَرَّمَ عَلَى النَّارِ مَنْ
قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ يَتَّبِعِي بِذَلِكَ وَجْهَ اللَّهِ قَالَ ابْنُ
شِهَابٍ ثُمَّ سَأَلْتُ الْحَصِينَ بْنَ مُحَمَّدٍ الْأَنْصَارِيَّ
وَهُوَ أَحَدُ بَنِي سَالِمٍ وَهُوَ مِنْ سَرَائِهِمْ عَنْ حَدِيثِ
مُحَمَّدِ بْنِ الرَّبِيعِ الْأَنْصَارِيِّ فَصَدَّقَهُ بِذَلِكَ .

¹ Iz hadisa se može zaključiti:

- imam može biti i slijepac;
- zbog noćne tmine, kišnog vremena i slabe sigurnosti može se namaz klanjati i kod kuće;
- dozvoljeno je odrediti jedno stalno mjesto za klanjanje;
- privremeno određena prostorija za potrebe zajedničkog obavljanja vjerskih obreda u kući privatnog vlasništva ne ograničava pravo vlasništva kućedomaćina, dok objekat sagrađen u naselju isključivo za vjerske potrebe isključuje nad sobom vlasništvo pojedinaca;
- rad i postupak uglednih ljudi treba pratiti i to primjenjivati u svom životu;
- obećanje je dug i treba ga izvršiti;
- nafile-namazi mogu se klanjati i danju u džematu;
- učenim treba uvijek i svugdje ukazivati osobito poštovanje;
- rukovodiocu zajednice i drugim starješinama mogu se iznositi nedostaci članova društva, koji će dati svoju realnu i objektivnu ocjenu;
- dozvoljeno je na sastancima raspravljati o štetnim pojavama u društvu i zajednički poduzimati efikasne popravne mjere;
- uzvanik, kao i svaki gost, najavljuje se kućedomaćinu prije ulaska u kuću;
- gosta treba da posjete i susjedi, zažele mu dobrodošlicu i ukažu svoju gostoljubljivost;
- džamija može imati ime svoga legatora ili naselja u kome se nalazi;
- sunnet je ulaziti u džamiju desnom, a izlaziti lijevom nogom, kao što i svaki dobar posao treba počinjati sa svoje desne strane.

ULAŽENJE DESNOM NOGOM U DŽAMIJU I DRUGE PROSTORIJE

Ibn-Omer počinjaše (ulaz) svojom desnom nogom, a kada bi izlazio otpočinjao je to svojom lijevom nogom.

426. PRIČAO NAM JE Sulejman b. Harb, njemu Šu'be prenoseći od Eš'asa b. Sulejma, on od svoga oca, ovaj od Mesruka, a on od Aiše, da je rekla:
– Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, volio je davati prednost desnoj strani u svakom svom poslu, koliko god je mogao: u svom čišćenju (abdestu, kupanju i drugom), u češljanju pa i obuvanju obuće.

DA LI ĆE SE EKSHUMIRATI GROBOVI IDOLOPOKLONIK PREDISLAMSKOG DOBA DA BI SE TU PODIZALE DŽAMIJE²

Ovo se temelji na riječima Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem: “Allah prokleo Židove, pretvorili su grobove svojih vjerovjesnika u bogomolje”, i o pokuđenosti obavljanja namaza u mezarlucima. Omer b. Hattab je vidio Enesa b. Malika gdje klanja kod groba, pa mu je rekao: “(Kloni se) groba! (Kloni se) groba!”, a nije mu naredio da namaz ponovo klanja.

427. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Musenna, njemu Jahja prenoseći od Hišama, rekavši da mu je saopćio njegov otac prenoseći od Aiše, da su Ummu-Habiba i Ummu-Selema spomenule jednu crkvu koju su vidjele u Etiopiji i u njoj slike (kipove). To su spomenule i Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, pa je on rekao:

بَابُ التَّيْمُنِ فِي دُخُولِ الْمَسْجِدِ وَغَيْرِهِ

وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ يَبْدَأُ بِرِجْلِهِ الْيُمْنَى فَإِذَا خَرَجَ بَدَأَ بِرِجْلِهِ الْيُسْرَى .

٤٢٦. حَدَّثَنَا سُليْمَانُ بْنُ حَرْبٍ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ الْأَشْعَثِ بْنِ سُلَيْمٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ مَسْرُوقٍ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُحِبُّ التَّيْمُنَ مَا اسْتَطَاعَ فِي شَأْنِهِ كُلِّهِ فِي طَهْوَرِهِ وَتَرَجُّلِهِ وَتَنَعُّلِهِ .

بَابُ هَلْ تَنْبِشُ قُبُورَ مُشْرِكِي الْجَاهِلِيَّةِ وَيَتَّخِذُ مَكَانَهَا مَسَاجِدَ

لِقَوْلِ النَّبِيِّ ﷺ لَعَنَ اللَّهُ الْيَهُودَ اتَّخَذُوا قُبُورَ أَنْبِيَائِهِمْ مَسَاجِدَ وَمَا يُكْرَهُ مِنَ الصَّلَاةِ فِي الْقُبُورِ وَرَأَى عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ يُصَلِّي عِنْدَ قَبْرِ فَقَالَ الْقَبْرُ الْقَبْرُ وَلَمْ يَأْمُرْهُ بِالْإِعَادَةِ .

٤٢٧. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ هِشَامٍ قَالَ أَخْبَرَنِي أَبِي عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ أَنَّ أُمَّ حَبِيبَةَ وَأُمَّ سَلَمَةَ ذَكَرَتَا كَنِيسَةً رَأَيْنَهَا بِالْحَبَشَةِ فِيهَا تَصَاوِيرٌ فَذَكَرَتَا لِلنَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ إِنَّ أَوْلَيْكَ إِذَا كَانَ

² Komentatori hadisa kažu da je ovdje pitanje u značenju konstatacije, tj. dozvoljeno je ekshumirati grobove idolopoklonika. (prim. rec.)

“To su oni narodi kod kojih bude neko ‘dobri’ čovjek pa umre, oni nad njegovim grobom sagrađe bogomolju i u njoj naslikaju te slike. Oni su pred Allahom na Sudnjem danu najgori.”¹

فِيهِمُ الرَّجُلُ الصَّالِحُ فَمَاتَ بَنَوْا عَلَى قَبْرِهِ مَسْجِدًا
وَصَوَّرُوا فِيهِ تِلْكَ الصُّورَ فَأُولَئِكَ شَرَّارُ الْخَلْقِ
عِنْدَ اللَّهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ .

428. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Abdul-Varis prenoseći od Ebu-Tejjaha, ovaj od Enesa b. Malika, da je rekao:

– Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, došao je u Medinu i odsjeo u gornjem dijelu grada kod plemena koje se zove Benu-Amr b. Avf. Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, ostao je kod njih 14 noći, a onda obavijestio pleme Benu-Nedždžar (rođake po neni) i oni su došli isukanih sabljama. Kao da sada gledam Vjerovjesnika na njegovoj jahalici (tzv. Kasva). Ebu-Bekr bijaše (na sapima) iza njega, a prvaci Benu-Nedždžara oko njega sve dok mu se deva nije spustila u dvorištu Ebu-Ejjuba. Muhammed je volio da klanja ondje gdje ga zatekne nastupno vrijeme odgovarajućeg

٤٢٨. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ عَنْ
أَبِي التَّيَّاحِ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ قَدِمَ النَّبِيُّ ﷺ
الْمَدِينَةَ فَتَزَلَّ أَعْلَى الْمَدِينَةِ فِي حَيٍّ يُقَالُ لَهُمْ بَنُو
عَمْرِو بْنِ عَوْفٍ فَأَقَامَ النَّبِيُّ ﷺ فِيهِمْ أَرْبَعَ عَشْرَةَ
لَيْلَةً ثُمَّ أُرْسِلَ إِلَى بَنِي النَّجَّارِ فَجَاءُوا مُتَقَلِّدِي
السُّيُوفِ كَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ عَلَى رَاحِلَتِهِ وَأَبُو
بَكْرٍ رَدَفُهُ وَمَلَأَ بَنِي النَّجَّارِ حَوْلَهُ حَتَّى أَلْقَى بِفِنَاءِ
أَبِي أَيُّوبَ وَكَانَ يُحِبُّ أَنْ يُصَلِّيَ حَيْثُ أَدْرَكَتْهُ
الصَّلَاةُ وَيُصَلِّيَ فِي مَرَابِضِ الْغَنَمِ وَأَنَّهُ أَمَرَ بِنَاءَ

1 Omerovo, radijallahu anhu, upozorenje Enesu, radijallahu anhu, ne znači zabranu nego pokudenost klanjanja pokraj grobova.

Imam Ahmed smatra da je strogo zabranjeno (haram) klanjati u groblju, bilo to na samom grobu, na podiju iznad njega ili zemljištu između grobova.

Alejhissem je rekao: “Cijela površina zemlje podesna je za obavljanje namaza osim groblja i kupatila.” Na osnovu navedenih i još drugih hadisa Evza’i, Ebu-Hanife i Sevri klanjanje u groblju smatraju pokudenim činom.

Imam Šafija kaže: “Nije dozvoljeno klanjati na groblju čija se zemlja pomiješala s mesom, truhleži tijela mrtvaca i sa svime što iz njih izlazi, zbog nedžaseta, ali je namaz punovažan ako ga čovjek obavi na čistom terenu između grobova.”

Pokudeno je u groblju klanjati zbog mogućnosti eventualne zaraze, te gaženja i remećenja grobova. Islamska higijena traži da pratoci dženaze operu ruke čim se vrte s groblja, a oni koji su umrlog opremali, okupaju i preobuku.

Ummu-Habiba, radijallahu anha, kćerka Ebu-Sufjana, izbjegla je sa svojim mužem Abdullahom b. Džahšom u Etiopiju. Poslije smrti muža, vratila se natrag u Medinu i stupila u brak s Alejhisselamom. Umrula je u Medini 44. godine po Hidžri.

Ummu-Selema, radijallahu anha (Hinda), kćerka Ebu-Umejje Mahzumija, izbjegla je s mužem u Etiopiju i 6. godine po Hidžri povrate se u Medinu. Ovdje joj muž umre i Alejhisselam se vjenča s njom.

Kurtubi smatra da su raniji narodi ukrašavali zidove građevina slikama, skulpturama i kipovima svojih dobrih i uglednih ljudi radi ugleda i podstreka kasnijim generacijama za takmičenje u dobrim i za ljude korisnim poslovima. Kasnije su generacije ovaj plemeniti cilj zaboravile, izobličile ga i pretvorile u kult ličnosti. Ova stranputica ponukala je Alejhisselama te je zabranio ovu vrstu umjetnosti. Iz istih razloga zabranjivao je graditi mauzoleje.

Bejdavi smatra da je dozvoljeno graditi džamiju na terenu bez vidljivih grobova, pa i blizu grobova dobrih ljudi kako bi ih se posjetioci češće sjetili, ali ne i radi veličanja tih ljudi.

namaza, a klanjaše i u torovima ovaca.

Naredivši izgradnju džamije poslao je po prvake Benu-Nedždžara i rekao im: “Nedžarovići, recite mi cijenu ovih vaših ograda (vrtova)?”

– Allaha mi ne, mi tražimo protuvrijednost samo od Allaha – odgovorili su oni.

Enes je još rekao: “Tu su, ovo što vam kažem, bili grobovi idolopoklonika, ostaci zgrada i palmi. Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, izdao je naređenje u vezi s grobovima idolopoklonika pa su ekshumirani, potom za ruševine pa su poravnane i palme pa su isječene i stabla im poredali s prednje strane džamije, a dovratke joj napravili od kamena. Kamenje su prenosili skandirajući stihove u redžez-metru, a s njima i Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, govoreći:

‘Allahu, pravo dobro je samo u ahiretskim dobrima. Pa oprosti ensarijama i muhadžirima!’”²

الْمَسْجِدِ فَأَرْسَلَ إِلَى مَلَا مِنْ بَنِي النَّجَّارِ فَقَالَ يَا
بَنِي النَّجَّارِ ثَامِنُونِي بِحَائِطِكُمْ هَذَا قَالُوا لَا وَاللَّهِ
لَا نَطْلُبُ ثَمَنَهُ إِلَّا إِلَى اللَّهِ فَقَالَ أَنَسٌ فَكَانَ فِيهِ
مَا أَقُولُ لَكُمْ قُبُورُ الْمُشْرِكِينَ وَفِيهِ خَرْبٌ وَفِيهِ
نَخْلٌ فَأَمَرَ النَّبِيُّ ﷺ بِقُبُورِ الْمُشْرِكِينَ فَنُبِّشَتْ ثُمَّ
بِالْخَرْبِ فَسُوِّيَتْ وَبِالنَّخْلِ فَقُطِعَ فَصَفُّوا النَّخْلَ
قِبْلَةَ الْمَسْجِدِ وَجَعَلُوا عِضَادَتِيهِ الْحِجَارَةَ وَجَعَلُوا
يَنْقُلُونَ الصَّخَرَ وَهُمْ يَرْتَجِزُونَ وَالنَّبِيُّ ﷺ مَعَهُمْ
وَهُوَ يَقُولُ اللَّهُمَّ لَا خَيْرَ إِلَّا خَيْرُ الْآخِرَةِ .
فَاغْفِرْ لِلْأَنْصَارِ وَالْمُهَاجِرَةِ .

2 Kada se Alejhisselamova jahalica spustila u dvorištu Ebu-Ejjuba Ensarije, prišao je Džebbar b. Sahr i počeo je nogom gurati da ide dalje, na što je Ebu-Ejjub uzviknuo:

– Džebbaru, čuškaš je da ide od mog doma! Kunem se Allahom koji je poslao Muhammeda s istinom, da nije među nama islamske spona, sabljom bih te sasjekao!

– Muhammed ibn Ishak navodi da je Ibn-Hassan, vladar Jemena (Tubba’), svratio u Mekku na hiljadu godina prije Muhammedova, sallallahu alejhi ve sellem, rođenja, Kabu ogrnuo u neko platno i otišao u Jesrib (Medinu). U pratnji je imao oko 400 mudraca koji su zaključili da tu i ostanu, a vladaru su odgovorili kako su u svojim starodrevnim knjigama našli neke stavove iz kojih se razumije da će u Jesrib izbjeći u dogledno vrijeme vjerovjesnik po imenu Ahmed, pa da ga ili oni ili njihovi potomci tu dočekaju. Tako se Ibn-Hassan nastanio u Jesribu, a mudracima dao sagraditi kuće i oženio ih po jednom robinjom. U testamentu ustupljenom na čuvanje prvaku spomenutih mudraca, Ibn-Hassan je naveo: “Vjerujem da je Ahmed poslanik Allaha, stvoritelja svih svjetova”, uz napomenu da ga preda Muhammedu on ili onaj od njegova potomstva ko ga bude u Jesribu dočekao.

Čini se da je ovaj vladar sagradio i stan za budućeg vjerovjesnika Ahmeda. Stan je prolazio kroz ruke mnogih korisnika i konačno došao u posjed Ebu-Ejjuba Ensarije, daljeg potomka starješine spomenutih mudraca.

Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, po dolasku u Medinu dobio je ovaj testament od Ebu-Lejlai, pročitao ga i uzviknuo tri puta: “Dobro došao, pristalice, dobrog brata!”

Mihrab Muhammedove džamije u Medini bio je prvih šesnaest mjeseci po Hidžri u zidu prema Jerusalemu, a džamija imala troja vrata: jedna u zidu suprotno od mihraba, druga u zidu duž Muhammedovih, sallallahu alejhi ve sellem, stanova kroz koja je on ulazio u džamiju i treća “Babur-rahme”, tj. “Vrata milosti”, poznata pod imenom vrata Atike. Debljina zidova iznosila je oko 3 aršina, visina – veći ljudski stas, a dužina odnosno širina 100 aršina. Krov su činile palmine grane.

Ibni-Omer, radijallahu anhum, za Muhammedovu džamiju kaže da je bila u početku od ćerpića, strop prekriven palminim granjem, a stupovi u njoj od palminih stabala. Ebu-Bekr nije ništa mijenjao a Omeru, radijallahu anhu, usljed dotrajalosti ponovo je sagradio na istim temeljima od ćerpića, palminih grana i stupova. Veću adaptaciju izvršio je halifa Osman, radijallahu anhu, proširio je, stupove u zgradi postavio od tesanog kamena, a krov od indijskog hrasta. Velid b. Abdul-Melik sav je objekat ponovo izgradio, a Mehdi proširio u velebnu građevinu koju zatim Me’mun još bolje uredi.

KLANJANJE U TOROVIMA OVACA

429. PRIČAO NAM JE Sulejman b. Harb, njemu Šu‘be prenoseći od Ebut-Tejjaha, a on od Enesa b. Malika, da je rekao:

– Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjaše u torovima ovaca. A čuo sam Enesa gdje govori: “Klanjaše Alejhisselam u torovima ovaca, dok se nije bila sagradila njegova džamija.”

KLANJANJE NA BORAVIŠTIMA DEVA

430. PRIČAO NAM JE Sadeka b. Fadl, njega obavijestio Sulejman b. Hajjan, rekavši da mu je pričao Ubejdullah prenoseći od Nafija, koji je kazao:

– Vidio sam Ibn-Omera gdje klanja okrenut prema svojoj devi, a vidio sam i Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da radi isto tako.¹

O TOME KO KLANJA OKRENUT PEĆI, VATRI ILI NEČEMU ŠTO SE OBOŽAVA, A SA SVOJIM NAMAZOM MISLI SAMO NA ALLAHA

Zuhri je rekao da mu je saopćio Enes b. Malik i kazao:

– Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: “Dok sam bio u namazu, predočena mi je paklena vatra.”

بَابُ الصَّلَاةِ فِي مَرَابِضِ الْغَنَمِ

٤٢٩. حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ أَبِي التَّيَّاحِ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُصَلِّي فِي مَرَابِضِ الْغَنَمِ ثُمَّ سَمِعْتُهُ بَعْدُ يَقُولُ كَانَ يُصَلِّي فِي مَرَابِضِ الْغَنَمِ قَبْلَ أَنْ يُبْنَى الْمَسْجِدُ.

بَابُ الصَّلَاةِ فِي مَوَاضِعِ الْإِبِلِ

٤٣٠. حَدَّثَنَا صَدَقَةُ بْنُ الْفَضْلِ قَالَ أَخْبَرَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَيَّانَ قَالَ حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ عَنْ نَافِعٍ قَالَ رَأَيْتُ ابْنَ عُمَرَ يُصَلِّي إِلَى بَعِيرِهِ وَقَالَ رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَفْعَلُهُ.

بَابُ مَنْ صَلَّى وَقُدَّامَهُ تَنُورٌ أَوْ نَارٌ أَوْ شَيْءٌ مِمَّا يُعْبَدُ فَأَرَادَ بِهِ اللَّهُ

وَقَالَ الزُّهْرِيُّ أَخْبَرَنِي أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ عُرِضَتْ عَلَيَّ النَّارُ وَأَنَا أَصَلِّي.

Iz hadisa se još zaključuje:

- groblje u privatnom vlasništvu može se prodati ili pokloniti;
- dozvoljava se u naseljima sječa stabala voća i zelenila ako će se odmah umjesto njih posaditi plemenitije sadnice ili izgraditi potreban objekat.

¹ Dozvoljeno je klanjati neposredno iza domaće životinje, a imam Malik kaže da to ne treba činiti pokraj konja i magarca zbog eventualnog njihovog izmeta ili mokraće.

431. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Mesleme prenoseći od Malika, on od Zejda b. Eslema, ovaj od Ataa b. Jesara, a on od Abdullaha b. Abbasa, da je rekao:

– Bilo je pomračenje sunca pa je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao (odgovarajući namaz) i rekao: “Prikazana mi je vatra Pakla i nisam vidio nikad ništa strašnije nego danas.”²

POKUĐENOST KLANJANJA U MEZARISTANU

432. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Jahja prenoseći od Ubejdullaha b. Omera, rekavši da mu je saopćio Nafi‘, prenoseći od Ibni-Omera, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao:

“Klanjajte nešto od vaših namaza u vašim domovima, i ne pretvarajte ih (vaše domove) u grobove!”³

٤٣١. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ عَنْ مَالِكٍ عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ قَالَ انْخَسَفَتِ الشَّمْسُ فَصَلَّى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ثُمَّ قَالَ أَرَيْتُ النَّارَ فَلَمْ أَرْ مَنْظَرًا كَالْيَوْمِ قَطُّ أَفْطَعَ .

بَابُ كِرَاهِيَةِ الصَّلَاةِ فِي الْمَقَابِرِ

٤٣٢. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ قَالَ أَخْبَرَنِي نَافِعٌ عَنْ ابْنِ عُمَرَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ اجْعَلُوا فِي بُيُوتِكُمْ مِنْ صَلَاتِكُمْ وَلَا تَتَّخِذُوهَا قُبُورًا .

2 Iz hadisa se može zaključiti:

- pri pomračenju sunca ili mjeseca preporučljivo je klanjati specijalno propisani namaz;
- Džennet i Džehennem postoje, dok sekta mu‘tezilija smatra da će biti stvoreni tek poslije smaka svijeta;
- punovažan je namaz obavljen prema vatri, ako ga vjernik obavlja samo u ime Allaha Uzvišenog. Po mišljenju Ebu-Hanife pokuđeno je klanjati okrenut prema vatri, slici, kipu i kultovima drugih naroda.

3 Taberani navodi hadis: “Osvijetlite svoje domove spominjanjem Allaha i što više u njima učite Kur’an, a ne pretvarajte ih u grobove kao što su ih grobovima učinili Jevreji i kršćani.”

Učenje Kur’ana u kući doprinosi sredenosti, redu, napretku i vjersko-moralnom uzdizanju kućana.

Obligatne namaze – farzove muškarci treba da obavljaju u džamiji kolektivno, a fakultativne (namaze i ostale nafile), mogu i kod kuće radi pouke ženama i mladim ukućanima.

KLANJANJE NA RUŠEVINAMA I MJESTIMA KOJA SU PRETRPJELA KAKVU NEPOGODU

Spominje se da je Alija, radijallahu anhu, smatrao pokuđenim klanjanje na ruševinama Babilona.

433. PRIČAO NAM JE Ismail b. Abdullah, njemu Malik prenoseći od Abdullaha b. Dinara, ovaj od Abdullaha b. Omera, radijallahu anhuma, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

“U kuće onih koji su kažnjeni (elementarnom nesrećom), ulazite samo s plaćom. Ako niste uplakani, ne ulazite im da vas ne bi zadesilo ono što je njih zadesilo!”¹

KLANJANJE U KRŠĆANSKOJ BOGOMOLJI

Omer, radijallahu anhu, rekao je: “Mi ne ulazimo u vaše crkve zbog kipova i slika.”

Ibni-Abbas bi klanjao u kršćanskoj bogomolji, osim one u kojoj bi bili kipovi.²

بَابُ الصَّلَاةِ فِي مَوَاضِعِ الْخُسْفِ وَالْعَذَابِ

وَيُذَكَّرُ أَنَّ عَلِيًّا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ كَرِهَ الصَّلَاةَ بِخُسْفٍ بَابِلَ .

٤٣٣ . حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكٌ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ لَا تَدْخُلُوا عَلَى هَؤُلَاءِ الْمُعَذَّبِينَ إِلَّا أَنْ تَكُونُوا بَاكِينَ فَإِنْ لَمْ تَكُونُوا بَاكِينَ فَلَا تَدْخُلُوا عَلَيْهِمْ لَا يُصِيْبُكُمْ مَا أَصَابَهُمْ .

بَابُ الصَّلَاةِ فِي الْبَيْعَةِ

وَقَالَ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ إِنَّا لَا نَدْخُلُ كَنَائِسَكُمْ مِنْ أَجْلِ التَّمَاثِيلِ الَّتِي فِيهَا الصُّوْرُ وَكَانَ ابْنُ عَبَّاسٍ يُصَلِّي فِي الْبَيْعَةِ إِلَّا بَيْعَةً فِيهَا تَمَاتِيلٌ .

¹ Ebu-Davud u svom *Sunenu* ističe da je Alija, radijallahu anhu, naišao pokraj Babilona i nije se zaustavljao. Mujezin je proučio ezan i kada su prošli pored Babilona, Alija je naredio mujezinu da prouči ikamet i on je to učinio i kada su obavili namaz, Alija je kazao: “Moj Miljenik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio mi je klanjanje na groblju i zemlji Babilona, jer je to proketo naselje.”

Ibni-Omer, radijallahu anhuma, kaže da je Alejhisselam zabranio klanjati na sedam mjesta: na smetljištu (dubrištu), groblju, sredini puta, pojilištu i stajalištu deva, krovu Ka'be, zatim u kupatilu i klaonici. Tirmizi i Ibn-Madže bilježe isti hadis, a kadija Ebu-Bekr ibnul-Arabi dodaje još: “... prema groblju, prema zidu nužnika na kome se primjećuje nečist, u crkvi, u samostanu, prema slikama i kipovima, i u mjestu koje je pretrpjelo neku nepogodu.” Neki još dodaju: “... prema osobi koja spava, prema osobama koje međusobno razgovaraju o ovozemnim poslovima, na zemljištu otetom od vlasnika, u uvali doline u kojoj bi se moglo stradati i džamijama sagrađenim u cilju razbijanja jedinstva i bratstva muslimana.”

Alejhiselam je upozorio borce Tebuka da ne ulaze u Hidžr – naselje Semud naroda uništenog glasom strahovitim, dok je Salih peygamber s malim brojem vjernika nešto prije katastrofe iselio u Mekku.

Stradalim treba dati utješnu riječ i materijalnu pomoć. Tuda nesreća je dobra pouka za druge. Mjesta pogođena elementarnom nesrećom promatraju se plačnim okom, tugom i bolom u duši. Zadržavanje u njima nije preporučljivo, a klanjati je pokuđeno.

² Navedene riječi Omer, radijallahu anhu, uputio je jednom prvaku iz Šama koji ga je pozvao na objed, a kada su mu muslimani iz Nedžrana pisali da nemaju podesnije zgrade za klanjanje od crkve, on im je odgovorio: “Poškropite joj tlo vodom lotosa (sidra) i onda u njoj klanjajte!”

434. PRIČAO NAM JE Muhammed, njega obavijestio Abde prenoseći od Hišama b. Urve, on od svoga oca, a ovaj od Aiše, da je Umme-Selema spomenula Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, crkvu koju je vidjela u Etiopiji, koja se zvaše “Marija”. Ona mu je spomenula i slike koje je u njoj vidjela, i Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče:

“To je narod koji, kada im umre dobar rob, odnosno dobar čovjek, nad njegovim grobom sagrade bogomolju i u njoj naslikaju te (njegove) slike. To su najgora stvorenja kod Allaha.”

POGLAVLJE

435, 436. PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman, njega obavijestio Šu‘ajb prenoseći od Zuhrija, kojeg je obavijestio Ubejdullah b. Abdullah b. Utbe, da su Aiša i Abdullah b. Abbas rekli:

– Kada je Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, došla smrt, počeo je na lice navlačiti svoju haljinu sa (ukrasnim) šarama, i kada bi ga obuzela muka (temperatura), sklonio bi je sa svoga lica. Budući u takvom stanju on je, kaže prenosilac, rekao: “Allah prokleo Jevreje i kršćane, što su grobove svojih vjerovjesnika i pobožnih ljudi uzimali za bogomolje!”, upozoravajući na ono što su radili.

437. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Mesleme prenoseći od Malika, on od Ibni-Šihaba, ovaj od Seida b. Musejjeba, a on od Ebu-Hurejre, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Allah ubio Jevreje što uzeše grobove svojih vjerovjesnika (i pobožnih ljudi) za bogomolje!”³

٤٣٤. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَامٍ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُهُ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ أَنَّ أُمَّ سَلَمَةَ ذَكَرَتْ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ كَنِيسَةً رَأَتْهَا بِأَرْضِ الْحَبَشَةِ يُقَالُ لَهَا مَارِيَّةُ فَذَكَرْتُ لَهُ مَا رَأَتْ فِيهَا مِنَ الصُّوَرِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أُولَئِكَ قَوْمٌ إِذَا مَاتَ فِيهِمُ الْعَبْدُ الصَّالِحُ أَوْ الرَّجُلُ الصَّالِحُ بَنَوْا عَلَى قَبْرِهِ مَسْجِدًا وَصَوَّرُوا فِيهِ تِلْكَ الصُّوَرِ أُولَئِكَ شِرَارُ الْخَلْقِ عِنْدَ اللَّهِ .

بَابُ

٤٣٥-٤٣٦. حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ أَخْبَرَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُثْمَةَ أَنَّ عَائِشَةَ وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبَّاسٍ قَالَا لَمَّا نَزَلَ بِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ طَفِقَ يَطْرَحُ خَمِيصَةً لَهُ عَلَى وَجْهِهِ فَإِذَا اغْتَمَّ بِهَا كَشَفَهَا عَنْ وَجْهِهِ فَقَالَ وَهُوَ كَذَلِكَ لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الْيَهُودِ وَالنَّصَارَى اتَّخَذُوا قُبُورَ أَنْبِيَائِهِمْ مَسَاجِدَ يُحْذَرُ مَا صَنَعُوا .

٤٣٧. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ عَنْ مَالِكٍ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ قَاتَلَ اللَّهُ الْيَهُودَ اتَّخَذُوا قُبُورَ أَنْبِيَائِهِمْ مَسَاجِدَ .

3 S navedenim hadisom misli se ne samo na vjerovjesnike nego i na pobožne i ugledne ljude. Zabranjeno je graditi objekte iznad grobova umrlih. Džabir kaže da je Alejhisselam zabranio sjedjeti na grobu, betonirati ih i graditi na njima mauzoleje. Ugledni zaslužuju poštovanje koje neće dovesti do kulta ličnosti.

RIJEČI VJEROVJESNIKA, SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM: "CIJELA ZEMLJA UČINJENA MI JE POGODNIM MJESTOM ZA KLANJANJE I ČIŠĆENJE"

438. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Sinan, a njemu Hušejm rekavši da mu je ispričao Sejjar, a to je Ebul-Hakem, i kazao da mu je prenio Jezid Fekir, njemu Džabir b. Abdullah, kazavši da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izjavio:

“Dato mi je pet svojstava, koja nisu bila prije mene data nijednom vjerovjesniku: potpomognut sam strahom koji neprijatelji osjećaju na daljini jednomjesečnog putovanja; cijela površina zemlje učinjena mi je mjestom za obavljanje namaza i sredstvom za čišćenje i gdje god kojeg čovjeka iz mog ummeta dostigne nastup bilo kog namaskog vremena, neka tu i klanja; dozvoljen mi je ratni plijen; svaki pojedini vjerovjesnik bio je poslan samo svom narodu, dok sam ja poslan cijelom svijetu i dato mi je pravo zauzimanja (šefa‘at).”

SPAVANJE ŽENE U DŽAMIJI

439. PRIČAO MI JE Ubejd b. Isma‘il, a njemu Ebu-Usame prenoseći od Hišama, on od svoga oca, a ovaj od Aiše, kako je jedna robinja crnkinja pripadala jednom arapskom plemenu. Stanovništvo plemena dalo joj je slobodu, ali je ona kod njih i dalje ostala.

– Kasnije je, kaže Aiša, jedna druga djevojčica toga plemena na kojoj je bio đerdan od bisera i dijamanata učvršćen na podlozi crvenog kožnog kaiša, izašla i ostavila biser, ili joj je, kaže Aiša, spao. Pored struka koje su bile bačene, naletio je jedan kopčić i misleći da je meso zgrabio je te struke. Struke su, priča Aiša, tražili, ali ih nisu

بَابُ قَوْلِ النَّبِيِّ ﷺ جُعِلَتْ لِي الْأَرْضُ مَسْجِدًا وَطَهُورًا

٤٣٨. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سِنَانٍ قَالَ حَدَّثَنَا هُشَيْمٌ قَالَ حَدَّثَنَا سَيَّارٌ هُوَ أَبُو الْحَكَمِ قَالَ حَدَّثَنَا يَزِيدُ الْفَقِيرُ قَالَ حَدَّثَنَا جَابِرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أُعْطِيتُ خَمْسًا لَمْ يُعْطَهُنَّ أَحَدٌ مِنَ الْأَنْبِيَاءِ قَبْلِي نُصِرْتُ بِالرُّعْبِ مَسِيرَةَ شَهْرٍ وَجُعِلَتْ لِي الْأَرْضُ مَسْجِدًا وَطَهُورًا وَأَيُّمَا رَجُلٍ مِنْ أُمَّتِي أَدْرَكَتْهُ الصَّلَاةُ فَلْيُصَلِّ وَأُحِلَّتْ لِي الْغَنَائِمُ وَكَانَ النَّبِيُّ يُبْعَثُ إِلَى قَوْمِهِ خَاصَّةً وَبُعِثْتُ إِلَى النَّاسِ كَافَّةً وَأُعْطِيتُ الشَّفَاعَةَ .

بَابُ نَوْمِ امْرَأَةٍ فِي الْمَسْجِدِ

٤٣٩. حَدَّثَنَا عُيَيْدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ أَنَّ وَلِيدَةَ كَانَتْ سَوْدَاءَ لِحَيٍّ مِنَ الْعَرَبِ فَأَعْتَقَهَا فَكَانَتْ مَعَهُمْ قَالَتْ فَخَرَجْتُ صَبِيَّةً لَهُمْ عَلَيْهَا وَشَاخُ أَحْمَرُ مِنْ سُيُورٍ قَالَتْ فَوَضَعَتْهُ أَوْ وَقَعَ مِنْهَا فَمَرَّتْ بِهِ حُدَيَّةٌ وَهُوَ مُلْقَى فَحَسِبْتُهُ لَحْمًا فَخَطَفْتُهُ قَالَتْ فَالْتَمَسُوهُ فَلَمْ يَجِدُوهُ قَالَتْ فَاتَّهَمُونِي بِهِ قَالَتْ فَطَفِقُوا يُفْتَشُونَ حَتَّى فَتَّشُوا

našli, pa su osumnjičili, rekla je robinja, mene. Pretraživali su je, kaže prenosilac, toliko da su pregledali i njen spolni organ.

– Allaha mi, kaže crkinja, dok sam s njima stajala naletje onaj kopčić, baci đerdan i on pade među njih. Ja sam im, priča robinja, uzviknula: To je ono za što ste me (potvorili)! Mislili ste (da sam ga ukrala), a ja sam nevina. On vam je, eto, tu!

– Potom je, kaže Aiša, ta žena došla Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i primila islam. Imala je, priča Aiša, u džamiji šator od vunelog platna, odnosno kućicu (od kostrijeti). Meni bi, rekla je Aiša, dolazila, pripovijedala, a redovno i recitovala:

“Dan đerdana čudo našeg Gospodara.

Eto, on me spasi kuće nevjerstva.”

– Rekla sam joj, kaže Aiša: Šta je tebi? Nisi kod mene još nikad sjela, a da nisi to citirala! I ona mi je tada, reče Aiša, ispričala taj gornji slučaj.¹

SPAVANJE LJUDI U DŽAMIJI

Ebu-Kilabe je, prenoseći od Enesa b. Malika, izjavio:

“Jedna grupa od plemena Ukl došla je Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, i bila smještena na trijemu (Muhammedove džamije).”

Abdur-Rahman b. Ebu-Bekr kaže: “Ljudi s trijema (suffe) bili su sve sami siromasi.”

440. PRIČAO NAM JE Musedded, ovome Jahja prenoseći od Ubejdullaha, njemu Nafi' rekavši da mu je saopćio Abdullah (b. Omer) da je on kao mladić bez porodice, spavao u džamiji Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.²

قُبِّلَهَا قَالَتْ وَاللَّهِ إِنِّي لَقَائِمَةٌ مَعَهُمْ إِذْ مَرَّتِ الْحُدَيَّةُ فَأَلْقَتْهُ قَالَتْ فَوَقَعَ بَيْنَهُمْ قَالَتْ فَقُلْتُ هَذَا الَّذِي اتَّهَمْتُمُونِي بِهِ زَعَمْتُمْ وَأَنَا مِنْهُ بَرِيَّةٌ وَهُوَ ذَا هُوَ قَالَتْ فَجَاءَتْ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَأَسْلَمَتْ قَالَتْ عَائِشَةُ فَكَانَ لَهَا خَبَاءٌ فِي الْمَسْجِدِ أَوْ حِفْشٌ قَالَتْ فَكَانَتْ تَأْتِينِي فَتَحَدِّثُ عِنْدِي قَالَتْ فَلَا تَجْلِسُ عِنْدِي مَجْلِسًا إِلَّا قَالَتْ وَيَوْمَ الْوَشَاحِ مِنْ أَعَاجِيبِ رَبِّنَا . أَلَا إِنَّهُ مِنْ بَلَدَةِ الْكُفْرِ أَنْجَانِي . قَالَتْ عَائِشَةُ فَقُلْتُ لَهَا مَا شَأْنُكَ لَا تَقْعُدِينَ مَعِيَ مَقْعَدًا إِلَّا قُلْتُ هَذَا قَالَتْ فَحَدَّثَنِي بِهَذَا الْحَدِيثِ .

بَابُ نَوْمِ الرِّجَالِ فِي الْمَسْجِدِ

وَقَالَ أَبُو قِلَابَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَدِمَ رَهْطٌ مِنْ عُكْلٍ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ فَكَانُوا فِي الصُّفَّةِ وَقَالَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ أَبِي بَكْرٍ الصَّدِيقِ كَانَ أَصْحَابُ الصُّفَّةِ الْفُقَرَاءَ .

٤٤٠ . حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ عُبيدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنِي نَافِعٌ قَالَ أَخْبَرَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ أَنَّهُ كَانَ يَنَامُ وَهُوَ شَابٌّ أَعَزَبُ لَا أَهْلَ لَهُ فِي مَسْجِدِ النَّبِيِّ ﷺ .

¹ Siromah bez stana i vatana može privremeno stanovati u džamiji. Smutljivo društvo i dvoličnjake treba izbjegavati.

² U džamiji može povremeno noćiti, kako stranac, tako i mještatin. Ibni-Omer je izjavio: “Mi smo u doba Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, u džamiji noćivali, a za vrijeme podnevne žege odmarali.”

441. PRIČAO NAM JE Kutejbe b. Seid, a njemu Abdul-Aziz b. Ebu-Hazim prenoseći od Ebu-Hazima, on od Sehla b. Sa'da, koji je izjavio da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, došao u Fatiminu sobu i pošto u sobi nije našao Aliju, upitao je:

– Gdje ti je (moj) amidžić?

– Nešto se zbilo između mene i njega. Naljutio se na mene pa je izašao, i za vrijeme podneva nije spavao kod mene – odgovorila je ona.

Tada je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao jednom čovjeku:

“Pogledaj gdje je?”

Taj se čovjek vratio i kazao: “Allahov Poslaniče, on spava u džamiji.”

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, došao je, Alija ležaše, a ogrtač mu spao s njega i uprljao se prašinom. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, počeo s njega otresati prašinu govoreći: “Ustaj, uprašeni! Ustaj, uprašeni!”¹

442. PRIČAO NAM JE Jusuf b. Isa, njemu Ibn-Fudajl prenoseći od svoga oca, on od Ebu-Hazima, a ovaj od Ebu-Hurejre, da je rekao:

“Vidio sam sedamdeset drugova, ljudi s trijema (Muhammedove, sallallahu alejhi ve sellem, džamije) i ni na jednom od njih nije bilo ogrtača (gornji dio haljine), nego ili donja haljina ili jedna duža haljina koju su zavezivali (krajevima) za svoje vratove; neka od njih dopirale do pola cjevanica, a neka do gležnjeva i svaki bi je stezao svojim rukama ne želeći da mu se vidi sramotni dio tijela.”

٤٤١. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبِي حَازِمٍ عَنْ أَبِي حَازِمٍ عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ قَالَ جَاءَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بَيْتَ فَاطِمَةَ فَلَمْ يَجِدْ عَلِيًّا فِي الْبَيْتِ فَقَالَ أَيْنَ ابْنُ عَمِّكَ قَالَتْ كَانَ بَيْنِي وَبَيْنَهُ شَيْءٌ فَاغْضَبَنِي فَخَرَجَ فَلَمْ يَقُلْ عِنْدِي فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لِلْإِنْسَانِ انْظُرْ أَيْنَ هُوَ فَجَاءَ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ هُوَ فِي الْمَسْجِدِ رَاقِدٌ فَجَاءَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَهُوَ مُضْطَجِعٌ قَدْ سَقَطَ رِدَاؤُهُ عَنْ شِقِّهِ وَأَصَابَهُ تُرَابٌ فَجَعَلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَمْسَحُهُ عَنْهُ وَيَقُولُ قُمْ أَبَا تُرَابٍ قُمْ أَبَا تُرَابٍ .

٤٤٢. حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ عِيسَى قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ فَضَيْلٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي حَازِمٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ لَقَدْ رَأَيْتُ سَبْعِينَ مِنْ أَصْحَابِ الصُّفَّةِ مَا مِنْهُمْ رَجُلٌ عَلَيْهِ رِدَاءٌ إِلَّا إِزَارٌ وَإِمَّا كِسَاءٌ قَدْ رَبَطُوا فِي أَعْنَاقِهِمْ فَمِنْهَا مَا يَبْلُغُ نِصْفَ السَّاقَيْنِ وَمِنْهَا مَا يَبْلُغُ الْكَعْبَيْنِ فَيَجْمَعُهُ بِيَدِهِ كَرَاهِيَةً أَنْ تُرَى عَوْرَتُهُ .

Taberi bilježi da je halifa Osman, radijallahu anhu, počesto spavao u džamiji, dok su drugi ashabi oko njega razgovarali pa i jeli.

Ibni-Abbas, radijallahu anhu, rekao je: “Ako zaspiš u džamiji čekajući nastup sljedećeg namaskog vremena”, a drugom prilikom on kaže: “Ne pretvarajte džamiju u svoja ležišta!”

Malik je izjavio: “Ne volim da osoba koja ima stan noćiva u džamiji, a za vrijeme podnevne žege da se u njoj odmara.” Ovo je još stav i Ahmeda i Ishaka.

¹ Iz hadisa se može zaključiti:

- roditelji mogu dolaziti udatoj kćerki i bez dozvole njenog muža;
- umjesno je buditi ljude na jačanje rodbinskih i prijateljskih veza;
- rasrdenog treba udobrovoljiti i postepeno ga oslobađati kompleksa negativnih pojava.

O NAMAZU KADA SE DOĐE S PUTA

Ka'b b. Malik kaže: "Kada bi se Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, vraćao s puta, svratio bi prvo u džamiju i u njoj klanjao."

443. PRIČAO NAM JE Hallad b. Jahja, ovome kazao Mis'ar, njemu Muharib b. Disar prenoseći od Džabira b. Abdullaha, da je rekao:

"Došao sam Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, a on je bio u džamiji." Mislili, nadopunjuje Mis'ar, da je (Muharib) kazao, da je klanjao duha-namaz. Vjerovjesnik mu je kazao: "Klanjaj, (Džabire), dva rekata!"

"Ja sam, kaže Džabir, imao kod njega potraživanje svoga duga, pa mi ga je isplatio i preplatio."

KADA NEKO UĐE U DŽAMIJU, NEKA KLANJA DVA REKATA NAMAZA PRIJE NEGO SJEDNE

444. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njega obavijestio Malik prenoseći od Amira b. Abdullaha b. Zubejra, on od Amra b. Sulejma Zurekija, ovaj od Ebu-Katade Selemija, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

"Kada neko od vas uniđe u džamiju, neka klanja dva rekata namaza prije nego sjedne!"²

بَابُ الصَّلَاةِ إِذَا قَدِمَ مِنْ سَفَرٍ

وَقَالَ كَعْبُ بْنُ مَالِكٍ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا قَدِمَ مِنْ سَفَرٍ بَدَأَ بِالْمَسْجِدِ فَصَلَّى فِيهِ .

٤٤٣. حَدَّثَنَا خَلَادُ بْنُ يَحْيَى قَالَ حَدَّثَنَا مِسْعَرٌ قَالَ حَدَّثَنَا مُحَارِبُ بْنُ دَثَارٍ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ أَتَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ وَهُوَ فِي الْمَسْجِدِ قَالَ مِسْعَرُ أَرَاهُ قَالَ ضَحَى فَقَالَ صَلِّ رَكْعَتَيْنِ وَكَانَ لِي عَلَيْهِ دَيْنٌ فَقَضَانِي وَزَادَنِي .

بَابُ إِذَا دَخَلَ أَحَدُكُمْ الْمَسْجِدَ فَلْيَرْكَعْ رَكْعَتَيْنِ قَبْلَ أَنْ يَجْلِسَ

٤٤٤. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ عَامِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ عَنْ عَمْرِو بْنِ سُلَيْمٍ الزُّرْقِيِّ عَنْ أَبِي قَتَادَةَ السَّلَمِيِّ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ إِذَا دَخَلَ أَحَدُكُمْ الْمَسْجِدَ فَلْيَرْكَعْ رَكْعَتَيْنِ قَبْلَ أَنْ يَجْلِسَ .

2 Najveći broj pravnikâ ovaj namaz smatraju samo preporučljivim obredom, a poneki obligatnom dužnošću. Ovim nije bila dostupna Alejhisselamova zapovijed čovjeku koji se probijaše u džamiju kroz svijet: "Sjedi tu! Uznemiravaš samo narod!"

Da je spomenuti namaz obligatan, Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, naredio bi mu da ga klanja. Ovaj namaz ashabi su klanjali samo prema stvarnim mogućnostima, a pokuđeno ga je klanjati u vremenu kada je zabranjeno klanjati i obligatne namaze.

Nevevi ovaj namaz svrstava u sunnete.

Ovaj namaz (tehijjetul-mesdžid) klanja se odmah po ulasku u džamiju, prije sjedanja, a dozvoljava se i naknadno poslije sjedenja.

Ibni-Zerr je jednom unišao u džamiju i sjeo, a Alejhisselam ga upita:

– Jesi li klanjao dva rekata?

– Nisam – odgovorio je.

– Ustani, pa ih klanjaj! – rekao je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.

GUBLJENJE ABDESTA U DŽAMIJI

445. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njemu Malik prenoseći od Ebu-Zinada, on od A'aredža, a ovaj od Ebu-Hurejre, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

– Meleki se mole za svakog od vas sve dok se bude nalazio na mjestu obavljanja svojega namaza, mjestu na kome je klanjao, pa sve dok mu se ne desi ono što kvari abdest. Oni govore: “Allahu, oprosti mu grijeh! Allahu, smiluj mu se!”¹

GRAĐEVINSKA KONSTRUKCIJA
(MUHAMMEDOVE, SALLALLAHU ALEJHI
VE SELLEM) DŽAMIJE

Ebu-Seid (Hudri) kaže: “Krov (Vjerovjesnikove) džamije bio je od palminog lišća bez granja.”

Omer je naredio izgradnju Vjerovjesnikove, sallallahu alejhi ve sellem, džamije rekavši (graditelju): “Zaštiti svijet od kiše i čuvaj se da je ne obojiš u crveno ili žuto da ne bi svijet stavio u iskušenje!”

Enes je izjavio: “Muslimani će se hvalisati izgradnjom džamija, a posjećivat će ih (i održavati) samo mali broj”, a Ibni-Abbas je kazao: “... Stvarno ćete ih ukasiti kao što su ukrašavali Jevreji i kršćani (svoje bogomolje).”²

بَابُ الْحَدِيثِ فِي الْمَسْجِدِ

٤٤٥. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ أَبِي الزِّنَادِ عَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ الْمَلَائِكَةُ تُصَلِّي عَلَى أَحَدِكُمْ مَا دَامَ فِي مُصَلَّاهُ الَّذِي صَلَّى فِيهِ مَا لَمْ يُحْدِثْ تَقُولُ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لَهُ اللَّهُمَّ ارْحَمْهُ .

بَابُ بُنْيَانِ الْمَسْجِدِ

وَقَالَ أَبُو سَعِيدٍ كَانَ سَقْفُ الْمَسْجِدِ مِنْ جَرِيدِ النَّخْلِ وَأَمَرَ عُمَرُ بِنَاءَ الْمَسْجِدِ وَقَالَ أَكِنَّ النَّاسَ مِنَ الْمَطَرِ وَإِيَّاكَ أَنْ تُحْمَرَ أَوْ تُصْفَرَ فَتَفْتِنَ النَّاسَ وَقَالَ أَنَسٌ يَتَبَاهَوْنَ بِهَا ثُمَّ لَا يَعْمُرُونَهَا إِلَّا قَلِيلًا وَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ لَتَزْخَرِفْنَهَا كَمَا زَخَرَفَتِ الْيَهُودُ وَالنَّصَارَى .

1 Ibni-Bettal kaže:

“Ko se želi osloboditi grijeha bez muke i napora, neka po završenom namazu boravi što duže na mjestu obavljenog obreda, kako bi meleki za njega što duže molili oprost grijeha. Nadati se je da će takva dova i istigfar biti primljeni, jer Uzvišeni Allah kaže: Oni se mogu zauzimati samo za one kome On dozvoli.”

Ajni navodi da postoje različiti stavovi učenjaka iz prvih generacija o boravku (sjedanju) u džamiji onoga ko nema abdest. Tako se, npr., prenosi da je Ebu-Derda, radijallahu anhu, izlazio iz džamije, mokrio napolju i vraćao se u džamiju na predavanja bez abdesta. To su ponekad činili: Alija, Ata, Neha'i i Ibni-Džubejr.

2 Cijela izjava Ebu-Seida, radijallahu anhu, glasi: “Jednog dana naiđe oblak, kiša pade i krov džamije koji je bio od golih palminih grana, prokisnu. Namaz je otpočeo i vidio sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje čini sedždu na vodi i blatu i na čelu mu se vidio trag blata.” (Vidjeti, hadis br. 669)

Enesova izjava u cijelosti bila je: “Otišli smo, kaže Kilabe, s Enesom do njegova skrovišta i kada smo prolazili pokraj jedne džamije, nastupilo je vrijeme sabah-namaza.”

– Klanjat ćemo u ovoj džamiji! – rekao je Enes.

446. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah, ovome Jakub b. Ibrahim b. Sa'd, a njemu njegov otac prenoseći od Saliha b. Kejsana, da je njemu pričao Nafi' kako ga je Abdullah obavijestio:

– Džamija u doba Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, bijaše sagrađena od ćerpića, krov joj bijaše palmino golo granje, a stupovi palmina stabla.

Ebu-Bekr joj nije ništa dodavao. Omer ju je povećao (proširio), sagradio u vidu zgrade iz doba Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, od ćerpića, palminog golog granja, a njene stupove zamijenio novim palminim stablima. Osman ju je kasnije izmijenio, uveliko povećao, zid joj izgradio od klesanog kamena i maltera, stupove postavio od klesanog kamena, a krov od tikovog drveta.³

٤٤٦. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ ابْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ سَعْدٍ قَالَ حَدَّثَنِي أَبِي عَنْ صَالِحِ ابْنِ كَيْسَانَ قَالَ حَدَّثَنَا نَافِعٌ أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ أَخْبَرَهُ أَنَّ الْمَسْجِدَ كَانَ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ مَبْنِيًّا بِاللِّبْنِ وَسَقْفُهُ الْجَرِيدُ وَعُمْدُهُ خَشَبُ النَّخْلِ فَلَمْ يَزِدْ فِيهِ أَبُو بَكْرٍ شَيْئًا وَزَادَ فِيهِ عُمَرُ وَبَنَاهُ عَلَى بُنْيَانِهِ فِي عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ بِاللِّبْنِ وَالْجَرِيدِ وَأَعَادَ عُمْدَهُ خَشَبًا ثُمَّ غَيَّرَهُ عُثْمَانُ فَزَادَ فِيهِ زِيَادَةً كَثِيرَةً وَبَنَى جِدَارَهُ بِالْحِجَارَةِ الْمَنْقُوشَةِ وَالْقَصَصَةِ وَجَعَلَ عُمْدَهُ مِنْ حِجَارَةٍ مَنْقُوشَةٍ وَسَقَفَهُ بِالسَّاجِ .

– Ići ćemo u drugu! – rekli su prisutni. Tada je Enes nastavio:

– Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: “Doći će vrijeme kada će se svijet ponositi izgradnjom džamija, a posjećivat će ih samo mali broj.”

Imam Muhjīs-sunne (Begavi) smatra da su ljudi drugih konfesija počeli ukrašavati svoje hramove kada su vjeru počeli mijenjati i u nju novotarije uvukli. Sada se ide njihovim tragom, džamije se uređuju poput zrcala, njihovim sjajem i ukrasom ljudi se ponose i o tome pričaju.

Pokuđeno je džamiju ukrašavati u vidu moleraja izuzev arabeski i geometrijskih oblika.

- 3 Džamije trebaju biti lijepe i velebne, ali bez pretjerane umjetničke dekoracije koja ljude dovodi do iskušenja i samohvalisanja. Halifa Omer, radijallahu anhu, pored prepune državne blagajne nije bio voljan mijenjati obim, a ni građevinski materijal Muhammedove, sallallahu alejhi ve sellem, džamije. Halifa Osman, radijallahu anhu, imajući veliki vlastiti kapital i punu državnu blagajnu u rukama, zamjenjuje toj džamiji samo dotrajali građevinski materijal, i to: umjesto ćerpića stavlja kamen, a umjesto granja na krovu, stavlja dasku od tikovog drveta.

Molovanje i izvanredno ukrašavanje džamije otpočeo je činiti halifa Velid b. Abdul-Melik, unuk Mervanov, i mnogi učenici ljudi, i ne želeći nereda šutke su preko toga prelazili.

Ibni-Munir ističe da su ljudi svojevremeno, gradeći ukrašene kuće u vidu kula, inspirisani idejom da i džamije grade na takav način, “ali smo ih” – kaže on – “sačuvali od omalovažavanja.” Neki navode da je Ebu-Hanifa smatrao da je to dozvoljeno ako se radi zbog poštovanja džamije i ako se ne koriste sredstva iz Bejtul-mala (Državne blagajne). Ajni na to kaže: “Mezheb naših učenjaka jeste da je to mekruh. A riječi nekih naših učenjaka: Nema smetnje da se klešu džamije, znače: Ostavljanje toga je preče.” (prim. rec.)

MEĐUSOBNO ISPOMAGANJE NA IZGRADNJI DŽAMIJE

“Idolopoklonicima, dok su još sami svjedoci svoga nevjerstva, ne dolikuje da popravljaju i posjećuju Allahove mesdžide. Njihova su djela propala i oni će biti vječno u Džehennemu.

Allahove mesdžide popravlja i posjećuje samo onaj ko vjeruje u Allaha, Sudnji dan, ko obavlja namaz, dijeli zekat i onaj ko se boji samo Allaha. To će biti oni koji su upućeni Pravim putem.”¹

447. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu kazao Abdul-Aziz b. Muhtar, a njemu Halid Hazza’ prenoseći od Ikrime, da je Ibn-Abbas rekao njemu i svome sinu Aliji:

– Idite do Ebu-Seida i poslušajte njegova izlaganja! Mi smo otišli, kad on u vrtu, obrađuje ga. Potom je uzeo svoj ogrtač, sjeo naslonivši noge uz stomak i ogrnuvši ih tim ogrtačem počeo nam pričati. Kada je spomenuo gradnju Vjerovjesnikove, sallallahu alejhi ve sellem, džamije, reče:

– Mi smo nosili po ćerpić, a Ammar po dva ćerpića, pa ga je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, vidio, otresao s njega prašinu, i rekao:

“Blago Ammaru, ubit će ga buntovnička grupa, dok će ih on zvati u Džennet, a oni njega u vatru.” Ammar, kaže prenosilac, reče: “Da me Allah sačuva od iskušenja!”²

بَابُ التَّعَاوُنِ فِي بِنَاءِ الْمَسْجِدِ

(مَا كَانَ لِلْمُشْرِكِينَ أَنْ يَعْمُرُوا مَسَاجِدَ اللَّهِ شَاهِدِينَ عَلَى أَنْفُسِهِمْ بِالْكُفْرِ أُولَئِكَ حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ وَفِي النَّارِ هُمْ خَالِدُونَ إِنَّمَا يَعْمُرُ مَسَاجِدَ اللَّهِ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَآتَى الزَّكَاةَ وَلَمْ يَحْشَسْ إِلَّا اللَّهَ فَعَسَى أُولَئِكَ أَنْ يَكُونُوا مِنَ الْمُهْتَدِينَ) .

٤٤٧. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ حَدَّثَنَا خَالِدُ الْحَذَّاءُ عَنْ عِكْرِمَةَ قَالَ لِي ابْنُ عَبَّاسٍ وَلِابْنِهِ عَلِيٌّ انْطَلَقَا إِلَى أَبِي سَعِيدٍ فَأَسْمَعَا مِنْ حَدِيثِهِ فَأَنْطَلَقْنَا فَإِذَا هُوَ فِي حَائِطٍ يُصْلِحُهُ فَأَخَذَ رِدَاءَهُ فَأَحْتَبَى ثُمَّ أَنْشَأَ يُحَدِّثُنَا حَتَّى أَتَى ذِكْرَ بِنَاءِ الْمَسْجِدِ فَقَالَ كُنَّا نَحْمِلُ لَبَنَةً لَبَنَةً وَعِمَارٌ لَبَتَيْنِ لَبَتَيْنِ فَرَأَاهُ النَّبِيُّ ﷺ فَيَنْفُضُ التُّرَابَ عَنْهُ وَيَقُولُ وَيَحْ عِمَارُ تَقْتُلُهُ الْفِتْنَةُ الْبَاغِيَةُ يَدْعُوهُمْ إِلَى الْجَنَّةِ وَيَدْعُونَهُ إِلَى النَّارِ قَالَ يَقُولُ عِمَارٌ أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الْفِتَنِ .

¹ Povod navednom 18. i 19. ajetu poglavlja Et-Tevbe je slučaj zarobljavanja Abbasa na Bedru. Alija, radijallahu anhu, i ostali muslimani korili su ga zbog idolopoklonstva, a on isticao vrline idolopoklonika govoreći: “Mi održavamo Ka’bu, popravljamo, čuvamo i obilazimo, hodočasnike zemzemom napajamo, a zarobljenike oslobađamo.”

Gornji ajeti upozoravaju da nagradu za to mogu očekivati samo pravovjernici. Ko podiže i održava džamije, treba iskreno vjerovati u Allaha. Tada će nagrada biti adekvatna uloženom trudu.

Svakako da se gornji ajeti mogu odnositi na održavanje Ka’be, pa i ostalih džamija.

² Međusobno ispomaganje, izgrađivanje i održavanje džamija spada u najplemenitija Allahu Uzvišenom ugodna, a za ljude i dobrotvora najkorisnija djela kome se nagrada računa i poslije smrti. U ovu grupu rada

TRAŽENJE ISPOMOĆI OD TESARA I GRADITELJA U OBRADI DRVETA MINBERA I DŽAMIJE

448. PRIČAO NAM JE Kutejbe, ovome Abdul-Aziz, a njemu Ebu-Hazim prenoseći od Sehla koji je rekao da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, poslao po jednu ženu i kazao joj: “Naredi svome radniku tesaru da mi izradi drveni minber na kome ću moći sjediti.”

449. PRIČAO NAM JE Hallad, a njemu Abdul-Vahid b. Ejmen prenoseći od svoga oca, a on od Džabira, kako je jedna žena rekla:

– Allahov Poslaniče, hoćeš li da ti dam napraviti nešto na čemu ćeš moći sjediti? Ja imam radnika tesara.

– Ako hoćeš – odgovorio je on – i ona je dala napraviti minber.³

بَابُ الاسْتِعَاذَةِ بِالنَّجَارِ وَالصُّنَّاعِ فِي أَعْوَادِ الْمِنْبَرِ وَالْمَسْجِدِ

٤٤٨. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ حَدَّثَنِي أَبُو حَازِمٍ عَنْ سَهْلٍ قَالَ بَعَثَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِلَى امْرَأَةٍ مُرِي غُلَامَكَ النَّجَّارَ يَعْمَلُ لِي أَعْوَادًا أَجْلِسُ عَلَيْهَا .

٤٤٩. حَدَّثَنَا خَلَادٌ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ أَيْمَنَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ أَنَّ امْرَأَةً قَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَلَا أَجْعَلُ لَكَ شَيْئًا تَقْعُدُ عَلَيْهِ فَإِنَّ لِي غُلَامًا نَجَّارًا قَالَ إِنْ شِئْتَ فَعَمِلْتَ الْمِنْبَرَ .

spada učestvovanje u izgradnji bunara, česmi, vodovoda, kanala za natapanje zemljišta, škola, bolnica i uvakufljavanja za druge potrebe zajednice.

Iz hadisa se još razabire:

- učene ljude treba posjećivati, za nauku se stalno interesovati i svakoga cijeniti prema duhovno-moralnim kvalitetima i učenosti, a ne prema rodu i porijeklu;
- predavač treba biti koncentrisanih misli i pristojnog stava, držao predavanje sjedeći ili stojeći;
- predavanja treba da budu sadržajna i dokumentovana činjenicama koje će razvijati viši stepen vjersko-moralnih shvaćanja humanosti i bratstva među ljudima;
- rezultat dobrih djela ovisi o uloženoj energiji ljudi;
- dobrotvore treba isticati kao svijetle likove zajednice;
- dobro je tražiti Allahovu, dž.š., zaštitu od smutnje i iskušenja;
- Ammar, radijallahu anhu, u doba hilafeta Alije, radijallahu anhu, pozivao je u krilo islamske zajednice i Džennet pristalice Mu'avije, dok su oni mislili da i oni njega pozivaju u Džennet.

³ Iz hadisa se može zaključiti:

- na usluzi i prijateljskoj ponudi treba biti zahvalan;
- u društveno korisnim akcijama članovi zajednice angažuju se prema svojim sposobnostima.

O ONOM KO IZGRADI DŽAMIJU

450. PRIČAO NAM JE Jahja b. Sulejman, njemu Ibni-Vehb kojeg je obavijestio Amr, da mu je rekao Bukejr, ovome Asim b. Umer b. Katade da je čuo Ubejdullaha Havlanija, on Osmana b. Affana, kada je na prigovor svijeta, dok je ponovo gradio džamiju Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kazao:

– Vi mnogo pričate protiv mene! A ja sam čuo Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje kaže:

“Ko sagradi džamiju...” Mislim da je rekao (Asim), kaže Bukejr, “... radeći to samo iz želje za licem Allahovim (tj. iskreno u ime Allaha), Allah će mu dati sagraditi sličnu zgradu u Džennetu.”¹

بَابُ مَنْ بَنَى مَسْجِدًا

٤٥٠. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سُلَيْمَانَ حَدَّثَنِي ابْنُ وَهْبٍ أَخْبَرَنِي عَمْرُو بْنُ بَكْرٍ حَدَّثَهُ أَنَّ عَاصِمَ بْنَ عُمَرَ بْنِ قَتَادَةَ حَدَّثَهُ أَنَّهُ سَمِعَ عُيَيْدَ اللَّهِ الْخَوْلَانِيَّ أَنَّهُ سَمِعَ عُثْمَانَ بْنَ عَفَّانَ يَقُولُ عِنْدَ قَوْلِ النَّاسِ فِيهِ حِينَ بَنَى مَسْجِدَ الرَّسُولِ ﷺ إِنَّكُمْ أَكْثَرْتُمْ وَإِنِّي سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ مَنْ بَنَى مَسْجِدًا قَالَ بَكْرٌ حَسِبْتُ أَنَّهُ قَالَ يَتَّبِعُنِي بِهِ وَجْهَ اللَّهِ بَنَى اللَّهُ لَهُ مِثْلَهُ فِي الْجَنَّةِ .

¹ Gornja misao zabilježena je u više varijanti.

Taberi u djelu “El-Mu‘džemu Evsat” navodi: “Ko sagradi džamiju u veličini gnijezda čaplje, želeći time postići Allahovo zadovoljstvo, Allah će mu dati sagraditi dvorac u Džennetu.” Ebu-Hatim u svome “Ilelu” kaže da je ovaj hadis kao predanje Ebu-Bekrovo munker (jedna vrsta munker-hadisa).

– dato obećanje treba pravovremeno izvršiti.

Ibni-Huzejme navodi Džabirovu verziju: “Ko iskopa korito za vodu (bunar), neće se napiti ni osoba, a ni ptica, a da mu Allah neće dati za to Svoju nagradu na Sudnjem danu, a ko dađe sagraditi džamiju makar poput gnijezda čaplje ili još manju, Allah će mu dati sagraditi kuću u Džennetu.”

Ibni-Ferdž navodi u svom “Kitabul-ilelu” Mu‘azovu izjavu: “Ko sagradi džamiju u ime Allaha, Allah će mu sagraditi kuću u Džennetu; ko u njoj objesi svjetiljku, za njega moli Allahovu milost 70.000 meleka sve dok ta svjetiljka traje, a ko u njoj prostre kakvu prostirku, za njega moli Allahovu milost također 70.000 meleka sve dok se ta prostirka ne raspadne.” Međutim, o vjerodostojnosti ovog hadisa postoje mnoge zamjerke.

Osmanu, radijallahu anhu, prigovarali su što je Alejhisselamovu džamiju malo proširio i dodao novog građevinskog materijala, pa je on istakao vrlinu toga poduhvata i Allahovu, džeše šanuhu, nagradu kada se radi u ime Njega.

Nevevi, tumačeći gornje izjave, između ostalog, kaže da će investitor džamije dobiti u Džennetu kuću kakvu oko čovjeka nije nikada vidjelo, uho nikada o njoj ništa čulo, a niti je kome na um ranije pala.

Čini se da vrijednost rečene kuće nad ostalim kućama u Džennetu odgovara vrijednosti i časti džamije nad ostalim ovozemnim stambeno-poslovnim zgradama.

Ajni kaže: “Adekvatna nagrada investitoru džamije znak je Allahove pravednosti, a veća je znak Njegove dobrote i naklonosti.”

KAD OSOBA PROLAZI KROZ DŽAMIJU DRŽEĆI (RUKOM) VRHOVE STRIJELA

451. PRIČAO NAM JE Kutejbe b. Seid, ovome Sufjan prenoseći kako je Amru rekao:

– Jesi li čuo Džabira b. Abdullaha gdje govori: “Kroz džamiju je prošao neki čovjek i sa sobom imao strijele, pa mu je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: ‘Drži za njihove vrhove!’”²

PROLAŽENJE KROZ DŽAMIJU (S ORUŽJEM)

452. PRIČAO NAM JE Musa b. Isma‘il, njemu Abdul-Vahid, ovome Ebu-Burde b. Abdullah i rekao da je čuo Ebu-Burda da prenosi od svoga oca, a ovaj od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao:

“Ko bude prolazio kroz naše džamije ili trgove sa strelicom, neka je drži rukom za njen vrh, da ne bi ranio koga muslimana!”

بَابُ يَأْخُذُ بِنُصُولِ الذَّنْبِلِ إِذَا مَرَّ فِي الْمَسْجِدِ

٤٥١. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانٌ قَالَ قُلْتُ لِعَمْرِو أَسَمِعْتَ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ يَقُولُ مَرَّ رَجُلٌ فِي الْمَسْجِدِ وَمَعَهُ سِهَامٌ فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَمْسِكْ بِنُصَالِهَا .

بَابُ الْمُرُورِ فِي الْمَسْجِدِ

٤٥٢. حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو بُرْدَةَ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا بُرْدَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ مَنْ مَرَّ فِي شَيْءٍ مِنْ مَسَاجِدِنَا أَوْ أَسْوَاقِنَا بِنَبْلٍ فَلْيَأْخُذْ عَلَى نُصَالِهَا لَا يَغْرِزْ بِكَفِّهِ مُسْلِمًا .

² Buhari u svom “Tarihul-evsatu” navodi da je Alejhisselam rekao: “Odstranjajte iz džamije malu djecu, ludake, kupoprodaju, međusobno sporenje, galamu i viku, izvršavanje šerijatskih kazni te izvlačenje sablj i drugog oružja iz korica!”

Ibni-Abbas, radijallahu anhum, svojim drugovima je rekao: “Čistite džamije i ne pravite kroz njih puteve! Neka u džamiju ne ulaze osobe s menstruacijom i džunubi, osim ako kroz džamiju samo prolaze, neka se u njoj ne prosipaju strjelice i izvlače sablje iz korica, neka se ne izvršava šerijatska kazna i nek se ne recituje poezija! Ako bi u njoj neko recitovao pjesme reći će mu se: ‘Neka Allah dadne da ti zubi poispadaju!’”

Iz hadisa se može još zaključiti:

- sloboda građana, sigurnost i ravnopravnost ljudi mora se poštivati i čuvati;
- poštivanje međusobnih prava i obazrivost prema drugim ljudima;
- dozvoljeno je s oružjem ulaziti u džamiju.

(RECITOVANJE) POEZIJE U DŽAMIJI

453. PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman Hakem b. Nafi', njega obavijestio Šu'ajb prenoseći do Zuhrija, kome je rekao Ebu-Seleme b. Abdur-Rahman b. Avf da je čuo Hassana b. Sabita Ensariju gdje traži svjedočenje Ebu-Hurejre.

– Zaklinjem te Allahom, jesi li čuo Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, kada je rekao:

“Hasane, odgovori (idolopoklonicima) umjesto Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem!” i kazao: “Allahu, pomози Hasana časnim Džibrilom (Ruhul-Kudusom)!”

– Da, jesam – odgovori Ebu-Hurejra.¹

TRENIRANJE KOPLJANIKA U DŽAMIJI

454. PRIČAO NAM JE Abdul-Aziz b. Abdullah, njemu Ibrahim b. Sa'd prenoseći od Saliha Kejsana, ovaj od Ibni-Šihaba koga je obavijestio Urve b. Zubejr, da je Aiša, radijallahu anha, rekla:

– Vidjela sam jednog dana Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, na vratima moje sobe, a Etiopljani igrahu u džamiji. I dok sam ja promatrala njihovu igru, Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, zastirao me je svojim gornjim ogrtačem.

بَابُ الشَّعْرِ فِي الْمَسْجِدِ

٤٥٣. حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ الْحَكَمُ بْنُ نَافِعٍ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي أَبُو سَلَمَةَ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنُ عَوْفٍ أَنَّهُ سَمِعَ حَسَّانَ ابْنَ ثَابِتٍ الْأَنْصَارِيَّ يَسْتَشْهِدُ أَبَا هُرَيْرَةَ أَنَّهُ شَدَّكَ اللَّهُ هَلْ سَمِعْتَ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ يَا حَسَّانُ أَجِبْ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ اللَّهُمَّ أَيْدُهُ بِرُوحِ الْقُدُسِ قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ نَعَمْ .

بَابُ أَصْحَابِ الْحَرَابِ فِي الْمَسْجِدِ

٤٥٤. حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ عَنْ صَالِحِ بْنِ كَيْسَانَ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ قَالَ أَخْبَرَنِي عُرْوَةُ بْنُ الزُّبَيْرِ أَنَّ عَائِشَةَ قَالَتْ لَقَدْ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَوْمًا عَلَى بَابِ حُجْرَتِي وَالْحَبَشَةُ يَلْعَبُونَ فِي الْمَسْجِدِ وَرَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَسْتُرُنِي بِرِدَائِهِ أَنْظُرُ إِلَى لَعِبِهِمْ .

¹ Nije zabranjeno u džamiji recitovati pobožne i druge sadržajno pristojne pjesme. Aiša, radijallahu anha, izjavila je: “Alejhisselam je postavio minber u džamiji pjesniku Hassanu, radijallahu anhu, koji se u pjesmi izrugivao idolopoklonicima.”

Sloboda mišljenja drugih mora se poštivati, ali na izazov i uvrede treba biti odlučan i odgovoriti istom mjerom. Pjesnika pobožno moralnih kvaliteta treba cijeniti, hvaliti i blagosiljati.

455. Ibrahim b. Munzir dodaje da mu je pričao Ibni-Vehb, njega obavijestio Junus, prenoseći od Ibni-Šihaba, ovaj od Urve, a on od Aiše, koja je rekla: “Vidjela sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, dok su Etiopljani izvodili igre (u džamiji) svojim kopljima.”²

SPOMINJANJE KUPOPRODAJE NA MINBERU U DŽAMIJI

456. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah, njemu Sufjan prenoseći od Jahmaa, on od Amre, ova od Aiše, da je rekla kako joj je došla (robinja) Berira, molila je za prilog za svoj otkup, i Aiša joj je rekla:

“Ako hoćeš dat ću tvome gospodaru iznos cijele otkupnine, a da starateljstvo nad tobom pripada meni?”

Beririn gospodar je odgovorio: “Ako hoćeš podaj za Beriru iznos koji je preostao!”

Sufjan je opet jednom izjavio: “... Ako hoćeš, oslobodi je, a da starateljstvo pripada nama?”

Kada je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, došao, Aiša mu je to ispričala i on je rekao: “Otkupi je i oslobodi, a patronat bezuvjetno pripada onom ko roba oslobodi.”

Potom je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, stao na minber, a i Sufjan je rekao:

– Popeo se Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, na minber i kazao:

“Šta je svijetu? Postavlja uvjete kojih nema u

٤٥٥. زَادَ إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ أَخْبَرَنِي يُونُسُ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ وَالْحَبَشَةُ يَلْعَبُونَ بِحِرَابِهِمْ .

بَابُ ذِكْرِ الْبَيْعِ وَالشِّرَاءِ عَلَى الْمِنْبَرِ فِي الْمَسْجِدِ

٤٥٦. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ يَحْيَى عَنْ عَمْرَةَ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ أَتَتْهَا بَرِيرَةُ تَسْأَلُهَا فِي كِتَابَتِهَا فَقَالَتْ إِنْ شِئْتَ أُعْطِيتُ أَهْلَكَ وَيَكُونُ الْوَلَاءُ لِي وَقَالَ أَهْلُهَا إِنْ شِئْتَ أُعْطِيتَهَا مَا بَقِيَ وَقَالَ سُفْيَانُ مَرَّةً إِنْ شِئْتَ أُعْطِيتَهَا وَيَكُونُ الْوَلَاءُ لَنَا فَلَمَّا جَاءَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ذَكَرَتْهُ ذَلِكَ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ ابْتَاعِيهَا فَأَعْتَقِيهَا فَإِنَّ الْوَلَاءَ لِمَنْ أَعْتَقَ ثُمَّ قَامَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَلَى الْمِنْبَرِ وَقَالَ سُفْيَانُ مَرَّةً فَصَعِدَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَلَى الْمِنْبَرِ فَقَالَ مَا بَالُ أَقْوَامٍ يَشْتَرِطُونَ شُرُوطًا لَيْسَ فِي كِتَابِ اللَّهِ مِنْ اشْتَرَطَ شَرْطًا لَيْسَ فِي كِتَابِ اللَّهِ فَلَيْسَ لَهُ وَإِنْ اشْتَرَطَ مِائَةَ مَرَّةٍ قَالَ عَلِيُّ بْنُ يَحْيَى

² Iz hadisa se može zaključiti:

- dozvoljen je trening kopljima i slično u džamiji s namjerom unapređivanja ratne vještine i snage. Na stav Ebu-Hasana Lahmija da je igra kopljima u džamiji derogirana Kur'anom i sunnetom (misli na ajet: U džamijama koje se voljom Njegovom podižu..., i na hadis: Udaljite iz vaših džamija djecu i ludake!) Ajni i Ibn-Hadžer navode kako je ovaj hadis slab (daif), a ni hadis, a niti ajet ne upućuju na tu zabranu eksplicitno. Osim toga, nije poznat ni tačan datum kada su izrečeni svi ovi tekstovi da bi se moglo tvrditi postojanje derogacije (prim. rec.);
- dozvoljeno je gledati pristojne artističke i druge zabavne igre;
- prema ukućanima, a naročito supruzi, treba biti taktičan i prijazan.

Allahovoj Knjizi! Ko postavi ma kakav uvjet koga u Allahovoj Knjizi nema, to mu je bezvrijedno pa makar uvjetovao i stotinu puta.”

‘Ali kaže da su Jahja i Abdul-Vehhab prenijeli gornji hadis, od Jahjaa, a on od Amre.

I Džafer b. Avn iznosi gornji slučaj, prenoseći ga od Jahjaa koji kaže da je čuo Amru, a ona Aišu.

Malik prenosi isti hadis od Jahjaa, a on od Amre: “Berira je...”, ali nije spomenuo: “... popeo se (Alejhisselam) na minber...”¹

POTRAŽIVANJE DUGA U DŽAMIJI I GONJENJE ISPLATE

457. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Muhammed, njemu Usman b. Umerda, njega obavijestio Junus prenoseći od Zuhrija, on od Abdullaha b. Ka’ba b. Malika, a ovaj od Ka’ba koji je u džamiji od Ibnu-Ebi-Hadreda tražio naplatu duga. Tu su vikali toliko glasno da ih je čuo Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, koji je bio u svojoj sobi pa je, otkrivši jednu stranu zastora na vratima svoje sobe, izašao i viknuo:

“Ka’b!”

– Odazivam ti se, Allahov Poslaniče! – rekao je Ka’b.

– Smanji svoje potraživanje ovoliko! – rekao je Alejhisselam i pokazao:

“Tako”, tj. na polovinu.

– Allahov Poslaniče, to sam već učinio – odgovori Ka’b.

– Ustani – rekao je Alejhisselam (Ebu-Hadredu)

– i isplati Ka’bu njegovo potraživanje!²

وَعَبْدُ الْوَهَّابِ عَنْ يَحْيَى عَنْ عَمْرَةَ نَحْوَهُ وَقَالَ
جَعْفَرُ بْنُ عَوْنٍ عَنْ يَحْيَى قَالَ سَمِعْتُ عَمْرَةَ
قَالَتْ سَمِعْتُ عَائِشَةَ وَرَوَاهُ مَالِكٌ عَنْ يَحْيَى عَنْ
عَمْرَةَ أَنَّ بَرِيرَةَ وَلَمْ يَذْكُرْ صَعِدَ الْمِنْبَرَ .

بَابُ التَّقَاضِي وَالْمَلَاذِمَةِ فِي الْمَسْجِدِ

٤٥٧ . حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ حَدَّثَنَا عُثْمَانُ
ابْنُ عُمَرَ قَالَ أَخْبَرَنَا يُونُسُ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ
عَبْدِ اللَّهِ بْنِ كَعْبٍ بْنِ مَالِكٍ عَنْ كَعْبٍ أَنَّهُ تَقَاضَى
ابْنُ أَبِي حَذْرَدٍ دَيْنًا كَانَ لَهُ عَلَيْهِ فِي الْمَسْجِدِ
فَارْتَفَعَتْ أَصْوَاتُهُمَا حَتَّى سَمِعَهَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ
وَهُوَ فِي بَيْتِهِ فَخَرَجَ إِلَيْهِمَا حَتَّى كَشَفَ سِجْفَ
حُجْرَتِهِ فَنَادَى يَا كَعْبُ قَالَ لَبَّيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ
قَالَ ضَعُ مِنْ دَيْنِكَ هَذَا وَأَوْمَأَ إِلَيْهِ أَيْ الشَّطْرَ
قَالَ لَقَدْ فَعَلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ قُمْ فَاقْضِهِ .

1 Oslobođena robinja udata za roba ima pravo izbora, da li će ostati u braku ili ga prekinuti. Kod isplaćivanja rata otkupnine treba precizno odrediti rokove isplata. Poželjno je da se imam obrati džematlijama kada se pojavi neka novotarija, da objasni šerijatski stav o tom pitanju i da osudi tu novotariju. (prim. rec.)

2 Iz hadisa se može zaključiti:

- kada vjerovnik snizi svoje potraživanje, dužnik ga treba odmah isplatiti;
- u džamiji se može o svemu pristojno razgovarati;
- dozvoljeno je u džamiji vršiti isplatu duga, ali ne i trgovanje;
- sporazum stranaka mimikom je punovažan ako su se stranke dovoljno razumjele;

METENJE DŽAMIJE, KUPLJENJE KRPA, DRVLJA I TRUNJA

458. PRIČAO NAM JE Sulejman b. Harb, njemu Hammad b. Zejd prenoseći od Sabita, on od Ebu-Rafija, a ovaj od Ebu-Hurejre, da je jedan crnac ili crnkinja, čistio džamiju pa kada je umro, Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, pitao je za njega.

– Umro je – odgovorili su ashabi.

– A što mi niste to javili? Pokažite mi njegov mezar, ili je rekao, njen mezar!, i otišao je na njen mezar i klanjao joj dženazu.³

ZABRANA TRGOVANJA ALKOHOLOM U DŽAMIJI

459. PRIČAO NAM JE Abdan prenoseći od Ebu-Hamze, on od A'meša, ovaj od Muslima, on od Mesruka, a Mesruk od Aiše, da je rekla:

“Kada su objavljeni propisi o kamati u poglavlju El-Bekare, Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, izašao je u džamiju, pročitao ih svijetu i proklamovao zabranu trgovanja alkoholom.”

بَابُ كُنُسِ الْمَسْجِدِ وَالتَّقَاطِ الْحَرَقِ وَالْقَذَى وَالْعِيدَانِ

٤٥٨. حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ قَالَ حَدَّثَنَا حَمَّادُ ابْنُ زَيْدٍ عَنْ ثَابِتٍ عَنْ أَبِي رَافِعٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَجُلًا أَسْوَدَ أَوْ امْرَأَةً سَوْدَاءَ كَانَ يَقُمُّ الْمَسْجِدَ فَمَاتَ فَسَأَلَ النَّبِيُّ ﷺ عَنْهُ فَقَالُوا مَاتَ قَالَ أَفَلَا كُتِّمَ أَذْنَتُمُونِي بِهِ دُلُونِي عَلَى قَبْرِهِ أَوْ قَالَ قَبْرِهَا فَأَتَى قَبْرَهَا فَصَلَّى عَلَيْهَا .

بَابُ تَحْرِيمِ تِجَارَةِ الْخَمْرِ فِي الْمَسْجِدِ

٤٥٩. حَدَّثَنَا عَبْدَانُ عَنْ أَبِي حَمْزَةَ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ مُسْلِمٍ عَنْ مَسْرُوقٍ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ لَمَّا أُنْزِلَتِ الْآيَاتُ مِنْ سُورَةِ الْبَقَرَةِ فِي الرِّبَا خَرَجَ النَّبِيُّ ﷺ إِلَى الْمَسْجِدِ فَقَرَأَهُنَّ عَلَى النَّاسِ ثُمَّ حَرَّمَ تِجَارَةَ الْخَمْرِ .

- prije otpočinjanja rasprave među strankama sprovodi se akt mirenja;
- savjet prijatelja prihvaća se ukoliko se neće povrijediti zakon i pravo drugih ljudi.

³ Iz hadisa se može zaključiti:

- čišćenje džamije spada u počasne poslove; preneseno je da je Alejhisselam meo svoju džamiju;
- za uslužnog čovjeka i prijatelja treba se uvijek interesovati;
- treba nastojati prisustvovati dženazi dobrih i požrtvovanih muslimana;
- smrtni slučaj treba pravovremeno obznaniti kako bi dženazi prisustvovalo što više muslimana;
- dozvoljeno je klanjati dženazu zakopanoj osobi. Neki pravnici to dozvoljavaju u periodu od mjesec dana od dana zakopavanja mrtvaca, drugi do vremena nadimanja tijela, a neko do momenta raspadanja leša.

POSLUGA DŽAMIJE

“Ono što je u mojoj utrobi, zavjetujem (rekla je Hanna, majka Merjemina) da samo Tebi služi...”
Ibni-Abbas je protumačio: “Da posluži u Mesdžidi-Aksau (u Jerusalemu).”

460. PRIČAO NAM JE Ahmed b. Vakid, njemu Hammad prenoseći od Sabita, on od Ebu-Rafija, a ovaj od Ebu-Hurejre, da je jedna žena, ili je rekao čovjek, čistila Vjerovjesnikovu džamiju. – Mislim, kaže (Ebu-Rafi‘), da to nije bio muškarac nego žena... Pričajući ovo (Ebu-Hurejre) spomenu slučaj Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, kako joj je klanjao dženazu na mezaru.¹

ZAROBLJENIK ILI DUŽNIK MOŽE SE PRITVORITI U DŽAMIJU

461. PRIČAO NAM JE Ishak b. Ibrahim, njega obavijestio Revh i Muhammed b. Dža‘fer prenoseći od Šu‘be, ovaj od Muhammeda b. Zijada, on od Ebu-Hurejre, a ovaj od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao:

– Sinoć mi se iznenada prikaza ifrit od džina – ili je, kaže pripovjedač, upotrijebio drugi izraz istog značenja – da bi mi prekinuo namaz. Allah mi je, međutim, dao moć da ga savladam, i ja sam ga htio privezati za jedan od džamijskih stupova dok vi ne osvanete i dok ga svi od vas ne vide. Tada sam se sjetio izjave svoga brata (po poslanstvu) Sulejmana: “Allahu moj, podari mi vlast kakvu niko iza mene neće postići!”

Alejhisselam ga je, kaže Revh, prezrenog otjerao.

بَابُ الْخِدْمَةِ لِلْمَسْجِدِ

وَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ (نَذَرْتُ لَكَ مَا فِي بَطْنِي مُحَرَّرًا) لِلْمَسْجِدِ يَخْدُمُهَا.

٤٦٠. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ وَاقِدٍ قَالَ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ ثَابِتٍ عَنْ أَبِي رَافِعٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ امْرَأَةً أَوْ رَجُلًا كَانَتْ تَقُمُ الْمَسْجِدَ وَلَا أَرَاهُ إِلَّا امْرَأَةً فَذَكَرَ حَدِيثَ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ صَلَّى عَلَى قَبْرِهَا.

بَابُ الْأَسِيرِ أَوِ الْغَرِيمِ يُرْبِطُ فِي الْمَسْجِدِ

٤٦١. حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ أَخْبَرَنَا رَوْحٌ وَمُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ عَنْ شُعْبَةَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ إِنَّ عِفْرِيَّتًا مِنَ الْجِنِّ تَقَلَّتْ عَلَى الْبَارِحَةِ أَوْ كَلِمَةً نَحْوَهَا لَيَقْطَعَنَّ عَلَى الصَّلَاةِ فَأَمَكَّنَنِي اللَّهُ مِنْهُ فَأَرَدْتُ أَنْ أَرْبِطَهُ إِلَى سَارِيَةٍ مِنْ سَوَارِي الْمَسْجِدِ حَتَّى تُصْبِحُوا وَتَنْظُرُوا إِلَيْهِ كُلُّكُمْ فَذَكَرْتُ قَوْلَ أَخِي سُلَيْمَانَ رَبِّ (هَبْ لِي مُلْكًا لَا يَنْبَغِي لِأَحَدٍ مِنْ بَعْدِي) قَالَ رَوْحٌ فَرَدَّهُ خَاسِتًا.

¹ Džamija je simbol čistoće i uzor urednosti. Izvjesno pobožno boravljenje u mesdžidima i služenje u njima bilo je prisutno u vjerezakonima prijašnjih naroda. Služenje u hramovima vršili su muškarci, pa se Hanna zabrinula za sudbinu kćerke Merjeme. Međutim, starješina hrama Zekerijja, sallallahu alejhi ve sellem, primio je Merjemu i očinski se starao za njen život i obaveze u hramu.

KUPANJE KADA SE PRIMI ISLAM I VEZANJE ZAROBLJENIKA U DŽAMIJI

Šurejh je naređivao da se dužnik sveže (zatvori) za stup u džamiji.

462. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njemu Lejs, rekavši kako mu je kazao Seid b. Ebu-Seid, čuvši Ebu-Hurejru da kaže:

– Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, poslao je prema Nedždu konjicu koja je sa sobom kasnije dovela čovjeka iz plemena Benu-Hanife po imenu Sumame b. Usal i privezali ga za jedan od džamijskih stupova. Kasnije mu je prišao Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, i rekao: “Pustite Sumamu!” Potom je Sumame otišao pod jednu palmu blizu džamije, tamo se okupao, unišao u džamiju i rekao: “Očitujem da nema drugog Boga osim Jedinog Allaha i da je Muhammed Allahov poslanik.”²

بَابُ الْإِغْتِسَالِ إِذَا أَسْلَمَ وَرَبِطَ الْأَسِيرَ أَيْضًا فِي الْمَسْجِدِ

وَكَانَ شُرَيْحٌ يَأْمُرُ الْغَرِيمَ أَنْ يُحْبَسَ إِلَى سَارِيَةِ
الْمَسْجِدِ .

٤٦٢ . حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ
قَالَ حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي سَعِيدٍ سَمِعَ أَبَا هُرَيْرَةَ قَالَ
بَعَثَ النَّبِيُّ ﷺ خَيْلًا قَبْلَ نَجْدٍ فَجَاءَتْ بِرَجُلٍ مِنْ
بَنِي حَنِيفَةَ يُقَالُ لَهُ ثُمَامَةُ بْنُ أَثَالٍ فَرَبَطُوهُ بِسَارِيَةِ
مِنْ سَوَارِي الْمَسْجِدِ فَخَرَجَ إِلَيْهِ النَّبِيُّ ﷺ فَقَالَ
أَطْلِقُوا ثُمَامَةَ فَانْطَلَقَ إِلَى نَخْلٍ قَرِيبٍ مِنَ الْمَسْجِدِ
فَاغْتَسَلَ ثُمَّ دَخَلَ الْمَسْجِدَ فَقَالَ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ
إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ .

² Sumame, radijallahu anhu, bio je zarobljen u džamiji duže vremena i Alejhisselam ga je upitao:

– Sumame, šta će s tobom biti?

– Ako me ubiješ, ubio si me – odgovori on – zbog prolijevanja krvi, ako me pomiluješ, pomilovat ćeš zahvalnog čovjeka, a ako htjedneš novac, dat ću ti koliko hoćeš.

Ashabi su predlagali otkup. Sutradan je Alejhisselam naišao pokraj njega, a on mu nazva selam i Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, dade ga pustiti i poslati u vrt Ebu-Talhe da se tamo okupa. Kasnije se Sumame povratio u džamiju, dao gornju izjavu i klanjao dva rekata nafile, poslije čega je Alejhisselam rekao: “Divan je islam ovog vašeg brata!”

Dozvoljen je ulazak u džamiju svakome pa i idolopoklonicima, izuzimajući Ka’bu, jer je u Kur’anu rečeno: “Idolopoklonici su pogani i neka se ne prikućuju Svetom hramu!”

Starješina zajednice može zarobljenika osloboditi besplatno ili uz otkup.

Kurtubi smatra da je Sumame, radijallahu anhu, možda bio pritvoren u džamiji da bi vidio obavljanje vjerskih obreda i čuo učenje Kur’ana pa da primi islam.

Džubejr ibni Mut’im, radijallahu anhu, kaže:

“Unišao sam u džamiju prije nego sam primio islam. Vjerovjesnik je klanjao sa ashabima akšam i učio poglavlje Et-Tur. Sadržaj me je zanio pa sam osjetio ushićenje u srcu.”

Iz hadisa se razumije da je dozvoljeno zatvoriti zarobljenike u džamiji.

ŠATOR U DŽAMIJI ZA BOLESNIKE I DRUGA LICA

463. PRIČAO NAM JE Zekerijja b. Jahja, njemu Abdullah b. Numejr, ovome Hišam prenoseći od svoga oca, a on od Aiše, da je rekla:

– Na dan Bitke na Hendeku ranjen je Sa'd (Ibni-Mu'az) u venu na ruci pa je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, postavio u džamiji šator, da bi mu bilo bliže obilaziti ga. U džamiji bijaše i šator plemena Benu-Gifar. Njih nije plašilo ništa izuzev krvi koja mu je stalno tekla, pa su ovi u šatoru upitali: “Šta je ovo što nam dolazi od vas?”

To bijaše Sa'dova rana koja je krvarila i on je u tom šatoru i umro.¹

UVOĐENJE DEVE ZBOG NEKE POTREBE GDJE SE ČINI SEDŽDA

Ibn-Abbas je rekao: “Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, obilazio je oko Ka'be na devi.”

464. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njega obavijestio Malik prenoseći od Muhammeda b. Abdur-Rahmana b. Nevfela, ovoga Urve b. Zubejr, on čuo od Zejnebe bint Ebu-Seleme, a ona od Ummu-Seleme, da je izjavila:

– Potužila sam se Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, da sam slaba.

– Obilazi (oko Ka'be) jašući iza svijeta! – odgovori on.

Tako sam obilazila (oko Ka'be) dok je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao pokraj Kabe i učio: “Vetturi...”, tj. “Kunem se Turom (Sinajskom gorom) i napisanom Knjigom...”²

بَابُ الْخِيْمَةِ فِي الْمَسْجِدِ لِلْمَرْضَى وَغَيْرِهِمْ

٤٦٣. حَدَّثَنَا زَكَرِيَّا بْنُ يَحْيَى قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ نُمَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامٌ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ أَصِيبَ سَعْدُ يَوْمَ الْخَنْدَقِ فِي الْأَكْحَلِ فَضَرَبَ النَّبِيُّ ﷺ خِيْمَةً فِي الْمَسْجِدِ لِيَعُوْدَهُ مِنْ قَرِيبٍ فَلَمْ يَرْعُهُمْ وَفِي الْمَسْجِدِ خِيْمَةٌ مِنْ بَنِي غِفَارٍ إِلَّا الدَّمُ يَسِيلُ إِلَيْهِمْ فَقَالُوا يَا أَهْلَ الْخِيْمَةِ مَا هَذَا الَّذِي يَأْتِينَا مِنْ قَبْلِكُمْ فَإِذَا سَعْدٌ يَغْدُو جُرْحُهُ دَمًا فَهَاتَ فِيهَا .

بَابُ ادْخَالِ الْبَعِيرِ فِي الْمَسْجِدِ لِلْعَلَّةِ

وَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ طَافَ النَّبِيُّ ﷺ عَلَى بَعِيرٍ .

٤٦٤. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ نَوْفَلٍ عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ عَنْ زَيْنَبِ بِنْتِ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ قَالَتْ شَكَوْتُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَنِّي أَشْتَكِي قَالَ طُوفِي مِنْ وَرَاءِ النَّاسِ وَأَنْتِ رَاكِبَةٌ فَطُفْتُ وَرَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُصَلِّي إِلَى جَنْبِ الْبَيْتِ يَقْرَأُ بِ الطُّورِ وَكِتَابِ مَسْطُورٍ .

¹ Šator plemena Benu-Gifar postavljen je za bolničarku Rukajju ensarijku koja je liječila i njegovala borce ranjene od idolopoklonika. Starješina zajednice smješta ranjenike gdje će se bolje liječiti, brže ozdraviti i lakše primati posjetu.

² Iz hadisa se može zaključiti:

– dozvoljava se iz opravdanog razloga uvesti životinju na tren gdje se klanja, čije se meso jede, a mokraća

POGLAVLJE

465. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Musenna, njemu Mu'az b. Hišam, a ovome njegov otac prenoseći od Katade, a njemu rekao Enes b. Malik da su dvojica ashaba izašli jedne tamne noći od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, a s njima je bilo nešto kao dvije svjetiljke koje su pred njima svijetlile. Kada su se rastali, ostala je kod svakog po jedna svjetiljka sve dok nisu došli svojim ukućanima.

VRATAŠCA I PROLAZ KROZ DŽAMIJU

466. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Sinan, njemu Fulejh, a ovome Ebu-Nadr prenoseći od Ubejda b. Hunejna, on od Busra b. Seida, a ovaj od Ebu-Seida Hudrija koji je rekao da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, držeći govor, kazao:

– Uzvišeni Allah prepustio je čovjeku da izabere ili dobro ovoga svijeta ili ono koje ga čeka kod Njega, pa je odabrao ono koje ga čeka kod Allaha. Ebu-Bekr, radijallahu anhu, zaplaka. Ja sam, kaže (Ebu-Seid,) u sebi rekao:

“Što rasplaka ovoga starca? To što je Allah dao čovjeku da sam izabere ili dobro ovoga svijeta ili ono što je kod Njega, pa on odabra ono što je kod Allaha i Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bio je taj rob, a Ebu-Bekr bio je najučevniji među nama.” (Tada Alejhisselam) reče:

– Ebu-Bekre, ne plači! Za mene je od svijeta najdarežljiviji po svojoj imovini i druželjubivosti Ebu-Bekr. Kada bih od svojih sljedbenika uzimao sebi iskrenog prijatelja, uzeo bih sigurno Ebu-

بَابُ

٤٦٥. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى قَالَ حَدَّثَنَا مُعَاذُ ابْنُ هِشَامٍ قَالَ حَدَّثَنِي أَبِي عَنْ قَتَادَةَ قَالَ حَدَّثَنَا أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ أَنَّ رَجُلَيْنِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ خَرَجَا مِنْ عِنْدِ النَّبِيِّ ﷺ فِي لَيْلَةٍ مُظْلِمَةٍ وَمَعَهُمَا مِثْلُ الْمِصْبَاحَيْنِ يُضِيئَانِ بَيْنَ أَيْدِيهِمَا فَلَمَّا افْتَرَقَا صَارَ مَعَ كُلِّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا وَاحِدٌ حَتَّى أَتَى أَهْلَهُ.

بَابُ الْخُوضَةِ وَالْمَمَرِ فِي الْمَسْجِدِ

٤٦٦. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سِنَانٍ قَالَ حَدَّثَنَا فُلَيْحٌ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو النَّضْرِ عَنْ عُيَيْدِ بْنِ حُمَيْنٍ عَنْ بُشَيْرِ بْنِ سَعِيدٍ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ قَالَ خَطَبَ النَّبِيُّ ﷺ فَقَالَ إِنَّ اللَّهَ خَيْرَ عَبْدًا بَيْنَ الدُّنْيَا وَبَيْنَ مَا عِنْدَهُ فَاخْتَارَ مَا عِنْدَ اللَّهِ فَبَكَى أَبُو بَكْرٍ الصَّدِيقُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَقُلْتُ فِي نَفْسِي مَا يُبْكِي هَذَا الشَّيْخَ إِنْ يَكُنِ اللَّهُ خَيْرَ عَبْدًا بَيْنَ الدُّنْيَا وَبَيْنَ مَا عِنْدَهُ فَاخْتَارَ مَا عِنْدَ اللَّهِ فَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ هُوَ الْعَبْدَ وَكَانَ أَبُو بَكْرٍ أَعْلَمَنَا قَالَ يَا أَبَا بَكْرٍ لَا تَبْكُ إِنَّ أَمَنَ النَّاسِ عَلَيَّ فِي صُحْبَتِهِ وَمَالِهِ أَبُو بَكْرٍ وَلَوْ كُنْتُ مُتَّخِذًا خَلِيلًا مِنْ أُمَّتِي لَاتَّخَذْتُ أَبَا بَكْرٍ وَلَكِنْ أُخُوَّةُ الْإِسْلَامِ وَمَوَدَّتُهُ لَا يَبْقَيْنَ فِي الْمَسْجِدِ بَابٌ إِلَّا سَدَّ إِلَّا بَابُ أَبِي بَكْرٍ.

joj ne spada u tešku kategoriju nečistoće;

– hodočasnici obilaze oko Ka'be u malo udaljenijem krugu iza hodočasnika;

– konjanik ne treba jahalicu tjerati stazom pješaka i ugrožavati ih.

Bekra, ali islamsko bratstvo i islamska ljubav... (su bolji). Neka se sva (sporedna) vrata džamije zatvore osim vrata Ebu-Bekra.

467. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Muhammed Džu'fī, njemu Vehb b. Džerir, ovome njegov otac koji je je čuo Ja'laa b. Hakima da prenosi od Ikreme, a on od Ibn-Abbasa, koji kaže:

– Izašao je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, u vrijeme svoje bolesti, od koje je kasnije i umro, zamotane glave parčetom platna, sjeo na minber, zahvalio Allahu i pohvalio Ga, a zatim rekao:

“Nema među svijetom nikoga darežljivijeg prema meni svojim bićem i svojim imetkom od Ebu-Bekra b. Kuhafe i kada bih među ljudima birao sebi iskrenog prijatelja, izabrao bih sigurno Ebu-Bekra. Islamsko prijateljstvo je najvrednije. Zatvorite sva (sporedna) vratašca na ovoj džamiji osim vratašca Ebu-Bekra.”¹

٤٦٧. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْجُعْفِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ قَالَ حَدَّثَنَا أَبِي قَالَ سَمِعْتُ يَعْلَى ابْنَ حَكِيمٍ عَنْ عِكْرِمَةَ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي مَرَضِهِ الَّذِي مَاتَ فِيهِ عَاصِبُ رَأْسُهُ بِخِرْقَةٍ فَقَعَدَ عَلَى الْمِنْبَرِ فَحَمِدَ اللَّهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ ثُمَّ قَالَ إِنَّهُ لَيْسَ مِنَ النَّاسِ أَحَدٌ آمَنَ عَلَيَّ فِي نَفْسِهِ وَمَالِهِ مِنْ أَبِي بَكْرٍ ابْنِ أَبِي قُحَافَةَ وَلَوْ كُنْتُ مُتَّخِذًا مِنَ النَّاسِ خَلِيلًا لَاتَّخَذْتُ أَبَا بَكْرٍ خَلِيلًا وَلَكِنْ خُلَّةُ الْإِسْلَامِ أَفْضَلُ سُدُّوا عَنِّي كُلَّ خَوْخَةٍ فِي هَذَا الْمَسْجِدِ غَيْرَ خَوْخَةِ أَبِي بَكْرٍ.

¹ Iz hadisa se može zaključiti:

- Ebu-Bekr, radijallahu anhu, najiskreniji je drug i najbolji saradnik Alejhisselama koga je počesto u mihrabu zamjenjivao;
- učenost i dalekovidnost Ebu-Bekra, radijallahu anhu, o predstojećim zbivanjima u islamskoj zajednici;
- ljude treba neprestano poučavati i upućivati u propise islama;
- druželjubivost i dobre međuljudske odnose treba stalno razvijati i produbljivati.

VRATA KA'BE I DŽAMIJA, I NJIHOVO ZAKLJUČAVANJE

Ebu-Abdullah (Buhari) kaže:

– Pričao mi je Abdullah b. Muhammed prenoseći od Sufjana, on od Ibni-Džurejdža, da je kazao kako mu je Ibnu-Ebi-Mulejke rekao:

“Abdul-Meliku, da si vidio džamije Ibni-Abbasa i njihova vrata!”

468. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'man i Kutejbe, njima Hammad b. Zejd prenoseći od Ejžuba, on od Nafija, ovaj od Ibn-Omera, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, došao u Mekku, pozvao Usmana b. Talhu i on je otvorio vrata (Ka'be), pa su unišli: Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, Bilal, Usume b. Zejd i Usman b. Talha i vrata zaključali. U njoj su se zadržali neko vrijeme i izašli. Pitao sam, kaže Ibn-Omer, Bilala o Muhammedovom klanjanju u Ka'bi, i on odgovori:

- Alejhisselam je u Ka'bi klanjao.
- A gdje? – upitao sam ga.
- Između dva stupa – odgovorio je Bilal.
- Umaklo mi je, kaže Ibn-Omer, da ga upitam: “Koliko je rekata klanjao?”²

ULAŽENJE IDOLOPOKLONIKA U DŽAMIJU

469. PRIČAO NAM JE Kutejbe, a njemu Lejs prenoseći od Seida b. Ebu-Seida, da je čuo Ebu-Hurejru gdje govori:

- Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, poslao je prema Nedždu konjanike i oni su doveli jednog čovjeka iz plemena Benu-Hanife, koji se zvaše Sumame b. Usal, pa su ga privezali za jedan od džamijskih stupova.

بَابُ الْأَبْوَابِ وَالْغُلُقِ لِلْكَعْبَةِ وَالْمَسَاجِدِ

قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ وَقَالَ لِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ ابْنِ جُرَيْجٍ قَالَ قَالَ لِي ابْنُ أَبِي مُلَيْكَةَ يَا عَبْدَ الْمَلِكِ لَوْ رَأَيْتَ مَسَاجِدَ ابْنِ عَبَّاسٍ وَأَبْوَابَهَا .

٤٦٨. حَدَّثَنَا أَبُو النُّعْمَانِ وَقُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ قَالَا حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ نَافِعٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَدِمَ مَكَّةَ فَدَعَا عُثْمَانَ بْنَ طَلْحَةَ فَفَتَحَ الْبَابَ فَدَخَلَ النَّبِيُّ ﷺ وَبِلَالٌ وَأُسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ وَعُثْمَانُ بْنُ طَلْحَةَ ثُمَّ أَغْلَقَ الْبَابَ فَلَبِثَ فِيهِ سَاعَةً ثُمَّ خَرَجُوا قَالَ ابْنُ عُمَرَ فَبَدَرْتُ فَسَأَلْتُ بِلَالًا فَقَالَ صَلَّى فِيهِ فَقُلْتُ فِي أَيِّ قَالَ يَبْنَ الْأُسْطُوَانَتَيْنِ قَالَ ابْنُ عُمَرَ فَذَهَبَ عَلَيَّ أَنْ أَسْأَلَهُ كَمْ صَلَّى .

بَابُ دُخُولِ الْمُشْرِكِ الْمَسْجِدِ

٤٦٩. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ سَعِيدِ ابْنِ أَبِي سَعِيدٍ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا هُرَيْرَةَ يَقُولُ بَعَثَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ خَيْلًا قَبْلَ نَجْدٍ فَجَاءَتْ بِرَجُلٍ مِنْ بَنِي حَنِيفَةَ يُقَالُ لَهُ ثُمَامَةُ بْنُ أَثَالٍ فَرَبَطُوهُ بِسَارِيَةٍ مِنْ سَوَارِي الْمَسْجِدِ .

² Na džamije treba postaviti vrata jer je to najefikasnija mjera za čuvanje inventara džamije i održavanje reda i čistoće u njoj.

Mustehab je da onaj ko uđe u Ka'bu klanja između dva stupa.

DIZANJE GLASA U DŽAMIJAMA

470. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah, njemu Jahja b. Seid, ovome Džu'ajd b. Abdur-Rahman, a njemu Jezid b. Husajfe prenoseći od Saiba b. Jezida, da je izjavio:

– Stajao sam u (Muhammedovoj) džamiji i neki čovjek baci na mene kamenčić, pogledao sam i vidio da je to bio Omer b. Hattab.

– Idi i dovedi mi onu dvojicu! – rekao je, i ja sam mu ih doveo.

– Ko ste vi, (ili: Odakle ste)? – upitao je (Omer), a oni odgovoriše: “Taifljani.”

– Da ste ovdašnji građani – reče Omer – zadao bih vam bola. Dižite toliko svoje glasove u džamiji Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem!¹

471. PRIČAO NAM JE Ahmed, njemu Ibni-Vehb da ga je obavijestio Junus b. Jezid prenoseći od Ibni-Šihaba, a ovome je rekao Abdullah b. Ka'b b. Malik kako ga je Ka'b b. Malik obavijestio, da je u doba Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, tražio u džamiji od Ibnu-Ebi-Hadreda naplatu svoga potraživanja. Tu su podigli svoje glasove toliko da ih je čuo i Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, koji je bio u svojoj sobi. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izašao je, otkrio zastor na vratima svoje sobe i pozvao Ka'ba b. Malika: “Ka'b!”

– Odazivam ti se, Allahov Poslaniče! – reče Ka'b. Potom je (Alejhisselam) pokazao svojom rukom da on pusti polovinu od svoga potraživanja.

– Pa to sam, Allahov Poslaniče, već učinio – rekao je Ka'b.

– Ustani, (Ibnu-Ebi-Hadrede), i isplati mu njegovo potraživanje! – rekao je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem.

بَابُ رَفْعِ الصَّوْتِ فِي الْمَسَاجِدِ

٤٧٠. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ قَالَ حَدَّثَنَا الْجُعَيْدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ قَالَ حَدَّثَنِي يَزِيدُ بْنُ خُصَيْفَةَ عَنِ السَّائِبِ بْنِ يَزِيدَ قَالَ كُنْتُ قَائِمًا فِي الْمَسْجِدِ فَخَصَبَنِي رَجُلٌ فَنَظَرْتُ فَإِذَا عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ فَقَالَ أَذْهَبُ فَأَتِينِي بِهِدَيْنٍ فَجِئْتُهُ بِهِمَا قَالَ مَنْ أَنْتَ أَوْ مِنْ أَيْنَ أَنْتَ قَالَا مِنْ أَهْلِ الطَّائِفِ قَالَ لَوْ كُنْتُمَا مِنْ أَهْلِ الْبَلَدِ لَأَوْجَعْتُكُمَا تَرَفَعَانِ أَصْوَاتَكُمَا فِي مَسْجِدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ .

٤٧١. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ قَالَ أَخْبَرَنِي يُونُسُ بْنُ يَزِيدَ عَنِ ابْنِ شَهَابٍ حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ كَعْبٍ بْنُ مَالِكٍ أَنَّ كَعْبَ بْنَ مَالِكٍ أَخْبَرَهُ أَنَّهُ تَقَاضَى ابْنُ أَبِي حَذْرَدٍ دَيْنًا لَهُ عَلَيْهِ فِي عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فِي الْمَسْجِدِ فَارْتَفَعَتْ أَصْوَاتُهُمَا حَتَّى سَمِعَهَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَهُوَ فِي بَيْتِهِ فَخَرَجَ إِلَيْهِمَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ حَتَّى كَشَفَ سِجْفَ حُجْرَتِهِ وَنَادَى كَعْبَ بْنَ مَالِكٍ قَالَ يَا كَعْبُ قَالَ لَبَيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَأَشَارَ بِيَدِهِ أَنْ ضَعِ الشَّطْرَ مِنْ دَيْنِكَ قَالَ كَعْبٌ قَدْ فَعَلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ قُمْ فَأَقْضِهِ .

¹ Prema neukom treba biti obazriv, a neznanje mu uzimati za olakšavajuću okolnost u eventualnom prestupu.

KRUŽOCI I SJEDENJE U DŽAMIJI

472. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu kazao Bišr b. Mefeddal, a ovome Ubejdullah prenoseći od Nafija, ovaj je čuo od Abdullaha b. Omera, da je rekao:

– Jedan čovjek upita Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, dok je on bio još na minberu: “Šta misliš o noćnom namazu?”

– On se klanja dva po dva rekata, a kada se neko bude bojao (pojave) zore, klanjat će još jedan rekat i to će mu biti vitr-namaz (nepar) onome što je ranije klanjao.

(Ibn-Omer) govoraše: “Završavajte vaš namaz vitrom (jednim rekatom), jer je tako naredio Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem.”²

بَابُ الْحَلْقِ وَالْجُلُوسِ فِي الْمَسْجِدِ

٤٧٢. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا بَشِيرُ بْنُ الْمُفَضَّلِ حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ عَنْ نَافِعٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ قَالَ سَأَلَ رَجُلٌ النَّبِيَّ ﷺ وَهُوَ عَلَى الْمِنْبَرِ مَا تَرَى فِي صَلَاةِ اللَّيْلِ قَالَ مَثْنَى مَثْنَى فَإِذَا خَشِيَ الصُّبْحَ صَلَّى وَاحِدَةً فَأَوْتَرْتُ لَهُ مَا صَلَّى وَإِنَّهُ كَانَ يَقُولُ اجْعَلُوا آخِرَ صَلَاتِكُمْ وَتَرَا فَإِنَّ النَّبِيَّ ﷺ أَمَرَ بِهِ .

² U džamiji se sjedi pristojno, a u namazu onako kako je propisano. Hattib će odgovoriti ako bude upitan o nekom vjerskom pitanju i to ne smeta hutbi.

Dobrovoljni (nafila) namazi u noći klanjaju se od dva rekata. Imami Malik, Šafija i Ahmed kažu da je sunnet da se nafila bilo noću bilo danju klanja samo od dva rekata. Ebu-Jusuf i Muhammed smatraju da je najbolje u noći klanjati po dva, a danju po četiri rekata, dok Ebu-Hanife smatra da je najbolje klanjati uvijek po četiri rekata i svoj stav temelji na izjavama Aiše, radijallahu anha. Ebu-Davud u svom *Sunenu* preko Aiše, radijallahu anha, navodi da je Alejhisselam klanjao jaciju u džamiji, potom dolazio kući, klanjao još četiri rekata i onda lijegao u postelju. Muslim u svom *Sahihu* navodi kako je Aiša, radijallahu anha, na pitanje Mu'aze odgovorila da je Alejisselam duha-namaz klanjao od četiri rekata. Aišine izjave usvaja i Buhari, a Tirmizi u svojoj hadiskoj zbirci ističe još i druge koji potvrđuju stav Ebu-Hanife.

Umer b. Abdulaziz, Sevri, Ebu-Hanife, Ebu-Jusuf, Muhammed, Ibnul-Mubarek i Ahmed, po jednoj verziji koju prenosi Hasen b. Hajj, smatraju da vitr-namaz ima tri rekata. To je stav najvećeg broja ashaba i pravnika kasnijih generacija, dok Šafija i Ahmed, po drugoj verziji, smatraju da ima jedan rekat. Malik smatra da jednorekatnom vitr-namazu treba uvijek prethoditi nafila s parnim brojem rekata i da se samo na putovanju može klanjati osamljen vitr-namaz od jednog rekata.

Hadise koje Šafija i Ahmed primjenjuju prihvataju pravnici hanefijske škole s napomenom da se prije vitra (neparnog broja rekata) klanjaju dva rekata, što će biti vitr s neparnim brojem od tri rekata.

Ovu dilemu otklonio je Tirmizi Alijinom, radijallahu anhu, izjavom: “Allahov Poslanik klanjaše vitr-namaz od tri rekata”, i Nesai izjavama Aiše: “Allahov Poslanik nije predavao selam poslije završena dva rekata vitr-namaza.”

Nesaija u svojoj hadiskoj zbirci navodi Ibni-Abbasovu izjavu: “Allahov Poslanik u noći klanjaše osam rekata i vitr-namaz od tri rekata.”

Ebu-Davud, Nesai i Ibni-Madže ističu u svojim zbirkama da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao vitr od tri rekata. Darekutni u svom *Sunenu* je naveo hadis preko Abdullaha b. Mes'uda: “Noćni vitr-namaz, koji se klanja u noći, od tri je rekata, kao što je to i dnevni vitr, tj. akšam-namaz.”

Ibnu-Ebu-Šejbe u svom *Musannefu* bilježi izjavu Hasana Basrija da su svi muslimani saglasni da vitr-namaz ima tri rekata i jedan selam iza trećeg rekata.

473. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'man, njemu Hammad b. Zejd prenoseći od Ejuba, on od Nafija, a ovaj od Ibn-Omera, da je Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, dok je još držao govor, došao jedan čovjek i pitao:

- Od koliko se rekata klanja noćni namaz?
- Od dva rekata – odgovorio je on – a kada se budeš bojao zore, obavi jedan rekat vitr-namaza, a to će ti biti nepar onom što si već prije klanjao. I Velid b. Kesir kaže da mu je pričao Ubejdullah b. Abdullah, da im je Ibn-Omer rekao kako je jedan čovjek dozvao Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, dok je on bio još u džamiji...

474. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njega obavijestio Malik prenoseći od Ishaka b. Abdullaha b. Ebu-Talhe, ovoga Ebu-Murre, oslobođeni rob Akila b. Ebu-Taliba prenoseći od Ebu-Vakida Lejsija, da je rekao:

- Dok je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bio u svojoj džamiji, došle su tri osobe
- dvije su okrenule prema Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, a jedna je otišla. Jedan od ove dvojice vidje u krugu prisutnih slobodan prostor (otvor) i tu sjede, a drugi sjede iza njih. Kada je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, završio predavanje, rekao je:
- Eto, da vas obavijestim o ovoj trojici: jedan od njih sklonio se Allahu i Allah ga je sklonio, drugi se postidio pa se i Allah postidio njega, a onaj zadnji (treći) orkenuo se (natrag) pa se i Allah od njega okrenuo.

٤٧٣. حَدَّثَنَا أَبُو النُّعْمَانِ قَالَ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ نَافِعٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ أَنَّ رَجُلًا جَاءَ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ وَهُوَ يَخْطُبُ فَقَالَ كَيْفَ صَلَاةُ اللَّيْلِ فَقَالَ مَثْنَى مَثْنَى فَإِذَا خَشِيتَ الصُّبْحَ فَأَوْتِرْ بِوَاحِدَةٍ تَوْتِرُ لَكَ مَا قَدْ صَلَّيْتَ قَالَ الْوَلِيدُ بْنُ كَثِيرٍ حَدَّثَنِي عُيَيْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ أَنَّ ابْنَ عُمَرَ حَدَّثَهُمْ أَنَّ رَجُلًا نَادَى النَّبِيَّ ﷺ وَهُوَ فِي الْمَسْجِدِ.

٤٧٤. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ أَنَّ أَبَا مُرَّةَ مَوْلَى عَقِيلِ بْنِ أَبِي طَالِبٍ أَخْبَرَهُ عَنْ أَبِي وَاقِدٍ اللَّيْثِيِّ قَالَ بَيْنَمَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي الْمَسْجِدِ فَأَقْبَلَ ثَلَاثَةٌ نَفَرٍ فَأَقْبَلَ اثْنَانِ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَذَهَبَ وَاحِدٌ فَأَمَّا أَحَدُهُمَا فَرَأَى فُرْجَةً فِي الْحَلْقَةِ فَجَلَسَ وَأَمَّا الْآخَرُ فَجَلَسَ خَلْفَهُمْ فَلَمَّا فَرَغَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ قَالَ أَلَا أُخْبِرُكُمْ عَنِ النَّفَرِ الثَّلَاثَةِ أَمَّا أَحَدُهُمْ فَأَوَى إِلَى اللَّهِ فَأَوَاهُ اللَّهُ وَأَمَّا الْآخَرُ فَاسْتَحْيَا فَاسْتَحْيَا اللَّهُ مِنْهُ وَأَمَّا الْآخَرُ فَأَعْرَضَ فَأَعْرَضَ اللَّهُ عَنْهُ.

LEŽANJE NA LEĐIMA I PRUŽANJE NOGU U DŽAMIJI

475. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Mesleme prenoseći od Malika, on od Ibn-Šihaba, ovaj od Abbada b. Temima, a on od svoga amidže kako je vidio Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, u džamiji kako leži na leđima prebacivši jednu nogu preko druge.

Preneseno je od Ibn-Šihaba, a on od Seida b. Musejjeba da je rekao:

“To su radili Omer i Osman.”

MJESTO ZA KLANJANJE MOŽE BITI I NA PUTU UKOLIKO NE SMETA SVIJETU

To su izjavili Hasan (Basri), Ejjub i Malik.

476. PRIČAO NAM JE Jahja b. Bukejr, njemu Lejs prenoseći od Ukajla, on od Ibn-Šihaba koga je obavijestio Urve b. Zubejr, da je Aiša, supruga Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, rekla:

– Pamtim svoje roditelje samo kao muslimane, a nijedan dan nije prošao, a da nam nije došao Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, i to na kraju toga dana: jutrom ili večerom.

Kasnije se kod Ebu-Bekra pojavila ideja pa je u dvorištu svoje kuće sagradio mesdžid u kome je klanjao i učio Kur'an, pa bi se žene idolopoklonika oko njega okupile, a njihovi sinovi mu se čudili i promatrali ga.

Ebu-Bekr je bio osjećajan čovjek, i kad god bi učio Kur'an nije mogao vladati svojim očima (nego plakaše). To je uznemirilo prvake kurejšijskih idolopoklonika.¹

بَابُ الْإِسْتِلْقَاءِ فِي الْمَسْجِدِ وَمَدَّ الرَّجُلِ

٤٧٥. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ عَنْ مَالِكٍ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عَبَادِ بْنِ تَمِيمٍ عَنْ عَمِّهِ أَنَّهُ رَأَى رَسُولَ اللَّهِ ﷺ مُسْتَلْقِيًا فِي الْمَسْجِدِ وَاضِعًا إِحْدَى رِجْلَيْهِ عَلَى الْأُخْرَى وَعَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ سَعِيدِ ابْنِ الْمُسَيَّبِ قَالَ كَانَ عُمَرُ وَعُثْمَانُ يَفْعَلَانِ ذَلِكَ.

بَابُ الْمَسْجِدِ يَكُونُ فِي الطَّرِيقِ

مِنْ غَيْرِ ضَرَرٍ بِالنَّاسِ

وَبِهِ قَالَ الْحَسَنُ وَأَيُّوبُ وَمَالِكُ.

٤٧٦. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ عُقَيْلٍ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ قَالَ أَخْبَرَنِي عُرْوَةُ بْنُ الزُّبَيْرِ أَنَّ عَائِشَةَ زَوْجَ النَّبِيِّ ﷺ قَالَتْ لَمْ أَغْقِلْ أَبَوَيَّ إِلَّا وَهُمَا يَدِينَانِ الدِّينَ وَلَمْ يَمُرَّ عَلَيْنَا يَوْمٌ إِلَّا يَأْتِينَا فِيهِ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ طَرَفِي النَّهَارِ بُكْرَةً وَعَشِيَّةً ثُمَّ بَدَأَ لِأَبِي بَكْرٍ فَابْتَنَى مَسْجِدًا بِفَنَاءِ دَارِهِ فَكَانَ يُصَلِّي فِيهِ وَيَقْرَأُ الْقُرْآنَ فَيَقِفُ عَلَيْهِ نِسَاءُ الْمُشْرِكِينَ وَأَبْنَاؤُهُمْ يَعْجَبُونَ مِنْهُ وَيَنْظُرُونَ إِلَيْهِ وَكَانَ أَبُو بَكْرٍ رَجُلًا بَكَاءَ لَا يَمْلِكُ عَيْنَيْهِ إِذَا قَرَأَ الْقُرْآنَ فَأَفْرَغَ ذَلِكَ أَشْرَافَ قُرَيْشٍ مِنَ الْمُشْرِكِينَ.

¹ Džamija se ne može graditi na tuđem i otetom zemljištu. Može se graditi na vlastitom, odnosno vakufskom zemljištu pazeći da ne smeta saobraćaju i da ne ograničava prava vlasnika susjednih zemljišta. Aktivnost Ebu-Bekra bila je u smislu obznanjivanja Allahove Knjige i pored postojanja opasnosti po život. Niko osim Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, nije bio na ovom stupnju.

KLANJANJE NA PIJAČNOJ DŽAMIJI

Ibn-Avn je klanjao u prostoriji svoje kuće na kojoj vrata zaključavaše.

477. PRIČAO NAM JE Museddud, njemu kazao Ebu-Mu‘avije prenoseći od A‘meša, on od Ebu-Saliha, ovaj od Ebu-Hurejre, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao:

“Skupno obavljanje namaza vjernika vrednije je za dvadeset pet stepeni (puta) od njegova namaza koga bi obavio sam u svojoj kući, ili namaza koga sam obavi na trgu.

Kada neko od vas lijepo uzme abdest i dođe u džamiju ne namjeravajući ništa drugo nego da obavi namaz, on neće koračati nijednog koraka a da ga Allah neće za to uzdići za jedan stepen više i skinuti s njega jedan grijeh sve dok ne uniđe u džamiju. Pošto uniđe u džamiju, smatra se da je on u namazu sve dok se bude u džamiji zadržavao i klanjao, a meleki će se, sve dok je na mjestu gdje je klanjao, moliti za njega riječima: ‘Allahu, oprosti mu! Allahu naš, smiluj mu se!’, sve dok ne uslijedi nešto što mu kvari abdest.”¹

بَابُ الصَّلَاةِ فِي مَسْجِدِ السُّوقِ

وَصَلَّى ابْنُ عَوْنٍ فِي مَسْجِدٍ فِي دَارٍ يُغْلَقُ عَلَيْهِمُ الْبَابُ .

٤٧٧ . حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ أَبِي صَالِحٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ صَلَاةُ الْجَمِيعِ تَزِيدُ عَلَى صَلَاتِهِ فِي بَيْتِهِ وَصَلَاتِهِ فِي سُوقِهِ خَمْسًا وَعِشْرِينَ دَرَجَةً فَإِنْ أَحَدُكُمْ إِذَا تَوَضَّأَ فَأَحْسَنَ وَآتَى الْمَسْجِدَ لَا يُرِيدُ إِلَّا الصَّلَاةَ لَمْ يَخْطُ خَطْوَةً إِلَّا رَفَعَهُ اللَّهُ بِهَا دَرَجَةً وَحَطَّ عَنْهُ خَطِيئَةٌ حَتَّى يَدْخُلَ الْمَسْجِدَ وَإِذَا دَخَلَ الْمَسْجِدَ كَانَ فِي صَلَاةٍ مَا كَانَتْ تَحْبِسُهُ وَتُصَلِّي يَعْنِي عَلَيْهِ الْمَلَائِكَةُ مَا دَامَ فِي مَجْلِسِهِ الَّذِي يُصَلِّي فِيهِ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لَهُ اللَّهُمَّ ارْحَمْهُ مَا لَمْ يُحْدِثْ فِيهِ .

¹ Prema kur'anskom načelu svako dobro djelo nagrađuje se deseterostruko. Za namaz obavljen u kući ili čaršiji računa se nagrada od deset namaza, a za namaz obavljen u džematu nagrada se udvostručuje i računa dvadeset namaza. Nagrada za još pet stepeni (puta) više, samo je iz Allahove, dželle šanuhu, milosti zato što je čovjek klanjao.

Brojevi po svojoj osnovnoj mjesnoj vrijednosti dijele se na jedinice, desetice, stotice i hiljade. Stotice su na sredini ljestvice ove mjesne vrijednosti, a zlatna sredina uvijek je poželjna. Četvrtina od broja sto je broj dvadeset pet, koji aludira na broj sto, odnosno stoticu kao zlatnu sredinu mjesne vrijednosti brojeva radi čega je, možda, i spomenuta u ovom hadisu.

Što se tiče broja 27, Kermani smatra da se ovim brojem aludira na zbir rekata obligatnih svakodnevnih namaza, i to: sabah 2, podne 4, ikindija 4, akšam 3 i jacija 4 rekata, te zbir rekata pritvrđenih dnevnih sunneta, tj. deset. Ajni na ovo odgovara da je broj pritvrđenih sunneta dvanaest, pa ova Kermanijeva računica nije tačna. On kaže da bi se ovo moglo objasniti time koliki je broj dana u sedmici, pa ako čovjek klanja u džematu njemu se na dvadeset sevapa dodaju sevapi za svaki namaz iz tih sedam dana. Što se tiče vitr-namaza, moguće je da je propisan poslije toga.

Klanjati skupno znak je jače pripadnosti zajednici i prilika za međusobno konsultovanje ljudi.

PREPLITANJE PRSTA U DŽAMIJI I NA DRUGOM MJESTU

478, 479. PRIČAO NAM JE Hamid b. Umer prenoseći od Bišra, njemu saopćio Asim, ovome Vakid prenoseći od svoga oca, on od Ibn-Omera ili od Ibni-Amra, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, preplitao svoje prste.

480. Asim b. Ali kaže da je njemu pričao Asim b. Muhammed:

– Gornji hadis čuo sam od svoga oca. Pošto ga nisam u cijelosti zapamtio, to mi ga je ispravio Vakid prenoseći od svoga oca koji govori da je Abdullah izjavio kako je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

“Abdullahu b. Amr, šta će biti s tobom kad ostaneš u svijetu ološa?”, i spomenu ovo (tj. preplitanje).²

481. PRIČAO NAM JE Hallad b. Jahja, njemu Sufjan prenoseći od Ebu-Burda b. Abdullaha b. Ebu-Burda, ovaj od svoga dede, a on od Ebu-Musaa (Eša'rija), koji je prenio od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao:

“Vjernici su kao građevina čiji je svaki dio čvrsto vezan jedan za drugi, i tada je isprepleo svoje prste.”

بَابُ تَشْبِيكِ الْأَصَابِعِ فِي الْمَسْجِدِ وَغَيْرِهِ

٤٧٨-٤٧٩. حَدَّثَنَا حَامِدُ بْنُ عُمَرَ عَنْ بِشْرِ حَدَّثَنَا عَاصِمٌ حَدَّثَنَا وَقْدٌ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ عُمَرَ أَوْ ابْنِ عُمَرَ وَشَبَّكَ النَّبِيُّ ﷺ أَصَابِعَهُ

٤٨٠. وَقَالَ عَاصِمٌ بْنُ عَلِيٍّ حَدَّثَنَا عَاصِمٌ بْنُ مُحَمَّدٍ سَمِعْتُ هَذَا الْحَدِيثَ مِنْ أَبِي فَلَمْ أَخْفِظْهُ فَقَوَّمَهُ لِي وَقَدْ عَنْ أَبِيهِ قَالَ سَمِعْتُ أَبِي وَهُوَ يَقُولُ قَالَ عَبْدُ اللَّهِ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَا عَبْدَ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ كَيْفَ بِكَ إِذَا بَقِيتَ فِي حُثَالَةٍ مِنَ النَّاسِ بِهَذَا .

٤٨١. حَدَّثَنَا خَلَادُ بْنُ يَحْيَى قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ أَبِي بُرْدَةَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي بُرْدَةَ عَنْ جَدِّهِ عَنْ أَبِي مُوسَى عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ إِنَّ الْمُؤْمِنَ لِلْمُؤْمِنِ كَالْبُنْيَانِ يَشُدُّ بَعْضُهُ بَعْضًا وَشَبَّكَ أَصَابِعَهُ .

² Humejdi gornji slučaj prikazao je detaljno: “Alejhisselam je isprepleo prste svojih ruku i rekao: “Abdullahu, šta će biti s tobom kad ostaneš među ološom, koji svoje obaveze neće izvršavati, dok će povjerene mu poslove iznevjeravati, međusobno se podvajati i biti ovako – prepletavši prste svojih ruku.”

– Šta treba tada raditi, Allahov Poslaniče? – upitao je Abdullah.

– Radi što je dobro, a kloni se onoga što ti izgleda ružno! – odgovorio je Alejhisselam.

Zabranjeno je preplitanje prsta u namazu, a u drugim prilikama nepristojan akt kojim se manifestuju nesređeni odnosi među ljudima.

Hakim u “Mustedreku” navodi Alejhisselamovu izreku:

“Kada neko od vas uzme abdest u kući i ode u džamiju, smatra se da je u namazu sve dok se ne povрати natrag, pa neka ne čini ovako – prepletavši prste svojih ruku.”

482. PRIČAO NAM JE Ishak, njemu Nadr b. Šumejl, a ovoga obavijestio Ibni-Avn prenoseći od Ibn-Sirina, a on od Ebu-Hurejre, koji je rekao: – Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao je s nama jedan od poslijepodnevnih (podne ili ikindija) namaza koga je Ebu-Hurejra tačno imenovao, ali sam ja to, kaže Ibn-Sirin, zaboravio. Potom je (Vjerovjesnik, kaže Ibn-Sirin), klanjao s nama dva rekata, predao selam, prišao u džamiji jednom poprečnom direku i na njega se naslonio, kao da je bio ljut. Potom je stavio desnu ruku po lijevoj, isprepleo prste položivši dlan svoje desnice na poleđinu dlana ljevice. Tada su na džamijska vrata izašli ljudi što žure s izlazom i rekli: “Skraćen je namaz!” Među svijetom bio je Ebu-Bekr i Omer, ali se nisu usudili da mu to kažu. Među tim narodom bijaše i jedan čovjek dugih ruku, kome govorahu “Zul-jedejn”,¹ i on upita: “Jesi li ti, Allahov Poslaniče, nešto zaboravio ili se ovaj namaz skratio?”

– Nisam zaboravio, niti je namaz skraćen – odgovorio je i upitao:

“Je li onako kao što kaže čovjek dugih ruku ‘Zul-jedejn’?”

– Da – rekli su prisutni.

Tada prođe naprijed, klanja ono što je izostavio, predade selam, izgovori tekbir i učini sedždu sličnu svojoj sedždi ili nešto dužu i diže glavu izgovarajući tekbir. Potom izgovori opet tekbir i učini sedždu sličnu ranijoj ili nešto dužu, i dižući glavu izgovori tekbir.

Ponekad su (Ibn-Sirina) pitali: “... I vjerovatno predao selam?”

Obaviješten sam, odgovorio bi (Ibn-Sirin), da je Imran b. Husajn kazao: “Potom je Alejhisselam opet predao selam.”²

٤٨٢. حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ قَالَ حَدَّثَنَا النَّضْرُ بْنُ شُمَيْلٍ أَخْبَرَنَا ابْنُ عَوْنٍ عَنْ ابْنِ سِيرِينَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ صَلَّى بِنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِحْدَى صَلَاتَيِ الْعِشِيِّ قَالَ ابْنُ سِيرِينَ سَمَّاهَا أَبُو هُرَيْرَةَ وَلَكِنْ نَسِيتُ أَنَا قَالَ فَصَلَّى بِنَا رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ سَلَّمَ فَقَامَ إِلَى خَشَبَةٍ مَعْرُوضَةٍ فِي الْمَسْجِدِ فَاتَّكَأَ عَلَيْهَا كَأَنَّهُ غَضَبَانُ وَوَضَعَ يَدَهُ الْيُمْنَى عَلَى الْيُسْرَى وَشَبَّكَ بَيْنَ أَصَابِعِهِ وَوَضَعَ خَدَّهُ الْأَيْمَنَ عَلَى ظَهْرِ كَفِّهِ الْيُسْرَى وَخَرَجَتْ السَّرْعَانُ مِنْ أَبْوَابِ الْمَسْجِدِ فَقَالُوا قَصُرَتِ الصَّلَاةُ وَفِي الْقَوْمِ أَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ فَهَابَا أَنْ يُكَلِّمَاهُ وَفِي الْقَوْمِ رَجُلٌ فِي يَدَيْهِ طُولٌ يُقَالُ لَهُ ذُو الْيَدَيْنِ قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَنْسِيتَ أَمْ قَصُرَتِ الصَّلَاةُ قَالَ لَمْ أَنْسَ وَلَمْ تُقْصَرْ فَقَالَ أَكْمَأُ يَقُولُ ذُو الْيَدَيْنِ فَقَالُوا نَعَمْ فَتَقَدَّمَ فَصَلَّى مَا تَرَكَ ثُمَّ سَلَّمَ ثُمَّ كَبَّرَ وَسَجَدَ مِثْلَ سُجُودِهِ أَوْ أَطْوَلَ ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ وَكَبَّرَ ثُمَّ كَبَّرَ وَسَجَدَ مِثْلَ سُجُودِهِ أَوْ أَطْوَلَ ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ وَكَبَّرَ فَرُبَّمَا سَأَلُوهُ ثُمَّ سَلَّمَ فَيَقُولُ بُنِيتُ أَنَّ عِمْرَانَ بْنَ حُصَيْنٍ قَالَ ثُمَّ سَلَّمَ.

¹ Ovaj čovjek se zvao Hirbak b. Amr. (prim. rec.)

² Gornji slučaj zabilježio je Ahmed u svom *Musnedu* i Taberahi u *El-Kebiru*, a Tahavi navodi da je ‘Imran sin Husajnov rekao: “Alejhisselam je klanjao s nama tri rekata podne-namaza, predao selam i okrenuo se

MESDŽIDI NA MEDINSKIM DRUMOVIMA
I MJESTA GDJE JE VJEROVJESNIK,
SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM,
KLANJAO

483. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Ebu-Bekr Mukaddemi, njemu Fudajl b. Sulejman, ovome Musa b. Ukbe, koji je rekao:

“Vidio sam Salima b. Abdullaha kako istražuje mjesta na (medinskim) drumovima i na njima klanja. On pričaše da je njegov otac klanjao na tim mjestima i da je vidio Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da tu klanja.

Pričao mi je Nafi‘ prenoseći od Ibni-Omera, radijallahu anhum, da je i on klanjao na istim mjestima, a pitao sam i Salima i on bi se uvijek složio o tim mjestima s Nafijom, izuzev što bi se razišli o mesdžidu u Šerefi Revhau.”

484. PRIČAO NAM JE Ibrahim b. Munzir, njemu Enes b. Ijad, a ovome Musa b. Ukbe prenoseći od Nafija, kako ga je obavijestio Abdullah da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, idući na ‘umru i kada je činio svoje hodočašće, odsjedao u Zul-Hulejfi pod jednim stablom (akacije) na mjestu današnje džamije koja se

بَابُ الْمَسَاجِدِ الَّتِي عَلَى طُرُقِ الْمَدِينَةِ
وَالْمَوَاضِعِ الَّتِي صَلَّى فِيهَا النَّبِيُّ ﷺ

٤٨٣. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ الْمُقَدَّمِيُّ قَالَ
حَدَّثَنَا فَضِيلُ بْنُ سُلَيْمَانَ قَالَ حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ
عُقْبَةَ قَالَ رَأَيْتُ سَالِمَ ابْنَ عَبْدِ اللَّهِ يَتَحَرَّى أَمَاكِنَ
مِنَ الطَّرِيقِ فَيُصَلِّي فِيهَا وَيُحَدِّثُ أَنَّ أَبَاهُ كَانَ
يُصَلِّي فِيهَا وَأَنَّهُ رَأَى النَّبِيَّ ﷺ يُصَلِّي فِي تِلْكَ
الْأَمْكِنَةِ وَحَدَّثَنِي نَافِعٌ عَنْ ابْنِ عُمَرَ أَنَّهُ كَانَ
يُصَلِّي فِي تِلْكَ الْأَمْكِنَةِ وَسَأَلْتُ سَالِمًا فَلَا أَعْلَمُهُ
إِلَّا وَافَقَ نَافِعًا فِي الْأَمْكِنَةِ كُلِّهَا إِلَّا أَنَّهُمَا اخْتَلَفَا فِي
مَسْجِدِ بَشْرِفِ الرَّوْحَاءِ .

٤٨٤. حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ الْحِزَامِيُّ قَالَ
حَدَّثَنَا أَنَسُ بْنُ عِيَاضٍ قَالَ حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ عُقْبَةَ
عَنْ نَافِعٍ أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ ابْنَ عُمَرَ أَخْبَرَهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ
ﷺ كَانَ يَنْزِلُ بِذِي الْحُلَيْفَةِ حِينَ يَغْتَمِرُ وَفِي حَجَّتِهِ
حِينَ حَجَّ تَحْتَ سَمُرَةٍ فِي مَوْضِعِ الْمَسْجِدِ الَّذِي

narodu. Potom je “Zul-jedejn” primijetio:

– Allahov Poslaniče, klanjao si tri rekata!

Tada je Alejhisselam klanjao još jedan rekat, predao selam, obavio dvije sedžde, a iza njih opet predao selam. Nesai gornji slučaj iznosi u nešto izmijenjenoj varijanti.

Iz hadisa se može zaključiti:

– sehvi-sedžda (sedžda zaborava) sastoji se od dvije namaske sedžde, a čini se iza obavljenog selama;

– stav Ebu-Hanife o ovom pitanju je da se ispušteni dio namaza mora odmah naknadno obaviti i potom učiniti sehvi-sedžda. Između prvog selama i ove sedžde ne smije se razgovarati niti okretati od Ka’be, niti otići s mjesta gdje se klanja. Unutrašnji prostor džamije smatra se jedinstvenim terenom i mjestom obreda klanjača. Osoba koja se sjeti svog propusta pošto je izašla iz džamije, mora namaz ponovo klanjati.

Mnogi pravници smatraju da se ispušteni dio namaza može naknadno obaviti zajedno sa sehvi-sedždom samo kada se osoba nije pomakla s mjesta svoga klanjanja.

Navedeni dijalog između Alejhisselama i ashaba mogao se tolerisati prije utvrđenih preciznih propisa o vjerskim obredima. Danas bi takav razgovor – stav je Ebu-Hanife – pokvario prethodno obavljeni dio namaza.

nalazi u Zul-Hulejfi, a kada bi se vraćao iz vojnog pohoda, odnosno kada se vraćao sa hadža ili 'umre spuštao bi se sredinom doline (El-'Akik), a kada je izlazio iz doline, naredio bi životinji da klekne u šljunkovitoj kotlini koja se nalazi na ističnoj strani doline i tamo se zadržao do jutra. Nije bio kod mesdžida koji se nalazi u kamenjaru niti na uzvišici, na kome se sada nalazi džamija. Tamo je bio jedan prosjek kod koga bi Abdullah klanjao, (a) u unutrašnjosti toga prosjeka su pješčani nasipi i tamo je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao. Kasnije je taj prosjek u kotlini poplavljen i zasut, pa je zasuto i mjesto na kome je Abdullah klanjao.

485. Abdullah b. Omer pričaše da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao tamo gdje je sada mala džamija, a ona je niže mesdžida koji se nalazi u Šerifi Ravhau. Abdullah je poznavao mjesto na kome je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao, i govorio bi:

“Tamo, desno od tebe, kada staneš u džamiji da klanjaš, a to je džamija na desnoj ivici druma kada ideš prema Mekki; između nje i velikog mesdžida je razdaljina od jednog kamenog dobačaja ili tako nešto.”

486. Ibn-Omer klanjaše i prema dolini Irk koji se nalazi pri kraju Revhaa. Završetak ovog brežuljka je na ivici druma, upravo pored mesdžida koji se nalazi između te ivice i završetka (Revhaa) kada ideš prema Mekki. Tu je već sagrađena i džamija, ali Abdullah u toj džamiji ne bi klanjao nego bi je ostavio na svojoj lijevoj strani iza sebe i klanjao bi ispred te džamije prema samoj dolini Irk.

Abdullah je kretao iz Revhaa uvečer i ne bi klanjao podne dok ne bi stigao u to mjesto i tu bi

بِذِي الْحُلَيْفَةِ وَكَانَ إِذَا رَجَعَ مِنْ غَزْوٍ كَانَ فِي تِلْكَ الطَّرِيقِ أَوْ حَجَّ أَوْ عُمَرَةَ هَبَطَ مِنْ بَطْنٍ وَادٍ فَإِذَا ظَهَرَ مِنْ بَطْنٍ وَادٍ أَنَاخَ بِالْبَطْحَاءِ الَّتِي عَلَى شَفِيرِ الْوَادِي الشَّرْقِيَّةِ فَعَرَّسَ ثُمَّ حَتَّى يُصْبِحَ لَيْسَ عِنْدَ الْمَسْجِدِ الَّذِي بِحِجَارَةٍ وَلَا عَلَى الْأَكْمَةِ الَّتِي عَلَيْهَا الْمَسْجِدُ كَانَ ثُمَّ خَلِيجُ يُصَلِّي عَبْدُ اللَّهِ عِنْدَهُ فِي بَطْنِهِ كُتُبٌ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ثُمَّ يُصَلِّي فَدَحَا السَّيْلُ فِيهِ بِالْبَطْحَاءِ حَتَّى دَفَنَ ذَلِكَ الْمَكَانَ الَّذِي كَانَ عَبْدُ اللَّهِ يُصَلِّي فِيهِ .

٤٨٥. وَأَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ حَدَّثَهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ صَلَّى حَيْثُ الْمَسْجِدُ الصَّغِيرُ الَّذِي دُونَ الْمَسْجِدِ الَّذِي بِشَرْفِ الرُّوحَاءِ وَقَدْ كَانَ عَبْدُ اللَّهِ يَعْلَمُ الْمَكَانَ الَّذِي كَانَ صَلَّى فِيهِ النَّبِيُّ ﷺ يَقُولُ ثُمَّ عَنْ يَمِينِكَ حِينَ تَقُومُ فِي الْمَسْجِدِ تُصَلِّي وَذَلِكَ الْمَسْجِدُ عَلَى حَافَةِ الطَّرِيقِ الْيُمْنَى وَأَنْتَ ذَاهِبٌ إِلَى مَكَّةَ بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْمَسْجِدِ الْأَكْبَرِ رَمِيَّةٌ بِحَجَرٍ أَوْ نَحْوِ ذَلِكَ .

٤٨٦. وَأَنَّ ابْنَ عُمَرَ كَانَ يُصَلِّي إِلَى الْعِرْقِ الَّذِي عِنْدَ مُنْصَرَفِ الرُّوحَاءِ وَذَلِكَ الْعِرْقُ انْتِهَاءُ طَرَفِهِ عَلَى حَافَةِ الطَّرِيقِ دُونَ الْمَسْجِدِ الَّذِي بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْمُنْصَرَفِ وَأَنْتَ ذَاهِبٌ إِلَى مَكَّةَ وَقَدْ ابْتَنَيْتَنِي ثُمَّ مَسْجِدٌ فَلَمْ يَكُنْ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ يُصَلِّي فِي ذَلِكَ الْمَسْجِدِ كَانَ يَتْرُكُهُ عَنْ يَسَارِهِ وَوَرَاءَهُ وَيُصَلِّي أَمَامَهُ إِلَى الْعِرْقِ نَفْسِهِ وَكَانَ عَبْدُ اللَّهِ

klanjao podne-namaz, a kada bi krenuo iz Mekke i pokraj njega prošao prije sabaha na jedan sat vremena ili pred zoru (manje od jednog sahata), tu bi se malo zaustavio (i odmorio) dok ne bi klanjao sabah-namaz.

487. Abdullah je još pričao da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, svraćao pod jedno veliko stablo na desnoj strani druma niže Ruvejsa i nasuprot puta u prostranom i ravnom mjestu, i to kada bi sišao sa uzvišice, tačnije malo niže ispod (sela) Berid Ruvejse za oko dvije milje. Gornji dio stabla već je bio slomljen, savijen prema svojoj unutrašnjosti i stajao je na deblu. Na tom deblu su bili i mnogi nanosi pijeska.

488. Abdullah je kazao da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao na kraju brežuljka iza (naselja) Ardža, a to je kada ideš prema visoravni (Hedbu). Kod toga mjesta desno, kod samog drveća, gdje je on činio sedždu, nalaze se dva ili tri mezara. Na grobovima su kamene stijene. Abdullah bi, kretao iz Ardža, prolazio kroz to drveće oko podne, kada bi sunce kenulo sa zenita, i klanjao podne u tom mesdžidu.

489. Abdullah b. Omer pričao je to i istakao da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, odsjedao kod visokih stabala na lijevoj strani puta, na jednoj padini ispod (brda) Herša. Ova padina spojena je s brdom Herša, a između nje i spomenutog puta je razdaljina dobačaja strijele. Abdullah klanjaše pod stablom koje je bilo najbliže spomenutim stablima na putu, a ono je među njima bilo i najviše.

يُرْوَحُ مِنَ الرُّوحَاءِ فَلَا يُصَلِّي الظُّهْرَ حَتَّى يَأْتِيَ ذَلِكَ الْمَكَانَ فَيُصَلِّي فِيهِ الظُّهْرَ وَإِذَا أَقْبَلَ مِنْ مَكَّةَ فَإِنْ مَرَّ بِهِ قَبْلَ الصُّبْحِ بِسَاعَةٍ أَوْ مِنْ آخِرِ السَّحَرِ عَرَسَ حَتَّى يُصَلِّيَ بِهَا الصُّبْحَ .

٤٨٧. وَأَنَّ عَبْدَ اللَّهِ حَدَّثَهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يَنْزِلُ تَحْتَ سَرْحَةٍ ضَخْمَةٍ دُونَ الرُّوَيْثَةِ عَنْ يَمِينِ الطَّرِيقِ وَوَجَاهِ الطَّرِيقِ فِي مَكَانٍ بَطْحٍ سَهْلٍ حَتَّى يُفْضِيَ مِنْ أَكْمَةِ دُوَيْنَ بَرِيدِ الرُّوَيْثَةِ بِمِيلَيْنِ وَقَدْ انْكَسَرَ أَعْلَاهَا فَانْتَشَى فِي جَوْفِهَا وَهِيَ قَائِمَةٌ عَلَى سَاقٍ وَفِي سَاقِهَا كُتُبٌ كَثِيرَةٌ .

٤٨٨. وَأَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ حَدَّثَهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ صَلَّى فِي طَرَفِ تَلْعَةٍ مِنْ وَرَاءِ الْعَرْجِ وَأَنْتَ ذَاهِبٌ إِلَى هَضْبَةٍ عِنْدَ ذَلِكَ الْمَسْجِدِ قَبْرَانِ أَوْ ثَلَاثَةٌ عَلَى الْقُبُورِ رَضَمٌ مِنْ حِجَارَةٍ عَنْ يَمِينِ الطَّرِيقِ عِنْدَ سَلَامَاتِ الطَّرِيقِ بَيْنَ أُولَئِكَ السَّلَامَاتِ كَانَ عَبْدُ اللَّهِ يُرْوَحُ مِنَ الْعَرْجِ بَعْدَ أَنْ تَمِيلَ الشَّمْسُ بِالْهَاجِرَةِ فَيُصَلِّي الظُّهْرَ فِي ذَلِكَ الْمَسْجِدِ .

٤٨٩. وَأَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ حَدَّثَهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ نَزَلَ عِنْدَ سَرَحاتٍ عَنْ يَسَارِ الطَّرِيقِ فِي مَسِيلٍ دُونَ هَرَشَى ذَلِكَ الْمَسِيلُ لَاصِقٌ بِكُرَاعِ هَرَشَى بَيْنَهُ وَيِنَّ الطَّرِيقِ قَرِيبٌ مِنْ غُلُوةٍ وَكَانَ عَبْدُ اللَّهِ يُصَلِّي إِلَى سَرْحَةٍ هِيَ أَقْرَبُ السَّرْحَاتِ إِلَى الطَّرِيقِ وَهِيَ أَطْوَلُهُنَّ .

490. Abdullah b. Omer također je pričao da bi Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, odsjedao na padini koja se nalazi u donjem dijelu doline "Merri Zahran" prema Medini, a kada bi se spuštao sa (brda) Safravata, odsjedao bi na sredini ove padine, i to na lijevoj strani puta kada ideš prema Mekki. Između mjesta na kome je odsjedao Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, i spomenutog puta, nema više od jednog kamenog dobačaja.

٤٩٠. وَأَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ حَدَّثَهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يَنْزِلُ فِي الْمَسِيلِ الَّذِي فِي أَدْنَى مَرِّ الظَّهْرَانِ قَبْلَ الْمَدِينَةِ حِينَ يَهْبِطُ مِنَ الصَّفْرَاوَاتِ يَنْزِلُ فِي بَطْنِ ذَلِكَ الْمَسِيلِ عَنْ يَسَارِ الطَّرِيقِ وَأَنْتَ ذَاهِبٌ إِلَى مَكَّةَ لَيْسَ بَيْنَ مَنْزِلِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَبَيْنَ الطَّرِيقِ إِلَّا رَمِيَّةٌ بِحَجَرٍ .

491. Abdullah b. Omer još je rekao da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, odsjedao u Zu Tuvau. Tu bi konačio do svitanja zore, a klanjao bi sabah-namaz (na putu) idući prema Mekki. To mjesto, na kome bi Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao, na velikom je uzvišenju, a ne u mesdžidu koji je tamo sagrađen, nego niže od toga, upravo na velikom uzvišenju.

٤٩١. وَأَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ حَدَّثَهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يَنْزِلُ بِذِي طَوًى وَيَبِيتُ حَتَّى يُصْبِحَ يُصَلِّي الصُّبْحَ حِينَ يَقْدُمُ مَكَّةَ وَمُصَلَّى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ذَلِكَ عَلَى أَكْمَةٍ غَلِيظَةٍ لَيْسَ فِي الْمَسْجِدِ الَّذِي بُنِيَ ثُمَّ وَلَكِنْ أَسْفَلَ مِنْ ذَلِكَ عَلَى أَكْمَةٍ غَلِيظَةٍ .

492. Abdullah je još pričao da se Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, okrenuo prema dvjema uvalama brda, koje su bile između njega i visokog brda, u pravcu Ka'be.

Abdullah je potom dislocirao džamiju, koja je tamo već sagrađena, na lijevu stranu koja se nalazi pri kraju uzvišenja, a mjesto na kome je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao nalazi se niže od nje, upravo na crnom uzvišenju, do kojeg ostavljaš deset aršina od (prvog) uzvišenja ili približno toliko, i klanjaš okrenut prema uvalama brda, onoga između tebe i same Ka'be.¹

٤٩٢. وَأَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ حَدَّثَهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ اسْتَقْبَلَ فُرُضَتَيِ الْجَبَلِ الَّذِي بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْجَبَلِ الطَّوِيلِ نَحْوَ الْكَعْبَةِ فَجَعَلَ الْمَسْجِدَ الَّذِي بُنِيَ ثُمَّ يَسَارَ الْمَسْجِدِ بِطَرَفِ الْأَكْمَةِ وَمُصَلَّى النَّبِيِّ ﷺ أَسْفَلَ مِنْهُ عَلَى الْأَكْمَةِ السَّوْدَاءِ تَدْعُ مِنَ الْأَكْمَةِ عَشْرَةَ أَذْرُعٍ أَوْ نَحْوَهَا ثُمَّ تُصَلِّي مُسْتَقْبِلَ الْفُرُضَتَيْنِ مِنَ الْجَبَلِ الَّذِي بَيْنَكَ وَبَيْنَ الْكَعْبَةِ .

¹ Abdullah b. Omer opisao je terene na putu od Medine prema Mekki na kojima je Alejhisselam klanjao prilikom obavljanja Oprosnog hadža i 'umre. Pored obavljanja imamske dužnosti u svojoj džamiji u Medini, počesto je klanjao u kućama ashaba i drugim džamijama Medine. Ebu-Davud u svom "Merasilu", navodi iz toga doba slijedeće džamije: Džamija Benu-Amra b. Mebzula, Benu-Saide, Benu-Ubejda, Benu-Seleme, Benu-Rajiha b. Abdul-Ešhela, Benu-Zurejka, Benu-Gifara i džamija Esleme ili Džuhejne plemena. Za Alejhisselamova života u Medini je, dakle, podignuto 9 džamija.

Abdullah ibni Omer je klanjao na istaknutim terenima iz ljubavi za dosljednim oponašanjem Alejhisselama, a ne kulta navedenih mjesta.

Halifa Omer, radijallahu anhu, došao je do jednog mjesta, pa su se ljudi počeli okupljati govoreći kako je na tom mjestu klanjao Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem. Onda je rekao: "Pristalice ranije Allahove

POGLAVLJA O SUTRI KLANJAČA

SUTRA IMAMA JE I SUTRA ONOGA KOJI KLANJA ZA NJIM

493. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njega obavijestio Malik prenoseći od Ibni-Šihaba, on od Ubejdullaha b. Abdullaha b. Utbe, a ovaj od Abdullaha b. Abbasa, da je rekao:

“Krenuo sam jašući na magarici. Tada sam već skoro bio punoljetan. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao je sa svijetom na Mini prema nečemu mimo zida. Prošao sam ispred jednog dijela reda klanjača, sišao s magarice, pustio je da pase i unišao u red, i to mi nije niko zamjerio.”

494. PRIČAO NAM JE Ishak, tj. Ibn-Mensur, ovome Abdullah b. Numejr, njemu Ubejdullah prenoseći od Nafija, a on od Ibn-Omera, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izlazio na dan Bajrama (na musallu) naređujući da se donese kratko koplje sa spljoštenim vrškom koje bi se stavilo ispred njega i on bi tako prema njemu klanjao, a svijet iza njega. To je on radio i na putovanju. Otuda su ga (kaže Nafi'), uzimali i zapovjednici (kao sutru).²

أَبْوَابُ سُتْرَةِ الْمُصَلِّي

بَابُ سُتْرَةِ الْإِمَامِ سُتْرَةٌ مِّنْ خَلْفِهِ

٤٩٣. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُتْبَةَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ أَنَّهُ قَالَ أَقْبَلْتُ رَاكِبًا عَلَى حِمَارٍ أَتَانِ وَأَنَا يَوْمَئِذٍ قَدْ نَاهَزْتُ الْإِخْتِلَامَ وَرَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُصَلِّي بِالنَّاسِ بَيْنِي إِلَى غَيْرِ جِدَارٍ فَمَرَرْتُ بَيْنَ يَدَيْ بَعْضِ الصَّفِّ فَزَلْتُ وَأَرْسَلْتُ الْأَتَانَ تَرْتَعُ وَدَخَلْتُ فِي الصَّفِّ فَلَمْ يُنْكِرْ ذَلِكَ عَلَيَّ أَحَدٌ.

٤٩٤. حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ يَعْنِي ابْنَ مَنْصُورٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ نُمَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ عَنْ نَافِعٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ إِذَا خَرَجَ يَوْمَ الْعِيدِ أَمَرَ بِالْحَرْبَةِ فَتَوْضَعُ بَيْنَ يَدَيْهِ فَيُصَلِّي إِلَيْهَا وَالنَّاسُ وَرَاءَهُ وَكَانَ يَفْعَلُ ذَلِكَ فِي السَّفَرِ فَمِنْ ثَمَّ اتَّخَذَهَا الْأُمَرَاءُ.

Knjige zalutale su najviše zbog toga što su slijedili tragove svojih vjerovjesnika i nad tim terenima gradili svoje hramove. Gdje god koga stigne vrijeme ma kojeg namaza, neka ga tu i klanja, u protivnom neka nastavi.”

2 Sutra je postavljen štap ili viši predmet ispred klanjača na otvorenom prostoru kao znak zabrane prolaza. Pravnici hanefijske škole smatraju da taj predmet treba biti visine jednog aršina i više. Ibn-Bettal kaže da učenjaci smatraju da je korištenje sutre sunnet koji je pohvalno činiti. Što se tiče upotrebe sutre u pustinji ili na otvorenom prostoru, imam Muhammed to drži samo preporučljivim činom.

Po mišljenju Ibni-Mes'uda, radijallahu anhu, dovoljno je da kao sutra bude strijela, a u djelu Ez-Zehire navodi se da je veličina strijele jedan aršin. Šejhul-islam (Es-Serahsi) smatra da je koplje (aneze) visine jednog aršina, a debljine prsta. On kaže da bi bilo dovoljno ako bi čovjek stavio ispred sebe štap ili tobolac u visini jednog aršina. A ako bi to bilo niže od aršina, tada postoje različiti stavovi učenjaka. Prema tome, sutra može biti: strijela, sedlo, bisage, torba, tobolac za strijele i svaki predmet visine jednog aršina. Malikije dozvoljavaju da se na ime sutre može koristiti povioka kapa, uspravljen jastuk i slično.

495. PRIČAO NAM JE Ebul-Velid, njemu kazao Šu'be prenoseći od Avna b. Ebi-Džuhajfa, da je rekao:

“Čuo sam od svoga oca da je s njima Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao u Bathau dva rekata podne i dva rekata ikindije, a pred njim kratki štap kao pola koplja (kao sutra) ispred koga prolaziše žene i magarci.”

KOLIKA RAZDALJINA TREBA BITI IZMEĐU KLANJAČA I SUTRE

496. PRIČAO NAM JE Amr b. Zurare, njega obavijestio Abdul-Aziz b. Ebu-Hazim prenoseći od svoga oca, a ovaj od Sehla Sa'da, da je rekao: “Između mjesta na kome je klanjao Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, i zida (džamije) ispred njega, bila je razdaljina ovčijeg prolaza.”

497. PRIČAO NAM JE Mekki, njemu Jezid b. Ebu-Ubejd prenoseći od Seleme, da je rekao: “Džamijski zid bio je uz minber da ne bi skoro mogla ovca proći.”¹

٤٩٥. حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ
عَوْنِ بْنِ أَبِي جُحَيْفَةَ قَالَ سَمِعْتُ أَبِي أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ
صَلَّى بِهِمْ بِالْبَطْحَاءِ وَبَيْنَ يَدَيْهِ عَتَرَةُ الظُّهْرِ رَكَعَتَيْنِ
وَالْعَصْرِ رَكَعَتَيْنِ تَمُرٌ بَيْنَ يَدَيْهِ الْمَرْأَةُ وَالْحِمَارُ.

بَابُ قَدْرِكُمْ يَنْبَغِي أَنْ يَكُونَ بَيْنَ الْمُصَلِّي وَالسُّتْرَةِ

٤٩٦. حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ زُرَّارَةَ قَالَ أَخْبَرَنَا
عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبِي حَازِمٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ سَهْلِ بْنِ
سَعْدٍ قَالَ كَانَ بَيْنَ مُصَلَّى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَبَيْنَ
الْجِدَارِ مَمَرٌ الشَّاةِ.

٤٩٧. حَدَّثَنَا الْمَكِّيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ حَدَّثَنَا يَزِيدُ
ابْنُ أَبِي عُبَيْدٍ عَنْ سَلَمَةَ قَالَ كَانَ جِدَارُ الْمَسْجِدِ
عِنْدَ الْمِنْبَرِ مَا كَادَتْ الشَّاةُ تَجُوزُهَا.

¹ Dok je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao u Ka'bi, razdaljina između njega i zida bila je oko tri aršina. Imam Malik smatra da ta razdaljina treba biti tolika da klanjač može komotno obavljati ruku' i sedždu, a onemogućiti prolaz stranom licu ispred sebe. Ebu-Ishak kaže da je vidio Abdullaha b. Mugaffela da klanja, a između njega i zida bila je razdaljina od 6 aršina.

KLANJANJE PREMA KRAĆEM KOPLJU SPLJOŠTENOG VRŠKA

498. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Jahja prenoseći od Ubejdullaha kojeg je obavijestio Nafi' prenoseći od Abdullaha b. Omera, da se pred Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, usađivalo kraće koplje spljoštenog vrška i on bi prema njemu klanjao.

KLANJANJE PREMA KOPLJASTOM (KRATKOM) ŠTAPU

499. PRIČAO NAM JE Adem, njemu Šu'be rekavši kako mu je ispričao Avn b. Ebu-Džuhajfe, da je čuo svoga oca koji je kazao:

“Izašao nam je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, za vrijeme podnevske žege i donesena mu je voda za abdest; uzeo je abdest i s nama klanjao podne i ikindiju, a ispred njega bio je (usađen) štap iza koga su prolazile žene i magarci.”

500. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Hatim b. Bezi', njemu rekao Šazan prenoseći od Šu'be, ovaj od Ataa b. Ebu-Mejmuna, da je kazao:

– Čuo sam Enesa b. Malika kada je rekao: “Kada je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, izlazio radi (prirodne) nužde, slijedio sam ga ja i još jedan dječak. Uz nas je bio bastun, odnosno (obični) štap ili štap sa šiljkom i jedan kožni lončić, i kada bi on obavio svoju nuždu mi bismo mu dodali taj kožni lončić (s vodom.)”

بَابُ الصَّلَاةِ إِلَى الْحَرْبَةِ

٤٩٨. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ عَبْدِ اللَّهِ أَخْبَرَنِي نَافِعٌ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يُرَكِّزُ لَهُ الْحَرْبَةَ فَيُصَلِّي إِلَيْهَا.

بَابُ الصَّلَاةِ إِلَى الْعَنْزَةِ

٤٩٩. حَدَّثَنَا آدَمُ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ حَدَّثَنَا عَوْْنُ بْنُ أَبِي جُحَيْفَةَ قَالَ سَمِعْتُ أَبِي قَالَ خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِالْهَاجِرَةِ فَأَتَى بِوَضُوءٍ فَتَوَضَّأَ فَصَلَّى بِنَا الظُّهْرَ وَالْعَصْرَ وَبَيْنَ يَدَيْهِ عَنْزَةٌ وَالْمَرَأَةُ وَالْحِمَارُ يَمْشُونَ مِنْ وَرَائِهَا.

٥٠٠. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حَاتِمٍ بْنُ بَزِيعٍ قَالَ حَدَّثَنَا شَذَانُ عَنْ شُعْبَةَ عَنْ عَطَاءِ بْنِ أَبِي مَيْمُونَةَ قَالَ سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا خَرَجَ لِحَاجَتِهِ تَبِعْتُهُ أَنَا وَغُلَامٌ وَمَعَنَا عُكَّازَةٌ أَوْ عَصَا أَوْ عَنْزَةٌ وَمَعَنَا إِدَاوَةٌ فَإِذَا فَرَغَ مِنْ حَاجَتِهِ نَاولْنَاهُ الْإِدَاوَةَ.

POSTAVLJANJE SUTRE U MEKKI I VAN NJE

501. PRIČAO NAM JE Sulejman b. Harb, njemu Šu'be prenoseći od Hakema, a ovaj od Ebu-Džuhajfa, da je rekao:

“Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izašao je u doba podnevske žege i u Bathau klanjao po dva rekata podne i ikindiju, a ispred sebe postavio kopljasti štap. Uzeo je i abdest, a prisutni svijet potiraše se vodom njegava abdesta.”

KLANJANJE PREMA STUPU

Omer je rekao: “Stupovi su klanjačima preči nego onima koji pokraj njih razgovaraju.”

Omer je vidio jednog čovjeka gdje klanja između dva stupa (džamije), pa ga je približio jednom stupu i rekao: “Klanjaj tu prema njemu!”

502. PRIČAO MI JE Mekki b. Ibrahim, njemu Jezid b. Ebu-Ubejd koji reče:

– Došao sam sa Selem b. Ekve'om (u džamiju) i on klanjaše (obično) kod stupa pokraj samog Mushafa (Osmanovog), i ja sam mu rekao:

“Ebu-Muslime, vidim te da nastojiš klanjati kod ovoga stupa?”, a on mi odgovori:

“Vidio sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje se trudi da klanja iza njega.”

بَابُ السُّتْرَةِ بِمَكَّةَ وَغَيْرِهَا

٥٠١. حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ الْحَكَمِ عَنْ أَبِي جَحِيفَةَ قَالَ خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِالْهَاجِرَةِ فَصَلَّى بِالْبَطْحَاءِ الظُّهْرَ وَالْعَصْرَ رَكَعَتَيْنِ وَنَصَبَ بَيْنَ يَدَيْهِ عِزَّةً وَتَوَضَّأَ فَجَعَلَ النَّاسُ يَتَمَسَّحُونَ بِوَضُوئِهِ.

بَابُ الصَّلَاةِ إِلَى الْأُسْطُوَانَةِ

وَقَالَ عُمَرُ الْمُصَلُّونَ أَحَقُّ بِالسَّوَارِي مِنَ الْمُتَحَدِّثِينَ إِلَيْهَا وَرَأَى عُمَرُ رَجُلًا يُصَلِّي بَيْنَ أُسْطُوَانَتَيْنِ فَأَذْنَاهُ إِلَى سَارِيَةٍ فَقَالَ صَلِّ إِلَيْهَا.

٥٠٢. حَدَّثَنَا الْمَكِّيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ أَبِي عُبَيْدٍ قَالَ كُنْتُ آتِيَ مَعَ سَلَمَةَ بْنِ الْأَكْوَعِ فَيُصَلِّي عِنْدَ الْأُسْطُوَانَةِ الَّتِي عِنْدَ الْمُصْحَفِ فَقُلْتُ يَا أَبَا مُسْلِمٍ أَرَأَيْكَ تَتَحَرَّى الصَّلَاةَ عِنْدَ هَذِهِ الْأُسْطُوَانَةِ قَالَ فَإِنِّي رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَتَحَرَّى الصَّلَاةَ عِنْدَهَا.

503. PRIČAO NAM JE Kabisa, njemu Sufjan prenoseći od Amra b. Amira, a on od Enesa b. Malika, da je rekao:

“Vidio sam istaknute ashabe Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje žure prema stupovima prilikom (ezana) akšam-namaza.”

Šu‘be je za gornji slučaj, prenoseći od Amra, a on od Enesa, dodao (na kraju): “... do izlaska (iz stana) Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.¹

KLANJANJE IZMEĐU STUPOVA IZVAN GRUPNOG OBAVLJANJA NAMAZA

504. PRIČAO NAM JE Musa b. Isma‘il, njemu Džuvejrije prenoseći od Nafija, a on od Ibni-Omera, da je rekao:

– U Kabu su ušli: Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, Usame b. Zejd, Usman b. Talha i Bilal. Alejhisselam je ostao dugo unutra i onda izašao. Ja sam bio među ostalim ljudima koji su ušli iza njega prvi, pa sam Bilala upitao: “Gdje je Alejhisselam klanjao?”

“Između ona dva prednja stupa” – odgovorio je Bilal.

505. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njega obavijestio Malik prenoseći od Nafija, on od Abdullaha b. Omera, da su u Kabu unišli: Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, Usame b. Zejd, Bilal i Usman b. Talha Hadžebi, koji je za njima Kabu zaključao. Alejhisselam je ostao duže u Kabi i kada je izašao, upitao sam Bilala:

“Šta je radio Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem?”

“Učinio je jedan stup s lijeve strane, jedan s desne a tri stupa iza sebe – a strop Ka‘be bio je na šest

٥٠٣. حَدَّثَنَا قَبِيصَةُ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ عَمْرِو بْنِ عَامِرٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ لَقَدْ رَأَيْتُ كِبَارَ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ يَتَنَدَّرُونَ السَّوَارِيَ عِنْدَ الْمَغْرِبِ وَزَادَ شُعْبَةُ عَنْ عَمْرِو عَنْ أَنَسٍ حَتَّى يُخْرِجَ النَّبِيُّ ﷺ.

بَابُ الصَّلَاةِ بَيْنَ السَّوَارِي فِي غَيْرِ جَمَاعَةٍ

٥٠٤. حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنَا جُوَيْرِيَّةٌ عَنْ نَافِعٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ قَالَ دَخَلَ النَّبِيُّ ﷺ الْبَيْتَ وَأَسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ وَعُثْمَانُ بْنُ طَلْحَةَ وَبِلَالٌ فَأَطَالَ ثُمَّ خَرَجَ وَكُنْتُ أَوَّلَ النَّاسِ دَخَلَ عَلَى أَثَرِهِ فَسَأَلْتُ بِلَالًا أَيْنَ صَلَّى قَالَ بَيْنَ الْعَمُودَيْنِ الْمُقَدَّمَيْنِ.

٥٠٥. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ نَافِعٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ دَخَلَ الْكَعْبَةَ وَأَسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ وَبِلَالٌ وَعُثْمَانُ بْنُ طَلْحَةَ الْحَجَبِيُّ فَأَغْلَقَهَا عَلَيْهِ وَمَكَثَ فِيهَا فَسَأَلْتُ بِلَالًا حِينَ خَرَجَ مَا صَنَعَ النَّبِيُّ ﷺ قَالَ جَعَلَ عَمُودًا عَنْ يَسَارِهِ وَعَمُودًا عَنْ يَمِينِهِ وَثَلَاثَةَ أَعْمِدَةٍ وَرَاءَهُ وَكَانَ الْبَيْتُ يَوْمَئِذٍ عَلَى سِتَّةِ

¹ Uz tzv. “Stup muhadžira” u Muhammedovoj, sallallahu alejhi ve sellem, džamiji u jednom prikladnom sandučetu čuvan je jedan primjerak Kur’ana, koga je dao kodificirati halifa Osman uz ispomoć tadašnjih hafiza i ostalih ashaba.

Ashabi su se redali u safove tako da su stupovi džamije bili uvijek ispred njih, a nikako između njih.

stupova – i tako u njoj klanjao.”

Kazao nam je Isma'il, kome je pričao Malik: “... učinio je dva stupa sa svoje desne strane...”

POGLAVLJE

506. PRIČAO NAM JE Ibrahim b. Munzir, njemu Ebu-Damre, a ovome Musa b. Ukbe prenoseći od Nafija da je Abdullah b. Omer, kada je ulazio u Ka'bu, išao naprijed, a vrata Ka'be ostavljao iza svojih leđa i tako išao sve dok nije došao do zida ispred sebe na blizu tri aršina razdaljine, gdje je i klanjao. Nastojao je pronaći mjesto za koje ga je Bilal obavijestio da je na njemu Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao. Abdullah je još kazao:

“Nije nikome zabranjeno da klanja, ma na kojoj strani Ka'be to želio.”

KLANJANJE PREMA JAHALICI, DEVI, STABLU ILI SEDLU

507. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Ebu-Bekr Mukaddemi, njemu Mu'temir prenoseći od Ubejdullaha b. Omera, on od Nafija, ovaj od Ibn-Omera, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je poprečno ostavljao svoju jahalicu i prema njoj klanjao.

“Da si ti vidio – kazao je Nafi' – kada mu se deva usplahirila; uzeo bi sedlo, izravnao ga i klanjao prema završetku (kraju) sedla, ili je rekao, prema zadnjem dijelu sedla.”

Tako je radio i Ibn-Omer, radijallahu anhumu.¹

أَعْمَدَةٌ ثُمَّ صَلَّى وَقَالَ لَنَا إِسْمَاعِيلُ حَدَّثَنِي مَالِكٌ
وَقَالَ عُمُوْدَيْنِ عَنْ يَمِينِهِ .

بَابُ

٥٠٦. حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ قَالَ حَدَّثَنَا
أَبُو ضَمْرَةَ قَالَ حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ عُقْبَةَ عَنْ نَافِعٍ أَنَّ
عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ كَانَ إِذَا دَخَلَ الْكَعْبَةَ مَشَى قَبْلَ
وَجْهِهِ حِينَ يَدْخُلُ وَجَعَلَ الْبَابَ قَبْلَ ظَهْرِهِ فَمَشَى
حَتَّى يَكُونَ بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْجِدَارِ الَّذِي قَبْلَ وَجْهِهِ قَرِيبًا
مِنْ ثَلَاثَةِ أَذْرُعٍ صَلَّى يَتَوَخَّى الْمَكَانَ الَّذِي أَخْبَرَهُ بِهِ
بِلَالٌ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ صَلَّى فِيهِ قَالَ وَلَيْسَ عَلَى أَحَدِنَا
بَأْسٌ إِنْ صَلَّى فِي أَيِّ نَوَاحِي الْبَيْتِ شَاءَ .

بَابُ الصَّلَاةِ إِلَى الرَّاحِلَةِ وَالْبَعِيرِ وَالشَّجَرِ وَالرَّحْلِ

٥٠٧. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ الْمُقَدَّمِيُّ حَدَّثَنَا
مُعْتَمِرٌ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ عَنْ نَافِعٍ عَنْ ابْنِ
عُمَرَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ كَانَ يُعْرِضُ رَاحِلَتَهُ فَيُصَلِّي
إِلَيْهَا قُلْتُ أَفَرَأَيْتَ إِذَا هَبَّتِ الرِّكَابُ قَالَ كَانَ
يَأْخُذُ هَذَا الرَّحْلَ فَيَعْدِلُهُ فَيُصَلِّي إِلَى آخِرَتِهِ أَوْ قَالَ
مُؤَخَّرِهِ وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَفْعَلُهُ .

¹ Sutra Alejhisselamu bila je deva, odnosno sedlo, jer nije imao pri ruci štapa. Preneseno je da je Alejhisselam na Bedru klanjao cijelu noć, moleći Allaha, dželle šanuhu, za pobjedu nad idolopoklonicima, okrenut prema jednom stablu.

Sutra može biti oprema stoke, oružje i oruđe pa i živinče ako nema podesnijeg predmeta.

KLANJANJE PREMA KREVETU (SEĆIJI)

508. PRIČAO NAM JE Usman b. Ebu-Šejbe, njemu Džerir prenoseći od Mensura, on od Ibrahima, ovaj od Esveda, a on od Aiše, da je rekla:

“Zar ćete nas izjednačiti s psetom i magarcem? Promatrala sam se ispružena na krevetu (sećiji), kad dođe Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, stade na sredinu kreveta i klanjaše. Meni je bilo neprijatno da se ispriječim ispred njega, pa sam se izvlačila nečujno prema nogama kreveta i tako se nečujno izvukla ispod svoga pokrivača.”²

KLANJAČ ĆE ODBITI PROLAZNIKA ISPRED SEBE

Ibni-Omer je odbio prolaznika ispred sebe dok je (na sjedenju) učio tešehhud, i kada je klanjao u Ka'bi.

On je još kazao: “Ako se prolaznik ne htjedne povući osim da ga nasilu odguraš, pa ti ga i odguraj.”³

509. PRIČAO NAM JE Ebu-Ma'mer, njemu Abdul-Varis, a ovome Junus prenoseći od Humejda b. Halila, a on od Ebu-Saliha, da je Ebu-Seid kazao da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, izjavio: “...”, a (preko drugog niza prenosilaca) pričao nam je Adem b. Ebu-Ijas, njemu Sulejman b. Mugire, rekavši da je njemu ispričao Humejd b. Hilal Adevi, koji je kazao da mu je saopćio Ebu-Salih Semman slijedeće:

بَابُ الصَّلَاةِ إِلَى السَّرِيرِ

٥٠٨. حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ قَالَ حَدَّثَنَا جَرِيرٌ عَنْ مَنْصُورٍ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنِ الْأَسْوَدِ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ أَعْدَلْتُمُونَا بِالْكَلْبِ وَالْحِمَارِ لَقَدْ رَأَيْتُنِي مُضْطَجِعَةً عَلَى السَّرِيرِ فَيَجِيءُ النَّبِيُّ ﷺ فَيَتَوَسَّطُ السَّرِيرَ فَيُصَلِّي فَأُكْرَهُ أَنْ أَسْنَحَهُ فَأَنْسَلُ مِنْ قَبْلِ رَجُلِي السَّرِيرَ حَتَّى أَنْسَلُ مِنْ لَحَافِي.

بَابُ يَرْدُ الْمُصَلِّيَّ مَنْ مَرَّ بَيْنَ يَدَيْهِ

وَرَدَ ابْنُ عُمَرَ فِي التَّشَهُّدِ فِي الْكُعْبَةِ وَقَالَ إِنْ أَبَى إِلَّا أَنْ تُقَاتِلَهُ فَقَاتِلْهُ.

٥٠٩. حَدَّثَنَا أَبُو مَعْمَرٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ قَالَ حَدَّثَنَا يُونُسُ عَنْ حُمَيْدِ بْنِ هِلَالٍ عَنْ أَبِي صَالِحٍ أَنَّ أَبَا سَعِيدٍ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ ح وَحَدَّثَنَا آدَمُ بْنُ أَبِي إِيَاسٍ قَالَ حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ الْمُغِيرَةِ قَالَ حَدَّثَنَا حُمَيْدُ بْنُ هِلَالٍ الْعَدَوِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا

2 Prolazak žene ispred klanjača neće mu namaz pokvariti, jer se Aiša, radijallahu anha, uistinu izvlačila ispod pokrivača ispred Alejhisselama.

Klanjati se može na svemu čija se tvrdoća može čelom i nosom osjetiti.

3 Početak izjave Ibni-Omera, radijallahu anhuma, prema verziji Abdur-Rezzaka glasi: “Dok klanjaš, ne dozvoli nikome da prođe ispred tebe! A ako se prolaznik, ne htjedne povući osim da ga nasilu odguraš, ti ga i odguraj.”

– Vidio sam Ebu-Seida Hudrija jednog petka gdje klanja prema nečemu što ga od svijeta zaklanja i jedan mladić iz porodice Ebu-Mu'ajt htio je ispred njega proći, pa ga je Ebu-Seid gurnuo u prsa. Mladić ga je pogledao i pošto nije imao nikakvog prolaza izuzev onoga ispred njega, povratio se da tuda prođe. Ebu-Seid ga je još grublje odbio nego što je to učinio prvi put. Pošto je uvrijeđen od Ebu-Seida, otišao je Mervanu (vladaru) i potužio mu se na Ebu-Seida. Za njim je Mervanu unišao i Ebu-Seid.

– Šta je to s tobom i tvojim bratićem, Ebu-Seide?

– upitao je (Mervan).

– Čuo sam, odgovorio je on, Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje govori: “Kada neko od vas klanja prema nečemu što ga zastire od svijeta i neko bude htio proći ispred njega, neka ga on odstrani. Ako se tome ne povinuje, neka ga nasilu odgura, jer je on šejtan.”¹

أَبُو صَالِحِ السَّمَّانُ قَالَ رَأَيْتُ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ فِي يَوْمٍ جُمُعَةٍ يُصَلِّي إِلَى شَيْءٍ يَسْتُرُهُ مِنَ النَّاسِ فَأَرَادَ شَابٌّ مِنْ بَنِي أَبِي مُعَيْطٍ أَنْ يَجْتَازَ بَيْنَ يَدَيْهِ فَدَفَعَ أَبُو سَعِيدٍ فِي صَدْرِهِ فَنَظَرَ الشَّابُّ فَلَمْ يَجِدْ مَسَاجًا إِلَّا بَيْنَ يَدَيْهِ فَعَادَ لِيَجْتَازَ فَدَفَعَهُ أَبُو سَعِيدٍ أَشَدَّ مِنَ الْأُولَى فَقَالَ مَنْ أَبِي سَعِيدٍ ثُمَّ دَخَلَ عَلَى مَرْوَانَ فَشَكَا إِلَيْهِ مَا لَقِيَ مِنْ أَبِي سَعِيدٍ وَدَخَلَ أَبُو سَعِيدٍ خَلْفَهُ عَلَى مَرْوَانَ فَقَالَ مَا لَكَ وَلِابْنِ أَخِيكَ يَا أَبَا سَعِيدٍ قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ إِذَا صَلَّى أَحَدُكُمْ إِلَى شَيْءٍ يَسْتُرُهُ مِنَ النَّاسِ فَأَرَادَ أَحَدٌ أَنْ يَجْتَازَ بَيْنَ يَدَيْهِ فَلْيَدْفَعْهُ فَإِنْ أَبَى فَلْيُقَاتِلْهُ فَإِنَّمَا هُوَ شَيْطَانٌ .

¹ Klanjanje prema sutri na otvorenom prostoru spada u preporučljive čine po stavu Ebu-Hanife, Malika i Šafija, dok imam Ahmed to smatra obligatnom dužnošću (vadžibom).

Ebu-Nu'ajm u “Kitabus-salati” navodi da je Omer b. Hattab, radijallahu anhu, rekao: “Da klanjač zna koliko se vrijednost namaza umanjuje kada se klanja bez sutre, ne bi ga nikada bez nje klanjao.”

Ebu-Davud u svojoj hadiskoj zbirci preko Ebu-Hurejre navodi hadis: “Kada neko od vas klanja, neka ispred sebe postavi kakav predmet, odnosno usadi štap, a ako toga nema, neka zacrti jednu crtu i što god prođe ispred njega neće štetiti namazu.”

Sutra se usađuje u zemlju ispred sebe, a ako tvrdoća terena to ne dozvoljava, može se položiti po zemlji, ali samo u dužinu.

Ko klanja za sutrom, ima pravo vratiti prolaznika natrag pa makar i silom. Taj povratak treba učiniti ne mičući se s mjesta svoga klanjanja, jer svaki veći pokret kvari namaz. Prolaznik se odstranjuje dizanjem glasa učenja, gestom ruke, a bliži prolaznik može se odgurnuti rukom ili nogom.

S prolaznikom ne treba voditi ozbiljnu tuču, nego ga vratiti natrag fizičkom snagom. U svakoj aktivnosti ide se od jednostavnijeg i prostijeg do složenijeg i ozbiljnijeg postupka.

Međusobne sporove ne treba rješavati samovoljno nego putem nadležnih organa, a pravednost i pravdu primjenjivati uvijek i svugdje.

GRIJEH PROLAZNIKA ISPRED KLANJAČA

510. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njega obavijestio Malik prenoseći od Ebu-Nadra, oslobođenog roba Umera b. Ubejdullaha, on od Busra b. Seida, da ga je Zejd b. Halid poslao Ebu-Džuhejmu da upita, šta je on sve čuo od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, o prolazniku ispred klanjača, pa je Ebu-Džuhejm kazao:

– Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: “Kad bi onaj koji prolazi ispred klanjača znao koliki je to grijeh, bilo bi mu bolje da stoji četrdeset..., nego da ispred njega prođe.”
Ne znam, kaže Ebu-Nadr, da li je (Busr b. Seid) kazao: “... četrdeset dana, ili mjeseci ili godina.”

OKRETANJE ČOVJEKA, KADA KLANJA, PREMA DRUGOM ČOVJEKU

Osman smatra ružnim da čovjek kada klanja bude okrenut (prema drugom čovjeku). Ovo je (kaže Buhari) samo u slučaju, ako bi klanjaču na sebe skrenuo pažnju, a ako ne, Zejd b. Sabit kaže: “Ne bih o tome brinuo! Čovjek ne prekida namaz drugom čovjeku.”

511. PRIČAO NAM JE Ismail b. Halil, njemu Ali b. Mushir prenoseći od A‘meša, on od Muslima, tj. Ibn-Subejha, ovaj od Mesruka, a on od Aiše, da se pred njom razgovaralo o onom što će prekinuti namaz. Ashabi su govorili:

– Namaz će prekinuti: pas, magarac i žena.
– Zar ste nas izjednačili s paščadi? – upitala je Aiša. – Ja sam vidjela Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje klanja, dok sam ja između njega i pravca Ka‘be bila stvarno ispružena na

بَابُ إِثْمِ الْمَارِّ بَيْنَ يَدَيِ الْمُصَلِّي

٥١٠. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ أَبِي النَّضْرِ مَوْلَى عُمَرَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ بُشَيْرِ بْنِ سَعِيدٍ أَنَّ زَيْدَ ابْنَ خَالِدٍ أَرْسَلَهُ إِلَى أَبِي جُهِيمٍ يَسْأَلُهُ مَاذَا سَمِعَ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فِي الْمَارِّ بَيْنَ يَدَيِ الْمُصَلِّي فَقَالَ أَبُو جُهِيمٍ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لَوْ يَعْلَمُ الْمَارُّ بَيْنَ يَدَيِ الْمُصَلِّي مَاذَا عَلَيْهِ لَكَانَ أَنْ يَقِفَ أَرْبَعِينَ خَيْرًا لَهُ مِنْ أَنْ يَمُرَّ بَيْنَ يَدَيْهِ قَالَ أَبُو النَّضْرِ لَا أَدْرِي أَقَالَ أَرْبَعِينَ يَوْمًا أَوْ شَهْرًا أَوْ سَنَةً .

بَابُ اسْتِقْبَالِ الرَّجُلِ صَاحِبَهُ أَوْ غَيْرَهُ فِي صَلَاتِهِ وَهُوَ يُصَلِّي

وَكَرِهَ عُثْمَانُ أَنْ يُسْتَقْبَلَ الرَّجُلُ وَهُوَ يُصَلِّي وَإِنَّمَا هَذَا إِذَا اشْتَغَلَ بِهِ فَأَمَّا إِذَا لَمْ يَشْتَغَلْ فَقَدْ قَالَ زَيْدُ بْنُ ثَابِتٍ مَا بَالَيْتُ إِنَّ الرَّجُلَ لَا يَقْطَعُ صَلَاةَ الرَّجُلِ .

٥١١. حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ خَلِيلٍ حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُسْهِرٍ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ مُسْلِمٍ يَعْنِي ابْنَ صُبَيْحٍ عَنْ مَسْرُوقٍ عَنْ عَائِشَةَ أَنَّهَا ذَكَرَتْ عِنْدَهَا مَا يَقْطَعُ الصَّلَاةَ فَقَالُوا يَقْطَعُهَا الْكَلْبُ وَالْحِمَارُ وَالْمَرْأَةُ قَالَتْ لَقَدْ جَعَلْتُمُونَا كِلَابًا لَقَدْ رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ يُصَلِّي وَإِنِّي لَبَيْنُهُ وَبَيْنَ الْقِبْلَةِ وَأَنَا مُضْطَجِعَةٌ

krebetu. Ja bih osjetila neku potrebu, pa mi je bilo neprijatno da se prema njemu okrenem, te bih se nečujno izvukla.

Isti hadis prenosi A'meš od Ibrahima, on od Esveda, a ovaj od Aiše.¹

KLANJANJE PREMA OSOBI KOJA SPAVA

512. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Jahja, ovome Hišam, a on čuo od svoga oca prenoseći od Aiše, kako je rekla:

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao je dok sam ja ispružena ležala na njegovoj postelji, i kada je htio klanjati vitr, probudio bi me pa bih i ja klanjala vitr-namaz.”²

KLANJANJE NAFIJE PREMA ŽENI

513. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njega obavijestio Malik prenoseći od Ebu-Nadra, oslobođenog roba Umera b. Ubejdullaha, on od Ebu-Seleme b. Abdur-Rahmana, a ovaj od Aiše, supruge Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekla:

– Spavala sam ispred Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, a noge su mi bile u pravcu njegova okretanja prema Ka'bi, i kada bi se spuštao na sedždu dotakao bi me (vrhovima prstiju) i ja bih svoje noge povukla, a kada bi ustao, ja bih ih ispružila. Kuće, rekla je ona, nisu tada imale rasvjetu.³

عَلَى السَّرِيرِ فَتَكُونُ لِي الْحَاجَةُ فَأَكْرَهُ أَنْ أَسْتَقْبِلَهُ
فَأَنْسَلُ أَنْسِلًا وَعَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنْ
الْأَسْوَدِ عَنْ عَائِشَةَ نَحْوَهُ .

بَابُ الصَّلَاةِ خَلْفَ النَّائِمِ

٥١٢ . حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى قَالَ حَدَّثَنَا
هِشَامٌ قَالَ حَدَّثَنِي أَبِي عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ كَانَ
النَّبِيُّ ﷺ يُصَلِّي وَأَنَا رَاقِدَةٌ مُعْتَرِضَةٌ عَلَى فِرَاشِهِ
فَإِذَا أَرَادَ أَنْ يُوتِرَ أَيقِظَنِي فَأَوْتِرْتُ .

بَابُ التَّطَوُّعِ خَلْفَ الْمَرْأَةِ

٥١٣ . حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا
مَالِكٌ عَنْ أَبِي النَّضْرِ مَوْلَى عُمَرَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ
أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ عَائِشَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ
ﷺ أَنَّهَا قَالَتْ كُنْتُ أَنَامُ بَيْنَ يَدَيْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ
وَرِجَالِي فِي قِبْلَتِهِ فَإِذَا سَجَدَ غَمَزَنِي فَقَبَضْتُ
رِجْلِي فَإِذَا قَامَ بَسَطْتُهَا قَالَتْ وَالْبُيُوتُ يَوْمَئِذٍ
لَيْسَ فِيهَا مَصَابِيحٌ .

¹ Seid b. Džubejr smatrao je pokudenim klanjati okrenut prema mladom dvospolcu, a nije smatrao pokudenim klanjati prema ljudima koji spominju Uzvišenog Allaha.

Po mišljenju Malika nema štete klanjati prema leđima čovjeka, ali je ružno klanjati prema njegovom licu ili bočnim stranama. Nafi' je izjavio: “Kada Ibn-Omer, radijallahu anhum, ne bi imao priliku doći do kojeg džamijskog stupa, on bi mi rekao: “Okreni mi svoja leđa!”

² Aiša je ležala ispred Alejhisselama, ali ona nije okupirala njegove misli niti svraćala njegovu pažnju na sebe.

³ Kermani ističe da je Alejhisselam u džamiji s društvom redovno klanjao samo strogo obligatne vjerske obrede (farzove), a fakultativne u svom stanu.

NIKO I NIŠTA SA STRANE NE MOŽE KLANJAČU PREKINUTI NAMAZ

514. PRIČAO NAM JE Umer b. Hafs, njemu njegov otac, ovome A'meš, a njemu Ibrahim prenoseći od Esveda, ovaj od Aiše, a u drugom senedu A'meš je izjavio da mu je rekao Muslim prenoseći od Mesruka, a on od Aiše, da se kod nje razgovaralo o onom što prekida (klanjaču) namaz, kao: pas, magarac i žena, pa da je Aiša rekla: "Izjednačili ste nas s magarcima i psima, a tako mi Allaha, vidjela sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje klanja, a ja između njega i pravca Ka'be ispružena na postelji. Osjetila bih (žensku) potrebu, a bilo mi je neugodno da sjednem (okrenuta prema njemu) i uznemiravam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, pa bih se polahko izvukla pored njegovih nogu."

515. PRIČAO NAM JE Ishak b. Ibrahim, njega obavijestio Ja'kub b. Ibrahim b. Sa'd, ovoga njegov bratić Ibn-Šihab kako je pitao svoga amidžu šta bi moglo prekinuti namaz.

– Namaz ne može ništa (sa strane) prekinuti – odgovorio je.

"Mene je izvijestio Urve b. Zubejr da je Aiša, supruga Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, rekla: 'Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ustajaše i noću klanjaše na postelji svoje porodice, a ja poprijeko ležah između njega i pravca Ka'be.'"⁴

بَابُ مَنْ قَالَ لَا يَقْطَعُ الصَّلَاةَ شَيْءٌ

٥١٤. حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ حَفْصٍ بْنُ غِيَاثٍ قَالَ حَدَّثَنَا أَبِي قَالَ حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ قَالَ حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ عَنِ الْأَسْوَدِ عَنْ عَائِشَةَ ح قَالَ الْأَعْمَشُ وَحَدَّثَنِي مُسْلِمٌ عَنْ مَسْرُوقٍ عَنْ عَائِشَةَ ذَكَرَ عِنْدَهَا مَا يَقْطَعُ الصَّلَاةَ الْكَلْبُ وَالْحِمَارُ وَالْمَرْأَةُ فَقَالَتْ شَبَّهْتُمُونَا بِالْحُمْرِ وَالْكِلَابِ وَاللَّهِ لَقَدْ رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ يُصَلِّي وَإِنِّي عَلَى السَّرِيرِ بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْقِبْلَةِ مُضْطَجِعَةٌ فَتَبَدُّو لِي الْحَاجَّةُ فَأَكْرَهُ أَنْ أَجْلِسَ فَأُوذِيَ النَّبِيُّ ﷺ فَأَنْسَلُ مِنْ عِنْدِ رِجْلَيْهِ .

٥١٥. حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ أَخْبَرَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ سَعْدٍ قَالَ حَدَّثَنِي ابْنُ أَخِي ابْنُ شِهَابٍ أَنَّهُ سَأَلَ عَمَّهُ عَنِ الصَّلَاةِ يَقْطَعُهَا شَيْءٌ فَقَالَ لَا يَقْطَعُهَا شَيْءٌ أَخْبَرَنِي عُرْوَةُ ابْنُ الزُّبَيْرِ أَنَّ عَائِشَةَ زَوْجَ النَّبِيِّ ﷺ قَالَتْ لَقَدْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَقُومُ فَيُصَلِّي مِنَ اللَّيْلِ وَإِنِّي لَمُعْتَرِضَةٌ بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْقِبْلَةِ عَلَى فِرَاشِ أَهْلِهِ .

4 Prolaznik ne kvari klanjaču započeti namaz.

KADA OSOBA U TOKU NAMAZA STAVI SEBI ZA VRAT DJEVOJČICU

516. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njega obavijestio Malik prenoseći od Amira b. Abdullaha b. Zubejra, on od Amra b. Sulejma Zurekija, a ovaj od Ebu-Katade Ensarija, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao noseći Umamu, kćerku Zejnebe – kćerke Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem – Ebul-Asa b. Rebija b. Abduš-Šemsa, koji bi je, kada se spuštaše na sedždu, ostavio, a kada ustajaše, uzimao bi je.¹

KLANJANJE PREMA POSTELJI NA KOJOJ JE ŽENA S MENSTRUACIJOM

517. PRIČAO NAM JE Amr b. Zurare, njega obavijestio Hušejm prenoseći od Šejbanija, on od Abdullaha b. Šeddada b. Hada, da je izjavio:
– Moja tetka po majci, Mejmuna bint Haris, saopćila mi je: “Moja postelja bila je ispred samog mjesta na kome je klanjao Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, i ponekad bi njegova haljina pala na mene, a ja u postelji.”

بَاب إِذَا حَمَلَ جَارِيَةٌ صَغِيرَةً عَلَى عُنُقِهِ فِي الصَّلَاةِ

٥١٦. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ عَمْرِو بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ عَنْ عَمْرِو بْنِ سُلَيْمٍ الزُّرَقِيِّ عَنْ أَبِي قَتَادَةَ الْأَنْصَارِيِّ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ يُصَلِّي وَهُوَ حَامِلٌ أُمَامَةَ بِنْتَ زَيْنَبَ بِنْتِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَلِأَبِي الْعَاصِ بْنِ رِبِيعَةَ بْنِ عَبْدِ شَمْسٍ فَإِذَا سَجَدَ وَضَعَهَا وَإِذَا قَامَ حَمَلَهَا.

بَاب إِذَا صَلَّى إِلَى فِرَاشٍ فِيهِ حَائِضٌ

٥١٧. حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ زُرَّارَةَ قَالَ أَخْبَرَنَا هُشَيْمٌ عَنِ الشَّيْبَانِيِّ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ شَدَّادٍ بْنِ الْهَادِ قَالَ أَخْبَرْتَنِي خَالَتِي مَيْمُونَةُ بِنْتُ الْحَارِثِ قَالَتْ كَانَ فِرَاشِي حَيْثَ مَضَى النَّبِيُّ ﷺ فَرُبَّمَا وَقَعَ ثَوْبُهُ عَلَيَّ وَأَنَا عَلَى فِرَاشِي.

¹ Zejneba je najstarija Alejhisselamova kćerka iz braka s Hatidžom, a Fatima najmlađa. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, imao je s Hatidžom: Kasima, Tahira, Zejnebu, Rukajju, Ummi-Kulsum i Fatimu. Zejneba se vjenčala s Ebul-Asom b. Rebijem i s njim rodila sina Aliju i spomenutu Umamu, koja je sklopila brak s Alijom, kada mu je umrla supruga Fatima, Alejhisselamova kćerka. Ona je s Alijom rodila sina Muhammeda. Zejneba je umrla početkom 8. godine po Hidžri.

Ebul-As je bio jedan od bogatijih idolopoklonika u Mekki i Zejneba se s njim vjenčala prije Objave. Dolaskom Objave Zejneba je primila islam, a 6. godine po Hidžri rastala se od muža, jer po kur'anskom načelu muslimanka ne može činiti brak s idolopoklonikom.

Ebul-Asa zarobio je na Bedru Hiraša b. Samita i kada su Mekkelije poslale otkupninu za svoje zarobljenike i Zejneba je poslala na ime oslobođenja Ebul-Asa svoj biserni đerdan, koga je Alejhisselam poznao, rastužio se i rekao:

– Da hoćete Ebul-Asa osloboditi, a i đerdan povratiti vlasnici! Tako je Ebul-As besplatno dobio slobodu, a Zejnebi omogućio iseljenje u Medinu.

518. PRIČAO NAM JE Ebun-Nu'man, ovome rekao Abdul-Vahid b. Zijad, njemu Šejbani Sulejman, ovome Abdullah b. Šeddad, i rekao:

– Čuo sam Mejmunu gdje govori: “Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjaše dok sam ja pokraj njega spavala, i kad bi činio sedždu njegova haljina mene bi doticala, a ja s menstruacijom.

Musedded (u senedu) dodaje prenoseći od Halida, da je kazao kako mu je pričao Sulejman Šejbanija: “... a ja s menstruacijom.”

MOŽE LI ČOVJEK PRI OBAVLJANJU SEDŽDE DOTAĆI VRHOVIMA PRSTIJU SVOJU SUPRUGU KAKO BI MOGAO OBAVITI SEDŽDU

519. PRIČAO NAM JE Amr b. Ali, njemu Jahja, ovome Ubejdullah, a njemu Kasim prenoseći od Aiše, radijallahu anha, da je rekla:

“Ružno je što ste nas izjednačili sa psom i magarcem, a vidjela sam (jasno) sebe dok Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjaše, a ja ležah između njega i pravca okretanja u namazu i kad bi htio učiniti sedždu dotakao bi moje noge i ja bih ih povukla.”

ŽENA MOŽE S KLANJAČA ZBACITI NEŠTO NEPRIJATNO

520. PRIČAO NAM JE Ahmed b. Ishak Suremari, ovome Ubejdullah b. Musa, njemu Israil prenoseći od Ebu-Ishaka, on od Amra b. Mejmuna, a ovaj od Abdullaha, da je rekao:

– Dok je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao pokraj Ka'be, grupa Kurejševica bijaše tu na svojim sastancima i neko od njih reče: “Zar ne vidite onog licemjerca! Ko će od vas skoknuti do zaklane deve toga i toga i uzeti njen drob (sa balegom), krv i posteljicu mladunčeta,

٥١٨. حَدَّثَنَا أَبُو النُّعْمَانِ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ

ابْنُ زِيَادٍ قَالَ حَدَّثَنَا الشَّيْبَانِيُّ سُلَيْمَانُ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ

ابْنُ شَدَّادٍ قَالَ سَمِعْتُ مَيْمُونَةَ تَقُولُ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ

يُصَلِّي وَأَنَا إِلَى جَنْبِهِ نَائِمَةٌ فَإِذَا سَجَدَ أَصَابَنِي ثَوْبُهُ

وَأَنَا حَائِضٌ وَزَادَ مُسَدَّدٌ عَنْ خَالِدٍ قَالَ حَدَّثَنَا

سُلَيْمَانُ الشَّيْبَانِيُّ وَأَنَا حَائِضٌ .

بَابُ هَلْ يَغْمِزُ الرَّجُلُ امْرَأَتَهُ

عِنْدَ السُّجُودِ لِكَيْ يَسْجُدَ

٥١٩. حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عَلِيٍّ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى قَالَ

حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنَا الْقَاسِمُ عَنْ عَائِشَةَ

رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ بَنَسَا عَدَلْتُمُونَا بِالْكَلْبِ

وَالْحِمَارِ لَقَدْ رَأَيْتَنِي وَرَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُصَلِّي وَأَنَا

مُضْطَجِعَةٌ بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْقِبْلَةِ فَإِذَا أَرَادَ أَنْ يَسْجُدَ

غَمَزَ رَجُلِي فَقَبَضْتُهَا .

بَابُ امْرَأَةٍ تَطْرُقُ عَنِ الْمُصَلِّي شَيْئًا مِنَ الْأَذَى

٥٢٠. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ السُّورِمَارِيُّ قَالَ

حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى قَالَ حَدَّثَنَا إِسْرَائِيلُ

عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ عَنْ عَمْرِو بْنِ مَيْمُونٍ عَنْ

عَبْدِ اللَّهِ قَالَ بَيْنَمَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ قَائِمٌ يُصَلِّي عِنْدَ

الْكَعْبَةِ وَجَمْعُ قُرَيْشٍ فِي مَجَالِسِهِمْ إِذْ قَالَ قَائِلٌ

مِنْهُمْ أَلَا تَنْظُرُونَ إِلَى هَذَا الْمُرَائِي أَيْكُمْ يَقُومُ

donijeti i pričekati dok ode na sedždu, i tada mu to staviti na leđa?” Tada se podigao (i otišao) najveći nesretnik među njima, i kada se Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, spustio na sedždu stavio mu je to između njegovih pleća. Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, ostao je na sedždi, a oni su se toliko smijali, da su se od smijeha naginjali jedan prema drugom. Potom je neko otišao Fatimi, koja je još bila djevojčica, i ona je tamo otišla, a Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, bio je na sedždi sve dok mu Fatima to nije zbacila, okrenula im se i izgrdila ih.

Kada je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, završio namaz, rekao je:

- Allahu moj, uništi (idolopoklonike) Kurejšije!
- Allahu moj, uništi (idolopoklonike) Kurejšije!
- Allahu moj, uništi (idolopoklonike) Kurejšije!

Potom ih je imenovao, rekavši:

- Allahu moj, uništi Amra b. Hišama, Utbu b. Rebija, Šejbu b. Rebija, Velida b. Utbu, Umejju b. Halefa, Ukbu b. Ebu-Mu'ajta i Umaru b. Velida. Abdullah (b. Mes'ud) kaže:

“Allaha mi, vidio sam ih povaljane (mrtve) na Bedru, a potom dovučene do jame (presušenog) bunara na Bedru, i Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: ‘Stiglo je prokletstvo ljude u bunaru.’”

إِلَى جَزُورِ آلِ فُلَانٍ فَيَعْمِدُ إِلَى فَرْثِهَا وَدَمِهَا
وَسَلَامًا فَيَجِيءُ بِهِ ثُمَّ يُمِهُلُهُ حَتَّى إِذَا سَجَدَ
وَضَعَهُ بَيْنَ كَتِفَيْهِ فَأَنْبَعَثَ أَشْقَاهُمْ فَلَمَّا سَجَدَ
رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَضَعَهُ بَيْنَ كَتِفَيْهِ وَثَبَتَ النَّبِيُّ ﷺ
سَاجِدًا فَضَحِكُوا حَتَّى مَالَ بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ
مِنَ الضَّحِكِ فَأَنْطَلَقَ مُنْطَلِقٌ إِلَى فَاطِمَةَ عَلَيْهَا
السَّلَامُ وَهِيَ جُوزِرِيَّةٌ فَأَقْبَلَتْ تَسْعَى وَثَبَتَ
النَّبِيُّ ﷺ سَاجِدًا حَتَّى أَلْقَتْهُ عَنْهُ وَأَقْبَلَتْ عَلَيْهِمْ
تَسُبُّهُمْ فَلَمَّا قَضَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الصَّلَاةَ قَالَ اللَّهُمَّ
عَلَيْكَ بِقُرَيْشٍ اللَّهُمَّ عَلَيْكَ بِقُرَيْشٍ اللَّهُمَّ عَلَيْكَ
بِقُرَيْشٍ ثُمَّ سَمَى اللَّهُمَّ عَلَيْكَ بِعَمْرِو بْنِ هِشَامٍ
وَعُثْبَةَ بْنِ رَبِيعَةَ وَشَيْبَةَ بْنِ رَبِيعَةَ وَالْوَلِيدَ بْنَ عُثْبَةَ
وَأُمَيَّةَ بْنَ خَلْفٍ وَعُقْبَةَ بْنَ أَبِي مُعَيْطٍ وَعُمَارَةَ بْنَ
الْوَلِيدِ قَالَ عَبْدُ اللَّهِ فَوَاللَّهِ لَقَدْ رَأَيْتُهُمْ صَرَخَى يَوْمَ
بَدْرٍ ثُمَّ سُحِبُوا إِلَى الْقَلِيبِ قَلِيبٍ بَدْرٍ ثُمَّ قَالَ
رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَاتَّبَعَ أَصْحَابُ الْقَلِيبِ لَعْنَةً .

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

U ime Allaha, Svemilosnog, Samilosnog!

كِتَابُ مَوَاقِيتِ الصَّلَاةِ

NAMASKA VREMENA

NAMASKA VREMENA I NJIHOV ZNAČAJ

i riječi (Uzvišenog): “Vjernicima je propisano obavljanje namaza u određenom vremenu”, tj. Allah im je odredio vrijeme za namaz.

521. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Mesleme i rekao:

– Citirao sam Maliku prenoseći od Ibni-Šihaba, da je Umer b. Abdul-Aziz jednog dana malo odložio obavljanje namaza. Tada mu je unišao Urve b. Zubejr i obavijestio ga da je Mugire b. Šu‘be jednog dana odložio obavljanje namaza dok je bio u Iraku (kao namjesnik Kufe), pa ga je posjetio Ebu-Mes‘ud Ensari i upitao: “Šta je s tobom, Mugire, zar ne znaš da je Džibril, alejhi selam, sišao i (određenog vremena) klanjao, pa je (s njim) klanjao i Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem?! Kasnije je Džibril opet klanjao pa je (s njim) klanjao i Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem. Poslije je klanjao opet pa je i Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao, zatim je opet klanjao pa je i Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem. Tada je Džibril rekao: ‘Ovako mi je naređeno (da ti prenesem da klanjaš).’”

Potom Umer reče Urvi:

“Pamti što si ispričao! A nije li sam Džibril Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, precizirao vrijeme obavljanja svakog namaza?”

بَابُ مَوَاقِيتِ الصَّلَاةِ وَفَضْلِهَا

وَقَوْلُهُ (إِنَّ الصَّلَاةَ كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ كِتَابًا مَوْقُوتًا) مَوْقُوتًا وَقْتُهُ عَلَيْهِمْ .

٥٢١. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ قَالَ قَرَأْتُ عَلَى مَالِكٍ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ أَنَّ عُمَرَ بْنَ عَبْدِ الْعَزِيزِ أَخَّرَ الصَّلَاةَ يَوْمًا فَدَخَلَ عَلَيْهِ عُرْوَةُ بْنُ الزُّبَيْرِ فَأَخْبَرَهُ أَنَّ الْمُغِيرَةَ بْنَ شُعْبَةَ أَخَّرَ الصَّلَاةَ يَوْمًا وَهُوَ بِالْعِرَاقِ فَدَخَلَ عَلَيْهِ أَبُو مَسْعُودٍ الْأَنْصَارِيُّ فَقَالَ مَا هَذَا يَا مُغِيرَةُ أَلَيْسَ قَدْ عَلِمْتَ أَنَّ جِبْرِيلَ عَلَيْهِ السَّلَامُ نَزَلَ فَصَلَّى فَصَلَّى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ثُمَّ صَلَّى فَصَلَّى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ثُمَّ صَلَّى فَصَلَّى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ثُمَّ صَلَّى فَصَلَّى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ثُمَّ قَالَ بِهِذَا أُمِرْتُ فَقَالَ عُمَرُ لِعُرْوَةَ أَعْلَمَ مَا تُحَدِّثُ أَوْ أَنَّ جِبْرِيلَ هُوَ أَقَامَ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَقْتَ الصَّلَاةِ .

522. – Ovo pričaše, rekao je Urve, Bešir b. Ebu-Mes'ud, prenoseći od svoga oca, a pričala mi je, reče Urve, i Aiša da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao ikindiju dok sunce bijaše u njenoj sobi, sve dok se ne pokaže (na stropu).¹

“ONI SE OBRAĆAJU NJEMU. BOJTE SE NJEGA, OBAVLJAJTE NAMAZ, A NE BUDITE IDOLOPOKLONICI!” (Kur'an)

523. PRIČAO NAM JE Kutejbe b. Seid, njemu Abbad b. Abbad prenoseći od Ebu-Džemre, on od Ibni-Abbasa, koji je rekao:

– Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, došla je delegacija plemena Abdul-Kajs i rekla: “Mi smo iz tog kraja iz plemena Rebija i ne možemo ti doći nego samo u ovom svetom mjesecu, pa naredi nam nešto što ćemo od tebe uzeti i tome pozivati one iza nas (u naselju)!” Tada on reče:

“Naređujem vam četiri (dužnosti) a zabranjujem četiri (poroka). Naređujem vam: vjerovanje u Allaha, pa im je to objasnio, očitovanjem da nema Allaha osim Jedinog Allaha i da sam ja Allahov Poslanik, zatim obavljanjem namaza, dijeljenjem zekata i da mi dajete petinu ratnog plijena; a zabranjujem vam pijenje (ustajalog) soka iz posude od tikve, vrča, katranisane posude i posude od palminog panja.”

٥٢٢. قَالَ عُرْوَةُ كَذَلِكَ كَانَ بِشِيرُ بْنُ أَبِي مَسْعُودٍ يُحَدِّثُ عَنْ أَبِيهِ قَالَ عُرْوَةُ وَلَقَدْ حَدَّثَنِي عَائِشَةُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ يُصَلِّي الْعَصْرَ وَالشَّمْسُ فِي حُجْرَتِهَا قَبْلَ أَنْ تَظْهَرَ.

بَابُ قَوْلِ اللَّهِ تَعَالَى (مُذِيبِينَ إِلَيْهِ وَاتَّقُوهُ وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَلَا تَكُونُوا مِنَ الْمُشْرِكِينَ)

٥٢٣. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبَادُ هُوَ ابْنُ عَبَادٍ عَنْ أَبِي جَمْرَةَ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ قَدِمَ وَفَدُ عَبْدِ الْقَيْسِ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالُوا إِنَّا مِنْ هَذَا الْحَيِّ مِنْ رِبْعَةٍ وَلَسْنَا نَصِلُ إِلَيْكَ إِلَّا فِي الشَّهْرِ الْحَرَامِ فَمُرْنَا بِشَيْءٍ نَأْخُذُهُ عَنْكَ وَنَدْعُو إِلَيْهِ مِنْ وَرَاءِنَا فَقَالَ أَمَرُكُمْ بِأَرْبَعٍ وَأَنْهَاكُمْ عَنْ أَرْبَعٍ الْإِيمَانُ بِاللَّهِ ثُمَّ فَسَّرَهَا لَهُمْ شَهَادَةُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنِّي رَسُولُ اللَّهِ وَإِقَامُ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءُ الزَّكَاةِ وَأَنْ تُؤَدُّوا إِلَيَّ خُمْسَ مَا غَنِمْتُمْ وَأَنْتُمْ عَنِ الدُّبَاءِ وَالْحَتَمِ وَالْمَقْيَرِ وَالنَّقِيرِ.

¹ Iz navedenog hadisa može se zaključiti:

- obligatna je dužnost (farz) klanjati namaz u određenom vremenu. Namaz obavljen van namaskog vremena nije punovažan, ukoliko ne postoji za to opravdan razlog;
- najbolje je klanjati namaz u prvim časovima njegova nastupajućeg vremena, i to je osnova, iako postoje vjerodostojni hadisi da se podne klanja kada prestane podnevna žega, a sabah kada se unekoliko razvidi;
- učenici imaju pravo prigovoriti rukovodiocu, kada on radi nešto mimo propisa islama;
- za nejasne propise treba se obratiti učenom, a u podvojenom mišljenju držati se hadisa i ostalih izvora islamske nauke;
- mišljenje i stav pojedinca treba prihvatiti ako je ono potkrijepljeno činjenicama i stavovima priznatih autoriteta;
- stambene zgrade treba graditi solidno, ali skromno i bez raskoša. Hasan Basri kaže da je ulazio kao dječak u Alejhisselamove sobe i stropove u njima rukom popravljao;
- neki iz ovog hadisa zaključuju da je dozvoljeno klanjati za imamom koji klanja za drugim imamom.

POLAGANJE ZAKLETVE ZA UREDNO OBAVLJANJE NAMAZA

524. PRIČAO NAM JE Muhamed b. Musenna, njemu Jahja, ovome Ismail, a njemu Kajs prenoseći od Džerira b. Abdullaha, da je rekao:

“Zakleo sam se Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, za uredno obavljanje namaza, davanje zekata i na iskreno (dobronamjerno) savjetovanje svakom muslimanu.”

NAMAZ KAO OTKUPNINA ZA GRIJEHE

525. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Jahja prenoseći od A'meša, da mu je kazao Šekik da je čuo Huzejfu, koji priča:

– Sjedjeli smo kod Omera, radijallahu anhu, i on upita: “Ko od vas pamti riječi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, o ‘fitnetu’.”²

– Ja, doslovno kako je to on rekao – odgovorio sam.

– Dobro si smion, reče Omer, kad se usuđuješ da te (riječi) ili tu (izjavu) preneseš.

– Iskušenje čovjeka je u njegovim ukućanima, u njegovoj imovini, njegovom djetetu i njegovom susjedu, a otklanja ga – rekao sam – redovno obavljanje namaza, posta, dijeljenje milostinje, naređivanje dobrih, a zabranjivanje ružnih djela.

– Nije to ono što ja namjeravam – reče Omer. – Ja mislim na nered koji će se zatalasati kao more.

– Vladaru vjernika, tu nema za tebe nikakve štete. Između tebe i toga vrata su zatvorena.

– Da li će se ona razbiti ili normalno otvoriti? – upita (Omer).

– Razbit će se – odgovori (Huzejfe).

– Pa onda se (ako se razbiju) neće više nikada ni

بَابُ الْبَيْعَةِ عَلَى إِقَامِ الصَّلَاةِ

٥٢٤. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى قَالَ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ حَدَّثَنَا قَيْسٌ عَنْ جَرِيرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ بَايَعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ عَلَى إِقَامِ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ وَالنُّصْحِ لِكُلِّ مُسْلِمٍ.

بَابُ الصَّلَاةِ كَفَّارَةً

٥٢٥. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ الْأَعْمَشِ قَالَ حَدَّثَنِي شَقِيقٌ قَالَ سَمِعْتُ حُذَيْفَةَ قَالَ كُنَّا جُلُوسًا عِنْدَ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَقَالَ أَيْكُمْ يَحْفَظُ قَوْلَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فِي الْفِتْنَةِ قُلْتُ أَنَا كَمَا قَالَ قَالَ إِنَّكَ عَلَيْهِ أَوْ عَلَيْهَا لَجَرِيءٌ قُلْتُ فِتْنَةُ الرَّجُلِ فِي أَهْلِهِ وَمَالِهِ وَوَلَدِهِ وَجَارِهِ تَكْفُرُهَا الصَّلَاةُ وَالصَّوْمُ وَالصَّدَقَةُ وَالْأَمْرُ وَالنَّهْيُ قَالَ لَيْسَ هَذَا أُرِيدُ وَلَكِنَّ الْفِتْنَةَ الَّتِي تَمُوجُ كَمَا يَمُوجُ الْبَحْرُ قَالَ لَيْسَ عَلَيْكَ مِنْهَا بَأْسٌ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ إِنَّ بَيْنَكَ وَبَيْنَهَا بَابًا مُغْلَقًا قَالَ أَيْكُسَرُ أَمْ يُفْتَحُ قَالَ يُكْسَرُ قَالَ إِذَا لَا يُغْلَقُ أَبَدًا قُلْنَا أَكَانَ عُمَرُ يَعْلَمُ الْبَابَ قَالَ نَعَمْ كَمَا أَنَّ دُونَ الْغَدِ اللَّيْلَةَ إِنِّي حَدَّثْتُهُ بِحَدِيثٍ لَيْسَ بِالْأَغَالِيطِ فَهَبْنَا أَنْ نَسْأَلَ حُذَيْفَةَ فَأَمَرْنَا مَسْرُوقًا فَسَأَلَهُ فَقَالَ الْبَابُ عُمَرُ.

² “Fitnet” znači iskušenje, nered.

zatvoriti – reče (Omer).

– Tada smo (kaže Šekik), upitali Huzejfu: “Je li Omer znao za ta vrata?”

– Da – odgovori (Huzejfe) – kao što (zna da) iza jutra ima noć. Ja sam mu to ispričao (nastavlja Huzejfe), prenoseći ga bez greške.

– Uplašili smo se (kaže Šekik), da Huzejfu još ispitujemo pa smo poslali Mesruka i on ga je pitao o tome, a Huzejfe mu odgovori: “Ta vrata su Omer.”

526. PRIČAO NAM JE Kutejbe, njemu rekao Jezid b. Zurej¹ prenoseći od Sulejmana Tejmije, ovaj od Ebu-Usmana Mehdije, a on od Ibni-Mes'uda da je jedan čovjek poljubio neku ženu, zatim došao Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, i o tome ga obavijestio. Tada je Uzvišeni Allah objavio: “Klanjaj namaz krajem dana i u pojedinim dijelovima noći, jer dobra djela odstranjuju ružna...”

– Je li to, Allahov Poslaniče, važi samo za mene?

– upitao je vinovnik.

– Za sve moje sljedbenike, skupa – odgovorio je Alejhisselam.¹

٥٢٦. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ قَالَ حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ عَنْ سُلَيْمَانَ التَّيْمِيِّ عَنْ أَبِي عُثْمَانَ النَّهْدِيِّ عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ أَنَّ رَجُلًا أَصَابَ مِنْ امْرَأَةٍ قُبْلَةً فَأَتَى النَّبِيَّ ﷺ فَأَخْبَرَهُ فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ (أَقِمِ الصَّلَاةَ طَرَفِي النَّهَارِ وَزُلْفَا مِنْ اللَّيْلِ إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّئَاتِ) فَقَالَ الرَّجُلُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَلِي هَذَا قَالَ لَجَمِيعِ أُمَّتِي كُلِّهِمْ .

1 Porodica može biti iskušenje za čovjeka ukoliko ga ona nuka na nezakonita djela. Iskušenje u imetku sastoji se u tome da ga čovjek prikuplja nepravedno i iz nedozvoljenih izvora; iskušenje s djecom je da ih roditelji previše vole pa ih ta ljubav zaslijepi da ne vide njihove poroke i ne uočavaju njihov neislamski život i rad, a iskušenje sa susjedom očituje se u poštovanju međusobnih prava i ukazivanju međuljudskih humanih odnosa. Prema predaji Tirmizija povod objavljivanju gornjeg ajeta je slučaj Ebu-Jesra kome je došla jedna žena da kupi datula, a on je uveo u kuću, prodao joj nešto boljih datula i tom prilikom je poljubio. Potom je otišao Ebu-Bekru, radijallahu anhu, ispričao mu svoj prekršaj, a on mu rekao: “Pokrij svoju sramotu i moli Allaha za oprost!” Kasnije je otišao Omeru, radijallahu anhu, pa mu je i on rekao isto što i Ebu-Bekr, radijallahu anhu, a griža savjesti dotjerala ga je do Alejhisselama koji mu reče: “Zar si tako odmijenio borca na Allahovom putu u njegovoj porodici?!” Tada je čovjek poželio da do tada nije primio islam, pa je čak mislio da će ući u Džehennem. Alejhisselam je potom sageo glavu i dugo šutio. Utom je došao ajet: “Klanjaj namaz krajem dana i u dijelovima noći...”

Iz hadisa se može zaključiti:

- ljubljenje i milovanje nevjenčanih osoba ne podliježe šerijatskoj sankciji. To je kršenje manjih moralnih principa i prezren akt ali nije nužno kažnjavanje ukoliko imam tako odlučiti;
- redovno obavljanje namaza služi kao pokajanje za manje grijeh;
- vrata Allahove milosti uvijek su za pokajnika otvorena, sve dok duša ne počne izlaziti.

VAŽNOST PRAVOVREMENOG KLANJANJA NAMAZA

527. PRIČAO NAM JE Ebul-Velid Hišam b. Abdulmekik, njemu Šu'be, ovoga obavijestio Velid b. Ajzari, rekavši da je čuo Ebu-Umera i Šejbanija, gdje govore:

- Vlasnik ove kuće, a pokazivao je na kuću Abdullaha (b. Mes'uda), rekao je: "Pitao sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, koji je posao Allahu najdraži", a on odgovori:
- Klanjanje namaza u njegovom vremenu.
- A onda? – upitao je (Abdullah).
- Činiti dobro svojim roditeljima – odgovorio je on.
- A koji je iza toga? – upitao je.
- Borba na Allahovom putu – rekao je (Alejhisselam).
- To mi je ispričao Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem – rekao je (Abdullah b. Mes'ud) – a da sam tražio još, on bi mi sigurno još i dodao.²

بَابُ فَضْلِ الصَّلَاةِ لَوَقْتِهَا

٥٢٧. حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ هِشَامُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ الْوَلِيدُ بْنُ الْعِزَّارِ أَخْبَرَنِي قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَمْرٍو الشَّيْبَانِيَّ يَقُولُ حَدَّثَنَا صَاحِبُ هَذِهِ الدَّارِ وَأَشَارَ إِلَى دَارِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ سَأَلْتُ النَّبِيَّ ﷺ أَيُّ الْعَمَلِ أَحَبُّ إِلَى اللَّهِ قَالَ الصَّلَاةُ عَلَى وَفْتِهَا قَالَ ثُمَّ أَيٌّ قَالَ ثُمَّ بِرُّ الْوَالِدَيْنِ قَالَ ثُمَّ أَيٌّ قَالَ الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنِي بِهِنَّ وَلَوْ اسْتَرْذَنِي لَزَادَنِي .

² Navedeni poslovi čine osnovne dužnosti vjernika. Isti hadis donose i drugi muhaddisi u nešto izmijenjenim varijantama. Djelomično različiti tekstovi hadisa nastali su usljed raznolikih potreba i uvjeta pod kojim ih je sam Alejhisselam dao. Pojedini poslovi mogu u izvjesnim vremenima biti važniji i preči od drugih. Tako u doba opasnosti od neprijatelja razvijanje borbenosti i učestvovanje u borbi bit će najvrednije dobročinstvo, dok u vrijeme suše i gladi treba davati prioritet i privrednom radu i poljoprivrednim aktivnostima, ne zaboravljajući svoju dužnost prema Allahu, dželle šanuhu, i drugim ljudima;

- stranka može učenjaka pitati istovremeno i za više raznolikih problema. Učenjak treba biti pristupačan, blag i taktičan, a stranka prema njemu pažljiva i pristojna;
- djeca su dužna poštivati svoje roditelje, činiti im potrebnu uslugu, pa makar ti roditelji bili i nemuslimani;
- punovažni su akti sklopljeni među strankama mimikom koju one međusobno razumiju.

PET DNEVNIH NAMAZA SU OTKUPNINA ZA POGREŠKE

528. PRIČAO NAM JE Ibrahim b. Hamza, njemu Ibnu-Ebi-Hazim i Daraverdi prenoseći od Jezida, tj. Ibn-Abdullaha b. Hada, ovaj od Muhammeda b. Ibrahima, on od Ebu-Seleme b. Abdurahmana, ovaj od Ebu-Hurejre, koji je čuo Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje pita:

- Šta mislite kada bi pred vratima nekog od vas bila rijeka u kojoj bi se on kupao svaki dan pet puta; šta kažeš, da li bi to kupanje ostavilo na njemu štogod od njegove prljavštine?
- Neće ostaviti nikakvu njegovu prljavštinu – odgovorili su (ashabi).
- To je slično obavljanju pet dnevnih namaza s kojima Allah briše manje grijehe.¹

NEOBAVLJANJE NAMAZA U NJEGOVOM VREMENU

529. PRIČAO NAM JE Musa b. Isma'il, njemu Mehdi prenoseći od Gajlana, a on od Enesa, koji je izjavio:

- Ne poznajem ništa od onoga što je bilo u doba Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.
- A namaz? – neko je primijetio.
- Zar niste od namaza upropastili to što ste upropastili (ili uradili to što ste uradili)?!, rekao je on.²

بَابُ الصَّلَوَاتِ الْخَمْسِ كَفَّارَةً

٥٢٨. حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ حَمْزَةَ قَالَ حَدَّثَنِي ابْنُ أَبِي حَازِمٍ وَالْدَّرَاوَزِيُّ عَنْ يَزِيدَ يَعْنِي ابْنَ عَبْدِ اللَّهِ ابْنَ الْهَادِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ أَرَأَيْتُمْ لَوْ أَنَّ نَهْرًا بَيْنَ بَابِ أَحَدِكُمْ يَغْتَسِلُ فِيهِ كُلَّ يَوْمٍ خَمْسًا مَا تَقُولُ ذَلِكَ يُبْقِي مِنْ دَرْنِهِ قَالُوا لَا يُبْقِي مِنْ دَرْنِهِ شَيْئًا قَالَ فَذَلِكَ مِثْلُ الصَّلَوَاتِ الْخَمْسِ يَمْحُو اللَّهُ بِهِ الْخَطَايَا .

بَابُ تَضْيِيعِ الصَّلَاةِ عَنْ وَقْتِهَا

٥٢٩. حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنَا مَهْدِيُّ عَنْ غَيْلَانَ عَنْ أَنَسٍ قَالَ مَا أَعْرِفُ شَيْئًا مِمَّا كَانَ عَلَى عَهْدِ النَّبِيِّ ﷺ قِيلَ الصَّلَاةُ قَالَ أَلَيْسَ ضَيَعْتُمْ مَا ضَيَعْتُمْ فِيهَا .

¹ Taberani i Bezzar donose gornji hadis preko Ebu-Seida Hudrija kako je čuo Alejhisselama gdje govori: “Šta misliš, kada čovjek ima neki posao, a između njega i toga posla ima pet rijeka i on ide obavljati taj posao pa se uprlja i oznoji i kada god prelazi preko tih rijeka, on se u svakoj od njih okupa. Da li će poslije tolikih kupanja na njemu ostati kakva prljavština?”

Redovnim obavljanjem namaza opraštaju se vjerniku manji prekršaji i vjerski propusti učinjeni prema Allahu, dželle šanuhu, ali ne i veliki grijesi i propuštene obaveze prema ljudima.

² U drugim verzijama se navodi: *Sana'tum ma sana'tum fiha*, tj. zar niste s namazom uradili to što ste uradili?! (prim. rec.)

530. PRIČAO NAM JE Amr b. Zurare, njega obavijestio Abdul-Vahid b. Vasil Ebu-Ubejde Haddad prenoseći od Usmana b. Ebu-Revvada, brata Abdul-Aziza, koji je rekao da je čuo Zuhrija, gdje govori:

– Unišao sam Enesu b. Maliku u Damasku, a on plakaše.

– Šta te je rasplakalo? – upitao sam ga.

– Ne vidim da se radi išta od onoga što sam zapamtio (da se radi u vrijeme Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, a i namaz je upropašten (odgađanjem njegovog obavljanja) – odgovorio je Enes.

I Bekr kaže da mu je ovako pričao Muhammed b. Bekr Bursani, a njemu prenio Usman b. Ebu-Revvad.³

VJERNIK KLANJAJUĆI RAZGOVARA S UZVIŠENIM ALLAHOM, GOSPODAROM

531. PRIČAO NAM JE Muslim b. Ibrahim, njemu Hišam prenoseći od Katade, a on od Enesa da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

“Kada neko od vas klanja, on (time) razgovara sa svojim Gospodarom, pa neka ne pljuje na svoju desnu stranu nego pod svoje lijevo stopalo.”

Seid, prenoseći od Katade, kaže: “Neka ne pljuje ispred sebe, odnosno preda se, nego na svoju lijevu stranu ili pod svoje noge.” Šu‘be je izjavio:

– Neka vjernik ne pljuje preda se niti na svoju desnu stranu, nego na svoju lijevu stranu ili pod svoje noge – dok je Humejd prenio od Enesa, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem: “Neka vjernik ne pljuje prema Ka‘bi niti na desnu stranu, nego na lijevu stranu ili pod svoje noge.”

٥٣٠. حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ زُرَّارَةَ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ وَاصِلٍ أَبُو عُبَيْدَةَ الْحَدَّادُ عَنْ عُثْمَانَ ابْنِ أَبِي رَوَّادٍ أَخِي عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ أَبِي رَوَّادٍ قَالَ سَمِعْتُ الزُّهْرِيَّ يَقُولُ دَخَلْتُ عَلَى أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ بِدِمَشْقَ وَهُوَ يَبْكِي فَقُلْتُ مَا يُبْكِيكَ فَقَالَ لَا أَعْرِفُ شَيْئًا مِمَّا أَذْرَكْتُ إِلَّا هَذِهِ الصَّلَاةُ وَهَذِهِ الصَّلَاةُ قَدْ ضَيَّعْتُ وَقَالَ بَكْرُ بْنُ خَلْفٍ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَكْرٍ الْبُرْسَانِيُّ أَخْبَرَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي رَوَّادٍ نَحْوَهُ.

بَابُ الْمُصَلِّيِّ يُنَاجِي رَبَّهُ عَزَّ وَجَلَّ

٥٣١. حَدَّثَنَا مُسْلِمُ بْنُ أَبِرَاهِيمَ قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامٌ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ إِنْ أَحَدَكُمْ إِذَا صَلَّى يُنَاجِي رَبَّهُ فَلَا يَتَغَلَّنَّ عَنْ يَمِينِهِ وَلَكِنْ تَحْتَ قَدَمِهِ الْيُسْرَى وَقَالَ سَعِيدٌ عَنْ قَتَادَةَ لَا يَتَغَلَّنْ قَدَامَهُ أَوْ بَيْنَ يَدَيْهِ وَلَكِنْ عَنْ يَسَارِهِ أَوْ تَحْتَ قَدَمَيْهِ وَقَالَ شُعْبَةُ لَا يَبْزُقُ بَيْنَ يَدَيْهِ وَلَا عَنْ يَمِينِهِ وَلَكِنْ عَنْ يَسَارِهِ أَوْ تَحْتَ قَدَمِهِ وَقَالَ حُمَيْدٌ عَنْ أَنَسٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ لَا يَبْزُقُ فِي الْقِبْلَةِ وَلَا عَنْ يَمِينِهِ وَلَكِنْ عَنْ يَسَارِهِ أَوْ تَحْتَ قَدَمِهِ.

³ Enesova izjava aludira na Hadždžadža, Velida b. Abdul-Melika i druge visoke društveno-političke funkcionere koji su poneke namaze klanjali izvan njihovog vremena.

Abdur-Rezzak prenosi od Džurejdža, a on od Ataa:

– Velid b. Abdul-Melik odgodio je jednom klanjanje džuma-namaza skoro do mraka. Ja sam došao i klanjao podne prije nego sam sjeo, a kasnije sam sjedeći mimikom klanjao ikindiju, dok je Velid na minberu obavljao hutbu.

Navedeni slučajevi ukazuju na okrutnost i samovolju ponekih državnika pred kojima su učenici i pobožni morali šutjeti.

532. PRIČAO NAM JE Hafs b. Umer, njemu Jezid b. Ibrahim, ovome Katade prenoseći od Enesa, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao:

“Pravilno obavljajte sedždu! Neka klanjač ne prostire (polaže) svoje podlaktice kao pseto, a kada pljuje neka ni u kom slučaju ne pljuje preda se niti na svoju desnu stranu, jer on tada razgovara sa svojim Gospodarom.”¹

PRI VELIKOJ ŽEGI OBAVLJATI NAMAZ TEK KADA ZAHLADI

533, 534. PRIČAO NAM JE Ejjub b. Sulejman b. Bilal, ovome Ebu-Bekr prenoseći od Sulejmana, a njemu Salih b. Kejsan, njega obavijestio A‘redž Abdur-Rahman i drugi prenoseći od Ebu-Hurejre i Nafija, oslobođenog roba Abdullaha b. Omera, prenoseći od Abdullaha b. Omera, a njih obojica (Ebu-Hurejre i Ibn-Omer) od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao:

“Kada bude velika vrućina, odgodite klanjanje podne-namaza dok zahladi. Jaka žega je zapah džehennemskog pakla.”

535. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Beššar, ovome Gunder, a njemu Šu‘be prenoseći od Muhadžira Ebul-Hasana, koji je čuo Zejda b. Vehba da prenosi od Ebu-Zerra, koji je izjavio da je mujezin Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, (Bilal) proučio ezan za podne, pa je Alejhisselam rekao: “Čekaj dok zahladi! Čekaj dok zahladi!” ili je kazao: “Pričekaj! Pričekaj!” i dodao: “Velika žega je zapah džehennemskog pakla, pa kada god bude velika vrućina odgodite klanjanje namaza dok zahladi!”

٥٣٢. حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ قَالَ حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ حَدَّثَنَا قَتَادَةُ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ اعْتَدِلُوا فِي السُّجُودِ وَلَا يَبْسُطُ ذِرَاعِيهِ كَالْكَلْبِ وَإِذَا بَزَقَ فَلَا يَبْزُقَنَّ بَيْنَ يَدَيْهِ وَلَا عَنْ يَمِينِهِ فَإِنَّهُ يَتَاَجَى رَبَّهُ .

بَابُ الْإِبْرَادِ بِالظُّهْرِ فِي شِدَّةِ الْحَرِّ

٥٣٣-٥٣٤. حَدَّثَنَا أَيُّوبُ بْنُ سُلَيْمَانَ بْنِ بِلَالٍ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ عَنْ سُلَيْمَانَ قَالَ صَالِحُ بْنُ كَيْسَانَ حَدَّثَنَا الْأَعْرَجُ عَبْدُ الرَّحْمَنِ وَغَيْرُهُ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ وَنَافِعٍ مَوْلَى عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ أَنَّهُمَا حَدَّثَاهُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَنَّهُ قَالَ إِذَا اشْتَدَّ الْحَرُّ فَأَبْرِدُوا عَنِ الصَّلَاةِ فَإِنَّ شِدَّةَ الْحَرِّ مِنْ فَيْحِ جَهَنَّمَ .

٥٣٥. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ قَالَ حَدَّثَنَا غُنْدَرٌ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنِ الْمُهَاجِرِ أَبِي الْحَسَنِ سَمْعَ زَيْدَ بْنِ وَهْبٍ عَنْ أَبِي ذَرٍّ قَالَ أَدْنَى مُؤَدَّنِ النَّبِيِّ ﷺ الظُّهْرَ فَقَالَ أَبْرِدْ أَبْرِدْ أَوْ قَالَ انْتَظِرْ انْتَظِرْ وَقَالَ شِدَّةُ الْحَرِّ مِنْ فَيْحِ جَهَنَّمَ فَإِذَا اشْتَدَّ الْحَرُّ فَأَبْرِدُوا عَنِ الصَّلَاةِ حَتَّى رَأَيْنَا فِيءَ التَّلَوْلِ .

¹ Ispravnost sedžde bit će kada klanjač položi svoje dlanove na zemlju, uzdigne na stranu izbočene laktove, a stomak rastavi od stegna i tako smjesti svoje lice na zemlju između unaprijed položenih ruku. To je položaj idealne skrušenosti, daleko od svake pomisli na ljenost.

– Mi smo ga, kaže (Ebu-Zerr), stvarno odgađali toliko, da smo vidjeli sjenu (okolnih pješčanih) brežuljaka.

536. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah da mu je rekao Sufjan:

– Zapamtili smo ga od Zuhrija, on ga prenio od Seida b. Musejjeba, ovaj od Ebu-Hurejre, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao:

“Kada bude velika žega, odgodite klanjanje namaza dok zahladi, jer je žega zapah džehennemskog pakla.”

537. Džehennem se potužio svome Gospodaru govoreći: “Gospodaru moj, sam sebe jedem!” i Allah mu je dozvolio dva oduška: jedan u zimu, a drugi tokom ljeta, a najveća je žega koju osjetite (ljeti) i najveća hladnoća koju osjetite (zimi).

538. PRIČAO NAM JE Umer b. Hafs b. Gijas, njemu njegov otac, ovome A‘meš, a njemu Ebu-Salih prenoseći od Ebu-Seida, koji je izjavio da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Odgađajte podne dok zahladi, jer je jaka žega zapah džehennemskog pakla.”

U drugom senedu Hafsa slijedi Sufjan, Jahja i Ebu-Avane prenoseći ovaj hadis od A‘meša.²

٥٣٦. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْمَدِينِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ قَالَ حَفِظْنَاهُ مِنَ الزُّهْرِيِّ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ إِذَا اشْتَدَّ الْحَرُّ فَأَبْرِدُوا بِالصَّلَاةِ فَإِنَّ شِدَّةَ الْحَرِّ مِنْ فَيْحِ جَهَنَّمَ .

٥٣٧. وَاشْتَكَّتِ النَّارُ إِلَى رَبِّهَا فَقَالَتْ يَا رَبِّ أَكَلْتُ بَعْضِي بَعْضًا فَأَذِنَ لَهَا بِنَفْسَيْنِ نَفْسٍ فِي الشِّتَاءِ وَنَفْسٍ فِي الصَّيْفِ فَهُوَ أَشَدُّ مَا تَجِدُونَ مِنَ الْحَرِّ وَأَشَدُّ مَا تَجِدُونَ مِنَ الزَّمْهِرِيرِ .

٥٣٨. حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ حَفْصٍ بْنُ غِيَاثٍ قَالَ حَدَّثَنَا أَبِي قَالَ حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ حَدَّثَنَا أَبُو صَالِحٍ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَبْرِدُوا بِالظُّهْرِ فَإِنَّ شِدَّةَ الْحَرِّ مِنْ فَيْحِ جَهَنَّمَ تَابِعَهُ سُفْيَانُ وَيَحْيَى وَأَبُو عَوَانَةَ عَنِ الْأَعْمَشِ .

² U hadisu koji prenosi Enes stoji: “U studenim danima klanjajte podne u prvom njegovom nastupnom vremenu, a u vrućim kada zahladi.”

Gornja se preporuka odnosi samo na grupno klanjanje svakodnevnih namaza u džamiji.

ODGAĐANJE KLANJANJA PODNE PRI PUTOVANJU DOK ZAHLADI

539. PRIČAO NAM JE Adem b. Ebu-Ijas, ovome Šu'be, njemu Muhadžir Ebul-Hasan, oslobođeni rob Benu-Tejmullaha, rekavši da je čuo Zejda b. Vehba gdje prenosi od Ebu-Zerra Gifarija, da je rekao:

– Bili smo s Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, na jednom putovanju i mujezin htjede proučiti ezan za podne-namaz i Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: “Očekaj dok zahladi!” Malo kasnije mujezin htjede proučiti ezan, a Alejhisselam mu opet reče: “Očekaj dok zahladi!” I tako smo vidjeli sjenu brežuljaka.

Potom je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Velika žega je zapah džehennemskog pakla, i kad god bude jaka žega odgodite klanjanje namaza dok zahladi!”

Ibni-Abbas kaže: “Tefejjeu” znači tetemejjelu, tj. micanje sjene.¹

PODNEVSKO VRIJEME NASTAJE KADA SUNCE KRENE SA ZENITA

Džabir je rekao: “Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjaše i u vrućem podnevskom vremenu.”

540. PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman, njega obavijestio Šu'be prenoseći od Zuhrija kome je ispričao Enes b. Malik, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izašao (u džamiju) kada je sunce krenulo (sa zenita) ka zapadu, klanjao podne, stao na minber, spomenuo Sudnji dan i istakao da će se u njemu zbiti veliki događaji, a zatim upitao:

بَابُ الْإِبْرَادِ بِالظُّهْرِ فِي السَّفَرِ

٥٣٩. حَدَّثَنَا آدَمُ بْنُ أَبِي إِيَاسٍ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ حَدَّثَنَا مُهَاجِرٌ أَبُو الْحَسَنِ مَوْلَى لِبْنِي تَيْمٍ اللَّهُ قَالَ سَمِعْتُ زَيْدَ بْنَ وَهْبٍ عَنْ أَبِي ذَرٍّ الْغِفَارِيِّ قَالَ كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فِي سَفَرٍ فَأَرَادَ الْمُؤَذِّنُ أَنْ يُؤَذِّنَ لِلظُّهْرِ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ أَبْرِدْ ثُمَّ أَرَادَ أَنْ يُؤَذِّنَ فَقَالَ لَهُ أَبْرِدْ حَتَّى رَأَيْنَا فِيءَ التُّلُولِ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ إِنَّ شِدَّةَ الْحَرِّ مِنْ فَيْحِ جَهَنَّمَ فَإِذَا اشْتَدَّ الْحَرُّ فَأَبْرِدُوا بِالصَّلَاةِ وَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ (تَتَفَيَّأُ) تَتَمَيَّلُ .

بَابُ وَقْتِ الظُّهْرِ عِنْدَ الزَّوَالِ

وَقَالَ جَابِرٌ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُصَلِّي بِهَاجِرَةٍ .

٥٤٠. حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ خَرَجَ حِينَ زَاغَتِ الشَّمْسُ فَصَلَّى الظُّهْرَ فَقَامَ عَلَى الْمِنْبَرِ فَذَكَرَ السَّاعَةَ فَذَكَرَ أَنَّ فِيهَا أُمُورًا

¹ Tirmizi u svojoj hadiskoj zbirci navodi da je Bilal htio proučiti ikamet za klanjanje podne-namaza pa mu Alejhisselam rekao da sačeka dok zahladi.

“Ko želi pitati što, neka pita! Za sve što me budete pitali, odgovorit ću vam dok sam još na ovom svom mjestu.” Ljudi su plakali, a on sve više govoraše: “Pitajte me!”

Potom je ustao Abdullah b. Huzafe Sehmi i upitao:

– Ko je moj otac?

– Tvoj otac je Hazafe – odgovorio je Alejhisselam.

On, međutim, i dalje ponavljaše: “Pitajte me!” Tada se Omer prope na koljena pa reče:

– Zadovoljni smo Allahom kao Gospodarom, islamom kao vjerom i Muhammedom kao vjerovjesnikom.

Alejhisselam je zašutio i potom rekao: “Predočen mi je pored ovoga zida Džennet i Džehennem i nisam nikada primijetio dobra (kao što je Džennet), a ni zla (kao što je Džehennem).”

541. PRIČAO NAM JE Hafs b. Umer, ovome rekao Šu‘be, njemu Ebu-Minhal prenoseći od Ebu-Berze, koji kaže:

– Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjaše sabah-namaz tako da bi svaki od nas prepoznao svoga druga (pokraj sebe) i učaše na njemu šezdeset do stotinu ajeta, podne klanjaše kada se sunce makne sa zenita, ikindiju da bi svaki od nas otišao do nakraj Medine i vratio se, a sunce još sijalo. Zaboravio sam šta je rekao (Ebu-Berze) za akšam, a za jaciju nije se brinuo da li će se dogoditi do zadnje trećine noći; a potom dodade “do iza polovine noći.”

Mu‘az kaže da je Šu‘be rekao: “Jednom sam ga susreo (Ebu-Minhala) i on mi reče: ‘... do trećine noći.’”

عِظَامًا ثُمَّ قَالَ مَنْ أَحَبَّ أَنْ يَسْأَلَ عَنْ شَيْءٍ فَلْيَسْأَلْ فَلَا تَسْأَلُونِي عَنْ شَيْءٍ إِلَّا أَخْبَرْتُكُمْ مَا دُمْتُ فِي مَقَامِي هَذَا فَكَثَرَ النَّاسُ فِي الْبُكَاءِ وَكَثَرَ أَنْ يَقُولَ سَلُونِي فَقَامَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ حُذَافَةَ السَّهْمِيُّ فَقَالَ مَنْ أَبِي قَالَ أَبُوكَ حُذَافَةُ ثُمَّ أَكْثَرَ أَنْ يَقُولَ سَلُونِي فَبَرَكَ عُمَرُ عَلَى رُكْبَتَيْهِ فَقَالَ رَضِينَا بِاللَّهِ رَبًّا وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا وَبِمُحَمَّدٍ نَبِيًّا فَسَكَتَ ثُمَّ قَالَ عُرِضَتْ عَلَيَّ الْجَنَّةُ وَالنَّارُ أَنْفًا فِي عُرْضِ هَذَا الْحَاظِ فَلَمْ أَرَ كَالْخَيْرِ وَالشَّرِّ .

٥٤١. حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ حَدَّثَنَا أَبُو الْمُنْهَالِ عَنْ أَبِي بَرْزَةَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُصَلِّي الصُّبْحَ وَأَحَدُنَا يَعْرِفُ جَلِيسَهُ وَيَقْرَأُ فِيهَا مَا بَيْنَ السَّتِينَ إِلَى الْمِائَةِ وَيُصَلِّي الظُّهْرَ إِذَا زَالَتِ الشَّمْسُ وَالْعَصْرَ وَأَحَدُنَا يَذْهَبُ إِلَى أَقْصَى الْمَدِينَةِ رَجَعَ وَالشَّمْسُ حَيَّةٌ وَنَسِيتُ مَا قَالَ فِي الْمَغْرِبِ وَلَا يُبَالِي بِتَأْخِيرِ الْعِشَاءِ إِلَى ثُلْثِ اللَّيْلِ ثُمَّ قَالَ إِلَى شَطْرِ اللَّيْلِ وَقَالَ مُعَاذُ قَالَ شُعْبَةُ لَقِيتُهُ مَرَّةً فَقَالَ أَوْ ثُلْثِ اللَّيْلِ .

542. PRIČAO NAM JE Muhammed, tj. Ibn-Mukatil, njega obavijestio Abdullah, a ovoga Halid b. Abdur-Rahman rekavši kako mu je pričao Galib Kattan prenoseći od Bekra b. Abdullaha Muzenija, on od Enesa b. Malika, da je rekao: “Kada bismo klanjali s Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, u podnevna doba, činili bismo sedždu svaki na svojoj odjeći, čuvajući se vrelina.”¹

ODGAĐANJE PODNE-NAMAZA DO PRED NASTUP IKINDIJE

543. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu‘man, njemu Hammad b. Zejd prenoseći od Amra b. Dinara, on od Džabira b. Zejda, a ovaj od Ibn-Abbasa da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao u Medini sedam rekata (na ime akšama i jacije) i osam (na ime podne i ikindije). Tada Ejjub upita Džabira: “Možda je to bilo u nekoj kišovitoj noći?” – Vjerovatno – odgovorio je (Džabir).²

٥٤٢. حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ يَعْنِي ابْنَ مُقَاتِلٍ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ قَالَ أَخْبَرَنَا خَالِدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ حَدَّثَنِي غَالِبُ الْقَطَّانُ عَنْ بَكْرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْمُزَنِيِّ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ كُنَّا إِذَا صَلَّيْنَا خَلْفَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ بِالظُّهْرِ فَسَجَدْنَا عَلَى ثِيَابِنَا اتِّقَاءَ الْحَرِّ.

بَاب تَأْخِيرِ الظُّهْرِ إِلَى الْعَصْرِ

٥٤٣. حَدَّثَنَا أَبُو النُّعْمَانِ قَالَ حَدَّثَنَا حَمَّادٌ هُوَ ابْنُ زَيْدٍ عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ عَنْ جَابِرِ بْنِ زَيْدٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ صَلَّى بِالْمَدِينَةِ سَبْعًا وَثَمَانِيًا الظُّهْرَ وَالْعَصْرَ وَالْمَغْرِبَ وَالْعِشَاءَ فَقَالَ أَيُّوبُ لَعَلَّهُ فِي لَيْلَةٍ مَطِيرَةٍ قَالَ عَسَى.

¹ Iz navedenih hadisa može se zaključiti:

- Alejhisselam je počinjao klanjati sabah u sumrak, a završavao ga kada su se ashabi mogli raspoznati;
- vrijeme podne-namaza nastaje kada Sunce krene sa zenita;
- preporučljivo je da se ikindija klanja dok je Sunce još u svom punom sjaju. Šafija, Malik i Ahmed smatraju da je mustehab klanjati ikindiju što prije u prvim časovima njenog nastupnog vremena. Ebu-Davud u svojoj zbirci hadisa navodi: “Alejhisselam klanjaše ikindiju dok Sunce bijaše jako bijelo, visoko nad horizontom u svom punom sjaju i išlo se do u gornja naselja Medine dok je Sunce bilo još visoko.” Nevevi smatra da se ovim misli na klanjanje ikindije u prvom vaktu, jer je nemoguće poslije njenog klanjanja preći 2-3 milje i stići do u gornja naselja i sela Medine, tzv. ‘Avali naselje, a da Sunce još bude u punom svome sjaju. To je ikindija koja nastupa u vremenu kada sjena uspravnog predmeta bude duga koliko i sami predmet, ne računajući sjenu koju je predmet imao u podnevsko doba. To je stav Malika, Šafija i još nekih pravnik.
- Ebu-Hanife smatra da vrijeme ikindije nastaje tek kada sjena uspravnog predmeta bude duga dva puta kao što je dotični predmet. Alejhisselam je preporučivao da se u danima žege grupno klanjanje podne-namaza obavlja kada zahladi, a to biva kada sjena uspravnih predmeta bude duga kao što su i sami predmeti ili još nešto duža, a najvjerovatnije kada sjena bude dva puta veća od svoga predmeta. To su, dakle, trenuci kada se može sa sigurnošću reći da je vrijeme podneva izašlo i nastupilo doba ikindije;
- lijepo je odgoditi klanjanje jacije namaza do 1/3 noći, pa i do polovine. Klanjati jaciju iza minule polovine noći Tahavi ubraja u pokudene čine;
- pokudeno je spavati prije klanjanja jacije i sijeliti u beskorisnom razgovoru poslije obavljene jacije, jer to ometa rano ustajanje i pospješuje razvijanje ljenosti. Od ovoga se izuzimaju korisni razgovori i predavanja, razgovori s gostima i ukućanima, sijela ispunjena učenjem Kur’ana i studiranjem pojedinih naučnih disciplina.

² Izloženi slučaj raznoliko je shvaćen. Jedni pravnici smatraju da je Alejhisselam navedene namaze klanjao spojene sve po dva zbog kišnog vremena. Muslim, Ebu-Davud i Nesai navode da je Ibni-Abbas rekao:

VRIJEME IKINDIJE

544. PRIČAO NAM JE Ibrahim b. Munzir, njemu Enes b. Ijad prenoseći od Hišama, a ovaj od svoga oca da je Aiša rekla kako bi Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao ikindiju, a sunce (sjena) ne bi bilo izašlo iz njene sobe. Ebu-Usame prenosi od Hišama da je rekao: "... a sunce se ne bi još povuklo iz unutrašnjosti (dubine) njene sobe."

545. PRIČAO NAM JE Kutejbe, njemu Lejs prenoseći od Ibn-Šihaba, on od Urve, a ovaj od Aise da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao ikindiju dok je sunce bilo još u njenoj sobi i sjena se ne bijaše digla iza njene sobe.³

بَابُ وَقْتِ الْعَصْرِ

٥٤٤. حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ قَالَ حَدَّثَنَا أَنَسُ بْنُ عِيَاضٍ عَنْ هِشَامٍ عَنْ أَبِيهِ أَنَّ عَائِشَةَ قَالَتْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُصَلِّي الْعَصْرَ وَالشَّمْسُ لَمْ تَخْرُجْ مِنْ حُجْرَتِهَا وَقَالَ أَبُو أُسَامَةَ عَنْ هِشَامٍ مِنْ قَعْرِ حُجْرَتِهَا .

٥٤٥. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ صَلَّى الْعَصْرَ وَالشَّمْسُ فِي حُجْرَتِهَا لَمْ يَظْهَرِ الْقَيْءُ مِنْ حُجْرَتِهَا .

"Allahov Poslanik je klanjao podne i ikindiju zajedno, a akšam i jaciju opet zajedno, ne bijaše na putovanju, a niti je bilo kakve opasnosti od neprijatelja." Tako su postupali poneki ashabí. Ovog su mišljenja Malik i Ahmed, pa i Šafija, ali on uvjetuje da kiša pada neprestano od početka jednog namaskog vremena pa do iza nastupa drugog sljedećeg namaskog vremena.

Evza'i i pravnici racionalističke škole (*ashabu re'f*) smatraju da se i u kišno doba svaki namaz obavlja u svome određenom vremenu jedan iza drugog. Može se, naprimjer, podne klanjati pri izmaku njegova vremena i odmah s nastupom prvih časova ikindijskog vremena klanjati ikindija. Ovo mišljenje potvrđuje i izjava Ibni-Mes'uda koju su zabilježili i Buhari i Muslim, a koja u prijevodu glasi:

"Nisam vidio Allahovog Poslanika da je klanjao ijedan namaz izvan njegovog propisanog vremena, izuzev što bi ga ponekad odgodio do izmaka njegova vremena. Tako bi klanjao akšam i jaciju zajedno..."

- 3 Oslanjajući se na gornji slučaj jedni pravnici preporučuju klanjanje ikindije u prvom njenom nastupnom vremenu, a drugi da se malo odgodi.

Ebu-Davud i Tirmizi u svojim hadiskim zbirkama i Hakim u svom *Mustedreku* preko Ibni-Abbasa zabilježili su Alejhisselamovu izjavu:

– Džibril mi je imao kod Ka'be dva puta: prvi put klanjao mi je ikindiju kada je sjena Ka'be bila duga koliko iznosi njena visina, a drugi put, kada joj je sjena bila dva puta duža od njene visine.

Ebu-Hanife usvaja gornju izjavu, ali je nadopunjuje izjavom Alija b. Šejbanija. "Došli smo Allahovom Poslaniku u Medinu i on je odgodio klanjanje ikindije sve dok je Sunce bilo bijelo i očito jakog sjaja. Ovaj su hadis zabilježili u svojim zbirkama Ebu-Davud i Ibni-Madže i može se zaključiti da je Alejhisselam klanjao ikindiju tek kada potpuno prestane sunčeva žega."

Džabir je rekao: "Allahov Poslanik klanjaše ikindiju tek kada bi sjena uspravnih predmeta bila dva puta duža od tih predmeta."

Na osnovu izloženih hadisa Ebu-Hanife smatra da podnevno vrijeme prestaje, a ikindijsko nastaje u momentu kada sjena uspravnih predmeta bude dva puta duža od tih predmeta, ne računajući sjenu koju su ti predmeti imali u času kada je Sunce bilo u zenitu.

Malik, Šafija, Ahmed, Ebu-Jusuf i Muhammed smatraju da vrijeme podneva prestaje, a ikindija nastaje kada sjena uspravnog predmeta bude duga koliko predmet, ne računajući sjenu koju je taj predmet imao kada je Sunce bilo u zenitu.

Čini se da je Hasan Basri rekao:

546. PRIČAO NAM JE Ebu Nu'ajm, njega obavijestio Ibn-Ujejne prenoseći od Zuhrija, on od Urve, a ovaj od Aiše, da je rekla:

– Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjaše ikindija-namaz dok je sunce još sijalo u mojoj sobi i sjena se ne bijaše digla.

Malik, Jahja b. Seid, Šu'ajb i Ibni-Ebu-Hafs prenose gornji hadis (završavajući ga): "... prije nego bi se sunce diglo (iza sobe)."

٥٤٦. حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ قَالَ أَخْبَرَنَا ابْنُ عُيَيْنَةَ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُصَلِّي صَلَاةَ الْعَصْرِ وَالشَّمْسُ طَالِعَةً فِي حُجْرَتِي لَمْ يَظْهَرِ الْفَيْءُ بَعْدُ وَقَالَ مَالِكٌ وَيَحْيَى ابْنُ سَعِيدٍ وَشُعَيْبٌ وَابْنُ أَبِي حَفْصَةَ وَالشَّامِيُّ قَبْلَ أَنْ تَظْهَرَ.

547. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Mukatil, njega obavijestio Abdullah, a ovoga Avf prenoseći od Sejjara b. Selama, da je rekao:

– Unišli smo ja i moj otac Ebu-Berzu Eslemiju, pa mu moj otac reče:

“Kako je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao propisane namaze?”

On je odgovorio:

“Podne-namaz, koga nazivate prvim dnevnim namazom, klanjao je kada sunce klizne sa zenita; ikindiju bi klanjao tako da bi se neko između nas mogao vratiti svome domu do nakraj Medine dok bi sunce još sjalo, a zaboravio sam šta je Ebu-Berze rekao o akšam-namazu.”

Jaciju, koju nazivate “ateme”¹, volio je odgađati (do u tamnu noć), mrzio je spavanje prije nje i razgovaranje poslije nje, okretao bi se (svijetu) poslije klanjanja sabaha tek kada bi čovjek mogao poznati svoga druga (pokraj sebe), a u njemu bi učio šezdeset do stotinu ajeta.²

٥٤٧. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُقَاتِلٍ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ قَالَ أَخْبَرَنَا عَوْفٌ عَنْ سَيَّارِ بْنِ سَلَامَةَ قَالَ دَخَلْتُ أَنَا وَأَبِي عَلَى أَبِي بَرْزَةَ الْأَسْلَمِيِّ فَقَالَ لَهُ أَبِي كَيْفَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُصَلِّي الْمَكْتُوبَةَ فَقَالَ كَانَ يُصَلِّي الْهَجِيرَ الَّتِي تَدْعُونَهَا الْأُولَى حِينَ تَذْخُضُ الشَّمْسُ وَيُصَلِّي الْعَصْرَ ثُمَّ يَرْجِعُ أَحَدُنَا إِلَى رَحْلِهِ فِي أَقْصَى الْمَدِينَةِ وَالشَّمْسُ حَيَّةٌ وَنَسِيتُ مَا قَالَ فِي الْمَغْرِبِ وَكَانَ يَسْتَحِبُّ أَنْ يُؤَخَّرَ الْعِشَاءُ الَّتِي تَدْعُونَهَا الْعَتَمَةَ وَكَانَ يَكْرَهُ النَّوْمَ قَبْلَهَا وَالْحَدِيثَ بَعْدَهَا وَكَانَ يَنْفَتِلُ مِنْ صَلَاةِ الْغَدَاةِ حِينَ يَعْرِفُ الرَّجُلُ جَلِيسَهُ وَيَقْرَأُ بِالسِّتِينَ إِلَى الْمِائَةِ.

“Kada sjena uspravnog predmeta bude duga kao i predmet, tada izlazi vrijeme podne-namaza, ali time ne nastupa vrijeme ikindije, i to sve dok sjena uspravnog predmeta ne bude dva puta duža od svoga predmeta. Između ove dvije vremenske granice ima kraći vremenski period u kome je sumnjivo klanjati obligatni namaz.”

Ebu-Sevr i Taberani kažu:

“Kada sjena uspravnog predmeta bude duga koliko i predmet, tada je nastupilo vrijeme ikindije, ali i podnevsko vrijeme traje još i iza toga toliko dugo koliko se mogu klanjati njegova obligatna četiri rekata. Poslije toga nastupa samo vrijeme ikindije.” Ovo je mišljenje prihvatio i Malik.

¹ “Atemetun” znači tmina.

² Navedeni hadis potvrđuje stav Ebu-Hanife da ikindija nastaje tek kada sjena uspravnog predmeta bude dva puta duža od samog predmeta, ne računajući sjenu koju je taj predmet imao kada je sunce bilo u zenitu.

548. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Mesleme prenoseći od Malika, on od Ishaka b. Abdullaha b. Ebu-Talhe, ovaj od Enesa b. Malika, da je rekao: “Klanjali bismo ikindiju, a potom bi neko izašao do plemena Benu-Amr ibni Avf i našao bi ih gdje klanjaju ikindiju.³

549. PRIČAO NAM JE Ibni-Mukatil, njega obavijestio Abdullah, a ovoga Ebu-Bekr b. Osman b. Sehl b. Hunejf, rekavši da je čuo Ebu-Umamu gdje kaže:

– Klanjali smo podne s Umerom b. Abdul-Azizom pa izašli i došli Enesu b. Maliku i našli ga gdje klanja ikindiju: “Amidža”, upitao sam, “kakav je to namaz što si ga klanjao?”

– Ikindija, odgovori, i ovo je namaz Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, koga bismo s njim klanjali.

VRIJEME IKINDIJE

550. PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman, njega obavijestio Šu'ajb prenoseći od Zuhrija kome je prenio Enes b. Malik i rekao:

“Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjaše ikindiju dok bi sunce bilo još visoko, živog sjaja. Čovjek bi mogao otići do naselja El-Avali (jugoistočno od Medine) i tamo stići, a sunce još visoko. Neki dijelovi naselja El-Avali od tih Gornjih sela bili su udaljeni od Medine oko četiri milje ili približno toliko.”

٥٤٨. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ عَنْ مَالِكٍ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ كُنَّا نُصَلِّي الْعَصْرَ ثُمَّ يَخْرُجُ الْإِنْسَانُ إِلَى بَنِي عَمْرِو بْنِ عَوْفٍ فَنَجِدُهُمْ يُصَلُّونَ الْعَصْرَ.

٥٤٩. حَدَّثَنَا ابْنُ مُقَاتِلٍ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ قَالَ أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عُثْمَانَ بْنُ سَهْلٍ بْنُ حَنِيفٍ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا أُمَامَةَ ابْنَ سَهْلٍ يَقُولُ صَلَّيْنَا مَعَ عُمَرَ ابْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ الظُّهْرَ ثُمَّ خَرَجْنَا حَتَّى دَخَلْنَا عَلَى أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ فَوَجَدْنَاهُ يُصَلِّي الْعَصْرَ فَقُلْتُ يَا عَمُّ مَا هَذِهِ الصَّلَاةُ الَّتِي صَلَّيْتَ قَالَ الْعَصْرُ وَهَذِهِ صَلَاةُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ الَّتِي كُنَّا نُصَلِّي مَعَهُ.

بَابُ وَقْتِ الْعَصْرِ

٥٥٠. حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ حَدَّثَنِي أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُصَلِّي الْعَصْرَ وَالشَّمْسُ مُرْتَفِعَةً حَيَّةً فَيَذْهَبُ الدَّاهِبُ إِلَى الْعَوَالِي فَيَأْتِيهِمْ وَالشَّمْسُ مُرْتَفِعَةً وَبَعْضُ الْعَوَالِي مِنَ الْمَدِينَةِ عَلَى أَرْبَعَةِ أَمْيَالٍ أَوْ نَحْوِهِ.

³ Pleme Benu-Amr stanovalo je u Kubau 2 milje daleko od Medine, a milja se računa 3.500-4.000 aršina. Enesova izjava ukazuje kako su ashabi u gradu klanjali ikindiju u prvim časovima njenog nastupnog vremena, a u selima nešto kasnije, zato što bi obavljali svoje svakodnevne poslove na njivama.

551. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njemu Malik prenoseći od Ibn-Šihaba, on od Enesa b. Malika, da je rekao:

“Klanjali smo ikindiju pa bi neko od nas krenuo u Kuba i tamo njima stigao, a sunce bi još visoko bilo.”

O GRIJEHU ONOGA KOME PROĐE IKINDIJA-NAMAZ

552. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njega obavijestio Malik prenoseći od Nafija, on od Ibn-Omera da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Onaj kome prođe ikindija-namaz jeste kao onaj ko je izgubio i porodicu i imovinu.”¹

Ebu-Abdullah je (u vezi s ajetom: Allah neće umanjiti vaša djela) rekao: “Kaže se vetertur-redžule, kada ubiješ nekoga ili mu uzmeš imetak.”

KO IZOSTAVI IKINDIJA-NAMAZ

553. PRIČAO NAM JE Muslim b. Ibrahim, njemu Hišam, a ovome Jahja b. Ebu-Kesir prenoseći od Ebu-Kilabe, a on od Ebu-Meliha, koji kaže:

– Bili smo s Burejdom u jednom vojnom pohodu jednog oblačnog dana, i on nam reče: “Požurite s ikindijom, jer je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: ‘Ko ostavi ikindija-namaz, propao mu je posao (kojim je bio zauzet).’”²

٥٥١. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ كُنَّا نُصَلِّي الْعَصْرَ ثُمَّ يَذْهَبُ الذَّاهِبُ مِنَّا إِلَى قُبَاءٍ فَيَأْتِيهِمْ وَالشَّمْسُ مُرْتَفِعَةٌ.

بَابُ إِثْمٍ مِنْ فَاتَتْهُ الْعَصْرُ

٥٥٢. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ نَافِعٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ الَّذِي تَفُوتُهُ صَلَاةُ الْعَصْرِ كَأَنَّمَا وَتَرَ أَهْلَهُ وَمَالَهُ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (يَتْرِكُكُمْ) وَتَرَتْ الرَّجُلَ إِذَا قَتَلَتْ لَهُ قَتِيلًا أَوْ أَخَذَتْ لَهُ مَالًا.

بَابُ مَنْ تَرَكَ الْعَصْرَ

٥٥٣. حَدَّثَنَا مُسْلِمُ بْنُ أَبِرَاهِيمَ قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي كَثِيرٍ عَنْ أَبِي قِلَابَةَ عَنْ أَبِي الْمَلِيحِ قَالَ كُنَّا مَعَ بُرَيْدَةَ فِي غَزْوَةٍ فِي يَوْمٍ ذِي غَيْمٍ فَقَالَ بَكَّرُوا بِصَلَاةِ الْعَصْرِ فَإِنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ مَنْ تَرَكَ صَلَاةَ الْعَصْرِ فَقَدْ حَبِطَ عَمَلُهُ.

1 Ibni-Vehb i veći broj pravnikâ smatraju da se ovaj hadis odnosi na osobu koja ne klanja ikindiju u njenom odabranom vremenu, a Suhnun smatra da se odnosi i na osobu koja je odgađa dok ne zađe Sunce, dok Evzai i poneki misle da se aludira na onoga koji je odgodi dok Sunce dobije crveno-bijelu boju. Davudi tvrdi da se navedeni hadis odnosi na svaku osobu koja namjerno propusti ikindiju.

Na pravovremeno klanjanje ikindije upozoreno je i Kur'anom i Hadisom. To je vrijeme najpogodnije za vršenje svakodnevnih poslova, i ljudi obuzeti njima lahko zaborave.

Hattabi je navedeni hadis protumačio:

– Ko ikindiju ne klanja pravovremeno, sličan je osobi koja izgubi porodicu i imetak, pa kako čovjek treba paziti da to ne izgubi, isto tako treba paziti da ne propusti ikindiju.

Ebu-Umer, radijallahu anhu, kaže da je onaj ko propusti ikindiju poput čovjeka koji doživi neku nesreću u svojoj imovini i porodici, pa zbog toga želi učiniti zločin koji opet povlači za sobom osvetu. Tako se kod njega sastanu dvije nevolje: nevolja zbog gubitka i nevolja zbog traženja osvete.

2 Iz navedenog hadisa može se zaključiti:

ODLIKA IKINDIJA-NAMAZA

554. PRIČAO NAM JE Humejdi, njemu Mervan b. Muavija, a ovome Isma'il prenoseći od Kajsa, a on od Džerira b. Abdullaha, koji je rekao:

– Bili smo kod Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, i on pogleda noću prema mjesecu, tj. u uštapu i reče: “Vi ćete vidjeti svoga Gospodara kao što vidite ovaj mjesec i nećete u tom viđenju biti uskraćeni, pa ako ste u mogućnosti da vas što ne ometa da klanjate prije izlaska sunca i njegova zalaska, vi to vršite!” Tada je još citirao (ajet): “Sa zahvalnošću molite se svome Gospodaru prije izlaska i prije zalaska sunca!”

Ismail (b Halid) (prenoseći gornji hadis) kaže: “... Klanjajte ih i nikako ne dozvolite da vam prođu!...”³

بَابُ فَضْلِ صَلَاةِ الْعَصْرِ

٥٥٤. حَدَّثَنَا الْحُمَيْدِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا مَرْوَانُ بْنُ مُعَاوِيَةَ قَالَ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ عَنْ قَيْسٍ عَنْ جَرِيرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ كُنَّا عِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ فَنَظَرَ إِلَى الْقَمَرِ لَيْلَةً يَعْنِي الْبَدْرَ فَقَالَ إِنَّكُمْ سَتَرَوْنَ رَبَّكُمْ كَمَا تَرَوْنَ هَذَا الْقَمَرَ لَا تَضَامُونَ فِي رُؤْيَيْهِ فَإِنْ اسْتَطَعْتُمْ أَنْ لَا تَغْلُبُوا عَلَى صَلَاةٍ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ غُرُوبِهَا فَافْعَلُوا ثُمَّ قَرَأَ (وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ الْغُرُوبِ) قَالَ إِسْمَاعِيلُ افْعَلُوا لَا تَفُوتَكُمْ .

– preporučljivo je klanjati ikindiju u oblačnim danima u prvim časovima njenog nastupajućeg vremena;
– po mišljenju nekih pravnika hanbelijske škole nevjernik je onaj koji bez razloga ne klanja obligatne namaze. Propadanje poslova vjernika neki povezuju za osobu koja ne priznaje dužnost klanjanja namaza ili ismijava one koji klanjaju.

Većina učenjaka ovaj hadis smatra kao prijetnju a ne kao doslovno značenje. Zato su se u svome tumačenju podijelili na tri grupe: jedna je svoje tumačenje usredotočila na uzrok ostavljanja namaza, druga na propadanje djela, a treća na sama djela koja propadaju. Uglavnom, najpoznatiji komentatori hadisa smatraju da se ovdje radi o prijetnji, jer djela samo širk uništava.

Hadis upozorava na potrebu pravovremenog obavljanja obligatnih namaza, a posebno ikindije. Tačnost u svakom poslu ima svoju vrijednost, a netačnost ukor i zakonsku odgovornost.

3 Iz hadisa se može zaključiti:

– vjernici će vidjeti Allaha na Sudnjem danu. Ovome suprotan stav imaju mutezilije, haridžije i neke murdžije. Oni se pridržavaju doslovnog sadržaja ajeta: “Čovjek može s Allahom razgovarati samo putem Objave ili iza zastora ili da mu se pošalje melek kao poslanik...”

– predstavnici ehlišunnetskog učenja islama smatraju da se ovaj ajet odnosi na ovozemaljsku Allahovu, dželle šanuhu, objavu koja je upućivana vjerovjesnicima, potkrepljujući to nizom ajeta, kao: “Vudžuhun jevmeizin nadiretun ila rabbiha naziretun”, tj. “Neka lica toga dana bit će blistava i vesela i gledat će svoga Gospodara, dželle šanuhu...” Zatim: “Kella innehum ‘an rabbihim jevmeizin le mahdžubun”, tj. “Nevjernici i idolopoklonici bit će na Sudnjem danu zastrti od lica svoga Gospodara.” Ovi ajeti potvrđuju stav učenja hanefijskog pravca. Ovo viđenje može biti samo pod uvjetima zakona budućeg svijeta i života, a ne po zakonima života materijalnog zbivanja;

– sabah i ikindija su najvredniji namazi. Ljudima je kasno jutarnje ustajanje milo, a rano odvratno, iako to pospješuje ljenost, šteti radnim navikama i standardu. Ove poruke unekoliko odstranjuje rano ustajanje, uzimanje abdesta i pravovremeno klanjanje sabaha.

555. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njemu Malik prenoseći od Ebu-Zinada, on od A' redža, a ovaj od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

– Kod vas se smjenjuju meleki noći i dana, a sastanu se (i jedni i drugi) u vrijeme klanjanja sabah-namaza i ikindijske. Potom se penju oni koji su kod vas prenoćili i On (Allah) ih pita, a On ih najbolje zna: “U kakvom ste stanju ostavili moje robove?”

“Ostavili smo ih”, kazat će oni, “pri klanjanju namaza, a došli smo im, a oni klanjaju namaz.”¹

KO STIGNE KLANJATI JEDAN REKAT IKINDIJE PRIJE ZALASKA SUNCA

556. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'ajm, njemu Šejban prenoseći od Jahjaa b. Ebu-Kesira, on od Ebu-Seleme, a ovaj od Ebu-Hurejre koji je kazao da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Kada neko od vas stigne na sedždu ikindijskog namaza prije nego sunce zađe, neka dovrši namaz, a kada stigne da obavi sedždu (prvog rekata) sabah-namaza prije nego sunce izađe, neka dovrši namaz!”²

٥٥٥. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ حَدَّثَنَا مَالِكٌ عَنْ أَبِي الزِّنَادِ عَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ يَتَعَاقَبُونَ فِيكُمْ مَلَائِكَةٌ بِاللَّيْلِ وَمَلَائِكَةٌ بِالنَّهَارِ وَيَجْتَمِعُونَ فِي صَلَاةِ الْفَجْرِ وَصَلَاةِ الْعَصْرِ ثُمَّ يَعْرُجُ الَّذِينَ بَاتُوا فِيكُمْ فَيَسْأَلُهُمْ وَهُوَ أَعْلَمُ بِهِمْ كَيْفَ تَرَكْتُمْ عِبَادِي فَيَقُولُونَ تَرَكْنَاهُمْ وَهُمْ يُصَلُّونَ وَأَتَيْنَاهُمْ وَهُمْ يُصَلُّونَ .

بَابُ مَنْ أَذْرَكَ رَكْعَةً مِنَ الْعَصْرِ قَبْلَ الْغُرُوبِ

٥٥٦. حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ قَالَ حَدَّثَنَا شَيْبَانُ عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا أَذْرَكَ أَحَدُكُمْ سَجْدَةً مِنْ صَلَاةِ الْعَصْرِ قَبْلَ أَنْ تَغْرُبَ الشَّمْسُ فَلْيَتِمَّ صَلَاتَهُ وَإِذَا أَذْرَكَ سَجْدَةً مِنْ صَلَاةِ الصُّبْحِ قَبْلَ أَنْ تَطْلُعَ الشَّمْسُ فَلْيَتِمَّ صَلَاتَهُ .

1 Po većini učenjaka ovdje je riječ o melecima pratiocima i čuvarima ljudi koji paze i bilježe svaki postupak čovjeka.

Kadi Ijad kaže: “Možda se ovdje ne misli na meleke pratioce ljudi, a pitanje koje im je Allah uputio ima svrhu korenja (prijekora) upućenog onima koji su rekli: ‘Zar ćeš na njoj (Zemlji) stvoriti one koji će nered činiti?!’ Zatim im je objelodanio ono što je prethodilo u Njegovom znanju rekavši: ‘Ja, zaista, znam ono što vi ne znate!’”

Kurtubi smatra da je svrha sastanka meleka na sabahu i ikindiji da se iznudi njihovo priznanje o dobroti čovjeka i očitovanje pred Allahovim, dželle šanuhu, ljudima da pored njihovih prirodnih nagona za porocima vlada i razum, razboritost i odanost Allahu.

U smislu navedenog hadisa tumači se i ajet: “Inne Kur’anel fedžri kane mešhuda”, tj. “Učenju Kur’ana u sabah-namaz prisutni su (i noćni i danji) meleki.”

Obligatni namazi obavljaju se redovno pravovremeno i nikakvi jutarnji ili večernji poslovi ne mogu biti preči od klanjanja ikindije i sabaha.

2 Gornji hadis Buhari donosi u drugom poglavlju u ovoj varijanti:

– Alejhisselam je rekao: “Ko stigne obaviti jedan rekat sabah-namaza prije nego Sunce izađe, on je stigao na vrijeme sabah klanjati, a ko stigne klanjati jedan rekat ikindije prije nego Sunce zađe, on je stigao na vrijeme klanjati ikindiju.”

557. PRIČAO NAM JE Abdulaziz b. Abdullah b. Uvejsi, njemu Ibrahim b. Sa'd prenoseći od Ibni-Šihaba, on od Salima b. Abdullaha, ovaj od svoga oca da ga je obavijestio kako je čuo Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje govori: – Vijek trajanja vašeg života u odnosu na narode koji su bili prije vas, jeste kao vrijeme od ikindija-namaza do zalaska sunca. Sljedbenicima Tevrata dat je Tevrat i oni su po njemu radili, a kada je bilo pola dana, iznemogli su pa im je (primjerice) dat po jedan kirat. Pristalicama Evandjelja dato je kasnije Evandjelje i oni su po njemu postupali do ikindijskog namaza, zatim smalaksali i dat im je po jedan kirat. Tada je nama dat Kur'an, mi ćemo po

٥٥٧. حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْأَوْسِيُّ قَالَ حَدَّثَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِيهِ أَنَّهُ أَخْبَرَهُ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ إِنَّمَا بَقَاؤُكُمْ فِي مَا سَلَفَ قَبْلَكُمْ مِنَ الْأُمَمِ كَمَا بَيْنَ صَلَاةِ الْعَصْرِ إِلَى غُرُوبِ الشَّمْسِ أَوْ قِيَ أَهْلُ التَّوْرَةِ التَّوْرَةَ فَعَمِلُوا حَتَّى إِذَا انْتَصَفَ النَّهَارُ عَجَزُوا فَأَعْطُوا قِيرَاطًا قِيرَاطًا ثُمَّ أَوْقِيَ أَهْلُ الْإِنْجِيلِ الْإِنْجِيلَ فَعَمِلُوا إِلَى

Iz hadisa se može zaključiti:

– ko u ikindijsko vrijeme uspije klanjati makar jedan rekat ikindije, on će nastaviti s klanjanjem i preostala još tri rekata kao punovažan namaz.

Kod sabah-namaza mišljenja su podijeljena. Šafija, Malik i Ahmed imaju isti stav kao i kod ikindije, dok Ebu-Hanife smatra da klanjanje sabah-namaza s izlaskom Sunca nije punovažno. To je vrijeme u kojem je klanjanje strogo zabranjeno i ta zabrana je mnogo strožija nego pri zalasku Sunca.

Tahavi kaže da se možda s izrazom "stigne" misli na djecu koja stignu čas punoljetnosti ili na osobu kojoj prestaje menstruacija, odnosno osobu koja primi islam na izmaku kojeg namaskog vremena, tako da stigne obaviti samo jedan njegov rekat, upravo sedždu. Takva osoba dovršit će započeti namaz bez obzira što je nastalo vrijeme drugog namaza.

Vrijeme klanjanja ikindije prestaje zalaskom sunca;

– ko ne uspije pravovremeno klanjati jedan cio rekat nego samo dio prvog rekata, on nije izvršio svoju obavezu prema Allahu, dželle šanuhu, i treba taj namaz naklanjati. Ebu-Hurejra prenosi Alejhisselamovu izjavu: "Kada dođete u namaz i nađete nas na sedždi, spustite se i vi na sedždu, ali je ni u što ne ubrajajte; a ko stigne makar na jedan rekat, on je stigao na namaz (naklanjajući ono što ga je minulo)."

Neki šafije smatra da izraz "rekat" treba shvatiti kao dio namaza za koga se Alejhisselam izražavaše sa "rekat", a nekad sa riječju "sedžda". Prema tome i početni namaski tekbir može se smatrati dijelom namaza i kada ga čovjek uspije pravovremeno izgovoriti, on je obavio jedan namaski dio na koga Alejhisselam aludira u svojim izrekama. To je punovažan namaz i treba ga dovršiti. Ovo mišljenje prihvata Ebu-Hanife i Ebu-Jusuf, ali samo u slučaju ikindija-namaza.

U slučaju džuma-namaza mišljenja su podijeljena. Po mišljenju Ebu-Hanife i Jusufa, ko prije imamova selama izgovori samo početni tekbir džuma-namaza, on će naklanjati oba rekata džume. Ovo mišljenje usvajaju En-Neha'i, Hakim, Hammad, i još mnogi pravници, dok Malik, Šafija i Ahmed drže da će naklanjati samo jedan rekat ako stigne na jedan.

Ata, Mekhul Tavus i Mudžahid zastupaju čudan stav da osoba kojoj izmakne slušanje hutbe džuma-namaza treba odmah iza imamova selama naklanjati dva rekata farz džume, jer je džuma skraćena sa četiri rekata na dva radi slušanja hutbe.

Ko imama nije stigao i zatekao na stajanju posljednjeg džumanskog rekata, on nije ni stigao na taj rekat niti je, po mišljenju Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, postigao vrlinu kolektivno obavljenog namaza.

Ibni-Sirin smatra da je stigla na džumanski rekat ona osoba, koja stigne na početni tekbir i tekbir kojim se ide na ruku'.

Ibn-Ebu-Šejbe, Zufer i Sevri smatraju da nagradu za obavljenju džumu ima onaj ko uspije izgovoriti početni namaski tekbir, spusti se na ruku' i rukama se osloni na koljena prije nego se imam podigne s ruku'a posljednjeg rekata.

njemu raditi do zalaska sunca i nama su određena po dva kirata.

Sljedbenici spomenutih dviju knjiga reći će: “Gospodaru naš, ovima si dao po dva kirata, a nama po jedan, a mi smo više radili!”

– Da li sam vam što umanjio od vaše nagrade?

– upitat će Uzvišeni Allah.

– Ne – reći će.

– To je milost, dao sam je kome hoću – odgovorit će (Allah, dželle šanuhu).¹

صَلَاةِ الْعَصْرِ ثُمَّ عَجَزُوا فَأَعْطُوا قِيرَاطًا قِيرَاطًا
ثُمَّ أُوتِيَ الْقُرْآنَ فَعَمِلْنَا إِلَى غُرُوبِ الشَّمْسِ
فَأَعْطَيْنَا قِيرَاطَيْنِ قِيرَاطَيْنِ فَقَالَ أَهْلُ الْكِتَابَيْنِ أَيُّ
رَبَّنَا أَعْطَيْتَ هَؤُلَاءِ قِيرَاطَيْنِ قِيرَاطَيْنِ وَأَعْطَيْتَنَا
قِيرَاطًا قِيرَاطًا وَنَحْنُ كُنَّا أَكْثَرَ عَمَلًا قَالَ قَالَ
اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ هَلْ ظَلَمْتُكُمْ مِنْ أَجْرِكُمْ مِنْ شَيْءٍ
قَالُوا لَا قَالَ فَهُوَ فَضْلِي أُوتِيهِ مَنْ أَشَاءَ .

558. PRIČAO NAM JE Ebu-Kurejb, njemu Ebu-Usame prenoseći od Burejda, on od Ebu-Burde, ovaj od Ebu-Musaa (Eš'arija), a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem:

– Muslimani, jevreji i kršćani slični su čovjeku koji unajmi nekakve (ljude) da mu rade jedan posao do noći. Oni su mu radili do pola dana i onda rekli: “Ne treba nam tvoja nagrada”, (i ostave posao). Tada čovjek unajmi druge i kaže: “Dopunite ostatak ovog vašeg dana, radite i dobit ćete ono što sam ranije odredio.” Ovi radiše do vremena ikindija-namaza, i tada rekoše: “Ono što smo radili tvoje je” i čovjek unajmi druge i oni radiše preostali dio njihovog dana sve do zalaska sunca i dobiše plaću obadviju ranijih grupa.²

٥٥٨ . حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ عَنْ
بُرَيْدٍ عَنْ أَبِي بُرْدَةَ عَنْ أَبِي مُوسَى عَنِ النَّبِيِّ ﷺ
مَثَلُ الْمُسْلِمِينَ وَالْيَهُودِ وَالنَّصَارَى كَمَثَلِ رَجُلٍ
اسْتَأْجَرَ قَوْمًا يَعْمَلُونَ لَهُ عَمَلًا إِلَى اللَّيْلِ فَعَمِلُوا
إِلَى نِصْفِ النَّهَارِ فَقَالُوا لَا حَاجَةَ لَنَا إِلَى أَجْرِكَ
فَاسْتَأْجَرَ آخَرِينَ فَقَالَ أَكْمِلُوا بَقِيَّةَ يَوْمِكُمْ وَلَكُمْ
الَّذِي شَرَطْتُ فَعَمِلُوا حَتَّى إِذَا كَانَ حِينَ صَلَاةِ
الْعَصْرِ قَالُوا لَكَ مَا عَمِلْنَا فَاسْتَأْجَرَ قَوْمًا فَعَمِلُوا
بَقِيَّةَ يَوْمِهِمْ حَتَّى غَابَتِ الشَّمْسُ وَاسْتَكْمَلُوا
أَجْرَ الْفَرِيقَيْنِ .

¹ Navedeni hadis prikazuje redosljed i stepen pojedinih naroda kod Allaha, dželle šanuhu. Muslimanima je ostao najkraći period, ali po rezultatima rada i nagradi najvredniji.

Iz hadisa se može zaključiti:

– vrijeme ikindija-namaza traje do zalaska sunca;

– podnevno vrijeme ide do momenta kada sjena uspravnog predmeta bude dva puta duža nego što je taj predmet, ne računajući sjenu koju je taj predmet imao kada je Sunce bilo u zenitu.

Musliman za svoja dobra djela može se nadati mnogostrukoj nagradi ako čvrsto vjeruje u Allaha, dželle šanuhu, i Njegovu objavu. Griješenje dobrog muslimana može biti samo kratkotrajno, i to obično popraćeno pokajanjem.

² Dijalog u ovom hadisu ukazuje na neumjesno postupanje minulih naroda. Jedni su u toku rada izjavili da ne žele zarađenu plaću i oko podneva napuštali ugovoreni posao, pa ga poslodavac povjeravao drugoj grupi ljudi. Ovi su to radili kratko, slično onome između podne i ikindije, i napuštali ga izjavljujući da ne traže nikakvu nagradu. Poslodavac ih bodri na rad i završetak posla, pa da im trud ne bude uzalud. Oni savjet ne slušaju, zadanu riječ krše i odaju se svojim prohtjevima. Poslodavac uzima konačno treću grupu, koja mu nastavlja posao onih ranijih, koja radi do zalaska Sunca i prima nagradu obadviju ranijih grupa.

Pod prvom grupom misli se na Jevreje koji su bili obavezni da rade po Tevratu ali su ga oni svojevrijedno iskrivili, zanemarili i napustili. Druga grupa su kršćani koji izvorno Evanđelje napustiše i još brže izgubiše obećanu nagradu. Započeti posao moralno-duhovnog uzdizanja ljudskog roda bi na koncu povjeren trećoj

VRIJEME AKŠAM-NAMAZA

بَابُ وَقْتِ الْمَغْرِبِ

Ata je rekao: “Bolesnik će klanjati zajedno akšam i jaciju.”³

وَقَالَ عَطَاءٌ يَجْمَعُ الْمَرِيضُ بَيْنَ الْمَغْرِبِ وَالْعِشَاءِ .

559. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Mihran, njemu Velid, ovome Evza‘i, a njemu Ebu-Nedžaši Suhejb, oslobođeni rob Rafija b. Hadidža, i rekao da je čuo Rafija b. Hadidža, gdje govori: “Mi smo klanjali s Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, akšam-namaz i kad bi neko od nas odlazio poslije namaza mogao bi vidjeti mjesto pada svoje (s luka bačene) strijele.”⁴

٥٥٩ . حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مِهْرَانَ قَالَ حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ قَالَ حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو النَّجَّاشِيِّ صُهَيْبٌ مَوْلَى رَافِعِ بْنِ خَدِيجٍ قَالَ سَمِعْتُ رَافِعَ ابْنَ خَدِيجٍ يَقُولُ كُنَّا نُصَلِّي الْمَغْرِبَ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فَيَنْصَرِفُ أَحَدُنَا وَإِنَّهُ لَيُبْصِرُ مَوَاقِعَ نَبْلِهِ .

grupi uz upute izložene u Kur'anu koja ga ljubomorno čuva, uči napamet, studira i u praksi primjenjuje. Ova će grupa ustrajati do Sudnjeg dana, završiti časno povjereni joj posao i kao radiše dobit će svoju nagradu i minulih grupa i naroda.

- 3 Mišljenje Ataa b. Rebaha usvajaju još Ahmed, Ishak i neki pravници šafijske škole. Ijad kaže da je spajanje akšama i jacije nekada sunnet, a nekada samo olakšica. Sunnet je hodočasnicima spajati namaze na Arefatu i Muzdelifi, a olakšica putnicima, bolesnicima i mještanima u danima obilnih padavina. Poneki pravnici ne dozvoljavaju bolesniku spajanje, dok neki to odobravaju. Oni to tumače na način da je putniku spajanje namaza dozvoljeno zbog tegobe putovanja, a bolest je još veća tegoba i prema tome preče je da ta povlastica vrijedi i za bolesnika. Osim toga, u Kur'anu je istovremeno navedena povlastica za bolesnika i za putnika u mršenju posta ramazana i korištenju tejemmuma. Malikije dozvoljavaju spajanje u kišnom vremenu samo akšama i jacije, a poneki od njih odobravaju to činiti samo u džamiji Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, u Medini.
- 4 Hadis podstrekava na klanjanje akšam-namaza čim sunce zađe. To je stav najvećeg broja pravnika. Tavus, Ata i Vehb b. Munebbih smatraju da vrijeme akšama nastaje tek s pojavom koje zvijezde. Oni svoj stav zasnivaju na izjavi Ebu-Basre:
  - Klanjali smo s Vjerovjesnikom ikindiju na Muhammesu i on nam reče: “Ovaj namaz bio je propisan i ranijim narodima, ali su ga oni upropastili (kasnim klanjanjem). Ko ga od vas bude uredno obavljao, on će dobiti dvostruku nagradu. Poslije ovog namaza nema drugog sve dok se ne pojavi *šehid*, misleći na zvijezdu.”
  - Tahavi sumnja da je gornju interpretaciju izraza *šehid*, u značenju zvijezda, izrekao Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, jer postoje brojni hadisi da je Alejhisselam klanjao akšam čim Sunce zađe. Nesai u svojoj zbirci hadisa navodi:
    - Ashabi bi s Vjerovjesnikom klanjali akšam, povratili se svojim kućama do nakraj grada, odapinjali strijele s luka i vidjeli mjesta njihova pada.
    - Taberani u svom “Mu’džemul Kebiru” navodi da je Zejd b. Halid rekao: “Klanjali smo s Vjerovjesnikom akšam, a potom se povratili u čaršiju i vidjeli mjesta pada (lukom bačene) strijele.”
    - Podijeljena su mišljenja pravnika o momentu prestanka akšamskog vremena. Sevri, Ibn-Ebu-Lejla, Tavus, Mekhul, Hasan b. Hajj, Evza‘i, Malik, Šafija, Ahmed Ishak, Davud, Ebu-Jusuf i Muhammed smatraju da akšamsko vrijeme prestaje, a jacijsko doba nastaje nestankom crvenila na zapadnoj strani neba. Po mišljenju Omera b. Abdul-Aziza, Abdullaha b. Mubareka, Ebu-Sevra, Ebu-Bekra, Aiše, Ebu-Hurejre, Mu‘aza b. Džebela, Ubejja b. Ka‘ba, Abdullaha b. Zubejra, Ebu-Hanife i nekih drugih akšamsko vrijeme prestaje tek nestankom rumenila koje se obično javlja iza nestanka crvenila na zapadnoj strani neba.

560. PRIČAO NAM JE Muhamed b. Beššar, njemu Muhammed b. Dža'fer, a ovome Šu'be prenoseći od Sa'da, on od Muhammeda b. Amra b. Hasana b. Alija, koji je rekao:

– Došao je (iz Iraka u Medinu) Hadždžadž pa smo pitali Džabira b. Abdullaha (o namaskim vremenima) i on odgovori:

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao je podne-namaz sredinom dana; ikindiju dok je sunce još čistog sjaja; akšam kada ono zađe, a jaciju nekada (ranije) a nekada (kasnije), kada bi vidio drugove da su se sakupili, požurio bi, a kada bi primijetio da su zakasnili, odgodio bi je. Sabah su oni, odnosno Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjali u sumraku.”¹

561. PRIČAO NAM JE Mekki b. Ibrahim, njemu Jezid b. Ebu-Ubejd prenoseći od Seleme, koji je kazao:

“Mi bismo klanjali akšam s Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, kada bi se sunce prekrilo zastorom (brda).”

562. PRIČAO NAM JE Adem, njemu rekao Šu'be, ovome Amr b. Dinar i kazao da je čuo Džabira b. Zejda da prenosi od Ibn-Abbasa, koji kaže:

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao je jednom skupno sedam (rekata akšama i jacije), a jednom skupno osam rekata (podne i ikindiju).”

٥٦٠. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ قَالَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ سَعْدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو ابْنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ قَالَ قَدِمَ الْحَجَّاجُ فَسَأَلَنَا جَابِرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ فَقَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُصَلِّي الظُّهْرَ بِالْهَاجِرَةِ وَالْعَصْرَ وَالشَّمْسُ نَقِيَّةً وَالْمَغْرِبَ إِذَا وَجِبَتْ وَالْعِشَاءَ أَحْيَانًا وَأَحْيَانًا إِذَا رَأَاهُمْ اجْتَمَعُوا عَجَلًا وَإِذَا رَأَاهُمْ أَبْطَأُوا آخِرَ وَالصُّبْحَ كَانُوا أَوْ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُصَلِّيهَا بَعْلَسَ .

٥٦١. حَدَّثَنَا الْمَكِّيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ أَبِي عُبَيْدٍ عَنْ سَلَمَةَ قَالَ كُنَّا نَصَلِّي مَعَ النَّبِيِّ ﷺ الْمَغْرِبَ إِذَا تَوَارَتْ بِالْحِجَابِ .

٥٦٢. حَدَّثَنَا آدَمُ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ دِينَارٍ قَالَ سَمِعْتُ جَابِرَ بْنَ زَيْدٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ قَالَ صَلَّى النَّبِيُّ ﷺ سَبْعًا جَمِيعًا وَثَمَانِيًا جَمِيعًا .

¹ Iz navedenog hadisa može se zaključiti:

- precizirano je vrijeme obavljanja dnevnih namaza;
- poželjno je namaz klanjati čim nastupi njegovo vrijeme, izuzev podne u danima žege, te sabaha i jacije kada se klanjaju skupno;
- za naukom treba stalno tragati, učene pitati i njihove odgovore pamtit.

RUŽNO JE AKŠAM NAZIVATI JACIJOM

563. PRIČAO NAM JE Ebu-Ma'mer, a to je Abdullah b. Amr, njemu rekao Abdul-Varis prenoseći od Husejna kome je kazao Abdullah b. Burejde, a njemu Abdullah Muzeni, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao:

“Neka vas ne zavedu beduini u pogledu imena akšama!”

(Abdullah Buhari) kaže: “Beduini (akšam) nazivaju jacijom (el-‘iša).”²

O IZRAZIMA ‘IŠA I ‘ATEME I ONOM KOJI IH JE SMATRAO DOZVOLJENIM SINONIMIMA

Ebu-Hurejra, prenosi od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao:

“Dvoličnjacima je najteži namaz jacija (‘iša) i sabah, a da znaju šta je u jaciji (‘ateme) i sabahu...!”

Ebu-Abdullah (Buhari) priča: “Prihvaćeno je mišljenje da se kaže ‘iša (za jaciju) na osnovu riječi Uzvišenog: “Min ba’di salatil-‘iša...”, tj. poslije jacija- namaza...”

Spominje se da je Ebu-Musa rekao: “Mi smo se smjenjivali kod Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, pri klanjanju ‘išaa (jacije) i on bi je odgađao do u mrklu noć.”

Ibni-Abbas i Aiša su izjavili: “Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, zadržavao je klanjanje ‘išaa do u mrklo doba noći.”

Neki od ashaba, prenoseći od Aiše, rekli su: “Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, odgađao

بَابُ مَنْ كَرِهَ أَنْ يُقَالَ لِلْمَغْرِبِ الْعِشَاءُ .

٥٦٣. حَدَّثَنَا أَبُو مَعْمَرٍ هُوَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَمْرِو قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ عَنِ الْحُسَيْنِ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ بُرَيْدَةَ قَالَ حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُغَفَّلٍ الْمُزَنِيُّ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ لَا تَغْلِبَنَّكُمْ الْأَعْرَابُ عَلَى اسْمِ صَلَاتِكُمُ الْمَغْرِبِ قَالَ الْأَعْرَابُ وَتَقُولُ هِيَ الْعِشَاءُ .

بَابُ ذِكْرِ الْعِشَاءِ وَالْعَتَمَةِ وَمَنْ رَأَاهُ وَاسِعَا

قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَثْقَلُ الصَّلَاةِ عَلَى الْمُنَافِقِينَ الْعِشَاءُ وَالْفَجْرُ وَقَالَ لَوْ يَعْلَمُونَ مَا فِي الْعَتَمَةِ وَالْفَجْرِ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ وَالِاخْتِيَارُ أَنْ يَقُولَ الْعِشَاءُ لِقَوْلِهِ تَعَالَى (وَمِنْ بَعْدِ صَلَاةِ الْعِشَاءِ) وَيُذَكَّرُ عَنْ أَبِي مُوسَى قَالَ كُنَّا نَتَنَاقَبُ النَّبِيَّ ﷺ عِنْدَ صَلَاةِ الْعِشَاءِ فَأَعْتَمَ بِهَا وَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ وَعَائِشَةُ أَعْتَمَ النَّبِيُّ ﷺ بِالْعِشَاءِ وَقَالَ بَعْضُهُمْ عَنْ عَائِشَةَ أَعْتَمَ النَّبِيُّ ﷺ بِالْعَتَمَةِ وَقَالَ جَابِرٌ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُصَلِّي الْعِشَاءَ وَقَالَ أَبُو بَرَزَةَ

² Akšam ne treba nazivati jacijom. Svaki namaz treba nazivati njegovim utvrđenim imenom, kako ne bi došlo do zabune.

je klanjanje ‘ateme do u mrklo doba noći,” a Džabir je rekao: “Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjaše ‘iša...”, a Ebu-Berze kaže: “Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, zadržavaše (do kasno u noć) klanjanje ‘išaa...”

Enes je kazao: “Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, zadržavao je klanjanje posljednjeg ‘išaa”, a Ibni-Omer, Ebu-Ejjub i Ibni-Abbas, radijallahu anhum, izjavili su: “Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao je akšam i ‘iša (jaciju) zajedno, jedno iza drugog, na Muzdelifi.”

564. PRIČAO NAM JE Abdan, njega obavijestio Abdullah, a ovoga Junus prenoseći od Zuhrija da je Salima obavijestio Abdullah i rekao:

– Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, jedne noći klanjao nam je ‘iša koga svijet naziva ‘ateme, i kada je završio namaz okrenuo se nama i rekao: “Jeste li uočili ovu vašu noć? Od nje pa do navršetka stotinu godina neće ostati niko od onih koji se sada nalaze na Zemlji.”¹

VRIJEME JACIJE KADA SE SVIJET SABERE ILI ZAKASNI

565. PRIČAO NAM JE Muslim b. Ibrahim, njemu Šu‘be prenoseći od Sa‘da b. Ibrahima, on od Muhammeda b. Amra, a to je Ibni-Hasan b. Ali, koji je rekao:

– Pitali smo Džabira b. Abdullaha o namazu Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, i on odgovori?

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjaše podne sredinom dana (kada se sunce pomakne sa

كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُؤَخِّرُ الْعِشَاءَ وَقَالَ أَنَسٌ أَخَّرَ النَّبِيُّ ﷺ الْعِشَاءَ الْآخِرَةَ وَقَالَ ابْنُ عُمَرَ وَأَبُو أَيُّوبَ وَابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ صَلَّى النَّبِيُّ ﷺ الْمَغْرِبَ وَالْعِشَاءَ .

٥٦٤. حَدَّثَنَا عَبْدَانُ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ قَالَ أَخْبَرَنَا يُونُسُ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ سَأَلْتُ أَخْبَرَني عَبْدُ اللَّهِ قَالَ صَلَّى لَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لَيْلَةَ صَلَاةِ الْعِشَاءِ وَهِيَ الَّتِي يَدْعُو النَّاسُ الْعَتَمَةَ ثُمَّ انْصَرَفَ فَأَقْبَلَ عَلَيْنَا فَقَالَ أَرَأَيْتُمْ لَيْلَتَكُمْ هَذِهِ فَإِنَّ رَأْسَ مِائَةِ سَنَةٍ مِنْهَا لَا يَبْقَى مِمَّنْ هُوَ عَلَى ظَهْرِ الْأَرْضِ أَحَدٌ .

بَابُ وَقْتِ الْعِشَاءِ إِذَا اجْتَمَعَ النَّاسُ أَوْ تَأَخَّرُوا

٥٦٥. حَدَّثَنَا مُسْلِمُ بْنُ أَبِرَاهِيمَ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِرَاهِيمَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو هُوَ ابْنُ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ قَالَ سَأَلْنَا جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ صَلَاةِ النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ كَانَ يُصَلِّي الظُّهْرَ بِالْهَاجِرَةِ وَالْعَصْرَ وَالشَّمْسُ حَيَّةٌ وَالْمَغْرِبَ إِذَا وَجَبَتْ

¹ Navedeni hadis skreće pažnju na kratak vijek čovjeka u kome se treba što više zalagati za dobra i ljude korisna a Allahu, dželle šanuhu, ugodna djela. Nada u dug život mnogog zavara, smrt iznenadi, i ljudi idu počesto na odgovornost bez dobrih i pohvalnih djela. Trka za materijalnim dobrima ovoga svijeta mnoge zanese. Kratkovidnim to je životni cilj, a pametnim samo sredstvo za održavanje života.

zenita); ikindiju dok sunce još živo (sja); akšam kada zađe; jaciju bi klanjao odmah ako je svijeta bilo mnogo, a ako ih je malo, sačekao bi; a sabah dok je još sumrak.”²

VAŽNOST JACIJA-NAMAZA

566. PRIČAO NAM JE Jahja b. Bukejr, njemu Lejs prenoseći od Ukajla, on od Ibni-Šihaba, a ovaj od Urve koga je Aiša izvijestila i rekla:
– Odgodio je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, jedne noći, prije nego se islam proširio (van Medine), klanjanje jacije do u mrklo doba noći i nije izašao dok Omer nije rekao: “Zaspale su i žene i djeca!” Tada je on izašao i prisutnim u džamiji rekao: “Samo vi na zemlji iščekujete ovaj (namaz).”³

وَالْعِشَاءَ إِذَا كَثُرَ النَّاسُ عَجَلَ وَإِذَا قَلُّوا أَخَّرَ
وَالصُّبْحَ بَغْلَسَ .

بَابُ فَضْلِ الْعِشَاءِ

٥٦٦. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ
عُقَيْلٍ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عُرْوَةَ أَنَّ عَائِشَةَ أَخْبَرَتْهُ
قَالَتْ أَعْتَمَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لَيْلَةَ بِالْعِشَاءِ وَذَلِكَ قَبْلَ
أَنْ يَفْشُوَ الْإِسْلَامُ فَلَمْ يَخْرُجْ حَتَّى قَالَ عُمَرُ نَامَ
النِّسَاءُ وَالصَّبِيَّانُ فَخَرَجَ فَقَالَ لِأَهْلِ الْمَسْجِدِ مَا
يَنْتَظِرُهَا أَحَدٌ مِنْ أَهْلِ الْأَرْضِ غَيْرِكُمْ .

2 Vrijeme skupnog klanjanja jacije zavisi, pored Šerijatom utvrđenog vremena, još i od mogućnosti prikupljanja vjernika. Ako se okolni svijet može lahko sakupiti, jaciju treba klanjati u prvom njenom nastupnom vremenu, u protivnom klanjati će se u malo kasnije doba noći.

Prema predaji Amra b. Asa krajnja granica jacijskog vremena je sredina noći, prema Ebu-Musau b. Abbasu i Džabiru je trećina noći, a prema predaji Enesa polovina noći. Aiša prenosi da se jacija može klanjati kada prođe veći dio noći pa i pred pojavu zore.

Šafija u svom djelu “El-Umm” ističe da su ashabi žurili klanjati jaciju, ukoliko su bili iskupljeni, inače bi je odgađali za malo kasnije doba noći.

Na osnovu gornjih izjava kasniji pravници zauzeli su raznolika stanovišta. Šafija, Malik i kadija ‘Ijad određuju kao krajnju granicu jacijskog vremena konac prve trećine noći. Neha’i konac prve četvrtine, dok ga Davud i još poneki pravници produžuju do kraja noći.

Predstavници hanefijske pravne škole smatraju da je klanjanje jacije bolje odgoditi što dalje u noć, izuzev ljetnog perioda. U komentaru *El-Hidaje* stoji: “Dozvoljeno je odgoditi jaciju do polovine noći, a ima pravnik koji kažu da je pokuđeno odgoditi je do iza prve trećine noći.”

U “Kin’ji” stoji: “Vrlo je pokuđeno odgoditi klanjanje jacije do iza polovine noći.”

3 Iz navedenog hadisa može se zaključiti:

- Alejhisselam je općenito jaciju porano klanjao;
- pospan može malo zaspiti prije jacije, ali je bolje da to ne čini;
- ko redovno i uredno klanja jaciju zaslužuje posebnu nagradu;
- jacija-namaz u to vrijeme samo su klanjali u Medini, ili se misli da drugi narodi nemaju u ovom vremenu propisanu molitvu.

567. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Ala, njega obavijestio Ebu-Usame prenoseći od Ebu-Burejda, on od Ebu-Burde, ovaj od Ebu-Musaa, koji je rekao:

– Ja i moji drugovi, koji su sa mnom došli u lađi, odsjeli smo u predjelu (doline) Buthan. Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, bio je u Medini i svake noći jedna grupa od njih izmjenjivaše se kod Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, pri klanjanju jacie. Tako sam ja i moji drugovi zatekli Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, kada je bio zauzet nekim poslom, pa je odgodio klanjanje jacie do pola noći (ili do kasno u noć). Potom je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, izašao (iz stana) i s drugovima klanjao, a kada je završio namaz rekao je prisutnim: “Polagano! Radujte se, jer je jedna od Allahovih blagodati nad vama i ta što nikoga od svijeta nema ovoga časa da klanja osim vas.” Ili je rekao: “... Ovoga časa ne klanja niko osim vi.”

– Ne znam, kaže (Ebu-Musa), koji je od ova dva izraza Alejhisselam upotrijebio. Tada smo se vratili veseli zbog onoga što smo od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, čuli – kaže Ebu-Musa.¹

٥٦٧. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَلَاءِ قَالَ أَخْبَرَنَا أَبُو أُسَامَةَ عَنْ بَرِيدٍ عَنْ أَبِي بُرْدَةَ عَنْ أَبِي مُوسَى قَالَ كُنْتُ أَنَا وَأَصْحَابِي الَّذِينَ قَدِمُوا مَعِيَ فِي السَّفِينَةِ نَزُولًا فِي بَقِيعِ بَطْحَانَ وَالنَّبِيِّ ﷺ بِالْمَدِينَةِ فَكَانَ يَتَنَوَّبُ النَّبِيُّ ﷺ عِنْدَ صَلَاةِ الْعِشَاءِ كُلِّ لَيْلَةٍ نَقَرُ مِنْهُمْ فَوَافَقَنَا النَّبِيُّ ﷺ أَنَا وَأَصْحَابِي وَلَهُ بَعْضُ الشُّغْلِ فِي بَعْضِ أَمْرِهِ فَأَعْتَمَ بِالصَّلَاةِ حَتَّى ابْهَارَ اللَّيْلُ ثُمَّ خَرَجَ النَّبِيُّ ﷺ فَصَلَّى بِهِمْ فَلَمَّا قَضَى صَلَاتَهُ قَالَ لِمَنْ حَضَرَهُ عَلَى رِسْلِكُمْ أَبْشِرُوا إِنَّ مِنْ نِعْمَةِ اللَّهِ عَلَيْكُمْ أَنَّهُ لَيْسَ أَحَدٌ مِنَ النَّاسِ يُصَلِّي هَذِهِ السَّاعَةَ غَيْرُكُمْ أَوْ قَالَ مَا صَلَّى هَذِهِ السَّاعَةَ أَحَدٌ غَيْرُكُمْ لَا يَدْرِي أَيُّ الْكَلِمَتَيْنِ قَالَ قَالَ أَبُو مُوسَى فَرَجَعْنَا فَفَرَحْنَا بِمَا سَمِعْنَا مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ.

¹ Ahmed, Ebu-Davud, Nesai, Huzejme i još neki drugi muhaddisi bilježe da je Seid Hudri rekao: “Klanjali smo s Alejhisselamom jaciju, ali on nije izašao iz svoga stana dok nije prošla skoro polovina noći. Izlazeći, reče nam: “Ostali svijet je klanjao i zauzeo u posteljama svoje mjesto. Vi se smatrate da ste u namazu dok ga god iščekujete. Da nije slabosti, iznemoglosti, i drugih potreba ljudi, ja bih klanjanje ovog namaza odgodio do polovine noći.”

Ibni-Madže opet navodi da je Seid Hudri rekao:

– Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao je akšam i nije iz kuće izašao dok nije prošla polovina noći. Kada je izašao i s ashabima klanjao, rekao je: “Da nije iznemoglih i bolesnih odgodio bih klanjanje ovog namaza do polovine noći.” Tirmizi preko Ebu-Hurejre u svojoj zbirci hadisa ističe da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Kada mojim sljedbenicima ne bi bilo teško, ja bih im naredio da odgode klanjanje jacie do izmaka trećine ili polovine noći.”

Ebu-Davud preko Mu'aza b. Džebela u svojoj zbirci ističe:

– Iščekivali smo Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, radi klanjanja jacie. On se, međutim, toliko zadržao da su neki mislili da neće izaći. Poneko od nas govoraše da je on već klanjao. To sam govorio i ja. Utom je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, izašao i oni su mu rekli šta su već bili pomislili.

– Odgodite klanjanje ovoga namaza – reče on – do u tamno doba noći. Vi ste mimo ostale narode počašćeni ovom molitvom i nju nije obavljao nijedan narod prije vas.

Iz navedenog hadisa se može zaključiti:

– preporučljivo je razgovarati o moralno poučnim i pobožnim temama poslije obavljene jacie:

POKUĐENOST SPAVANJA PRIJE JACIJE

568. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Selam, njega obavijestio Abdul-Vehhab Sekafi, rekavši da mu je pričao Halid el-Hazza prenoseći od Ebu-Minhala, on od Ebu-Berze da Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, smatraše pokuđenim spavanje prije jacija-namaza i (duži) razgovor poslije nje.²

SPAVANJE PRIJE JACIJE KADA SAN SAVLADA

569. PRIČAO NAM JE Ejjub b. Sulejman, a on je sin Bilalov, njemu Ebu-Bekr prenoseći od Sulejmana, sina Bilalova, koji je kazao da mu je prenio Salih b. Kejsan, a njega obavijestio Ibni-Šihab prenoseći od Urve, da je Aiša rekla:
– Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odgodio je jaciju (do u mrklo doba noći), dok ga Omer nije viknuo: “Pospale su i žene i djeca.” Tada je on izašao i rekao: “Niko od stanovnika ove

بَابُ مَا يُكْرَهُ مِنَ النَّوْمِ قَبْلَ الْعِشَاءِ

٥٦٨. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَامٍ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ الثَّقَفِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا خَالِدُ الْحَذَّاءُ عَنْ أَبِي الْمُنْهَالِ عَنْ أَبِي بَرْزَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ يُكْرَهُ النَّوْمَ قَبْلَ الْعِشَاءِ وَالْحَدِيثَ بَعْدَهَا.

بَابُ النَّوْمِ قَبْلَ الْعِشَاءِ مِمَّنْ غَلِبَ

٥٦٩. حَدَّثَنَا أَيُّوبُ بْنُ سُلَيْمَانَ هُوَ ابْنُ بِلَالٍ قَالَ حَدَّثَنِي أَبُو بَكْرٍ عَنْ سُلَيْمَانَ هُوَ ابْنُ بِلَالٍ قَالَ حَدَّثَنَا صَالِحُ بْنُ كَيْسَانَ أَخْبَرَنِي ابْنُ شِهَابٍ عَنْ عُرْوَةَ أَنَّ عَائِشَةَ قَالَتْ أَعْتَمَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِالْعِشَاءِ حَتَّى نَادَاهُ عُمَرُ الصَّلَاةَ نَامَ النِّسَاءُ

- preporučljivo je malo odgoditi zajedničko klanjanje jacija-namaza ako to posjetioci mogu izdržati;
- umjerenost u poslu je poželjna, a žurba pokuđena;
- pohvalno je drugog obradovati u poteškoći, pomoći mu, razgovarati i probuditi u njemu raspoloženje.

2 Pokuđeno je poslije obavljanja jacije voditi beskorisne razgovore i duga sijela koja će omesti pravovremeno klanjanje sabah-namaza, pospješiti razvijanje ljenosti i omesti pravovremeno obavljanje brojnih vjerskih i općegradanskih obaveza.

Tirmizi kaže da najveći broj učenjaka prezire spavanje prije klanjanja jacija-namaza, a poneki to dozvoljavaju samo u noćima ramazana. Tahavi smatra da je dozvoljeno spavanje iza akšama pa do pred nastup jacijskog vremena, a da je pokuđeno nakon nastupanja jacijskog vremena.

U Tevdihu stoji: “Ashabi su podijeljenog mišljenja o ovom pitanju. Ibni-Bettal prenosi da je Ibn-Omer, radijallahu anhum, grdio ljude koji bi spavali prije klanjanja jacije, dok je on sam spavao, ali bi drugima naredio da ga probude pred nastup jacijskog vremena.”

Enes je izjavio: “Mi smo se klonili posteljine prije jacije.”

Prezirali su spavanje prije klanjanja jacije: Ebu-Hurejra, Ibni-Abbas, Ata, Ibrahim Neha‘i, Mudžahid, Tavus, Malik i pravnici Kufe.

Ebu-Musa i Ubejde smatraju da čovjek može spavati prije jacije, ali će zadužiti nekoga da ga probudi. Urve, Ibn-Sirin i Hakem su običavali malo zaspati prije jacije.

Neki pravnici Kufe smatrali su ovo spavanje pokuđenim činom samo za osobu koju nema ko pravovremeno probuditi da klanja jaciju u džematu.

zemlje (kraja) ne očekuje jaciju osim vi.”

– Tada se – rekla (je Aiša i drugi) – klanjalo u džematu (zajednički) samo u Medini, i to jaciju klanjahu u vremenu kada bi iščezla bjelina (ili makar crvenilo) na zapadu pa do isteka prve trećine noći.

570. PRIČAO NAM JE Mahmud, tj. Ibn-Gajlan, njega obavijestio Abdur-Rezzak, ovoga Ibni-Džurejdž, a njemu rekao Nafi‘ kako mu je pričao Abdullah b. Omer da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bio jedne noći zauzet (vojnim pripremama) pa je jaciju odgodio toliko da smo zaspali u džamiji, probudili se, a potom opet zaspali i probudili. Tada nam je izašao Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, i rekao: “Samo vi od stanovnika ove zemlje iščekujete ovaj namaz.”

Ibni-Omer (kaže pripovjedač), ne bi se brinuo da li će jaciju klanjati prije ili poslije, kada god se ne bi plašio da ga san neće savladati i preko namaskog vremena. On bi spavao počesto prije jacijske.

571. – To sam rekao Ibni-Atau – kaže Ibni-Džurejdž – i on mi odgovori:

“Čuo sam Ibn-Abbasa gdje govori: ‘Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odgodio je jedne noći klanjanje jacijske do u mrklo doba noći, tako da je svijet pospao, probudio se, opet zaspao i probudio se.’ Tada je ustao Omer b. Hattab i rekao:

‘Namaz!’”

– Ibni-Abbas je, kaže Ata, rekao:

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, potom je izašao (iz stana) i kao da sada gledam kako mu voda kapti s glave, a ruka mu na glavi stoji, i reče: ‘Kad ne bih svojim sljedbenicima učinio poteškoću, naredio bih im da jaciju ovako klanjaju.’”

وَالصَّبِيَّانَ فَخَرَجَ فَقَالَ مَا يَنْتَظِرُهَا أَحَدٌ مِنْ أَهْلِ الْأَرْضِ غَيْرُكُمْ قَالَ وَلَا يُصَلِّي يَوْمَئِذٍ إِلَّا بِالْمَدِينَةِ وَكَانُوا يُصَلُّونَ فِيمَا بَيْنَ أَنْ يَغِيبَ الشَّفَقُ إِلَى ثُلُثِ اللَّيْلِ الْأَوَّلِ.

٥٧٠. حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ يَعْنِي ابْنَ غِيْلَانَ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ قَالَ أَخْبَرَنِي ابْنُ جُرَيْجٍ قَالَ أَخْبَرَنِي نَافِعٌ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ شُغِلَ عَنْهَا لَيْلَةً فَأَخَّرَهَا حَتَّى رَقَدْنَا فِي الْمَسْجِدِ ثُمَّ اسْتَيْقَظْنَا ثُمَّ رَقَدْنَا ثُمَّ اسْتَيْقَظْنَا ثُمَّ خَرَجَ عَلَيْنَا النَّبِيُّ ﷺ ثُمَّ قَالَ لَيْسَ أَحَدٌ مِنْ أَهْلِ الْأَرْضِ يَنْتَظِرُ الصَّلَاةَ غَيْرُكُمْ وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ لَا يُبَالِي أَقَدَمَهَا أَمْ أَخَّرَهَا إِذَا كَانَ لَا يَخْشَى أَنْ يَغْلِبَهُ النَّوْمُ عَنْ وَقْتِهَا وَكَانَ يَرُقُّ قَبْلَهَا.

٥٧١. قَالَ ابْنُ جُرَيْجٍ قُلْتُ لِعَطَاءٍ وَقَالَ سَمِعْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ يَقُولُ أَعْتَمَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لَيْلَةً بِالْعِشَاءِ حَتَّى رَقَدَ النَّاسُ وَاسْتَيْقَظُوا وَرَقَدُوا وَاسْتَيْقَظُوا فَقَامَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ فَقَالَ الصَّلَاةُ قَالَ عَطَاءٌ قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ فَخَرَجَ نَبِيُّ اللَّهِ ﷺ كَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَيْهِ الْآنَ يَقْطُرُ رَأْسُهُ مَاءً وَاضِعًا يَدَهُ عَلَى رَأْسِهِ فَقَالَ لَوْلَا أَنْ أَشَقَّ عَلَى أُمَّتِي لِأَمْرَتِهِمْ أَنْ يُصَلُّوهَا هَكَذَا فَاسْتَبْتُ عَطَاءً كَيْفَ وَضَعَ النَّبِيُّ ﷺ عَلَى رَأْسِهِ يَدَهُ كَمَا أَنْبَأَهُ ابْنُ عَبَّاسٍ فَبَدَّدَ لِي عَطَاءٌ بَيْنَ

– Ja sam tražio od Ataa, kaže (Ibn-Džurejdž), da mi potvrdi kako je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, stavio ruku na svoju glavu, prema onom kako ga je obavijestio Ibn-Abbas. Ata je, potom, nešto malo rastavio svoje prste i vrhove prsta postavio na tjeme glave, a potom ih međusobno spojio i tako ih po glavi vukao dok mu palac nije dodirnuo stranu uha koja stoji prema licu iznad solufa i brade. On to nije učinio ni sporo, a ni žurno, nego obično, eto tako, i tada je rekao: “Kad ne bih svojim sljedbenicima učinio poteškoću, ja bih im naredio da ovako, u ovo doba, klanjaju.”¹

VRIJEME JACIJE JE DO PONOĆI

Ebu-Berze je rekao: “Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, voljaše odgađati klanjanje jacije (do kasno u noć).”

572. PRIČAO NAM JE Abdur-Rahim Muharibi, njemu Zaide prenoseći od Humejda-Tavila, a on od Enesa b. Malika, koji je kazao:

– Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, jednom je odgodio klanjanje jacije do ponoći, potom klanjao i rekao: “Ostali svijet je već klanjao i pospao, a vi se, međutim, smatrate u namazu sve dok ga iščekujete.”

Ibnu-Ebi-Merjem dodaje da je njega obavijestio Jahja b. Ejjub, njemu ispričao Humejd da je on čuo Enesa b. Malika kako priča:

“... kao da sada gledam sjaj njegova prstena iz te noći...”

أَصَابِعِهِ شَيْئًا مِنْ تَبْدِيدٍ ثُمَّ وَضَعَ أَطْرَافَ أَصَابِعِهِ عَلَى قَرْنِ الرَّأْسِ ثُمَّ ضَمَّهَا يُمِرُّهَا كَذَلِكَ عَلَى الرَّأْسِ حَتَّى مَسَّتْ إِبْهَامُهُ طَرَفَ الْأُذُنِ مِمَّا يَلِي الْوَجْهَ عَلَى الصَّدْعِ وَنَاحِيَةِ اللَّحْيَةِ لَا يُقْصَرُ وَلَا يَنْطُشُ إِلَّا كَذَلِكَ وَقَالَ لَوْلَا أَنْ أَشَقَّ عَلَى أُمَّتِي لِأَمْرِهِمْ أَنْ يُصَلُّوا هَكَذَا .

بَابُ وَقْتِ الْعِشَاءِ إِلَى نِصْفِ اللَّيْلِ

وَقَالَ أَبُو بَرَزَةَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَسْتَحِبُّ تَأْخِيرَهَا .

٥٧٢. حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحِيمِ الْمُحَارِبِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا زَائِدَةُ عَنْ مُحَمَّدِ الطَّوِيلِ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ أَخَّرَ النَّبِيُّ ﷺ صَلَاةَ الْعِشَاءِ إِلَى نِصْفِ اللَّيْلِ ثُمَّ صَلَّى ثُمَّ قَالَ قَدْ صَلَّى النَّاسُ وَنَامُوا أَمَا إِنَّكُمْ فِي صَلَاةٍ مَا أَنْتُمْ بِمُتَوَقِّعِيهَا وَزَادَ ابْنُ أَبِي مَرْيَمَ أَخْبَرَنَا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ حَدَّثَنِي حُمَيْدٌ سَمِعَ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ قَالَ كَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَى وَبَيْصِ خَاتَمِهِ لَيْلَتَهُ .

¹ Iz izloženog se može zaključiti:

- dozvoljeno je spavati prije jacije osobi koju san savlada;
- dozvoljeno je ženama i djeci da učestvuju u skupnom klanjanju u džamiji;
- trenutni san u sjedećem stavu ne kvari abdest.

Podijeljena su mišljenja pravnika u vezi sa spavanjem. Ibni-Abbas, Ebu-Hurejra, Ebu-Musa Eš'ari, Seid b. Musejjeb, Humejd, A'redž i Šu'be smatraju da san ne kvari abdest, bilo to u namazu ili izvan njega. Muhammed, El-Zuhri, Evza'i, Malik i Ahmed smatraju da mali san ni u kom slučaju ne kvari abdest.

Po mišljenju Ebu-Hanife i Davuda, ne kvari abdest trenutno spavanje u nekom položaju klanjača, kao što je sedžda, ruku', stajanje i sjedenje.

VAŽNOST SABAH-NAMAZA

573. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Jahja prenoseći od Isma'ila, a ovome Kajs prenoseći od Džerira b. Abdullaha:

– Bili smo kod Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, i on pogleda na mjesec uštapske noći, pa reče: “Vi ćete, bez sumnje, vidjeti svoga Gospodara kao što sada vidite ovo (uštap) i nećete u gledanju prema Njemu biti uskraćeni – ili je rekao: neće vam se to pričinjati, pa ako ste u mogućnosti da vas što ne omete prije izlaska sunca i prije njegovog zalaska, vi ih klanjajte!” Potom je citirao ajet: “Slavi i hvali svoga Gospodara prije izlaska sunca i prije njegova zalaska!”

574. PRIČAO NAM JE Hudbe b. Halid, njemu Hemmam, ovome Ebu-Džemre prenoseći od Ebu-Bekra b. Ebu-Musaa, a on od svoga oca, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

“Ko klanja sabah i ikindiju (berdejni), ući će u Džennet.”

Ebu-Redža kaže:

“Meni je prenio Hemmam od Ebu-Džemre da ga je o ovome obavijestio Ebu-Bekr b. Abdullah b. Kajs.”

Slično gornjem hadisu priča o nam je Ishak prenoseći od Habbana, njemu rekao Hemmam, ovome kazao Ebu-Džemre prenoseći od Bekra b. Abdullaha, on od svoga oca, a ovaj od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.

بَابُ فَضْلِ صَلَاةِ الْفَجْرِ

٥٧٣. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ إِسْمَاعِيلَ حَدَّثَنَا قَيْسٌ قَالَ لِي جَرِيرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ كُنَّا عِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ إِذْ نَظَرَ إِلَى الْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَدْرِ فَقَالَ أَمَا إِنَّكُمْ سَتَرَوْنَ رَبَّكُمْ كَمَا تَرَوْنَ هَذَا لَا تُضَامُونَ أَوْ لَا تُضَاهَوْنَ فِي رُؤْيَيْهِ فَإِنْ اسْتَطَعْتُمْ أَنْ لَا تُغْلَبُوا عَلَى صَلَاةٍ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلِ غُرُوبِهَا فَافْعَلُوا ثُمَّ قَالَ فَ (سَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ غُرُوبِهَا).

٥٧٤. حَدَّثَنَا هُدْبَةُ بْنُ خَالِدٍ قَالَ حَدَّثَنَا هَمَّامٌ حَدَّثَنِي أَبُو جَهْرَةَ عَنْ أَبِي بَكْرٍ بْنِ أَبِي مُوسَى عَنْ أَبِيهِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ مَنْ صَلَّى الْبَرْدَيْنِ دَخَلَ الْجَنَّةَ وَقَالَ ابْنُ رَجَاءٍ حَدَّثَنَا هَمَّامٌ عَنْ أَبِي جَهْرَةَ أَنَّ أَبَا بَكْرٍ ابْنَ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ قَيْسٍ أَخْبَرَهُ بِهَذَا حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ حَدَّثَنَا حَبَّانٌ حَدَّثَنَا هَمَّامٌ حَدَّثَنَا أَبُو جَهْرَةَ عَنْ أَبِي بَكْرٍ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ مِثْلَهُ.

VRIJEME SABAH-NAMAZA

575. PRIČAO NAM JE Amr b. Asim, njemu Hemmam prenoseći od Katade, a on od Enesa b. Malika, kako mu je Zejd b. Sabit pričao da bi oni sehurili s Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, a potom ustali da klanjaju.

“Ja sam upitao”, (kaže Enes): “Koliko je bilo razdoblje između tog sehura i klanjanja sabaha?”

“Onoliko koliko bi se moglo proučiti 50 ili 60 ajeta” – odgovorio je (Seid b. Sabit).

576. PRIČAO NAM JE Hasan b. Sabbah koji je čuo od Revha b. Ubade, ovaj od Seida prenoseći od Katade, on od Enesa b. Malika, da su Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, i Zejd b. Sabit sehurili i kada su završili objed, Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, ustao je na namaz i klanjao. Upitali smo Enesa, kaže Katade: “Koliko je prošlo vremena između završetka njihovog objeda i njihovog stupanja u namaz?”

– Koliko čovjek može proučiti 50 ajeta – odgovorio je Enes.

577. PRIČAO NAM JE Ismail b. Ebu-Uvejs prenoseći od svoga brata, on od Sulejmana, a ovaj od Ebu-Hazima koji je čuo Sehla b. Sa'da, gdje govori:

– Ja bih sehurio u svojoj obitelji, a zatim bi morao požuriti kako bih stigao klanjati namaz s Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem.

بَابُ وَقْتِ الْفَجْرِ

٥٧٥. حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عَاصِمٍ قَالَ حَدَّثَنَا هَمَّامٌ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّ زَيْدَ بْنَ ثَابِتٍ حَدَّثَهُ أَنَّهُمْ تَسَحَّرُوا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ ثُمَّ قَامُوا إِلَى الصَّلَاةِ قُلْتُ كَمْ بَيْنَهُمَا قَالَ قَدْرُ خَمْسِينَ أَوْ سِتِينَ يَغْنِي آيَةً.

٥٧٦. حَدَّثَنَا حَسَنُ بْنُ صَبَّاحٍ سَمِعَ رَوْحَ بْنَ عُبَادَةَ حَدَّثَنَا سَعِيدٌ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّ نَبِيَّ اللَّهِ ﷺ وَزَيْدَ بْنَ ثَابِتٍ تَسَحَّرَا فَلَمَّا فَرَغَا مِنْ سَحُورِهِمَا قَامَ نَبِيُّ اللَّهِ ﷺ إِلَى الصَّلَاةِ فَصَلَّى قُلْنَا لِأَنَسٍ كَمْ كَانَ بَيْنَ فَرَغِهِمَا مِنْ سَحُورِهِمَا وَدُخُولِهِمَا فِي الصَّلَاةِ قَالَ قَدْرُ مَا يَقْرَأُ الرَّجُلُ خَمْسِينَ آيَةً.

٥٧٧. حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي أُوَيْسٍ عَنْ أَخِيهِ عَنْ سُلَيْمَانَ عَنْ أَبِي حَازِمٍ أَنَّهُ سَمِعَ سَهْلَ بْنَ سَعْدٍ يَقُولُ كُنْتُ أَتَسَحَّرُ فِي أَهْلِي ثُمَّ يَكُونُ سُرْعَةً بِي أَنْ أُدْرِكَ صَلَاةَ الْفَجْرِ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ.

578. PRIČAO NAM JE Jahja b. Bukejr, njega obavijestio Lejs prenoseći od Ukajla, on od Ibn-Šihaba, ovaj od Urve b. Zubejra, kome je Aiša rekla:

“Pravovjerne žene prisustvovahu s Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, klanjanju sabah-namaza prekrivene i zamotane svojim gornjim haljinama, a kada bi završile namaz vraćale bi se kućama, i zbog sumraka ne bi ih mogao niko prepoznati.”¹

KO STIGNE NA VRIJEME KLANJATI JEDAN REKAT SABAHA

579. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Mesleme prenoseći od Malika, on od Zejda b. Eslema, koji je čuo od Ataa b. Jesara i Bursra b. Seida i A‘redža koji prenose od Ebu-Hurejre, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

“Ko stigne obaviti samo jedan rekat sabaha prije nego se sunce pojavi, on je stigao na vrijeme klanjati taj sabah-namaz, a ko stigne obaviti jedan rekat ikindije prije nego sunce zađe, on je to stigao na vrijeme klanjati.”

٥٧٨. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ قَالَ أَخْبَرَنَا اللَّيْثُ عَنْ عُقَيْلٍ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ قَالَ أَخْبَرَنِي عُرْوَةُ ابْنُ الزُّبَيْرِ أَنَّ عَائِشَةَ أَخْبَرَتْهُ قَالَتْ كُنَّ نِسَاءُ الْمُؤْمِنَاتِ يَشْهَدْنَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ صَلَاةَ الْفَجْرِ مُتَلَفَعَاتٍ بِمُرُوطِهِنَّ ثُمَّ يَنْقَلِبْنَ إِلَى بُيُوتِهِنَّ حِينَ يَقْضِينَ الصَّلَاةَ لَا يَعْرِفُهُنَّ أَحَدٌ مِنَ الْغُلَسِ .

بَابُ مَنْ أَذْرَكَ مِنَ الْفَجْرِ رَكْعَةً

٥٧٩. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ عَنْ مَالِكٍ عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ وَعَنْ بُشَيْرِ بْنِ سَعِيدٍ وَعَنِ الْأَعْرَجِ يُحَدِّثُونَهُ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ مَنْ أَذْرَكَ مِنَ الصُّبْحِ رَكْعَةً قَبْلَ أَنْ تَطْلُعَ الشَّمْسُ فَقَدْ أَذْرَكَ الصُّبْحَ وَمَنْ أَذْرَكَ رَكْعَةً مِنَ الْعَصْرِ قَبْلَ أَنْ تَغْرُبَ الشَّمْسُ فَقَدْ أَذْرَكَ الْعَصْرَ .

¹ Iz hadisa se može zaključiti:

- preporučljivo je onom ko posti da ruča pred samu pojavu zore;
- početak sabahskog vremena nastaje pojavom zore; a o prestanku podijeljena su mišljenja. Predstavnici ortodoksnih pravnih škola smatraju da sabahsko vrijeme prestaje pojavom ruba sunčanog tijela, a Ibni-Abdul-Hakem s potpunim svanućem. Po mišljenju ovog pravnika sabah obavljen pred sami izlazak Sunca jeste naknadno, a ne pravovremeno klanjanje;
- preporučljivo je da se klanjanje sabah-namaza ne odgaga do pred sami izlazak Sunca.

KO PRAVOVREMENO OBAVI JEDAN REKAT NAMAZA

580. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njega obavijestio Malik prenoseći od Ibn-Šihaba, on od Ebu-Seleme b. Abdur-Rahmana, a ovaj od Ebu-Hurejre da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

“Ko stigne pravovremeno obaviti samo jedan rekat ma kojeg namaza, on je stigao na vrijeme obaviti taj namaz.”

KLANJANJE POSLIJE OBAVLJENOG SABAH-NAMAZA PA DOK SUNCE NE ODSKOČI

581. PRIČAO NAM JE Hafs b. Umer, njemu Hišam prenoseći od Katade, ovaj od Ebu-Alije, a on od Ibni-Abbasa, koji je rekao:

“Potvrdili su mi neki ljudi s kojima čovjek može biti zadovoljan, a od njih najveće povjerenje kod mene ima Omer, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, stvarno zabranio svaki namaz poslije obavljenog sabaha pa dok sunce ne obasja (i ne uzdigne se), i poslije obavljene ikindije pa dok sunce ne zađe.”

582. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Jahja prenoseći od Šu‘be, on od Katade koji je rekao da je čuo Ebul-Alija gdje prenosi od Ibni-Abbasa, koji kaže:

“Ovaj (gore navedeni) hadis pričalo mi je mnogo ljudi.”²

بَابُ مَنْ أَذْرَكَ مِنَ الصَّلَاةِ رُكْعَةً

٥٨٠. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ مَنْ أَذْرَكَ رُكْعَةً مِنَ الصَّلَاةِ فَقَدْ أَذْرَكَ الصَّلَاةَ.

بَابُ الصَّلَاةِ بَعْدَ الْفَجْرِ حَتَّى تَرْتَفِعَ الشَّمْسُ

٥٨١. حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامٌ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ أَبِي الْعَالِيَةِ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ شَهِدَ عِنْدِي رِجَالٌ مَرْضِيُونَ وَأَرْضَاهُمْ عِنْدِي عُمَرُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ نَهَى عَنِ الصَّلَاةِ بَعْدَ الصُّبْحِ حَتَّى تَشْرُقَ الشَّمْسُ وَبَعْدَ الْعَصْرِ حَتَّى تَغْرُبَ

٥٨٢. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ شُعْبَةَ عَنْ قَتَادَةَ سَمِعْتُ أَبَا الْعَالِيَةِ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ حَدَّثَنِي نَاسٌ بِهَذَا.

² Muslim, Ebu-Davud u svojim hadiskim zbirkama donose gornju izreku također preko Ibni-Abbasa u sljedećoj varijanti:

– Ljudi od povjerenja, a među njima od najvećeg povjerenja Omer b. El-Hattab, izjavili su da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Poslije obavljenog sabah-namaza nema nikakvog klanjanja sve dok Sunce ne izađe, a niti klanjanja namaza poslije obavljene ikindije sve dok Sunce ne zađe.”

– Bejheki i drugi muhaddisi u vezi s ovom temom ističu izjavu Hafse i Alije: “Allahov Poslanik poslije

583. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Jahja b. Seid prenoseći od Hišama koga je obavijestio njegov otac, a njega Ibni-Omer rekavši da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao:

“Ne ciljajte sa svojim namazom izlazak sunca niti njegovo zalaženje!” (Urve) je kazao:

– Pričao mi je Ibn-Omer i rekao da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izjavio:

“Kada se pojavi obrva (rub) sunca, odgodite klanjanje namaza dok se ono ne uzdigne, a kada zađe (donja) obrva sunca, odgodite namaz dok ono potpuno ne zađe!” U drugom senedu isto (kao i Jahja b. Seid) prenosi Abde.

584. PRIČAO NAM JE Ubejd b. Isma'il prenoseći od Ebu-Usame, on od Ubejdullaha, ovaj od Hubejba b. Abdur-Rahmana, on od Hafsa b. Asima, a ovaj od Ebu-Hurejre da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio dvije vrste kupoprodaje, dvije vrste odjeće i dva namaza: zabranio je klanjanje poslije obavljenog sabah-namaza pa dok se sunce ne popne i poslije ikindija-namaza pa dok sunce ne zađe; zabranio je odjeću kojom se pokrije jedno rame a drugo otkrije, i zabranio je da se sjede naslonjenih bedara na stomak (umotavši ih odjećom, i otkrivajući svoj spolni organ); zabranio je trgovanje putem bacanja kamenčića na predmet koji se želi kupiti ili bacanje predmeta pred kupca ne razmotavajući ga, ili pak putem samo dodira i opipa kupoprodajnog predmeta (ne vidjevši ga).¹

٥٨٣. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ عَنْ هِشَامٍ قَالَ أَخْبَرَنِي أَبِي قَالَ أَخْبَرَنِي ابْنُ عُمَرَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لَا تَحَرُّوا بِصَلَاتِكُمْ طُلُوعَ الشَّمْسِ وَلَا غُرُوبَهَا وَقَالَ حَدَّثَنِي ابْنُ عُمَرَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا طَلَعَ حَاجِبُ الشَّمْسِ فَأَخْرُوا الصَّلَاةَ حَتَّى تَرْتَفِعَ وَإِذَا غَابَ حَاجِبُ الشَّمْسِ فَأَخْرُوا الصَّلَاةَ حَتَّى تَغِيبَ تَابِعَهُ عَبْدَةُ .

٥٨٤. حَدَّثَنَا عُبَيْدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ عَنْ أَبِي أَسَامَةَ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ عَنْ خُبَيْبِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ حَفْصِ بْنِ عَاصِمٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ نَهَى عَنْ يَبْعَتَيْنِ وَعَنْ لِبَسَتَيْنِ وَعَنْ صَلَاتَيْنِ نَهَى عَنِ الصَّلَاةِ بَعْدَ الْفَجْرِ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ وَبَعْدَ الْعَصْرِ حَتَّى تَغْرُبَ الشَّمْسُ وَعَنِ اشْتِمَالِ الصَّائِءِ وَعَنِ الْإِخْتِبَاءِ فِي ثَوْبٍ وَاحِدٍ يُفْضِي بِفَرْجِهِ إِلَى السَّمَاءِ وَعَنِ الْمُنَابَذَةِ وَالْمَلَامَسَةِ .

svakog obavljenog farz-namaza klanjaše još po dva rekata nafile, izuzev ikindije i sabaha.”

Muslim u svojoj hadiskoj zbirci navodi da je Ukbe b. Amir rekao: “Tri su momenta u kojima nam je Allahov Poslanik zabranio klanjanje i pokopavanje naših mrtvih: vrijeme izlaska Sunca pa sve dok se ne uzdigne iznad obzorja; kada je Sunce u zenitu pa dok se s te tačke ne pomakne i kada Sunce zalazi pa dok potpuno ne zađe.”

Pokuđeno je klanjati fakultativne namaze (nafile) poslije obavljenog farza sabah-namaza dok se Sunce ne uzdigne na obzorju 3 do 6 metara, kao i poslije obavljenog farza ikindije dok Sunce ne zađe. Hadise suprotnog značenja u kojima se govori da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao u spomenuto vrijeme, mnogi učenjaci objašnjavaju kao nešto što je bila samo njegova specifičnost.

¹ Klanjanje jutrom i večerom ne smije se podešavati s izlaskom i zalaskom Sunca namjeravajući veličanje ili obožavanje tog nebeskog tijela, kao što su to činili neki stari narodi.

NE TEŽITI ZA OBAVLJANJEM NAMAZA PRED ZALAZAK SUNCA

585. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njega obavijestio Malik prenoseći od Nafija, on od Ibn-Omera da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

“Neka niko od vas ne uzima za cilj da klanja u vrijeme izlaska sunca niti u vrijeme njegova zalaska!”

586. PRIČAO NAM JE Abdul-Aziz b. Abdullah, njemu Ibrahim b. Sa'd prenoseći od Saliha, on od Ibn-Šihaba da je kazao kako ga je obavijestio Ata b. Jezid Džunde'i, da je čuo Ebu-Seida Hudrija, gdje govori:

– Čuo sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje kaže: “Nema namaza poslije sabaha pa dok se sunce ne popne, niti namaza poslije ikindije dok sunce ne zađe.”

587. PRIČAO NAM JE Muhamed b. Eban, njemu Gunder, ovome Šu'be prenoseći od Ebu-Tejjaha koji je rekao da je čuo Humrana b. Ebana gdje prenosi od Mu'avije, koji je kazao:

“Vi stvarno klanjate nekakav namaz (poslije ikindije)! Mi smo se družili s Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, i nismo ga vidjeli da to klanja. On je to stvarno zabranio” – misleći Mu'avija time na dva rekata poslije ikindije.

بَابُ لَا تَتَحَرَّى الصَّلَاةَ قَبْلَ غُرُوبِ الشَّمْسِ

٥٨٥. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ لَا يَتَحَرَّى أَحَدُكُمْ فَيُصَلِّيَ عِنْدَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَلَا عِنْدَ غُرُوبِهَا .

٥٨٦. حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ عَنْ صَالِحٍ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ قَالَ أَخْبَرَنِي عَطَاءُ بْنُ يَزِيدَ الْجُنْدَعِيُّ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ يَقُولُ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ لَا صَلَاةَ بَعْدَ الصُّبْحِ حَتَّى تَرْتَفَعَ الشَّمْسُ وَلَا صَلَاةَ بَعْدَ الْعَصْرِ حَتَّى تَغِيبَ الشَّمْسُ .

٥٨٧. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبَانَ قَالَ حَدَّثَنَا غُنْدَرٌ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ أَبِي التَّيَّاحِ قَالَ سَمِعْتُ حُمْرَانَ بْنَ أَبَانَ يُحَدِّثُ عَنْ مُعَاوِيَةَ قَالَ إِنَّكُمْ لَتُصَلُّونَ صَلَاةَ لَقَدْ صَحِبْنَا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَمَا رَأَيْنَاهُ يُصَلِّيُهَا وَلَقَدْ نَهَى عَنْهُمَا يَعْنِي الرُّكْعَتَيْنِ بَعْدَ الْعَصْرِ .

Ibni-Munzir i zahirije smatraju da se ova zabrana odnosi samo na one koji svojim klanjanjem žele odati počast izlasku ili zalasku Sunca. Oni svoj stav pravdaju hadisom: “Ko stigne obaviti jedan rekat sabaha prije izlaska Sunca, neka mu doda još i drugi!”

Bejheki kaže da je Aiša, radijallahu anha, vidjela Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, kako klanja poslije ikindije pa se zabrana koju je izrekao tumačila da se odnosi samo na one koji to namjerno urade, a da ustvari nije općenita. Međutim, neki na to odgovaraju da se radilo o naklanjavanju, dok neki smatraju da je dopuštenje važno samo za Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, dok zabranu klanjanja u ovim vremenima prenosi veliki broj ashaba.

588. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Selam, njemu Abde prenoseći od Ubejdullaha, on od Hubejda, ovaj od Hafsa b. Asima, a on od Ebu-Hurejre, koji je rekao:

“Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio je dva namaza: klanjanje namaza iza obavljenog sabaha pa sve dok sunce ne izađe i klanjanje poslije ikindijske pa dok sunce ne zađe.”¹

KO NIJE SMATRAO POKUĐENIM KLANJANJE SAMO POSLIJE IKINDIJE I SABAH-NAMAZA

To su prenijeli: Omer, Abdullah b. Omer, Ebu-Seid (Hudri) i Ebu-Hurejra.

589. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'man, njemu Hammad b. Zejd prenoseći od Ejjuba, on od Nafija, a ovaj od Ibn-Omera, koji je izjavio:

“Ja klanjam kao što sam vidio svoje drugove da klanjaju. Ja ne bih nikome zabranjivao da klanja što god ko bude htio, bilo noću bilo danju, samo da time ne cilja izlazak sunca, a ni njegov zalazak.”

ŠTO SE KLANJA OD PROPUŠTENIH NAMAZA I SLIČNO POSLIJE IKINDIJE

Ebu-Abdullah kaže: Kurejb je prenio od Ummu-Seleme da kaže:

– Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao je jednom dva rekata poslije ikindijske i (na njeno pitanje) rekao: “Zauzeli su me (omeli me) neki ljudi iz Abdul-Kajs plemena pa nisam klanjao dva (uobičajena) rekata poslije podneva.”

٥٨٨. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَامٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ عَنْ حُبَيْبٍ عَنْ حَفْصِ بْنِ عَاصِمٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ نَهَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَنْ صَلَاتَيْنِ بَعْدَ الْفَجْرِ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ وَبَعْدَ الْعَصْرِ حَتَّى تَغْرُبَ الشَّمْسُ.

بَابُ مَنْ لَمْ يَكْرَهُ الصَّلَاةَ إِلَّا بَعْدَ الْعَصْرِ وَالْفَجْرِ

رَوَاهُ عُمَرُ وَابْنُ عُمَرَ وَأَبُو سَعِيدٍ وَأَبُو هُرَيْرَةَ.

٥٨٩. حَدَّثَنَا أَبُو النُّعْمَانِ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ نَافِعٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ قَالَ أَصَلَّى كَمَا رَأَيْتُ أَصْحَابِي يُصَلُّونَ لَا أَنْتَهَى أَحَدًا يُصَلِّي بِلَيْلٍ وَلَا نَهَارٍ مَا شَاءَ غَيْرَ أَنْ لَا تَحَرَّوْا طُلُوعَ الشَّمْسِ وَلَا غُرُوبَهَا.

بَابُ مَا يُصَلَّى بَعْدَ الْعَصْرِ مِنَ الْفَوَائِتِ وَنَحْوِهَا

قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ﷺ وَقَالَ كُرَيْبٌ عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ صَلَّي النَّبِيُّ ﷺ بَعْدَ الْعَصْرِ رَكَعَتَيْنِ وَقَالَ شَغَلَنِي نَاسٌ مِنْ عَبْدِ الْقَيْسِ عَنِ الرُّكَعَتَيْنِ بَعْدَ الظُّهْرِ.

¹ Namazom se veliča i obožava Stvoritelj, a ne ono što je On stvorio. Kretanje Sunca, njegov izlazak i zalazak odvija se po zakonima koje je Allah odredio, i neuke je to zavelo da su ga svojevremeno obožavali. Neki su ljudi klanjali iza ikindijskog farza još po dva rekata fakultativnog namaza, slična onima iza podnevnog farza, pa ih je Muavija upozorio na tu nepravilnost. Prvih dana islama Alejhisselam i muslimani klanjali su fakultativni namaz iza ikindijskog farza, koji je kasnije muslimanima zabranjen, a Alejhisselam ga obavljaše i dalje kao svoju dužnost.

590. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'ajm, njemu Abdul-Vahid b. Ejmen, ovome ispričao njegov otac, da je čuo Aišu kada je rekla:

“Tako mi Onoga koji je (Muhammeda) uzeo, (Muhammed) nije izostavljao klanjanje dva rekata (iza ikindije) sve dok se nije s Allahom susreo, a nije se s Uzvišenim Allahom susreo dok mu ovaj namaz nije otežao. On klanjaše u bolesti mnoge svoje namaze sjedeći” – mišljaše (Aiša) na dva rekata poslije ikindije.

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao je te namaze, ali ih on nije klanjao u džamiji, bojeći se opterećenja za svoje sljedbenike. On voljaše ono što je za njih lagano.”

591. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Jahja, ovome Hišam rekavši da ga je obavijestio njegov otac, da je Aiša rekla:

“Sestriću (Urve), Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, nije nikada kod mene ispustio dvije sedžde (dva rekata) iza ikindija-namaza.”

592. PRIČAO NAM JE Musa b. Ismail, njemu Abdul-Vahid, ovome Šejbani, a njemu Abdur-Rahman b. Esved prenoseći od svoga oca, a on od Aiše, da je rekla:

“Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije ni tajno ni javno napuštao klanjanje dva rekata namaza, i to: dva rekata prije sabaha i dva rekata poslije obavljenog ikindija-namaza.”

593. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Ar'are, njemu Šu'be prenoseći od Ebu-Ishaka, koji je izjavio:

“Vidio sam Esveda i Mesruka, koji su bili prisutni kod Aiše, kada je rekla: ‘Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, nije mi nikada došao iza ikindije, a da (po dolasku) nije klanjao dva rekata.’”²

٥٩٠. حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ ابْنُ أَيْمَنَ قَالَ حَدَّثَنِي أَبِي أَنَّهُ سَمِعَ عَائِشَةَ قَالَتْ وَالَّذِي ذَهَبَ بِهِ مَا تَرَكْتُهُمَا حَتَّى لَقِيَ اللَّهَ وَمَا لَقِيَ اللَّهَ تَعَالَى حَتَّى ثَقُلَ عَنِ الصَّلَاةِ وَكَانَ يُصَلِّي كَثِيرًا مِنْ صَلَاتِهِ قَاعِدًا تَغْنِي الرُّكْعَتَيْنِ بَعْدَ الْعَصْرِ وَكَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُصَلِّيهِمَا وَلَا يُصَلِّيهِمَا فِي الْمَسْجِدِ خَافَةَ أَنْ يَثْقُلَ عَلَى أُمَّتِهِ وَكَانَ يُحِبُّ مَا يُخَفِّفُ عَنْهُمْ .

٥٩١. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامٌ قَالَ أَخْبَرَنِي أَبِي قَالَتْ عَائِشَةُ ابْنُ أُخْتِي مَا تَرَكَ النَّبِيُّ ﷺ السَّجْدَتَيْنِ بَعْدَ الْعَصْرِ عِنْدِي قَطُّ .

٥٩٢. حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ قَالَ حَدَّثَنَا الشَّيْبَانِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الْأَسْوَدِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ رَكْعَتَانِ لَمْ يَكُنْ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَدْعُهُمَا سِرًّا وَلَا عَلَانِيَةً رَكْعَتَانِ قَبْلَ صَلَاةِ الصُّبْحِ وَرَكْعَتَانِ بَعْدَ الْعَصْرِ .

٥٩٣. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَرُورَةَ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ قَالَ رَأَيْتُ الْأَسْوَدَ وَمَسْرُوقًا شَهِدَا عَلَى عَائِشَةَ قَالَتْ مَا كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَأْتِينِي فِي يَوْمٍ بَعْدَ الْعَصْرِ إِلَّا صَلَّى رَكْعَتَيْنِ .

² Alejhisselam je klanjao dvorekatnu nafilu iza ikindije kao svoju uobičajenu obavezu ili kao naklanjavanje propuštenog dvorekatnog podnevnog sunneta.

RANO OBAVLJANJE IKINDIJA-NAMAZA U OBLAČNOM DANU

594. PRIČAO NAM JE Mu'az b. Fedale, njemu Hišam prenoseći od Jahjaa, a on je sin Ebu-Kesira, a on od Ebu-Kilabe, da mu je Ebul-Melih rekao:

– Bili smo jednog oblačnog dana s Burejdom i on nam reče:

“Požurite s namazom, jer je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao: ‘Ko ostavi ikindija-namaz, propao mu je (taj) njegov posao.’”¹

EZAN PO IZMAKU NAMASKOG VREMENA

595. PRIČAO NAM JE Imran b. Mejsere, njemu Muhammed b. Fudajl, ovome Husajn prenoseći od Abdullaha b. Ebu-Katade, a on od svoga oca, koji je rekao:

Putovali smo s Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, jedne noći i neko od ljudi reče: “Allahov Poslaniče, kad bi nas pustio da se zaustavimo i odmorimo!?”

– Bojim se da ne prespavate sabah-namaz – rekao je on.

– Ja ću vas probuditi – reče Bilal.

Oni su potom plegli, a Bilal se naslonio leđima na svoju kamilu i san ga je ovladao pa je zaspao. Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, probudio se kada se rub sunca već pomolio.

– Bilalu, kamo ono što si govorio? – upitao je (Alejhisselam).

– Nije me nikada ovako san spopao – odgovorio je on.

بَابُ التَّكْبِيرِ بِالصَّلَاةِ فِي يَوْمِ غَيْمٍ

٥٩٤. حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ فَضَالَةَ قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامٌ عَنْ يَحْيَى هُوَ ابْنُ أَبِي كَثِيرٍ عَنْ أَبِي قِلَابَةَ أَنَّ أَبَا الْمَلِيحِ حَدَّثَهُ قَالَ كُنَّا مَعَ بُرَيْدَةَ فِي يَوْمٍ ذِي غَيْمٍ فَقَالَ بَكَّرُوا بِالصَّلَاةِ فَإِنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ مَنْ تَرَكَ صَلَاةَ الْعَصْرِ حَبِطَ عَمَلُهُ.

بَابُ الْأَذَانِ بَعْدَ ذَهَابِ الْوَقْتِ

٥٩٥. حَدَّثَنَا عِمْرَانُ بْنُ مَيْسَرَةَ قَالَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ قَالَ حَدَّثَنَا حُصَيْنٌ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي قَتَادَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ سَرَرْنَا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ لَيْلَةً فَقَالَ بَعْضُ الْقَوْمِ لَوْ عَرَّشْتَ بِنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ أَخَافُ أَنْ تَنَامُوا عَنِ الصَّلَاةِ قَالَ بِلَالُ أَنَا أُوقِظُكُمْ فَاضْطَجِعُوا وَأَسْنَدَ بِلَالُ ظَهْرَهُ إِلَى رَاحِلَتِهِ فَغَلَبَتْهُ عَيْنَاهُ فَنَامَ فَاسْتَيْقَظَ النَّبِيُّ ﷺ وَقَدْ طَلَعَ حَاجِبُ الشَّمْسِ فَقَالَ يَا بِلَالُ أَيْنَ مَا قُلْتَ قَالَ مَا أُلْقَيْتُ عَلَيَّ نَوْمَةٌ مِثْلَهَا قَطُّ قَالَ إِنَّ اللَّهَ قَبْضَ أَرْوَاحِكُمْ حِينَ شَاءَ وَرَدَّهَا عَلَيْكُمْ حِينَ شَاءَ يَا بِلَالُ قُمْ فَأَذِّنْ بِالنَّاسِ بِالصَّلَاةِ فَتَوَضَّأَ فَلَمَّا ارْتَفَعَتِ الشَّمْسُ وَابْيَاضَتْ قَامَ فَصَلَّى.

Muslimanima to nije preporučljivo činiti, jer bi se time opteretili jednim novim obredom.

S obzirom da jedni hadisi ovaj obred odobravaju a drugi ga zabranjuju, prednost treba davati zabrani i kloniti se takvih poslova.

¹ Najbolje je klanjati svaki namaz u prvim časovima njegova nastupnog vremena, a naročito ikindiju u oblačnom danu. Vrijeme ikindije je kratko i u oblačnom danu ona lahko izmakne.

– Allah je, reče Alejhisselam, uzeo vaše duše kada je htio, a povratio vam ih opet kada je htio. Bilalu, ustani i oglasi svijetu namaz!

Potom je (Alejhisselam) uzeo abdest, i kada je sunce odskočilo i pojavilo se u punom sjaju, ustao je i klanjao.²

O ONOM KO JE PREDVODIO LJUDE U DŽEMATU PO ISTEKU NAMASKOG VREMENA

بَابُ مَنْ صَلَّى بِالنَّاسِ جَمَاعَةً بَعْدَ ذَهَابِ الْوَقْتِ

596. PRIČAO NAM JE Mu‘az b. Fedale, njemu Hišam prenoseći od Jahjaa, on od Ebu-Seleme, ovaj od Džabira b. Abdullaha da je Omer b. Hattab došao na dan (kopanja) hendeka po zalasku sunca, počeo grditi kurejšijske prvake i rekao:

– Allahov Poslaniče, skoro da ne klanjah ikindiju, jer je sunce ubrzo zašlo.

٥٩٦. حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ فَضَالَةَ قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامٌ عَنْ يَحْيَى عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ جَاءَ يَوْمَ الْخَنْدَقِ بَعْدَ مَا غَرَبَتِ الشَّمْسُ فَجَعَلَ يَسُبُّ كُفَّارَ قُرَيْشٍ قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ

2 Iz navedenog hadisa može se zaključiti:

- starješina zajednice treba po mogućnosti osobno da učestvuje u vojnom pohodu;
- građani mogu starješini zajednice predlagati poduzimanje mjera korisnih za zajednicu;
- pri naklanjavanju izmaklog namaza može se proučiti ezan.

Podijeljena su mišljenja pravnika o ovom pitanju. Predstavnici hanefijske škole smatraju da treba učiti i ezan i ikamet. Oni to potkrepljuju hadisom koga prenosi Imran b. Husajn, a bilježi Ebu-Davud i drugi muhaddisi: “... potom je Alejhisselam naredio mujezinu da prouči ezan. Mujezin je proučio ezan i on je klanjao dva rekata sabahskog sunneta, potom je proučio ikamet i (Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem) klanjao je farz sabaha.”

Ovo mišljenje usvajaju Šafija, u svom prvotnom stavu (prije svog prelaska u Egipat), Ahmed Ebu-Sevr i Ibni Munzir.

Ako se naklanjava više izmaklih namaza, ezan i ikamet uči se samo pri početku naklanjavanja prvog minulog farz-namaza, a pri ostalim ostaje pravo izbora: može se ispred svakog farza proučiti i ezan i ikamet, a može samo ikamet. Ovo mišljenje zasniva se na postupku Alejhisselama koga Tirmizi u svojoj hadiskoj zbirci preko Ibni-Mes‘uda donosi u ovom vidu: “Na dan Bitke na Hendeku izmakla su četiri namaza Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, tako da je od noći prošlo koliko je Allah htio da prođe. On je u toku noći naredio Bilalu da prouči ezan i on ga je proučio, a zatim je proučio ikamet i Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naklanjao je podnevni farz. Zatim je proučio ikamet i on je naklanjao ikindiju. Potom je proučio ikamet i on je naklanjao akšam, a onda je Bilal opet proučio ikamet i on je klanjao jaciju.”Poneki su ashabi prenijeli da je Alejhisselam naklanjao propuštene namaze i pritom je svaki put proučen i ezan i ikamet.

U “Tuhfetu” stoji: “Ezan i ikamet uči se samo ispred prvog naklanjavajućeg farza, a ispred ostalih farzova samo ikamet.” Ovo mišljenje istakli su Šafija, u svom prvotnom mišljenju (prije svog odlaska u Egipat), i Nevevi u komentaru na “Muhezzeb”.

Sevri, Evza‘i i Ishak kažu: “Učenje ezana nije potrebno pri naklanjavanju prošlih namaza”;

- preporučljivo je da se izmakli namaz odmah naklanja;
- naklanjavanje izmaklih namaza ne može se činiti kada Sunce izlazi i zalazi. Ebu-Bekr b. Muhamed b. Fadl kaže: “Nije dozvoljeno klanjati dok se god može gledati u Sunce po njegovom izlasku”;
- sabahski sunnet naklanjava se s farzom samo ako se izmakli farz sabah-namaza naklanjava do podne istog dana.

– Allaha mi – rekao je Vjerovjesnik – nisam je ni ja klanjao.

Potom smo otišli do u (dolinu) Buthan i on je tu uzeo abdest za namaz, a uzeli smo ga i mi, i klanjao je ikindiju pošto je sunce već zašlo. Iza ikindije klanjao je akšam.¹

KO ZABORAVI KLANJATI NAMAZ, NEKA GA KLANJA KADA GA SE SJETI, A KLANJAT ĆE SAMO TAJ NAMAZ

Ibrahim (Neha'i) priča: “Ko ispusti jedan namaz i ne naklanja ga dvadeset godina, on će naklanjati samo taj namaz.”

مَا كِدْتُ أَصَلِّيَ الْعَصْرَ حَتَّى كَادَتْ الشَّمْسُ تَغْرُبُ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ وَاللَّهِ مَا صَلَّيْتُهَا فَقُمْنَا إِلَى بَطْحَانَ فَتَوَضَّأَ لِلصَّلَاةِ وَتَوَضَّأْنَا لَهَا فَصَلَّى الْعَصْرَ بَعْدَ مَا غَرَبَتِ الشَّمْسُ ثُمَّ صَلَّى بَعْدَهَا الْمَغْرِبَ .

بَابُ مَنْ نَسِيَ صَلَاةً فَلْيُصَلِّ إِذَا ذَكَرَ
وَلَا يُعِيدُ إِلَّا تِلْكَ الصَّلَاةَ

وَقَالَ إِبْرَاهِيمُ مَنْ تَرَكَ صَلَاةً وَاحِدَةً عِشْرِينَ سَنَةً لَمْ يُعِدْ إِلَّا تِلْكَ الصَّلَاةَ الْوَاحِدَةَ .

¹ Imam Ahmed iznosi isti slučaj u svom *Musnedu* u sljedećoj varijanti: “Na dan kopanja hendeka bili smo spriječeni klanjati namaz sve dok poslije akšama nije prošlo dugo vremena kada smo prestali s borbom. Kada se noć spustila, Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, pozvao je Bilala, on je proučio ikamet za podne-namaz i Alejhisselam je naklanjao podne kao što ga klanjaše u njegovo pravo vrijeme. Potom je Alejhisselam naredio Bilalu da prouči ikamet za ikindiju pa je on klanja kao i obično. Zatim je naredio da prouči ikamet za akšam i on ga je isto tako klanjao. Konačno je Bilal proučio ikamet za jaciju i Alejhisselam je klanjao kao što je klanjaše u njeno redovno vrijeme.” To je bilo sve, kaže Ebu-Seid Hudri, prije objavljivanja ajeta o klanjanju namaza u danima ugroženosti od neprijatelja.

Malik u *Muvettau* navodi da su Alejhisselamu i muslimanima pri kopanju hendeka prošli podne i ikindija, Nesai u svom *Sunenu* navodi podne, ikindiju, akšam i jaciju u njenom prvom nastupnom vremenu, a Tirmizi ističe četiri namaza.

U izloženom nema proturječja, jer se prokop oko Medine kopao nekoliko dana i Alejhisselamu su izmakla jednom četiri, drugi put dva, odnosno jedan namaz.

Čini se da je Alejhisselam u gornjem slučaju zaboravio na vrijeme pojedinih namaza. Imam Ahmed u svojoj zbirci hadisa navodi:

– U godini kada se desila bitka protiv plemena (*Ahzab*), Alejhisselam je klanjao akšam i nakon što je klanjao upitao je: “Zna li iko od vas da sam klanjao ikindiju?”

– Ne, nisi je klanjao, Allahov Poslaniče – odgovorili su prisutni.

Tada je naredio mujezinu da prouči ezan, zatim ustao i klanjao ikindiju, a poslije nje ponovo klanjao akšam.

Iz hadisa se može zaključiti:

– dozvoljeno je čovjeku da se zakune iako to od njega nije traženo, ako je to u interesu zajednice, ili da se kod sagovornika stekne uvjerenje o istinitosti govora;

– Alejhisselam je naklanjao ikindiju zajednički s prisutnim ashabima, a potom klanjao akšam dok je bilo još bjeline na zapadu;

– Alejhisselamova prijatnost i taktičnost prema ashabima bijaše uvijek, pa i u danima životne opasnosti;

– minuli farz-namazi naklanjaju se po redu onako kako su prolazili. Nužnost redoslijeda, po mjerodavnom stavu malikijskog mezheba, otpada zaboravom na izmakli namaz.

– Darekutni i Bejheki u svojim *Sunenima* navode Alejhisselamovu izjavu:

“Ko zaboravi klanjati jedan namaz i sjeti ga se tek klanjajući za imamom drugi namaz, dovršit će taj započeti namaz, a potom će naklanjati onaj što ga je ranije zaboravio. Iza toga ponovo će klanjati onaj namaz koga je već bio klanjao s imamom”;

– zakonito je i pravilno proučiti ezan i za naklanjavanje obligatnih namaza.

597. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'ajm i Musa b. Ismail, njima Hemmam prenoseći od Katade, on od Enesa, a ovaj od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao:

– Ko zaboravi klanjati jedan namaz, neka ga naklanja kada ga se sjeti. Za njega nema nikakva otkupa, nego da se (naknadno) klanja: “Obavljaj namaz kada Me se sjetiš!”²

Musa je rekao kako je Hemmam kazao da je čuo (Katadu) gdje poslije kaže: “... obavljaj (klanjanje) namaza kada Me se sjetiš!”

I Habban je kazao da mu je isti hadis pričao Hemmam, njemu Katade, ovome Enes prenoseći ga od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.³

NAMAZI SE NAKLANJAVAJU PO REDU

598. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Jahja Kattan kojeg je obavijestio Hišam da mu je ispričao Jahja, a on je sin Ibni-Ebu-Kesira, prenoseći od Ebu-Seleme, a on od Džabira b. Abdullaha, da je rekao:

– Omer je na dan (kopanja) hendeka (oko Medine) počeo grditi njihove (kurejšijske) nevjernike i kazao: “Zamalo što ne klanjah ikindiju, sunce zađe!”

– Potom smo se spustili – kaže Džabir – u Buthan i (Alejhisselam) klanja ikindiju po zalasku sunca, a zatim i akšam.

٥٩٧. حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ وَمُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَا حَدَّثَنَا هَمَّامٌ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ مَنْ نَسِيَ صَلَاةً فَلْيُصَلِّ إِذَا ذَكَرَهَا لَا كَفَّارَةَ لَهَا إِلَّا ذَلِكَ (وَأَقِمِ الصَّلَاةَ لِذِكْرِي) قَالَ مُوسَى قَالَ هَمَّامٌ سَمِعْتُهُ يَقُولُ بَعْدُ وَأَقِمِ الصَّلَاةَ لِلذِّكْرِ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ وَقَالَ حَبَّانٌ حَدَّثَنَا هَمَّامٌ حَدَّثَنَا قَتَادَةُ حَدَّثَنَا أَنَسٌ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ نَحْوَهُ .

بَابُ قَضَاءِ الصَّلَاةِ الْأُولَى قَالَاوَلَى

٥٩٨. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى الْقَطَّانُ أَخْبَرَنَا هِشَامٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى هُوَ ابْنُ أَبِي كَثِيرٍ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ جَعَلَ عُمَرُ يَوْمَ الْخَنْدَقِ يَسُبُّ كُفَّارَهُمْ وَقَالَ مَا كِدْتُ أَصِلِي الْعَصْرَ حَتَّى غَرَبَتْ قَالَ فَتَزَلْنَا بِطُحَّانَ فَصَلَّى بَعْدَ مَا غَرَبَتِ الشَّمْسُ ثُمَّ صَلَّى الْمَغْرِبَ .

2 Hemmam je jedanput čuo Katadu da kaže: Li zikri, kako je to po poznatom kiraetu. Inače, o ovom dijelu ajeta postoje mnoga tumačenja, a ono koje nam se čini najprihvatljivije jeste tumačenje Turbešija koji kaže: “Ovaj ajet podrazumijeva mnoge aspekte tumačenja, ali je nužno da se on protumači na način koji se slaže s kontekstom hadisa.” Prema tome, ovo znači: Obavljaj namaz pri sjećanju na namaz, jer kad god ga se čovjek sjeti, sjeti se i Uzvišenog Allaha. Ovo bi se moglo protumačiti i tako što se pretpostavi prvi član genitivne veze (mudaf), pa bi zamišljeno značenje glasilo: Obavljaj namaz pri sjećanju na Moj namaz. Isto tako, moguće je da je spojena lična zamjenica, koja se odnosi na Uzvišenog Allaha, došla umjesto zamjenice koja bi se odnosila na namaz zbog njegove posebnosti i velike važnosti. (prim. rec.)

3 Katade je za gornji slučaj drugom prilikom rekao:

– Ko od vas prespava namaz ili ga zaboravi, neka ga klanja kada ga se sjeti, jer je Allah rekao: “Klanjaj namaz pri sjećanju na Mene!”

Iz navedenog hadisa može se zaključiti:

– zaboravljeni namaz mora se naklanjati;

– namaz je osobna dužnost muslimana.

POKUĐENO JE KASNO SIJELJENJE POSILIJE JACIJE

599. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Jahja, ovome Avf prenoseći od Ebu-Minhala, da je rekao:

– Otišao sam sa svojim ocem do Ebu-Berze Eslemije i moj mu otac reče: “Ispričaj nam kako je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao propisane namaze.

– Ebu-Berze odgovori: “Podne, koje vi nazivate prvim, klanjao je kada bi sunce kliznulo (sa zenita); ikindiju bi klanjao tako da bi se pojedinac od nas vratio (iz džamije) svojoj porodici do nakraj Medine, a sunce još jako sija. Zaboravio sam šta je rekao o akšamu, a jaciju voljaše da odgađa do u kasno doba noći; spavanje prije jacije i razgovaranje poslije nje je mrzio. Jutarnji namaz bi završavao kada bi pojedinac od nas mogao raspoznati svoga druga, a u njemu bi učio od 60 do 100 (ajeta).”

SIJELJENJE POSILIJE JACIJE RADI PROUČAVANJA FIKHA I DRUGOG DOBRA

600. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Sabah, njemu Ebu-Ali Hanefi, ovome Kurre b. Halid, koji je rekao:

– Iščekivali smo Hasana (Basrija) koji se zadržao do blizu vremena svog uobičajenog odlaska. Konačno je došao (u džamiju) i ispričao: “Pozvali su nas ovi naši susjedi (i zadržali)” i reče da je Enes kazao: “Jedne noći iščekivali smo (u džamiji) Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, i kada je stigao, bilo je već pola noći; došao je, klanjao nam, a onda održao predavanje rekavši:

‘Pazite, ostali je svijet već klanjao i pospao, a vi se smatrate da ste u namazu sve dok ste u iščekivanju namaza.’ ‘Svijet je na dobru’, rekao je Hasan, ‘dok

بَاب مَا يُكْرَهُ مِنَ السَّمْرِ بَعْدَ الْعِشَاءِ

٥٩٩. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى قَالَ حَدَّثَنَا عَوْفٌ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو الْمُنْهَالِ قَالَ انْطَلَقْتُ مَعَ أَبِي إِلَى أَبِي بَرَزَةَ الْأَسْلَمِيِّ فَقَالَ لَهُ أَبِي حَدَّثَنَا كَيْفَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُصَلِّي الْمَكْتُوبَةَ قَالَ كَانَ يُصَلِّي الْهَجِيرَ وَهِيَ الَّتِي تَدْعُونَهَا الْأُولَى حِينَ تَدْخُضُ الشَّمْسُ وَيُصَلِّي الْعَصْرَ ثُمَّ يَرْجِعُ أَحَدُنَا إِلَى أَهْلِهِ فِي أَقْصَى الْمَدِينَةِ وَالشَّمْسُ حَيَّةٌ وَنَسِيتُ مَا قَالَ فِي الْمَغْرِبِ قَالَ وَكَانَ يَسْتَحِبُّ أَنْ يُؤَخَّرَ الْعِشَاءُ قَالَ وَكَانَ يَكْرَهُ النَّوْمَ قَبْلَهَا وَالْحَدِيثَ بَعْدَهَا وَكَانَ يَنْقُتِلُ مِنْ صَلَاةِ الْغَدَاةِ حِينَ يَعْرِفُ أَحَدُنَا جَلِيسَهُ وَيَقْرَأُ مِنَ السُّورِ إِلَى الْمِائَةِ.

بَاب السَّمْرِ فِي الْفَقْهِ وَالْخَيْرِ بَعْدَ الْعِشَاءِ

٦٠٠. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الصَّبَّاحِ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو عَلِيٍّ الْحَنْفِيُّ حَدَّثَنَا قُرَّةُ بْنُ خَالِدٍ قَالَ انْتَبَهَرْنَا الْحَسَنَ وَرَأَتْ عَلَيْنَا حَتَّى قَرُبْنَا مِنْ وَقْتِ قِيَامِهِ فَجَاءَ فَقَالَ دَعَانَا جِيرَانُنَا هَؤُلَاءِ ثُمَّ قَالَ قَالَ أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ انْتَبَهَرْنَا النَّبِيَّ ﷺ ذَاتَ لَيْلَةٍ حَتَّى كَانَ شَطْرُ اللَّيْلِ يَبْلُغُهُ فَجَاءَ فَصَلَّى لَنَا ثُمَّ خَطَبَنَا فَقَالَ أَلَا إِنَّ النَّاسَ قَدْ صَلَّوْا ثُمَّ رَقَدُوا وَإِنَّكُمْ لَمْ تَرَالُوا فِي صَلَاةٍ مَا انْتَبَهَرْتُمْ الصَّلَاةَ قَالَ الْحَسَنُ

god iščekuje dobro’.”

– To je – kaže Kurre – prenio Enes direktno od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.

601. PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman, njega obavijestio Šu‘ajb prenoseći od Zuhrija, ovome kazao Salim b. Abdullah b. Omer i Ebu-Bekr b. Ebu-Hasme, da je Abdullah b. Omer rekao:

– Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao je pri koncu svoga života jacija-namaz i, pošto je predao selam, ustao je i rekao: “Jeste li uočili ovu vašu noć?! Na kraju stoljeća neće na ovoj zemlji biti nikoga od onih koji su na njoj danas.”

Svijet se uplašio izjave Allahovog Poslanika i izraz “stotinu godina” krivo prepričavao u ovom i sličnim hadisima. Međutim, Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: “Neće niko od onih, koji se danas nalaze na površini zemlje, ostati...”, namjeravajući time reći da će za stotinu godina ljudi pomrijeti.¹

SIJELJENJE S GOSTOM I UKUĆANIMA

602. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu‘man, njemu Mu‘temir b. Sulejman, ovome njegov otac, a njemu Ebu-Usman prenoseći od Abdur-Rahmana b. Ebu-Bekra da je “družina sa trijema” (Muhammedove džamije u Medini) bila skupina siromašnih ljudi, pa je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Onaj ko od vas ima hrane za dvojicu, neka sobom vodi trećega, a ko ima za četvericu, neka vodi petog ili još i šestog.”

Ebu-Bekr doveo je sebi trojicu, a Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, odveo desetericu. “Tu sam bio”, kaže (Abdur-Rahman), “ja, moj otac i

وَأَنَّ الْقَوْمَ لَا يَزَالُونَ بِخَيْرٍ مَا أَنْتَظَرُوا الْخَيْرَ قَالَ قُرَّةٌ هُوَ مِنْ حَدِيثِ أَنَسٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ .

٦٠١. حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ حَدَّثَنِي سَالِمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ وَأَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي حَثْمَةَ أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ قَالَ صَلَّى النَّبِيُّ ﷺ صَلَاةَ الْعِشَاءِ فِي آخِرِ حَيَاتِهِ فَلَمَّا سَلَّمَ قَامَ النَّبِيُّ ﷺ فَقَالَ أَرَأَيْتُكُمْ لَيْلَتُكُمْ هَذِهِ فَإِنَّ رَأْسَ مِائَةٍ لَا يَبْقَى مِمَّنْ هُوَ الْيَوْمَ عَلَى ظَهْرِ الْأَرْضِ أَحَدٌ فَوَهَلَ النَّاسُ فِي مَقَالَةِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ إِلَى مَا يَتَحَدَّثُونَ مِنْ هَذِهِ الْأَحَادِيثِ عَنْ مِائَةِ سَنَةٍ وَإِنَّمَا قَالَ النَّبِيُّ ﷺ لَا يَبْقَى مِمَّنْ هُوَ الْيَوْمَ عَلَى ظَهْرِ الْأَرْضِ يُرِيدُ بِذَلِكَ أَنَّهَا تَحْرِمُ ذَلِكَ الْقُرْنَ .

بَابُ السَّمْرِ مَعَ الضَّيْفِ وَالْأَهْلِ

٦٠٢. حَدَّثَنَا أَبُو النُّعْمَانِ قَالَ حَدَّثَنَا مُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ قَالَ حَدَّثَنَا أَبِي حَدَّثَنَا أَبُو عَثْمَانَ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ أَنَّ أَصْحَابَ الصُّفَّةِ كَانُوا أَنْاسًا فَقَرَاءَ وَأَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ مَنْ كَانَ عِنْدَهُ طَعَامٌ اثْنَيْنِ فَلْيَذْهَبْ بِثَالِثٍ وَإِنْ أَرْبَعٍ فَخَامِسٍ أَوْ سَادِسٍ وَأَنْ أَبَا بَكْرٍ جَاءَ بِثَلَاثَةٍ فَانْطَلَقَ النَّبِيُّ ﷺ بِعَشْرَةٍ قَالَ فَهُوَ أَنَا وَأَبِي وَأُمِّي فَلَا أَدْرِي قَالَ

¹ Beskorisna noćna sijela nisu poželjna. Mudžahid je rekao: “Pokuđeno je ne spavati noću, poslije jacije, osim onome ko klanja, ko je putnik ili ko izučava nauku.”

moja majka.”

– Ne znam – rekao je (Ebu-Usman) – (da je Abdur-Rahman spomenuo) “... i moja žena i poslužitelj nas, i Ebu-Bekrove kuće.”

Ebu-Bekr je večerao kod Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, i zadržao se kod njega dok se klanjala jacija. Kasnije se opet vratio i ostao dok Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, nije večerao. Kući je došao tek pošto je prošao dio noći, koliko je to Allah htio. Njegova žena rekla mu je: “Šta te je zadržalo da nisi došao gostima?”, ili je rekla: “... tvome gostu?”

– Zar im nisi dala večeru? – upitao je (Ebu-Bekr).

– Sustegli su se dok ti ne dođeš – odgovorila je ona.

– Nuđeni su i nisu je htjeli.

– Ja sam otišao (kaže Abdur-Rahman) i sakrio se (sklonio se), a Ebu-Bekr je viknuo: “Nevaljalče!”

Prijetio je čupanjem ušiju i nosa i grdio ga (govoreći: “Da Bog da ti se nos unakazio!”), a onda rekao: “Jedite, ne bilo vam prijatno! Ja, Allaha mi, neću to nikako jesti”, rekao je Ebu-Bekr.¹

– Kunem se Allahom, nismo uzeli nijednog zalogaja, a da se hrana nije odozdo još više povećala, tako da su se, priča prenosilac, svi najeli, a i ostalo više nego što je bilo prije toga. Vidio je i Ebu-Bekr da je hrane bilo kao i ranije ili pak još i više i svojoj ženi reče: “Sestro Benu-Firasa, šta je ovo?”

– Ništa, utješno je, nje je sada više za tri puta nego ranije! Tada je te hrane jeo i Ebu-Bekr i dodao: “Ono je bilo od satane”, misljaše na svoju zakletvu. Potom je pojeo još jedan zalogaj, a ostalo odnio Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, gdje je kod njega ostala do sutra.

Između nas i jednog naroda (plemena) bio je mirovni ugovor kome je rok istekao pa smo (pridošli svijet)

وَأَمْرَاتِي وَخَادِمُ بَيْنَنَا وَبَيْنَ أَبِي بَكْرٍ وَإِنَّ أَبَا بَكْرٍ تَعَشَّى عِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ ثُمَّ لَبِثَ حَيْثُ صَلَّيْتُ الْعِشَاءُ ثُمَّ رَجَعَ فَلَبِثَ حَتَّى تَعَشَّى النَّبِيُّ ﷺ فَجَاءَ بَعْدَ مَا مَضَى مِنَ اللَّيْلِ مَا شَاءَ اللَّهُ قَالَتْ لَهُ أَمْرَاتُهُ وَمَا حَبَسَكَ عَنْ أَصْيَافِكَ أَوْ قَالَتْ ضَيْفِكَ قَالَ أَوْ مَا عَشَّيْتِهِمْ قَالَتْ أَبَوْا حَتَّى تَجِيءَ قَدْ عَرِضُوا فَأَبَوْا قَالَ فَذَهَبْتُ أَنَا فَاخْتَبَأْتُ فَقَالَ يَا غُثْرُ فَجَدَعٌ وَسَبٌّ وَقَالَ كُلُوا لَا هَنِيئًا فَقَالَ وَاللَّهِ لَا أَطْعَمُهُ أَبَدًا وَإِنَّمِ اللَّهُ مَا كُنَّا نَأْخُذُ مِنْ لُقْمَةٍ إِلَّا رَبًّا مِنْ أَسْفَلِهَا أَكْثَرُ مِنْهَا قَالَ يَعْنِي حَتَّى شَبِعُوا وَصَارَتْ أَكْثَرُ مِمَّا كَانَتْ قَبْلَ ذَلِكَ فَظَرَّ إِلَيْهَا أَبُو بَكْرٍ فَإِذَا هِيَ كَمَا هِيَ أَوْ أَكْثَرُ مِنْهَا فَقَالَ لِأَمْرَاتِهِ يَا أُخْتَ بَنِي فِرَاسٍ مَا هَذَا قَالَتْ لَا وَقُرَّةَ عَيْنِي لَهَا الْآنَ أَكْثَرُ مِنْهَا قَبْلَ ذَلِكَ بِثَلَاثِ مَرَّاتٍ فَأَكَلَ مِنْهَا أَبُو بَكْرٍ وَقَالَ إِنَّمَا كَانَ ذَلِكَ مِنَ الشَّيْطَانِ يَعْنِي يَمِينَهُ ثُمَّ أَكَلَ مِنْهَا لُقْمَةً ثُمَّ حَمَلَهَا إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَأُصْبَحَتْ عِنْدَهُ وَكَانَ بَيْنَنَا وَبَيْنَ

¹ Ebu-Bekr je bio ljut i ovo je rekao jer je mislio da je njegov sin zanemario gosta. Kada je saznao da njegov sin nije napravio propust, već gosti nisu htjeli jesti iako je on opunomoćio svoga sina da ih ugosti, pa ih je zbog toga htio prekoriti. Neki kažu da je Ebu-Bekr ovom izrekom htio reći da nisu na vrijeme uživali u hrani. (prim. rec.)

podijelili na 12 ljudi i sa svakim od njih bilo je još svijeta toliko da Allah najbolje zna koliko ga je bilo sa svakom grupom. Svi su oni jeli toga jela, ili kako je to Abdur-Rahman b. Ebu-Bekr kazao.²

قَوْمٌ عَقْدٌ فَمَضَى الْأَجَلَ فَفَرَّقْنَا اثْنَا عَشَرَ رَجُلًا
مَعَ كُلِّ رَجُلٍ مِنْهُمْ أَنْاسُ اللَّهِ أَعْلَمُ كَمْ مَعَ كُلِّ
رَجُلٍ فَأَكَلُوا مِنْهَا أَجْمَعُونَ أَوْ كَمَا قَالَ .

² Iz navedenog hadisa može se zaključiti:

- starješina zajednice može u danima prehrambene krize poduzeti plansku raspodjelu hrane na teret imućnijih. Bogatiji trebaju uzeti siromašne na ishranu upravo onoliko koliko imaju i svojih ukućana pa i još više;
- gost ponuđen punom trpezom treba sačekati s jelom dok za nju sjedne i kućedomaćin;
- grupno jedenje zdravih osoba iz jedne posude doprinosi napretku domaćinstva;
- briga Ebu-Bekra za Alejhisselamom bila je veća od brige za vlastitom porodicom;
- roditelj treba dijete učiti dobru, može ga ružiti za učinjeni propust i zaprijetiti odgovarajućom kaznom;
- prema gostu treba biti prijatan i gostoljubiv, a od pripremljenih ponuda poslati štogod i svojim bližim susjedima;
- dozvoljeno je suprugu zvati njenim djevojačkim prezimenom ili uobičajenim pristojnim nadimkom.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

U ime Allaha, Svemilosnog, Samilosnog!

كِتَابُ الْإِذَانِ

EZAN

NASTANAK EZANA

I riječi Uzvišenog: “Kada se pozovete na namaz, nevjernici to uzimaju kao izrugivanje i igru. To je zato što su to ljudi koji ne razumiju”; i Njegove riječi:

“... kada se pozove u petak na namaz, požurite na spominjanje Allaha...”¹

603. PRIČAO NAM JE Imran b. Mejsere, njemu Abdul-Varis, ovome Halid Hazza prenoseći od Ebu-Kilaba, a on od Enesa b. Malika, koji je kazao:

“Ashabi su spominjali vatru i zvono, potom su spominjali Jevreje i kršćane, pa je Bilalu naređeno da ezan uči parno (ponavlja svaku rečenicu), a ikamet neparno.”²

بَابُ بَدْءِ الْإِذَانِ

وَقَوْلُهُ عَزَّ وَجَلَّ (وَإِذَا نَادَيْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ اتَّخَذُوا هُزُؤًا وَلَعِبًا ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَعْقِلُونَ)
وَقَوْلُهُ (إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ) .

٦٠٣. حَدَّثَنَا عِمْرَانُ بْنُ مَيْسَرَةَ حَدَّثَنَا
عَبْدُ الْوَارِثِ حَدَّثَنَا خَالِدُ الْحَذَّاءُ عَنْ أَبِي قِلَابَةَ
عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ ذَكَرُوا النَّارَ وَالنَّاقُوسَ
فَذَكَرُوا الْيَهُودَ وَالنَّصَارَى فَأَمَرَ بِلَالٌ أَنْ يَشْفَعَ
الْإِذَانَ وَأَنْ يُوتَرَ الْإِقَامَةَ .

1 Tekst ezana utvrđen je hadisom, a koristi se za objavljivanje nastupa namaskih vremena i zajedničko obavljanje namaza, pri pojavi oluje, osvojenja grada ili pokrajine, pri nadijevanju imena novorođenčetu i slično. Ezan je tekstualno kratak, a sadržajno velik. On počinje veličanjem Allaha, dželle šanuhu, priznavanjem Njegova jedinstva i Muhammedova poslanstva, poziva na pravovremeno obavljanje vjerskih obreda, na zahvalnost Stvoritelju na brojnim blagodatima, na sreću i spas na obadva svijeta. Ponavljanje rečenica ezana upozorava na potrebu razmišljanja o principima i velikim mislima islamske nauke. Ezan je javno manifestovanje islamskog učenja.

Ibni-Abbas smatra da je tekst ezana utvrđen u Medini prilikom objave 9. ajeta sure El-Džumu'a: “O vjernici, kada se pozovete u petak na namaz, požurite na spominjanje Allaha i ostavite trgovanje. To vam je bolje, ako znate.”

2 Ebuš-Šejh ibn Hajjan gornji slučaj daje u slijedećoj varijanti:

– U prvo doba poslije Hidžre, kada bi nastupilo vrijeme klanjanja namaza, krenuo bi kroz Medinu koji čovjek i vikao: “Namaz, namaz!” To je ljudima teško palo pa su ashabi predlagali da se za te potrebe koristi

604. PRIČAO NAM JE Mahmud b. Gajlan, njemu Abdur-Rezzak kazavši da ga je obavijestio Ibni-Džurejdž, a njega Nafi', da je Ibn-Omer govorio: – Kada su muslimani došli u Medinu, sakupljali su se i s poteškoćom određivali vrijeme klanjanja namaza. Na njega se tada ne pozivaše (ezanom). Jednog dana oni su o tome raspravljali i neko između njih reče. “Uzmite zvono, kao što je zvono kršćana!” a drugi od njih reče: “Ne, nego trubu, kao što je truba Jevreja!” Tada je Omer kazao: “Što ne bi slali nekog čovjeka koji bi redovno pozivao na namaz?” Potom je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Bilale, ustani i uči ezan za namaz!”¹

٦٠٤. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غَيْلَانَ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ قَالَ أَخْبَرَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ قَالَ أَخْبَرَنِي نَافِعٌ أَنَّ ابْنَ عُمَرَ كَانَ يَقُولُ كَانَ الْمُسْلِمُونَ حِينَ قَدِمُوا الْمَدِينَةَ يَجْتَمِعُونَ فَيَتَحَيَّنُونَ الصَّلَاةَ لَيْسَ يُنَادِي لَهَا فَتَكَلَّمُوا يَوْمًا فِي ذَلِكَ فَقَالَ بَعْضُهُمْ اتَّخَذُوا نَاقُوسًا مِثْلَ نَاقُوسِ النَّصَارَى وَقَالَ بَعْضُهُمْ بَلْ بُوْقًا مِثْلَ قَرْنِ الْيَهُودِ فَقَالَ عُمَرُ أَوَّلًا تَبْعَثُونَ رَجُلًا يُنَادِي بِالصَّلَاةِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَا بِلَالُ قُمْ فَنادِ بِالصَّلَاةِ .

zvono. Alejhisselam je primijetio da je to kršćanski običaj.

- Da uzmemo trubu? – upitali su ashabi.
- To su uobičajili Jevreji – odgovorio je Alejhisselam.
- Da ložimo vatru? – rekli su prisutni.
- To dolikuje vatropoklonicima – kazao je on.

Potom je Alejhisselam naredio Bilalu da prouči ezan ponavljajući svaku rečenicu, a ikamet bez ponavljanja.

Bejheki u *Suneni kebiru* i Ebu-Avane u svom *Sahihu* iznose da je Bilal učio i ezan i ikamet ponavljajući u njima svaku rečenicu.

Prema navodima Tirmizija Bilal je poučio Ebu-Mahzura učenju ezana i ikameta ponavljajući ga dva puta, a Tahavi iznosi da je Seleme b. Ekve' učio ezan i ikamet opetujući rečenice teksta!

Mudžahid tvrdi da je neparno učenje ikameta novina uvedena od nekih rukovodilaca.

Prema izloženom ikamet treba učiti u rečenicama koje se parno ponavljaju. Ovo je stav Ebu-Hanife, a hadis koga je Buhari zabilježio derogiran je kasnijom Alejhisselamovom izjavom koju prenosi Ebu-Enes i Ebu-Mahzura, a izrečena je na dan Bitke na Hunejnu.

Muhaddisi iznose kako je Alija, radijallahu anhu, prošao pokraj nekog mujezina koji uči ikamet ne opetujući rečenice njegova teksta pa mu je doviknuo: “Nemao majke, uči ikamet opetujući rečenice teksta!”

Po mišljenju Ibni-Munzira učenje ezana je kolektivna dužnost (farzi-kifaje) džemata, bilo to na putovanju ili u mjestu stalnog boravka. Malik smatra da je učenje ezana vadžib za namaz koji se klanja skupno u džamiji, dok Ata i Mudžahid drže da namaz obavljen bez ezana nije punovažan, a to smatra i Evza'i i kaže da ga treba obnoviti dok još traje njegovo vrijeme. Muhammed b. Hasan učenje ezana uvrstava u vadžib dužnosti i kaže: “Kada bi stanovništvo nekog naselja jednoglasno napustilo učenje ezana, ja bih protiv njih poduzeo i vojnu akciju, a ako bi to učinio pojedinac, ja bih ga istukao i pritvorio.”

U *El-Muhitu*, *Et-Tuhfetu* i *El-Hidaji* stoji da je učenje ezana pritrđeni sunnet (sunneti muekkede). Ovo mišljenje zastupa Šafija i Ishak, a Nevevi kaže da je to stav većine učenjaka (pravnika).

¹ U danima konsultovanja o načinu obznane nastupanja namaskih vremena Ebu-Abdullah b. Zejd sanjaše kako neki čovjek obilazi oko njega sa zvonom u ruci i on ga upita:

- Allahov robe, hoćeš li mi prodati to zvono?
- Šta bi radio s njim? – upita on.
- Zvonjenjem, oglašavali bismo zajedničko obavljanje namaza.
- Hoćeš li da te uputim na nešto bolje od ovoga? – reče on.
- Svakako – odgovorio sam.
- Tada mi on izgovori: “Allahu ekber – četiri puta, ešhedu en la ilahe ilellah – dva puta, ešhedu enne

Muhammeden resulullah – dva puta, hajje ales-salah – dva puta, hajje alel-felah – dva puta, Allahu ekber – dva puta, la ilahe illellah – jedanput.”

Potom je rekao: “Kada budeš htio klanjati namaz, prouči: Allahu ekber dva puta, ostale rečenice jedanput i na koncu kad kametis-salatu dva puta i Allahu ekber opet dva puta.”

Sutradan je Abdullah b. Zejd ispričao Vjerovjesniku svoj san, a on mu reče: “Taj san bit će, ako Allah da, stvarnost. Pouči Bilala tome što si sanjao i on će tako učiti ezan, jer on ima jači glas od tebe.” Pošto je Bilal naučio gornji tekst, proučio je ezan koga je čuo Omer b. Hattab u svojoj kući i zaogrute odore došao pred džamiju rekavši: “Allahov Poslaniče, tako mi Onoga koji te je s istinom poslao, i ja sam takav tekst ezana sanjao.”

– Hvala Allahu – reče Alejhisselam.

Ovaj slučaj zabilježili su u svojim hadiskim zbirkama Tirmizi, Ibni-Madže, Ibni-Hibban i Ahmed ibni Hanbel u svom *Musnedu*, a Ebu-Davud ga donosi u slijedećoj varijanti:

– Vjerovjesnik je razmišljao o metodi poziva na zajedničko obavljanje vjerskih obreda. Neki su predlagali isticanje zastave, drugi sviranje na trubu, a neko lupanje zvona, što je Alejhisselam odbio. Razgovoru je prisustvovao i Abdullah ibni Zejd koji se brinuo za pravovremeno prikupljanje muslimana zajedničkom klanjanju namaza. On je pod uticajem tih misli zaspao i u snu mu je prikazan gornji tekst ezana koga je sutradan citirao Alejhisselamu.

Omer, radijallahu anhu, na isti način je poučen tekstu ezana na 20 dana prije, ali ga nije nikom izložio i tako ga je u tom Abdullah ibn Zejd pretekao.

Iz hadisa se može zaključiti:

– Ezan se uči stojeći i po mogućnosti na što uzdignutijem mjestu. Ovo je sunnet po mišljenju pravnika hanefijske škole. U *Muhitu* se ističe: “Nema štete proučiti ezan sjedeći za individualni namaz ako se pazi na ostale uobičajenosti, a ako se ezan tako prouči na ime zajedničkog klanjanja s imamom, namaz je punovažan, samo nedostaju uobičajene sunnet vrline;”

– Davudi ističe da je Džibril saopćio ezan Alejhisselamu na 8 dana prije nego što su ga usnili Abdullah ibn Zejd i Omer ibn Hattab, a Suhejli misli da ga je Alejhisselam čuo za vrijeme Mi'radža.

– Tirmizi u svom *Sunenu* navodi da je Alejhisselam prilikom jednog putovanja proučio ezan i s ashabima klanjao namaz dok su svi sjedili na svojim jahalicama, jer je: “nebo bilo iznad njih, a blato i vlažnost ispod njih”;

– Šafija i Malik smatraju da oba šehadeta u ezanu po njihovom opetovanom učenju treba još jednom glasnije proučiti, a imam Ahmed to ostavlja na volju i odluku mujezinu.

– Šafija i Malik drže se izjave Ebu-Mahzura, da mu je Alejhisselam učeći ezan tako proučio. Ebu-Hanife i ostali pravници daju prednost tekstu navedenom po Abdullahu ibni Zejdu, ističući da je Alejhisselam tekstove šehadeta ponavljao Mahzureu više puta samo zato da ih on bolje zapamti, a ne da ih pri učenju ezana i dalje tako i toliko puta ponavlja.

Taberani u svom “El-Mu'džemul-evsatu” navodi da je sam Ebu-Mahzure jednom prilikom rekao: “Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, proučio mi je ezan sve riječ po riječ (slovo po slovo), proučivši: Allahu ekber, Allahu ekber...” sve do kraja ezana i tu Ebu-Mahzure nije četiri puta proučio šehadet.

Bilal je mujezinio u doba Alejhisselama i Ebu-Bekra, radijallahu anhu, i šehadet je opetovano učio isto kao i druge dijelove ezana;

– početni tekbir treba izgovoriti četiri puta. Malikije to čine samo dva puta, oslanjajući se opet na riječi spomenutog Ebu-Mahzura:

– poslije teksta “Hajje alel-felah” u sabahskom ezanu treba dva puta izgovoriti “Es-salatu hajrun minen-neum.” Taberani u svom *Mu'džemul-kebiru* ističe da je jednom prilikom Bilal došao učiti ezan za sabah-namaz i zatekavši Alejhisselama na spavanju, dodao iza rečenice “Hajje ‘alel-felah” još “Es-salatu hajrun minen-nevm”, tj. “Namaz je bolji od spavanja.” Alejhisselam je te riječi čuo i rekao:

“Bilalu, to je divno! Učini tako (odmah) u sabahskom ezanu!”

Ovaj slučaj ističu u nešto drugačijoj varijanti Ibn-Madže i drugi muhaddisi.

REČENICE EZANA UČE SE DVA PUTA

605. PRIČAO NAM JE Sulejman b. Harb, njemu Hammad b. Zejd prenoseći od Simaka b. Atijje, on od Ejjuba, ovaj od Ebu-Kilabe, a on od Enesa, da je rekao:

– Bilalu je naređeno da dvaput uči rečenice ezana, a da ih u ikamet izgovori jedanput izuzev izraza “kad kametis-salatu”.

606. PRIČAO NAM JE Muhammed (b. Selam), ovoga obavijestio Abdul-Vehhab Sekafi, a njega Halid Hazza’ prenoseći od Ebu-Kilabe, a on od Enesa b. Malika, da je rekao:

“Kada se (muslimanski) svijet uvećao, govorilo se o potrebi da se namaska vremena obznanjaju nečim, što im je poznato. Neki su spominjali da lože vatru ili da udaraju o zvono, pa je Bilalu naređeno da ezan uči dva puta, a ikamet jedanput.”

U IKAMETU REČENICE SE IZGOVARAJU JEDANPUT OSIM “KAD KAMETIS-SALATU”

607. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah, njemu Ismail b. Ibrahim, a ovome Halid prenoseći od Ebu-Kilabe, a on od Enesa b. Malika, da je rekao:

– Bilalu je naređeno da dijelove ezana uči dva puta, a ikamet jedanput.

– Ovo sam, kaže Ismail, spomenuo Ejjubu, i on reče: “Izuzev izraza ‘Kad kametis-salatu’.”¹

بَابُ الْأَذَانِ مَثْنَى مَثْنَى

٦٠٥. حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ قَالَ حَدَّثَنَا حَمَّادُ ابْنُ زَيْدٍ عَنْ سِمَاكِ بْنِ عَطِيَّةَ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ أَبِي قِلَابَةَ عَنْ أَنَسٍ قَالَ أُمِرَ بِلَالٌ أَنْ يَشْفَعَ الْأَذَانَ وَأَنْ يُوتِرَ الْإِقَامَةَ إِلَّا الْإِقَامَةَ .

٦٠٦. حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ هُوَ ابْنُ سَلَامٍ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ الثَّقَفِيُّ قَالَ أَخْبَرَنَا خَالِدُ الْحَذَّاءُ عَنْ أَبِي قِلَابَةَ عَنْ أَنَسِ ابْنِ مَالِكٍ قَالَ لَمَّا كَثُرَ النَّاسُ قَالَ ذَكِّرُوا أَنْ يَعْلَمُوا وَقْتُ الصَّلَاةِ بِشَيْءٍ يَعْرِفُونَهُ فَذَكَّرُوا أَنْ يُورُوا نَارًا أَوْ يَضْرِبُوا نَاقُوسًا فَأَمَرَ بِلَالٌ أَنْ يَشْفَعَ الْأَذَانَ وَأَنْ يُوتِرَ الْإِقَامَةَ .

بَابُ الْإِقَامَةِ وَاحِدَةً إِلَّا قَوْلَهُ قَدْ قَامَتِ الصَّلَاةُ

٦٠٧. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ ابْنُ إِبْرَاهِيمَ حَدَّثَنَا خَالِدٌ عَنْ أَبِي قِلَابَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ أُمِرَ بِلَالٌ أَنْ يَشْفَعَ الْأَذَانَ وَأَنْ يُوتِرَ الْإِقَامَةَ قَالَ إِسْمَاعِيلُ فَذَكَرْتُ لِأَيُّوبَ فَقَالَ إِلَّا الْإِقَامَةَ .

¹ Kermani navodi da malikije kažu da je praksa stanovnika Medine bila da uče dijelove ikameta jedanput, dok je u Mekki bila suprotna praksa. On dalje kaže da neke hanefije smatraju hadis naveden u Buhariji derogiran hadisom prenesenim po Ebu-Mahzuru, koga su zabilježili eminentni muhaddisi u svojim *Sunenima*. Osim toga Abdullah b. Zejd kaže: “Ezan i ikamet učio se pred Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, uvijek opetovanih dijelova.”

VAŽNOST UČENJA EZANA

608. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njega obavijestio Malik prenoseći od Ebu-Zinada, on od A'redža, a ovaj od Ebu-Hurejre, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

– Kada se uči ezan za namaz, šejtan okrene leđa i bježi puštajući vjetar kako ne bi čuo učenje ezana, a kada mujezin završi učenje ezana, on se povrati i kada se počne učiti ikamet za samo klanjanje namaza, on opet okrene leđa, a kada mujezin dovrši učenje ikameta, on opet dođe i podsjeća čovjeka govoreći: “Sjeti se toga, sjeti se ovoga!”, što čovjek ranije nije mogao ni pomisliti, tako da čovjek više ne zna koliko je klanjao.²

بَابُ فَضْلِ التَّائِذِينَ

٦٠٨. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ أَبِي الزِّنَادِ عَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ أَذْبَرَ الشَّيْطَانُ وَلَهُ ضُرَاطٌ حَتَّى لَا يَسْمَعَ التَّائِذِينَ فَإِذَا قَضَى النِّدَاءَ أَقْبَلَ حَتَّى إِذَا ثُوبَ بِالصَّلَاةِ أَذْبَرَ حَتَّى إِذَا قَضَى التَّوَيْبَ أَقْبَلَ حَتَّى يَخْطُرَ بَيْنَ الْمَرْءِ وَنَفْسِهِ يَقُولُ أَذْكَرُ كَذَا أَذْكَرُ كَذَا لِمَا لَمْ يَكُنْ يَذْكُرُ حَتَّى يَظَلَّ الرَّجُلُ لَا يَذْكُرُ كَمْ صَلَّى .

² Veliki je fadilet ezana, tako da i sam šejtan bježi kada se on uči a sadržaj je uvjerljiv da ga protivnici ne mogu pobiti i mujezina obeshrabriti pa moraju bježati na stranu. Mujezinski posao je časna i plemenita dužnost za koju će mujezin imati veliku nagradu ako to radi nadajući se samo Allahovoj nagradi. Ibn-Hujejme i Ibn-Hibban u svojim *Sahihima* navode: “Mujezinu se opraštaju manji grijesi u tolikoj mjeri u kojoj njegov glas dalje dopire, a oprost za njega moli sve na Zemlji i suho i sirovo, a onome ko prisustvuje skupnom klanjanju s imamom, ubilježi se 25 dobrih djela i oproste manji grijesi koje je učinio između toga i prethodnog namaza.”

Imam Ahmed u svom *Musnedu* navodi isti hadis dodajući: “... i potvrđuje istinitost riječi koje uči sve do čega njegov glas dopire, bilo suho bilo sirovo...”

Humejd u svom “Kitabul-fedailu” preko Ebu-Hurejre iznosi hadis: “Mujezinu se za proučeni ezan piše kao da je učinio 140 manjih dobrih djela, a kada prouči ikamet piše mu se 120 djela.” Ebu Šejh navodi (hadis): “Ko prouči ezan za pet dnevnih namaza u ime Allaha, opraštaju mu se njegovi manji grijesi.”

Ebu-Musa navodi da je Alejhisselam rekao: “Iza vjerovjesnika, alejhimus-salat ves-selam, i šehida džennetsku odoru prvi će obući Bilal i čestiti mujezini.”

U merfu'-hadisu stoji da je Alejhisselam rekao: “Ko redovno uči ezan godinu dana, sigurno će unići u Džennet.” Džabir kaže da su Alejhisselama pitali ko će prvi unići u Džennet i on je odgovorio:

“Vjerovjesnici, šehidi, mujezini Ka'be, mujezini Bejtul-makdisa u Jerusalemu, mujezini ove moje džamije, a potom ostali mujezini.”

DIZANJE GLASA PRI UČENJU EZANA

Omer b. Abdul-Aziz rekao je (mujezinu): “Uči ezan ugodno (bez grubosti), inače povuci se (s tog položaja)!”

609. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njega obavijestio Malik prenoseći od Abdur-Rahmana b. Abdullaha b. Abdur-Rahmana b. Ebu-Sa'sa'a Ensarija Mazinija, a on od svoga oca, koji ga je obavijestio da mu je Ebu-Seid Hudri rekao:

– Vidim da voliš stado i pustinju, pa kada budeš među svojim stadom ili u svojoj pustari i budeš učio ezan za namaz, podigni svoj glas pri učenju ezana, jer nema ni džina ni ljudskog bića, a niti ma što drugo što bude čulo glas mujezina a da mu neće to posvjedočiti na Sudnjem danu.

Ebu-Seid je rekao: “Čuo sam ovaj hadis od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.”¹

JAVNO UČENJE EZANA SPREČAVA PROLIJEVANJE KRV

610. PRIČAO NAM JE Kutejbe b. Seid, njemu Ismail b. Dža'fer, ovome Humejd koji je čuo Enesa b. Malika, da je rekao:

– Kada bi Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, krenuo s nama u rat protiv nekog naroda, on ne bi otpočinjao borbu sve dok ne bi svanulo i malo bi čekao, pa ako bi čuo ezan, povukao bi se od njih, a ako ne bi čuo, navalio bi na njih.

بَابُ رَفْعِ الصَّوْتِ بِالنِّدَاءِ

وَقَالَ عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ أَذِّنْ أَذَانًا سَمَحًا وَإِلَّا فَاعْتَزِلْنَا .

٦٠٩ . حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ابْنِ أَبِي صَعْصَعَةَ الْأَنْصَارِيِّ ثُمَّ الْمَازِنِيِّ عَنْ أَبِيهِ أَنَّهُ أَخْبَرَهُ أَنَّ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ قَالَ لَهُ إِنِّي أَرَاكَ تُحِبُّ الْغَنَمَ وَالْبَادِيَةَ فَإِذَا كُنْتَ فِي غَنَمِكَ أَوْ بَادِيَتِكَ فَادْنُتَ بِالصَّلَاةِ فَارْفَعْ صَوْتَكَ بِالنِّدَاءِ فَإِنَّهُ لَا يَسْمَعُ مَدَى صَوْتِ الْمُؤَذِّنِ جَنَّ وَلَا إِنْسٍ وَلَا شَيْءٍ إِلَّا شَهِدَ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ قَالَ أَبُو سَعِيدٍ سَمِعْتُهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ .

بَابُ مَا يَحْقُقُ بِالْأَذَانِ مِنَ الدَّمَاءِ

٦١٠ . حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ قَالَ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ ابْنُ جَعْفَرٍ عَنْ حُمَيْدٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ إِذَا غَزَا بَنِي قَوْمًا لَمْ يَكُنْ يَغْزُو بَنِي حَتَّى يُصْبِحَ وَيَنْظُرَ فَإِنْ سَمِعَ أَذَانًا كَفَّ عَنْهُمْ وَإِنْ لَمْ يَسْمَعْ أَذَانًا أَغَارَ عَلَيْهِمْ قَالَ فَخَرَجْنَا إِلَى خَيْبَرَ

¹ Iz hadisa se može zaključiti:

- poželjno je učiti ezan glasno sa što višeg mjesta. Bilal je učio ezan s kuće jedne žene iz Benu-Nedžar plemena, koja je bila jedna od najviših zgrada pokraj Alejhisselamove džamije;
- stočarstvo je pohvalna i unosna grana privrede;
- poželjno je da musliman kada je sam prouči ezan za svoj namaz pa makar to bilo i u pustinji, daleko od ljudskih naselja;
- ljudi i ostala bića svjedočit će na Sudnjem danu jedni drugima o radu dobrih i loših djela.

Tako smo, kaže (Enes), izašli do Hajbera i stigli noću. Pošto je svanulo i ezan se nije čuo, on je uzjahao (jahalicu), a ja sam uzjahao iza Ebu-Talhe i moja je noga doticala noge Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem. Oni su izašli, kaže (Enes), sa svojim zembiljima i motikama i kada su vidjeli Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, uzviknuli su: “Muhammed, tako nam Boga, Muhammed i armija!” Kada ih je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, vidio, izgovorio je: “Allah je najveći! Allah je najveći! Propao Hajber! A kada se spustimo u dvorište nekog naroda, tad je zlo jutro (osvanulo) onima koji su (uzaludno) opominjali.”²

ŠTA (MUSLIMAN) IZGOVARA KADA ČUJE MUJEZINA

611. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njega obavijestio Malik prenoseći od Ibni-Šihaba, on od Ataa b. Jezida Lejsija, a ovaj do Ebu-Seida Hudrija, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

“Kada čujete ezan (poziv), govorite isto ono što govori mujezin!”³

فَانْتَهَيْنَا إِلَيْهِمْ لَيْلًا فَلَمَّا أَصْبَحَ وَلَمْ يَسْمَعْ أَذَانًا رَكِبَ وَرَكِبْتُ خَلْفَ أَبِي طَلْحَةَ وَإِنَّ قَدَمِي لَتَمَسُّ قَدَمَ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ فَخَرَجُوا إِلَيْنَا بِمَكَاتِلِهِمْ وَمَسَاحِيهِمْ فَلَمَّا رَأَوْا النَّبِيَّ ﷺ قَالُوا مُحَمَّدٌ وَاللَّهِ مُحَمَّدٌ وَالْحَمِيسُ قَالَ فَلَمَّا رَأَاهُمْ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ قَالَ اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ خَرَبْتُ خَيْرٌ إِنَّا إِذَا نَزَلْنَا بِسَاحَةِ قَوْمٍ (فَسَاءَ صَبَاحُ الْمُنْذَرِينَ) .

بَابُ مَا يَقُولُ إِذَا سَمِعَ الْمُتَنَادِي

٦١١. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَزِيدَ اللَّيْثِيِّ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ إِذَا سَمِعْتُمُ النِّدَاءَ فَقُولُوا مِثْلَ مَا يَقُولُ الْمُؤَذِّنُ .

2 Ezan je simbol islama i ne smije se zanemarivati.

Iz hadisa se može zaključiti:

- na jednoj jahalici može jahati više osoba ako to nije za nju preopterećenost;
- poželjno je izgovarati tekbir prilikom napada na neprijatelja;
- ko očituje i priznaje dva šehadeta iz ezana, on je musliman.

3 Neki pravници (hanefije) shvatili su gornju naredbu kao obligatnu (vadžib) dužnost. Prema mišljenju Ibni-Vehba koji pripada malikijskoj pravnoj školi i zahirija, s učenjem ezana mora se prekinuti učenje Kur'ana, nazivanje selama i svaki drugi razgovor.

Šafija, Ahmed, Malik i većina učenjaka gornju naredbu shvaćaju kao preporuku. Ovo mišljenje usvaja i Tahavi, a Nevevi kaže: “Pohvalno je ponavljati za mujezinom tekst ezana, bio čovjek s abdestom ili ne bio, bila žena s menstruacijom ili bez, kao i druge osobe koje nemaju zapreka za ponavljanje.” Nevevi dalje kaže da ponavljati riječi za mujezinom ne može čovjek koji se nađe u nužniku, koji je u intimnom odnosu sa suprugom i slično. Isto je i kada se čovjek nađe u namazu, bilo u dobrovoljnom (nafila) namazu ili obaveznom; neće ponavljati za mujezinom. A kada preda selam ponovit će ezan. Međutim, da li je mekruh da to čovjek uradi dok je u namazu? O tome Šafija ima dva stava, a očitiji je da je to mekruh, ali taj namaz neće biti pokvaren. Ako bi izgovorio: Hajja ‘ales-salah i es-salatu hajrun minen-nevm, namaz će mu biti pokvaren, ako zna da je to haram jer su to ljudske riječi (tj. nisu kur’anske, niti druge dove koje je propisano učiti u namazu). Ako bi čovjek učio Kur’an, izgovarao tesbih i slično, to će prekinuti i ponavljati ezan, a ikamet će ponavljati poput ezana.

612. PRIČAO NAM JE Mu'az b. Fedale, njemu Hišam prenoseći od Jahjaa, on od Muhammeda b. Ibrahima b. Harisa kome je rekao Isa b. Talha, da je jednog dana čuo Mu'aviju gdje ponavlja i izgovara isto što i mujezin, do iza njegovih riječi: "Ešhedu enne Muhammeden resulullah."¹

PRIČAO NAM JE Ishak b. Rahevejh, njemu Vehb b. Džerir, ovome Hišam, prenoseći od Jahjaa isti hadis (sa senedom kao kod prethodnog hadisa).

٦١٢. حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ فَضَالَةَ قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامٌ عَنْ يَحْيَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ الْحَارِثِ قَالَ حَدَّثَنِي عِيسَى بْنُ طَلْحَةَ أَنَّهُ سَمِعَ مُعَاوِيَةَ يَوْمًا فَقَالَ مِثْلَهُ إِلَى قَوْلِهِ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ . حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ رَاهُوَيْهٍ قَالَ حَدَّثَنَا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامٌ عَنْ يَحْيَى نَحْوَهُ .

Prema mišljenju pravnika hanefijskog pravca dužnost je prisutnih (vadžib) ponavljati ezan za mujezinom, a umjesto izraza "Hajje 'ales-salah!", tj. "Dodji na namaz!" izgovorit će "La havle va la kuvvete illa billahil-'alijjil-'azim", i "Hajje 'alel-felah!", tj. "Dodji na spas!" – izgovarati "Ma šaallahu kane va ma lem ješe' lem jekun", tj. "Biva ono što Allah hoće a što neće, to ne može ni biti."

U toku učenja ezana prisutni ne treba razgovarati, učiti Kur'an, nazivati kome selam, pa ni primiti selam. Hulvani kaže: "Ako musliman ponavlja ezan za mujezinom, a ne ode u džamiju na namaz, to ponavljanje nije obavljeno pravovaljano, a ako se zatekao u džamiji, ali ezan nije ponavljao nije grješan."

Ponavljjanje ezana za mujezinom nisu dužni maloljetnici, maloumnici i osobe koje su otpočele klanjati neki namaz. Kada musliman čuje učenje ezana nekoliko mujezina, ponavljat će učenje mujezina džamije u kojoj on obično klanja.

- 1 Drugi muhaddisi gornji slučaj zabilježili su opširnije. Taberani u svom "Kebiru" iznosi: – Mujezin je u prisustvu Mu'avije proučio ezan i kada je mujezin izgovorio: "Allahu ekber, Allahu ekber", tj. "Allah je najveći, Allah je najveći", Mu'avija je ponovio: "Allahu ekber, Allahu ekber." Kada je mujezin proučio: "Ešhedu en la ilahe illellah...", tj. "Svjedočim da nema drugog Boga osim Allaha...", Mu'avija je izgovorio: "Ešhedu en la ilahe illellah..." Zatim je mujezin proučio "Ešhedu enne Muhammeden resulullah...", tj. "Očitujem da je Muhammed Allahov poslanik", Mu'avija je ponovio rečenicu "Ešhedu enne Muhammeden resulullah." Kada je mujezin izgovorio "Hajje 'ales-salah!", tj. "Dodite na namaz!", Mu'avija je izgovorio: "La havle ve la kuvvete illa billah", tj. "Nema nikakve snage ni moći bez Allaha." A kada je proučio "Hajje 'alel felah!", tj. "Dodite na spas!", Mu'avija je opet izgovorio: "La havle ve la kuvvete illa billah." Konačno je mujezin proučio "Allahu ekber, Allahu ekber", a Mu'avija to ponovio i rekao: "Ovako sam čuo Alejhisselama da ponavlja za mujezinom dijelove ezana."

I druge varijante ovoga slučaja ukazuju na potrebu ponavljanja ezana za mujezinom, a umjesto "haj'aletejn" izgovarati "La havle ve la kuvvete illa billah." Ovo je stav Ebu-Hanife, Ebu-Jusufa, Muhammeda i Ahmeda u vjerodostojnoj predaji koja se od njega prenosi, dok Neha'i, Šafija i Malik po jednoj predaji, kao i Ahmed po jednoj predaji, smatraju da se ezan koji uči mujezin doslovno ponavlja.

Hanefije se drže još i hadisa koga je Omer b. Hattab prenio, a Muslim zabilježio:

- Kada mujezin izgovori "Allahu ekber, Allahu ekber..." i neko od vas to ponovi, zatim kada mujezin izgovori "Ešhedu en la ilahe illellah" i neko od vas to opet izgovori, potom kada mujezin prouči "Ešhedu enne Muhammeden resulullah" a neko od vas to isto ponovi, pa kada mujezin prouči "Hajje 'ales-salah!", a neko od vas kaže "La havle ve la kuvvete illa billah", a kada mujezin izgovori "Hajje 'alel-felah!" i neko od vas kaže opet "La havle ve la kuvvete illa billah", zatim kada mujezin kaže "Allahu ekber, Allahu ekber" i to neko doslovno ponovi, te konačno kada mujezin prouči "La ilahe illellah" i to neko od vas iskreno ponovi – unići će u Džennet. Ovaj tekst Alejhisselamove izjave zabilježen je u hadiskim zbirkama Ebu-Davuda, Nesaija i Tahavija.

613. Jahja opet kaže:

– Meni je pričao neki naš brat (po vjeri) i rekao: “Pošto je (mujezin) izgovorio “Hajje ‘ales-salah!”, (Mu‘avija) je rekao: “La havle ve la kuvvete ila billah” i potom kazao: “Ovako smo ovo čuli od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da govori.”

UČENJE DOVE KADA SE ČUJE EZAN

614. PRIČAO NAM JE Ali b. Ajjaš, njemu Šu‘ajb b. Ebu-Hamza prenoseći od Muhammeda b. Munkedira, a ovaj od Džabira b. Abdullaha, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: – Ko izgovori kad sasluša ezan: “Allahu, Gospodaru moj, ovoga vječno savršenog poziva i zauvijek postojane molitve, podari Muhammedu položaj, visoki stepen i uputi ga na hvale vrijedno mjesto koje si mu obećao”, dostojan mu je moj zagovor (šefaat) na Sudnjem danu.²

٦١٣. قَالَ يَحْيَى وَحَدَّثَنِي بَعْضُ إِخْوَانِنَا أَنَّهُ قَالَ لَمَّا قَالَ حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ قَالَ لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ وَقَالَ هَكَذَا سَمِعْنَا نَبِيَّكُمْ ﷺ يَقُولُ .

بَابُ الدُّعَاءِ عِنْدَ الدُّعَاءِ

٦١٤. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَيَّاشٍ قَالَ حَدَّثَنَا شُعَيْبُ بْنُ أَبِي حَمْزَةَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ مَنْ قَالَ حِينَ يَسْمَعُ الدُّعَاءَ اللَّهُمَّ رَبِّ هَذِهِ الدَّعْوَةُ التَّامَّةُ وَالصَّلَاةُ الْقَائِمَةُ آتِ مُحَمَّدًا الْوَسِيلَةَ وَالْفَضِيلَةَ وَابْعَثْهُ مَقَامًا مَحْمُودًا الَّذِي وَعَدْتُهُ حَلَّتْ لَهُ شَفَاعَتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ .

² Iz navedenog hadisa može se zaključiti:

- nukanje vjernika da uče dove nastupom vremena pojedinih namaza. Prenesene su Alejhisselamove riječi: “Dva su časa u kojima se iskreno upućena molba dobrog muslimana ne odbija: molba prilikom proučenog ezana i molba pri stupanju u bojni red na Allahovom putu”;
  - zagovaranje za dobre vjernike bit će radi što boljih nagrada, a za grješnike radi snižavanja kazne;
  - o umrlim treba govoriti dobro i sjećati ih se po dobru, a na Alejhisselama učiti još i salavat.
- Buhari je naveo dovu koja je po njegovom kriteriju najvjerodostojnija, dok drugi muhaddisi ističu i druge koje je Alejhisselam učio u drugim prilikama.

IZVLAČENJE STRELICA (KOCKE) ZA UČENJE EZANA

Spominje se da se neki ljudi nisu mogli složiti ko će učiti ezan, pa je Sa'd dao da se među njima baci kocka.

615. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njega obavijestio Malik prenoseći od Sumejja, oslobođenog roba Ebu-Bekra, on od Ebu-Saliha, a ovaj od Ebu-Hurejre da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

“Kada bi ljudi znali šta sve imaju za učenje ezana i klanjanje u prvom redu džemata, i kada bi imali mogućnost da dođu do toga samo bacanjem kocke (izvlačenjem strelica), oni bi je bacali; kada bi znali za vrijednost klanjanja namazâ općenito (ili samo podne-namaza), utrkiivali bi se za njim, a kada bi znali šta sve imaju u jaciji i sabahu, išli bi na njih pa makar pužući.”¹

بَابُ الْإِسْتِهَامِ فِي الْأَذَانِ

وَيَذَكِّرُ أَنَّ أَقْوَامًا اخْتَلَفُوا فِي الْأَذَانِ فَأَقْرَعَ بَيْنَهُمْ سَعْدٌ .

٦١٥ . حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ سُمَيِّ مَوْلَى أَبِي بَكْرٍ عَنْ أَبِي صَالِحٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ لَوْ يَعْلَمُ النَّاسُ مَا فِي النِّدَاءِ وَالصَّفِّ الْأَوَّلِ ثُمَّ لَمْ يَجِدُوا إِلَّا أَنْ يَسْتَهْمُوا عَلَيْهِ لَاسْتَهَمُوا وَلَوْ يَعْلَمُونَ مَا فِي التَّهْجِيرِ لَاسْتَبَقُوا إِلَيْهِ وَلَوْ يَعْلَمُونَ مَا فِي الْعَتَمَةِ وَالصُّبْحِ لَأَتَوْهُمَا وَلَوْ حَبَوًّا .

¹ Sa'd Ibnu-Ebi-Vekkas boravio je s vojskom 15. godine po Hidžri na Kadisijji i ashabi su se jagmili za službu mujezina pa je ona konačno dodijeljena putem izvlačenja strelica.

Iz hadisa se može zaključiti:

– velika vrijednost klanjanja u prvom redu džemata, odmah neposredno iza imama.

Muslim donosi hadis: “Prvi su redovi muškaraca najbolji, a zadnji najslabiji, dok su zadnji redovi žena (skupnog klanjanja) najbolji, a prvi najslabiji.”

Abdur-Rahman ibni Avf kaže: “Allah i Njegovi meleki blagosiljaju one koji klanjaju u prvom redu džemata”;

– klanjanje svakog namaza u njegovom nastupnom vremenu, a naročito jacije i sabaha je vrlina pobožnih muslimana koji rade za svoje dobro na obadva svijeta.

GOVOR U TOKU UČENJA EZANA

Sulejman b. Sured razgovaraše u toku učenja (svoga) ezana.

Hasan (Basri) kaže: “Nije grijeh ako se mujezin učeći ezan ili ikamet nasmije.”

616. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Hammad prenoseći od Ejjuba, Abdul-Hamida, Zijadijevog prijatelja, i Asima Ahvela, a oni od Abdullaha b. Harisa, da je kazao:

– Ibni-Abbas držaše nam jednog kišnog, blatnjavog dana govor (hutbu) i kada je mujezin došao do “Hajje ales-salah!”, on mu je naredio da vikne: “Ovaj namaz klanjajte kod kuće!” Ljudi su pogledali jedni u druge, a on je opet rekao da je ovo činio i onaj koji je bio bolji od njega, a džuma je obligatna dužnost.²

EZAN SLIJEPCA (JE PUNOVAŽAN) AKO IMA NEKOGA KO ĆE GA OBAVIJESTITI O NASTUPU NAMASKOG VREMENA

617. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Mesleme prenoseći od Malika, on od Ibn-Šihaba, ovaj od Salima b. Abdullaha, a on od svoga oca da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

– Bilal uči ezan noću, pa jedite i pijte dok ne zauči Ibn-Ummi-Mektum. Potom je (Ibni-Šihab) kazao:

بَابُ الْكَلَامِ فِي الْأَذَانِ

وَتَكَلَّمَ سُلَيْمَانُ بْنُ صُرَدٍ فِي أَذَانِهِ وَقَالَ الْحَسَنُ لَا بَأْسَ أَنْ يَضْحَكَ وَهُوَ يُؤْذِنُ أَوْ يُقِيمُ .

٦١٦. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا حَمَّادٌ عَنْ أَيُّوبَ وَعَبْدِ الْحَمِيدِ صَاحِبِ الزِّيَادِيِّ وَعَاصِمِ الْأَحْوَلِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحَارِثِ قَالَ خَطَبَنَا ابْنُ عَبَّاسٍ فِي يَوْمٍ رَدَغٍ فَلَمَّا بَلَغَ الْمُؤَذِّنُ حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ فَأَمَرَهُ أَنْ يُنَادِيَ الصَّلَاةَ فِي الرَّحَالِ فَنَظَرَ الْقَوْمُ بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ فَقَالَ فَعَلَ هَذَا مَنْ هُوَ خَيْرٌ مِنْهُ وَإِنَّمَا عَزْمَةٌ .

بَابُ أَذَانِ الْأَعْمَى إِذَا كَانَ لَهُ مَنْ يُخْبِرُهُ

٦١٧. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ عَنْ مَالِكٍ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِيهِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ إِنَّ بَلَالًا يُؤْذِنُ بَلِيلٌ فَكُلُّوا وَاشْرَبُوا حَتَّى يُنَادِيَ ابْنُ أُمِّ مَكْتُومٍ ثُمَّ قَالَ وَكَانَ رَجُلًا أَعْمَى لَا يُنَادِي حَتَّى يُقَالَ لَهُ أَصْبَحْتَ أَصْبَحْتَ .

² Ebu-Davud u svojoj hadiskoj zbirci iznosi gornji slučaj opširnije i kaže:

– Ibni-Abbas jednog kišnog dana reče svome mujezinu: “Kada izgovoriš “Ešhedu enne Muhammeden resulullah”, ne govori “Hajje ales-salah!”, tj. “Dodite na namaz!”, nego vikni: “Klanjajte u svojim domovima!” To je svijet loše shvatio, pa je Ibn-Abbas dodao: “Ovo je ovako činio i onaj koji je bio bolji od mene. Džuma je obligatna dužnost, ali mi je neprijatno da vam činim poteškoću pa da dolazite u džamiju po ovoj kiši i blatu.”

Iz hadisa se može zaključiti:

– načelno je mujezinu dozvoljeno progovoriti koju riječ običnog govora u toku učenja ezana, samo je to, po mišljenju Ebu-Hanife i njegova dva učenika, suprotno onome što je preče, a na to ukazuju i stavovi Šafija i Malika.

– Ibn-Ummi-Mektum je bio slijep čovjek i on ne bi učio ezan dok mu se ne bi reklo: “Skoro si osvanuo, skoro si osvanuo.”¹

UČENJE EZANA POSLIJE ZORE

618. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njega obavijestio Malik prenoseći od Nafija, on od Abdullaha b. Omera, kome je Hafsa kazala: “Kada bi mujezin zašutio² (nakon ezana za sabah) i zora se ukazala, Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao bi dva rekata, kraće učeći na njima, prije nego bi bio proučen ikamet za (farz) namaz.”

619. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu‘ajm, njemu Šejban prenoseći od Jahjaa, on od Ebu-Seleme, a ovaj od Aiše: “Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjaše po dva kraća rekata između ezana i ikameta sabah-namaza.”

بَابُ الْأَذَانِ بَعْدَ الْفَجْرِ

٦١٨. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ نَافِعٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ قَالَ أَخْبَرْتَنِي حَفْصَةُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ إِذَا اعْتَكَفَ الْمُؤَذِّنُ لِلصُّبْحِ وَبَدَأَ الصُّبْحَ صَلَّى رَكْعَتَيْنِ خَفِيفَتَيْنِ قَبْلَ أَنْ تُقَامَ الصَّلَاةُ .

٦١٩. حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ قَالَ حَدَّثَنَا شَيْبَانُ عَنْ يَحْيَى عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ عَائِشَةَ كَانَتِ النَّبِيَّ ﷺ يُصَلِّي رَكْعَتَيْنِ خَفِيفَتَيْنِ بَيْنَ النِّدَاءِ وَالْإِقَامَةِ مِنْ صَلَاةِ الصُّبْحِ .

- 1 Drugom prilikom Alejhisselam je rekao: “... pa jedite i pijte dok ne zauči ezan Ibn-Ummi-Mektum, a on ne uči ezan dok se ne pojavi zora.”
Aiša je rekla da je Alejhisselam imao tri mujezina: Bilala, Ebu-Mahzure i Amra ibni Ummi-Mektuma. Bilal je ponajviše vršio noćnu mujezinsku službu, a ostali u drugim namaskim vremenima.
Ima pravnika koji dozvoljavaju učenje ezana za sabah i nešto malo prije pojave zore, dok Ebu-Hanife, Muhammed, Zufer i imam Sevri to ne dozvoljavaju. Ezan je obznana za klanjanje namaza i to bi ljude obmanulo. Tahavi i Bejheki zabilježili su sljedeću izjavu Hafse, radijallahu anha:
– Čim bi mujezin proučio ezan za sabah, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bi ustao i klanjao u sobi dva rekata sunneta, onda izašao u džamiju i zabranio ashabima jedenje (uz ramazan), a ne bi ga učio dok se ne pojavi zora;
Ibnul-Abidin u “Reddul-muhtaru” navodi:
– Sunnet je da mujezin bude dobar čovjek koji zna po sunnetu obaviti učenje ezana, da je s abdestom i početkom učenja okrenut licem prema Ka’bi.
U “Bedai’u” je istaknuto da ne vrijedi ezan djeteta koje još ne shvaća i nema razvijene moći shvaćanja. Ezan takvog djeteta treba obnoviti, jer je nastao od osobe koja nema razvijene svijesti o svome radu. Tako, primjerice, papagaj poučen tekstu ezana bez greške ne može se koristiti za učenje ezana; njegov ezan nije punovažan i treba ga obnoviti.
Na osnovu gornjih principa pokudeno je da ezan uči lud i pijan čovjek, jer oni nisu svjesni svojih postupaka.
- 2 Ovdje je u hadisu upotrijebljena riječ i’tekefe što znači: kada bi se mujezin uspravio da zauči ezan... U tom slučaju, to bi značilo da bi Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao prije nego mujezin završi i klanjao bi prije zore, što je suprotno i samom značenju naslova ovog poglavlja. Naime, on bi klanjao tek nakon što nastupi zora. Ibn-Hadžer (2/121) kaže da se radi o grešci i da umjesto spomenute riječi treba stajati riječ sekete, tj. kada bi zašutio... (prim. rec.)

620. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njega obavijestio Malik prenoseći od Abdullaha b. Dinara, on od Abdullaha b. Omera, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Bilal uči ezan noću, pa jedite i pijte (kada želite zapostiti) dok ne zauči ezan Ibn-Ummi-Mektum.”³

UČENJE EZANA PRIJE ZORE

621. PRIČAO NAM JE Ahmed b. Junus, njemu Zuhejr, a ovome Sulejman Tejmi prenoseći od Ebu-Osmama Nehdija, on od Abdullaha b. Mes'uda, a ovaj od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, koji je rekao:

– Neka nikoga od vas, ili je rekao: nijednog, ne omete od sehura Bilalov ezan, jer on ezani, odnosno poziva na namaz noću, da bi povratio odmoru među vama one koji klanjaju (mnoge nafile), a istovremeno probudio one koji spavaju. Nije prava zora – ili je rekao svanuće – pokazao je svojim prstima: digao ih prema gore i polahko spuštao dolje – sve dok se ne pojavi “ovako”. Zuhejr je pravu zoru prikazao sa svoja dva kažiprsta stavivši ih jedan iznad drugog, a potom ih je razdvojio desno i lijevo od sebe.⁴

٦٢٠. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ إِنَّ بِلَالَ يُنَادِي بِلَيْلٍ فَكُلُوا وَاشْرَبُوا حَتَّى يُنَادِيَ ابْنُ أُمِّ مَكْتُومٍ .

بَابُ الْأَذَانِ قَبْلَ الْفَجْرِ

٦٢١. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ قَالَ حَدَّثَنَا زُهَيْرٌ قَالَ حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ التَّيْمِيُّ عَنْ أَبِي عُثْمَانَ النَّهْدِيِّ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ لَا يَمْنَعَنَّ أَحَدَكُمْ أَوْ أَحَدًا مِنْكُمْ أَذَانُ بِلَالٍ مِنْ سَحُورِهِ فَإِنَّهُ يُؤَذِّنُ أَوْ يُنَادِي بِلَيْلٍ لِيَرْجِعَ قَائِمَكُمْ وَلِيُنَبِّهَ نَائِمَكُمْ وَلَيْسَ أَنْ يَقُولَ الْفَجْرُ أَوْ الصُّبْحُ وَقَالَ بِأَصَابِعِهِ وَرَفَعَهَا إِلَى فَوْقٍ وَطَاطَأَ إِلَى أَسْفَلٍ حَتَّى يَقُولَ هَكَذَا وَقَالَ زُهَيْرٌ بِسَبَابَتَيْهِ إِحْدَاهُمَا فَوْقَ الْأُخْرَى ثُمَّ مَدَّهَا عَنْ يَمِينِهِ وَشِمَالِهِ .

3 Iz hadisa se može zaključiti:

- sunnet sabah-namaza ima dva rekata;
- sabah se klanja poslije pojave prave zore, a obavljen prije zore nije punovažan i treba ga obnoviti.

4 Iz hadisa se može zaključiti:

- Bilal je svojim ezanom upozoravao na skoru pojavu zore i na pripremanje ljudi; jednih da prestanu s noćnim namazom i da se malo odmore ili sehure, a drugih koji su spavali da ustanu i da, ako treba, sehure i pripreme se za sabah, a ezan Ibnu-Ummi-Mektuma je obznana nastupa vremena sabah-namaza. Učenjaci koji smatraju da je dozvoljeno proučiti ezan za sabah prije nastupanja zore, razilaze se u vezi s vremenom tog ezana. Po mišljenju nekih šafija ezan se uči između lažne (prividne) i stvarne zore. Ebu-Jusuf, Ahmed i Malik, a to je i najodabranije mišljenje Šafijinih sljedbenika, dozvoljavaju ovaj ezan učiti poslije pola noći. Neki pravници to dozvoljavaju poslije minule jedne trećine noći, a poneki pred pojavu lažne zore.

622, 623. PRIČAONAMJE Ishak, njega obavijestio Ebu-Usame da je Ubejdullahu kazao Kasim b. Muhammed prenoseći od Aiše i od Nafija, a ovaj od Ibn-Omera da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: ... A PRIČAONAMJE I Jusuf b. Isa Mervezi, njemu Fadil, a ovome Ubejdullah b. Omer prenoseći od Kasima b. Muhammeda, on od Aiše, a ona od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao:

“Bilal uči ezan u noći, pa jedite i pijte sve dok Ibnu-Ummi-Mektum ne zauči ezan.”

٦٢٢-٦٢٣. حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ قَالَ أَخْبَرَنَا أَبُو أُسَامَةَ قَالَ عُبَيْدُ اللَّهِ حَدَّثَنَا عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَائِشَةَ وَعَنْ نَافِعٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ ح وَحَدَّثَنِي يُوسُفُ بْنُ عِيسَى الْمَرْوَزِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا الْفَضْلُ بْنُ مُوسَى قَالَ حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَائِشَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ قَالَ إِنَّ بِلَالًا يُؤَذِّنُ بِلَيْلٍ فَكُلُوا وَاشْرَبُوا حَتَّى يُؤَذِّنَ ابْنُ أُمِّ مَكْتُومٍ .

VREMENSKI RAZMAK IZMEĐU EZANA I IKAMETA I IŠČEKIVANJE NAMAZA

624. PRIČAONAMJE Ishak Vasiti, njemu Halid prenoseći od Džurejrija, on od Ibni-Burejde, ovaj od Abdullaha b. Mugaffela Muzenija, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Između svakog ezana i ikameta klanja se namaz ko ga bude htio klanjati”, reče to tri puta.¹

بَابُ كَمْ بَيْنَ الْأَذَانِ وَالْإِقَامَةِ وَمَنْ يَنْتَظِرُ الْإِقَامَةَ ٦٢٤. حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ الْوَاسِطِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا خَالِدٌ عَنِ الْجَرِيرِيِّ عَنِ ابْنِ بَرِيْدَةَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُغَفَّلٍ الْمُزْنِيِّ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ بَيْنَ كُلِّ أَذَانَيْنِ صَلَاةٌ ثَلَاثًا لِمَنْ شَاءَ .

¹ Hakim i Tirmizi u svojim hadiskim zbirkama ističu da je Alejhisselam Bilalu rekao: “Između proučenog ezana i ikameta ostavi vremenski razmak koji je dovoljan da onaj ko je za objedom, ko pije (vodu i slično), i ko pati od otežanog mokrenja može to dovršiti.” Ajni za ovaj hadis kaže da je slabog seneda.

Iz hadisa se može zaključiti:

– pokušeno je ne napraviti razmak između ezana i ikameta. Ezan je poziv na zajedničko klanjanje namaza i ljudima treba omogućiti da na njega stignu.

Temertaši u svom “Džami’u” kaže: “Mujezin će po proučenom ezanu očekati s učenjem ikameta koliko se mogu klanjati obična dva ili četiri rekata namaza, odnosno onoliko koliko može onaj ko jede, ko pije i ko pati od otežanog mokrenja da to završi.” U komentaru na Tahavijevo djelo stoji da će napraviti razmak od dva rekata i na svakom od njih će proučiti oko deset ajeta.

Kod akšama – po mišljenju Ebu-Hanife – ovaj razmak čini sasvim mala stanka u kojoj se može proučiti jedan dugi ili tri kraća ajeta. Ebu-Jusuf i Muhammed smatraju da je ta stanka jednaka dužini imamova sjedenja na minberu između dvije hutbe, a imami Šafija (kako to navodi autor djela *El-Hidaje*) i Ahmed preporučuju da to bude razmak u kome se mogu klanjati dva rekata nafile.

Najveći broj pravnika drže se Alejhisselamove izjave koju Darekutni i Bejheki donose u svojim *Sunenima*: “Između svakog ezana i ikameta ima razmak u kome se mogu klanjati dva rekata namaza osim kod akšama.”

625. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Beššar, njemu Gunder, a ovome Šu'be, rekavši da je on čuo Amra b. Amira Ensarija, a on Enesa b. Malika, da je rekao:

“Kada bi mujezin htio učiti ezan, drugovi Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, ustali bi (koji su se zatekli u džamiji) žureći stupovima, i dok ne bi Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, još izašao klanjali bi po dva rekata nafile prije akšama. Između ezana i ikameta nije bilo ništa (ni razmaka ni nafile).”

Usman b. Džebel i Ebu-Davud prenoseći (kaže Buhari) od Šu'be, rekli su: “... Između (ezana i ikameta) bilo je samo nešto malo (vremenskog razmaka).”²

IŠČEKIVANJE IKAMETA

626. PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman, njega obavijestio Šu'ajb prenoseći od Zuhrija, a ovoga Urve b. Zubejr, da je Aiša rekla:

“Kada bi mujezin zašutio nakon prvog ezana sabah-namaza, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ustao bi i pošto bi se pojavila zora, klanjao bi dva kraća rekata prije farza sabahskog namaza, pa bi legao na svoju desnu stranu dok mu ne bi došao mujezin da uči ikamet.”³

٦٢٥. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ قَالَ حَدَّثَنَا غُنْدَرٌ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ سَمِعْتُ عَمْرَو بْنَ عَامِرٍ الْأَنْصَارِيَّ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ كَانَ الْمُؤَذِّنُ إِذَا أَذَّنَ قَامَ نَاسٌ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ يَتَدَرُونَ السَّوَارِي حَتَّى يَخْرُجَ النَّبِيُّ ﷺ وَهُمْ كَذَلِكَ يُصَلُّونَ الرَّكَعَتَيْنِ قَبْلَ الْمَغْرِبِ وَلَمْ يَكُنْ بَيْنَ الْأَذَانِ وَالْإِقَامَةِ شَيْءٌ قَالَ عُثْمَانُ بْنُ جَبَلَةَ وَأَبُو دَاوُدَ عَنْ شُعْبَةَ لَمْ يَكُنْ بَيْنَهُمَا إِلَّا قَلِيلٌ .

بَابٌ مِّنْ أَنْتَظَرِ الْإِقَامَةَ

٦٢٦. حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي عُرْوَةُ بْنُ الزُّبَيْرِ أَنَّ عَائِشَةَ قَالَتْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا سَكَتَ الْمُؤَذِّنُ بِالْأُولَى مِنْ صَلَاةِ الْفَجْرِ قَامَ فَرَكَعَ رَكَعَتَيْنِ خَفِيفَتَيْنِ قَبْلَ صَلَاةِ الْفَجْرِ بَعْدَ أَنْ يَسْتَبِينَ الْفَجْرُ ثُمَّ اضْطَجَعَ عَلَى شِقِّهِ الْأَيْمَنِ حَتَّى يَأْتِيَهُ الْمُؤَذِّنُ لِلْإِقَامَةِ .

² Navedeno klanjanje činjeno je pred sami ezan akšama.

Ebu-Davud ističe da je Ibn-Omer upitan za gornje rekate odgovorio: “U doba Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, nisam nikoga vidio da ih klanja.”

³ Alejhisselam je uvijek i svugdje davao prednost desnoj strani pa i u lijeganju.

Iz hadisa se može zaključiti:

– preporučljivo je u sabahskom sunnetu učiti što kraće sure. Alejhisselam obično uči na prvom rekatu ovoga sunneta poglavlje El-Kafirun, a na drugom El-Ihlas. Ponekad je učio i druga poglavlja, ali opet kraća;

– preporučljivo je leći prvo na desnu stranu. Hasan Basri to smatraše obligatnom dužnošću, a poneki pravnici sunnetom. Po mišljenju Ajnija na desnoj strani spavaju obično dobri ljudi, na lijevoj filozofi, na leđima umišljeni, oholi i silnici, a potbuške kafiri;

– iščekivati namaz u kući isto je kao iščekivati ga u džamiji a potom otići na skupno klanjanje u džamiju isto je kao i iščekivati ezan u džamiji;

– mujezin treba poznavati vrijeme nastupa namaza ili imati nekoga ko će ga na to pravovremeno upozoriti;

– poslije proučenog ezana sabahskog namaza pokuđeno je klanjati više od dva rekata sunneta.

IZMEĐU EZANA I IKAMETA JE NAMAZ ZA ONOG KO GA HOĆE KLANJATI

627. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jezid, njemu Kehmes b. Hasan prenoseći od Abdullaha b. Burejda, on od Abdullaha b. Mugaffela, koji je kazao da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

– Između svakog ezana i ikameta je jedan namaz. Kazao je to tri puta, a treći put reče: “Za onoga ko ga hoće klanjati.”

“NEKA NA PUTOVANJU EZAN UČI JEDAN MUJEZIN!”

628. PRIČAO NAM JE Mu‘alla b. Esed, njemu Vuhejb prenoseći od Ejjuba, on od Ebu-Kilabe, ovaj od Malika b. Huvejrisa, da je rekao:

– Došao sam Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, s grupom iz svog naroda, i kod njega smo ostali dvadeset noći. Bio je milostiv i saosjećajan i kada je vidio našu čežnju za našim ukućanima, reče: “Vratite se, budite među njima, poučavajte ih i klanjajte (kao što ste vidjeli da ja klanjam). Kada nastupi vrijeme namaza (pri putovanju), neka jedan od vas prouči ezan i neka vam najstariji među vama bude imam!”¹

بَابُ بَيْنَ كُلِّ أَذَانَيْنِ صَلَاةٌ مِمَّنْ شَاءَ

٦٢٧. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يَزِيدَ قَالَ حَدَّثَنَا كَهْمَسُ بْنُ الْحَسَنِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُرَيْدَةَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُغَفَّلٍ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ بَيْنَ كُلِّ أَذَانَيْنِ صَلَاةٌ بَيْنَ كُلِّ أَذَانَيْنِ صَلَاةٌ ثُمَّ قَالَ فِي الثَّلَاثَةِ لِمَنْ شَاءَ .

بَابُ مَنْ قَالَ لِيُؤَذِّنَ فِي السَّفَرِ مُؤَذِّنٌ وَاحِدٌ

٦٢٨. حَدَّثَنَا مُعَلَّى بْنُ أَسَدٍ قَالَ حَدَّثَنَا وَهَيْبٌ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ أَبِي قِلَابَةَ عَنْ مَالِكِ بْنِ الْحُوَيْرِثِ أَتَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ فِي نَفَرٍ مِنْ قَوْمِي فَأَقَمْنَا عِنْدَهُ عِشْرِينَ لَيْلَةً وَكَانَ رَحِيمًا رَفِيقًا فَلَمَّا رَأَى شَوْقَنَا إِلَى أَهَالِنَا قَالَ ارْجِعُوا فَكُونُوا فِيهِمْ وَعَلِّمُوهُمْ وَصَلُّوا فَإِذَا حَضَرَتِ الصَّلَاةُ فَلْيُؤَذِّنْ لَكُمْ أَحَدُكُمْ وَلْيُؤَمِّكُمْ أَكْبَرُكُمْ .

¹ Iz hadisa se može zaključiti:

- preporučljivo je da putnik prije klanjanja prouči ezan. To je stav najvećeg broja pravnika, dok Ata i Mudžahid kažu: “Ako putnik ne prouči (odnosno zaboravi) ezan i ikamet, on treba obnoviti namaz.”
- Alija, Urve, Sevri, Neha‘i i još poneki pravници daju putniku pravo izbora da prouči ezan i ikamet ili da ih ne prouči, dok Kadihan smatra da je putniku pokuđeno klanjati bez proučenog ezana i ikameta;
- namaz se može skupno klanjati kada pored imama ima makar još jedna osoba.

EZAN I IKAMET PUTNIKA PRI GRUPNOM KLANJANJU KADA SE BUDE NA AREFATU I MUZDELIFI, I O PROGLASU MUJEZINA DA SE NAMAZ U HLADNOJ I KIŠOVITOJ NOĆI KLANJA KOD KUĆE.

629. PRIČAO NAM JE Muslim b. Ibrahim, njemu Šu'be prenoseći od Muhadžira Ebu-Hasana, on od Zejda b. Vehba, a ovaj od Ebu-Zerra, da je kazao: – Bili smo s Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, na jednom putovanju i mujezin je htio učiti ezan (za podne) pa mu je Alejhisselam rekao: “Čekaj da zahladni!”

Nešto kasnije mujezin htjede proučiti ezan, a on mu reče:

“Očekuj dok zahladni!”

Iza toga on je opet htio učiti ezan, a Alejhisselam mu reče:

“Čekaj da zahladni!” I kada se sjena izjednačila sa (visinom svojih) brežuljaka, Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: “Velika žega je zapah ključanja Džehennema.”

630. PRIČAO NAM JE Muhamed b. Jusuf, njemu Sufjan prenoseći od Halida Hazzaa, on od Ebu-Kilabe, a ovaj od Malika b. Huvejrisa, da je rekao: – Dva čovjeka, koja su naumila ići na put, došla su Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, pa im je on rekao: “Kada izađete (na put), učite ezan, zatim ikamet, a potom neka od vas dvojice bude imam onaj koji je stariji.”

631. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Musenna, njemu Abdul-Vehhab, ovome Ejjub prenoseći od Ebu-Kilabe, kome je saopćio Malik:

– Došli smo Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, kao mladići približnih godina i boravili kod njega dvadeset dana i noći. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bio je milostiv i blag i

بَابُ الْأَذَانِ لِلْمَسَافِرِ إِذَا كَانُوا جَمَاعَةً وَالْإِقَامَةَ وَكَذَلِكَ بِعَرَفَةَ وَجَمْعٍ وَقَوْلِ الْمُؤَذِّنِ الصَّلَاةَ فِي الرَّحَالِ فِي اللَّيْلَةِ الْبَارِدَةِ أَوْ الْمَطِيرَةِ

٦٢٩. حَدَّثَنَا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ الْمُهَاجِرِ أَبِي الْحَسَنِ عَنْ زَيْدِ بْنِ وَهْبٍ عَنْ أَبِي ذَرٍّ قَالَ كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فِي سَفَرٍ فَأَرَادَ الْمُؤَذِّنُ أَنْ يُؤَذِّنَ فَقَالَ لَهُ أَبْرِدْ ثُمَّ أَرَادَ أَنْ يُؤَذِّنَ فَقَالَ لَهُ أَبْرِدْ ثُمَّ أَرَادَ أَنْ يُؤَذِّنَ فَقَالَ لَهُ أَبْرِدْ حَتَّى سَاوَى الظِّلُّ التَّلَوَّلَ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ إِنَّ شِدَّةَ الْحَرِّ مِنْ فَيْحِ جَهَنَّمَ .

٦٣٠. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ خَالِدِ الْحَذَّاءِ عَنْ أَبِي قِلَابَةَ عَنْ مَالِكِ بْنِ الْحُوَيْرِثِ قَالَ أَتَى رَجُلَانِ النَّبِيَّ ﷺ يُرِيدَانِ السَّفَرَ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا أَنْتُمَا خَرَجْتُمَا فَأَذِّنَا ثُمَّ أَقِيمَا ثُمَّ لِيُؤْمَكُمَا أَكْبَرُكُمَا .

٦٣١. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ قَالَ حَدَّثَنَا أَيُّوبُ عَنْ أَبِي قِلَابَةَ قَالَ حَدَّثَنَا مَالِكٌ أَتَيْنَا إِلَى النَّبِيِّ ﷺ وَنَحْنُ شَبَبَةٌ مُتَقَارِبُونَ فَأَقَمْنَا عِنْدَهُ عِشْرِينَ يَوْمًا وَلَيْلَةً

kada je smatrao da smo poželjeli svoje porodice – ili je rekao – čeznuli (za njima) – pitao nas je za one koje smo iza sebe ostavili, i kada smo ga o njima obavijestili, on reče:

“Vratite se svojim porodicama, budite među njima, poučavajte ih, naređujte im, spomenuvši neke poslove koje sam ja zapamtio – ili je rekao nisam zapamtio – i klanjajte kao što ste vidjeli da ja klanjam! Kada nastupi namasko vrijeme, neka vam neko od vas prouči ezan i najstariji među vama bude imam!”

632. PRIČAO NAM JE Musedded, njega obavijestio Jahja prenoseći od Ubejdullaha b. Omera, kome je Nafi' rekao:

– Jedne pohladne noći prouči u Dadžnanu¹ ezan (Adullah) b. Omer i reče: “Klanjajte ovaj namaz u svojim stanovima!”

– Kasnije nam je saopćio da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naređivao mujezinu da uči ezan, a da iza ezana kaže: “Pazite, na putu u studenoj ili kišnoj noći klanjajte u svojim stanovima (šatorima)!”

633. PRIČAO NAM JE Ishak b. Mensur, njega obavijestio Dža'fer b. Avn, a ovome rekao Ebul-Umejs prenoseći od Avna b. Ebu-Džuhajfa, a on od svoga oca, da je rekao:

“Vidio sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, u dolini Ebtahu. Tu mu je došao Bilal, obavijestio ga o ezanu za klanjanje namaza, iznio kopljasti štap i usadio ga ispred Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, u Ebtahu, a onda proučio ikamet za namaz.”²

وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ رَحِيمًا رَفِيقًا فَلَمَّا ظَنَّ أَنَّا قَدْ
اشْتَهَيْنَا أَهْلَنَا أَوْ قَدْ اشْتَقْنَا سَأَلَنَا عَمَّنْ تَرَكْنَا
بَعْدَنَا فَأَخْبَرْنَاهُ قَالَ ارْجِعُوا إِلَى أَهْلِكُمْ فَأَقِيمُوا
فِيهِمْ وَعَلِّمُوهُمْ وَمُرُوهُمْ وَذَكَرْ أَشْيَاءَ أَحْفَظُهَا
أَوْ لَا أَحْفَظُهَا وَصَلُّوا كَمَا رَأَيْتُمُونِي أُصَلِّي
فَإِذَا حَضَرَتِ الصَّلَاةُ فَلْيُؤَذِّنْ لَكُمْ أَحَدُكُمْ
وَلْيُؤَمِّكُمْ أَكْبَرُكُمْ .

٦٣٢. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ أَخْبَرَنَا يَحْيَى عَنْ عَبْدِ اللَّهِ
ابْنِ عُمَرَ قَالَ حَدَّثَنِي نَافِعٌ قَالَ أَدَّنَ ابْنُ عُمَرَ فِي
لَيْلَةٍ بَارِدَةٍ بَضْجَنَانَ ثُمَّ قَالَ صَلُّوا فِي رِحَالِكُمْ
فَأَخْبَرَنَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ يَأْمُرُ مُؤَذِّنًا يُؤَذِّنُ
ثُمَّ يَقُولُ عَلَى إِثَرِهِ أَلَا صَلُّوا فِي الرِّحَالِ فِي اللَّيْلَةِ
الْبَارِدَةِ أَوْ الْمَطِيرَةِ فِي السَّفَرِ .

٦٣٣. حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ قَالَ أَخْبَرَنَا
جَعْفَرُ بْنُ عَوْنٍ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو الْعُمَيْسِ عَنْ عَوْنِ
ابْنِ أَبِي جُحَيْفَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ
بِالْأَبْطَحِ فَجَاءَهُ بِلَالٌ فَأَذَنَهُ بِالصَّلَاةِ ثُمَّ خَرَجَ
بِلَالٌ بِالْعَتَرَةِ حَتَّى رَكَزَهَا بَيْنَ يَدَيْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ
بِالْأَبْطَحِ وَأَقَامَ الصَّلَاةَ .

¹ Brdo ili mjesto udaljeno otprilike 12 km od Mekke. (prim. rec.)

² Iz izloženih hadisa vidi se da je Alejhisselam na putovanju redovno tražio učenje i ezana i ikameta.

DA LI ĆE MUJEZIN OKRETATI GLAVU TAMO-AMO I DA LI ĆE SE ON OKRETATI PRI UČENJU EZANA?

Spominje se za Bilala da je stavljao svoje prste u uši, dok Ibn-Omer nije to radio.

Ibrahim (Neha'i) kaže: "Nije zabranjeno ezan učiti bez abdesta", a Ata: "Abdest je stvarna istina i ustaljen običaj..."

Aiša je izjavila: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, spominjaše Allaha u svako doba."

634. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Jusuf, njemu Sufjan prenoseći od Avna b. Ebu-Džuhajfa, a on od svoga oca da je gledao Bilala gdje uči ezan: "Pa sam i ja pri učenju (haje 'ales-sala i hajje 'alel-felah) u ezanu počeo okretati glavu (usta) tamo-amo (desno-lijevo)."³

بَابُ هَلْ يَتَّبِعُ الْمُؤَذِّنُ فَاَهُ هَهُنَا
وَهَهُنَا وَهَلْ يَلْتَفِتُ فِي الْأَذَانِ

وَيُذَكِّرُ عَنْ بِلَالٍ أَنَّهُ جَعَلَ إِصْبَعَيْهِ فِي أُذُنَيْهِ وَكَانَ
ابْنُ عُمَرَ لَا يَجْعَلُ إِصْبَعَيْهِ فِي أُذُنَيْهِ وَقَالَ إِبْرَاهِيمُ
لَا بَأْسَ أَنْ يُؤَذِّنَ عَلَى غَيْرِ وُضُوءٍ وَقَالَ عَطَاءُ
الْوُضُوءُ حَقٌّ وَسُنَّةٌ وَقَالَتْ عَائِشَةُ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ
يَذْكُرُ اللَّهَ عَلَى كُلِّ أَحْيَانِهِ .

٦٣٤ . حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ
عَنْ عَوْنِ بْنِ أَبِي جُحَيْفَةَ عَنْ أَبِيهِ أَنَّهُ رَأَى بِلَالَ
يُؤَذِّنُ فَجَعَلْتُ أَتَّبِعُ فَاَهُ هَهُنَا وَهَهُنَا بِالْأَذَانِ .

³ Ebu-Davud u svom *Sunenu* navodi: "Kada je Bilal učeći ezan došao do rečenice 'Hajje 'ales-salah!' i 'Hajje 'alel-felah!' okrenuo bi vrat (glavu) desno i lijevo, a on se sam ne bi okretao." Tirmizi navodi da je Ebu-'Avn izjavio: "Vidio sam Bilala gdje uči ezan okrećući se oko sebe, a i glavu okreće desno-lijevo, tamo-amo." Darekutni u svom *Sunenu* ističe da je Ebu-Mahzuru bilo naređeno da se pri učenju ezana okreće desno-lijevo. Stavljanje prsta u uši se preporučuje, jer se time dotjeruje ljepota i jačina glasa. Ebu-Munzir u "Kitabul-ešrafu" navodi da je Ebu-Mahzuru stavljao prste u uši, a u komentaru *El-Hidaje* da je on spajao sva četiri prsta ruke i tako ih stavljao na uši. Sehl b. Sa'd je rekao: "U sunnet spada da staviš prste u uši kada uči ezan." Tako je radio Suvejd b. Gafle i Ibn-Džubejr, a to je naređivao i Ša'bi i Šurejk. Ibnul-Munzir je rekao da je tako smatrao Hasan, Ahmed, Ishak, Ebu-Hanife i Muhammed b. Sirin. Potpuna Ataova izjava glasi: "Stvarna je istina i ustaljen običaj da mujezin uči ezan samo pod abdestom." Mudžahid je svome mujezinu naredio da ezan uči samo pod abdestom. Ajni kaže da je Buhari naveo ovu Aišinu izjavu zato što time aludira na to da ezan spada u grupu običnog zikra koji se može obavljati s abdestom i bez abdesta. Pisac *El-Hidaje* kaže: "Ezan i ikamet je uzvišena vrsta zikra i treba ih obavljati s abdestom, ali su punovažni ako se obave i bez abdesta." Pravnici hanefijskog mezheba smatraju da je pokuđeno učiti ezan bez abdesta, a Muhammed u "Džami'us-sagiru" navodi: "Drago mi je da se ezan proučen po džunupu obnovi, a ako se to i ne učini, on je punovažan."

IZJAVA ČOVJEKA: "UMAKAO NAM JE NAMAZ"

Ibni-Sirin smatra ružnim kad neko kaže: "Prošao nam je namaz", nego neka kaže: "Nismo stigli (na namaz)."

Izjava Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, ispravnija je.

635. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'ajm, njemu Šejban prenoseći od Jahjaa, on od Abdullaha b. Ebu-Katade, a ovaj od svoga oca, da je kazao:

– Dok smo klanjali s Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, začu se neka graja ljudi i kada je Alejhisselam klanjao, upitao je:

"Šta vam je?"

– Žurili smo na namaz – odgovorili su oni.

– Ne radite to! – rekao je. – Kada dolazite na namaz, treba šutjeti. Dio koji ste stigli klanjajte (s imamom), a onaj koji vam je izmakao upotpunite!¹

NA NAMAZ NE TREBA TRČATI NEGO IĆI TIHO I DOSTOJANSTVENO

"Ono što ste stigli klanjajte (s imamom), a ono što vam je prošlo, dopunite!", kazao je Ebu-Katade prenoseći od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.

بَابُ قَوْلِ الرَّجُلِ فَاتَتْهُ الصَّلَاةُ

وَكَرِهَ ابْنُ سِيرِينَ أَنْ يَقُولَ فَاتَتْهُ الصَّلَاةُ وَلَكِنْ لِيَقُلَ لَمْ نُذِرْكَ وَقَوْلُ النَّبِيِّ ﷺ أَصَحُّ .

٦٣٥. حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ قَالَ حَدَّثَنَا شَيْبَانُ عَنْ يَحْيَى عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي قَتَادَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ بَيْنَمَا نَحْنُ نُصَلِّي مَعَ النَّبِيِّ ﷺ إِذْ سَمِعَ جَلْبَةَ رِجَالٍ فَلَمَّا صَلَّى قَالَ مَا شَأْنُكُمْ قَالُوا اسْتَعْجَلْنَا إِلَى الصَّلَاةِ قَالَ فَلَا تَفْعَلُوا إِذَا أَتَيْتُمُ الصَّلَاةَ فَعَلَيْكُمْ بِالسَّكِينَةِ فَمَا أَدْرَكْتُمْ فَصَلُّوا وَمَا فَاتَكُمْ فَأَتِمُّوا .

بَابُ لَا يَسْعَى إِلَى الصَّلَاةِ وَلِيَّاتٍ بِالسَّكِينَةِ وَالْوَقَارِ

وَقَالَ مَا أَدْرَكْتُمْ فَصَلُّوا وَمَا فَاتَكُمْ فَأَتِمُّوا قَالَهُ أَبُو قَتَادَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ .

¹ U drugim hadisima umjesto izraza *upotpunite* – upotrijebljen je izraz ... *nadoknadite ga!*

Na osnovu djelomične razlike značenja tih izraza, nastala su sljedeća shvaćanja pravnika:

Ebu-Hanife, Ahmed, Sufjan Sevri, Mudžahid, Ibni-Sirin i Ibnu-Dževzi smatraju, da je dio namaza na koga vjernik stigne, uistinu zadnji dio njegova namaza i on će dio koji je promakao naklanjati onim redosljedom kako mu je taj dio namaza umakao. Suprotan stav ovome imaju: Šafija, Ishak, Evza'i, Ibni-Musejjeb, Hasan Basri, Ata i Mekhul, a postoji jedna predaja da je to stav Malika i Ahmeda.

Malik kaže: "Dio namaza na koga vjernik stigne stvarno je prvi dio njegova namaza s tim da će naklanjati onoliko koliko je od kiraeta propustio učeći Fatihu i suru." On se oslanja na Alijinu izjavu koju Bejhki citira: "Dio namaza koji stigneš klanjati s imamom prvi je dio tvoga namaza, a od učenja Kur'ana nadoknadi ono što ti je ranije izmaklo."

636. PRIČAO NAM JE Adem, njemu Ibnu-Ebi-Zi'b, a ovome Zuhri prenoseći od Seida b. Musejjeba, on od Ebu-Hurejre, a ovaj od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, (u drugom rivajetu) od Zuhrija, on od Ebu-Seleme, a ovaj od Ebu-Hurejre, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, izjavio:

“Kada čujete ikamet, idite na namaz tiho i dostojanstveno, a ne trčite! Ono što ste stigli klanjajte (s imamom), a potom dopunite ono što vam je prošlo!”²

KADA SVIJET USTAJE, VIDJEVŠI IMAMA, PRI UČENJU IKAMETA?

637. PRIČAO NAM JE Muslim b. Ibrahim, njemu Hišam, rekavši:

– Pisao mi je Jahja b. Ebu-Kesir prenoseći od Abdullaha b. Ebu-Katade, a on od svoga oca, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Kada se bude učio ikamet za namaz, vi ne ustajte sve dok mene ne vidite (da sam došao).”³

٦٣٦. حَدَّثَنَا آدَمُ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي ذَثْبٍ قَالَ حَدَّثَنَا الزُّهْرِيُّ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ وَعَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ إِذَا سَمِعْتُمُ الْإِقَامَةَ فَامْشُوا إِلَى الصَّلَاةِ وَعَلَيْكُمْ بِالسَّكِينَةِ وَالْوَقَارِ وَلَا تُسْرِعُوا فَمَا أَدْرَكْتُمْ فَصَلُّوا وَمَا فَاتَكُمْ فَأَتُوا.

بَاب مَتَى يَقُومُ النَّاسُ إِذَا رَأَوْا الْإِمَامَ عِنْدَ الْإِقَامَةِ

٦٣٧. حَدَّثَنَا مُسْلِمُ بْنُ أَبِرَاهِيمَ قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامٌ قَالَ كَتَبَ إِلَيَّ يَحْيَى بْنُ أَبِي كَثِيرٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي قَتَادَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا أُقِيمَتِ الصَّلَاةُ فَلَا تَقُومُوا حَتَّى تَرَوْنِي.

2 Kroz džamiju treba ići mirno, ozbiljno i bez žurbe i stupiti u red klanjača bez obzira na kome se dijelu namaza imam nalazio.

3 Enes bi ustajao kada mujezin izgovaraše “Kad kametis-salatu!” i kada bi imam izgovorio početni namaski tekbir.

Omer b. Abdul-Aziz kaže: “Kada mujezin izgovori prvi tekbir ikameta, treba ustati, kada izgovori ‘Hajje ales-salah!’, treba ravnati namaske redove, a kada izgovori ‘La ilahe illellah’, imam će izgovoriti početni namaski tekbir.”

Mnogi pravnici preporučuju da se početni tekbir izgovori tek pošto mujezin završi učenje ikameta, a Šafija, Ebu-Jusuf i još poneki učenjaci kažu: “Lijepo je (mustehab) ne ustajati dok mujezin ne dovrši ikamet.” Malik ovaj postupak smatra sunnetom.

Imam Zufer kaže: “Kada mujezin izgovori prvi put ‘Kad kametis-salatu’, tj. ‘Uspostavljen je namaz’, ustanite, a kada to izgovori drugi put, otpočnite klanjati namaz!”

Najlogičnije mišljenje bit će Ebu-Hanife i Muhammeda:

– Kada mujezin izgovara “Hajje ‘ales-salah!”, ustaje se i stupa u namaske redove, a kada kaže “Kad kametis-salatu”, imam izgovara početni namaski tekbir.

NA NAMAZ NE TREBA IĆI ŽURNO NEGO MIRNO I DOSTOJANSTVENO

638. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'ajm, njemu Šejban prenoseći od Jahjaa, on od Abdullaha b. Ebu-Katade, a on od svoga oca koji je kazao da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

“Kada se prouči ikamet za namaz, ne ustajte dok mene ne vidite i sačuvajte smirenost!”

IZLAŽENJE IZ DŽAMIJE ZBOG OPRAVDANOG RAZLOGA

639. PRIČAO NAM JE Abdul-Aziz b. Abdullah, njemu Ibrahim b. Sa'd prenoseći od Saliha b. Kejsana, on od Ibnu-Šihaba, ovaj od Ebu-Seleme, a on od Ebu-Hurejre, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izašao (iz stana), a ikamet za namaz bio proučen i safovi izravnati. Stao je na mjesto gdje obično klanja i mi iščekivismo da izgovori tekbir, a on se okrenu i reče:

“Ostanite na svojim mjestima!”, i bili smo u tom stavu sve dok nam on nije (opet) izašao, a s glave mu kaptaše voda pošto se bio tek okupao.¹

بَاب لَا يَسْعَى إِلَى الصَّلَاةِ مُسْتَعْجِلًا وَلِيَقُمْ بِالسَّكِينَةِ وَالْوَقَارِ

٦٣٨. حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ قَالَ حَدَّثَنَا شَيْبَانُ عَنْ
يَحْيَى عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي قَتَادَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ قَالَ
رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا أُقِيمَتِ الصَّلَاةُ فَلَا تَقُومُوا
حَتَّى تَرَوْنِي وَعَلَيْكُمْ بِالسَّكِينَةِ .

بَاب هَلْ يَخْرُجُ مِنَ الْمَسْجِدِ لِعِلَّةٍ

٦٣٩. حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنَا
إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ عَنْ صَالِحِ بْنِ كَيْسَانَ عَنْ ابْنِ
شِهَابٍ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ
ﷺ خَرَجَ وَقَدْ أُقِيمَتِ الصَّلَاةُ وَعُدِلَتِ الصُّفُوفُ
حَتَّى إِذَا قَامَ فِي مُصَلَّاهُ انْتَبَظْنَا أَنْ يُكَبِّرَ انْصَرَفَ
قَالَ عَلَى مَكَانِكُمْ فَمَكَّنَّا عَلَى هَيْئَتِنَا حَتَّى خَرَجَ
إِلَيْنَا يَنْطِفُ رَأْسُهُ مَاءً وَقَدْ اغْتَسَلَ .

¹ Iz hadisa se može zaključiti:

- pejgamberi mogu zaboravljati nešto što se odnosi na ibadete kako bi se nešto pravno utemeljilo;
- nije zabranjeno razgovarati u vremenu između proučenog ikameta i stupanja u namaz.

KADA IMAM KAŽE: “BUDITE NA SVOM MJESTU!” – TREBA GA SAČEKATI DOK SE NE VRATI

640. PRIČAO NAM JE Ishak, njemu Muhammed b. Jusuf, a ovome Evza'i prenoseći od Zuhrija, on od Ebu-Seleme b. Abdur-Rahmana, a ovaj od Ebu-Hurejre da je rekao:

– Proučen je ikamet za namaz, svijet izravnao safove, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bio je izišao (iz stana) i prošao naprijed (u mihrab) i, pošto je tada bio džunub, reče: “Budite na svom mjestu!”, a on se vrati u stan, okupa i izađe, a s glave mu kapaše voda. Tada je sa svojim drugovima klanjao (ne obnovivši ikamet).

IZJAVA ČOVJEKA: “NISMO KLANJALI”

641. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'ajm, njemu Šejban prenoseći od Jahjaa, koji je čuo Ebu-Selemu gdje govori da ga je obavijestio Džabir b. Abdullah, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, došao na dan Bitke na Hendeku Omeru b. Hattabu, i rekao:

– Allahov Poslaniče! Allaha mi, skoro da ne klanjaj, a sunce zađe.

Omer je to kazao pošto se svako omrsio. Potom je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Allaha mi, nisam ga ni ja klanjao.” Iza toga Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, spustio se u (dolinu) Buthan, a s njim i ja. Tu je uzeo abdest, klanjao ikindiju nakon što je sunce već zašlo, a onda klanjao i akšam.

بَابُ إِذَا قَالَ الْإِمَامُ مَكَانَكُمْ حَتَّى رَجَعَ أَنْتَظَرُوهُ

٦٤٠. حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ قَالَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُونُسَ قَالَ حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ أَقِيمَتِ الصَّلَاةُ فَسَوَّى النَّاسُ صُفُوفَهُمْ فَخَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَتَقَدَّمَ وَهُوَ جُنُبٌ ثُمَّ قَالَ عَلَى مَكَانِكُمْ فَرَجَعَ فَأَغْتَسَلَ ثُمَّ خَرَجَ وَرَأْسُهُ يَقْطُرُ مَاءً فَصَلَّى بِهِمْ .

بَابُ قَوْلِ الرَّجُلِ لِلنَّبِيِّ ﷺ مَا صَلَّيْنَا

٦٤١. حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ قَالَ حَدَّثَنَا شَيْبَانُ عَنْ يَحْيَى قَالَ سَمِعْتُ أَبَا سَلَمَةَ يَقُولُ أَخْبَرَنَا جَابِرُ ابْنُ عَبْدِ اللَّهِ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ جَاءَهُ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ يَوْمَ الْخَنْدَقِ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَاللَّهِ مَا كِدْتُ أَنْ أَصَلِّيَ حَتَّى كَادَتِ الشَّمْسُ تَغْرُبُ وَذَلِكَ بَعْدَ مَا أَفْطَرَ الصَّائِتُمْ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ وَاللَّهِ مَا صَلَّيْتُهَا فَنَزَلَ النَّبِيُّ ﷺ إِلَى بُطْحَانَ وَأَنَا مَعَهُ فَتَوَضَّأْتُ ثُمَّ صَلَّيْتُ يَغْنِي الْعَصْرَ بَعْدَ مَا غَرَبَتِ الشَّمْسُ ثُمَّ صَلَّيْتُ بَعْدَهَا الْمَغْرِبَ .

KADA IMAMU ISKRSNE NEKA POTREBA, A IKAMET PROUČEN...?!

642. PRIČAO NAM JE Ebu-Ma'mer Abdullah b. Amr, njemu Abdul-Varis, a ovome Abdul-Aziz b. Suhejb prenoseći od Enesa, da je rekao:

“Proučen je ikamet za (jaciju) namaz, a Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, razgovarao je u kraju džamije s nekim čovjekom i namazu nije pristupio toliko dugo da je svijet zaspao.”¹

RAZGOVOR KADA SE PROUČI IKAMET

643. PRIČAO NAM JE Ajjaš b. Velid, njemu Abdul-A'la, ovome Humejd, i kazao:

– Pitao sam Sabita Bunanija za čovjeka koji razgovara nakon što se prouči ikamet za namaz i on im ispriča da je Enes b. Malik rekao: “Proučen je ikamet za namaz i Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, popriječi se neki čovjek i zadrži ga pošto je ikamet za namaz već bio proučen.”

بَابُ الْإِمَامِ تَعَرَّضَ لَهُ الْحَاجَةُ بَعْدَ الْإِقَامَةِ

٦٤٢. حَدَّثَنَا أَبُو مَعْمَرٍ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَمْرِو قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ صُهَيْبٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ أُقِيمَتِ الصَّلَاةُ وَالنَّبِيُّ ﷺ يُنَاجِي رَجُلًا فِي جَانِبِ الْمَسْجِدِ فَمَا قَامَ إِلَى الصَّلَاةِ حَتَّى نَامَ الْقَوْمُ .

بَابُ الْكَلَامِ إِذَا أُقِيمَتِ الصَّلَاةُ

٦٤٣. حَدَّثَنَا عَيَّاشُ بْنُ الْوَلِيدِ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْأَعْلَى قَالَ حَدَّثَنَا حُمَيْدٌ قَالَ سَأَلْتُ ثَابِتَ الْبُنَانِيَّ عَنِ الرَّجُلِ يَتَكَلَّمُ بَعْدَ مَا تُقَامُ الصَّلَاةُ فَحَدَّثَنِي عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ أُقِيمَتِ الصَّلَاةُ فَعَرَّضَ لِلنَّبِيِّ ﷺ رَجُلٌ فَحَبَسَهُ بَعْدَ مَا أُقِيمَتِ الصَّلَاةُ . وَقَالَ الْحَسَنُ إِنَّ مَنَعَتُهُ أُمُّهُ عَنِ الْعِشَاءِ فِي جَمَاعَةٍ شَفَقَةً عَلَيْهِ لَمْ يُطْعَمَ .

¹ Ovaj hadis Buhari bilježi pod brojem 6292 s dodatkom: ... *zatim je ustao i klanjao*. Postoje druge verzije ovog hadisa koje pojašnjavaju o kakvoj se vrsti sna radi. Tako Ibn-Hibban i Ishak b. Rahevejh bilježe da su neki ljudi zadrijemali.

Iz hadisa se može zaključiti:

- dozvoljen je razgovor prisutnih između proučenog ikameta i stupanja u namaz, samo je to pokuđeno činiti bez naročite potrebe;
- preporučljivo je namaz klanjati u prvim časovima njegova nastupnog vremena, a dužnost do nastupa vremena sljedećeg namaza.

POGLAVLJA O KLANJANJU U DŽEMATU I IMAMETU

DUŽNOST SKUPNOG KLANJANJA U DŽEMATU

– Hasan je rekao: “Ako ga majka bude sprečavala da klanja jaciju u džematu, iz sažaljenja prema njemu, neće je poslušati.”

644. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njega obavijestio Malik prenoseći od Ebu-Zinada, on od A‘redža, a ovaj od Ebu-Hurejre, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

“Kunem se Onim u Čijoj ruci je moja duša, htio sam narediti da se nasiječe drva, zatim da naredim klanjanje namaza i ezan proučim pa da naredim nekom da bude imam prisutnom svijetu, a da ja izostanem i odem do ljudi izostalih od namaza i naredim paljenje njihovih kuća.

Tako mi Onog u Čijoj ruci je moja duša, kada bi neko od njih znao da će naći makar oglodanu masnu kost ili dobru žlipicu između papaka ovce, on bi bezuvjetno prisustvovao skupnom klanjanju jacije.”²

أَبْوَابُ صَلَاةِ الْجَمَاعَةِ وَالْإِمَامَةِ

بَابُ وُجُوبِ صَلَاةِ الْجَمَاعَةِ

وَقَالَ الْحَسَنُ إِنَّ مَنَعَتُهُ أُمُّهُ عَنِ الْعِشَاءِ فِي الْجَمَاعَةِ شَفَقَةٌ لَمْ يُطْعَمَ بِهَا.

٦٤٤. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ أَبِي الزِّنَادِ عَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَقَدْ هَمَمْتُ أَنْ أَمُرَّ بِحَطَبٍ فَيُحْطَبُ ثُمَّ أَمُرَّ بِالصَّلَاةِ فَيُؤَذَّنَ لَهَا ثُمَّ أَمُرَّ رَجُلًا فَيُؤَمِّمَ النَّاسَ ثُمَّ أَخَالَفَ إِلَى رِجَالٍ فَأَحْرَقَ عَلَيْهِمْ بُيُوتَهُمْ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَوْ يَعْلَمُ أَحَدُهُمْ أَنَّهُ يَجِدُ عَرَقًا سَمِينًا أَوْ مِرْمَاتَيْنِ حَسَنَتَيْنِ لَشَهِدَ الْعِشَاءَ.

2 Zajedničko klanjanje je jače manifestovanje opće islamske svijesti. Pohlepni trče za materijalnim dobrima vrijednosti oglodane kosti u kojoj se može naći samo ponešto masti, nekima je to životni cilj, u to vjeruju i tako ne znajući postaju višebošci (mušrici).

Skupno klanjanje je uvjet za valjanost namaza po mišljenju Ahmeda b. Hanbela i Davuda b. Alija, a obligatna osobna dužnost (farzi ajn) po stavu Ibni-Huzejme, Ibni-Munzira, Ataa, Evza‘ije i Ebu-Sevra.

U komentaru *El-Hidaje* stoji: “Prema mišljenju većine naših pravnika (hanefijske škole) klanjanje s imamom je vadžib, dok ga samo poneko od naših pravnika naziva prvostepeni sunnet (sunne muekkede).” Kaduri smatra da obligatni namaz treba klanjati skupno pa makar sa svojim ukućanima, a pisac “Beda’ia” ističe: “Kada građaninu izmakne zajedničko klanjanje u jednoj džamiji, nije obavezan tragati za džematom u drugoj džamiji.”

U “Tuhfetu” se navodi da je klanjanje za imamom dužnost osobi koja može doći u džamiju bez naročite poteškoće. Prema tome, kod kuće može klanjati bolesnik, sakat i slijep čovjek koji nema vodiča. Neki pravnici kažu: “Ko bez razloga zanemaruje i napušta skupno klanjanje, podliježe kazni koja je diskreciono pravo vladara, a susjedi koji to tolerišu navlače na sebe grijeh i odgovornost pred Allahom.” Neki kažu da se od takve osobe ne prihvata svjedočenje, dok drugi kažu da protiv stanovništva jednog kraja koje napusti skupno klanjanje treba poduzeti vojnu akciju i druge mjere i urazumjeti ih u ovu dužnost.

U “Kin’ji” stoji: “... Ko ne dolazi u džamiju na zajedničke obrede, ne treba uvažavati njegovo svjedočenje ma u kakvom to bilo sporu.”

Ebu-Hanife kaže: “Ko zaboravi otići u džamiju na namaz, prespava ili ga omete neki posao, klanjat će

VAŽNOST SKUPNOG KLANJANJA

Kada bi Esveda prošao džemat (u njegovoj mahalskoj džamiji), on bi otišao u drugu džamiju. Enes (b. Malik) došao je u jednu džamiju u kojoj se već bilo klanjalo, pa je on opet proučio ezan i ikamet i klanjao skupno (sa svojim drugovima).¹

645. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njega obavijestio Malik prenoseći od Nafija, on od Abdullaha b. Omera da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao:

“Namaz skupno obavljen vredniji je za 27 stepeni od pojedinačno obavljenog namaza.”

بَابُ فَضْلِ صَلَاةِ الْجَمَاعَةِ

وَكَانَ الْأَسْوَدُ إِذَا فَاتَتْهُ الْجَمَاعَةُ ذَهَبَ إِلَى مَسْجِدٍ
آخَرَ وَجَاءَ أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ إِلَى مَسْجِدٍ قَدْ صَلَّى فِيهِ
فَأَذَنَ وَأَقَامَ وَصَلَّى جَمَاعَةً.

٦٤٥. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا
مَالِكٌ عَنْ نَافِعٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ أَنَّ رَسُولَ
اللَّهِ ﷺ قَالَ صَلَاةُ الْجَمَاعَةِ تَفْضِلُ صَلَاةَ الْفَدِّ
بِسَبْعٍ وَعِشْرِينَ دَرَجَةً.

skupno taj namaz sa svojim ukućanima (kod kuće), a ako ga klanja sam, namaz mu je punovažan.”

Po mišljenju Tahavija, Kerhija i Šafije skupno obavljanje namaza spada u strogo obligatne kolektivne obaveze muslimana (fardi kifaje).

Muslim navodi kako se jedan slijepac potužio Alejhisselamu da ga nema ko dovesti u džamiju, a on ga upita:

– Čuješ li učenje ezana u svom domu?

– Čujem – odgovorio je slijepac.

– Dužan si odazvati se pozivu (ezanu) – reče Alejhisselam.

U drugoj verziji ističe se da je Ibnu-Ummi-Mektum rekao: “Moja je kuća podaleko od džamije i ja nemam vodiča pa imam li kakvu povlasticu?”

– Čuješ li učenje ezana? – upitao ga je Alejhisselam.

– Čujem – odgovorio je on.

– Nemaš nikakve povlastice – odgovorio mu je Alejhisselam.

Ahmed ibni Hanbel zabilježio je slučaj:

– Alejhisselam je došao u džamiju i našavši malo prisutnih rekao: “Odlučio sam da jednom prilikom odredim imama, a da ja izađem iz džamije i svakom muslimanu koji bude izostao od skupnog klanjanja naredim paljenje njegove kuće.” Tada je Ummi-Mektum rekao: “Allahov Poslaniče, između moje kuće i džamije imaju voćnjaci, a nisam u mogućnosti da stalno uzimam vodiča, pa možemo li klanjati u svojoj kući?”

– Čuješ li učenje ezana? – upita Alejhisselam.

– Čujem – odgovori on.

– Dolazi u džamiju! – reče Alejhisselam.

Ebu-Ja’la bilježi da je Alejhisselam rekao: “Ko čuje glas mujezina, a ne dođe u džamiju, bilježi se među dvočinjake.” U lancu prenosilaca (senedu) ovog hadisa postoji određena slabost.

Imam treba biti učen, ugledan i poštovan u svom kraju.

¹ U *Muhtesaru* Ibn-Ša’bana prenosi se da je Malik rekao: “Ko klanja jedan namaz s imamom, on ga ne treba ponovo klanjati u džamiji s drugim džematom, osim ako bi se formirao u haremu Ka’be ili Alejhisselamovoj džamiji u Medini.”

Kome izmakne skupno klanjanje namaza, može ga sam klanjati u istoj džamiji ili u drugoj ako može stići u njen džemat.

Formiranje više uzastopnih klanjanja jednog te istog namaza za razne grupe ljudi u jednoj džamiji, dozvoljava se ako to neće dovesti do rascjepa područnih muslimana.

646. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf da ih je obavijestio Lejs, njega Ibn Had prenoseći od Abdullaha b. Habbaba, on od Ebu-Seida Hudrija, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Namaz skupno obavljen u džematu vredniji je za 25 stepeni od pojedinačno obavljenog namaza.”

647. PRIČAO NAM JE Musa b. Isma'il, njemu Abdul-Vahid, ovome A'meš koji je čuo od Ebu-Saliha, ovaj od Ebu-Hurejre, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Namaz čovjeka obavljen (s imamom) u džematu vrednuje se više nego namaz obavljen u kući i dućanu za 25 puta, i to kada se uzme abdest kako treba, potom ode u džamiju samo radi (zajedničkog klanjanja) namaza, a ne radi nečeg drugog, on neće koraknuti nijednog koraka, a da mu se ne podigne vrijednost za jedan stepen više i ne skine s njega još jedan manji grijeh. Kada on klanja, meleki neprestano mole oprost za njega dok se nalazi na mjestu gdje je klanjao govoreći: ‘Allahu, spasi ga! Allahu, smiluj mu se!’ A smatra se da je svako od vas u namazu dok iščekuje klanjanje.”²

VAŽNOST KLANJANJA SABAHA U DŽEMATU

648. PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman, njemu Šu'ajb prenoseći od Zuhrija, a ovoga obavijestio Seid b. Musejjeb i Ebu-Seleme b. Abdur-Rahman, da je Ebu-Hurejra rekao:

– Čuo sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje govori: “Namaz obavljen

٦٤٦. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا اللَّيْثُ حَدَّثَنِي ابْنُ الْهَادِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ خَبَّابٍ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ صَلَاةُ الْجَمَاعَةِ تَفْضُلُ صَلَاةِ الْفَذِّ بِخَمْسٍ وَعِشْرِينَ دَرَجَةً.

٦٤٧. حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ قَالَ حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا صَالِحٍ يَقُولُ سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ يَقُولُ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ صَلَاةُ الرَّجُلِ فِي الْجَمَاعَةِ تُضَعَّفُ عَلَى صَلَاتِهِ فِي بَيْتِهِ وَفِي سُوقِهِ خَمْسًا وَعِشْرِينَ ضِعْفًا وَذَلِكَ أَنَّهُ إِذَا تَوَضَّأَ فَأَحْسَنَ الْوُضُوءَ ثُمَّ خَرَجَ إِلَى الْمَسْجِدِ لَا يُخْرِجُهُ إِلَّا الصَّلَاةُ لَمْ يَخْطُ خَطْوَةً إِلَّا رُفِعَتْ لَهُ بِهَا دَرَجَةٌ وَحُطَّ عَنْهُ بِهَا خَطِيئَةٌ فَإِذَا صَلَّى لَمْ تَزَلِ الْمَلَائِكَةُ تُصَلِّي عَلَيْهِ مَا دَامَ فِي مُصَلَّاهُ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيْهِ اللَّهُمَّ ارْحَمْهُ وَلَا يَزَالُ أَحَدُكُمْ فِي صَلَاةٍ مَا أَنْتَظَرَ الصَّلَاةَ.

بَابُ فَضْلِ صَلَاةِ الْفَجْرِ فِي جَمَاعَةٍ

٦٤٨. حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنْ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي سَعِيدُ بْنُ الْمُسَيَّبِ وَأَبُو سَلَمَةَ ابْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ تَفْضُلُ صَلَاةِ الْجَمِيعِ صَلَاةِ أَحَدِكُمْ وَحْدَهُ

2. Iz hadisa se može zaključiti:

- klanjanje namaza jeste najvažnija dužnost muslimana, to je osnov islamskog učenja;
- čovjek može biti vredniji od meleka i svojim dobrim radom steći njihovu naklonost da se za njega zauzimaju.

zajednički nadmašuje namaz koga neko od vas obavi pojedinačno za 25 puta. Meleki noći i meleki dana sastaju se prilikom klanjanja sabah-namaza, pa ako hoćete – govoraše Ebu-Hurejra – učite: “Učenju Kur’ana su stvarno prisutni (meleki).”

649. Šu‘ajb kaže da mu je Nafi‘ prenio od Abdullaha b. Omera: “... nadmašuje za 27 stepeni...”

650. PRIČAO NAM JE Umer b. Hafs, njemu njegov otac, ovome A‘meš izjavivši da je čuo Salima, koji je rekao kako je čuo majku Derdaa, gdje govori:

Unišao mi je Ebu-Derda ljutit, i ja upitah: “Šta te je rasrdilo?”

“Allaha mi, ne znam da je od Šerijata Muhammedova, sallallahu alejhi ve sellem, ostalo nepromijenjeno išta osim skupnog klanjanja”, rekao je on.¹

651. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Ala’, njemu Ebu-Usame prenoseći od Burejda b. Abdullaha, on od Ebu-Burda, a ovaj od Ebu-Musaa koji je rekao da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao:

“Onaj koji najdalje stanuje (od džamije), a iščekuje namaz (u džamiji) da bi ga s imamom klanjao, ima najveću nagradu za svoj namaz, veću od onoga koji (bez iščekivanja) klanja (bilo to u džematu ili sam) i potom zaspi.”²

بِحَمْسٍ وَعِشْرِينَ جُزْءًا وَتَجْتَمِعُ مَلَائِكَةُ اللَّيْلِ وَمَلَائِكَةُ النَّهَارِ فِي صَلَاةِ الْفَجْرِ ثُمَّ يَقُولُ أَبُو هُرَيْرَةَ فَأَقْرَأُوا إِن شِئْتُمْ (إِنَّ قُرْآنَ الْفَجْرِ كَانَ مَشْهُودًا).

٦٤٩. قَالَ شُعَيْبٌ وَحَدَّثَنِي نَافِعٌ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ قَالَ تَفْضُلُهَا بِسَبْعٍ وَعِشْرِينَ دَرَجَةً.

٦٥٠. حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ حَفْصٍ قَالَ حَدَّثَنَا أَبِي قَالَ حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ قَالَ سَمِعْتُ سَالِمًا قَالَ سَمِعْتُ أُمَّ الدَّرْدَاءِ تَقُولُ دَخَلَ عَلَيَّ أَبُو الدَّرْدَاءِ وَهُوَ مُغْضَبٌ فَقُلْتُ مَا أَغْضَبَكَ فَقَالَ وَاللَّهِ مَا أَعْرِفُ مِنْ أُمَّةٍ مُحَمَّدٍ ﷺ شَيْئًا إِلَّا أَنَّهُمْ يُصَلُّونَ جَمِيعًا.

٦٥١. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَلَاءِ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ عَنْ بُرَيْدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِي بُرْدَةَ عَنْ أَبِي مُوسَى قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ أَعْظَمُ النَّاسِ أَجْرًا فِي الصَّلَاةِ أَبْعَدُهُمْ فَأَبْعَدُهُمْ مَمْشَى وَالَّذِي يَنْتَظِرُ الصَّلَاةَ حَتَّى يُصَلِّيَهَا مَعَ الْإِمَامِ أَعْظَمُ أَجْرًا مِنَ الَّذِي يُصَلِّي ثُمَّ يَنَامُ.

1 Ebu-Derda aludiraše svojom izjavom na stanovništvo svoga naselja. Propuste ljudi treba ispravljati savjetima pa tek onda odlučnijim efikasnijim mjerama.

2 – Ko iščekuje, kaže Kermani, da s imamom klanja namaz makar to bilo do pred izmak njegova vremena, imat će veću nagradu od onoga koji ga klanja sam u prvom njegovom nastupnom vremenu, a ko iščekuje imama do pred kraj vremena namaza i klanja ga s imamom, ima veću nagradu od onog koji taj namaz klanja s imamom bez iščekivanja.

Dužina provedenog vremena u klanjanju namaza i drugim pripremnim radovima utječe na visinu nagrade.

VAŽNOST KLANJANJA PODNE-NAMAZA U PRVOM NASTUPNOM VREMENU

652. PRIČAO NAM JE Kutejbe prenoseći od Malika, on od Sumejja, oslobođenog roba Ebu-Bekra b. Abdurrahmana, ovaj od Ebu-Saliha Semmana, a on od Ebu-Hurejre da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

“Jedan čovjek, idući putem, naišao je na trnovu granu pa ju je sklonio. Allah mu je uvažio to dobro djelo i bio zadovoljan i zato mu je oprostio (manje grijehe učinjene prema Njemu).”

653. Potom je rekao: “Šehida ima pet vrsta: osoba umrla od kuge, od proljeva (ili stomačne bolesti), utopljenik, osoba umrla pod ruševinama i osoba poginula na Allahovom putu.

654. “Kada bi ljudi”, rekao je još, “znali kakve su nagrade za učenje ezana i klanjanje u prvom redu (skupnog obavljanja obreda), pa ne bi mogli naći puta da u tom učestvuju osim izvlačenja kocke, oni bi je izvlačili; kada bi znali šta će dobiti za klanjanje podne-namaza u prvom času njegova nastupa, oni bi se u tom utrkiivali, a kada bi znali šta imaju u (skupnom) klanjanju jacije i sabaha, dolazili bi na njih makar pužući.”³

بَابُ فَضْلِ التَّهْجِيرِ إِلَى الظُّهْرِ

٦٥٢. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ عَنْ مَالِكٍ عَنْ سُمَيِّ مَوْلَى أَبِي بَكْرٍ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ أَبِي صَالِحٍ السَّمَّانِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ بَيْنَمَا رَجُلٌ يَمْشِي بِطَرِيقٍ وَجَدَ غُصْنَ شَوْكٍ عَلَى الطَّرِيقِ فَأَخَّرَهُ فَشَكَرَ اللَّهُ لَهُ فَغُفِرَ لَهُ .

٦٥٣. ثُمَّ قَالَ الشُّهَدَاءُ خَمْسَةٌ الْمَطْعُونُ وَالْمَبْطُونُ وَالْغَرِيقُ وَصَاحِبُ الْهَدْمِ وَالشَّهِيدُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ .

٦٥٤. وَقَالَ لَوْ يَعْلَمُ النَّاسُ مَا فِي النِّدَاءِ وَالصَّفِّ الْأَوَّلِ ثُمَّ لَمْ يَجِدُوا إِلَّا أَنْ يَسْتَهْمُوا لَاسْتَهَمُوا عَلَيْهِ وَلَوْ يَعْلَمُونَ مَا فِي التَّهْجِيرِ لَاسْتَبَقُوا إِلَيْهِ وَلَوْ يَعْلَمُونَ مَا فِي الْعَتَمَةِ وَالصُّبْحِ لَأَتَوْهُمَا وَلَوْ حَبْوًا .

³ Nagrade su adekvatne uloženom trudu, a veće ukazuju na osobitu Allahovu, dželle šanuhu, milost. Šehidi se po našem (hanefijskom) mezhebu dijele u tri kategorije: ubijeni od nevjernika u ime Allaha; oni čije tijelo bude nađeno na bojnom polju s tragovima ranjavanja i onaj koga bespravno ubiju muslimani i za čije ubistvo nije obavezna materijalna kompenzacija (dija). Malik, Šafija i Ahmed smatraju da je šehid samo onaj koga neprijatelj ubije u borbi. Umrli pod izvanredno mučeničkim okolnostima, na Sudnjem danu imaju šehidsku nagradu, ali pokopavaju se kao obični smrtnici. Tu su prve četiri vrste ljudi navedene u gornjem hadisu, i ljudi poginuli za neko ovozemno svoje pravo i cilj.

OBRAČUNAVANJE KORAKA

655. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Abdullah b. Havšeb, njemu Abdul-Vehhab, a ovome Humejd prenoseći od Enesa b. Malika, koji je izjavio da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

– Sinovi Seleme, zar ne računate vaše korake (tj. nagradu za to)!!?

Mudžahid je izraz “asarekum” u Allahovom govoru – “Bilježimo ono što su ljudi ranije pripremili, pa i njihove tragove”, protumačio “pa i njihove korake.”

656. A PRIČAO NAM JE Ibn-Ebu-Merjem, njega obavijestio Jahja b. Ejjub, njemu rekao Humejd, a ovome Enes da se porodica Benu-Seleme htjela preseliti iz svojih stanova i nastaniti blizu (džamije) Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže Enes, nije volio da (okolinu) Medine pretvaraju u pustoš, pa im reče:

– Znajte, u nagradu vam se računaju i vaši koraci!

Mudžahid napominje: “Njihovi koraci, to su njihovi tragovi kada idu po zemlji pješice.”¹

بَابُ احْتِسَابِ الْاَثَارِ

٦٥٥. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ حَوْشَبٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ قَالَ حَدَّثَنَا حُمَيْدٌ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ يَا بَنِي سَلَمَةَ أَلَا تَحْتَسِبُونَ أَثَارَكُمْ وَقَالَ مُجَاهِدٌ فِي قَوْلِهِ (وَنَكْتُبُ مَا قَدَّمُوا وَآثَارَهُمْ) قَالَ خُطَاهُمْ .

٦٥٦. وَقَالَ ابْنُ أَبِي مَرْيَمَ أَخْبَرَنَا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ حَدَّثَنِي حُمَيْدٌ حَدَّثَنِي أَنَسٌ أَنَّ بَنِي سَلَمَةَ أَرَادُوا أَنْ يَتَحَوَّلُوا عَنْ مَنَازِلِهِمْ فَيَنْزِلُوا قَرِيبًا مِنَ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ فَكَّرَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَنْ يُعْرَوْا الْمَدِينَةَ فَقَالَ أَلَا تَحْتَسِبُونَ أَثَارَكُمْ قَالَ مُجَاهِدٌ خُطَاهُمْ أَثَارُهُمْ أَنْ يُمَشَى فِي الْأَرْضِ بِأَرْجُلِهِمْ .

¹ Muslim navodi da su to bili članovi plemena Benu-Seleme naselja, i želeći se nastaniti u gradu blizu džamije Alejhisselama, odlučili su prodati svoje kuće pa ih je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, odvratio od te namjere i upozorio na ono što je korisnije. Ibn-Merdevejh navodi da su njihova naselja bila u Sel'u, a Sel' je udaljen od Medine oko jednu milju.

Iz hadisa se može zaključiti:

– u pobožne poslove bilježe se i koraci učinjeni na ime tih poslova;

– lijepo je stanovati u blizini džamije, ako to odgovara općedruštvenim prilikama. Alejhisselam je zabranio doseljavanje navedenog plemena u Medinu, jer bi oni napustili zemljoradnju i time bi se produktivnost rada smanjila.

Enes b. Malik, Vail i Mudžahid prolazili bi novije izgrađene džamije i išli u starije.

Hasana Basrija su pitali da li se može ostaviti svoja mahalska džamija i ići u džemat neke druge džamije, a on je odgovorio:

– Ashabi su voljeli da svaki čovjek ide u svoju džamiju kako bi se povećao broj klanjača.

Ebu-Abdullah b. Lubabe na isto pitanje odgovorio je:

– Neka se ne napušta džemat svoje džamije. Veći ugled džamije može biti samo ako se u njoj klanja još i džuma-namaz.

Kurtubi smatra da je bolje ići u dalju džamiju, a drugi pravnici dodaju: "... ukoliko to neće dovesti do rasula džemata i zatvaranja mahalske džamije".

VAŽNOST KLANJANJA JACIJE U DŽEMATU

657. PRIČAO NAM JE Umer b. Hafs, njemu njegov otac, ovome A'meš, a njemu Ebu-Salih prenoseći od od Ebu-Hurejre koji je izjavio da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

“Dvoličnjacima nema težeg namaza od sabaha i jaciye, a da znaju kakve su (nagrade) u njima oni bi na njih išli pa makar pužući.

Htio sam narediti mujezinu da prouči ikamet i zapovjediti nekome da bude imam svijetu, a ja da uzmem nekoliko glavnji vatre i zapalim (kuću) onome koji nije još izašao (u džamiju) na namaz.”²

DVOJICA I VIŠE SAČINJAVAJU DŽEMAT

658. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Jezid b. Zurej', a ovome Halid prenoseći od Ebu-Kilabe, on od Malika b. Huvejrisa, a ovaj od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je izjavio:

“Kada nastupi vrijeme namaza, proučite ezan i ikamet, a neka vam imam bude onaj koji je od vas dvojice stariji!”

O ONOME KO BUDE U DŽAMIJI I O VRIJEDNOSTI (FADILETU) DŽAMIJA

659. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Mesleme prenoseći od Malika, on od Ebu-Zinada, ovaj od A'redža, a on od Ebu-Hurejre, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

– Meleki mole Allahov oprost za svakog od vas

بَابُ فَضْلِ الْعِشَاءِ فِي الْجَمَاعَةِ

٦٥٧. حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ حَفْصٍ قَالَ حَدَّثَنَا أَبِي قَالَ حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ قَالَ حَدَّثَنِي أَبُو صَالِحٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ لَيْسَ صَلَاةٌ أَثْقَلُ عَلَى الْمُنَافِقِينَ مِنَ الْفَجْرِ وَالْعِشَاءِ وَلَوْ يَعْلَمُونَ مَا فِيهِمَا لَأَتَوْهُمَا وَلَوْ حَبَوًّا لَقَدْ هَمَمْتُ أَنْ أَمُرَ الْمُؤَذِّنَ فَيَقِيمَ ثُمَّ أَمُرَ رَجُلًا يَوْمُ النَّاسِ ثُمَّ أَخَذَ شُعْلًا مِنْ نَارٍ فَأَحْرَقَ عَلَى مَنْ لَا يَخْرُجُ إِلَى الصَّلَاةِ بَعْدُ.

بَابُ اثْنَانِ فَمَا فَوْقَهُمَا جَمَاعَةٌ

٦٥٨. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ قَالَ حَدَّثَنَا خَالِدُ الْحَذَّاءُ عَنْ أَبِي قِلَابَةَ عَنْ مَالِكِ بْنِ الْحُوَيْرِثِ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ إِذَا حَضَرَتِ الصَّلَاةُ فَأَذِّنَا وَأَقِيمَا ثُمَّ لِيُؤْمَكُمَا أَكْبَرُكُمَا.

بَابُ مَنْ جَلَسَ فِي الْمَسْجِدِ يَنْتَظِرُ الصَّلَاةَ وَفَضْلَ الْمَسَاجِدِ

٦٥٩. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ عَنْ مَالِكٍ عَنْ أَبِي الزِّنَادِ عَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ الْمَلَائِكَةُ تُصَلِّي عَلَى أَحَدِكُمْ مَا دَامَ فِي

Ako imam mahalske džamije uči Kur'an nepravilno ili čini druge propuste, džematlija ima pravo ići u drugu džamiju, to pravo ima i onda kada ga njene redovne džematlije gledaju prezreno.

2 U hadiskoj zbirci Ebu-Davuda navedena je Alejhisselamova izjava: “Bio sam odlučio svojim momcima narediti da sakupe breme drva, pa da odem od ljudi koji bez opravdanog razloga klanjaju u svojim kućama i da im te kuće popalim.”

dok se on bude nalazio s abdestom na mjestu klanjanja svoga namaza govoreći: “Allahu, oprosti mu! Allahu, smiluj mu se!”

“Svaki od vas je u namazu dok ga taj namaz na mjestu zadržava i sprečava da se povрати svojim ukućanima, a ne štogod drugo.”

660. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Beššar, tj. Bundar, njemu Jahja prenoseći od Ubejdullaha, a ovome Hubejb b. Abdur-Rahman prenoseći od Hafsa b. Asima, on od Ebu-Hurejre, a ovaj od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao:

“Sedam vrsta osoba Allah će staviti pod svoj hlad na dan kada ne bude drugog hlada osim Njegovog, i to: pravednog starješinu (imama); mladića koji odraste u pokornosti (ibadetu) svome Gospodaru; čovjeka čije je srce vezano za džamiju; dvojicu ljudi koji su se voljeli u ime Allaha, radi Njega se družili i radi Njega se rastali; čovjeka koga k sebi pozove ugledna i lijepa žena, a on joj odgovori: ‘Bojim se Allaha’; čovjeka, koji potajno dijeli milostinju tako da mu ljevica ne zna šta dijeli desnica i čovjeka koji se sjeća Allaha nasamo, a iz očiju mu istovremeno poteknu suze.”¹

مُصَلَّاهُ مَا لَمْ يُحْدِثِ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لَهُ اللَّهُمَّ ارْحَمْهُ لَا يَزَالُ أَحَدُكُمْ فِي صَلَاةٍ مَا دَامَتِ الصَّلَاةُ تَحْبِسُهُ لَا يَمْنَعُهُ أَنْ يَنْقَلِبَ إِلَى أَهْلِهِ إِلَّا الصَّلَاةُ .

٦٦٠. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ بَنْدَارٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنِي حُبَيْبُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ حَفْصِ بْنِ عَاصِمٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ سَبْعَةٌ يُظِلُّهُمُ اللَّهُ فِي ظِلِّهِ يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّهُ الْإِمَامُ الْعَادِلُ وَشَابٌّ نَشَأَ فِي عِبَادَةِ رَبِّهِ وَرَجُلٌ قَلْبُهُ مُعَلَّقٌ فِي الْمَسَاجِدِ وَرَجُلَانِ تَحَابَبَا فِي اللَّهِ اجْتَمَعَا عَلَيْهِ وَتَفَرَّقَا عَلَيْهِ وَرَجُلٌ طَلَبَتْهُ امْرَأَةٌ ذَاتُ مَنْصِبٍ وَجَمَالٍ فَقَالَ إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ وَرَجُلٌ تَصَدَّقَ أَخْفَى حَتَّى لَا تَعْلَمَ شِمَالُهُ مَا تُنْفِقُ يَمِينُهُ وَرَجُلٌ ذَكَرَ اللَّهَ خَالِيًا فَفَاضَتْ عَيْنَاهُ .

¹ Pravednost i objektivnost su neprocjenjive odlike čovjeka, a posebno rukovodioca. Muslim u svojoj hadiskoj zbirci donosi Alejhisselamovu izjavu:

– Pravedni će biti na Sudnjem danu s desne strane Svemilosnoga, i to: ljudi koji su sudili (vladali) pravedno i oni koji pravedno postupaju prema svojim ukućanima i onima koji su im potčinjeni.

Ibni-Abbas kaže:

– Koji je god narod kršio ugovore i datu riječ, Allah ga je ubrzo kaznio žestokom kaznom; narod koji je ljude na vagi zakidao i krao, zadesila je suša i bijeda; narod ogrezao u kamati, kažnjen je kugom i drugim zaraznim bolestima; narod koji je činio nepravdu, sudio nepravedno, doživio je nepravednog vladara.

Omladina je uzdanica zajednice, osnov budućeg društva i njoj treba obraćati posebnu pažnju.

Džamije su Allahove kuće i kuće dobrih ljudi koji završavajući jedan namaz misle odmah na slijedeći i s njima u vezi planira svoje ovozemne poslove; rade za ovaj svijet kao da će vječno živjeti, a za budući kao da će sutra umrijeti.

Dobri međusobni odnosi i ljubav u ime Allaha sastavni je dio vjere. Malik smatra da je to prvostepena osobna dužnost muslimana (farz).

Alejhselam je u merfu*-hadisu rekao: “Međusobna ljubav ljudi u ime Uzvišenog Allaha spada u najčvršće spona (veze) imana.”

Ebu-Rezin kaže da mu je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

“Ebu-Rezine, kada si god sam i besposlen angažuj svoj jezik na sjećanju i slavljenju Allaha; voli ljude samo u ime Allaha i mrži ih u ime Allaha!”

Živjeti između straha od Allahove kazne i nade u Njegovu milost, svojstvo je dobrih ljudi. U Kur'anu

661. PRIČAO NAM JE Kutejbe, njemu Isma'il b. Dža'fer prenoseći od Humejda, koji je rekao:
– Pitali su Enesa b. Malika da li je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nosio prsten?
– Da – rekao je Enes. – Jedne noći on je odgodio klanjanje jacije do iza polovine noći (i kada je klanjao), okrenuo se prema nama i rekao: “Ostali svijet već je klanjao i pospao. Vi se smatrate da ste neprekidno u namazu sve dok ga iščekujete.”
– Kao da sada gledam sjaj njegova prstena – rekao je (Enes).

NAGRADA ONOME KO JUTROM I VEČEROM IDE U DŽAMIJU

662. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah, njemu Jezid b. Harun, njega obavijestio Muhammed b. Mutarrif prenoseći od Zejda b. Esleme, on od Ataa b. Jesara, ovaj od Ebu-Hurejre, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao:
“Ko odlazi rano jutrom i večerom u džamiju, Allah će mu pripremiti smještaj u Džennetu, i to kad god jutrom ili večerom odlazi.”

٦٦١. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ قَالَ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ جَعْفَرٍ عَنْ مُحَمَّدٍ قَالَ سَمِعَ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ هَلِ اتَّخَذَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ خَاتَمًا فَقَالَ نَعَمْ أَخَّرَ لَيْلَةَ صَلَاةِ الْعِشَاءِ إِلَى شَطْرِ اللَّيْلِ ثُمَّ أَقْبَلَ عَلَيْنَا بِوَجْهِهِ بَعْدَ مَا صَلَّى فَقَالَ صَلَّى النَّاسُ وَرَقَدُوا وَلَمْ تَزَالُوا فِي صَلَاةٍ مُنْذُ انْتَضَرْتُمُوهَا قَالَ فَكَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَى وَبَيْصِ خَاتَمِهِ .

بَابُ فَضْلِ مَنْ غَدَا إِلَى الْمَسْجِدِ وَمَنْ رَاحَ

٦٦٢. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنَا يَزِيدُ ابْنُ هَارُونَ قَالَ أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُطَرِّفٍ عَنْ زَيْدِ ابْنِ أَسْلَمَ عَنْ عَطَاءِ ابْنِ يَسَارٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ مَنْ غَدَا إِلَى الْمَسْجِدِ وَرَاحَ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُ نُزْلَهُ مِنَ الْجَنَّةِ كُلَّمَا غَدَا أَوْ رَاحَ .

se kaže: “Ko se plaši stajanja pred svojim Gospodarom i čuva se niskih ljudskih strasti, ima mjesto u Džennetu.”

U ovom smislu je i ovaj hadis u kome je prikazana nagrada dobrih ljudi na ahiretu. “U Džennetu ima jedno boravište; sve biser na biseru i dragulj na dragulju. U njemu ima 70.000 palača, u svakoj palači 70.000 kuća, a u svakoj kući 70.000 stanova. U takvom zdanju imat će čast boraviti samo vjerovjesnici, ljudi poginuli u ime Allaha, moralno pobožni vjernici koji vladaju svojim strastima i pravedne starješine.”

Fadilet dijeljenja tajne sadake. U Kur'anu je rečeno: “Da dijelite milostinju tajno i tako je dajete siromašnim, bolje vam je, nego da je dijelite javno.”

Fakultativnu milostinju bolje je dijeliti tajno i time se očuvati poroka licemjerstva, a obligatnu opet javno da se drugi na nju ponukaju.

Činiti dobro drugima jeste znak plemenitosti, darežljivosti i odanosti Allahovim, dželle šanuhu, naredbama.

Ebu-Hurejra, radijallahu anhu, u merfu'-hadisu prenosi da je Alejhisselam rekao: “Prije bi se mlijeko povratilo u vime deve nego u Pakao unišla osoba koja zaplače iz odanosti i strahopoštovanja prema Uzvišenom Allahu.”

Enes je prenio Alejhisselamovu (merfu') izjavu: “Na Sudnjem danu neće biti kažnjen ko se sjeća Uzvišenog Allaha iz bogobožnosti i ko je rosio svoje oči suzama da su mu i na zemlju padale.”

KADA SE PROUČI IKAMET, KLANJA SE SAMO PROPISANI FARZ

663. PRIČAO NAM JE Abdul-Aziz b. Abdullah, njemu Ibrahim b. Sa'd prenoseći od svoga oca, ovaj od Hafsa b. Asima, on od Abdullaha b. Malika b. Buhajna, da je kazao:

– Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, prošao je pokraj jednog čovjeka..., a pričao mi je, kaže (Buhari) i Abdur-Rahman, ovome Behz b. Esed, a njemu Šu'be da ga je obavijestio Sa'd b. Ibrahim, kako je čuo Hafsa b. Asima, a on jednog čovjeka iz plemena Ezd, koga nazivahu Malik b. Buhajne, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, vidio jednog čovjeka gdje klanja dva rekata (sabahskog sunneta), a ikamet za namaz bio je već proučen.

Pošto je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, završio namaz, okružio ga je svijet i Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče (tom čovjeku): “Zar je sabah četiri rekata? Zar je sabah četiri rekata?!”

U drugom nizu prenosilaca iza Behza b. Eseda slijedi Gunder i Mu'az, koji prenose (isti hadis) od Šu'be, a on od Malika.

Isti hadis prenio je Ibni-Ishak od Sa'da, on od Hafsa, a ovaj od Abdullaha b. Buhajna.

Hammad je opet rekao da je njega obavijestio Sa'd prenoseći ovaj hadis od Hafsa, a on od Malika.¹

بَابُ إِذَا أُقِيمَتِ الصَّلَاةُ فَلَا صَلَاةَ إِلَّا الْمَكْتُوبَةُ

٦٦٣. حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ حَفْصِ بْنِ عَاصِمٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَالِكٍ ابْنِ بُحَيْنَةَ قَالَ مَرَّ النَّبِيُّ ﷺ بِرَجُلٍ قَالَ ح وَ حَدَّثَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ يَعْنِي ابْنَ بَشِيرٍ قَالَ حَدَّثَنَا بِهِزُّ بْنُ أَسَدٍ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ أَخْبَرَنِي سَعْدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ سَمِعْتُ حَفْصَ ابْنَ عَاصِمٍ قَالَ سَمِعْتُ رَجُلًا مِنَ الْأَزْدِ يُقَالُ لَهُ مَالِكُ ابْنِ بُحَيْنَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ رَأَى رَجُلًا وَقَدْ أُقِيمَتِ الصَّلَاةُ يُصَلِّي رَكَعَتَيْنِ فَلَمَّا انْصَرَفَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لَاتَ بِهِ النَّاسُ وَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الصُّبْحُ أَرْبَعًا الصُّبْحُ أَرْبَعًا تَابَعَهُ غُنْدَرٌ وَمُعَاذٌ عَنْ شُعْبَةَ فِي مَالِكٍ وَقَالَ ابْنُ إِسْحَاقَ عَنْ سَعْدٍ عَنْ حَفْصٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ابْنِ بُحَيْنَةَ وَقَالَ حَمَّادٌ أَخْبَرَنَا سَعْدُ عَنْ حَفْصٍ عَنْ مَالِكٍ .

¹ Pokuđeno je klanjati sabahski sunnet u džamiji, kada je ikamet već proučen i imam otpočeo klanjati farz. Ovo je stav Abdullaha b. Omera, Ebu-Hurejre, Sa'da b. Džubejra, Urveta, Ibni-Sirina, Ibrahima Neha'ija, Ataa, Šafije, Ahmeda, Ishaka i Ebu-Sevra.

Evza'i, Ebu-Hanife i pravnici njegove škole dozvoljavaju to klanjanje van džamije, ako se imam može stići makar na zadnjem rekatu farza, s tim što Evza'i to odobrava i u samoj džamiji.

Pisac *El-Hidaje* iznosi:

– Ko zateče imama pri kraju prvog rekata sabahskog farza, klanjat će sabahski sunnet pred vratima džamije, potom unići u džamiju i stupiti na drugi rekat farza za imamom. Tako će sastaviti dva fadileta: fadilet sunneta i fadilet džemata.

U *Zehiri* stoji:

– Sunnet je klanjati sabahski sunnet kod kuće. Ako je imam otpočeo klanjati u džamiji farz, sunnet se klanja pred džamijom ili negdje u njenom vanjskom dijelu.

GRANICA IZNEMOGLOSTI BOLESNIKA KAD NE TREBA PRISUSTVOVATI DŽEMATU

664. PRIČAO NAM JE Umer b. Hafs b. Gijas, njemu njegov otac, ovome A'meš prenoseći od Ibrahima, da je Esved rekao:

– Bili smo kod Aiše, radijallahu anha, razgovarali o ustrajnom obavljanju i poštivanju namaza, pa nam je Aiša rekla: “Kada se Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, razbolio od bolesti od koje će i umrijeti, nastupio je podne-namaz, proučen ezan i on reče: ‘Zapovjedite Ebu-Bekru neka klanja s prisutnim svijetom.’ Tada su mu rekli: ‘Ebu-Bekr je milosrdan i čovjek sklon plaču, i kada stane na tvoje mjesto, on neće imati snage da sa svijetom obavi namaz.’”

Alejhiselam je obnovio svoju zapovijed, a one (supruge) su mu obnovile odgovor. Potom je Alejhisselam treći put obnovio svoju zapovijed i rekao: “Vi ste stvarno nestrpljive kao i žene Jusuf peygambera! Zapovjedite Ebu-Bekru da klanja prisutnom svijetu!” Tada je Ebu-Bekr izašao i klanjao, a Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, osjetio je u sebi neku lahkoću, pa je, oslanjajući se između dva čovjeka izašao i kao da mu i sada gledam noge kako se od slabosti vuku po zemlji. Ebu-Bekr se htio povući, pa mu Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, dade znak (rukom) da ostane na svom mjestu i da sjede pokraj Ebu-Bekra.

Kasnije neko A'meša upita: “Je li Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao (kao imam), Ebu-Bekr klanjao za njim, a svijet klanjao namaz za Ebu-Bekrom?”

Da – klimnuo je A'meš glavom.

بَابُ حَدِّ الْمَرِيضِ أَنْ يَشْهَدَ الْجَمَاعَةَ

٦٦٤. حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ حَفْصٍ بْنُ غِيَاثٍ قَالَ حَدَّثَنِي أَبِي قَالَ حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنِ الْأَسْوَدِ قَالَ كُنَّا عِنْدَ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا فَذَكَرْنَا الْمُوَظَّةَ عَلَى الصَّلَاةِ وَالتَّعْظِيمَ لَهَا قَالَتْ لَمَّا مَرَضَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَرَضَهُ الَّذِي مَاتَ فِيهِ فَحَضَرَتِ الصَّلَاةُ فَأَذَّنَ فَقَالَ مُرُّوا أَبَا بَكْرٍ فَلْيُصَلِّ بِالنَّاسِ فَقِيلَ لَهُ إِنَّ أَبَا بَكْرٍ رَجُلٌ أَسِيفٌ إِذَا قَامَ فِي مَقَامِكَ لَمْ يَسْتَطِعْ أَنْ يُصَلِّيَ بِالنَّاسِ وَأَعَادَ فَأَعَادُوا لَهُ فَأَعَادَ الثَّلَاثَةَ فَقَالَ إِنَّكَ صَوَاحِبُ يُوسُفَ مُرُّوا أَبَا بَكْرٍ فَلْيُصَلِّ بِالنَّاسِ فَخَرَجَ أَبُو بَكْرٍ فَصَلَّى فَوَجَدَ النَّبِيَّ ﷺ مِنْ نَفْسِهِ خِفَّةً فَخَرَجَ يُهَادِي بَيْنَ رَجُلَيْنِ كَأَنِّي أَنْظُرُ رِجْلَيْهِ تَخُطَّانِ مِنَ الْوَجَعِ فَأَرَادَ أَبُو بَكْرٍ أَنْ يَتَأَخَّرَ فَأَوْمَأَ إِلَيْهِ النَّبِيُّ ﷺ أَنْ مَكَانَكَ ثُمَّ أَتَى بِهِ حَتَّى جَلَسَ إِلَى جَنْبِهِ قِيلَ لِلْأَعْمَشِ وَكَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُصَلِّي وَأَبُو بَكْرٍ يُصَلِّي بِصَلَاتِهِ وَالنَّاسُ يُصَلُّونَ بِصَلَاةِ أَبِي بَكْرٍ فَقَالَ بِرَأْسِهِ نَعَمْ

Klanjanje ovog sunneta, u gornjem slučaju, ma u kom dijelu džamije, poneki pravници smatraju pokudenim činom, jer svaki ugao pa i sofe džamije spadaju pod pojam džamije.

U *El-Muhiti* stoji da se dozvoljava klanjati ovaj sunnet u džamiji prije proučenog ikameta bez ikakve primjedbe.

Dio (zadnji) ovoga hadisa prenio je i Ebu-Davud od Šu'beta, a ovaj od A'meša.

Ebu-Mu'avija dodaje: "... Alejhisselam je sjeo na lijevu stranu Ebu-Bekra, a Ebu-Bekr je klanjao stojeći."

665. PRIČAO NAM JE Ibrahim b. Musa, njemu saopćio Hišam b. Jusuf prenoseći od Ma'mera, on od Zuhrija kome je rekao Ubejdullah b. Abdullah, da je Aiša kazala:

– Kada je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, otežao i bolest mu se pogoršala, tražio je odobrenje svojih žena da boluje u mojoj sobi, one su mu to dozvolile i on je izašao uz pomoć dva čovjeka, a noge mu se vukle po zemlji. On je tada bio između Abbasa i još jednog čovjeka.

Ubejdullah b. Abdullah kaže:

– Kasnije sam spomenuo Ibnu-Abbasu ono što je Aiša kazala, a on mi reče: "Znaš li ko je taj čovjek što ga Aiša nije imenovala?"

– Ne znam – rekao sam.

– To je bio Ali b. Ebi-Talib – odgovori Ibni-Abbas.¹

رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ عَنْ شُعْبَةَ عَنِ الْأَعْمَشِ بَعْضُهُ
وَزَادَ أَبُو مُعَاوِيَةَ جَلَسَ عَنْ يَسَارِ أَبِي بَكْرٍ فَكَانَ
أَبُو بَكْرٍ يُصَلِّي قَائِمًا.

٦٦٥. حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُوسَى قَالَ أَخْبَرَنَا
هَيْشَامُ بْنُ يُسُفَ عَنْ مَعْمَرٍ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ
أَخْبَرَنِي عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ قَالَتْ عَائِشَةُ لَمَّا
ثَقُلَ النَّبِيُّ ﷺ وَاشْتَدَّ وَجَعُهُ اسْتَأْذَنَ أَزْوَاجَهُ أَنْ
يُمَرِّضَ فِي بَيْتِي فَأَذِنَ لَهُ فَخَرَجَ بَيْنَ رَجُلَيْنِ تَخَطَّى
رِجْلَاهُ الْأَرْضَ وَكَانَ بَيْنَ الْعَبَّاسِ وَرَجُلٍ آخَرَ
قَالَ عُبَيْدُ اللَّهِ فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لِابْنِ عَبَّاسٍ مَا قَالَتْ
عَائِشَةُ فَقَالَ لِي وَهَلْ تَدْرِي مَنْ الرَّجُلُ الَّذِي لَمْ
تُسَمِّ عَائِشَةُ قُلْتُ لَا قَالَ هُوَ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ.

¹ Alejhisselam se razbolio u sobi Mejmune, a po odobrenju ostalih supruga bolovao je i umro u prostoriji Aiše. Bolest se pogoršavala i jednog dana reče Aiši:

"Polijte me vodom iz sedam mješčića čije uzice nisu još odriječene, ne bi li svijetu dao još koji savjet."

Supruge su ga stavile u korito Hafse, polijevale, i kada se osvježio, izveli su ga u džamiju jedne subote ili nedjelje u podne-namaz i Alejhisselam je bio svijetu imam. Drugi put izveli su ga u ponedjeljak na sabah-namaz i on je klanjao za Ebu-Bekrom kao za svojim imamom. U predajama se spominje da su ga izveli Abbas i Alija, ili Fadl i Usame, ili Berira i Nuba, a o ovoj osobi postoji neslaganje o tome da li je muško ili žensko.

Iz hadisa se može zaključiti:

- bolesnik koji može pješice doći do džamije dužan je učestvovati u skupnom klanjanju;
- Ebu-Bekr, radijallahu anhu, uživao je veliko povjerenje Alejhisselama i autoritet svoga društva;
- Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, bio je obavezan držati se redoslijeda boravka kod svojih supruga;
- poslovi od općeg interesa zasnivaju se na društvenom dogovoru;
- glasno plakanje sjećajući se Dženneta ili Džehennema ne kvari namaz, ali će ga pokvariti plakanje zbog osjećaja tjelesnog bola, žalosti za umrlim i tome slično. To je mišljenje pravnika hanefijske škole i Ahmeda, dok Šafija ima suprotan stav. Po njemu plakanje, jecanje pa i othukivanje, iz koga se mogu razabrati najmanje dva ljudska glasa, kvari namaz bez obzira na njihov povod;
- za imamom trebaju klanjati ljudi koji su sposobni imama zamijeniti i nastaviti dalje klanjanje;
- punovažan je namaz bolesnog imama koji klanja sjedeći, a prisutni ga klanjaju stojeći. Ovo je mišljenje Ebu-Hanife, Ebu-Jusufa, Šafije i Malika, po jednom predanju, dok Ahmed i malikije smatraju da i prisutni trebaju klanjati sjedeći.

MUSLIMAN MOŽE U VRIJEME VELIKE KIŠE ILI DRUGOG OZBILJNOG RAZLOGA KLANJATI U SVOM DOMU

666. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njega obavijestio Malik prenoseći od Nafija da je Ibni-Omer proučio jedne hladne i vjetrovite noći ezan za namaz i rekao:

“Klanjajte u svojim kućama!”, a zatim dodao: “Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zapovijedaše mujezinu kada bi god bila hladna i kišovita noć, da kaže: ‘Eto, klanjajte u svojim domovima!’”

667. PRIČAO NAM JE Ismail, njemu Malik prenoseći od Ibni-Šihaba, on od Mahmuda b. Rebija Ensarija, da je Itban b. Malik kao slijepac imamio svome (mahalskom) svijetu, i da je Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

– Kod mene, Allahov Poslaniče, bude situacija da je tmina i vodena bujica, a ja sam čovjek slabog vida? Klanjaj, Allahov Poslaniče, jednom u mojoj kući na mjestu koje ću ja uzeti kao mjesto klanjanja.

Kasnije je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, otišao i rekao mu:

– Gdje hoćeš da ti klanjam? Itban mu je pokazao na jedno mjesto u svojoj kući pa je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, na njemu klanjao.

بَابُ الرُّخْصَةِ فِي الْمَطَرِ وَالْجَلَّةِ أَنْ يُصَلِّيَ فِي رَحْلِهِ

٦٦٦. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ نَافِعٍ أَنَّ ابْنَ عُمَرَ أَدْنَى بِالصَّلَاةِ فِي لَيْلَةٍ ذَاتِ بَرْدٍ وَرِيحٍ ثُمَّ قَالَ أَلَا صَلُّوا فِي الرَّحَالِ ثُمَّ قَالَ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ يَأْمُرُ الْمُؤَذِّنَ إِذَا كَانَتْ لَيْلَةٌ ذَاتُ بَرْدٍ وَمَطَرٍ يَقُولُ أَلَا صَلُّوا فِي الرَّحَالِ.

٦٦٧. حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكٌ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الرَّبِيعِ الْأَنْصَارِيِّ أَنَّ عَتَبَانَ بْنَ مَالِكٍ كَانَ يَوْمَ قَوْمِهِ وَهُوَ أَعْمَى وَأَنَّهُ قَالَ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّهَا تَكُونُ الظُّلْمَةُ وَالسَّيْلُ وَأَنَا رَجُلٌ ضَرِيرُ الْبَصَرِ فَصَلِّ يَا رَسُولَ اللَّهِ فِي بَيْتِي مَكَانًا أَتَّخِذُهُ مُصَلًّى فَجَاءَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ أَتَيْنَ نَحْبُكَ أَنْ أُصَلِّيَ فَأَشَارَ إِلَى مَكَانٍ مِنَ الْبَيْتِ فَصَلَّى فِيهِ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ.

DA LI IMAM TREBA KLANJATI S ONIMA
KOJI DOĐU (KASNIJE, A IMALI SU
OPRAVDAN RAZLOG) I DA LI ĆE PETKOM
PRI PADANJU KIŠE ODRŽATI HUTBU?

668. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Abdul-Vehhab, njemu Hammad b. Zejd, a ovome Abdul-Hamid, Zijadijev prijatelj, koji je rekao da je čuo Abdullaha b. Harisa da priča:

– Jednog blatnjavog dana održao nam je Ibn-Abbas hutbu i mujezinu naredio da uči ezan. Kada je mujezin došao do riječi “Hajje ales-salah!”, Abbas reče: “Reci: Namaz klanjajte u stanovima!” Neki su ashabi pogledali jedni na druge, kao da su smatrali to ružnom izjavom, pa Ibni-Abbas reče: “Vi kao da prezirete ovo? Ovo je ovako činio onaj koji je bio bolji od mene”, mislio je (Ibni-Abbas) na Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem. “Namaz je prvostepena dužnost i ja nisam želio da vam pravim poteškoće.”

Isto kao gore preneseno je od Hammada, on od Asima, a ovaj od Abdullaha b. Harisa, a on opet od Ibni-Abbasa, izuzev što je (Ibni-Abbas) još rekao: “... smatrao sam ružnim da vas navedem na grijehenje, da dolazite i tako gazite blato do koljena.”

669. PRIČAO NAM JE Muslim b. Ibrahim, njemu Hišam prenoseći od Jahjaa, on od Ebu-Seleme koji je rekao da je pitao Ebu-Seida Hudrija (u vezi s naslovnom temom), pa mu je on odgovorio:

“Naišao je oblak i kiša padala toliko da je krov, koji je bio od suhog palminog granja, prokisao. Potom je proučen ikamet za (sabah) namaz i vidio sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje čini sedždu na vodi i blatu, tako da sam vidio i trag blata na njegovom čelu.”

بَابُ هَلْ يُصَلِّي الْإِمَامُ بِمَنْ خَضِرَ
وَهَلْ يَخْطُبُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فِي الْمَطَرِ

٦٦٨. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ قَالَ حَدَّثَنَا
حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْحَمِيدِ صَاحِبُ
الزِّيَادِيِّ قَالَ سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ الْحَارِثِ قَالَ
خَطَبَنَا ابْنُ عَبَّاسٍ فِي يَوْمٍ ذِي رَدْعٍ فَأَمَرَ الْمُؤَذِّنَ لَمَّا
بَلَغَ حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ قَالَ قُلِ الصَّلَاةُ فِي الرَّحَالِ
فَنَظَرَ بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ فَكَأَنَّهُمْ أَنْكَرُوا فَقَالَ
كَأَنَّكُمْ أَنْكَرْتُمْ هَذَا إِنَّ هَذَا فَعَلَهُ مَنْ هُوَ خَيْرٌ مِنِّي
يَعْنِي النَّبِيَّ ﷺ إِنَّهَا عَزْمَةٌ وَإِنِّي كَرِهْتُ أَنْ أُخْرِجَكُمْ
وَعَنْ حَمَّادٍ عَنْ عَاصِمٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحَارِثِ عَنْ
ابْنِ عَبَّاسٍ نَحْوَهُ غَيْرَ أَنَّهُ قَالَ كَرِهْتُ أَنْ أُؤْثِمَكُمْ
فَتَجِئُونَ تَدُوسُونَ الطِّينَ إِلَى رُكْبَتِكُمْ .

٦٦٩. حَدَّثَنَا مُسْلِمُ بْنُ أَبِرَاهِيمَ قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامٌ
عَنْ يَحْيَى عَنْ أَبِي سَلَمَةَ قَالَ سَأَلْتُ أَبَا سَعِيدٍ
الْخُدْرِيَّ فَقَالَ جَاءَتْ سَحَابَةٌ فَمَطَرَتْ حَتَّى سَالَ
السَّقْفُ وَكَانَ مِنْ جَرِيدِ النَّخْلِ فَأَقِيمَتِ الصَّلَاةُ
فَرَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَسْجُدُ فِي الْمَاءِ وَالطِّينِ حَتَّى
رَأَيْتُ أَثَرَ الطِّينِ فِي جَبْهَتِهِ .

670. PRIČAO NAM JE Adem, njemu Šu'be, a ovome Enes b. Sirin da je čuo Enesa b. Malika, gdje govori da je neki čovjek ensarija rekao:

– Ja nisam u stanju klanjati s tobom. Bio je to krupan čovjek i jednom je za Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, pripremio jelo i pozvao ga u svoj stan i prostro mu hasuru, strane te hasure poškropio i Alejhisselam je na njoj klanjao dva rekata (nafile).

Jedan čovjek iz Džarudova roda rekao je Enesu:

– Da li je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao duha-namaz?

– Nisam ga vidio da ga klanja ikada osim tada

– odgovorio je (Enes).¹

٦٧٠. حَدَّثَنَا آدَمُ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ حَدَّثَنَا أَنَسُ بْنُ سِيرِينَ قَالَ سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ يَقُولُ قَالَ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ إِنِّي لَا أَسْتَطِيعُ الصَّلَاةَ مَعَكَ وَكَانَ رَجُلًا ضَخْمًا فَصَنَعَ لِلنَّبِيِّ ﷺ طَعَامًا فَدَعَاهُ إِلَى مَنْزِلِهِ فَبَسَطَ لَهُ حَصِيرًا وَنَضَحَ طَرَفَ الْحَصِيرِ فَصَلَّى عَلَيْهِ رَكَعَتَيْنِ فَقَالَ رَجُلٌ مِنَ آلِ الْجَارُودِ لِأَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَكَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُصَلِّي الضُّحَى قَالَ مَا رَأَيْتُهُ صَلَّاهَا إِلَّا يَوْمَئِذٍ.

JELO PRIPREMLJENO, A IKAMET PROUČEN?!

Ibn-Omer bi otpočinjao s večerom, a Ebu-Derda kaže: “Razumljivo je da čovjek treba podmiriti svoju ličnu potrebu da bi pristupio namazu predana srca.”

بَابُ إِذَا حَضَرَ الطَّعَامُ وَأُقِيمَتِ الصَّلَاةُ

وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ يَبْدَأُ بِالْعِشَاءِ وَقَالَ أَبُو الدَّرْدَاءِ مِنْ فِقْهِ الْمَرْءِ إِقْبَالُهُ عَلَى حَاجَتِهِ حَتَّى يُقْبَلَ عَلَى صَلَاتِهِ وَقَلْبُهُ فَارِغٌ.

¹ Iz hadisa se može zaključiti:

- dozvoljeno je za učene ljude pripremiti sijelo pa i zakusku, a uzvanicima je preporučljivo ili dužnost da mu prisustvuju;
- dozvoljeno je klanjati na hasuri i na bilo čemu drugom što niče iz zemlje;
- fakultativni namazi mogu se klanjati skupno s imamom;
- pohvalno je klanjati duha-namaz;
- Ummu-Hani', supruga Alejhisselamova, izjavila je da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, na dan osvojenja Mekke klanjao duha-namaz od osam rekata i predavao selam poslije svaka dva rekata, a po izreci Aiše on je ovaj namaz klanjao samo po povratku s putovanja. Prema izloženom Alejhisselam je klanjao duha-namaz, a ponekad ga i ispuštao kao znak da to nije oblgatni obred;
- vrijeme duha-namaza nastaje kada se Sunce dobro uzdigne iznad obzorja i pokudeno ga je klanjati javno u džamiji;
- po mišljenju Ibni-Hibbana opravdani razlozi za izostanak od skupnog klanjanja u džamiji su: bolest u kojoj se ne može otići pješice do džamije, postavljeno jelo na sofri za večeru, zaboravljanje nastalog namaskog vremena; pretjerana debljina i tromost čovjeka; trenutno neodložan nužan posao; strah i nesigurnost bilo za ličnost ili imovinu na putu do džamije; oluja s jakom kišom; jaka zima, velika pomrčina; jedenje crvenog ili bijelog luka, prase i njima sličnih jela.

671. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Jahja prenoseći od Hišama, kojem je pričao njegov otac, i rekao da je čuo Aišu da prenosi od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao:

“Kada je već večera postavljena, a ikamet za akšam-namaz proučen, počnite prvo s večerom!”¹

672. PRIČAO NAM JE Jahja b. Bukejr, njemu Lejs prenoseći od Ukajla, on od Ibni-Šihaba, ovaj od Enesa b. Malika, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

“Kada je večera već pripremljena, počnite jesti prije nego li klanjate akšam-namaz i ne žurite pri večeranju!”

673. PRIČAO NAM JE Ubejd b. Isma‘il prenoseći od Ebu-Usame, on od Ubejdullaha, ovaj od Nafija, a on od Ibn-Omera koji je kazao da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

– Kada se nekom od vas postavi večera, a istovremeno bude proučen ikamet za akšam-namaz, prvo večerajte i neka niko ne žuri sve dok ne završi s objedom.

Ibni-Omeru postavljaše se jelo, a istovremeno učaše se ikamet za namaz. Međutim, on ne bi otišao na namaz dok ne bi završio s jelom, pa makar se čulo i učenje imama.

٦٧١. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ هِشَامٍ قَالَ حَدَّثَنِي أَبِي قَالَ سَمِعْتُ عَائِشَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ قَالَ إِذَا وَضِعَ الْعِشَاءُ وَأُقِيمَتِ الصَّلَاةُ فَابْدَءُوا بِالْعِشَاءِ .

٦٧٢. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ عُقَيْلٍ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ إِذَا قُدِّمَ الْعِشَاءُ فَابْدَءُوا بِهِ قَبْلَ أَنْ تُصَلُّوا صَلَاةَ الْمَغْرِبِ وَلَا تَعْجَلُوا عَنْ عِشَائِكُمْ .

٦٧٣. حَدَّثَنَا عُيَيْدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ عَنْ أَبِي أَسَامَةَ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ عَنْ نَافِعٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا وَضِعَ عِشَاءُ أَحَدِكُمْ وَأُقِيمَتِ الصَّلَاةُ فَابْدَءُوا بِالْعِشَاءِ وَلَا يَعْجَلْ حَتَّى يَقْرُغَ مِنْهُ وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ يُوَضِّعُ لَهُ الطَّعَامَ وَتُقَامُ الصَّلَاةُ فَلَا يَأْتِيهَا حَتَّى يَقْرُغَ وَإِنَّهُ لَيَسْمَعُ قِرَاءَةَ الْإِمَامِ .

¹ Iz hadisa se može zaključiti:

– pokuđeno je postavljeno jelo ostaviti i gladan klanjati, osim ako je vrijeme namaza na izmaku;

– vrijeme akšamskog namaza nije dugo, ali je dovoljno za objed i pravovremeno klanjanje.

Ahmed b. Hanbel kaže: “Ko odsiječe komad pečenog mesa i od njega nešto pojede i tada se prouči ikamet, ostavit će dalje jedenje i pristupiti namazu, jer je time utolio glad koja bi mu okupirala misli i umanjila skrušenost u namazu.”

Imperativ u gornjem hadisu odnosi se na gladnu osobu koja nije ni zalogaj pojela i ne bi se mogla u namazu koncentrisati.

Šafija kaže: “Mili je mi je da onaj ko puno misli na večeru (gladan je) prvo večera, a ako nije gladan da prvo klanja akšam.”

Darekutni navodi da je Humejd bio kod Enesa i mujezin proučio ezan za akšam-namaz, a Enes rekao: “Prvo vi prezagajite!”

Namaz bez potpune duhovne i tjelesne predanosti Allahu bio bi formalnost. Koncentrisanjem misli na Allaha formira se ličnost visokog duha i čovjek koristan za društvo.

674. Zuhejr i Vehb b. Usman prenose od Musaa b. Ukbe, on od Nafija, a ovaj od Ibni-Omera kako je rekao da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao:

– Kada je neko od vas pri jelu, neka ne žuri kako bi podmirio svoju potrebu, pa makar ikamet za namaz bio i proučen.

Gornji hadis prenosi, (kaže Buhari), još i Ibrahim b. Munzir prenoseći ga od Vehba b. Usmana i Vehba Medinija.

KADA SE IMAM POZOVE NA NAMAZ, A U RUCI MU JOŠ JELO

675. PRIČAO NAM JE Abdul-Aziz b. Abdullah, njemu Ibrahim prenoseći od Saliha, on od Ibnu-Šihaba koji je izjavio da ga je obavijestio Džafer b. Amr b. Umejje, da je njegov otac kazao:

“Vidio sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje jede natkoljenicu (pleće) i s nje sebi reže komade, utom bi pozvan na namaz i on ustade, baci nož i klanja ne uzimajući ponovo abdest.”

DOK JE BIO ZAUZET POSLOM U SVOJOJ OBITELJI, PROUČI SE IKAMET I ON IZAĐE (NA NAMAZ)

676. PRIČAO NAM JE Adem, njemu Šu'be, a ovome Hakem prenoseći od Ibrahima, on od Esveda, da je rekao:

– Pitao sam Aišu, radijallahu anha, šta je sve radio Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, u svom stanu?

– Bio je na usluzi svojoj obitelji – rekla je ona. Misleći time, (kaže Adem), na usluživanje svojih ukućana. A kada bi god nastupilo vrijeme namaza, izašao bi na namaz (u džamiju).²

٦٧٤. وَقَالَ زُهَيْرٌ وَوَهْبُ بْنُ عُثْمَانَ عَنْ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا كَانَ أَحَدُكُمْ عَلَى الطَّعَامِ فَلَا يَعْجَلْ حَتَّى يَقْضِيَ حَاجَتَهُ مِنْهُ وَإِنْ أَقِيَمَتِ الصَّلَاةُ رَوَاهُ إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ عَنْ وَهْبِ بْنِ عُثْمَانَ وَوَهْبِ مَدِينِيٍّ.

بَابُ إِذَا دُعِيَ الْإِمَامُ إِلَى الصَّلَاةِ وَبِيَدِهِ مَا يَأْكُلُ

٦٧٥. حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ عَنْ صَالِحٍ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ قَالَ أَخْبَرَنِي جَعْفَرُ بْنُ عَمْرٍو بْنِ أُمَيَّةَ أَنَّ أَبَاهُ قَالَ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَأْكُلُ ذِرَاعًا يَحْتَرُّ مِنْهَا فَدُعِيَ إِلَى الصَّلَاةِ فَقَامَ فَطَرَحَ السَّكِينَ فَصَلَّى وَلَمْ يَتَوَضَّأْ.

بَابُ مَنْ كَانَ فِي حَاجَةٍ أَهْلَهُ فَأَقِيَمَتِ الصَّلَاةُ فَخَرَجَ

٦٧٦. حَدَّثَنَا آدَمُ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ حَدَّثَنَا الْحَكَمُ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنِ الْأَسْوَدِ قَالَ سَأَلْتُ عَائِشَةَ مَا كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَصْنَعُ فِي بَيْتِهِ قَالَتْ كَانَ يَكُونُ فِي مِهْنَةِ أَهْلِهِ تَعْنِي خِدْمَةَ أَهْلِهِ فَإِذَا حَضَرَتِ الصَّلَاةُ خَرَجَ إِلَى الصَّلَاةِ.

² Tirmizi u svom djelu *Eš-Šemail* navodi da je Aiša, radijallahu anha, rekla: “Alejhisselam je radio kao i

KLANJANJE SVIJETU SAMO DA SE POUČI NAMAZU VJEROVJESNIKA, SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM, I NJEGOVU OBIČAJU (SUNNETU)

677. PRIČAO NAM JE Musa b. Ismail, njemu Vuhejb, a ovome Ejjub prenoseći od Ebu-Kilabe, koji je kazao:

– U ovu našu džamiju (u Basri) došao nam je Malik b. Huvejris i rekao: “Klanjat ću vam kako sam vidio Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da klanja, a ne namjeravam time da klanjam (obavezni) namaz.” – Tada sam, (kaže Ejjub), upitao Kilaba: “Kako je on klanjao?”

– Isto kao ovaj naš imam – odgovori (Ebu-Kilabe).

Naš imam sjedaše kada bi digao glavu sa (druge) sedžde, prije nego bi ustao s prethodnog prvog rekata.¹

بَابُ مَنْ صَلَّى بِالنَّاسِ وَهُوَ لَا يُرِيدُ إِلَّا
أَنْ يُعَلِّمَهُمْ صَلَاةَ النَّبِيِّ ﷺ وَسُنَّتَهُ

٦٧٧. حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنَا
وُهَيْبٌ قَالَ حَدَّثَنَا أَيُّوبُ عَنْ أَبِي قِلَابَةَ قَالَ
جَاءَنَا مَالِكُ بْنُ الْحَوِيرِثِ فِي مَسْجِدِنَا هَذَا فَقَالَ
إِنِّي لِأُصَلِّي بِكُمْ وَمَا أُرِيدُ الصَّلَاةَ أُصَلِّي كَيْفَ
رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ يُصَلِّي فَقُلْتُ لِأَبِي قِلَابَةَ كَيْفَ
كَانَ يُصَلِّي قَالَ مِثْلَ شَيْخِنَا هَذَا قَالَ وَكَانَ شَيْخًا
يَجْلِسُ إِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ السُّجُودِ قَبْلَ أَنْ يَنْهَضَ
فِي الرُّكْعَةِ الْأُولَى .

ostali ljudi: čistio svoje haljine, muzo ovcu i drugo što je potrebno”, a Ibni-Hibban dodaje: “... sebi krojio i šio haljine, krpio svoju obuću i vodeno posuđe.”

¹ Potpuna izjava Ejjuba Sahtijanija bila je: “Naš šejh Amr obavljao ruku savršeno, a kada bi podigao glavu s druge sedžde prethodnog rekata, malo bi sjeo, oslonio se na zemlju i onda ustao na noge.”

Na osnovu gornjeg Šafija kaže: “Kada se digne glava s druge sedžde prethodnog rekata, malo se sjedne, potom osloni rukom na zemlju, pa ustaje na noge.” Neki pravnici šafijske škole smatraju da to čine samo stare, slabe i iznemogle osobe.

Nu'man b. Ebu-Ajjaš kaže: “Zapamtio sam mnoge drugove Allahovog Poslanika koji nisu sjedili iza druge sedžde...”

Autor djela *El-Hidaje* smatra da je to Alejhisselam činio u starosti i u danima slabosti. Ebu-Hanife, Malik, Sevri, Ahmed, Ishak, Ibni-Mes'ud, Ibni-Omer, Ibni-Abbas, Omer, Alija i Ibrahim Neha'i smatraju da neće sjedati.

Čini se da je Malik ibni Huvejris, beduin koji je boravio u blizini Alejhisselama dvadeset noći, i sam jednom to vidio, ali je to zbog nekog opravdanog razloga, pa je Malik mislio da se radi o sunnetu.

Spomenuto sjedenje nije uzus, nije sastavni dio namaza a niti se na njemu šta uči.

Prenosi se da su se malo na noge oslanjali: Ibni-Omer, Mesruk, Mekhul, Ata i Hasan Basri.

UČENI I POBOŽNI NAJDOSTOJNIJI SU DA BUDU IMAMI

678. PRIČAO NAM JE Ishak b. Nasr, njemu Husejn prenoseći od Zaidea, on od Abdul-Melika b. Umejra, ovaj od Ebu-Burda koji je čuo Ebu-Musaa, da je kazao:

– Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, razbolio se i bolest mu se pogoršala, pa je rekao: “Zapovjedite Ebu-Bekru, neka klanja s prisutnim svijetom!”, a Aiša je dodala: “On je čovjek mekana srca i kada stane na tvoje mjesto, neće biti u stanju da klanja sa svijetom.”

– Zapovjedite Ebu-Bekru da klanja svijetu! – ponovio je (Alejhisselam).

Aiša je ponovila (prvi odgovor) i (Alejhisselam) ponovo reče:

– Zapovjedi Ebu-Bekru, neka klanja svijetu! Vi ste (nasrtljive) kao što su bile žene iz vremena Jusuf peygambera.

Po Ebu-Bekra došao je izaslanik (Bilal) i Ebu-Bekr je svijetu klanjao za života Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.

679. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njega obavijestio Malik prenoseći od Hišama b. Urve, on od svoga oca, a ovaj od Aiše, majke pravovjernih, radijallahu anha, kako je rekla da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, u toku svoje bolesti rekao:

– Zapovjedite Ebu-Bekru da klanja sa svijetom – a ja sam, kaže Aiša, rekla: “Kada Ebu-Bekr bude stao na tvoje mjesto, svijet ga neće moći čuti zbog plača, pa zapovjedi Omeru da on svijetu klanja!” Potom sam, kaže Aiša, rekla Hafsi: “Reci mu, kada Ebu-Bekr stane na tvoje mjesto, neće ga svijet moći od plača čuti, pa naredi Omeru, neka svijetu klanja.” Hafsa je to učinila i Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: “Ostavi

بَاب أَهْلِ الْعِلْمِ وَالْفَضْلِ أَحَقُّ بِالْإِمَامَةِ

٦٧٨. حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ نَصْرِ قَالَ حَدَّثَنَا حُسَيْنٌ عَنْ زَائِدَةَ عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنِي أَبُو بُرْدَةَ عَنْ أَبِي مُوسَى قَالَ مَرِضَ النَّبِيُّ ﷺ فَاشْتَدَّ مَرَضُهُ فَقَالَ مُرُّوا أَبَا بَكْرٍ فَلْيُصَلِّ بِالنَّاسِ قَالَتْ عَائِشَةُ إِنَّهُ رَجُلٌ رَقِيقٌ إِذَا قَامَ مَقَامَكَ لَمْ يَسْتَطِعْ أَنْ يُصَلِّيَ بِالنَّاسِ قَالَ مُرُّوا أَبَا بَكْرٍ فَلْيُصَلِّ بِالنَّاسِ فَعَادَتْ فَقَالَ مُرِّي أَبَا بَكْرٍ فَلْيُصَلِّ بِالنَّاسِ فَإِنْ كُنَّ صَوَاحِبُ يُوسُفَ فَاتَاهُ الرَّسُولُ فَصَلَّى بِالنَّاسِ فِي حَيَاةِ النَّبِيِّ ﷺ.

٦٧٩. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّهَا قَالَتْ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ فِي مَرَضِهِ مُرُّوا أَبَا بَكْرٍ يُصَلِّيَ بِالنَّاسِ قَالَتْ عَائِشَةُ قُلْتُ إِنَّ أَبَا بَكْرٍ إِذَا قَامَ فِي مَقَامِكَ لَمْ يَسْمَعْ النَّاسُ مِنَ الْبُكَاءِ فَمُرْ عُمَرَ فَلْيُصَلِّ لِلنَّاسِ فَقَالَتْ عَائِشَةُ فَقُلْتُ لِحَفْصَةَ قُولِي لَهُ إِنَّ أَبَا بَكْرٍ إِذَا قَامَ فِي مَقَامِكَ لَمْ يَسْمَعْ النَّاسُ مِنَ الْبُكَاءِ فَمُرْ عُمَرَ فَلْيُصَلِّ لِلنَّاسِ فَفَعَلْتُ حَفْصَةَ

to! Vi ste kao i žene iz vremena Jusuf peygambera. Zapovjedite Ebu-Bekru neka svijetu klanja!”
– Nije me zadesilo ništa bolje nego li tebe – rekla je Hafsa Aiši.¹

680. PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman, njega obavijestio Šu‘ajb prenoseći od Zuhrija, a ovoga Enes b. Malik Ensari, a on je dosljedno slijedio (u radu) Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, služio ga i s njim se družio, da je Ebu-Bekr njima klanjao u vrijeme bolesti Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, od koje je i umro i u ponedjeljak, kada su ashabi bili u namazu i safovima, Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, podigao je zastor (na vratima) sobe i gledao nas stojeći, a lice mu je bilo kao list Mushafa. On se prvo nasmiješio, pa onda zasmijao, i mi od radosti toga viđenja Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, tražismo načina da se (prekine namaz) Ebu-Bekr, radijallahu anhu, povuče natrag kako bi dospio u red, misleći da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, izašao radi namaza. Tada je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, pokazao: “Nastavite namaz!”, spustio zastor i toga dana je i umro.

فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَهْ إِنَّكُمْ لَأَنْتُمْ صَوَاحِبُ
يُوسُفَ مُرُّوا أَبَا بَكْرٍ فَلْيُصَلِّ لِلنَّاسِ فَقَالَتْ
حَفْصَةُ لِعَائِشَةَ مَا كُنْتُ لِأُصِيبَ مِنْكَ خَيْرًا .

٦٨٠. حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنْ
الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ الْأَنْصَارِيُّ
وَكَانَ تَبَعَ النَّبِيِّ ﷺ وَخَدَمَهُ وَصَحِبَهُ أَنَّ أَبَا بَكْرٍ
كَانَ يُصَلِّي لَهُمْ فِي وَجَعِ النَّبِيِّ ﷺ الَّذِي تُوفِّي فِيهِ
حَتَّى إِذَا كَانَ يَوْمُ الْاِثْنَيْنِ وَهُمْ صُفُوفٌ فِي الصَّلَاةِ
فَكَشَفَ النَّبِيُّ ﷺ سِتْرَ الْحُجْرَةِ يَنْظُرُ إِلَيْنَا وَهُوَ
قَائِمٌ كَانَ وَجْهُهُ وَرَقَةً مُصْحَفٍ ثُمَّ تَبَسَّمَ يَضْحَكُ
فَهَمَمْنَا أَنْ نَفْتِنَ مِنَ الْفَرَحِ بِرُؤْيَا النَّبِيِّ ﷺ فَانْكَصَرَ
أَبُو بَكْرٍ عَلَى عَقْبِيهِ لِيَصِلَ الصَّفَّ وَظَنَّ أَنَّ النَّبِيَّ
ﷺ خَارِجٌ إِلَى الصَّلَاةِ فَأَشَارَ إِلَيْنَا النَّبِيُّ ﷺ أَنْ أَتَمُّوا
صَلَاتَكُمْ وَأَرْخَى السِّتْرَ فَنُوفِّي مِنْ يَوْمِهِ .

¹ Iz hadisa se može zaključiti:

- Ebu-Bekr, radijallahu anhu, najuglednija je ličnost svoga vremena, za Alejhisselamova života bivao je imam što je uticalo da je kasnije izabran za halifu;
- imam treba biti učen i pobožan čovjek. Ebu-Hanife, Malik i većina učenjaka smatraju da prednost za imamsku službu imaju ljudi koji su upućeniji u islamskopravne propise (fikh), dok Ebu-Jusuf, Ahmed, Ishak, Ibni-Sirin i poneki pravници šafijske škole daju prednost onima koji su upućeniji u učenje Kur’ana. Ovima se prigovara da je to bilo umjesno kada je bilo malo hafiza, a još manje pismenih. Danas je to prevaziđeno i imami trebaju biti općeobrazovani s dobrim poznavanjem islamskog prava. Ako su kandidati u navedenim svojstvima jednaki, tada se izabire predostrožniji, što se u Bedaiu objašnjava riječima: “... živi pobožno kloneći se ne samo očito zabranjenih nego i sumnjivih poslova.”
- Kada kandidati posjeduju ove kvalifikacije iste vrijednosti, tada prioritet imaju po godinama stariji, potom ko je bolje naravi i taktičniji prema svijetu, zatim prijatnijeg izgleda; ko je uglednijeg roda i plemena; ko je milozvučnijeg glasa te urednije odjeće i obuće. Ako su kandidati u navedenim vrlinama podjednako vrijedni pažnje, izvlačit će kocku ili će nadležni izvršiti izbor imama.
- Predostrožnost (*el-verē*) jeste izbjegavanje sumnjivih stvari, dok je bogobojaznost (*et-takva*) izbjegavanje zabranjenih (haram) stvari. Ako su kandidati podjednaki u poznavanju Kur’ana i predostrožnosti, tada je preče da stariji bude imam, na osnovu Poslanikovih, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: “Neka vas u namazu predvodi onaj ko je stariji.”

681. PRIČAO NAM JE Ebu-Ma'mer, njemu Abdul-Varis, a ovome Abdul-Aziz prenoseći od Enesa b. Malika, da je rekao:

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, nije izlazio iz kuće tri posljednja dana (života). Tako je ikamet za namaz učen, a Ebu-Bekr krenuo i prošao naprijed. Utom je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, prihvatio za zastor i podigao ga, i kada se ukazalo lice Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, nismo vidjeli ljepšeg izgleda njegova lica nego u času kada nam se pokazao. Tada je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, pokazao svojom rukom na Ebu-Bekra da prođe naprijed (kao imam). Potom je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, spustio zastor i nije više bio u stanju hodati sve dok nije umro.”

682. PRIČAO NAM JE Jahja b. Sulejman, njemu Ibni-Vehb, a ovome Junus prenoseći od Ibnu-Šihaba, a on od Hamze b. Abdullaha, koji ga je obavijestio prenoseći od svoga oca, da je kazao:

– Kada se pogoršala bolest Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, kazalo mu se za namaz, a on je odgovorio: “Zapovjedite Ebu-Bekru neka on svijetu klanja!”

Aiša je kazala: “Ebu-Bekr je saosjećajan čovjek i kada bude učio Kur'an, ovladat će ga plač.”

– Zapovjedite mu da on klanja! – rekao je (Alejhisselam).

Aiša je obnovila svoju napomenu i (Alejhisselam) je opet rekao: “Zapovjedite mu da on klanja! Vi ste kao i žene Jusuf pejgambera!”

U drugom nizu prenosilaca Junusa slijedi Zubejda i bratić Zuhrija i Ishak b. Jahja Kelbi prenoseći od Zuhrija, rekavši: “Isti slučaj prenijeli su Ukajl i Ma'mer od Zuhrija, ovaj od Hamze, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.

٦٨١. حَدَّثَنَا أَبُو مَعْمَرٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ لَمْ يَخْرُجِ النَّبِيُّ ﷺ ثَلَاثًا فَأَقِيمَتِ الصَّلَاةُ فَذَهَبَ أَبُو بَكْرٍ يَتَقَدَّمُ فَقَالَ نَبِيُّ اللَّهِ ﷺ بِالْحِجَابِ فَرَفَعَهُ فَلَمَّا وَضَحَ وَجْهُ النَّبِيِّ ﷺ مَا نَظَرْنَا مُنْظَرًا كَانَ أَعْجَبَ إِلَيْنَا مِنْ وَجْهِ النَّبِيِّ ﷺ حِينَ وَضَحَ لَنَا فَأَوْمَأَ النَّبِيُّ ﷺ يَدَهُ إِلَى أَبِي بَكْرٍ أَنْ يَتَقَدَّمَ وَأَرْخَى النَّبِيُّ ﷺ الْحِجَابَ فَلَمْ يُقْدَرْ عَلَيْهِ حَتَّى مَاتَ .

٦٨٢. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سُلَيْمَانَ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ قَالَ حَدَّثَنِي يُونُسُ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ حَمْزَةَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ أَنَّهُ أَخْبَرَهُ عَنْ أَبِيهِ قَالَ لَمَّا اشْتَدَّ بِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَجَعُهُ قِيلَ لَهُ فِي الصَّلَاةِ فَقَالَ مُرُّوا أَبَا بَكْرٍ فَلْيُصَلِّ بِالنَّاسِ قَالَتْ عَائِشَةُ إِنَّ أَبَا بَكْرٍ رَجُلٌ رَقِيقٌ إِذَا قَرَأَ غَلَبَهُ الْبُكَاءُ قَالَ مُرُّوهُ فَيُصَلِّي فَعَاوَدَتْهُ قَالَ مُرُّوهُ فَيُصَلِّي إِنَّكُمْ صَوَاحِبُ يُوسُفَ تَابَعَهُ الزُّبَيْدِيُّ وَابْنُ أَخِي الزُّهْرِيُّ وَإِسْحَاقُ بْنُ يَحْيَى الْكَلْبِيُّ عَنِ الزُّهْرِيِّ وَقَالَ عُقَيْلٌ وَمَعْمَرٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ حَمْزَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ .

STATI PORED IMAMA ZBOG NEKOG RAZLOGA

683. PRIČAO NAM JE Zekerijja b. Jahja, njemu Ibnu-Numejr, a ovoga obavijestio Hišam b. Urve prenoseći od svoga oca, a ovaj od Aiše, radijallahu anha, da je rekla:

– Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, za vrijeme svoje bolesti zapovjedio je Ebu-Bekru da svijetu klanja, pa im je Ebu-Bekr i klanjao.

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, osjetio je u sebi neku lahkoću pa izašao, kad tamo Ebu-Bekr imami ljudima. Kad ga je Ebu-Bekr ugledao, htio se povući, a on mu je (rukom) pokazao, tj. “Budi gdje i jesi!” i Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, sjede pokraj Ebu-Bekra, i to sa strane njega. Ebu-Bekr je klanjao za namazom Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, a prisutni svijet klanjaše za namazom Ebu-Bekra.¹

بَابُ مَنْ قَامَ إِلَى جَنْبِ الْإِمَامِ لِعِلَّةٍ

٦٨٣. حَدَّثَنَا زَكَرِيَّا بْنُ يَحْيَى قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ نُمَيْرٍ قَالَ أَخْبَرَنَا هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ أَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَبَا بَكْرٍ أَنْ يُصَلِّيَ بِالنَّاسِ فِي مَرَضِهِ فَكَانَ يُصَلِّي بِهِمْ قَالَ عُرْوَةُ فَوَجَدَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي نَفْسِهِ خِفَّةً فَخَرَجَ فَإِذَا أَبُو بَكْرٍ يَوْمُ النَّاسِ فَلَمَّا رَأَاهُ أَبُو بَكْرٍ اسْتَأْخَرَ فَأَشَارَ إِلَيْهِ أَنْ كَمَا أَنْتَ فَجَلَسَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ حِذَاءَ أَبِي بَكْرٍ إِلَى جَنْبِهِ فَكَانَ أَبُو بَكْرٍ يُصَلِّي بِصَلَاةِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَالنَّاسُ يُصَلُّونَ بِصَلَاةِ أَبِي بَكْرٍ.

¹ Iz hadisa se može zaključiti:

- učesnik skupnog klanjanja za imamom, može iz opravdanog razloga klanjati sjedeći;
- neznatno opravdano micanje na koju stranu u namazu neće namaz pokvariti;
- postoji jedan stav da se iz hadisa može zaključiti to da je ispravan namaz muktedije koji stoji uporedo s imamom, kao što je to mezheb imama Malika;
- manji tjelesni pokret i jednoručni poslovi ne kvare namaz;
- kada učesnici skupnog obreda ne vide imama, ravnat će se po glasu nekoga ko prenosi tekbire.

KO UĐE (U MIHRAB) DA IMAMI SVIJETU,
A POTOM DOĐE GLAVNI IMAM, NAMAZ
PRVOGA JE PUNOVAŽAN USTUPIO ON
MJESTO GLAVNOM ILI NE

Gornje je prenijela Aiša od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, (u prethodnom hadisu).

684. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njega obavijestio Malik, prenoseći od Ebu-Hazima b. Dinara, on od Sehla b. Sa'd-Saidija, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, otišao do plemena Benu-Amr ibni Avf da ih izmiri. U međuvremenu nastupilo je vrijeme (ikindije) namaza i mujezin dođe Ebu-Bekru i reče:

– Da li ćeš ti svijetu klanjati? – Zatim sam, kaže Bilal, proučio ikamet, a Ebu-Bekr je rekao: “Da” i otpočeo klanjati. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, došao je dok je svijet još bio u namazu, očistio sebi prolaz i stao u (prvi) red. Svijet je kleptao rukama, ali se Ebu-Bekr u toku klanjanja svoga namaza nije obazirao i kada je svijet počeo previše kleptati, on se okrenuo i ugledao Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, pokazao je rukom, tj. “Ostani na svom mjestu!” Tada je Ebu-Bekr, radijallahu anhu, podigao svoje ruke i zahvalio Allahu na onom što mu je zapovjedio Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem. Zatim se Ebu-Bekr povlačio dok s nije usporedio s (prvim) redom, a Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, pošao je naprijed i klanjao i, kada je završio namaz, reče:

– Ebu-Bekre, šta te je omelo da nisi ostao (na svom mjestu) kada sam ti to naredio? – a Ebu-Bekr odgovori:

– Ne dolikuje da Ibnu-Ebi-Kuhafe klanja pred Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem. Potom je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve

بَابُ مَنْ دَخَلَ لِيَوْمِ النَّاسِ فَجَاءَ الْإِمَامَ الْأَوَّلَ
فَتَأَخَّرَ الْأَوَّلُ أَوْ لَمْ يَتَأَخَّرْ جازت صَلَاتُهُ

فِيهِ عَائِشَةُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ .

٦٨٤. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا
مَالِكٌ عَنْ أَبِي حَازِمٍ بْنِ دِينَارٍ عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ
السَّاعِدِيِّ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ ذَهَبَ إِلَى بَنِي عَمْرِو
ابْنِ عَوْفٍ لِيُصْلِحَ بَيْنَهُمْ فَحَانَتِ الصَّلَاةُ فَجَاءَ
الْمُؤَذِّنُ إِلَى أَبِي بَكْرٍ فَقَالَ أَتُصَلِّي لِلنَّاسِ فَأَقِيمَ قَالَ
نَعَمْ فَصَلَّى أَبُو بَكْرٍ فَجَاءَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَالنَّاسُ
فِي الصَّلَاةِ فَتَخَلَّصَ حَتَّى وَقَفَ فِي الصَّفِّ
فَصَفَّقَ النَّاسُ وَكَانَ أَبُو بَكْرٍ لَا يَلْتَفِتُ فِي صَلَاتِهِ
فَلَمَّا أَكْثَرَ النَّاسُ التَّصْفِيقَ التَفَتَ فَرَأَى رَسُولَ اللَّهِ
ﷺ فَأَشَارَ إِلَيْهِ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَنْ امْكُثْ مَكَانَكَ
فَرَفَعَ أَبُو بَكْرٍ رِجْلَيْهِ عَنِ يَدَيْهِ فَحَمِدَ اللَّهَ عَلَى
مَا أَمَرَهُ بِهِ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مِنْ ذَلِكَ ثُمَّ اسْتَأْخَرَ أَبُو
بَكْرٍ حَتَّى اسْتَوَى فِي الصَّفِّ وَتَقَدَّمَ رَسُولُ اللَّهِ
ﷺ فَصَلَّى فَلَمَّا انْصَرَفَ قَالَ يَا أَبَا بَكْرٍ مَا مَنَعَكَ
أَنْ تَتَّبِعَ إِذْ أَمَرْتُكَ فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ مَا كَانَ لِابْنِ
أَبِي قُحَافَةَ أَنْ يُصَلِّيَ بَيْنَ يَدَيِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ
رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَا لِي رَأَيْتُكُمْ أَكْثَرْتُمْ التَّصْفِيقَ مَنْ

sellem, rekao: “Šta je to, vidio sam vas da ste previše rukama pljeskali! Koga nešto u namazu spopadne, neka kaže ‘subhanallah!’, jer kada on uzvikne ‘subhanallah!’ na njega će se neko obazrijeti, a pljeskanje dolikuje ženama.”¹

KADA SU DŽEMATLIJE PODJEDNAKO UPUĆENE U UČENJE KUR’ANA, IMAMIT ĆE IM NAJSTARIJI OD NJIH

685. PRIČAO NAM JE Sulejman b. Harb, njemu Hammad b. Zejd prenoseći od Ejžuba, on od Ebu-Kilabe, a ovaj od Malika b. Huvejrisa, da je rekao:

– Došli smo Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, dok smo bili još mladići i kod njega smo ostali oko dvadeset noći. Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, bijaše milostiv čovjek pa nam reče: “Da ste se povratili u svoja naselja i svijet podučavali, zapovijedali im da klanjaju namaz taj i taj u to i to vrijeme, a taj namaz opet u to vrijeme, a kada nastupi vrijeme bilo koga namaza, neka neko između vas prouči ezan, a imam bude od vas najstariji!”

رَأَيْتُ شَيْئًا فِي صَلَاتِهِ فَلْيُسَبِّحْ فَإِنَّهُ إِذَا سَبَّحَ التُّفَّتَ إِلَيْهِ وَإِنَّمَا التَّصْفِيقُ لِلنِّسَاءِ .

بَاب إِذَا اسْتَوَوْا فِي الْقِرَاءَةِ فَلْيُؤْمِّمْهُمْ أَكْبَرُهُمْ

٦٨٥. حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ قَالَ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ أَبِي قِلَابَةَ عَنْ مَالِكِ بْنِ الْحُوَيْرِثِ قَالَ قَدِمْنَا عَلَى النَّبِيِّ ﷺ وَنَحْنُ شَبَابَةٌ فَلَبِثْنَا عِنْدَهُ نَحْوًا مِنْ عِشْرِينَ لَيْلَةً وَكَانَ النَّبِيُّ ﷺ رَحِيمًا فَقَالَ لَوْ رَجَعْتُمْ إِلَى بِلَادِكُمْ فَعَلَّمْتُمُوهُمْ مَرُوءَهُمْ فَلْيُصَلُّوا صَلَاةَ كَذَا فِي حِينَ كَذَا وَصَلَاةَ كَذَا فِي حِينَ كَذَا وَإِذَا حَضَرَتِ الصَّلَاةُ فَلْيُؤْذَنْ لَكُمْ أَحَدُكُمْ وَلْيُؤْمِّمْكُمْ أَكْبَرُكُمْ .

¹ Alejhisselam je otišao do plemena Benu-Amr ibni Avf pošto je klanjao podne-namaz, a Bilalu rekao: “Ako nastupi vrijeme ikindiye, a ja se ne vratim, reci Ebu-Bekru, neka klanja prisutnom svijetu!” Kada je nastupilo ikindijsko vrijeme, Bilal je proučio ezan, potom proučio ikamet i naredio Ebu-Bekru da predvodi ljude u namazu.

Iz hadisa se može zaključiti:

- vrijednost izmirivanja zavađenih muslimana; to je dužnost svakog muslimana, a posebno rukovodilaca, dužnost preča od imamske;
- u odsutnosti stalnog imama može svijetu imamiti i drugo sposobno lice. Kada stalni imam dođe u toku klanjanja farza, može preuzeti imamljenje ili klanjati kao i ostali učesnici;
- utvrđena je praksa da mujezin uči i ikamet;
- pokudeno je bez potrebe obazirati se u namazu. Ebu-Zerr prenosi da je Alejhisselam kazao: “Allahova milost prati pravovjernog u namazu sve dok se ne okrene, a kada se obazre, ona se od njega povuče”;
- rukovodioci trebaju znati slabosti i poroke svoje zajednice i otklanjati ih efikasnim mjerama;
- mlađi prema starijem treba biti pristojan i obraćati mu se s poštovanjem;
- podizanje ruku prema nebu u namazu neće namaz pokvariti;
- autoritet je znak lične vrijednosti čovjeka, ali i Allahova blagodat na čemu opet treba biti zahvalan Uzvišenom Allahu.

KADA IMAM POSJETI DRUGE I KOD NJIH KLANJA

686. PRIČAO NAM JE Mu'az b. Esed, njega obavijestio Abdullah, a ovoga Ma'mer prenoseći od Zuhrija, kome je rekao Mahmud b. Rebi', a ovaj je čuo Itbana b. Malika Ensarija, gdje kaže:
– Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, tražio je od mene odobrenje (za klanjanje u mojoj kući) i ja sam mu to odobrio, a on reče: “Gdje voliš da ti u kući klanjam?” Ja sam mu pokazao na mjesto gdje bih volio i on je ustao, a mi se poredali iza njega, i poslije predade selam, pa smo ga i mi predali.²

IMAM JE POSTAVLJEN DA SE ZA NJIM POVODI

Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao je svijetu, i to sjedeći u svojoj bolesti u kojoj je i umro. Ibni-Mes'ud kaže: “Kada se (džematlija) podigne (s kojeg namaskog dijela) prije imama, povratit će se natrag i na njemu zadržati onoliko vremena, koliko je bio podignut, a potom će nastaviti pratiti imama.”³ Hasan (Basri) kaže: “Osoba koja obavi s imamom dva rekata (džume), a nije u mogućnosti pravovremeno obaviti sedžde, ona će koncem drugog rekata obaviti dvije sedžde, a potom će naklanjati prvi rekat zajedno s njegovim sedždama⁴, a osoba koja je zaboravila učiniti

بَابُ إِذَا زَارَ الْإِمَامُ قَوْمًا فَأَمَّهُمْ

٦٨٦. حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ أَسَدٍ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي مُحَمَّدُ بْنُ الرَّبِيعِ قَالَ سَمِعْتُ عِثْبَانَ بْنَ مَالِكٍ الْأَنْصَارِيَّ قَالَ اسْتَأْذَنَ النَّبِيُّ ﷺ فَأَذِنْتُ لَهُ فَقَالَ أَيْنَ تُحِبُّ أَنْ أَصِلِيَ مِنْ بَيْتِكَ فَأَشَرْتُ لَهُ إِلَى الْمَكَانِ الَّذِي أُحِبُّ فَقَامَ وَصَفَفْنَا خَلْفَهُ ثُمَّ سَلَّمَ وَسَلَّمْنَا .

بَابُ إِنَّمَا جُعِلَ الْإِمَامُ لِيُؤْتَمَّ بِهِ

وَصَلَّى النَّبِيُّ ﷺ فِي مَرَضِهِ الَّذِي تُوُفِّيَ فِيهِ بِالنَّاسِ وَهُوَ جَالِسٌ وَقَالَ ابْنُ مَسْعُودٍ إِذَا رَفَعَ قَبْلَ الْإِمَامِ يَعُودُ قِيَمُكَتْ بِقَدْرِ مَا رَفَعَ ثُمَّ يَتَّبِعُ الْإِمَامَ وَقَالَ الْحَسَنُ فِيمَنْ يَرْكَعُ مَعَ الْإِمَامِ رَكَعَتَيْنِ وَلَا يَقْدِرُ عَلَى السُّجُودِ يَسْجُدُ لِلرَّكَعَةِ الْآخِرَةِ سَجْدَتَيْنِ ثُمَّ يَقْضِي الرَّكَعَةَ الْأُولَى بِسُجُودِهَا وَفِيمَنْ نَسِيَ سَجْدَةً حَتَّى قَامَ يَسْجُدُ .

² Iz hadisa se može zaključiti:

- kućevlasnik treba gostu pokazati mjesto gdje će klanjati;
- za skupno obavljanje vjerskog obreda u tuđoj kući treba saglasnost kućevlasnika.

³ Ebu-Hajjan Ešdže'i prenosi da je Alejhisselam rekao: “Ne utrkujte se na ruku'u i sedždu pred imamom! Ko od vas digne glavu, a imam bude još na sedždi, neka se odmah povрати na sedždu i na njoj se zadrži iza imama onoliko koliko je dugo bio uzdignut prije imama.”

Imami Malik, Ahmed, Ishak, Hasan el-Basri i Neha'i kažu: “Ko se spusti na ruku' ili sedždu, ili se sa njih digne prije imama, povratit će se na njih ako se imam sa istih nije digao i prešao na drugi dio namaza.”

⁴ Seid ibni Mensur je izjavu Hasana Basrija o čovjeku koji na džuma-namazu učini ruku' i zbog gužve ne mogne učiniti sedždu, naveo sa spojenim nizom prenosilaca, a glasi: “On će po završetku namaza odmah

sedždu prvog rekata i ustala na noge, spustit će se (čim se sjeti) direktno na sedždu.”

687. PRIČAO NAM JE Ahmed b. Junus, njemu Zaide prenoseći od Musaa b. Ebu-Aiše, on od Ubejdullaha b. Abdullaha b. Utbe, da je rekao:

– Unišao sam kod Aiše i rekao: “Hoćeš li mi pričati o bolesti Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.

– Svakako – odgovorila je ona. – Kada je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, onemoćao, pitao je: “Je li svijet klanjao?”

– Nije – rekli smo.

– Oni očekuju tebe.

– Stavite mi vode u korito! – kazao je.

– Mi smo, priča (Aiša), to učinile, on se okupao i kada se počeo dizati uhvatila ga je nesvijest. Kasnije se osvijestio i opet, Allah mu se smilovao i spasio ga, rekao: “Da li je svijet klanjao?”

– Ne, oni čekaju tebe, Allahov Poslaniče – rekli smo.

– Stavite mi vode u korito! – rekao je.

Potom je sjeo (u korito), okupao se i kada je htio da ustane onesvijestio se. Kasnije se osvijestio i opet upitao:

– Da li je svijet klanjao?

– Ne, oni čekaju tebe, Allahov Poslaniče – odgovorili smo mu.

Svijet u džamiji iščekivaše Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, za zadnju jaciju pa je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, poslao po Ebu-Bekra da bi klanjao svijetu. Izaslanik mu je otišao i rekao: “Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zapovijeda da ti klanjaš sa svijetom.”

Ebu-Bekr, koji je bio milosrdan čovjek, reče:

٦٨٧. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ قَالَ حَدَّثَنَا زَائِدَةُ عَنْ مُوسَى بْنِ أَبِي عَائِشَةَ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُثْبَةَ قَالَ دَخَلْتُ عَلَى عَائِشَةَ فَقُلْتُ أَلَا تُحَدِّثُنِي عَنْ مَرَضِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَتْ بَلَى ثَقُلَ النَّبِيُّ ﷺ فَقَالَ أَصَلَّى النَّاسُ قُلْنَا لَا هُمْ يَنْتَظِرُونَكَ قَالَ ضَعُوا لِي مَاءً فِي الْمِخْضَبِ قَالَتْ فَفَعَلْنَا فَاغْتَسَلَ فَذَهَبَ لِيَنُوءَ فَأَغْمِيَ عَلَيْهِ ثُمَّ أَفَاقَ فَقَالَ أَصَلَّى النَّاسُ قُلْنَا لَا هُمْ يَنْتَظِرُونَكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ ضَعُوا لِي مَاءً فِي الْمِخْضَبِ قَالَتْ فَفَعَدَ فَاغْتَسَلَ ثُمَّ ذَهَبَ لِيَنُوءَ فَأَغْمِيَ عَلَيْهِ ثُمَّ أَفَاقَ فَقَالَ أَصَلَّى النَّاسُ قُلْنَا لَا هُمْ يَنْتَظِرُونَكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَالنَّاسُ عُكُوفٌ فِي الْمَسْجِدِ يَنْتَظِرُونَ النَّبِيَّ عَلَيْهِ السَّلَامُ لِصَلَاةِ الْعِشَاءِ الْآخِرَةِ فَأَرْسَلَ النَّبِيُّ ﷺ إِلَى أَبِي بَكْرٍ بَأَن يُصَلِّيَ بِالنَّاسِ فَأَتَاهُ الرَّسُولُ فَقَالَ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَأْمُرُكَ أَنْ تُصَلِّيَ بِالنَّاسِ فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ وَكَانَ رَجُلًا رَقِيقًا يَا عُمَرُ صَلِّ بِالنَّاسِ فَقَالَ لَهُ عُمَرُ أَنْتَ أَحَقُّ بِذَلِكَ فَصَلَّى أَبُو بَكْرٍ

učiniti dvije sedžde za prvi obavljeni rekat, a potom će ustati i sam klanjati još jedan rekat i onda obaviti dvije njemu pripadajuće sedžde.”

Pravnici našeg (hanefijskog) mezheba i Šafija dozvoljavaju u slučaju stiske činiti sedždu na leđima klanjača u prethodnom redu džemata, dok Malik smatra da nije dozvoljeno činiti sedždu na leđima i klanjač će ponoviti namaz ako ne uspije pratiti imama.

“Omere, klanjaj ti svijetu!”

“Ti si toga dostojniji”, odgovori Omer.

Tako je tih dana klanjao Ebu-Bekr.

Kasnije je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, osjetio u sebi neku olakšicu pa je radi podne-namaza izašao uz pomoć dva muškarca, od kojih je jedan bio Abbas, dok Ebu-Bekr već klanjaše sa svijetom. Kada ga je Ebu-Bekr ugledao, htio se povući natrag, ali mu je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, dao znak da se ne povlači.

– Posadite me pokraj njega! – rekao je (Alejhisselam) i oni su ga posadili pokraj Ebu-Bekra. Ebu-Bekr je, kaže prenosilac, stojeći klanjao namaz za Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, a prisutni svijet za Ebu-Bekrom. Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, tada je sjedio. Kasnije sam, kaže Ubejdullah, unišao Abdullahu b. Abbasu i upitao: “Hoćeš li da ti kažem šta mi je Aiša ispričala o bolesti Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem?”

– Da! – reče on. Tada sam mu ispričao i on mi od toga nije ništa negirao, nego je upitao: “Da li ti je imenovala čovjeka koji je bio s Abbasom?”

– Nije – rekao sam.

– To je bio Alija b. Ebu-Talib – kazao je on.¹

688. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njega obavijestio Malik, prenoseći od Hišama b. Urve, on od svoga oca, a ovaj od Aiše, majke pravovjernih, da je rekla:

– Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao je u svojoj sobi (Aišinoj sobi na spratu).

تِلْكَ الْأَيَّامُ ثُمَّ إِنَّ النَّبِيَّ ﷺ وَجَدَ مِنْ نَفْسِهِ خِفَةً فَخَرَجَ بَيْنَ رَجُلَيْنِ أَحَدُهُمَا الْعَبَّاسُ لِصَلَاةِ الظُّهْرِ وَأَبُو بَكْرٍ يُصَلِّي بِالنَّاسِ فَلَمَّا رَأَاهُ أَبُو بَكْرٍ ذَهَبَ لِيَتَأَخَّرَ فَأَوْمَأَ إِلَيْهِ النَّبِيُّ ﷺ بِأَنْ لَا يَتَأَخَّرَ قَالَ أَجْلِسَانِي إِلَى جَنْبِهِ فَأَجْلَسَاهُ إِلَى جَنْبِ أَبِي بَكْرٍ قَالَ فَجَعَلَ أَبُو بَكْرٍ يُصَلِّي وَهُوَ يَأْتُمُ بِصَلَاةِ النَّبِيِّ ﷺ وَالنَّاسُ بِصَلَاةِ أَبِي بَكْرٍ وَالنَّبِيُّ ﷺ قَاعِدٌ قَالَ عُبَيْدُ اللَّهِ فَدَخَلْتُ عَلَى عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ فَقُلْتُ لَهُ أَلَا أَعْرِضُ عَلَيْكَ مَا حَدَّثَنِي عَائِشَةُ عَنْ مَرَضِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ هَاتِ فَعَرَضْتُ عَلَيْهِ حَدِيثَهَا فَمَا أَنْكَرَ مِنْهُ شَيْئًا غَيْرَ أَنَّهُ قَالَ أَسَمَّتْ لَكَ الرَّجُلَ الَّذِي كَانَ مَعَ الْعَبَّاسِ قُلْتُ لَا قَالَ هُوَ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ .

٦٨٨. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُونُسَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ أَنَّهَا قَالَتْ صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي بَيْتِهِ وَهُوَ شَاكٍ فَصَلَّى جَالِسًا وَصَلَّى وَرَاءَهُ قَوْمٌ

¹ Iz hadisa se može zaključiti:

– punovažan je namaz obavljen stojeći za imamom koji ga klanja sjedeći iz opravdanog razloga. Ovo je stav Ebu-Hanife, Ebu-Jusufa, Šafiija i Malika, po jednoj predaji. Oni ovaj hadis koji navodi Buhari smatraju derogirajućim za druge hadise u kojima se spominje suprotno. Osim toga, u njima se navodi da se radilo o nafili. Tako Džabirovu izjavu navodi Ebu-Davud u svom *Sunenu*: “Dok je Alejhisselam bio u Medini jahao je konja i on ga obori sa sebe na panj palme. Alejhisselam je ozlijedio nogu, mi smo mu otišli u posjetu i našli smo ga u Aišinoj sobi na spratu gdje sjedeći klanja, stali smo iza njega i on nam nije to prigovorio. Kada smo mu došli u posjetu drugi put, klanjao je sjedeći obligatni namaz (farz). Tada smo stali iza njega, a on nam pokaza rukom da sjednemo. Po završetku namaza kazao je: ‘Kada imam klanja (farz) sjedeći, sjedite i vi, a kada klanja stojeći, stojte i vi, a ne činite kao Perzijanci sa svojim starješinama!’”

Tada je bio slab i klanjao je sjedeći, a ljudi su za njima klanjali stojeći pa im je pokazao da sjednu i kada je završio namaz, rekao je: “Imam je postavljen da se slijedi, pa kada se on sagne na ruku¹ i vi se za njim sagnite, a kada se dignete, dignite se za njim i vi, a kada klanja sjedeći, klanjajte i vi za njim sjedeći!”

689. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njega obavijestio Malik prenoseći od Ibni-Šihaba, on od Enesa b. Malika da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, jašio konja, pao s njega i zgulio svoju desnu stranu pa je jedan od namaza klanjao sjedeći, pa smo i mi klanjali za njim sjedeći, a kada je završio namaz, rekao je:

– Imam je postavljen da ga slijedimo i, kada klanja stojeći, klanjajte i vi stojeći, kada se sagne, sagnite se za njim i vi, kada se podigne, podignite se i vi, kada kaže “Semi‘allahu li men hamideh”, vi iza toga recite “Rabbena ve lekel-hamd”; kada bude klanjao stojeći, klanjajte i vi stojeći, a kada bude klanjao sjedeći, pa klanjajte i vi za njim sjedeći, svi skupa!

Ebu-Abdullah (Buhari) kaže da je Humejdi rekao:

– Izjava (Alejhisselamova): “Kada (imam) klanja sjedeći, i vi za njim klanjajte sjedeći...” nastala je u vrijeme jedne njegove ranije slabosti, a poslije toga Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, još je klanjao sjedeći, a svijet za njim stojeći i nije im naređivao da sjednu. U obzir se uzima samo zadnji postupak, a ovo i jeste posljednji postupak Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.¹

قِيَامًا فَأَشَارَ إِلَيْهِمْ أَنْ اجْلِسُوا فَلَمَّا انْصَرَفَ قَالَ
إِنَّمَا جُعِلَ الْإِمَامُ لِيُؤْتَمَّ بِهِ فَإِذَا رَكَعَ فَارْكَعُوا وَإِذَا
رَفَعَ فَارْفَعُوا وَإِذَا صَلَّى جَالِسًا فَصَلُّوا جُلُوسًا.

٦٨٩. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُونُسَ قَالَ أَخْبَرَنَا
مَالِكٌ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّ
رَسُولَ اللَّهِ ﷺ رَكِبَ فَرَسًا فَصَرَعَ عَنْهُ فَجُحِشَ
شِقُّهُ الْأَيْمَنِ فَصَلَّى صَلَاةً مِنَ الصَّلَوَاتِ وَهُوَ
قَاعِدٌ فَصَلَّيْنَا وَرَاءَهُ قُعُودًا فَلَمَّا انْصَرَفَ سَلَّمَ قَالَ
إِنَّمَا جُعِلَ الْإِمَامُ لِيُؤْتَمَّ بِهِ فَإِذَا صَلَّى قَائِمًا فَصَلُّوا
قِيَامًا فَإِذَا رَكَعَ فَارْكَعُوا وَإِذَا رَفَعَ فَارْفَعُوا وَإِذَا
قَالَ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ فَقُولُوا رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ
وَإِذَا صَلَّى قَائِمًا فَصَلُّوا قِيَامًا وَإِذَا صَلَّى جَالِسًا
فَصَلُّوا جُلُوسًا أَجْمَعُونَ.

قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ قَالَ الْحُمَيْدِيُّ قَوْلُهُ إِذَا صَلَّى
جَالِسًا فَصَلُّوا جُلُوسًا هُوَ فِي مَرَضِهِ الْقَدِيمِ ثُمَّ
صَلَّى بَعْدَ ذَلِكَ النَّبِيُّ ﷺ جَالِسًا وَالنَّاسُ خَلْفَهُ
قِيَامًا لَمْ يَأْمُرْهُمْ بِالْقُعُودِ وَإِنَّمَا يُؤْخَذُ بِالْآخِرِ
فَالْآخِرُ مِنْ فِعْلِ النَّبِيِّ ﷺ.

¹ Buhari dijeli mišljenje Humejdija, Ebu-Hanife, Šafija, Sevrija, Ebu-Sevra i većine pravnika iz prvih generacija (selef), da osoba zdrava i sposobna za stajanje ne može klanjati za imamom sjedeći, a Marginani dodaje: “... farz i nafila su isti (u tome)”.

Posljednja Alejhisselamova praksa dokinula je onu raniju. Najvjerodostojniji hadis koji je argument onima koji zagovaraju suprotno mišljenje jeste hadis koji prenosi Ša‘bi, a on može biti samo mursel-hadis ako je i vjerodostojan njegov niz prenosilaca. A mursel-hadisi ne mogu biti pravni argument u hanefijskom mezhebu.

KADA ČINI SEDŽDU ONAJ KOJI KLANJA ZA IMAMOM

Enes je rekao: “Kada imam čini sedždu, činite i vi!”

690. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Jahja b. Seid prenoseći od Sufjana kojem je rekao Ebu-Ishak, ovome Abdullah b. Jezid, a njemu Bera, a on nije lažac:

– Kada bi Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izgovorio “Semiallahu li men hamideh”, ne bi niko od nas savio svoja leđa (tj. spustio se na sedždu), dok se ne bi Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, spustio na sedždu. Mi bismo se spuštali na sedždu iza njega.

Isto ovako pričao nam je i Ebu-Nu'ajm prenoseći od Sufjana, a on od Ebu-Ishaka.²

GRIJEH JE DIZATI SVOJU GLAVU PRIJE IMAMA

691. PRIČAO NAM JE Hadždžadž b. Minhal, njemu Šu'be prenoseći od Muhammeda b. Zijada koji je kazao da je čuo Ebu-Hurejru, a on Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da kaže:

“Zar se ne boji svaki od vas, ili zar se ne plašite, kada dignete glavu (s ruku'a ili sedžde) prije imama, da Allah glavu toga ne učini magarećom ili da mu njegov lik i oblik ne učini magarećim likom.”³

بَابُ مَتَى يَسْجُدُ مَنْ خَلْفَ الْإِمَامِ

قَالَ أَنَسٌ فَإِذَا سَجَدَ فَاسْجُدُوا .

٦٩٠. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ عَنْ سُفْيَانَ قَالَ حَدَّثَنِي أَبُو إِسْحَاقَ قَالَ حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يَزِيدَ قَالَ حَدَّثَنِي الْبَرَاءُ وَهُوَ غَيْرُ كَذُوبٍ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا قَالَ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ لَمْ يَحْنِ أَحَدٌ مِنَّا ظَهْرَهُ حَتَّى يَقَعَ النَّبِيُّ ﷺ سَاجِدًا ثُمَّ نَقَعَ سُجُودًا بَعْدَهُ حَدَّثَنَا أَبُو نَعِيمٍ عَنْ سُفْيَانَ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ نَحْوَهُ بِهَذَا .

بَابُ إِثْمٍ مَنْ رَفَعَ رَأْسَهُ قَبْلَ الْإِمَامِ

٦٩١. حَدَّثَنَا حَجَّاجُ بْنُ مِنْهَالٍ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ زِيَادٍ سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ أَمَا يَخْشَى أَحَدُكُمْ أَوْ لَا يَخْشَى أَحَدُكُمْ إِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ قَبْلَ الْإِمَامِ أَنْ يَجْعَلَ اللَّهُ رَأْسَهُ رَأْسَ حِمَارٍ أَوْ يَجْعَلَ اللَّهُ صُورَتَهُ صُورَةَ حِمَارٍ .

2 Iz hadisa se može zaključiti:

- učesnici skupnog obreda dužni su u svemu slijediti imama. Ibni-Dževzi smatra da džematlija treba ići na jedan dio namaza tek kada se imam na njemu smjesti i umiri, a najveći broj pravnika preporučuje da se na pojedine dijelove namaza ide odmah neposredno iza imama;
- džematlija može pratiti očima imama da bi ga dosljednije slijedio u obavljanju obreda.

3 Iz hadisa se može zaključiti:

- u velikoj je opasnosti onaj ko podiže glavu u namazu prije imama. Ibni-Mes'ud je vidio jednog muslimana, gdje diže glavu prije imama, pa mu je rekao: “Ti nisi klanjao ni sam ni za imamom!” Tako je rekao Ibn-Omer jednom svom drugu, dodavši da treba namaz obnoviti. Ahmed ibn Hanbel kaže: “Nema namaza ko se utrkuje pred imama.”

IMAMET ROBA I OSLOBOĐENOG ROBA

بَابُ إِمَامَةِ الْعَبْدِ وَالْمَوْلَى

Aiši je imao njen rob Zekvan čitajući tekst direktno iz Mushafa. I o imamljenju nezakonito rođenog djeteta, beduina i dječaka koji nije punoljetan, na temelju riječi Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem: "Svijetu imami onaj ko među njima najbolje uči Allahovu Knjigu."¹

وَكَانَتْ عَائِشَةُ يُؤْمِنُهَا عَبْدُهَا ذَكَوَانٌ مِنَ الْمُصْحَفِ
وَوَلَدَ الْبَغِيِّ وَالْأَعْرَابِيِّ وَالْغُلَامِ الَّذِي لَمْ يَحْتَلَمْ
لِقَوْلِ النَّبِيِّ ﷺ يُؤْمِنُهُمْ أَقْرَبُهُمْ لِكِتَابِ اللَّهِ .

¹ Dozvoljeno je čitati u namazu kur'anski tekst direktno iz knjige. Enes je klanjao, a dječak mu za leđima držao otvoren Mushaf, i kada bi se on zamorio učenjem ili pomeo, dječak bi mu podnio otvoren Mushaf da iz njega čita tekst.

Malik ovaj potupak dozvoljava samo uz ramazan, a pokuđenim činom smatraju ga: Neha'i, Seid b. Musejjeb, Ša'bi i Hasan Basri, po jednoj predaji, rekavši da tako vjerske obrede vrše kršćani.

Ibni-Hazm kaže: "Nije dozvoljeno u namazu čitati tekst iz same knjige Kur'ana ili nečega drugog, bio imam ili ne, i ko to namjerno radi i ko se osloni isključivo na to, namaz mu je pokvaren." Ovo mišljenje dijele još: Ša'bi, Ebu-Abdur-Rahman Sulemi, Ibn-Musejjeb, Hasan (Basri), Ebu-Hanife i Šafija, jer prevrtanje listova Mushafa i čitanje čini složen veći posao koji kvari namaz.

Rob može biti imam. Malik kaže: "Punovažan je imamet roba u svim namazima izuzev džuma-namaza i bajrama."

U *Mebsutu* stoji: "Rob može imamiti, ali je bolje da to obavlja slobodna osoba." Pravnici hanefijske škole i Ibn-Hajran, jedan učenjak šafijske pravne škole, smatraju pokuđenim činom da rob imami slobodnim ljudima.

Imamet nezakonito rođene osobe odobrava većina pravnika. Aiša je rekla: "Nije dijete dužno snositi teret grijeha svojih roditelja." Hanefije drže pokuđenim činom imamet roba i nezakonito rođene osobe, a neki dodaju: "... u slučaju njihovog stalnog izbora za imama."

Ibni-Hazm kaže: "Slijepac, uškopljen, nezakonito rođena osoba i rob su ravnopravni ostalim ljudima i prednost u imametima imaju samo oni koji su upućeniji u učenju Kur'ana."

Pokuđeno je – po Ebu-Hanifi – da beduin bude imam, jer su to obično neznani ljudi, a Darekutni navodi merfu'-hadis (hadis koji seže do Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem): "Ne treba u prvi red skupnog klanjanja prolaziti beduin, neuk i dječak koji nije počeo polucirati u snu (nije postao zreo)."

Po mišljenju Ebu-Hanife nije punovažno klanjanje obligatnog namaza u kome imami dječak koji nije počeo polucirati u snu. To smatra imam Ahmed i Ishak. Davud kaže: "... nije punovažno klanjanje ni obligatnog ni fakultativnog namaza..." Ibn-Abbas kaže: "Dječak koji još nije postao zreo ne predvodi džemat." Ibni-Mes'ud kaže: "Maloljetnik koji ne podliježe odgovornosti krivičnog zakona ne može biti imam."

Ibrahim Neha'i je kazao: "Nije zabranjeno da uz ramazan imami dječak koji nije još počeo u snu polucirati." Ovo mišljenje usvaja i Hasan Basri, a imami Šafija i Buhari ne zabranjuju je ni u drugim mjesecima.

Eš'as, sin Kajsov, dao je imamiti nekom dječaku pa su mu prisutni prigovorili, a on im je odgovorio: "Nisam ga ja promaknuo na taj položaj, nego njegovo dobro poznavanje učenja Kur'ana."

Ebu-Seid Hudri je prenio Alejhisselamovu izjavu: "Za imamet je najdostojniji ko je najupućeniji u učenje Kur'ana."

692. PRIČAO NAM JE Ibrahim b. Munzir, njemu Enes b. Ijad prenoseći od Ubejdullaha, on od Nafija, a ovaj od Ibn-Omera da je rekao:

“Kada su stigle prve mekkanske izbjeglice u mjesto ‘Usbet na Kubau, prije dolaska Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, njima je bio imam Salim, oslobođeni rob Ebu-Huzejfe, koji je među njima bio najbolje upućen u učenje Kur’ana.”²

693. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Beššar, njemu Jahja, ovome Šu‘be, a njemu Ebu-Tejjah, prenoseći od Enesa b. Malika, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je izjavio:

“Slušajte i pokoravajte se pa makar vam zapovjednik bio Abesinac, glave poput zrna suhog grožđa!”³

KADA IMAM NE OBAVI PROPISNO NAMAZ, A ONAJ IZA NJEGA OBAVI GA U POTPUNOSTI

694. PRIČAO NAM JE Fadl b. Sehl, njemu Hasan b. Musa el-Ešjeb, a ovome Abdur-Rahman b. Abdullah b. Dinar prenoseći od Zejda b. Eslema, on od Ataa b. Jesara, a ovaj od Ebu-Hurejre, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izjavio:

“(Imami) će vam klanjati, pa ako budu ispravno (i potpuno) klanjali, sevap (nagrada) i vama i njima, a ako budu pogriješili, vama je sevap, a njima šteta.”⁴

٦٩٢. حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ قَالَ حَدَّثَنَا أَنَسُ بْنُ عِيَاضٍ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ عَنْ نَافِعٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ قَالَ لَمَّا قَدِمَ الْمُهَاجِرُونَ الْأَوَّلُونَ الْعُصْبَةَ مَوْضِعَ بَقْبَاءَ قَبْلَ مَقْدَمِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ كَانَ يُؤْتُهُمْ سَلَامٌ مَوْلَى أَبِي حُذَيْفَةَ وَكَانَ أَكْثَرَهُمْ قُرْآنًا.

٦٩٣. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ حَدَّثَنَا يَحْيَى حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ حَدَّثَنِي أَبُو التَّيَّاحِ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ اسْمَعُوا وَأَطِيعُوا وَإِنْ اسْتَعْمَلَ حَبَشِيٌّ كَانَ رَأْسُهُ زَبِيَّةً.

بَابُ إِذَا لَمْ يُتِمَّ الْإِمَامُ وَأَتَمَّ مَنْ خَلْفَهُ

٦٩٤. حَدَّثَنَا الْفَضْلُ بْنُ سَهْلٍ قَالَ حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُوسَى الْأَشْجَبُ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ ابْنُ دِينَارٍ عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ يُصَلُّونَ لَكُمْ فَإِنْ أَصَابُوا فَلَكُمْ وَإِنْ أَخْطَأُوا فَلَكُمْ وَعَلَيْهِمْ.

2 Salim je uistinu oslobođeni rob neke ensarijke iz Medine i pošto je najviše boravio kod Ebu-Huzejfe koji ga je, nakon što je oslobođen, posinio, pa kad je to zabranjeno, nazvan je njegovim robom. Poginuo je u Jemami u doba hilafeta Ebu-Bekra, radijallahu anhu, a učestvovao je i u Bici na Bedru.

3 Izabranim starješinama treba se pokoravati. Ispravan je imamet roba. Ibni-Dževzi smatra da rob može biti namjesnik pokrajine, vojskovođa i drugo što osim vladara i vjerskog vođe (imama). Zabranjeno je dizati oružanu bunu protiv zakonito izabranog vladara, makar bio nasilan (nepravedan). Takvim ustankom uništavaju se životi i imeci ljudi koje musliman mora poštivati.

4 Po mišljenju pravnika hanefijske škole kvarenjem namaza od imama, kvari se istovremeno i namaz onih koji ga za njim klanjaju, dok imam Šafija zastupa suprotno mišljenje. Ebu-Davud u svojoj zbirci hadisa, s dobrim senedom, navodi da je Alejhisselam rekao: “Poslije mene vama

IMAMLJENJE BUNTOVNIKA I ONOG KOJI U VJERU UNOSI NOVINE

Hasan (Basri) kaže: “Klanjaj (za njim), a on je odgovoran za svoje novotarije!”

695. Ebu-Abdullahu rekao je Muhammed b. Jusuf, njemu Evza'i, a ovome Zuhri prenoseći od Humejda b. Abdur-Rahmana, on od Ubejdullaha b. Adijja b. Hijara, da je unišao Osmanu b. Affanu, radijallahu anhu, dok je još bio opkoljen (pobunjenicima) i rekao mu:

– Ti si imam džemata, zadesilo te je ono što i sam vidiš. Nama klanja rukovodilac nereda i mi se bojimo da ne upadnemo u grijeh.

– Namaz je najbolje što svijet obavlja, i kada svijet čini dobro, čini i ti s njima, a ukoliko budu griješili, ti se kloni griješenja! – kazao je Osman.

Zubejdi je rekao:

– Zuhri kaže: “Ne smatramo da se može klanjati za osobom koja odaje utisak ženska izuzev neizbježne nužde.”¹

بَابُ إِمَامَةِ الْمُفْتُونِ وَالْمُبْتَدِعِ

وَقَالَ الْحَسَنُ صَلِّ وَعَلَيْهِ بِدَعْتِهِ .

٦٩٥. قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ وَقَالَ لَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ حَدَّثَنَا الزُّهْرِيُّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَدِيٍّ بْنِ خَبَّارٍ أَنَّهُ دَخَلَ عَلَى عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ وَهُوَ مُحْصُورٌ فَقَالَ إِنَّكَ إِمَامٌ عَامَّةٍ وَنَزَلَ بِكَ مَا نَرَى وَيُصَلِّي لَنَا إِمَامٌ فَتَنَةٌ وَنَتَخَرَّجُ فَقَالَ الصَّلَاةُ أَحْسَنُ مَا يَعْمَلُ النَّاسُ فَإِذَا أَحْسَنَ النَّاسُ فَأَحْسِنُ مَعَهُمْ وَإِذَا أَسَاءُوا فَاجْتَنِبْ إِسَاءَتَهُمْ وَقَالَ الزُّبَيْدِيُّ قَالَ الزُّهْرِيُّ لَا نَرَى أَنَّ يُصَلَّى خَلْفَ الْمُخَنَّثِ إِلَّا مِنْ ضَرُورَةٍ لَا بُدَّ مِنْهَا .

će upravljati ljudi koji će skupno klanjanje namaza odgađati do na izmak njegova vremena, ali ćete vi dobiti svoju nagradu, a oni kaznu. Vi klanjajte za njima sve dok oni klanjaju okrenuti prema Kabi.”

Ibni-Madže navodi Alejhisselamovu izjavu: “Možda ćete zapamtiti ljude koji će namaz klanjati po isteku njegova vremena. Ako ih zapamtite, vi klanjajte pravovremeno u svojim domovima, a potom klanjajte i za tim ljudima u džamiji i taj namaz smatrajte dobrovoljnim!”

Hadždžadž je počesto odgađao klanjanje džume do na izmak njenog vremena pa je Ebu-Vail preporučivao svojim poznanicima da pravovremeno klanjaju (podne) kod kuće i onda dođu u džamiju na zajedničko klanjanje. Ovo su činili još Mesruk u doba Zijada, Ata, Seid b. Džubejr i Mekhul u doba halife Velida.

¹ Učenjaci su se razili o tome da li je dozvoljeno klanjati namaz za haridžijom i novatorom. Postoje dvije vrste novotarija: ona koja je *zabluda* i ona koja je *dobro*, a to je ono što vjernici smatraju dobrim, a nije u suprotnosti s Kur'anom, sunnetom, tradicijom prvih generacija i idžmaom.

Dozvoljeno je klanjati za imamom haridžijom i novatorom. Mejmun b. Mehran upitan za punovažnost obavljenog namaza za haridžijom je odgovorio: “Ne moliš se haridžiji nego Allahu. Mi smo svojevremeno klanjali za Hadždžadžom, koji je pripadao Harurijama (ogranku haridžija).”

Malik je rekao: “Ne volim klanjati za imamom koji pripada sekti ibadija i vasilija, a niti s njim stanovati u jednom mjestu.”

Ibni-Kasim smatra da treba obnoviti namaz, dok još traje njegovo vrijeme, koji je obavljen za imamom koji uvodi u vjeru novotarije.

Po mišljenju imama Ahmeda ne treba klanjati za imamom raskolnikom koji poziva u svoju novotariju, a namaz obavljen za pripadnikom sekte džehmija, rafidija i kaderija treba obnoviti. Ovo mišljenje dijele i pravници hanefijske škole produžujući ga još na sektu mušebbiha i one koji tvrde da je kur'anski sadržaj

696. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Eban, njemu Gunder prenoseći od Šu‘be, on od Ebu-Tejjaha koji je čuo Enesa b. Malika, kada je kazao:

– Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je Ebu-Zerru: “Slušaj i pokoravaj se pa makar to bilo i Etiopljaninu, glave (crne) poput zrna suhog grožđa!”

KADA SKUPNO KLANJAJU SAMO DVOJICA, DRUGI STOJI DESNO SPRAM IMAMA

697. PRIČAO NAM JE Sulejman b. Harb, njemu Šu‘be prenoseći od Hakema da je čuo Seida b. Džubejra da prenosi od Ibn-Abbasa, radijallahu anhumu, da je rekao:

“Prenoćio sam u sobi tetke (po majci) Mejmune. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjaše jaciju, potom je došao (iz džamije) i klanjao još četiri rekata i onda legao. Kasnije je ustao te sam i ja pristupio i stao na njegovu lijevu stranu, a on me stavi na svoju desnu i klanja još pet rekata. Iza toga klanjaše još dva rekata, a zatim zaspao, te sam čuo njegovo hrkanje (upotrijebivši izraz: *gatitahu* ili *hatitahu*). Kasnije je izašao na (sabah) namaz.

٦٩٦. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبَانَ حَدَّثَنَا عُذْرٌ عَنْ شُعْبَةَ عَنْ أَبِي التَّيَّاحِ أَنَّهُ سَمِعَ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ لَا بِي ذَرَّ اسْمَعُ وَأَطَعُ وَلَوْ لِحَبَشِي كَانَ رَأْسُهُ زَبِيَّةً .

بَابُ يَقُومُ عَنْ يَمِينِ الْإِمَامِ بِحِذَائِهِ سَوَاءً إِذَا كَانَا اثْنَيْنِ

٦٩٧. حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنِ الْحَكَمِ قَالَ سَمِعْتُ سَعِيدَ بْنَ جُبَيْرٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ بُتُّ فِي بَيْتِ خَالَتِي مَيْمُونَةَ فَصَلَّى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الْعِشَاءَ ثُمَّ جَاءَ فَصَلَّى أَرْبَعَ رَكَعَاتٍ ثُمَّ نَامَ ثُمَّ قَامَ فَجِئْتُ فَقُمْتُ عَنْ يَسَارِهِ فَجَعَلَنِي عَنْ يَمِينِهِ فَصَلَّى خَمْسَ رَكَعَاتٍ ثُمَّ صَلَّى رَكَعَتَيْنِ ثُمَّ نَامَ حَتَّى سَمِعْتُ غَطِيطَهُ أَوْ قَالَ خَطِيطَهُ ثُمَّ خَرَجَ إِلَى الصَّلَاةِ .

nastao tek s njegovom objavom Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, tj. da je stvoren.

U *Muhitu* se navodi: “Ko klanja za očito grješnim čovjekom (fasikom) i koji uvlači u vjeru novotarije, postiže sevape i nagrade skupnog klanjanja, ali ne postiže onaj sevap koji postiže kada klanja za pobožnim imamom.”

Ibni-Hubejb smatra, da namaz obavljen za notornim alkoholičarom treba obnoviti.

**AKO ČOVJEK STANE NA LIJEVU STRANU
IMAMA I IMAM GA (U NAMAZU)
PREMJESTI NA SVOJU DESNU STRANU,
NEĆE IM NAMAZ BITI POKVAREN**

698. PRIČAO NAM JE Ahmed, njemu Ibni-Vehb, a ovome Amr prenoseći od Abdur-Rabbihi b. Seida, on od Mahreme b. Sulejmana, ovaj od Kurejba, oslobođenog roba Ibni-Abbasa, a on od Ibni-Abbasa, da je rekao:

– Spavao sam kod Mejmune, a Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, bio je te noći kod nje i uze (noću) abdest, stade i klanja namaz. Ja sam stao s njegove lijeve, a on me uze i stavi na svoju desnu stranu. Klanjao je trinaest rekata, potom zaspao tako da je ustima puhtao, jer kada bi spavao, disao je na usta. Kasnije mu je došao mujezin pa je izašao i klanjao (sabah), a nije ponovo uzimao abdest.

– Pričao sam ovaj slučaj, kaže Amr Bukejru, a on mi odgovori: “To mi je pričao i Kurejb.”

**KADA IMAM NIJE NAUMIO DA ĆE BITI
IMAM, PA SVIJET DOĐE I ON NASTAVI
KLANJATI KAO IMAM**

699. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Isma'il b. Ibrahim, prenoseći od Ejjuba, on od Abdullaha b. Seida b. Džubejra, ovaj od svoga oca, a on od Ibni-Abbasa, da je rekao:

“Noćio sam kod svoje (po majci) tetke i Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, usta da klanja u toku noći pa sam ustao i ja s njim klanjati; stao sam mu s lijeve, a on me uhvati za glavu i stavi na svoju desnu stranu.”¹

**بَابُ إِذَا قَامَ الرَّجُلُ عَنْ يَسَارِ الْإِمَامِ فَحَوَّلَهُ
الْإِمَامُ إِلَى يَمِينِهِ لَمْ تَفْسُدْ صَلَاتُهُمَا**

٦٩٨. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَمْرُو عَنْ عَبْدِ رَبِّهِ بْنِ سَعِيدٍ عَنْ مَخْرَمَةَ بْنِ سُلَيْمَانَ عَنْ كُرَيْبِ مَوْلَى ابْنِ عَبَّاسٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ نِمْتُ عِنْدَ مَيْمُونَةَ وَالنَّبِيِّ ﷺ عِنْدَهَا تِلْكَ اللَّيْلَةَ فَتَوَضَّأْتُ ثُمَّ قَامَ يُصَلِّيُ فَقُمْتُ عَلَى يَسَارِهِ فَأَخَذَنِي فَجَعَلَنِي عَنْ يَمِينِهِ فَصَلَّى ثَلَاثَ عَشْرَةَ رَكْعَةً ثُمَّ نَامَ حَتَّى نَفَخَ وَكَانَ إِذَا نَامَ نَفَخَ ثُمَّ أَتَاهُ الْمُؤَذِّنُ فَخَرَجَ فَصَلَّى وَلَمْ يَتَوَضَّأْ قَالَ عَمْرُو فَحَدَّثْتُ بِهِ بُكَيْرًا فَقَالَ حَدَّثَنِي كُرَيْبٌ بِذَلِكَ .

**بَابُ إِذَا لَمْ يَنْوِ الْإِمَامُ أَنْ يَوْمَ
ثُمَّ جَاءَ قَوْمٌ فَأَمَّهُمْ**

٦٩٩. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَعِيدٍ بْنِ جُبَيْرٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ بَتُّ عِنْدَ خَالَتِي فَقَامَ النَّبِيُّ ﷺ يُصَلِّي مِنَ اللَّيْلِ فَقُمْتُ أَصْلِي مَعَهُ فَقُمْتُ عَنْ يَسَارِهِ فَأَخَذَ بِرَأْسِي فَأَقَامَنِي عَنْ يَمِينِهِ .

¹ Imamu nije uvjet posebna namjera i odluka (nijjet) da će biti imam ako imami samo muškarcima, a potrebna je ako za njim klanjaju i žene. To je mišljenje najvećeg broja pravnika hanefijske škole, dok imam Ahmed smatra da je ta odluka uvjet samo kod klanjanja obligatnih namaza, a Šafija, Malik i Zufer da ona nije uvjet ni u kom slučaju.

Prisutna samo jedna osoba skupnom klanjanju namaza, stae naporedo s desne strane imama, a neki

KADA IMAM ODULJI NAMAZ, A DŽEMATLIJI NASTUPI NEKA POTREBA PA NAPUSTI NAMAZ, I SAM GA DOVRŠI

700. PRIČAO NAM JE Muslim b. Ibrahim, njemu Šu'be prenoseći od Amra, on od Džabira b. Abdullaha da je Mu'az b. Džebel klanjao s Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, a potom se povratio i klanjao svojim ljudima kao imam.

701. PRIČAO MI JE Muhammed b. Beššar, njemu Gunder, a ovome Šu'be prenoseći od Amra, i rekao da je čuo Džabira b. Abdullaha, gdje govori:

– Mu'az b. Džebel klanjao je za Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, pa se povratio i imamio svojim ljudima, klanjao im jaciju i učio poglavlje El-Bekare. Tada se jedan čovjek povuče iz namaza i Mu'az kao da ga ukori. To je preneseno Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, i on reče tri puta: “(Ti si) rastjerivač, rastjerivač, rastjerivač!”, ili je rekao: “(Zar da budeš) rastjerivač, rastjerivač, rastjerivač!?” i naredi mu, kaže Amr, da uči dvije sure od srednje dugih sura s puno stanki (“Evsatul-mufessal”) koje ja, eto, nisam (po imenu) zapamtio.²

بَابُ إِذَا طَوَّلَ الْإِمَامُ وَكَانَ لِلرَّجُلِ حَاجَةٌ فَخَرَجَ فَصَلَّى

٧٠٠. حَدَّثَنَا مُسْلِمُ بْنُ أَبِرَاهِيمَ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ عَمْرِو عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ أَنَّ مُعَاذَ بْنَ جَبَلٍ كَانَ يُصَلِّي مَعَ النَّبِيِّ ﷺ ثُمَّ يَرْجِعُ فَيُؤْمُ قَوْمَهُ .

٧٠١. حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ قَالَ حَدَّثَنَا غُنْدَرٌ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ عَمْرِو قَالَ سَمِعْتُ جَابِرَ ابْنَ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ كَانَ مُعَاذُ ابْنِ جَبَلٍ يُصَلِّي مَعَ النَّبِيِّ ﷺ ثُمَّ يَرْجِعُ فَيُؤْمُ قَوْمَهُ فَصَلَّى الْعِشَاءَ فَقَرَأَ بِالْبَقَرَةِ فَانْصَرَفَ الرَّجُلُ فَكَانَ مُعَاذًا تَنَاولَ مِنْهُ قَبْلَ الْغَدَاةِ فَقَالَ فَتَانُ فَتَانُ فَتَانُ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ أَوْ قَالَ فَاتِنَا فَاتِنَا فَاتِنَا وَأَمَرَهُ بِسُورَتَيْنِ مِنْ أَوْسَطِ الْمُفَصَّلِ قَالَ عَمْرُو لَا أَحْفَظُهَا .

kažu: “Stavit će prste svojih nogu pored desne strane imamovih peta.” Šafija u ovom slučaju preporučuje džematliji da stane desno i malo iza imama, a imam Ahmed kaže: “Ako bi džematlija stao na lijevu stranu imama, namaz mu nije punovažan.”

Namaz ne kvari prelazak džematlije s desne strane imama na lijevu, prolazak u prethodni red džemata i drugi manji pokreti.

2. Ibni-Hibban gornji slučaj iznosi u svom *Sahihu* u verziji u kojoj Džabir kazuje: “Alejhisselam odgodi klanjanje jacije jednom do u kasno doba noći. Tu je jaciju s njim klanjao i Mu'az i povratio se nama, stupio pred nas kao imam i učio poglavlje El-Bekare. Tada se jedan od prisutnih povukao na stranu u ugao džamije i klanjao sam. Alejhisselamu je to preneseno i on je Mu'azu naredio da uči kraće sure, koje ja, eto, nisam zapamtio. Kasnije smo rekli Amru kako je Zubejr kazao da je Alejhisselam rekao: “Uči poglavlje Et-Tarik, El-Burudž i Eš-Šems, što je i Amr potvrdio.”

Moguće je da je Mu'az klanjao jaciju za Alejhisselamom naumivši je kao fakultativni obred da bi se poslije povratio svojim ljudima i klanjao je kao obligatnu dužnost. On je to činio želeći čuti i naučiti što više kur'anskog teksta neposredno od Alejhisselama.

“Evsatul-mufessal” su poglavlja od “Kuvviret” do “Ed-Duha” sure.

Iz hadisa se može zaključiti:

– preporučljivo je da imam dužinu namaza uskladi s mogućnostima, s raspoloženjem i sa željama klanjača (musalijsa);

IMAMOVO SKRAĆIVANJE KIJAMA (STAJANJA) I POTPUNO OBAVLJANJE RUKU'A I SEDŽDE

702. PRIČAO NAM JE Ahmed b. Junus, njemu Zuhejr, a ovome Isma'il koji je čuo Kajsja kome je saopćio Ebu-Mes'ud, kako je jedan čovjek rekao: – Allahov Poslaniče, Allaha mi, ja izostavljam zajedničko obavljanje jutarnjeg namaza zbog toga što nam ga taj i taj oduljuje. Nisam vidio nikada srditijeg Allahovog Poslanika u predavanju kao tada. Potom je rekao: “Ima vas koji razgone (džemat). Ko god od vas bude svijetu klanjao, neka bude kratak, jer među njima ima poneko slab, star i potreban (nečemu).”¹

KADA NEKO KLANJA SAM, NEKA DULJI (NAMAZ) KOLIKO HOĆE

703. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njega obavijestio Malik prenoseći od Ebu-Zinada, on od A'redža, a ovaj od Ebu-Hurejre, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Kada neko od vas klanja svijetu, neka bude kratak, jer među njima ima poneko iznemogao, bolestan i star, a kada neko od vas klanja sam, neka dulji koliko god hoće!”²

بَابُ تَخْفِيفِ الْإِمَامِ فِي الْقِيَامِ وَاتِّمَامِ الرُّكُوعِ وَالسُّجُودِ

٧٠٢. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ قَالَ حَدَّثَنَا زُهَيْرٌ قَالَ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ سَمِعْتُ قَيْسًا قَالَ أَخْبَرَنِي أَبُو مَسْعُودٍ أَنَّ رَجُلًا قَالَ وَاللَّهِ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي لَأَتَأَخَّرُ عَنْ صَلَاةِ الْغَدَاةِ مِنْ أَجْلِ فَلَانٍ مِمَّا يُطِيلُ بِنَا فَمَا رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فِي مَوْعِظَةٍ أَشَدَّ غَضَبًا مِنْهُ يَوْمَئِذٍ ثُمَّ قَالَ إِنَّ مِنْكُمْ مُتَفَرِّقِينَ فَأَيُّكُمْ مَا صَلَّى بِالنَّاسِ فَلْيَتَجَوَّزْ فَإِنَّ فِيهِمُ الضَّعِيفَ وَالْكَبِيرَ وَذَا الْحَاجَةِ .

بَابُ إِذَا صَلَّى لِنَفْسِهِ فَلْيُطَوِّلْ مَا شَاءَ

٧٠٣. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ أَبِي الزِّنَادِ عَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ إِذَا صَلَّى أَحَدُكُمْ لِلنَّاسِ فَلْيُخَفِّفْ فَإِنَّ مِنْهُمْ الضَّعِيفَ وَالسَّقِيمَ وَالْكَبِيرَ وَإِذَا صَلَّى أَحَدُكُمْ لِنَفْسِهِ فَلْيُطَوِّلْ مَا شَاءَ .

- svakidašnje potrebe ljudi opravdani su razlozi da se namaz obavi u nešto bržem i kraćem vidu;
- poslove ljudi štetne za zajednicu treba kritikovati i odmah ih ispravljati.

- Sve dijelove namaza imam treba obavljati umjerene dužine, ali sve njegove dijelove treba upotpuniti. Brzo ili sporo klanjanje je irelevantan pojam – što je za starije brzo, za mlade je sporo. Zato će imam paziti na sastav učesnika obreda i klanjati na opće zadovoljstvo svih.
Ibni-Bettal kaže: “Pošto je Zakonodavac naredio umjerenost (u dužini namaza), onda je onaj koji odulji prekršitelj te naredbe. Protivljenje grješniku je dozvoljeno, jer nema pokornosti stvorenjima, osim u onome što je dobro.”
- Svaki dio namaza imam treba pravilno obavljati u skladu s utvrđenim propisima. Alejhisselam je rekao: “Nije vrijedan namaz onog koji potpuno ne ispravi leđa s ruku'a i sedžde.”
Sa'd, radijallahu anhu, kada bi klanjao svijetu u džamiji, obavljao bi kijam, ruku' i sedždu brzo i kratko, a kada bi klanjao sam u svojoj kući duljio bi ih, a na primjedbju svojih drugova odgovaraše: “Mi smo imami; za nama se svijet povodi i na nas ugleda.”

KO SE PRITUŽI NA IMAMA KADA NAMAZ ODULJI

Ebu-Usejd rekao je (svome sinu): “Sinak, oduljio si namaz!”

704. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Jusuf, njemu Sufjan prenoseći od Ismaila b. Ebu-Halida, on od Kajsa b. Ebu-Hazima, a ovaj od Ebu-Mes'uda, da je jedan čovjek rekao:

“Allahov Poslaniče, ja izostajem od zajedničkog klanjanja sabah-namaza zbog toga što nam ga taj i taj dulji.”

Na to se Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rasrdio i nisam ga nikada vidio da je bio srditiji u predavanju nego tada. Zatim reče: “O ljudi, neki od vas rastjeruju (džemat). Ko bude imamio svijetu, neka bude kratak jer iza njega ima bolesnih (slabih), starih i (nečega) potrebitih.”

705. PRIČAO NAM JE Adem b. Ebu-Ijas, njemu Šu'be, a ovome Muharib b. Disar, da je čuo Džabira b. Abdullaha Ensarija, da kaže:

– Jedan je čovjek naišao s dvjema devama za natapanje usjeva. Noć je već bila nastala, pa je ostavio svoje deve i krenuo prema Mu'azu koji je klanjao. Mu'az je učio poglavlje El-Bekare ili En-Nisa i čovjek napusti namaz. Kasnije mu je preneseno da ga je Mu'az ukorio i on je otišao Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, i potužio mu se na Mu'azu. Tada je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, uzviknuo tri puta: “Mu'azu, zar ćeš biti razbijač, ili je rekao smutljivac! Što nisi

بَابُ مَنْ شَكَاهُ إِذَا طَوَّلَ

وَقَالَ أَبُو أُسَيْدٍ طَوَّلْتَ بَنِي يَاسِينَ .

٧٠٤. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُونُسَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ عَنْ قَيْسِ بْنِ أَبِي حَازِمٍ عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ قَالَ قَالَ رَجُلٌ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي لَا تَأَخَّرُ عَنِ الصَّلَاةِ فِي الْفَجْرِ مِمَّا يُطِيلُ بَنِي فَلَانٍ فِيهَا فَغَضِبَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَا رَأَيْتُهُ غَضِبَ فِي مَوْضِعٍ كَانَ أَشَدَّ غَضَبًا مِنْهُ يَوْمَئِذٍ ثُمَّ قَالَ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّ مِنْكُمْ مُنْفَرِينَ فَمَنْ أَمَّ النَّاسَ فَلْيَتَجَوَّزْ فَإِنَّ خَلْفَهُ الضَّعِيفَ وَالْكَبِيرَ وَذَا الْحَاجَةِ .

٧٠٥. حَدَّثَنَا آدَمُ بْنُ أَبِي إِيَاسٍ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ حَدَّثَنَا مُحَارِبُ بْنُ دَثَارٍ قَالَ سَمِعْتُ جَابِرَ ابْنَ عَبْدِ اللَّهِ الْأَنْصَارِيَّ قَالَ أَقْبَلَ رَجُلٌ بِنَاضِحَيْنِ وَقَدْ جَنَحَ اللَّيْلُ فَوَافَقَ مُعَاذًا يُصَلِّيَ فَتَرَكَ نَاضِحَهُ وَأَقْبَلَ إِلَى مُعَاذٍ فَقَرَأَ بِسُورَةِ الْبَقَرَةِ أَوْ النَّسَاءِ فَانْطَلَقَ الرَّجُلُ وَبَلَغَهُ أَنَّ مُعَاذًا نَالَ مِنْهُ فَاتَى النَّبِيَّ ﷺ فَشَكَاهُ إِلَيْهِ مُعَاذًا فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ يَا مُعَاذُ أَفَتَأْنَأَنْتَ أَوْ أَفَاتِنُ ثَلَاثَ مَرَارٍ فَلَوْلَا صَلَّيْتَ بِسَبِّحِ

Ebu-Hurejra, radijallahu anhu, klanjaše brže, ali je ruku i sedždu obavljao u potpunosti.

– Je li tako klanjao Alejhisselam? – pitali su ga.

– Da, i zato ja ne duljim – odgovorio je.

Kada je halifa Omer, radijallahu anhu, zboden u mihrabu, na njegovo mjesto prošao je Abdurahman b. Avf i proučio “El-Kevser” i “En-Nasr,” dva najkraća poglavlja iz Kur’ana.

klanjao sa (poglavljem) ‘Sebbihisme rabbikel-a‘la’, ‘Veš-šemsi ve duhaha vel-lejli iza jagšaha’, jer za tobom klanja poneko star, slab ili neko ko ima neku potrebu.”

– Mislim, (kaže Šu‘be), na zadnji dio teksta ovog hadisa.

– Šu‘beta u drugom nizu prenosilaca slijedi Seid b. Mesruk, Mis‘ar i Šejbani – kaže Ebu-Abdullah (Buhari).

Amr, Ubejdullah b. Miksem i Ebu-Zubejr, u svojim zasebnim izjavama prenoseći ih od Džabira, rekli su: “Mu‘az je u toj jaciji učio poglavlje El-Bekare.”

KRATKO, ALI POTPUNO KLANJANJE NAMAZA

706. PRIČAO NAM JE Ebu-Ma‘mer, njemu Abdul-Varis, a ovome Abdul-Aziz prenoseći od Enesa b. Malika, koji je rekao:

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, obavljao je namaz kratko i potpuno.”

SKRAĆIVANJE NAMAZA ZBOG PLAKANJA DJETETA

707. PRIČAO NAM JE Ibrahim b. Musa, njega obavijestio Velid b. Muslim, a ovoga Evza‘i prenoseći od Jahjaa b. Ebu-Kesira, on od Abdullaha b. Ebu-Katade, ovaj od svoga oca, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao:

“Stupim u namaz u namjeri da oduljim učenje. Tada začujem plakanje djeteta i skratim učenje u svom namazu, ne želeći da time činim poteškoću njegovoj majci.”

U drugom nizu prenosilaca (Velida) slijedi Bišr b. Bekr, Ibn-Mubarek i Bekije prenoseći hadis od Evza‘ija.¹

اسْمَ رَبِّكَ وَالشَّمْسِ وَضُحَاهَا وَاللَّيْلِ إِذَا يَغْشَى
فَإِنَّهُ يُصَلِّي وَرَاءَكَ الْكَبِيرُ وَالضَّعِيفُ وَذُو الْحَاجَةِ
أَحْسِبُ هَذَا فِي الْحَدِيثِ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ وَتَابَعَهُ
سَعِيدُ بْنُ مَسْرُوقٍ وَمِسْعَرُ بْنُ الشَّيْبَانِيِّ قَالَ عَمْرُو
وَعُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مِقْسَمٍ وَأَبُو الزُّبَيْرِ عَنْ جَابِرٍ قَرَأَ مُعَاذُ
فِي الْعِشَاءِ بِالْبَقَرَةِ وَتَابَعَهُ الْأَعْمَشُ عَنْ مُحَارِبٍ .

بَابُ الْإِيجَازِ فِي الصَّلَاةِ وَإِكْمَالِهَا

٧٠٦. حَدَّثَنَا أَبُو مَعْمَرٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ
قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ
كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُوجِزُ الصَّلَاةَ وَيُكْمِلُهَا .

بَابُ مَنْ أَخَفَّ الصَّلَاةَ عِنْدَ بُكَاءِ الصَّبِيِّ

٧٠٧. حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُوسَى قَالَ أَخْبَرَنَا
الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ قَالَ حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ عَنْ يَحْيَى
بْنِ أَبِي كَثِيرٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي قَتَادَةَ عَنْ أَبِيهِ أَبِي
قَتَادَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ إِنِّي لَأَقُومُ فِي الصَّلَاةِ أُرِيدُ
أَنْ أَطْوَلَ فِيهَا فَاسْمَعُ بُكَاءَ الصَّبِيِّ فَاتَجَوَّزُ فِي
صَلَاتِي كَرَاهِيَةً أَنْ أَشُقَّ عَلَى أُمِّهِ تَابَعَهُ بَشْرُ بْنُ
بَكْرٍ وَابْنُ الْمُبَارَكِ وَبَقِيَّةٌ عَنِ الْأَوْزَاعِيِّ .

¹ Alejhisselam je u gornjem slučaju proučio na prvom rekatu suru otprilike od 60 ajeta, a na drugom svega tri. Iz hadisa se može zaključiti:

708. PRIČAO NAM JE Halid b. Mahled, njemu Sulejman b. Bilal, ovome Šerik b. Abdullah da je čuo Enesa b. Malika, gdje govori:

“Nisam nikada klanjao namaz za imamom, za kraće vrijeme a potpunije, kao za Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem. Ako bi čuo plakanje djeteta, skratio bi (učenje) bojeći se da to ne stavi njegovu majku u iskušenje.”

709. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah, njemu Jezid b. Zurej, a ovome Seid, kojem je saopćio Katade da ga je Enes b. Malik obavijestio da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

“Stupim u namaz i namjeravam ga oduljiti pa čujem plač djeteta i skratim učenje zbog toga što poznajem žaljenje i bol njegove majke zbog plakanja.”

710. PRIČAONAMJE Muhammed b. Beššar, njemu Ibn-Ebu-Adijj prenoseći od Seida, on od Katade, ovaj od Enesa b. Malika, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao:

“Stupim u namaz i htjednem ga oduljiti. Potom začujem plakanje djeteta i ja ga skratim, jer znam veliko žaljenje i bol njegove majke zbog plača.” Musa kaže da je njemu isti hadis prenio Eban, kome je pričao Katade rekavši da je čuo od Enesa, ovaj od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.²

٧٠٨. حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ مَخْلَدٍ قَالَ حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ بِلَالٍ قَالَ حَدَّثَنَا شَرِيكُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ يَقُولُ مَا صَلَّيْتُ وَرَاءَ إِمَامٍ قَطُّ أَخَفَّ صَلَاةً وَلَا أَتَمَّ مِنَ النَّبِيِّ ﷺ وَإِنْ كَانَ لَيَسْمَعُ بُكَاءَ الصَّبِيِّ فَيُخَفِّفُ مَخَافَةَ أَنْ تُفْتَنَ أُمُّهُ .

٧٠٩. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ قَالَ حَدَّثَنَا سَعِيدٌ قَالَ حَدَّثَنَا قَتَادَةُ أَنَّ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ حَدَّثَهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ إِنِّي لَأَدْخُلُ فِي الصَّلَاةِ وَأَنَا أُرِيدُ إِطَالَتَهَا فَأَسْمَعُ بُكَاءَ الصَّبِيِّ فَاتَجَوَّزُ فِي صَلَاتِي مِمَّا أَعْلَمُ مِنْ شِدَّةِ وَجْدِ أُمِّهِ مِنْ بُكَائِهِ .

٧١٠. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عَدِيٍّ عَنْ سَعِيدٍ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ إِنِّي لَأَدْخُلُ فِي الصَّلَاةِ فَأُرِيدُ إِطَالَتَهَا فَأَسْمَعُ بُكَاءَ الصَّبِيِّ فَاتَجَوَّزُ مِمَّا أَعْلَمُ مِنْ شِدَّةِ وَجْدِ أُمِّهِ مِنْ بُكَائِهِ وَقَالَ مُوسَى حَدَّثَنَا أَبَانٌ حَدَّثَنَا قَتَادَةُ حَدَّثَنَا أَنَسٌ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ مِثْلَهُ .

— žene mogu učestvovati u zajedničkom namazu u džamiji;

— po mišljenju nekih pravnika šafijske škole imam treba oduljiti ruku, ako osjeti dolazak novog džematlije, a imam Ahmed dodaje: “Ako to nije teško ostalim učesnicima namaza.” Međutim, to ne dozvoljavaju Malik, Evza‘i i Ebu-Hanife, a Ša‘bi odobrava za onoliko za koliko se može izgovoriti “Subhane rabbijel-azim”, još jedan do dva puta više nego što je to uobičajeno.

Ebu-Kasim Saffar kaže: “Ako je onaj koji dolazi bogat, nije ga dozvoljeno čekati, a ako je siromašan, dozvoljeno ga je čekati.”

2 U hadisu koji Humejd i Ali ibn Jezid prenose od Katade, (a on od Enesa) da je Alejhisselam jednog jutra skratio učenje na sabahu pa mu je Enes prigovorio, a on mu odgovori: “Čuo sam plač djeteta pa mi je bilo neugodno da se time uznemirava njegova majka.”

KADA NEKO KLANJA ZA IMAMOM I POSILIJE IMAMI DRUGIM LJUDIMA

711. PRIČALI SU NAM Sulejman b. Harb i Ebu-Nu'man, njima Hammad b. Zejd prenoseći od Ejuba, on od Amra b. Dinara, a ovaj od Džabira b. Abdullaha da je rekao:

“Mu‘az klanjaše za Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, a onda bi otišao svojim ljudima i klanjao im (kao imam).”

PRENOŠENJE (PRISUTNOM) SVIJETU TEKBIR IMAMA

712. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Abdullah b. Davud, a ovome A'meš prenoseći od Ibrahima, on od Esveda, a ovaj od Aiše, radijallahu anha, da je rekla:

– Kada se Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, razbolio i od toga umro, došao mu je Bilal da ga obavijesti o namazu, a on reče:

“Zapovjedite Ebu-Bekru, neka klanja (kao imam)!”

“Rekla sam”, kaže Aiša, “Ebu-Bekr je sažaljiv čovjek, ako on stane na tvoje mjesto, on će proplakati i neće moći učiti.”

“Zapovjedite Ebu-Bekru, neka klanja!” – rekao je.

– Ja sam rekla, (kaže Aiša), isto kao i ranije, i poslije treće ili četvrte zapovijedi on reče: “Vi ste baš kao i žene iz doba Jusufa. Zapovjedite Ebu-Bekru pa neka on klanja!”

بَابُ إِذَا صَلَّى ثُمَّ أَمَّ قَوْمًا

٧١١. حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ وَأَبُو النَّعْمَانِ قَالَا حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ كَانَ مُعَاذٌ يُصَلِّي مَعَ النَّبِيِّ ﷺ ثُمَّ يَأْتِي قَوْمَهُ فَيُصَلِّي بِهِمْ .

بَابُ مَنْ أَسْمَعَ النَّاسَ تَكْبِيرَ الْإِمَامِ

٧١٢. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ دَاوُدَ قَالَ حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنِ الْأَسْوَدِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ لَمَّا مَرَضَ النَّبِيُّ ﷺ مَرَضَهُ الَّذِي مَاتَ فِيهِ أَتَاهُ بِلَالٌ يُؤَذِّنُهُ بِالصَّلَاةِ فَقَالَ مُرُّوا أَبَا بَكْرٍ فَلْيُصَلِّ قُلْتُ إِنَّ أَبَا بَكْرٍ رَجُلٌ أَسِيفٌ إِنْ يَقُمْ مَقَامَكَ يَبْكِي فَلَا يَقْدِرُ عَلَى الْقِرَاءَةِ فَقَالَ مُرُّوا أَبَا بَكْرٍ فَلْيُصَلِّ فَقُلْتُ مِثْلَهُ فَقَالَ فِي الثَّلَاثَةِ أَوْ الرَّابِعَةِ إِنَّكَ صَوَاحِبُ يُوسُفَ مُرُّوا أَبَا بَكْرٍ فَلْيُصَلِّ فَصَلَّى وَخَرَجَ النَّبِيُّ ﷺ

Tako je (Ebu-Bekr) klanjao, a Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, izađe i kao da sada gledam kako vuče noge po zemlji, oslanjajući se na dva čovjeka. Kada ga je Ebu-Bekr ugledao, htio se odmah povući natrag, a on mu pokaza (rukom) da klanja. Ebu-Bekr, radijallahu anhu, ipak se malo povukao ustranu i Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, sjeo je pokraj njega, dok je Ebu-Bekr prisutnom svijetu prenosio (njegov) tekbir.

U drugom nizu prenosilaca iza (Abdullaha b. Davuda) dolazi Muhadir, koji isti slučaj prenosi od A'meša.

ČOVJEK KOJI SE POVODI ZA IMAMOM, A OSTALI SVIJET ZA NJIM

Spominje se od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem: "Povodite se (vi naprijed) za mnom, a za vama neka se povode oni iza vas!"

713. PRIČAO NAM JE Kutejbe b. Seid, njemu Ebu-Mu'avija prenoseći od A'meša, ovaj od Ibrahima, on od Esveda, a ovaj opet od Aiše, da je rekla:

– Kada je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, teže obolio, došao je Bilal i izvijestio ga o nastupu namaza.

– Zapovjedite Ebu-Bekru, neka on klanja svijetu!
– rekao je on.

– Allahov Poslaniče, rekla je Aiša, Ebu-Bekr je saosjećajan čovjek i kada bi on stao na tvoje mjesto, ne bi ga svijet (od plača) čuo, pa da to narediš Omeru.

– Naredite Ebu-Bekru, da on klanja! – rekao je Alejhisselam.

Tada sam rekla Hafsi: "Kaži mu da je Ebu-Bekr samilostan čovjek i, kada on stane na tvoje mjesto, on neće moći učiti da ga (prisutni) svijet čuje, pa da to naredi Omeru!" Na to je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Vi ste stvarno nasrtljive

يَهَادِي بَيْنَ رَجُلَيْنِ كَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَيْهِ يَخْطُ بِرِجْلَيْهِ
الْأَرْضَ فَلَمَّا رَأَاهُ أَبُو بَكْرٍ ذَهَبَ يَتَأَخَّرُ فَأَشَارَ إِلَيْهِ
أَنْ صَلِّ فَتَأَخَّرَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ وَقَعَدَ النَّبِيُّ
إِلَى جَنْبِهِ وَأَبُو بَكْرٍ يُسْمَعُ النَّاسَ التَّكْبِيرَ تَابِعَهُ
مُحَاضِرٌ عَنِ الْأَعْمَشِ .

بَابُ الرَّجُلِ يَأْتُمُ بِالْإِمَامِ وَيَأْتُمُ النَّاسَ بِإِطْلَامِهِمْ

وَيُذَكِّرُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ ائْتُمُوا بِي وَلْيَأْتُمْ بِكُمْ مَنْ
بَعْدَكُمْ .

٧١٣. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو
مُعَاوِيَةَ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنِ الْأَسْوَدِ
عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ لَمَّا ثَقُلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ جَاءَ
بِلَالٌ يُؤَذِّنُهُ بِالصَّلَاةِ فَقَالَ مُرُّوا أَبَا بَكْرٍ أَنْ يُصَلِّيَ
بِالنَّاسِ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ أَبَا بَكْرٍ رَجُلٌ
أَسِيفٌ وَإِنَّهُ مَتَى مَا يَقُمْ مَقَامَكَ لَا يُسْمَعُ النَّاسَ
فَلَوْ أَمَرْتُ عُمَرَ فَقَالَ مُرُّوا أَبَا بَكْرٍ يُصَلِّيَ بِالنَّاسِ
فَقُلْتُ لِحَفْصَةَ قُولِي لَهُ إِنَّ أَبَا بَكْرٍ رَجُلٌ أَسِيفٌ
وَإِنَّهُ مَتَى يَقُمْ مَقَامَكَ لَا يُسْمَعُ النَّاسَ فَلَوْ أَمَرْتُ
عُمَرَ قَالَ إِنَّكَ لَأَنْتَنَ صَوَاحِبُ يُوسُفَ مُرُّوا
أَبَا بَكْرٍ أَنْ يُصَلِّيَ بِالنَّاسِ فَلَمَّا دَخَلَ فِي الصَّلَاةِ

kao što su bile žene iz vremena Jusufa. Zapovjedite Ebu-Bekru da klanja prisutnom svijetu!”

Kada je Ebu-Bekr stupio u namaz, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, osjetio je u sebi neku olakšicu pa je ustao, oslanjajući se na dva čovjeka, i tako teško koračajući ušao u džamiju. Kada je Ebu-Bekr čuo njegov tihi glas, htio se odmah povući natrag, ali mu je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, pokazao (da se ne miče), a potom je prišao i sjeo na lijevu stranu Ebu-Bekra. Ebu-Bekr je i dalje klanjao stojeći, dok je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao sjedeći. Ebu-Bekr se povodio za klanjanjem namaza Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, a prisutni svijet povodio se za klanjanjem Ebu-Bekra, radijallahu anhu.¹

DA LI ĆE IMAM, KADA POSUMNJA U ISPRAVNOST SVOGA KLANJANJA, PRIHVATITI MIŠLJENJE PRISUTNOG SVIJETA?

714. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Mesleme prenoseći od Malika b. Enesa, on od Ejuba b. Ebu-Temim Sahtijanija, ovaj od Muhammeda b. Sirina, a on opet od Ebu-Hurejre, da se Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nakon obavljena dva rekata (četverorekatnog) namaza, okrenuo svijetu i Zul-Jedejn ga upita:

– Je li se ovaj namaz skratio ili si ti, Allahov Poslaniče, nešto zaboravio?

وَجَدَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي نَفْسِهِ خِيفَةً فَقَامَ يُهَادِي
بَيْنَ رَجُلَيْنِ وَرَجُلَاهُ يَخْطَانِ فِي الْأَرْضِ حَتَّى
دَخَلَ الْمَسْجِدَ فَلَمَّا سَمِعَ أَبُو بَكْرٍ حِسَّهُ ذَهَبَ أَبُو
بَكْرٍ يَتَأَخَّرُ فَأَوْمَأَ إِلَيْهِ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَجَاءَ رَسُولُ
اللَّهِ ﷺ حَتَّى جَلَسَ عَنْ يَسَارِ أَبِي بَكْرٍ فَكَانَ أَبُو
بَكْرٍ يُصَلِّي قَائِمًا وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُصَلِّي قَاعِدًا
يَقْتَدِي أَبُو بَكْرٍ بِصَلَاةِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَالنَّاسُ
مُقْتَدُونَ بِصَلَاةِ أَبِي بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ.

بَابُ هَلْ يَأْخُذُ الْإِمَامُ إِذَا شَكَّ بِقَوْلِ النَّاسِ

٧١٤. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ عَنْ مَالِكٍ
ابْنِ أَنَسٍ عَنْ أَيُّوبَ بْنِ أَبِي تَمِيمَةَ السَّخْتِيَانِيِّ
عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ
اللَّهِ ﷺ انْصَرَفَ مِنْ اثْنَتَيْنِ فَقَالَ لَهُ ذُو الْيَدَيْنِ
أَقْصَرَتِ الصَّلَاةُ أَمْ نَسِيتَ يَا رَسُولَ اللَّهِ

¹ Prema Muslimu prvi hadis u cjelini glasi:

– Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, vidio je da njegovi ashabi izbjegavaju prvi saf za njima, pa im je rekao: “Približite se i povodite se za mnom, a neka se za vama povode oni koji su (u safu) iza vas. Ljudi neprestano kasne sve dok ih Uzvišeni Allah ne udalji od svoje milosti.”

Na osnovu ovoga hadisa Ša‘bi smatra da se ljudi u zadnjim redovima skupnog klanjanja povode za onim koji su u redu ispred njih. Najveći broj pravnika odbija mišljenje Ša‘bija ističući da se gornjim hadisom traži da džematlije zadnjih redova skupnog klanjanja motre one ispred sebe da bi istovremeno vršili pojedine namaske dijelove, a oni u prvom redu motre neposredno postupak imama.

Punovažan je namaz džematlije obavljen za imamom čiji glas nije čuo niti imama vidio ukoliko mu je neko prenosio njegov tekbir ili vidio ljude ispred sebe koji vide imama ili ljude u prednjim redovima.

– Je li čovjek dugih ruku (Zul-Jedejn) iznio istinu?
– upita Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem.

– Da, jeste rekao istinu – odgovoriše prisutni.
Potom je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ustao i klanjao još dva rekata, predao selam, izgovorio tekbir i obavio sedžde slične svojim uobičajenim sedždama ili nešto malo duže.

715. PRIČAO NAM JE Ebu-Velid, njemu Šu'be prenoseći od Seida b. Ibrahima, on od Ebu-Seleme, a ovaj od Ebu-Hurejre, da je rekao:

– Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao je samo dva rekata podne-namaza pa mu se reklo: “Klanjao si dva rekata!” i on je klanjao još dva rekata, potom predao selam i obavio dvije (sehvi) sedžde.

KADA IMAM PLAČE U NAMAZU

Abdullah b. Šeddad je rekao:

– Bio sam u zadnjem redu džemata i čuo sam Omerovo grcanje, a učio je: “Innema ešku bessi ve huzni ilellah...” (Na svoju tugu i žalost jadim se samo Allahu).

716. PRIČAO NAM JE Ismail, njemu Malik b. Enes prenoseći od Hišama b. Urve, on od svoga oca, a ovaj od Aiše, majke pravovjernih, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, u svojoj bolesti rekao:

– Zapovjedite Ebu-Bekru da svijetu klanja!
– Rekla sam, kaže Aiša, kada Ebu-Bekr stane na tvoje mjesto, on neće moći od plača učiti da ga svijet čuje, pa zapovjedi Omeru, neka on klanja!
Potom je opet rekao: “Zapovjedite Ebu-Bekru, neka on svijetu klanja!” Tada je Aiša rekla Hafsi: “Kaži mu da Ebu-Bekr, čim bude stao na tvoje mjesto, neće moći od plača učiti da ga svijet čuje,

فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَصَدَقَ ذُو الْيَدَيْنِ فَقَالَ النَّاسُ نَعَمْ فَقَامَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَصَلَّى اثْنَتَيْنِ أُخْرَيْنِ ثُمَّ سَلَّمَ ثُمَّ كَبَّرَ فَسَجَدَ مِثْلَ سُجُودِهِ أَوْ أَطْوَلَ .

٧١٥. حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ سَعْدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ صَلَّى النَّبِيُّ ﷺ الظُّهْرَ رَكَعَتَيْنِ فَقِيلَ صَلَّيْتَ رَكَعَتَيْنِ فَصَلَّى رَكَعَتَيْنِ ثُمَّ سَلَّمَ ثُمَّ سَجَدَ سَجْدَتَيْنِ .

بَابُ إِذَا بَكَى الْإِمَامُ فِي الصَّلَاةِ

وَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ شَدَّادٍ سَمِعْتُ نَشِيجَ عُمَرَ وَأَنَا فِي آخِرِ الصُّفُوفِ يَقْرَأُ (إِنَّمَا أَشْكُو بَثِّي وَحُزْنِي إِلَى اللَّهِ) .

٧١٦. حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ حَدَّثَنَا مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ فِي مَرَضِهِ مُرُّوا أَبَا بَكْرٍ يُصَلِّيَ بِالنَّاسِ قَالَتْ عَائِشَةُ قُلْتُ إِنَّ أَبَا بَكْرٍ إِذَا قَامَ فِي مَقَامِكَ لَمْ يُسْمَعْ النَّاسُ مِنَ الْبُكَاءِ فَمُرْ عُمَرَ فَلْيُصَلِّ فَقَالَ مُرُّوا أَبَا بَكْرٍ فَلْيُصَلِّ لِلنَّاسِ قَالَتْ عَائِشَةُ لِحَفْصَةَ قُولِي لَهُ إِنَّ أَبَا بَكْرٍ إِذَا قَامَ فِي مَقَامِكَ لَمْ يُسْمَعْ النَّاسُ مِنَ الْبُكَاءِ فَمُرْ عُمَرَ

pa zapovjedi Omeru, neka on svijetu klanja!”

Hafsa je to učinila, a Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: “Šuti, vi ste uistinu (nasrtljive) kao žene iz vremena Jusufa (pejgambera). Zapovjedite Ebu-Bekru, neka svijetu klanja!”

Hafsa je poslije rekla Aiši: “Od tebe me nije zadesilo nikakvo dobro.”¹

IZRAVNAVANJE REDOVA PRI UČENJU IKAMETA I IZA NJEGA

717. PRIČAO NAM JE Ebu-Velid Hišam b. Abdul-Melik, njemu Šu‘be, a njega obavijestio Amr b. Murre, da je čuo Salima b. Ebu-Dža‘da, ovaj Nu‘mana b. Bešira, gdje govori:

– Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: “Ili ćete izravnjavati svoje redove u namazu ili će vam Allah okrenuti vaša lica unatrag.”²

718. PRIČAO NAM JE Ebu-Ma‘mer, njemu Abdul-Varis prenoseći od Abdul-Aziza, a on od Enesa da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

“Ispravite svoje safove! Ja vas uistinu vidim za svojim leđima.”³

فَلْيُصَلِّ لِلنَّاسِ فَفَعَلَتْ حَفْصَةُ فَقَالَ رَسُولُ
اللَّهِ ﷺ مَهْ إِنَّكَ لَأَتَنَّ صَوَاحِبَ يُوسُفَ مُرُّوا
أَبَا بَكْرٍ فَلْيُصَلِّ لِلنَّاسِ قَالَتْ حَفْصَةُ لِعَائِشَةَ مَا
كُنْتُ لِأُصِيبَ مِنْكَ خَيْرًا .

بَابُ تَسْوِيَةِ الصُّفُوفِ عِنْدَ الْإِقَامَةِ وَبَعْدَهَا

٧١٧. حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ هِشَامُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ
قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ أَخْبَرَنِي عَمْرُو بْنُ مُرَّةٍ قَالَ
سَمِعْتُ سَالِمَ بْنَ أَبِي الْجَعْدِ قَالَ سَمِعْتُ النُّعْمَانَ
ابْنَ بَشِيرٍ يَقُولُ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ لَتَسُوْنَ صُفُوفَكُمْ أَوْ
لِيُخَالِفَنَّ اللَّهُ بَيْنَ وُجُوْهِكُمْ .

٧١٨. حَدَّثَنَا أَبُو مَعْمَرٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ
عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ صُهَيْبٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ
أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ أَقِيمُوا الصُّفُوفَ فَإِنِّي أَرَاكُمْ
خَلْفَ ظَهْرِي .

¹ Es-Sekafisi kaže da su učenjaci dozvolili plakanje u namazu iz straha od Allahove kazne. Međutim, učenjaci se razilaze u vezi s ječanjem (stenjanjem, jaukanjem) i uzdisanjem. Ibnul-Mubarek kaže da ne smeta ako to preovladava, a Ebu-Hanife kaže da čovjek neće prekidati namaz ako to jecanje i uzdisanje bude zbog sjećanja na Džennet i Džehennem. Ako ono bude izazvano nekim bolom ili nedaćom, klanjač će prekinuti namaz. Šafija i Ebu-Sevr smatraju da to ne smeta sve dok ne bi prešlo u razumljive riječi. Ša‘bi i Neha‘i smatraju da će klanjač ponoviti namaz ako bi jecao bilo iz straha od Allaha, zbog bola ili neke nevolje.

² Jedni komentatori hadisa ovaj dio shvataju u značenju kako je to i prevedeno, dok drugi smatraju da se ovdje ne misli na literarno (vanjsko) značenje, nego da se pod tim misli da će Allah ubaciti neslogu među muslimane koji ne izravnjavaju safove.

³ Neurednost redova skupnog obreda jeste odraz neurednosti učesnika obreda. Izravnati safove jeste namaski sunnet po mišljenju Ebu-Hanife, Šafija i Malika, a po Ibn-Hazmu strogo obligatna dužnost (farz). Halifa Omer, radijallahu anhu, zadužio je neke ljude koji su izravnjavali redove u džamiji i početni namaski tekbir izgovarao tek kada bi mu javili da su redovi izravnani. Ovo je bio običaj halife Osmana, radijallahu anhu, i Alije, radijallahu anhu.

OKRETANJE IMAMA SVIJETU PRI IZRAVNAVANJU SAFOVA

719. PRIČAO NAM JE Ahmed b. Ebu-Redža', njemu Mu'avija b. Amr, ovome Zaide b. Kudame, on čuo od Humejda Tavila, a ovaj od Enesa, koji je rekao:

– Proučen je ikamet za namaz i Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, okrenu se licem nama i reče: "Ispravite svoje redove i dobro se zbijte jedan uz drugog! Ja vas vidim iza svojih leđa."⁴

VAŽNOST PRVOG REDA U SKUPNOM KLANJANJU

720. PRIČAO NAM JE Ebu-Asim prenoseći od Malika, on od Sumejja, ovaj od Ebu-Saliha, a on od Ebu-Hurejre koji je rekao da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao:

– Šehidi su: utopljenik, preminuli od kuge, dizenterije, i preminuli pod ruševinom.

721. Potom je još izjavio: "Kada bi ljudi znali šta će dobiti za ranjenje u džemat, oni bi se u tom utrkiivali. Kada bi znali za nagradu koju će dobiti za prisustvovanje (u džematu) jacije i sabaha, dolazili bi na njih pa makar pužući, a kada bi znali za nagradu koja ih čeka (za klanjanje) u prvom redu (džemata), izvlačili bi za to strelice (bacali kocku)."

بَابُ إِقْبَالِ الْإِمَامِ عَلَى النَّاسِ عِنْدَ تَسْوِيَةِ الصُّفُوفِ

٧١٩. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ أَبِي رَجَاءٍ قَالَ حَدَّثَنَا مُعَاوِيَةُ بْنُ عَمْرٍو قَالَ حَدَّثَنَا زَائِدَةُ بْنُ قُدَامَةَ قَالَ حَدَّثَنَا حُمَيْدُ الطَّوِيلُ حَدَّثَنَا أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ قَالَ أَقِيمَتِ الصَّلَاةُ فَأَقْبَلَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِوَجْهِهِ فَقَالَ أَقِيمُوا صُفُوفَكُمْ وَتَرَاصُّوا فَإِنِّي أَرَاكُمْ مِنْ وَرَاءِ ظَهْرِي .

بَابُ الصَّفِّ الْأَوَّلِ

٧٢٠. حَدَّثَنَا أَبُو عَاصِمٍ عَنْ مَالِكٍ عَنْ سَمِيِّ عَنْ أَبِي صَالِحٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ الشُّهَدَاءُ الْغَرَقُ وَالْمَطْعُونُ وَالْمَبْطُونُ وَالْهَدْمُ .

٧٢١. وَقَالَ وَلَوْ يَعْلَمُونَ مَا فِي التَّهْجِيرِ لَأَسْتَبَقُوا وَلَوْ يَعْلَمُونَ مَا فِي الْعَتَمَةِ وَالصُّبْحِ لَأَتَوْهُمَا وَلَوْ حَبَوًّا وَلَوْ يَعْلَمُونَ مَا فِي الصَّفِّ الْمَقْدَمِ لَأَسْتَهْمُوا .

Alija, radijallahu anhu, po proučenom ikametu bi se obazreo i kazao: "Ti se pomakni naprijed, a ti malo nazad!" Ravnanje safova redovno je činio i Alejhisselam, kako to prenosi Nu'man b. Bešir, a bilježi Ebu-Davud.

4 Ibni-Hibban u svom *Sahihu* i Ebu-Davud u *Sunenu* navode da je Alejhisselam jednom rekao: "Zbijte redove, približite se jedan drugom i uporedite međusobno svoja ramena i vratove! Tako mi Onog u Čijoj je ruci moja duša, vidim šejtana kao crno janješce kako se kroz praznine redova uvlači među vas." Pristupajući skupnom klanjanju, dužnost prisutnih je izravnati redove.

Dozvoljen je neophodan kraći razgovor između proučenog ikameta i izgovaranja početnog namaskog tekbira.

ISPRAVLJANJE REDA (DŽEMATA) JE UPOTPUNJAVANJE SAMOG NAMAZA

722. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Muhammed, njemu Abdur-Rezzak da ga je obavijestio Ma'mer prenoseći od Hemmama b. Munebbiha, on od Ebu-Hurejre, a ovaj od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao:

“Imam je postavljen da se za njim povodi i ne razilazite se s njime: kada čini ruku, činite ga i vi, kada izgovori ‘Semiallahu li men hamideh’, vi recite ‘Rabbena lekel-hamd’, kada krene na sedždu, krenite i vi, a kada klanja sjedeći, klanjajte sjedeći i vi, svi skupa! Ispravljajte redove namaza, jer izravnavanje safova spada u potpunost namaza.”

723. PRIČAO NAM JE Ebul-Velid, njemu Šu'be prenoseći od Katade, on od Enesa, a ovaj od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao:

“Izravajte svoje safove, jer poravnavanje safova spada u (potpuno) obavljanje namaza.”

GRIJEH ONOGA KO NE UPOTPUNJAVA REDOVE (DŽEMATA)

724. PRIČAO NAM JE Mu'az b. Esed, njega obavijestio Fadl b. Musa, ovoga Seid b. Ubejd Tai prenoseći od Bušejra b. Jesara Ensarija, on od Enesa b. Malika, kome se, kada je došao u Medinu, reklo: – Šta je to što nam zamjeraš od dana kada si sreo Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem? – Ne zamjeram ništa, osim što ne izravnate redove namaza – odgovorio je on.

Ukbe b. Ubejd kaže prenoseći od Bušejra b. Jesara: “Došao nam je (iz Basre) u Medinu Enes b. Malik i tada dao ovu izjavu.”¹

بَابُ إِقَامَةِ الصَّفِّ مِنْ تَمَامِ الصَّلَاةِ

٧٢٢. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ قَالَ أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ عَنْ هَمَّامِ بْنِ مُنَبِّهٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ قَالَ إِنَّمَا جُعِلَ الْإِمَامُ لِيُؤْتَمَّ بِهِ فَلَا تَخْتَلِفُوا عَلَيْهِ فَإِذَا رَكَعَ فَارْكَعُوا وَإِذَا قَالَ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ فَقُولُوا رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ وَإِذَا سَجَدَ فَاسْجُدُوا وَإِذَا صَلَّى جَالِسًا فَصَلُّوا جُلُوسًا أَجْمَعُونَ وَأَقِيمُوا الصَّفَّ فِي الصَّلَاةِ فَإِنَّ إِقَامَةَ الصَّفِّ مِنْ حُسْنِ الصَّلَاةِ.

٧٢٣. حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ سَوُّوا صُفُوفَكُمْ فَإِنَّ تَسْوِيَةَ الصُّفُوفِ مِنْ إِقَامَةِ الصَّلَاةِ.

بَابُ إِثْمٍ مَنْ لَمْ يُتِمَّ الصُّفُوفَ

٧٢٤. حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ أَسَدٍ قَالَ أَخْبَرَنَا الْفَضْلُ بْنُ مُوسَى قَالَ أَخْبَرَنَا سَعِيدُ بْنُ عُبَيْدٍ الطَّائِيُّ عَنْ بُشَيْرِ بْنِ يَسَارٍ الْأَنْصَارِيِّ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّهُ قَدِمَ الْمَدِينَةَ فَقِيلَ لَهُ مَا أَنْكَرْتَ مِنَّا مِنْذُ يَوْمِ عَهْدَتِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ مَا أَنْكَرْتُ شَيْئًا إِلَّا أَنْكُمْ لَا تُقِيمُونَ الصُّفُوفَ وَقَالَ عُقْبَةُ بْنُ عُبَيْدٍ عَنْ بُشَيْرِ بْنِ يَسَارٍ قَدِمَ عَلَيْنَا أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ الْمَدِينَةَ بِهَذَا.

¹ Kada je Enes b. Malik stigao iz Medine u Basru, odgovorio je mještanima: “Ne poznajem ništa od onoga iz doba Alejhisselama osim namaza, koji je skoro upropašten (klanjanjem pri izmaku njegova vremena).”

MEĐUSOBNO PRISLANJANJE RAMENA UZ RAME I STOPALA UZ STOPALO U REDU (SKUPNOG KLANJANJA)

Nu'man b. Bešir kaže: "Vidio sam jednog našeg čovjeka koji prislanjaše čak svoj gležanj uz gležanj svoga druga."

725. PRIČAO NAM JE Amr b. Halid, njemu Zuhejr prenoseći od Humejda, ovaj od Enesa b. Malika, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao:

"Ispravite vaše redove, jer vas vidim iza svojih leđa."

Neki od nas, kaže Enes, priljepljivali su svoje rame uz rame svoga susjednog druga u redu i svoje stopalo uz njegovo stopalo.²

KADA ČOVJEK STANE S LIJEVE STRANE IMAMA PA GA IMAM PREMJESTI IZA SEBE NA SVOJU DESNU STRANU, PUNOVAŽAN IM JE NAMAZ

726. PRIČAO NAM JE Kutejbe b. Seid, njemu Davud prenoseći od Amra b. Dinara, on od Kurejba, oslobođenog roba Ibni-Abbasa, a ovaj od Ibni-Abbasa, radijallahu anhum, da je rekao:

"Jedne noći klanjao sam za Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, i stao mu s lijeve strane pa me je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, uhvatio straga za glavu, postavio sa svoje desne strane, potom klanjao i opet legao. Kasnije mu je došao mujezin pa je on ustao i klanjao (sabah), a nije ponovo uzimao abdest."

بَابُ الْإِزَاقِ الْمَنْكِبِ بِالْمَنْكِبِ وَالْقَدَمِ بِالْقَدَمِ فِي الصَّفِّ

وَقَالَ النُّعْمَانُ بْنُ بَشِيرٍ رَأَيْتُ الرَّجُلَ مِنَّا يُلْزِقُ
كَعْبَهُ بِكَعْبِ صَاحِبِهِ .

٧٢٥. حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ خَالِدٍ قَالَ حَدَّثَنَا زُهَيْرٌ عَنْ
حُمَيْدٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ أَقِيمُوا
صُفُوفَكُمْ فَإِنِّي أَرَاكُمْ مِنْ وَرَاءِ ظَهْرِي وَكَانَ أَحَدُنَا
يُلْزِقُ مَنْكِبَهُ بِمَنْكِبِ صَاحِبِهِ وَقَدَمَهُ بِقَدَمِهِ .

بَابُ إِذَا قَامَ الرَّجُلُ عَنْ يَسَارِ الْإِمَامِ وَحَوَّلَهُ الْإِمَامُ خَلْفَهُ إِلَى يَمِينِهِ تَمَّتْ صَلَاتُهُ

٧٢٦. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ قَالَ حَدَّثَنَا دَاوُدُ عَنْ
عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ عَنْ كُرَيْبِ مَوْلَى ابْنِ عَبَّاسٍ عَنِ
ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ صَلَّيْتُ مَعَ النَّبِيِّ
ﷺ ذَاتَ لَيْلَةٍ فَقُمْتُ عَنْ يَسَارِهِ فَأَخَذَ رَسُولُ اللَّهِ
ﷺ بِرَأْسِي مِنْ وَرَائِي فَجَعَلَنِي عَنْ يَمِينِهِ فَصَلَّى
وَرَقَدَ فَجَاءَهُ الْمُؤَذِّنُ فَقَامَ وَصَلَّى وَلَمْ يَتَوَضَّأْ .

² Alejhisselam je u vezi s gornjom temom dao dosta izjava. Ebu-Davud u svojoj hadiskoj zbirci navodi hadis: "Poravnajte redove i svoja ramena, ispunite praznine, predajte se rukama vaše braće (kada vas povuku naprijed ili nazad da popunite saf) i ne ostavljajte šejtanu prazninu u svojim redovima! Ko spaja prekinut red, Allah će ga spojiti sa svojom milošću, a ko ga prekida, Allah će prekinuti ukazivanje svoje milosti prema njemu."

KAD U ZAJEDNIČKOM KLANJANJU UČESTVUJE JEDNA ŽENA, OBRAZOVAT ĆE POSEBAN RED

727. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Muhammed, njemu Sufjan prenoseći od Ishaka, on od Enesa b. Malika, da je rekao:

“Ja sam kao siroče klanjao u našoj kući za Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, a moja majka Ummi-Sulejma iza nas.”¹

DESNA STRANA DŽAMIJE I DESNA STRANA IMAMA

728. PRIČAO NAM JE Musa, njemu Sabit b. Jezid, ovome Asim prenoseći od Ša'bija, on od Ibni-Abbasa, radijallahu anhum, da je rekao:

“Jedne noći stao sam da klanjam s lijeve strane Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, pa me on uze za ruku – ili za mišicu – postavi me sa svoje desne strane i pokaza rukom iza sebe.”

بَابُ الْمَرْأَةِ وَحْدَهَا تَكُونُ صَفًّا

٧٢٧. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ إِسْحَاقَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ صَلَّيْتُ أَنَا وَوَيْتِيمٌ فِي بَيْتِنَا خَلْفَ النَّبِيِّ ﷺ وَأُمِّي أُمُّ سَلِيمٍ خَلْفَنَا .

بَابُ مِثْمَنَةِ الْمَسْجِدِ وَالْإِمَامِ

٧٢٨. حَدَّثَنَا مُوسَى حَدَّثَنَا ثَابِتُ بْنُ يَزِيدَ حَدَّثَنَا عَاصِمٌ عَنِ الشَّعْبِيِّ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ قُمْتُ لَيْلَةً أَصَلِّي عَنْ يَسَارِ النَّبِيِّ ﷺ فَأَخَذَ بِيَدِي أَوْ بَعْضُهَا حَتَّى أَقَامَنِي عَنْ يَمِينِهِ وَقَالَ بِيَدِهِ مِنْ وَرَائِي .

¹ Iz hadisa se može zaključiti:

- žene učesnice skupnog klanjanja obrazuju zasebne redove iza muškaraca. Ibni-Mes'ud prenosi da je Alejhisselam rekao: “Pomaknite ih tamo gdje je Allah odredio da budu pomaknute!” Imperativ je upućen muškarcima i, ako bi žena klanjala spram muškarca, njen namaz bi bio (relativno) ništavan, a njegov ne bi bio, jer on nije izvršio ono što mu je naređeno;
  - jedna grupa učenjaka smatra da je namaz čovjeka koji klanja izdvojen iz safa relativno ništavan. Tako Taberani u svom *Evsatu* navodi da je Alejhisselam vidio jednog čovjeka gdje klanja izvan džematskog reda pa mu rekao: “Obnovi taj namaz!”
- Ibn-Hazm smatra da je namaz tog čovjeka pokvaren.

KADA IZMEĐU IMAMA I NARODA BUDE ZID ILI NEKI ZASTOR

Hasan (Basrija) kaže: “Nema smetnje da klanjaš, kada između tebe i imama bude bila kakva rijeka”, a Ebu-Midžlez: “(Vjernik) može klanjati za imamom, iako bude između njih put ili kakav zid, ukoliko čuje tekbir imama.”²

729. PRIČAO NAM JE Muhammed, njega obavijestio Abde, prenoseći od Jahjaa b. Seida Ensarije, on od Amre, a ova od Aiše, da je rekla:

– Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao je noću (uz ramazan) u svojoj sobi. Zid sobe bijaše ponizak. Svijet je vidio stas Vjerovjesnika, i klanjao za njegovim namazom i osvanuvši o tome su pričali. Druge noći Muhammed je opet ustao pa je s njim ustao i svijet da bi klanjao za njim. Tako su činili dvije ili tri noći, a poslije toga Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ostao je sjedeći i nije htio izlaziti.

Pošto je svanulo, svijet je razgovarao o tom prekidu, a (Alejhisselam) im reče: “Bojao sam se da vam noćni namaz ne bude propisan (kao obligatna dužnost).”³

بَابُ إِذَا كَانَ بَيْنَ الْإِمَامِ وَبَيْنَ الْقَوْمِ حَائِطٌ أَوْ سِتْرَةٌ

وَقَالَ الْحَسَنُ لَا بَأْسَ أَنْ تُصَلِّيَ وَبَيْنَكَ وَبَيْنَهُ نَهْرٌ
وَقَالَ أَبُو مُجَلِّزٍ يَأْتُمُ بِالْإِمَامِ وَإِنْ كَانَ بَيْنَهُمَا طَرِيقٌ
أَوْ جِدَارٌ إِذَا سَمِعَ تَكْبِيرَ الْإِمَامِ .

٧٢٩. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَامٍ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدَةُ
عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ الْأَنْصَارِيِّ عَنْ عَمْرَةَ عَنْ
عَائِشَةَ قَالَتْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُصَلِّي مِنَ اللَّيْلِ
فِي حُجْرَتِهِ وَجِدَارُ الْحُجْرَةِ قَصِيرٌ فَرَأَى النَّاسُ
شَخْصَ النَّبِيِّ ﷺ فَقَامَ أَنَاسٌ يُصَلُّونَ بِصَلَاتِهِ
فَأَصْبَحُوا فَتَحَدَّثُوا بِذَلِكَ فَقَامَ اللَّيْلَةُ الثَّانِيَةَ فَقَامَ
مَعَهُ أَنَاسٌ يُصَلُّونَ بِصَلَاتِهِ صَنَعُوا ذَلِكَ لَيْلَتَيْنِ
أَوْ ثَلَاثًا حَتَّى إِذَا كَانَ بَعْدَ ذَلِكَ جَلَسَ رَسُولُ اللَّهِ
ﷺ فَلَمْ يَخْرُجْ فَلَمَّا أَصْبَحَ ذَكَرَ ذَلِكَ النَّاسُ فَقَالَ
إِنِّي خَشِيتُ أَنْ تُكْتَبَ عَلَيْكُمْ صَلَاةُ اللَّيْلِ .

- 2 Urve je klanjao u kući za imamom koji klanjaše u džamiji između kojih je bio javni put.
Imam Malik kaže: “Nije zabranjeno vjerniku klanjati za imamom između kojih teče manja rijeka ili ima javni put, a punovažan je namaz u lađi obavljen za imamom koji se nalazi u drugoj bliskoj lađi.”
Po mišljenju Ebu-Hanife, Lejsa, Evza‘ija i Ešheba punovažan je namaz džematlije obavljen na drugoj strani puta od imama, ukoliko je on spojen safovima s ostalim učesnicima toga džemata, dok Ša‘bi i Ibrahim Neha‘i uvrštavaju takvo klanjanje u pokudene čine.
- 3 Hattabi kaže da je Alejhisselam bio obavezan klanjati noćni namaz, ali ga je on četvrte noći namjerno izostavio iz razloga navedenog u gornjem hadisu.
Iz hadisa se može zaključiti:
– punovažan je namaz obavljen za čovjekom koji nije prethodno naumio biti imam. Ovo je stav Malika, Šafija i Ebu-Hanife. Učenjaci našeg mezheba smatraju da je nijet neophodan u slučaju predvođenja žena, dok to Zufer ne smatra;
– dobrovoljne namaze bolje je klanjati u kući nego u džamiji, osim namaza prilikom pomračenja sunca ili mjeseca, namaza hodočasnika prilikom oblačenja ihrama na mikatima i na fila džuma-namaza.

NOĆNI NAMAZ

730. PRIČAO NAM JE Ibrahim b. Munzir, njemu Ibnu-Ebi-Fudejk, ovome Ibnu-Ebi-Zi'b prenoseći od Makburija, on od Ebu-Selema b. Abdur-Rahmana, a ovaj od Aiše, radijallahu anha, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, imao jednu hasuru koju bi preko dana sterao, a noću se njom ograđivao (zastirao) u vidu sobice i svijet bi se oko njega okupljao i za njim klanjao.

731. PRIČAO NAM JE Abdul-A'la b. Hammad, njemu Vuhejb, a ovome Musa b. Ukbe prenoseći od Salima Ebu-Nadra, on od Busra b. Seida, a ovaj od Zejda b. Sabita, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, u ramazanu napravio sebi zastor u vidu sobice – mislim, rekao je (Busr b. Seid), da je (Zejd b. Sabit) rekao – zastor od hasure... i u njoj klanjao nekoliko noći, a iza njega namaz su klanjali neki ljudi od njegovih ashaba. Kada je on to saznao, počeo je sjedati, a poslije je izašao i rekao:

“Saznao sam vaš postupak iz onoga što sam vidio. Ljudi, klanjajte u svojim kućama! Najvredniji namaz je namaz čovjeka koga on obavi u svojoj kući, izuzev obligatno propisanog namaza.”

‘Affan je rekao da mu je gore spomenuto pričao Vuhejb, a njemu Musa koji je rekao: “Čuo sam Ebu-Nadra da prenosi od Busraa, on od Zejda, a ovaj od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.”¹

بَابُ صَلَاةِ اللَّيْلِ

٧٣٠. حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي فُدَيْكٍ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي ذَثْبٍ عَنِ الْمُقْبَرِيِّ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ لَهُ حَصِيرٌ يَبْسُطُهُ بِالنَّهَارِ وَيَحْتَجِرُهُ بِاللَّيْلِ فَثَابَ إِلَيْهِ نَاسٌ فَصَلُّوا وَرَاءَهُ .

٧٣١. حَدَّثَنَا عَبْدُ الْأَعْلَى بْنُ حَمَادٍ قَالَ حَدَّثَنَا وَهَيْبٌ قَالَ حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ عُقْبَةَ عَنْ سَالِمِ أَبِي النَّضْرِ عَنْ بُشَيْرِ بْنِ سَعِيدٍ عَنْ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ اخْتَذَ حُجْرَةً قَالَ حَسِبْتُ أَنَّهُ قَالَ مِنْ حَصِيرٍ فِي رَمَضَانَ فَصَلَّى فِيهَا لَيْلًا فَصَلَّى بِصَلَاتِهِ نَاسٌ مِنْ أَصْحَابِهِ فَلَمَّا عَلِمَ بِهِمْ جَعَلَ يَقْعُدُ فَخَرَجَ إِلَيْهِمْ فَقَالَ قَدْ عَرَفْتُ الَّذِي رَأَيْتُمْ مِنْ صَنِيعِكُمْ فَصَلُّوا أَيُّهَا النَّاسُ فِي بُيُوتِكُمْ فَإِنَّ أَفْضَلَ الصَّلَاةِ صَلَاةُ الْمَرْءِ فِي بَيْتِهِ إِلَّا الْمَكْتُوبَةَ قَالَ عَفَّانُ حَدَّثَنَا وَهَيْبٌ حَدَّثَنَا مُوسَى سَمِعْتُ أَبَا النَّضْرِ عَنْ بُشَيْرٍ عَنْ زَيْدٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ .

¹ Ibni-Madže u svojoj zbirci hadisa navodi da je Alejhisselam Omeru b. Hattabu, radijallahu anhu, rekao: “Namaz koga čovjek obavi u svojoj kući je svjetlo i zato rasvjetljavajte njim svoje domove!”

Muslim i Nesai u svojim hadiskim zbirkama zabilježili su Alejhisselamovu izjavu: “Ne pretvarajte svoje domove u grobove! Znajte da šejtan bježi iz kuće u kojoj se uči sura El-Bekare.”

Iz hadisa se može zaključiti:

– hadis ukazuje na osnovu na kojoj je utemeljen teravijah-namaz, jer je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao nekoliko noći, a onda je to prestao činiti bojeći se da ne postane obavezan. O samom šerijatskopravnom tretmanu teravije učenjaci se razilaze. Hasan prenosi od Ebu-Hanife da je teravijah-namaz sunnet koga nije dozvoljeno bez opravdanog razloga zanemariti. U *Zehiri* se ističe da je zajedničko klanjanje teravije sunneti kifaje (kolektivni sunnet) i ko je klanja sam lišen je vrline skupnog klanjanja.

Teravijah-namaz ima dvadeset rekata po mišljenju Šafija, Ahmeda i pravnika našeg (hanefijskog) mezheba,

POGLAVLJA O OPISU NAMAZA

DUŽNOST IZGOVARANJA TEKBIRA PRI OTPOČINJANJU NAMAZA

732. PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman, njega obavijestio Šu'ajb prenoseći od Zuhrija, ovaj od Enesa b. Malika Ensarije da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, uzjahao konja i (pri padu) zgulio svoju desnu stranu², pa nam je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, tada klanjao, kaže Enes, radijallahu anhu, sjedeći, a i mi smo iza njega također sjedeći, pa je predao selam i rekao:
– Imam je postavljen da se za njim povodi, pa kada on bude klanjao stojeći, klanjajte i vi stojeći; kada se sagne na ruku⁴, tada se i vi sagnite, a kada se podigne, podignite se i vi, kada se on spusti na sedždu, spustite se i vi, a kada izgovori “Semi‘allahu li men hamideh”, vi izgovorite “Rabbena ve lekel-hamd”.

أَبْوَابُ صِفَةِ الصَّلَاةِ

بَابُ إِجَابَةِ التَّكْبِيرِ وَافْتِتَاحِ الصَّلَاةِ

٧٣٢. حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ الْأَنْصَارِيُّ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ رَكِبَ فَرَسًا فَجَحِشَ شِقُّهُ الْأَيْمَنُ قَالَ أَنَسٌ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَصَلَّى لَنَا يَوْمَئِذٍ صَلَاةً مِنَ الصَّلَوَاتِ وَهُوَ قَاعِدٌ فَصَلَّيْنَا وَرَاءَهُ قُعُودًا ثُمَّ قَالَ لَمَّا سَلَّمَ إِنَّمَا جُعِلَ الْإِمَامُ لِيُؤْتَمَّ بِهِ فَإِذَا صَلَّى قَائِمًا فَصَلُّوا قِيَامًا وَإِذَا رَكَعَ فَارْكَعُوا وَإِذَا رَفَعَ فَارْفَعُوا وَإِذَا سَجَدَ فَاسْجُدُوا وَإِذَا قَالَ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ فَقُولُوا رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ .

dok Esved b. Jezid klanjaše po 40 rekata, a Malik po 36 rekata sa devet selama, ne računajući vitr-namaz. Pravnici hanefijske, šafijske i hanbelijske škole oslanjaju se na riječi Saiba b. Jezida da su ashabi u doba halife Omera, Osmana i Alije, radijallahu anhum, klanjali teravih-namaz od po dvadeset rekata.

Malik u *Muvettau* navodi da su ashabi u doba hilafeta Omera, radijallahu anhu, klanjali teravih-namaz od 23 rekata, a Bejheki kaže: “Računajući tu i vitr-namaz.”

Izuzimanje klanjanja propisanih namaza od onih koji se klanjaju kod kuće odnosi se na muškarce, a ne na žene. Naime, njihov namaz je bolji u kućama, iako im je dozvoljeno prisustvovati nekim kolektivnim namazima. Alejhisselam je rekao: “Kada vam vaše žene zatraže odobrenje za odlazak u džamiju, dozvolite im, iako je bolje da klanjaju u svojim kućama;”

– klanjanjem nafila u kući suzbija se licemjernost i pretvaranje među ljudima, a povećava se bereket i milost u kući jer dolaze meleki, a bježe šejtani.

² U hadisu br. 378 navodi se da je zgulio potkoljenicu ili plečku. (prim. rec.)

733. PRIČAO NAM JE Kutejbe b. Seid, njemu Lejs prenoseći od Ibni-Šihaba, on od Enesa b. Malika, da je rekao:

– Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, pao je s konja i zgulio kožu pa nam je klanjao sjedeći, te smo i mi za njim klanjali sjedeći. Poslije se okrenu i reče:

“Imam je postavljen da se za njim povodi, pa kada izgovori tekbir, izgovorite ga i vi, kada se sagne na ruku¹, sagnite se i vi, kada se on digne, dignite se i vi, kada bude izgovorio “Semiallahu li men hamideh”, vi recite “Rabbena lekel-hamd”, a kada se on spusti na sedždu, spustite se i vi!”

734. PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman, njega obavijestio Šu‘ajb, a ovome pričao Ebuz-Zinad prenoseći od A‘redža, a on od Ebu-Hurejre, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

“Imam je postavljen da se za njim povodi (slijedi), pa kada izgovori tekbir, izgovorite ga i vi, kada se sagne na ruku¹, sagnite se i vi, kada bude izgovorio ‘Semi‘allahu li men hamideh’, vi recite ‘Rabbena ve lekel-hamd’, kada se on spusti na sedždu, spustite se i vi, kada on bude klanjao sjedeći, klanjajte sjedeći i vi, svi skupa.”¹

٧٣٣. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ قَالَ حَدَّثَنَا لَيْثٌ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّهُ قَالَ خَرَّ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَنْ فَرَسٍ فَجَحِشَ فَصَلَّى لَنَا قَاعِدًا فَصَلَّيْنَا مَعَهُ قُعُودًا ثُمَّ انْصَرَفَ فَقَالَ إِنَّمَا الْإِمَامُ أَوْ إِنَّمَا جُعِلَ الْإِمَامُ لِيُؤْتَمَّ بِهِ فَإِذَا كَبَّرَ فَكَبِّرُوا وَإِذَا رَكَعَ فَارْكَعُوا وَإِذَا رَفَعَ فَارْفَعُوا وَإِذَا قَالَ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ فَقُولُوا رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ وَإِذَا سَجَدَ فَاسْجُدُوا.

٧٣٤. حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ قَالَ حَدَّثَنِي أَبُو الزِّنَادِ عَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ إِنَّمَا جُعِلَ الْإِمَامُ لِيُؤْتَمَّ بِهِ فَإِذَا كَبَّرَ فَكَبِّرُوا وَإِذَا رَكَعَ فَارْكَعُوا وَإِذَا قَالَ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ فَقُولُوا رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ وَإِذَا سَجَدَ فَاسْجُدُوا وَإِذَا صَلَّى جَالِسًا فَصَلُّوا جُلُوسًا أَجْمَعُونَ.

¹ Ebu-Hanife izgovaranje početnog namaskog tekbira smatra uvjetom za punovažnost namaza, dok ga Malik, Šafija i Ahmed računaju sastavnim dijelom namaza (ruknom). Ibn-Bettal kaže da najveći broj pravnika početni tekbir smatraju obaveznim (vadžibom), a samo poneki sunnetom. Ovi posljednji misle da u žurbi i nedostatku vremena tekbir ruku‘a može biti dostatan i za početni namaski tekbir.

U “Mugniju” stoji: “Početni tekbir je dio namaza (rukni) i bez njega namaz nije punovažan, bio on ispušten namjerno ili iz zaborava.” Ibn-Kudame kaže da ovaj stav usvaja Rebija, Sevri, Malik, Šafija, Ishak i Ebu-Sevr. Zuhri, Esamm, i Ibn-Alijje smatraju da je namaz punovažan sa samim naumom (nijetom) bez izgovora početnog tekbira.

Malik, Ebu-Jusuf, Šafija, Ahmed i Ishak ne dozvoljavaju da se namaz započne nekom drugom rečenicom osim tekbira, tj. Allahu ekber. Od Šafije je preneseno da je dozvoljeno i da čovjek izgovori: “Allahul ekber”. Ebu-Hanife i Muhammed odobravaju upotrebu bilo kakvog izraza kojim se veliča Allah.

U “El-Hidaji” se navodi da je Ebu-Jusuf rekao: “Ko može pravilno i lijepo izgovoriti ustaljeni tekst tekbira, nije mu dozvoljeno da izgovara ništa drugo, osim: Allahu ekber, Allahul ekber ili Allahul kebir. U protivnom izgovarat će ono što može.”

Tekbirom se odaje izvanredno veličanje Allaha i svaki izraz koji ima takav smisao može se koristiti umjesto tekbira. Alejhisselam je rekao: “Naređeno mi je da se borim protiv ljudi sve dok ne počnu govoriti “La ilahe illelah.” Prema tome, kada budu govorili “La ilahe iller-rahman” ili “La ilahe illel-azim” članovi su islamske zajednice.

Ibu-Ebi-Šejbe u svom *Sunenu* navodi da su Ebul-Alija pitali:

DIZANJE RUKU PRI IZGOVORU PRVOG NAMASKOG TEKBIIRA ISTOVREMENO S OTPOČINJANJEM NAMAZA

735. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Mesleme prenoseći od Malika, on od Ibn-Šihaba, ovaj od Salima b. Abdullaha, a on od svoga oca da Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, dizaše svoje ruke spram svojih ramena kada bi otpočinjao klanjati namaz i kada bi izgovarao tekbir za pregibanje na ruku‘, a također bi spram ramena dizao obadvije ruke kada bi digao svoju glavu s ruku‘a i izgovarao bi “Semi‘allahu li men hamideh, rabbena ve lekel-hamd”, dok to nije tako činio prilikom obavljanja sedžde.

DIZANJE RUKU PRI IZGOVORU POČETNOG NAMASKOG TEKBIIRA, SAGIBANJE NA RUKU‘ I DIZANJE (S RUKU‘A)

736. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Mukatil, njega obavijestio Abdullah, a ovoga Junus prenoseći od Zuhrija, njemu rekao Salim b. Abdullah, a ovome Abdullah b. Omer, radijallahu anhumu, koji je rekao:

– Vidio sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da je pri stupanju u namaz dizao svoje ruke toliko da su mu bile spram njegovih ramena. On je to radio kada bi izgovarao tekbir za pregibanje na ruku‘, a tako je činio i kada bi podigao svoju glavu s ruku‘a i izgovarao bi “Semi‘allahu li men hamideh”, dok pri obavljanju sedžde to nije činio.

بَابُ رَفْعِ الْيَدَيْنِ فِي التَّكْبِيرَةِ الْأُولَىٰ مَعَ الْإِفْتِتَاحِ سِوَاءِ

٧٣٥. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ عَنْ مَالِكٍ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِيهِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ يَرْفَعُ يَدَيْهِ حَذْوَ مَنْكِبَيْهِ إِذَا افْتَتَحَ الصَّلَاةَ وَإِذَا كَبَّرَ لِلرُّكُوعِ وَإِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرُّكُوعِ رَفَعَهُمَا كَذَلِكَ أَيْضًا وَقَالَ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ وَكَانَ لَا يَفْعَلُ ذَلِكَ فِي السُّجُودِ.

بَابُ رَفْعِ الْيَدَيْنِ إِذَا كَبَّرَ وَإِذَا رَكَعَ وَإِذَا رَفَعَ

٧٣٦. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُقَاتِلٍ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ قَالَ أَخْبَرَنَا يُونُسُ عَنْ الزُّهْرِيِّ أَخْبَرَنِي سَالِمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ إِذَا قَامَ فِي الصَّلَاةِ رَفَعَ يَدَيْهِ حَتَّى يَكُونَا حَذْوَ مَنْكِبَيْهِ وَكَانَ يَفْعَلُ ذَلِكَ حِينَ يُكَبِّرُ لِلرُّكُوعِ وَيَفْعَلُ ذَلِكَ إِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرُّكُوعِ وَيَقُولُ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ وَلَا يَفْعَلُ ذَلِكَ فِي السُّجُودِ.

– Čime su poslanici otpočinjali klanjati namaz?

– Riječima kojima se iskazuje tevhid (Allahu ekber), tesbih (Subhanallah) i tehlil (La ilahe illelah).

Ša‘bi kaže: “Namaz je punovažan s kojim se god Allahovim imenom otpočne.” Ovo mišljenje usvaja i Ibrahim Neha‘i.

737. PRIČAO NAM JE Ishak Vasiti, njemu Halid b. Abdullah prenoseći od Halida (b. Hazza'a), ovaj od Ebu-Kilabe, koji je vidio Malika b. Huvejrisa da je izgovarao tekbir i dizao svoje ruke kada bi htio klanjati. On je dizao svoje ruke i kada bi se htio sageti na ruku' i kada bi već podigao svoju glavu s ruku'a, on bi opet digao svoje ruke. On je pričao da je tako stvarno činio i Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem.¹

٧٣٧. حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ الْوَاسِطِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا خَالِدُ ابْنُ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ خَالِدٍ عَنْ أَبِي قِلَابَةَ أَنَّهُ رَأَى مَالِكَ ابْنَ الْحُوَيْرِثِ إِذَا صَلَّى كَبَّرَ وَرَفَعَ يَدَيْهِ وَإِذَا أَرَادَ أَنْ يَرْكَعَ رَفَعَ يَدَيْهِ وَإِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرُّكُوعِ رَفَعَ يَدَيْهِ وَحَدَّثَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ صَنَعَ هَكَذَا.

¹ Ovaj hadis govori o dizanju ruku prilikom stupanja u namaz. Ibni-Hazm kaže: "Dignuti ruke spram ramena stupajući u namaz spada u stroge obligatne dužnosti (farz) bez čega namaz nije punovažan." Ovo mišljenje usvajaju: Evza'i, Humejd, Ibni-Huzejme i još poneki pravници.

Uzdignute ruke trebaju biti ispruženih prsta i dlanovima okrenute prema Ka'bi.

U *Muhitu* kaže: "Prste uzdignutih ruku ne treba puno međusobno rastavljati a niti lijepiti, nego ih držati u normalno uobičajenom ispruženom položaju."

Ruke se dižu u momentu izgovaranja početnog namaskog tekbira. Ovo je vanjski smisao Buharijeve predaje, te stav Ebu-Hanife, Ahmeda, Malika i Gazalije, a poneki misle "... tek pošto se ruke dignu."

U komentaru na djelo *Muhezzeb* stoji: "Ispravno je početi dizati ruke s otpočinjanjem izgovaranja tekbira i da se to dizanje završi istovremeno sa završetkom izgovora tekbira."

Dizanjem ruku aludira se na skrušenost i eliminisanje ovozemaljskih misli i poslova, i na predano stupanje u razgovor s Allahom, dželle šanuhu.

Abdullah b. Omer kaže: "Dizanje ruku je nakit namaza. Za svako dizanje ima deseterostruka nagrada, a za svaki ispruženi prst još po jedna nagrada."

Vanjski smisao hadisa koji navodi Buhari jeste da se ruke dižu spram ramena. To je mišljenje Šafije, Malika, Ahmeda i Ishaka. Hanefije pored navoda Buharije drže se još hadisa u Muslimovu *Sahihu* koji u prijevodu glasi: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, prilikom tekbira dizao bi svoje ruke naspram ušiju."

Tahavi ističe da je Alejhisselam dižući ruke skoro doticao palcima donji mekani dio svojih ušiju. Ibni-Hubejb kaže da je Alejhisselam dizao svoje ruke naspram ušiju, dok postoji jedna predaja da je dizao ruke iznad glave. Ibn-Abdul-Berr veli: "Prenosi se od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je dizao ruke pružajući ih pored glave." Postoje predaje u kojima se kaže da je dizao ruke naspram ušiju, te naspram prsa.

Hadis ukazuje i na dizanje ruku prilikom izgovaranja tekbira kojim se ide na ruku', te nakon vraćanja s njega. Po mišljenju Šafije, Ahmeda i još mnogih pravnika ruke se dižu pri izgovaranju ruku'anskog tekbira i kada se diže s ruku'a, dok pravnici hanefijske škole tvrde da se ruke dižu samo izgovarajući početni namaski tekbir. Ovo je mišljenje brojnih učenjaka. U djelu Bedai'us-sani' stoji da je Ibn-Abbas rekao: "Deset ashaba kojima je Alejhisselam posvjedočio ulazak u Džennet dizali su ruke samo pri izgovoru početnog namaskog tekbira."

Ebu-Davud i Tahavi donose izjavu Beraa ibni Aziba. "Kada je Alejhisselam izgovarao početni namaski tekbir, dizao je ruke toliko da su mu palci bili blizu donjeg mekanog dijela ušiju i to ne bi više radio."

Pravници hanefijske škole usvajaju tekst Buharijevog hadisa uz napomenu da je Alejhisselam tako radio u početku, a kasnije je ta praksa derogirana.

Griješ je ne dignuti ruke pri izgovaranju početnog namaskog tekbira, a Ebu-Huzejme kaže ko bi to izostavio, zanemario bi jedan osnovni dio namaza.

Ko klanja sam dižući se s ruku'a, izgovara "Semi'allahu li men hamideh, Rabbena lekel hamd", a kada klanja za imamom, izgovara samo posljednju rečenicu.

U hadisu je spomenuto da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izgovarao obje rečenice, iz čega šafije zaključuju da imam, kada predvodi džemat, izgovara sve ovo.

DO KOJE VISINE KLANJAČ DIŽE RUKE

Ebu-Humejd je među svojim drugovima izjavio: “Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, dizao je ruke naspram svojih ramena.”

738. PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman, njemu Šu'ajb od Zuhrija kome je saopćio Salim b. Abdullah, da je Abdullah b. Omer, radijallahu anhum, rekao: – Vidio sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, kada je stupio u namaz da ga je otpočeo izgovaranjem tekbira. U vrijeme izgovaranja tekbira podigao je svoje ruke toliko da ih je stavio spram svojih ramena. Kada bi izgovorio tekbir za ruku', uradio bi to isto, a kada bi rekao "Semiallahu li men hamideh", učinio bi isto tako, i još izgovorio "Rabbena lekel-hamd". To (dizanje ruku) nije činio kada bi se spuštao na sedždu, a ni u vrijeme kada bi svoju glavu dizao sa sedžde.

DIZANJE RUKU KADA SE USTANE SA SJEDENJA POSLIJE OBAVLJENA DVA REKATA

739. PRIČAO NAM JE Ajjaš, njemu Abdul-A'la, a ovome Ubejdullah prenoseći od Nafija, da je Ibn-Omer pri stupanju u namaz izgovarao tekbir i dizao svoje ruke, a kada bi se htio sageti na ruku', dizao bi svoje ruke; kada bi izgovorio "Semi'allahu li men hamideh", digao bi svoje ruke, a kada bi ustao sa drugog rekata, opet bi dizao ruke. To Ibn-Omer pripisuje Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, (da je tako radio).

Ovu izjavu prenio je i Hammad b. Seleme od Ejžuba, on od Nafija, ovaj od Ibn-Omera, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, a ukratko ga je prenio Ibn-Tahman od Ejžuba i Musaa b. Ukbe.²

بَابُ إِلَى أَيْنَ يَرْفَعُ يَدَيْهِ

وَقَالَ أَبُو حُمَيْدٍ فِي أَصْحَابِهِ رَفَعَ النَّبِيُّ ﷺ حَدُّو مَنْكِبَيْهِ .

٧٣٨. حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنَا سَالِمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ افْتَتَحَ التَّكْبِيرَ فِي الصَّلَاةِ فَرَفَعَ يَدَيْهِ حِينَ يُكَبِّرُ حَتَّى يَجْعَلَهُمَا حَدُّو مَنْكِبَيْهِ وَإِذَا كَبَّرَ لِلرُّكُوعِ فَعَلَّ مِثْلَهُ وَإِذَا قَالَ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ فَعَلَّ مِثْلَهُ وَقَالَ رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ وَلَا يَفْعَلُ ذَلِكَ حِينَ يَسْجُدُ وَلَا حِينَ يَرْفَعُ رَأْسَهُ مِنَ السُّجُودِ .

بَابُ رَفْعِ الْيَدَيْنِ إِذَا قَامَ مِنَ الرُّكْعَتَيْنِ

٧٣٩. حَدَّثَنَا عَيَّاشٌ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْأَعْلَى قَالَ حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ عَنْ نَافِعٍ أَنَّ ابْنَ عُمَرَ كَانَ إِذَا دَخَلَ فِي الصَّلَاةِ كَبَّرَ وَرَفَعَ يَدَيْهِ وَإِذَا رَكَعَ رَفَعَ يَدَيْهِ وَإِذَا قَالَ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ رَفَعَ يَدَيْهِ وَإِذَا قَامَ مِنَ الرُّكْعَتَيْنِ رَفَعَ يَدَيْهِ وَرَفَعَ ذَلِكَ ابْنُ عُمَرَ إِلَى نَبِيِّ اللَّهِ ﷺ رَوَاهُ حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ نَافِعٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ وَرَوَاهُ ابْنُ طَهْمَانَ عَنْ أَيُّوبَ وَمُوسَى بْنُ عُقْبَةَ مُخْتَصَرًا .

² Tahavi smatra da je ovaj hadis derogiran kasnijom praksom Alejhisselama. On bilježi hadis kojeg prenosi Asim b. Kulejb od svoga oca koji kaže da je Alija dizao ruke samo pri izgovoru početnog namaskog tekbira,

STAVLJANJE DESNE RUKE PO LIJEVOJ

740. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Mesleme prenoseći od Malika, on od Ebu-Hazima, ovaj od Sehla b. Sa'da, da je rekao:

– Svijetu je naređivao da u namazu stavlja svoju desnu ruku na podlakticu lijeve ruke.

Ebu-Hazim kaže: “Nije mi poznato takvo međusobno naređivanje, izuzev da ga Sehl pripisuje Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem.”

Ismail je rekao: “... izuzev da se pripisuje...”, a nije kazao: “... izuzev da ga pripisuje (Sehl)...”¹

SKRUŠENOST U NAMAZU

741. PRIČAO NAM JE Ismail, njemu Malik prenoseći od Ebu-Zinada, on od A'radža, ovaj od Ebu-Hurejre, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

“Da li vi mislite da je moj pravac okretanja u namazu samo ovamo? Tako mi Allaha, nije mi skriven vaš ruku² niti vaša skrušenost. Ja vas vidim i iza svojih leđa.”

بَابُ وَضْعِ الْيُمْنَى عَلَى الْيُسْرَى فِي الصَّلَاةِ

٧٤٠. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ عَنْ مَالِكٍ عَنْ أَبِي حَازِمٍ عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ قَالَ كَانَ النَّاسُ يُؤْمَرُونَ أَنْ يَضَعَ الرَّجُلُ الْيَدَ الْيُمْنَى عَلَى ذِرَاعِهِ الْيُسْرَى فِي الصَّلَاةِ قَالَ أَبُو حَازِمٍ لَا أَعْلَمُهُ إِلَّا يُنْمِي ذَلِكَ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ قَالَ إِسْمَاعِيلُ يُنْمَى ذَلِكَ وَلَمْ يَقُلْ يُنْمَى .

بَابُ الْخُشُوعِ فِي الصَّلَاةِ

٧٤١. حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكٌ عَنْ أَبِي الزِّنَادِ عَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ هَلْ تَرَوْنَ قِبَلَتِي هَاهُنَا وَاللَّهِ مَا يَخْفَى عَلَيَّ رُكُوعُكُمْ وَلَا خُشُوعُكُمْ وَإِنِّي لَأَرَاكُمْ وَرَاءَ ظَهْرِي .

a pri izgovoru ostalih tekbira to nije činio, jer nije vidio da ih diže u zadnje doba Alejhisselama.

¹ Hadis govori o vezivanju ruku u namazu. To je stav hanefija, Šafije, Ahmeda, Ishaka, Neha'ija, Sevrija, halife Alije, radijallahu anhu, Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, i brojnih drugih učenjaka. Tirmizi kaže: “Ovo je bila praksa učenih ashaba, tabi'ina i onih iza njih.”

Ibni-Munzir je prenio da su ruke niza se spuštali: Abdullah ibni Zubejr, Hasan Basri i Ibn-Sirin. Ovo je činio i imam Malik i ruke vezao preko prsa samo kada bi htio duže stajati na nogama. Evza'i ovaj postupak prepušta volji klanjača, jer gornji hadis nema karakter imperativa.

Pravnici hanefijske škole tekst Buharijevog hadisa nadopunjuju izjavom Kabise b. Hulba koju Ibn-Madže u svom *Sunenu* iznosi u slijedećem vidu: “Vjerovjesnik nam je imao i svoju lijevu ruku držao desnom.” Muslim u svome *Sahihu* navodi: “Vjerovjesnik je podigao ruke, a potom stavio desnu ruku na lijevu.” Zglavke lijeve ruke treba obuhvatiti u vidu karike palcem i malim prstom desne ruke, a ostale ispružiti po poledini ljevice.

Prema mišljenju pravnika hanefijske škole ruke se vežu ispod pupka. Oni se drže izjave halife Alije, radijallahu anhu, koju je zabilježio Ahmed u svom *Musnedu* te Darekutni i Bejheki u svojim *Sunenima*: “Sunnet je stavljanje dlan desne ruke po poledini lijeve i ispod pupka.”

Ruke se vežu na svakom stajanju pri obavljanju nekog pobožnog čina (zikra): na stajanja u namazu, učenju Kunut dove na dženazi i slično, a ne na trenutnom stajanju iza ruku'a i između izgovaranja bajramskih tekbira.

Ebu-Ali Nese'fi i Ebu-Abdullah smatraju da treba vezati ruke na svakom stajanju, učilo se na njemu što ili ne, vršio se kakav zikr ili ne vršio.

742. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Beššar, njemu Gunder, ovome Šu'be koji je rekao da je čuo Katadu gdje prenosi od Enesa b. Malika, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao:

“Obavljajte (u potpunosti) ruku‘u i sedždu. Allaha mi, ja vas vidim iza sebe”, a možda je rekao “... iza svojih leđa, kada činite ruku‘ i sedždu.”²

٧٤٢. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ قَالَ حَدَّثَنَا غُنْدَرٌ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ سَمِعْتُ قَتَادَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ أَقِيمُوا الرُّكُوعَ وَالسُّجُودَ فَوَاللَّهِ إِنِّي لَأَرَاكُمْ مِنْ بَعْدِي وَرُبَّمَا قَالَ مِنْ بَعْدِ ظَهْرِي إِذَا رَكَعْتُمْ وَسَجَدْتُمْ .

ŠTA SE UČI PO IZGOVORENOM POČETNOM TEKBIRU

بَابُ مَا يَقُولُ بَعْدَ التَّكْبِيرِ

743. PRIČAO NAM JE Hafs b. Umer, njemu Šu'be prenoseći od Katade, ovaj od Enesa, da su Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, Ebu-Bekr i Omer otpočinjali namaz sa “Elhamdulillah rabbil-‘alemin...”³

٧٤٣. حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ وَأَبَا بَكْرٍ وَعُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا كَانُوا يَفْتَتِحُونَ الصَّلَاةَ بِ (الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ) .

2 Skrušenost u namazu treba biti stalna osobina muslimana. Skrušenost (hušu‘) u namazu znači: strahopoštovanje, skromnost, gledati ispred sebe, smireno i dostojanstveno držanje u namazu, gledati u mjesto gdje činimo sedždu, a Katade kaže: “Držati desnu ruku na lijevoj.” Savršena skrušenost je predanost Allahu duhom i tijelom odbacujući svaku ovozemaljsku pomisao vezanu za svoj interes.

3 Ebu-Davud u svojoj zbirci hadisa kaže: “Vjerovjesnik, Ebu-Bekr, Omer i Osman otpočinjali su učenje u namazu sa “el-hamdu lillahi rabbil-‘alemin...”

Nesai u svom *Sunenu* ističe da je Enes izjavio: “Klanjao sam za Vjerovjesnikom, Ebu-Bekrom, Omerom i Osmanom, radijallahu teala anhum, i nisam nijednog čuo da je naglas učio ‘Bismillahir-rahmanir-rahim’.”

Slične izjave zabilježili su Tirmizi i Tahavi, a Muslim navodi da je Enes kazao: “Klanjao sam za Vjerovjesnikom, Ebu-Bekrom, Omerom i Osmanom i oni su namaz otpočinjali sa ‘El-hamdu lillahi rabbil-‘alemin’ ne učeći naglas ‘Bismillahir-rahmanir-rahim’ ni na početku ni na kraju učenja.”

Nesai, Ibn-Hibban i Ahmed kažu: “Ashabi nisu naglas učili bismillu”, a Ibni-Hibban dodaje: “... a učili su naglas ‘El-hamdu lillahi rabbil-‘alemin...” Ebu-Ja‘la tvrdi da su ashabi u namazima u kojima se uči naglas, otpočinjali učenje sa “El-hamdu-lillahi rabbil-‘alemin”.

Taberani u svom *Mu‘džemu*, Ebu-Nu‘ajm u *Hil‘ji* i Ibni-Huzejme u *Muhtesaru-l-muhtesar* navode: “Ashabi su učili u sebi ‘Bismillahir-rahmanir-rahim’.”

Tirmizi u svom *Sunenu* navodi da je Abdullah ibni Mugaffel učio u namazu naglas bismillu i otac mu je rekao: “Sinak, kloni se te novotarije! Nisam vidio da su ashabi išta više mrzili od uvlačenja novotarije u islam. Klanjao sam za Vjerovjesnikom, za Ebu-Bekrom, Omerom i Osmanom i nisam nijednog čuo da je naglas učio bismillu, pa ne uči je ni ti! Kada klanjaš, počinji učenje sa ‘El-hamdu illahi rabbil-alemin...”

Tirmizi smatra da je ovo dobar hadis i da su po njemu radili većina učenih iz reda ashaba; Ebu-Bekr, Omer, Osman i Alija, te iz generacije poslije njih.

Ebu-Umer prenosi da je Malik rekao: “Ne učite u obligatnim (farz) namazima bismillu naglas, a ni u sebi, a u dobrovoljnim (nafilama) namazima, ko hoće neka je uči, a ko neće neka je ispušta.”

Sevri, Ebu-Hanife, Ibnu-Ebi-Lejla i Ahmed kažu da se bismilla uči na svakom rekatu ispred Fatihe, s tim što Ibn-Ebu-Lejla kaže da će čovjek učiti naglas, ako hoće, ili u sebi, ako hoće.

Po mišljenju Šafije bismilla je ajet Fatihe i ona se uči u sebi u namazima u kojima se uči sebi Fatiha, a uči se naglas u kojima se naglas uči Fatiha.

744. PRIČAO NAM JE Musa b. Isma'il, njemu Abdul-Vahid b. Zijad, ovome Umare b. Ka'ka, kome je rekao Ebu-Zur'a, a njemu saopćio Ebu-Hurejre:

– Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, šutio bi između izgovorenog tekbira i učenja Fatihe.

– Mislim, rekao je (Ebu-Zur'a), da je (Ebu-Hurejre) kazao: "... malo bi šutio..."

– Kasnije sam rekao, kaže (Ebu-Hurejre): "Allahov Poslaniče, žrtvovao bih za tebe svoga oca i majku – tako govoriš – pri šutnji između izgovorenog tekbira i učenja (Fatihe)?"

– Govorim: Allahu, udalji greške od mene daleko kao što si udaljio istok od zapada! Allahu moj, očisti me od pogreški kao što se bijela haljina čisti od prljavštine! Allahu moj, saperi moje pogreške vodom, (otopinom) snijega i krupe!¹

٧٤٤. حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ زِيَادٍ قَالَ حَدَّثَنَا عُمَارَةُ بْنُ الْقُعْقَاعِ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو زُرْعَةَ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو هُرَيْرَةَ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَسْكُتُ بَيْنَ التَّكْبِيرِ وَبَيْنَ الْقِرَاءَةِ إِسْكَاتَةً قَالَ أَحْسِبُهُ قَالَ هُنَّيَّةٌ فَقُلْتُ بِأَبِي وَأُمِّي يَا رَسُولَ اللَّهِ إِسْكَاتُكَ بَيْنَ التَّكْبِيرِ وَالْقِرَاءَةِ مَا تَقُولُ قَالَ أَقُولُ اللَّهُمَّ بَاعِدْ بَيْنِي وَبَيْنَ خَطَايَايَ كَمَا بَاعَدْتَ بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ اللَّهُمَّ نَقِّنِي مِنَ الْخَطَايَا كَمَا يُنْقَى الثَّوْبُ الْأَبْيَضُ مِنَ الدَّنَسِ اللَّهُمَّ اغْسِلْ خَطَايَايَ بِالْمَاءِ وَالثَّلْجِ وَالْبَرَدِ.

Pravnici hanefijske škole smatraju da je bismilla ajet Kur'ana, zato što se cijeli ummet usaglasio da sve što je napisano prilikom Objave između dvije korice Mushafa spada u Kur'an, i služi za rastavljanje kur'anskih poglavlja međusobno, a u namazu se uči u sebi. Ovo mišljenje dijele Sevri, Ahmed i Ishak.

Nesai, Derekutni i Bejheki u svojim *Sunenima* te Ibni-Huzejme i Ibni-Hibban u svojim *Sahihima* iznose da je Nu'ajm el-Mudžmir klanjao za Ebu-Hurejrom, radijallahu anhu, koji je proučio bismillu, potom naglas Fatihu i rekao "amin" a, kada je predao selam, rekao je: "Klanjao sam vam namaz poput namaza Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve selem."

¹ Prema izjavi Aiše, radijallahu anha, Alejhisselam učeše iza izgovorenog početnog namaskog tekbira: "Subhanekella-humme ve bi hamdike ve tebareke-smuke ve te'ala džedduke ve la ilahe gejruke." Muslim u svom *Sahihu* bilježi da je Omer b. El-Hattab učio glasno ovu dovu, i Darekutni u *El-Ilelu* navodi da Omer b. El-Hattab prenosi od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve selem, da je učio ove riječi. Drugi muhaddisi ističu da su ga uz neznatnu izmjenju učili: Abdullah b. Mes'ud, Džabir, Džubejr b. Mut'im i halifa Alija, radijallahu anhum.

Tirmizi preko Ebu-Seida Hudrija navodi da je Alejhisselam učio: "Allahu ekber kebira. Euzu billahis-semi'il-'alimi mineš-šejtanir-radžimi min hemzihi ve nefhihi ve nefsihi."

Taberani u svom *Mu'džemu* ističe da je Abdullah ibn Omer, radijallahu anhum, kazao kako je Alejhisselam iza tekbira učio: "Vedždžehtu vedžhi illellez fetares-semavativel erda hanifen ve ma ene minel-mušrikin. Subhaneke-llahumme ve bi hamdike ve tebare kesmuke ve te'ala džedduke. Inne salati ve nusuki ve mahjaje ve memati lillahi rabbil-'alemin. La šerike leke ve bi zalike umirtu ve ene evvelul-muslimin."

Ebu-Davud u svom *Sunemu* navodi izjavu Semure: "Zapamtio sam dvije stanke u namazu: prvu između izgovorenog početnog namaskog tekbira i Fatihe i drugu pred spuštanje na ruku, Ovo mu je negirao Imran ibn Husajn pa su pisali Ubejju u Medinu i on im je potvrdio prvu stanku."

Na osnovu izloženog Šafija, Ahmed ibn Hanbel i Ebu-Hanife učenje odgovarajuće dove iza početnog namaskog tekbira smatraju preporučljivim (mustehab) činom.

Ebu-Davud navodi da je Malik izjavio: "Nema štete učiti dovu iza izgovorenog početnog namaskog tekbira, iza proučene Fatihe pa i sure." Tako se nešto prenosi i od Šafija.

Begavi smatra da se može učiti ma kakva uobičajena Alejhisselamova dova, dok se u našem (hanefijskom) mezhebu – kako to navodi Ajni – namaz započinje samo sa "Subhaneke-llahumme..."

POGLAVLJE

بَاب

745. PRIČAO NAM JE Ibn-Ebi-Merjem, njega obavijestio Nafi' b. Umer, ovoga Ibnu-Ebi-Mulejke prenoseći od Esme, kćerke Ebu-Bekrove, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao namaz zbog pomračenja sunca i zadržao se duže na stajanju, potom se sageo na ruku'u, i zadržao duže, ispravio, i zadržao duže, onda se sageo opet na ruku' i oduljio ga. Poslije se digao pa spustio na sedždu i sedždu oduljio. Iza toga ustao je na noge i stajanje oduljio, zatim se sageo na ruku'u i oduljio ga, digao se na stajanje i oduljio ga, onda se sageo na ruku'u i oduljio taj ruku' podigao se i spustio na sedždu i ovu sedždu oduljio, podigao se pa spustio opet na sedždu i nju oduljio, a potom završio s namazom i rekao:

– Približio mi se Džennet toliko, da sam se smio usuditi donio bih vam njegovih grozdova, a približio mi se i Džehennem toliko, da sam uzvuknuo: Allahu moj, jesam li i ja s njima! Tu je i jedna žena – mislim, kaže Ebu-Hurejre, da je rekao – koju je grebala jedna mačka.

– Šta je to s ovom (ženom)? – upitao sam.

– Zatvorila je mačku toliko da je krepala od gladi, nije joj davala hranu niti je puštala da štogod pojede.

– Mislim, kazao je Nafi', da je (Ibnu-Ebi-Mulejke) rekao: "... od gamadi po zemlji. (upotrijebivši izraz *min hašiš* ili *min hišašil-erd*)"²

٧٤٥. حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي مَرْيَمَ قَالَ أَخْبَرَنَا نَافِعُ بْنُ عُمَرَ قَالَ حَدَّثَنِي ابْنُ أَبِي مُلَيْكَةَ عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ الصَّدِيقِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ صَلَّى صَلَاةَ الْكُسُوفِ فَقَامَ فَأَطَالَ الْقِيَامَ ثُمَّ رَكَعَ فَأَطَالَ الرُّكُوعَ ثُمَّ قَامَ فَأَطَالَ الْقِيَامَ ثُمَّ رَكَعَ فَأَطَالَ الرُّكُوعَ ثُمَّ رَفَعَ ثُمَّ سَجَدَ فَأَطَالَ السُّجُودَ ثُمَّ رَفَعَ ثُمَّ سَجَدَ فَأَطَالَ السُّجُودَ ثُمَّ قَامَ فَأَطَالَ الْقِيَامَ ثُمَّ رَكَعَ فَأَطَالَ الرُّكُوعَ ثُمَّ رَفَعَ فَأَطَالَ الْقِيَامَ ثُمَّ رَكَعَ فَأَطَالَ الرُّكُوعَ ثُمَّ رَفَعَ فَسَجَدَ فَأَطَالَ السُّجُودَ ثُمَّ رَفَعَ ثُمَّ سَجَدَ فَأَطَالَ السُّجُودَ ثُمَّ انْصَرَفَ فَقَالَ قَدْ دَنَتْ مِنِّي الْجَنَّةُ حَتَّى لَوْ اجْتَرَأْتُ عَلَيْهَا لَجِئْتُكُمْ بِقِطَافٍ مِنْ قِطَافِهَا وَدَنَتْ مِنِّي النَّارُ حَتَّى قُلْتُ أَيُّ رَبِّ وَأَنَا مَعَهُمْ فَإِذَا امْرَأَةٌ حَسِبْتُ أَنَّهُ قَالَ تَخْدِشُهَا هِرَّةٌ قُلْتُ مَا شَأْنُ هَذِهِ قَالُوا حَبَسَتْهَا حَتَّى مَاتَتْ جُوعًا لَا أَطْعَمَتَهَا وَلَا أَرْسَلَتْهَا تَأْكُلُ قَالَ نَافِعُ حَسِبْتُ أَنَّهُ قَالَ مِنْ خَشِيشٍ أَوْ خَشَاشٍ الْأَرْضِ.

2 Namaz pri pomračenju Sunca spada u sunnet obrede, a klanja se skupno s imamom na musalli ili većoj džamiji u vremenu kada je dozvoljeno klanjati. U *Muhitu* stoji da se navedeni namaz ne klanja u momentu izlaska i zalaska Sunca i kad je Sunce u zenitu.

Dalje se navodi da Ibn-Umer u djelu *El-Istizkar* bilježi riječi Lejsa b. Sa'da kako je otišao na hadž u vrijeme Sulejmana b. Hišama, a u Mekki su tada bili Ata b. Ebu-Rebah, Ibn-Šihab, Ibn-Mulejke, Ikrima b. Halid, Amr b. Šu'ajb i Ejjub b. Musa. Poslije ikindije Sunce se pomračilo, narod se iskupio u džamiji i na nogama učio samo dove. Na pitanje koje mu je uputio Lejs, Ejjub je odgovorio da se u to vrijeme ne klanja jer je to zabranjeno poslije ikindije.

Namaz pri pomračenju Sunca klanja se kao dvorekatna nafile bez učenja ezana i ikameta. To je stav hanefija i brojnih pravnika. Po mišljenju Šafije i Malika i pravnika Hidžaza svaki rekat ovoga namaza ima dva ruku'a, a po mišljenju Ahmeda i Ishaka ima tri ruku'a.

Imam Gazali u *Hulasi* kaže: "Pri pomračenju Sunca bit će pozvano na zajednički namaz i svijet će se skupiti

DIZANJE POGLEDA U NAMAZU PREMA IMAMU

بَابُ رَفْعِ الْبَصَرِ إِلَى الْإِمَامِ فِي الصَّلَاةِ

Aiša je izjavila da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, po obavljenom namazu prilikom pomračenja sunca rekao:

“Kada ste me vidjeli da sam uzmaknuo, vidio sam Džehennem kako mu se njegovi dijelovi međusobno lome.”

وَقَالَتْ عَائِشَةُ قَالَتْ النَّبِيُّ ﷺ فِي صَلَاةِ الْكُسُوفِ
فَرَأَيْتُ جَهَنَّمَ يَحِطُّمُ بَعْضُهَا بَعْضًا حِينَ رَأَيْتُمُونِي
تَأَخَّرْتُ .

u džamiji i s imamom klanjati dva rekata namaza, učinivši na svakom rekatu dva ruku'a od kojih prvi treba biti duži od drugog. Na nogama se uče duge sure. Na prvom ruku'u izgovara se uobičajeni tekst i ponavlja onoliko koliko se može proučiti stotinu ajeta, na drugom koliko osamdeset, na trećem koliko sedamdeset i na četvrtom dužine 50 proučenih ajeta.”

Tavus b. Kejsan, Habib b. Ebu-Sabit i Abdulmelik b. Džurejdi smatraju da ovaj namaz ima dva rekata, a svaki rekat četiri ruku'a i dvije sedžde. Oni svoj stav temelje na izjavi Ibn-Abbasa koju Muslim izlaže u svom *Sahihu*.

Katade, Ata b. Ebu-Rebah, Ishak i Ebu-Munzir izjavili su: “Namaz pri pomračenju Sunca sastoji se od dva rekata, a svaki rekat ima tri ruku'a i dvije sedžde.”

Hanefije svoje mišljenje zasnivaju:

– na izjavi Abdullaha b. Amra, radijallahu anhu, zabilježenoj u hadiskim zbirkama Ebu-Davuda, Nesaija i Tirmizija u *Šemailu* u sljedećem vidu: “U doba Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, bilo je pomračenja Sunca i on stajao u namazu na nogama kao da ne mišljaše na ruku'. Potom je sagne na ruku' i na njemu se zadržao kao da se neće ni ispraviti, a kada se ispravio, stajao dugo kao da ne pomišljaše na sedždu. Zatim se spustio na sedždu i zadržao se na njoj toliko kao da se neće ni podignuti. Pošto se digao, spustio se opet na drugu sedždu i poslije obavio drugi rekat kao i prvi”;

– na Alejhisselamovoj izjavi prenesenoj po Nu'manu b. Beširu: “Kada bude pomračenje Sunca ili Mjeseca, klanjajte namaz kao što ste klanjali zadnji propisani namaz prije toga.” Ova izjava sačuvana je u hadiskim zbirkama Nesaija, Ahmeda i Hakima, a Davud iznosi: “U doba Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, bilo je pomračenja Sunca i on je klanjao namaz od dva rekata moleći Allaha o tome sve dok se Sunce nije ukazalo”;

– na izjavi Kabise Hilalija koju Ebu-Davud iznosi u ovoj varijanti: “U doba Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, bilo je pomračenje Sunca i on je vukući svoju odoru ustrašen izašao iz stana, a ja sam tad s njim bio u Medini. Klanjao je dva rekata. Na nogama je dugo stajao. Po završenom namazu okrenuo se svijetu i rekao: 'Ovo je znak Allahove moći kojom ljude zastrašuje. Kada god ovo vidite, klanjajte kao što klanjate propisane namaze.’”

Ima još mnogo vjerodostojnih hadisa na koje se pravници hanfeijske škole pozivaju, ali su sadržajno bliski navedenim i nema potrebe iznositi ih.

Ebu-Hanife, Malik, Šafija i Lejs smatraju da se na nogama sve učenje obavlja u sebi pri pomračenju Sunca, a naglas pri pomračenju Mjeseca.

Ebu-Jusuf, Muhammed b. Hasan, Ahmed i Ishak drže da se to učenje u oba slučaja obavlja naglas, a Muhammed b. Džerir Taberi to prepušta odluci imama, jer je Alejhisselam nekada učio u sebi, a nekada naglas.

Pri pomračenju Mjeseca bolje je da klanjanje namaza obavi svako sam u kući. To je mišljenje Ebu-Hanife. Malik smatra da ne treba klanjati namaz pri pomračenju, dok Šafija traži skupno klanjanje s imamom i pri pomračenju Sunca i Mjeseca. Taj namaz po njemu ima dva rekata. Uči se naglas i održe se dvije hutbe s pauzom između njih.

Pravници hanfeijske škole navode: “Prilikom jednog pomračenja Sunca Alejhisselam je klanjao dva rekata namaza skupno sa svijetom, a kada je u mjesecu džumadel-ahiru četvrte godine po Hidžri bilo pomračenje Mjeseca, on nije zajednički klanjao”, a Malik dodaje: “Niko od naših sugrađana nije prenio da je Alejhisselam pri pomračenju Mjeseca namaz klanjao zajednički s ashabima.”

Nije dozvoljeno mučiti životinje. Ko to čini, dobit će odmazdu pa makar na Sudnjem danu.

746. PRIČAO NAM JE Musa, njemu Abdul-Vahid, a ovome A'meš prenoseći od Umare b. Umejra, a on od Ebu-Ma'mera, da je rekao:

– Pitali smo Habbaba da li je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, učio Kur'an na podne i na ikindijskim namazima.

– Da – odgovorio je.

– Po čemu to znate? – priupitali smo.

– Po drmanju njegove brade – odgovorio je (Habbab).¹

747. PRIČAO NAM JE Hadždžadž, njemu Šu'be, a ovoga obavijestio Ebu-Ishak i kazao:

“Čuo sam Abdullaha b. Jezida gdje drži hutbu i kaže da mu je pričao Bera', a on nije lažac, da su oni, kada bi klanjali s Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, i kada bi on podigao svoju glavu s ruku'a, stajali na nogama dok ga ne bi vidjeli da se spustio na sedždu.”

748. PRIČAO NAM JE Isma'il, njemu Malik prenoseći od Zejda b. Eslema, on od Ataa b. Jesara, a ovaj od Abdullaha b. Abbasa, da je rekao:

“U doba Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, pomračilo se sunce i on je klanjao (odgovarajući) namaz.”

Ashabi su upitali: “Allahov Poslaniče, vidjeli smo te kako za vrijeme stajanja na nogama nešto dohvaćaš, i kako se sustežeš?”

٧٤٦. حَدَّثَنَا مُوسَى قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ قَالَ حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ عَنْ عُمَارَةَ بْنِ عُمَيْرٍ عَنْ أَبِي مَعْمَرٍ قَالَ قُلْنَا لِحَبَّابٍ أَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَقْرَأُ فِي الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ قَالَ نَعَمْ قُلْنَا بِمَ كُنتُمْ تَعْرِفُونَ ذَاكَ قَالَ بِاضْطِرَابِ لِحْيَتِهِ .

٧٤٧. حَدَّثَنَا حَجَّاجٌ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ أَنْبَأَنَا أَبُو إِسْحَاقَ قَالَ سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ يَزِيدَ يَخْطُبُ قَالَ حَدَّثَنَا الْبَرَاءُ وَكَانَ غَيْرَ كَذُوبٍ أَنَّهُمْ كَانُوا إِذَا صَلَّوْا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فَرَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرُّكُوعِ قَامُوا قِيَامًا حَتَّى يَرَوْهُ قَدْ سَجَدَ .

٧٤٨. حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكٌ عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ خَسَفَتِ الشَّمْسُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَصَلَّى قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ رَأَيْنَاكَ تَنَاولْتَ شَيْئًا فِي مَقَامِكَ ثُمَّ رَأَيْنَاكَ تَكَعَكَعْتَ قَالَ

¹ Iz hadisa se može zaključiti:

– obligatno je učiti odlomke iz Kur'ana na podne i na ikindijskom namazu. Muslim navodi izjavu Ebu-Seida Hudrija: “Alejhisselam je pored Fatihe učio Kur'an u prva dva rekata podne-namaza, i to oko trideset ajeta na svakom, a oko petnaest na druga dva rekata. Na prva dva rekata ikindije uče također Kur'an, i to na svakom koliko se moglo proučiti 15 ajeta, a na druga dva pola od toga.”

Nesai u svom *Sunenu* navodi da je Ebu-Hurejra, radijallahu anhu, rekao: “U svakom namazu uči se Kur'an i mi vam ga učimo naglas u onim namazima u kojima ga je tako učio Allahov Poslanik, a u sebi u kojima ga je on učio u sebi.”

– Džematlija može u toku klanjanja motriti imama. Pravnici hanefijske škole, Šafija i Ebu-Sevr smatraju da se pri klanjanju gleda u mjesto gdje se čini sedžda, a neki (El-Kadi Husejn) kažu: “Kada se bude na stajanju, gleda se u mjesto gdje se čini sedžda; na ruku'u gledat će se u stopala, na sedždi obara se pogled niz nos, a na sjedenju gleda se u krilo.”

Malik držeći se Aišine, radijallahu anha, izjave smatra da će klanjač gledati ispred sebe.

“Prikazao mi se Džennet, odgovorio je Alejhisselam, pa sam htio dohvatiti jedan grozd, a da sam ga dohvatio vi biste ga jeli dok traje dunjaluk.

749. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Sinan, njemu Fulejh, a ovome Hilal b. Ali prenoseći od Enesa b. Malika, da je rekao:

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao nam je, potom se popeo na minber, pokazao rukama u pravcu džamije prema kojem se okreće u namazu i tri puta rekao:

‘Ovog momenta, kada sam vam klanjao, vidio sam Džennet i Pakao predstavljen na strani ovog zida i kao danas ja ne vidjeh većeg dobra, a ni goreg zla.’”

PODIZANJE POGLEDA U NAMAZU PREMA NEBU

750. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah, njega obavijestio Jahja b. Seid, ovoga Ibnu-Ebi-Arube prenoseći od Katade, da im je Enes b. Malik saopćio da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

“Šta je nekim ljudima pa dižu u namazu svoje poglede prema nebu!” Potom podiže glas i reče: “Ili će se toga proći ili će im se vid oduzeti.”¹

إِنِّي أَرَيْتُ الْجَنَّةَ فَتَنَاوَلْتُ مِنْهَا عُنُقُودًا وَلَوْ أَخَذْتُه
لَأَكَلْتُمْ مِنْهُ مَا بَقِيََتِ الدُّنْيَا .

٧٤٩. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سِنَانٍ قَالَ حَدَّثَنَا فُلَيْحٌ قَالَ
حَدَّثَنَا هِلَالُ بْنُ عَلِيٍّ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ صَلَّى
لَنَا النَّبِيُّ ﷺ ثُمَّ رَفَعِيَ الْمُنْبَرَ فَأَشَارَ بِيَدَيْهِ قِبَلَ قِبْلَةِ
الْمَسْجِدِ ثُمَّ قَالَ لَقَدْ رَأَيْتُ الْآنَ مِنْذُ صَلَّيْتُ لَكُمْ
الصَّلَاةَ الْجَنَّةَ وَالنَّارَ مُثَلَّتَيْنِ فِي قِبْلَةِ هَذَا الْجِدَارِ
فَلَمْ أَرَ كَالْيَوْمِ فِي الْخَيْرِ وَالشَّرِّ ثَلَاثًا .

بَابُ رَفْعِ الْبَصَرِ إِلَى السَّمَاءِ فِي الصَّلَاةِ

٧٥٠. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ أَخْبَرَنَا يَحْيَى
ابْنُ سَعِيدٍ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عَرُوبَةَ قَالَ حَدَّثَنَا
قَتَادَةُ أَنَّ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ حَدَّثَهُمْ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ
ﷺ مَا بَالُ أَقْوَامٍ يَرْفَعُونَ أَبْصَارَهُمْ إِلَى السَّمَاءِ فِي
صَلَاتِهِمْ فَاشْتَدَّ قَوْلُهُ فِي ذَلِكَ حَتَّى قَالَ لَيَسْتَهَنَّ
عَنْ ذَلِكَ أَوْ لَيُخَطَفَنَّ أَبْصَارُهُمْ .

¹ Hadis ukazuje na:

– zabranu i žestoku prijetnju gledanja prema nebu, bilo u namazu bilo pri učenju dove. Ebu-Hurejra, radijallahu anhu, kaže da je povodom jednog ashaba, koji je to činio, objavljen ajet “... ellezine hum fi salatihim haši’un...”, tj. “Spašeni su samo oni koji su u namazu skrušeni...” Po mišljenju Ibn-Hazma gledati u nebo spada u zabranjene akte koji kvare namaz, ali to po konsenzusu pravnika spada u pokuđene postupke. Gledati u nebo je djelomično okretanje od Ka’be i napuštanje forme namaza.

Većina pravnika odobravaju gledati u nebo pri učenju dove smatrajući da je nebo pravac okretanja za dove, kao što je Ka’ba pravac okretanja za namaz.

Žmiriti u namazu pokuđeno je po mišljenju pravnika hanefijske škole, a Nevevi dodaje: “Nije pokuđeno ako time neće uslijediti kakva šteta, jer žmirenjem može se povećati skrušenost i ograničiti pogled, što doprinosi koncentriranju misli na Allaha, dželle šanuhu, i sami namaz.

Međutim, Ibn-Abbas prenosi da Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije gledao nigdje drugo osim u mjesto padanja na sedždu nakon što bi otpočeo s namazom.

OKRETANJE U NAMAZU

751. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Ebul-Ahves, a ovome Eš'as b. Sulejm prenoseći od svoga oca, on od Mesruka, a ovaj od Aiše, da je rekla:

“Pitala sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, za okretanje u namazu i on mi je odgovorio: ‘To je otimačina koju šejtan ugrabi od čovjekova namaza.’”

752. PRIČAO NAM JE Kutejbe, njemu Sufjan prenoseći od Zuhrija, on od Urve, a ovaj od Aiše da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao u kariranoj (četverorogljastoj) haljini, koja je imala po sebi nekih znakova, pa je kasnije rekao:

“Obuzeli su me ovi znakovi; nosite je Ebu-Džehmu, a meni donesite njegovu grubu glat haljinu.”²

بَابُ الْإِلْتِفَاتِ فِي الصَّلَاةِ

٧٥١. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو الْأَخْوَصِ قَالَ حَدَّثَنَا أَشْعَثُ بْنُ سُلَيْمٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ مَسْرُوقٍ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ عَنِ الْإِلْتِفَاتِ فِي الصَّلَاةِ فَقَالَ هُوَ اخْتِلَاسٌ يَخْتَلِسُهُ الشَّيْطَانُ مِنْ صَلَاةِ الْعَبْدِ .

٧٥٢. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ الزُّهْرِيِّ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ صَلَّى فِي خِيصَةٍ لَهَا أَعْلَامٌ فَقَالَ شَغَلَتْنِي أَعْلَامُ هَذِهِ اذْهَبُوا بِهَا إِلَى أَبِي جَهْمٍ وَأَتُونِي بِأَنْبِجَانِيَّةٍ .

2 Pokuđeno je okretati glavu na stranu u namazu, a okrenuti se cijelim tijelom kvari namaz. Kaffal je kazao: “Trenutni zaokret glave ne kvari namaz, a ko bude okrenute glave u toku cijelog stajanja na nogama, namaz mu je pokvaren.”

Nesai i Ebu-Davud preko Ebu-Zerra, radijallahu anhu, navodi da je Alejhisselam rekao: “Allah je okrenut prema klanjaču, dok se on ne okrene na stranu, a kada on okrene svoje lice od Ka'be, Allah se okrene od njega.”

Bezzar u *Musnedu* bilježi da je Džabir rekao da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

– Kada čovjek musliman stane u namaz, Allah mu okrene svoje lice, a kada se okrene na stranu, Allah mu kaže: “Čovječe, kome si se okrenuo? Ko ti je preči od Mene? Okreni se Meni!” Kada se okrene drugi put, Allah mu učini istu primjedb, a ako to uradi treći put, Allah od njega okrene lice Svoje milosti.

Taberani preko Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, iznosi da je Alejhisselam rekao: “Kada klanjate, klonite se obaziranja, jer ste tada u neposrednom razgovoru s Allahom.”

Namaska disciplina i pristojnost potrebna je ljudima uvijek i svugdje.

MOŽE LI SE KLANJAC OBAZRIJETI ZBOG NEČEGA ŠTO BI PALO NA NJEGA ILI KADA PLJUVAČKU ILI BILO ŠTO PRIMIJETI U PRAVCU KA'BE

Sehl je rekao: "Ebu-Bekr se jednom obazreo i vidio Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem."

753. PRIČAO NAM JE Kutejbe b. Seid, njemu Lejs prenoseći od Nafija, on od Ibn-Omera kako je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, vidio hrakotinu na zidu džamije prema Ka'bi i stresao je dok još klanjaše sa svijetom i, kada se okrenuo (svijetu), rekao je:

"Kada je neko od vas u namazu, ispred njega je Allah, pa neka u toku namaza ne pljuje ispred sebe!"

Ovaj slučaj prenosi još Musa b. Ukbe i Ibnu-Ebi-Revvad od Nafija.

754. PRIČAO NAM JE Jahja b. Bukejr, njemu Lejs b. Sa'd prenoseći od Ukajla, ovaj od Ibn-Šihaba kojeg je obavijestio Enes b. Malik, koji je kazao:

"Dok su muslimani klanjali sabah-namaz, neobično ih je iznenadio Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, otkrivši zastor (na vratima) Aišine sobe. Pogledao ih je. Bili su u safovima i on se prvo nasmiješio, pa nasmijao. Ebu-Bekr, radijallahu anhu, htio se povući u red, jer je mislio da će on izaći. Muslimani su smatrali da su obavljanjem ovog namaza došli u iskušenje (da ga prekinu od radosti), a on im je pokazao: 'Nastavite vaš namaz!' i spustio zastor. Umro je koncem toga dana."¹

بَابُ هَلْ يَلْتَفِتُ لِأَمْرِ يَنْزِلُ بِهِ
أَوْ يَرَى شَيْئًا أَوْ بُصَاقًا فِي الْقِبْلَةِ

وَقَالَ سَهْلٌ التَّفَتَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ
فَرَأَى النَّبِيَّ ﷺ .

٧٥٣. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ قَالَ حَدَّثَنَا لَيْثٌ عَنْ
نَافِعٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ أَنَّهُ قَالَ قَالَ رَأَى النَّبِيَّ ﷺ نُخَامَةً فِي
قِبْلَةِ الْمَسْجِدِ وَهُوَ يُصَلِّي بَيْنَ يَدَيِ النَّاسِ فَحَتَّهَا
ثُمَّ قَالَ حِينَ انْصَرَفَ إِنَّ أَحَدَكُمْ إِذَا كَانَ فِي
الصَّلَاةِ فَإِنَّ اللَّهَ قَبْلَ وَجْهِهِ فَلَا يَتَخَمَّنَ أَحَدٌ قَبْلَ
وَجْهِهِ فِي الصَّلَاةِ رَوَاهُ مُوسَى بْنُ عُقْبَةَ وَابْنُ أَبِي
رَوَادٍ عَنْ نَافِعٍ .

٧٥٤. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا لَيْثٌ بْنُ
سَعْدٍ عَنْ عُقَيْلٍ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ قَالَ أَخْبَرَنِي أَنَسُ
ابْنُ مَالِكٍ قَالَ بَيْنَمَا الْمُسْلِمُونَ فِي صَلَاةِ الْفَجْرِ لَمْ
يَفْجَأْهُمْ إِلَّا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ كَشَفَ سِتْرَ حُجْرَةِ
عَائِشَةَ فَنَظَرَ إِلَيْهِمْ وَهُمْ صُفُوفٌ فَتَبَسَّمَ يَضْحَكُ
وَنَكَصَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَلَى عَقْبِيهِ لِيَصِلَ
لَهُ الصَّفَّ فَظَنَّ أَنَّهُ يُرِيدُ الْخُرُوجَ وَهُمْ الْمُسْلِمُونَ
أَن يَفْتَسِنُوا فِي صَلَاتِهِمْ فَأَشَارَ إِلَيْهِمْ أَمَّا صَلَاتُكُمْ
فَأَرْخَى السِّتْرَ وَتَوَفَّى مِنْ آخِرِ ذَلِكَ الْيَوْمِ .

¹ Manji pokret učinjen u namazu ne kvari namaz, kao npr., gurnuti predmet ispred sebe, jedan komad haljine prebaciti na drugi i slično.

Tirmizi u svom *Sunenu* preko Aiše, radijallahu anha, navodi da je Alejhisselam klanjajući učinio nekoliko koraka prema zaključanim vratima, otključao ih, povratio se na svoje mjesto i nastavio klanjati.

OBAVEZNO UČENJE KUR'ANA U
NAMAZIMA IMAMU I MUKTEDIJU BILO
KOD KUĆE ILI NA PUTU I NAMAZI U
KOJIMA SE UČI NAGLAS I U SEBI

755. PRIČAO NAM JE Musa, njemu Ebu-Avane, a ovome Abdul-Melik b. Umejir prenoseći od Džabira b. Semure, da je rekao:

“(Neki) Kufljani su se potužili Omeru, radijallahu anhu, na Sa'da b. Ebu-Vekkasa pa ga je Omer svrgnuo, a za namjesnika postavio Ammara (b. Jasira). Oni su se opet požalili tako da su spomenuli da on nije vješt klanjanju. Omer ga je pozvao i rekao mu: ‘Ebu-Ishak (tj. Sa'de), ovi smatraju da ti ne klanjaš lijepo!’”

Ebu-Ishak odgovori: “Allaha mi, ja sam im klanjao poput namaza Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i nisam od njega ništa oduzimao; klanjao sam jaciju i zadržavao se na prva dva rekata, a kratio (učenje) u zadnja dva.”

“To je, Ebu-Ishak, mišljenje o tebi”, reče Omer.

Potom je s njim poslao u Kufu jednog čovjeka – ili neke ljude – koji je Kufljane ispitivao za Sa'da i nije izostavio nijednu džamiju, a da se u njoj nije za njega raspitivao. Svako ga je dobro hvalio dok nije unišao u džamiju plemena Benu-Abs. Tu je ustao jedan čovjek između njih, koji se zvaše Usame b. Katade a *kun'ja* mu je bila Ebu-Sa'de, koji reče: “Kada si nas već zakleo, ističemo da Sa'd nije išao (u akcije) sa četom, ni ratnog plijena jednako dijelio i nije bio pravedan pri suđenju.”

– Allaha mi, proklet ću te trima kletvama – reče Sa'd.

– Allahu moj, ako je ovaj tvoj rob lažac i ako je ustao radi prestiža i popularnosti, odulji mu život, odulji mu siromaštvo i izloži ga iskušenjima!

Kada bi Usamu kasnije pitali (za njegovu tešku situaciju), on bi odgovarao: “(Ja sam) oronuli starac zapao u iskušenje, stigla me Sa'dova kletva.”

بَابُ وَجُوبِ الْقِرَاءَةِ لِلْإِمَامِ وَالْمَأْمُومِ
فِي الصَّلَوَاتِ كُلِّهَا فِي الْحَضَرِ وَالسَّفَرِ
وَمَا يُجْمَرُ فِيهَا وَمَا يُخَافَتُ

٧٥٥. حَدَّثَنَا مُوسَى قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ عُمَيْرٍ عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ قَالَ شَكَأَ أَهْلُ الْكُوفَةِ سَعْدًا إِلَى عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَعَزَلَهُ وَاسْتَعْمَلَ عَلَيْهِمْ عَمَّارًا فَشَكَّوْا حَتَّى ذَكَرُوا أَنَّهُ لَا يُحْسِنُ يُصَلِّي فَأَرْسَلَ إِلَيْهِ فَقَالَ يَا أَبَا إِسْحَاقَ إِنَّ هَؤُلَاءِ يَزْعُمُونَ أَنَّكَ لَا تُحْسِنُ تُصَلِّي قَالَ أَبُو إِسْحَاقَ أَمَّا أَنَا وَاللَّهِ فَإِنِّي كُنْتُ أَصَلِّي بِهِمْ صَلَاةَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ مَا أَخْرِمُ عَنْهَا أَصَلِّي صَلَاةَ الْعِشَاءِ فَأَرْكُضُ فِي الْأَوَّلَيْنِ وَأُخْفُ فِي الْآخِرَتَيْنِ قَالَ ذَاكَ الظَّنُّ بِكَ يَا أَبَا إِسْحَاقَ فَأَرْسَلَ مَعَهُ رَجُلًا أَوْ رَجُلَيْنِ إِلَى الْكُوفَةِ فَسَأَلَ عَنْهُ أَهْلَ الْكُوفَةِ وَلَمْ يَدْعُ مَسْجِدًا إِلَّا سَأَلَ عَنْهُ وَيُثْنُونَ مَعْرُوفًا حَتَّى دَخَلَ مَسْجِدًا لِبَنِي عَبْسٍ فَقَامَ رَجُلٌ مِنْهُمْ يُقَالُ لَهُ أَسَامَةُ بْنُ قَتَادَةَ يُكْنَى أَبَا سَعْدَةَ قَالَ أَمَّا إِذْ نَشَدْتَنَا فَإِنَّ سَعْدًا كَانَ لَا يَسِيرُ بِالسَّرِيَّةِ وَلَا يَقْسِمُ بِالسَّوِيَّةِ وَلَا يَعْدِلُ فِي الْقَضِيَّةِ قَالَ سَعْدُ أَمَّا وَاللَّهِ لَأَدْعُونَ بِثَلَاثِ اللَّهُمَّ إِنْ كَانَ عَبْدُكَ هَذَا كَاذِبًا قَامَ رِيَاءٌ وَسُمْعَةٌ فَأَطِلْ عُمُرَهُ وَأَطِلْ فَقْرَهُ وَعَرِّضْهُ بِالْفِتَنِ وَكَانَ بَعْدَ إِذَا سُئِلَ يَقُولُ شَيْخٌ كَبِيرٌ مَفْتُونٌ أَصَابَنِي دَعْوَةُ سَعْدٍ قَالَ عَبْدُ الْمَلِكِ فَأَنَا رَأَيْتُهُ بَعْدَ قَدْ سَقَطَ حَاجِبَاهُ

Abdul-Melik je još rekao: “Vidio sam kasnije Usamu kako su mu (od starosti) pale obrve na oči i kako po putevima prstima podbada robinje.”¹

عَلَى عَيْنَيْهِ مِنَ الْكِبَرِ وَإِنَّهُ لَيَتَعَرَّضُ لِلْجَوَارِي فِي الطُّرُقِ يَغْمِزُهُنَّ .

756. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah, njemu Sufjan, a ovome Zuhri prenoseći od Mahmuda b. Rebija, on od Ubade b. Samita, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Nema namaza onaj ko ne prouči kur’ansku Fatihu.”²

٧٥٦. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانٌ قَالَ حَدَّثَنَا الزُّهْرِيُّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الرَّبِيعِ عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ لَا صَلَاةَ لِمَنْ لَمْ يَقْرَأْ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ .

1 Obavezno je na prva dva rekata farza pored Fatihe učiti još štogod iz Kur’ana, dok to nije vadžib na druga dva rekata. Pisac *El-Hidaje* i još poneki pravници smatraju da se može učiti Kur’an i na posljednja dva rekata, a može se činiti tesbih pa i šutjeti. Ovo je stav halife Alije, Ibn-Mes’uda i Aiše, radijallahu anhum, ali ipak smatraju da je bolje učiti Kur’an.

Po mišljenju Ahmera, Esamma, Ibn-Alija i Hasena b. Saliha učenje dijelova Kur’ana u namazu je mustehab. Ovi potkrepljuju svoj stav izjavom halife Alije, radijallahu anhu, datom jednom čovjeku koji mu je rekao da je klanjao ne učeći Kur’an.

– Jesi li pravilno obavio ruku⁴ i sedždu? – upitao je Alija, radijallahu anhu.

– Jesam – odgovorio je on.

– Upotpunjen ti je namaz – kazao je Alija, radijallahu anhu.

Ibn-Munzir prenosi da je Alija, radijallahu anhu, jednom drugu rekao: “Uči Kur’an na prva dva rekata farza, a tespih na zadnja dva!”

Šafija u svom prvotnom stavu kaže: “Punovažan je namaz osobe koja iz zaborava izostavi učenje Kur’ana u njemu.”

U ovom hadisu nalaze argument oni koji smatraju da prva dva rekata u svim namazima trebaju biti duža od druga dva. U *Er-Revdī* se navodi da je stav Ebu-Hanife i Ebu-Jusufa da se samo u sabah-namazu prvi rekat uči duže od drugog. U djelu *Šerhul-muhezzeb* stoji da su učenjaci, osim Malika, saglasni da je mekruh učiti drugi rekat duže od prvog. Bilo je slučajeva da je Alejhisselam duljio prvi rekat farza sabaha, podne i ikindije, a drugi kratio.

Na dnevnim namazima Kur’an se uči u sebi a ko bi naglas proučio tri kraća ajeta ili jedan kraći, trebao bi – po Ebu-Hanifi – učiniti sehvi-sedždu, a Ebu-Jusuf smatra da je treba učiniti i onaj ko naglas izgovori makar jedan glas.

– Dozvoljeno je upućivati dovu Uzvišenom Allahu tražeći od Njega da kazni određenog zulumčara zbog njegovih propusta u vjeri;

– Usama je doživio duboku starost i siromaštvo, na što ukazuje to što je podbadao robinje po putu, jer da je bio bogat to ne bi radio. Nasilnika je dozvoljeno proklinjati.

2 Ovim hadisom Abdullah b. Mubarek, Evza’i, Malik, Šafija, Ahmed, Ishak, Ebu-Sevr i Davud argumentiraju svoj stav da je obavezno učiti Fatihu za imamom u svim namazima. Ibnul-Arebi kaže da učenjaci njihovog mezheba (tj. malikijskog) imaju tri osnovna stava: po prvom džematlija uči Fatihu samo u namazima u kojima imam uči Kur’an u sebi, po drugom je džematlija ne uči nikako, a po trećem je preporučljivo da je uči. Ibnul-Arebi na kraju kaže da je najispravnije mišljenje – po njemu – da je to vadžib.

Ibni-Musejeb, Ebu-Hanife, Muhammed i Ahmed po jednoj verziji, Sevr i Evza’i po jednoj predaji, te Abdullah b. Vehb i Ešheb kažu: “Ko za imamom klanja, neće ništa od Kur’ana učiti na stajanju pa ni Fatihe.”

Hanefije svoj stav potkrepljuju ajetom: “Fakreu ma tjessere minel Kur’ani!”, tj. “Učite u namazu ono što možete iz Kur’ana!”

Vrijedna je pažnje predaja Džabira b. Abdullaha, Ibn-Omera, Ebu-Seida Hudrija, Ebu-Hurejre, Ibn-Abbasa i Enesa b. Malika. “Ko klanja za imamom, učenje imamovo je istovremeno i njegovo učenje.” Ovu izjavu zabilježili su Ibn-Madže i Darekutni u svojim *Sunenima* i Taberani u svom *Evsatu* uz neznatnu razliku teksta, te Ibn-Hibban u svom *Sahihu*. Slične izjave dalo je više od osamdeset ashaba, a pisac *El-Hidaje* kaže da je mišljenje apsolutne većine ashaba, da džematlija klanjajući za imamom ne treba ništa učiti iz Kur’ana.

757. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Beššar, njemu Jahja prenoseći od Ubejdullaha, ovome rekao Seid b. Ebu-Seid koji je čuo od svoga oca, a on od Ebu-Hurejre da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, unišao u džamiju, a za njim jedan čovjek, klanjao (dva rekata), a onda poselamio Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem. On mu je otpozdravio i rekao: “Vrati se i ponovo klanjaj, (jer nisi uredno klanjao!)” On se povratio i klanjao kao i ranije, došao i poselamio Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, a on mu je (opet) rekao: “Vrati se i ponovo klanjaj, jer nisi klanjao kako treba.” Poslije trećeg upozorenja on reče: “Tako mi Onoga koji te je s Istinom poslao, ja ne znam bolje, pa pouči me!” Tada Alejhisselam reče:

“Kada stupiš u namaz, izgovori tekbir, onda prouči iz Kur’ana što ti je lahko pa se sagni na ruku’ da se na njemu potpuno smiriš, tada se podigni da se na stajanju potpuno ispraviš, zatim se spusti na sedždu da se na njoj smiriš i onda se podigni na sjedenje tako da se potpuno smiriš! Tako radi u svakom namazu (bio on farz ili nafile!)”³

٧٥٧. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنِي سَعِيدُ بْنُ أَبِي سَعِيدٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ دَخَلَ الْمَسْجِدَ فَدَخَلَ رَجُلٌ فَصَلَّى فَسَلَّمَ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَرَدَ وَقَالَ ارْجِعْ فَصَلِّ فَإِنَّكَ لَمْ تُصَلِّ فَرَجَعَ يُصَلِّي كَمَا صَلَّى ثُمَّ جَاءَ فَسَلَّمَ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ ارْجِعْ فَصَلِّ فَإِنَّكَ لَمْ تُصَلِّ ثَلَاثًا فَقَالَ وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ مَا أَحْسَنُ غَيْرَهُ فَعَلَّمَنِي فَقَالَ إِذَا قُمْتَ إِلَى الصَّلَاةِ فَكَبِّرْ ثُمَّ اقْرَأْ مَا تيسَّرَ مَعَكَ مِنَ الْقُرْآنِ ثُمَّ ارْكَعْ حَتَّى تَطْمَئِنَّ رَاكِعًا ثُمَّ ارْفَعْ حَتَّى تَعْدِلَ قَائِمًا ثُمَّ اسْجُدْ حَتَّى تَطْمَئِنَّ سَاجِدًا ثُمَّ ارْفَعْ حَتَّى تَطْمَئِنَّ جَالِسًا وَافْعَلْ ذَلِكَ فِي صَلَاتِكَ كُلِّهَا .

Abdullah b. Jakub u svom “Kešful-Esraru” navodi da je Abdullah b. Zejd prenoseći od svoga oca rekao: “Deset ashaba zabranjivalo je učenje Kur’ana u namazu onom ko ga klanja za imamom, a to su: Ebu-Bekr, Omer, Osman, Alija, Abdurrahman b. Avf, Sa’d b. Ebu-Vekkas, Abdullah b. Mes’ud, Zejd b. Sabit, Abdullah b. Omer i Abdullah b. Abbas.

Halifa Alija, radijallahu anhu, kaže: “Ko klanjajući za imamom uči Kur’an, on nije na *fitretu*,” tj. islamu ili sunnetu Alejhisselamovu.

- 3 U dnevnim namazima, izuzimajući džumu i bajramske namaze, Kur’an se uči u sebi i ko bi ga učio naglas, treba – po hanefijskom mezhebu – učiniti sehvi-sedždu.

Iz hadisa se može zaključiti:

- otpozdravljanje spada u obligatne dužnosti (vadžib);
- neznanje nije isprika za nepravilan rad;
- obligatna je dužnost (farz) otpočeti namaz s uobičajenim tekbirom i na nogama proučiti štogod iz Kur’ana;
- vadžib je potpuno se smiriti na ruku’u i sedždi.

Preneseno je da je halifa Alija, radijallahu anhu, naređivao da se na prva dva rekata podne i ikindije uči Fatiha i još po jedna sura, a na zadnja dva rekata samo Fatiha.

Sufjan Sevri kaže: “Uči Fatihu i suru na prva dva rekata četverorekatnih farz-namaza, a na zadnja dva rekata samo Fatihu ili slavljenje Allaha (riječima subhanallah) u dužini Fatihe. Što god od toga uradiš dovoljno ti je, iako mi je draže da se na zadnja dva rekata izgovara subhanallah.”

Preneseno je da Ibn-Mes’ud nije ništa učio na posljednja dva rekata farza podne i ikindijskog namaza.

Hilal b. Sinan klanjao je pokraj Abdullaha b. Jezida i čuo gdje uči tespih na posljednja dva rekata farza podne i ikindije.

Iz izloženog se vidi da učenje Fatihe u namazu spada u vadžib dužnosti i, ko je ispusti, treba učiniti sehvi-sedždu;

758. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'man, njemu Ebu-Avane prenoseći od Abdul-Melika b. Umejra, on od Džabira b. Semure da je Sa'd rekao: "Klanjao sam im namaz poput namaza Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem – podne i ikindiju – i nisam od njega ništa oduzimao; dugo bih ostao na prva dva rekata, a skraćivao bih druga dva." Omer mu reče: "To se o tebi i misli."

UČENJE KUR'ANA U PODNE-NAMAZU

759. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'ajm, njemu Šejbani prenoseći od Jahjaa, on od Abdullaha b. Ebu-Katade, a on od svoga oca, da je rekao: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, učio bi na prva dva rekata (farza) podne-namaza početnu kur'ansku suru (Fatihu) i još dvije sure: na prvom bi rekatu duljio, a na drugom kratio učenje i ponekad bi se ti ajeti i čuli. U ikindiji bi učio Fatihu i još dvije sure i duljio je učenje na prvom rekatu, a duljio je i na prvom rekatu sabahskog namaza, a kratio na drugom."

٧٥٨. حَدَّثَنَا أَبُو النُّعْمَانِ حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُورَةَ قَالَ قَالَ سَعْدُ كُنْتُ أَصَلِّي بِهِمْ صَلَاةَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ صَلَاتِي الْعِشِيِّ لَا أَخْرِمُ عَنْهَا أَرْكَدُ فِي الْأُولَيَيْنِ وَأَحْذِفُ فِي الْآخِرَتَيْنِ فَقَالَ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ذَلِكَ الظَّنُّ بِكَ .

بَابُ الْقِرَاءَةِ فِي الظُّهْرِ

٧٥٩. حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ قَالَ حَدَّثَنَا شَيْبَانُ عَنْ يَحْيَى عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي قَتَادَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَقْرَأُ فِي الرَّكْعَتَيْنِ الْأُولَيَيْنِ مِنْ صَلَاةِ الظُّهْرِ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ وَسُورَتَيْنِ يُطَوِّلُ فِي الْأُولَى وَيَقْصُرُ فِي الثَّانِيَةِ وَيُسْمِعُ الْآيَةَ أَحْيَانًا وَكَانَ يَقْرَأُ فِي الْعَصْرِ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ وَسُورَتَيْنِ وَكَانَ يُطَوِّلُ فِي الْأُولَى وَكَانَ يُطَوِّلُ فِي الرَّكْعَةِ الْأُولَى مِنْ صَلَاةِ الصُّبْحِ وَيَقْصُرُ فِي الثَّانِيَةِ .

- poremećaj redoslijeda osnovnih dijelova namaza ili zaboravljanje kojeg od njih kvari namaz i treba ga obnoviti;
- upućivati na dobro, a odvrćati ljude od zla dužnost je svakog muslimana;
- strankama se odgovara kratko i jasno;
- učene ljude treba slušati i slijediti.

Kadi Ijad smatra da navedeni hadis služi kao protuargument onim koji misle da se u namazu može učiti prijevod Kur'ana na nearapskom jeziku. Podvojena mišljenja nastaju zbog raznolikog shvatanja naziva i imena Kur'ana. Jedni apologetičari kažu: "Kur'an je ime samo za sadržaj", a drugi "za ime i za sadržaj zajedno" u kom slučaju prijevod Kur'ana nije isto što i Kur'an na arapskom jeziku. Prvi svoj stav dokazuju ajetom "Innehu le fi zuburil-evvelin", tj. "Kur'an je bio i u ranijim objavama", a zna se da te objave nisu bile na arapskom jeziku. Allahova objava poslana Davudu zvala se Zebur, Musau Tevrat, Isau Indžil, a Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, Kur'an.

760. PRIČAO NAM JE Umer b. Hafs, njemu njegov otac, ovome A'meš kome je saopćio Umare prenoseći od Ebu-Ma'mera, da je rekao:

– Pitali smo Habbaba da li bi Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, učio Kur'an u podnevskom i ikindijskom namazu?

– Da – odgovorio je.

– Po čemu ste to saznali? – upitali smo.

– Po kretanjima njegove brade – odgovorio je (Habbab).¹

UČENJE KUR'ANA U IKINDIJI (NAMAZU)

761. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Jusuf, njemu Sufjan prenoseći od A'meša, on od Umare b. Umejra, a ovaj od Ebu-Ma'mera, koji je rekao da je Habbaba b. Eretta pitao:

– Da li Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, učeše (Kur'an) u podne i ikindiji (namazu)?

– Da – odgovorio je.

– Po čemu ste saznali da je učio? – upitao sam (kaže Ebu-Ma'mer).

– Po drmanju njegove brade – odgovorio je (Habbab).

762. PRIČAO NAM JE Mekki b. Ibrahim prenoseći od Hišama, on od Jahjaa b. Ebu-Kesira, ovaj od Abdullaha b. Ebu-Katade, a on opet od svoga oca, da je rekao:

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, učio bi na dva (prva) rekata podne i ikindije Fatihu i po jednu suru, a čuli smo i poneki ajet.”

٧٦٠. حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ حَفْصٍ قَالَ حَدَّثَنَا أَبِي قَالَ حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ حَدَّثَنِي عُمَارَةُ عَنْ أَبِي مَعْمَرٍ قَالَ سَأَلْنَا حَبَّابًا أَكَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَقْرَأُ فِي الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ قَالَ نَعَمْ قُلْنَا بِأَيِّ شَيْءٍ كُنْتُمْ تَعْرِفُونَ قَالَ بِاضْطِرَابِ لِحْيَتِهِ .

بَابُ الْقِرَاءَةِ فِي الْعَصْرِ

٧٦١. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ الْأَعْمَشِ عَنْ عُمَارَةَ بْنِ عُمَيْرٍ عَنْ أَبِي مَعْمَرٍ قَالَ قُلْتُ لِحَبَّابِ بْنِ الْأَرْتِ أَكَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَقْرَأُ فِي الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ قَالَ نَعَمْ قَالَ قُلْتُ بِأَيِّ شَيْءٍ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ قِرَاءَتَهُ قَالَ بِاضْطِرَابِ لِحْيَتِهِ .

٧٦٢. حَدَّثَنَا الْمَكِّيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ هِشَامٍ عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي قَتَادَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَقْرَأُ فِي الرَّكَعَتَيْنِ مِنَ الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ وَسُورَةٍ سُورَةٍ وَيُسْمِعُنَا الْآيَةَ أَحْيَانًا .

¹ Iz hadisa se može zaključiti:

- dužnost je učiti Fatihu na prva dva rekata namaza koji imaju tri ili četiri rekata, te uz Fatihu dodati još i suru. Mustehab je učiti cijele kraće sure, i to je bolje nego učiti odlomke približne dužine iz dugih sura. Učenje Kur'ana u namazu u sebi, nije uvjet za valjanost namaza, već je sunnet i potrebno je držati se ustaljene prakse;
- imam Muhammed i neki pravници šafijske škole smatraju da prvi rekat svih namaza treba biti nešto duži od drugog rekata. Ebu-Hanife i imam Jusuf drže da oba prva rekata mogu biti podjednako duga, samo kod sabahskog farza prvi rekat treba biti duži od drugoga, jer je to vrijeme spavanja i treba oduljiti da bi svijet u većem broju stigao na taj rekat i klanjao ga zajedno s imamom;
- punovažan je sud donesen na osnovu vanjskih indicija.

UČENJE KUR'ANA U AKŠAM-NAMAZU

763. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njega obavijestio Malik prenoseći od Ibnu-Šihaba, on od Ubejdullaha b. Abdullaha b. Utbe, a ovaj od Ibn-Abbasa, radijallahu anhum, da je rekao: Majka Fadlova čula je (Ibn-Abbasa) gdje uči: “Vel-murselati ‘urfen...” pa je rekla: “Sinak, Allaha mi, s tvojim učenjem ove sure, podsjetio si me da je ona posljednja sura, koju sam čula od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje je uči u akšam-namazu.”

764. PRIČAO NAM JE Ebu-Asim prenoseći od Ibn-Džurejdža, on od Ibn-Ebu-Mulejke, ovaj od Urve b. Zubejra, a on od Mervana b. Hakema, koji kaže da ga je Zejd b. Sabit pitao: “Šta je tebi, ti učiš u akšamu kratke sure, a ja sam čuo Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje od dvije duge sure uči onu dužu. (El-A‘raf)”¹

بَابُ الْقِرَاءَةِ فِي الْمَغْرِبِ

٧٦٣. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ابْنِ عُتْبَةَ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّهُ قَالَ إِنَّ أُمَّ الْفَضْلِ سَمِعَتْهُ وَهُوَ يَقْرَأُ وَالْمُرْسَلَاتِ عُرْفًا فَقَالَتْ يَا بُنَيَّ وَاللَّهِ لَقَدْ ذَكَّرْتَنِي بِقِرَاءَتِكَ هَذِهِ السُّورَةَ إِنَّهَا لَأَخِرُ مَا سَمِعْتُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ يَقْرَأُ بِهَا فِي الْمَغْرِبِ .

٧٦٤. حَدَّثَنَا أَبُو عَاصِمٍ عَنْ ابْنِ جُرَيْجٍ عَنْ ابْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ عَنْ مَرْوَانَ ابْنِ الْحَكَمِ قَالَ قَالَ لِي زَيْدُ بْنُ ثَابِتٍ مَا لَكَ تَقْرَأُ فِي الْمَغْرِبِ بِقِصَارٍ وَقَدْ سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقْرَأُ بِطَوْلِ الطُّوَلَيْنِ .

¹ Sure koje imaju puno stanki ili kratkih ajeta dijele se u tri kategorije: *Kissarul-mufessal* – od sure El-Bejjine, pa do kraja Kur'ana, *evsatul-mufessal* – od sure El-Burudž, pa do sure El-Bejjine i *tulul-mufessal* – od sure Muhammed ili El-Feth, pa do sure El-Burudž.

Čini se da je Alejhisselam u gornjem slučaju proučio samo prvi dio El-A‘raf sure, jer se iz izloženog zna da je on na akšamu učio kraće sure.

Ebu-Hanife, Malik, Šafija i najveći broj pravnika preporučuju učenje u akšamu sura navedenih pri kraju Kur'ana, tj. *kissarul-mufessal*.

Tirmizi navodi da je po mišljenju Malika pokuđeno učiti duge sure u akšam-namazu, a učenje kratkih sura preporučuju: Ebu-Hanife, Tahavi, Sevri, Neha‘i, Abdullah b. Mubarek, Ebu-Jusuf, Muhammed, Ahmed, Malik i Ishak.

Abdullah b. Omer, radijallahu anhum, prenosi da je Alejhisselam počesto učio na farzu akšama sure “El-Kafirun” i “El-Ihlas”.

Bezzar u svom *Musnedu* navodi da je Alejhisselam jednom prilikom na akšamu i jaciji učio sure “Vel-Iejli iza jagša” i “Ved-duha...”, a u podne i ikindiji “Sebbi-hisme rabbikel-a‘la...” i “Hel etake hadisul-gašije...”

Mnogi su ashabi učili na akšamu što kraće sure.

GLASNO UČENJE KUR'ANA U AKŠAM-NAMAZU

765. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njega obavijestio Malik prenoseći od Ibni-Šihaba, on od Muhammeda b. Džubejra b. Mut'ima, a ovaj od svoga oca, da je rekao:

“Čuo sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako je u akšam-namazu učio Et-Tur (suru).”²

GLASNO UČENJE KUR'ANA U JACIJU

766. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'man, njemu Mu'temir prenoseći od svoga oca, on od Bekra (b. Abdullaha), a ovaj od Ebu-Rafija, da je rekao:

– Klanjao sam jaciju sa Ebu-Hurejrom. Učio je “Izes-semaun šekkat...” i učinio sedždu. Ja sam to primijetio, a on reče: “Činio sam ovu sedždu za Ebu-Kasimom (Alejhisselamom), sallallahu alejhi ve sellem, i činit ću ovu sedždu sve dok se s njim ne sastanem.”³

767. PRIČAO NAM JE Ebul-Velid, njemu Šu'be prenoseći od Adijja i rekao:

– Čuo sam Beraa da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, bio na jednom putovanju i na jednom od dva rekata jacije (prvom) učio naglas “Vet-tini vez-zejtuni...”⁴

بَابُ الْجَهْرِ فِي الْمَغْرِبِ

٧٦٥. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ عَنْ أَبِيهِ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَرَأَ فِي الْمَغْرِبِ بِالطُّورِ.

بَابُ الْجَهْرِ فِي الْعِشَاءِ

٧٦٦. حَدَّثَنَا أَبُو النُّعْمَانِ قَالَ حَدَّثَنَا مُعْتَمِرٌ عَنْ أَبِيهِ عَنْ بَكْرِ عَنْ أَبِي رَافِعٍ قَالَ صَلَّيْتُ مَعَ أَبِي هُرَيْرَةَ الْعَتَمَةَ فَقَرَأَ إِذَا السَّمَاءُ انشَقَّتْ فَسَجَدَ فَقُلْتُ لَهُ قَالَ سَجَدْتُ خَلْفَ أَبِي الْقَاسِمِ ﷺ فَلَا أَزَالُ أَسْجُدُ بِهَا حَتَّى أَلْقَاهُ.

٧٦٧. حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ عَدِيِّ قَالَ سَمِعْتُ الْبَرَاءَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ فِي سَفَرٍ فَقَرَأَ فِي الْعِشَاءِ فِي إِحْدَى الرُّكْعَتَيْنِ بِالَّتَيْنِ وَالزَّيْتُونِ.

2 Iz hadisa se može zaključiti:

- Kur'an se uči naglas u prva dva rekata akšamskog farza. Ako imam ovo učenje obavi u sebi namjerno, izostavio je sunnet, a ako iz zaborava, treba učiniti schvi-sedždu;
- Alejhisselam je u navedenom slučaju proučio dio poglavlja Et-Tur. Dužinu učenja Kur'ana podešavao je prema sastavu prisutnih u obredu;
- dužina učenja Kur'ana u svakom obredu treba biti umjerena i privlačna za ljude.

3 Iz hadisa se može zaključiti:

- pri učenju poglavlja “El-Inšikak” treba učiniti sedždu, bilo po proučenom 21. ajetu u kome se sedžda izričito spominje, bilo poslije proučenog čitavog poglavlja;
- dozvoljeno je Alejhisselama nazivati nadimkom Ebul-Kasim, što znači otac Kasima.

4 Iz hadisa se može zaključiti:

UČENJE U JACIJI (POGLAVLJE) U KOME IMA SEDŽDA

768. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Jezid b. Zurej, a ovome Tejmi prenoseći od Bekra, ovaj do Ebu-Rafija, da je kazao:

- Klanjao sam jaciju za Ebu-Hurejrom. Učio je “Izes-semaun-šekkat...” i učinio sedždu.
- Šta je to? – upitah.
- Činio sam je (klanjajući) još za Ebul-Kasimom, sallallahu alejhi ve sellem, i činit ću je stalno sve dok ga ne susretnem – rekao je on.

UČENJE KUR’ANA U JACIJA-NAMAZU

769. PRIČAO NAM JE Hallad b. Jahja, njemu Mis’ar, ovome Adijj b. Sabit, on čuo od Beraa, radijallahu anhu, gdje govori:

“Čuo sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, kako u jaciji (naglas) uči ‘Vettini vezzejtuni...’ i nisam čuo nikoga da ima ljepši glas i da bolje uči od njega.”

DUŽE SE UČI U PRVA DVA REKATA A KRAĆE U ZADNJA DVA

770. PRIČAO NAM JE Sulejman b. Harb, njemu Šu’be prenoseći od Ebu-Avna (Muhammeda b. Abdullaha Sekafija), koji je čuo Džabira b. Semura, kako je saopćio da je Omer rekao Sa’d:

- Tuže se na tebe za sve pa i za namaz?
- Ja oduljim učenje Kur’ana u prva dva (rekata), a kraće učim u posljednja dva, i ne kratim ništa od

بَابُ الْقِرَاءَةِ فِي الْعِشَاءِ بِالسَّجْدَةِ

٧٦٨. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ قَالَ حَدَّثَنِي التَّيْمِيُّ عَنْ بَكْرِ عَنْ أَبِي رَافِعٍ قَالَ صَلَّيْتُ مَعَ أَبِي هُرَيْرَةَ الْعَتَمَةَ فَقَرَأَ إِذَا السَّمَاءُ انشَقَّتْ فَسَجَدَ فَقُلْتُ مَا هَذِهِ قَالَ سَجَدْتُ بِهَا خَلْفَ أَبِي الْقَاسِمِ ﷺ فَلَا أَزَالُ أَسْجُدُ بِهَا حَتَّى أَلْقَاهُ .

بَابُ الْقِرَاءَةِ فِي الْعِشَاءِ

٧٦٩. حَدَّثَنَا خَلَادُ بْنُ يَحْيَى قَالَ حَدَّثَنَا مِسْعَرٌ قَالَ حَدَّثَنَا عَدِيُّ بْنُ ثَابِتٍ سَمِعَ الْبَرَاءَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يقرأُ وَالتِّينَ وَالزَّيْتُونَ فِي الْعِشَاءِ وَمَا سَمِعْتُ أَحَدًا أَحْسَنَ صَوْتًا مِنْهُ أَوْ قِرَاءَةً .

بَابُ يُطَوَّلُ فِي الْأَوَّلَيْنِ وَيُخَذَفُ فِي الْآخِرَيْنِ

٧٧٠. حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ أَبِي عَوْنٍ مُحَمَّدِ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ الثَّقَفِيِّ قَالَ سَمِعْتُ جَابِرَ بْنَ سَمُرَةَ قَالَ قَالَ عُمَرُ لِسَعْدٍ لَقَدْ شَكَّوْكَ فِي كُلِّ شَيْءٍ حَتَّى الصَّلَاةِ قَالَ أَمَّا أَنَا فَأَمُدُّ فِي الْأَوَّلَيْنِ

– u prva dva rekata farza jacije imam uči Kur’an naglas.

Prenosi se od imama Malika da se na jaciji uči poglavlje “El-Hakka” i druga njegove dužine, halifa Osman, radijallahu anhu, poglavlje “En-Nedžm”, a Ebu-Hurejra, radijallahu anhu, “El-Adijat”.

Pravnici hanefijske škole preporučuju u zimsko doba učenje Kur’ana u farzu sabaha od oko stotinu ajeta, u ljetno oko četrdeset, a u jesenje pedeset do šezdeset, ne računajući El-Fatih, dok u podne i ikindiji preporučuju za oko dvadeset ajeta manje.

namaza koji sam klanjao za Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem.

– Istinu si rekao, kazao je Omer, to je (neopravdano) mišljenje o tebi, ili je rekao: ... moje mišljenje o tebi.

UČENJE KUR'ANA NA SABAHU

Ummu-Selema je rekla: “Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, učio je u (sabahu) poglavlje ‘Et-Tur’.”

771. PRIČAO NAM JE Adem, njemu Šu‘be, a ovome Sejjar b. Selem, koji je rekao:

– Unišli smo ja i moj otac kod Ebu-Berze Eslemija i pitali ga o vremenu (obligatnih) namaza i on je odgovorio: “Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao je podne kada bi sunce krenulo sa zenita; ikindiju kako bi se čovjek mogao vratiti do nakraj Medine, a sunce još jako sijaše. Zaboravio sam šta je rekao u vezi s akšamom (kaže Sejjar). Za odgađanje jacije do iza prve trećine noći nije mario, nije volio spavati prije jacije, niti sijeljenje iza jacije. Sabah bi klanjao tako da bi džematlija, kada bi se predao selam, prepoznao svoga druga (pokraj sebe). Na oba rekata, ili je rekao – na jednom od njih učio bi (naglas) od 60 do 100 ajeta.”¹

وَأَخَذَ فِي الْآخِرَيْنِ وَلَا أَلُو مَا اقْتَدَيْتُ بِهِ مِنْ صَلَاةِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ صَدَقْتَ ذَاكَ الظَّنُّ بِكَ أَوْ ظَنِّي بِكَ .

بَابُ الْقِرَاءَةِ فِي الْفَجْرِ

وَقَالَتْ أُمُّ سَلَمَةَ قَرَأَ النَّبِيُّ ﷺ بِالطُّورِ .

٧٧١. حَدَّثَنَا آدَمُ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ حَدَّثَنَا سَيَّارُ بْنُ سَلَامَةَ قَالَ دَخَلْتُ أَنَا وَأَبِي عَلَى أَبِي بَرْزَةَ الْأَسْلَمِيِّ فَسَأَلْنَاهُ عَنْ وَقْتِ الصَّلَوَاتِ فَقَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُصَلِّي الظُّهْرَ حِينَ تَزُولُ الشَّمْسُ وَالْعَصْرَ وَيَرْجِعُ الرَّجُلُ إِلَى أَقْصَى الْمَدِينَةِ وَالشَّمْسُ حَيَّةٌ وَنَسِيتُ مَا قَالَ فِي الْمَغْرِبِ وَلَا يُبَالِي بِتَأْخِيرِ الْعِشَاءِ إِلَى ثُلُثِ اللَّيْلِ وَلَا يُحِبُّ النَّوْمَ قَبْلَهَا وَلَا الْحَدِيثَ بَعْدَهَا وَيُصَلِّي الصُّبْحَ فَيَنْصَرِفُ الرَّجُلُ فَيَعْرِفُ جَلِيسَهُ وَكَانَ يَقْرَأُ فِي الرُّكْعَتَيْنِ أَوْ إِحْدَاهُمَا مَا بَيْنَ السَّتِينَ إِلَى الْمِائَةِ .

¹ Drugi muhaddisi zabilježili su detaljnije izjave ashaba. Ebu-Davud iznosi da je Amr b. Hurejs, rekao: “Kao da sada slušam Alejhisselama kako u sabah-namazu uči: Fe la uksimu bil-hunnesil-dževaril-kunnes (tj. poglavlje El-Kuvviret).”

Muslim u svom *Sahihu* navodi izjavu Kutba b. Malika, da je Alejhisselam učio u sabahu poglavlje Kaf.

Abdullah Ibn-Omer, radijallahu anhum, kaže: “Vjerovjesnik nam je naređivao da prilikom imamljenja učimo kraće sure, iako je on ponekad u sabah-namazu učio poglavlje Es-Saffat. Ta sura ima 132 ajeta.”

Tirmizi u svojoj hadiskoj zbirci navodi da je Alejhisselam jednom u sabahu učio poglavlje El-Vaki‘a, a drugi put 60 do 100 ajeta neke druge sure.

Bejheki bilježi da je halifa Omer, radijallahu anhu, jednom na sabahu učio poglavlje Er-Ra‘d i Li ila fikurejš, a Ebu-Bekr poglavlje El-Bekare. Na dan kada je uboden halifa Omer, radijallahu anhu, u sabah-namazu imatio je Ibni-Avf i učio poglavlja En-Nasr i El-Kevser. Spominje se da je Omer učio u sabahu poglavlja Junus i Hud, Osman poglavlja Jusuf i El-Kehf, a Alija El-Enbija.

Ibni-Šihab uči na sabahu počesto poglavlja El-Mulk i El-Ihlas.

Prema izloženom imam u sabahskom farzu uči Kur’an naglas onoliko dugo koliko to odgovara prisutnim.

772. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Isma'il b. Ibrahim, njega obavijestio Ibni-Džurejdž, a ovoga Ata koji je čuo Ebu-Hurejru, radijallahu anhu, gdje kaže:

“(Kur'an) se uči u svakom namazu pa, gdje nam ga je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, učio, i mi ga vama učimo, a gdje nam ga je učio u sebi, i mi ga vama učimo u sebi. Ako na Fatihu ne dodaš ništa (iz Kur'ana), namaz ti je punovažan, a ako dodaš, to je bolje.”¹

GLASNO UČENJE KUR'ANA U SABAH-NAMAZU

Ummu-Selema je rekla: “Činila sam tavaf iza svijeta, a Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, učeše (u sabahu) poglavlje Et-Tur.”

٧٧٢. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ أَخْبَرَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ قَالَ أَخْبَرَنِي عَطَاءٌ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ فِي كُلِّ صَلَاةٍ يُقْرَأُ فَمَا أَسْمَعَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَسْمَعَنَاكُمْ وَمَا أَخْفَى عَنَّا أَخْفَيْنَا عَنْكُمْ وَإِنْ لَمْ تَزِدْ عَلَى أُمَّ الْقُرْآنِ أَجْزَأَتْ وَإِنْ زِدْتَ فَهُوَ خَيْرٌ.

بَابُ الْجَفْرِ بِقِرَاءَةِ صَلَاةِ الْفَجْرِ

وَقَالَتْ أُمُّ سَلَمَةَ طُفْتُ وَرَاءَ النَّاسِ وَالنَّبِيِّ ﷺ يُصَلِّي وَيَقْرَأُ بِالطُّورِ.

¹ Ahmed ibni Hanbel u svom *Musnedu* navodi kako je Ata kazao da je čuo Ebu-Hurejru gdje govori: “Kur'an se uči u svakom namazu. U kojim ga je namazima učio Alejhisselam naglas, i mi ga vama učimo naglas, a u kojima ga je učio u sebi, i mi ga vama učimo u sebi. Nema namaza bez učenja Kur'ana.”

Muslim u svom *Sahihu* zabilježio je sljedeću izjavu Ebu-Hurejre: “Učenje Kur'ana ima u svakom namazu, i u kojima smo čuli da ga uči Alejhisselam naglas, i mi ga vama tako učimo, a u kojima ga je on učio u sebi, i mi ga vama učimo u sebi. Ko bude učio u namazu samo Fatihu, namaz mu je punovažan, a ko iza nje prouči još i suru, to mu je još bolje.”

Slične izjave zabilježili su u svojim hadiskim zbirkama Nesai, Ebu-Davud i Tahavi.

Utvrđena je praksa da imam u dnevnim namazima uči Kur'an u sebi, a u noćnim naglas. Tahavi je zabilježio sljedeću izjavu Ebu-Hurejre: “Alejhisselam nam je imao i u jednim namazima učio Kur'an naglas, a u drugim u sebi: naglas je učio u akšamu, jaciji, sabahu, džuma-namaz u bajramskim namazima, a u sebi učeše u podne, ikindiji, trećem rekatu akšama i u zadnja dva rekata jacije.”

U namazu za kišu Kur'an se uči naglas po mišljenju Ebu-Jusufa, Muhammeda, Šafije i Ahmeda, a pri pomračenju Sunca i Mjeseca u sebi po mišljenju Ebu-Hanife i Muhammeda, dok Ebu-Jusuf i ovdje preporučuje glasno učenje. Šafija smatra da se pri pomračenju Sunca uči u sebi, a pri pomračenju Mjeseca naglas.

Vanjski smisao ukazuje na to da je mustehab Fatihi dodati i suru, ali to naši pravnici smatraju vadžibom. Ebu-Seid Hudri prenosi da je Alejhisselam rekao: “Nema namaza bez Fatihe i sure”, a Tirmizi i Ibni-Madže navode da je on prenio Alejhisselamovu izjavu: “Ključ namaza je abdest, pristup mu je tekbir, a izlaz selam. Nema namaza onaj ko u njemu ne prouči Fatihu i suru, u farz-namazima i u drugim namazima.”

Ibn-'Adijj bilježi da Ibn-Omer prenosi kako je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Farz-namaz nije valjan bez Fatihe i tri ili više ajeta. U njemu treba proučiti još tri ili više ajeta.”

Po mišljenju pravnika hanefijske škole učenje Fatihe i uz nju još tri ili više ajeta u namazu spada u drugostepenu dužnost (vadžib), jer su svi hadisi koji govore o tome ahad-hadisi, a oni ne ukazuju na obligatnost (farz). Farz je učenje Kur'ana općenito, jer je u Kur'anu rečeno: “Učite iz Kur'ana ono što možete...”

773. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Ebu-Avane prenoseći od Ebu-Bišra, a ime mu je Džafer b. Ebu-Vahšije, on od Seida b. Džubejra, a ovaj od Ibn-Abbasa, radijallahu anhum, da je rekao:

– Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, krenuo je s jednom grupom svojih drugova na trg Ukaz, a šejtanim je već bila stavljena zabrana da slušaju nebeske vijesti (razgovor). Na njih su upućene i vatrene (plamteće) kugle i oni su se povratili svome narodu koji ih pitaše: “Šta vam je?” i oni odgovoriše: “Između nas i prisluškivanja nebeskog razgovora stavljena je zabrana i na nas su poslane vatrene (plamteće) kugle.”

– Zapreka između vas i slušanja nebeskog razgovora nastala je samo zbog nekog novonastalog događaja – rekao im je njihov narod.

– Putujte po istocima i zapadima zemlje i izvidite šta je to što se isprijecilo između vas i prisluškivanja nebeskog razgovora!

Oni su se okrenuli i usmjerili prema Tihami do Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, a on bijaše tada u (dolini) Nahlu, namjeravajući da ide na trg Ukaz, klanjaše sa svojim drugovima sabah-namaz. Kada su čuli Kur'an, osluškivali su ga dugo i potom rekli: “Allaha mi, ovo je ono što je doprinijelo stavljanju zapreke između nas i prisluškivanja nebeskog razgovora!”

Kada su se povratili tamo svome narodu, kazali su: “Narode naš, mi smo čuli čudan Kur'an koji upućuje na Pravi put, mi ga vjerujemo i ne pripisujemo našem Gospodaru nikakvog druga.” Tada Allah objavi svom Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem: “Kul uhije ilejje...” (tj. “Objavljeno mi je...”), a njemu je objavljena samo izjava džina.²

٧٧٣. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ عَنْ أَبِي بَشِيرٍ هُوَ جَعْفَرُ بْنُ أَبِي وَحْشِيَّةٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ انْطَلَقَ النَّبِيُّ ﷺ فِي طَائِفَةٍ مِنْ أَصْحَابِهِ عَامِدِينَ إِلَى سُوقِ عُكَاظٍ وَقَدْ حِيلَ بَيْنَ الشَّيَاطِينِ وَبَيْنَ خَبَرِ السَّمَاءِ وَأُرْسِلَتْ عَلَيْهِمُ الشُّهُبُ فَرَجَعَتِ الشَّيَاطِينُ إِلَى قَوْمِهِمْ فَقَالُوا مَا لَكُمْ فَقَالُوا حِيلَ بَيْنَنَا وَبَيْنَ خَبَرِ السَّمَاءِ وَأُرْسِلَتْ عَلَيْنَا الشُّهُبُ قَالُوا مَا حَالَ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَ خَبَرِ السَّمَاءِ إِلَّا شَيْءٌ حَدَّثَ فَاضْرَبُوا مَشَارِقَ الْأَرْضِ وَمَغَارِبَهَا فَانْظُرُوا مَا هَذَا الَّذِي حَالَ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَ خَبَرِ السَّمَاءِ فَانْصَرَفَ أُولَئِكَ الَّذِينَ تَوَجَّهُوا نَحْوَ تِهَامَةٍ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ وَهُوَ بِنَخْلَةٍ عَامِدِينَ إِلَى سُوقِ عُكَاظٍ وَهُوَ يُصَلِّي بِأَصْحَابِهِ صَلَاةَ الْفَجْرِ فَلَمَّا سَمِعُوا الْقُرْآنَ اسْتَمِعُوا لَهُ فَقَالُوا هَذَا وَاللَّهِ الَّذِي حَالَ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَ خَبَرِ السَّمَاءِ فَهَذَا الَّذِي حَالَ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَ خَبَرِ السَّمَاءِ فَهَذَا الَّذِي حَالَ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَ خَبَرِ السَّمَاءِ قَالُوا يَا قَوْمَنَا (إِنَّا سَمِعْنَا قُرْآنًا عَجَبًا يَهْدِي إِلَى الرُّشْدِ فَآمَنَّا بِهِ وَلَنْ نُشْرِكَ بِرَبِّنَا أَحَدًا) فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَلَى نَبِيِّهِ ﷺ (قُلْ أَوْحِيَ إِلَيَّ أَنَّهُ اسْتَمَعَ نَفَرٌ مِنَ الْجِنِّ وَإِنَّمَا أَوْحِيَ إِلَيْهِ قَوْلُ الْجِنِّ .

² Alejhisselam je vjerovjesnik upućen i džinima i ljudima i da je objavom Kur'ana džinima zabranjen pristup u više sfere.

Prema navodima u *Telvihi* postoji razilaženje o osnovi džina. Tako se od Hasana (Basrija) prenosi da su džini potomci Iblisovi i među njima ima vjernika i nevjernika, a nevjernici se zovu šejtani. Ibn-Abbas smatra da su džini potomci džina i nisu šejtani. Njih ima vjernika i nevjernika i oni umiru. Šejtani su, pak, potomci Iblisovi i umrijet će samo kada i Iblis.

Prema Ibn-Ishaku ovo je historijska činjenica. Alejhisselam razočaran razgovorima sa Sekif plemenom u

774. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Ismail, ovome Ejjub prenoseći od Ikrime, a ovaj od Ibn-Abbasa, da je rekao:

– Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, učio je naglas (u namazu) u kome mu je bilo naređeno, a šutio (u sebi učio) u kome mu je bilo naređeno.

“U tome te nije tvoj Gospodar zaboravio. Vi imate u Allahovom Poslaniku idealan primjer.”¹

SPAJANJE DVAJU POGLAVLJA NA JEDNOM REKATU UČENJE ZAVRŠNIH AJETA, UČENJE POGLAVLJA ISPRED PROUČENOG I UČENJE SAMO POČETNIH AJETA POGLAVLJA

Spominje se od Abdullaha b. Saiba da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, učio u sabahu poglavlje El-Mu'minun i, kada je učeći došao do spominjanja Musaa i Haruna, ili Isaa, uhvatio ga je kašalj i sageo se na ruku.

Omer je na prvom rekatu učio 120 ajeta iz poglavlja El-Bekare, a na drugom jedno poglavlje iz grupe sura, tzv. El-Mesani.

Ahnef (b. Kajs) učio je na prvom rekatu poglavlje El-Kehf, a na drugom poglavlje Jusuf ili Junus.

(Ahnef) je spominjao, kako je on za Omerom, radijallahu anhu, klanjao sabah sa ova dva poglavlja.

Ibn-Mes'ud je učio (na prvom rekatu) 40 prvih ajeta poglavlja El-Enfal, a na drugom poglavlje

٧٧٤. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ حَدَّثَنَا
أَيُّوبُ عَنْ عِكْرِمَةَ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ قَرَأَ النَّبِيُّ ﷺ
فِيمَا أُمِرَ وَسَكَتَ فِيمَا أُمِرَ (وَمَا كَانَ رَبُّكَ نَسِيًّا)
(لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ).

بَابُ الْجَمْعِ بَيْنَ السُّورَتَيْنِ فِي الرَّكْعَةِ وَالْقِرَاءَةِ
بِالْخَوَاتِيمِ وَبِسُورَةٍ قَبْلَ سُورَةٍ وَبِأَوَّلِ سُورَةٍ

وَيَذْكُرُ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ السَّائِبِ قَرَأَ النَّبِيُّ ﷺ
الْمُؤْمِنُونَ فِي الصُّبْحِ حَتَّى إِذَا جَاءَ ذِكْرُ مُوسَى
وَهَارُونَ أَوْ ذِكْرُ عِيسَى أَخَذَتْهُ سَعْلَةٌ فَرَكَعَ وَقَرَأَ
عُمَرُ فِي الرَّكْعَةِ الْأُولَى بِمِائَةِ وَعِشْرِينَ آيَةً مِنَ
الْبَقَرَةِ وَفِي الثَّانِيَةِ بِسُورَةٍ مِنَ الْمَثَانِي وَقَرَأَ الْأَخْنَفُ
بِالْكَهْفِ فِي الْأُولَى وَفِي الثَّانِيَةِ بِيُوسُفَ أَوْ يُنُسَ
وَذَكَرَ أَنَّهُ صَلَّى مَعَ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ الصُّبْحَ بِيهَا
وَقَرَأَ ابْنُ مَسْعُودٍ بِأَرْبَعِينَ آيَةً مِنَ الْأَنْفَالِ وَفِي
الثَّانِيَةِ بِسُورَةِ مِنَ الْمَفَصَّلِ وَقَالَ قَتَادَةُ فِيمَنْ يَقْرَأُ

Taifu vraćajući se za Mekku odsjeo je u dolini Nahl. Tu je prenoćio i zorom klanjao sabah-namaz. Tada je naišlo 7 džina iz mjesta Nesibejn, slušali su učenje Kur'ana, prenijeli to svome narodu i rekli da ga prihvataju, a odbacuju višeboštvo.

Vakidi navodi da je Alejhisselam otišao u Taif 27. ševvala 10. godine po poslanstvu. Tamo se zadržao oko 25 dana i vratio se u Mekku 23. zul-ka'deta. U rebiul-evvelu 11. godine po poslanstvu Alejhisselamu su došli neki džini iz Hadžuna i primili islam.

Postojanje džina negiraju mnogi filozofi, većina pristalica sekte kaderija, mu'tezilije, džehmije i dr. Egzistencija džina, kao duhovnih bića, utvrđena je Kur'anom i hadisom.

¹ Kur'an je ustavni zakon muslimana, a riječi i praksa Alejhisselama njegova nadopuna. On je bio uzor dosljedne primjene kur'anskih propisa. Negirati njegov rad i praksu isto je što i ne priznavati Kur'an.

od grupe kratkih poglavlja Kur'ana (El-Mufessal sure), a Katade kaže za onoga ko uči jednu suru (razdijeljenu) na dva rekata ili pak obnavlja jednu suru na oba rekata: "Sve je (to) Allahova Knjiga."

774. (ponovljen) Ubejdullah (b. Omer) prenoseći od Sabita, a on od Enesa b. Malika, radijallahu anhu, da je rekao:

– Jedan čovjek od ensarija imatio im je u džamiji u Kubau i, kada bi god otpočinjao suru koju bi prisutnim htio učiti u namazu u kome se uči naglas, otpočinjao bi je surom "Kulhuvel-lahu ehad..." i, kada bi je završio, učio bi drugu suru. To bi činio na svakom rekatu. Njegovi drugovi razgovarali su s njim o tome i rekli: "Uvijek otpočinješ učenje (Kur'ana) tim poglavljem. Ne misliš da ti je dovoljno za punovažnost namaza, pa učiš još i drugu suru. Uči samo nju ili je ostavi i uči neku drugu!"

– Ja je ne ostavljam, a vi, ako ste voljni da vam imamim eto tako, ja ću to i činiti a, ako to prezirete, ja ću vas ostaviti – rekao je.

Oni su smatrali da je on najbolji među njima i nisu htjeli da im imami neko drugi.

Kada im je došao Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, obavijestili su ga o tome i on je rekao: "O, ti taj i taj, šta te ometa da ne radiš onako kako ti tvoji drugovi traže i šta te nuka pa da učiš ovu suru obavezno na svakom rekatu?"

– Ja je volim – rekao je on.

– Tvoja ljubav prema njoj uvest će te u Džennet

– rekao je (Alejhisselam).²

سُورَةٌ وَاحِدَةً فِي رَكْعَتَيْنِ أَوْ يُرَدُّ سُورَةٌ وَاحِدَةً فِي رَكْعَتَيْنِ كُلُّ كِتَابِ اللَّهِ .

٧٧٤ م. وَقَالَ عُبَيْدُ اللَّهِ عَنْ ثَابِتٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ كَانَ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ يُؤْمِنُهُمْ فِي مَسْجِدِ قُبَاءٍ وَكَانَ كُلَّمَا افْتَتَحَ سُورَةً يَقْرَأُ بِهَا لَهُمْ فِي الصَّلَاةِ مِمَّا يَقْرَأُ بِهِ افْتَتَحَ بِ قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ حَتَّى يَفْرُغَ مِنْهَا ثُمَّ يَقْرَأُ سُورَةً أُخْرَى مَعَهَا وَكَانَ يَصْنَعُ ذَلِكَ فِي كُلِّ رَكْعَةٍ فَكَلَّمَهُ أَصْحَابُهُ فَقَالُوا إِنَّكَ تَفْتَتِحُ بِهَذِهِ السُّورَةِ ثُمَّ لَا تَرَى أَنَّهَا تُجْزِئُكَ حَتَّى تَقْرَأَ بِأُخْرَى فِيمَا تَقْرَأُ بِهَا وَإِمَّا أَنْ تَدْعَهَا وَتَقْرَأَ بِأُخْرَى فَقَالَ مَا أَنَا بِتَارِكِهَا إِنْ أَحْبَبْتُمْ أَنْ أُوْمَكُمْ بِذَلِكَ فَعَلْتُ وَإِنْ كَرِهْتُمْ تَرَكْتُكُمْ وَكَانُوا يَرَوْنَ أَنَّهُ مِنْ أَفْضَلِهِمْ وَكَرِهُوا أَنْ يُؤْمِنَهُمْ غَيْرُهُ فَلَمَّا آتَاهُمُ النَّبِيُّ ﷺ أَخْبَرُوهُ الْخَبَرَ فَقَالَ يَا فَلَانُ مَا يَمْنَعُكَ أَنْ تَفْعَلَ مَا يَأْمُرُكَ بِهِ أَصْحَابُكَ وَمَا يَحْمِلُكَ عَلَى لُزُومِ هَذِهِ السُّورَةِ فِي كُلِّ رَكْعَةٍ فَقَالَ إِنِّي أَحْبَبْتُهَا فَقَالَ حُبُّكَ إِيَّاهَا أَدْخَلَكَ الْجَنَّةَ .

² Iz izloženog se može zaključiti:

- na jednom rekatu mogu se učiti dvije pa i više sura, a dozvoljeno je uobičajiti određene sure učiti u jednim, a druge u drugim namazima;
- najbolje je klanjati za imamom koji je najpobožniji.

Po jednom mišljenju El-Mesani su poglavlja Kur'ana koja imaju manje od 100 ajeta.

775. PRIČAO NAM JE Adem, njemu Šu'be prenoseći od Amra b. Murre, koji je saopćio da je čuo Ebu-Vaila, da je rekao:

– Ibni-Mes'udu došao je jedan čovjek i rekao: “Jedne noći proučio sam El-Mufessal poglavlja na jednom rekatu.”

– To je samo deklamovanje, poput deklamovanja pjesme – rekao je (Ibni-Mes'ud). Ja znam slična (po dužini) poglavlja koja je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, spajao i to po dva na svakom rekatu i spomenu 20 poglavlja El-Mufessal grupe.¹

KLANJAČ U ZADNJA DVA REKATA UČI (SAMO) FATIHU

776. PRIČAO NAM JE Musa b. Ismail, njemu Hemmam prenoseći od Jahjaa, on od Abdullaha b. Ebu-Katade, a ovaj od svoga oca, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, učio (u sebi) u prva dva rekata podneva “Fatihu” i dvije sure, a u dva zadnja samo “Fatihu”. Ponekad bi učio tako da nam omogući da čujemo poneki ajet. U prvom rekatu učio bi duže, dok u drugom nije duljio, a tako i na ikindiji i na sabah-namazu.²

٧٧٥. حَدَّثَنَا آدَمُ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةٍ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا وَائِلٍ قَالَ جَاءَ رَجُلٌ إِلَى ابْنِ مَسْعُودٍ فَقَالَ قَرَأْتُ الْمُفْصَّلَ اللَّيْلَةَ فِي رَكْعَةٍ فَقَالَ هَذَا كَهَذَا الشَّعْرِ لَقَدْ عَرَفْتُ النَّظَائِرَ الَّتِي كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَقْرُنُ بَيْنَهُنَّ فَذَكَرَ عِشْرِينَ سُورَةً مِنَ الْمُفْصَّلِ سُورَتَيْنِ فِي كُلِّ رَكْعَةٍ.

بَابُ يَقْرَأُ فِي الْأَخْرَيْنِ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ

٧٧٦. حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنَا هَمَّامٌ عَنْ يَحْيَى عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي قَتَادَةَ عَنْ أَبِيهِ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يَقْرَأُ فِي الظُّهْرِ فِي الْأُولَيْنِ بِأَمِّ الْكِتَابِ وَسُورَتَيْنِ وَفِي الرَّكْعَتَيْنِ الْأَخْرَيْنِ بِأَمِّ الْكِتَابِ وَيُسْمِعُنَا الْآيَةَ وَيُطَوِّلُ فِي الرَّكْعَةِ الْأُولَى مَا لَا يُطَوِّلُ فِي الرَّكْعَةِ الثَّانِيَةِ وَهَكَذَا فِي الْعَصْرِ وَهَكَذَا فِي الصُّبْحِ.

¹ Ibni-Mes'ud je drugom prilikom kazao da je Alejhisselam spajao poglavlja: Er-Rahman i En-Nedžm, El-Kamer i El-Hakka, Ez-Zarijat i Et-Tur, El-Vaki'a i Nun, El-Me'aridž i En-Nazi'at, El-Mutaffifin i 'Abese, En-Muzzemmil i El-Muddesir, Ed-Dehr i El-Kijame, El-Murselat i En-Nebe', i Et-Tekvir i Ed-Duha. Zabranjeno je Kur'an recitovati kao pjesmicu. Kur'an se uči s osjećajem poštovanja, razmišljanjem i po ustaljenim pravilima tedžvida.

² Iz hadisa se može zaključiti:

– na zadnja dva rekata farz-namaza potrebno je učiti Fatihu. S obzirom na sadržaj drugih hadisa to nije strogo obligatna dužnost (farz). Ibni-Munzir prenosi da je halifa Ali, radijallahu anhu, rekao: “U prva dva rekata uči Kur'an, a u zadnja dva tespih!” Na osnovu izloženih hadisa pravnici hanefijske škole smatraju da je učenje Fatihe u namazu vadžib – drugostepena dužnost.

O ONOME KO JE UČIO KUR'AN U SEBI U PODNE I IKINDIJI

777. PRIČAO NAM JE Kutejbe b. Seid, njemu Džerir prenoseći od A'meša, on od Ummare b. Umejje, a ovaj od Ebu-Ma'mera:

- Pitao sam Habbaba je li Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, učio Kur'an u podne i ikindiji?
- Da – odgovori.
- Odakle si to znao? – primijetili smo.
- Po drmanju njegove brade – odgovori (Habbab).

KADA IMAM OMOGUĆI DA SE ČUJE UČENJE AJETA

778. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Jusuf, njemu Evza'i, ovome Jahja b. Ebu-Kesir, a ovaj čuo od Abdullaha b. Ebu-Katade koji je prenio od svoga oca, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, učio Fatihu i s njom još po jednu suru na prva dva rekata podne i ikindije. Ponekad bi nam omogućavao da čujemo poneki ajet i duljio bi na prvom rekatu.

NA PRVOM REKATU UČI SE DUŽE

779. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'ajm, njemu Hišam od Jahjaa b. Ebu-Kesira, on od Abdullaha b. Ebu-Katade, a ovaj od svoga oca, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, duljio (učenje) na prvom rekatu podne-namaza, a kratio na drugom. To je tako radio i u sabah-namazu.

بَابُ مَنْ خَافَتِ الْقِرَاءَةُ فِي الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ

٧٧٧. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ قَالَ حَدَّثَنَا جَرِيرٌ عَنْ الْأَعْمَشِ عَنْ عُمَارَةَ بْنِ عُمَيْرٍ عَنْ أَبِي مَعْمَرٍ قُلْتُ لِحَبَّابٍ أَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَقْرَأُ فِي الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ قَالَ نَعَمْ قُلْنَا مِنْ أَيْنَ عَلِمْتَ قَالَ بِاضْطِرَابٍ لِحَيْتِهِ .

بَابُ إِذَا أَسْمَعَ الْإِمَامُ الْآيَةَ

٧٧٨. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُونُسَ حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ حَدَّثَنِي يَحْيَى بْنُ أَبِي كَثِيرٍ حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي قَتَادَةَ عَنْ أَبِيهِ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يَقْرَأُ بِأَمِّ الْكِتَابِ وَسُورَةَ مَعَهَا فِي الرَّكْعَتَيْنِ الْأُولَيَيْنِ مِنْ صَلَاةِ الظُّهْرِ وَصَلَاةِ الْعَصْرِ وَيُسْمِعُنَا الْآيَةَ أَحْيَانًا وَكَانَ يُطِيلُ فِي الرَّكْعَةِ الْأُولَى .

بَابُ يُطَوَّلُ فِي الرَّكْعَةِ الْأُولَى

٧٧٩. حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ حَدَّثَنَا هِشَامٌ عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي قَتَادَةَ عَنْ أَبِيهِ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يُطَوِّلُ فِي الرَّكْعَةِ الْأُولَى مِنْ صَلَاةِ الظُّهْرِ وَيُقَصِّرُ فِي الثَّانِيَةِ وَيَفْعَلُ ذَلِكَ فِي صَلَاةِ الصُّبْحِ .

IMAMOVO GLASNO IZGOVARANJE “AMIN”

Ata kaže: “Amin je dova.”

Ibn Zubejr i oni iza njega izgovarali su “amin” toliko da je u džamiji odjekivalo.

Ebu-Hurejre dovikivao bi imamu: “Nemoj učiniti da mi prođe izgovaranje ‘amin’!”

Nafi¹ kaže: “Ibn-Omer nije izostavljao izgovaranje ‘amin’ nego nukao ashabe na to. Od njega sam čuo da za to ima i nagrada.”

780. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njega obavijestio Malik prenoseći od Ibn-Šihaba, on od Seida b. Musejbe i Ebu-Seleme b. Abdur-Rahmana da su ga njih dvojica izvijestili prenoseći od Ebu-Hurejre, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

– Kada imam kaže “amin”, kažite i vi! Onome, čiji se izgovor “amin” podudara s izgovorom “amin” od meleka, oprostit će mu se učinjeni manji grijesi (prema Allahu).

Ibni-Šihab je rekao: “I Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izgovaraše ‘amin’.”¹

بَابُ جَهْرِ الْإِمَامِ بِالتَّامِينِ

وَقَالَ عَطَاءُ آمِينَ دُعَاءُ آمِنِ ابْنِ الزُّبَيْرِ وَمَنْ وَرَاءَهُ حَتَّى إِنَّ لِلْمَسْجِدِ لِلْجَنَّةِ وَكَانَ أَبُو هُرَيْرَةَ يُنَادِي الْإِمَامَ لَا تَفْتِنِي بِآمِينَ وَقَالَ نَافِعٌ كَانَ ابْنُ عُمَرَ لَا يَدْعُهُ وَيُحْضِئُهُمْ وَسَمِعْتُ مِنْهُ فِي ذَلِكَ خَيْرًا.

٧٨٠. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ وَأَبِي سَلَمَةَ ابْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ أَنَّهُمَا أَخْبَرَاهُ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ إِذَا آمَنَ الْإِمَامُ فَأَمُّنُوا فَإِنَّهُ مَنْ وَافَقَ تَأْمِينَهُ تَأْمِينَ الْمَلَائِكَةِ غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ وَقَالَ ابْنُ شِهَابٍ وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ آمِينَ.

¹ Ibni-Džurejdž prenosi od Ataa da je rekao kako je slušao imame; Ibn-Zubejra i druge poslije njega, kako izgovaraju “amin”, a to su radili i klanjači iza njih tako da se u džamiji horilo.

– “Amin” je dova.

Bejheki navodi da je Ata rekao: “Zapamtio sam 200 ashaba u ovoj Alejhisselamovoj džamiji i, kada bi god imam izgovorio ‘gajril-magdubi ‘alejhim veled-dallin’, čulo bi se kako gromko izgovore ‘amin’, tj. ‘Uslišaj Allahu’.”

Ebu-Hurejra, radijallahu anhu, svojevremeno je bio mujezin u Bahreju kod imama Ala’a Hadremija kome bi govorio: “Ne pretiči me sa ‘amin’!”

Ebu-Hurejra, radijallahu anhu, bio je mujezin i kod Mervana ibni Hakema pod uvjetom da mu ne izmiče s izgovorom “Veledallin – amin!”, tj. “Čuvaj me puta zalutalih! Uslišaj mi molbu!”

Iz hadisa se može zaključiti:

– “Amin” izgovara i imam i oni koji za njim klanjaju.

Malikije smatraju da imam ne treba izgovarati “amin” u namazima u kojima se Kur’an uči naglas, a Ibni-Bukejr to prepušta na volju imamu. Završetak Fatihe je dova i nije umjesno da imam na svoju dovu odgovori “amin”. To trebaju izgovarati učesnici skupnog obreda – kažu malikije.

Predstavnici drugih škola ne prihvaćaju takvu interpretaciju i smatraju da “amin” treba izgovarati i imam i džematlije. Ibni-Hazm kaže: “Izgovaranje ‘amin’ imamu je sunnet, a onim koji za njim klanjaju strogo oblagatna dužnost (farz).”

Imam Šafija smatra da imam izgovara “amin” naglas u namazima u kojima se Kur’an uči naglas, a prisutne džematlije u sebi. Gazali kaže da u namaske sunnete spada da se to izgovara naglas u onim namazima u kojima se Kur’an uči naglas.

VAŽNOST IZGOVARANJA “AMIN”

781. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njega obavijestio Malik prenoseći od Ebu-Zinada, on od A‘redža, a ovaj od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

– Kada neko od vas izgovori “amin”, a i meleki na nebu kažu “amin” i kada se podudari to izgovaranje jedno s drugim, njemu se oprostite ranije učinjeni grijesi (prema Allahu).

GLASNO IZGOVARANJE “AMIN” ONOGA KO KLANJA ZA IMAMOM²

782. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Mesleme prenoseći od Malika, on od Sumejja, oslobođenog roba Ebu-Bekrova, ovaj od Ebu-Saliha, a on od Ebu-Hurejre, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

– Kada imam izgovori “gajril-magdubi alejhim veled-dalin”, vi recite “amin”. I onome čije se izgovaranje “amin” podudari s izgovorom meleka, bit će oprosteni dotad učinjeni (manji) grijesi. (Sumejja) u drugom nizu prenosilaca slijedi Muhammed b. Amr prenoseći od Ebu-Seleme, ovaj od Ebu-Hurejre, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, odnosno Nu‘ajm Mudžmir od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu.

بَابُ فَضْلِ التَّامِينِ

٧٨١. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ أَبِي الزِّنَادِ عَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ إِذَا قَالَ أَحَدُكُمْ آمِينَ وَقَالَتِ الْمَلَائِكَةُ فِي السَّمَاءِ آمِينَ فَوَافَقَتْ إِحْدَاهُمَا الْأُخْرَى غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ.

بَابُ جَهْرِ اِمَامُومٍ بِالتَّامِينِ

٧٨٢. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ عَنْ مَالِكٍ عَنْ سَمِيِّ مَوْلَى أَبِي بَكْرٍ عَنْ أَبِي صَالِحٍ السَّمَّانِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ إِذَا قَالَ الْإِمَامُ (غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ) فَقُولُوا آمِينَ فَإِنَّهُ مَنْ وَافَقَ قَوْلُهُ قَوْلَ الْمَلَائِكَةِ غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ تَابِعَهُ مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ وَنُعَيْمُ الْمُجَمِّرُ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ.

Ebu-Hanife i učenjaci Kufe smatraju da “amin” izgovara u sebi i imam i oni koji za njim klanjaju. Ovi se drže izjave Alkame b. Vaila, da je njegov otac Vail klanjao za Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, i čim je izgovorio “veled-dallin!” odmah je kazao u sebi i “amin!”

Ibrahim Neha‘i kaže: “Četiri teksta imam izgovara u namazu u sebi: eužu, bismillu, subhaneke-llahumme i amin”, a drugi pravници još dodaju “Allahumme rabbena lekel hamd”.

Omer i Alija, radijallahu anhuma, nisu naglas izgovarali “bismillu” ni “amin”. Oni su smatrali da je izraz “amin” dova, a svaka dova po pravilu uči se u sebi.

Imam Šafija ima suprotno mišljenje i hadisi na koje se on oslanja nisu za potcjenjivanje. Zbog toga mnogi pravници odobravaju bez prigovora prihvatanje jednog ili drugog stava.

² Ovim naslovom Buhari se opredjeljuje za mišljenje koje kaže da “amin” treba glasno izgovoriti.

SAGIBANJE NA RUKU' NE STUPIVŠI U RED

بَابُ إِذَا رَكَعَ دُونَ الصَّفِّ

783. PRIČAO NAM JE Musa b. Isma'il, njemu Hemmam prenoseći od A'lema, a ime mu je Zijad, on od Hasana, ovaj od Ebu-Bekra koji je stigao Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, na ruku', pa se i on sageo na ruku' prije nego je dospio u saf. Kasnije je to spomenuo Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, i on mu je rekao: "Allah ti povećao žudnju za dobrom. Nemoj to ponoviti!"¹

٧٨٣. حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنَا هَمَّامٌ عَنِ الْأَعْلَمِ وَهُوَ زِيَادٌ عَنِ الْحَسَنِ عَنْ أَبِي بَكْرَةَ أَنَّهُ انْتَهَى إِلَى النَّبِيِّ ﷺ وَهُوَ رَاكِعٌ فَرَكَعَ قَبْلَ أَنْ يَصِلَ إِلَى الصَّفِّ فَذَكَرَ ذَلِكَ لِلنَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ زَادَكَ اللَّهُ حِرْصًا وَلَا تَعُدْ.

¹ Ebu-Davud isti slučaj navodi u svom *Sunenu* u sljedećoj verziji: "Ebu-Bekr je došao u džamiju dok je Alejhisselam bio na ruku'. Želeći da ga stigne na ruku', sageo se na ruku' izvan safa. Po završetku namaza Alejhisselam je upitao:

– Ko se od vas sageo na ruku' izvan safa i u toku klanjanja prišao u saf?

– Ja – odgovorio je Ebu-Bekr.

– Allah ti povećao želju za dobrim! Ne ponavljaj to više! – rekao je Alejhisselam.

Izraz "la te'ud", tj. "Ne ponavljaj to više!" može se raznoliko tumačiti. Tahavi odabire sljedeća dva tumačenja:

a) ne treba se saginjati na ruku' prije stupanja u džematski red, jer je Alejhisselam rekao: "Ko dođe na zajedničko klanjanje namaza, neka se ne saginje na ruku' izvan safa!";

b) zabranjeno je trčati u džematski red želeći stići na ruku' nekog rekata. U tom smislu Ebu-Hurejra, radijallahu anhu, prenosi izjavu Alejhisselama: "Kada otpočne zajedničko klanjanje, ne pristupajte namazu trčeći nego polahko i smjerno. Ono što ste od namaza stigli, klanjajte s imamom, a što vam je izmaklo, klanjajte sami!"

Neki misle da se gornjim izrazom zabranjuje klanjaču da prelazi is safa u saf dok je u namazu, jer iako kretanje od 1 ili 2 koraka ne kvare namaz, bolje se toga kloniti.

Iz hadisa se može zaključiti:

– ko klanja izvan safa džemata, namaz mu je punovažan.

Abdullah ibni Mes'ud i Zejd ibni Sabit, radijallahu anhuma, pregeli su se jednom na ruku' prije nego su dospjeli u džematski red i potom prišli u njega onako sageti. Ovako su činili Urve b. Zubejr, Seid b. Džubejr, Ebu-Seleme i Ata.

U *Evsatu* stoji da je Ibn-Zubejr s minbera rekao: "Ko uniđe u džamiju i zatekne svijet zajedno s imamom na ruku', neka se odmah sagne na ruku', i u sagetom stavu korača naprijed do u saf džemata jer je to sunnet."

U *Musannefu*, s vjerodostojnim senedom, navodi se da je Zejd ibni Vehb došao u džamiju s Abdullahom ibn Omerom, radijallahu anhuma, i, kada su bili na sredini džamije, imam se sageo na ruku'. Oni su izgovorili početni namaski tekbir, pregeli se na ruku' i u tom pregetom stavu prišli u saf prije nego se svijet digao s ruku'a. Kada je imam završio namaz, Zejd ibni Vehb htio je naklanjati taj rekat, ali ga je Abdullah, radijallahu anhuma, uhvatio za ruku i rekao: "Stigao si potpuno na ovaj namaz." Ovako su činili mnogi ashabi.

– pokuđeno je klanjati izvan uspostavljenog džematskog reda, jer je Alejhisselam rekao: "Nije savršen namaz onog ko klanja izvan džematskog reda." Mnogi pravници, shvaćajući ovaj hadis doslovno, smatraju da je namaz takvog čovjeka pokvaren;

– džematlija pristupa za imamom u namaz na kom se god njegovom dijelu imam nalazio.

TEKBIR PRI RUKU'U IZGOVARA SE POTPUNO

To je rekao Ibn-Abbas prenoseći od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, a o tome ima i hadis koji prenosi Malik b. Huvejris.

784. PRIČAO NAM JE Ishak Vasiti, njemu Halid prenoseći od Džurejrija, on od Ebu-Ala'a, ovaj od Mutarrifa, a on od 'Imrana b. Husajna, da je kazao: “(Imran) je klanjao za Alijom, radijallahu anhu, u Basri i on nas je podsjetio na namaz koga smo klanjali s Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem. Spomenuo je da je izgovarao tekbir kada god bi se dizao i spuštao.”

785. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njega obavijestio Malik prenoseći od Ibni-Šihaba, on od Ebu-Seleme, a ovaj od Ebu-Hurejre, da im je on klanjao i izgovarao tekbir kada bi se god spuštao i dizao, a kada bi im se okrenuo, govorio bi: “Ja među nama najslićnije klanjam Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem.”²

بَابُ إِتْمَامِ التَّكْبِيرِ فِي الرُّكُوعِ

قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ فِيهِ مَالِكُ بْنُ الْحُوَيْرِثِ .

٧٨٤. حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ الْوَاسِطِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا خَالِدٌ عَنِ الْجُرَيْرِيِّ عَنْ أَبِي الْعَلَاءِ عَنْ مُطَرِّفٍ عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ قَالَ صَلَّى مَعَ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ بِالْبَصْرَةِ فَقَالَ ذَكَرْنَا هَذَا الرَّجُلَ صَلَاةً كُنَّا نُصَلِّيْهَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَذَكَرَ أَنَّهُ كَانَ يُكَبِّرُ كُلَّمَا رَفَعَ وَكُلَّمَا وَضَعَ .

٧٨٥. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّهُ كَانَ يُصَلِّيْهِمْ فَيُكَبِّرُ كُلَّمَا خَفَضَ وَرَفَعَ فَإِذَا انْصَرَفَ قَالَ إِنِّي لَا أَشْبَهُكُمْ صَلَاةَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ .

2 Tekbir ruku'a treba izgovarati razgovjetno, prvi glas početi izgovarati na nogama, a zadnji izgovoriti na ruku'u. Iz hadisa se može zaključiti:
– tekbir se izgovara u namazu pri svakom spuštanju i dizanju. To je stav Ebu-Hanife i najvećeg broja učenjaka svih pravnih škola.
Abdur-Rezzak b. Ujejne prenosi da Abdullah ibni Abbas i još poneki ashabi nisu izgovarali tekbir kada bi se po obavljenom ruku'u spuštali na sedždu, pa i kada bi se spuštali na drugu sedždu. Međutim, poznate predaje govore da su svi oni izgovarali tekbir pri svakom pokretu, a možda su to ponekad izostavili da bi pokazali da je to dozvoljeno ili pak prenosioci nisu čuli njihov glas.
Taberi navodi kako su Ebu-Hurejru pitali ko je prvi počeo ispuštati tekbir pri spuštanju i dizanju glave sa sedžde, a on je odgovorio: “Mu'avija.”
Izgovarati tekbir prelazeći iz jednog dijela namaza u drugi je sunnet. To je stav Ebu-Hanife, Malika, Šafije i najvećeg broja ashaba, dok ga imam Ahmed uvrštava u dužnost drugog stepena (vadžib). Ima mišljenja da je ovaj tekbir samo namaski ukras i služi imamu za usklađivanje pokreta prisutnih džematlija.
Ibni-Hazm u *Muhalli* navodi da su strogo obligatne dužnosti (farz): “Izgovarati tekbir pri spuštanju na ruku'; izgovarati na ruku'u i sedždi ustaljene poznate izreke; čineći sedždu staviti na tlo čelo, nos, dlanove, koljena i vrhove nožnih prsta; veoma kratko sjedenje između dvije obavljene sedžde jednog rekata i kratko stajanje na nogama poslije dizanja s ruku'a. Namjerno ispuštanje ma kojeg od navedenih dijelova namaza, kvari namaz, a iz zaborava potrebno je učiniti samo sehvi-sedždu.”

POTPUNO IZGOVARANJE TEKBIRA PRI SEDŽDI

786. PRIČAO NAM JE Eibun-Nu'man, njemu Hammad prenoseći od Gajlana b. Džerira, on od Mutarrifa b. Abdullaha da je rekao:

– Klanjao sam za Alijom ibni Ebi-Talibom, radijallahu anhu, ja i Imran b. Husajn i, kad god bi se spustio na sedždu, izgovarao bi tekbir, a kad bi digao glavu, izgovarao bi tekbir, a i kada bi se dizao na ruku'u, izgovarao bi opet tekbir. Kada je Alija završio namaz, uzeo me je Imran b. Husajn za ruku i rekao: "Ovaj me je podsjetio na Muhammedov, sallallahu alejhi ve sellem, namaz."

– Ili je, kaže (Hammad), Imran rekao: "Klanjao nam je upravo Muhammedov, sallallahu alejhi ve sellem, namaz."

787. PRIČAO NAM JE Amr b. Avn, njemu Hušejm prenoseći od Ebu-Bišra, a on od Ikrime da je rekao:

– Vidio sam čovjeka kod Mekkami-Ibrahima gdje izgovara tekbir pri svakom spuštanju i dizanju, kada god bi se ispravio i sageo, pa sam o ovom obavijestio Ibn-Abbasa, radijallahu anhuma, a on upita: "Nije li to namaz Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, ne imao majke?"¹

بَابُ إِتْمَامِ التَّكْبِيرِ فِي السُّجُودِ

٧٨٦. حَدَّثَنَا أَبُو الثُّعْمَانِ قَالَ حَدَّثَنَا هَمَّادٌ عَنْ غَيْلَانَ بْنِ جَرِيرٍ عَنْ مُطَرِّفِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ صَلَّيْتُ خَلْفَ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَا وَعِمْرَانُ ابْنُ حُصَيْنٍ فَكَانَ إِذَا سَجَدَ كَبَّرَ وَإِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ كَبَّرَ وَإِذَا نَهَضَ مِنَ الرُّكْعَتَيْنِ كَبَّرَ فَلَمَّا قَضَى الصَّلَاةَ أَخَذَ بِيَدِي عِمْرَانُ بْنُ حُصَيْنٍ فَقَالَ قَدْ ذَكَّرَنِي هَذَا صَلَاةَ مُحَمَّدٍ ﷺ أَوْ قَالَ لَقَدْ صَلَّى بِنَا صَلَاةَ مُحَمَّدٍ ﷺ.

٧٨٧. حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عَوْنٍ قَالَ حَدَّثَنَا هُشَيْمٌ عَنْ أَبِي بَشِيرٍ عَنْ عِكْرِمَةَ قَالَ رَأَيْتُ رَجُلًا عِنْدَ الْمَقَامِ يُكَبِّرُ فِي كُلِّ خَفْضٍ وَرَفَعٍ وَإِذَا قَامَ وَإِذَا وَضَعَ فَأَخْبَرْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ أَوْلَيْسَ تِلْكَ صَلَاةَ النَّبِيِّ ﷺ لَا أُمَّ لَكَ.

Ko zaboravi izgovoriti najmanje dva tekbira prelazeći iz jednog dijela namaza u drugi, učinit će sehvi-sedždu prije ili poslije selama a, ako je i ne učini, namaz mu je punovažan.

Pravnici hanefijske škole kažu: "Sehvi-sedždu ne treba činiti kada se ne prouči: subhaneke, euзу, bismilla; ne izgovori tekbir ruku'a, sedžde i tespah na ruku'u ili sedždi."

Ovi tekbiri aludiraju na obnavljanje odluke (nijeta) koja se donese s početnim namaskim tekbirom.

¹ Iz navedenih hadisa može se zaključiti:

– džematu prisutne samo dvije osobe postavljaju se neposredno iza imama;

– bilo je ashaba koji nisu izgovarali tekbir za ruku' i sedždu, što znači da oni ne spadaju u osnovne dijelove namaza (ruknove). S obzirom na izloženo, potrebno je ove tekbire izgovarati, a imam Ahmed smatra da je to vadžib.

IZGOVARANJE TEKBIRA KADA SE USTAJE SA SEDŽDE

788. PRIČAO NAM JE Musa b. Ismail, njega obavijestio Hemmam prenoseći od Katade, a on od Ikrima, da je rekao:

– Klanjao sam u Mekki za jednim imamom starcem. Izgovorio je dvadeset dva tekbira pa sam rekao Ibn-Abbasu: “On je priglup!”

– Ne imala te tvoja majka! To je sunnet Ebul-Kasima, sallallahu alejhi ve sellem – reče (Ibn-Abbas).

Musa kaže da mu je isti slučaj pričao Eban, njemu Katade kome je rekao Ikrima.

789. PRIČAO NAM JE Jahja b. Bukejr, njemu Lejs prenoseći od Ukajla, on od Ibn-Šihaba, koga je obavijestio Ebu-Bekr b. Abdur-Rahman b. Haris, da je čuo Ebu-Hurejru gdje kaže:

– Kada bi god Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ustajao na namaz, izgovarao bi tekbir čim bi stao, zatim izgovarao kada bi se saginjao na ruku‘u a, kada bi ispravljao svoja leđa s ruku‘a, izgovarao bi “Semi‘allahu li men hamideh”, a “Rabbena lekel-hamd” rekao bi stojeći na nogama.

Abdullah (b. Salih prenoseći od Lejsa) kaže: “... ve lekel-hamd”, kada bi se spuštao na sedždu, govorio bi tekbir, kada bi dizao glavu sa sedžde, izgovarao bi tekbir; izgovarao bi tekbir kada bi se spuštao na (drugu) sedždu, a potom bi izgovarao tekbir i kada bi dizao svoju glavu (sa te sedžde). Tako je radio kasnije kroz cijeli namaz, sve dok ga ne bi završio. On izgovaraše tekbir i kada ustajaše poslije sjedenja iza obavljena (prva) dva rekata.”²

بَابُ التَّكْبِيرِ إِذَا قَامَ مِنَ السُّجُودِ

٧٨٨. حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ أَخْبَرَنَا هَمَّامٌ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ عِكْرِمَةَ قَالَ صَلَّيْتُ خَلْفَ شَيْخٍ بِمَكَّةَ فَكَبَّرَ ثِنْتَيْنِ وَعِشْرِينَ تَكْبِيرَةً فَقُلْتُ لِابْنِ عَبَّاسٍ إِنَّهُ أَحَقُّ فَقَالَ تَكَلَّفْتَ أُمُّكَ سُنَّةَ أَبِي الْقَاسِمِ ﷺ وَقَالَ مُوسَى حَدَّثَنَا أَبَانُ حَدَّثَنَا قَتَادَةُ حَدَّثَنَا عِكْرِمَةُ .

٧٨٩. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ عُقَيْلٍ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ قَالَ أَخْبَرَنِي أَبُو بَكْرِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنُ الْحَارِثِ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا هُرَيْرَةَ يَقُولُ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا قَامَ إِلَى الصَّلَاةِ يُكَبِّرُ حِينَ يَقُومُ ثُمَّ يُكَبِّرُ حِينَ يَرْكَعُ ثُمَّ يَقُولُ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ حِينَ يَرْفَعُ صُلْبَهُ مِنَ الرَّكْعَةِ ثُمَّ يَقُولُ وَهُوَ قَائِمٌ رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ قَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ صَالِحٍ عَنِ اللَّيْثِ وَلَكَ الْحَمْدُ ثُمَّ يُكَبِّرُ حِينَ يَهْوِي ثُمَّ يُكَبِّرُ حِينَ يَرْفَعُ رَأْسَهُ ثُمَّ يُكَبِّرُ حِينَ يَسْجُدُ ثُمَّ يُكَبِّرُ حِينَ يَرْفَعُ رَأْسَهُ ثُمَّ يَفْعَلُ ذَلِكَ فِي الصَّلَاةِ كُلِّهَا حَتَّى يَقْضِيَهَا وَيُكَبِّرُ حِينَ يَقُومُ مِنَ الثَّنَيْنِ بَعْدَ الْجُلُوسِ .

² Svaki rekat ima pet tekbira, a četverorekatni namaz 22 tekbira, ne računajući početni namaski tekbir. Tekbir se izgovara i pri saginjanju na ruku‘. Pri ustajanju s ruku‘a imam izgovara: “Semi‘allahu li men hamideh. Rabbena lekel-hamd.” To je mišljenje Šafija, Sevrija i Evza‘ija, dok Ebu-Hanife smatra da imam izgovara samo prvu rečenicu, a prisutni u sebi drugu. Ovo mišljenje dijele još: Malik, Ahmed, Ibn-Mes‘ud, radijallahu anhu, Ebu-Hurejra, radijallahu anhu, i Ša‘bi. Ovi se oslanjaju na Alejhisselamovu izjavu zabilježenu u dva *Sahiha* (Buharijevu i Muslimovu, tzv. *Sahihajn*: Kada imam izgovori “Semi‘allahu li men hamideh”, vi prisutni kažete “Rabbena lekel hamd”.

STAVLJANJE DLANOVA NA KOLJENA PRI RUKU'U

Ebu-Humejd je pred svojim drugovima izjavio: “Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, stavljao je svoje ruke na svoja koljena.”

790. PRIČAO NAM JE Ebul-Vehid, njemu Šu‘be prenoseći od Ebu-Ja‘fura koji je rekao da je čuo Mus‘aba b. Sa‘da, gdje govori:

– Klanjao sam pokraj svoga oca, svoje dlanove sastavio i stavio među svoja stegna. Otac mi je to zabranio govoreći: “Tako smo mi radili, pa nam je to zabranjeno i naređeno da ruke stavljamo na koljena.”¹

KAD KLANJAČ NE OBAVI PROPISNO RUKU’

791. PRIČAO NAM JE Hafs b. Umer, njemu Šu‘be prenoseći od Sulejmana, koji je čuo Zejda b. Vehba da kaže:

– Huzejfe je vidio nekog čovjeka koji nije propisno obavio ruku’ i sedžde i rekao mu: “Ti nisi ništa klanjao. Ako bi na tom umro, umro bi mimo vjere (i puta) na kojoj je Allah stvorio i uputio Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem.”²

بَابُ وَضْعِ الْأَكْفِ عَلَى الرُّكْبِ فِي الرُّكُوعِ

وَقَالَ أَبُو حُمَيْدٍ فِي أَصْحَابِهِ أَمَكَنَ النَّبِيُّ ﷺ يَدَيْهِ مِنْ رُكْبَتَيْهِ .

٧٩٠. حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ أَبِي يَعْفُورٍ قَالَ سَمِعْتُ مُضْعَبَ بْنَ سَعْدٍ يَقُولُ صَلَّيْتُ إِلَى جَنْبِ أَبِي فَطَبَّقْتُ بَيْنَ كَفَّيْ ثُمَّ وَضَعْتُهِمَا بَيْنَ فَخْذَيَّ فَنَهَانِي أَبِي وَقَالَ كُنَّا نَفْعَلُهُ فَنَهَيْنَا عَنْهُ وَأَمَرْنَا أَنْ نَضَعَ أَيْدِينَا عَلَى الرُّكْبِ .

بَابُ إِذَا لَمْ يَتِمَّ الرُّكُوعُ

٧٩١. حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ سُلَيْمَانَ قَالَ سَمِعْتُ زَيْدَ بْنَ وَهْبٍ قَالَ رَأَى حَذِيفَةَ رَجُلًا لَا يَتِمُّ الرُّكُوعَ وَالسُّجُودَ قَالَ مَا صَلَّيْتُ وَلَوْ مِثْرَ مِثْرٍ عَلَى غَيْرِ الْفِطْرَةِ الَّتِي فَطَّرَ اللَّهُ مُحَمَّدًا ﷺ عَلَيْهَا .

Prva rečenica izgovara se u toku ispravljanja s ruku‘a, a druga na nogama kada se ispraviš.

- 1 Na ruku‘u dlanovi se drže na koljenima obuhvaćeni palcem i malim prstom, a ostali prsti se ispruže niz cjevanice. Hadise drugog sadržaja, treba smatrati derogiranim.
- 2 Obligatna je dužnost (farz) umiriti se na ruku‘u i sedždi koliko se može izgovoriti jednom “Subhane rabbijel-‘ala”, odnosno “Subhane rabbijel-‘azim”. To je stav Ebu-Jusufa, Šafija i Ahmeda, dok Ebu-Hanife i neki pravници malikijske škole kažu da to nije farz. U Džurdžanijevom *Tahridžu* stoji zaključak da, ako to nije farz, onda je sunnet. U Kerhijevom *Tahridžu* stoji da je to vadžib i obavezna je sehvi-sedžda ako se zaboravi. Ibni-Kasim kaže: “Ko s ruku‘a ili sedžde ispravi glavu, a ne ispravi i leđa, namaz mu je punovažan, ali za to treba moliti Allaha, dželle šanuhu, za oprost i to više ne smije ponavljati.” Ešheb smatra da takav namaz nije punovažan (i treba ga obnoviti).

POTPUNO PORAVNANJE LEĐA (S GLAVOM) NA RUKU'U

Ebu-Humejdi je među svojim drugovima izjavio: “Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, sageo se na ruku' i savio svoja leđa (izravnavajući ih s glavom).”

GRANICA UPOTPUNJAVANJA RUKU'A, PORAVNAVANJA LEĐA I SMIRIVANJA

792. PRIČAO NAM JE Bedel b. Muhabber, njemu Šu'be, a njega obavijestio Hakem prenoseći od Ibn-Ebu-Lejla'a, ovaj od Bera'a, da je rekao:
– Ruku' Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, njegova sedžda, (sjedjenje) između dvije sedžde i (stajanje) kada bi se ispravio s ruku'a, osim (onog) stajanja (na kome se uči Kur'an) i sjedenja (na kome se uči “Et-tehijjatu...”) približno su podjednako dugi.³

VJEROVJESNIKOVA, SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM, NAREDBA ONOME KOJI NE UPOTPUNI SVOJ RUKU' DA PONOVI NAMAZ

793. PRIČAO NAM JE Musedded, njega obavijestio Jahja b. Seid prenoseći od Ubejdullaha, kome je rekao Seid Makburi koji je čuo od svoga oca, a ovaj od Ebu-Hurejre, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, ušao u džamiju a za njim ušao jedan čovjek i, pošto je klanjao, prišao je Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, i nazvao mu selam. Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem,

بَابُ اسْتَوَاءِ الظُّهْرِ فِي الرُّكُوعِ

وَقَالَ أَبُو حُمَيْدٍ فِي أَصْحَابِهِ رَكَعَ النَّبِيُّ ﷺ ثُمَّ هَضَرَ ظَهْرَهُ.

بَابُ حَدِّ اِتِّمَامِ الرُّكُوعِ وَالِاغْتِدَالِ فِيهِ وَالطَّمَانِينَةَ

٧٩٢. حَدَّثَنَا بَدَلُ بْنُ الْمُحَبَّرِ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ أَخْبَرَنِي الْحَكَمُ عَنْ ابْنِ أَبِي لَيْلَى عَنِ الْبَرَاءِ قَالَ كَانَ رُكُوعُ النَّبِيِّ ﷺ وَسُجُودُهُ وَبَيْنَ السَّجْدَتَيْنِ وَإِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرُّكُوعِ مَا خَلَا الْقِيَامَ وَالْقُعُودَ قَرِيبًا مِنَ السَّوَاءِ.

بَابُ أَمْرِ النَّبِيِّ ﷺ الَّذِي لَا يُتِمُّ رُكُوعَهُ بِالْإِعَادَةِ

٧٩٣. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ أَخْبَرَنِي يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنَا سَعِيدُ الْمَقْبُرِيُّ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ دَخَلَ الْمَسْجِدَ فَدَخَلَ رَجُلٌ فَصَلَّى ثُمَّ جَاءَ فَسَلَّمَ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَرَدَ النَّبِيُّ ﷺ عَلَيْهِ السَّلَامَ فَقَالَ ارْجِعْ فَصَلِّ فَإِنَّكَ لَمْ تُصَلِّ

3 Namaski dijelovi raznolike su dužine i na svakom treba pravilno proučiti određene citate. Stajanje na nogama iza obavljenog ruku'a treba biti kratko, toliko da se može izgovoriti ranije navedeni citat. A, ako bi to stajanje bilo dugo, narušio bi se ustaljeni redoslijed i kontinuiranost u namazu, te zato neke šafije smatraju da je takav namaz pokvaren.

otpozdravio mu je i rekao: “Vrati se i (ponovo) klanjaj, jer ti nisi (u potpunosti) klanjao!”

Ovaj je klanjao, zatim prišao i nazvao selam Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, a on mu opet reče: “Vrati se i klanjaj, jer ti nisi (pravilno) klanjao!” Ovo se ponovilo tri puta i čovjek uzviknu: “Tako mi onoga koji te je s Istinom poslao, ja bolje ne znam, pa poduči me!” Tada je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Kada stupaš u namaz, izgovori tekbir, zatim prouči iz Kur’ana ono što ti je lahko, učini ruku’ tako da se na njemu potpuno umiriš, potom se podigni toliko da se potpuno ispraviš, spusti se na sedždu tako da se na njoj potpuno smiriš, onda se ispravi na sjedenje tako da se na njemu potpuno umiriš, zatim se spusti ponovo na sedždu da se na njoj dobro smiriš i tako radi u svakom svom namazu.”

فَصَلَّى ثُمَّ جَاءَ فَسَلَّمَ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ ارْجِعْ
فَصَلِّ فَإِنَّكَ لَمْ تُصَلِّ ثَلَاثًا فَقَالَ وَالَّذِي بَعَثَكَ
بِالْحَقِّ فَمَا أَحْسِنُ غَيْرُهُ فَعَلَّمَنِي قَالَ إِذَا قُمْتَ إِلَى
الصَّلَاةِ فَكَبِّرْ ثُمَّ اقْرَأْ مَا تيسَّرَ مَعَكَ مِنَ الْقُرْآنِ
ثُمَّ ارْكَعْ حَتَّى تَطْمَئِنَّ رَاكِعًا ثُمَّ ارْفَعْ حَتَّى تَعْتَدِلَ
قَائِمًا ثُمَّ اسْجُدْ حَتَّى تَطْمَئِنَّ سَاجِدًا ثُمَّ ارْفَعْ حَتَّى
تَطْمَئِنَّ جَالِسًا ثُمَّ اسْجُدْ حَتَّى تَطْمَئِنَّ سَاجِدًا ثُمَّ
افْعَلْ ذَلِكَ فِي صَلَاتِكَ كُلِّهَا .

DOVE NA RUKU'U

794. PRIČAO NAM JE Hafs b. Umer, njemu Šu'be prenoseći od Mensura, on od Ebu-Duhaa, ovaj od Mesruka, a on od Aiše, radijallahu anha, da je rekla:

– Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, izgovaraše na ruku'ima i sedždama: “Subhaneke-llahumme rabbena ve bi hamdike. Allahu-magfir li!”, tj. “Slava Tebi, Allahu, Gospodaru naš! Tebi hvala. Allahu, oprosti mi!”¹

ŠTA IZGOVARA IMAM I ONAJ KO ZA NJIM KLANJA KADA DIGNU GLAVU S RUKU'A

795. PRIČAO NAM JE Adem, njemu Ibnu-Ebi-Zi'b prenoseći od Seida Makburija, on od Ebu-Hurejre, da je rekao:

– Kada bi Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, izgovorio “Semi'allahu li men hamideh”, rekao bi

بَابُ الدُّعَاءِ فِي الرُّكُوعِ

٧٩٤. حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ مَنْصُورٍ عَنْ أَبِي الضُّحَى عَنْ مَسْرُوقٍ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَقُولُ فِي رُكُوعِهِ وَسُجُودِهِ سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ رَبَّنَا وَبِحَمْدِكَ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي.

بَابُ مَا يَقُولُ الْإِمَامُ وَمَنْ خَلْفَهُ إِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرُّكُوعِ

٧٩٥. حَدَّثَنَا آدَمُ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي ذَنْبٍ عَنْ سَعِيدِ الْمَقْبُرِيِّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا قَالَ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ قَالَ اللَّهُمَّ رَبَّنَا

¹ Pored ranije utvrđenih citata koje je Alejhisselam ponajviše učio na ruku'u i sedždi zapamćeni su i drugi. Muslim i Nesai preko Aiše, radijallahu anha, zabilježili su tekst: “Subhaneke-llahumme ve bihamdike La ilahe illa ente.” Drugi su muhaddisi prenijeli i duže tekstove, a Ibni-Kudame u *Mugniju* kaže: “Na ruku'u treba izgovoriti tri puta 'Subhanerabbijel-azim', a na sedždi tri puta 'Subhane rabbijel-a'la'. Ko prethodno prouči uz to i neku dovu ili zikr koji se prenosi od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, dobro je učinio, jer je to ponekad radio i Alejhisselam.”

Izgovoriti gornje tekstove tri puta na ruku'u odnosno sedždi, smatraju sunnet obredom Ebu-Hanife, Ahmed po jednoj predaji, Ibrahim Neha'i, Hasan Basri, Ebu-Jusuf i Muhammed, i to je najmanje što treba proučiti. El-Maverdi kaže da je najniži stupanj potpunosti u slučaju ovoga izgovoriti ove dove tri puta. Najviši stupanj potpunosti jeste izgovoriti ovo jedanaest ili devet puta, a srednj stupanj jeste izgovoriti ovo pet puta. Ebu-Hanife preporučuje izgovaranje navedenih izreka od 3 do 10 puta, a Ebu-Jusuf i Muhammed po 7 puta.

Neki pravници hanbelijske škole smatraju da je najniži vid savršenog ruku'a i sedžde kada se na njima izgovaraju uobičajene izreke i dove koliko se stojeći na nogama učio Kur'an.

Ibni-Mes'ud i halifa Alija, radijallahu anhum, navedene izreke izgovarali su tri puta, a preneseno je da je halifa Omer, radijallahu anhu, to radio pet puta.

Imam Ahmed i Ishak izgovaranje ovih formula smatraju drugostepenom dužnošću (vadžibom) i, ko bi ih namjerno zanemario, namaz mu je pokvaren, a slučajni zaborav ispravlja se sehvi-sedždom.

Ibni-Hazm kaže da ovaj tespih spada u strogo obligatnu dužnost, ali, ako se ne izgovori iz zaborava, čini se samo sehvi-sedžda.

Ebu-Hanife, Malik i Šafija ovo smatraju sunnetom i, ako bi to klanjač izostavio, ne bi bio grješan a namaz bi mu bio valjan. Pri tome je svejedno da li to on izostavi namjeno ili nenamjerno, s tim što je mekruh da se to čini namjerno.

još “Allahumme rabbena ve lekel-hamd”. Kada bi se Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, saginjao na ruku‘ i dizao glavu (sa sedžde), izgovarao bi tekbir i, kada bi se ispravljao s obiju sedždi, izgovaraše “Allahu ekber”.

VAŽNOST IZGOVARANJA “ALLAHUMME RABBENA LEKEL-HAMD”

796. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njega obavijestio Malik prenoseći od Sumejja, on od Ebu-Saliha, a ovaj od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

– Kada imam izgovori “Semi‘allahu li men hamideh”, vi recite “Allahumme rabbena lekel-hamd”, jer onaj čije se izgovaranje ovoga teksta podudara s izgovorom meleka, bit će mu oprošteni (manji) učinjeni grijesi (prema Allahu).¹

POGLAVLJE

797. PRIČAO NAM JE Mu‘az b. Fedale, njemu Hišam prenoseći od Jahjaa, on od Ebu-Seleme, a ovaj od Ebu-Hurejre, da je rekao:

“Zaista ću vam približno prikazati namaz Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.” Ebu-Hurejre učio bi “Kunut dovu” na posljednjem rekatu podne, jaciye i sabah-namaza nakon što bi izgovorio “Semi‘allahu li men hamideh” i tada bi molio za vjernike, a proklinjao nevjernike.²

وَلَكَ الْحَمْدُ وَكَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا رَكَعَ وَإِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ يُكَبِّرُ وَإِذَا قَامَ مِنَ السَّجْدَتَيْنِ قَالَ اللَّهُ أَكْبَرُ .

بَابُ فَضْلِ اللَّهُمَّ رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ

٧٩٦. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ سُمَيِّ عَنْ أَبِي صَالِحٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ إِذَا قَالَ الْإِمَامُ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ فَقُولُوا اللَّهُمَّ رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ فَإِنَّهُ مَنْ وَافَقَ قَوْلَهُ قَوْلَ الْمَلَائِكَةِ غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ .

بَابُ

٧٩٧. حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ فَضَالَةَ قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامٌ عَنْ يَحْيَى عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ لِأَقْرَبَنِّ صَلَاةَ النَّبِيِّ ﷺ فَكَانَ أَبُو هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقْنُتُ فِي الرُّكْعَةِ الْآخِرَةِ مِنْ صَلَاةِ الظُّهْرِ وَصَلَاةِ الْعِشَاءِ وَصَلَاةِ الصُّبْحِ بَعْدَ مَا يَقُولُ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ فَيَدْعُو لِلْمُؤْمِنِينَ وَيَلْعَنُ الْكُفَّارَ .

¹ Prvi dio ruku‘anske dove izgovara imam, a drugi dio prisutni skupnog obreda. Ko klanja sam, izgovara je cijelu u sebi.

² Kunut dova uči se samo u vitr-namazu neposredno pred saginjanje na ruku‘. To je stav Ebu-Hanife, halife Omera, Alije i brojnih ashaba, radijallahu anhum, dok imam Ahmed i još poneki pravници daju na volju klanjaču da uči Kunut prije ili poslije obavljenog ruku‘a.

Tirmizi veli da Ahmed i Ishak smatraju da se Kunut uči u sabahskom farzu samo kada muslimane zadesi neka nevolja, a Sufjan Sevri dodaje: “Ko je uči lijepo je, a ko ne uči dobro je.” No, on ipak preferira da se ne uči. Tahavi navodi da je Alejhisselam neko vrijeme (jedan mjesec) učio Kunut za proklinjanje svojih neprijatelja iz plemena Zekvan i Usajje i, kada ih se oslobodio, prestao je to učiti.

Ibni-Omer, radijallahu anhum, kaže da je Alejhisselam učio Kunut u prvim danima Objave i prestao je

798. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Ebul-Esved, njemu Ismail prenoseći od Halida Hazza'a, on od Ebu-Kilabe, a ovaj od Enesa b. Malika, radijallahu anhu, da je rekao:

“Kunut dova učila se (u početku Objave) u akšamu i sabah-namazu.”

799. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Mesleme prenoseći od Malika, on od Nu'ajma b. Abdullah-Mudžmira, ovaj od Alija b. Jahjaa b. Hallada ez-Zurekija, on od svoga oca, a ovaj od Rife b. Rafija Zurekija, da je rekao:

– Klanjali smo (akšam) jednog dana za Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, i kada podiže svoju glavu s ruku'a, izgovori “Semi'allahu li men hamideh”, a jedan čovjek iza njega reče: “Rabena ve lekel-hamd, hamden kesiren tajjiben mubareken fihi”, tj. “Gospodaru naš, Tebi hvala, mnoga i iskrena hvala, puna dobra!”

Kada je završio s namazom, reče: “Ko je izgovorio (onu rečenicu)?”

– Ja – reče (onaj čovjek).

– Vidio sam trideset i nekoliko meleka gdje hitaju koji će je od njih prvi zapisati – reče (Alejhisselam).³

٧٩٨. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي الْأَسْوَدِ قَالَ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ عَنْ خَالِدِ الْحَذَّاءِ عَنْ أَبِي قِلَابَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كَانَ الْقُنُوتُ فِي الْمَغْرِبِ وَالْفَجْرِ .

٧٩٩. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ عَنْ مَالِكٍ عَنْ نَعِيمِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْمُجَمِّرِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ يَحْيَى بْنِ خَلَّادٍ الزُّرَقِيُّ عَنْ أَبِيهِ عَنْ رِفَاعَةَ بْنِ رَافِعٍ الزُّرَقِيِّ قَالَ كُنَّا يَوْمًا نَصَلِّي وَرَاءَ النَّبِيِّ ﷺ فَلَمَّا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرَّكْعَةِ قَالَ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ قَالَ رَجُلٌ وَرَاءَهُ رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ حَمْدًا كَثِيرًا طَيِّبًا مُبَارَكًا فِيهِ فَلَمَّا انْصَرَفَ قَالَ مَنْ الْمُتَكَلِّمُ قَالَ أَنَا قَالَ رَأَيْتُ بِضْعَةَ وَثَلَاثِينَ مَلَكًا يَتَدَرُّونَهَا أَيُّهُمْ يَكْتُبُهَا أَوَّلُ .

učiti objavom ajeta: “Lejse leke minel-emri šej'en...”, tj. “Ti od toga nemaš ništa, bilo da im se oprostili ili da se kazne, oni su veliki grješnici.” To je kod Ibn-Omera značilo da je taj propis derogiran. Ovog je mišljenja bio i Abdur-Rahman b. Ebu-Bekr.

Suprotan postupak Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, može se objasniti time da on nije znao za derogaciju ovog postupka, prihvaćenu kasnijom Objavom.

3 Iz hadisa se može zaključiti:

- za izgovaranje tahmida poslije ruku'a predstoji osobita Allahova, dželle šanuhu, nagrada;
- izgovarajući neke dove i zikrove dozvoljeno je podignuti glas, ukoliko to neće drugog ometati u njegovom poslu.

SMIRENOST KLANJAČA KADA PODIGNE GLAVU S RUKU'A

Ebu-Humejd kaže: “Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, izravnavao bi se tako da bi mu se svaki pršljen vratio na svoje mjesto.”

800. PRIČAO NAM JE Ebul-Velid, njemu Šu'be prenoseći od Sabita, da je rekao:

– Opisujući nam namaz Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, Enes (b. Malik) kazao je: “Klanjaše tako da bi dizao svoju glavu s ruku'a i stajao toliko, da bismo mislili da je zaboravio (na sedždu).”

801. PRIČAO NAM JE Ebul-Velid, njemu Šu'be prenoseći od Hakema, on od Ibnu-Ebu-Lejla'a, a ovaj od Bera'a, radijallahu anhu, da je rekao:

“Ruku' Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, njegova sedžda, stajanje kada bi se podigao s ruku'a i (sjedenje) između dvije namaske sedžde bili su skoro jednako (dugi).”

802. PRIČAO NAM JE Sulejman b. Harb, njemu Hammad b. Zejd prenoseći od Ejžuba, on od Ebu-Kilabe, da je rekao:

“Malik b. Huvejris pokazivao nam je kakav je bio namaz Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, a to je bilo izvan namaskog vremena; ustao je i na nogama se učvrstio, zatim se sageo na ruku' i na ruku'u se učvrstio, onda je podigao svoju glavu i malo stao uspravno. Potom nam je, kaže (Kilabe), klanjao namaz ovog našeg starine (imama) Ebu-Burejda. A Ebu-Burejd, kada bi dizao glavu s druge sedžde, zadržao bi se malo na sjedenju i onda digao (na sljedeći rekat).”

بَابُ الطُّمَازِنَةِ حِينَ يَرْفَعُ رَأْسَهُ مِنَ الرُّكُوعِ

وَقَالَ أَبُو مُحَمَّدٍ رَفَعَ النَّبِيُّ ﷺ وَاسْتَوَى جَالِسًا حَتَّى يَعُودَ كُلُّ فَقَارٍ مَكَانَهُ .

٨٠٠. حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ ثَابِتٍ قَالَ كَانَ أَنَسٌ يَنْعُتُ لَنَا صَلَاةَ النَّبِيِّ ﷺ فَكَانَ يُصَلِّي وَإِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرُّكُوعِ قَامَ حَتَّى نَقُولَ قَدْ نَسِيَ .

٨٠١. حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ الْحَكَمِ عَنْ ابْنِ أَبِي لَيْلَى عَنِ الْبَرَاءِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كَانَ رُكُوعُ النَّبِيِّ ﷺ وَسُجُودُهُ وَإِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرُّكُوعِ وَبَيْنَ السَّجْدَتَيْنِ قَرِيبًا مِنَ السَّوَاءِ .

٨٠٢. حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ قَالَ حَدَّثَنَا حَمَّادُ ابْنُ زَيْدٍ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ أَبِي قِلَابَةَ قَالَ كَانَ مَالِكُ ابْنُ الْحُوَيْرِثِ يُرِينَا كَيْفَ كَانَ صَلَاةَ النَّبِيِّ ﷺ وَذَلِكَ فِي غَيْرِ وَقْتِ صَلَاةٍ فَقَامَ فَأَمَكَنَ الْقِيَامَ ثُمَّ رَكَعَ فَأَمَكَنَ الرُّكُوعَ ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ فَأَنْصَبَ هُنَيْئَةً قَالَ فَصَلَّى بِنَا صَلَاةَ شَيْخِنَا هَذَا أَبِي بُرَيْدٍ وَكَانَ أَبُو بُرَيْدٍ إِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ السَّجْدَةِ الْآخِرَةِ اسْتَوَى قَاعِدًا ثُمَّ نَهَضَ .

NA SEDŽDU SE SPUŠTA S TEKBIROM

Nafi' kaže: "Ibn-Omer bi stavljao (na zemlju) svoje ruke prije koljena."

803. PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman, njemu Šu'ajb prenoseći od Zuhrija kojeg su obavijestili Ebu-Bekr b. Abdur-Rahman b. Haris b. Hišam i Ebu-Seleme b. Abdur-Rahman, da je Ebu-Hurejre izgovarao tekbir u svakom obaveznom, a i neobaveznom namazu za vrijeme ramazana i bez ramazana. Izgovarao bi tekbir kada bi htio stupiti u namaz. Izgovarao bi ga kada bi se saginjao na ruku, potom govorio "Semi'allahu li men hamideh", a prije nego bi se spustio na sedždu izgovarao bi "Rabena ve lekel-hamd". Kada bi se spuštao na sedždu, izgovarao je "Allahu ekber" a i kada bi dizao svoju glavu sa sedžde. Izgovarao bi tekbir kada bi činio i (drugu) sedždu, a izgovaraše ga kada bi dizao svoju glavu sa te sedžde. Izgovaraše tekbir i kada ustajaše sa sjedenja iza drugog rekata. Tako je činio na svakom rekatu dok ne bi završio namaz. Kada bi završio s namazom, rekao bi: "Tako mi Onoga u Čijoj je ruci moja duša, ja među vama najsljednije Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, obavljam namaz." Takav je stvarno bio njegov namaz sve dok se nije rastao s ovim svijetom.

بَابُ يَهْوِي بِالتَّكْبِيرِ حِينَ يَسْجُدُ

وَقَالَ نَافِعٌ كَانَ ابْنُ عُمَرَ يَضَعُ يَدَيْهِ قَبْلَ رُكْبَتَيْهِ .

٨٠٣. حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ حَدَّثَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي أَبُو بَكْرِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنُ الْحَارِثِ بْنِ هِشَامٍ وَأَبُو سَلَمَةَ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ كَانَ يُكَبِّرُ فِي كُلِّ صَلَاةٍ مِنَ الْمَكْتُوبَةِ وَغَيْرِهَا فِي رَمَضَانَ وَغَيْرِهِ فَيُكَبِّرُ حِينَ يَقُومُ ثُمَّ يُكَبِّرُ حِينَ يَرْكَعُ ثُمَّ يَقُولُ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ ثُمَّ يَقُولُ رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ قَبْلَ أَنْ يَسْجُدَ ثُمَّ يَقُولُ اللَّهُ أَكْبَرُ حِينَ يَهْوِي سَاجِدًا ثُمَّ يُكَبِّرُ حِينَ يَرْفَعُ رَأْسَهُ مِنَ السُّجُودِ ثُمَّ يُكَبِّرُ حِينَ يَسْجُدُ ثُمَّ يُكَبِّرُ حِينَ يَرْفَعُ رَأْسَهُ مِنَ السُّجُودِ ثُمَّ يُكَبِّرُ حِينَ يَقُومُ مِنَ الْجُلُوسِ فِي الْاِثْنَتَيْنِ وَيَفْعَلُ ذَلِكَ فِي كُلِّ رَكْعَةٍ حَتَّى يَفْرُغَ مِنَ الصَّلَاةِ ثُمَّ يَقُولُ حِينَ يَنْصَرِفُ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ إِنِّي لَأَقْرَبُكُمْ سَبْهَا بِصَلَاةِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ إِنْ كَانَتْ هَذِهِ لَصَلَاتِهِ حَتَّى فَارَقَ الدُّنْيَا .

804. Njih dvojica su kazali da je Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, još rekao: “Kada bi Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, dizao svoju glavu (s ruku’a), izgovarao bi ‘Semi’allahu li men hamideh, rabbena ve lekel-hamd’, blagoslovio neke ljude, nazvao ih poimenično i kazao: ‘Allahu, spasi Velida b. Velida, Selema b. Hišama, Ajjaša b. Ebu-Rebija i ostale nemoćne vjernike. Allahu, kazni žestoko (pleme) Mudar i podaj mu (gladne) godine poput godina Jusufa (alejhisselam)!” Stanovnici istoka, iz plemena Mudar, bili su tada u razmiricama s njim (tj. Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem).¹

805. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah, njemu više puta saopćio Sufjan prenoseći od Zuhrija, koji je čuo Enesa b. Malika da govori:

– Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, pao je s konja. Ponekad bi Sufjan rekao “spao s konja” i zgulio svoju desnu stranu. Mi smo mu kasnije ušli i posjetili ga. Utom je nastupio namaz i on je s nama klanjao sjedeći, a sjedili smo i mi.

Sufjan je jednom rekao: “... Klanjali smo i mi sjedeći.” Kada je završio namaz, rekao je: “Imam

٨٠٤. قَالَا وَقَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ حِينَ يَرْفَعُ رَأْسَهُ يَقُولُ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ يَدْعُو لِرَجَالٍ فَيَسْمِيهِمْ بِأَسْمَائِهِمْ فَيَقُولُ اللَّهُمَّ أَنْجِ الْوَلِيدَ بْنَ الْوَلِيدِ وَسَلَمَةَ بْنَ هِشَامٍ وَعَيَّاشَ بْنَ أَبِي رَبِيعَةَ وَالْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ اللَّهُمَّ اشْدُدْ وَطَأَتَكَ عَلَى مُضَرَ وَاجْعَلْهَا عَلَيْهِمْ سِنِينَ كَسَنِي يُوسُفَ وَأَهْلَ الْمَشْرِقِ يَوْمَئِذٍ مِنْ مُضَرَ مُخَالِفُونَ لَهُ.

٨٠٥. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ غَيْرَ مَرَّةٍ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ يَقُولُ سَقَطَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَنْ فَرَسٍ وَرَبَّاهُ قَالَ سُفْيَانُ مِنْ فَرَسٍ فَجَحِشَ شِقُّهُ الْأَيْمَنُ فَدَخَلْنَا عَلَيْهِ نَعُوذُهُ فَحَضَرَتِ الصَّلَاةُ فَصَلَّى بِنَا قَاعِدًا وَقَعَدْنَا وَقَالَ سُفْيَانُ مَرَّةً صَلَّيْنَا قُعُودًا فَلَمَّا قَضَى

¹ Velid ibni Velid je brat slavnog vojskovođe Halida b. Velida. Velida su muslimani zarobili na Bedru dok je još bio nevjernik. Kada su ga pustili uz otkup, primio je islam. Tada su ga upitali: “Zašto nisi primio islam prije otkupa?” Odgovorio je: “Nisam volio da se o meni misli kako sam primio islam iz straha.” Poslije su ga Kurejšije zarobili u Mekki. Na ime njegova spasa Alejhisselam je učio u namazu Kunut dovu pa je konačno oslobođen i izbjegao je u Medinu.

Seleme ibn Hišam je primio islam među prvim Mekkelijama. Selio je u Etiopiju, kasnije se povratio u Mekku, bio mučen, proganjan i zatvaran, oko 4. godine po Hidžri, poslije Bitke na Hendeku preselio je u Medinu, sudjelovao u Bici na Mu’ti, a poginuo u borbi na Edžnadejnu ili Meredžus-safreu.

Otac Ajjaša ibn Ebi-Rebija je brat po majci Ebu-Džehla, kao i Seleme ibn Hišam. Ajjaš je među prvim Mekkelijama primio islam. Ebu-Džehl ga je mučio i zatvarao, ali je konačno izbjegao u Medinu. Poginuo je u Bici na Jermuku.

Iz hadisa se može još zaključiti:

– Tekbir se izgovara pri stupanju u namaz i prelaženju iz jednog dijela namaza u drugi, osim nakon vraćanja s ruku’a kad se izgovori: semi’allahu limen hamideh; on se izgovara u toku prelaznog pokreta. Tako ruku’anski tekbir počinje se izgovarati početkom pregibanja i razvlači dok se klanjač ne spusti na ruku’. Tekbir za sedždu počinje se izgovarati sa spuštanjem na sedždu i dulji dok čelo ne dotakne tlo kada se nastavi izgovarati određeni citat tespiha (tj. subhane rabbijel-a’la). Tekbir za ustajanje s prvog sjedenja razvlači se od početka ustajanja do potpunog ispravljanja na noge. Malik i Omer ibnu Abdul-Aziz preporučuju izgovaranje ovoga tekbira kada se stane na noge.

je postavljen da se (klanjači) za njim povede: kada on izgovori tekbir, izgovorite ga i vi, kada se sagne na ruku, sagnite se i vi, kada se podigne, podignite se i vi; kada bude izgovarao ‘Semi‘allahu li men hamideh’, vi recite ‘Rabbena ve lekel hamd’ a, kada se spusti na sedždu, spustite se i vi!”

– Je li tako ovaj slučaj prenio i Ma‘mer? – upitao je Sufjan.

– Da – odgovorio je (Ali b. Abdullah).

– Dobro je (Ma‘mer) zapamtio.

Zuhri je isto (kao i Ma‘mer) prenio: “... ve lekel-hamd.”

Zapamtio sam (prenosi Sufjan od Zuhrija): “... zgulio je svoju desnu stranu...”

Pošto smo izašli od Zuhrija, Ibni-Džurejdž je kazao: “I ja sam bio kod njega (pa mi je rekao): ‘... bila mu je zguljena njegova desna potkoljenica...’”

VAŽNOST (FADILET) SEDŽDE

806. PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman, njega obavijestio Šu‘ajb prenoseći od Zuhrija, kome je saopćio Seid b. Musejjeb i Ata b. Jezid Lejsi, da je Ebu-Hurejra pitao svijet:

– Allahov Poslaniče, da li ćemo na Sudnjem danu vidjeti našeg Gospodara?

– Da li vi sumnjate u mjesec o uštapskoj noći ispred koga nema nikakvog oblaka? – upitao je (Alejhisselam).

– Ne, Allahov Poslaniče – odgovorili su oni.

– Da li vi sumnjate u sunce ispred koga nema nikakvog oblaka? – upitao je (Alejhisselam).

– Ne – odgovorili su.

– Pa vi ćete ga, eto, tako uistinu jasno vidjeti. Kada se svijet iskupi na Sudnjem danu, on će reći: “Ko je koga obožavao, neka ga i sada slijedi!” Tada će neko od toga (svijeta) slijediti sunce, neko će slijediti mjesec, neko tagute (kipove, šejtane) itd., a ostat će (na mjestu) ovi moji sljedbenici i među

الصَّلَاةَ قَالَ إِنَّمَا جُعِلَ الْإِمَامُ لِيُؤْتَمَّ بِهِ فَإِذَا كَبَّرَ فَكَبِّرُوا وَإِذَا رَكَعَ فَارْكَعُوا وَإِذَا رَفَعَ فَارْفَعُوا وَإِذَا قَالَ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ فَقُولُوا رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ وَإِذَا سَجَدَ فَاسْجُدُوا قَالَ سُفْيَانُ كَذَا جَاءَ بِهِ مَعْمَرٌ قُلْتُ نَعَمْ قَالَ لَقَدْ حَفِظَ كَذَا قَالَ الزُّهْرِيُّ وَلَكَ الْحَمْدُ حَفِظْتُ مِنْ شِقِّهِ الْأَيْمَنِ فَلَمَّا خَرَجْنَا مِنْ عِنْدِ الزُّهْرِيِّ قَالَ ابْنُ جُرَيْجٍ وَأَنَا عِنْدَهُ فَجَحِشَ سَاقَهُ الْأَيْمَنُ .

بَابُ فَضْلِ السُّجُودِ

٨٠٦. حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي سَعِيدُ بْنُ الْمُسَيَّبِ وَعَطَاءُ بْنُ يَزِيدَ اللَّيْثِيُّ أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ أَخْبَرَهُمَا أَنَّ النَّاسَ قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ هَلْ نَرَى رَبَّنَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ قَالَ هَلْ تُمَارُونَ فِي الْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَدْرِ لَيْسَ دُونَهُ سَحَابٌ قَالُوا لَا يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ فَهَلْ تُمَارُونَ فِي الشَّمْسِ لَيْسَ دُونَهَا سَحَابٌ قَالُوا لَا قَالَ فَإِنَّكُمْ تَرَوْنَهُ كَذَلِكَ يُحْشَرُ النَّاسُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَيَقُولُ مَنْ كَانَ يَعْبُدُ شَيْئًا فَلْيَتَّبِعْ فَمِنْهُمْ مَنْ يَتَّبِعُ الشَّمْسَ وَمِنْهُمْ مَنْ يَتَّبِعُ الْقَمَرَ وَمِنْهُمْ مَنْ يَتَّبِعُ الطَّوَاغِيتَ وَتَبَقَى هَذِهِ الْأُمَّةُ فِيهَا مُنَافِقُوهَا فَيَأْتِيهِمُ اللَّهُ فَيَقُولُ

njima dvoličnjaci. Potom će im se pojaviti Allah i reći: “Ja sam vaš Gospodar.” Oni će tada kazati: “Ovo je naše mjesto sve dok nam ne dođe naš Gospodar i kada nam naš Gospodar dođe mi ćemo ga prepoznati.” Utom će im se, stvarno, pojaviti opet Allah i reći: “Ja sam vaš Gospodar.”

– Ti si naš Gospodar – odgovorit će oni. Allah će ih tada pozvati, a utom će se postaviti i most po sredini Džehennema i ja ću biti prvi Poslanik kome će biti dozvoljeno da sa svojim sljedbenicima prijeđe. Tada neće niko ništa govoriti osim poslanika, a govor poslanika bit će samo: “Allahu, spašavaj, spašavaj!”

U Džehennemu bit će čengele slične trnju sa‘dana (mlječiike).

– Da li ste vidjeli trnje sa‘dana (mlječiike)?

– Da – odgovorit će oni.

– Pa one su poput trnja sa‘dana (mlječiike), samo što njihovu veličinu ne zna niko osim Allaha, one će grabiti svijet srazmjerno njihovim djelima i neki će biti upropašteni zbog svojih djela, a neki iskomadani i potom spašeni. Kada Allah bude htio ukazati svoju milost nekim osobama u vatri, On će narediti melekima da izvedu one koji su obožavali Allaha. Meleki će ih izvoditi poznavajući ih po ostacima tragova namaske sedžde, a Allah je zabranio paklenoj vatri da prži trag sedžde. Tako će oni izaći iz vatre. Paklena vatra guta (prži) sve čovječije organe osim mjesta s tragom sedžde. (Grešnici) će izaći iz vatre posve sprženi i na njih će se izliti “voda života” i početak će bujati kao što buja zrnje iz nanosa bujice. Tada će Allah završiti suđenje među robovima, a ostatak će samo još jedan čovjek između Dženneta i Džehennema. To je posljednji čovjek iz Džehennema, koji bi trebao unići u Džehennem, okrenut svojim licem prema Džehennemu govoreći: “Gospodaru moj, okreni moje lice od Džehennema, zatrovao me je njegov zapah, a spalila me njegova žestina!”

– Ako ti se učini to, nećeš li ti možda tražiti još nešto drugo? – odgovorit će Allah.

أَنَا رَبُّكُمْ فَيَقُولُونَ هَذَا مَكَانُنَا حَتَّى يَأْتِينَا رَبُّنَا
فَإِذَا جَاءَ رَبُّنَا عَرَفْنَاهُ فَيَأْتِيهِمُ اللَّهُ فَيَقُولُ أَنَا رَبُّكُمْ
فَيَقُولُونَ أَنْتَ رَبُّنَا فَيَدْعُوهُمْ فَيُضْرَبُ الصَّرَاطُ
بَيْنَ ظَهْرَانِي جَهَنَّمَ فَأَكُونُ أَوَّلَ مَنْ يَجُوزُ مِنَ
الرُّسُلِ بِأَمْرِهِ وَلَا يَتَكَلَّمُ يَوْمَئِذٍ أَحَدٌ إِلَّا الرُّسُلُ
وَكَلَامُ الرُّسُلِ يَوْمَئِذٍ اللَّهُمَّ سَلِّمْ وَسَلِّمْ وَفِي جَهَنَّمَ
كَلَالِيْبٌ مِثْلُ شَوْكِ السَّعْدَانِ هَلْ رَأَيْتُمْ شَوْكَ
السَّعْدَانِ قَالُوا نَعَمْ قَالَ فَإِنَّهَا مِثْلُ شَوْكِ السَّعْدَانِ
غَيْرَ أَنَّهُ لَا يَعْلَمُ قَدْرَ عَظَمَتِهَا إِلَّا اللَّهُ تَخَطَّفُ النَّاسُ
بِأَعْمَالِهِمْ فَمِنْهُمْ مَنْ يُبْقِي بِعَمَلِهِ وَمِنْهُمْ مَنْ يُخْرَدَلُ
ثُمَّ يَنْجُو حَتَّى إِذَا أَرَادَ اللَّهُ رَحْمَةً مَنْ أَرَادَ مِنْ أَهْلِ
النَّارِ أَمَرَ اللَّهُ الْمَلَائِكَةَ أَنْ يُخْرِجُوا مَنْ كَانَ يَعْبُدُ اللَّهَ
فَيُخْرِجُونَهُمْ وَيَعْرِفُونَهُمْ بِآثَارِ السُّجُودِ وَحَرَّمَ
اللَّهُ عَلَى النَّارِ أَنْ تَأْكُلَ أَثَرَ السُّجُودِ فَيُخْرِجُونَ
مِنَ النَّارِ فَكُلُّ ابْنِ آدَمَ تَأْكُلُهُ النَّارُ إِلَّا أَثَرَ السُّجُودِ
فَيُخْرِجُونَ مِنَ النَّارِ قَدْ امْتَحَشُوا فَيُصَبُّ عَلَيْهِمْ
مَاءُ الْحَيَاةِ فَيَنْبُتُونَ كَمَا تَنْبُتُ الْحَبَّةُ فِي حِمِيلِ السَّيْلِ
ثُمَّ يَفْرُغُ اللَّهُ مِنَ الْقَضَاءِ بَيْنَ الْعِبَادِ وَيَبْقَى رَجُلٌ
بَيْنَ الْجَنَّةِ وَالنَّارِ وَهُوَ آخِرُ أَهْلِ النَّارِ دُخُولًا الْجَنَّةَ
مُقْبِلٌ بِوَجْهِهِ قَبْلَ النَّارِ فَيَقُولُ يَا رَبِّ اصْرِفْ
وَجْهِي عَنِ النَّارِ قَدْ قَشَبَنِي رِيحُهَا وَأَحْرَقَنِي
ذَكَوُهَا فَيَقُولُ هَلْ عَسَيْتَ إِنْ فَعَلْتَ ذَلِكَ بِكَ أَنْ

– Ne, Tvoje mi veličine – odgovorit će on. Tada će mu Allah dati što bude htio od Svoga obećanja i ugovora i okrenut će mu Allah lice od vatre.

Pošto ga okrene Džennetu, i on vidi njegove ljepote, šutjet će koliko to Allah bude htio da šuti, a potom će reći: “Gospodaru moj, primakni me samo do džennetskih vrata!”

– Allah će mu odgovoriti: “Nisi li već dao obećanja i obavezu da nećeš tražiti ništa izuzev ono što si već tražio!”

– Gospodaru moj – kazat će on – nisam ja, valjda, najnesretnije Tvoje stvorenje?

Allah će mu reći: “Da li, možda, ako ti se da to, nećeš tražiti i još nešto drugo?”

– Ne, kazat će on – tako mi Tvoje veličine, neću tražiti ništa osim toga. On će, potom, dati svome Gospodaru obećanje i obavezu, koju On bude htio i On će ga, potom, primaknuti džennetskim vratima. Kada dođe do njegovih vrata, vidi njegov sjaj, blještavilo i veselost, zašutjet će koliko to Allah bude htio da šuti, a onda će reći: “Gospodaru moj, uvedi me u Džennet!”

Uzvišeni Allah će reći: “Čovječe, teško tebi! Kako samo puno iznevjeravaš! Nisi li dao obećanje i obavezu da nećeš tražiti ništa drugo osim onoga što ti je već dato!”

– Gospodaru moj – kazat će on – ne učini me najnesretnijim Tvojim stvorenjem!

Svevišnji Allah nasmijat će se tome, a potom će mu dozvoliti ulazak u Džennet i reći: “Zaželi još štogod!”

On će iznositi svoje želje i, kada se okončaju njegove želje, Uzvišeni Allah reći će mu: “Povećaj traženje toga i toga!” Njegov Uzvišeni Gospodar podsjećat će ga na njih sve pojedinačno i, kada se te želje dokončaju, Uzvišeni Allah reći će: “Imat ćeš sve to i još toliko.”

Ebu-Seid Hudri rekao je Ebu-Hurejri, radijallahu anhu, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao: “... Allah će reći: “Dobivaš sve to i

تَسْأَلُ غَيْرَ ذَلِكَ فَيَقُولُ لَا وَعِزَّتِكَ فَيُعْطِي اللَّهُ مَا يَشَاءُ مِنْ عَهْدٍ وَمِيثَاقٍ فَيَصْرِفُ اللَّهُ وَجْهَهُ عَنِ النَّارِ فَإِذَا أَقْبَلَ بِهِ عَلَى الْجَنَّةِ رَأَى بِهَجَّتِهَا سَكَتَ مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَسْكُتَ ثُمَّ قَالَ يَا رَبِّ قَدَّمْنِي عِنْدَ بَابِ الْجَنَّةِ فَيَقُولُ اللَّهُ لَهُ أَلَيْسَ قَدْ أُعْطِيتَ الْعُهُودَ وَالْمِثَاقَ أَنْ لَا تَسْأَلَ غَيْرَ الَّذِي كُنْتَ سَأَلْتَ فَيَقُولُ يَا رَبِّ لَا أَكُونُ أَشْقَى خَلْقِكَ فَيَقُولُ فَمَا عَسَيْتَ إِنْ أُعْطِيتَ ذَلِكَ أَنْ لَا تَسْأَلَ غَيْرَهُ فَيَقُولُ لَا وَعِزَّتِكَ لَا أَسْأَلُ غَيْرَ ذَلِكَ فَيُعْطِي رَبُّهُ مَا شَاءَ مِنْ عَهْدٍ وَمِيثَاقٍ فَيَقْدُمُهُ إِلَى بَابِ الْجَنَّةِ فَإِذَا بَلَغَ بَابَهَا فَرَأَى زَهْرَتَهَا وَمَا فِيهَا مِنَ النَّضْرَةِ وَالشُّرُورِ فَيَسْكُتُ مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَسْكُتَ فَيَقُولُ يَا رَبِّ أَدْخِلْنِي الْجَنَّةَ فَيَقُولُ اللَّهُ وَيْحَكَ يَا ابْنَ آدَمَ مَا أَغْدَرَكَ أَلَيْسَ قَدْ أُعْطِيتَ الْعُهُودَ وَالْمِثَاقَ أَنْ لَا تَسْأَلَ غَيْرَ الَّذِي أُعْطِيتَ فَيَقُولُ يَا رَبِّ لَا تَجْعَلْنِي أَشْقَى خَلْقِكَ فَيَضْحَكُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ مِنْهُ ثُمَّ يَأْذَنُ لَهُ فِي دُخُولِ الْجَنَّةِ فَيَقُولُ تَمَنَّى فَيَتَمَنَّى حَتَّى إِذَا انْقَطَعَ أُمْنِيَّتُهُ قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ مِنْ كَذَا وَكَذَا أَقْبَلَ يُذَكِّرُهُ رَبُّهُ حَتَّى إِذَا انْتَهَتْ بِهِ الْأَمَانِيُّ قَالَ اللَّهُ تَعَالَى لَكَ ذَلِكَ وَمِثْلُهُ مَعَهُ قَالَ أَبُو سَعِيدٍ الْخُدْرِيُّ لِأَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ قَالَ اللَّهُ لَكَ ذَلِكَ وَعَشْرَةُ أَمْثَالِهِ قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ لَمْ أَحْفَظْ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ إِلَّا قَوْلَهُ

još deset puta toliko.” Ebu-Hurejra je na to rekao: “Ja sam od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, zapamtio samo izjavu: “... Imaš sve to i s tim još toliko.”

Ebu-Seid Hudri opet je kazao: “Čuo sam ga gdje govori: ‘Imaš to sve i još deset puta toliko.’”¹

لَكَ ذَلِكَ وَمِثْلُهُ مَعَهُ قَالَ أَبُو سَعِيدٍ إِنِّي سَمِعْتُهُ يَقُولُ ذَلِكَ لَكَ وَعَشْرَةُ أَمْثَالِهِ .

¹ Jedan od načina na koji se može uskladiti predaja Ebu-Hurejre i predaja Ebu-Seida Hurdija jeste da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prvo i obećao to što je čuo Ebu-Hurejra, pa je poslije izrekao i drugi hadis koji Ebu-Hurejra nije čuo.

Videnje Allaha, dželle šanuhu, na Sudnjem danu je činjenica utvrđena Kur'anom: “Vudžuhun jevmeizin nadiretun ila rabbiha nazire...” tj. “Neka lica toga dana bit će radosna i gledat će u svoga Gospodara...”

Predstavnici svih ehlišunnetskih škola smatraju da će vjernici biti u mogućnosti vidjeti Allaha, dželle šanuhu, pod uvjetima i zakonima budućeg svijeta i života.

Mušebbihe i keramije ovo mišljenje prihvataju samo djelomično, a mu'tezilije ga posve odbacuju oslanjajući se na ajet “La tudrikuhul-ebsaru ve huve judrikul-ebsar”, što znači: “Njega ne mogu oči obuhvatiti, a On obuhvata sve.”

Predstavnici ehlišunnetskog učenja interpretiraju gornji ajet na sljedeći način: “Njega ne mogu oči ljudi potpuno obuhvatiti, a On njihove može.”

Mutezilije ističu ajet: “Len terani velakinin-zur ilel-džebeli fe ini-stekarre makanehu fe sevfe terani...”, tj. “Nećeš me moći, (o Musa), vidjeti, ali gledaj ono brdo pa ako se ono mogne održati na svom mjestu, moći ćeš me i ti vidjeti.” Oni negacijsku česticu za budućnost *len* tumače u značenju vječne negacije.

Predstavnici priznatih mezheba upozoravaju da se navedeni ajet odnosi na uvjete ovozemaljskog života i ne isključuje mogućnost viđenja Allaha, dželle šanuhu, na budućem svijetu.

Mutezilije ističu i ajet: “Ve ma kane li bešerin en jukellime-hullahu illa vahjen ev min verail-hidžabi...”, tj. “Čovjeku priliči da s Allahom razgovara samo putem Objave ili iza zastora, ili da mu pošalje svoga poslanika (meleka).”

Međutim, ajet se odnosi na razne vidove Objave koju je Allah, dželle šanuhu, isporučivao Svojim poslanicima u uvjetima ovoga materijalnog svijeta, dok u uvjetima nematerijalnog života bit će mogućnost viđenja i nematerijalnih bića. Namaz je najidealniji vid odanosti Allahu, dželle šanuhu. Alejhisselam kaže: “Vjernik je Allahu najbliži kada je na sedždi.”

Apologetičari drže da je sirat-čuprija preko Džehennema, tanja od dlake, a oštija od brida sablje na kojoj će ljudi biti ispitivani za vjeru u Allaha, dželle šanuhu, za namaz, zekat, pošćenje ramazana, za hadž i 'umru, za pravilno uzimanje abdesta i kupanje poslije spolnog snošaja.

Postojanje ove čuprije nije u skladu s ovozemaljskim zakonima, ali ne mora biti u kontradikciji zakona budućeg svijeta. Zakoni i uvjeti međukontinentalnog života na zemlji nisu jednaki. Ima mnogo biljaka i životinja koje žive, rastu i množe se na jednom kontinentu, a na drugom kržljaju i konačno uginu. Životni uvjeti biljnog i životinjskog svijeta počesto se razlikuju i među manjim regijama. Gledajući na uvjete samo kopnenog života dolazimo do zaključka da je nemoguće živjeti izvan kopna i da to ne motrimo kao stvarnost ne bismo ni vjerovali da on postoji. Stvarnost prisiljava ljude da priznaju da je život u vodi i u zemlji brojniji i raznovrsniji nego na zemlji. Život i konstrukcija vodenog i podzemnog svijeta podešena je stvarnim potrebama i prilikama u kojima se te životinje nalaze i kreću. Vodene životinje množe se i razvijaju u vodi, kreću se i žive u njoj, a čovjek guši.

Kada mogu biti ovoliko raznoliki životni uvjeti na našoj planeti, onda je očito da su oni još raznolikiji i uočljiviji na drugim nebeskim tijelima. Ono što je nemoguće po zakonima života na našoj planeti, na drugoj je to normalna pojava. Naprimjer, čovjek težak 50 kg kreće se na Zemlji normalno. Na Mjesecu, gdje je sila teže deset puta manja, on bi imao 5 kg i letio poput ptice, išao preko debljeg konca i tanjeg konopca, stajao na granama drveća, spavao i odmarao se u njegovim krošnjama i tome slično. Na manjoj planeti isti čovjek imao bi težinu leptira i kretao se po najtanjem koncu s grupama svojih vršnjaka. Međutim, kada bi se taj čovjek prebacio na Sunce, on bi usljed deseterostruko veće sile teže imao 500 kg; ne bi se mogao više držati na nogama ni kretati kao ranije, njega bi vlastita njegova težina utjerala u utrobu Sunca, zdrobila ga ili spljoštala.

Čovjek na Zemlji prelazi mostove uz određene uvjete. Ne može ići po koncu i konopcu, jer ga sila teže privlači.

KLANJAČ NA SEDŽDI ISTIČE SVOJE MIŠICE I UDALJUJE STOMAK OD STEGANA

807. PRIČAO NAM JE Jahja b. Bukejr, njemu Bekr b. Mudar prenoseći od Dža'fera, on od Ibni-Hurmuza, ovaj od Abdullaha b. Malika b. Buhajne, da bi Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rastavljao svoje ruke (od rebara) prilikom klanjanja toliko, da bi se ukazala bjelina tijela njegovih pazuha.

Lejs je izjavio: "Meni je to isto pričao Dža'fer b. Rebija."

VRHOVE NOŽNIH PRSTA KLANJAČ OKREĆE PREMA KABI

To je izjavio Ebu-Humejd Saidi prenoseći od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.

NEOBAVLJANJE SEDŽDE U POTPUNOSTI

808. PRIČAO NAM JE Salt b. Muhammed, njemu Mehdi prenoseći od Vasila, on od Ebu-Vaila, a ovaj od Huzejfe kako je vidio jednog čovjeka koji nije pravilno obavljao ruku' i sedžde pa, kada je završio svoj namaz, Huzejfe mu je rekao:

"Ti nisi ni klanjao!"

– Mislim, kaže, da je (Ebu-Vail) rekao: "Ako bi na tom (putu) umro, ti ne bi umro u sunnetu (praksi) Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem."

بَابُ يُبَدِّي ضَبْعِيهِ وَيَجَافِي فِي السُّجُودِ

٨٠٧. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنِي بَكْرُ بْنُ مُضَرَ عَنْ جَعْفَرٍ عَنِ ابْنِ هُرْمُزٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَالِكٍ ابْنِ بُحَيَّةَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ إِذَا صَلَّى فَرَجَ يَنْ يَدَيْهِ حَتَّى يَبْدُوَ بَيَاضُ إِبْطِيهِ وَقَالَ اللَّيْثُ حَدَّثَنِي جَعْفَرُ بْنُ رَبِيعَةَ نَحْوَهُ.

بَابُ يَسْتَقْبِلُ بِأَطْرَافِ رِجْلَيْهِ الْقِبْلَةَ

قَالَ أَبُو حُمَيْدٍ السَّاعِدِيُّ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ.

بَابُ إِذَا لَمْ يُتِمَّ السُّجُودَ

٨٠٨. حَدَّثَنَا الصَّلْتُ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ حَدَّثَنَا مَهْدِيُّ بْنُ مَيْمُونٍ عَنْ وَاصِلٍ عَنْ أَبِي وَائِلٍ عَنْ حُذَيْفَةَ رَأَى رَجُلًا لَا يُتِمُّ رُكُوعَهُ وَلَا سُجُودَهُ فَلَمَّا قَضَى صَلَاتَهُ قَالَ لَهُ حُذَيْفَةُ مَا صَلَّيْتَ قَالَ وَأَحْسِبُهُ قَالَ وَلَوْ مِتَّ مِتَّ عَلَى غَيْرِ سُنَّةِ مُحَمَّدٍ ﷺ.

Ukoliko je čovjek krupniji, utoliko ga Zemlja više privlači. Međutim, iznad jonosferskog prostora i van domašaja zemaljske sile teže vlada bestežinsko stanje. U tom prostoru težina zemaljskih predmeta i ljudi iščezava i ne postoji. Tu se može kretati svako bez tvrde podloge pod nogama i bez zraka oko sebe. Kretanje i prelaženje čovjeka pa i naroda preko tankog konca pod tim uvjetima je lakše i sigurnije nego prelazak preko betonskih mostova na površini naše Zemlje. To su potvrdili sovjetski i američki astronauti 1965. godine, kada su naočigled ljudi sa Zemlje izašli iz kabina svojih raketa, i kretali se u kosmosu kao po Zemlji. Zakoni budućeg svijeta svakako će odgovarati njegovim potrebama. Brojnost i raznovrsnost tih zakona je znak mudrosti i veličine njihovog Tvorca, a naše neshvaćanje znak umne ograničenosti.

OBAVLJANJE SEDŽDE NA SEDAM KOSTIJU (ORGANA)

بَابُ السُّجُودِ عَلَى سَبْعَةِ أَعْظَمٍ

809. PRIČAO NAM JE Kabisa, njemu Sufjan prenoseći od Amra b. Dinara, on od Tavusa, a ovaj od Ibn-Abbasa:

“Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, naređeno je da čini sedždu sa sedam organa (tijela) i da ne skuplja kosu i haljinu, i to: čelom, rukama (dlanovima), koljenima i nogama (stopalima).”¹

٨٠٩. حَدَّثَنَا قَبِيصَةُ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ عَمْرِو
ابْنِ دِينَارٍ عَنْ طَاوُسٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ أَمَرَ النَّبِيُّ
ﷺ أَنْ يَسْجُدَ عَلَى سَبْعَةِ أَعْظَاءٍ وَلَا يَكُفَّ شَعْرًا
وَلَا ثَوْبًا الْجَبْهَةَ وَالْيَدَيْنِ وَالرُّكْبَتَيْنِ وَالرِّجْلَيْنِ.

¹ U čijoj sedždi ne bude učestvovao ma koji od navedenih organa, namaz mu neće biti punovažan po mišljenju imama Ahmeda i Ishaka, a to je i preferirani stav Šafije, te se čini da tome naginje i sam Buhari. Međutim, u ovom hadisu nije spomenut nos, a vanjski smisao hadisa upućuje da su čelo i nos jedan organ. Sedžda se mora činiti čelom, a što se tiče nosa, učenjaci se razilaze. Njihovi stavovi se kreću od toga da je namaz valjan i bez toga, pa do toga da je to mustehab. Nevevi kaže: “Činiti sedždu sa sedam organa spomenutih u hadisu strogo je obligatna dužnost (farz), i to cijelim tim organima kao čelom i nosom zajedno.”

Čelo pri obavljanju sedžde treba biti otkriveno.

Ebu-Hanife i Ibn-Kasim, jedan od pravnik malikijskog pravca, smatraju da je namaz punovažan kada se sedžda učini, bilo čelom bilo nosom, dok imam Ahmed i Ibni-Habib smatraju strogo obligatnom dužnošću (farz) učiniti je i čelom i nosom zajedno.

Pravnici hanefijske škole primjećuju da se to iz navedenog hadisa ne može zaključiti i da čelo s nosom čini jedan organ, a to je lice. Da se nos i čelo smatraju posebnim organima, Alejhisselam bi umjesto izraza “sedam” rekao “sa osam...”. Kost nosa počinju od obrva, a završavaju se iznad gornje vilice. Čelo i nos međusobno su vezani i mogu se bez sumnje smatrati jednim organom tijela.

Vrhovi nožnih prsta trebaju biti spojeni s tlom, a tako isto koljena i dlanovi. Ovi organi ne moraju biti otkriveni.

Raznolika su mišljenja pravnih škola o obaveznosti činjenja sedžde čelom i nosom zajedno ili samo jednim od njih.

Pravnici hanefijske škole kažu da je u hadisu naređeno obavljanje sedžde čelom koje je samo dio lica i, kada čelo može služiti na ime lica, onda to može služiti i nos. Prema tome, ko učini sedždu samo nosom, namaz je punovažan. Nos je bez sumnje dio lica kao i čelo, ali ograničiti obavljanje sedžde samo na nos spada u pokudene čine.

Taberi u “Tehzibul-asaru” kaže: “Čelo i nos istog su statusa.” Tavus, upitan za obavljanje sedžde nosom, odgovorio je: “Nije li nos najvredniji dio lica?” A kada je Ibni-Sirin upitan za čovjeka koji čini sedždu dodirujući tlo nosom, odgovorio je:

– Zar ne učiš u Kur’anu: “Jehirruna lil ezkani sudždžeden...”, tj. “Pobožni čineći sedždu padaju na vilice...”

U ajetu je umjesto lica spomenuta vilica, upravo nos i usta, i ko učini sedždu Allah, dželle šanuhu, ga hvali. Pokudeno je u toku klanjanja skupljati i ustezati odjeću ili krajeve duge kose vezati u vidu repa; klanjati zasukanih nogavica, rukava i svezane kose ili pokupljene pod turban (‘amamu), kapu i slično. Po mišljenju Ibni-Tina ovo je stvar mjesnog običaja. Ako se svijet tako nosi, onda može tako i klanjati.

Ebu-Davud s dobrim nizom prenosilaca bilježi da je Hasan, sin halife Alije, radijallahu anhu, pred samo klanjanje odveo svoju sabranu kosu na zatioku, rekavši: “Ovo je loga (sjedište) šejtana.” To je isto učinio Ibn-Abbas, radijallahu anhu, Abdullahu ibni Harisu i rekao: “Ovo ti je slično osobi koja klanja vezanih ruku natrag.”

Kosa na glavi muškarca treba biti u normalnom položaju. Abdullah b. Omer vidio je jednog čovjeka, gdje klanja skupljene kose iznad zatioka, pa mu je doviknuo: “Odveži kosu i spusti da i ona s tobom može činiti sedždu!”

Ruke (dlanovi) – po Ibn-Bettalu – mogu biti uvučene u odjeću (prekrivene). Neki to smatraju mekruhom, a Šafi’ smatra da je vadžib da budu otkrivene.

810. PRIČAO NAM JE Muslim b. Ibrahim, njemu Šu'be prenoseći od Amra, on od Tavusa, ovaj od Ibn-Abbasa, radijallahu anhum, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao:

“Naređeno nam je da činimo sedždu sa sedam kostiju (organa) i da ne skupljamo haljinu i kosu.”

811. PRIČAO NAM JE Adem, njemu Israil prenoseći od Ebu-Ishaka, on od Abdullaha b. Jezida el-Hatmija koji je rekao da mu je ispričao Bera' b. Azib, a on nije lažac, i kazao:

“Mi smo klanjali za Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, i, kada bi on izgovorio ‘Semi‘allahu li men hamideh’, ne bi niko od nas pregeio svoja leđa dok ne bi Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, stavio na zemlju svoje čelo.”

ČINJENJE SEDŽDE NOSOM

812. PRIČAO NAM JE Mu'alla b. Esed, njemu Vuhejb prenoseći od Abdullaha b. Tavusa, on od svoga oca, a ovaj od Ibn-Abbasa, radijallahu anhum, koji je kazao da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

“Naređeno mi je da sedždu obavljam sa sedam organa (kostiju): čelom, pokazujući rukom na svoj nos, dvjema rukama (dlanovima), koljenima i vrhovima dvaju stopala, a da ne skupljam haljinu i kosu.”

٨١٠. حَدَّثَنَا مُسْلِمُ بْنُ أَبِرَاهِيمَ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ عَمْرِو عَنْ طَاوُسٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ أُمِرْنَا أَنْ نَسْجُدَ عَلَى سَبْعَةِ أَعْظُمٍ وَلَا نَكْفُفَ ثَوْبًا وَلَا شَعْرًا.

٨١١. حَدَّثَنَا آدَمُ حَدَّثَنَا إِسْرَائِيلُ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ يَزِيدَ الْخَطَمِيِّ حَدَّثَنَا الْبَرَاءُ بْنُ عَازِبٍ وَهُوَ غَيْرُ كَذُوبٍ قَالَ كُنَّا نُصَلِّي خَلْفَ النَّبِيِّ ﷺ فَإِذَا قَالَ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ لَمْ يَحْنِ أَحَدٌ مِنَّا ظَهْرَهُ حَتَّى يَضَعَ النَّبِيُّ ﷺ جَبْهَتَهُ عَلَى الْأَرْضِ.

بَابُ السُّجُودِ عَلَى الْأَنْفِ

٨١٢. حَدَّثَنَا مُعَلَّى بْنُ أَسَدٍ قَالَ حَدَّثَنَا وَهَيْبٌ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ طَاوُسٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ أُمِرْتُ أَنْ أَسْجُدَ عَلَى سَبْعَةِ أَعْظُمٍ عَلَى الْجَبْهَةِ وَأَشَارَ بِيَدِهِ عَلَى أَنْفِهِ وَالْيَدَيْنِ وَالرُّكْبَتَيْنِ وَأَطْرَافِ الْقَدَمَيْنِ وَلَا نَكْفِثَ الثِّيَابَ وَالشَّعْرَ.

ČINJENJE SEDŽDE NOSOM I NA BLATU

813. PRIČAO NAM JE Musa, njemu Hemmam prenoseći od Jahjaa, on od Ebu-Seleme, da je rekao:

– Otišao sam do Ebu-Seida Hudrija i rekao: “Molim te da s nama izađeš u palmovik da se ispričamo.”

– On je izašao i ja sam, (kaže Ebu-Seleme), rekao: “Pričaj mi šta si čuo od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, o Lejletul-kadru?”

– Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče on, bio je u i'tikafu prvih deset dana ramazana. U i'tikafu s njim bili smo i mi. Potom mu je došao Džibril i rekao: “Ono što tražiš pred tobom je.” On je potom ostao u i'tikafu još srednju dekadu. S njim u i'tikafu ostali smo i mi pa mu je opet došao Džibril i rekao: “Ono što tražiš pred tobom je.”

Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, dvadesetog jutra ramazana ustao je i rekao: “Ko je s Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, (tj. sa mnom) bio u i'tikafu, neka se opet u njega povрати. Meni je Lejletul-kadr u snu prikazan i ja sam ga eto smetnuo s uma. On je sigurno u nekoj neparnoj noći zadnjih deset dana (ramazana). Vidio sam da činim sedždu na blatu i vodi.”

– Strop džamije bio je od palminog granja. Na nebu nismo tada vidjeli ništa, kad li najednom dođe oblak i mi pokisismo. Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, s nama je klanjao i ja sam na čelu Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i površini njegova nosa vidio trag (predskazanog) blata i vode, što je potvrdilo istinitost njegova sna.¹

بَابُ السُّجُودِ عَلَى الْأَنْفِ وَالسُّجُودِ عَلَى الطِّينِ

٨١٣. حَدَّثَنَا مُوسَى قَالَ حَدَّثَنَا هَمَّامٌ عَنْ يَحْيَى عَنْ أَبِي سَلَمَةَ قَالَ انْطَلَقْتُ إِلَى أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ فَقُلْتُ أَلَا تَخْرُجُ بِنَا إِلَى النَّخْلِ نَتَحَدَّثُ فَخَرَجَ فَقَالَ قُلْتُ حَدَّثَنِي مَا سَمِعْتَ مِنَ النَّبِيِّ ﷺ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ قَالَ اعْتَكَفَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَشْرَ الْأَوَّلِ مِنْ رَمَضَانَ وَاعْتَكَفْنَا مَعَهُ فَأَتَاهُ جِبْرِيلُ فَقَالَ إِنَّ الَّذِي تَطْلُبُ أَمَامَكَ فَاعْتَكَفَ الْعَشْرَ الْأَوْسَطَ فَاعْتَكَفْنَا مَعَهُ فَأَتَاهُ جِبْرِيلُ فَقَالَ إِنَّ الَّذِي تَطْلُبُ أَمَامَكَ فَقَامَ النَّبِيُّ ﷺ خَطِيبًا صَبِيحَةَ عِشْرِينَ مِنْ رَمَضَانَ فَقَالَ مَنْ كَانَ اعْتَكَفَ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فَلْيَرْجِعْ فَإِنِّي أَرَيْتُ لَيْلَةَ الْقَدْرِ وَإِنِّي نُسَيْتُهَا وَإِنَّهَا فِي الْعَشْرِ الْوَاخِرِ فِي وَثَرٍ وَإِنِّي رَأَيْتُ كَأَنِّي أَسْجُدُ فِي طِينٍ وَمَاءٍ وَكَانَ سَقْفُ الْمَسْجِدِ جَرِيدَ النَّخْلِ وَمَا نَرَى فِي السَّمَاءِ شَيْئًا فَجَاءَتْ قَرْعَةٌ فَأَمْطَرْنَا فَصَلَّى بِنَا النَّبِيُّ ﷺ حَتَّى رَأَيْتُ أَثَرَ الطِّينِ وَالْمَاءِ عَلَى جَبْهَةِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَأَرْنَبَتِهِ تَصْدِيقَ رُؤْيَاةٍ.

¹ Iz hadisa se može zaključiti:

- i'tikaf je Šerijatom utvrđen čin;
- dozvoljeno je činiti sedždu na blatu; međutim hadis ukazuje na slučaj kada je blato u maloj količini, ako se čelom može osjetiti tvrdoća tla. Većina učenjaka smatra da namaz neće biti valjan ako bi se radilo o velikoj količini blata. Imam Malik dozvoljava obavljanje sedžde samo na tvrdom tlu, a pravници malikijske škole odobravaju da se učini pregibanjem do blizine blata, ako se u toku toga namaskog vremena ne bi moglo pronaći čisto suho mjesto;
- sedžda se čini spuštanjem čela na tlo;

VEZANJE I STEZANJE ODJEĆE I PRIVLAČENJE HALJINE K SEBI ZBOG BOJAZNI DA SE NE OTKRIJE SRAMOTNO MJESTO

814. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Kesir, njega obavijestio Sufjan prenoseći od Ebu-Hazima, a on od Sehla b. Sa'da, da je kazao:

– Svijet klanjaše s Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, tako da su svoje donje haljine (anterije) zbog kratkoće vezali iza svojih vratova, a ženama (koje su klanjale iza njih), reklo bi se: “Ne dižite svoje glave (sa sedžde) dok muškarci ne poravne na sjedenju!”

KLANJAČ NE SKUPLJA KOSU

815. PRIČAO NAM JE Ebun-Nu'man, njemu Hammad, a to je Ibn-Zejd, prenoseći od Amra b. Dinara, on od Tavusa, a ovaj od Ibn-Abbasa, da je rekao:

“Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, naređeno je da sedždu čini sa sedam organa tijela (kostiju) i da ne skuplja svoju odjeću i svoju kosu.”

KLANJAČ NE SKUPLJA U NAMAZU SVOJE HALJINE

816. PRIČAO NAM JE Musa b. Ismail, njemu Ebu-Avane prenoseći od Amra, on od Tavusa, ovaj od Ibn-Abbasa, radijallahu anhum, a on opet od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao:

“Naređeno mi je da činim sedždu sa sedam organa tijela (kostiju), da ne skupljam kosu i odjeću.”

بَابُ عَقْدِ الذِّيَابِ وَشِدْهَا وَمَنْ ضَمَّ إِلَيْهِ
ثَوْبَهُ إِذَا خَافَ أَنْ تَتَكْشِفَ عَوْرَتُهُ

٨١٤. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ قَالَ أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ
عَنْ أَبِي حَازِمٍ عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ قَالَ كَانَ النَّاسُ
يُصَلُّونَ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ وَهُمْ عَاقِدُوا أَزْرِهِمْ مِنَ
الصَّغَرِ عَلَى رِقَابِهِمْ فَقِيلَ لِلنِّسَاءِ لَا تَرْفَعْنَ
رُءُوسَكُمْ حَتَّى يَسْتَوِيَ الرَّجَالُ جُلُوسًا .

بَابُ لَا يَكْفُ شَعْرًا

٨١٥. حَدَّثَنَا أَبُو النُّعْمَانِ قَالَ حَدَّثَنَا حَمَّادٌ وَهُوَ
ابْنُ زَيْدٍ عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ عَنْ طَاوُسٍ عَنْ
ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ أَمَرَ النَّبِيُّ ﷺ أَنْ يَسْجُدَ عَلَى سَبْعَةِ
أَعْظُمٍ وَلَا يَكْفُ ثَوْبُهُ وَلَا شَعْرُهُ .

بَابُ لَا يَكْفُ ثَوْبُهُ فِي الصَّلَاةِ

٨١٦. حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنَا
أَبُو عَوَانَةَ عَنْ عَمْرِو بْنِ طَاوُسٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ
رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ أُمِرْتُ أَنْ
أَسْجُدَ عَلَى سَبْعَةِ لَا أَكْفُ شَعْرًا وَلَا ثَوْبًا .

– stvarnost su snovi vjerovjesnika, neka je na njih salavat i selam;
– rukovodioce treba ispomagati u poslovima korisnim za zajednicu.

TESBIH I DOVA NA SEDŽDI

817. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Jahja prenoseći od Sufjana kojem je saopćio Mensur, koji je saznao od Muslima, on od Mesruka, a ovaj od Aiše, radijallahu anha, da je rekla:

– Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, na svom ruku¹ i svojoj sedždi mnogo govoraše: “Subhaneke-llahumme rabbena ve bi hamdike. Allahumma-gfir li.” Tako on (djelom) objašnjavaše Kur’an.¹

ZADRŽAVANJE IZMEĐU DVIJE SEDŽDE

818. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu‘man, njemu Hammad prenoseći od Ejuba, a on od Ebu-Kilabe, da je Malik b. Huvejris svojim drugovima rekao:

– Pazite, obavijestit ću vas o namazu Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, a to nije bilo, (kaže Ebu-Kilabe), u namaskom vremenu. Ustao je na noge, zatim se sageo i izgovarajući tekbir digao svoju glavu i malo postajao. Iza toga on se spustio na sedždu, potom digao svoju glavu i tako se malo zadržao. Klanjao je poput klanjanja ovog našeg imama (Amra b. Seleme).

Ejjub je kazao: “Spomenuti imam činjaše nešto što ja nisam vidio da oni to rade: on (malo) sjedaše pri kraju trećeg, odnosno početkom četvrtog rekata.”

819. Potom smo otišli Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, bili kod njega i on reče: “Kada se povratite svojim ukućanima, klanjajte taj namaz u tom vremenu, a za taj namaz u tom vremenu i kad god nastupi vrijeme kojeg od tih namaza, neka neko od vas prouči ezan, a imam neka bude najstariji (po godinama) između vas!”

بَابُ التَّسْبِيحِ وَالْدُّعَاءِ فِي السُّجُودِ

٨١٧. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ سُفْيَانَ قَالَ حَدَّثَنِي مَنْصُورُ بْنُ الْمُعْتَمِرِ عَنْ مُسْلِمٍ هُوَ ابْنُ صُبَيْحٍ أَبِي الضُّحَى عَنْ مَسْرُوقٍ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّهَا قَالَتْ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُكْثِرُ أَنْ يَقُولَ فِي رُكُوعِهِ وَسُجُودِهِ سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ رَبَّنَا وَبِحَمْدِكَ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي يَتَأَوَّلُ الْقُرْآنَ .

بَابُ امْلَكْتَ بَيْنَ السَّجْدَتَيْنِ

٨١٨. حَدَّثَنَا أَبُو النُّعْمَانِ قَالَ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ أَبِي قِلَابَةَ أَنَّ مَالِكَ بْنَ الْحُوَيْرِثِ قَالَ لِأَصْحَابِهِ أَلَا أُنبِئُكُمْ صَلَاةَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ وَذَلِكَ فِي غَيْرِ حِينَ صَلَاةٍ فَقَامَ ثُمَّ رَكَعَ فَكَبَّرَ ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ فَقَامَ هُنِيئَةً ثُمَّ سَجَدَ ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ هُنِيئَةً فَصَلَّى صَلَاةَ عَمْرِو بْنِ سَلَمَةَ شَيْخِنَا هَذَا قَالَ أَيُّوبُ كَانَ يَفْعَلُ شَيْئًا لَمْ أَرَهُمْ يَفْعَلُونَهُ كَانَ يَقْعُدُ فِي الثَّالِثَةِ وَالرَّابِعَةِ .

٨١٩. قَالَ فَاتَيْنَا النَّبِيَّ ﷺ فَأَقَمْنَا عِنْدَهُ فَقَالَ لَوْ رَجَعْتُمْ إِلَى أَهْلِيكُمْ صَلُّوا صَلَاةَ كَذَا فِي حِينَ كَذَا صَلُّوا صَلَاةَ كَذَا فِي حِينَ كَذَا فَإِذَا حَضَرَتِ الصَّلَاةُ فَلْيُؤَذِّنْ أَحَدُكُمْ وَلْيُؤَمِّمْ أَكْبَرُكُمْ .

¹ Zadnjom rečenicom Aiša, radijallahu anha, aludira na ajet: “Fe sebbih bihamdi rabbike vestagfirhu”, što znači: “Sa zahvalnošću slavi svog Gospodara i od Njega oprost traži!”

820. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Abdur-Rahim, njemu Ebu-Ahmed Muhammed b. Abdullah Zubejri, a ovome Mis'ar prenoseći od Hakema, on od Abdur-Rahmana b. Ebu-Lejlai, a ovaj od Bera'a, da je rekao:

“Sedžda Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, njegov ruku i njegovo sjedenje između dvije (namaske) sedžde bili su približno jednake dužine.”

821. PRIČAO NAM JE Sulejman b. Harb, njemu Hammad b. Zejd prenoseći od Sabita b. Enesa, radijallahu anhu, da je rekao:

– Ne ustežem se da s vama klanjam onako kao što sam vidio Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da klanja s nama. Enes je, kaže Sabit, činio nešto što nisam vidio da vi to činite: kada bi s ruku'a digao svoju glavu, stajao bi toliko da bi neko mislio da je zaboravio (na sedždu), a između sedždi opet toliko, da bi čovjek mislio da je već zaboravio (na drugu sedždu).²

KLANJAC NA SEDŽDI NE STAVLJA PODLAKTICE NA TLO

Ebu-Humejd kaže: “Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, činio je sedždu ne spuštajući svoje podlaktice na tlo i ne pripijajući ih uz tijelo.”

822. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Beššar, njemu Muhammed b. Dža'fer, ovome Šu'be koji je čuo Katadu gdje prenosi od Enesa b. Malika, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao:

٨٢٠. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحِيمِ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الزُّبَيْرِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا مِسْعَرٌ عَنِ الْحَكَمِ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى عَنِ الْبَرَاءِ قَالَ كَانَ سُجُودُ النَّبِيِّ ﷺ وَرُكُوعُهُ وَقُعودُهُ بَيْنَ السَّجْدَتَيْنِ قَرِيبًا مِنَ السَّوَاءِ .

٨٢١. حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ قَالَ حَدَّثَنَا حَمَّادُ ابْنُ زَيْدٍ عَنْ ثَابِتٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ إِنِّي لَا أَلُو أَنْ أُصَلِّيَ بِكُمْ كَمَا رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ يُصَلِّي بِنَا قَالَ ثَابِتٌ كَانَ أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ يَضَعُ شَيْئًا لَمْ أَرَكُم تَصْنَعُونَهُ كَانَ إِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرُّكُوعِ قَامَ حَتَّى يَقُولَ الْقَائِلُ قَدْ نَسِيَ وَبَيْنَ السَّجْدَتَيْنِ حَتَّى يَقُولَ الْقَائِلُ قَدْ نَسِيَ .

بَاب لَا يَفْتَرِشُ ذِرَاعَيْهِ فِي السُّجُودِ

وَقَالَ أَبُو حُمَيْدٍ سَجَدَ النَّبِيُّ ﷺ وَوَضَعَ يَدَيْهِ غَيْرَ مُفْتَرِشٍ وَلَا قَابِضِهِمَا .

٨٢٢. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ قَالَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ ابْنُ جَعْفَرٍ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ سَمِعْتُ قَتَادَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ اعْتَدِلُوا

² Iz hadisa se može zaključiti:

– preporučljivo je zadržati se malo između dvije sedžde, a Ibn-Kudame kaže da je mustehab kod imama Ahmeda još i učenje “Rabbi-gfir li!”, tj. Gospodaru, oprosti mi!” Davud i zahirije izgovaranje spomenutog teksta smatraju obligatnom dužnošću (farzom) i ko ga namjerno ispusti, namaz mu je pokvaren. Hanefije smatraju da za takav stav nema vjerodostojnog argumenta i učenje gornje dove preporučuju samo pri klanjanju noćnih dobrovoljnih namaza.

“Budite ispravni u vršenju sedžde, neka niko od vas ne stere (po tlu) svoje podlaktice kao što to rade psi.”¹

SJEDENJE PRI KONCU NEPARNOG REKATA NAMAZA I DIZANJE

823. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Sebbah, njega obavijestio Hušejm, a ovoga Halid el-Hazza' prenoseći od Ebu-Kilabe, kojeg je obavijestio Malik b. Huvejris Lejsi da je vidio Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje klanja i, kada je bio na neparnom rekatu svoga namaza, nije se dizao odmah na noge nego bi (malo) poravnio na sjedenju.²

فِي السُّجُودِ وَلَا يَبْسُطُ أَحَدُكُمْ ذِرَاعَيْهِ انْبِسَاطَ الْكَلْبِ .

بَابُ مَنْ اسْتَوَى قَاعِدًا فِي وَثَرٍ
مِنْ صَلَاتِهِ ثُمَّ نَهَضَ

٨٢٣. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ قَالَ أَخْبَرَنَا هُشَيْمٌ قَالَ أَخْبَرَنَا خَالِدُ الْحَذَّاءُ عَنْ أَبِي قِلَابَةَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكُ بْنُ الْحُوَيْرِثِ اللَّيْثِيُّ أَنَّهُ رَأَى النَّبِيَّ ﷺ يُصَلِّي فَإِذَا كَانَ فِي وَثَرٍ مِنْ صَلَاتِهِ لَمْ يَنْهَضْ حَتَّى يَسْتَوِيَ قَاعِدًا .

- 1 Izbacivati laktove na stranu malo uzdignute od tla doprinosi boljem smještaju čela na sedždi, skromnijem stavu i otklanjanju ljenosti. Pokuđeno je zanemarivati ovu naredbu. Muslim u svom *Sahihu* iznosi da je Alejhisselam kazao: “Kada činiš sedždu, stavi dlanove na zemlju, a laktove malo podigni!” Neki su se ashabi pritužili Alejhisselamu na dugo zadržavanje na sedždi, a on im odgovori: “Ispomognite se koljenima!” Prema tome dozvoljeno je uprijeti se laktovima u koljena, ako će to olakšati boravak na sedždi. Muslim u svojoj zbirci hadisa navodi izjave Mejmune: “Alejhisselam je čineći sedždu odmicao svoje nadlaktice od tijela, a da je bravče htjelo proći, moglo bi to učiniti.” U dva *Sahiha* stoji: “Kada je Alejhisselam klanjao, razmicao bi ruke tako da bi mu se vidjela bjelina ispod pazuha.”
- 2 U ovom hadisu šafije nalaze dokaz da je mendub kratko zadržavanje neparnih rekata (prvog i trećeg) namaza. Tahavi uvažava vjerodostojnost navoda Buharije, ali on navodi drugi hadis koji prenosi Ebu-Hurejra u kojem se kaže da se Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije zadržavao kada bi se dizao na drugi (i četvrti) rekat, te usklađuje ove hadise tako što smatra da je to Alejhisselam činio zbog neke slabosti ili nekog trenutnog razloga. Da je to sjedenje obavezno, Alejhisselam bi ga naredio i brojni ashabi prenijeli drugima. Tirmizi u svom *Sunenu* bilježi da je Ebu-Hurejra, radijallahu anhu, rekao: “Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, dizao se sa sedžde na noge prednjim dijelovima svojih stopala.” Ovo mišljenje usvajaju: Malik, Evza'i, Sevri i Ebu-Hanife, a imam Ahmed i Ebu-Zinad uvrštavaju u sunnet dužnosti. Ibnu-Ebu-Šejbe u svojoj zbirci hadisa navodi da je Abdullah b. Mes'ud ustajao sa sedžde oslanjajući se na vrhove stopala i ne bi sjedao, a slično je zabilježio i od Alije, Ibn-Omera, Ibn-Zubejra, Ibn-Abbasa i Omera.

KAKO SE OSLOMITI NA ZEMLJU KADA SE USTAJE S REKATA

824. PRIČAO NAM JE Mu'alla b. Esed, njemu Vuhejb prenoseći od Ejjuba a on od Ebu-Kilabe, da je rekao:

– Došao nam je Malik b. Huvejris, klanjao nam u ovoj našoj džamiji i rekao: “Klanjat ću vam, ali ne namjeravam ovim pravi namaz, nego vam želim pokazati kako sam vidio Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da klanja.”

– Upitao sam Ebu-Kilaba, kaže Ejjub: “Kakav je bio namaz Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem?”

– Kao što je namaz ovog našeg šejha (imama), a mislio je na Amra b. Selema – odgovorio je (Ebu-Kilabe). Ovaj šejh (imam) potpuno izgovaraše tekbir (prelazeći iz jednog dijela namaza u drugi), a kada bi dizao svoju glavu sa sedžde, sjeo bi (malo) i oslonio se na zemlju, a potom bi ustao na noge, rekao je Ejjub.

KLANJAČ IZGOVARA TEKBRIR DIŽUĆI SE S DRUGE SEDŽDE

Ibn-Zubejr izgovaraše tekbir pri dizanju.

825. PRIČAO NAM JE Jahja b. Salih, njemu Fulejh b. Sulejman prenoseći od Seida b. Harisa, da je rekao:

– Klanjao nam je Ebu-Seid i glasno izgovarao svaki tekbir: kada bi dizao glavu sa sedžde, kada bi se spuštao na sedždu, kada bi se dizao (na noge) i kada bi ustajao sa sjedenja drugog rekata i rekao bi: “Ovako sam vidio i Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.”

بَابُ كَيْفَ يَعْتمِدُ عَلَى الْأَرْضِ إِذَا قَامَ مِنَ الرُّكْعَةِ

٨٢٤. حَدَّثَنَا مُعَلَّى بْنُ أَسَدٍ قَالَ حَدَّثَنَا وَهَيْبٌ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ أَبِي قَلَابَةَ قَالَ جَاءَنَا مَالِكُ بْنُ الْحُوَيْرِثِ فَصَلَّى بِنَا فِي مَسْجِدِنَا هَذَا فَقَالَ إِنِّي لِأَصَلِّي بِكُمْ وَمَا أُرِيدُ الصَّلَاةَ وَلَكِنْ أُرِيدُ أَنْ أُرِيَكُمْ كَيْفَ رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ يُصَلِّي قَالَ أَيُّوبُ فَقُلْتُ لِأَبِي قَلَابَةَ وَكَيْفَ كَانَتْ صَلَاتُهُ قَالَ مِثْلَ صَلَاةِ شَيْخِنَا هَذَا يَعْنِي عَمْرُو بْنُ سَلَمَةَ قَالَ أَيُّوبُ وَكَانَ ذَلِكَ الشَّيْخُ يُتِمُّ التَّكْبِيرَ وَإِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ عَنِ السَّجْدَةِ الثَّانِيَةِ جَلَسَ وَاعْتَمَدَ عَلَى الْأَرْضِ ثُمَّ قَامَ.

بَابُ يُكَبِّرُ وَهُوَ يَنْهَضُ مِنَ السَّجْدَتَيْنِ

وَكَانَ ابْنُ الزُّبَيْرِ يُكَبِّرُ فِي نَهْضَتِهِ.

٨٢٥. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ صَالِحٍ قَالَ حَدَّثَنَا فُلَيْحُ بْنُ سُلَيْمَانَ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْحَارِثِ قَالَ صَلَّى لَنَا أَبُو سَعِيدٍ فَجَهَرَ بِالتَّكْبِيرِ حِينَ رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ السُّجُودِ وَحِينَ سَجَدَ وَحِينَ رَفَعَ وَحِينَ قَامَ مِنَ الرُّكْعَتَيْنِ وَقَالَ هَكَذَا رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ.

826. PRIČAO NAM JE Sulejman b. Harb, njemu Hammad b. Zejd, ovome Gajlan b. Džerir prenoseći od Mutarrifa, da je rekao:

– Klanjao sam ja i Imran jedan namaz za Alijom, sinom Ebu-Talibovim, radijallahu anhu, i, kada je god učinio sedždu, izgovorio je tekbir, kada se dizao (sa sedžde), izgovarao je tekbir i, kada je ustajao na noge poslije obavljena dva rekata (tešehhuda), izgovarao je tekbir.

Kada je (Alija) predao selam, uzeo me je ‘Imran za ruku i rekao: “Ovaj nam je stvarno klanjao namaz Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem,” ili je rekao: “Ovaj me je stvarno podsjetio na namaz Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.”

O NAČINU SJEDANJA NA TEŠEHHUDU

Ummu-Derda sjedaše u svom namazu kao što sjedi svaki muškarac (čovjek), a ona je poznavala šerijatsko pravo.

827. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Mesleme prenoseći od Malika, on od Abdur-Rahmana b. Kasima, ovaj od Abdullaha b. Abdullaha da ga je obavijestio kako je vidio Abdullaha b. Omera, radijallahu anhuma, da pri sjedanju u namazu ukršta noge (stopala), pa sam i ja to radio, a bio sam tada mlad. Kasnije mi je Abdullah b. Omer to zabranio rekavši: “Sunnet je da uspraviš (usadiš) svoju desnu nogu, a lijevu saviješ (nadesno).

– Pa tako i ti radiš? – rekao sam.

– Ne mogu me moje noge nositi – kazao je (Abdullah b. Omer).¹

٨٢٦. حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ قَالَ حَدَّثَنَا حَمَّادُ ابْنُ زَيْدٍ قَالَ حَدَّثَنَا غَيْلَانُ بْنُ جَرِيرٍ عَنْ مُطَرِّفٍ قَالَ صَلَّيْتُ أَنَا وَعِمْرَانُ صَلَاةَ خَلْفَ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَكَانَ إِذَا سَجَدَ كَبَّرَ وَإِذَا رَفَعَ كَبَّرَ وَإِذَا نَهَضَ مِنَ الرُّكْعَتَيْنِ كَبَّرَ فَلَمَّا سَلَّمَ أَخَذَ عِمْرَانُ بِيَدِي فَقَالَ لَقَدْ صَلَّى بِنَا هَذَا صَلَاةَ مُحَمَّدٍ ﷺ أَوْ قَالَ لَقَدْ ذَكَرَنِي هَذَا صَلَاةَ مُحَمَّدٍ ﷺ.

بَابُ سُنَّةِ الْجُلُوسِ فِي التَّشَهُدِ

وَكَانَتْ أُمُّ الدَّرْدَاءِ تَجْلِسُ فِي صَلَاتِهَا جَلْسَةَ الرَّجُلِ وَكَانَتْ فَقِيهَةً.

٨٢٧. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ عَنْ مَالِكٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْقَاسِمِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ أَنَّهُ أَخْبَرَهُ أَنَّهُ كَانَ يَرَى عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يَتَرَبَّعُ فِي الصَّلَاةِ إِذَا جَلَسَ فَفَعَلْتُهُ وَأَنَا يَوْمَئِذٍ حَدِيثُ السِّنِّ فَنَهَانِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ وَقَالَ إِنَّمَا سُنَّةُ الصَّلَاةِ أَنْ تَنْصِبَ رِجْلَكَ الْيُمْنَى وَتُثْنِيَ الْيُسْرَى فَقُلْتُ إِنَّكَ تَفْعَلُ ذَلِكَ فَقَالَ إِنَّ رِجْلِي لَا تَحْمِلَانِي.

¹ Navedeni slučaj ukazuje da žena na tešehhodu može sjediti kao muškarac, a to je da podaviye desnu, a ispruži po zemlji lijevu nogu. Ovo je stav Ebu-Hanife, Neha'ija i Enesa b. Malika.

Malik kaže da žena treba sjediti na lijevom bedru (kuku) prebacivši desnu nogu preko lijeve, prislonivši ih jednu uz drugu koliko god može i ne treba rastavljati stegna na ruku'u, sedždi i sjedenju.

Safijja, supruga Alejhisselama, sjedila je na tešehhodu prekrštenih nogu, a tako su činile i supruge Ibn-Omera, radijallahu anhuma.

Ata i Hammad kažu: “Žena na sjedenju u namazu sjedi onako kako joj je lakše.”

828. PRIČAO NAM JE Jahja b. Bukejr, njemu Lejs prenoseći od Halida, on od Seida, ovaj od Muhammeda b. Amra b. Halhale, a on od Muhammeda b. Amra b. Ataa...;

A PRIČAO NAM i Lejs prenoseći od Jezida b. Ebu-Habiba i Jezida b. Muhammeda od Muhammeda b. Amra b. Halhale, a oni od Muhammeda b. Amra b. Ataa, koji je sjedio s jednom grupom ashaba Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, i rekao: – Spominjali smo namaz Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, i Ebu-Humejd Sa'idi reče: “Ja sam namaz Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, bolje zapamtio od vas. Vidio sam ga kada je izgovarao tekbir (početni) da je stavljao svoje ruke spram svojih ramena, kada je bio na ruku‘u, smještao je svoje ruke na koljena a svoja leđa dobro pregeo, a kada je podigao svoju glavu, ispravio se toliko da se svaki pršljen povratio na svoje mjesto, a kada bi činio sedždu, stavljao bi svoje ruke ne sterući ih, niti ih je uza se stiskao, a vrhove prsta svojih nogu okretao je prema kibli. Kada bi sjedao nakon završena prva dva rekata, sjedao bi na svoju lijevu nogu, a desnu je uspravljao, a kada bi sjedio po završenom posljednjem rekatu, lijevo svoje stopalo proturio bi malo naprijed (savio), a drugo uspravljao i sjedao.”

Preko drugog niza prenosilaca isti hadis prenosi Lejs čuvši ga od Jezida b. Ebu-Habiba i Jezida b. Muhammeda b. Halhale, a Ibni-Halhale od Ibn-Ataa.

٨٢٨. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ خَالِدٍ عَنْ سَعِيدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ حَلْحَلَةَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ عَطَاءٍ وَحَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ وَيَزِيدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ حَلْحَلَةَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ عَطَاءٍ أَنَّهُ كَانَ جَالِسًا مَعَ نَفَرٍ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ فَذَكَّرْنَا صَلَاةَ النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ أَبُو حَمِيدٍ السَّاعِدِيُّ أَنَا كُنْتُ أَحْفَظُكُمْ لِمُصَلَاةِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ رَأَيْتُهُ إِذَا كَبَّرَ جَعَلَ يَدَيْهِ حِذَاءَ مَنْكِبَيْهِ وَإِذَا رَكَعَ أَمَكَّنَ يَدَيْهِ مِنْ رُكْبَتَيْهِ ثُمَّ هَضَرَ ظَهْرَهُ فَإِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ اسْتَوَى حَتَّى يَعُودَ كُلُّ فَقَارٍ مَكَانَهُ فَإِذَا سَجَدَ وَضَعَ يَدَيْهِ غَيْرَ مُفْتَرِشٍ وَلَا قَابِضِهِمَا وَاسْتَقْبَلَ بِأَطْرَافِ أَصَابِعِ رِجْلَيْهِ الْقِبْلَةَ فَإِذَا جَلَسَ فِي الرَّكْعَتَيْنِ جَلَسَ عَلَى رِجْلِهِ الْيُسْرَى وَنَصَبَ الْيُمْنَى وَإِذَا جَلَسَ فِي الرَّكْعَةِ الْآخِرَةِ قَدَّمَ رِجْلَهُ الْيُسْرَى وَنَصَبَ الْآخِرَى وَقَعَدَ عَلَى مَقْعَدَتِهِ وَسَمِعَ اللَّيْثُ يَزِيدَ بْنَ أَبِي حَبِيبٍ وَيَزِيدَ مِنْ مُحَمَّدِ بْنِ حَلْحَلَةَ وَابْنُ حَلْحَلَةَ مِنْ ابْنِ عَطَاءٍ

Iz hadisa se može zaključiti:

– sunnet je na namaskom sjedenju usaditi stopalo desne noge i prste zavratiti prema Ka'bi, a stopalo lijeve zavratiti na desnu stranu. To je mišljenje Ebu-Hanife i najvećeg broja pravnika.

Prenosi se da je Šafija kazao: “Na sjedenju po završenom četvrtom rekatu izbacuju se oba stopala na desnu stranu i bokovima sjeda na zemlju, a na prvom sjedenju treba sjesti na lijevu nogu, a desnu usaditi.” Ovaj stav usvaja i imam Ahmed i dodaje da se na sjedenju u sabah-namazu stopala izvrću na desnu stranu.

Taberi kaže: “Lijep je i jedan i drugi način sjedenja i Alejhisselam ih je oba činio.”

Hanefije se pored izloženog drže još Aišine, radijallahu anha, izjave koju je Muslim zabilježio: “Alejhisselam je svoju lijevu nogu na sjedenju u namazu sterao a desnu usadivao...”

Žensko podvija stopala na desnu stranu i sjedi na lijevom boku.

Nije dozvoljeno na sjedenju ukrštati noge, a naročito u obligatnim namazima. Ibni-Mes'ud, radijallahu anhu, rekao je: “Volio bih sjediti na dvjema žeravicama, nego na prekrštenim nogama.”

Ebu-Salih, prenoseći od Lejsa, rekao je: "... svi pršljenovi...", a Ibn-Mubarek prenoseći od Jahjaa b. Ejjuba kaže:

– Pričao nam je Jezid b. Ebu-Habib da mu je Muhammed b. Amr prenio:

"... svaki od pršljenova kičme..."¹

O ONOM KOJI PRVI TEŠEHHUD NIJE SMATRAO VADŽIBOM

jer je i Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, ustao neposredno s drugog rekata i nije se (na to sjedenje) vratio.²

829. PRIČAONAMJE Ebul-Jeman, njega obavijestio Šu'ajb prenoseći od Zuhrija, da je rekao:

"Pričao mi je Abdur-Rahman b. Hurmuz, oslobođeni rob Benu-Abdul-Muttaliba, a jednom je rekao, oslobođeni rob Rebija b. Harisa, da je Abdullah b. Buhajne iz plemena Ezd Šenue, a ono

قَالَ أَبُو صَالِحٍ عَنِ اللَّيْثِ كُلُّ فَقَّارٍ وَقَالَ ابْنُ الْمُبَارَكِ عَنْ يَحْيَى بْنِ أَيُّوبَ قَالَ حَدَّثَنِي يَزِيدُ بْنُ أَبِي حَبِيبٍ أَنَّ مُحَمَّدَ بْنَ عَمْرٍو حَدَّثَهُ كُلُّ فَقَّارٍ .

بَابٌ مِّنْ لَّمْ يَرِ التَّشَهُّدَ الْأَوَّلَ وَاجِبًا

لِأَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَامَ مِنَ الرَّكَعَتَيْنِ وَلَمْ يَرْجِعْ .

٨٢٩. حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنْ الزُّهْرِيِّ قَالَ حَدَّثَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ هُرْمُزٍ مَوْلَى بَنِي عَبْدِ الْمُطَّلِبِ وَقَالَ مَرَّةً مَوْلَى رَبِيعَةَ بْنِ الْحَارِثِ أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ ابْنَ بُحَيْنَةَ وَهُوَ مِنْ أَزْدِ شَنْوَاءَ

1 Prema verziji Ibni-Hibbana gornji hadis završava se riječima: "... Lijevo stopalo držao je malo pozadi savijeno na desnu stranu i sjedio na lijevom boku", a Tahavi po verziji Isaa dodaje: "... Selam je predavao prvo na desnu stranu riječima "Selamun alejkum ve rahmetullah", a potom na lijevu "Es-selamu alejkum ve rahmetullah". Po mišljenju Šafije načini sjedenja u četverorekatnom namazu nisu istovjetni na prvom i na drugom sjedenju, dok Tahavi drži da su potpuno istovjetni. Tahavi pored izloženog drži se još izjave Vaila b. Hudžra koji je klanjao za Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, i kazao: "... Kada je Alejhisselam bio na sjedenju, pružio je lijevu nogu i na nju sjeo, dlan lijeve ruke stavljao na lijevo stegno, a desni dlan s podlakticom na desno stegno, obuhvativši ih palcem i malim prstom ruku u vidu polukruga i onda učio "Et-tehijjatu..." Ibnu-Ebi-Šejbe u svojoj hadiskoj zbirci preko Vaila b. Hudžra navodi: "... Vjerovjesnik je sjedio i svoje lijevo stopalo savijao, a desno usađivao..." Na ruku u položaj glave treba biti u nivou leđa. Ruke pri izgovaranju početnog namaskog tekbira muškarac diže do spram ušiju, a žena spram ramena. Suprotan postupak Alejhisselama u gornjem hadisu bio je zbog osobitog razloga. Poželjno je vrhove nožnih prsta držati stalno okrenute prema Ka'bi, pa i na sjedenju, ako je to moguće. Svi ashabi nisu bili podjednako upućeni u vjerske propise, najupućeniji su bili oni koji su se više družili s Alejhisselamom.

2 U *Tevdihu* stoji: "Pravnici islamskih metropola kao: Ebu-Hanife, Malik, Šafija, Sevri, Ishak i Lejs, usaglasili su se da prvo sjedenje četverorekatnog namaza ne smatraju važibom, dok imam Ahmed to smatra. U komentaru *El-Hidaje* stoji: "Po mišljenju Ebu-Hanife učenje Et-Tehijjatu na prvom namaskom sjedenju je vadžib. To je ispravno i prihvaćeno mišljenje, a neki ga smatraju sunnetom, što je i analogno." Muslim u svom *Sahihu* preko Aiše, radijallahu anha, navodi da je Alejhisselam rekao: "Iza svaka dva završena rekata ima Et-Tehijjatu." A Nesai preko Ibn-Mes'uda navodi: "Po završetku svaka dva rekata sjednite i učite 'Et-tehijjatu'..." Prema izloženom vidi se da prvo sjedenje četverorekatnih namaza nije vadžib, a da je farz Alejhisselam bi se u gornjem slučaju na njega odmah povratio. Tejmi kaže da je prvo sjedenje vadžib, ono se ne bi moglo nadoknaditi sehvi-sedždom, nego bi se morao namaz ponovo klanjati.

je saveznik Benu-Abdi Menafa, a on je jedan od drugova Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, izjavio da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao (s drugovima) podne i sa završena prva dva rekata ustao, a da nije sjedio. Za njim je ustao i svijet i kada je završio namaz i svijet iščekivao njegov selam, on je sjedeći, prije nego je predao selam, izgovorio tekbir, obavio dvije sedžde i kasnije predao selam.”³

SJEDENJE I UČENJE NA PRVOM NAMASKOM SJEDENJU

830. PRIČAO NAM JE Kutejbe b. Seid, njemu Bekr prenoseći od Dža'fera b. Rebija, on od A'redža, ovaj od Abdullaha b. Malika b. Buhajne, da je rekao:

“Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao je s nama podne. Potom je ustao, a bio je dužan sjesti, i kada je bio na kraju svoga namaza, on je učinio dvije sedžde sjedeći.”

وَهُوَ حَلِيفٌ لِّبَنِي عَبْدِ مَنَافٍ وَكَانَ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ صَلَّى بِهِمُ الظُّهْرَ فَقَامَ فِي الرَّكْعَتَيْنِ الْأُولَيَيْنِ لَمْ يَجْلِسْ فَقَامَ النَّاسُ مَعَهُ حَتَّى إِذَا قَضَى الصَّلَاةَ وَانْتَظَرَ النَّاسُ تَسْلِيمَهُ كَبَّرَ وَهُوَ جَالِسٌ فَسَجَدَ سَجْدَتَيْنِ قَبْلَ أَنْ يُسَلِّمَ ثُمَّ سَلَّمَ .

بَابُ التَّشَهُُّدِ فِي الْأُولَى

٨٣٠. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ قَالَ حَدَّثَنَا بَكْرٌ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ رَيْعَةَ عَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ابْنِ مَالِكٍ ابْنِ بُحَيْنَةَ قَالَ صَلَّى بِنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الظُّهْرَ فَقَامَ وَعَلَيْهِ جُلُوسٌ فَلَمَّا كَانَ فِي آخِرِ صَلَاتِهِ سَجَدَ سَجْدَتَيْنِ وَهُوَ جَالِسٌ .

³ Iz hadisa se može zaključiti:

- prvo sjedenje u trorekatnih i četirirekatnih namaza nije vadžib;
- sehvi-sedžda čini se prije predavanja selama po mišljenju Šafije i još nekih pravnika. Ibnü-Kudame u *Mugniji* ističe: Imam Ahmed smatra da se sve sedžde obavljaju prije selama, osim kada se što u namazu iz zaborava ispusti i kada se imam dvoumi ili zna za ispušteni namaski vadžib. Imam Malik kaže da se sehvi-sedžda čini prije selama, kada se ispusti namaski vadžib, a poslije selama kada se učini u namazu što suvišno i nepotrebno. Malik pravda svoj stav gore izloženim hadisom u Buharijevu *Sahihu* i postupkom Mu'avije, radijallahu anhu, koji je imameći zaboravio obaviti prvo sjedenje i, kada je ustao na treći rekat, svijet je uzviknuo: “Subhanallah!”, ali je on ostao na nogama. Kasnije je na posljednjem sjedenju, a prije selama, učinio dvije sedžde, a poslije izašao na minber i rekao: – Čuo sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje kaže: “Ko klanjajući nešto od namaza zaboravi, neka obavi ovakve dvije sedžde!” Nije razmimoilaženje pravnika u vezi s potrebom i načinom obavljanja sehvi-sedždi nego u vezi s momentom u kome je preče da se obave. Hanefije se drže izjave Mugire b. Šu'be koju su zabilježili u svojim hadiskim zbirkama Ebu-Davud, Tahavi i Tirmizi: “Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, imao nam je i zaboravivši sjesti na prvom sjedenju, digao se na treći rekat. Mi smo tada uzviknuli: “Subhanallah!”, ali je on produžio stajanje. Kada je završio namaz, predao je selam i učinio dvije sedžde.” Ovako su činili: Abdullah b. Zubejr, Enes b. Malik, Ibrahim Neha'i i Hasan Basri. Ovo mišljenje usvaja i Sufjan Sevri.

NEOPHODNO SJEDENJE PRI KRAJU NAMAZA

831. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'ajm, njemu A'meš prenoseći od Šekika b. Seleme, da je Abdullah (b. Mes'ud) rekao:

– Kada smo klanjali s Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, izgovarali smo: “Neka je selam na Džibrila, Mikaila i toga i toga!” Kada nam se Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, okrenuo, rekao je: “Zaista je Allah je Es-Selam (bez mahane i nedostataka), i kada neko od vas klanja, neka kaže: ‘Et-Tehijjatu lillahi ves-salevatu vet-tajjibatu es-selamu ‘alejke ejjuhen-nebijju ve rahmetullahi ve berekatuhu es-selamu ‘alejna ve ‘ala ‘ibadillahis-salihin’ – jer kada god to kažete, to ubuhvati svakog dobrog Allahovog roba i na nebu i na Zemlji – ešhedu en la ilahe illellah ve ešhedu enne Muhammeden ‘abduhu ve resuluhu. (Pozdravi, blagoslovi i lijepe riječi pripadaju Allahu. Neka je selam, Allahova milost i Njegov blagoslov na tebe, Vjerovjesniče! Neka je selam na nas i na sve dobre Allahove robove! Svjedočim da nema Boga osim Allaha i svjedočim da je Muhammed Allahov rob i Allahov poslanik.)”¹

بَابُ التَّسْهَدِ فِي الْآخِرَةِ

٨٣١. حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ قَالَ حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ عَنْ شَقِيقِ بْنِ سَلَمَةَ قَالَ قَالَ عَبْدُ اللَّهِ كُنَّا إِذَا صَلَّيْنَا خَلَفَ النَّبِيُّ ﷺ قُلْنَا السَّلَامُ عَلَى جِبْرِيلَ وَمِيكَائِيلَ السَّلَامُ عَلَى فُلَانٍ وَفُلَانٍ فَالْتَفَتَ إِلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ إِنَّ اللَّهَ هُوَ السَّلَامُ فَإِذَا صَلَّي أَحَدُكُمْ فَلْيَقُلِ التَّحِيَّاتُ لِلَّهِ وَالصَّلَوَاتُ وَالطَّيِّبَاتُ السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ السَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ فَإِنَّكُمْ إِذَا قُلْتُمُوهَا أَصَابَتْ كُلَّ عَبْدٍ لِلَّهِ صَالِحٍ فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ.

¹ Ajni u svom komentaru na Buharijev *Sahih* iznosi trinaest varijanata tešehhuda. Verziju teksta prenesenu po Abdullahu b. Mes'udu, radijallahu anhumu, uvrstili su u svoje hadiske zbirke: Buhari, Muslim, Nesai, Ebu-Davud, Tirmizi i Ibni-Madže.

Ibni-Abbasovu verziju teksta zabilježili su svi ovi veliki muhaddisi osim Buharije. Njegova verzija teksta tešehhuda glasi: “Et-tehijjatul-mubarekatu, es-salevatu et-tajjibatu lillahi. Es-selamu ‘alejke ejjuhen-nebijju ve rahmetullahi ve berekatuhu. Es-selamu ‘alejna ve ‘ala ‘ibadillahis-salihin. Ešhedu en la ilahe illellah ve ešhedu enne Muhammeden ‘abduhu ve resuluhu.”

Tekst tešehhuda halife Omera, radijallahu anhu, Tahavi iznosi u sljedećoj verziji: “Et-tehijjatu lillahiz-zakijatu, ves-selavetu lillahi. Es-selamu ‘alejke ejjunen-nebijju ve rahmetullahi ve berekatuhu. Es-selamu ‘alejna ve ‘ala ‘ibadillahis-salihin. Ešhedu en la ilahe illellah ve ešhedu enne Muhammeden ‘abduhu ve resuluhu.”

Tekst Aiše, radijallahu anha, počinje s “Bismillahi et-tehijjatu lillahi es-salavatu lillahi ez-zakijatu lillahi. Ešhedu en la ilahe illellah ve ešhedu enne Muhammeden ‘abduhu ve resuluhu. Es-selamu ‘alejke ejjuhen-nebijju ve rahmetullahi ve berekatuhu. Es-selamu ‘alejna” i najsljedniji je tekstu tešehhuda koji prenosi Abdullah, radijallahu anhu.

Najveći broj pravnikâ daje prioritet tekstu tešehhuda koji prenosi Abdullah b. Mes'ud i koji je zabilježen u šest najvjerodostojnijih zbirki (el-kutubus-sitte).

DOVA PRIJE PREDAJE SELAMA

832. PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman, njega obavijestio Šu'ajb prenoseći od Zuhrije kojem je saopćio Urve b. Zubejr, ovome Aiša, supruga Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, učio na kraju namaza:

“Allahu moj, utječem Ti se od kaburskog mučenja! Tražim utočišta kod Tebe od iskušenja (zavodljivog i ćoravog) Mesiha Dedždžala! Utječem Ti se od iskušenja od ovozemnog života i iskušenja smrti (zagrobnog života)! Allahu, utječem Ti se od grijeha i dugovanja!”

Neko mu je kasnije rekao: “Ah, što mnogo tražiš utočište od dugovanja!”

– Kada se čovjek zaduži, on priča, pa slaže, obećava, pa iznevjeri – odgovorio je (Alejhisselam).

833. Zuhri je prenio da ga je obavijestio Urve da je Aiša rekla: “Čula sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje u svom namazu traži utočište od Dedždžalovog iskušenja.”²

بَابُ الدُّعَاءِ قَبْلَ السَّلَامِ

٨٣٢. حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنْ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنَا عُرْوَةُ بْنُ الزُّبَيْرِ عَنْ عَائِشَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ أَخْبَرْتُهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ يَدْعُو فِي الصَّلَاةِ اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدَّجَالِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْمَحْيَا وَفِتْنَةِ الْمَمَاتِ اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْمَأْثِمِ وَالْمَغْرَمِ فَقَالَ لَهُ قَائِلٌ مَا أَكْثَرَ مَا تَسْتَعِذُ مِنَ الْمَغْرَمِ فَقَالَ إِنَّ الرَّجُلَ إِذَا غَرِمَ حَدَّثَ فَكَذَبَ وَوَعَدَ فَأَخْلَفَ .

٨٣٣. وَعَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنَا عُرْوَةُ بْنُ الزُّبَيْرِ أَنَّ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَسْتَعِذُّ فِي صَلَاتِهِ مِنْ فِتْنَةِ الدَّجَالِ .

Burhanudin u *El-Hidaji* kaže: “Najbolje je učiti tekst tešehhuda Ibn-Mes‘uda koga je Alejhisselam i učio i naredio da se uči.”

Imam Malik daje prioritet tekstu tešehhuda Omera, radijallahu anhu, u kome je ljude poučavao s minbera i niko mu nije stavljao nikakve primjedbe.

Ibnu-Ebi-Šejbe u svojoj hadiskoj zbirci iznosi da je Ibni-Mes‘ud, radijallahu anhu, čuo jednog čovjeka kako počinje učiti tešehhud s “Bismillah...” i on je primijetio: “Bismillom se počinje objed.”

Većina pravnika učenje tešehhuda na sjedenjima smatraju drugostepenom dužnošću (vadžibom), dok ga Šafija na prvom sjedenju smatra sunnetom, a na drugom vadžibom, a imam Ahmed na prvom ga smatra vadžibom, a na drugom strogo obligatnom dužnošću (farzom).

Sunnet je tešehhud učiti u sebi.

- 2 Utvrđeno je šta se na pojedinim dijelovima namaza uči i navedena dova može se učiti samo na posljednjem sjedenju iza proučenog tešehhuda. Alejhisselam je tražio utočište od četiri poroka, čije su negativne posljedice dalekosežne i štetne i za pojedinca i za zajednicu. Hadis upozorava kada i na ime čega treba tražiti Allahovu ispomoć i njegovu zaštitu. Allahova, dželle šanuhu, pomoć traži se tek uz maksimalno uloženi vlastiti trud i rad na otklanjanju nastalog iskušenja.

Iz hadisa se može zaključiti:

- kazna u zagrobnom životu je stvarnost;
- pojavljivanje Dedždžala je istina;
- Allahovu, dželle šanuhu, pomoć i zaštitu od ovozemaljskih iskušenja treba moliti kada učinimo sve što možemo i kao pojedinac i kao zajednica. Allahova, dželle šanuhu, pomoć je onolika, koliko se ljudi u poslu sami angažuju;

834. PRIČAO NAM JE Kutejbe b. Seid, njemu Lejs prenoseći od Jezida b. Ebu-Habiba, ovaj od Ebul-Hajra, on od Abdullaha b. Amra, a ovaj od Ebu-Bekra es-Siddika, radijallahu anhu, koji je Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

- Pouči me dovi koju ću učiti u namazu!
- Uči, rekao mu je (Alejhisselam): “Allahumme inni zalemtu nefsi zulmen kesiren ve la jagfiruz-zunube illa ente fagfir li magfireten min indike verhamni inneke entel-gafurur-rahim (Allahu moj, učinio sam sebi brojno nasilje. Grijehe možeš oprostiti samo Ti, pa oprosti mi i smiluj mi se! Ti si onaj koji oprašta i koji je milostiv.)”¹

ODABIRANJE DOVE NAKON POSLJEDNJEG TEŠEHHUDA, ŠTO NIJE VADŽIB

835. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Jahja prenoseći od A'meša, ovome Šekik od Abdullaha (b. Mes'uda), da je kazao:

- Kada smo bili s Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, u namazu, mi smo molili: “Neka je spas i mir Allahov od Njegovih robova! Neka je spas na toga i toga!”

Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao nam je: “Ne govorite: Es-Selam alellah (Selam, spas na Allaha), jer Allah je, uistinu, Es-Selam, nego kažite: ‘Pozdravi, sve molitve i lijepe riječi, neka su samo Allahu! Neka je na tebe, Vjerovjesniče, Allahova milost i Njegov blagoslov! Neka je Allahov spas na nas i ostale dobre Allahove robove!’”

٨٣٤. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ عَنْ أَبِي الْخَيْرِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ابْنِ عَمْرٍو عَنْ أَبِي بَكْرٍ الصَّدِيقِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ قَالَ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ عَلَّمَنِي دُعَاءَ أَدْعُو بِهِ فِي صَلَاتِي قَالَ قُلِ اللَّهُمَّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي ظُلْمًا كَثِيرًا وَلَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ فَاعْفِرْ لِي مَغْفِرَةً مِنْ عِنْدِكَ وَارْحَمْنِي إِنَّكَ أَنْتَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ .

بَابُ مَا يُتَخَيَّرُ مِنَ الدُّعَاءِ بَعْدَ التَّشَهُّدِ وَلَيْسَ بِوَاجِبٍ

٨٣٥. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ الْأَعْمَشِ حَدَّثَنِي شَقِيقٌ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ كُنَّا إِذَا كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فِي الصَّلَاةِ قُلْنَا السَّلَامُ عَلَى اللَّهِ مِنْ عِبَادِهِ السَّلَامُ عَلَى فُلَانٍ وَفُلَانٍ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ لَا تَقُولُوا السَّلَامُ عَلَى اللَّهِ فَإِنَّ اللَّهَ هُوَ السَّلَامُ وَلَكِنْ قُولُوا التَّحِيَّاتُ لِلَّهِ وَالصَّلَوَاتُ وَالطَّيِّبَاتُ السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ السَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ فَإِنَّكُمْ إِذَا قُلْتُمْ أَصَابَ

– dug je zao drug i mnogog prisili na laž, varanje, pronevjeru i druge društvene poroke;

– po mišljenju Ebu-Hanife i Ahmeda u namazu je dozvoljeno učiti samo one dove koje se tekstualno slažu s Kur'anom ili one koje je učio Alejhisselam. Ovi se drže Alejhisselamove izjave koju Muslim u svom *Sahihu* iznosi u ovoj verziji: “U ovaj naš namaz ne može se unositi bilo šta od ljudskog govora. Dozvoljen je samo govor koji je u njemu: tespah, tekbir i odlomci iz Kur'ana.”

Safija i Malik dozvoljavaju učenje svake dove pa i one koje sliče običnom ljudskom govoru.

¹ Iz hadisa se može zaključiti:

- s učenim se treba što više družiti, njihove savjete primati i u praksi primjenjivati;
- priznavati svoju nemoć, a Allahova, dželle šanuhu, svemoć je odraz religioznosti čovjeka i na posljednjem namaskom sjedenju iza proučenog tešehhuda treba učiti dove odabrane po Alejhisselamu ili one koje se nalaze u Kur'anu.

Kada budete tako govorili, bit će time obuhvaćeni svi robovi na nebu, ili je rekao: između neba i zemlje.

– Svjedočim da nema Boga osim Jedinog Allaha i svjedočim da je Muhammed Allahov rob i Njegov poslanik.

– Potom će (svako od vas) odabrati dovu koja mu se sviđa i njome moliti.

NEPOTIRANJE ČELA I NOSA DOK SE NE KLANJA

Ebu-Abdullah je rekao: “Nisam vidio Humejdija da briše čelo u namazu povodeći se u tome za ovim namazom.”

836. PRIČAO NAM JE Muslim b. Ibrahim, njemu Hišam prenoseći od Jahjaa, on od Ebu-Selema, da je rekao:

– Pitao sam Ebu-Seida Hudrija i on reče: “Vidio sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje čini sedždu na vodi i blatu tako da sam mu vidio i trag toga blata na čelu.”

PREDAVANJE SELAMA

837. PRIČAO NAM JE Musa b. Isma‘il, njemu Ibrahim b. Sa‘d, ovome Zuhri prenoseći od Hinde bint Harisa, da je Ummu-Selema, radijallahu anha, izjavila:

– Kada god bi Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, predao selam, žene bi, čim bi on završio izgovaranje svoga selama, ustale, a on bi se, prije nego bi ustao, još malo zadržao. Šihab je kazao: “Čini mi se, a Allah najbolje zna, da je to njegovo zadržavanje bilo radi toga da bi žene izašle prije nego bi ih stigao svijet koji je završio namaz.”²

كُلَّ عَبْدٍ فِي السَّمَاءِ أَوْ بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ ثُمَّ يَتَخَيَّرُ مِنَ الدُّعَاءِ أَعْجَبَهُ إِلَيْهِ فَيَدْعُو .

بَابُ مَنْ لَمْ يَمْسَحْ جَبْهَتَهُ وَأَنْفَهُ حَتَّى صَلَّى

قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ رَأَيْتُ الْحُمَيْدِيَّ يَحْتَجُّ بِهَذَا الْحَدِيثِ أَنْ لَا يَمْسَحَ الْجَبْهَةَ فِي الصَّلَاةِ .

٨٣٦. حَدَّثَنَا مُسْلِمُ بْنُ أَبِرَاهِيمَ قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامٌ عَنْ يَحْيَى عَنْ أَبِي سَلَمَةَ قَالَ سَأَلْتُ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ فَقَالَ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَسْجُدُ فِي الْمَاءِ وَالطِّينِ حَتَّى رَأَيْتُ أَثَرَ الطِّينِ فِي جَبْهَتِهِ .

بَابُ التَّسْلِيمِ

٨٣٧. حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ ابْنُ سَعْدٍ حَدَّثَنَا الزُّهْرِيُّ عَنْ هِنْدِ بِنْتِ الْحَارِثِ أَنَّ أُمَّ سَلَمَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا سَلَّمَ قَامَ النِّسَاءُ حِينَ يَقْضِي تَسْلِيمَهُ وَمَكَثَ يَسِيرًا قَبْلَ أَنْ يَقُومَ قَالَ ابْنُ شِهَابٍ فَأَرَى وَاللَّهِ أَغْلَمُ أَنَّ مُكْثَهُ لِكَيْ يَنْفِذَ النِّسَاءُ قَبْلَ أَنْ يُدْرِكَهُنَّ مَنْ انْصَرَفَ مِنَ الْقَوْمِ .

² Malik, Šafija i Ahmed selam smatraju obaveznim, i misle da čovjeku koji završi namaz ne izgovorivši selam, namaz nije valjan, dok pravници hanefijske škole i neki drugi pravници smatraju da selam u namazu nije farz,

KO (KLANJA ZA IMAMOM) PREDAJE SELAM, KADA GA PREDAJE IMAM

Abdullah b. Omer, radijallahu anhum, smatraše lijepim da, kada imam preda selam, preda selam i onaj ko je iza njega.

838. PRIČAO NAM JE Hibban b. Musa, njega obavijestio Abdullah (b. Mubarek), ovoga Ma'mer prenoseći od Zuhrija, ovaj od Mahmuda b. Rebija, a on od Itbana b. Malika, da je rekao: "Klanjali smo s Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, a selam predavali kada bi ga on predavao."¹

بَابُ يُسَلِّمُ حِينَ يُسَلِّمُ الْإِمَامُ

وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يَسْتَحِبُّ إِذَا سَلَّمَ الْإِمَامُ أَنْ يُسَلِّمَ مَنْ خَلْفَهُ.

٨٣٨. حَدَّثَنَا حَبَّانُ بْنُ مُوسَى قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ قَالَ أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الرَّبِيعِ عَنْ عِثْبَانَ بْنِ مَالِكٍ قَالَ صَلَّيْنَا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فَسَلَّمْنَا حِينَ سَلَّمَ.

odnosno on je samo sunnet i, ako bi ga klanjač izostavio, njegov namaz ne bi bio pokvaren. Ajni kaže da nije obavezno namaz završiti selamom, jer je Alejhisselam jednom klanjao četvrti rekat podne i ne predavši selam ustao na peti rekat. Kada su mu ashabi to primijetili, on je sjeo i učinio sehvi-sedždu, koja se po pravilu čini za manje namaske propuste. Oni koji selam smatraju strogo obligatnom dužnošću (farzom), oslanjaju se na hadis koga je Alija, radijallahu anhu, prenio u sljedećoj varijanti: "Ključ namaza je abdest, početak izgovaranje početnog tekbira, a završetak selam." Ovu izjavu zabilježio je Ebu-Davud u svom *Sunenu*, a u nešto izmijenjenim verzijama nalazi se u zbirkama Ibn-Madže, Tirmizija i Hakima.

Tahavi upozorava da je gornji hadis prenesen po Aliji, radijallahu anhu, derogiran kasnijom Alejhisselamovom izjavom, također prenesenom po Aliji, radijallahu anhu, koja glasi: "Namaz je završen kada se podigne glava s posljednje sedže." Osim toga, pravnici hanefijske škole izjavu pojedinca uzimaju za podlogu strogo obavezne dužnosti (farza), samo ako se njen sadržaj nalazi još u izvorima islama.

Iz hadisa se može zaključiti:

- imam po završenom farz-namazu pomaknut će se malo s mjesta gdje je klanjao, da novopridošli ljudi znaju da je klanjanje farza završeno pa da se za njim ne povode;
- imam po završenom namazu ostat će na svome mjestu ako su namazu prisustvovali žene sve dok one ne izađu. Ako nema žena, mustehab je da imam po predatom selamu ustane s mjesta gdje je klanjao. U djelu *Ez-Zehire* stoji: "Kada imam završi s namazom, zajedničko mišljenje pravnika jeste da on neće ostati na svome mjestu, okrenut prema kibli, i u tome su svi namazi isti. Ako poslije farza nema nikakvog neobaveznog namaza, on će se okrenuti udesno ili ulijevo. Ako htjedne, može se okrenuti licem prema klanjačima, ako ispred njega nema niko ko klanja. A ako poslije farza imaju i sunneti, on će ustati da ih klanja i taj stav mi zastupamo." Prema tome, Ajni zaključuje da je mekruh napraviti vremenski razmak između farza i sunneta, a imam će se pomaknuti naprijed ili nazad ili desno ili lijevo. Međutim, hanefija Hulvani smatra da je dozvoljeno da imam napravi vremenski razmak između farza i sunneta. Što se tiče dove, imam će učiti dovu u sabahu i ikindiji jer poslije farza nema nikakvog namaza, a dova će mu biti umjesto namaza. Mustehab je da uči dovu poslije selama. U djelu *Et-Tevdih* stoji: "Ako imam htjedne da se poslije farza pomakne u mihrabu i da se okrene prema klanjačima radi dove i zikra, dozvoljeno mu je da to uradi kako god hoće. Bolje je, međutim, da svoju desnu stranu okrene prema klanjačima, a lijevu prema mihrabu, a ima mišljenja da je bolje obratno i to smatra Ebu-Hanifa."
- hadis ukazuje i na obaveznost spuštanja pogleda, ostajanje imama na svome mjestu i ostajanje ljudi (klanjača) na svome mjestu.

¹ Poželjno je da prisutni u skupnom klanjanju predaju selam istovremeno s imamom pa makar i prekinuli učenje dove, a po mišljenju Šafije da otpočinu svoj selam tek kada imam preda svoj selam na desnu stranu.

KO NIJE ODVRAĆAO SELAM IMAMU NEGO SE ZADOVOLJIO S NAMASKIM SELAMOM²

839. PRIČAO NAM JE Abdan, njega obavijestio Abdullah (b. Mubarek), a ovoga Ma'mer prenoseći od Zuhrija, da je rekao:

– Obavijestio me je Mahmud b. Rebija i tvrdio da je zapamtio Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i da je zapamtio pljuskanje vodom koje je on činio iz kofe, koja se nalazila u njihovoj kući (u dvorištu).

840. Kao i da je rekao: – Čuo sam Itbana b. Malika Ensariju i još jednog iz plemena Benu-Salim gdje kaže: “Klanjao sam ljudima iz plemena Benu-Salim, kasnije otišao Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, i rekao mu:

‘Nisam siguran u svoj vid, a između mene i džamije u kojoj klanja moj svijet nastupaju, usljed bujice, povremeni potoci pa bih želio da mi dođeš i klanjaš na nekom mjestu u mojoj kući (sobi) koje bih ja uzeo kao mjesto (svoga) klanjanja.’

“Učinit ću to, ako Allah da” – rekao je on.

Sutradan, pošto se razdanilo, došao mi je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, i s njim Ebu-Bekr. Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, zatražio je dozvolu za ulazak i ja sam mu je dao. Nije ni sjeo, upitao me je: “Gdje voliš da u tvojoj kući klanjam?”

Itban je pokazao na mjesto gdje bi volio da (Vjerovjesnik) klanja. Tada je on stao, a mi se iza njega poredali. Potom je predao selam, a i mi poslije njega.”³

بَابُ مَنْ لَمْ يَرُدِّ السَّلَامَ عَلَى الْإِمَامِ وَكَتَفَى بِتَسْلِيمِ الصَّلَاةِ

٨٣٩. حَدَّثَنَا عَبْدَانُ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ قَالَ أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي مُحَمَّدُ بْنُ الرَّبِيعِ وَزَعَمَ أَنَّهُ عَقَلَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ وَعَقَلَ حِجَّةَ مَجْهًا مِنْ دَلْوٍ كَانَ فِي دَارِهِمْ .

٨٤٠. قَالَ سَمِعْتُ عِثْبَانَ بْنَ مَالِكٍ الْأَنْصَارِيَّ ثُمَّ أَحَدَ بَنِي سَلَمٍ قَالَ كُنْتُ أَصِلِّي لِقَوْمِي بَنِي سَلَمٍ فَاتَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ فَقُلْتُ إِنِّي أَنْكَرْتُ بَصْرِي وَإِنَّ السُّيُولَ تَحُولُ بَيْنِي وَبَيْنَ مَسْجِدِ قَوْمِي فَلَوَدِدْتُ أَنَّكَ جِئْتَ فَصَلَّيْتَ فِي بَيْتِي مَكَانًا حَتَّى أَخِذَهُ مَسْجِدًا فَقَالَ أَفْعَلُ إِنْ شَاءَ اللَّهُ فَعَدَا عَلَيَّ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَأَبُو بَكْرٍ مَعَهُ بَعْدَ مَا اشْتَدَّ النَّهَارُ فَاسْتَأْذَنَ النَّبِيُّ ﷺ فَأَذِنْتُ لَهُ فَلَمْ يَجْلِسْ حَتَّى قَالَ أَتَيْنَ نَحْبُ أَنْ أَصِلِّيَ مِنْ بَيْتِكَ فَأَشَارَ إِلَيْهِ مِنَ الْمَكَانِ الَّذِي أَحَبَّ أَنْ يُصَلِّيَ فِيهِ فَقَامَ فَصَفَّفْنَا خَلْفَهُ ثُمَّ سَلَّمَ وَسَلَّمْنَا حِينَ سَلَّمَ .

² Ovim naslovom Buhari aludira na to da muktedije ne odgovaraju na selam imama kojim on završi namaz, tj. neće reći: ve alejkumus-selam. (prim. rec.)

³ Selam se predaje samo na desnu stranu po mišljenju Malika, Omera b. Abdulaziza, Hasana Basrija, Muhammeda b. Sirina i Evza'ija koji se oslanjaju na izjavu Sa'da ibni Vekkasa;

ZIKR POSLIJE NAMAZA

841. PRIČAO NAM JE Ishak b. Nasr, njemu Abdur-Rezzak, kojeg je obavijestio Ibnu-Džurejdž, a njega Amr da mu je Ebu-Ma'bed, oslobođeni rob Ibn-Abbasa, rekao da je dizanje glasa pri zikru, kada bi svijet završio propisani namaz, bilo još u doba Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem. Ibnu-Abbas još kaže: "Znao sam da su završili s namazom kada bih čuo taj zikr."¹

842. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah, njemu Sufjan, ovome Amr, a njega je obavijestio Ebu-Ma'bed prenoseći od Ibn-Abbasa, radijallahu anhumu, koji je rekao: "Znao sam završetak namaza Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, po tekbiru (zikru)."

بَابُ الذِّكْرِ بَعْدَ الصَّلَاةِ

٨٤١. حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ نَصْرِ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ قَالَ أَخْبَرَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ قَالَ أَخْبَرَنِي عَمْرُو أَنَّ أَبَا مَعْبِدٍ مَوْلَى ابْنِ عَبَّاسٍ أَخْبَرَهُ أَنَّ ابْنَ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَخْبَرَهُ أَنَّ رَفَعَ الصَّوْتَ بِالذِّكْرِ حِينَ يَنْصَرِفُ النَّاسُ مِنَ الْمَكْتُوبَةِ كَانَ عَلَى عَهْدِ النَّبِيِّ ﷺ وَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ كُنْتُ أَعْلَمُ إِذَا انْصَرَفُوا بِذَلِكَ إِذَا سَمِعْتُهُ .

٨٤٢. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ حَدَّثَنَا عَمْرُو قَالَ أَخْبَرَنِي أَبُو مَعْبِدٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ كُنْتُ أَعْرِفُ انْقِضَاءَ صَلَاةِ النَّبِيِّ ﷺ بِالتَّكْبِيرِ قَالَ عَلِيُّ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ عَمْرٍو قَالَ كَانَ أَبُو مَعْبِدٍ أَصْدَقَ مَوَالِي ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ عَلِيُّ وَاسْمُهُ نَافِذٌ .

"Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, na kraju namaza činio je jedan selam riječima 'Es-selamu alejkum'."

Selam treba predavati na desnu i lijevu stranu po mišljenju pravnika hanefijske i šafijske škole i najvećeg broja ashaba koji ističu izjavu Abdullaha b. Mubareka: "Vjerovjesnik je predavao selam na desnu i na lijevu stranu." Ovo je bila praksa halife Ebu-Bekra i Alije, radijallahu anhumu, i brojnih ashaba.

Pisac *El-Hidaje* kaže: "Izgovarati selam utvrđenog teksta je vadžib po mišljenju pravnika hanefijske škole", a u *Mugniju* stoji: "Prvi selam (na desnu stranu) jeste vadžib, a drugi (na lijevu) jeste sunnet: Sunnet je izgovarati 'Es-Selamu alejkum ve rahmetullahi' na što se može dodati još 've berekatuhu', ali je bolje to ne činiti."

Punovažan je selam izgovoren samo riječima "Es-selamu alejkum".

¹ Neki učenjaci iz prvih generacija iz ovog hadisa zaključuju kako je mustehab (preporučljivo) poslije završenog namaza učiti zikr naglas. Šafija smatra da je Alejhisselam činio zikr naglas poslije namaza samo da bi u tom druge poučio. To on nije činio stalno, jer ovaj zikr nije osnovni dio namaza.

Ibni-Abbasovo, radijallahu anhumu, sjećanje potiče iz dana njegova djetinjstva, kada je klanjao negdje u posljednjim redovima ili kada nije redovno učestvovao u kolektivnom obavljanju namaza zbog toga što je još bio mali.

843. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Ebu-Bekr, njemu Mu'temir prenoseći od Ubejdullaha, on od Sumejja, ovaj od Ebu-Saliha, a on od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, da je rekao:

– Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, došli su siromasi i rekli: “Ljudi s mnogim imetkom dospjeli su (kod Allaha) na visoke položaje i postojano uživanje: klanjaju kao što i mi klanjamo, poste kao što i mi postimo, a još imaju i višak imetka s kojim čine hodočašće i ‘umru, idu u borbu i dijele sadaku.”

– Slušajte, rekao je Alejhisselam! Ispričat ću vam nešto, pa ako to prihvatite, stići ćete onog ko vam je umakao i neće vas moći poslije vas, niko stići. Vi ćete biti najbolji koji ćete se naći među njima, izuzev onih koji budu to isto radili: Iza svakog završenog namaza izgovorite po 33 puta “subhanallah”, “elhamdulillah” i “Allahu ekber”. Među nama je, kaže Ebu-Hurejre, nastalo kasnije razmimoilaženje i neko od nas reče: “Izgovaraćemo “subhanallah” 33 puta, “el-hamdulillah” 33 puta, a “Allahu-ekber” 34 puta.” Potom sam se obratio Alejhisselamu i on mi reče: “Govorićeš “subhanallah”, “el-hamdulillah” i “Allahu ekber” dok ne bude od svih njih 33 (izgovara).”²

٨٤٣. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا مُعْتَمِرٌ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ عَنْ سَمِيِّ عَنْ أَبِي صَالِحٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ جَاءَ الْفُقَرَاءُ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالُوا ذَهَبَ أَهْلُ الدُّثُورِ مِنَ الْأَمْوَالِ بِالدرَجَاتِ الْعُلَا وَالنَّعِيمِ الْمُقِيمِ يُصَلُّونَ كَمَا نُصَلِّي وَيَصُومُونَ كَمَا نَصُومُ وَلَهُمْ فَضْلٌ مِنْ أَمْوَالٍ يُحْجُونَ بِهَا وَيَعْتَمِرُونَ وَيُجَاهِدُونَ وَيَتَصَدَّقُونَ قَالَ أَلَا أُحَدِّثُكُمْ إِنْ أَخَذْتُمْ أَذْرَكْتُمْ مَنْ سَبَقَكُمْ وَلَمْ يُدْرِكْكُمْ أَحَدٌ بَعْدَكُمْ وَكُنْتُمْ خَيْرَ مَنْ أَنْتُمْ بَيْنَ ظَهْرَانِيهِ إِلَّا مَنْ مِنْ عَمَلٍ مِثْلَهُ تُسَبِّحُونَ وَتُحَمِّدُونَ وَتُكَبِّرُونَ خَلْفَ كُلِّ صَلَاةٍ ثَلَاثًا وَثَلَاثِينَ فَاخْتَلَفْنَا بَيْنَنَا فَقَالَ بَعْضُنَا نُسَبِّحُ ثَلَاثًا وَثَلَاثِينَ وَنُحَمِّدُ ثَلَاثًا وَثَلَاثِينَ وَنُكَبِّرُ أَرْبَعًا وَثَلَاثِينَ فَرَجَعْتُ إِلَيْهِ فَقَالَ تَقُولُ سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَاللَّهُ أَكْبَرُ حَتَّى يَكُونَ مِنْهُنَّ كُلُّهُنَّ ثَلَاثًا وَثَلَاثِينَ .

2 Brojni su hadisi u vezi s gornjim zikrom. Abdullah b. Omer, radijallahu anhumu, dao je sljedeću izjavu: – Pobožni siromašni ljudi pritužili su se Alejhisselamu na prioritet bogatijih i rekli: “Allahov Poslaniče, oni vjeruju kao i mi, poste kao što postimo i mi, a imaju još raznovrsne imovine, koju dijele na ime milostinje, pomažu svoju siromašnu rodbinu i dijele je na Allahovom putu, dok mi to ne možemo činiti.” – Slušajte – rekao je Alejhisselam – obavijestit ću vas o poslovima pa, ako ih budete radili, imat ćete njihovu nagradu. Izgovarajte po završenom namazu po 11 puta “Allahu ekber”, “elhamdulillah”, “la ilahe illellah” i “subhanallah”. Oni su to radili, ali prenijeli i bogatijim pa su i oni to činili i siromasi dođu Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, rekavši mu: “Naša bogata braća rade isto što i mi.” – To je Allahova blagodat i On je daje kome hoće – odgovorio je Alejhisselam. Ebu-Davud gornji dijalog iznosi slično Buharijinom tekstu spomenuvš tekbir, tahmid i tespih 3 puta dodavši: “... i završi svoj zikr riječima ‘la ilahe illellahu, vahdehu la šerike leh, lehul-mulku ve lehul-hamdu ve huve ‘ala kullī šejj’ n kadir’ bit će mu oprosteni (svi manji prema Allahu) učinjeni grijesi pa makar ih imao poput morske pjene.” Nesai u djelu ‘Amelul-jevmi vel-lejle navodi da je Alejhisselam jednom rekao da gornju nagradu ima svaki vjernik koji poslije svakog namaza navedeni zikr obavi ovako: 33 puta subhanallah, 33 puta elhamdulillah i 34 puta Allahu ekber. Podijeljena su mišljenja pravnika o broju izgovaranja tespiha. U predaji Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, spominje se broj 33, a u predaji Zejda b. Sabita 25. Nesai navodi da je Zejd ibni Sabit rekao: – Ashabima je naredeno da po završetku namaza izgovaraju “subhanallah”, “elhamdulillah” i “Allahu ekber” po 33 puta. Kasnije se jednom Ensariji u snu reklo: “Vjerovjesnik vam je naredio da iza namaza izgovarate tespih 33 puta, tahmid 33, a tekbir 34 puta.”

844. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Jusuf, njemu Sufjan prenoseći od Abdul-Melika b. Umejra, on od Verrada, pisara Mugire b. Šu'be, koji kaže:

– Mugire b. Šu'be diktirao mi je pismo Mu'aviji da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, izgovarao poslije svakog namaza, propisanog u određeno vrijeme: “Nema Boga osim Jedinog Allaha. On nema sudruga, Njemu pripada sva vlast i hvala i On je svemoćan.”

– Allahu moj, ono što si kome dao, to ne može niko spriječiti, niti dati što si spriječio, a bogatstvo kod Tebe neće koristiti bogatom nego dobra djela.

Šu'be je ovaj hadis prenio od Abdul-Melika, a i od Hakema, on od Kasima b. Muhajmira, a ovaj od Verrada.

Hasan (Basri) kaže: “Džeddun znači bogatstvo.”¹

٨٤٤. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُونُسَ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ عَنْ وَرَادٍ كَاتِبِ الْمَغِيرَةِ ابْنِ شُعْبَةَ قَالَ أَمَلَى عَلَيَّ الْمَغِيرَةُ بْنُ شُعْبَةَ فِي كِتَابٍ إِلَى مُعَاوِيَةَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يَقُولُ فِي دُبُرِ كُلِّ صَلَاةٍ مَكْتُوبَةٍ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ اللَّهُمَّ لَا مَانِعَ لِمَا أَعْطَيْتَ وَلَا مُعْطِيَ لِمَا مَنَعْتَ وَلَا يَنْفَعُ ذَا الْجَدِّ مِنْكَ الْجَدُّ وَقَالَ شُعْبَةُ عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ بِهَذَا وَعَنِ الْحَكَمِ عَنِ الْقَاسِمِ ابْنِ مُحَيَّرَةَ عَنْ وَرَادٍ بِهَذَا وَقَالَ الْحَسَنُ الْجَدُّ غِنَى .

– Da – kazao je Ensarija.

– Vi to izgovarajte sve po 25 puta i na kraju kažite: “La ilahe illellahu vehdehu la šerike lehu, lehul-mulku ve huve ‘ala kuli šejj’n kadir.”

Sutradan je ovaj Ensarija otišao Vjerovjesniku, ispričao mu svoj san, a on mu je rekao: “Izgovarajte tako!” Bezzar bilježi neke hadise u kojima se navodi da ove zikrove treba izgovarati po 11 puta. Prema izjavi Enesa b. Malika izrazi tespiha izgovaraju se 10 puta. Ovu verziju iznose u svojim hadiskim zbirkama Tirmizi i Nesai ističući da je Ummu-Selema došla Alejhisselamu i rekla: “Allahov Poslaniče, pouči me tekstu dove koju ću ja učiti po završetku namaza, a poslije toga moli šta hoćeš!”

– Izgovaraj – rekao je on – tespih 10 puta, tahmid 10 i tekbir 10 puta!

– Dobro – odgovorila je ona.

Nesai, Tirmizi i Ibni-Madže u svojim *Sunenima* preko Abdullaha b. Omera, radijallahu anhum, navode da je Alejhisselam rekao:

– Musliman koji ima dva svojstva unići će u Džennet: onaj koji izgovara po završetku namaza tespih 10 puta, tahmid 10 i tekbir 10 puta, što iznosi 150 izreka dnevno, a na vagi kod Allaha to je 1500, i onaj koji te riječi izgovara 100 puta kada legne u postelju.

Ima hadisa u kojima se preporučuje izgovaranje navedenih izreka tespiha 6 puta, 70 i 110 puta.

Izjave Alejhisselamove bile su uvijek prožete mudrošću i odgojnim ciljevima, u skladu s vremenom i psihološkim osobinama ljudi.

Pobožnijim Alejhisselam preporučuje izgovaranje 25 tespiha dnevno, misleći po jedan tespih na sat dodavši još jedan za eventualni neki propust. Ljudima materijalno sređenim i pobožnim preporučivao je izgovaranje tih izreka 33 puta, što iznosi ukupno 99, a to je broj Allahovih, dželle šanuhu, lijepih imena. Prema izloženom broj izgovaranja tespiha, tahmida i tekbira nije obavezan. To se vidi i iz Alejhisselamove izjave koju Muslim preko Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, donosi u ovoj verziji: “Ko jutrom i mrakom izgovara 100 puta ‘subhanallah’ i ‘elhamdulillah’, neće na Sudnji dan doći niko ni sa čim vrednijim od njega izuzev onoga ko je te izreke izgovarao još više.”

Iz hadisa se može još zaključiti:

– u radu dobrih djela treba se takmičiti. Nagrada je adekvatna uloženom trudu i rezultatu rada;

– tespih i ostale zikre najbolje je činiti po završenom namazu;

– dobronamjerno zavidjeti ljudima na radu dobrih djela nije zabranjeno želeći da se na njih i drugi ugledaju.

¹ Mugire, radijallahu anhu, bio je svojevremeno guverner Kufe. Mu'avija, radijallahu anhu, pitao ga je šta je Alejhisselam po obavljenom selamu učio i on mu je odmah poslao gornji odgovor koji je bio istovjetan

IMAM ĆE SE PO PREDAJI SELAMA OKRENUTI PRISUTNIMA

845. PRIČAO NAM JE Musa b. Ismail, njemu Džerir b. Hazim, ovome Ebu-Redža prenoseći od Semure b. Džundebe, da je rekao:

“Kada god bi Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, obavio bilo koji namaz, on bi se svojim licem okrenuo nama.”

846. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Mesleme prenoseći od Malika, on od Saliha b. Kejsana, ovaj od Ubejdullaha b. Abdullaha b. Utbe b. Mes'uda, on od Zejda b. Halida Džuhejnija, da je rekao:

– Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao nam je sabah-namaz na Hudejbiji iza kiše koja je pala te noći. Pošto je završio namaz, okrenuo se prisutnom svijetu i rekao: “Znate li šta vam je kazao vaš Gospodar?”

– Allah i Njegov Poslanik to najbolje znaju – odgovorili su oni.

– Neko od Mojih robova osvanuo je vjernik, a neko nevjernik, i onaj ko kaže: “Pokisnuli smo Allahovom dobrotom i Njegovom milošću”, taj vjeruje u Mene, a ne vjeruje u zvijezdu. Međutim, onaj ko kaže: “Pokisnuli smo usljed pada te i te zvijezde”, taj ne vjeruje u Mene, nego vjeruje u tu zvijezdu.²

بَابُ يَسْتَقْبِلُ الْإِمَامُ النَّاسَ إِذَا سَلَّمَ

٨٤٥. حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنَا جَرِيرٌ بْنُ حَازِمٍ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو رَجَاءٍ عَنْ سَمُرَةَ ابْنِ جُنْدَبٍ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا صَلَّى صَلَاةً أَقْبَلَ عَلَيْنَا بِوَجْهِهِ .

٨٤٦. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ عَنْ مَالِكٍ عَنْ صَالِحِ بْنِ كَيْسَانَ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُثْبَةَ ابْنِ مَسْعُودٍ عَنْ زَيْدِ ابْنِ خَالِدٍ الْجُهَنِيِّ أَنَّهُ قَالَ صَلَّى لَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ صَلَاةَ الصُّبْحِ بِالْحُدَيْبِيَّةِ عَلَى إِثْرِ سَمَاءٍ كَانَتْ مِنَ اللَّيْلَةِ فَلَمَّا انْصَرَفَ أَقْبَلَ عَلَى النَّاسِ فَقَالَ هَلْ تَذَرُونَ مَاذَا قَالَ رَبُّكُمْ قَالُوا اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ قَالَ أَصْبَحَ مِنْ عِبَادِي مُؤْمِنٌ بِي وَكَافِرٌ فَأَمَّا مَنْ قَالَ مُطِرْنَا بِفَضْلِ اللَّهِ وَرَحْمَتِهِ فَذَلِكَ مُؤْمِنٌ بِي وَكَافِرٌ بِالْكَوْكَبِ وَأَمَّا مَنْ قَالَ بِنُوءٍ كَذَا وَكَذَا فَذَلِكَ كَافِرٌ بِي وَمُؤْمِنٌ بِالْكَوْكَبِ .

mišljenju Mu'avije, radijallahu anhu.

Lijepo je i preporučljivo poslije namaza učiti navedene zikrove.

Nesai u svom *Sunenu* preko Ukbe b. Amira, radijallahu anhu, iznosi da je Alejhisselam po završenom namazu učio poglavlja Mu'avvizetejn, a to su poglavlja El-Felek i En-Nas, kojima se završava Kur'an.

Ebu-Umame je prenio da je Alejhisselam rekao: “Ko po završenom namazu prouči Ajetul-Kursiju i poglavlje El-Ihlas, nema mu zapreke za ulaz u Džennet, osim smrti.”

Ima mnogo hadisa u vezi s ovom temom, a cilj im je razvijanje osjećaja pobožnosti i strahopoštovanja prema Allahu, dželle šanuhu.

² Predislamski Arapi bili su, kao i ostali stari narodi, previše sujevjerni i pojave na Zemlji vezali za pojave na nebu, što je islam osudio i nazvao idolopoklonstvom.

Iz hadisa se može zaključiti:

– s prijateljima i saradnicima treba se konsultovati, saslušati njihova mišljenja i ukazati im pravilan stav;

847. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Munir da je čuo Jezida b. Haruna gdje kaže da ga je obavijestio Humejd prenoseći od Enesa b. Malika, da je rekao: – Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odgodio je jednom klanjanje jacie do iza pola noći, pa kada je izašao i klanjao, okrenuo nam se svojim licem i rekao: “Ostali svijet već je klanjao i pospao, a vi se smatrate da ste u namazu sve dok namaz iščekujete.”

٨٤٧. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُنِيرٍ سَمِعَ يَزِيدَ بْنَ هَارُونَ قَالَ أَخْبَرَنَا حُمَيْدٌ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ أَخَّرَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الصَّلَاةَ ذَاتَ لَيْلَةٍ إِلَى شَطْرِ اللَّيْلِ ثُمَّ خَرَجَ عَلَيْنَا فَلَمَّا صَلَّى أَقْبَلَ عَلَيْنَا بِوَجْهِهِ فَقَالَ إِنَّ النَّاسَ قَدْ صَلَّوْا وَرَقَدُوا وَإِنَّكُمْ لَنْ تَرَالُوا فِي صَلَاةٍ مَا أَنْتَظَرْتُمْ الصَّلَاةَ.

ZADRŽAVANJE IMAMA NA MJESTU OBAVLJENOG NAMAZA POSLIJE SELAMA

بَابُ مُكُثِّ الْإِمَامِ فِي مُصَلَّاهُ بَعْدَ السَّلَامِ

848. Adem nam je rekao da mu je prenio Šu‘be od Ejjuba, a on od Nafija da je kazao: “Ibnu-Omer klanjaše (nafila-namaz) na mjestu na kome je prije toga obavio farz-namaz, a to je činio i Kasim (b. Muhammed b. Ebu-Bekr).”

٨٤٨. وَقَالَ لَنَا آدَمُ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ عَجْجُوبَةَ عَنْ نَافِعٍ قَالَ كَانَ ابْنُ عُمَرَ يُصَلِّي فِي مَكَانِهِ الَّذِي صَلَّى فِيهِ الْفَرِيضَةَ وَفَعَلَهُ الْقَاسِمُ.

Od Ebu-Hurejre spominje se izjava, koju on veže za Alejhisselama, da imam ne treba klanjati nafilu na svom imamskom mjestu, što nije vjerodostojno (kaže Buhari).¹

وَيُذَكِّرُ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَفَعَهُ لَا يَتَطَوَّعُ الْإِمَامُ فِي مَكَانِهِ وَلَمْ يَصِحَّ.

– u svijetu sve biva i bitiše Allahom određenim prirodnim zakonima;

– po završenom namazu Alejhisselam se redovno okretao licem svijetu, kao znak da je namaz završen.

1 Hadis govori o zadržavanju imama na mjestu gdje je klanjao i o klanjanju nafila-namaza. Ebu-Hanife kaže: “Imam se zadržava na mjestu obavljenog namaza kod farz obreda poslije kojih se klanjaju uobičajeni sunneti (nafile), a pravo izbora ima kod farz-namaza poslije kojih se ne klanjaju nafile.

Ibnu-Ebi-Šejbe prenio je od Ibni-Mes‘uda, radijallahu anhu, i Aiše, radijallahu anha, ovu izjavu: “Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, po obavljenom selamu farz-namaza sjedio je u mihrabu samo koliko se može izgovoriti: ‘Allahumme entes-selamu ve minkes-selamu tebarekte ja zel-dželali vel-ikram’.”

Ibni-Mes‘ud, radijallahu anhu, izjavio je: “Kada bi Alejhisselam završio farz-namaz, pomakao bi se brzo s mjesta ili bi ustao ili sjedio unekoliko okrenut od pravca Ka‘be”, a Seid ibn Džubejr je dodao:

“... okrenuo bi se unekoliko istoku ili zapadu i ne bi sjedio okrenut Ka‘bi.”

Mudžahid prenosi da je halifa Omer, radijallahu anhu, smataro novotarijom da imam ostane sjediti poslije farza, a halifa Alija, radijallahu anhu, kaže: “Imam ne treba klanjati nafilu na istom mjestu gdje je klanjao farz dok se malo ne pomakne na stranu ili nešto ne progovori poslije farza.”

Alejhiselamovu izjavu prenesenu po Ebu-Hurejri donosi Ebu-Davud u svom *Sunenu* u sljedećoj verziji: “Zar je neko od vas nemoćan da se prije početka klanjanja nafile malo pomakne naprijed, natrag, desno ili lijevo.”

Oslanjajući se na ovaj hadis pravnici hanefijske škole preporučuju da džematlije ne klanjaju nafilu (sunnete) na mjestu gdje su klanjali farz. Ovo mišljenje dijele: Ibn-Abbas, Ibn-Zubejr, Ebu-Se‘id, Ata, Ša‘bi i mnogi njihovi savremenici.

Buhari ovaj hadis ne usvaja samo zato što se u nizu prenosilaca nalazi slabost, a ona je zbog Ibrahima b. Ismaila. Njega je Ebu-Hatim ocijenio kao nepoznatog (medžhul) prenosioca.

849. PRIČAO NAM JE Ebul-Velid, njemu Ibrahim b. Sa'd, a ovome Zuhri prenoseći od Hinde bint Harisa, a ona od Ummu-Seleme:

– Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, kada bi predao selam, malo se zadržavaše na mjestu na kome je klanjao.

Ibni-Šihab kaže: “Mislim, a Allah najbolje zna, da je to on činio da bi prisutne žene, koje su završile namaz, mogle izaći.”

850. Ibnu-Ebu-Merjema je obavijestio Nafi' b. Jezid, a njega Džafer b. Rebija da mu je Ibni-Šihab pisao da je Hinda bint Haris iz plemena Firasi, prenoseći od Ummu-Seleme, supruge Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, a ona je bila jedna od Ummu-Seleminih drugarica, rekla:

– (Alejhisselam) bi predao selam, žene bi se potom okrenule i ušle u svoje stanove prije nego bi se Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, okrenuo.

Ibni-Vehb kaže prenoseći od Junusa, on od Ibni-Šihaba da je kazao: “Obavijestila me je Hinda iz plemena Firasijja.”

Usman b. Umer kaže: “Obavijestio nas je Junus prenoseći od Zuhrije: ‘Pričala mi je Hinda iz plemena Firasijje.’”

Zubejdi je rekao: “Obavijestio me je Zuhri da ga je Hinda, kćerka Harisa iz plemena Kurejši, obavijestila, a ona je supruga Ma'beda b. Mikdada, saveznika plemena Benu-Zuhra, koja je ulazila suprugama Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.”

Šu'ajb je kazao prenoseći od Zuhrija: “Pričala mi je Hinda iz plemena Kurejš”, a Ibnu-Ebi-Atik rekao prenoseći od Zuhrija: “... od Hinde iz plemena Firasijje.”

Lejs je izjavio: “Pričao mi je Jahja b. Seid prenoseći ga od Ibn-Šihaba, on od jedne žene iz plemena Kurejš koja mu ga je ispričala prenoseći od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.”

٨٤٩. حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ حَدَّثَنَا الزُّهْرِيُّ عَنْ هِنْدِ بِنْتِ الْحَارِثِ عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ إِذَا سَلَّمَ يَمْكُثُ فِي مَكَانِهِ يَسِيرًا قَالَ ابْنُ شِهَابٍ فَنَرَى وَاللَّهِ أَغْلَمَ لِكَيْ يَنْفُذَ مَنْ يَنْصَرِفُ مِنَ النِّسَاءِ .

٨٥٠. وَقَالَ ابْنُ أَبِي مَرْيَمَ أَخْبَرَنَا نَافِعُ بْنُ يَزِيدَ قَالَ أَخْبَرَنِي جَعْفَرُ بْنُ رَبِيعَةَ أَنَّ ابْنَ شِهَابٍ كَتَبَ إِلَيْهِ قَالَ حَدَّثَنِي هِنْدُ بِنْتُ الْحَارِثِ الْفِرَاسِيَّةُ عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ وَكَانَتْ مِنْ صَوَاحِبَاتِهَا قَالَتْ كَانَ يُسَلِّمُ فَيَنْصَرِفُ النِّسَاءُ فَيَدْخُلْنَ بُيُوتَهُنَّ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَنْصَرِفَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَقَالَ ابْنُ وَهْبٍ عَنْ يُونُسَ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ أَخْبَرْتَنِي هِنْدُ الْفِرَاسِيَّةُ وَقَالَ عُثْمَانُ بْنُ عُمَرَ أَخْبَرَنَا يُونُسُ عَنِ الزُّهْرِيِّ حَدَّثَنِي هِنْدُ الْفِرَاسِيَّةُ وَقَالَ الزُّبَيْدِيُّ أَخْبَرَنِي الزُّهْرِيُّ أَنَّ هِنْدَ بِنْتَ الْحَارِثِ الْقُرَشِيَّةَ أَخْبَرَتْهُ وَكَانَتْ تَحْتَ مَعْبِدِ بْنِ الْقَدَادِ وَهُوَ حَلِيفُ بَنِي زُهْرَةَ وَكَانَتْ تَدْخُلُ عَلَى أَزْوَاجِ النَّبِيِّ ﷺ وَقَالَ شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ حَدَّثَنِي هِنْدُ الْقُرَشِيَّةُ وَقَالَ ابْنُ أَبِي عَتِيقٍ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ هِنْدِ الْفِرَاسِيَّةِ وَقَالَ اللَّيْثُ حَدَّثَنِي يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ حَدَّثَهُ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ امْرَأَةٍ مِنْ قُرَيْشٍ حَدَّثَتْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ .

KLANJAO SA SVIJETOM PA SE SJETIO NEČEGA I PREKORAČIVAO IH

851. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Ubejd b. Mejmun, njemu Isa b. Junus prenoseći od Umera b. Seida, koga je obavijestio Ibnu-Ebi-Mulejke prenoseći od Ukbe, da je kazao:

– Klanjao sam iza Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, ikindiju u Medini. Pošto je predao selam, žurno je ustao i prekoračivao preko svijeta i otišao do jedne od soba svojih suprugica. Svijet se uplašio njegove žurbe. Kasnije se vratio i primijetio da su se čudili njegovoj žurbi pa im je rekao: “Sjetio sam se da imamo nešto neobrađenog zlata i ne volim da mi to umjesto Allaha obuzima misao pa sam naredio da se to podijeli (potrebnim).”¹

OKRETANJE IMAMA I ODLAZAK DESNO I LIJEVO (OD KLANJAČA)

Enes (b. Malik) okretao bi se na svoju desnu, a i na lijevu stranu, a smatrao bi mahanom ko bi se naginjao, odnosno okretao namjerno samo na desnu stranu.

852. PRIČAO NAM JE Ebul-Velid, njemu Šu‘be prenoseći od Sulejmana, on od Umare b. Umejra, a ovaj od Esveda, kome je Abdullah (b. Mes‘ud) rekao:

“Neka niko od vas ne ustupa šejtanu ništa od svoga namaza, tako što će smatrati svojom dužnošću da se (po završetku namaza) okrene samo na svoju desnu stranu, jer sam mnogo puta vidio Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da se okreće na svoju lijevu stranu.”

بَابُ مَنْ صَلَّى بِالنَّاسِ فَذَكَرَ حَاجَةً فَتَخَطَّاهُمَا

٨٥١. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ بْنِ مَيْمُونٍ قَالَ حَدَّثَنَا عِيسَى بْنُ يُونُسَ عَنْ عُمَرَ بْنِ سَعِيدٍ قَالَ أَخْبَرَنِي ابْنُ أَبِي مُلَيْكَةَ عَنْ عُقْبَةَ قَالَ صَلَّيْتُ وَرَاءَ النَّبِيِّ ﷺ بِالْمَدِينَةِ الْعَصْرَ فَسَلَّمْتُ ثُمَّ قَامَ مُسْرِعًا فَتَخَطَّاهُمَا رِقَابَ النَّاسِ إِلَى بَعْضِ حُجَرِ نِسَائِهِ فَفَزِعَ النَّاسُ مِنْ سُرْعَتِهِ فَخَرَجَ عَلَيْهِمْ فَرَأَى أَنَّهُمْ عَجِبُوا مِنْ سُرْعَتِهِ فَقَالَ ذَكَرْتُ شَيْئًا مِنْ تَبَرُّعِنَا فَكْرِهْتُ أَنْ يَحْبِسَنِي فَأَمَرْتُ بِقِسْمَتِهِ.

بَابُ الْإِنْفِتَالِ وَالْإِنْصِرَافِ عَنِ الْيَمِينِ وَالشِّمَالِ

وَكَانَ أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ يَنْفَتِلُ عَنْ يَمِينِهِ وَعَنْ يَسَارِهِ وَيَعِيبُ عَلَى مَنْ يَتَوَخَّى أَوْ مَنْ يَعْمِدُ الْإِنْفِتَالَ عَنْ يَمِينِهِ.

٨٥٢. حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ سُلَيْمَانَ عَنْ عُمَارَةَ بْنِ عُمَيْرٍ عَنِ الْأَسْوَدِ قَالَ قَالَ عَبْدُ اللَّهِ لَا يَجْعَلْ أَحَدُكُمْ لِلشَّيْطَانِ شَيْئًا مِنْ صَلَاتِهِ يَرَى أَنَّ حَقًّا عَلَيْهِ أَنْ لَا يَنْصَرِفَ إِلَّا عَنْ يَمِينِهِ لَقَدْ رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ كَثِيرًا يَنْصَرِفُ عَنْ يَسَارِهِ.

¹ Iz hadisa se može zaključiti:

- dozvoljeno je prolaziti kroz namaske redove zbog nekog opravdanog razloga;
- žurba treba biti u skladu sa stvarnim potrebama;
- misli u namazu treba koncentrisati na namaz i ono što se u njemu uči;
- ko zadržava milostinju i ne dijeli je siromasima pravovremeno, može se desiti da ga Allah, dž.š., zadrži dugo pri obračunu na Sudnjem danu.

O SIROVOM BIJELOM I CRVENOM LUKU I O PRASI

i o izjavi Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem: “Ko je jeo bijeli ili crveni luk zbog gladi ili čega drugog, neka se nikako ne približava našim džamijama!”

853. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Jahja, ovome Ubejdullah, da mu je rekao Nafi' prenoseći od Ibn-Omera, radijallahu anhuma, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, za vrijeme Bitke na Hajberu saopćio:

“Ko pojede nešto od ove biljke, mislivši na bijeli luk, neka se nikako ne približava našoj džamiji!”

854. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Muhammed, njemu Ebu-Asim, ovome Ibnu-Džurejdž koga je izvijestio Ata da je čuo od Džabira b. Abdullaha da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao:

– Ko je štogod jeo od ove biljke, mislivši na bijeli luk, neka nam ne ulazi u naše džamije!

Pitao sam (Džabiru, kaže Ata): “Šta je Alejhisselam time namjeravao reći?”

– Mislim, rekao je (Džabir), da je on mislio samo na njegovu sirovost (kad je nekuhan).

Mahled b. Jezid prenoseći od Ibni-Džurejdža, kaže:

“... samo njegov smrad.”

855. PRIČAO NAM JE Seid b. Ufejir, njemu Ibni-Vehb prenoseći od Junusa, on od Ibn-Šihaba kako Ata smatra da je Džabir b. Abdullah vjerovao, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

– Ko je jeo bijeli ili crveni luk, neka se povuče od nas, ili je rekao: “... neka se povuče iz naših džamija i jede u svojoj kući!”

Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, donesen je jednom lonac u kome je bila pripremljena zelen.

بَاب مَا جَاءَ فِي الثُّومِ النَّبِيُّ وَالْبَصَلِ وَالْكُرَاتِ

وَقَوْلِ النَّبِيِّ ﷺ مَنْ أَكَلَ الثُّومَ أَوْ الْبَصَلَ مِنَ الْجُوعِ
أَوْ غَيْرِهِ فَلَا يَقْرَبَنَّ مَسْجِدَنَا .

٨٥٣. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ عَبْدِ اللَّهِ
قَالَ حَدَّثَنِي نَافِعٌ عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا
أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ فِي غَزْوَةِ خَيْبَرَ مَنْ أَكَلَ مِنْ هَذِهِ
الشَّجَرَةِ يَعْنِي الثُّومَ فَلَا يَقْرَبَنَّ مَسْجِدَنَا .

٨٥٤. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ حَدَّثَنَا
أَبُو عَاصِمٍ قَالَ أَخْبَرَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ قَالَ أَخْبَرَنِي
عَطَاءٌ قَالَ سَمِعْتُ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ قَالَ
النَّبِيُّ ﷺ مَنْ أَكَلَ مِنْ هَذِهِ الشَّجَرَةِ يُرِيدُ الثُّومَ
فَلَا يَغْشَاَنَا فِي مَسَاجِدِنَا قُلْتُ مَا يَعْنِي بِهِ قَالَ مَا
أَرَاهُ يَعْنِي إِلَّا نَيْتَهُ وَقَالَ مُحَمَّدُ بْنُ يَزِيدَ عَنْ ابْنِ
جُرَيْجٍ إِلَّا نَيْتَهُ .

٨٥٥. حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عُفَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ
وَهْبٍ عَنْ يُونُسَ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ زَعَمَ عَطَاءٌ
أَنَّ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ زَعَمَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ مَنْ
أَكَلَ ثُومًا أَوْ بَصَلًا فَلْيَعْتَزِلْنَا أَوْ قَالَ فَلْيَعْتَزِلْ
مَسْجِدَنَا وَلْيَقْعُدْ فِي بَيْتِهِ وَأَنَّ النَّبِيَّ ﷺ أَتَى بِقَدْرِ

Osjetivši neugodan miris pitao je za njega, i pošto je obaviješten koje je povrće u loncu, rekao je da se ustupi nekome od njegovih drugova koji su bili s njim. Kad je Alejhisselam vidio da ga i on nije htio jesti, rekao je:

– Jedi, jer ja razgovaram s onim s kojim ti ne razgovaraš!¹

Ahmed b. Salih kaže prenoseći od Ibni-Vehba: “Donijeta je jedna posuda (bedr)”, mislilaše on, kaže Ibni-Vehb, tacna u kojoj je bila zelen, a Lejs i Ebu-Sufjan prenoseći od Junusa ne spominju priču o loncu i ja ne znam da li su to riječi Zuhrije ili se spominje u hadisu (kaže Buhari).²

856. PRIČAO NAM JE Ebu-Ma'mer, njemu Abdul-Varis prenoseći od Abdul-Aziza, koji je rekao:

– Pitao neko Enesa šta si to čuo od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, o bijelom luku?
– Vjerovjesnik je, kazao je Enes, rekao: “Ko pojede što od ove biljke, neka nam se nikako ne primiće, ili neka s nama ne klanja!”

فِيهِ خَضِرَاتٌ مِنْ بُقُولٍ فَوَجَدَ لَهَا رِيحًا فَسَأَلَ فَأُخْبِرَ بِمَا فِيهَا مِنَ الْبُقُولِ فَقَالَ قَرَّبُوهَا إِلَيَّ بَعْضُ أَصْحَابِهِ كَانَ مَعَهُ فَلَمَّا رَأَاهُ كَرِهَ أَكْلَهَا قَالَ كُلْ فَإِنِّي أَنَاجِي مَنْ لَا تُنَاجِي وَقَالَ أَحْمَدُ بْنُ صَالِحٍ عَنْ ابْنِ وَهْبٍ أَنِّي بَيَّدْتُ وَقَالَ ابْنُ وَهْبٍ يَعْنِي طَبَقًا فِيهِ خَضِرَاتٌ وَلَمْ يَذْكُرِ اللَّيْثُ وَأَبُو صَفْوَانَ عَنْ يُونُسَ قِصَّةَ الْقَدْرِ فَلَا أَدْرِي هُوَ مِنْ قَوْلِ الزُّهْرِيِّ أَوْ فِي الْحَدِيثِ .

٨٥٦. حَدَّثَنَا أَبُو مَعْمَرٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ قَالَ سَأَلَ رَجُلٌ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ مَا سَمِعْتَ نَبِيَّ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ فِي الثُّومِ فَقَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ مَنْ أَكَلَ مِنْ هَذِهِ الشَّجَرَةِ فَلَا يَقْرُبُنَا أَوْ لَا يُصَلِّيَنَّ مَعَنَا .

1 Ibni-Huzejme i Ibni-Habban ističu da je Alejhisselam poslao Ebu-Ejjubu Ensariji neko jelo u kom je bilo crvenog luka i prase. Ebu-Ejjub nije ga okusio, jer je primijetio da ga nije jeo Alejhisselam, a na pitanje u vezi s ovim odgovorio je:

– Nisam na njemu primijetio traga tvoje ruke.

– Ja sam se stidio Allahovih, dž.š., meleka, a to je jelo dozvoljeno – rekao je Alejhisselam.

Zadah luka i sličnih jela oslobađaju čovjeka od učestvovanja u skupnom obavljanju obreda.

2 Tirmizi u svom *Sunenu* navodi da je Džabir ibni Semure rekao:

– Alejhisselam je u Medini otsjeco kod Ebu-Ejjuba Ensarije i kada bi god što jeo, ponudio bi to i Alejhisselamu. Tako mu je jednom poslao neko jelo, ali ga Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, nije htio ni okusiti. Kasnije ga je Ebu-Ejjub upitao za razlog, a on mu je odgovorio: “Bilo je u njemu bijelog luka.”

– Je li zabranjeno jesti bijeli luk? – upitao je Ebu-Ejjub.

– Nije, nego ga mrzim zbog njegovog ružnog zadaha – odgovorio je Alejhisselam.

Analogno izloženom pokuđeno je pred izlazak u društvo jesti bijeli i crveni luk, prasu, rotkvu i ostala jela neprijatnog mirisa. Kadi Ijad ne smatra to pokuđenim ako će biti u društvu ljudi koji su već jeli takva jela. Od društva i skupnih obreda treba se kloniti i osoba s otvorenom ranom, prelaznom bolesti i drugim od čega ljudi zaziru. Luk i slična jela dozvoljeno je koristiti boraveći u kući i tako čuvajući druge od neprijatnog zadaha.

ABDEST DJECE I KADA SU OBAVEZNA
DA SE KUPAJU; O VJERSKOM ČIŠĆENJU,
UČESTVOVANJU U DŽEMATU,
BAJRAMIMA, DŽENAZAMA I NJIHOVO
REDANJE U SAFOVE

857. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Musenna, njemu Gunder, a ovome Šu'be rekavši da je čuo Sulejmana Šejbanija, a on Ša'bija, kako govori:
– Izvijestio me je onaj koji je s Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, prolazio pokraj jednog osamljenog mezara, pa im je on imao, a oni su se iza toga groba poredali u safove (za dženaza-namaz).
– Pitao sam, kaže (Šejbani), Ebu-Amra (nadimak Ša'bija) ko ti je to pričao?
– Ibni-Abbas – odgovorio je on.³

858. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah, njemu Sufjan, a ovome Safvan b. Sulejm prenoseći od Ataa b. Jesara, on od Ebu-Seida Hudrija, a ovaj od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao:
“Kupanje petkom dužnost je svakoj spolno zreloj osobi.”⁴

بَابُ وُضُوءِ الصُّبْحَانِ وَمَتَى يَجِبُ عَلَيْهِمُ
الْغُسْلُ وَالطُّهُورُ وَحُضُورُهُمُ الْجَمَاعَةَ
وَالْعِيدَيْنِ وَالْجَنَائِزِ وَصُفُوفِهِمُ

٨٥٧. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى قَالَ حَدَّثَنِي غُنْدَرٌ
قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ سَمِعْتُ سُلَيْمَانَ الشَّيْبَانِيَّ
قَالَ سَمِعْتُ الشَّعْبِيَّ قَالَ أَخْبَرَنِي مَنْ مَرَّ مَعَ النَّبِيِّ
ﷺ عَلَى قَبْرِ مَنْبُودٍ فَأَمَّهُمْ وَصَفُّوا عَلَيْهِ فَقُلْتُ يَا أَبَا
عَمْرٍو مَنْ حَدَّثَكَ فَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ.

٨٥٨. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ
قَالَ حَدَّثَنِي صَفْوَانُ بْنُ سُلَيْمٍ عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ
عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ الْغُسْلُ
يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَاجِبٌ عَلَى كُلِّ مُحْتَلِمٍ.

3 Dozvoljeno je klanjati dženazu ukopanom ako mu se tijelo nije počelo raspadati. Mezar se ne otvara, niti umrla vadi iz njega. Za punovažnost obavljanja ovakve dženaze najveći broj pravnika uvjetuje da je umrla bio prethodno okupan, dok Ibni-Sem'a prenosi od imama Muhammeda da kupanje u konkretnom slučaju nije uvjet.

Kada se utvrdi da ukopani nije okupan, izvadit će se iz groba ako grob nije potpuno zatvoren i ako se zemlja na njega nije sva navalila – okupati ga i dženazu mu klanjati. Kada je grob zemljom već zatrpan, umrlom se klanja dženaza, kaže Kerhi, u tako zatrpanom grobu, pa makar bio i neokupan.

Dženaza se umrlom klanja dok mu se tijelo nije počelo raspadati. Imam Jusuf usvaja period od tri dana, Šafija i Ahmed od tri dana pa do mjesec dana, a nekada računaju i na truhlost tijela. Suhnun, jedan od učenjaka malikijske škole, kaže:

– Umrlo koji je zakopan a nije okupan ne može se nad grobom klanjati dženaza.

Malikije slučaj naveden po Buhariji ograničavaju i vežu samo za Alejhisselama, jer je Ebu-Hurejra, radijallahu anhu, od njega prenio: “Grobovi s umrlim puni su tmine i Allah ih mojim namazom osvjetli.”

Na stav malikija Ibni-Hibban je dao slijedeću primjedbu: “Da je navedeno klanjanje dženaze vezano samo za Alejhisselama, on bi na licu mjesta zabranio prisutnim ashabima klanjanje spomenute dženaze. On to nije učinio i to je argument da tako mogu raditi i drugi.”

– Nahoće nađeno u muslimanskom kvartu i naselju smatra se članom islamske zajednice.

4 Malik je upitan za kupanje petkom i on je odgovorio: “Ono je samo sunnet”, a drugi put je kazao: “To je lijepo činiti ali nije strogo obavezno.”

Hasan Basri, Ata, Ibnu-Ebi-Rebija i Musejjeb ibnu Rafi' držeći se Buharije navedeno kupanje smatraju vadžibom.

859. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah, njega obavijestio Sufjan prenoseći od Amra, a ovoga Kurejb od Ibni-Abbasa, radijallahu anhum, da je kazao:

– Noćio sam jedne noći kod svoje tetke po majci Mejmune. Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, zaspao je i, kada je prošao jedan dio noći, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ustao je i uzeo lagahan abdest iz obješenog mješčica.

I Amr je, (kaže Sufjan b. Ujejne), uproštavao (uzimanje abdesta) i jako smanjivao višestruko pranje (pojedinih organa).

– Alejhisselam je ustao da klanja pa sam i ja uzeo takav abdest odakle je i on uzeo, prišao i stao na njegovu lijevu stranu, a on me premjestio na svoju desnu i klanjao je koliko je to Allah htio. Kasnije je legao i zaspao tako da je na usta puhao. Poslije je došao glasnik (mujezin), obavijestio ga o namazu, ustao je i otišao s njim u namaz, a abdesta nije ponovo uzimao.

Rekli smo, kaže (Sufjan), Amru:

– Svijet govori: “Oko Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, spava, a srce mu ne spava.”

Amr je opet kazao:

– Čuo sam Ubejda b. Umejra gdje govori: “San vjerovjesnika je objava”, a potom citira: “Ja sam, (rekao je Ibrahim sinu Isma‘ilu), sanjao da te koljem (kao žrtvu Allahu).”

860. PRIČAO NAM JE Ismail, njemu Malik prenoseći od Ishaka b. Abdullaha b. Ebu-Talhe, ovaj od Enesa b. Malika da je njegova nena Mulejka pozvala Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, na jelo koga je ona za njega prigotovila. On je jeo i rekao:

٨٥٩. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ عَنْ عَمْرِو قَالَ أَخْبَرَنِي كُرَيْبٌ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ بَتُّ عِنْدَ خَالَتِي مَيْمُونَةَ لَيْلَةً فَقَامَ النَّبِيُّ ﷺ فَلَمَّا كَانَ فِي بَعْضِ اللَّيْلِ قَامَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَتَوَضَّأَ مِنْ شَنْ مُمْلَقٍ وَضُوءًا خَفِيفًا يُخَفِّفُهُ عَمْرُو وَيَقْلِلُهُ جِدًّا ثُمَّ قَامَ يُصَلِّي فَقُمْتُ فَتَوَضَّأْتُ نَحْوًا مِمَّا تَوَضَّأَ ثُمَّ جِئْتُ فَقُمْتُ عَنْ يَسَارِهِ فَحَوَّلَنِي فَجَعَلَنِي عَنْ يَمِينِهِ ثُمَّ صَلَّى مَا شَاءَ اللَّهُ ثُمَّ اضْطَجَعَ فَنَامَ حَتَّى نَفَخَ فَاتَاهُ الْمُنَادِي يَأْذُنُهُ بِالصَّلَاةِ فَقَامَ مَعَهُ إِلَى الصَّلَاةِ فَصَلَّى وَلَمْ يَتَوَضَّأْ قُلْنَا لِعَمْرُو إِنَّ نَاسًا يَقُولُونَ إِنَّ النَّبِيَّ ﷺ تَنَامُ عَيْنُهُ وَلَا يَنَامُ قَلْبُهُ قَالَ عَمْرُو سَمِعْتُ عُبَيْدَ ابْنَ عُمَيْرٍ يَقُولُ إِنَّ رُؤْيَا الْأَنْبِيَاءِ وَحْيٌ ثُمَّ قَرَأَ (إِنِّي أَرَى فِي الْمَنَامِ أَنِّي أَذْبَحُكَ) .

٨٦٠. حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكٌ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّ جَدَّتَهُ مُلَيْكَةَ دَعَتْ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ

Neki pravници hanefijske škole smatraju da je gornji hadis Buharije derogiran kasnijim hadisom: “Ko uzme petkom abdest, on mu je dovoljan, a ko se okupa, to je još bolje.”

Ovu izjavu zabilježili su u svojim hadiskim zbirkama Ebu-Davud, Nesai, Tirmizi, Ahmed, Bejhkeki i Ibn-Ebi-Šejbe u svome *Musannefu*.

Prema izloženom kupanje petkom spada u sunnete.

– Ustajte da s vama klanjam!

Ja sam ustao do jedne naše hasure, koja je od duge upotrebe bila već pocrnjela, i poškropio je vodom. Potom je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, stao (na hasuru), siroče (Dumejre b. Dumejr) sa mnom (iza Vjerovjesnika), a starica iza nas i on je s nama klanjao dva rekata.

861. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Mesleme prenoseći od Malika, on od Ibu-Šihaba, ovaj od Ubejdullaha b. Abdullaha b. Utbe, a on od Ibnu-Abbasa, radijallahu anhum, da je rekao:

“Krenuo sam jašući na magarici, a već sam osjećao spolnu zrelost, dok je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao sa svijetom na Mini bez zida. Ja sam prošao ispred jednog dijela reda (klanjača), sjašio, magaricu pustio da pase, ušao u saf i to mi nije niko prigovorio.”

862. PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman, njega obavijestio Šu'ajb prenoseći od Zuhrija, kome je saopćio Urve b. Zubejr, da je Aiša rekla:

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, jednom je odgodio klanjanje jacije do u mrklo doba noći...”

Ajjaš je opet pričao da mu je rekao Abdul-A'la, njemu Ma'mer od Zuhrija, on od Urve, a ovaj od Aiše, radijallahu anha, da je rekla:

– Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, jednom je odgodio klanjanje jacije do izmaka prve trećine noći pa mu je Omer doviknuo: “Žena i djeca već pospaše!” Tada je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izašao (iz stana) i rekao: “Niko od stanovnika ove zemlje (kraja) ne klanja sada ovaj namaz osim vas”, a tada nije niko ni klanjao (ni primio islam) osim stanovnika Medine.

لَطْعَامَ صَنَعْتُهُ فَأَكَلَ مِنْهُ فَقَالَ قَوْمُوا فَلَا صَلَٰى بِكُمْ فَقُمْتُ إِلَى حَصِيرٍ لَنَا قَدْ اسْوَدَّ مِنْ طُولِ مَا لَبِثَ فَضَحَّيْتُهُ بِهَاءٍ فَقَامَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَالْيَتِيمُ مَعِيَ وَالْعَجُوزُ مِنْ وَرَائِنَا فَصَلَّى بِنَا رَكَعَتَيْنِ .

٨٦١. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ عَنْ مَالِكٍ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُتْبَةَ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّهُ قَالَ أَقْبَلْتُ رَاكِبًا عَلَى حِمَارٍ أَتَانِ وَأَنَا يَوْمَئِذٍ قَدْ نَاهَزْتُ الْإِحْتِلَامَ وَرَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُصَلِّي بِالنَّاسِ بِمِنَى إِلَى غَيْرِ جِدَارٍ فَمَرَرْتُ بَيْنَ يَدَيْ بَعْضِ الصَّفِّ فَتَزَلْتُ وَأَرْسَلْتُ الْأَتَانَ تَرْتَعُ وَدَخَلْتُ فِي الصَّفِّ فَلَمْ يُنْكِرْ ذَلِكَ عَلَيَّ أَحَدٌ .

٨٦٢. حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي عُرْوَةُ بْنُ الزُّبَيْرِ أَنَّ عَائِشَةَ قَالَتْ أَعْتَمَ النَّبِيُّ ﷺ وَقَالَ عِيَّاشُ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْأَعْلَى حَدَّثَنَا مَعْمَرٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ أَعْتَمَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي الْعِشَاءِ حَتَّى نَادَاهُ عُمَرُ قَدْ نَامَ النِّسَاءُ وَالصَّبِيَّانُ فَخَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ إِنَّهُ لَيْسَ أَحَدٌ مِنَ أَهْلِ الْأَرْضِ يُصَلِّي هَذِهِ الصَّلَاةَ غَيْرُكُمْ وَلَمْ يَكُنْ أَحَدٌ يَوْمَئِذٍ يُصَلِّي غَيْرَ أَهْلِ الْمَدِينَةِ .

863. PRIČAO NAM JE Amr b. Ali, njemu Jahja, ovome Sufjan koga je obavijestio Abdur-Rahman b. Abis da je čuo Ibni-Abbasa, radijallahu anhu, gdje mu jedan čovjek kaže:

– Prisustvovao si izlasku (skupnom klanjanju bajram-namaza) s Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem?

– Jesam – odgovorio je (Abdullah b. Abbas) – a da nemam povjerenja kod njega (mjesta), ne bih ni prisustvovao ovom zajedničkom obredu. – Mišljaše, kaže (Abdur-Rahman), zbog svoje maloljetnosti.

– Alejhisselam je došao na jedan brežuljak blizu kuće Kesira b. Salta i tu je održao opći prigodni govor. Poslije je prišao ženama, održao i njima predavanje, savjetovao ih i naredio da dijele milostinju, pa je svaka od prisutnih žena počela spuštati (pružati) svoju ruku na burme (prstenove i mendoše) i bacati ih na Bilalovu haljinu (prostrtu). Iza toga on i Bilal otišli su kući.¹

ODLAZAK ŽENA U DŽAMIJU NOĆU I U ZORU DOK JE JOŠ MRAK

864. PRIČAONAMJE Ebul-Jeman, njega obavijestio Šu'ajb prenoseći od Zuhrija, ovoga Urve b. Zubejr koji je čuo od Aise, radijallahu anha, da je rekla:

– Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, jednom je odgodio klanjanje jacie do u mrklo doba noći toliko da ga je Umer pozvao (rekavši): “Žene i djeca već pospaše!” Tada je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, izašao i rekao: “Niko od stanovnika zemlje ne iščekuje ga osim vas”, a tada se klanjalo samo u Medini. Jaciju su klanjali tek kada bi nestalo rumenila (na zapadu) pa do kraja prve trećine noći.²

٨٦٣. حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عَلِيٍّ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ حَدَّثَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَبَّاسٍ سَمِعْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ لَهُ رَجُلٌ شَهِدْتَ الْخُرُوجَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ نَعَمْ وَلَوْلَا مَكَانِي مِنْهُ مَا شَهِدْتُهُ يَعْنِي مِنْ صِغَرِهِ أَتَى الْعِلَمَ الَّذِي عِنْدَ دَارِ كَثِيرِ بْنِ الصَّلْتِ ثُمَّ خَطَبَ ثُمَّ أَتَى النِّسَاءَ فَوَعَّظَهُنَّ وَذَكَرَهُنَّ وَأَمَرَهُنَّ أَنْ يَتَصَدَّقْنَ فَجَعَلَتِ الْمَرْأَةُ تُهْوِي بِيَدِهَا إِلَى حَلَقِهَا تُلْقِي فِي ثَوْبِ بِلَالٍ ثُمَّ أَتَى هُوَ وَبِلَالُ الْبَيْتِ .

بَابُ خُرُوجِ النِّسَاءِ إِلَى الْمَسَاجِدِ بِاللَّيْلِ وَالْغُلَسِ

٨٦٤. حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي عُروَةُ بْنُ الزُّبَيْرِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ أَعْتَمَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِالْعَتَمَةِ حَتَّى نَادَاهُ عُمَرُ نَامَ النِّسَاءُ وَالصَّبِيَّانُ فَخَرَجَ النَّبِيُّ ﷺ فَقَالَ مَا يَنْتَظِرُهَا أَحَدٌ غَيْرُكُمْ مِنْ أَهْلِ الْأَرْضِ وَلَا يُصَلِّي يَوْمَئِذٍ إِلَّا بِالْمَدِينَةِ وَكَانُوا يُصَلُّونَ الْعَتَمَةَ فِيمَا بَيْنَ أَنْ يَغِيبَ الشَّفَقُ إِلَى ثُلُثِ اللَّيْلِ الْأَوَّلِ .

¹ Iz hadisa se može zaključiti:

- dijete sposobno za rasuđivanje koje shvaća ozbiljnost namaza, treba učestvovati u skupnim vjerskim obredima i drugim svečanostima;
- hutba se drži poslije obavljenog bajram-namaza;
- preporučljivo je klanjati bajram-namaz na širem otvorenom prostoru.

² Po pravilu ženama je dozvoljeno prisustvovati svim vjerskim obredima. Starije žene mogu učestvovati u svim manifestacijama vjerskog života, a kod mladih treba se još postarati za čuvanje morala, časti i obraza.

865. PRIČAO NAM JE Ubejdullah b. Musa prenoseći od Hanzale, on od Salima b. Abdullaha, ovaj od Ibni-Omera, radijallahu anhumā, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao:

“Kada vam vaše žene zatraže izlazak noću u džamiju, to im dozvolite!”

U drugom nizu prenosilaca Ubejdullaha b. Musaa slijedi Šu‘be prenoseći ovaj hadis od A‘meša, on od Mudžahida, ovaj od Ibn-Omera, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.³

ISČEKIVANJE LJUDI DA PRVO USTANE UČEN IMAM

866. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Muhammed, njemu Usman b. Umer, a njega je obavijestio Junus prenoseći od Zuhrija, a njemu je pričala Hinda bint Haris, da je Ummu-Selema, supruga Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, rekla:

“Kada bi žene u doba Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, predale selam propisanog namaza, ustale bi, a Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, i ljudi koji su s njim klanjali, ostali bi (na svojim mjestima) koliko bi to Allah htio. Kada bi kasnije Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ustao, ustali bi i ti ljudi.”

867. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Meslema prenoseći od Malika..., a (preko drugog niza prenosilaca) rekao nam je Abdullah b. Jusuf, njega obavijestio Malik prenoseći od Jahjaa b. Seida, on od Amre bint Abdur-Rahmana, a ona od Aiše da je rekla:

“Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao bi sabah-namaz i žene bi krenule (kućama) zavijene svojim šalovima (ogrtićima) da se usljed sumraka nisu mogle prepoznati.”

٨٦٥. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى عَنْ حَنْظَلَةَ عَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ إِذَا اسْتَأْذَنْكُمْ نِسَاؤُكُمْ بِاللَّيْلِ إِلَى الْمَسْجِدِ فَأَذِنُوا لَهُنَّ تَابَعَهُ شُعْبَةُ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ مُجَاهِدٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ .

بَابُ انْتِظَارِ النَّاسِ قِيَامَ الْإِمَامِ الْعَالِمِ

٨٦٦. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ عُمَرَ أَخْبَرَنَا يُونُسُ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ حَدَّثَنِي هِنْدُ بِنْتُ الْحَارِثِ أَنَّ أُمَّ سَلَمَةَ زَوْجَ النَّبِيِّ ﷺ أَخْبَرَتْهَا أَنَّ النَّسَاءَ فِي عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ كُنَّ إِذَا سَلَّمْنَ مِنَ الْمَكْتُوبَةِ قُمْنَ وَتَبَتِ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَمَنْ صَلَّى مِنَ الرِّجَالِ مَا شَاءَ اللَّهُ فَإِذَا قَامَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ قَامَ الرِّجَالُ .

٨٦٧. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ عَنْ مَالِكٍ ح وَحَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ عَنْ عَمْرَةَ بِنْتِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ إِنْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لِيُصَلِّي الصُّبْحَ فَيَنْصَرِفُ النَّسَاءُ مُتَلَفَعَاتٍ بِمُرُوطِهِنَّ مَا يُعَرَفْنَ مِنَ الْغَلَسِ .

3 Najveći broj pravnika drži da se navedeni hadis odnosi na starije žene. Prenosi se da je Abdullah ibni Mes‘ud, radijallahu anhumā, rekao: “Nijedna žena, izuzimajući starice, neće klanjati namaz Allahu draži od onoga koga obavi u svojoj kući, osim namaza na hodočašću i ‘umri.” Ibrahim Neha‘i zabranjivao je ženama dolazak na džuma-namaz i ostale veće vjerske svečanosti.

868. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Miskin, njemu Bišr b. Bekr kojeg je obavijestio Evza'i, a ovoga Jahja b. Ebu-Kesir prenoseći od Abdullaha b. Ebu-Katade el-Ensarija, a on od svoga oca koji je kazao da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

“Stupio sam u namaz i namjeravao oduljiti (učenje Kur'ana). Potom sam čuo plač djeteta pa sam skratio učenje u njemu ne želeći da time činim poteškoću njegovoj majci.”

869. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njega obavijestio Malik prenoseći od Jahjaa b. Seida, on od Amre (bint Abdur-Rahmana), a ona od Aiše, da je rekla:

– Da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, doživio novinu koju žene uvode, on bi im to zabranio, kao što je zabranjeno ženama Izraelićana.

– Pitao sam, kaže Jahja b. Seid, Amru:

“A je li im bilo to zabranjeno?”

“Jeste” – rekla je ona.¹

KLANJANJE ŽENA IZA MUŠKARACA

870. PRIČAO NAM JE Jahja b. Kaze'a, njemu Ibrahim b. Sa'd prenoseći od Zuhrija, on od Hinde bint Harisa, ona od Umme-Seleme, radijallahu anha, da je rekla:

– Kada bi Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, predao selam, žene bi ustale čim bi on završio, a on bi se još malo zadržao na svom mjestu prije nego bi ustao.

Zuhri kaže: “Smatramo, a Allah najbolje zna, da je to sve bilo da bi žene krenule prije kako ih ne bi muškarci stigli.”

٨٦٨. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مِسْكِينٍ قَالَ حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ بَكْرٍ أَخْبَرَنَا الْأَوْزَاعِيُّ حَدَّثَنِي يَحْيَى بْنُ أَبِي كَثِيرٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي قَتَادَةَ الْأَنْصَارِيِّ عَنْ أَبِيهِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِنِّي لَأَقُومُ إِلَى الصَّلَاةِ وَأَنَا أُرِيدُ أَنْ أَطُولَ فِيهَا فَاسْمَعْ بُكَاءَ الصَّبِيِّ فَاتَجَوَّزْ فِي صَلَاتِي كَرَاهِيَّةً أَنْ أَشُقَّ عَلَى أُمِّهِ .

٨٦٩. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ عَنْ عُمَرَ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ لَوْ أَدْرَكَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَا أَحْدَثَ النِّسَاءُ لَمَنْعَهُنَّ كَمَا مَنَعَتْ نِسَاءَ بَنِي إِسْرَائِيلَ قُلْتُ لِعُمَرَ أَوْ مَنَعْنَ قَالَتْ نَعَمْ .

بَابُ صَلَاةِ النِّسَاءِ خَلْفَ الرِّجَالِ

٨٧٠. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ قَزَعَةَ قَالَ حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ هِنْدِ بِنْتِ الْحَارِثِ عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا سَلَّمَ قَامَ النِّسَاءُ حِينَ يَقْضِي تَسْلِيمَهُ وَيَمْكُثُ هُوَ فِي مَقَامِهِ يَسِيرًا قَبْلَ أَنْ يَقُومَ قَالَ نَرَى وَاللَّهِ أَعْلَمُ أَنَّ ذَلِكَ كَانَ لِكَيْ يَنْصَرِفَ النِّسَاءُ قَبْلَ أَنْ يُدْرِكَهُنَّ أَحَدٌ مِنَ الرِّجَالِ .

¹ Aiša, radijallahu anha, svojom izjavom mislila je na raskošno odijevanje ženskog svijeta svoga vremena kada se nije znalo za današnje modele i pornografiju novijeg vijeka, a šta bi tek rekla za ovo naše doba?! Islam je pobornik da žena ostvari svoja prava uz čuvanje njenog morala, časti njenog doma, porodice i vjere.

871. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'ajm, njemu Ibn-Ujejne od Ishaka, on od Enesa, radijallahu anhu, da je izjavio:

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao je jednom u kući Ummu-Sulejm pa sam ja i jedno siroče (Dumejre) stali iza njega, a Ummu-Sulejm iza nas.”

BRZI ODLAZAK ŽENA POSLIJE SABAH-NAMAZA I NJIHOVO KRATKO ZADRŽAVANJE U DŽAMIJI

872. PRIČAO NAM JE Jahja b. Musa, njemu Seid b. Mensur, a ovome Fulejh prenoseći od Abdur-Rahmana b. Kasima, on od svoga oca, a ovaj od Aiše, da Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjaše sabah-namaz dok je još bio mrak, tako da se žene pravovjernika usljed mraka ne bi mogle ni prepoznati, ili tako da se međusobno ne bi prepoznavale.

TRAŽENJE ODOBRENJA OD MUŽA ZA IZLAZAK U DŽAMIJU

873. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Jezid b. Zurej' prenoseći od Ma'mera, on od Zuhrija, ovaj od Salima b. Abdullaha, on od svoga oca, a ovaj od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao:

“Kada supruga nekog od vas zatraži dozvolu (za izlazak), neka joj to ne sprečava!”

٨٧١. حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ عُيَيْنَةَ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ صَلَّى النَّبِيُّ ﷺ فِي بَيْتِ أُمِّ سُلَيْمٍ فَقُمْتُ وَيَتِيمٌ خَلْفَهُ وَأُمُّ سُلَيْمٍ خَلْفَنَا .

بَابُ سُرْعَةِ انْصِرَافِ النِّسَاءِ مِنَ الصُّبْحِ وَقَلَّةِ مَقَامِهِنَّ فِي الْمَسْجِدِ

٨٧٢. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ مُوسَى حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ حَدَّثَنَا فُلَيْحٌ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْقَاسِمِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ يُصَلِّي الصُّبْحَ بَغْلَسٍ فَيَنْصَرِفُنَ نِسَاءُ الْمُؤْمِنِينَ لَا يُعْرِفُنَ مِنَ الْغَلَسِ أَوْ لَا يَعْرِفُ بَعْضُهُنَّ بَعْضًا .

بَابُ اسْتِئْذَانِ امْرَأَةٍ زَوْجَهَا بِالْخُرُوجِ إِلَى الْمَسْجِدِ

٨٧٣. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ عَنْ مَعْمَرٍ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ إِذَا اسْتَأْذَنَتِ امْرَأَةٌ أَحَدَكُمْ فَلَا يَمْنَعُهَا .

KLANJANJE ŽENA IZA MUŠKARACA¹

874. PRIČAO NAM JE Ebn-Nu‘ajm, njemu Ibn-Ujejne od Ishaka, on od Enesa, radijallahu anhu, da je izjavio:

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao je jednom u kući Ummu-Sulejm pa sam ja i jedno siroče (Dumejre) stali iza njega, a Ummu-Sulejm iza nas.”

875. PRIČAO NAM JE Jahja b. Kaze‘, njemu Ibrahim b. Sa‘d prenoseći od Zuhrija, on od Hinde bint Harisa, ona od Ummu-Seleme, radijallahu anha, da je rekla:

– Kada bi Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, predao selam, žene bi ustale čim bi on završio, a on bi se još malo zadržao na svom mjestu prije nego bi ustao.

Zuhri kaže: “Smatramo, a Allah najbolje zna, da je to sve bilo da bi žene krenule prije kako ih ne bi muškarci stigli.”

بَابُ صَلَاةِ النِّسَاءِ خَلْفَ الرِّجَالِ

٨٧٤. حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ عُيَيْنَةَ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ صَلَّى النَّبِيُّ ﷺ فِي بَيْتِ أُمِّ سُلَيْمٍ فَقُمْتُ وَبِيتِيمٍ خَلْفَهُ وَأُمِّ سُلَيْمٍ خَلْفَنَا .

٨٧٥. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ قَزَعَةَ قَالَ حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ هِنْدِ بِنْتِ الْحَارِثِ عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا سَلَّمَ قَامَ النِّسَاءُ حِينَ يَقْضِي تَسْلِيمَهُ وَيَمْكُثُ هُوَ فِي مَقَامِهِ يَسِيرًا قَبْلَ أَنْ يَقُومَ قَالَ نَرَى وَاللَّهِ أَعْلَمُ أَنَّ ذَلِكَ كَانَ لِكَيْ يَنْصَرِفَ النِّسَاءُ قَبْلَ أَنْ يُدْرِكَهُنَّ أَحَدٌ مِنَ الرِّجَالِ .

¹ Ovo poglavlje i ova dva hadisa su ponovljeni i nalaze se u *Fethul-Bariju*, pa smo ih i mi ostavili, iako se oni u verziji Buharijevog *Sahiha* zvanoj *El-Junanijje* ne nalaze.

SADRŽAJ:

Riječ izdavača.....	V
Riječ reisul-uleme dr. Mustafe ef. Cerića.....	IX
Predgovor prvom cjelovitom izdanju Buharijevog <i>Sahiha</i>	XII
Imam Buhari i njegov <i>Sahih</i>	XVII

POČETAK OBJAVE

Kako je počela (silaziti) objava Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem	3
--	---

VJEROVANJE

Vjerovanje i izjava Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem:	
“Islam je sagrađen na pet principa”	17
Vaša molitva (dova), vaše je vjerovanje.	20
Postupci koji spadaju u vjerovanje (iman).....	21
Musliman je onaj od čijeg su jezika i ruke mirni muslimani	22
Ko je najbolji musliman?.....	23
Nahraniti (gladnog) dio je islama.....	23
Željati svome bratu ono što se želi samom sebi, sastavni je dio vjerovanja.....	24
Voljeti Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, dio je vjerovanja	24
O slasti vjerovanja	25
Ljubav prema ensarijama znak je vjerovanja	26
Poglavlje	26
Bježati od smutnji, dio je vjerovanja.....	27
O izjavi Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem: “Ja sam među vama najznaniji o Allahu” i o tome da je spoznaja Allaha akt srca (uma i razuma).....	28
Prezirati povratak u nevjerstvo poput preziranja da čovjek bude bačen u vatru, dio je vjerovanja.....	29
Gradiranje vjernika prema njihovim djelima	29
Stid je sastavni dio vjerovanja	30
“Ako se pokaju i budu obavljali namaz i dijelili zekat, pustite ih na miru!”	31
O onima koji kažu: “Vjerovanje je uistinu rad”	32
Kada vjerovanje nije stvarno nego prividno ili iz straha od smrti.....	33
Širenje selama je sastavni dio islama	35
Nezahvalnost supružniku i (terminološki), a ne stvarni kufr (koji izvodi iz islama) ...	35
Grijesi koji nose obilježje paganstva (džahilijeta), a koji izvršioca ne čine nevjernikom, izuzimajući idolopoklonstvo	36
“Kada se dvije skupine vjernika potuku, izmirite ih”	38
Zulum (nasilje) koji je blaži od drugog zuluma.....	39
Obilježja licemjernoga	39
Provođenje noći “lejlei-kadr” u ibadetu, dio je vjerovanja.....	40

Džihad (borba na Allahovom putu) dio je vjerovanja.....	41
Dobrovoljno klanjanje u toku ramazanskih noći sastavni je dio vjerovanja	42
Postiti ramazan nadajući se nagradi (kod Allaha) dio je vjerovanja	42
Vjera je lahka.....	43
Namaz je sastavni dio vjerovanja	44
Čovjekov ispravan odnos prema islamu.....	46
Uzvišenom Allahu je najdraži posao koji se (u ime Njega) trajno radi	47
Povećavanje i umanjivanje vjerovanja	48
Zekat je sastavni dio islama.....	50
Pratiti dženazu sastavni je dio vjerovanja.....	51
Bojazan vjernika da mu (dobra djela) ne propadnu, a da on i ne osjeti	52
Džibrilovo pitanje Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, o imanu, islamu, ihsanu i Sudnjem danu.....	54
Poglavlje	57
Vrlina osobe koja nastoji sačuvati čistotu svoje vjere	57
Davanje petine (ratnog plijena) jeste sastavni dio islama.....	58
O tome šta se navodi da se djela cijene prema namjeri i iskrenosti i da svakom čovjeku pripada ono što je naumio	60
Riječi Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem: "Vjera je iskren odnos (nasihat) prema Allahu, Njegovom Poslaniku, rukovodiocima muslimana i njihovom narodu"	62

NAUKA

Vrijednost nauke	65
O onome koji je upitan za nešto iz nauke dok je bio zauzet svojim izlaganjem i pošto je završio izlaganje, odgovorio je onome koji je pitao	65
Ko zbog nauke podigne glas.....	66
Izražavanje muhaddisa: "Kazivao nam je" (haddesena), "saopćio nam je" (ahberena) i "obavijestio nas je" (enbe'ena).....	67
Imamova (liderova) pitanja slušaocima radi provjeravanja njihovog znanja	69
O nauci	69
Šta se spominje o direktnom uručivanju nauke (hadisa) i slanju hadisa napismeno u druga mjesta.....	72
O onome ko se priključi sijelu sjedajući po redu i onom koji je vidio prazninu u krugu slušalaca pa tu sjeo	74
Vjerovjesnikove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: "Neki prenosioci bolje shvate nego slušalac"	75
Znanje prije riječi i rada.....	76
Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, birajući vrijeme darivao je (ashabe) predavanjem i naukom da se ne bi razilazili	78
O onome ko je učenicima (tragaocima za znanjem) odredio posebne dane za izučavanje	78
Kome Allah hoće dobro, uputi ga u razumijevanje vjere	79

Razumijevanje nauke.....	80
Zavidnost na znanju i mudrosti	80
Što je spomenuto o odlasku Musaa, alejhi selam, morem do Hidra (Hadira)	81
O izjavi Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem: "Allahu, pouči ga Knjizi!"	83
Kada je ispravno da malodobni sluša (hadise)?	84
Putovanje zarad traženja nauke.....	85
Vrijednost onoga ko nauči i druge poučava.....	86
Iščezavanje nauke i pojava neznanja	87
Vrijednost nauke	88
Davanje odgovora (fetve) sa jahaće životinje ili nečeg drugog.....	88
Davanje decizija (fetvi) znakom ruke ili glave	89
Vjerovjesnikovo, sallallahu alejhi ve sellem, podstrekivanje delegacije (plemena) Abdul-Kajsa da zapamti principe islamskog vjerovanja i znanja i obavijesti one iza sebe.....	91
Putovanje u svrhu traženja odgovora na iskršlo pitanje i poučavanje svojih kućana ..	92
Naizmjenično traženje nauke	93
Srdžba (predavača) u toku predavanja i poučavanja kada primijeti nešto što ne voli.....	94
O onome koji padne (sjedne) na koljena pred imamom ili predavačem (muhaddisom)	97
O onome ko je ponovio izjavu tri puta da bi bila bolje shvaćena pa je rekao: "... Da, i lažno svjedočenje", što je neprestano ponavljao.....	97
Podučavanje robinje i ukućana	99
O imamovom održavanju predavanja i poučavanja žena	99
Želja (revnost) za učenjem hadisa	100
Kako iščezava nauka	101
Može li se ženama odrediti poseban dan za stjecanje znanja	102
Ko nešto čuje i to ne shvati, pa zatraži da mu to pojasni (onaj od koga je to čuo), kako bi bolje shvatio.....	103
"Neka prisutni stečeno znanje prenese odsutnom!"	104
Grijech onoga ko potvori Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem	106
Zapisivanje nauke (hadisa)	108
O nauci i predavanjima u noći.....	111
Noćno bdijenje u izučavanju nauke.....	112
Pamćenje nauke	113
O pažljivom slušanju učenjaka	115
Kad učenjak bude upitan:"Ko je najznaniji?"; poželjno je da znanje o tome prepusti Allahu	116
Ko stojeći pita učenjaka koji sjedi	119
Pitanja i odgovori pri remju (bacanju kamenčića na Mini)	119
O riječima Uzvišenog Allaha: "Vama je dato samo malo znanja"	120
O onome ko ostavi nešto čemu daje prednost iz straha da neki ljudi to pogrešno shvate i upadnu u veću nepriliku.....	121

O onom ko pruža znanje jednim ljudima mimo drugih bojeći se da ga ne shvate pogrešno	122
Stidljivost pri stjecanju nauke	123
O onome ko se stidio pa je naredio drugom da pita	125
Poučavanje i davanje decizija (fetvi) u džamiji	125
O onome koji je zainteresovanom odgovorio opširnije nego što ga je pitao	126

ABDEST

Šta se navodi (prenosi) o abdestu	129
Namaz se ne prima bez abdesta	130
O značaju abdesta i onim koji će imati biljege (na čelu, nogama i rukama) od abdesta	131
O onome ko neće obnavljati abdest zbog sumnje već iz uvjerenja	132
Reduciranje (vode i postupaka pranja) u abdestu	132
Pravilno uzimanje abdesta	134
Pranje lica objeručke jednom šakom vode	135
Učenje bismille u svakoj situaciji pa i pri spolnom snošaju	136
Šta (čovjek) treba govoriti kod ulaska u nužnik	136
Stavljanje vode pred nužnik	137
Pri mokrenju i vršenju velike nužde ne okreće se u pravcu Kabe, izuzev u zgradi, uza zid i slično	137
Vršenje nužde čučajući na dva ćerpića	138
Izlazak žena napolje (radi fiziološke potrebe)	139
Vršenje nužde u kućama	140
Poglavlje	140
Otklanjanje nečisti vodom poslije velike nužde	141
Kad nekome bude ponesena voda radi čišćenja	141
Nošenje štapa i vode radi podapiranja	142
Zabrana podapiranja desnom rukom	143
Kada vjernik mokri, ne drži svoj spolni organ desnom rukom	143
Poglavlje	144
Pranje pri abdestu jedanput	145
Pranje pri abdestu dva puta	145
Pranje pri abdestu tri puta	146
Ispiranje nosa pri abdestu	147
Uklanjanje nečisti neparnim brojem kamenčića	148
Pranje nogu, a ne samo potiranje stopala	149
Izapiranje grla	150
Pranje peta	150
Noge u sandalama treba prati, a ne potirati po sandalama	151
Počinjanie s desne strane pri uzimanju abdesta i kupanju	152
Traganje za vodom kad nastupi vrijeme namaza	153

Voda kojom se opere kosa čovjeka	153
(Kada se pseto napije iz posude nekog od vas neka je opere sedam puta)	155
O onima koji su smatrali da abdest treba obnoviti samo kada nešto izađe na jedan od dva izlaza: straga ili sprijeda i riječima Uzvišenog Allaha: "... Ili ako neko od vas dođe iz nužnika..."	157
Pomaganje drugome pri uzimanju abdesta	161
Učenje Kur'ana nakon hadesa (gubljenja abdesta) i nešto drugo	162
O nome ko smatra da abdest ne treba obnoviti osim poslije intenzivnije nesvjestice	163
Potiranje cijele glave	164
Pranje nogu do (iza) članaka	165
Upotreba preostale vode za abdest iza drugih ljudi	166
Poglavlje	167
Ispiranje usta i nosa jednom šakom vode	168
Potiranje glave jedanput	168
Uzimanje abdesta supruga i supruge (iz jedne posude) i ostatak vode iza abdesta žene	169
Vjerovjesnikovo, sallallahu alejhi ve sellem, škropljenje onesviještenog vodom kojom se abdestio	170
Kupanje i uzimanje abdesta iz korita, lončića i zdjele – drvene ili kamene	171
Uzimanje abdesta iz lavana	173
Uzimanje abdesta jednom pregršti vode (mudd)	174
Potiranje obuće	174
Obuvanje obuće na čiste noge (pod abdestom)	177
O tome ko se nije abdestio zbog jela ovčijeg mesa i kaše od (finog uprženog) brašna	177
O onome ko je izapirao usta poslije jedenja kaše, a nije obnavljao abdest	178
Da li će se izapirati usta iza mlijeka?	179
Uzimanje abdesta poslije spavanja i o onima koji nisu smatrali potrebnim obnavljanje abdesta zbog jednog ili dva drijemanja ili klimanja glavom.	179
Uzimanje abdesta bez pojave koja kvari abdest	180
Veliki je grijeh ne čuvati se mokraće	181
O onome što se (od hadisa) navodi o pranju mokraće	183
Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, i prisutni ostavili su na miru beduina (koji je mokrio u džamiji) dok nije završio mokrenje	184
Polijevanje vodom mokraće u džamiji	185
Polijevanje vodom mokraće (pomokrenog terena)	185
Mokraća djece (dojenčadi)	186
Mokrenje stojeći i čučajući	187
Mokrenje u blizini saputnika zaklonivši se za zid	188
Mokrenje pokraj smetlja	188
Pranje krvi	189
Sapiranje i istiranje sperme i pranje ženine sekrecije	190

Sapiranje sekrecije ejakuliranja i nečeg drugog a trag toga ne iščezne.....	191
Mokraća deve, krupne i sitne stoke i njihovi obori	191
O nečistima koje upadnu u maslo ili vodu.....	193
O mokrenju u stajaću vodu	195
Bacanje nečisti ili lešine na leđa klanjača ne kvari namaz	196
O pljuvački i slinama i sličnom na odjeći	198
Nije dozvoljeno uzimati abdest sokom (od datula i slično) niti opojnom tekućinom	198
Žena može saprati krv s lica svoga oca	199
O misvaku.....	200
Ustupanje misvaka starijem	201
O vrlini onoga ko obnoći pod abdestom	201

GUSUL – KUPANJE

Uzimanje abdesta prije kupanja	206
Kupanje čovjeka zajedno sa svojom ženom	207
Kupanje jednim sa'om (vode) i slično tome	207
O onome ko je sipao vodu po glavi (pri kupanju) tri puta.....	208
Pranje jedanput.....	209
O onome ko je započinjao kupanje s muzlicom ili mirisom	210
Ispiranje usta i nosa zbog poluciranja (džunupluka)	210
Trljanje ruke o zemlju da bi se bolje očistila	211
Da li "džunub" ima pravo zagrabit (čiste) vode rukom iz posude prije nego ruku opere, kada na njoj nema prljavštine, osim što je u (stanju) džunupluka.....	211
Uzimanje gusula i abdesta s prekidom.....	212
O onome koji polijevaše desnicom po ljevici pri kupanju.....	213
O obnavljanju spolnog snošaja i onom koji je obilazio svoje supruge uz jedno kupanje.....	214
Pranje sekreta izašlog nakon nadražaja (mezija) i uzimanje abdesta zbog toga.....	215
O onome ko se namiriše prije kupanja i tragovi mirisa ostanu (nakon kupanja).....	215
Trljanje kose (pri pranju); a kada pomisli da je natopio kožu, onda se oblije (vodom)	216
O onome ko je uzeo abdest zbog spolnog snošaja (džunupluka), a zatim oprao cijelo tijelo i nije ponovo oprao mjesta prethodno oprana pri uzimanju abdesta	217
Kada se čovjek sjeti u džamiji da je džunub, izaći će kao takav odmah, a neće uzeti tejemmmum	217
Stresanje vode s ruku poslije kupanja zbog spolnog snošaja.....	218
O onome koji počinje s desne strane glave pri kupanju	219
Ako se neko kupa go u osami, a neko zastre, u tom slučaju bolje je zastrijeti se	219
Zastiranje pri kupanju	221
Poluciranje žene u snu.....	222
O znoju džunuba i da musliman nije nikad nečist	222
Džunub može izlaziti, hodati po gradu i drugdje	223

Boravljenje džunuba u kući pošto uzme abdest, a ne okupa se	224
Spavanje džunuba	224
Džunub uzima abdest, a potom spava	225
Uklapanje obrezanih udova.....	225
Pranje onog što popršće (sekrecija) iz spolnog organa žene	226

MENSTRUACIJA

Pojava menstruacije	229
Pranje glave i raščešljavanje kose mužu od supruge s menstruacijom.....	230
Muževo citiranje (kur'anskog teksta) na krilu supruge s menstruacijom.....	231
Nazivanje krvarenja iza poroda (nifasa) menstruacijom (i menstruacije nifasom)	232
Milovanje žene za vrijeme menstruacije	233
Žensko s menstruacijom ne posti.....	234
Žena s menstruacijom obavlja sve obrede hadža osim obilaska oko Ka'be.....	235
Neuobičajeni odljev krvi (istihada) kod žena	237
Pranje krvi menstruacije.....	238
Boravljenje u i'tikafu osobe s vanrednim odljevom krvi (istihadom).....	239
Da li žena može klanjati u haljini u kojoj je bila pri menstruaciji.....	240
Namirisavanje žene prilikom kupanja zbog menstruacije.....	240
Kada ženi prestane menstruacija, (dobro) će se istrljati i kako će se okupati i upotrijebiti krpu natopljenu mošusom, i istirati tragove krvi.....	241
Čišćenje krvi od menstruacije	242
Češljanje žene prilikom kupanja poslije menstruacije.....	242
Žena treba rasplesti svoju kosu pri kupanju poslije menstruacije	243
O riječima Uzvišenog Allaha:	
“...(Potom od grude mesa), oblikovane i neoblikovane”	244
Kako će osoba s menstruacijom zanijetiti hadž i umru.....	245
Pojava i prestanak menstruacije.....	245
Žena s menstruacijom ne naklanjava protekle namaze.....	246
Spavanje sa ženom koja ima menstruaciju i koja je u svojoj haljini	247
Korištenje odjeće pripremljene za menstruaciju umjesto odjeće koja se nosi dok su žene čiste.....	248
Žena s menstruacijom prisustvovat će klanjanju bajrama i dovama muslimana, a klonit će se musalle	248
Ako žena dobije mjesečno tri puta menstruaciju i šta povjerovati ženama u pogledu menstruacije i trudnoće i o tome koliko se menstruacija ponavlja	249
Pojava žućkaste i mutne (poput sukrvice) tečnosti van dana menstruacije.....	251
Vanredni odljev krvi kapilara.....	251
Žena koja je dobila menstruaciju poslije obavljenog obligatnog obilaska oko Ka'be (tavaful-ifade).....	252
Slučaj kada žena s vanrednim odljevom primijeti da je prestao.....	253

Dženaza-namaz ženi umrloj zbog odljeva poslije porođaja i način njenog obavljanja	253
Poglavlje	254

TEJEMMUM

Kada čovjek ne nađe ni vode ni zemlje	259
Uzimanje tejemmuma kada je (čovjek) u naselju gdje nema vode a boji se da će izmaknuti vrijeme namaza	260
Da li će osoba pri uzimanju tejemmuma puhati (u ruke)?.....	261
Tejemmum je (doticanje zemlje jednom) za lice i ruke	262
Čista površina zemlje muslimanu je poput abdestne vode i ona mu je dovoljna (umjesto vode)	263
Džunub će uzeti tejemmum ako se boji bolesti, smrti ili žeđi.....	266
Tejemmum je udaranje (rukama po zemlji).....	268
Poglavlje	269

NAMAZ

Kako je propisan namaz prilikom noćnog putovanja (Alejhisselama iz Mekke u Jerusalem i dalje u više sfere)	271
O obaveznom klanjanju u odjeći.....	277
Vezivanje ogrtača na zatiljak u namazu.....	278
Obavljanje namaza u jednom haljinčetu čiji se krajevi prebace preko plećki	279
Kada neko klanja u jednom haljinčetu (čaršafu), neka ga stavi preko svojih pleća...	281
Kada je odjeća tijesna	282
Klanjanje namaza u šamskoj džubi.....	283
Pokuđenost razgolićenosti u namazu i van njega	284
Klanjanje u košulji, dugim gaćama, gaćicama i dugom ogrtaču (kaftanu)	284
Sramotni dio tijela kojeg treba pokriti	286
Obavljanje namaza bez gornjeg dijela odjeće	287
Što se spominje o stegnu.....	288
U koliko haljinčadi žena može klanjati?.....	291
Klanjanje u odjeći sa šarama i gledanje u te šare	292
Ako osoba klanja u odijelu s krstovima ili slikama, da li će joj to pokvariti namaz? Šta je od toga zabranjeno?	293
O onome ko je klanjao u svilenom mantilu, a zatim ga skinuo	294
Klanjanje u crvenoj odjeći	294
Obavljanje namaza na stropovima (ravnim krovovima), minberu i podiju	295
Kada odjeća klanjača pri obavljanju sedžde pada na njegovu suprugu.....	298
Klanjanje na hasuri	298
Klanjanje na maloj sedžadi od palminih grana	300
Klanjanje na prostirci (postelji)	300
Obavljanje sedžde na odjeći pri žegi	301

Klanjanje u sandalama.....	302
Klanjanje u obući (sličnoj mestvama)	302
Neobavljanje sedžde propisno.....	303
Na sedždi treba osloboditi pazuha, podići podlaktice i udaljiti ih od tijela	304
Poglavlja o okretanju prema kibli (Kabi).....	305
Vrijednost okretanja prema kibli	305
Pravac okretanja u namazu za Medineliye, stanovnike Šama, istoka (i zapada)	306
O riječima Uzvišenog Allaha: "A uzmite mjesto na kojem je stajao Ibrahim kao teren za obavljanje namaza!"	307
Okretanje klanjača prema Kabi gdje god on bio.....	309
O pravcu okretanja u namazu i o mišljenju da ne treba obnavljati namaz onaj koji se greškom okrenuo i klanjao u nekom drugom pravcu.....	312
Brisanje pljuvačke rukom u džamiji	314
Brisanje sline kamenčićima sa zida džamije	315
Neka vjernik ne pljuje u namazu na svoju desnu stranu.....	315
Neka musliman pljuje na lijevu stranu ili pod svoje lijevo stopalo!	316
Iskupljenje za pljuvanje u džamiji.....	317
Zakopavanje ispljuvka u džamiji	317
Kada čovjek mora pljunuti (dok je u namazu), neka to uradi u dio svoje odjeće (haljine)	318
Imamovo poučavanje ljudi o pravilnom obavljanju namaza i upozoravanje na pravac okretanja u namazu	318
Može li se reći: "Džamija toga i toga"	319
Dioba i vješanje palminih grozdova u džamiji.....	320
Pozivanje ljudi u džamiji na jelo i odazivanje na poziv.....	321
Sprovođenje sudskog postupka, i li'ana u džamiji između ljudi i žena.....	321
Može li čovjek, kada uđe (u tuđu) kuću, klanjati gdje hoće (bez pitanja), ili (mora klanjati) gdje mu se odredi i ne smije razgledati (po kući).....	322
Mesdžidi u kućama.....	323
Ulaženje desnom nogom u džamiju i druge prostorije	325
Da li će se ekshumirati grobovi idolopoklonik predislamskog doba da bi se tu podizale džamije	325
Klanjanje u torovima ovaca.....	328
Klanjanje na boravištima deva.....	328
O tome ko klanja okrenut peći, vatri ili nečemu što se obožava, a sa svojim namazom misli samo na Allaha.....	328
Pokuđenost klanjanja u mezaristanu	329
Klanjanje na ruševinama i mjestima koja su pretrpjela kakvu nepogodu	330
Klanjanje u kršćanskoj bogomolji	330
Poglavlje	331
Riječi Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem: "Cijela zemlja učinjena mi je pogodnim mjestom za klanjanje i čišćenje"	332

Spavanje žene u džamiji.....	332
Spavanje ljudi u džamiji	333
O namazu kada se dođe s puta	335
Kada neko uđe u džamiju, neka klanja dva rekata namaza prije nego sjedne.....	335
Gubljenje abdesta u džamiji.....	336
Grđevinska konstrukcija (Muhammedove, sallallahu alejhi ve sellem) džamije.....	336
Međusobno ispomaganje na izgradnji džamije.....	338
Traženje ispomoći od tesara i graditelja u obradi drveta minbera i džamije.....	339
O onom ko izgradi džamiju	340
Kad osoba prolazi kroz džamiju držeći (rukom) vrhove strijela.....	341
Prolaženje kroz džamiju (s oružjem).....	341
(Recitovanje) poezije u džamiji	342
Treniranje kopljanika u džamiji	342
Spominjanje kupoprodaje na minberu u džamiji	343
Potraživanje duga u džamiji i gonjenje isplate	344
Metenje džamije, kupljenje krpa, drvla i trunja.....	345
Zabrana trgovanja alkoholom u džamiji.....	345
Posluga džamije.....	346
Zarobljenik ili dužnik može se pritvoriti u džamiju.....	346
Kupanje kada se primi islam i vezanje zarobljenika u džamiji.....	347
Šator u džamiji za bolesnike i druga lica	348
Uvođenje deve zbog neke potrebe gdje se čini sedžda	348
Poglavlje	349
Vratašca i prolaz kroz džamiju	349
Vrata Ka'be i džamija, i njihovo zaključavanje	351
Ulaženje idolopoklonika u džamiju.....	351
Dizanje glasa u džamijama.....	352
Kružoci i sjedenje u džamiji.....	353
Ležanje na leđima i pružanje nogu u džamiji	355
Mjesto za klanjanje može biti i na putu ukoliko ne smeta svijetu	355
Klanjanje na pijačnoj džamiji.....	356
Preplitanje prsta u džamiji i na drugom mjestu.....	357
Mesdžidi na medinskim drumovima i mjesta gdje je	
Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao.....	359
Poglavlja o sutri klanjača.....	363
Sutra imama je i sutra onoga koji klanja za njim	363
Kolika razdaljina treba biti između klanjača i sutre	364
Klanjanje prema kraćem koplju spljoštenog vrška	365
Klanjanje prema kopljastom (kratkim) štapu	365
Postavljanje sutre u mekki i van nje.....	366
Klanjanje prema stupu	366
Klanjanje između stupova izvan grupnog obavljanja namaza	367

Poglavlje	368
Klanjanje prema jahalici, devi, stablu ili sedlu.....	368
Klanjanje prema krevetu (sećiji).....	369
Klanjač će odbiti prolaznika ispred sebe	369
Grijeih prolaznika ispred klanjača	371
Okretanje čovjeka, kada klanja, prema drugom čovjeku	371
Klanjanje prema osobi koja spava	372
Klanjanje nafle prema ženi	372
Niko i ništa sa strane ne može klanjaču prekinuti namaz.....	373
Kada osoba u toku namaza stavi sebi za vrat djevojčicu.....	374
Klanjanje prema postelji na kojoj je žena s menstruacijom.....	374
Može li čovjek pri obavljanju sedžde dotaći vrhovima prstiju svoju suprugu kako bi mogao obaviti sedždu.....	375
Žena može s klanjača zbaciti nešto neprijatno.....	375

NAMASKA VREMENA

Namaska vremena i njihov značaj	379
“Oni se obraćaju njemu. Bojte se njega, obavljajte namaz, a ne budite idolopoklonici!” (Kur'an)	380
Polaganje zakletve za uredno obavljanje namaza	381
Namaz kao otkupnina za grijehe.....	381
Važnost pravovremenog klanjanja namaza.....	383
Pet dnevnih namaza su otkupnina za pogreške	384
Neobavljanje namaza u njegovom vremenu	384
Vjernik klanjajući razgovara s Uzvišenim Allahom, Gospodarom	385
Pri velikoj žegi obavljati namaz tek kada zahladi.....	386
Odgadanje klanjanja podne pri putovanju dok zahladi.....	388
Podnevsko vrijeme nastaje kada sunce krene sa zenita.....	388
Odgadanje podne-namaza do pred nastup ikindiye	390
Vrijeme ikindiye	391
Vrijeme ikindiye	393
O grijehu onoga kome prođe ikindija-namaz.....	394
Ko izostavi ikindija-namaz	394
Odlika ikindija-namaza.....	395
Ko stigne klanjati jedan rekat ikindiye prije zalaska sunca.....	396
Vrijeme akšam-namaza.....	399
Ružno je akšam nazivati jacijom	401
O izrazima 'iša i 'ateme i onom koji ih je smatrao dozvoljenim sinonimima.....	401
Vrijeme jacie kada se svijet sabere ili zakasni.....	402
Važnost jacija-namaza.....	403
Pokuđenost spavanja prije jacie	405
Spavanje prije jacie kada san savlada	405

Vrijeme jacije je do ponoći.....	407
Važnost sabah-namaza.....	408
Vrijeme sabah-namaza.....	409
Ko stigne na vrijeme klanjati jedan rekat sabaha.....	410
Ko pravovremeno obavi jedan rekat namaza	411
Klanjanje poslije obavljenog sabah-namaza pa dok sunce ne odskoči	411
Ne težiti za obavljanjem namaza pred zalazak sunca	413
Ko nije smatrao pokuđenim klanjanje samo poslije ikindiye i sabah-namaza.....	414
Što se klanja od propuštenih namaza i slično poslije ikindiye	414
Rano obavljanje ikindija-namaza u oblačnom danu	416
Ezan po izmaku namaskog vremena.....	416
O onom ko je predvodio ljude u džematu po isteku namaskog vremena.....	417
Ko zaboravi klanjati namaz, neka ga klanja kada ga se sjeti, a klanjat će samo taj namaz.....	418
Namazi se naklanjaju po redu.....	419
Pokuđeno je kasno sijeljenje poslije jacije	420
Sijeljenje poslije jacije radi proučavanja fikha i drugog dobra	420
Sijeljenje s gostom i ukućanima	421

EZAN

Nastanak ezana.....	425
Rečenice ezana uče se dva puta.....	428
U ikametu rečenice se izgovaraju jedanput osim "kad kametis-salatu"	428
Važnost učenja ezana	429
Dizanje glasa pri učenju ezana	430
Javno učenje ezana sprečava prolijevanje krvi	430
Šta (musliman) izgovara kada čuje mujezina	431
Učenje dove kada se čuje ezan.....	433
Izvlačenje strelica (kocke) za učenje ezana	434
Govor u toku učenja ezana.....	435
Ezan slijepca (je punovažan) ako ima nekoga ko će ga obavijestiti o nastupu namaskog vremena	435
Učenje ezana poslije zore.....	436
Učenje ezana prije zore	437
Vremenski razmak između ezana i ikameta i iščekivanje namaza.....	438
Iščekivanje ikameta.....	439
Između ezana i ikameta je namaz za onog ko ga hoće klanjati.....	440
"Neka na putovanju ezan uči jedan mujezin!"	440
Ezan i ikamet putnika pri grupnom klanjanju kada se bude na Arefatu i Muzdelifi, i o proglasu mujezina da se namaz u hladnoj i kišovitoj noći klanja kod kuće.....	441
Da li će mujezin okretati glavu tamo-amo i da li će se on okretati pri učenju ezana?.....	443

Izjava čovjeka: "Umakao nam je namaz"	444
Na namaz ne treba trčati nego ići tiho i dostojanstveno.....	444
Kada svijet ustaje, vidjevši imama, pri učenju ikameta?.....	445
Na namaz ne treba ići žurno nego mirno i dostojanstveno.....	446
Izlaženje iz džamije zbog opravdanog razloga	446
Kada imam kaže: "Budite na svom mjestu!" – treba ga sačekati dok se ne vrati	447
Izjava čovjeka: "Nismo klanjali"	447
Kada imamu iskrse neka potreba, a ikamet proučen...?!.....	448
Razgovor kada se prouči ikamet	448
Poglavlja o klanjanju u džematu i imamet.....	449
Dužnost skupnog klanjanja u džematu.....	449
Važnost skupnog klanjanja.....	450
Važnost klanjanja sabaha u džematu.....	451
Važnost klanjanja podne-namaza u prvom nastupnom vremenu	453
Obračunavanje koraka	454
Važnost klanjanja jaciye u džematu.....	455
Dvojica i više sačinjavaju džemat.....	455
O onome ko bude u džamiji i o vrijednosti (fadiletu) džamija	455
Nagrada onome ko jutrom i večerom ide u džamiju	457
Kada se prouči ikamet, klanja se samo propisani farz	458
Granica iznemoglosti bolesnika kad ne treba prisustvovati džematu.....	459
Musliman može u vrijeme velike kiše ili drugog ozbiljnog razloga klanjati u svom domu	461
Da li imam treba klanjati s onima koji dođu (kasnije, a imali su opravdan razlog) i da li će petkom pri padanju kiše održati hutbu?.....	462
Jelo pripremljeno, a ikamet proučen?!	463
Kada se imam pozove na namaz, a u ruci mu još jelo.....	465
Dok je bio zauzet poslom u svojoj obitelji, prouči se ikamet i on izađe (na namaz)..	465
Klanjanje svijetu samo da se pouči namazu	
Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, i njegovu običaju (sunnetu)	466
Učeni i pobožni najdostojniji su da budu imami	467
Stati pored imama zbog nekog razloga.....	470
Ko uđe (u mihrab) da imami svijetu, a potom dođe glavni imam, namaz prvoga je punovažan ustupio on mjesto glavnom ili ne.....	471
Kada su džematlije podjednako upućene u učenje Kur'ana, imamit će im najstariji od njih.....	472
Kada imam posjeti druge i kod njih klanja.....	473
Imam je postavljen da se za njim povodi.....	473
Kada čini sedždu onaj koji klanja za imamom	477
Grijech je dizati svoju glavu prije imama	477
Imamet roba i oslobođenog roba.....	478
Kada imam ne obavi propisno namaz, a onaj iza njega obavi ga u potpunosti	479

Imamljenje buntovnika i onog koji u vjeru unosi novine.....	480
Kada skupno klanjaju samo dvojica, drugi stoji desno spram imama	481
Ako čovjek stane na lijevu stranu imama i imam ga (u namazu) premjesti na svoju desnu stranu, neće im namaz biti pokvaren.....	482
Kada imam nije naumio da će biti imam, pa svijet dođe i on nastavi klanjati kao imam.....	482
Kada imam odulji namaz, a džematliji nastupi neka potreba pa napusti namaz, i sam ga dovrši	483
Imamovo skraćivanje kijama (stajanja) i potpuno obavljanje ruku'a i sedžde	484
Kada neko klanja sam, neka dulji (namaz) koliko hoće	484
Ko se prituži na imama kada namaz odulji.....	485
Kratko, ali potpuno klanjanje namaza	486
Skraćivanje namaza zbog plakanja djeteta.....	486
Kada neko klanja za imamom i poslije imami drugim ljudima.....	488
Prenošenje (prisutnom) svijetu tekbir imama.....	488
Čovjek koji se povodi za imamom, a ostali svijet za njim	489
Da li će imam, kada posumnja u ispravnost svoga klanjanja, prihvatiti mišljenje prisutnog svijeta?	490
Kada imam plače u namazu	491
Izravnavanje redova pri učenju ikameta i iza njega.....	492
Okretanje imama svijetu pri izravnavanju safova.....	493
Važnost prvog reda u skupnom klanjanju.....	493
Ispravljanje reda (džemata) je upotpunjavanje samog namaza.....	494
Griješ onoga ko ne upotpunjava redove (džemata)	494
Međusobno prislanjanje ramena uz rame i stopala uz stopalo u redu (skupnog klanjanja)	495
Kada čovjek stane s lijeve strane imama pa ga imam premjesti iza sebe na svoju desnu stranu, punovažan im je namaz.....	495
Kad u zajedničkom klanjanju učestvuje jedna žena, obrazovat će poseban red.....	496
Desna strana džamije i desna strana imama.....	496
Kada između imama i naroda bude zid ili neki zastor.....	497
Noćni namaz	498
Poglavlja o opisu namaza.....	499
Dužnost izgovaranja tekbira pri otpočinjanju namaza.....	499
Dizanje ruku pri izgovoru prvog namaskog tekbira istovremeno s otpočinjanjem namaza	501
Dizanje ruku pri izgovoru početnog namaskog tekbira, sagibanje na ruku' i dizanje (s ruku'a)	501
Do koje visine klanjač diže ruke	503
Dizanje ruku kada se ustane sa sjedenja poslije obavljena dva rekata.....	503
Stavljanje desne ruke po lijevoj	504
Skrušenost u namazu	504

Šta se uči po izgovorenom početnom tekbiru.....	505
Poglavlje	507
Dizanje pogleda u namazu prema imamu.....	508
Podizanje pogleda u namazu prema nebu	510
Okretanje u namazu	511
Može li se klanjač obazrijeti zbog nečega što bi palo na njega ili kada pljuvačku ili bilo što primijeti u pravcu Ka'be.....	512
Obavezno učenje kur'ana u namazima imamu i muktediji bilo kod kuće ili na putu i namazi u kojima se uči naglas i u sebi.....	513
Učenje Kur'ana u podne-namazu.....	516
Učenje Kur'ana u ikindiji (namazu)	517
Učenje Kur'ana u akšam-namazu	518
Glasno učenje Kur'ana u akšam-namazu	519
Glasno učenje Kur'ana u jaciji	519
Učenje u jaciji (poglavlje) u kome ima sedžda.....	520
Učenje Kur'ana u jacija-namazu.....	520
Duže se uči u prva dva rekata a kraće u zadnja dva	520
Učenje Kur'ana na sabahu	521
Glasno učenje Kur'ana u sabah-namazu.....	522
Spajanje dvaju poglavlja na jednom rekatu učenje završnih ajeta, učenje poglavlja ispred proučenog i učenje samo početnih ajeta poglavlja.....	524
Klanjač u zadnja dva rekata uči (samo) Fatihu.....	526
O onome ko je učio Kur'an u sebi u podne i ikindiji.....	527
Kada imam omogući da se čuje učenje ajeta	527
Na prvom rekatu uči se duže	527
Imamovo glasno izgovaranje "amin"	528
Važnost izgovaranja "amin"	529
Glasno izgovaranje "amin" onoga ko klanja za imamom	529
Sagibanje na ruku' ne stupivši u red	530
Tekbir pri ruku'u izgovara se potpuno.....	531
Potpuno izgovaranje tekbira pri sedždi	532
Izgovaranje tekbira kada se ustaje sa sedžde	533
Stavljanje dlanova na koljena pri ruku'u.....	534
Kad klanjač ne obavi propisno ruku'	534
Potpuno poravnanje leđa (s glavom) na ruku'u.....	535
Granica upotpunjavanja ruku'a, poravnavanja leđa i smirivanja.....	535
Vjerovjesnikova, sallallahu alejhi ve sellem, naredba onome koji ne upotpuni svoj ruku' da ponovi namaz.....	535
Dove na ruku'u.....	537
Šta izgovara imam i onaj ko za njim klanja kada dignu glavu s ruku'a.....	537
Važnost izgovaranja "Allahumme rabbena lekel-hamd"	538
Poglavlje	538
Smirenost klanjača kada podigne glavu s ruku'a	540

Na sedždu se spušta s tekbirom	541
Važnost (fadilet) sedžde	543
Klanjač na sedždi ističe svoje mišice i udaljuje stomak od stegana	547
Vrhove nožnih prsta klanjač okreće prema Kabi	547
Neobavljanje sedžde u potpunosti	547
Činjenje sedžde nosom	549
Činjenje sedžde nosom i na blatu	550
Vežanje i stezanje odjeće i privlačenje haljine k sebi zbog bojazni da se ne otkrije sramotno mjesto	551
Klanjač ne skuplja kosu	551
Klanjač ne skuplja u namazu svoje haljine	551
Tesbih i dova na sedždi	552
Zadržavanje između dvije sedžde	552
Klanjač na sedždi ne stavlja podlaktice na tlo	553
Sjedenje pri koncu neparnog rekata namaza i dizanje	554
Kako se osloniti na zemlju kada se ustaje s rekata	555
Klanjač izgovara tekbir dižući se s druge sedžde	555
O načinu sjedanja na tešehhudu	556
O onom koji prvi tešehhud nije smatrao vadžibom	558
Sjedenje i učenje na prvom namaskom sjedenju	559
Neophodno sjedenje pri kraju namaza	560
Dova prije predaje selama	561
Odabiranje dove nakon posljednjeg tešehhuda, što nije vadžib	562
Nepotiranje čela i nosa dok se ne klanja	563
Predavanje selama	563
Ko (klanja za imamom) predaje selam, kada ga predaje imam	564
Ko nije odvrćao selam imamu nego se zadovoljio s namaskim selamom	565
Zikr poslije namaza	566
Imam će se po predaji selama okrenuti prisutnima	569
Zadržavanje imama na mjestu obavljenog namaza poslije selama	570
Klanjao sa svijetom pa se sjetio nečega i prekoračivao ih	572
Okretanje imama i odlazak desno i lijevo (od klanjača)	572
O sirovom bijelom i crvenom luku i o prasi	573
Abdest djece i kada su obavezna da se kupaju; o vjerskom čišćenju, učestvovanju u džematu, Bajramima, dženazama i njihovo redanje u safove	575
Odlazak žena u džamiju noću i u zoru dok je još mrak	578
Iščekivanje ljudi da prvo ustane učen imam	579
Klanjanje žena iza muškaraca	580
Brzi odlazak žena poslije sabah-namaza i njihovo kratko zadržavanje u džamiji	581
Traženje odobrenja od muža za izlazak u džamiju	581
Klanjanje žena iza muškaraca	582

